

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

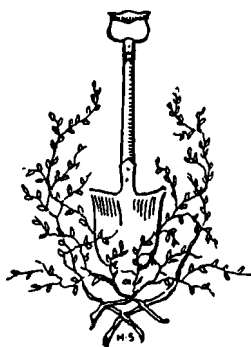

STØRRE DANSKE LANDBRUG

STATISTISK,
TOPOGRAFISK, HISTORISK
HAANDBOG

UDARBEJDET AF
FORSTANDER J. J. HANSEN
TIDLIGERE LANDBOSKOLEN VED LYNGBY

FORLAG: ALEX. KAPPEL OG V. RICHTER FRIIS

KØBENHAVN 1936

Kortbilag fra Geodætisk Institut
Luftfotografier taget af Nordisk Luft-Foto og „Nowico”
Bogtryk og Clichéer leveret fra
Dyva & Jeppesens Bogtrykkeri Aktieselskab

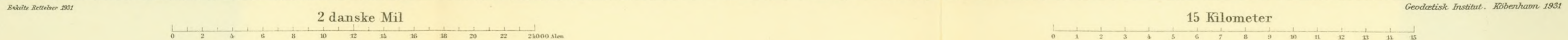

Eneret for Luftfotografierne:
•Større danske Landbrug•

RINGKØBING
AMT

- Aalborg Stift**
- Thisted Amt IV *Refs Herred*
  - *Hassing Herred*
  - VI *Mors Sønder Herred*
  - *Mors Norre*
- Viborg Stift**
- Viborg Amt - *Salling Norre Herred*
  - *Hindborg Herred*
  - III *Harre*
  - IV *Rødding*

- ♥ Kibstad eller Handelsplads
- ⊙ Landby
- ⊕ Hovedsags Kirke
- ⊕ Kirke eller Kapel
- Guard over 40 Tdr. Hk. Stat. etc.
- Guard mellem 20 og 40 Tdr. Hk.
- Mindre, bekrævet, Guard
- Mindre, ikke bekrævet, Guard
- Bekrævet Hus
- Ikke bekrævet Hus
- § Vejvælde
- Vandmølle
- Bøin, eller Voldsted
- ⊕ Fyr
- ⊕ Triangulæriske Station (T-5)

- Jernbane
- Anstøvej (Landvej)
- Sogstvej
- Buevej
- Amtstakt
- Gæstgætt Herredstakt
- Jurisdiktionsakt
- Herredsgæstgætt
- Anstøvgæstgætt
- Vandløb
- Skov
- Kvat og Opvæst
- Lyng
- Eng og Mose
- Flyvesand

- Ribe Stift**
- Ringkjøbing Amt I *Hammerum Herred*
  - II *Hjern*
  - III *Ginding*
  - IV *Skodsborg*
  - V *Vandfald*
  - VI *Ulborg*
  - VII *Hind*
  - *(N Horne)*
  - IX *Bølling*

RINGKØBING AMT

Ringkøbing Amt, der er det største af Landets samtlige Amter, grænser mod Nord paa Harboøre Tange til den ubetydelige Del af Refs Hrd. (Thisted Amt), som ligger Syd for Thyborøn Kanal, gennem hvilken Limfjorden staar i Forbindelse med Vesterhavet; dernæst til Limfjorden (Nissum Bredning, Oddesund, Venø Sund og -Bugt) samt til Halvøen Salling (Viborg Amt); mod Øst grænser Amtet med sin nordlige Del ligeledes til Viborg Amt, til de tre Hrdr. Fjends, Lysgaard og Hids, fra hvilke det er skilt ved Skive (Karup) Aa; Amtsgrænsen fortsætter dernæst mod Syd og Øst, til den ved Kristianshede støder til det store ufrugtbare Vrads Hrd. i Aarhus Amt, og herfra fortsætter den mod Syd og Vest grænsende til det store ufrugtbare Nørvang Hrd. i Vejle Amt; Grænsen mellem disse to Hrdr. forløber meget uregelmæssigt og uden naturlige Grænseskel, fraregnet en Strækning, hvor Skern Aa danner Skel mod Nørvang Hrd. Mod Syd støder Amtet foruden til Vejle Amt (Nørvang Hrd.) til Ribe Amt, hvor Grænsen ligeledes overvejende forløber uden naturlige Skel, og mod Vest til Vesterhavet (Nordsøen), til hvilken urolige Nabo det har en Kystlinie paa 104 km; Øen Venø i Limfjorden hører til Amtet.

Det omfatter 4662 km² (466,234 ha), og det er altsaa godt 50 pCt. større end hvert af vore to næststørste Amter Ribe og Viborg, ligesom det er 780 km² større i Areal end samtlige sønderjydske Landsdele, som vi fik tilbage ved Genforeningen i 1920.

Amtet maaler 96 km i sin største Udstrækning fra Syd til Nord og 82 km i Vest—Øst fra Vesterhavet over Ringkøbing og lige mod Øst til Grænsen mod Aarhus Amt ved Kristianshede; fortsætter vi herfra mod Øst, er der kun 50 km til Aarhus Bugt Syd for Aarhus, saa Ringkøbing Amt strækker sig altsaa her langt ind over Midten af Jylland.

Amtets Grænse falder ret nøje sammen med det gl. middelalderlige Harsyssel, naar Nr. Horne Hrd. undtages, der hørte til Vardesyssel; ved Enevældens Indførelse i 1660 deltes Syslet i de to Amter Bøvling A. mod Nord og Lundenæs A. mod Syd, hvilket sidste dog ogsaa omfattede Nr. Horne samt Øster Horne Hrd. I 1794 samledes disse to Amter samt Vrads Hrd. til et Ringkøbing Amt, dog henlagdes Øster Horne Hrd. til Ribe Amt, og i 1822 udskiltes derefter Vrads Hrd., der lagdes ind under Aarhus A., og først da opstod det nuværende Ringkøbing Amt.

Hvad Skove og Plantager angaar, da dækkede disse i 1929 et samlet Areal af 42,510 ha, hvilket svarer til 9 pCt. af Jorderne i Amtet, altsaa væsentlig det samme Forhold som for hele Landet; men da der stadig fortsættes med Tilplantning og Anlæg af Plantager paa den lette og daarlige Jord, som Amtet desværre er saa rigt paa, og paa den til Agerbrug mindst egnede Jord, dels af Staten (derunder ogsaa i Klitterne), dels af Hedeselskabet og ved dettes Medvirken af Plantningsforeninger og af »Private« (Landmændene), er det samlede Areal af Skove og Plantninger vel lidt større nu. (I »Professor A. F. Bergsøes Statistik« angives Amtets Skovareal i 1840'erne kun til 140 ha; i 1861 angiver »Statistisk Bureau« — dog med Forbehold med Hensyn til Tallets Nøjagtighed — Amtets Skovareal til 1100 ha). Der er det ejendommelige ved Skovene i Amtet, at Naturskove og Løvskov saa godt som fuldstændig mangler, sidstnævnte dækker højst hen imod 400 ha, medens Naaletræerne — overvejende Bjergfyr og Rødgran — helt dominerer. Skovfyr samt Sitka, Ædel- og Douglas-Gran

er kun anvendt i mindre Grad. Af de talrige anlagte Plantager paa den tidligere Lynghede og de saakaldte »Indsande« (aabne Sandpartier med Smaaklitter, hvor Blæsten har revet Hul i Plantedækket over det underliggende løse Sand) har Hedeselskabet Tilsyn med ca. 500, der omfatter over Halvdelen af Amtets samlede Skovareal.

Hvad Trævæksten i Amtet angaar, maa ogsaa nævnes de i den nyere Tid foretagne talrige Plantringer af Hegn i Marken, dels som Hegn, men navnlig som Læplantning for at bryde Vindens Magt og dennes hæmmende Indflydelse paa Vegetationen og Afgrøderne.

Man mener, at der i ældre Tider, saaledes endnu paa Valdemarstiden, fandtes en Del Naturskov og Løvskov i Amtet, navnlig paa den bedre Del af Jorderne i dette, saaledes paa de i vor Tid benævnte »Bakkeøer«, og Rester af Krat samt Fund af Rødder og Stubbe og en Mængde Stednavne er Vidnesbyrd om dette, ligesom det ogsaa fremgaar af gamle Dokumenter, men ved Beboernes Ujornuft og uheldige Indgriben, ved ødelæggende Krige, under hvilke store Partier af Skovene omhuggedes og ødelagdes, hvortil kom, at den skarpe Vestenvind og den ret fattige Jordbund heller ikke var gunstig for Skovenes Trivsel og Genvækst, forsvandt Skovene lidt efter lidt, hvor-efter Lyngen i Aarenes Løb indtog de tidligere Skoves Plads (forannævnte Skove har ingen Forbindelse med de i en langt tidligere Periode (Tertiær- og Brunkulstiden) forekommende Træer og Skove — dels Kæmpefyr, dels andre Naaletræer m. fl. — der da under det forholdsvis varme Klima voksede og trivedes her i Landet, og som vi nu i vor Tid finder som Lag af Brunkul paa et Underlag af Glimmersand og -ler, dækket af Sand- og Gruslag; disse Brunkul er navnlig fundet ved Troldhede, Fasterholt, Studsgaard og fl. Steder i sydlig Retning fra Herning; som Regel er Lagene ret tynde, men Syd for Videbæk, godt 20 km Vest for Herning, er der dog truffet Brunkulslag med en Tykkelse af over 5 Meter.)

Den kendte Landøkonom, Professor G. Begtrup ved Universitetet meddeler i sit Værk: »Beskrivelse over Agerdyrkningens Tilstand i Danmark« i 7. Bind, efter en Rejse i Amtet i Aarene 1804—07, at dette saa godt som fuldstændig er blottet for Skov; kun i den nordlige Del af Amtet havde Herregaardene Rydhave, Volstrup og Qvistrup 15 a 20 Td. Ld. Løvskov (Bøg og Eg) hver, og det samme fortæller den senere Justitsrd. J. C. Hald (Sekretær i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab), da han ca. 20 Aar senere sammen med den kendte og dygtige Landmand S. A. Fjelstrup til Sindinggaard foretog en Rejse omkring i Amtet for at samle Materiale ind til en Beskrivelse af Landbruget i dette (»Bidrag til Kundskab om de danske Provinsers nærværende Tilstand i økonomisk Henseende«). Hald skriver, at selv om der her og der i Amtet findes nogle faa Td. Ld. med Krat omkring enkelte Gaarde, maa Tømmer og Trævarer, lige indtil Tøjrepæle, hidføres fra Østereggen, med mindre Tilførsel sker fra Norge eller nu og da ved en Stranding. Tømmeret ved saadanne Strandingsauktioner er derfor som oftest ret dyrt.

Amtet er temmelig rigt paa Ferskvandsarealer (Søer og større Aaer), der tilsammen indtager 9543 ha; i den nyere Tid er der dels udtørret, dels tilgroet med Rør enkelte mindre Søer i Amtet, derimod er der ikke ved Kunst indvundet ret store Arealer til Dyrkning, nævnes maa dog her Øster-Vand Nord for Ringkøbing; i Rønbjerg Sogn er udtørret Mejlsø og Stavnsø, i Hee Sogn Brydesø, i Husby Sogn Dommersø og i Tørring Sogn Geller- samt Vestersø; omkring Midten af forrige Aarh. forsøgte et Interessentskab at udtørre den naturskønne Flyndersø samt Skallesø, men Foretagendet opgaves i 1873.

Af de tre Fjorde, som ligger nær Vesterhavet, ligger Nissum Fjord nordligst, derefter følger Stadil Fjord, der nu er en Sø, delt i to, og sydligst den store Ringkøbing Fjord; om disses Oprindelse er det hævdet, at de langt tilbage i Fortiden har været Indsøer, som ved Landets Sænkning senere er kommet i Forbindelse med Havet, men fra anden Side er det gjort gældende, at de tidligere har været Bugter eller Vige af Havet, som det urolige Vesterhav efterhaanden har afspærret ved de nuværende Tanger ved Tilførsel af Sand og Grus.

Omkring 1840 fremkom der en Plan om at tørlægge den nordlige Del af Nissum Fjord (Bøvling Fjord), hvilken Plan senere under en ny Ledelse udvidedes til at omfatte hele Fjorden; da den vandrige Stora og flere mindre Vandløb udtømmer deres Vandmasser i Fjorden, anlagdes i Aarene 1868—70 den store Torsminde Kanal og Sluse gennem den lange Landtange Bøvling Klit, der skiller Fjorden fra Vesterhavet, hvorefter et engelsk Aktieselskab i 1868—70 ved et 13 km langt Dige inddæmmede ca. 1400 ha af Fjordens sydøstlige Del, men da Fjordbunden var sandet og ufrugtbar, foruden at der skete flere Dæmningsbrud, opgav man det hele i 1885, og Arealet (Fælsted Kog), i hvilket der nu er et betydeligt Rørskær, overtoges af Staten, samtidig opgav man ogsaa Udtørringen af Husby Sø Nord for Fjorden, Søen er dog nu delvis udtørret; disse temmelig kostbare Foretagender var saaledes mislykkede, ligesom store Kapitaler var tabt; derimod er der ved en Sænkning af Vandstanden (ca. 1½ Meter) i Vester Stadil Fjord (Sø) indvundet godt 1650 ha af denne; i disse to Søer findes der ogsaa et meget betydeligt Rørskær, men ogsaa sidstnævnte Kultiverings- eller Udtørringsarbejde, der paabegyndtes i 1860'erne, mislykkedes delvis, dels paa Grund af Dæmningsbrud, dels fordi en Del af det indvundne Areal dækkedes ved Sandflugt.

Hvad den sydlige store Ringkøbing Fjord angaar, til hvilken Vandet i Stadil Fjord har Afløb gennem Vondaa, da udtømmer flere Aaer og Bække stadig deres Vand i Fjorden, saaledes i dens sydlige Del den store 90 km lange Skernaa, der næst efter Gudena er vort Lands mest vandførende Vandløb grundet paa dens store Opland; da disse Vandmasser gennem Fjorden maa have Afløb til Vesterhavet, opstaar her hyppig Vanskeligheder, idet dette ved sine Strømninger og stærke Bølgebevægelser jævnlig har lukket Udløbet med en Barre af Sand og Grus (det samme gælder om Nissum Fjord); derved kan der opstaa betydelige Oversvømmelser, saaledes af de tilstødende Enge, hvilket medfører store Tab for de stedlige Landbrug, og Staten har derfor i Tidernes Løb haft betydelige Udgifter for at sikre Udløbet, som ved begge Fjorde har en Tilbøjelighed til at flytte sig fra Nord til Syd.

Da Skernaa fører ret betydelige Sandmængder med sig, er der i Tidens Løb dannet et større Delta ved Aaens Udløb, og da Faldet i dette — saaledes de sidste godt 1½ km — kun er ringe, medfører dette efter stærk Nedbør store Oversvømmelser til Skade for de omgivende Enge, og Menneskene har derfor ogsaa her over for Naturen maattet gribe ind for at afbøde disse uheldige Forhold, idet Ringkøbing Amtsraad efter en i Forvejen udarbejdet og godkendt Plan i 1901—02 for en Bekostning af ca. 285,000 Kr., der laantes rentefrit af Staten, skabte taaeligt sikre Forhold til Veje ved Anlæg af Dæmninger m. m.

Selv om der altsaa ikke ved Udtørring af Søer og Inddæmninger og Udtørring af Fjorde og Vige er indvundet ret meget af nyt Landbrugsareal i det store Amt, er der dog altsaa paa anden Maade gennemført gavnlige og for Landbruget nødvendige Foranstaltninger, men navnlig er der i de to sidste Slægtled ved Hedeselskabets Bistand og Virksomhed foretaget mange større og mindre Kultiveringsarbejder rundt omkring i Amtet ved Regulering af de mange Vandløb i dette, dels ved Vandingsanlæg, ved hvilke det er muligt at vande sandede Arealer og tørre Enge langs Vandløbene, dels ved Afvanding af vandlidende Enge og Arealer, Foranstaltninger, der gennem de øgede Afgrøder, de har medført, i høj Grad indirekte er kommet de lette sandede Jorder tilgode i Agermarken.

Navnlig er der langs Skernaa og dennes mange Sideaaer anlagt en Del Vandingsanlæg og ligeledes langs Stora og Skive Aa, hvor Terræforholdene har egnet sig dertil; de tilstødende Jorder her er jo gennemgaaende tørre og sandede, og den Vækstfaktor, som Afgrøderne paa disse først og fremmest trænger til under Væksten, er Fugtighed; ved nu at anlægge et Net af Kanaler (Render) ud over det tilstødende Terræn fra Aaen i Faldets Retning, men med mindre Fald end i selve Aaen, kan der i Vækstperioden fra Aaen ledes Vand ind i Renderne og fra disse ud over det mellem-liggende Terræn, saa Græsset paa dette vandes, og derved er Amtets Engareal øget betydeligt gennem Aarene.

Efter at Hedeselskabet var stiftet i 1866, tog dette under Ledelse af Stifteren, Oberstløjtnant E. M. Dalgas, de følgende Aar fat paa saadanne Anlæg; saaledes anlagdes i 1868 Tusaa- og Kølvråa Kanal, der hver kom et Areal tilgode paa 66 ha, og i 1869 Vium Kanal samt Borris vestre og Borris østre Kanal, alle ved Vorgod Aa; de 3 Anlæg gavnede Arealer paa henholdsvis 110, 121 og 33 ha. I 1870 fuldførtes Sandfeld-Hesselvig Vandingskanal ved Skernaa, der med en Udgift paa 10,600 Kr. gavnede et Areal paa 143 ha, og nogle Aar senere (i 1877) erhvervede Selskabet »Hesselvig Enggaard«, paa hvilken det anlagde en Skole og en Forsøgsstation for Engvanding med det Formaal at indvinde Erfaringer og Resultater, som kunde komme senere anlagte Engvandingsanlæg tilgode.

I 1871 udførtes tre Vandingsanlæg, nemlig Kanaler ved Hoven-Grene, Hvolmose-Sønderskov og Hvolmose-Hvolling, alle ved Omme Aa; de 3 Anlæg kom henholdsvis Arealer paa 83, 276 og 83 ha tilgode; det sidstnævnte af disse medførte en Bekostning af 7500 Kr.

I 1872 anlagdes den store Skernaa Kanal eller Clasons Kanal, der kom 1103 ha tilgode, deraf 365 ha Sandjord, med en Bekostning af 25,000 Rd. og samme Aar Clasonsborg-Borris Kanalen til Gavn for et Areal paa 83 ha.

I 1873 Hodsager Kanal og Ganer Kanal, der henholdsvis kom 63 og 50 ha tilgode.

I 1875 Ejstrup-Skibbild Kanal til Gavn for et Areal paa 83 ha og i 1880 Fjederholt Kanal, som kom et Areal tilgode paa 52 ha; i 1881 Hoven Kanal, i 1883 Ørbæk, i 1892 Gelleruplund og i 1908 Tim Engvandingskanal, der alle hver for sig kom et Areal paa 55 ha tilgode.

Foruden ved disse Anlæg, som alle er Vandingsanlæg, har Selskabet navnlig i den nyere Tid medvirket og bistaaet ved en Del Inddignings- og Inddæmningsarbejder, samt ved kunstige Afvandingsarbejder, hvor det har været nødvendigt at fjerne det for Kulturen og Dyrkningen skadelige Vand ved en Løftning, hyppigst fordi Arealerne laa for lavt.

I 1905 inddigedes Vester og Geller Søer i Tørring Sogn, tilsammen 552 ha, for en Bekostning af 20,783 Kr.; i de to Søer, der laa nær Stranden mod Nissum Bredning, var der tidligere et stort Fiskeri, men dette ødelagdes af en Stormflod i Januar 1839; i 1869 overtoges de af et AIS, som prøvede paa at inddige og udtørre dem, men da dette mislykkedes, overtoges de i 1871 af et Interessentskab, der lod Arealerne tilgro med Rør, som gav et godt Udbytte; ved en Stormflod i Decbr. 1895 sprængtes Dæmningerne atter, og de to Søer fyldtes med Vand; det maa nu haabes, at Inddigningen i 1905 ved Hedeselskabets Bistand maa kunne holde mod kommende Stormfloder. I 1919 inddigedes 280 ha ved Høvsøre (Enge og Kær) for en Bekostning af 39,588 Kr.

Af Vandreguleringer med Afvanding af vandlidende Arealer som Formaal foretoges i 1904 en Regulering ved Gildmosen og ved Herningsholm Aa til Gavn for Arealer paa 94 og 333 ha og med en Bekostning af henholdsvis 1477 og 4780 Kr., i 1905 ved Barde Aas Enge til Gavn for et Areal paa 55 ha og med en Bekostning af 1400 Kr., i 1906 af Løven Aa til Gavn for et Areal paa 48 ha med en Bekostning af 2852 Kr., i 1908 ved Ikast Enge til Gavn for et Areal paa 110 ha; i 1910 ved Skive Aa's vestre Enge, Sønderby Enge og Kytterup søndre Enge til Gavn for Arealer paa henholdsvis 142, 121 og 177 ha og en tilsvarende Bekostning af 11,500, 1250 og 2166 Kr., i 1911 ved Skive Aa's østre Enge og Maabjerg Enge til Gavn for 146 ha og 48 ha med en Bekostning af henholdsvis 27,000 og 750 Kr.; i 1912 ved Ulfborg-Staby Sogneskel, ved Ulfborg-Torsted do. samt ved Bur-Navr Vandløb for Arealer paa 40, 42 og 107 ha med Bekostninger af henholdsvis 730, 1540 og 3300 Kr.; i 1913 ved Resen Kær og Hodsager Aa for Arealer paa 126 og 100 ha med en Bekostning af henholdsvis 17,540 og 1732 Kr.; i 1915 ved Tim Aa og Flynder Mølle for Arealer paa 200 og 71 ha med en Bekostning af henholdsvis 1307 og 9200 Kr. og i 1916 ved Foldaa for et Areal paa 60 ha og med en Bekostning af 1450 Kr.; i 1921 ved Stormosen og Bønding Aa (Viborg og Ringkøbing Amter) for Arealer paa 69 og 270 ha og med en Bekostning af henholdsvis 16,738 og 30,000 Kr.; i 1923 ved Knudmose og i 1925 af Hummelmose-Aa for Arealer paa 363

og 108 ha og med en Bekostning af henholdsvis 73,272 og 7542 Kr. og yderligere i 1927 ved Hummelose til Gavn for et Areal paa 100 ha og med en Bekostning af 3278 Kr.

I 1923 foretoges en kunstig Afvanding af Nr. Bork Enge og i 1927 af Bøvling-Høvsøre Enge for Arealer paa 113 og 187 ha og med en Bekostning af henholdsvis 19,250 og 25,800 Kr., i 1928 af Stenskær Enge og for Venner Afvandingsselskab for Arealer paa 77 og 53 ha og med en Bekostning af henholdsvis 6831 og 3118 Kr.; i 1930 af Ulvbjerg og Sønderkær Enge og i 1931 af Harboøre Enge for Arealer paa 54 og 750 ha med en Bekostning af henholdsvis 9300 og 58,828 Kr.

I 1929 er endvidere udført Vandløbsreguleringer ved Aakær og Fly Enge og Estvad-Hvidbjerg Skelgrøft (Viborg og Ringkøbing Amter) for Arealer paa 218 og 84 ha med en Bekostning af henholdsvis 56,314 og 9329 Kr. (for begge disse se ogsaa Viborg Amt).

I 1930 en Regulering af Lem-Dejbjerg Skelgrøft og i 1932 af Højris Aa for Arealer paa 76 og 294 ha med en Bekostning af henholdsvis ca. 2100 og 14,200 Kr.

Ligesom Amtet er langt det største af samtlige Amter, saaledes gælder det samme om Størrelsen af Hedearealet i dette, dels af samme Grund, dels som Følge af de geologiske Forhold og Jordbundsforholdene, der har fremmet Hededannelsen.

Den lærde Justitsraad S. Bruun, der indtil 1821 virkede som Overlandmaalingsinspektør for Videnskabernes Selskab, der forestod den geografiske Opmaaling af vort Land indtil forannævnte Aar, angav i sine Tabeller Amtets Areal til 419,082 ha, hvoraf 236,220 ha, eller godt Halvdelen, i 1822 henlaa som Hede (Vrads Hrd., som indtil 1822 hørte til Amtet, men nævnte Aar henlagdes under Aarhus Amt, er fra-regnet).

Efter en nyere Opmaaling er Amtet som nævnt tidligere 466,234 ha, men deraf var der i 1929 kun 84,010 ha Lynghede tilbage, eller mellem en Femtedel og en Sjettedel af hele Arealet, saa disse Tal er Vidnesbyrd om, hvilket Arbejde der er gjort med Tilplantning og Opdyrkning af Heden i de mellemliggende ca. 3 Slægtled.

Statistisk Departement oplyser endvidere, at i Tidsrummet 1861—1929 er alene Arealet af Ager, Eng og Kær i Amtet steget fra 186,000 ha til 296,733 ha eller med ca. 60 pCt.

Efter de store Landboreformer i Slutningen af det 18de Aarh. og efter Jordernes Udskiftning af Fællesskabet begyndte der dels hos enkelte af Regeringens Medlemmer, dels hos en Del andre indflydelsesrige Mænd i Samsfundet og ligeledes hos dygtige Landmænd omkring i Landet at vaagne Interesse for at faa de store Arealer af raa uopdyrkede Jorder bedre udnyttet og ligeledes de store Hedearealer, dels ved Opdyrkning, dels ved Tilplantning, og saavel Professor G. Begtrup som Justitsrd. J. C. Hald nævner i deres forannævnte Værker flere Eksempler paa dygtige Landmænd i Ringkøbing Amt, der havde udført betydelige Arbejder i saa Henseende og derved forbedret og øget deres Ejendomme i væsentlig Grad, skønt Tiderne i de 3 første Tiaar af forrige Aarh. var meget vanskelige i økonomisk Henseende, men de nævner ogsaa Eksempler paa mislykkede Forsøg paa at oprette nye Brug paa Hederne som Følge af manglende Erfaringer og Indsigt og overvejende af de samme Grunde, som er nævnt i Indledningen til Viborg Amt, Bind VI, Side 428, andet Stykke.

Man betragtede dengang det store Hedeareal som et Lynghav eller som en Slette, der overvejende var dækket af Lyng, bortset fra de Enge og Engstrimler, som fandtes langs Vandløbene, saaledes ved Hovedløbene Skern- og Storaalen, der fra den jydsk Højderyg søgte til Havet, og disses mange Side-Aaer, som fra Højdepartier inden for det mægtige Hedeareal snoede sig gennem dette, til de faldt i Hovedløbene.

Overfladisk set tegnede Heden sig som en stor flad lyngbevokset Slette, der, som Hoved-Vandløbene viste, dog havde et mindre Fald mod Vest; men en nøjere Undersøgelse godtgjorde, at der fandtes betydelige Højdepartier med Højdepunkter, der laa hen imod Hundrede Meter, ja derover over Havet, og da Dalgas kom til at færdes i Heden og fik Interesse for og et Kendskab til dennes Jordbundsforhold som faa

andre, gik han over til en Deling af det store Hedeareal i de saakaldte »Bakkeøer« og de egentlige Hedeblader, af hvilke de førstnævnte hæver sig som Øer over »Fladerne«.

Da Jordoverfladen paa Bakkeøerne, af hvilke den største er den ca. 2000 km² store Skovbjerg Bakkeø mellem Herning, Holstebro og Ringkøbing, almindelig er en Del lerblandet i Modsætning til Fladerne, som bestaar af lagdelt næsten rent Sand, er det navnlig hine, der egner sig til og har været Genstand for Opdyrkning til Agerbrug, medens Fladerne mere er søgt udnyttet ved Tilplantning.

I de følgende 3 Tiaar efter 1830, da Tidene økonomisk for Landbruget var bedret betydeligt, var der ogsaa i Ringkøbing Amt mange dygtige og driftige Landmænd, der øgede deres Ejendomme betydeligt i Ydeevne og Værdi ved Opdyrkning af mindre eller større Arealer af den til Gaarden hørende Hede, men grundet paa manglende Statistik savnes der Overblik over, hvor store Arealer dette alt i alt beløb sig til.

Det var dog først i sidste Halvdel af forrige Aarh. samt i indeværende, at der ogsaa i Ringkøbing Amt rigtig kom Gang i Udnyttelsen af Heden med Tilplantning af denne (se foran) og Opdyrkning til Agerbrug, og hertil har i høj Grad Hedeselskabet (navnlig ved Tilplantningen) og i den nyere Tid ligeledes Selskabet »Hedebruget« været medvirkende (se Indlædningen til Viborg Amt, Bind VI, Side 429—30).

Da Tilførsel af Mergel er nødvendig ved Hedens Opdyrkning og Lermergel hertil er bedre end Kalk, har Hedeselskabets Bistand ved Søgning og Fund af Mergellejer og ved Anlæg af Mergelbaner, dels paa faste, dels paa flyttelige Spor i høj Grad hjulpet til at faa god Mergel og til at faa denne transporteret fra Lejet til den enkelte Hedeopdyrker, saavel i Ringkøbing Amt som i andre Amter, der har Hede tjenlig til Opdyrkning, og Staten har hertil yderligere ydet finansiel Støtte; de almindelige Jernbaner er ligeledes benyttet til Transport af Mergelen og i den nyere Tid desuden Lastbiler.

Da Tilførsel af Kunstgødning ligeledes er nødvendig ved Hedens Opdyrkning saavel som til den næringsfattige Sandjord, der ved Vandingsanlæg omdannes til Græsningsjord, er Selskabet ogsaa her traadt til med Vejledning og Støtte.

For øvrigt lykkes Hedeopdyrkingen bedst og bliver mest lønnende, alt i øvrigt lige, jo frugtbarere af Naturen den paagældende Hedejord er; en saadan bærer gerne en kraftig Vegetation af Lyng; endvidere vil et i Forvejen bestaaende Landbrug følgende støtte Opdyrkingen meget.

Paa Heden, dels under Lyngskjolden, dels dybere nede, findes der hyppig den saakaldte Al eller Rødjord, en Dannelse, som stadig finder Sted, hvor Forholdene egner sig derfor, idet Vandet, der synker gennem Jorden, ved sit Indhold af Humus- og Muldsyrer i Forbindelse med mere eller mindre Jernilte sammenkitter Sandkorn og Grus; disse Dannelser maa brydes ved Opdyrkingen. I den nyere Tid er der af afdøde Professor F. A. Weis ved Landbohøjskolen paa Grundlag af Professoren foretagne videnskabelige Undersøgelser fremsat nye Synspunkter og Teorier m. H. t. Fremgangsmaaden ved Hedejordens Opdyrkning og Kultivering til Agerjord.

De betydelige Opdyrkinger af Hede, der har fundet Sted i de 2 sidste Slægtled, samt de foran omtalte Kultiveringsanlæg langs Vandløbene og de tabrige og store Plantage-Anlæg har i høj Grad ændret Landets Udseende inden for Amtet, og ingen anden Del af Landet er i saa Henseende undergaaet saa store Forandringer de sidste 2 a 3 Menneskealdre som dette.

Hvad Arealer af Klitter, Stenmarker og lignende angaar, da dækker disse ca. 7200 ha; de 3 forannævnte (lange) Fjorde ud mod Havet er for en væsentlig Del Aarsag til, at Arealet ikke er større; i Thisted og Hjørring Amter, der tilsammen har en Størrelse som Ringkøbing A., dækker disse Arealer samlet et godt 3 Gange saa stort Areal.

Hvad Jordbundsforholdene og Jordernes Frugtbarhed i Amtet angaar, da møder vi meget store Forskelligheder inden for dette, men efter Boniteringen ved vor sidste Matrikel af 1844 er det som Helhed det mindst frugtbare af alle vore Amter, idet

der i Gennemsnit gik 24 ha til 1 Td. Hrtk., hvilket svarer til en Gennemsnitstakst af godt 2,8 (se Indledningen til Frdb. Amt, S. 13—14, og til Kbhvn.s Amt, S. 294).

For Amtets 9 Hrdr. viste Boniteringen, at Vandfuld Hrd. havde den frugtbareste Jord, af hvilken der i Gennemsnit gik 7,6 ha til en Td. Hrtk., derefter følger Hjerm med 12,3, Skodborg med 16,7, Hind med 20,3, Nr. Horne Hrd. med 23,6, Bølling med godt 26, Ulfborg med 26,5, Ginding med 29,4 og Hammerum Hrd. med i Gennemsnit 56 ha til en Td. Hrtk.

At fortsætte med en tilsvarende Angivelse af, hvor mange ha der i Gennemsnit gik paa en Td. Hrtk. i de enkelte Sogne, saaledes som det er meddelt i de foregaaende Amter, skal undlades her for Ringkøbing Amt; Matriklen er jo snart Hundrede Aar gl., ja i Virkeligheden mere, idet Boniteringen af alle Landets Jorder var færdig til Nytaar 1826, og i disse godt Hundrede Aar er der paa store Arealer af Amtets daarlige Jorder sket saa store Grundforbedringer og Kultiveringsarbejder, at en ny Matrikulering vilde give væsentlig andre Tal; disse Arbejder forbedrer nemlig de daarlige Jorders Produktionsevne i langt højere Grad mod tidligere, end det er muligt at naa paa de gode Jorders; endvidere er der i samme Tidsrum rundt omkring i Amtet tilplantet ialt over 35,000 ha af den daarlige Jord i dette, og da Skov- og Ferskvandsarealer fradrages før Hartkornsberegningen, vil denne vældige Forøgelse af Skovarealet følgelig ogsaa faa Indflydelse, men endvidere er der i mange Sogne saa store Forskelligheder i Jordens Godhed (lerede og sandede Strøg), at et Gennemsnitstal for Sognets Frugtbarhed ikke vilde give noget virkeligt Billede af denne. (Se endvidere Indledningen til Bind VI, Viborg Amt, Side 426, tredje Stykke.)

I det følgende skal der dog meddeles Tal for en Del Sogne, der viser de store Forskelligheder inden for Amtet, hvad Frugtbarheden angaar; af disse vil det fremgaa, at det navnlig er i Amtets nordlige Del, i Sognene ud mod Limfjorden, at de gode Jorder findes. Det frugtbareste Sogn i Amtet er det lille Engbjerg Sogn i Vandfuld Hrd. (det mindste i Herredet), der sammen med Harboøre Sogn (det største i Herredet) danner Harboøre-Engbjerg Kommune; i Gennemsnit for Engbjerg Sogn gaar der kun 5,5 ha til en Td. Hrtk.; i de tre Sogne Ferring, Trans og Fjaltring, hvis Jorder gaar helt ud til Vesterhavet, gaar der i Gennemsnit henholdsvis 7,4, 7,6 og 12,7 ha til en Td. Hrtk.; de tre mindre Sogne Vandborg, Hove og Hygum, der støder op til Engbjerg, har ligeledes frugtbare Jorder med i Gennemsnit henholdsvis 6,6, 6,9 og 7,3 ha til en Td. Hrtk.; Ramme Sogn er det mindst frugtbare i Herredet (Harboøre fraregnet) med i Gennemsnit 12,8 ha til en Td. Hrtk.

I Hjerm Hrd. anføres de fire Sogne Gimsing, Vejrum, Hjerm og Sir som de mest frugtbare med henholdsvis 5,9, 6,1, 7,1 og 7,1 ha til en Td. Hrtk. i Gennemsnit; de tre Sogne Ølby, Handbjerg og Maabjerg har ogsaa helt gode Jorder med i Gennemsnit 9,1, 10 og 10,3 ha til en Td. Hrtk.; i Bur Sogn, det mindst frugtbare i Herredet, gaar der i Gennemsnit 34 ha til en Td. Hrtk. (i Sogne, der baade rummer lermuldede og sandede Jorder, er Tallet for Antal ha til en Td. Hrtk. mindre vejledende).

I Skodborg Hrd. nævnes de fire Sogne Heldum, Nørlem, Tørring og Nr. Nissum efter Matriklen som de frugtbareste med henholdsvis 6,4, 7,2, 7,3 og 7,8 ha til en Td. Hrtk. i Gennemsnit (Markjorderne til Lemvig er dog endnu frugtbare med kun ca. 6 ha til en Td. Hrtk.), derefter følger Humlum Sogn med i Gennemsnit 10,6 ha og Resen med 12,4 ha til en Td. Hrtk.; det er som tidligere nævnt i Sognene ud mod Limfjorden, at den frugtbare Jord forekommer; ogsaa i Gudum Sogn er der lermuldede gode Jorder ud mod Limfjorden, men da dette Sogn (det største i Herredet) strækker sig langt mod Syd, hvor der er skarpsandede Jorder, er Frugtbarhedstallet uden Betydning; det mindst frugtbare af Sognene i Herredet er Møborg med 32 ha i Gennemsnit til en Td. Hrtk.

I Hind Hrd. har Sognene ud mod Havet og Fjordene den frugtbareste Jord, og det samme gælder for Sognene i de tre Hrdr. Nr. Horne, Bølling og Ulfborg; af Ringkøbing Markjorder gaar der kun godt 6 ha til en Td. Hrtk., og af de muldede Jorder paa det frugtbare Holmsland (Gl. og Nysogn, efter at de daarlige Jorder til disse i

1922 er udskilt til Holmsland Klit Sogn) gaar der ca. 9,5 a 10 ha i Gennemsnit til en Td. Hrtk., og noget lignende gælder for Sognene Rindum, Stadil og Velling; de mindst frugtbare Jorder i Herredet findes mod Øst i Sognene Hover, Nr. Omme og Torsted, i hvilke der, da Matriklen blev affattet, gik henholdsvis 54, 64 og 76 ha i Gennemsnit til en Td. Hrtk.

I Nr. Horne Hrd. er det ligeledes Sognene mod Vest: Nr. Bork, Sdr. Bork og Lønborg, der har den frugtbareste Jord; som Forholdene var ved Matriklens Affattelse, gik der i de tre Sogne henholdsvis 11,2, 15,1 og 16,1 ha i Gennemsnit til en Td. Hrtk., medens Hoven Sogn længst mod Øst var det mindst frugtbare med 62 ha.

I Bølling Hrd. gik der i de vestlige Sogne Skern, Stavning og Bølling samt i den Del af Velling Sogn, der ligger i Bølling Hrd. (ved Matriklens Affattelse), henholdsvis 11,9, 13,3, 13,4 og 9,3 ha til en Td. Hrtk. i Gennemsnit, medens der i de to østligste og mindst frugtbare, Sognene Vorgod og Nr. Vium, gik henholdsvis 53 og 58 ha.

I Ulfborg Hrd. gik der samtidig i de 4 vestlige og mest frugtbare Sogne: Staby, Sdr. Nissum, Madum og Husby henholdsvis 9, 15,9 17,4 og 18,5 ha i Gennemsnit til en Td. Hrtk. og i de to mindst frugtbare Sogne (mod Øst), Vind og Timring, 78 og 82 ha.

I Ginding Hrd. gik der (ved Matriklens Affattelse) i Sognene Ryde, Sahl, Estvad og Ejsing henholdsvis 10,5, 11,7, 15,6 og 15,7 ha i Gennemsnit til en Td. Hrtk. og i det mindst frugtbare Sogn, Haderup, godt 90 ha.

Hammerum Hrd. er det største saavel af Amtets som af hele Landets samtlige Hrdr. og efter Matriklen det mindst frugtbare i Amtet, hvorfor det navnlig tidligere spotvis kaldtes for »Jammerfuld Hrd.«; (med sine 117,118 ha er det kun 7000 ha mindre end Lolland (uden tilhørende Smaaøer) med dettes 4 Herreder).

Ved Matriklens Affattelse anføres Herning, der da var et almindeligt Landsogn, samt Gellerup som de to Sogne i Herredet, som havde den frugtbareste Jord, af hvilken der gik henholdsvis godt 21 og 24 ha i Gennemsnit til en Td. Hrtk., medens der i Borris Sogn (en mindre Del af dette ligger i Bølling Hrd.) som det ufrugtbareste i Herredet gik 145 ha til en Td. Hrtk.

I Sognene mod Limfjorden er Jorderne lermuldede (Moræneler), der i de tre Sogne Ferring (med Boubjerg), Trans og Fjaltring endog strækker sig helt ud til Vesterhavet, og da Kysten her er uden Klitter og ikke beskyttet ved en tilstrækkelig bred Forstrand, som afsvækker Bølgeslaget, er der gennem Tiderne sket betydelige Nedbrydninger af Kysten, idet Havet har undermineret denne, bortført Jorden og derved ligesom ødt sig ind i Landet; for at standse denne stadige Ødelæggelse har Staten i den nyere Tid med store Bekostninger bygget en Række saakaldte Højder fra Kysten og noget ud i Havet, hvorved der dannes en beskyttende Forstrand.

I Sognene ud mod Havet og mod Østsiden af Ringkøbing Fjord paa Strækningen fra Syd for Nissum Fjord til Ribe Amt bestaar Agerjorden overvejende af Muld med et Underlag af Sand, der mange Steder er mere eller mindre blandet med Ler, men da de paagældende Sogne for største Delen har ret store Enge, er Agerjorden derfor gennem Tiderne øget i Frugtbarhed.

I Heden er der flere Steder betydelige Moser, dels Tørvemoser, dels sure Hede-moser, i hvilke der ofte findes Mose- eller Myremalm, der er dannet ved, at stillestaaende, jernholdigt Vand synker gennem Lagene; Brydningen af denne Malm i Middelalderen til Udsmeltning af Jern, saaledes ved Simmelkær og flere Steder, har bidraget til, at de oprindelige Naturskove er forsvundet; for øvrigt brydes der Myremalm den Dag i Dag, saaledes af Jydsk Myremalm- og Plantageselskab, men denne har nu anden Anvendelse (den anvendes af Gasværkerne til Rensning af Gas). I Sinding, Tørring og Ikast Sogne er der Kær, der endnu kaldes Malmkærene, ligesom der er Veje f. Eks. ved Gaarden Skaaphus, som benævnes Malmvejene, et Vidnesbyrd om tidligere Tidens Brug.

En stor Del af det, der her er anført ved Omtalen af de store Heder i Ringkøbing

Amt, gælder ogsaa for Hedearealer og Dannelser i de øvrige Amter med betydelige Hedestrækninger.

Fra flere Sider, saaledes inden for Videnskab og Kunst, fra enkelte Digtere og flere andre træffer man hyppigt Beklagelser over, at Kulturen — Opdyrkningen og Tilplantningen — ødelægger den storlaaede Natur; sammenholder man, hvad der ved disse Arbejder gennem Tiderne er indvundet af Værdier for Landets voksende Befolkning, kan saadanne Beklagelser rolig overhøres, saa meget mere som der vistnok altid vil blive saa meget tilbage af vore store Hedearealer, at kommende Slægter kan se Hedens Natur. Fredning af visse Hedearealer, Borris Hede f. Eks., er jo for øvrigt allerede en Kendsgerning.

Hvad Udskiftningen af Jordfællesskabet angaar efter de store Landboreformer, da meddeler Justitsrd. J. C. Hald i sin før nævnte Amtsbeskrivelse, at denne begyndte i det sidste Tiaar før Aarhundredskiftet og fuldførtes for en stor Del for Agerjordens Vedkommende noget ind i det 19de Aarh., derimod var der enkelte Enge samt en Del Heder, Overdrev og Moser, som endnu ikke var udskiftet til de enkelte Ejere hen imod 1830; Holmbokær-Engene ved Holmsland og Nr. Omme Hede udskiftedes først omkring 1828; en stor Hede i Sevel Sogn var endnu uudsiftet i 1830, fordi Lodsejerne ikke kunde enes derom, og i Sunds og Ørre Sogne i Hammerum Hrd. var der ligeledes uudsiftet Hedejord tilbage.

Da der ikke var mange samlede Byer i Amtet, navnlig i Hedeegnene, idet Gaardene for en stor Del laa enlige, omgivet af den Jord, hvor Opdyrkningen i sin Tid var paabegyndt, lettede dette Udskiftningen en hel Del, ligesom Ulemperne ved Fællesskabet næppe følte saa stærkt, men ogsaa i de mere frugtbare Hrdr.: Vandfuld, Skodborg og Hjern, laa Gaardene for en stor Del enlige; i Hjern Hrd. fik mange Lodder dog en mindre heldig Form ved Udskiftningen; som Eksempel paa daarlig Udskiftning, fordi ingen vilde udflytte deres Gaarde fra Byen, nævnes de to ret store Byer Sahl og Sevel i Ginding Hrd., og det samme gjaldt om de ret store Landsbyer Sunds, Lundby og Gellerup samt Byen Lind i Rind Sogn og flere andre; de fleste af Gaardmændene var her Selvejere, og da de ikke kunde blive enige om Udflugtning, blev Gaardene liggende i Byen, saa Udskiftningen blev stjerneformig, idet de fleste af Marklodderne gik kileformigt ud fra Byen; derimod blev Enge og Heder bedre udskiftet, dog ofte beliggende paa to a tre Steder, fordi alle vilde have noget af det bedste; ogsaa i de vestlige Sogne i Hind Hrd. kunde Udskiftningen have været bedre, idet Ager- og Englodder kom til at ligge paa flere Steder, foruden at de blev lange og smalle, fordi ingen vilde udflytte; i hver af de to Byer Tim og Vedersø blev der dog udflyttet 8 Gaarde; i Stadil Sogn blev Udskiftningen daarlig, idet Gaardejerne var Selvejere og ingen vilde udflytte, og paa Holmsland blev der ogsaa udflyttet for faa Gaarde; siden da er der her og der raadet noget Bod paa disse Forhold ved Magelæg, men det havde været bedre, om der ved Udskiftningen havde været mere Forstaaelse af de Fordele, en god Udskiftning fører med sig.

Næppe i noget andet Amt er der i de sidste Aarhundreder adsploftet saa mange Herregaarde som i Ringkøbing Amt; skønt disse ellers fra gammel Tid findes i størst Antal i de Egne af Landet, hvor der er god Jord, har der dog i dette været et betydeligt Antal Herre- eller Hovedgaarde. I Middelalderen var en Del af disse dog ret smaa, ligesom Ejerne, saaledes efter de middelalderlige Folkevisers Beretninger at skønne, ofte ligesom Bønderne tog Del i det legemlige Arbejde ved Gaardens Drift; Ejerne hørte derfor almindelig hjemme blandt Lavadelen, og selv om der inden for denne var Eksempler paa, at enkelte med gode Evner ved Dygtighed, Energi og Held øgede deres Besiddelser og Rigdom med deraf følgende Indflydelse og naaede op blandt Højadelen, var der ogsaa en Del, der gik tilbage økonomisk og gled ned i Klasse med Bønderne igen som Følge af Uheld og Misvækst, hvilken sidste i disse Tider var hyppig i Egne med fattige og daarlige Jorder. I »Trap« nævnes over 110 Gaarde i Ringkøbing Amt, der angives at have været Hovedgaarde, større Gaarde, til hvilke der hørte Fæstegods; efter at Benvænnelsen »Hartkorn« var taget i Brug og navnlig

i den nyere Tid har man været tilbøjelig til til Hovedgaarde at henregne Gaarde med mindst 12 Td. Hrtk.

Som nævnt flere Gange i Værket stammer vor første Hartkorns-Matrikel fra Aarene 1662—64, kort efter Enevældens Indførelse; under Gaardenes Historie vil Læserne dog flere Gange se angivet, at den eller den Herregaard i 1638 havde saa meget Hrtk.; dette hænger sammen med, at Christian d. Fjerde dette Aar under Landets store Finansnød sammenkaldte Repræsentanter for Adel, Gejstlighed og Købstæder til et Møde i Odense for at faa nye Skatter bevilget, og af disse, der blev paalagt »Adel og Uadel, Gejstlig og Verdslig, Borgere og Bønder, hvad Stand og Vilkaar de ere af« skulde for Landbrugets Vedkommende en Del svares efter Hartkorn («hart Korn»), hvilket Begreb, hvad Fæstegaardene angaar, ikke var andet end disses Evne til at yde Landgilde eller den aarlige Fæsteafgift, omregnet i »haardt Korn«: Rug og Byg (Størrelsen af den Del af Landgilden, som ydedes i Korn, ansloges fra gl. Tid almindelig til en Trediedel af Udsæden), og for Hovedgaardenes Vedkommende blev disses Hrtk. opgjort efter en tilsvarende Beregning efter Avlingens og Avlens Størrelse. Hvad der yderligere bidrog til, at flere af disse Hovedgaarde forsvandt, navnlig i Jylland, var de mange fjendtlige Besættelser i det 17de Aarh., saaledes under Trediveaars-Krigen de kejserlige Tropper under Wallenstein i Aarene 1627—29, der skulde herop for at tugte »de nordiske Kætere«; 16—17 Aar senere, i 1644—45, Svenskerne under General Torstenson; begge disse Besættelser hærgede kun Jylland, idet Flaaden var i Stand til at hindre de fjendtlige Troppers Overgang til Øerne, og endelig 14—15 Aar senere, i 1657—60, de svenske Tropper under Krigen med Karl (d. Tiende) Gustav, da Svenskerne besatte hele Landet, idet den strenge Vinter medførte, at Øerne ogsaa blev besat, og hertil kom yderligere de Ødelæggelser, som de polske, østrigske og brandenburgske Hjelptropper medførte i Aarene 1658—60. Historien beretter om, hvilke uhyre Ødelæggelser Landet, navnlig Jylland, var Genstand for med Plyndring og Brandskatning af Værdier, med Afbrænding af Byer, Gaarde og Kirker, efterfulgt af Misvækst, Hungersnød og Sygdomme; som Følge af Mangel paa folkeretlige Regler var en fjendtlig Besættelse dengang noget andet og værre end nu, ogsaa fordi Hovedmængden af de fjendtlige Tropper bestod af hvervede raa Landsknægte, for hvem Krigen var et Haandværk.

Under disse Forhold blev mange Hovedgaarde afbrændt, øde og forladte og opløstes i Bøndergaarde, idet de efterhaanden blev besat med Bønder, ligesom Ejerne, hvis de var i Live, sank ned i Klasse med Bønderne igen, knuget af Armod og Fattigdom; for øvrigt var en Mængde Bøndergaarde ligeledes afbrændt og henlaa øde og forladte med udyrkede Jorder i mange Aar efter Krigenes Ophør, og vor Historie meddeler, at før Aarene 1627—29 var øde Gaarde saa godt som ukendt her i Landet.

Efter Fredsslutningen 1660 og Enevældens Indførelse samme Aar blev Adelen skattepligtig ligesom de øvrige Stænder, og vi fik som nævnt vor første Hartkorns-matrikel (1662—64) som Grundlag for Skattepaaligningen paa Landejendomme; senere udsøndede Regeringen sig atter med Adelen, mulig ogsaa den var ked af Besværet med Skatteopkrævningen, og ved Reskript af 23. Juli 1670 blev Adelen fra 1. Novbr. samme Aar atter fri for at svare Hartkornsskatter af Sæde- og Hovedgaarde (en Sædegaard var en Hovedgaard, paa hvilken en adelig Familie havde boet («haft Sædek») før 1660, eller som senere ved en kgl. Resolution blev optaget i Sædegaardenes Klasse); da Adelen ejede det til deres Hovedgaarde hørende Fæstegods, skulde den enkelte Ejer imidlertid indestaa for sine Fæstegaardes og Fæstebønders Skat til Kronen, et Forhold, der ofte kunde være ret byrdefuldt i disse fattige Tider, da der omkring i Landet henlaa saa mange øde Bøndergaarde, forladte og udyrkede.

Medens Adelen som en privilegeret Stand hidtil foruden flere andre Privilegier ogsaa havde besiddet Retten til at eje adeligt Gods, hvorfor uadelige (uprivilegerede) Personer, der f. Eks. ved Laan, Pantsætning og Indlæg eller lignende var kommet i Besiddelse af en Sædegaard, var pligtige til inden et Aar at udbyde denne til adelige igen, saa blev denne Bestemmelse efter 1660, da Adelen Magt blev brudt og

Rigsraadet ophævet, ikke længer strengt overholdt, og Læserne kan i nærværende Værk finde flere Eksempler paa dette inden for enkelte af Sædegaardenes Historie, navnlig blandt de Gaarde, der havde hørt Kronen til; men ved Forordning af 28. Jan. 1682 blev dette gl. Privilegium fra Kong Hans' Haandjæstning nu helt hævet — muligt for at holde Ejendomspriserne oppe — borgerlige kunde nu frit besidde tidligere adeligt Gods og tilkøbe sig saadant (en Bestemmelse, der for øvrigt allerede var tilstaaet Kbhvn.s Borgere som en Opmuntring under Byens Belejring i 1659).

Samme Aar, den 16. Decbr., kom der imidlertid en Forordning mere, der bestemte, at den Proprietæerne fra Novbr. 1670 af bevilgede Frihed for Skat af Sædegaardene herefter var betinget af, at de foruden Sædegaardens eget Hrtk. samt mulig Skove, Møller og Tiender skulde besidde mindst 200 Td. Hrtk. Bønderfæstegods, beliggende inden for 2 Miles Afstand fra den paagældende Sædegaard, samt at denne før 1660 var en adelig Sædegaard med Rette.

Denne Forordning fik stor Indflydelse paa Ejendomsforholdene i de følgende Aar, ikke mindst i Ringkøbing Amt og i Egne med daarlig Jord, thi det viste sig nu, at der hyppigt ikke var Fæstehrtk. nok til at komplettere Sædegaardene med, selv om den enkelte Sædegaardsejer havde Midler til at købe det manglende Fæstegods for, og der opstod nu dels »komplette«, dels »ukomplette« Sædegaarde, hvilke sidste maatte svare Skat af Hovedgaardstaksten ligesom af Fæstegodset. For at bevare Skattefriheden prøvede Besidderne paa alle mulige Omgaaelser af Forordningens Bestemmelser, dels ved til Rentekammeret at indsende Jordebøger, der udviste det forlangte Fæstegods, men dels havde de enten laant saadant hos hinanden indbyrdes, eller ogsaa laa en Del af de 200 Td. Hrtk. i større Afstand end 2 Mil fra den paagældende Sædegaard. Regeringen viste dog en ikke ringe Langmodighed i saa Henseende; ved en ny Forordning af 2. Okt. 1694 indskærpede den vel, at Bestemmelserne af 1682 skulde overholdes uden Omgaaelser af nogen Art, men de, der havde paadraget sig Skatterestancer i det paagældende Tidsrum, fordi det ikke var lykkedes at faa Fæstegodset kompletteret, skulde faa disse Restancer eftergivet indtil Nytaar 1695, hvis de inden dette Tidspunkt fik købt det manglende.

Til Oplysning for Læserne skal anføres, at hvad Hartkornet angaar, da blev vor første ret mangelfulde Matrikel af 1664 i 1690 afløst af Christian d. Femtes Matrikel af 1688, og for Landet som Helhed kan dennes Hartkorn sammenlignes med Hartkornet i vor sidste Matrikel af 1844, selv om der nok for en Del Gaardes Vedkommende fandt en Forhøjelse eller Formindskelse af Hartkornet Sted mod tidligere, grundet paa de Forandringer, der mulig var sket med disse i de mellemliggende godt 4 Slægtled.

Hvad Prisen paa Hartkornet angaar, da fremgaar denne af Forordningen af 31. Jan. 1691 »Om Jordegodsers Takst i Danmark«; efter denne ansattes Hovedgaarde, der havde deres fulde Hrtk. (mindst 200 Td. Hrtk. Fæstegods inden for en Afstand af 2 Mil) til 50 Rd. pr. Td. Hrtk. Prisen paa Fæstegods ansattes til højst 40 — 30 — 20 a 10 Rd. pr. Td. Hrtk., alt efter dettes Beskaffenhed eller Tilstand; den første Pris gjaldt for Fæstegaarde, der var i god Drift, havde Bygninger, Besætn. og Invt., og hvor Ejeren saa nogenlunde var i Stand til at svare Landgilde og Skatter; var Gaarden derimod i daarlig Drift, Bygningerne faa og slet vedligeholdte, ringe Besætn. og Invt. samt mulige Restancer, saavel hvad Bondens aarlige Landgilde som Kvarlsskatterne til Staten angik, kom de andre Priser i Betragtning, og hvis Gaarden var øde, uden Bonde, Besætn. og Invt., Jorderne udyrkede og Bygningerne mulig sammensjaldne, omblæst eller afbrændt (af saadanne var der en hel Del omkring i Landet, ikke mindst i Jylland, i de 2 sidste Slægtled af det 17de Aarh.), kom Prisen 10, ja endog ned til 5 Rd. pr. Td. Hrtk. i Anvendelse.

Til Forklaring maa dog anføres, at den Rd., der her er Tale om, var Specie- eller Dobbeltдалeren, som var lig 4 Kr. i Nutidens Penge, og endvidere at Pengenes Værdi, grundet paa Knapheden, var langt større i Folks Bevidsthed end nu til Dags, men endvidere at denne Værdi kun var Dalerens nominelle eller Navneværdi, medens Pen-

genes Real- eller virkelige Værdi i Forhold til deres Indhold af fint Sølv var langt ringere, idet Mønterne gennem de foregaaende Slægtled stadig var forringet; ved Møntforordningen af 4. Maj 1695, da vi gik over til den hamburgske Courantdaler, forringedes Mønten yderligere (i Forholdet 16—13), idet en saadan kun svarede til 3 Kr. 26 Øre. (For øvrigt formindskedes vore Mønters Værdi stadig de følgende Aar ind i det 18de Aarh. under Frederik d. Fjerdes Krige, saaledes i 1713, da vi under den store nordiske Krig (for første Gang her i Landet) en Tid gik over til Udstedelsen af Papirpenge).

Fæstegodsset var altsaa ikke dyrt, men desuagtet var der en Del saavel adelige som borgerlige, der savnede Midler til efter Loven at købe det manglende Fæstegods, og vi ser derfor under Gaardenes Historie, at en Del Ejere saa sig nødt til at opsigte deres Hoved- eller Sædegaardes »Frihed«, undertiden kun for Dele af en Gaard, hvis denne f. Eks. ved Arv var blevet delt mellem flere Parter.

Som en Modsætning til forannævnte skal for Ringkøbing Amts Vedkommende nævnes den rige Handelsmand Christen Linde fra Holstebro, der foruden sin Handelsvirksomhed ogsaa som yngre drev Landbrug som Forpagter af flere Hovedgaarde; allerede inden Forordningen af 1682, der gav uadelige Ret til at eje frit Jordegods, havde han i 1678 købt en Part af den gl. Hovedgaard Volstrup, og de følgende Aar købte han de øvrige Parter; i 1682 købte han Handbjerg Hovgaard, og skønt han da var 56 Aar, fortsatte han med at købe flere, saa han efterhaanden blev Ejer af 12 Hovedgaarde med ialt 3400 Td. Hrtk., deraf 11 i Ringkøbing Amt; desuden ejede han en Tid de 2 mindre Sædegaarde Store Tovstrup (Mejrup Sogn) og Fastergaard, desuden købte han Fæstegods til en Del af de Gaarde, der ikke havde 200 Td. Hrtk. Fæstegods ved Købet, for at faa dem gjort komplette og derved skattefrie for Hovedgaardstaksten, og endvidere forsynede han enkelte af de Gaarde, der havde daarlige Bygninger, med nye saadanne, ja, enkelte ogsaa med en Hovedbygning, som han lod omgive af Volde og Grave; de 12 Hovedgaarde var: Stenumgaard (1670), Volstrup (1678—83), Handbjerg Hovgaard (1682), Øgelstrup (1683), Møltrup (1685), Pallesbjerg (1692), Kærgaardsholm i Viborg A. (1693), Lindtorp og Tip-hede (1699) samt Bækmark, Uljsund og Krogsdal (1704). (Tallene efter Gaardene angiver Aarstallet for Købet.)

Da Oberst Chr. Juel til Lundbæk i 1679 ved sit Ægteskab med Jeanne Marie, f. Rüse, tilgiftede sig det store Baroni Rysensteen med dets 3500 Td. Hrtk. store Gods og samme Aar jik Tilladelse til at afhænde de 2000 Td. Hrtk. af dette, har der formodentlig været Fæstehrtk. nok paa Markedet de følgende Aar; denne store Mængde Hrtk. maatte nødvendigt være beliggende over et ret stort Omraade, dog væsentlig mod Nord, idet Rysensteen jo var det gl. Bøvling Slot, der laa i Skodborg Hrd. i Bøvling Amt, den nordlige Del af det nuværende Ringkøbing Amt; det gjaldt kun om Penge til at købe for, og dem havde Christen Linde jo; den samtidige kendte Biskop Jens Bircherod skriver i sine omfangsrige Dagbøger om Linde, at han var en af de rigeste Mænd i Landet paa Kapitaler og Jordegods. Hans Samtid er derimod ikke enig om, hvorledes han var kommet til sine mange Penge; Faderen var Købmand i Holstebro og — saa vidt vides — ret velstaaende; foruden sin Handelsvirksomhed drev Sønnen en ret stor Udlaansvirksomhed til Egnens Herremænd, og vi møder flere Gange i Gaardenes Historie Lindes Navn, hvor han havde maattet overtage en Gaard som Pant; mulig har han ved Dygtighed til at udnytte Konjunkturerne samt ved Nøjsomhed (han havde Ord for at være kneben med »Offer«) i sit lange Liv kunnet samle sin store Formue, men en Overlevering fortæller ved Siden af, at han i sine yngre Dage paa sine Vandringer omkring som Bissekræmmer kom ind i en Gaard, hvor man til Svinetrug benyttede en massiv Metaldøbefont, der var erhvervet som Strandingsgods; Linde, der saa, at den var af purt Guld, købte den for et ringe Beløb, og derfra stammede hans store Rigdom.

Linde, der allerede i 1681 ved Købet af Volstrup havde faaet kgl. Bevilling til at nyde sit Jordegods med adelig Frihed, indrettede sit Hjem paa denne Gaard, der var

den bedste af hans mange Herregaarde. I 1704, 78 Aar gl., lod han sig optage i Adelsstanden, og 2 Aar senere døde han paa Pallesbjerg, den 9. August. Chr. Linde havde 6 Sønner samt flere Døtre, og af disse Sønner møder vi efter hans Død i alt Fald de 4 samt 3 Svigersønner som store Godsejere; dels arvede de hans 12 Herregaarde, dels tilkøbte de en hel Del andre (se under Gaardenes Historie i Amtet); Historien meddeler, at hans rige Midler forlængst er gaaet ud af Slægtens Eje og spredt for alle Vinde (se dog Ausumgaard), men dette behøver ikke at betyde, at hans Børn og Børnebørn var mindre duelige eller mere ødsle end han, thi i alt Fald de første godt $1\frac{1}{2}$ Slægtled efter hans Død var Tiderne af flere Grunde strenge økonomisk for Landbruget, ikke mindst for Vestjylland og Ringkøbing Amt.

Værdierne af vort Lands aarlige Udførsel var jo dengang, navnlig sammenlignet med nu, yderst ringe; for Jyllands Vedkommende og i Særdeleshed for Vest- og Nordjyllands Vedkommende var det først og fremmest Udførslen af Stude, der bragte Penge hjem udefra. Hollænderne, som i det 16de Aarh. og endnu langt ind i det 17de var de fjrende inden for Verdenshandelen, indtil Englænderne lidt efter lidt gik foran og gjorde dem Rangen stridig, havde i henved to Hundrede Aar været gode Kunder som Købere af Studene, hvis Kød brugtes til Mandskabet paa deres store Flaader af Krigs- og Handelsskibe; i Toldspørgsmaal havde vi for øvrigt flere Gange maattet bøje os for Hollands Krav, saaledes Christian d. Fjerde, hvad Øresundstoldens Højde angik; men ogsaa Sønnesønnen Christian d. Femte med Hensyn til Handelen og Skibsarten paa Norge, som vi gerne vilde forbeholde vore egne Skibe; for øvrigt stiftede sidstnævnte Konge et Laan i Amsterdam til en Rente af ikke mindre end 12 pCt., et Vidnesbyrd om vort Lands og vort Folks Fattigdom da.

Paa Studene var der i 1672 lagt en Udførselstold af $1\frac{1}{2}$ Specie (lig 6 Kr. Sølvværdi) pr. Stk.; denne forhøjedes i 1691 til 2 Specier og endelig i 1718 til 3 Speciedalere; Regeringen angav, at sidstnævnte Forhøjelse skyldtes, at der Aaret i Forvejen havde været en voldsom Oversvømmelse i de slesvigske Marsklænder, saa Beboerne der var ude af Stand til at svare Skatter og Afgifter, men endog maatte have Hjælp; det var dog først og fremmest den langvarige store nordiske Krig, der var den væsentligste Aarsag til vor svære Finansnød. Hollænderne blev nu misfornøjede og søgte andre Markeder, og det hjalp ikke, at vi i 1719, sidst paa Aaret, nedsatte Udførselstolden til 2 Specier igen, de blev borte; en 20-aarig gensidig Handelstraktat i Sommeren 1701 mellem Danmark og Nederlandene, om hvilken der i 1719, 2 Aar før dennes Udløb, skulde være optaget Forhandlinger om en Fornyelse, blev ikke til noget, og nu slog Hollænderne igen, idet de i 1724 foruden andre Vanskeligheder paalagde en Indførselstold af 20 Gylden (ca. 30 Kr.) pr. Stud; selv om vi ogsaa solgte Stude til Tyskland, fulgte der dog nu et betydeligt Prissjald, ligesom der ogsaa lidt efter lidt fulgte en Nedgang i Størrelsen af den aarlige Udførsel, og den Herremand, der f. Eks. omkring Midten af det 17de Aarh. i Christian d. Fjerdes Regeringstid havde faaet 150—152 Kr. for Parret af Stude, hans Sønnesøn maatte nu nøjes med 90 a 100 Kr. pr. Par; den hollandske Indførselstold pr. Stud var saaledes over Halvdelen af Prisen paa denne.

Disse hollandske Studehandlere kunde være meget selvsjølende og overmodige, et gammelt Mundheld siger jo, at »Penge makker (giver) Mod«; en Overlevering fortæller saaledes om en hollandsk Studepranger, der kom til Hovedgaarden Rysensteen for at købe Gaardens Stude; efter at have set disse, og efter som Skik og Brug var at være blevet godt beværtet med Mad og Drikke (»bænket og skænket«), smed han sig med sin lange Kridtpibe i Munden i Enkebaronessens silkebetrukne Lænestol, strakte Benene frem og bad Baron Juel om at trække hans lange Støvler af (nehm mich mal de Stebeln ab!); Baronnen opfyldte hans Begæring, men gav derefter med Støvleskafet Hollænderen en smældende Ørefigen først paa den ene og derefter paa den anden Kind og sagde til Prangeren: nu kan du rejse hjem til Holland og fortælle, at en dansk Adelsmand har trukket dine Støvler af. Hollænderen forlod Rysensteen, men hverken han eller nogen anden hollandsk Studepranger kom senere

til Rysensteen, og Baron Juel maatte derfor gaa over fra Studehold til Mejeridrift. (Saa vidt vides var den nævnte Baron Ove Henrik Juel, der ejede Baroniet Rysensteen i 58 Aar, fra 1691 til 1749; i saa Fald var Enkebaronessen Hollænderens Landsmandinde, idet Baron Juels Moder, Friherreinde Jeanne Marie Rysensteen, f. Rüse, der døde i 1712, var en Datter af Hollænderen, Ingeniør (senere Generalløjtnant) Henrik Rüse, som, efter at han i 1672 af Bøvlings Slot med tilliggende Gods havde oprettet Baroniet Rysensteen, ændrede sit Navn Rüse til Rysensteen.)

Toldstriden med Holland var desværre ikke den eneste økonomiske Ulykke, der indtraf i disse Aar; een Ulykke kommer sjældent alene, siger et gammelt Ord, og saaledes ogsaa her. I 1726 kom vi i Strid med Hamburg, der nægtede at tage imod vore Mønter efter deres Paalydende, idet disse under vor Finansnød var forringet i Metalværdi; forbitret herover udstedte Kongen i Decbr. 1726 en Forordning, som forbød al Handel med Hamburg og Indførsel af Hamburger-Mønt, en Strid, der varede i 10 Aar til Sommeren 1736; disse Forhold ramte i høj Grad Jylland økonomisk og særlig Vestjylland, som jo handlede meget mere med Hamburg end med København; hertil kom, at Priserne paa Landbrugets øvrige Produkter ogsaa var smaa, Kornpriserne, der som Helhed — bortset fra Misvækstaar — var dalet ret jævnt gennem en længere Aarrække, var efter Ribe Stifts Kapitelstakst som Gennemsnit for Fem-aaret 1730—34 henholdsvis for Rug, Byg og Havre kun 4,25, 3,49 og 1,90 Kr. pr. Td. (en Courantdaler regnet til 3 Kr. 20 Øre).

Naar Landbruget dengang saa godt som overalt i Jylland for Kvægbrugets Vedkommende holdt sig til Studehold, medens Mejeridrift var en Sjældenhed, var Aarsagerne flere; denne Driftsform var jo af meget gl. Dato, og da vore Konger meget tidlig gjorde Studeudførslen til en god Indtægtskilde for Kronen ved at paalægge en Udførselstold ved Landegrænsen, kom der gennem Aarhundrederne flere Lovbud, der tilsigtede at ordne og regulere Forholdene saaledes, at Kronens Indtægter bedst kunde opretholdes, og saaledes som Regeringen efter sin Opfattelse mente, at det tjente Landbruget bedst; som Følge deraf blev det Fæstebønderne, der overvejende lagde Studene til og holdt disse de 2—2½ a 3 første Aar (som Ungstude), hvorefter de købtes af Ejerne af de mindre og større Herregaarde, der holdt Studene 1½ a 2 Aar (som Foderstude) for derefter at afhænde dem til de Herremænd, der gav sig af med den egentlige Fedning af Studene (Staldstude), og her købtes de saa om Vinteren af Prangerne, hvorefter de tidlig paa Foraaret, 5 a 6 Aar gl., afgik i Drift Syd paa til Grænsen eller til Udskibningssteder for at naa det endelige Bestemmelsessted: Holland og Tyskland.

Medens Mejeridrift med Fremstilling af Smør og Ost kræver Dygtighed og Forstaaelse af, hvad Sødsmælk, Smør og Ost egentlig er, samt Kendskab til, hvilken Betydning den rette Behandling og Fremstillingsmaade har for, at det fremstillede kan blive spiseligt, velsmagende og dermed efterspurgt, Forhold, som alle manglede dengang, saa var det anderledes med Studene; Kødets Beskaffenhed ahang her af Racen, og den jydsk Kvægrace havde i saa Henseende et godt Lov paa sig i Udlandet; for Vestjyllands Vedkommende kan yderligere tilføjes, at her savnedes Materiale til Smørtræer og Mejeriredskaber, ligesom Manglen paa Veje gjorde det vanskeligt at føre Smørret til Afsætningsstederne, medens Studene transporterede sig selv ad de sandede, trælse, mere eller mindre lyngbevoksede Hedeveje. Dette, at Studeholdet gav mere Handel, havde for øvrigt ogsaa sin Tiltrækning for de handelslystne Jyder og Vestjyder.

Som Eksempel kan nævnes, at omkring 1760 skal der kun have været 3 Hovedgaardene i Ringkøbing Amt, der havde Mejeridrift, nemlig Gaardene Voldbjerg, Handbjerg Hovgaard og Herningsholm; paa sidstnævnte Gaard var det vistnok den meget dygtige Landmand H. A. Høeg, der købte Herningsholm i 1751, som gik over til Mejeri i Stedet for Stude, men allerede sidst i 1770'erne, efter at Sønnen havde solgt Gaarden i 1769, var en senere Ejer atter gaaet over til Studehold.

Da Skatterne var mange og høje, idet der foruden jævnlige Ekstraskatter næsten var lagt Skat paa alt (under Krigen var der yderligere paalagt en særlig »Krigsstyr«, foruden at der udkreves Tvangsmaal), er det intet Under, at Skatterestancer var almindelige og hobede sig op til efter Datidens Forhold store Summer; i Frederik d. Fjerdes senere Regeringsaar angives Summen paa uerholdelige Skatterestancer til hen imod 10 Mill. Kr., et meget stort Beløb i Betragtning af, at hele Statens aarlige Budget højest var 12—13 Mill. Kr. aarlig, deri endda indbefattet Kongens private Kasse, hvori blandt andet Øresundstolden indgik; Staten var for øvrigt undertiden selv i Restance, hvad Lønning til Embedsmændene angik, samt til Leverandører for Vareleverancer.

Medens Faderen, Christian d. Femte, et Slægtled tidligere hyppig konfiskerede (sequestrerede) Godserne med det underliggende Fæstegods for de paaløbne Skatterestancer, saa undlod Sønnens Regering helst dette, da det økonomiske Tab for Staten derved blev endnu større; Herremændene skulde jo indestaa for (opkræve og aflevere til Kronen) deres Fæstebønderes Skatter, men denne krævede ogsaa Skat af Hartkornet til de øde Bøndergaarde, og det var derfor hyppigst Herregaarde med mange øde Bøndergaarde, der kom i Skatterestance; men da Erfaringerne fra Faderens Tid havde vist, at Kronen vanskelig kunde drive saadanne forarmede Godser med økonomisk Fordel, ligesom Afhændelsen igen ogsaa ofte faldt vanskelig (flere af Reskripterne og Forordningerne fra Christian d. Femtes Tid er for øvrigt præget af at lette Staten Salget af saadant Gods), saa synes det, som om Sønnen hellere lod Skatterestancerne løbe paa.

Under disse fortvivlede økonomiske Forhold for Landbruget vil Læserne da ogsaa finde under Gaardenes Historie, at Herregaardene med det dem underliggende Fæstegods her i det 18de Aarh., særlig i Aarene 1720—50, meget hyppig skiftede Ejer og gik fra Haand til Haand, fra Laantager til Laanyder, ligesom det var under disse vanskelige Forhold, at Regeringen ved Forordningen af 4. Febr. 1733 søgte at binde Fæstebønderne til Fødestavnen fra 14 til 36 Aars Alderen for at undgaa endnu flere øde og forladte Bøndergaarde i Landet, idet Godsernes Værdi først og fremmest var afhængig af Bøndernes Arbejdskraft.

Fra Ringkøbing og Holstebro klages der i en Indberetning midt i 1730'erne til Regeringen over det store Tab, Landmændene og Byerne har lidt som Følge af Tolden paa vore Stude i Holland og den deraf følgende Tilbagegang i Øksnehandelen, ligesom Afbrydelsen af Handelen med Hamburg ogsaa bringer Tab; og Ringkøbing Magistrat meddeler: »at Byen er nu i en saa slet Tilstand, som den ingensinde har været, og ingen som nu lever, kan erindre sligt i de sidste 70 Aar«. Fra Holstebro meddeles, at mange af Indbyggerne blandt de bedste af Borgerskabet opretholder Livet ved lidt Handel og Kræmmeri, nogen Avling samt ved Öl- og Brændevinssalg; navnlig sidstnævnte dreves af en Mængde Borgere, selv af Postmesteren; for øvrigt rejste en Del af Indbyggerne til Amsterdam for at prøve Lykken der, naar de ikke kunde ernære sig hjemme ved Handel og Avling; i tørre Aaringer gav de skarpe tørre Jorder saaledes knap nok Udsæden igen.

Ved Nedsættelse af Bøndernes Skatter fra 1731 samt ved en Forordning i 1735, der gav Landet Eneret til at forsyne det søndenfjeldske Norge med Brødkorn, lettedes Forholdene dog noget, idet Kornpriserne steg lidt, men da saa Kvægpesten kom her til Landet i 1745 og med Aars Mellemrum hærgede Kvægbesætningerne voldsomt i det følgende Slægtled, blev Forholdene saa fortvivlede, at Regeringen fandt det nødvendigt at stramme Bondens Stavnsbaand yderligere; i 1748 og nogle følgende Aar efter gav den for øvrigt Hartkornsskatterne i de Egne, hvor Sygdommen havde hærget slemt. Hvad der endvidere bidrog til Landbrugets Nødstilstand var dette, at Regeringen i de foregaaende 3 Slægtled og fremdeles efter udenlandsk Forbillede styrede Landet med det Formaal for Øje at styrke og ophjælpe Haandværk, Industri og Handel (den saakaldte »Merkantilisme«), medens Landbruget var Stedbarn og blev

forsømt, ja endog maatte hjælpe til med at levere billig Føde til Haandværkets og Handelens Arbejdere, for at disse Erhverv bedre kunde klare sig i Konkurrencen med Udlandet.

Men da Erfaringerne efterhaanden viste, at Landene snarere blev fattigere end rigere under dette System, hvilket ikke mindst gjaldt vort eget Land, der ingen naturlige Betingelser havde for, at en saadan Industri kunde trives, ud over at forsyne vort eget Hjemmemarked, hvor Køberne desværre under Systemet blev saa fattige, at de savnede Midler til at købe Industriens Frembringelser for, saa begyndte der saavel i Udlandet som senere ogsaa herhjemme, paavirket udefra, at spire Tanker frem om Systemets Meningsløshed, idet man indsaa, at det maatte være klogere at støtte og fremme Landets naturlige Hjælpkilder, derunder først og fremmest Landets Hovederhverv Agerbruget og dets Udøvere, og dette førte til, at i det følgende Slægtled paabegyndtes og gennemførtes de store Landboreformer; de mange Tvangsforanstaltninger ophævedes, og Bondestanden frigjordes, altsammen til umaadelig Gavn for Landets økonomiske Fremgang og Befolkningens Velfærd og Lykke.

Men vi vender tilbage til de store Godser og Gaarde; Fæstebønderne og Fæstegaardene hørte jo endnu alle ind under disse, og af Selvejerbøndergaarde, som i Aarenes Løb var blevet færre og færre, var der kun et Faatal tilbage; man regner for hele Landet højest omkring 5000; det Forhold, at fra og med Christian d. Tredies Tid skulde Selvejerbønder ved Paalæg af Ekstraskatter i Penge — og disse var ret hyppige — svare dobbelt saa meget i Skat som en Fæstebonde af en tilsvarende Gaard, har mulig sammen med andre Forhold bidraget noget til, at Selvejerbønderne gennem Tiderne var blevet færre og færre.

Fra omkring Midten af det 18de Aarh. begyndte Prisen paa Landejendomme — trods alt — dog at stige, og for Ringkøbing Amts Vedkommende skete der nu dette, vistnok som det første Tilfælde i sin Slags her i Landet — mulig under Paavirkning Syd fra, fra Holsten — at den daværende Ejer af Gudum Kloster, Joh. Fr. Vedel, i Begyndelsen af 1757 stillede Gaard og Gods enten samlet eller delt til Auktion og ved denne Lejlighed afhændede det godt 200 Td. Hrtk. store Fæstegods, ligesom Tienderne ogsaa afhændedes fra Gaarden, denne blev derved ukomplet og uprivilegeret, og i 1762 havde den kun Hovedgaardstaksten, 23 Td. Hrtk., og 8 Huse tilbage; samme Aar afhændede Ejeren af Bækmark i Flynder Sogn, Peder Dinesen, 160 Td. af Gaardens 210 Td. Hrtk. Fæstegods, og i 1760 fulgte Ejeren af Kongensgaard, Kmr. M. Richter, efter, idet der af Gaardens over 200 Td. Hrtk. kun blev 2 tilbage under Hovedgaarden; en stor Del af Fæstegodset til disse 3 Hovedgaarde købtes af Fæsterne til Selveje, medens en Del solgtes til andre Hovedgaarde. Det var nu, ligesom Bevægelsen smittede; i 1760 solgte Oberstløjtn. Preben Brahe til Hvedholm den lige erhvervede Hovedgaard Grubbesholm (med Nørkærgaard) i Nr. Bork Sogn med Tiender og Fæstegods samt Hemmet Kirke for 18,000 Rd. Cour. til Fæstebønderne, der solgte Kirken og noget af Godset, udstykkede Herregaarden og overtog deres Fæstegaarde til Selveje, og samme Aar solgte Ejeren af den komplette Hovedgaard Viunggaard i Sdr. Viung Sogn det 239 Td. Hrtk. store Fæstegods til sine Fæstebønder.

Imidlertid blev Regeringen opmærksom paa, hvad der skete i Vestjylland, og den 15. Maj 1761 udstedte den en Forordning, der forbød Salg af Godserne paa denne Maade ud fra den Begrundelse, at det vilde være skadeligt for Ophævelsen af Jordfællesskabet samt for en god Udskiftning af Jorderne, en Betragtning, som for øvrigt viste sig at være rigtig, saaledes som det fremgaar af Indledningen til flere af Aamterne i nærværende Værk (se foran samt Holbæk A., S. 715, og Præstø A., S. 593).

Fra dette Forbud kunde der dog efter Ansøgning mulig opnaas Dispensation, og vi ser saaledes under Hovedgaardene Vennergaard og Rydbjerg i Hind Hrd., at Ejeren af disse, Mads Optius, i 1768 efter kgl. Bevilling stillede disse til Auktion tillige med Fæstegodset, saa at dette kunde købes Gaard for Gaard, ligesom der ogsaa kunde købes Parceller af de 2 Hovedgaarde; Auktionen gik dog ikke helt efter Forvent-

ning, i 1771 solgte han derefter Resten af Vennergaard og af Fæstegodset, medens Resten af Rydberg solgtes paa Auktion i 1779 efter hans Fallit. Paa lignende Maade gik det (efter kgl. Bevilling) nu ogsaa enkelte Hovedgaarde i andre Egne af Landet, saaledes henholdsvis i 1767 og 68 med de 2 Hovedgaarde Vorgaard og Dalsgaard i Hindsted Hrd. i Aalborg A.; Ejeren af førstnævnte, Konsistorialraad, Pastor L. Joh. Jelstrup, havde ejet forannævnte Gudum Kloster (se denne) en kort Tid, efter at Fæstegodset var solgt fra denne, saa han kendte Fremgangsmaaden derfra.

Imidlertid kom Regeringen paa andre Tanker, og den 13. Maj 1769 kom der en ny Forordning, der igen tillod Herremændene at frasælge Fæstegodset, ja, de kunde endog under visse Forhold efter dettes Frasalg bevare deres Hovedgaardes Skattefrihed, naar de fremdeles efter Salget indestod for Skatterne af det tidligere Fæstegods. I 1770'erne og 80'erne kom der nu nogen Gang i Bevægelsen igen, om end mindre end ventet; saaledes frasolgtes Fæstegodset til Hovedgaardene 'Skaaphus, Vads-kærgaard, Vejbjerggaard (sidstnævnte i Humlum Sogn), ligesom der solgtes en betydelig Del af Fæstegodset til Udstrup, Krogsdal og Bækmark; dette Fæstegods købtes dog ikke altsammen af Fæstebønderne, idet en Del solgtés til andre Hovedgaarde, se f. Eks. Sønner Vosborg.

Hvad de saakaldte store Landboreformer angik, da havde de første Tilløb til disse under det Guldbergske Styre ikke ført til ret meget; i Begyndelsen af 1780'erne kom dog Forordningen af 23. April 1781 om Udskiftningen af Jordfællesskabet; men efter Regeringsskiftet i April 1784 kom der Gang i Reformerne, i 1788 ophævedes saaledes Stavnsbaandet, og derved løsnedes Godsejernes Herredømme over Bønderne en Del; da Herremændene tilmed kunde befrygte nye Foranstaltninger fra Regeringens Side, f. Eks. med Hensyn til Hoveriet, hvoraf Driften af de store Gaarde i høj Grad afhang, vilde flere af disse nok afhænde Fæstegodset til Fæstebønderne, og Regeringen, som havde en sikker Tro paa, at Selveje i høj Grad vilde fremme Landbruget og Jordens Udnyttelse, kom nu Godsejerne i Møde ved at stille i Udsigt, at de efter Ansøgning i hvert enkelt Tilfælde kunde vente at faa Bevilling til at bevare Hovedgaardens (Hovedparcellens) saakaldte »Frihed«, derunder Skatte- og Tiendefrihed, selv efter at Fæstegodset var frasolgt til Selveje og Hovedgaarden mulig delvis var udparcelleret, dog krævedes almindeligt, at Godset før Salget skulde være udskiftet hensigtsmæssigt af Fællesskabet, ligesom det solgte Fæstegods ikke maatte gaa ind under en anden Hovedgaard; som Følge af disse Forhold kom der nu Fart over Salget af Fæstegodset, ofte efterfulgt af Hovedgaardens delvise Udparcellering (se under de enkelte Gaardes Historie), og i Løbet af de følgende 15—17 Aar adsplittedes de allerfleste af de endnu paa dette Tidspunkt talrige Godser i Ringkøbing A., saavel komplette som ukomplette med Fæstegods, idet Fæstegaardene (6—7000 Td. Hrtk.) solgtes til Selveje (overvejende) til Fæstebønderne; om Hovedgaarden Søndervang skal meddeles, at efter at Fæstegodset, ca. 300 Td. Hrtk., i 1791 af Ejeren var solgt fra Gaarden, solgte han Aaret efter selve Hovedgaarden med 60½ Td. Hrtk. samt 5 Huse for 10,320 Rd. Cour. til 40 tidligere Fæstebønder, der delvis udstykkede Gaarden, og paa samme Maade gik det med den store Hovedgaard Voldbjerg, som i en Del Aar havde ikke mindre end 104 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst; i 1792 solgte Ejeren det 446 Td. Hrtk. store Fæstegods til Selveje og Aaret efter selve Hovedgaarden med 80 Td. Hrtk. for 11,453 Rd. Cour., 33 Td. Tiendehrtk. for 6548 Rd. Cour. samt nogle Huse for 165 Rd. Cour. til Gaardens tidligere 111 Fæstebønder, der delvis udstykkede Hovedgaarden (altsaa noget lignende som foran meddelt om Grubbesholm.)

Med Forordningen af 26. Jan. 1807 holdt Regeringen op med at udstede flere af disse Bevillinger, men da var der af de tidligere nogle og fyrretyve — med Fæstegods — komplette Hovedgaarde (efter Forordningen af 16. Decbr. 1682 — se foran) kun faa tilbage, nemlig Ausumgaard (under Stamhuset af samme Navn), Nørre Vosborg, Lønborggaard og Lundenæs (de to sidste under Stamhuset Lønborggaard, der ophævedes i 1813) samt Pallesbjerg, Estvadgaard og Stubbergaard, men af disse frasolgtes Fæ-

stegodset faa Aar efter fra de 4 sidstnævnte, og af de øvrige 3 beholdt de 2 førstnævnte Fæstegodset til op mod den nyere Tid.

Naar denne Adsplittelse af Godserne gik saa hurtigt, skyldtes det for en væsentlig Del, at der — for øvrigt over hele Landet — traadte Spekulanter til, som vilde tjene Penge ved Bevægelsen; ser vi efter under Gaardenes Historie før og efter Aarhundredskiftet, møder vi Gang paa Gang Navnene paa de samme Mænd, der i kortere eller længere Tid var Ejere af Hovedgaardene, og som forsøgte at tjene Penge ved efter Købet af Godset at afhænde Fæstegodset til Bønderne og eventuelt ved at udstykke Hovedgaarden, og Godserne blev derved en Vare, som gik fra Haand til Haand — se f. Eks. Sønner Vosborg, Nørre Holmgaard, Kappel m. fl. — saa længe der var Fæstegods tilbage at sælge. En Del tjente ogsaa Penge ved denne Godsdragning, navnlig de, der forstod at holde op i Tide, men en Del andre, som fortsatte i de økonomisk bevægede Tider, der fulgte efter, ruineredes under den efterfølgende Landbrugskrise efter at have omsat flere Tusinde Td. Hrtk., saaledes Generalkrigskommissær Ulrik Chr. v. Schmidt (nævnes almindelig til Søhelten, Peder Skrams gl. Hovedgaard Urup, hvor han boede en Del Aar), der gik fallit i 1826 to Aar før sin Død, han spekulerede for øvrigt ogsaa i andre Egne af Landet. I Vestjylland handlede han en Del sammen med en anden kendt Ejendomsspekulant, Amtmd., Kmhr. P. S. Fønss til Løvenholm (se Rysensteen, Rammegaard, Herpinggaard m. fl.); ogsaa ham gik det galt økonomisk inden hans Død i 1824, men her var der dog andre og noget formildende Grunde medvirkende (se under Løvenholm, Bind VI, Side 235—38). Hvorledes det vilde være gaaet den dristige Storspekulant, Byfoged Hans Jacob Lindahl, Lemvig, hvis han ikke var død allerede i 1812, vides jo ikke; det var ham, der foruden mange andre Gaarde sønderlemmede Gyldenstiernes gl. historiske Hovedgaard Timgaard og nedbrød den 4-fløjede Borg, den anseligste i hele Ringkøbing A.

Møltrup i Ulfborg Hrd. var den første Hovedgaard, der (1791) fik Bevilling til at frasælge Fæstegodset, uden at Hovedgaarden mistede sin Frihed, den ejedes da af Chr. Lindes Sønnesønsøn, Oberst Chr. Linde; efter hans Død i 1812 solgte Enken Ytte D. M., f. de Grib, Gaarden Aaret efter, og paa nær Handbjerg Hougaard, som afhændedes i 1840'erne, samt Ausumgaard (se denne) var allerede før Aarhundredskiftet de mange Hovedgaarde med Gods, der en Tid havde været i den rige Chr. Lindes Eje, gaaet over paa andre Hænder, og det samme gjaldt endvidere 14 andre Hovedgaarde, som hans Efterkommere en Tid var Ejere af, deriblandt de 2 Hovedgaarde Tanderup og Højris i Hammerum Hrd. (sidstnævnte gik fra Slægten ved Tvangsauktion), Nørre- og Sønner Vosborg, Stubbergaard, Timgaard, Aabjerg, Krosgaard og Nørre Holmgaard samt de 5 Hovedgaarde: Engelholm, Haraldskær, Kjeldkær, Tirsbæk og Williamsborg i Vejle Amt.

Efter at Landbruget var kommet over Landbrugskrisen i 1820'erne, stilnede Bevægelsen med Udstykningen af Hovedgaardene noget af, om end der gennem de følgende 2 Slægtled til Aarhundredskiftet fremdeles var enkelte af Amtets Hovedgaarde eller tidligere Hovedgaarde, hvis Arealer formindskedes ved Frasalg og Udstykning.

I indeværende Aarh. tog Bevægelsen dog Fart igen, dels som Følge af Husmandsbevægelsen med Lovene om Oprettelse af Husmandsbrug og den deraf følgende Jordudstykning til disse, dels som Følge af Verdenskrigen, da der igen opstod en økonomisk usund og hidsig Spekulation i Jord og Gaarde, og hvad Gaardene i Ringkøbing A., angaar, da er der nu kun 8 af de gl. Hovedgaarde, som har et Tilliggende af over 200 ha, og godt en Snes Stykker med mellem 100 og 200 ha.

Men med den Udvikling og Fremgang, der er foregaaet i Landbruget, og den Dygtighed hos Landmændene, som kendetegner vort Landbrug nu til Dags, sammenlignet med tidligere, saavel med Hensyn til det egentlige Agerbrug som til Husdyrbruget, saa udbringes der nu et meget større Udbytte og større Værdier af det lille Areal til en Gaard, end da denne for 150 a 200 Aar siden havde 5 a 6 Gange saa megen Jord.

Men de, der har Kendskab til vort Lands Historie og vort Folks Historie og Levevis, kan samtidig ikke undgaa at have lagt Mærke til, at vor pengerigelige Tid i højeste Grad bekræfter Sandheden i det ældgamle Ord: »Pengerigelighed er Grundlaget for en højere Levefod og vil derfor lidt efter lidt medføre en saadan«, og dette gælder ikke alene inden for Hjem og Familie, men næsten endnu mere i alle Forhold i Samfundets offentlige Husholdning, og dette er for øvrigt en Hovedaarsag til den nuværende økonomiske Krise, et Forhold, som de mange, der kun kender Forholdene i det Slægtled, de lever i, og kun lever i Nuet, har vanskeligt ved at faa Øje paa.

Under Verdenskrigen var der atter Spekulanter, hvis Navne vi møder Gang paa Gang i Gaardenes Historie Landet over; ogsaa nu var der Spekulanter, som tjente Penge, men mange satte senere til, det, de havde tjent, og mere til, blandt andet fordi de heller ikke forstod at holde op i Tide, men fortsatte, efter at den efter Krigen følgende Krise var begyndt, og det var helt meningsløse Priser, der Landet over betalt for Landejendomme i disse Aar; som Eksempel skal fremdrages en gl. Hovedgaard i Ringkøbing A., der, siden den traadte frem i Historien og op til vor Tid, har haft ca. 60 Ejere, og som i over 250 Aar ejedes inden for to af vore gl. ansete Adels-slægter; Gaarden, der ved Christian d. Femtes Matrikel i 1688 havde 40 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst foruden Tiender og komplet Fæstegods, blev i Begyndelsen af forrige Aarh. udsat for 2 Udparcelleringer, hvorved dens Hrtk. gik ned til henholdsvis 34 og 29 Td.; ved Matriklen af 1844 nedsattes Gaardens Hrtk. fra 29 Td. til 17½ (Gaarden har nemlig lette Jorder og havde paa dette Tidspunkt et stort Hede- og Moseareal). Sidst i 1850'erne kom Gaarden ud af Drift, Besætningen frasolgtes, og skønt den havde et Tilliggende af hen imod 600 ha, solgtes den i 1859 ved Auktion for kun 33,000 Kr. I de følgende 50 Aar frasolgte og udstykkede Gaardens mange Ejere efterhaanden langt over Halvdelen af Arealet, dels til Naboer, dels til Husmandsbrug, hvorefter den efter Verdenskrigen i 1920 desuagtet solgtes til en Pris af 515,000 Kr.; Køberen, der ikke var Landmand, maatte følgerig sælge efter kort Tids Forløb, og nu i 1935 solgtes Gaarden (Arealet noget formindsket) for en Fjerdedel af foranævnte Sum.

Af Ringkøbing Amts tidligere 110—115 mindre og større Hovedgaarde er nu efter Verdenskrigen godt de to Trediedele forsvundet, enten fuldstændig som Vinderup Hovgaard, Brejninggaard og de 2 Gaarde Ørregaard og Ilskov i Hammerum Hrd. samt flere andre, eller de er kun tilbage (med Navnet) som Smaasteder, mindre eller større Bøndergaarde.

Medens der i Værket »Større danske Landbrug« som Regel kun er medtaget Gaarde, som har en Ejendomsskyldværdi paa 70,000 Kr. og derover, bortset fra Gaarde, der er kendt i Historien længere tilbage samt enkelte andre, er Grænsen i Ringkøbing A. sat ved 60,000 Kr. grundet paa Jordens som Helhed lette Beskaffenhed og derfor lavere Vurdering (Jordværdi); hertil kommer yderligere, at for Jyllands Vedkommende er anvendt Tallene fra Ejendomsskyldvurderingen pr. 1. Jan. 1932, der gennemsnitlig ligger 8 a 9 pCt. under Tallene for Ejendomsskyldvurderingen pr. 1. Jan. 1927, som benyttedes i de fire første Bind, der omhandler Gaardene paa Øerne; der vilde ellers være kommet alt for faa Gaarde med i Amter som Ringkøbing og Ribe med den gennemgaaende daarlige Jord. Omvendt vil Læserne erindre, at for Maribo Amts Vedkommende med den frugtbare og derfor højt vurderede Jord valgtes 80,000 Kr. Ejendomsskyldværdi som den laveste Grænse, da der ellers vilde være kommet forholdsvis alt for mange Gaarde med i dette Amt.

I nærværende og de foregaaende 3 Bind er benyttet Tallene for Ejendomsskyldvurderingen pr. 1. Jan. 1932. Da der i de 4 Bind, som omhandler større Landbrug paa Øerne, er benyttet Tallene for Ejendomsskyldvurderingen pr. 1. Jan. 1927, som foran nævnt, er de tilsvarende Tal for Gaardene i Jylland tilføjet i Parentes bagefter Tallene for den ny Vurdering i 1932.

*Grundskyldpromillen og almindeligt skattefrit Fradrag ved Beregning af
Kommuneskatten i Ringkøbing Amt 1935—36.*

(Se Indledningen til Frederiksborg Amt, Bind I, Side 15—16, og Indledningen til Aarhus Amt, Bind V, Side 446—47).

Hvad Beregningen af Amtsskatten for den enkelte Ejendom i Ringkøbing Amt angaar, da var Grundskyldpromillen 6,63 for 1935—36 og det alm. skattefrie Afdrag pr. Ejendom 5000 Kr. ifl. Loven, saa længe denne varer.

Kommune	Grundskyld- promille	Alm. skattefrit Fradrag pr. Ejendom	Kommune	Grundskyld- promille	Alm. skattefrit Fradrag pr. Ejendom
Aadum	2.80	4.000	Nees	7.60	3.000
Arnborg	7.60	5.000	No	8.10	4.000
Assing	3.00	3.500	Nørlem	4.60	4.000
Avlum-Hodsager	9.60	3.000	Nørre Felding	6.30	4.000
Borbjerg	8.80	4.000	Nørre Nissum	7.80	3.000
Bording	11.00	4.000	Nørre Omme	5.20	3.000
Borris	3.60	3.000	Nr. Vium-Herborg	2.20	4.000
Brejning	2.30	3.000	Raasted	8.00	3.000
Bølling-Sædding	3.60	4.000	Resen-Humlum	10.80	3.000
Bøvling	12.00	4.000	Rind	7.30	5.000
Dejbjerg-Hanning	4.40	3.000	Rindum	2.20	3.000
Dybe-Ramme	9.00	5.000	Ryde	9.70	5.000
Egvad	5.80	5.000	Sahl ¹⁾	6.50	5.000
Ejsing	16.00	5.000	Sevel	11.60	4.000
Estvad-Rønbjerg	13.50	4.000	Simmelkær	7.00	3.000
Fabjerg	8.40	4.000	Sinding	8.00	4.000
Faster	3.20	3.000	Skarrild	4.90	4.000
Fjaltring-Trans	8.80	3.000	Skern ¹⁾	2.10	4.000
Flynder	11.60	3.000	Snebjerg ¹⁾	5.90	4.000
Gellerup	3.30	5.000	Staby	8.10	3.000
Gimsing	7.00	4.000	Stadil	4.70	3.000
Grove	16.00	3.000	Stavning	5.60	5.000
Gudum	10.00	4.000	Strellev	4.50	5.000
Gørding-Vem-Bur	5.00	3.000	Sunds	6.40	3.000
Haderup	17.00	3.000	Sdr. Bork-Nr. Bork	8.40	4.000
Handbjerg	8.60	3.000	Sønder Felding	6.40	4.000
Harboøre-Engbjerg	8.80	3.000	Sønder Lem	4.80	3.000
Hee	4.30	5.000	Sønder Nissum	11.40	4.000
Hemmet-Sdr. Vium	9.20	4.000	Tim	3.20	3.000
Hjerm	6.80	4.000	Timring	12.70	4.000
Holmsland	4.30	3.000	Tjørring	5.60	4.000
Hoven	3.20	4.000	Torsted	12.00	3.000
Hover	6.60	5.000	Tvis	10.20	4.000
Husby	8.80	3.000	Tørring-Heldum	4.80	3.000
Hygum-Hove	7.00	3.000	Ulfborg	4.00	4.000
Idum	3.60	4.000	Vandborg-Ferring	11.30	4.000
Ikast	6.40	4.000	Vedersø	5.20	3.000
Ilskov	9.60	3.000	Vejrums	7.80	4.000
Lomborg-Rom	8.60	3.000	Velling	8.00	3.000
Lyne	5.00	4.000	Venø	10.30	3.000
Lønborg	3.40	4.000	Vildbjerg-Nøvling	4.60	4.000
Maabjerg	6.40	4.000	Vinding-Vind	9.00	3.000
Madum	6.50	3.000	Vorgod	3.80	3.000
Mejrup	8.00	4.000	Ølby-Asp-Fovsing	6.20	3.000
Møborg	14.00	3.000	Ølstrup	4.30	3.000
Navr-Sir	11.50	4.000	Ørre	8.00	4.000

¹⁾ Kommunen har inden 1. Januar 1927 vedtaget Grundstigningskyld.

SKODBORG HERRED

NYGAARD, Lemvig Købstad-Kommune, Skodborg Hrd., Retskredsen for Lemvig Købstad og Skodborg-Vandfuld Herreder (i det følgende kaldet Lemvig Retskr.), Ringkøbing A., Ejer P. Byskov, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. 1½ km, Tlf. Lemvig 114.

Matr.-Nr. 16a m. fl. af Lemvig Markjorder, 3 af Rom og 2b m. fl. af Heldum, samlet Areal 41,4 ha, deraf 40,4 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 7 Skp. 1 Fdk. ½ Alb.; Ejdskv. 75,000 Kr. (82,000), Jordv. 47,800 Kr. (51,000); Bygn. er fors. i Købst. alm. Brandf. for 64,000 Kr.; Lys og Kraft fra Lemvig Elektricitetsv.

Nygaard ligger Sydvest for Lemvig knap 1 km Syd for Landevejen Lemvig—Harboøre, hvorfra Vej fører til Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, men som er gennemskåret af Jernbanerne Lemvig—Vem og Lemvig—Harboøre, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet, og en Del er kalket i de senere Aar.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 6 Kalig. og 5 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lemvig Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 64 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Nygaard har grundmurede nye og gode Bygninger, tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1889, den indeholder en stor og god Beboelse. Af Avislængerne, som er bygget i 1905 efter en Brand, er der Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i alle Stalde.

Nygaard ejedes i forrige Aarh. af Kr. Lindberg; han solgte den i 1872 til P. Byskov, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1902; Gaarden var da kun paa 30 ha, men i Aarene 1906—11 og 1915 er der tilkøbt tilsammen 11,4 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

KABEL, Nørlem Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. H. Nislev, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. 4 km, Tlf. Lemvig 310.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af den nordvestlige Del af Nørlem, samlet Areal 115,2 ha, deraf 79 Ager, 22 Eng, 8,2 Skov, 4,5 Græsningsjord (Bakker og Skrænter) og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 16 Td. 6 Skp. 0 Fdk. ¾ Alb.; Ejdskv. 135,000 Kr. (160,000), Jordv. 80,000 Kr. (89,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 125,000 Kr., Løsporet i »Danmark« for 93,000 Kr.; Lys og Kraft fra Lemvig Elektricitetsv.

Kabel ligger ved Indsejlingen til Lemvig Nord for Byen ved den østlige Side af Fjorden med Vej til Ejendommen fra Landevejen Lemvig—Humlum ved Nørlem

Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god svær Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er dels Dynd-, dels Tørvejord langs Fjorden.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 20 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Besætningen er under stadig Dyrlægekontrol, og Mælken leveres til Privatmejeri i Lemvig.

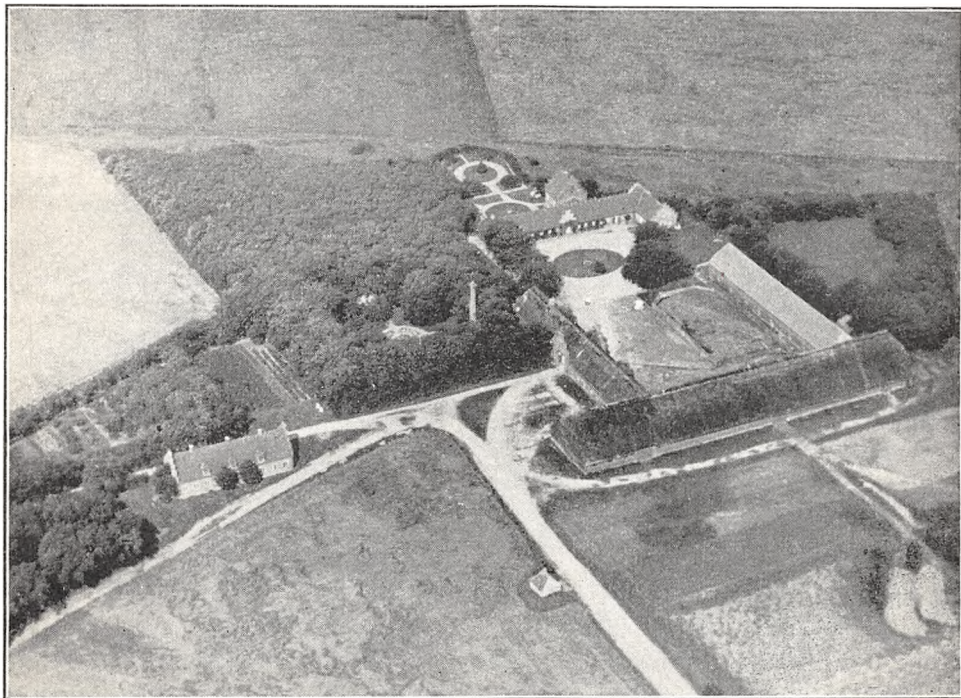
Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der leveres normalt ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 108 Svin aarlig. Der holdes 20 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Kabbel har grundmurede gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i første Halvdel af forrige Aarh. af J. Stokholm, ligger mod Vest til den kønne gl. Have; den bestaar af 2 Fløje, sammenbygget i Vinkel, den egentlige Hovedfløj, som ligger i Retningen Syd—Nord, og en nordligere kort Sidefløj, der udgaar fra Hovedfløjen mod Øst; fra Hovedfløjen, som til Gaarden har en lav Frontspids, prydet med takket Gavl og Blindinger, udgaar endvidere mod Vest mod Haven en kort Side- eller Korsfløj i 2 Etager, tilbygget ca. 1880 af Enkefru M. Lautrup; saavel denne som den egentlige Hovedfløj har takkede Gavl og Tegtag. I Gavlen mod Øst har Korsfløjen, der naar op over Rygningen af Hovedfløjen, et Ur, som er restaureret og opsat af den bekendte, nu afdøde Taarnur-Fabrikant Bertram Larsen. Hovedbygningen indeholder en stor herskabelig Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemligheder. Til Gaarden hører en Inspektørbolig, der ligger Syd for Gaarden, den er opført i samme Stil som Hovedbygningen med Tegtag og takkede Gavl og rummer en stor Bolig med 16 Værelser.

De 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført efter en Brand i 1918, ligger Øst for Hovedbygningen; af disse er der Kostald i den nordlige Sidelænge, der har muret Trimpel og Tag af Cementsten; den sydlige Sidelænge rummer Vognport, Ungkvægstald, Indkørselsport med gennemgaaende Frontspids med takkede Gavl samt Heste- og Svinestald, den er tækket med Rør ligesom Længen mod Øst, Laden, der har muret Trimpel; i den sydlige Ende af Laden er der indrettet Svinestald. Der er murede Hvælvinger i Heste- og Svinestald; til Gaarden hører en Smedie, og der er eget Vandværk med Vand fra artesisisk Boring. Fra Gaarden, som ligger højt i Forhold til Fjorden, er der vid og køn Udsigt over denne.

Kabbel nævnes allerede i 1491, den ejedes da af Oluf Rytter; efter ham ejedes den af Sønnen Anders R., der nævnes som Ejer 1523 og 1539, og derefter fulgte dennes Søn Oluf R., der blev dræbt ca. 1559 af Niels Kaas; Gaarden overtoges derefter af Enken Ide Munk og senere af Sønnen Anders R., der døde omtrent samtidig med Moderen ca. 1618 som Slægtens sidste Mand; men Kabbel var da gaaet ud af Slægtens Besiddelse, idet han i 1602 havde afhændet den til Enevold Kruse til Hjermeslevgaard; efter hans Død i 1621 bragte Datteren Ingeborg Kruse den til sin Mand Jak. Grubbe, der øgede Godset ved Tilkøb (i 1638 havde Kabbel 50 Td. Hrtk.); ved Hustruens Død i 1644 gik Halvdelen af Gaarden imidlertid som Arv til hendes Brodersøn Tyge Tygesen Kruse til Stenalt; i 1647 købte Jak. Grubbe denne Halvdel, men ved hans Død i 1655 tilfaldt den Gabriel Kruses Børn, der 2 Aar senere solgte den til Jørg. Kruse, som havde arvet den anden Halvdel. I 1664, 2 Aar før sin Død, mistede han imidlertid Kabbel, idet den bekendte Guldmager Vald. Daa til Borreby (gift med Else Kruse) gjorde Indførsel i Gaarden for 13,340 Rd., som Jørgen Kruse skyldte ham (den havde da 72 Td. Hrtk. Hovedgaardstak og 280 Td. Hrtk. Gods). Som Følge af Guldmageriet, der satte ham fuldstændig i Armod, gik Kabbel senere fra Vald. Daa over til Fru Dorthe Daa, Enke efter Gregers Krabbe til Torstedlund, og deres Datter Helveg Krabbe, der i 1676, Aaret efter Moderens Død, blev Enke efter Peder Juel til Vrejlev Kloster; hun solgte i 1696 Kabbel med 34 Td. Hrtk. og Halvdelen af den tidligere Hovedgaard Ørs (6 Td. Hrtk.) samt Gods til Forp. Lucas Andersen Nors; efter hans Død i 1717 solgte Enken, Beate Hansdatter Berg, Aaret efter Kabbel m. m. (34, 20 og 217 Td. Hrtk.) for 16,522 Rd. Cour. til Niels Overgaard til Qvistrup; efter hans Død i 1722 ægtede Enken, Margr. Cathr. Bugge, Amtsforv., Kmr. Jens Voigt, som i 1729 for Gæld maatte udlægge den til Justitsrd. Enev. Berregaard til Kølbygaard; efter hans Død i 1731 solgtes Kabbel m. m. i 1733 til de 2 Brødre Laur. og Peder Wandborg, af hvilke sidstnævnte blev Eneejer i 1736; efter hans Død Aaret efter og Hustruen Maren Margr. Wadums Død i 1741 købtes Kabbel paa Auktion af hendes Svoger, Kbmd. Niels Jacobsen, der i 1759 overdrog den med 34, 20 og 200 Td. Hrtk. til sin Søn Jens Wandborg (adlet med Navnet de Stiernhielm). Efter hans Død i 1780 arvedes Kabbel af Moderen Anne Marie Wandborg, som til Minde om Sønnen oprettede Stiernholms Hospital og samme Aar solgte Gaarden med 34, 87 og 224 samt 9 Td. Hrtk. Kirkeskyld og det halve af Store-Ørs (6 Td. Hrtk.) for 33,500

Rd. Cour. til Hans Wandborg; efter hans Død i 1793 ægtede Enken, Magdalene Haahr, Aaret efter Morten Chr. Aggersborg, der samme Aar solgte Kabbel med 34, 74 og 231 Td. Hrtk. samt Halvdelen af Store-Ørs for 43,000 Rd. Cour. til Niels Schack, som 1799 solgte Gaardene for 60,250 Rd. Cour. til et Konsortium, hvoraf Byfoged Hans Jac. Lindahl i Lemvig samme Aar blev Eneejer; efter at have frasolgt det meste af Fæstegodset solgte han den kort efter til Chr. Jensen Breinholt, efter hvis Død i 1804 den overtoges af Enken, Bodil M. Pedersdatter; hun overdrog den i 1808 med 34 Td. Hrtk., Lem Kirke og 4 Td. Hrtk. Fæstegods for 13,000 Rd. Cour. til sin Svigersøn Chr. Møller, efter hvis Død i 1814 Enken, Anne Kirstine Breinholt, i 1818 ægtede J. Stokholm til Nr. Vinkel (se Hovedbygningen); efter hans Død i 1844 overdrog Svigersønnen Niels Breinholt (senere Spøttrup) i 1846 Kabbel for ca. 32,000 Rd. til J. C. M. Olesen, som i 1874 solgte den med Besætn. og Invt. for 117,500 Rd. til Major H. J. Lautrup; efter hans Død i 1875 overtoges Gaarden af Enken, Mathilde I. Abramowitz (se Hovedbyg-

Kabbel.

ningen), efter hvis Død i 1884 den arvedes af Sønerne, Overretsassessor C. L. A. Lautrup, Oberstløjtnant. L. F. L. (døde 1902) og Prpt. H. H. C. Lautrup; efter Oberstløjtn. Lautrups Død solgte de 2 andre Brødre i 1907 Kabbel med 204 ha, 32 Td. Hrtk. samt Besætn. for 190,000 Kr. til et Konsortium fra Egnen, der agtede at udstykke Gaarden til Husmandsbrug; i 1908 solgte de den imidlertid til Løjtn., Landbrugsk. H. T. Wille til Lægaards Mølle for 195,000 Kr.; efter nogle Ejerskifter solgtes den i 1912 for 198,000 Kr. (der var da frasolgt ca. 14 ha til 2 Ejendomme uden Statslaan) til Forp. J. N. Skriver, som i 1917 solgte den for 315,000 Kr. til Plantageejer N. Breinholt Bach; han restaurerede Hovedbygningen og solgte derefter i 1921 Gaarden til P. Bugge; han frasolgte i 1927 ca. 66 ha, deraf 11 ha til en Nabo og 55 ha til 8 Statshusmandsbrug; i 1931 overtoges Kabbel af Jydsk Land-Hypotekforening, og af denne købte den nuværende Ejer den Aug. 1933.

KIRKEGAARD, Nørlem Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Marius Lind, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. $1\frac{1}{2}$ km, Tlf. Lemvig 375.

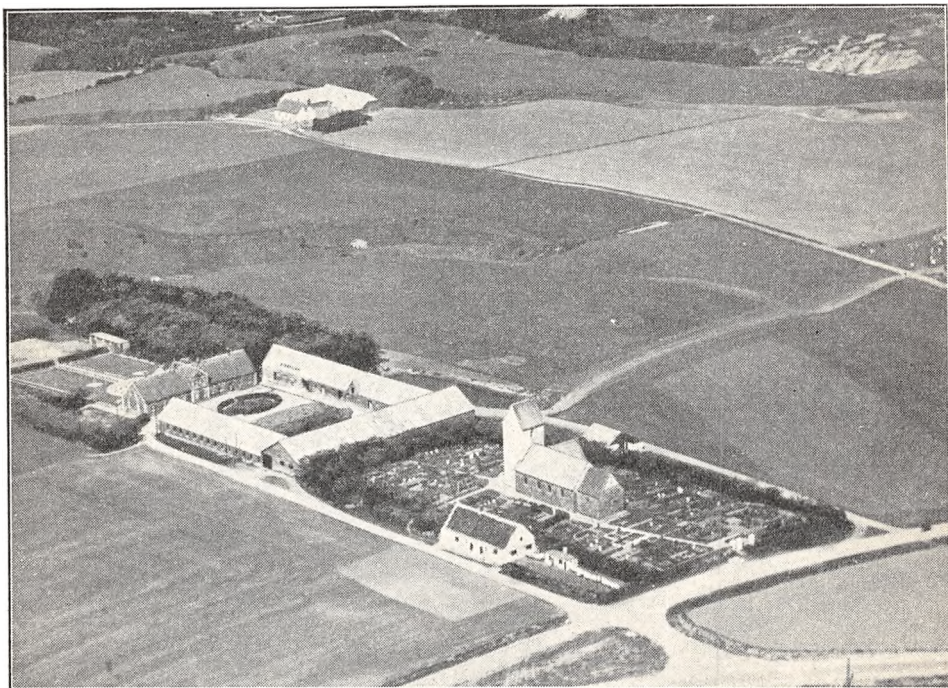
Matr.-Nr. 2a m. fl. af Kirkegaard, 4a m. fl. af den sydlige Del af Nørlem, 15 af den nordvestlige Del af Nørlem og 29 m. fl. af Lemvig Markjorder, samlet Areal 50,8 ha, deraf 49 Ager, 0,8 Plantning og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; Ejdkv. 91,000 Kr. (101,000), Jordv. 55,800 Kr. (61,500); Bygn.

er fors. i Landbygn. Brandf. for 67,300 Kr., Løvsøret i Nye Danske af 1864 for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Lemvig Elektricitetsv.

Kirkegaard ligger ved Nørlem Kirke med Indkørsel fra Landevejen Lemvig—Humlum; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er overvejende jævnt, stedvis dog noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der nymergles i 1935—36. Plantningen er blandet Løv- og Naaletræ.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kirkegaard.

Kvægbesætningen, der bestaar af 38 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løvsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Skødbæk« i Fabjerg.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 9 Tillægssøer; der lev. normalt 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 77 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

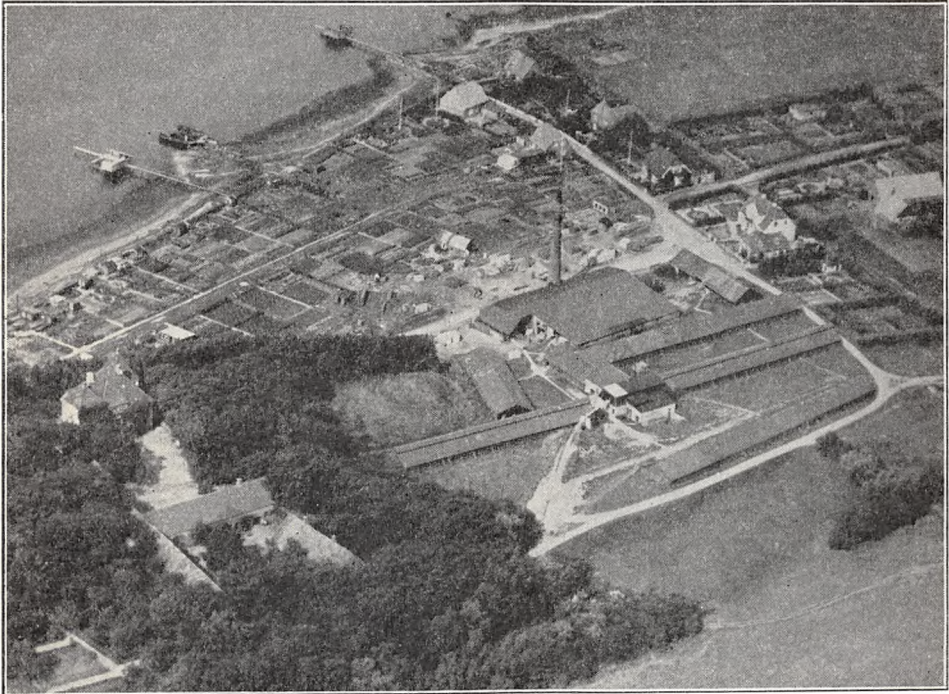
Kirkegaard har grundmurede gode, nye Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1891, ligger mod Vest til den kønne Have, har aaben Veranda til denne, gennemgaaende Frontspids og Skifertag; den rummer en stor god Bolig med indlagt Centralvarme. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført efter en Brand i 1924, er tækket med Pandeplader; af Længerne er der Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald i den nordlige Sidelænge, Kostald i den sydlige og Lade i Længen mod Øst. Der er Jernbjælker og murede Hvalvinger i alle Stalde. Fra Gaarden, som ligger højt og frit, er der vid Udsigt over Omegnen og over Lemvig og Havnen.

Kirkegaard var i mange Aar en Slægtsgaard inden for Slægten Stokholm-Kirk; i 1877 overtog Poul Stokholm-Kirk den efter sine Forældre, Gaarden havde da 60 ha med godt 11½ Td. Hrtk.; han opførte den nuværende Hovedbygning og solgte senere, i 1921—22, Gaarden til Kreaturhandler Mattrup; han solgte den i 1922 til B. Berthelsen, men beholdt ca. 7 a 8 ha af Arealet med Salg af Byggegrunde for Øje, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal, og Maj 1933 solgte Berthelsen den derefter til den nuværende Ejer.

TEGLGAARDEN MED LEMVIG TEGLVÆRK, Nørlem Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Magnus Villemoes, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. 1 km, Tlf. Lemvig 42.

Matr.-Nr. 6b m. fl. af den nordvestlige Del af Nørlem og 27c m. fl. af Lemvig Markjorder, samlet Areal 28,7 ha, deraf 21,5 Ager, 1,2 Eng, 2 Skov, 2 Have og Gaardsplads og 2 ha Strandjord, Hrtk. 4 Td. 1 Skp. 1 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdkv. 110,000 Kr. (105,500), Jordv. 45,900 Kr. (33,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 188,500 Kr., Løsporet i »Baltica« for 90,800 Kr.; Lys og Kraft fra Lemvig Elektricitetsv.

Teglgaarden ligger tæt Nord for Lemvig ved den østlige Side af Fjorden; Jor-

Teglgaarden med Lemvig Teglværk.

derne, der er samlet ved Gaarden undtagen godt 2 ha, som ligger særskilt 700 m fra denne, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld paa Lerunderlag. Terrænet er stærkt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; Forbruget af Kunstgødning er noget vekslende.

Kvægbesætningen, der bestaar af 6 Malkekøer, 1 Tyr og 8 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, der fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Skødbæk« i Fabjerg.

Der holdes som Regel 3 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 50 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 29 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 20 Høns.

Teglgaarden har grundmurede gode, velholdte Bygninger, tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger Vest for Avlsgaarden, er opført i 1909 i Villastil efter Tegning af Arkitekt Ambye; den er i 2 Etager, har gennemgaaende Frontspids, Kviste samt en høj Hjørnekarnap mod Nord-vest; den indeholder en stor herskabelig Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; den ligger meget kønt med Udsigt over Fjorden og Byen.

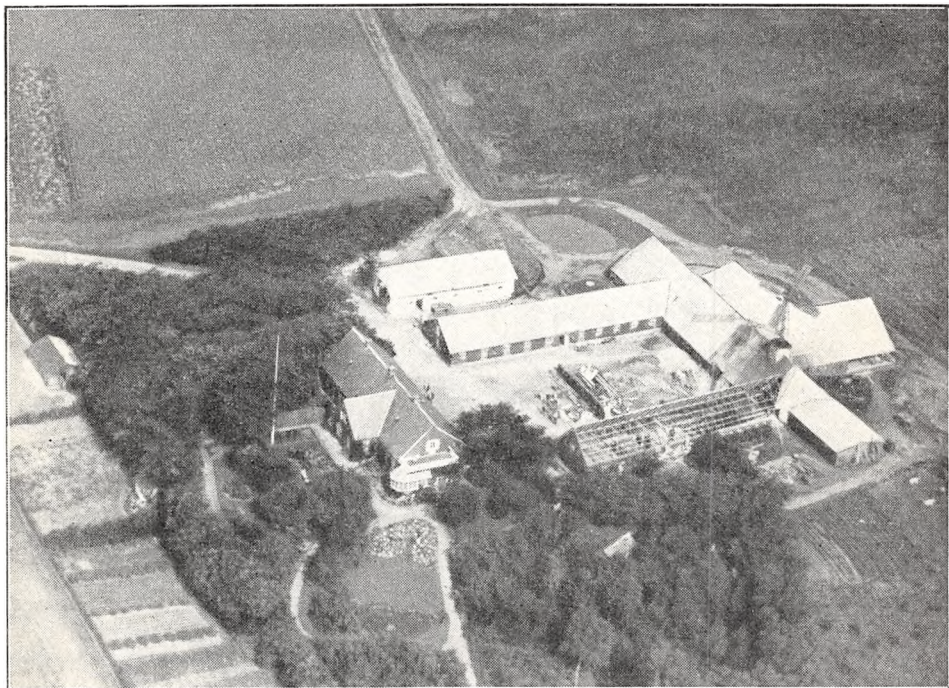

Avlsbygningerne danner en 3-længet Gaard, aaben mod Øst; af Længerne er der Bolig til en gift Medhjælper i den fritliggende Længe mod Nord; af de 2 andre Længer, der er sammenbygget i Vinkel, er der Heste-, Svine- og Kostald i den vestlige Længe og Lade i Længen mod Syd.

Teglværket, som hører til Ejendommen, ligger Nordøst for Gaarden; det er indrettet med moderne Ringovn og har en aarlig Produktion paa ca. 2 Mill. Sten og Drænrør samt lidt Tagsten.

Ejendommen ejedes i Slutningen af forrige Aarh. af Enkefru Smith, der i 1891 solgte den til Christen Villemoes; han overdrog den i 1918 til sin Nevø, den nuværende Ejer.

BJERG, Nr. Nissum Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. J. Møller Havskov, Postfb. Nr. Nissum, nærmeste St. Humlum og Lemvig, Afst. 10 km, Tlf. Gudum 9.

Bjerg.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af den østlige Del af Nr. Nissum, samlet Areal 47 ha, deraf 45 Ager og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 73,500 Kr. (78,300), Jordv. 45,000 Kr. (49,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 73,100 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Vindmotoren).

Bjerg ligger ved den offentlige Vej mellem Nr. Nissum og Gudum med Indkørsel fra denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Lermuld (til Dels stærk) paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, navnlig mod Nordøst, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Havre, 4. Roer og Staldfoder, 5. Byg, 6. Havre, 7.—8. Kløver og Græs. Desuden er den mest kuperede Del af Marken udlagt med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 5 Kalig. og 12 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 23 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Nr. Nissum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor dels — og overvejende — til Markarbejde, dels til stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 8—9 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Bjerg har grundmurede gode Bygninger. Den skifertækte Hovedbygning, der ligger mod Syd (ikke helt solret) til den kønne velholdte Have, har frembygget Frontspids til denne og Veranda med Altan ved den østlige Gavl; den indeholder en god Beboelse. Avlsbygningerne har alle Tag af Pandeplader; af de 3 sammenbyggede Avslængere er der Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge (Taget under Fornylse), Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; Laden, som har Vindmotor paa Rygningen, er udvidet med en Sidelænge mod Nord med Sider og Tag af Pandeplader; i en Forlængelse af Laden mod Vest ud over Kostalden er der indrettet Stald til Gaardens Søer (Taget her Cementsten); til den nordlige Side af Laden (mod Vest) er der tilbygget en Halvtagsbygning til Redskaber og Roerum, den er opført af Træ ligesom en Bygning til Gaardens Maskiner fra den østlige Ende af Laden. Desuden Vest for Kostalden en hvidpudset Svinestald. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Hestestalden, og Vindmotoren leverer Drivkraft til Gaardens Elektricitetsværk og Maskiner m. m. Gaarden ligger højt og kønt med smuk Udsigt navnlig mod Nord over Limfjorden (Nissum Bredning).

Bjerg er en gl. Selvejergaard, der i første Halvdel af forrige Aarh. ejedes af Mads Laursen; efter hans Død ægtede Enken Chr. Tang, efter hvem Gaarden overtoges af hans Stedsøn Laust Madsen (Bjerg); ved hans Død i 1871 overtog Enken Kristiane Madsen Gaarden, som hun i 1878 overdrog til sin Stedsøn Jens Laursen Bjerg, efter hvem Søstersønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1907.

KONGENSGAARD, Nr. Nissum Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Hans Bjerre, Postfb. Nr. Nissum, nærmeste St. Lemvig, Afst. $7\frac{1}{2}$ km, Tlf. Nr. Nissum 2.

Matr.-Nr. 12 m. fl. af Kongensgaard, samlet Areal 41,5 ha, deraf 37 Ager, 2,8 Eng og 1,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 1 Skp. 3 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 62,500 Kr., Jordv. 37,600 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løspøret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Nr. Nissum Elektricitetsv.

Kongensgaard ligger $7\frac{1}{2}$ km Øst for Lemvig, Øst for Nr. Nissum Kirke ved Landevejen Lemvig—Humlum; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er stedvis noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er god Kulturreng (Haardbund).

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift med lidt Frøavl af Hvidkløver: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Byg, 6. Havre, 7. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Skifte med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 5 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

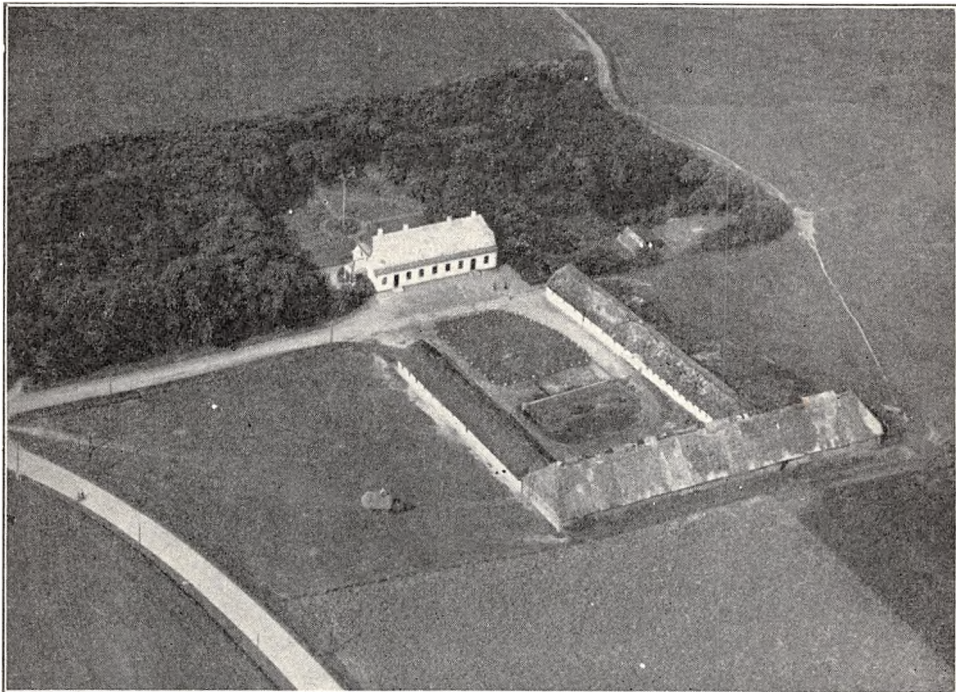
Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 2 Tyre og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Nr. Nissum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Gaarden har Avlscenter for Svin af dansk Landrace; Besætningen er for Tiden 12 Søer og 2 Orner; de fleste Ungdyr sælges til Avl; der leveredes sidste Aar ca. 60 Slagterisvin, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns og 30 Ænder.

Kongensgaard har grundmurede hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den gl. Have og Park, er opført i 1914; den har Tag af sortglaserede Tegl, lukket Veranda ved den sydlige Gavl, og den rummer en god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avlsænger, som er tækket med Rør, er ældre, men gode og velholdte; af Længerne er der Vognport og Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den sydlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den nordlige og Lade i Længen mod Øst. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden, der ligger kønt, er særlig godt beliggende, hvad Vejforhold angaar.

Kongensgaard kan i Historien føres helt tilbage til 1231, den var da en Kongsgaard, der med tilliggende Gods nævnes i Valdemar Sejrs Jordebog som »Nesium«; under de Arvestri-

digheder, som i de følgende Tider førtes mellem hans nærmeste Slægt, blev den i 1327 paa Danehoffet i Nyborg tilkendt den svenske Prins Erik Valdemarsøn som Arv efter hans Moder, Erik Plovpenning's Datter Jutta. I 1585 nævnes Kongensgaard som en Bondegaard, der ejedes af den rige Jac. Seefeld til Visborggaard; han mageskiftede den da til Jens Vognsen til Stenumgaard, hvis Søn Jacob V. nævnes til Gaarden allerede i 1601; han solgte i 1634 Kongensgaard til H. Caspar v. Reibnitz til Bækmark, efter hvis Død Enken, Fru Birgitte Brahe, solgte den til Kapt. Henr. Roth (i 1638 havde Gaarden 24 Td. Hrtk); han lagde den øde Bondegaard Smørpøt ind under Kongensgaard, hvorved denne blev paa 30½ Td. Hrtk. Efter hans Død i 1657 blev Gaarden senere ved Skifte i 1669 udlagt til Sønnen, Ritm. Henr. Roth, der efter Gaardens Brand i 1691 senere, ca. 1707, afhændede den til Forp. Niels Wellegaard paa Rysenstein; efter hans Død i 1708 solgte Enken, Ingeborg Høst, den i 1709 ved Auktion med 22 Td. Hrtk. for 1110 Rd. Cour til Jens Lauridsen Wandborg, efter hvis Død i 1716 Enken, Anne Marie Mads-

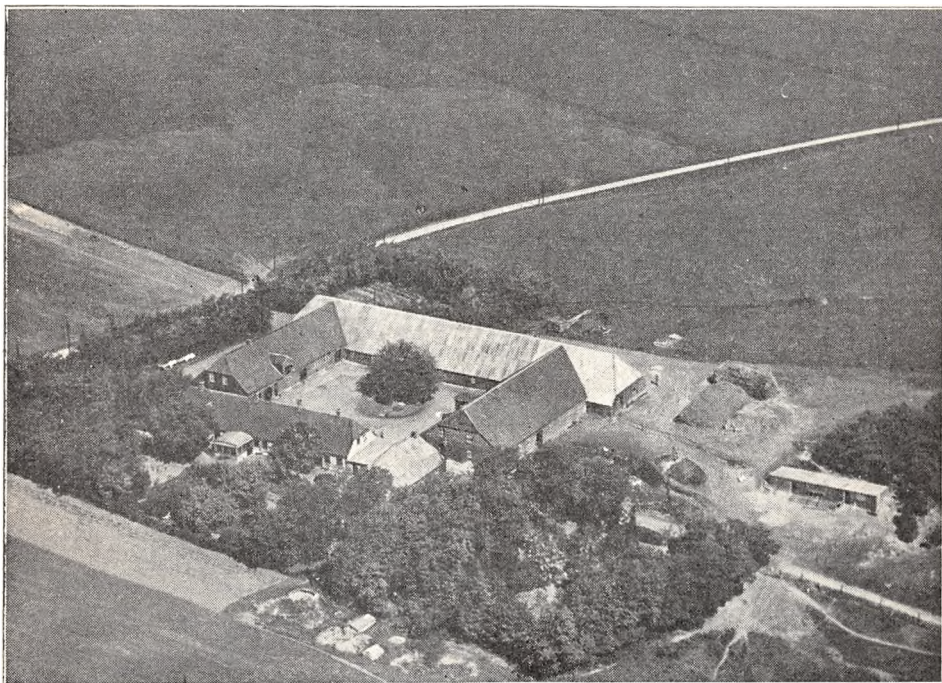
Kongensgaard.

datter, senere ægtede Kmr. Matth. Pedersen, som ved Tiløb af Gods fik Kongensgaard gjort til en komplet Hovedgaard. Efter hans Død i 1745 skødde Enken den senere, i 1755, med 22 Td. Hrtk., 30 Td. Tiendehrtk., 201 Td. Hrtk. Fæstegods og 7 Td. Hrtk. Kirkegods for 14,000 Rd. Cour. til Svigersønnen, Borgmester i Fredericia, Kmr. Henr. Molrath Richter, der i 1760 ved Auktion frasolgte næsten alt Fæstegodset, hvorefter han samme Aar solgte Kongensgaard med 22, 30 og 2 Td. Hrtk. for 6120 Rd. Cour. til B. N. Wolder; kort efter kom Gaarden til O. Chr. Hovedstrup, efter hvis Død i 1774 Enken, Christiane M. Overgaard, senere ægtede Chr. I. Qvistgaard og efter hans Død i 1780 Chr. Fogh, der senere ejede Ørum; fra ham blev den i 1784 med 19 Td. Hrtk. solgt ved Tvangsauktion for 5886 Rd. Cour. til Chr. Breinholt til Kappel, fra hvem den senere kom til hans Svigersøn N. Chr. Lund; han solgte den i 1831 med 17 Td. Hrtk. for 4000 Rbd. rede Sølv til H. C. Høegh (senere til Rammegaard), som i 1837 solgte den til A. C. Steenstrup; han afstod den i 1876 til Sønnen J. K. Steenstrup, der i 1896 solgte den med 17¼ Td. Hrtk. samt Besætn. for 128,000 Kr. til O. Futtrup Christensen, som oprettede 5 Statshusmandsbrug, hver med 2,8—3,5 ha; i 1904 solgte han Gaarden med 114 ha, ca. 14 Td. Hrtk. for 128,000 Kr. til Mads Peter Jensen, der ca. 1910 fraskilte en Ejendom med ca. 28 ha til en Søn; han solgte derefter Kongensgaard i 1913 for 128,000 Kr. til Ringkøbing Amts Udstykningsforening, som oprettede 4 Ejendomme, hver paa ca. 7,8 ha (uden Statslaan), samt frasolgte forskellige mindre Arealer til omboende, hvorefter Foreningen den 1. Okt. samme Aar solgte den tilbageværende Hovedparcel med Bygninger til den nuværende Ejer.

SDR. BYSKOV, Nr. Nissum Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Landstingsmand, Landbrugskand. S. Rasmussen Byskov, Postfb. Nr. Nissum, nærmeste St. Humlum, Afst. 9 km og 10 km til Lemvig, Tlf. Nr. Nissum Seminarium 8.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af den østlige Del af Nr. Nissum og 80a af Klosterheden, samlet Areal 68,1 ha, deraf 52,7 Ager, 3,2 Eng, 2,2 Mose, 9 Hede og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 5 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 84,600 Kr. (90,000), Jordv. 50,800 Kr. (56,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 52,000 Kr.; Lys og Kraft fra Nr. Nissum Elektricitetsv.

Sdr. Byskov ligger ved den offentlige Vej, som fra Landevejen Lemvig—Humlum

Sdr. Byskov.

fører til Vejen Nr. Nissum—Gudum; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Heden, som ligger ca. 8 km fra denne, er Halvdelen stærk Lerjord, den anden Halvdel Muldjord, alt paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar delvis kalket. Engen, kaldet »Fenskær«, ligger langs den sydlige Side af Agermarken, den bestaar af humusblandet Jord, og den indeholder god Tørv; i Engbunden er fundet mange store Egestammer, der ejendommelig nok ligger i Rækker, et Forhold, som tyder paa, at de i sin Tid var plantet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Frøavl til eget Forbrug; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 12 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 2 Tyre og 55 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes hvert Aar en Del Kreaturer; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Elmely« i Nr. Nissum.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 3—4 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 150—200 Slagterisvin

om Aaret, Gaarden har Kort til 74 Svin aarlig. Der holdes 7 Faar og en Væder; Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sdr. Byskov har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd (ikke helt solret) til den kønne Have, rummer en god Bolig med moderne Bekvemmeligheder; den er tækket med Tegl ligesom de 2 Sidelænger af Avlsbygningerne; af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald og Øst for Kostalden et Hønsehus; Laden og de 2 sidstnævnte Bygninger har Tag af Pandeplader. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Fra Gaarden, der ligger kønt, er der vid og køn Udsigt over Nissum Bredning til Thyholm m. m.

Byskov nævnes allerede i 1481; paa Grundlag af Arkivstudier meddeler Dr. phil., Arkivar O. A. Nielsen i sine »Historisk-topografiske Efterretninger om Skodborg-Vandfuld Herreder«, at Sdr.-, Nr.- og Øster Byskov samt Byskovhuse langt tilbage var en stor Gaard. Forannævnte Aar pantsatte Hans Oluffsen til Trabjerggaard øde Jord ved Byskov, som ydede 2 Pd. Smør. Paa Byskov døde Fru Ide Munk fra Kappel i 1618; i 1638 nævnes Gaarden endnu som en Selvejergaard, hvis Herlighed Kronen i 1643 overdrog til Jak. Grubbe til Kappel, under hvilken den nævnte Aar blev Fæstegaard; paa Byskov sad dengang en Mand ved Navn Hans Lauridsen, fra hvem Slægterne paa Bjerg, Sdr.- og Ø. Byskov samt Byskovhuse stammer; senere, i 1683, synes Gaarden at være delt i de forskellige mindre Gaarde; Sdr. Byskov, der som nævnt da hørte under Kappel, var vistnok omtrent paa samme Størrelse som nu, men senere blev der fraskilt et Par mindre Nabogaarde; ca. 1880 blev der tillagt godt 33 ha af Jorden til Hyldgaard, og derved fik Sdr. Byskov sin tidligere Størrelse. Gaarden ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Laust Byskov, efter hvem den overtoges af Sønnen P. Lauridsen B.; efter ham overtoges den i 1878 af Svigersønnen Christian Hyldgaard, ved hvis Død i 1886 den overtoges af Enken Ane Byskov, der i 1902 afstod den til sin Svigersøn, den nuværende Ejer.

ESKEBÆK, Tørring Sogn, Tørring-Heldum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Kr. Galsgaard Hedegaard, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. 6 km, Tlf. Tørring Kirke 6.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Tørring, samlet Areal 53 ha, deraf 43,5 Ager, 5,5 Eng, 3 Græsningsjord og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 1 Skp. 0 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 71,200 Kr. (79,200), Jordv. 38,800 Kr. (43,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Eskebæk ligger Nordvest for Tørring Kirke med Indkørsel fra den offentlige Vej mellem Kirken og Limfjorden; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet med lidt Hæld mod Vest til Engen, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen, som kan overrisles og vandes, er nærmest Dyndjord.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Roer og Ærter, 6. Havre, 7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, dog indkøbes der enkelte Dyr, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Tørring Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 73 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 130 Høns.

Eskebæk har grundmurede gode, velholdte Bygninger, opført efter en Brand i 1907. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven og har Veranda til denne, indeholder en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som har muret Trimpel, er der Værelser til Folkene, Vognport samt Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige; de er begge tækket med Cementsten; Længen mod Nord, Laden, er tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, der benyttes Petroleumsmotor til stationær Brug til Drift af Gaardens faste Maskiner, og Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert.

Eskebæk ejedes tidligere af Kronen, der i 1634 solgte den til Just Friis til Vadskærgaard med Ret til at tilforhandle sig Ejendomsretten, og senere var den vistnok en Selvejergaard; den ejedes i sidste Halvdel af det 18de Aarh. af P. Wester Houe Winkel, som afhændede den til Christen Madsen; han solgte den i 1806 til Marcus Sveistrup, Vadskærgaard; i 1847 købtes

Eskebæk af Niels Hofman (Bang) til Nr. Kallesø, der i 1858 solgte den til Hans Jessen Wind; efter ham overtoges den i 1884 af Sønnen Christian H. Wind, af hvem den nuværende Ejer købte den August 1910.

NØRRE KOKHOLM, Tørring Sogn, Tørring-Heldum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Svend Aage Kallesøe, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. 4 km, Tlf. Tørring Huse 7.

Matr.-Nr. 22 m. fl. af Tørring, samlet Areal 48,3 ha, deraf 41,8 Ager, 5,5 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 4 Skp. o Fdk. $1\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 66,900 Kr. (74,300), Jordv. 38,000 Kr. (42,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hove og Omegns Elektricitetsv.

Nørre Kokholm ligger Vest for Lemvig med Indkørsel fra Landevejen Lemvig—Harboøre; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er af god Bonitet (Dyndjord).

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 2 Tyre og 34 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3900 kg aarlig med 3,95 pCt. Fedt., Mælken leveres til Tørring Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, dels af eget Tillæg, dels indkøbt; Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Nørre Kokholm har grundmurede store, gode Bygninger, overvejende tækket med Tegl; de er opført efter en Brand i 1903. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Værelser til Folkene samt Heste- og Svine-stald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord, som ind mod Gaarden har Tag dels af Tegl, dels af Pandeplader og paa den nordlige Side Pandeplader; desuden Vest for Hovedbygningen et Redskabs- og Maskinhus, tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Nørre Kokholm ejedes i forrige Aarh. af Chr. Højland Agger, der ejede den i ca. 40 Aar; han solgte den i 1910 til J. K. J. Kallesøe; efter hans Død i Sommeren 1931 overtoges den af Enken, Fru Doris Kallesøe, som i Foraaret 1935 overdrog den til Sønnen, den nuværende Ejer.

SØNDER KOKHOLM, Tørring Sogn, Tørring-Heldum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Jørg. Birch, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. godt $3\frac{1}{2}$ km, Tlf. Tørring Huse 5.

Matr.-Nr. 23 m. fl. af Tørring, samlet Areal 49,7 ha, deraf 46,5 Ager, 2,2 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. o Skp. o Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 67,000 Kr. (74,400), Jordv. 38,000 Kr. (42,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,000 Kr., Løstret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hove og Omegns Elektricitetsv.

Sønder Kokholm ligger 4 km Vest for Lemvig med Indkørsel fra Landevejen Lemvig—Harboøre; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er Dyndjord paa Lerunderlag.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 10 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 52 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 30 Kreaturer om Aaret; Mælken leveres til Tørring Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret godt 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 57 Svin aarlig. Der holdes 3 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sønder Kokholm har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Tegl, i en Del af denne er der indlagt Centralvarme; den er mod Vest sammenbygget med den vestlige Sidelænge af Avlsbygningerne, Kostalden, og der er her i Sammenbygningen indrettet Bryggers; Kostalden er ligesom den østlige Sidelænge, der rummer Garage, Værelser til Folkene og Hestestald, tækket med Pandeplader. Længen mod Syd, Laden, har Tag af Pandeplader til Gaarden og Tegltag mod Syd. Desuden Øst for Gaarden en mindre Lade samt et Redskabs- og Maskinhus af Træ, Vest for Hovedbygningen et Hønsehus og Øst for denne et Hønsehus af Træ; de 4 sidstnævnte Bygninger har alle Tag af Pandeplader. Gaarden har eget Vandværk.

Sønder Kokholm ejedes i forrige Aarh. af Jac. Bjerre, som i 1870 solgte den til Chr. Birch; efter hans Død i 1894 overtoges den af Enken, Fru Pauline Margr., f. Bechgaard, efter hvem den i 1909 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

SDR. SØGAARD, Tørring Sogn, Tørring-Heldum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejere Brødrene O. og J. Højgaard, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. godt $6\frac{1}{2}$ km, Tlf. Tørring Kirke 22.

Matr.-Nr. 14a m. fl. af Tørring, samlet Areal 59,6 ha, deraf 39,5 Ager, 2,5 Eng, 10 Skov, 6,6 Græsningsjord, 1 Have og Gaardsplads samt endvidere Søb-Ret med Rørskær i ca. Halvdelen af den 35 ha store Horn Sø, Hrtk. 7 Td. 7 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdkv. 65,300 Kr. (72,600), Jordv. 34,200 Kr. (39,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 58,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hove og Omegns Elektricitetsv.

Sdr. Søgaard ligger lige Nord for Horn Sø med Vej til Ejendommen fra Vejen Tørring—Underbjerg; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god, men svær Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er stærkt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der er ingen Kalktrang. Engen er Dyndjord, Skovens Bevoksning ca. 50 Aar gl. Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af lidt Hvidkløverfrø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lemvig Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 170 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 62 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sdr. Søgaard Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1912 og tækket med Tegl; Avlsbygningen, der er opført i 1883 efter en Brand, bestaar kun af en eneste Længe, i hvilken alle Avlslængernes Rum er samlet; den ligger Nord for Hovedbygningen i Retningen Sydvest—Nordøst, er opført af Grundmur med muret Trimpel og har Tag af Pandeplader; i den Sidehalvdel, som vender mod Hovedbygningen, er der Kostald, Værelser til Folkene samt Heste- og Svinestald, og i den anden Sidehalvdel, som vender mod Nordvest, er der Svinestald og Lade samt Redskaber og Maskinrum. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i alle Stalde. Fra Gaarden, som ligger noget ensomt paa en høj Bakke Nord for Horn Sø, er der vid Udsigt over Lemvig og Indsejlingen til Byen; den ligger kønt, omgivet af Haven og tilplantede Skraaninger.

Sdr. Søgaard (paa Generalstabens Kort staa Søgaarde, idet der ogsaa findes en Øster- og Vester Søgaard) var vistnok en Hovedgaard i den senere Middelalder; den ejedes i 1497 af Søren Stygge til Søgaard paa Holmsland, der nævnte Aar skænkede sin Gaard Sø i Tørring Sogn til Gudum Kloster; i 1499 ejedes den imidlertid af Erik Ottesen Rosenkrantz til Boller; den laa da ved den østlige Ende af Horn Sø, hvor der i den nyere Tid er fundet Munkesten og Kamp samt Egepæle i Søbredden, og Øst derfor har der ligget en Vandmølle. I 1770 var Søgaard delt i 2 Gaarde, hver med $6\frac{1}{2}$ Td. Hrtk., som laa under Vadskærgaard; i forrige Aarh. ejedes den af Chr. Jensen, der havde købt den sammen med Niels Breinholt; efter Chr. Jensen overtoges

den af Sønnen Peder Jensen, som i 1898 solgte den til Vald. Andersen Dahl; senere ejedes den af Jens Petersen, der i 1918 solgte den til Dalgaard og P. Hjortkjær, af hvilke de nuværende Ejere købte den for 113,000 Kr. i 1931.

VADSKÆRGAARD, Tørring Sogn, Tørring-Heldum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. K. L. Agger, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. 6½ km, Tlf. Tørring Kirke 12.

Matr.-Nr. 1a af Vadskærsgaard, samlet Areal 94,9 ha, deraf 68 Ager, 22 Eng, 3,4 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 15 Td. o Skp. 1 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdkv. 103,000 Kr. (116,000), Jordv. 73,000 Kr. (81,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,000 Kr., Løsporet i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 125,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hove og Omegns Elektricitetsv.

Vadskærsgaard ligger Nordvest for Tørring Kirke med Indkørsel fra den offentlige Vej mellem Kirken og Limfjorden; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merlet fra ældre Tid, og der nymergles for Tiden. Engen er af god Bonitet, nærmest Dyndjord, Skovens Bevoksning Naaletræ.

Jorden dyrkes nærmest i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 28 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Tørring Andelsmejeri.

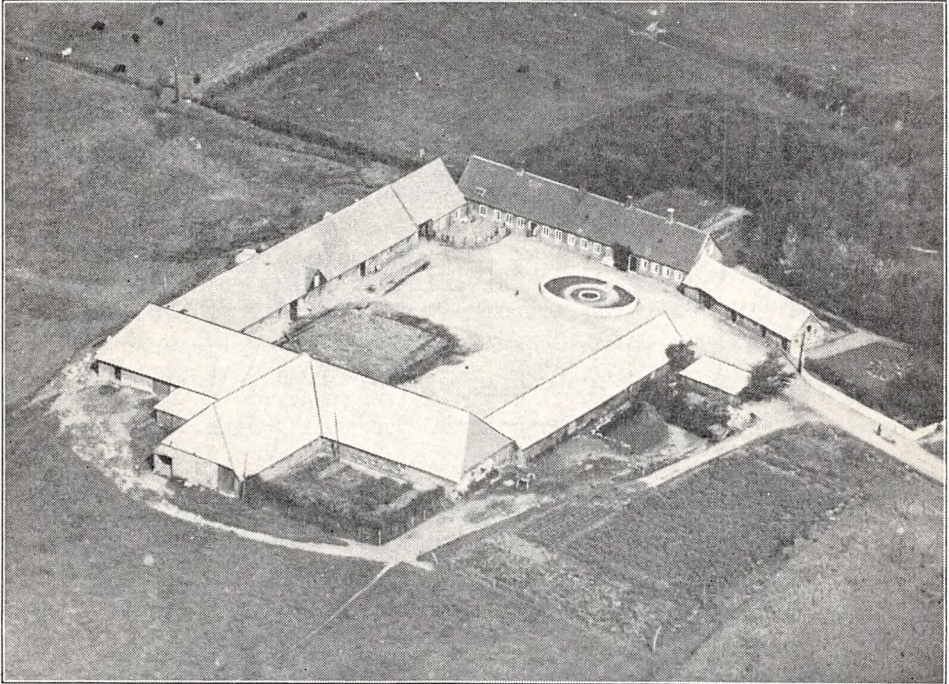
Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Der holdes 3 Faar, og Fjerkraeholdt er ca. 200 Høns.

Vadskærsgaard har gode, velholdte Bygninger. Den grundmurede, teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, er opført i 1860; den indeholder en stor god Lejlighed med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Ko- og Hestestald i den østlige Sidelænge, som er opført af Grundmur og tækket med Pandeplader; den vestlige Sidelænge indeholder Værelser til Folkene, Gennemkørselsport, Stald til Sør samt Kostald; den er opført af Kamp med Tag af Cementsten til Gaarden og Pandeplader mod Vest; Længen mod Syd, Laden, der er udvidet med en Sidelænge mod Syd, er af Bindingsværk til Gaarden og af Grundmur og Kamp mod Syd, den har overvejende Tag af Cementsten; paa Sydsiden Vest for Sidelængen er Taget dog Pandeplader. Desuden ved den østlige Ende af Hovedbygningen et Hønsehus, opført af Kamp og tækket med Pandeplader, og Øst for Gaarden en Vognport, bygget som Halvtag, helt af Pandeplader. Der er eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk.

Den ældre Hovedbygning, der laa lidt nordligere, bestod af straaetækte Længer af Bindingsværk; den var vistnok omgivet af Grave. Digteren og Poeten, Prof. Christian Wadskjær, som var født paa Ørslev Kloster i 1712, hvor Faderen Søren Mogensen var Forpagter, har taget Navn efter Vadskærsgaard, hvor Faderen ogsaa var Forpagter.

Vadskærsgaard nævnes allerede i det 14de Aarh., den ejedes da af Christiern Nielsen, der solgte den til Jep Olsen; senere kom den til den ene af vore 3 adelige Slægter Friis, til hvilken Gaardens Navn knyttedes (til Forskel fra de 2 andre Friis-Slægter, henholdsvis fra Hesselagergaard og Haraldskær); i 1522 ejedes den af Niels Friis og fra 1540 af Sønnen Godske F.; efter hans Død i 1584 overtoges den af Sønnen Jørg. F., efter hvis Død i 1632 den overtoges af dennes Søn Just F., som døde ugift i 1661; den arvedes derefter af hans 2 Brodersønner Otte F. til Astrup og Mogens F., senere Greve til Frijsborg, der i 1662 købte Ottes Halvpart af Gaarden og noget Gods; ved vor første Matrikel i 1664 havde Vadskærsgaard 21 Td. Hrtk.; i 1663 mageskiftede han Gaarden til Rigsadmiral Ove Gjeddes Arvinger, af hvilke Sønnen, Amtmd. Knud Gjedde, blev Eneejer; i 1690 blev Gaarden efter Indførsel hos ham udlagt til Amtmd. Ove Lange til Kragelund, der i 1693 overdrog den med 21 Td. Hrtk. og 59 Td. Hrtk. Fæstegods for 1832 Rd. til Forp. Chr. Andersen, Gerum; efter hans Død i 1700 ægtede Enken, Mette Christensdatter, senere Byfoged P. Therkelsen Schmidt, hvorefter hun i 1703 skænkede Gaarden med Gods samt Tørring og Heldum Kirker til sin Svigersøn, Pastor Jac. Lauridsen Holm i Saltum; efter hans Død i 1717 overtog Enken, Anne Marie Christensdatter, for 14,000 Rd. Cour. Vadskærsgaard med 21 Td. Hrtk., 29 Td. Tiendehrtk. og 227 Td. Hrtk. Bønderfæstegods, som ved hendes Død i 1718 overtoges af deres 3 Børn; af disse overdrog de 2 Sønner Jacob og Christen

Holm i 1722 deres Parter til Svogeren, Byfoged Rasm. Jørgensen i Nykøbing, som derved blev Eneejer af Gaarden med forannævnte Gods samt af 10 Td. Hrtk. Kirkegods; ved hans Fallit i 1725 købtes Gaarden paa Tvangsauktion (21, 29 og 237 Td. Hrtk.) for 6615 Kroner og 101 Rd. Cour. af Generalmajor Chr. Fr. Levetzau til Store Restrup, der i 1734 solgte den til Oluf Madsen Dahl; han overdrog den i 1759 med 21, 29 og 266 Td. Hrtk. til Sønnen Mads Olufsen D., som øgede Fæstegodset betydeligt; efter hans Død i 1773 ægtede Enken, Inger Lauridsdatter Vadum, i 1774 Jørg. Gleeurup til Dybvad, der frasolgte Fæstegodset (407 Td. Hrtk.), hvorefter han i 1775 solgte Vadskærgaard paa Auktion med 21, 20 og 6 Td. Hrtk. Kirkegods for 5000 Rd. Cour. til Købm. Simon Andrup, som i 1779 kort før sin Død skødede den for 6100 Rd. Cour. til Alex. Nyboe (senere til Krogsgaard i Gudum Sogn); han solgte den i 1794 med samme Tilliggende samt 13 Huse for 10,000 Rd. Cour. til Forp. Marcus Sveistrup, der i 1806 fik Tilladelse til at udparcellere Gaarden, hvorefter han i 1807 skødede den med den tilbagevæ-

Vadskærgaard.

rende Hovedparcel (16 Td. Hrtk.) samt Tørring Kirke for 10,600 Rd. Cour. til Mads Agger; han, der døde i 1842, afstod den i 1835 til Sønnen Jens Chr. A., ved hvis Død i 1859 den overtoges af Enken Cecilie Johanne, f. Schmidt; ved hendes Død i 1867 overtoges den af Sønnen Mads A., efter hvis Død i 1918 den kom til Sønnen Knud Laur. A., den nuværende Ejer.

BALLEGAARD, Heldum Sogn, Tørring-Heldum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer J. Chr. Knudsen, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. 1 km.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Ballegaard og 17c af Lemvig Markjorder, samlet Areal 45,8 ha, deraf 44 Ager, 0,8 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 7 Skp. 2 Fdk. ½ Alb.; Ejdskv. 73,000 Kr. (81,100), Jordv. 38,000 Kr. (42,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr., Løspøret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 62,000 Kr.; Lys og Kraft fra Lemvig Elektricitetsv.

Ballegaard ligger 1 km Vest for Lemvig ved Landevejen til Harboøre; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Skovens Bevoksning er blandet Løvtræ.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf. og 10 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 2 Tyre og 38 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lemvig Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Ballegaard har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den gl. Have, er tækket med Tegl. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Cementsten, er der Værelser til Folkene, Hønsehus og Hestestald i den nordlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den sydlige og Lade i Længen mod Vest; desuden Syd for Hovedbygningen en teglhængt Halvtagsbygning, der rummer Redskaber og Maskiner samt Vognport. I Ko- og Svinestalden er der murede Hvælvinger og Jernbjælker. Gaarden ligger højt og kønt med Udsigt over Lemvig By.

Ballegaard er en gl. Selvejergaard, som allerede nævnes i 1590; i 1767 kom den ved Ægte-skab til Peder C. Kastberg, efter hvis Død i 1814 den overtoges af Enken, Mariane Christensdatter, og senere af Sønnen M. B. Kastberg; han solgte den i 1871 (Aaret før sin Død) med ca. 15 Td. Hrtk. og nogle faa Avlsredskaber for 37,000 Rd. til A. Hagensen fra Ullerup, der i 1882 solgte den til Mads Kjær, efter hvis Død den overtoges af Enken og senere, i 1904, af Sønnen Mads Kjær, Gaarden var da paa godt 97 ha med $14\frac{5}{8}$ Td. Hrtk.; han solgte den i 1916 til Ejendomshandler Langballe, Aarhus, som frasolgte 33 ha, paa hvilket Areal oprettedes Gaarden Vanggaard, samt endvidere en Del andre mindre Arealer, hvorved Ejendommen væsentlig fik sin nuværende Størrelse; i 1917 solgte Langballe derefter den tilbageværende Hovedparcel, omtrent med samme Areal som nu, til den nuværende Ejer.

SØNDER VINKEL, Heldum Sogn, Tørring-Heldum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. N. Breinholt Agger, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. godt $2\frac{1}{2}$ km, Tlf. Lemvig 218.

Matr.-Nr. 2 og 6 af Sdr. Vinkel, samlet Areal 105,6 ha, deraf 78,6 Ager, 24,5 Eng og Græsningsjord og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 18 Td. 3 Skp. 3 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 128,300 Kr. (144,200), Jordv. 77,700 Kr. (88,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 100,000 Kr., Løsøret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 145,000 Kr.; Lys og Kraft fra Lemvig Elektricitetsv.

Sønder Vinkel ligger Nordvest for Lemvig med Indkørsel fra Landevejen Lemvig—Harboøre; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Lermuld, dels af Sandmuld, overvejende paa Ler-, stedvis dog paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er for en Del noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt sund Jord), der er merglet fra ældre Tid, og Nymergling er paabegyndt. Engen er nærmest Dyndjord.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs til Løsdrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 10 Sække Kalig. og 30—40 Sække Kvælstof.

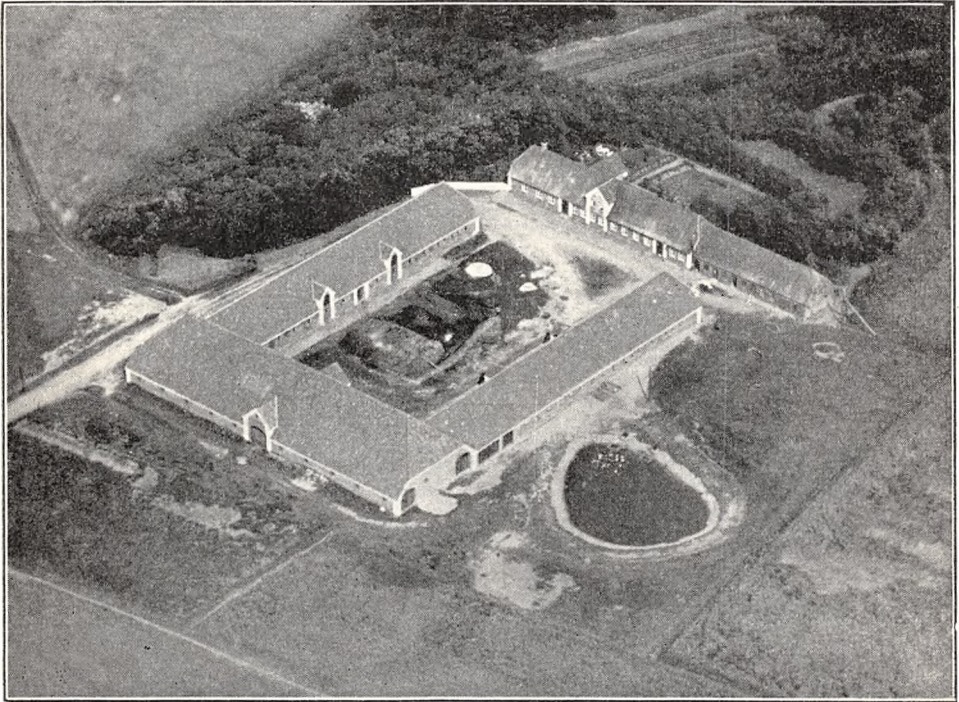
Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 88 Stkr. Ungkreaturer, er en Blanding af Korthorns- og rød dansk Malke race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Tørring Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, dels af eget Tillæg, dels indkøbte, Gaarden har Kort til 96 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sønder Vinkel har grundmurede store, gode Bygninger, tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store Have, har Frontspids til begge Sider, den mod Nord med en Frembygning til Haven; den er restaureret i 1914 og rummer en stor køn Bolig med indlagt

Bad og moderne Bekvemmeligheder. De 3 sammenbyggede Avslænger er opført i 1919 efter en Brand; af Længerne er der Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald i den østlige, Kostald i den vestlige og Lade (en dobbelt Kørelade) i Længen mod Syd; desuden fra den østlige Ende af Hovedbygningen en Forlængelse, som rummer Hønse- og Tørvehus samt Vognport. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk. Gaarden, som ved Plantning er skærmet mod Vestenvinden, ligger kønt, omgivet af denne og den store Have, og fra Gaarden er der smuk Udsigt over Lemvig og Indsejlingen til Byen.

Sønder Vinkel er en gl. Selvejergaard; i 1724 ejedes Halvparten af Gaarden af Ivar Pedersen Qvistgaard til Skikkild, der i 1737 blev Eneejer, men den beboedes fra 1727 af Oluf Madsen Dahl, som senere ejede Vadskærgaard; i Slutningen af det 18de Aarh. ejedes Sønder Vinkel af Chr. Breinholt til Kappel, efter hvis Død i 1804 den overtoges af Sønnen Jens B. (ejede senere Staby Kærgaard); i 1829 overdrog han den med 16½ Td. Hrtk. for 4200 Rbd. rede Sølv til

Sønder Vinkel.

Sønnen N. Munch Breinholt, og ved hans Død i 1872 overtoges den af 2 Sønner Jens B. og J. Stokholm Breinholt, der blev Eneejer ved Broderens Død i 1885, Gaarden var da paa 123 ha; ved sidstnævntes Død i 1912 arvedes Ejendommen af den nuværende Ejer, til hvem den afdøde var Onkel. (I 1911 frasolgtes der et Areal til Lemvig By, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse.)

ØSTERGAARD, Lomborg By og Sogn, Lomborg-Rom Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Holger Østergaard, Postfb. og nærmeste St. Bonnet, Afst. 3 km og 8 km til Lemvig, Tlf. Lomborg 3.

Matr.-Nr. 34a af Lomborg, samlet Areal 60,7 ha, deraf 51,7 Ager, 8 Tørvemose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 5 Skp. 1 Fdk. ½ Alb.; Ejdkv. 74,500 Kr. (76,000), Jordv. 44,200 Kr. (47,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løsporet i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Lomborg-Rom Elektricitetsv.

Østergaard ligger 3 km Sydøst for Bonnet St. med Indkørsel fra Vejen Bonnet St.—Lomborg Kirke; Jorderne er samlet ved Gaarden undtagen 16,5 ha, som ligger godt 1 km fra denne; af Agermarken er 35,2 ha Lermuld paa Lerunderlag og 16,5

ha Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt (Marken skraaner dog langs den nordlige Grænse ned mod Mosen), Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet i Aanøene 1915—35. Tørvemosen bestaar af god Tørvjord, og der fremstilles aarlig ca. 1½ Mill. Tørv til Salg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl af Hvid- og Rødkløver; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 15 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af Jersey-Race, den fornyes ved eget Tillæg og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko kan ikke opgives, da Besætningen er ny, Mælken leveres til Bonnet Mejeri (privat), hvorfra den videresælges til Lemvig som Flaskemælk.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 7 Plage og Føl, dels af eget Tillæg, dels indkøbte. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret 3—400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 4—500 Høns (hvide og brune Italienerne).

Østergaard har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, er tækket med Tegl. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge, som er tækket med Cementsten, Heste- og Svinestald i den vestlige, der har Tag af Pandeplader, og Lade i den straatækte Længe mod Syd; desuden Syd for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus med Sider og Tag af Pandeplader og Øst for Hovedbygningen 2 straatækte Hønsehuse. I Kostalden er der Loft af Jernbjælker og murede Hvælvinger; Gaarden har eget Vandværk. Ejendommen, som ligger højt, er skærmet for Vestenvinden af et Læbælte af Løvtræer og Gran.

Østergaard er saa vidt vides en gl. Selvejergaard; den har været i den nuværende Slægts Besiddelse i flere Slægtled. Den ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Enkefru Kirsten Jensen, der havde været gift 2 Gange; hun overdrog den i 1860 til en Brodersøn Jens Jensen Østergaard, efter hvem den i 1885 overtoges af Sønnen Jens Peter Jensen Østergaard; efter hans Død i 1932 overtoges den af Sønnen, den nuværende Ejer, som havde haft den i Forpagtning siden 1930.

Der er i 1933 frasolgt en Hedelod paa ca. 9,4 ha til en Nabogaard, men dette ændrede ikke Gaardens Hrtk.

SODBORG, Rom Sogn, Lomborg-Rom Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer David Møltrup Ovesen, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. 4 km.

Matr.-Nr. 1a af Sodborg og 22a af Heden, samlet Areal 117,5 ha, deraf 108,5 Ager, 1,5 Mose, 4,5 Hede, 1 Have og Gaardsplads og 2 ha Veje m. m., Hrtk. 10 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 1 Alb.; Ejdkv. 75,900 Kr. (81,400), Jordv. 58,600 Kr. (63,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løstøret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 60,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Sodborg ligger Syd for Lemvig godt 1 km Vest for Landevejen Lemvig—Ringkøbing, hvorfra Vej fører til Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Heden, som ligger ca. 6 km fra denne, bestaar af god Muldjord paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet.

Jorden dyrkes i fri Drift med 10 Skifter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf. og 10 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 32 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet, dog nærmest Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg; Mælken leveres til Lemvig Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der var tidligere intet Svinehold, men Gaarden har nu faaet tildelt Kort til ca. 50 Slagterisvin aarlig. Der holdes 24 Moderfaar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Sodborg har grundmurede ældre Bygninger, tækket med Straa og Rør. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, har gennemgaaende Frontspids; den er opført i 1846. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den sydlige Sidelænge og Heste-, Faare- og Svinestald m. m. i den nordlige; de er begge opført i 1888; den vestlige Længe, Laden, er bygget i 1842.

Gaardens Drift er noget gammeldags.

Sodborg ejedes i forrige Aarh. af Chr. Christensen Sodborg, som havde overtaget den efter sine Forældre; efter hans Død overtoges den af Enken, der i 1837 solgte den til sin Brodersøn, den nuværende Ejer, for 40,000 Kr.

KØLHEDE, Bøvling Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Johs. Agger, Postfb. Bøvlingbjerg, nærmeste St. Faare, Afst. 6 km og 19 km til Lemvig, Tlf. Bøvling 25.

Matr.-Nr. 34a af den nordlige Del af Bøvling Sogn, samlet Areal 68,4 ha, deraf 54,2 Ager, 13,2 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 70,000 Kr. (81,000), Jordv. 38,500 Kr. (43,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,000 Kr., Løsporet i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 86,000 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv.

Kølhede ligger 1 km Vest for Bøvlingbjerg ved Vejen til Høvsøre; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft særdeles god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (11 ha er naturlig sund Jord), der er merglet, og der er ingen Kalktrang. Engen er dels Haardbundseng, ca. 5 ha ved Aaen Syd for Gaarden, dels Marskeng ud mod Bøvling Fjord.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Byg, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer, 6. Havre, 7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 169 kg aarlig, Mælken leveres til Bøvling Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægs søer; der er tidligere leveret ca. 235 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Kølhede har grundmurede gode, velholdte Bygninger, tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede gode Avlslænger er der Værelser til Folkene, Heste- og Ungkvægstald i den østlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord, paa hvis Rygning mod Vest Gaardens Vindmotor er anbragt; til den vestlige Ende af Laden er mod Vest tilbygget et Roehus med Tag af Pandeplader; desuden Vest for Gaarden en Lade, bygget af Pandeplader. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Heste- og Ungkvægstalden, og Vindmotoren trækker Kværn m. m. Fra Gaarden er der køn og vid Udsigt mod Vest over Fjorden og i klart Vejr helt til Torsminde mod Sydvest.

Kølhede nævnes allerede i Slutningen af det 16de Aarh., i 1596; den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Joh. Kølhede, efter hvis Død den overtoges af Enken, Birgitte, f. Christiansen; saa vidt vides solgte hun den i 1854 til Chr. Veiling Christensen, der i 1855 afhændede den til Mads Agger Poulsen Veiling; største Delen af Gaardens Jorder laa da hen som uopdyrket Hede, og han tog nu fat paa Opdyrkningen og Kultivering af denne; ved hans Død i 1912 overtoges Gaarden af Enken, Fru Kristine Agger, f. Sørensen, der Aaret efter overdrog den for 80,000 Kr. til Sønnen, den nuværende Ejer.

LØKKE, Bøvling Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Mads Kr. Kristensen, Postfb. Bøvlingbjerg, nærmeste St. Faare, Afst. 6 km og 19 km til Lemvig, Tlf. Bøvling 19.

Matr.-Nr. 43a m. fl. af den nordlige Del af Bøvling Sogn, samlet Areal 109,2 ha, deraf 75 Ager, 30 Eng, 1,2 Have og Gaardsplads og 3 ha andre Arealer, Hrtk. 8 Td. 5 Skp. 0 Fdk. ¼ Alb.; Ejdskv. 71,100 Kr. (84,600), Jordv. 43,900 Kr. (50,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,000 Kr.; Lys og Kraft fra Bøvlingbjerg Elektricitetsv.

Løkke ligger Vest for Bøvlingbjerg ved Vejen til Høvsøre, fra hvilken Vej der er Indkørsel til Ejendommen; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største De-

len god Sandmuld paa Sandunderlag, en mindre Del er mild Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet, og der er ingen Kalktrang. Engen er god Marskeng, der ligger mod Vest ved Bøvling Fjord.

Jorden dyrkes dels i en 4 Marks, dels i en 6 Marks Drift, Sædskifterne er følgende: I 1. Hvede, 2.—3. Kløver og Græs, 4. Grønjordshavre. II 1. Byg, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Byg, 6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 30 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 65 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 156 kg aarlig, Mælken leveres til Bøvling Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret 5—600 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til ca. 100 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Løkke har grundmurede store, gode Bygninger, for største Delen tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har Frontspids til denne, den rummer en god Beboelse. Af Avlslængerne er der Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige, og desuden ligger der en Kostald mere inde paa Gaardspladsen; den lange Længe mod Nord, som er tækket med Straa, rummer Lade; denne er fra den østlige Ende udvidet mod Nord med en Sidelænge af Træ, tækket med Pandepalader, og fra den vestlige Ende udgaar paa lignende Maade en Sidelænge mod Nord, den indeholder Svinestald og er tækket med Tagpap. Desuden Øst for Hovedbygningen 2 teglhængte Hønsehuse, opført af Træ. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, og der hører et Hus til Ejendommen.

Løkke (Lykke), som allerede nævnes i 1683, har i sin Tid været Fæstegaard under Hovedgaarden Rysensteen (Bøvling Slot), hvorfra den købtes til Selveje i Begyndelsen af forrige Aarh.; det er en gl. Slægtsgaard, som Slægten tidligere havde i Fæste; den ejedes i forrige Aarh. af Peder Jensen, der havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham overtoges den af Sønnen Jens Pedersen, som i 1895 overdrog den til en Broderdatter Ane Dorthea Thomine Pedersen, der i 1898 bragte den til sin Mand, den nuværende Ejer.

RYSENSTEEN, Bøvling Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Anders Rahbek, Postfb. Bøvlingbjerg, nærmeste St. Faare, Afst. 6 km og 16½ km til Lemvig, Tlf. Bøvling 16.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Rysensteen, samlet Areal 148,9 ha, deraf 115,4 Ager, 28,5 Eng, 1 Skov og 4 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. 7 Skp. 2 Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 110,000 Kr. (128,700), Jordv. 67,800 Kr. (76,300); Bygn. er fors. i Landbyggn. Brandf. for 135,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Rysensteen ligger ved Landevejen mellem Bækmarksbro og Rammedige; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft særdeles god, Jorden er drænet, der er merglet, og der er ingen Kalktrang; Merglingen (anden Gang) paabegyndtes i 1867 og Dræningen i 1871, hvorved de med 19—20 Meters Afstand aabne Brakgrøfter efterhaanden forsvandt. Engen er dels Lavmose, dels Haardbundseng; Arealet afvandes ved Pumpning. Skovens Bevoksning er Naaletræ.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede el. Rug, 2. Havre, 3. Kaa-roer, 4. Byg, 5. Havre, 6. Runkelroer og Kartoffler, 7. Byg, 8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anv. aarl. ca. 400 Sk. Superf., 120 Kalig. og 115 Sk. Kvælstofg.

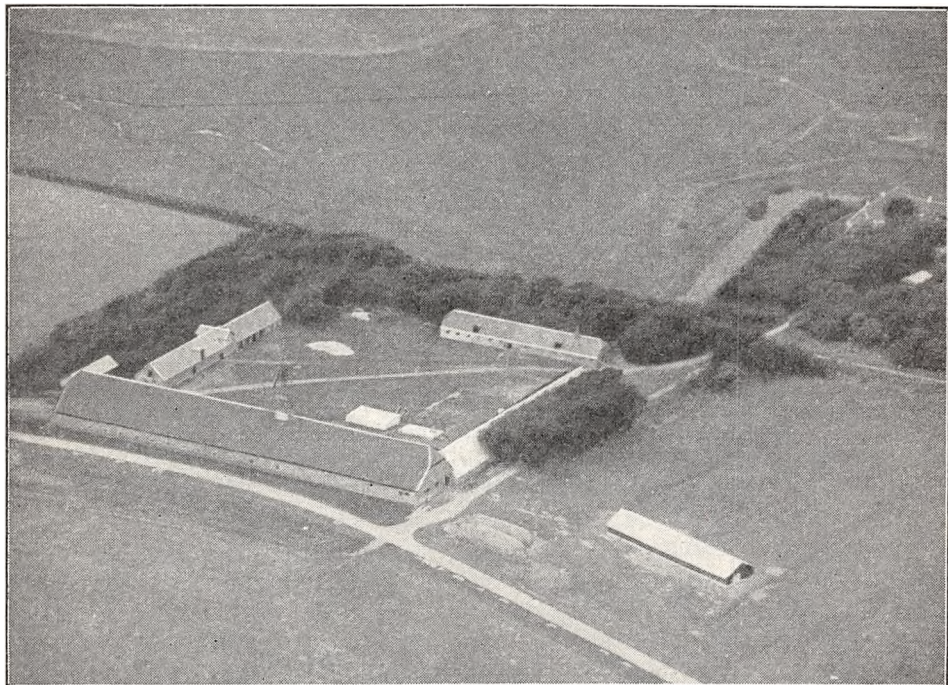
Kvægbesætningen, der bestaar af 75 Malkekøer, er af blandet, dog overvejende Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3789 kg med godt 150 kg Smør, Mælken leveres til Brandborg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 13 Arbejdsheste og for Øjeblikket et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 40 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 1000 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 198 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 1000 Høns.

Rysenstein Hovedbygning bestaar af en vestlig Hovedfløj og 2 Sidefløje, opført af Kamp og Mursten i ét Stokværk og tækket med Tegl (ligger ikke helt solret); Hovedfløjen, der har høje hvælvede Kældere og høj Trappe, indeholder en god Beboelse; den er ligesom den korte lave Sydfløj opført i Aarene 1638—39, medens den lave Nordfløj er opført senere (sidstnævnte benyttes nu til Brændsel m. m.); mod Øst er Borggaarden lukket ved en Mur og ligeledes mod Syd fra denne og hen til Indkørselsporten og den korte Sydfløj. Hovedbygningen, som ligger paa en høj beplantet Vold, er sammen med Haven omgivet af nu delvis tilgroede Grave, der i ældre Tid engang var dobbelte og med dobbelte Volde; endnu i 1766 var der Vindebro over Graven. Den ældre Hovedbygning forud for den nuværende var 4-fløjet og opført af Bindingsværk.

Avlsbygningerne, der ligger lidt Sydvest for Hovedbygningen, er store og gode; de bestaar af 4 grundmurede Længer, af hvilke den østlige Længe, Kostalden, som er tækket med Pande-

Rysenstein.

plader, er sammenbygget i Vinkel med den teglhængte Længe, Laden, mod Syd; paa Rygningen af denne staar Gaardens Vindmotor; af de andre 2 Længer, der ligger frit og er tækket med Cementsten, er der Hestestald og Vognport i Længen mod Vest og Svinestald i Længen mod Nord; desuden Vest for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus, der ligesom et Hønsehus af Træ Øst for Laden er tækket med Pandeplader. I Kostalden er der ildfast Loft af murede Hvælvinger paa Træbjælker; foruden Vindmotoren er der ogsaa en Petroleumsmotor som stationær Kraftkilde; der hører et Hus til Ejendommen. (Kostalden, Laden og Svinestalden er bygget i Aarene 1870—80'erne af den daværende Ejer, Justitsrd. J. C. Jørgensen.)

Rysenstein hed i ældre Tid Bøvling Slot; i den katolske Tid hørte dette under Ribe Bispestol, som forlenede det bort til adelige Lensmænd, af hvilke en lang Række nævnes i Historien. Ved Reformationen inddroges Slottet med det underliggende Gods af Kronen, der gjorde det til et kgl. Len med Sæde for Lensmændene; den første af disse var Niels Kjeldsen Juel til Astrup; senere øgedes Avlingen til Bøvling Ladegaard, idet Jorderne til Gammelgaard i 1586 paa Kongens Befaling blev lagt ind under denne, samtidig med at Gammelgaard afbrødes. I det næste Aarh. led Bøvling Slot meget under de mange Krige, idet det i 1627 under Trediveaars-Krigen indtoges af Wallensteins (de kejserlige) Tropper, i 1644 af de svenske og i 1657 atter af de svenske Tropper. Under Rigets Finansnød fik en af dets mange Kreditorer, den hollandske Ingeniør Henrik Rüse (udtales Ryse), der blandt andet byggede Kastellet i Kbhvn., i 1664 Bøvling Slot og Gods (med 45 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 465 Td. Tiendehrtk. og 2002 Td. Hrtk. Fæstegods, vurderet til 129,537 Rd.) som Betaling for ydede Tjenester; samme Aar optoges han i den danske Adel, og efter at han i 1671 var udnævnt til Friherre (Baron), oprettede han i 1672 Bøvling Slot med 3500 Td. Hrtk. til Baroniet »Rysenstein«, der i hans Tid var

Amtets største Gods. Ved hans Død i 1679 overtoges dette af Datteren Jeanne Marie R., hvis Mand (af hendes 2. Ægteskab), Oberst Chr. Juel til Lundbæk, i 1679 ophøjedes til Friherre under Navn af Juel-Rysensteen, og samme Aar fik han Tilladelse til at reducere Hartkornet til 1500 Td. og Ret til at bortsælge de 2000 Td.; efter hans Død i 1691 arvedes Baroniet af Sønnen Ove Henr. J.-R. (se Indledningen til Amtet) og efter hans Død i 1749 af dennes Søn Otto Henr. J.-R.; da han døde barnløs i 1769, gik det over til Broderen Chr. Fr. J.-R. og ved hans Død i 1782 til Sønnen Ove Henr. J.-R., der i Maj 1797 fik kgl. Bevilling til at substituere Baroniet med en Fideikommis-Kapital paa 141,000 Rd. Cour.; i 1798 solgte han derefter Rysensteen paa Auktion (tillige med Halvdelen af Gaarden Store-Ørs), 54 Td. Hrtk., samt Tiender og Gods, ialt 1022 Td. Hrtk.) for 141,000 Rd. Cour. til 2 af Datidens store Ejendomspekulanter, Amtmand P. S. Fønss til Løvenholm og U. C. v. Schmidten til Urup, af hvilke førstnævnte senere, i 1802, blev Eneeejer; allerede i 1799 fik de efter Ansøgning kgl. Bevilling til, at Gaarden maatte beholde sin Hovedgaardsfrihed, efter at det underliggende Gods var frasolgt, men da Betingelserne derfor ikke overholdtes, tabtes denne Ret i 1805. Fønss tog nu fat paa at udparcellere Hovedgaarden (Rentekammerets Tilladelse dertil kom først i 1806), og han solgte derefter ved Auktion i 1804 den tilbageværende Hovedparcel med Resten af Tiender og Fæstegods, ialt 25, 71 og 140 Td. Hrtk., for 53,950 Rd. Cour. til et Interessentskab; da denne Handel imidlertid ikke blev til noget, solgte Fønss i 1809 en Del Parceller med (28 Td. Hrtk.), Tiender (med 71) og 3 Td. Hrtk. Kirkegods til P. A. Høegh til Rammegaard, der samme Aar for 5000 Rd. Cour. købte en Parcel med 8½ Td. Hrtk., som Fønss i 1808 havde solgt til Justitsrd. F. C. Schönau. I 1815 solgte Høegh derefter Tienderne og Kirkegodset for 40,000 Rbd. Navneværdi, og han sad derefter med Hovedparcellen under den svære Landbrugskrise i 1820'erne. Høegh var en dygtig og anset Landmand, der forbedrede Rysensteen meget, og ved Vandafledning ved aabne Grøfter blev tidligere udyrkede Jorder taget under Kultur. I 1833 overdrog han Hovedparcellen med 34½ Td. Hrtk. samt en Td. Hrtk. ufri Jord til sin Svigersøn N. M. Petersen, der i 1855 fraskilte Vester Rysensteen (se denne). Han solgte i 1856 kort før sin Død Gaarden med et Brænderi (nedlagdes i 1860'erne) og et Teglværk for 65,000 Rd. til Huset H. & M. Toldorph & Co. i London, fra hvilket den senere kom til H. P. Lund, Bernstorff Hovmarksgaard; han solgte den i 1867 med ca. 16½ Td. Hrtk. for 47,000 Rd. samt Besætn. for 10,000 Rd. til Forp., senere Justitsrd. J. C. Jørgensen fra Vendsyssel, der i 1884 solgte Gaardens Hede, godt 45 ha, til Staten til Beplantning (laa ca. 7 km fra Rysensteen ved Kronhede og Klosterhede Plantage); senere, i 1896, solgte han derefter Rysensteen til et Konsortium (derunder Lemvig Bank), og af denne købte Landstingsmd., Etatsrd. N. B. Breinholt til Vandborg Vestergaard i 1902 Rysensteen med godt 16 Td. Hrtk. for 140,000 Kr.; han solgte den i 1907 med ca. 185 ha, deraf godt 125 ha Ager og 50 Eng, med Besætn. og Invt. for 160,000 Kr. til O. Futtrup Kristensen (tidligere Kongensgaard), som frasolgte ca. 38 ha, deraf 15 ha til Vester Rysensteen, hvorefter han i 1913 solgte den med det nuværende Areal for 110,000 Kr. til Forv. P. A. Bugge, senere til Kappel. (I Slutningen af 1912 meddeltes i Dagspressen, at Futtrup Kristensen havde solgt Rysensteen uden Besætn. og Avl for 135,000 Kr. til et Konsortium til Overtagelse til 1. Marts 1913, men da Forv. Bugge allerede købte Gaarden en Tid før Marts, er denne Handel formodentlig gaaet i sig selv igen). I Slutningen af 1917 solgte P. A. Bugge Rysensteen for 207,000 Kr. til Forp. M. Andersen, som kort Tid efter afhændede den til Chr. Rahbek (til Nygaard og senere tillige til Gudum Kloster), der i 1931 overdrog Rysensteen til Sønnen, den nuværende Ejer.

VESTER RYSENSTEEN, Bøvling Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Martinus Andersen, Postfb. Bøvlingbjerg, nærmeste St. Faare, Afst. 7½ km og 18 km til Lemvig, Tlf. Bøvling 22.

Matr.-Nr. 1c m. fl. af Rysensteen, samlet Areal 105,9 ha, deraf 89,9 Ager, 14 Eng og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. o Skp. 3 Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 104,400 Kr. (124,000), Jordv. 66,000 Kr. (75,400); Bygn. er fors. i »Danmark« for 95,000 Kr., Løspret i samme Selskab for 100,000 Kr.; Lys og Kraft fra Fjaltring Elektricitetsv.

Vester Rysensteen ligger Vest for Landevejen Bækmarksbro—Rammedige med Indkørsel fra denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet, og der er ingen Kalktrang. Engen er Haardbundseng (Klæg).

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Byg, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6. Roer, 7. Byg, 8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 300 Sække Superf., 60 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

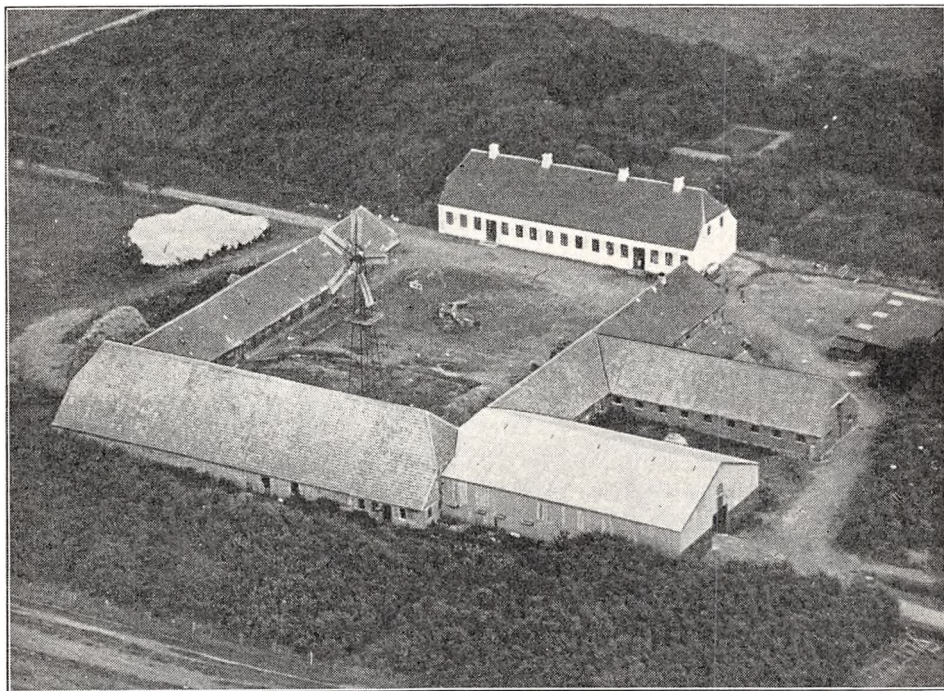
Kvægbesætningen, der bestaar af 55 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet, dog overvejende Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg,

Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Brandborg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 11 Arbejdsheste og for Øjeblikket et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 28 Tillægssøer; der er tidligere leveret 450—480 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 150 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 800 Høns.

Vester Rystensteen har grundmurede velindrettede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den store Have, er hvidpudset og tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Tegl, er der Kostald i den nordlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den sydlige, sidstnævnte udvidet i en Sidelænge mod Syd, og Lade

Vester Rysensteen.

i Længen mod Vest; til den sydlige Ende af denne er der mod Syd tilbygget en Lade mere med Vægge og Tag af Pandeplader. Desuden Syd for Hovedbygningen et Hønsehus, bygget som Halvtag, og inde paa Gaardspladsen nær Laden Gaardens Vindmotor, der giver Drivkraft til Kværn m. m.

Vester Rysensteen er en Afbyggergaard fra Rysensteen, udskilt fra denne (90 ha) i 1855 af dennes daværende Ejer N. M. Petersen; da han i 1856 solgte Rysensteen, beholdt han selv Vester Rysensteen, der senere solgtes til P. Høegh Petersen; han solgte den i 1889 med 90 ha, 9¼ Td. Hrtk. samt hele Besætningen (undtagen 2 Heste) for 87,600 Kr. til Forv. Niels Olesen, Ulfund, der i 1891 solgte den for 70,000 Kr. til Harald Jørgensen, Tangsgaard; i 1910—11 tilkøbte han 15 ha fra Rysensteen, hvorefter han solgte Vester Rysensteen i 1917 med 106 ha for 207,000 Kr. til Ejendomshandler Sørensen; i 1918 købtes den af Mads Jensen og Joh. Agger, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1919 for 240,000 Kr.

BÆKMARK, Flynder Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Th. Sørensen, Holstebro, Postfb. og nærmeste St. Bækmarksbro, Afst. godt 1 km og 15 km til Lemvig, Tlf. Bækmarksbro 15.

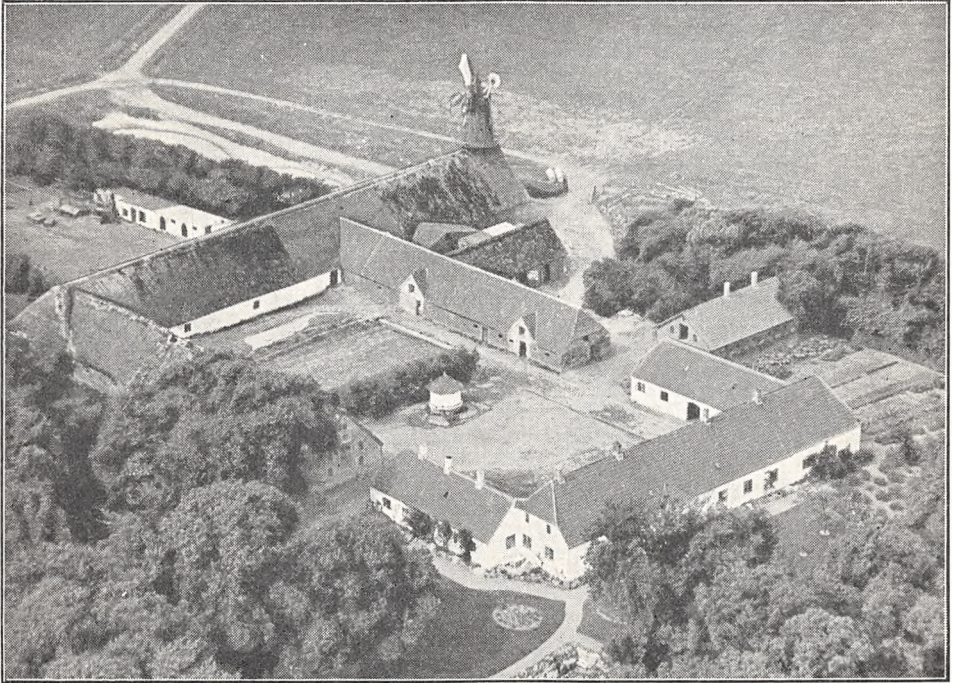
Matr.-Nr. 1a og 7a af Bækmark, samlet Areal 170 ha, deraf 119 Ager, 33 Eng, 10 Skov, 5 Mose og 3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 14 Td. 5 Skp. 3 Fdk. ¼ Alb.;

Ejdskv. 121,000 Kr. (132,000), Jordv. 84,300 Kr. (88,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 90,500 Kr., Løspret i »Danmark« for 80,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Bækmark ligger godt 1 km Nordvest for Bækmarksbro ved Landevejen til Rammedige; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (en Del af Jorden er naturlig sund), og der er merglet af den forrige Ejer. Engen er god Dyndeng, Skovens Bevoksning Naaletræ.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med 7 Skifter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Bækmark.

Kvægbesætningen, der bestaar af 55 Malkekøer, 2 Tyre og 100 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes hvert Aar en Del Stude; Mælken leveres til Bækmarksbro Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste og for Øjeblikket 15 Plage og Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 118 Svin aarlig. Der holdes 25 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 400 Høns.

Bækmark Hovedbygning, der ligger mod Øst til den store gl. Have, er opført i sidste Halvdel af det 18de Aarh.; den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj, sammenbygget med 2 mindre Sidefløje, bygget i ét Stokværk af hvidpudset Grundmur og tækket med Tegl; Midterfløjen rummer en god Beboelse, den sydlige Sidefløj Værelser og den nordlige Hestestald; mod Øst, Nord og Syd er den endnu omgivet af vandfyldte Grave.

De grundmurede Avslænger er ældre, men gode; af de sammenbyggede Hovedlænger er der Kostald i de 2 Sidelænger, af hvilke den nordlige er tækket med Tegl og den sydlige med Straa ligesom Laden, der ligger mod Vest; denne, der er hvidpudset, er forlænget mod Nord ud over Kostalden, og paa den nordlige Ende staar Gaardens Husmølle; desuden Nord for Hovedbygningen en teglhængt Svinestald og Vest for Gaarden et Hønsehus, en Halvtagsbygning, tækket med Pandeplader og Tagpap, og endvidere er der Svinestald i en straatækt Sidelænge, som udgaar mod Nord fra den teglhængte Kostald. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i den ene Kostald (Fedestalden) og den ene Svinestald, Ejendommen har eget Vandværk, Husmøllen

trækker Kværn m. m., og der er Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner. Gaarden, som foruden af den store Have med Voldgrave er omgivet af rigelig Plantning, ligger kønt.

Bækmark hørte i Middelalderen og den katolske Tid under Ribe Bispestol, der holdt adelige Lensmænd paa denne; ved Reformationen inddrogtes den under Kronen, der i 1537 satte Bertel Juel som kgl. Lensmand paa Gaarden, senere, fra 1545, Chr. Friis og fra 1561 Iver Juel. I 1574 mageskiftede Kronen den derefter til Chr. Juel, efter hvis Død i 1585 Enken, Anne Lunge, senere bragte den til sin anden Mand Th. Maltesen (Sehested); efter hendes Død i 1607 og hans i 1609 arvedes den af deres 19 Aar gl. Søn, den senere berømte Kansler Christian Thomsen (Sehested), der synes at have overdraget den til sine Slægtninge, thi en halv Snes Aar senere ejedes Bækmark af Major Niels Sehested, efter hvis Død i 1627 Enken, Fru Birthe Brahe, i 1630 ægtede Joh. Casp. v. Reibnitz; i 1635 blev hun atter Enke, hvorefter hun sad med Gaarden, som i 1638 havde 38 Td. Hrtk., til sin Død i 1653; samme Aar solgte Arvingerne Bækmark til Niels Kaas, der i 1682 solgte den til Oberst Mort. Bartholt til Ulfsumd; efter hans Død overtoges den af Enken, efter hvis Død i 1700 den arvedes af hendes Søster Dorthea v. Andersen; kort før sin Død Aaret efter skødede hun Bækmark (med 35 Td. Hrtk.), Ulfsumd (med 17 Td.), 12 Td. Hrtk. Tiende- og Kirkegods samt tilsammen 238 Td. Hrtk. Bønderfæstegods for ca. 10,900 Rd. Cour. til Fru Magdalene Ranch (Enke efter Major Bøhnen), som i 1704 solgte Bækmark (med 35 og 112 Td. Hrtk.) og Ulfsumd med Tiender og Gods (17, 12 og 118 Td. Hrtk.) til Chr. Linde til Volstrup; efter hans Død i 1706 arvedes den af Sønnen af samme Navn, efter hvis Død i 1753 Sønnen Chr. Linde i 1754 solgte Bækmark med Gods (35 og 210 Td. Hrtk.) paa Auktion samt Gaardene Holmgaard og Krogsgaard med Tiender og Gods for tilsammen 30,850 Rd. Cour. til Forv. Peder Dinesen; han frasolgte ca. 160 Td. Hrtk. Fæstegods, og kort efter, i Febr. 1758, solgte han Bækmark paa Auktion med 35 og 50 Td. Hrtk. for 5478 Rd. til Simon Andrup (senere Vadskærsgaard); han solgte den i 1766 med 35 og 60 Td. Hrtk. for 9900 Rd. Cour. til Anders Stigaard, der i 1769 solgte den med samme Tilliggende for 12,000 Rd. Cour. til Fr. Chr. Møller, fra hvem den kom til J. F. Vedel (tidligere Gudum Kloster); senere ejedes den af L. V. Høegh til Qvistrup, som i 1775 overdrog den til Regimentskvarterm. Peder Utzen; fra ham kom den i 1786 ved Tvangsauktion for 10,320 Rd. Cour. til Dines Pedersen Dinesen til Nørre Holmgaard, og den havde nu igen samme Ejer som Holmgaard og Krogsgaard; efter hans Død i 1794 skødede hans Enke Cathr. Hedeve., f. Hansen, de 3 Gaarde for 42,000 Rd. Cour. til Forv. B. Low til Lindtorp, Byfoged i Lemvig (senere Generalauditør) H. J. Lindahl (senere til Avnsbjerg) og Forv. Hartmann; i 1795 udtraadte sidstnævnte af Konsortiet, og samme Aar overdrog B. Low sin Halvpart i de 3 Gaarde til Mort. Chr. Aggersborg til Kappel; samme Aar (efter at det sidste Fæstegods, ca. 56 Td., var afhændet), solgte han og Lindahl Bækmark med 36 Td. Hrtk. for 7200 Rd. Cour. til Forp. Rasm. Chr. Winther, der i 1800 solgte Gaarden ved Auktion for 12,000 Rd. Cour. til Niels Schack til Ørum; i Henh. til Tilladelse af 1798 og 1802 til at udparcellere Gaarden udstykkede han en Del af denne, hvorefter han i 1807 solgte Hovedparcellen med 17 Td. Hrtk. samt en Del andre Parceller med tilsammen 9½ Td. Hrtk. for 20,150 Rd. Cour. til forannævnte H. J. Lindahl, efter hvis Død i 1812 hans Enke Maren, f. Svinth, i 1816 solgte Hovedparcellen med 15 Td. Hrtk. for 12,500 Rbd. til Mads J. Rammeskou til Ørn-hoved; den ejedes derefter af P. Bjerregaard og fra 1824 af Byfoged, Justitsrd. J. Tranberg, der i 1828 overdrog den med 17 Td. Hrtk. for 4859 Rbd. Sedler til sin Søn And. Grøn Tranberg (senere Lønborggaard); i 1880, Aaret før sin Død, overdrog han den for 70,000 Kr. til sin Søn E. A. N. Tranberg, efter hvis Død i Juni 1934 Enkefru Mathilde T., f. Jensen, solgte den i Dec. samme Aar for 190,000 Kr. til den nuværende Ejer. I 1935 er der frasolgt et til Gaarden hørende Hus med ca. 12,5 ha.

KROGSGAARD, Flynder Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer M. Knudsen, Postfb. og nærmeste St. Bækmarksbro, Afst. 3 km og 15½ km til Lemvig.

Krogsgaard ejedes i første Halvdel af det 17de Aarh. af Niels Brun til Nør-Dybe, der i 1627 solgte den til Iver Juel; senere ejedes den af Mogens Sehested til Holmgaard, efter hvis Død i 1657 den i 1661 arvedes af Datteren Lisb. S., Krogsgaard var da udlagt til en Hovedgaard med 16 Td. Hrtk., foruden at der i 1662—64 ved vor første Matr. hørte 177 Td. Hrtk. Bønderfæstegods til Ejendommen; efter at hendes Mand Anton Reedtz var død, pantsatte hun Krogsgaard i 1680 for 1500 Rd. til Chr. Laursen Krarup, hvorefter den i 1683 af hendes Opbudsbo blev udlagt med 16½ Td. Hrtk. for 800 Rd. med paaløbne Renter til Jørg. Arenfeldt til Rugaard; han overdrog den i 1688 til Enke efter Jens Sehested, Fru Sophie Gyldenstjerne, efter hvis Død i 1730 hendes Arvinger i 1731 solgte den (samt Holmgaard) med 10½ Td. Hrtk. til Chr. Linde til Bækmark; Krogsgaard fulgtes nu i mange Aar med Holmgaard (se Nørre Holmgaard), ja i 1770, da den var uden Bygninger, dreves den med 10½ Td. Hrtk. under denne; i 1800 solgte dennes 3 Ejere derefter Krogsgaard for 3200 Rd. Cour. til Niels Jensen Nørbye; senere, i 1820, ejedes den af Math. Trige, efter hvis Død i 1846 den overtoges af Sønnen N. P. Trige, som døde i 1857; i 1860 ejedes den af P. V. Jensen, der (saa vidt vides) solgte den i 1861

med Besætn. og Invt. for 21,000 Rd. til P. Gravesen; han overdrog den i 1899 til Svigersønnen Hans P. Jensen (151 ha med godt 7½ Td. Hrtk.), der i 1913 solgte den med samme Tilliggende samt Besætning for 131,000 Kr. til et Konsortium; Aaret efter solgte A. Andersen den for 85,000 Kr. til Prpt. Rasmussen, efter at der i disse Aar var udstykket en stor Del af Gaardens Areal; paa ca. 44 ha af dette blev der saaledes opført en ny mindre Gaard, og ca. 72 ha blev solgt til den daværende Ejer af Nørre Holmgaard og lagt ind under denne; den tilbageværende Hovedparcel paa ca. 35 ha samt Gaardens Bygninger, som var ældre, for største Delen opført af Grundmur og tækket med Straa, købtes derefter i 1920 af den nuværende Ejer.

NØRRE HOLMGAARD, Møborg Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. P. Hilligsøe, Postfb. og nærmeste St. Bækmarksbro, Afst. ca. 4 km og godt 16 km til Lemvig, Tlf. Bækmarksbro 4x.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Nr. Holmgaard, samlet Areal 195,5 ha, deraf 116 Ager, 22 Eng, 55 Skov og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 10 Td. 6 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 73,300 Kr. (100,000), Jordv. 40,000 Kr. (48,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 73,000 Kr., Løsofret i »Danmark« for 45,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Nørre Holmgaard ligger 3½ km Nordøst for Bækmarksbro St. ved offentlig Vej i Retning af Struer; Jorderne, der er samlet ved Gaarden — nærmest Øst for denne — bestaar af Sandmuld, overvejende paa Sand-, men stedvis dog paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt sund Jord), og der er merglet i Aarene 1915—30. Engen er Lavmose med god Tørvejord, Skovens Bevoksning Naaletræ, hovedsagelig Fyr.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; noget endeligt Sædskitte er endnu ikke fastlagt. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 40 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Bækmarksbro Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 11 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 73 Svin aarlig. Der holdes 14 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

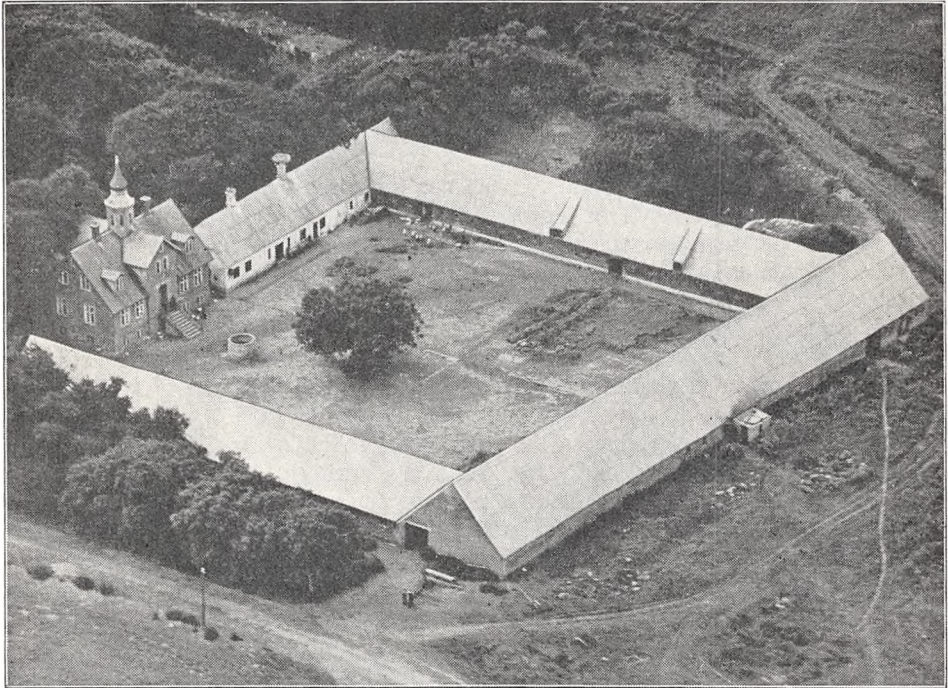
Nørre Holmgaard Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, er opført efter en Brand i 1888; den er bygget i Villastil, opført af Grundmur i ét Stokværk med høj Kælder og Trappe, har gennemgaaende Frontspids og Kviste, et Taarn paa Midten af Rygningen og Skifertag; Hovedbygningen, som ikke ligger helt solret, rummer en stor og god Beboelse. De 4 sammenbyggede Avlslænger, der sammen med Hovedbygningen omslutter Gaardspladsen, er opført af Grundmur og tækket med Pandeplader; de er ligeledes opført efter Branden med Undtagelse af den korte Længe Vest for Hovedbygningen, der da anvendtes som Stuehus; i denne er der nu indrettet Værelser til Folkene og Svinestald; i den vestlige Sidelænge af Avlsbygningerne er der Svine- og Kostald, i den østlige Vognport og Hestestald og Lade i Længen mod Nord; de er restaureret i 1924. I Svinestalden og i en Del af Kostalden er der murede Hvælvinger og Jernbjælker, Gaarden har eget Vandværk med Vand fra artesisk Boring, der benyttes en Petroleumsmotor som stationær Kraft, og der hører et Fæstehus samt et Arbejderhus til Ejendommen. Gaarden er delvis omgivet af Plantning og mod Syd af den store gl. Have med Resterne af de gl. Grave.

I Middelalderen laa Gaarden paa en Holm i Engene, men efter en Brand i 1589 opførtes den paa Stedet, hvor den nuværende Have ligger, og den var her omgivet af Volde og Grave; i 1769 bestod Hovedbygningen af 4 Fløje, af hvilke den ene, der havde et Taarn, var opført af Grundmur; den blev nedbrudt i Begyndelsen af forrige Aarh.

Nørre Holmgaard (Holmgaard) nævnes i 1449, den tilhørte da Anders Pig; senere kom den til Slægten Juel, Jens Juel, der skrev sig til Møborg, og i 1476 dennes Søn Malte J.; efter hans Død overtoges den af Enken, og deres Datter Anne Maltesdatter J. bragte senere Gaarden til sin Mand Jens Thomesen (Sehsted) til Højris; efter hans Død i 1555 kom den til Sønnen Malte Jensen, som tilkøbte en Del Gods, og efter ham til Sønnen Rigsmarsk Steen Sehsted, efter hvis Død i 1611 den overtoges af Broderen Claus S.; ved hans Død Aaret efter arvedes den af hans Søn Jens S. og efter hans Død i 1628 af dennes Broder Mogens S., der døde i 1657; ved Skiftet efter ham blev den i 1661 udlagt til Sønnen, Oberst Jens S. (Holmgaard

havde da, i 1662—64, ved vor første Matrikel 64 Td. Hrtk. samt 350 Td. Hrtk. Gods); efter hans Død i 1696 overtoges den af Enken Sophie Gyldenstjerne, der døde paa Gaarden i 1730; efter hendes Død solgte Arvingerne Aaret efter Gaarden med 40 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 20 Td. Tiendehrtk. og 353 Td. Hrtk. Fæstegods samt Nabogaarden Krogsgaard (se denne) med 10½ Td. Hrtk. til Chr. Linde til Bækmark, efter hvis Død i 1753 Sønnen Chr. Linde til Engesholm Aaret efter solgte Holmgaard og Krogsgaard med 40, 10½, 20 og 202 Td. Hrtk. samt Bækmark (se denne) for 30,850 Rd. Cour. til Forv. Peder Dinesen; efter hans Død i 1761 overdrog Dødsboet i 1763 de 2 førstnævnte Gaarde for 17,000 Rd. Cour. til hans Enke Mette Christiane Rømer og hendes Mand af andet Ægteskab Jak. Joh. Colding, tidligere Hvanstrup; efter hans Død i 1774 og hendes i 1775 skødede Arvingerne i 1776 de 2 Gaarde til hendes Søn af første Ægteskab Dines Pedersen Dinesen, efter hvis Død i 1794 Enken Cathr. Hedv. Hansen samme Aar skødede Holmgaard med 40, 20 og 202 Td. Hrtk., samt Krogsgaard og

Nørre Holmgaard.

Bækmark, hvilken sidste hendes afdøde Mand i 1786 havde overtaget ved Tvangsauktion, for 42,000 Rd. Cour. til Forv. B. Low, Byfoged i Lemvig H. J. Lindahl og Forv. Hartmann; Aaret efter udløstes sidstnævnte af Konsortiet, medens B. Low afhændede sin Halvpart af de 3 Gaarde til Mort. Chr. Aggersborg (tidligere Kappel); i 1797 skødede Aggersborg derefter sin Halvpart af Holmgaard og Krogsgaard for 1362 Rd. Cour. til sin Medpart Lindahl, som frasolgte det meste af Fæstegodset, hvorefter han Aaret efter solgte de 2 Gaarde med Tiender og Gods (34, 10½, 20 og 46 Td. Hrtk.) for 17,061 Rd. Cour. til Kbmd. Chr. Aggersborg i Lemvig, Forv. Jørg. Donnerup og Knud Møller; efter at have solgt Krogsgaard i 1800 solgte de i 1808 Holmgaard for 17,990 Rd. Cour. til Kmr. Jac. Tetens i Viborg, Kapt. Fr. Chr. Schønau til Rammegaard og exam. jur. N. Schønau til Købygaard; de solgte Gaarden samme Aar med 34 Td. Hrtk. (Resten af Fæstegodset var da afhændet) for 13,100 Rd. Cour. til Chr. Wolder, der (efter Tilladelse af 1815) udparcellerede en Del af Gaarden; han solgte den i 1820 med 29 Td. Hrtk. for 7000 Rbd. Sølvt til Strandingskommisær Math. Nødskov, som ca. 1854 bortbyttede Gaarden, hvis Hrtk. ved Matriklen af 1844 blev nedsat fra 29 til 17⁵/₈ Td., til Gross. H. L. Danchell; den kom nu i Hænderne paa forskellige Spekulanter, Brixen, Jørgensen o. fl.; i 1856 solgtes den til en Pris af 50,000 Rd. og var vistnok endog oppe paa 70,000 Rd., men i disse Aar afklædtes Gaarden, Bygningerne forfaldt, Besætn. og Invt. bortsolgte, Gaarden kom ud af Drift, og ved en Auktion i Foraaret 1859 overtog Prioritetshaveren den for 16,500 Rd.; han solgte den kort efter for 33,000 Rd. (uden nogen Udbetaling) samt med den Forpligtelse, at han skulde overlade Køberens 4000 Rd. til Driftskapital; men da dette Løfte ikke blev overholdt, og Køberens saaledes stod uden Midler til at

faa den afklædte og ødelagte Ejendom i Drift, maatte han opgive efter 2 Aars Kamp og lade Kreditor, der imidlertid ogsaa var gaaet fallit, overtage Gaarden igen; dennes Bo lod derefter i 1861 afholde 3 Auktioner uden at faa noget Bud paa Gaarden; paa 4. Auktion den 21. Aug. samme Aar købtes den derefter for ca. 20,000 Rd. af Mægler Fr. Hoskjær, der samme Aar solgte den til Storhandelsmanden, Gross. A. N. Hansen, Kbhvn. (senere til Tirsbæk), Gaardens Areal var da ca. 587 ha, deraf ca. 140 Ager, 50 Eng, 80 Kær, godt 50 ha Mose og Resten Hede; et Teglværk, der hørte til Gaarden, var ikke i Drift; han kostede meget paa Gaarden, merglede og drænedede samt tilplantede godt 50 ha af den daarligere Jord; efter hans Død i 1873 solgte Sønnerne, Højesteretssagfører Octavius Hansen og Løjtn. V. Hansen, den i 1877 til P. Kjær, som frasolgte ca. 325 ha Hede og Mose, hvorefter han solgte Gaarden i 1880 til M. N. Holm, der i 1882 solgte den til V. Reichert; i 1887 overtoges den af Restauratør Ditl. Hansen i Kbhvn., som i 1889 solgte den for 115,000 Kr. til G. E. Eriksen; han solgte den i 1912 til Dyrslæge Th. P. Therkildsen (Kornumgaard), der solgte den til P. Rasmussen (ved Udstykningen af Krogsgaard i 1913 blev der fra denne tilkøbt ca. 72 ha og lagt under Holmgaard); han solgte den i 1918 for 378,000 Kr. til Plantageejer N. Breinholt Bach til Kappel, som i 1919 solgte den til Hans Jensen; han udstykkede ca. 138 ha af Nørre Holmgaards Jorder, deraf til en selvstændig Ejendom 13,5 ha, til 8 Stathusmandsbrug, hver paa 8,8 ha, medens Resten solgtes til Naboer, og solgte derefter Hovedparcellen med Besætn., Invt. og Avl for 515,000 Kr. til Gross. Aage Nellemann; i 1921 kom den til A. C. Hansen, der i 1923 solgte den for 178,000 Kr. til S. M. Madsen, fra hvem den Nov. 1933 overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening; af denne købte den nuværende Ejer den i Januar 1935 for 129,100 Kr.

ULFSUND, Nees Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. A. Andersen, Postfb. og nærmeste St. Bækmarksbro, Afst. 6 km og 21 km til Lemvig, Tlf. Nees 32.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Ulfund, samlet Areal 176,5 ha, deraf 137 Ager, 30 Eng, 8 Mose og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 14 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 94,000 Kr. (101,600), Jordv. 57,600 Kr. (59,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr., Løvsøret i »Danmark« for 80,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Ulfund ligger Vest for Bækmarksbro ved Vejen til Nees; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet i Aarene 1915—20. Mosen er Lavmose.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med 8 Skifter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 25 Kalig. og 35 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 2 Tyre og 75 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Nees Andelsmejeri.

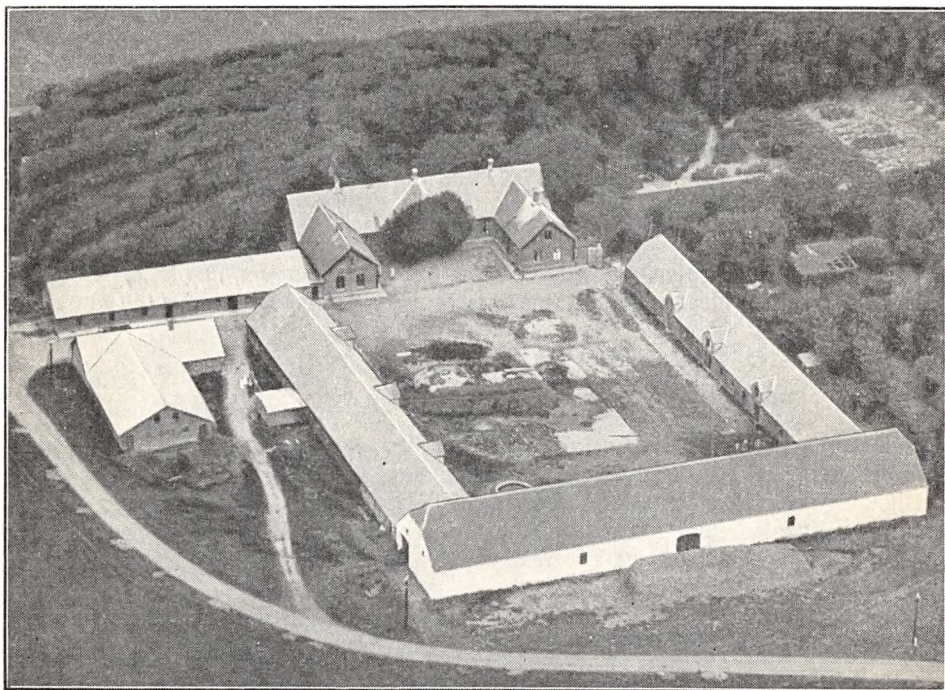
Der holdes som Regel 12 Arbejdsheste og for Øjeblikket 4 Plage og 5 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Ulfund Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, som ogsaa strækker sig Øst for Gaarden, der for øvrigt ikke ligger helt solret, er bygget i 1890 efter Gaardens Brand; den bestaar af 3 grundmurede Fløje i ét Stokværk, en Hoved- eller Midterfløj og 2 mindre Sidefløje, tækket med Skifer; Hovedfløjen, der har Frontspids mod Syd til Gaarden, rummer en stor og god Bolig. De grundmurede Avlsbygninger, som har Tag af Cementtagsten, er opført i 1920 efter en Brand; af de 3 sammenbyggede Længer er der Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Kørelade i den hvidpudsede Længe mod Syd; desuden Vest for Kostalden en Svinestald, 2 Fløje sammenbygget i Vinkel, og Vest for Hovedbygningen en Længe, der rummer Redskaber og Maskiner m. m.; saavel denne som Svinestalden er tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og der er Petroleumsmotor som stationær Kraft.

Ulfund (Ulsund, »Volsund«) ejedes i det 16de Aarh., inden for en Familie Grøn, af hvilke 3 Medlemmer Christian, Erik og Jens Grøn nævnes efter hinanden i Tidsrummet 1511—68 som Ejere af Gaarden; i 1594 ejedes den af Torluf Knudsen (Leve) og dennes Brodersøn Knud Pedersen; i 1624 ejedes den af Fru Anne Vind (Enke efter Erik Skram), der da solgte den til

Claus v. Andersen; efter hans Død i 1632 kom Ulfund, der i 1638 ansattes til 24 Td. Hrtk., senere til hans Børn, af hvilke Sønnen Hans Jørgen v. Andersen ejede den til sin Død i 1655, hvorefter Søsteren Cathrine v. A. bragte den til sin Mand, Oberst Morten Bertelsen eller Bartholt til Bækmark, og den fulgte nu med denne Gaard (se Bækmark) til 1754, da Oberst Christen Linde til Engelsholm (ved Vejle) solgte Bækmark; 7 Aar senere, i 1761, solgte han ved Auktion ogsaa Ulfund (med 28 Td. Hrtk., 6 Td. Tiendehtk. og 209 Td. Hrtk. Bønderfæstegods), der købtes for 16,500 Rd. Cour. af Peder Harpøth, som i 1769 opførte en ny 3-længet Hovedbygning (grundet paa Sandflugt og Vesterhavets Indbrud var Bønderfæstegodsets Hrtk. i hans Tid nedsat med 21 Td.); efter hans Død i 1778 overtoges Gaarden af Enken Anne Lauridsdatter, f. Tang, der i 1782 ved Skiftet overdrog den for 21,000 Rd. Cour. til sin ældste Søn Christen H.; han overdrog den senere til sin Svigersøn N. Ziilstorff til Nøragergaard, der sammen med Jens Stokholm til Kabbel frasolgte Fæstegodset i 1829—30, hvorefter de i 1830

Ulfund.

ved Auktion solgte Ulfund med 17 og 8 Td. Hrtk. (en Del af selve Gaardens Areal var da udparcelleret) for 6200 Rbd. rede Sølv til Provst K. P. Lind til Hygum, til hvis Søn Poul U. Lind Skødet udfærdigedes Aaret efter; ved hans Død i 1858 overtoges Gaarden af Enken Karen J. Chr., f. Kaisen, som i 1868 solgte den med 15½ Td. Hrtk., en Del Besætn., Avlsredskaber og Invt. for 29,000 Rd. til Forv. Chr. Schmidt fra Koldingegnen; han solgte den i 1884 med 15¾ Td. Hrtk., Besætn. og Invt. for 102,500 Kr. til d'Hrr. Karberg og Petersen, der i 1887 solgte den med Besætn. og Invt. for 56,000 Kr. til Forv. S. Høy, Pindsminde; han solgte den i 1894 for 70,000 Kr. til S. Chr. Schmidt, som i 1902 solgte den med ca. 175 ha Ager og Eng m. m., ca. 300 ha Hede og Mose, Besætn. samt et Teglværk for 61,000 Kr. til Forp. C. Pedersen Østerby af Møborg, og af ham købtes den i 1906 med ca. 175 ha, ca. 15 Td. Hrtk., for 67,500 Kr. af Mejeribestyrer A. Andersen, Tarm, den nuværende Ejer.

GUDUM KLOSTER, Gudum Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Chr. Rahbek, Nygaard, Postfb. Lemvig, nærmeste St. Humlum, Afst. 8 km og 10 km til Lemvig, Tlf. Gudum 2 (Forpagterne).

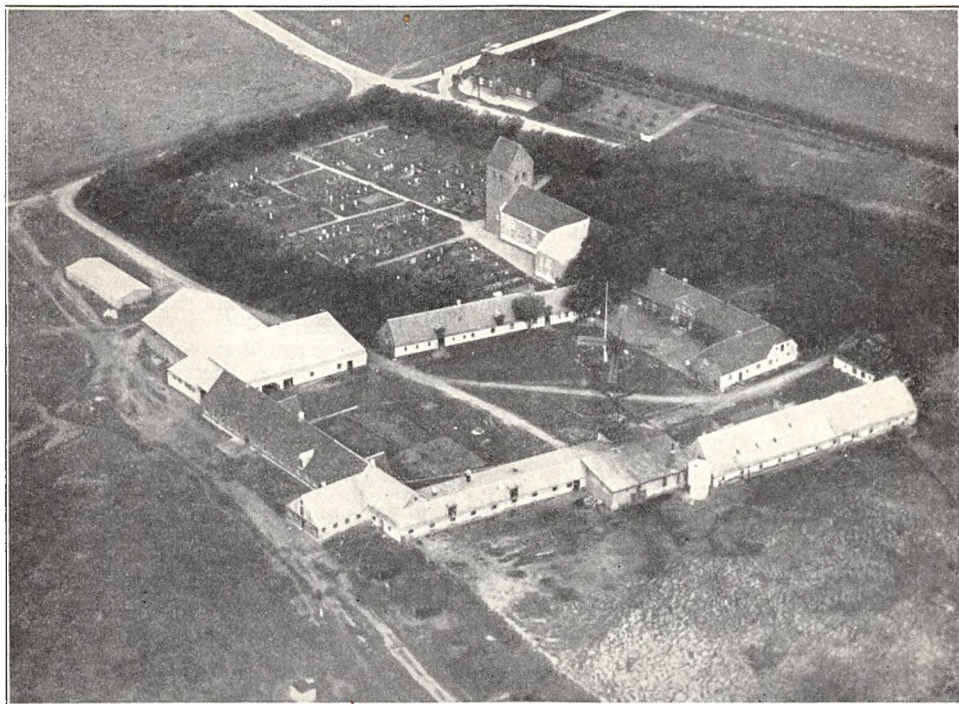
Matr.-Nr. 1a m. fl. af Gudum Kloster, samlet Areal 72,3 ha, deraf 52 Ager, 3 Eng, 2,3 Skov, 1,5 Rørskær, 11 Hede og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 10 Td. 7 Skp. 3 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdkv. 85,500 Kr. (88,000), Jordv. 44,600 Kr. (46,200);

Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr., Løsporet i Jydsk Brandf. for 93,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Gudum Kloster ligger lige ved Gudum Kirke ved Landevejen Lemvig—Struer; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Heden, som ligger ca. 3 km fra denne, bestaar af god dyb Muldjord, overvejende paa Ler-, dog stedvis paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, der er ikke drænet (naturlig sund Jord), men merglet. Engen er dels Dynd-, dels Tørvejord, Skovens Bevoksning Gran.

Gaarden drives fra 1925 af Ejerens Sønner, Forpagterne L. og J. Rahbek; Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer, 6.

Gudum Kloster.

Byg, 7. Havre, 8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3692 kg med 3,84 pCt. Fedt og godt 158 kg Smør, Mælken leveres til Gudum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor til stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 35 Tillægs-søer; der er tidligere leveret ca. 700 Slakterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 123 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gudum Kloster Hovedbygning, der ligger Øst for Kirken mod Nord til den store kønne Have, er opført i sidste Halvdel af det 18de Aarh. af den daværende Ejer Chr. Olesen; den bestaar af en Hovedfløj og en østlig Sidefløj, opført af Grundmur i ét Stokværk og tækket med Tegl; Hovedfløjen, som har Frontspids mod Syd til Gaarden, indeholder en stor køn Beboelse; den kortere Sidefløj rummer Værelser m. m.

Af de grundmurede store Avlsbygninger, der for største Delen er hvidpudsede, er der Elevbolig og Hestestald i en fritliggende teglhængt vestlig Sidelænge; af de 3 sammenbyggede Avls-længer er der Kostald i den teglhængte Længe mod Syd over for Hovedbygningen og Lade i

den vestlige Sidelænge; denne, som har Tag af Pandeplader, er udvidet med en Sidelænge mod Vest, der har Tag og Sider af Pandeplader ligesom et Redskabs- og Maskinhus Vest for denne, endvidere er der i Vinklen mellem den sydlige Gavlf af Laden og den vestlige Gavlf af Kostalden opført et Roehus; den østlige Sidelænge, der er tækket med Pandeplader, rummer Svinestald, den er delt i flere Afsnit og er mod Syd sammenbygget i Vinkel med en Forlængelse fra Kostalden, fra hvilken der udgaar en kort Sidelænge mod Syd, som rummer Stald til Søerne; desuden mellem den nordlige Ende af Svinestalden og Hovedbygningen et straaetakt Hus, der rummer Høse- og Brændehus, og Øst for Svinestalden en rund Vandbeholder. Gaarden har eget Vandværk, der drives ved Vindmotoren, som staar paa Taget af Svinestalden, der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og foruden Vindmotoren anvendes endvidere Gaardens Tractor som stationær Kraft. Gaarden ligger kønt ved sine smukke Haveanlæg; af Klosterbygningerne er der intet tilbage undtagen Kirken.

Gudum Kloster har Navn efter det Nonnekloster, viet til Benediktiner-Ordenen, der var anlagt her allerede før Aar 1268; naar det er stiftet og af hvem vides ikke, men oprindeligt laa det vistnok i Aadalen Syd for Byen og Kirken; først i 1484 flyttedes det op paa den daværende Præstegaards Grund, og Sognekirken blev nu Klosterkirke. Gudum Kloster, som indtil 1684 havde sit eget Birk, inddroges ved Reformationen af Kronen, der Aaret efter, i 1537, forlenede det til Jens Thomesen Sehested til Holmgaard; efter ham fulgte Sønnen Malte S., derefter Iver Munk, Otte Emmiksen og Axel Brahe (de tilbageværende Nonner fik dog deres Underhold i Klostret, og i 1573 levede der endnu 4 af disse). Til Klostret hørte det meste af Gudum Sogn samt en Del Gods i de omliggende Hrd.r; fra 1585 blev det derefter henlagt til Løn for en af Landsdommerne, og fra 1670 blev det med 26 Td. Hrtk. lagt ind under Ryttergodset, ved hvis Salg i 1717 det solgtes med ialt 162 Td. Hrtk. for 8499 Rd. Cour. til Kapt. Andr. Rask, der havde haft Gudum Kloster i Fæste siden 1711, og han fik derefter i 1719 kgl. Bevilling til, at Gaarden maatte nyde de med Sædegaardsfrihed forbundne Goder; efter hans Død skødede hans Enke, Johanne Lauridsdatter, og Sønnen, Major Andr. Rask, i 1732 Gaarden med 23 Td. Hrtk., 28 Td. Tiendehrtk., 10 Td. Mølleskyldshrtk. og 207 Td. Hrtk. Bønderfæstegods til Forp. Mads Staby, der i 1751 overdrog det til Svigersønnen J. Fr. Vedel (senere til Nr. Vinkel); efter at han i Febr. 1757 havde solgt Fæstegodset ved Auktion, solgte han Gudum Kloster til Pastor Lars Joh. Jelstrup (senere Kokkedal), der i 1762 solgte Gaarden med 23 Td. Hrtk. og 8 Huse for 5500 Rd. Cour. til Forp. Chr. Olesen, som opførte den nuværende Hovedbygning; efter ham (der døde i 1784) fulgte Sønnen Iver Olesen, som i 1821 overdrog den til Sønnen Chr. O.; han afstod den i 1851, 3 Aar før sin Død, til Sønnen Iver O., der i 1882 overdrog den for 180,000 Kr. til Sønnen P. Olesen; i 1905—06 havde Gaarden ca. 166 ha, deraf ca. 125 Ager (hvoraf 14 ha beplantede Bakker, 11 Eng, ca. 28 Kær og godt 2 ha Have og Gaardsplads); han frasolgte en Del af Arealet, saaledes Jord til et Par mindre Ejendomme, til 3 Huse (uden Statslaan) samt en Del Parceller til Naboer, og i 1907 solgte han derefter Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel til Chr. Ligaard; han afhændede yderligere noget Jord, hvorefter han i 1909 solgte Gaarden for 108,000 Kr. til Knud Rasmussen og C. Hvingelgaard, og af førstnævnte købte den nuværende Ejer Gudum Kloster i 1923; i 1930 er der henlagt ca. 10 ha af Gaardens Jord under Nygaard, som har samme Ejer og beboes af denne.

KLOSTERMØLLE, Gudum Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Enkefru Ane Marie Tovborg Jensen, Postfb. Lemvig, nærmeste St. Humlum, Afst. 8 km og godt 10 km til Lemvig, Tlf. Gudum 3.

Matr.-Nr. 20a m. fl. af den sydlige Del af Gudum, samlet Areal 67 ha, deraf 22 Ager, 2,2 Eng, 7,8 Skov og Bakker, 2,2 Mose, 30,5 Hede og 2,3 Have, Gaardsplads og Mølledam, Hrtk. 3 Td. 2 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 55,000 Kr., Jordv. 35,000 Kr.; Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 39,900 Kr., Løsporet i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Vandmøllen), som tillige forsyner en Del af Oplandet med Strøm.

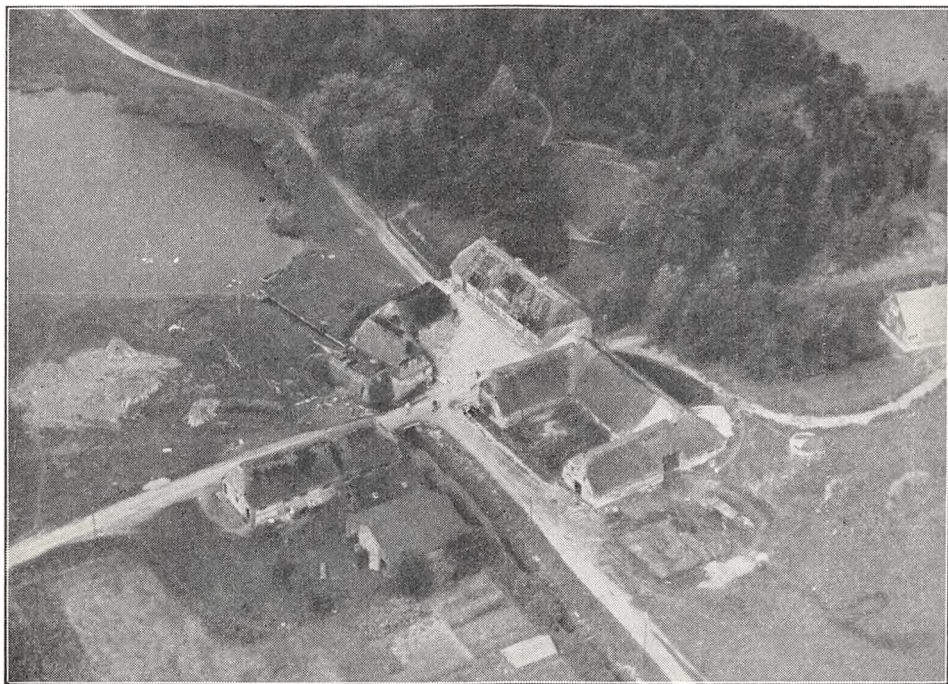
Klostermølle ligger umiddelbart Syd for Gudum By og Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Heden, som ligger 3 km, og Mosen, som ligger 4—5 km fra Ejendommen, bestaar af sandmuldet Jord paa Sand-, stedvis dog paa Lerunderlag. Den egentlige Agermark er ret jævn, men Arealet er i sin Helhed noget bakket, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er stedvis drænet (i øvrigt sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1922—26. Engen er paa Mosebund, lidt vandlidende, Skovens Bevoksning Gran og Fyr.

Gaarden drives fra 1927 af en Søn, Forpagter L. Tovborg Jensen; Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede el. Havre, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Runkelroer, 5.

Byg, 6. Havre, 7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 40—50 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 23 Malkekøer, 1 Tyr og 22 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er for en stor Del rensset for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 175 kg aarlig, Mælken leveres til Nr. Nissum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret 150—200 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 55 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar og 1 Væder; Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Klostermølle.

Klostermølle har grundmurede, overvejende ældre straatækte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest i Retningen Øst—Vest, rummer en god Lejlighed, den beboes af Ejerinden; Nord og Øst for Hovedbyggn. ligger den ny Forpagterbolig, som har Tag af Cementsten; den indeholder en god Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Avlsbygningerne, der ligger Øst for Hovedbygningen, bestaar af 3 sammenbyggede Længer med Gaardspladsen aaben mod Syd; af Længerne er der Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Syd for Avlsbygningerne 3 Bygninger, af hvilke den vestlige rummer Svine- og Ungkvægstald, den mellemste, som er opført af Træ, Svinestald, den er tækket med Tagpap ligesom den østlige, der rummer Maskiner og Redskaber; desuden Vest for Avlsbygningerne mellem disse og Mølledammen den gl. Vandmølle, 2 Længer, sammenbygget i Vinkel; denne anvendes nu kun som Elektricitetsværk. Ejendommen har eget Vandværk, der drives ved Elektricitet.

Ejendommen ligger meget kønt ved Aaen og Mølledammen, delvis omgivet af Haveanlæg og skovklædte Skrænter.

Klostermølle hørte i Middelalderen og senere under Gudum Kloster, hvorfra den solgtes omkring Midten af det 18de Aarh., samtidig med at Fæstegodset afhændedes til Fæsterne; i 1889 overtoges Klostermølle af den senere kendte Kr. Tovborg Jensen, efter hvis Død i 1920 den overtoges af Enkefru Ane Marie Tovborg Jensen, den nuværende Ejerinde. Af Heden er ca. 22 ha nu opdyrket.

I de skovklædte Bakker lidt Nord for Gaarden og Gudum By er der i 1922 af Egnens Beboere og den afdøde Venner rejst en stor Natursten, som bærer følgende Indskrift:

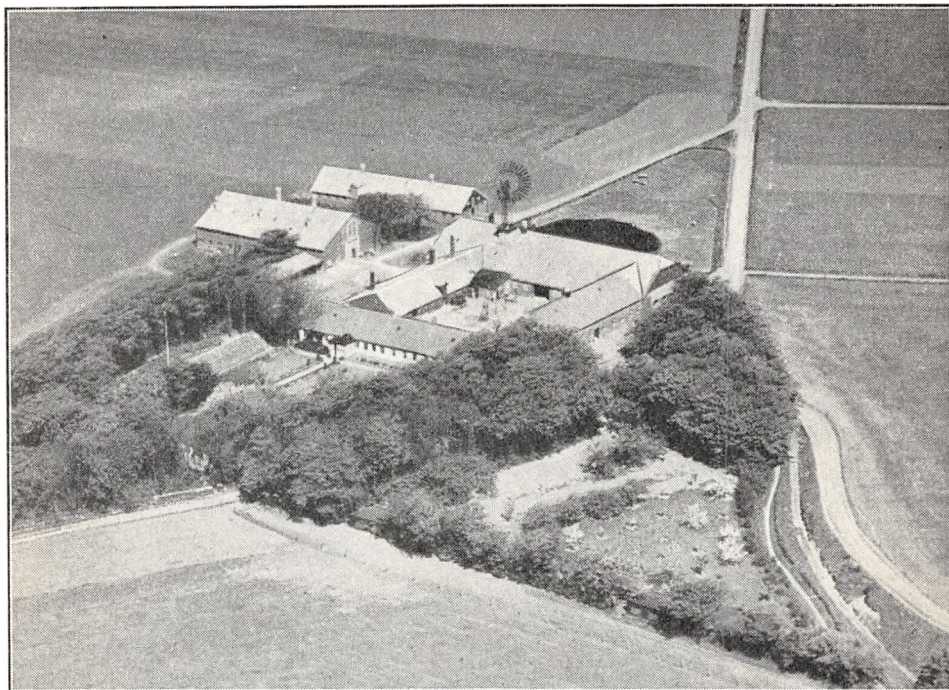

Kr. Tovborg Jensen

1865—1920.

Han var Bonde, gæv som Guld
skaaret ud af Jyllands Muld.
Agtet hos sin Nabomand,
savnet af sit Fædreland.

NYGAARD, Gudum Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Christen Rahbek, Postfb. Lemvig, nærmeste St. Humlum, Afst. ca. 8 km og 10 km til Lemvig, Tlf. Gudum 4.

Nygaard.

Matr.-Nr. 2a af Gudum Kloster, 1 m. fl. af Bjerrum, 1h m. fl. af Klosterheden, 3f af Præstegaard og 3b af Hvistendal, samlet Areal 75 ha, deraf 55 Ager, 5 Græsningsjord, 11 Hede og 4 Have, Skov og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. o Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 81,000 Kr. (75,500), Jordv. 42,500 Kr. (43,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 75,000 Kr.; Lys fra Klostermølle Elektricitetsv.

Nygaard ligger ved Vejen Gudumbro—Nr. Nissum; af Jorderne er godt 47 ha samlet ved Gaarden, knap 8 ha ligger 2 km fra denne, og Heden og Græsningsjorden ligger 3 km fra Ejendommen; Agermarken bestaar af god Muldjord paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), hele Arealet er merglet. Skoven er i Forbindelse med Haven; Bevoksningen er Løv- og Grantræ.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6. Roer, 7. Byg, 8. Havre, 9. Kløver og Græs. De ca. 8 ha, som ligger 2 km fra Gaarden, er for største Delen udlagt med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 7 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den

gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Gudum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 600 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 99 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Nygaard har grundmurede store, gode Bygninger med Tag af Cementsten. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store kønne, gl. Have (som støder til Skoven), har Veranda til denne og Frontspids til Gaarden; den rummer en stor smuk Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Eleverne, Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Nord, der har en Vindmotor paa Rygningen; desuden Vest for Hovedbygningen en Bygning med Elevværelser og Garage og Øst for en Bygning, som rummer Hønse- og Tørvehus; de har begge Tag af Pandeplader ligesom 3 Længer Vest for Gaarden, af hvilke den mod Nord rummer Svinestald, den mellemste Svinestald og Lade og Syd for denne en Vognport; endvidere i Haven et Drivhus og et saakaldt »Skovhus«. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden og til Dels i Svinestalden. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Vindmotoren, denne samt en Petroleumsmotor giver Drivkraft til de faste Maskiner, og der hører et Hus til Ejendommen. Paa Gaarden drives der stor Biavl (i 1935 var der 112 Bistader). Nygaard ligger kønt sammen med Haven og Skoven, som grænser ned mod Landevejen gennem Byen. Hulvejen gennem Kløften Øst for Gaarden besøges jævnlig af Egnens Beboere om Sommeren, naar de er paa Udflugt, store Graner hvælver nemlig idyllisk deres Grene ud over Hulvejen.

Nygaard er i Begyndelsen af forrige Aarh. udskilt fra Gudum Kloster, som Hovedparcellens Matr.-Nr. antyder; de to Gaarde havde derefter samme Ejer til Marts 1903, da den daværende Ejer af Gudum Kloster P. Olesen solgte Nygaard til den nuværende Ejer; denne, der fra 1923 ogsaa ejer Gudum Kloster, tillagde i 1930 ca. 10 ha fra denne til Nygaard, som derved fik sit nuværende Areal.

ST. KROGSGAARD, Gudum Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Aug. Pedersen, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. 9 km, Tlf. Gudum 14.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Krogsgaard, samlet Areal 86 ha, deraf 73,5 Ager, 6,6 Græsningsjord, 0,4 Mose, 4,5 Hede og 1 Have, Gaardsplads, Plantning m. m., Hrtk. 9 Td. 3 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 91,000 Kr. (98,000), Jordv. 44,000 Kr. (51,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 75,000 Kr.; Lys og Kraft fra Nr. Nissum Elektricitetsv.

St. Krogsgaard ligger ca. 2 km Nordvest for Gudum ved den offentlige Vej, som forbinder de to Veje Gudum—Lemvig og Gudum—Nr. Nissum; af Jorderne er Agermarken samlet ved Gaarden, Græsningsjorden ligger særskilt i kort Afstand fra denne, medens Heden ligger 10 km fra Ejendommen; Agermarken bestaar af god Muldjord paa sandblandet Ler-, dog stedvis paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet fra ældre Tid.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Havre, 2. Roer, 3. Byg el. Blandsæd, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf. og 50 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 2 Tyre og 85 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Nr. Nissum Andelsmejeri.

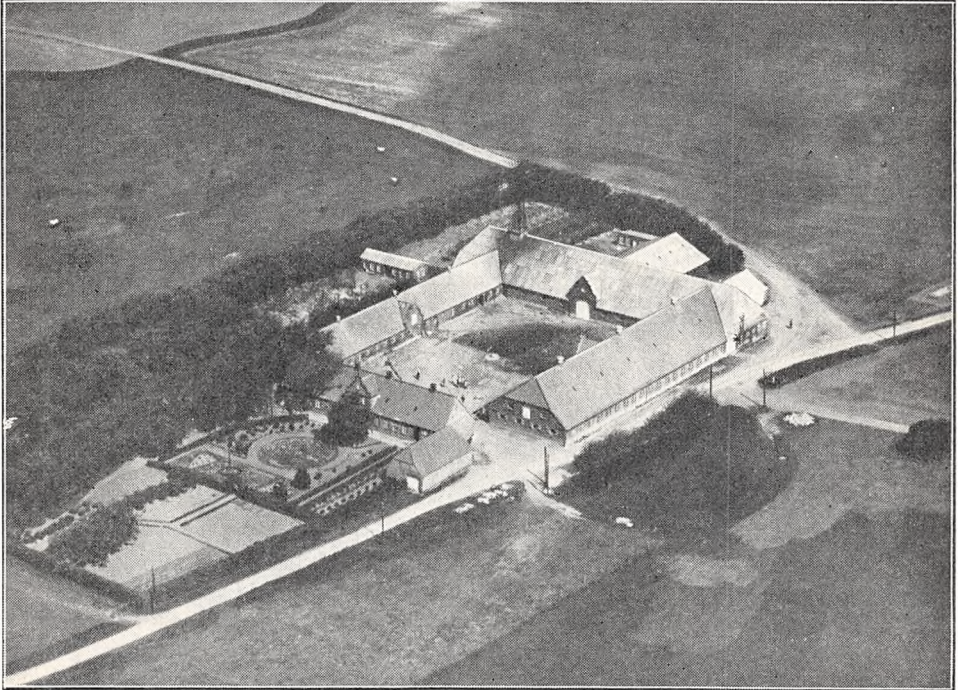
Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 98 Svin aarlig. Der holdes 7 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

St. Krogsgaard, hvis ældre Avlslænger var brændt i 1898, har grundmurede store, velholdte Bygninger, overvejende med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, har gennemgaaende Frontspids; den rummer en god Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Garage, Værelser til Folkene, Svine- og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige brede

Sidelænge, som er opført i 1931, og i hvilken Besætningen staar i 3 Rækker, samt Lade i Længen mod Nord; denne, der er tækket med Pandeplader, har Vindmotor paa den vestlige Ende af Rygningen, og til den nordlige Side er der tilbygget to Sidelænger, en Lade med Sider og Tag af Pandeplader samt et Redskabs- og Maskinhus; desuden to Høsehuse, bygget som Halvtagsbygninger og tækket med Pandeplader, det ene Nord for Laden og det andet Vest for denne og endvidere Øst for Hovedbygningen et Hus, som rummer Tørv m. m. Der er Lynafleder efter Netsystemet paa Hovedbygningen, murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og Vindmotoren trækker Kværn m. m. I den kønne Have er der mange Frugttræer, og Gaarden er omgivet af Læplantning, der giver Læ mod Vestenvinden.

St. Krogsgaard ejedes omkring Midten af det 18de Aarh. af Niels Jespersen, der i 1761 testamenterede den tillige med Tilsted Sogns Kongetiende til en Slægtning Jesper Jensen Møller,

St. Krogsgaard.

mod at denne udbetalte 2280 Rd. Cour. til Jespersens Bo; efter Møllers Død i 1786 overdrog Enken Cecilie Kirstine Hjortebjerg den i 1792 med 11½ Td. Hrtk. og 32 Td. Tiendehtk. for 3600 Rd. Cour. til N. Clausen Møller (senere Rækkegaard); han solgte den i 1796 med 15½ og 32 Td. Tiendehtk. for 9600 Rd. Cour. til Alex. Nyboe, efter hvis Død i 1805 Enken Anne Marie, f. Ibsen, ved Skifte Aaret efter overtog Gaarden med 15 Td. Hrtk. og 76 Td. Tiendehtk. for 25,000 Rd. Cour.; hun ægtede senere N. Chr. Buch til Tanderup, som udstykkede Krogsgaard og i 1832 solgte Hovedparcellen m. m. til Apoteker C. V. Schønemann, fra hvem den Aaret efter ved Tvangsauktion solgtes med 6½ Td. Hrtk. for 1375 Rbd. rede Sølv til Prokurator Chr. Øe Christensen; han solgte den samme Aar ved Auktion for 1600 Rbd. rede Sølv til Ib Nyboe, efter hvem den overtoges af Datteren Alexine Nyboe; hun solgte den i 1883 med største Delen af Besætn. for 70,000 Kr. til F. L. N. Walther, der samme Aar overdrog Retten til Skødet paa Gaarden til Kbm. Peitersen fra Visbyaa i Thy; i 1908 overdrog A. Peitersen den derefter til sin Svigersøn, den nuværende Ejer, paa nær 7,7 ha, paa hvilke han opførte Bygninger til en Ejendom.

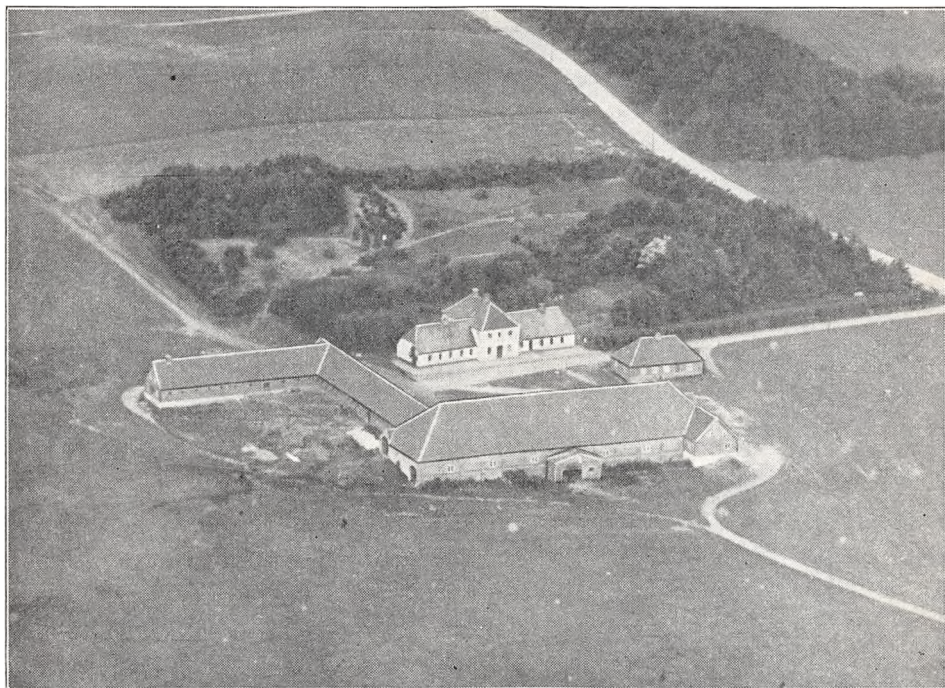
TANGSGAARD, Gudum Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Hans Jørgensen, Postfb. og nærmeste St. Humlum, Afst. ca. 3 km og godt 14 km til Lemvig, Tlf. Humlum 10.

Matr.-Nr. 1a m. fl af Tangsgaard, 20a af Klosterheden og 2d af Resen Kokholm,

samlet Areal 102 ha, deraf 71 Ager, 28 Mose og Græsningsjord, 1 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 5 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 86,400 Kr. (102,000), Jordv. 51,200 Kr. (53,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 96,000 Kr.; Lys samt Kraft til mindre Motorer fra Humlum Elektricitetsv.

Tangsgaard ligger 3 km Vest for Humlum St.; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen ret god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er stærkt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og kalket i Aarene 1910—30. Mosen er Tørvemose med nogen Græsning; der fremstilles aarlig en Del Tørv. Skovens Bevoksning er Gran.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—

Tangsgaard.

6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

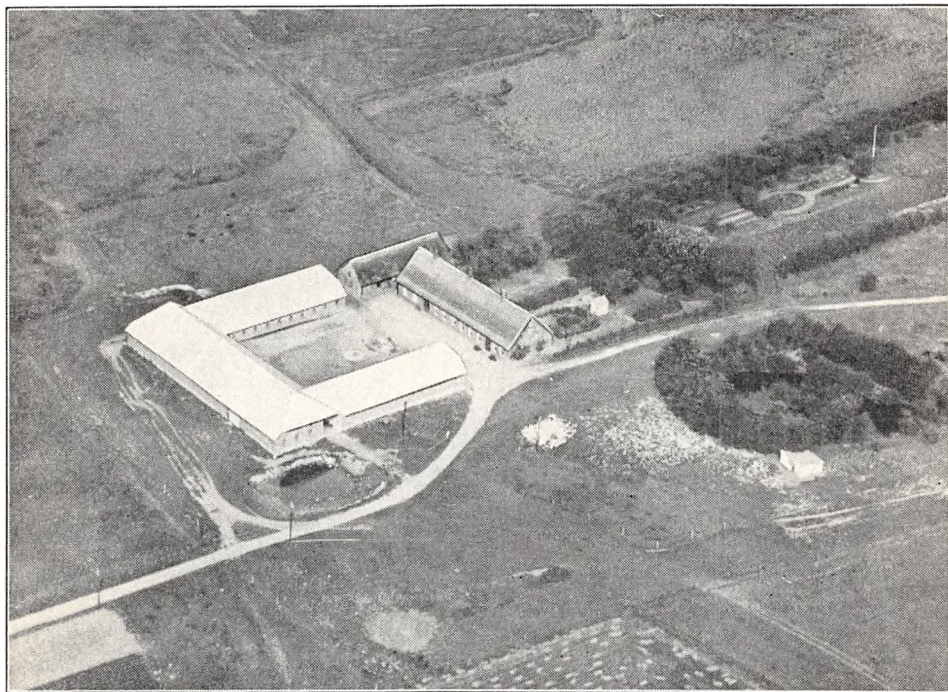
Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorn-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser delvis i Løsdrift; Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Der holdes 15 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Tangsgaard har grundmurede store, gode Bygninger, tækket med Tegl. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Vest til den store Have, har en stor gennemgaaende, frembygget Frontspids; den indeholder en stor Beboelse. Af de sammenbyggede Avslænger, som er opført efter en Brand i 1926, er der Kostald i den sydlige Sidelænge, fra hvis vestlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Syd; den anselige Længe mod Øst over for Hovedbygningen rummer Lade; den er med sin nordlige Ende sammenbygget i T-Form med en kortere nordlig Sidelænge, som rummer Hestestald Øst for Indkørselsporten til Laden og Værelser til Folkene Vest for denne; desuden Nord for Gaarden et Hønse- og Tørvehus og Sydvest for denne et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ og tækket med Pandeplader (ikke med paa Billedet). Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og en Petroleumsmotor giver Drivkraft til de faste Maskiner; Gaarden ligger kønt.

Tangsgaard nævnes allerede i 1440, den tilhørte da Jens Persen Hjul, men mod Slutningen af Aarh., i 1486, havde Gudum Kloster draget den ind under sine Enemærker, og den blev saa sammen med dette ved Reformationen inddraget under Kronen; ved vor første Matrikel kort efter Enevældens Indførelse havde den 17½ Td. Hrtk., og den var da overladt Birkedommeren i Gudum Kloster Birk som Løn i Embedet; senere, i 1718, ved Salget af Ryttergodset (se under Gudum Kloster) skødede Kongen den for 532 Rd. Kroner til Mikkel Christensen; i Begyndelsen af det 19de Aarh. ejedes den af Mikkel Nyboe, efter hvem den kom til Konrad Lundsgaard til Estvadgaard, der ca. 1852 solgte den til Hagen Jørgensen; han overdrog den i 1887 til Sønnen Hans Jørgensen, i hvis Besiddelse de fleste af Gaardens Bygninger brændte i 1907 og Gaardens Avlsbygninger igen i 1926; ved hans Død i Dec. 1934 overtoges Gaarden af den nuværende Ejer, til hvem H. Jørgensen var Onkel.

Kvisgaard.

KVISGAARD, Fabjerg Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Jacob Bjerre, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. godt 4 km, Tlf. Fabjerg 6.

Matr.-Nr. 12a m. fl. af Fabjerg, samlet Areal 63 ha, deraf 55,5 Ager, 5,5 Plantage og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 54,000 Kr., Jordv. 38,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr., Løspret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 38,000 Kr.; Lys og Kraft fra Nr. Nissum Elektricitetsv.

Kvisgaard ligger ca. 4 km Øst-Sydøst for Lemvig med Indkørsel fra Landevejen Lemvig—Struer over Gudum; Jorderne er samlet ved Gaarden undtagen 26,5 ha, som ligger ca. 2 km fra denne; af Agermarken er 34,5 ha god Lermuld paa Lerunderlag, medens 21 ha er Sandmuld paa Sandunderlag (opdyrket Hede). Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid, og den opdyrkede Hede er merglet omkring 1915. Plantagens Bevoksning er ca. 30 Aar gl. Naaletræ.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift med lidt Frøavl af Hvidkløver: 1. Hvede,

2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5.—6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Skødbæk« i Fabjerg.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 50 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 300 Høns.

Kvisgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, er tækket med Straa; den rummer en stor god Beboelse med indlagt Centralvarme. De 3 sammenbyggede velindrettede Avlslænger, som har Tag af Pandeplader, er opført i 1933 efter en Brand; af Længerne er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Heste- og Svinstald i den østlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Øst for Gaarden et Hønsehus med Tag af Pandeplader og Vest for Hovedbygningen et straatakt Hus, som rummer Vognport og Tørvehus. I Staldene er der Jernbjælker og murede Hvælvinger. Den store Have med Lysthus er omgivet af Læbælte, som giver den et noget parklignende Udseende.

Kvisgaard (Kviesgaard, Qviesgaard) har Navn efter den nu ukendte Adelslægt Qvie. Gaarden, der allerede nævnes paa Dronning Margretes Tid, ejedes i 1388 af Niels Qvie; i 1439 pantsatte Poul Q. den til sin Søstersøn P. Artsen til Gaarden Ørs; senere nævnes som Ejer Jep Qvie, der var Lensmand paa Riberhus, og efter hans Død Chr. Pedersen (Aal); han skødede den — mulig dog paa Kronens Vegne — til den senere Rigsrd. Niels Clemmetsen, som af Kong Hans blev forlenet med Vandfuld, Ulfborg og Hind Hrdr. og senere fik andre og større Forleninger; om denne Mand, der, skønt Medlem af Rigsraadet, ikke hørte Højadelen til, giver Historien ikke fuldt udtømmende Oplysninger; han blev efterhaanden en rig Mand paa Gods (se under Avnsbjerg, Bind VI, Side 569—71), men ved hans Død i 1518 konfiskerede Christian d. Anden største Delen af dette; senere overdroges det meste af Godset dog til hans Arvinger, deriblandt Sønnen Rasmus C., som han havde med en ufri Kvinde; i de bevægede Aar inden Grevens Fejde kom han (ligesom i sin Tid Faderen) til at spille en ret betydelig Rolle; efter hans Død i 1529 solgte hans Arvinger Kvisgaard til den bekendte Rigshofmester Mogens Gjøe til Clausholm m. fl. Godt Hundrede Aar senere ejedes Kvisgaard af Sophie Brahe til Bækmark, som i 1647 skænkede den til sin Søsterdatter, Jomfru Karen Ejlers Quitzow. Senere, i 1660, var Kvisgaard kun en stor Bondegaard med 13½ Td. Hrtk. under Bækmark, og 4 Slægtled senere, i 1789, havde den kun 8½ Td. Hrtk., den hørte da under Kabel. I forrige Aarh. var Gaarden betydelig større end nu; i Begyndelsen af 1860'erne fraskiltes saaledes Øster Kvisgaard med ca. 28 ha, og da den nuværende Ejers Fader Niels Jacobsen Bjerre købte den i 1866, var den endnu paa 113,5 ha; senere, da Staten i 1880 begyndte paa Tilplantningen og Anlæget af Klosterhede og Kronhede Plantager, købte den ca. 25 ha af den daarlige Sandjord (Heden) til Kvisgaard; senere, i 1896, fraskiltes Overgaard med 25,5 ha, og samme Aar overtoges Kvisgaard i Forpagning af Sønnen, den nuværende Ejer, der 5 Aar senere, i 1901, købte den af Faderen, ovennævnte N. J. Bjerre.

BLOKSGAARD, Fabjerg Sogn og Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Enkefru Jane Borup Thorsen, f. Lauridsen, Postfb. og nærmeste St. Lemvig, Afst. godt 4 km, Tlf. Rom 3.

Bloksgaard, der ligger ved Sognevejen fra Fabjerg til Nørlem, Nord for Kronhede Plantage, ligger paa Grænsen mellem den gode og den lettere Jord; Nord for Gaarden er Agerjorden derfor helt god Lermuld, medens Agermarken Syd for er af sandmuldet Beskaffenhed (opdyrket Hede).

Gaarden har grundmurede Bygninger, Hovedbygningen med Straatag og de 3 sammenbyggede Avlslænger med Teg; i Staldene er der murede Hvælvinger og Jernbjælker.

Bloksgaard var i forrige Aarh. betydelig større end nu, men Chr. Bloksgaard, som ejede den omkring Midten af Aarhundredet, frasolgte i Tidens Løb en betydelig Del af Jorden; den følgende Ejer Ludv. Balk Møller opførte i Aarene 1872—74 de nuværende Avlsbygninger; han solgte den i 1884 til Vøtz, fra hvem den faa Aar efter overtoges af Kreditforeningen, der i 1889 solgte den til Holsteneren K. L. Knudsen; han solgte den i 1901 til Thor Kjærgaard Thorsen, efter hvis Død den overtoges af Enken, den nuværende Ejerinde; Gaarden var da paa ca. 116 ha (deraf 33 ha Hede) med godt 7¼ Td. Hrtk. I Efteraaret 1934 er der imidlertid til en Søn N. Thorsen fraskilt et Areal paa ca. 45,5 ha og opført Bygninger til en Ejendom »Ny Bloksgaard«, foruden at der yderligere er udskilt et Areal paa ca. 15 ha, der er særskilt vurderet; dette Areal drives dog foreløbig under den gl. Gaard, hvis Areal nu kun er 55 ha.

Paa Heden til Bloksgaard Syd for Gaarden ligger 7 fredlyste Kæmpehøje; de er Led i en

Række Høje, der strækker sig gennem Sognet i vestlig og østlig Retning ind i Nabosognene (paa en Nabogaard, Savmandsgaard, længst mod Sydøst i Sognet, ligger yderligere 11 fredlyste Kæmpehøje, af hvilke de 9 ligger i en snorlige Række paa en Strækning af 1 km); en lignende Forekomst af de gl. Kæmpehøje træffes flere andre Steder omkring i Landet, og vore Oldtidsforskere mener, det er, fordi vore Forfædre har anlagt Højene langs Datidens Færdselsveje.

RESENBORG, Resen Sogn, Resen-Humlum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer J. Sjøby, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afstand 7 km, Tlf. Resen 26.

Resenborg, der ligger lidt Nord for Resen Kirke, var endnu i Begyndelsen af indeværende Aarh. en køn, anselig og velbygget Gaard med 4 grundmurede hvidpudsede Længer, af hvilke den teglhængte Hovedbygning laa mod Syd til Haven.

Den ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af L. Laursen; efter hans Død solgte Arvingerne den i 1875 til H. Laursen i Gudum (Arealet, hvoraf en Del Mose, var da ca. 220 ha); senere ejedes den af H. Kjeldsen m. fl., der i 1886 solgte den for 78,000 Kr. til Otto Halkjær; i 1905 købte S. Brogaard Gaarden, som han i 1907 solgte til d'Hr. Nielsen og Buhl, Arealet var da kun 92 ha med godt 10 Td. Hrtk. I de følgende Aar skiftede Gaarden Ejer gentagne Gange, og i Aarene 1916—18 frasolgtes yderligere ialt ca. 51 ha til Naboer; i 1921 brændte Avlsbygningerne, og Gaarden solgtes derefter til Ringkøbing Amts Udstykningsforening, der oprettede 3 Statshuse, hver med godt 8 ha, og i 1925 købte den nuværende Ejer derefter Hovedbygningen samt den tilbageværende Hovedparcel paa ca. 16,5 ha.

BREJNHOLT, Humlum Sogn, Resen-Humlum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Fru Vibeke Jacobsen, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. 5 km, Tlf. Struer 339 (Ejerinden) og 28 (Forpagteren).

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Brejnholt, samlet Areal 94,9 ha, deraf 83 Ager, 8,3 Eng, 1,2 Plantage og 2,4 Have og Gaardsplads, Hrtk. 12 Td. 1 Skp. o Fdk. 2 $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 155,000 Kr. (166,000), Jordv. 83,300 Kr. (92,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 208,000 Kr., Løspøret i »Danmark« for 94,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Brejnholt ligger 5 km Nord for Struer nær Venø Sund og har Indkørsel fra Landevejen Struer—Oddsund; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord, dels og overvejende Lermuld, dels Sandmuld paa Ler- og Grusunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket. Engen er ret god Strandeng, Plantagens Bevoksning Gran.

Gaarden drives fra 1. Oktober 1934 af Forpagter C. R. Langhorn, Forpagtningen gælder 8 $\frac{1}{2}$ Aar; Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Kløver og Græs, 6. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 40 Kalig. og 40 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3900 kg aarlig, Mælken leveres til Humlum Andelsmejeri.

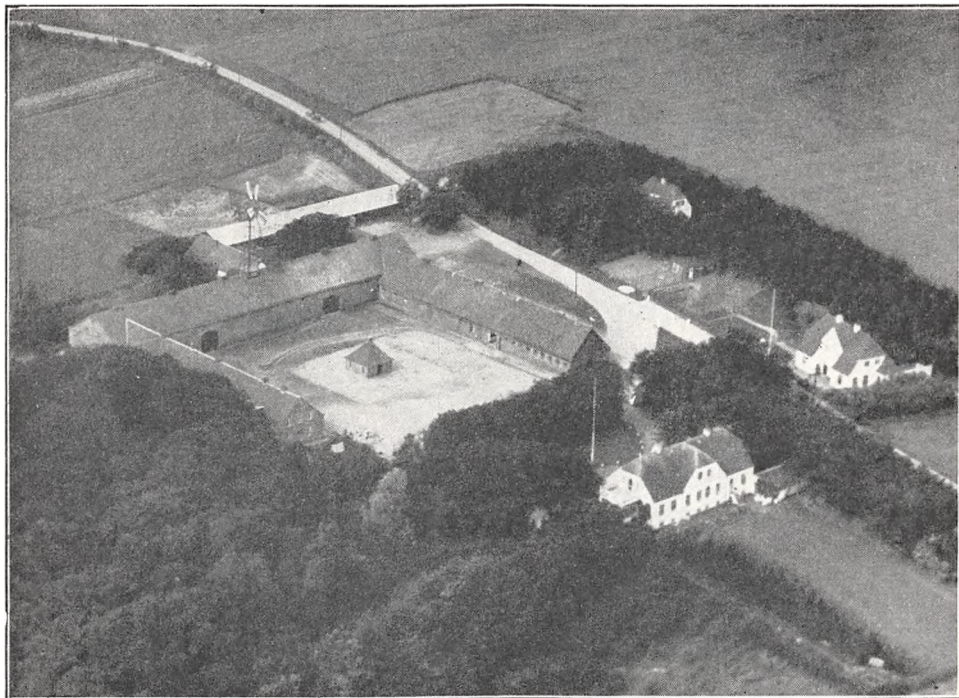
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægs-søer; der er hidtil leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 128 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Brejnholt har grundmurede store, gode Bygninger, tækket med Tegl; de er opført i 1903 efter en Brand. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nordøst til den store gl. Have, har høj Kælder, gennemgaaende Frontspids (den til Gaarden med Ur) samt Veranda med Altan ved den østlige Gavl; den indeholder en god og herskabelig Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Den hvidpudsede Forpagterbolig, som ligger Vest for Hovedbygningen og Vejen, har Frontspids mod Øst; den indeholder en god Lejlighed med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder.

Af de 3 sammenbyggede Avlsbygninger er der Fodermesterbolig (med Værelser oven over til Folkene) samt Kostald i den sydøstlige Sidelænge, Kostalden udvidet i en Sidelænge mod Øst, og Heste- og Svinestald i den nordvestlige Sidelænge; Længen mod Sydvest (over for Hovedbygningen) rummer Lade. (Paa Billedet ses en Længe, der udgaar mod Vest fra Midten af Laden, men denne er nedrevet i Foraaret 1935.) Desuden Syd for Gaarden en Træbygning med Tag af Pandeplader, den rummer Høsehushus og Vognport. Gaarden er omgivet af Læplantning. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i Kostalden; Vindmotoren leverer Drivkraft til Kværn m. m. samt til Gaardens Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger meget kønt med vid Udsigt over Fjorden (Venø Sund) til Venø.

Brejholt ejedes i sidste Halvdel af det 16de Aarh. af Kronen, som i 1579 mageskiftede den til Ludv. Munk til Qvistrup; godt Hundrede Aar senere, i 1683, var den en øde Bondegaard med 6 Td. Hrtk., den hørte da under Kabbel. Omkring Midten af det 18de Aarh. ejedes den

Brejholt.

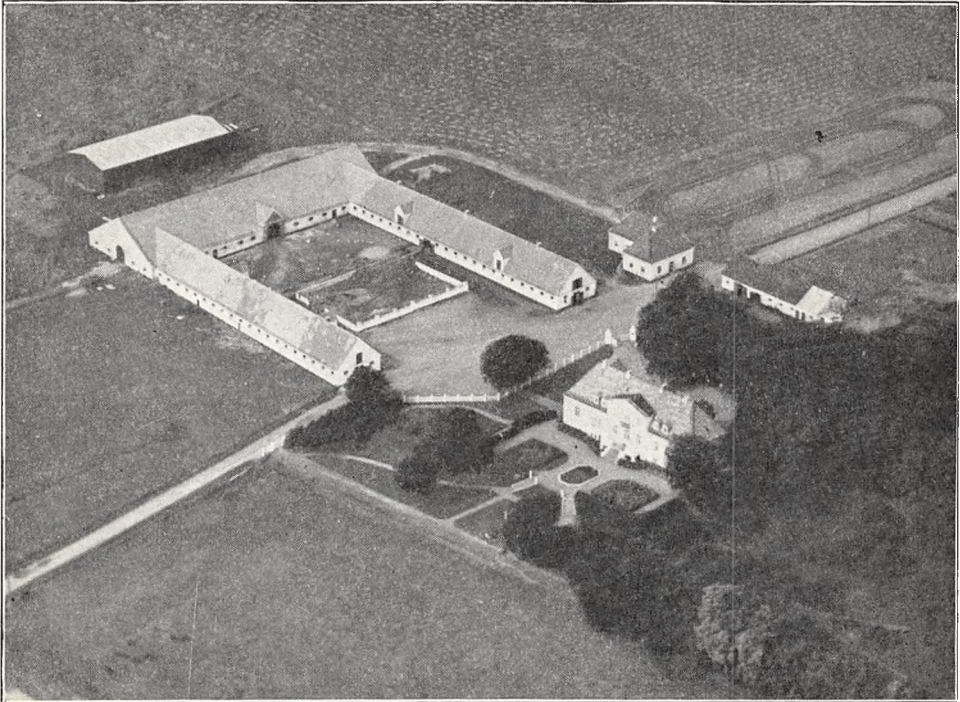
af Peder Jensen, der i 1759 overdrog den med 8 Td. Hrtk. for 400 Rd. Cour. til sin Svigersøn Christen Jensen Breinholt, der senere ogsaa ejede Kabbel; han blev Stamfader til den bekendte vestjydske Landmandsslægt Breinholt; i 1792 fik han kgl. Bevilling til at lægge Østerbyes Jorder med 5 Td. Hrtk. under Brejholt, som han i 1801 overdrog til sin Svigersøn Peder Ibsen for 3500 Rd. Cour. Kort før sin Død (i 1848) solgte han den til Adolf Neergaard, der i 1895 Aaret før sin Død solgte den med 14 Td. Hrtk. til Chr. O. Nislev; han solgte den i 1916, og Gaarden kom nu i Handelen; i 1917 ejedes den af C. Hvingelby, der i 1917 solgte den til Skandinavisk Frøkompagni, som agtede at anvende den til Frøavl; dette solgte den senere til Gross. G. Henriques, Kbhvn., der i 1932 solgte den til Svend Stensballe, og af ham købte den nuværende Ejerinde den i Sommeren 1934 for 212,500 Kr. (Til Brejholt hørte endnu i Begyndelsen af indeværende Aarh. et større Teglværk, som laa ud mod Limfjorden med Anløbsbro til denne, men dette er forlængst frasolgt.)

STRANDBJERGGAARD, Humlum Sogn, Resen-Humlum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Administrator S. E. Nyhuus, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. 3½ km, Tlf. Struer 46.

Matr.-Nr. 1a af Strandbjerggaard og 1p m. fl. af den vestlige Del af Resen, samlet Areal 182 ha, deraf 145,5 Ager, 16,5 Eng, 15 Skov, 1,5 Mose og 3,5 Have og Gaards-

plads, Hrtk. 15 Td. 2 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 197,000 Kr. (213,000), Jordv. 120,600 Kr. (134,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 201,600 Kr., Løsøret i »National« for 136,000 Kr.; Lys fra eget Elektricitetsv. (Benzinmotor).

Strandbjerggaard ligger Nord for Struer lige ud til Struer Bugt og med offentlig Vej fra Landevejen Struer—Odesund gennem Ejendommen til Venø; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger 2—3 km fra denne, bestaar af god Muldjord paa Ler- og sandblandet Lerunderlag (udmærket Bygjord). Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der er ingen Kalktrang. Engen er humusblandet Jord (gl. Søbund), Skovens Bevoksning blandet Løvtræ.

Strandbjerggaard.

Gaarden drives af Ejeren ved Inspektør E. C. Nyhuus; Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift med Avl af lidt Roefrø: 1. Hvede, 2. Roer, 3.—4. Byg, 5. Havre, 6.—7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 100 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 100 Malkekøer, 4 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; det er en ung Besætning fra Fyn, indsat i 1931; Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 14 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket en Belgier-Hingst, og der tillægges 3—4 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 160 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar; Fjerkraeholdet er ca. 100 Høns (hvide Italiener) med 500 Kyllinger aarlig.

Strandbjerggaard har nye grundmurede, hvidpudsede anselige Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1915, ligger i Haven (i Retningen Syd—Nord) Nord for Vejen Struer—Venø, den

har høj Kælder med Økonomilejlighed i denne, bred Frontspids med Altan mod Øst, Indgangsdør mod Vest med et lille Taarn over, Karnap ved den sydlige Gavl og Tag af sortglaserede Tegl; den indeholder en herskabelig Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Cementsten, er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den østlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Syd for Laden en Hjelms med Tag af Pandeplader, Vest for Gaarden en Elevbygning, 2 korte Længer, sammenbygget i Vinkel, tækket med sortglaserede Tegl, og Nord for denne og Vejen en Bygning, tækket med Tagpap, den rummer Smedie og Elektricitetsværk m. m. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, eget Vandværk med Vindmotor, en Petroleumsmotor samt Tractoren giver Drivkraft til de faste Maskiner (Tærskværk, Negblæser m. m.), og der hører 3 Huse til Ejendommen. Gaarden ligger meget kønt med vid Udsigt over Fjorden og over Struer Bugt til Struer.

Strandbjerggaard (Strandbygaard) var i den katolske Tid kommet under Ribe Bispestol; ved Reformationen i 1536 inddrog den af Kronen, der i 1542 overdrog den for Livstid til Frans Iversen Munk; i 1573 mageskiftede Kronen den for andet Gods til Iver Skram (af Slægten Fasti) til Voldbjerg; senere ejedes den af Sønnen P. Skram, som noget før 1613 solgte den til Anders Friis til Visselbjerg; i 1615 ejedes den af Oluf Munk til Qvistrup, efter hvis Død Enken, Sophie Høcken, bragte den til sin anden Mand Erik Lunov til Viskum; senere, i 1636, tilhørte den med 24 Td. Hrtk. Erik Krabbe, der pantsatte den til Mogens og Gregers Høg og Fru Anne Lunge; efter at have gjort Indførsel i Gaarden solgte de den i 1651 tillige med en Mølle for 1540 Rd. til Enevold Blik, som i 1656 pantsatte den til sin Broder Ove Blik og senere, i 1684, solgte den med 12 Td. Hrtk. til Provst N. Poulsen Astrup i Vejrum; i 1686 ejedes Gaarden af Jac. Iversen Krabbe til Mindstrup, hvis anden Hustru, Klara Marie Rønne, sad i uskiftet Bo til sin Død i 1741; samme Aar kom den til Mads Staby til Gudum Kloster, der i 1749 solgte den med 12 Td. Hrtk. for 2300 Rd. Cour. til N. Sørensen Ballebye; efter hans Død i 1767 overtoges den Aaret efter ved Skiftet med 12 Td. Hrtk. og 19 Td. Hrtk. Gods for 4600 Rd. Cour. af Enken, Mette Olufsdatter Dahl, som i 1769 ægtede Søren Hansen; ved hans Død i 1781 kom Gaarden til dennes Stedsøn Ole Ballebye, ved hvis Død i 1801 den overtoges af Enken Ide K., f. Curtz; hun udstykkede i 1817 en Del af Gaarden, hvorefter hun i 1825 solgte den med 9½ Td. Hrtk., 35 Td. Tiendehrtk. og 4 Td. Hrtk. Fæstegods for 1667 Rbd. Sølv og 100 Rbd. i aarlig Aftægt til sin Søstersøn N. B. Cortnum; efter hans Død i 1861 overtoges den af Enken Ane Cathr., f. Kyllsbech; senere kom den til P. A. Ægidius, der i 1877 solgte den med ca. 15½ Td. Hrtk. samt Invt. for 100,000 Kr. til Iver Olesen, Gudum Kloster; i 1880 overdrog han den til Sønnen C. M. H. Olesen, efter hvis Død i 1891 den overtoges af Enken Dagmar O., som senere bortforpagtede den til sin Svoger Peder O. til Gudum Kloster; i 1907 solgte hun Strandbjerggaard med 180 ha, ca. 15½ Td. Hrtk. samt Besætn. for ca. 145,000 Kr. til Forretningsfører Alb. Clausen, Holstebro, der i 1915 opførte Hovedbygningen; efter hans Død i 1916 kom den en Del i Handelen med Priser helt op til 700,000 Kr.; i 1919 ejedes den af Ejendomshandler Th. Langballe, i 1920 af Direktør Chr. Petersen, i 1921 af Manufakturhandler S. Buchtrup i Aarhus og i 1923 af Konditor Johs. Reyndal i Hjørring, som gav 400,000 Kr. for den; han solgte den i 1927 til Kappel Jensen, Løgten, af hvem den i 1931 overtoges af Jydsk Land-Hypotekforening, der i Foraaret samme Aar solgte den til den nuværende Ejer.

VEJBJERGGAARD, Humlum Sogn, Resen-Humlum Komm., Skodborg Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Michael Sørensen, Postfb. og nærmeste St. Humlum, Afst. 2½ km og 7 km til Struer.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Vejbjerggaard, samlet Areal 52,5 ha, deraf 43,2 Ager, 8,3 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 58,500 Kr., Jordv. 34,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 47,000 Kr., Løvsøret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 55,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Vejbjerggaard ligger 2½ km Nordøst for Humlum St. lige ud til Venø Sund; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord paa Ler- og sandblandet Lerunderlag; de grænser til Stranden paa en Strækning af over 1 km. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet i de senere Aar, der er merglet fra ældre Tid, og der er ingen Kalktrang. Af Engarealet er 6 ha Strandeng og 2,3 ha tørveagtig Jord (gl. Fjordbund). Den første Mergling, der foretoges i 1840'erne, viste god Virkning og bedre end den anden, som paabegyndtes omkring 1890; de laveste, sure og kolde Arealer, der laa hen med aabne Grøfter, erstattedes i 1860'erne med Dræning, som viste en udmærket Virkning.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift med Frøavl af Hvid- og Rødkløver; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 15 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, dog med enkelte Dyr af Korhorns-Race og Krydsninger, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3248 kg, Mælken leveres til Humlum Andelsmejeri.

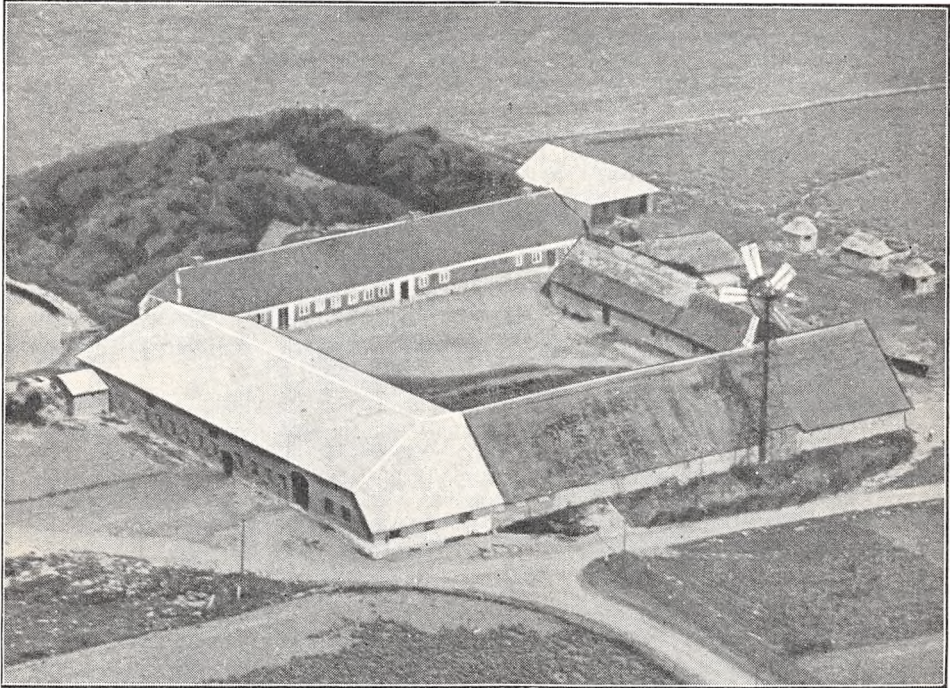
Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 3 Følhopper. Svinebesætningen var tidligere 20—25 Tillægssøer, Smaagrisene solgtes; der er nu 8 Søer, og Gaarden har Kort til 42 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Vejbjerggaard har grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven (Gaarden ligger ikke solret), er opført i 1785 og er senere, i 1847, delvis ombygget og forbedret med Grundmur; den er tækket med Straa. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført i 1931 efter en Brand, har Tag af Pandeplader; af Længerne er der Kostald i den nordlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den sydlige og Lade i Længen mod Vest; desuden Øst for Gaarden og Indkørselsvejen en Længe, tækket med Pandeplader, den rummer Vognport, Værelser til Folkene, Vadskehus og Brændselsrum. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i alle Stalde, og der benyttes Petroleumsmotor som Drivkraft til Vandværk og de faste Maskiner. Fra Gaarden, som ligger ret højt nær ved Vandet, er der smuk Udsigt over dette til Venø og endvidere mod Nord til Thyholm.

Vejbjerggaard ejedes i første Halvdel af det 16de Aarh. af Mattis Krabbe, der solgte den til Biskop Iver Munk, efter hvem den overtoges af Sønnen Niels Iversen, som endnu ejede den i 1580; senere (i 1625 og 1632) ejedes den af Erik Krabbe til Strandbjerggaard og i 1638 (med 12 Td. Hrtk.) af Chr. Rantzau til Herningsholm, og den havde nu fælles Ejere med denne til 1694 (efter vor første Matrikel 1662—64 havde Vejbjerggaard 12 Td. Hrtk. og 137 Td. Hrtk. Fæstegods m. m.). I 1694 solgte Dorothea Frederikke Ahlefeldt (gift med Frederik A. Greve af Leiningen) til Herningsholm, Gaarden til Jens Holmkjær, hvis Datter Maren bragte den til sin Mand Mogens Skov; efter hans Død i 1729 solgte hun i 1732 Gaarden med 11 Td. Hrtk., 18 Td. Tiendehrtk. og 198 Td. Hrtk. Fæstegods til Forp. H. Jørgensen Maylund paa Qvistrup; efter hans Død i 1740 overtoges den af Enken, Ingeborg Mulvad, hvorefter den ved Skifte i 1752 kom til Jørg. Billeschou; efter hans Død i 1776 overtoges den med 11, 18 og 213 Td. Hrtk. af Sønnen Hans B. for 15,000 Rd. Cour. samt 3000 Rd. for Indbo og Besætn. og 2320 Rd. Gæld; efter at have frasolgt Godset solgte han den i 1792 med 11 og 4 Td. Hrtk. for 4156 Rd. Cour. til P. Gregersen Toftum, som i 1795 solgte den tillige med 17 Td. Hrtk. Tiende m. m. for 7000 Rd. Cour. til Niels Severin Munck; han ejede den endnu i 1808 og har mulig solgt den til Lars Lundsgaard, der i 1811 solgte den for 12,500 Rd. Cour. til A. C. Christensen Taabelby; han solgte den i 1822 for 4100 Rbd. rede Sølv til A. H. Høegh, som i 1829 ved Auktion solgte den for 3080 Rbd. rede Sølv til sin Svoger N. M. Petersen (senere til Rysensteen); i 1833 solgte han den til J. C. Bjerre, der i 1834 solgte den for 5000 Rbd. rede Sølv til Løjtn. Th. C. Møller (en stor Del af den sure kolde Agerjord var da bevokset med Graaris, Pors o. lign., og Kæret henlaa som Græsningsjord med store Tuer); efter hans Død i 1854 overtoges den i 1855 for 13,000 Rbd. af Sønnen J. C. Møller, hvorefter dennes Søn P. J. V. Møller overtog den i 1895 for 76,000 Kr., Vejbjerggaard var da paa 105 ha tiendefri Hovedgaardsjord med 9 Td. Hrtk.; af Arealet var 22 ha tørlagt Søbund, og Jernbanen til Odesund havde taget et Areal paa 2,2 ha med ca. $\frac{1}{4}$ Skp. Hrtk.; han frasolgte ca. 10 ha; efter hans Død solgte Enkefru Møller den kort efter (i 1910) for 92,250 Kr. til Søren Stigaard Sørensen, Hou; senere ejedes den af Hestehandler Mølbjerg, Struer, der frasolgte ca. 8 ha til en nyoprettet Ejendom, »Ny Vejbjerg«, samt en Del Strandarealer, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1924; i 1929 er der yderligere frasolgt ca. 7 ha til Ny Vejbjerg, som derved blev paa 15 ha.

VANDFULD HERRED

Engbjerggaard.

ENGBJERGGÅRD, Engbjerg Sogn, Harboøre-Engbjerg Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. O. B. Ovesen, Postfb. og nærmeste St. Strande, Afst. 2 km og 10 km til Lemvig, Tlf. Strande 9.

Matr.-Nr. 2 m. fl. af Engbjerg, samlet Areal 115,8 ha, deraf 102 Ager, 5,8 Eng, 7 Græsningsjord og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 21 Td. 6 Skp. o Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 138,700 Kr. (104,000), Jordv. 95,000 Kr. (71,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 84,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hove og Omegns Elektricitetsv.

Engbjerggaard ligger ca. 2 km Nord for Strande St. lige ved Engbjerg Kirke; de frugtbare Jorder, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er højtliggende, men Marken ret jævn, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar. Engen er af god Bonitet (Dyndjord).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 60 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 95 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af rød dansk Malke race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved

Indkøb, Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Lemvig Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 25 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 700 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 225 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Engbjerggaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den vestlige brede Sidelænge, som har muret Trimpel og Tag af Eternit, Svinestald, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige, som er tækket med Straa, og fra hvis nordlige Ende der udgaar en Sidelænge mod Øst, som rummer forskelligt, og Lade i Længen mod Syd, der dels har Straa-tag, dels Tag af Pandeplader; desuden Øst for Hovedbygningen et Redskabs- og Maskinhus med Sider og Tag af Pandeplader og Syd for Laden Gaardens Vindmotor. Der er Lynafleder paa Hovedbygningen efter Netsystemet, murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, eget Vandværk, Vindmotoren trækker Kværn m. m., og der hører 2 Huse til Ejendommen. Fra Gaarden, som ligger højt, er der meget vid Udsigt over det lave flade Harboøre Sogn og Vesterhavet.

Engbjerggaard (Store-Engbjerggaard) er samlet af Sognefoged Gregers Sørensen, der i 1812 fik kgl. Bevilling til at lægge 2 Gaarde med tilsammen 5 Td. Hrtk. i Engbjerg By under sin 9 Td. Hrtk. store Gaard i Byen; senere, i 1841, fik Sønnen Jens Gregersen yderligere kgl. Bevilling til at lægge Simonsgaard med 5 Td. Hrtk. under Gaarden; i 1883 mageskiftede hans Søn Gregers Gregersen den med 16 Td. Hrtk. (86 ha) til Søren Christensen for Mariebjerg i Ørum Sogn ved Grenaa; han solgte den i 1884 for 130,000 Kr. til N. Jensen, der i 1887 solgte den for 80,000 Kr. til Jesper Ovesen, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1912; senere, i 1924, tilkøbte han en Nabogaard »Lille Engbjerggaard« med 30,3 ha og lagde under Engbjerggaard, hvorved denne fik sin nuværende Størrelse; af Bygningerne til denne Gaard, der ligeledes var af Grundmur, benyttes Avlsbygningerne som Stalde for Ungkvæg og Svin, medens Stuehuset er indrettet til Bolig for 2 Familier.

(I Engbjerg Sogn, i hvilket Valdemar Sejr havde Gods, laa i Middelalderen en adelig Sædegaard Engbjerggaard, den ejedes i 1468 og senere inden for en Slægt Harbou, og fra denne synes en Part af Gaarden at være kommet til Slægten Krabbe ved Giftermaal. E. Pedersen Harbou solgte senere en Fjerdepart af Gaarden til Rigsrd. Niels Clemmentsen, efter hvem den kom til Sønnen Rasm. Cl. (se under Avnsbjerg), efter hvis Død hans Gods købtes af Rigshofmester Mogens Gjøre; Engbjerggaard kom efter hans Død i 1544 og efter en Del Processer til Sønnen Alb. Gjøre, efter hvis Død i 1558 den synes at være kommet til Knud Bylde).

SØNDER BYSKOV, Hygum Sogn, Hygum-Hove Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer M. Nørgaard Mathiasen, Postfb. og nærmeste St. Klinkby, Afst. godt 1 km og 7 km til Lemvig, Tlf. Hygum 33.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Hygum, samlet Areal 67,8 ha, deraf 55,3 Ager, 10,5 Græsningsjord og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 75,000 Kr. (85,000), Jordv. 41,800 Kr. (50,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hove og Omegns Elektricitetsv.

Sønder Byskov ligger godt 1 km Nord for Klinkby St. ved Landevejen Lemvig—Harboøre; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Græsningsjorden, som ligger 4 km fra denne, bestaar overvejende af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er hovedsagelig jævnt, faldende mod Syd, en mindre Del er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og der bliver nu nymerglet. Græsningsjorden er nærmest sur Eng.

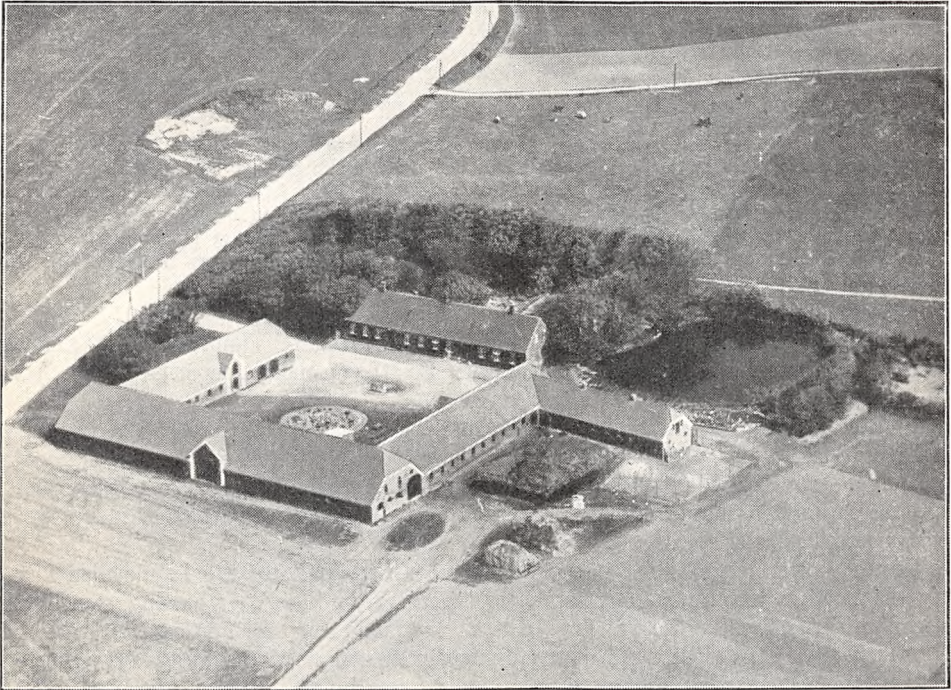
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift uden noget fast Sædskifte; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 10 Kalig. og 10 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 55 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet, dog overvejende Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Kørerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Tørring Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret (Pattgrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 79 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sønder Byskov har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store kønne Have, er opført i 1903 og tækket med Tegl; den rummer en stor god Lejlighed med indlagt Centralvarme og Bad. Avlsbygningerne, som har Tag af Cementsten, er opført i 1926 efter en Brand; af Længerne er der Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Syd. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, og Gaarden har eget Vandværk med Vand fra en Kilde.

Sønder Byskov var tidligere en gl. Slægtsgaard, der i forrige Aarh. ejedes af Søren Chr. Lauritsen Byskov; efter ham overtoges den af Svigersønnen Ove Jensen B., efter hvem den i 1889 overtoges af Sønnen Christen Ovesen B.; efter ham overtoges den i 1919 af Sønnen Johs. Ovesen B., som i de følgende Aar frasolgte en Del Jord, ialt ca. 15 ha, til Naboer, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i 1926.

Sønder Byskov.

STIGAARD, Hove Sogn, Hygum-Hove Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Chr. Møllerup, Postfb. og nærmeste St. Klinkby, Afst. 2 km og $5\frac{1}{2}$ km til Lemvig, Tlf. Tørring Huse 2.

Matr.-Nr. 4a af Hove, samlet Areal 54,6 ha, deraf 44 Ager, 9,6 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 3 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdkv. 67,000 Kr. (78,000), Jordv. 40,800 Kr. (47,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løsoøret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hove og Omegns Elektricitetsv.

Stigaard ligger Øst for Klinkby St. med Indkørsel fra Landevejen Lemvig—Harboøre; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar, saa der er ingen Kalktrang. Engen, der er af god Bonitet (Dynd), hører til det store Engdrag (Vadskær Kær), som strækker sig mod Nord til den delvis med Rør tilgroede Vestersø og Limfjorden; ved en Dæmning ved Fjorden er det blevet muligt at regulere Vandstanden.

Jorden dyrkes i en alm. 6 Marks Drift, deraf 1 Skifte med Roer, 3 Skifter med

Korn og 2 med Kløver og Græs; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 5 Kalig. og 15 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20—26 Malkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes 20—30 Kreaturer hvert Aar; Mælken leveres til Hove Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 64 Svin aarlig. Der holdes et Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Stigaard har grundmurede velholdte ældre Bygninger, opført i 1862—63. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har Tag af Cementsten; den indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme og Bad. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som overvejende har Tag af Straa og Rør, er der Vognport, Svinestald, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, der ind mod Gaarden nu har Tag af Pandeplader, Kostald og Indkørselsport i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Øst for Gaarden en Lade med Sider og Tag af Pandeplader og Syd for en Vognport, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap. Der er eget Vandværk, som drives ved Electricitet.

Stigaard, som mulig er en gl. Selvejergaard, ejedes i forrige Aarh. af Niels Stigaard, efter hvem den overtoges af Sønnen Peder Stigaard, der døde ugift; den arvedes derefter af Søsteren Bodil Marie og hendes Mand Anders Peder Stigaard, efter hvis Død hun senere ægtede Thomas Houmøller; han solgte den i 1871 med samme Hrtk. som nu og det meste af Besætn. og Invt. for 17,500 Rd. til Mælkeriforp. B. Lauridsen, men senere overtog Houmøller den igen; efter hans Død købtes Gaarden paa Auktion i 1890 af Peder Skaaning, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1924.

VESTER VINKEL, Hove Sogn, Hygum-Hove Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer J. K. Karstoft, Postfb. og nærmeste St. Klinkby, Afst. ca. 1 km og 7 km til Lemvig, Tlf. Hygum 6.

Matr.-Nr. 35a m. fl. af Hove, samlet Areal 53,2 ha, deraf 44 Ager, 8,2 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 3 Skp. 1 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 65,000 Kr. (73,000), Jordv. 32,600 Kr. (36,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 45,000 Kr., Løsoret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hove og Omegns Electricitetsv.

Vester Vinkel ligger 1 km Øst for Klinkby St. med Indkørsel fra Landevejen Lemvig—Harboøre; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 2,5 ha Eng, som ligger 2 km fra denne, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld, overvejende paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er god Haardbundseng.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. —6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 5 Kalig. og 10 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 16 Malkekøer, 2 Tyre og 38 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels — og hovedsagelig — ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Tørring Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 53 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Vester Vinkel har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven i Retningen Øst—Vest Øst for Avlsbygningerne, er opført i 1904; den har Frontspids med Altan mod Syd til Haven, en lukket Veranda ved den østlige Gavl, Tag af Cementsten og indeholder en god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avslænger er tækket med Tegl; af Længerne er der Hestestald, Værelser til Folkene og Svinestald i den sydlige Sidelænge, Kostald i den nordlige og Lade i Længen mod Vest; desuden Øst for Avlsbygningerne en Længe, tækket med Tagpap, den rummer Hønseshus, Redskaber og Maskiner samt Vognport.

Vester Vinkel ejedes i forrige Aarh. af Thomas Svensgaard, som i 1883 solgte den til Andr. Karstoft, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1921.

KUBSTRUP, Vandborg Sogn, Vandborg-Ferring Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Mads Pedersen, Postfb. og nærmeste St. Bonnet, Afst. 4 km og 10 km til Lemvig, Tlf. Vandborg 20.

Matr.-Nr. 31a m. fl. af Vandborg, samlet Areal 50,8 ha, deraf 49,8 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 5 Skp. 0 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 68,400 Kr. (79,300), Jordv. 53,100 Kr. (55,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 61,200 Kr.; Lys og Kraft fra Dybe Elektricitetsv.

Kubstrup ligger Vest for Bonnet, Nord for den offentlige Vej i Retning af Ferring; de frugtbare Jorder, der er samlet ved Gaarden undtagen knap 4 ha, som ligger 2 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1914—16.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, dog ogsaa for en Del ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Hove Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, nu leveres der ca. 100, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Kubstrup har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, som strækker sig over et lille Dalstrøg, er tækket med Tegl; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger Tag af Pandeplader; af Længerne er der Maskin- og Redskabsrum, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige med Svinestald paa Loftet, opført i 1906, og Lade i Længen mod Nord; denne, der har Tag af Cementsten, bærer paa Rygningen mod Vest Gaardens Husmølle, og til den østlige Ende er mod Øst tilbygget en Forlængelse af Laden, som er tækket med Tagpap og har Sider af Træspaan. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, der ligesom en Kværn m. m. drives ved Husmøllen. Fra Gaarden, som ligger frit og ret højt, er der vid Udsigt over det noget kuperede Terræn og ud over Vesterhavet.

Kubstrup ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Grdj. og Kreaturhandler Jens Møller, der senere lagde denne og Flyvelsgaard sammen; efter ham overtoges Gaarden ca. 1877 af Sønnen Ole Møller, som ligeledes var Handelsmand, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1900 for 60,000 Kr.; i Aarene under Verdenskrigen tilkøbtes der ca. 4 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

VANDBORG VESTERGAARD, Vandborg Sogn, Vandborg-Ferring Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Chr. Hillersborg, Postfb. Bonnet, nærmeste St. Strande, Afst. 3 km og 11 $\frac{1}{2}$ km til Lemvig, Tlf. Vandborg 19.

Matr.-Nr. 37a m. fl. af Vandborg, samlet Areal 73,5 ha, deraf 60,5 Ager, 6,5 Eng, 4,2 Græsningsjord, 0,8 Rørskær med Søb-Ret i Ferring Søb og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 12 Td. 5 Skp. 0 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 96,000 Kr. (108,000), Jordv. 62,700 Kr. (71,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,000 Kr., Løsoret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 65,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hove og Omegns Elektricitetsv.

Vandborg Vestergaard ligger Vest for Vandborg Kirke nær Ferring Søb ved Vejen Vandborg-Ferring; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid, og der nymergles i 1935—36. Engen er god Haardbundseng, drænet og kultiveret.

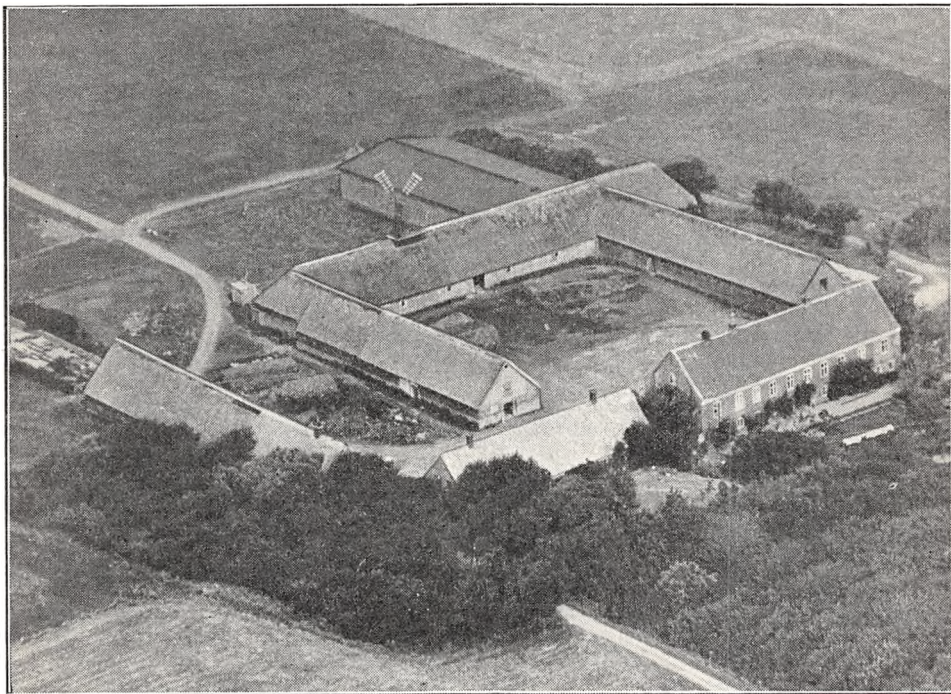
Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift med Avl af en Del Frø af Roer samt Hvid- og Rødkløver: 1. Hvede, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Roefrø og Kløverfrø, 5. Havre, 6. Runkelroer, 7. Byg, 8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 35 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer,

er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og bliver nu renset for Tuberkulose, Kørerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Vandborg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret 250—300 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 91 Svin aarlig. Der holdes 10 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Vandborg Vestergaard har grundmurede, overvejende ældre, men velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store gl. Have, har meget høj Kælder og Tegtag; den

Vandborg Vestergaard.

indeholder en stor og god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Rør, er der Kostald i den østlige Sidelænge, Heste- og Ungkvægstald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord, der har Vindmotor paa Rygningen og hen mod den østlige Ende er udvidet med en Sidelænge mod Nord, opført af Træ og tækket med Tagpap; desuden Vest for Hovedbygningen en Længe (den tidligere Mejeribygning), som nu rummer Værksted, Redskaber og Maskiner samt Hønsehus, den har Tag af Cementsten, samt Vest for Gaarden en Svinestald, tækket med Rør. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, Træloft paa Jernbjælker i Heste- og Ungkvægstalden, og Vindmotoren trækker Kværn m. m.

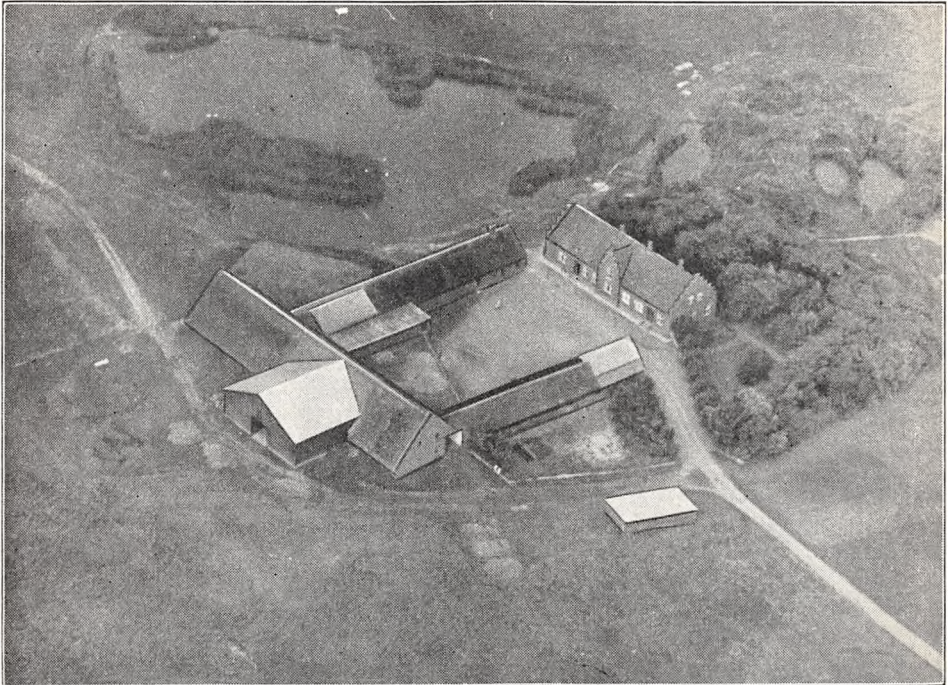
Vestergaard (Vandborg) nævnes allerede i 1626; den ejedes i 1785 af Birkeskriver Arnt Warelmann, der solgte den i 1803 ved Auktion. I 1850 havde den 15 Td. Hrtk., og den tilhørte da Thomas Jensen; i 1854 solgtes den for 35,000 Rd. til senere Landstingsmand, Etatsrd. N. B. Breinholt (senere til Rysensteen), som i 1871 med kgl. Bevilling lagde Gaarden sammen med Møllegaard og Halsgaard, hvorved den blev paa 24 Td. Hrtk.; han solgte den i 1903 med godt 145 ha, 26 Td. Hrtk., vurderet til 230,000 Kr. til Gaardens Forp. Knud L. Boysen, der i 1920 solgte den til Eksportør Th. Sørensen, Holstebro, som frasolgte 72 ha, deraf de 36 til en selvstændig Ejendom, medens den anden Halvdel solgtes til Naboer; han solgte derefter i 1921 Gaarden med dens nuværende Areal til Søren Hartvigsen, der i 1926 solgte den til Kr. M. Pedersen; senere overtoges den af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1933 for 124,899 Kr.

BROMSGAARD, Dybe Sogn, Dybe-Ramme Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Evald Hjortkjær, Postfb. og nærmeste St. Bonnet, Afst. 5 km og 11 km til Lemvig, Tlf. Dybe 2.

Matr.-Nr. 12a m. fl. af den vestlige Del af Dybe, samlet Areal 59,5 ha, deraf 58 Ager og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 10 Td. 7 Skp. 2 Fdk. 2 $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 78,000 Kr. (86,300), Jordv. 54,300 Kr. (60,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,900 Kr., Løsøret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 65,000 Kr.; Lys og Kraft fra Dybe Elektricitetsv.

Bromsgaard ligger ved Vejen Dybe—Ferring; Jorderne, der er samlet ved Gaar-

Bromsgaard.

den, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 96 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

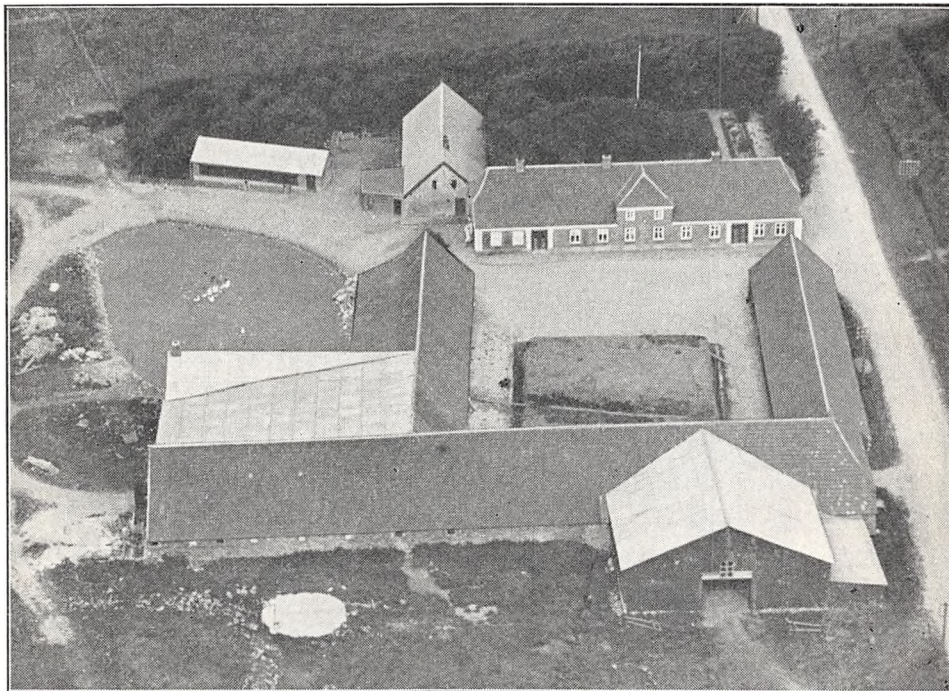
Bromsgaard har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. Have, har Frontspids mod Syd til Gaarden, takkede Gavle, Tegtag og er opført i 1911; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Rør, er der Garage, Svinestald, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald og Brændehus i den vestlige, Kostalden udvidet ind mod Gaarden med en Halvtagsbygning, tækket med Pandeplader, og Lade i Længden mod Syd; denne er udvidet med en Sidelænge mod

Syd med Sider og Tag af Pandeplader; desuden Øst for Gaarden en Halvtagsbygning, tækket med Pandeplader; den rummer Hønsehus og Vognport, af hvilke sidstnævnte ogsaa har Vægge af Pandeplader. Gaarden har eget Vandværk med Vand fra en Kilde.

Bromsgaard ejedes i forrige Aarh. af Poul Bramsgaard, fra hvem den kom til Poul Lyhne; efter ham overtoges den af Sønnen Lorentz Lyhne Poulsen, efter hvem den i 1899 overtoges af Plejesønnen Karl Bechgaard; efter hans Død i 1930 overtoges den af Enken Fru Karen B., ved hvis Død i 1932 Dødsboet solgte Gaarden til den nuværende Ejer.

KIRKEGAARD, Dybe By og Sogn, Dybe-Ramme Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Lauge Hjortkjær, Postfb. og nærmeste St. Ramme, Afst. 4 km og 10 km til Lemvig, Tlf. Dybe 3.

Kirkegaard.

Matr.-Nr. 15a m. fl. af den vestlige Del af Dybe, samlet Areal 69 ha, deraf 62 Ager, 5,5 Eng og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 12 Td. 6 Skp. 3 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 100,000 Kr. (92,600), Jordv. 70,000 Kr. (66,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,400 Kr., Løvsøret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 83,000 Kr.; Lys og Kraft fra Dybe Elektricitetsv.

Kirkegaard ligger tæt Syd for Dybe Kirke ved Vejen til Trans Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god mild Lermuld, væsentlig paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er nærmest Dyndjord.

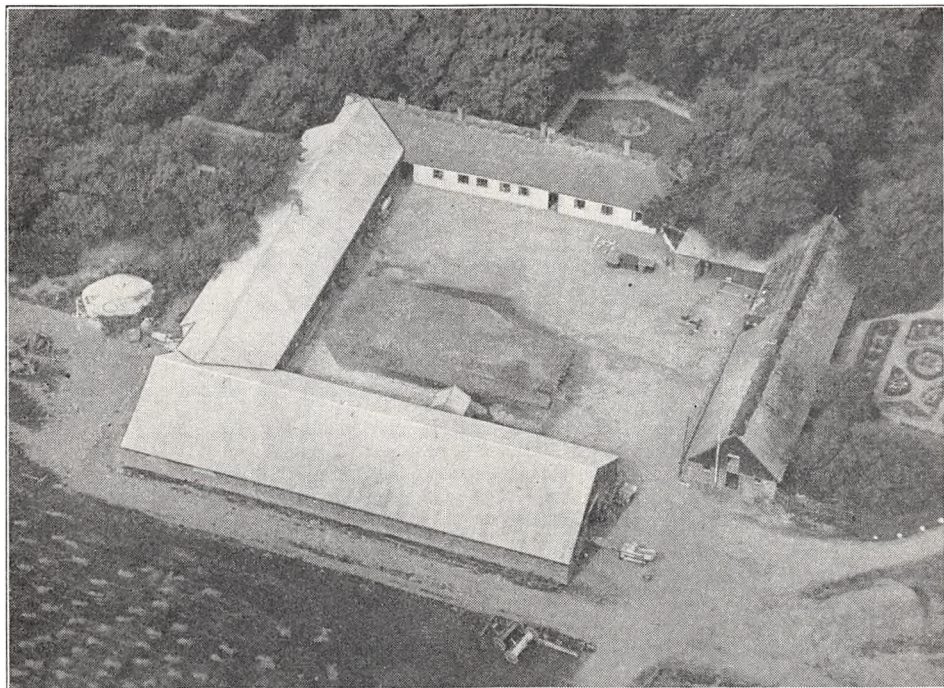
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, dog indkøbes der enkelte Dyr, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3853 kg med 158 kg Smør, Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget

Tillæg, Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 102 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Kirkegaard har grundmurede gode Bygninger, overvejende tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, har Frontspids mod Syd til Gaarden; den er opført i 1847, restaureret i 1914 og rummer en stor god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avslængere er der Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, som er udvidet i en Sidelænge mod Vest, og Lade i Længen mod Syd; denne er fra den østlige Ende udvidet med en Sidelænge mod Syd, og til Østsiden af denne er atter opført en Vognport, en Halvtagsbygning, der ligesom Ladeudvidelsen er opført af Træ og tækket med Pandeplader; i den vestlige Ende af Laden, der er forlænget mod Vest ud over Kostalden, er der indrettet Stald, og i Rummet mellem denne Forlængelse og Kostaldens Sidelænge, som

Knudsgaard.

begge har Tag af Pandeplader, er der indrettet Roehus; desuden Vest for Hovedbygningen som en kort Sidelænge mod Nord en Længe, der rummer Vadske- og Tørvehus, og Vest for denne et Hønsehus med Tag af Pandeplader. I 1934 er der opført en Ejendom (Villa), som benyttes til Telefon-Central, af hvilken Grund Ejendomsskyldværdien er steget.

Kirkegaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Laust Bechgaard; den købtes i 1866 af Chr. Christensen, efter hvem den i 1910 overtoges af Svigersønnen, den nuværende Ejer, der havde haft Gaarden i Forpagtning siden 1903.

KNUDESGAARD, Dybe Sogn, Dybe-Ramme Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. J. Lind, Postfb. og nærmeste St. Bonnet, Afst. 3 km og 9 km til Lemvig, Tlf. Dybe 11 (Forpagteren).

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Knudsgaard, samlet Areal 69 ha, deraf 62 Ager, 5,5 Græsningsjord og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 2 Skp. 1 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 74,500 Kr. (83,000), Jordv. 53,400 Kr. (59,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 42,000 Kr.; Lys og Kraft fra Dybe Elektricitetsv.

Knudsgaard ligger Vest for Bonnet St. med Indkørsel fra Vejen Bonnet—Fer-

ring; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar hovedsagelig af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet i Aarene 1865—77; Dræningen viste en udmærket Virkning, en Del Mosehuller og Lavninger, omkring hvilke Agerjorden tidligere var sur og kold, kom nu i Kultur, Foraarssaanningen kunde paabegyndes 2—3 Uger tidligere, ligesom Foldudbyttet steg betydeligt. Der er merglet fra ældre Tid, og der nymergles i 1935—36. (Den ældste Mergling fandt Sted i Aarene 1853—65 med 70—90 m³ pr. ha; en Del af Marken mergledes endog 2 Gange; men den anden Mergling gav et utilfredsstillende Resultat).

Gaarden drives fra August 1928 af Ejerens Søn, Forpagter Knud Lind; Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 15 Kalig. og 30—40 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 33 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; desuden fedes hvert Aar ca. 20 Stkr. indkøbte Korhorns-Kreaturer; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 168 kg aarlig, Mælken leveres til Vandborg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 8 Plage, dels af eget Tillæg, dels indkøbte. Der er hidtil leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Knudesgaard har grundmurede velholdte, delvis ældre Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. Have, er tækket med Rør; den indeholder en god Beboelse. Af de 3 Avls-længer er der Kostald i den vestlige Sidelænge og Lade i Længen mod Syd; denne, der er opført i 1916, er tækket med Pandeplader ligesom Kostalden; sidstnævnte, der har muret Trimpel, er opført i 1907, den er sammenbygget i Vinkel med Hovedbygningen og Laden, den afløste den gl. Kampestens-Kostald, der var opført af Ejerens Fader; den østlige Sidelænge, som ligger frit, er tækket med Rør, den rummer Heste- og Svinestald; desuden Øst for Hovedbygningen en mindre Længe, tækket med Pandeplader, den rummer Garage og Vognport, og Vest for Gaarden et Hønsehus, tækket med Rør. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Kostalden. Desuden hører der til Ejendommen en Villa, som beboes af Ejeren.

Knudesgaard ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af P. Chr. Offersen, efter hvem den kom til Poul Ulrik Lind; efter ham overtoges den i 1853 af Sønnen Chr. Krarup Lind, efter hvem den i 1906 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

Tidligere har der til Gaarden hørt baade et Mejeri og et Teglværk, sidstnævnte oprettet i 1878, men begge fraskiltes i 1906 tillige med ca. 1 ha Jord; i 1927 frasolgtes yderligere ca. 6 ha til en Nabogaard, hvorved Ejendommen fik sit nuværende Areal.

STORE KASTBJERG, Dybe Sogn, Dybe-Ramme Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Jørg. Poulsen, Postfb. og nærmeste St. Bonnet, Afst. 6 km og 11½ km til Lemvig, Tlf. Dybe 14.

Matr.-Nr. 10a m. fl. af den vestlige Del af Dybe, samlet Areal 49,7 ha, deraf 46,5 Ager, 2,2 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 69,000 Kr. (76,400), Jordv. 41,800 Kr. (46,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,000 Kr., Løsoret i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 59,500 Kr.; Lys og Kraft fra Dybe Elektricitetsv.

Store Kastbjerg ligger Nordvest for Dybe med Indkørsel fra Vejen Dybe—Ferring; Jorderne, der er samlet ved Gaarden med denne midt i Marken, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er til Dels drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der nymergles i 1935—36. Mosen er Tørvemose, der indeholder gode Tørv.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 85 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre,

Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 191 kg aarlig, Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er hidtil leveret 180—200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Store Kastbjerg har grundmurede store, gode Bygninger, opført efter en Brand i 1907. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som har muret Trimpel, var oprindeligt tækket med Tagpap, men dette erstattes nu efterhaanden med Pandeplader; af de 3 Længer er der Kostald i den østlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, og Gaardens Vindmotor, som staar paa Gaardspladsen i Hjørnet ved Laden og Hestestalden, giver Drivkraft til eget Vandværk og Kværn m. m.

Store Kastbjerg, der i ældre Tid var en Del større end nu, beboedes i Slutningen af det 18de Aarh. af Birkedommeren; senere, i Begyndelsen af forrige Aarh., ejedes den af Skaaning, som i 1828 solgte den til Peder Christensen; han overdrog den i 1863 til Sønnen Peder Christian Pedersen, efter hvem den i 1906 overtoges af Svigersønnen Laur. Møller; efter hans Død overtoges den af Enken Fru Marie Møller, f. Pedersen, efter hvem den i 1914 overtoges af Svigersønnen Oluf Pinholt, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1924.

VEJLING, Dybe Sogn, Dybe-Ramme Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retstr., Ringkøbing A., Ejere Enkefru Bech's Arvinger, Postfb. og nærmeste St. Ramme, Afst. 3½ km og ca. 11 km til Lemvig, Tlf. Dybe 18.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af den østlige Del af Dybe og 17r af Ramme, samlet Areal 54,1 ha, deraf 52,1 Ager, 0,5 Plantage, 0,5 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 3 Skp. 3 Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 66,000 Kr. (75,000), Jordv. 44,600 Kr. (49,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Dybe Elektricitetsv.

Vejling ligger Sydøst for Dybe Kirke og har Indkørsel fra den offentlige Vej mellem Dybe og Ramme; Jorderne, der er samlet omkring Gaarden, bestaar af mild Muldjord, Halvdelen Ler-, Resten Sandmuld paa Ler- og Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet, og en Del er kalket i de senere Aar. Plantagens Bevoksning er Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 15 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 2 Tyre og 32 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 200—220 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Vejling har grundmurede gode, velholdte Bygninger, overvejende tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har gennemgaaende Frontspids; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den østlige og Lade i den straatækte Længe mod Nord; desuden Øst for Gaarden en Bygning, som rummer Hønse- og Tørvehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Svinestalden.

Vejlinggaard nævnes allerede i Slutningen af det 15de Aarh.; den var da en større Gaard, der kaldtes Wetherlanggaard og ejedes af Familien Steen (Steenfeld); i 1473—85 nævnes som Ejer Jes Steen, hvis Datter Karen bragte en Søsterlod til sin Mand Ulf Kalf til Bjørnstrup, som i 1506 solgte denne til Niels Høg til Eskær; den øvrige Del af Gaarden synes derimod at være gaaet til Chr. Steen (formodentlig en Søn), der anføres som Ejer i 1491—99; senere nævnes Jørg. Steen, der i 1514 skal have solgt Gaarden til den sidste katolske Biskop i Viborg, den myndige Jørg. Friis. Senere, i 1582, erhvervede Kronen en Trediepart af Gaarden ved Mageskifte med Niels Jensen (Viffert) og en lignende Part i 1633 ved Mageskifte med Just Høg; ved vor første Matrikel i 1662—64 var Gaarden paa 26 Td. Hrtk., og 2 Parter af den ejedes da af den fattige Niels Lykke til Elvedgaard (Fyn); senere, i 1680, laa Gaarden hen øde og forladt, hvorefter den i 1687 udlagdes af Kronen til Ryttergods; da dette ophævedes omkring i Landet i 1717, skødede Frederik d. Fjerde den med 7½ Td. Hrtk. for 531 Rd. Cour. til Ryt-

terbonden Niels Clemmensen. I Gaardens Velmagtsdage hørte Jorderne til Nabogaardene Hjortkær og Sdr. Herup under Gaarden, og af Godset nævnes 2 Gaarde i Fabjerg. I Begyndelsen af forrige Aarh. ejedes Gaarden af Chr. Vejling, efter hvem den overtoges af Sønnen Poul Christian Christensen; efter hans Død overtoges den af Enken Christiane, f. Agger, fra Vadskærgaard, der senere, i 1853, afstod den til sin Svigersøn Jøes Bertelsen Knude; efter ham overtoges Gaarden, som da var paa ca. 96 ha med ca. 13 Td. Hrtk., af Svigersønnen Poul Christian Bech og Svogeren P. C. Vejling; et halvt Aar senere fraskiltes ca. 28 ha, hvorpaa opførtes Gaarden »Nørmark«, som overtoges af sidstnævnte, og Vejling fik da sit nuværende Areal; i 1917 døde P. C. Bech, og Vejling overtoges da af Enken, Fru Kristiane, f. Knude, efter hvis Død i Febr. 1935 den overtoges af Arvingerne, de nuværende Ejere.

RAMMEGAARD, Ramme Sogn, Dybe-Ramme Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Jens Laurits Laursen, Postfb. og nærmeste St. Ramme, Afst. godt 1 km og 11½ km til Lemvig, Tlf. Ramme 1.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Rammegaard og 8a af Volder, samlet Areal 135,7 ha, deraf 127 Ager, 4,5 Eng, 1,5 Skov og 2,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 1¾ Alb.; Ejdkv. 116,000 Kr. (129,100), Jordv. 72,500 Kr. (80,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 110,000 Kr., Løsrøret i »Baltica« for 141,000 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Vandmøllen).

Rammegaard ligger godt 1 km Sydvest for Ramme St.; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen Sandmuld (stedvis dog Lermuld), overvejende paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet. Engen er Dyndjord, Skovens Bevoksning Gran.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedv. Græs. Af Kunstg. anv. aarl. ca. 250 Sække Superf., 50 Kalig. og 125 Sække Kvælstofg.

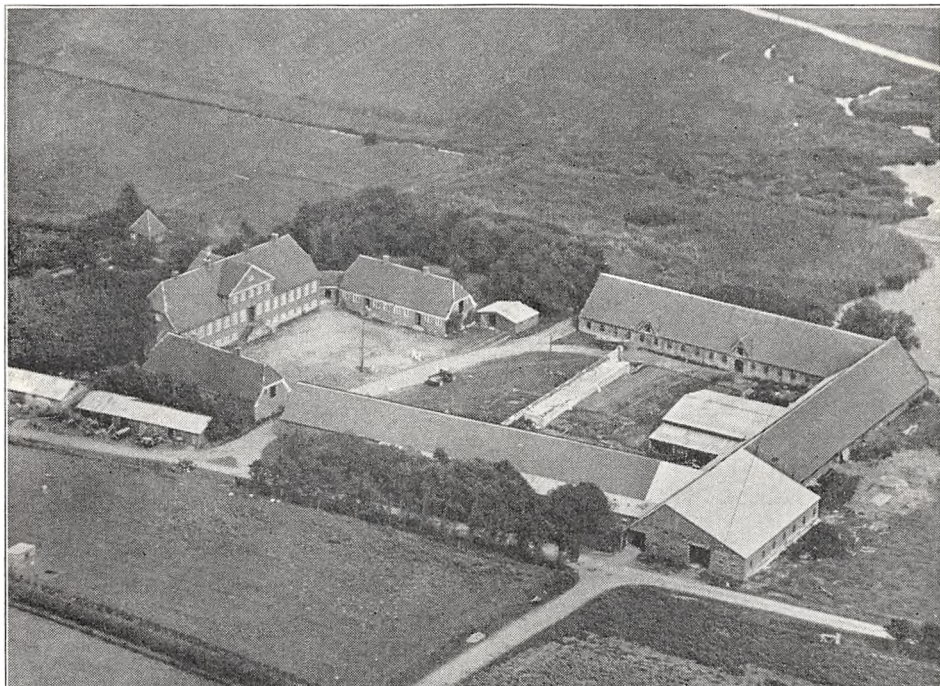
Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; desuden fedes hvert Aar 40—50 Stkr. Korthorns-Kreaturer (indkøbte); den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 12 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 3 kaarede og præmierede belgiske Følhopper, og der tillægges 2—3 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret 5—600 Slagterisvin om Aaret (de fleste af Patterisene indkøbt), Gaarden har Kort til 150 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns, og der tillægges ca. 1000 Kyllinger om Aaret.

Rammegaard har grundmurede store, gode Bygninger, overvejende tækket med Tegl. Den anseelige Hovedbygning, der ligger mod Nord til den store gl. Have, er opført i 1916; den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj, som ved 2 korte Bueforbindelser er forbundet med de 2 mindre Sidefløje; Hovedfløjen, der har høj Kælder og Trappe og stor gennemgaaende Frontspids, indeholder en stor herskabelig Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; i de 2 Sidefløje er der Elektricitetsværk m. m. i den vestlige og Værelser til Medhjælper i den østlige. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge, Heste-, Svine- og Fedestald i den vestlige, de 2 sidste udvidet ved en Tilbygning til Vestsiden, en Halvtagsbygning, tækket med Pandeplader; den sydlige Længe, Laden, er udvidet mod Nord ind mod Gaarden med en Sidelænge, opført af Træ og tækket med Pandeplader, endvidere udvidet og forlænget mod Vest ud over Gaardens vestlige Sidelænge; denne Forlængelse er ligeledes tækket med Pandeplader. Desuden Vest for Hovedbygningen er Bygning med Tag af Pandeplader, den indeholder Tørvehus samt Redskabs- og Maskinrum (sidstnævnte opført af Træ), Vest for denne Gaardens Hønsehus, bygget af Træ og tækket med Tagpap, og endvidere mellem Hovedbygningen og Kostalden en Garage af Træ med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Til Ejendommen hører en Smedie samt en Vandmølle (med Beboelse), hvis Vandkraft nu væsentligst bruges til Fremstilling af Elektricitet; Vandmøllen, der ligger Syd for Gaarden ved Ramme Aa, er særskilt vurderet til Ejendomsskyld. Gaarden, som ligger nær Aaen, ligger kønt sammen med sin store Have, der er rig paa Frugttræer.

Rammegaard er en gl. Hovedgaard, der allerede nævnes i Slutningen af det 15de Aarh., den tilhørte da en Slægt Spend, af hvilke Jens Spend ejede den i 1491; Slægten uddøde i 1586 paa

Mandssiden med dennes Sønnesøn-Sønnesøn af samme Navn, og dennes Datter Ellen S. bragte nu Gaarden til sin Mand Iver Skram til Voldbjerg, fra hvem den kom til Sønnen Erik S.; efter hans Død i 1607 overtoges den af Enken Anne Vind, og deres Datter Marine S. bragte den senere til sin første Mand Hartv. Huitfeldt, der udkøbte sine 2 Svigerinder Ellen og Anne S. af Gaarden, som i 1638 havde 36 Td. Hrtk.; efter hans Død i 1637 ægtede hun i 1661 B. G. v. Obelitz, der i 1682 solgte den med 28 Td. Hrtk. og noget Gods til Baron Chr. Juel-Rysenstein, Baroniet Rysenstein, og den fulgte nu dette det følgende Hundrede Aar som Allodialgods til 1783, da Baron Chr. Fr. J.-R.s Enke Christiane D., f. Mohrsen, i 1783 solgte Rammegaard med 28 Td. Hrtk., Herpinggaard med 13½ Td. samt 509 Td. Tiendehrtk. og 405 Td. Hrtk. Bønderfæstegods for 70,000 Rd. Cour. til sin Stedsøn, Baron Ove Henr. J.-R., som i 1798 ved Auktion solgte de 2 Gaarde med Gods (28, 13½, 424 og 434 Td. Hrtk.) for 122,000 Rd. Cour. til Ejendomsspekulanterne, Kmhr. Peter Severin Fønss til Løvenholm og Ulr. Chr. v. Schmidten til

Rammegaard.

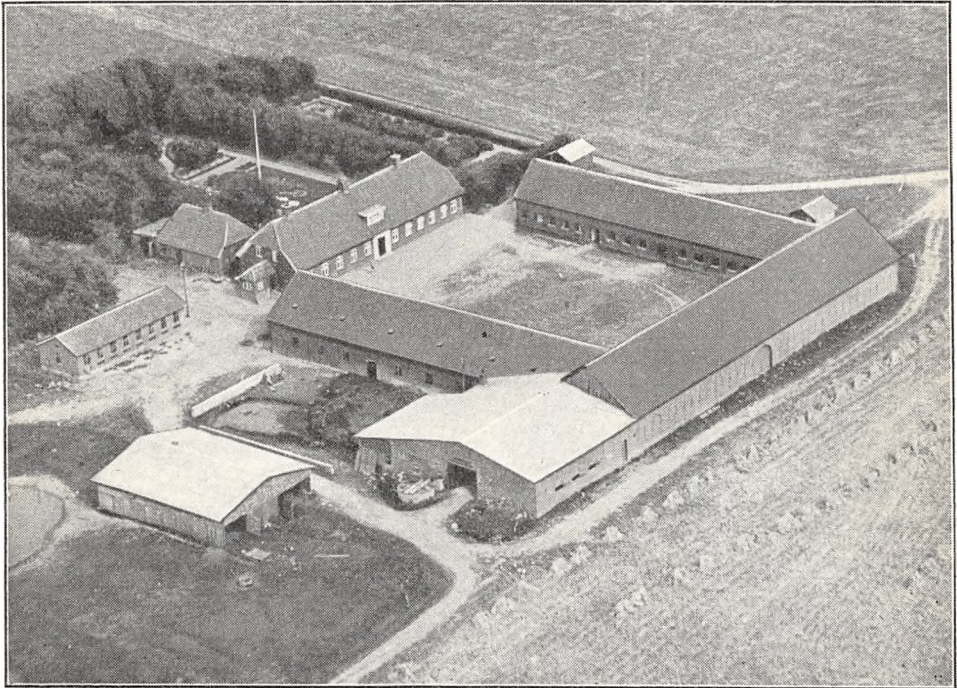
Urup; de fik i 1799 kgl. Bevilling til, at Rammegaard maatte beholde sin Hovedgaardsfrihed, naar Godset frasolgtes, men da Betingelserne herfor ikke overholdtes m. H. t. Fæstegodsets Udskiftning før Salget, tabtes denne Frihed i 1805; allerede i 1802 var Fønss blevet Ene ejer, og han solgte derefter i 1808 Rammegaard med 25 Td. Hrtk. og 11 Td. Tiendehrtk m. m. for 18,000 Rd. Cour. til Birkeskriver Arnt Peter Warelmann (senere Kølbygaard), der samme Aar solgte den med samme Tilliggende for 36,000 Rd. Cour. til Byfoged, Justitsrd. Fr. Chr. Schönau i Lemvig; han solgte den i 1810 med ialt 27 Td. Hrtk. for 16,000 Rd. Cour. til Kystbefalingsmand P. A. Høegh til Rysenstein (se denne), som i 1835 solgte den med 27 Td. Hrtk. samt Fjaltring Kongetiende med 20 Td. Hrtk. for 9500 Rbd. rede Sølv til sin Søn H. C. Høegh til Kongensgaard; efter hans Død i 1873 solgte Enken, Fru Flora, f. Schönau, den i 1877 med ca. 25 Td. Hrtk., Besætn. og Invt. samt en Vand- og en Vindmølle for 163,000 Kr. til Pastor emer. P. Raae, Kbhvn.; han solgte den i 1878 til Hagen Jørgensen til Tangsgaard og Landvæsenskommissær C. Ebbensgaard til Handbjerg Hovgaard, af hvilke sidstnævnte senere kom til at eje den sammen med Etatsrd. Møller; i 1905 solgte Ebbensgaard den med ca. 140 ha for 90,000 Kr. til J. L. Laursen, Tilstedgaard, den nuværende Ejer, som i 1908 atter tilkøbte Vand- og Vindmøllen, der var frasolgt af de tidligere Ejere; i 1922 er Vindmøllen atter frasolgt.

SØNDER HJORTKÆR, Ramme Sogn, Dybe-Ramme Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. P. Hjortkær, Postfb. og nærmeste St. Ramme, Afst. godt 2 km og 12 km til Lemvig, Tlf. Ramme 9.

Matr.-Nr. 18a m. fl. af Ramme, samlet Areal 66,2 ha, deraf 63,5 Ager, 1,7 Plantage og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 5 Skp. o Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 74,000 Kr. (83,100), Jordv. 42,300 Kr. (48,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Dybe Elektricitetsv.

Sønder Hjortkær ligger 2 km Vest for Ramme St. ved Vejen til Dybe og med Indkørsel fra denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Sandmuld, stedvis paa Ler-, dog overvejende paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, ca. 22 ha er drænet, Resten naturlig sund Jord; der er merglet fra ældre Tid, ca. 55 ha er nymerglet i 1915, og Resten nymergles i 1935—36. Plantagens Bevoksning er Gran.

Sønder Hjortkær.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; Forbruget af Kunstgødning har i de senere Aar kun været mindre.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race (jydsk, Korthorns- og rød dansk Malkerace), den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 belgiske Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 4 kaarede og præmierede Følhopper, og der tillægges 3—4 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Sønder Hjortkær har grundmurede store, gode Bygninger, tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, har en Kvist mod Syd til Gaarden; den indeholder en stor køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som har muret Trimpel, er der Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige med Svinestald paa Loftet og Lade i Længen mod Syd; en bred Forlængelse af Laden mod Vest, i hvis Nordside der er indrettet Svinestald, er tækket med Pandeplader ligesom et Redskabs- og Maskinhus af Træ Vest for Gaarden; desuden Vest for Hovedbygningen et Hønsehus samt et Brændehus. Der er

murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Sønder Hjortkær (ogsaa kaldet Mellem Hjortkær) ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. fra 1805 af Jens Hjortkær Christensen; efter hans Død giftede Enken sig atter, og Gaarden overtoges derefter i 1843 af en Søn af første Ægteskab Christen Hjortkær Christensen; efter ham overtoges den ca. 1867 af Sønnen Jens Hjortkær Christensen, efter hvem den Juni 1904 overges af Sønnen den nuværende Ejer; i 1906 tilkøbtes Gaarden Nørre Hjortkær (Matr.-Nr. 17a), men i 1926 er der til 2 selvstændige Ejendomme frasolgt Jord, henholdsvis 7,2 og 7,8 ha, og Gaarden har derved bevaret omtrent samme Areal.

(Af Sognets tidligere mange Oldtidshøje ligger der 2, som er fredet, paa Marken Syd for Gaarden.)

VOLDER, Ramme Sogn, Dybe-Ramme Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. N. L. Agger, Postfb. og nærmeste St. Ramme, Afst. 4 km og 13 km til Lemvig, Tlf. Bøvling 23.

Matr.-Nr. 7a af Volder, samlet Areal 198 ha, deraf 172 Ager, 16,5 Eng, 6,5 Skov og 3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 10 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 103,000 Kr. (114,700), Jordv. 67,100 Kr. (74,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 68,000 Kr.; Lys og Kraft fra Fjaltring Elektricitetsv.

Volder ligger Syd for Ramme St. og har Indkørsel fra Landevejen Rammedige—Bækmarksbro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa Sandunderlag med Mergel dybere i Undergrunden; Terrænet er fladt, temmelig lavtliggende, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet (Merglingen paabegyndtes sidst i 1850'erne og fortsattes de følgende Aar; noget senere forsøgt med Mergling anden Gang, men denne viste ikke synderlig Virkning). Engen er nærmest Dyndjord, Skovens Bevoksning Gran og Fyr. (Da Dræningen paabegyndtes i 1860'erne, maatte Rørene hentes fra Teglværker ved Flensborg, men senere kom der et Teglværk ved Nørre Vosborg; Flensborg-Rørene, der var lavet af kalkholdigt Ler (Mergel), var uholdbare og smuldrede hen, men endvidere, skønt Hoveddræningerne var lagt i Rør med en Lysning af 13—16 cm, fyldtes de i Tidens Løb med jernholdigt Okker paa en Del af de lave Jorder, hvorfor det blev nødvendigt at gaa over til aabne Hovedgrøfter igen, foruden at Sidedræningerne maatte omlægges).

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Havre, 2. Blandsæd, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7.—8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 10 Kalig. og 10 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace (samt nogle Korthorns-Køer), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

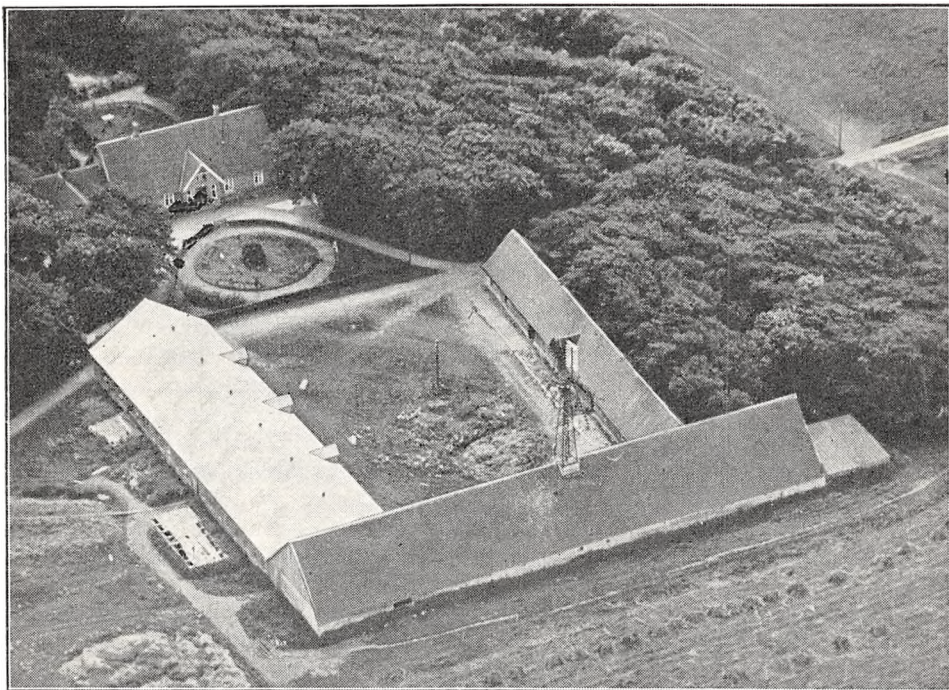
Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret (de fleste af Pattegrisene indkøbt), Gaarden har Kort til 81 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns, 100 Ænder og 35 Gæs.

Volder har grundmurede, delvis ældre, men velholdte, gode Bygninger, overvejende tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, er ombygget i 1879; den bestaar af en Hovedfløj med gennemgaaende Frontspids og 2 Sidefløje; Hovedfløjen rummer en god Bolig, den østlige Sidefløj Bryggers m. m. og den vestlige Vognport m. m. I Aarene 1864—70 opførtes der 3 nye Avlslænger, men da den sidste Længe var færdigbygget, slog Lynet ned, og de nedbrændte alle; de opførtes atter samme Aar (i 1870) paa den samme Plads og med samme Størrelse, og de blev da tækket med Spaan. Af disse Længer staar de 2 Længer endnu, den vestlige Sidelænge, som rummer Værelser til Folkene samt Heste- og Svinestald, og den nordlige Længe, Laden, der siden har faaet Vindmotor paa Rygningen, ligesom Tagene er omlagt med Tegl; den østlige Sidelænge, Kostalden, der har muret Trimpel og Tag af Pandplader samt ildfast Loft af murede Hvælvinger og Jernbjælker, er derimod ombygget og udvidet. Vindmotoren trækker Kværn m. m., og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden er omgivet af Læplantning og den store Have, som er rig paa Frugttræer.

Volder nævnes allerede i 1506; sammen med Bøvling Slot blev den i 1664 af Kronen skødet

til Hollænderen Henr. Rüse (se Rysenstein), og tillige med Kærsgaard var Volder nu en Avlsgaard under Baroniet; den havde i 1766 15 Td. Hrtk. Efter Baroniets Ophævelse i 1707 kom Volder ved Aarhundredskiftet til Chr. Poulsen, der i 1805 solgte den med 13½ Td. Hrtk. for 3700 Rd. Cour. til Søren Blok; han solgte den i 1814 for 4505 Rbd. Sølv og 2000 Rbd. Navneværdi m. v. til Købm. Jan Husted i Ringkøbing, fra hvem den under den strenge Landbrugskrise i 1820'erne blev udlagt til den alm. Enkekasse, hvorefter den (13½ Td. Hrtk.) i 1825 ved Auktion blev solgt for 910 Rbd. Sølv til P. A. Høegh til Rysenstein og Rammegaard; han solgte den i 1835 for 4000 Rbd. rede Sølv med 15 Td. Hrtk. til den umyndige Chr. Jensen, og Gaarden var derefter i Aarene 1838—57 forpagtet ud til forskellige Forpagtere, der sad meget haardt i det, skønt de højst svarede 900 Kr. i aarlig Forpagtningsafgift. I 1857 købtes den for 12,400 Rd. af senere Amsraadsmedlem P. Stokholm Breinholt; Gaardens Hrtk. var da ved den ny Matrikel i 1844 blevet nedsat fra 15 til 11 Td. Hrtk., medens Arealet var 255 ha, deraf 100 ha Ager, ca. 30 Eng og ca. 125 ha sur og

Volder.

kold Kær og Hede, paa hvilket Areal Græsset var saa tarveligt, at Ungkreaturene nok kunde holde Livet der, men uden nogen videre Tilvækst Sommeren igennem; den ny Ejer tog nu fat paa Ejendommens Forbedring ved Mergling, Vandafledning (Dræning) en ændret Drift og Opdyrkning af Kæret og en Del af Heden, ligesom han i Aarenes Løb opførte nye Bygninger; ved hans Død i Sommeren 1906 kom Gaarden April 1907 til N. Laur. Agger fra Vadskeergaard, den nuværende Ejer, der var en Nevø af den afdøde. I 1908 er der frasolgt ca. 57 ha; paa 44 af disse blev der oprettet en selvstændig Ejendom, medens Resten solgtes til Naboer.

Paa Gaarden findes et ældre Driftsregnskab over Gaardens Indtægter og Udgifter i 1836—37 fra Maj til Maj, der sammenlignet med ét fra 1893—94 viser interessante Forskelligheder.

Udgifter:

	i 1836—37	i 1893—94
	Kr.	Kr.
Kgl. Skatter	287,75	490,00
Kommuneskatte	32,96	604,00
Kirkeskat	16,25	22,00
Præstetiende	40,54	60,00
Følkeløn og Daglejere	302,00	2000,00
Købmandsregninger	70,00	400,00
Haandværkere	20,00	300,00
Ialt...	770,40	3876,00

Priserne paa Ejendommens Produkter var:

	i 1836—37 Kr.	i 1893—94 Kr.
1 Td. Rug	10,20	10,00
1 Td. Byg (ikke anført)		
1 Td. Havre	4,98	7,00
1 Stud (eget Tillæg)	16,00	100,00
1 Stud (1-Aarings Hold).....	12,50	50,00
1 Spædkalv	2,05	8,00
1 Lam	1,53	10,00
1 Svin	19,00	50,00
1 Pd. Smør (Sommeren)	0,33	0,75
1 Pd. Uld	0,80	0,80

Det anførte Aar var Gaardens samlede Indtægter 1020,00 Kr., medens dens samlede Udgifter i Aarets Løb var 885,00. Gaardens Kapital- eller Ejendomsværdi var altsaa kun meget ringe.

ØSTER RAMMESKOV, Ramme Sogn, Dybe-Ramme Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Enkefru M. Sidelmann, Postfb. og nærmeste St. Ramme, Afst. knap 2 km og ca. 12 km til Lemvig, Tlf. Ramme 15.

Matr.-Nr. 15 m. fl. af Ramme, samlet Areal 47,2 ha, deraf 46 Ager og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 6 Skp. 0 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 67,000 Kr. (74,800), Jordv. 40,200 Kr. (44,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Dybe Elektricitetsv.

Øster Rammeskov ligger som den østligste af de to Rammeskov-Gaarde knap 2 km Nordvest for Ramme St. med Indkørsel fra Vejen Ramme—Dybe; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar overvejende af god mild Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i 1920'erne.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; Forbruget af Kunstgødning, som er meget vekslende, udgjorde sidste Aar ca. 80 Sække Superf., 20 Kalig. og 18 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 42 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko var sidste Aar 185 kg, Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 belgiske Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 2 kaarede og præmierede Følhopper, samt 2 Plage af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret (en Del af Pattergrisene indkøbt); der leveres nu ca. 140 Svin aarlig, Gaarden har Kort til 71. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Øster Rammeskov har grundmurede gode Bygninger, tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. Have, indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avls-længer, som er ombygget i 1925, er der Kostald i den østlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Vest for Hovedbygningen en Længe, der rummer Redskaber, Maskiner og Vogne m. m., samt et Hønsehus, bygget som Halvtæg, begge med Tag af Pandplader. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i alle Stalde, i Hestestalden Selvfodnings-Apparat til Hestene, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Øster Rammeskov ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Hans Skov, der i 1837 solgte den til Lauge Sidelmann; efter ham overtoges den i Efteraaret 1870 af Sønnen Peder Laugesen Sidelmann, efter hvis Død i 1912 den overtoges af Sønnen J. P. Sidelmann; ved hans Død i 1932 overtoges den af Enken, Fru M. Sidelmann, den nuværende Ejerinde. (En mindre Eng paa godt 2 ha i Bøvling Klitenge er frasolgt i indeværende Aarh.).

EMTKÆR, Trans Sogn, Fjaltring-Trans Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Andreas Poulsen, Postfb. Fjaltring, nærmeste St. Ramme, Afst. 6 km og 12 km til Lemvig.

Matr.-Nr. 9 m fl. af Trans, samlet Areal 53 ha, deraf 50 Ager, 2,5 Eng og 0,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. 0 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 71,900 Kr. (79,100), Jordv. 45,800 Kr. (58,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 37,000 Kr., Løsporet i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 38,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Emtkær ligger Nord for Herpinggaard ved Vejen mellem Ferring og Ramme St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord (nærmest Lermuld) paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft ret god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er dyndblandet Jord.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Havre, 2. Roer, 3. Byg, 4.—5. Havre, 6.—7.—8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 15 Sække Superf. og lidt Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er nærmest af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 60 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 46 Svin aarlig. Der holdes 8 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Emtkær har grundmurede ældre Bygninger, overvejende tækket med Rør. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, er opført i 1865. Af de 3 sammenbyggede Avslængere er den nordlige Sidelænge, som rummer Heste- og Svinestald, samt Længen mod Vest opført i 1884; sidstnævnte, der indeholder Kostald, er tækket med Pandeplader til Gaarden og med Tagpap mod Vest; den sydlige Sidelænge, Laden, er opført i 1874; til den sydlige Ende af Kostalden er der mod Syd tilbygget en Forlængelse, som ligeledes rummer Lade, og paa Rygningen af denne staar Gaardens Husmølle; desuden Syd for Hovedbygningen Gaardens Hønsehuse; Husmøllen trækker Kværn m. m.

Emtkær ejedes i forrige Aarh. af Poul Lyhne, der havde købt den i 1845; efter ham overtoges den i 1856 af Sønnen Poul Lyhne Poulsen; efter hans Død i 1885 arvedes den af Børnene, 6 Søskende ialt; paa nær den nuværende Ejer, som blev Eneejer i 1934, er de øvrige Arvinger nu døde. Gaarden var tidligere en Del større med ialt 66 ha med godt 11½ Td. Hrtk., men i indeværende Aarh. er der frasolgt ca. 13 ha, dels Ager, dels Hede, hvorved Gaarden har faaet sin nuværende Størrelse.

HERPING, Trans Sogn, Fjaltring-Trans Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejer Peder Herping, Postfb. Fjaltring, nærmeste St. Ramme, Afst. 4½ km og 12 km til Lemvig, Tlf. Dybe 23.

Matr.-Nr. 8 m. fl. af Trans, samlet Areal 44 ha, deraf 39,1 Ager, 3,9 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 6 Skp. 1 Fdk. ½ Alb.; Ejdskv. 62,000 Kr., Jordv. 40,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 67,000 Kr., Løsporet i Skodborg-Vandfuld Hrd.s Brandf. for 61,000 Kr.; Lys og Kraft fra Dybe Elektricitetsv.

Herping ligger 4½ km Vest for Ramme St. ved Vejen fra Ramme til Trans Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger 2 km fra denne, bestaar af god Muldjord, dels paa Ler-, dels paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engarealet er nærmest paa Tørvebund.

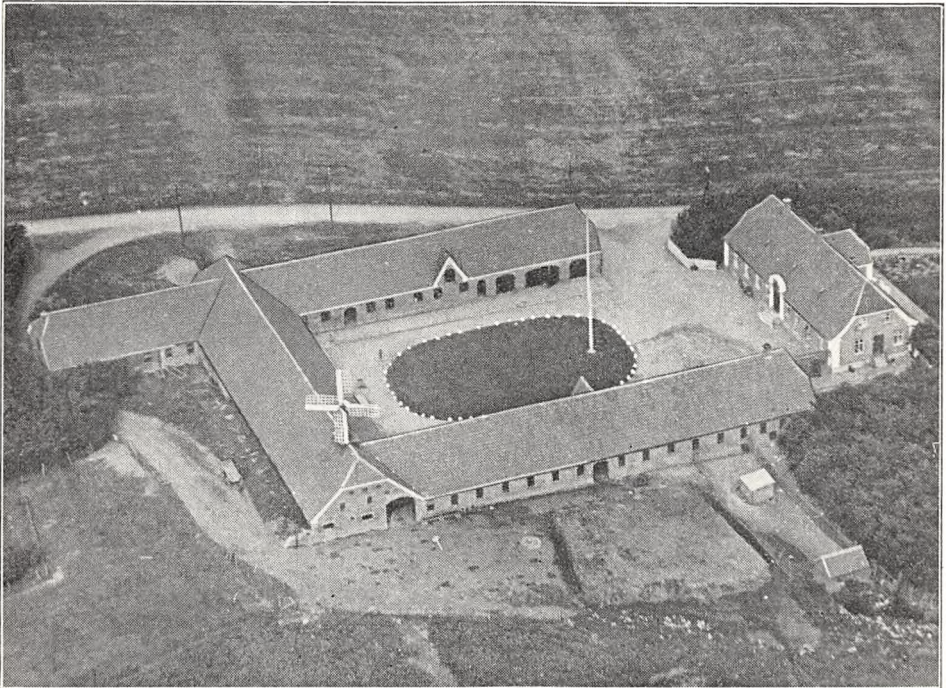
Jorden dyrkes dels i en 8 Marks, dels i en 9 Marks Drift, Sædsifterne er følgende: I 1. Hvede, 2. Havre, 3. Kaalroer, 4. Byg, 5. Runkelroer og Sukkerroer, 6. Byg, 7. Havre, 8. Kløver og Græs. II 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7.—8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 30 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 22 Stkr. Ungkreaturer, er dels af jydsk, dels af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 71 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Herping har grundmurede nye, gode Bygninger, opført af røde Sten og tækket med Tegl efter en Brand i 1917. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, har Frontspids til denne; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den nordlige Sidelænge, Kostald i den sydlige og Lade i Længen mod Vest, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Staldene, Gaarden har eget Vandværk, og Husmøllen, der staar paa Rygningen af den sydlige Ende af Laden, giver Drivkraft til Kværn m. m.

Herping menes at være en gl. Selvejergaard; den ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af

Herping.

Jens Jensen Herping, efter hvis Død den overtoges af Enken, Mette Kirstine Vad; hun overdrog den senere, ca. 1868, til sin Svigersøn Hans Pedersen, efter hvis Død i 1893 den overtoges af Enken, Ane Marie Andreasen, som i 1903 overdrog den til sin Søn, den nuværende Ejer.

HERPINGGAARD, Trans Sogn, Fjaltring-Trans Komm., Vandfuld Hrd., Lemvig Retskr., Ringkøbing A., Ejør Prpt. Aage Kastberg Hinrichsen, Postfb. Fjaltring, nærmeste St. Ramme, Afst. ca. 5 km og godt 12 km til Lemvig, Tlf. Dybe 26.

Matr.-Nr. 6 m. fl. af Trans og 46ø m. fl. af Bøvling Klit, samlet Areal 78,1 ha, deraf 66 Ager, 11 Eng og 1,1 Have og Gaardsplads Hrtk. 13 Td. 4 Skp. 2 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdkv. 90,400 Kr. (94,900), Jordv. 53,500 Kr. (59,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Dybe Elektricitetsv.

Herpinggaard ligger Vest for Ramme St. ved den offentlige Vej fra Ramme til Trans Kirke; af Jorderne ligger 5,5 ha ved Fjaltring Bro 2 km fra Gaarden, 3,3 ha Klit-Eng i Bøvling Klit 10 km fra denne, medens Resten af Arealet er samlet om Gaarden; Jorderne er god Muldjord, dels paa Ler-, dels paa Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes

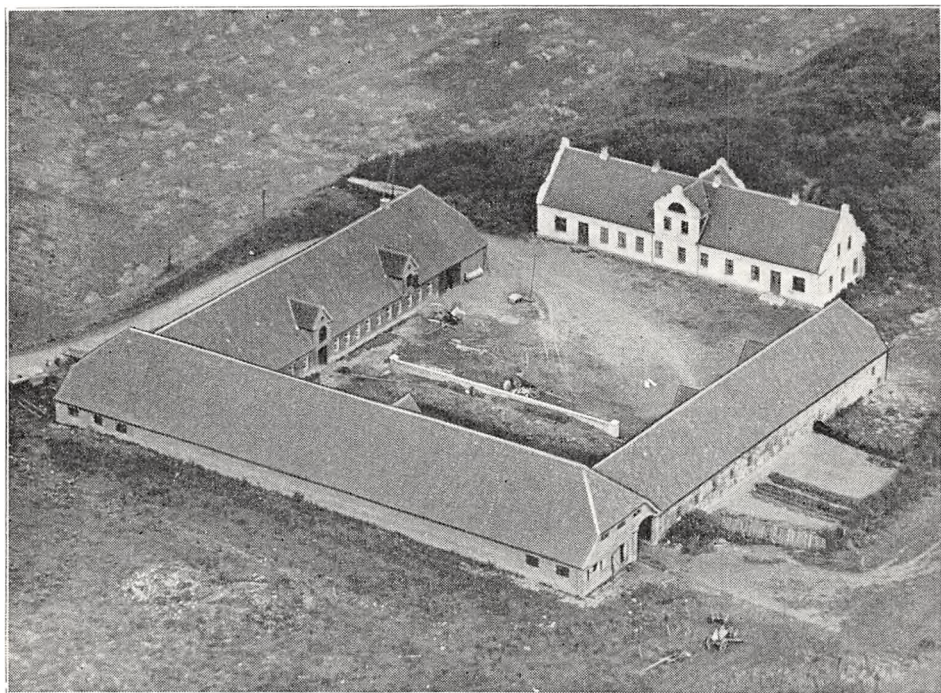

(Resten naturlig sund Jord), der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet nymergles i 1935—36. Engen er dels Dynd-, dels Klit-Eng.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; Forbruget af Kunstgødning er normalt ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg. aarlig, men har i de senere Aar været noget vekslende.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Kørerne græsser i Løsdrift; der fedes hvert Aar en Del indkøbte Kreaturer; Mælken leveres til Dybe Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden

Herpinggaard.

6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 250—300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 400 Høns.

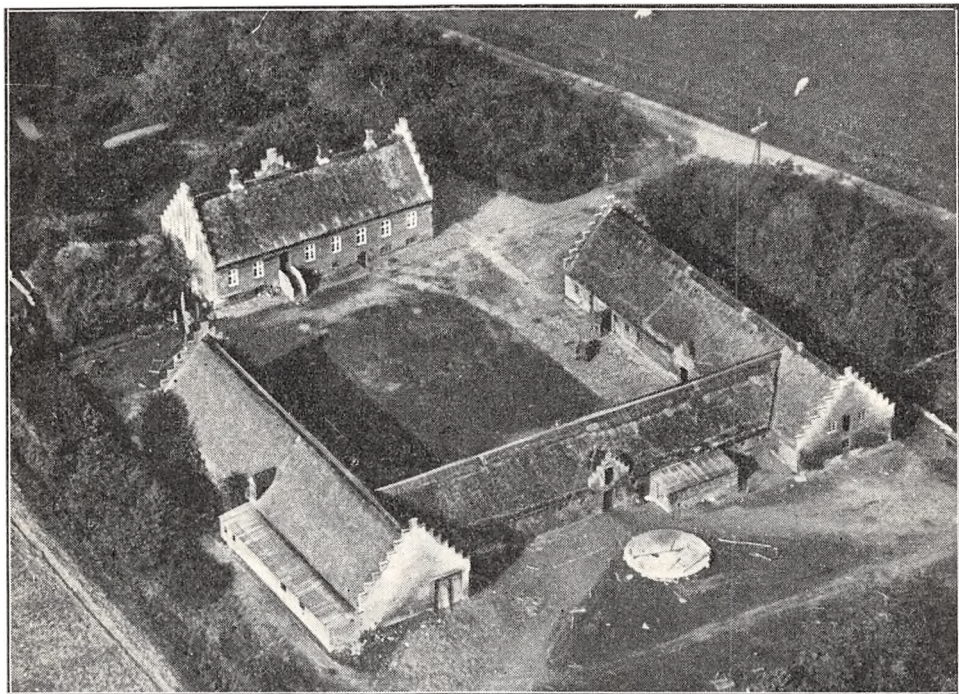
Herpinggaard har grundmurede nye, anselige Bygninger, tækket med Tegl. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Øst til Haven, har gennemgaaende Frontspids og lige Gavle med svungen Gavlkam; den er opført i 1909 efter en Brand og indeholder en stor god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avlslænger er opført af røde Sten efter en Brand i 1926; af Længerne er der Værelser til Folkene, Vognport samt Stald til Fedekreaturer og Svin i den nordlige Sidelænge, Ko- og Hestestald samt Rum til Fjerkræ i den sydlige og Kørelade i Længen mod Vest. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Herpinggaard er en gl. Hovedgaard, der allerede nævnes i 1408; den ejedes da af Palle Krabbe og senere af 2 Sønner og derefter af 2 Sønnesønner, den ene efter den anden, af hvilke den sidste Thomas Krabbe til Engbjerggaard ejede den i 1483 og 1490; efter hans Død ejedes den i 1498 af Enken, Anna Eriksdatter, og senere af Ægteparrets 2 Svigersønner Bernt Angeldrup og Laurids Andersen (Haand); efter sidstnævnte, der nævnes som Ejer i 1561, kom den til hans 2 Sønner Anders og Thomas Lauridsen; i Slutningen af det 16de Aarh. synes den at være kommet til Godske Krabbe til Damsgaard, hvis Søn Oluf Krabbes Børn ejede den i 1638, den havde da 24 Td. Hrtk.; i de følgende godt 40 Aar havde Herpinggaard ikke mindre end 7 Ejere og Medejere, som ved Giftermaal og Arv havde faaet Part i Gaarden. I 1691 solgte Eva Galt, f. Unger, der i 1686 havde købt sin Broders (Claus Unger til Villerup) Part i Gaarden, den med

13½ Td. Hrtk. til Rasm. Nielsen Overgaard til Qvistrup; han solgte den i 1702 til Inspektør paa Rysensteen Jens Jørgensen Seerup, som i 1717 afhændede den med 13½ Td. Hrtk. og 33 Td. Hrtk. Gods for 3060 Rd. Cour. til Baron O. H. Juel-Rysensteen til Rysensteen, og den fulgte nu med Baroniet som Allodialgods til 1783, da Enkebaronesse Christiane Dor. J.-R., f. Mohrsen, solgte den tillige med Rammegaard med henholdsvis 13½ og 28 Td. Hrtk., 509 Td. Tiendehtk. og 405 Td. Hrtk. Bønderfæstegods for 70,000 Rd. Cour. til sin Stedsøn, Baron Ove Henr. J.-R.; i 1798 solgte han ved Auktion de 2 Gaarde, nu med 13½ 28, 424 og 434 Td. Hrtk., for 122,000 Rd. Cour. til Kmhr. P. S. Fønss og Ulr. Chr. v. Schmidten til Urup, der i 1802 solgte Herpinggaard med Resten af Tiender og Fæstegods (13½, 50 og 5 Td. Hrtk.) for 11,400 Rd. Cour. til P. A. Høegh (senere til Rysensteen og Rammegaard); han solgte den ca. 1808 til Justitsrd. F. C. Schönau, som i 1809 solgte Gaarden m. m. for 7000 Rd. Cour. til Niels Stokholm; efter hans Død i 1836 bragte Datteren den i 1837 til sin Mand O. C. Kastberg, efter hvis Død i 1879 den overtoges af Sønnen N. S. Kastberg; da han døde ugift i 1884, overtoges den af Søstrene, Frøknerne Marie og Petrine K., der i 1917 overdrog den til deres Søstersøn, den nuværende Ejer.

HJERM HERRED

Lægaard.

LÆGAARD, Maabjerg Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Retskredsen for Holstebro Købstad med Struer Købstad og Hjerm-Ginding Hrd. (i det følgende kaldet Holstebro Retskr.), Ringkøbing A., Ejer: et Konsortium bestaaende af Prpt. Lambreth Jensen, Fabrikant Jens Krøjgaard og Grdj. Niels Blidal, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. 1 km, Tlf. Holstebro 128 (Bestyreren).

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Lægaard, 11 m. fl. af Sønderlund og 44a af Holstebro Købst. Markjorder, samlet Areal 75,5 ha, deraf 66 Ager, 6 Eng, 2,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 1 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 105,000 Kr. (115,000), Jordv. 68,000 Kr. (75,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Lægaard ligger 1 km Øst for Holstebro ved den offentlige Vej til Mejrup; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 42 ha Lermuld paa Lerunderlag, Resten Sandmuld paa Grusunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er formentlig merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet omkring 1925. Engen er nærmest Moseeng, Skovens Bevoksning Gran.

Gaarden drives ved Bestyrer Viggo Nielsen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anv. aarlig ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 46 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Fuglsang« i Holstebro.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret; der holdes for Tiden 1 Tillægssø, Gaarden har Kort til 88 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 90 Høns.

Lægaard har grundmurede store Bygninger med takkede Gavle, opført ca. 1880. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven, har Frontspids til denne og Tag af Cementsten (paa Billedet af Tagrør), Kælder under hele Huset og høj Trappe; den indeholder en god Beboelse. Af de tre rørtækte Avslænger er der Værelser til Folkene, Vognport, Heste- og Svinestald i den nordlige Sidelænge, Lade i den sydlige, til hvis Sydside (mod Øst) der er tilbygget et Roehus, og Kostald i Længen mod Øst; til den østlige Side af denne er tilbygget et Hønsehus, der ligesom Roehuset er bygget som en Halvtagsbygning, tækket med Pandeplader. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, der benyttes en Petroleumsmotor som stationær Drivkraft, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt.

Lægaard ejedes i forrige Aarh. af Chr. Lægaard, som senere overdrog den til sin Svigersøn Sagfører, senere Etatsrd. Aggerholm, der opførte Gaardens Bygninger; han solgte den til Anton Wille, som i 1906 solgte den til Peder Nielsen Rokkjær; efter ham overtoges den i 1917 af Sønnen, Kristen Krømmer Nielsen Rokkjær, der Maj 1934 solgte den til de nuværende Ejere for 130,000 Kr.

(Paa Lægaard fødtes i 1565 den senere Storhandelsmand og Borgmester i Kbhvn. Mikkel Vibe, Fader til Diplomat og Rentemester Peder Vibe og gennem Datteren Mette Vibe Stamfader til den senere adlede Slægt Vibe.)

SØNDERGAARD, Maabjerg Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer M. C. Wejlstrup, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. 1½ km, Tlf. Holstebro 404.

Matr.-Nr. 14a m. fl. af Maabjerg, samlet Areal 46,3 ha, deraf 44,3 Ager, 1 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 82,000 Kr. (89,000), Jordv. 47,000 Kr. (51,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 58,200 Kr.; Lys og Kraft fra Holstebro Elektricitetsv.

Søndergaard ligger 1½ km Nord for Holstebro, hvorfra Vej fører til Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord paa Ler- og sandblandet Lerunderlag, en mindre Del er humusblandet Jord. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i 1923—24. Skovens Bevoksning er Gran.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 85 Sække Superf., 20 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Fuglsang« i Holstebro.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 285 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Der holdes et Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

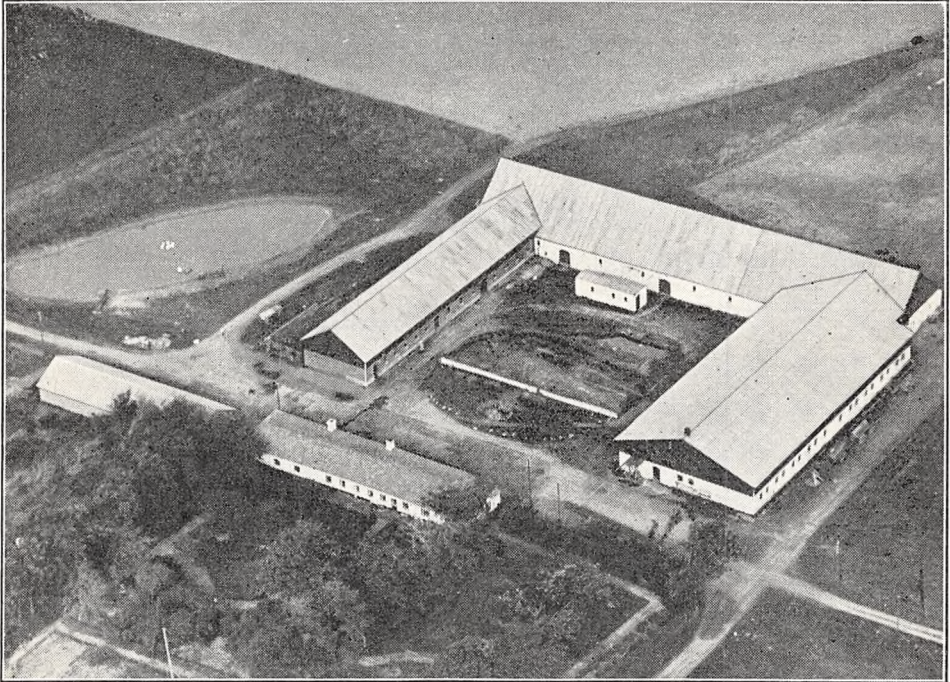
Søndergaard har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Skifer; den rummer en god Lejlighed. De 3 sammenbyggede Avslænger, som til Dels er nyopført, er tækket med Cementsten; af Længerne er der Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade, gennem hvilken der er Gennemkørselsport, i Længen mod Syd; desuden Vest for Gaarden en Lade, Syd for et Redskabs- og Maskinhus samt et Møddinghus, bygget som Halvtag, alle tre opført af Træ og tækket med Pandeplader, og Øst for Hovedbygningen et Hønsehus samt Nord for dette et Fodermesterhus, opført i 1926, begge med Tag af Cementsten. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved en Vindmotor ude paa Marken.

Søndergaard, der har været Fæste under Hovedgaarden Ausumgaard, var i mange Aar en Slægtsgaard inden for Slægten Søndergaard; den købtes til Selveje i Begyndelsen af 1890'erne af

Niels Søndergaard, som i 1913 solgte den til Niels Linde, den var da knap paa 38 ha med $5\frac{1}{8}$ Td. Hrtk.; efter Meddelelse solgte han den til Aug. Wille (nu Østergaard), der i 1916 solgte den til L. Lundgaard og dennes Søn Ivar Lundgaard, af hvilke sidstnævnte blev Eneejer i 1922 (i disse Aar tilkøbtes der ca. 10 ha og frasolgtes ca. 2 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal). I 1926 købte den nuværende Ejer derefter Gaarden af I. Lundgaard.

STORE GAMMELBY, Mejrup Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Chr. P. Pedersen, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. 7 km, Tlf. Borbjerg 13.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af den sydøstlige Del af Mejrup Sogn, samlet Areal 88,8 ha,

Store Gammelby.

deraf 87 Ager og 1,8 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 7 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 106,000 Kr. (130,000), Jordv. 69,900 Kr. (85,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys samt Kraft til mindre Motorer fra eget Elektricitetsv.

Store Gammelby ligger ca. 1 km Nord for Landevejen Holstebro—Viborg og har Indkørsel fra denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld, overvejende paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Helbrak, 2. Hvede, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

Af Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er Halvdelen af jydsk, den anden Halvdel af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser delvis i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3200 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Privatmejeri i Holstebro.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste; desuden anvendes en Tractor baade til

Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen var tidligere 10 Tillægssøer, og der leveredes ca. 200 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har nu Kort til 80 Svin aarlig. Der holdes 11 Faar, og Fjerkraeholdet er ca. 125 Høns.

Store Gammelby har grundmurede, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er ældre, men velholdt; den er tækket med Rør. Af de 3 sammenbyggede Avslængere, som har Tag af Pandeplader og overvejende er nye og velindrettede, har de 2 Sidelængere Trætrimpel; af disse er der Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige, Længen mod Nord indeholder Lade; desuden foran denne paa Gaardspladsen et Motorhus og Vest for Hovedbygningen en Længe med Sider og Tag af Pandeplader, den rummer Redskaber, Maskiner og Vognport. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og en Petroleumsmotor giver Drivkraft til de faste Maskiner samt til Gaardens Vandværk.

Store Gammelby ejedes i forrige Aarh. af Jens Damgaard Hansen, af hvem den i 1898 købtes af Kristen Andersen Pedersen, Gaarden var da paa 146 ha med godt 13 Td. Hrtk.; han solgte den i 1912 eller 1913 til et Konsortium, og Gaarden skiftede nu Ejer gentagne Gange under Verdenskrigen, foruden at der frasolgtes ca. 49 ha i større og mindre Parceller til Naboer (vistnok af Konsortiet) samt Jord til ét eller to Husmandsbrug; i 1919 købtes Gaarden af Ib Madsen, som i 1921 solgte den med godt 97 ha til den nuværende Ejer. I 1930 har denne frasolgt 2,8 ha til en Naboejendom samt 5,5 ha til et Husmandsbrug, og Gaarden fik derved sit nuværende Areal.

(Gaarden ejedes i sidste Halvdel af det 16de Aarh. af Kronen, der i 1573 gav den paa Livstid til Adelsmanden Jørgen Daa, som endnu ejede den i 1597.)

BIRK, Mejrup Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer E. Søndergaard, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. ca. 6 km.

Matr.-Nr. 4a af Mejrup er nu kun paa ca. 10 ha, og af de oprindelige Bygninger staar kun det teglhængte Stuehus og en Del af Laden, der begge er opført efter en Ildsvaade i 1882; Staldbygningen, som svarer til den nuværende Ejendoms Behov, er derimod nyopført.

Birk, der ligger Nordøst for Holstebro med Indkørsel fra Vejen, som fra Mejrup Kirke fører mod Nord til Landevejen Holstebro—Skive, formodes at have været en gl. Selvejergaard; den ejedes i forrige Aarh. af Hansen, som solgte den til Gregers Storgaard og Kovsgaard; senere ejedes den af Pedersen, der opførte nye Bygninger efter Branden i 1882, og fra ham kom den til Anders Gammelby; i 1886 kom Gaarden til Tvangsauktion, og den overtoges da ved 5. Auktion for 50,500 Kr. igen af Gregers Storgaard, som senere solgte den til Jens Nyborg, der indrettede et Fællesmejeri paa Gaarden; i 1892 solgte han den til Otto Larsen, som havde den i en Snes Aar; han var kendt paa Egnen for sin gode Hestebesætning. Senere, i 1916, overtoges Ejendommen, der da var paa ca. 70 ha med godt 8½ Td. Hrtk., af Direktør J. C. Jacobsen, Jydsk Land-Hypotekforening, af hvem den i 1919 solgtes til Poul Nielsen; han solgte den i 1926 til Stamhusbesidder H. H. C. S. Jermiin, Stamhuset Ausumgaard, som bortforpagtede den et Aar, hvorefter Birk i 1927 ved Stamhusets Afløsning til fri Ejendom blev stillet til Raadighed for Landbrugsministeriet (Jordlovsudvalget), der oprettede 9 Statshusmandsbrug, hver med fra 6—7,5 ha, hvorefter Hovedparcellen med ca. 10 ha senere afhændedes til den nuværende Ejer.

STORE BLÆSBJERG, Mejrup Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer O. Chr. Olesen, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. godt 5 km.

Store Blæsbjerg (Matr.-Nr. 12 af den nordvestlige Del af Mejrup) har nu kun 37,5 ha med 6 Td. 1 Skp. 0 Fdk. 2¾ Alb. Hrtk.; Jorderne, der ligger samlet ved Gaarden i en Firkant, er noget bakkede. Gaarden, der ligger Nordøst for Holstebro med Indkørsel fra Holstebro—Skive Landevej, ligger ligesom Jorderne ret højt.

Hovedbygningen, der ligesom Avlsbygningerne er opført af Grundmur, er bygget i 1908, ligger mod Nord til Haven og bestaar af en Hovedfløj, der har høj Kælder samt to korte Sidefløje mod Syd, alt tækket med Tegl. De sammenbyggede Avlsbygninger, som er opført i 1902 efter en Brand, er tækket med Rør; en Vindmotor paa Rygningen af Laden giver Drivkraft til de faste Maskiner og Gaardens Vandværk, og der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden.

Blæsbjerg var i Middelalderen en gl. Hovedgaard; omkring Aar 1500 ejedes den af Per Nielsen, fra hvem den kom til Rigsrd. Niels Clemmetsen til Avnsbjerg m. fl. (se under Lindtorp). Ved hans Død i 1518 konfiskeredes den ligesom hans øvrige Gods af Kongen, og Blæsbjerg Len blev overdraget til Eiler Bryske, men den tidligere Ejers Søn, Rasmus Clemmetsen, fik det dog tilbage og havde det i Aarene 1520—23, ligesom Frederik d. Første derefter gav ham Blæsbjerg til Ejendom. Ved Rasm. Clemmetsens Død i 1529 købte Rigshofm. Mogens Gjøre hans Gods, og han overdrog i 1540 Blæsbjerg til en uægte Søn Falk Gjøre; senere kom Gaarden atter tilbage til Kronen, der i 1577 overdrog den til kgl. Enspænder Fr. Gans og i 1581 overlod den til ham som Len; i 1626 ejedes Blæsbjerg af Fru Dorete Budde til Volstrup, som fik Tilladelse af Kongen til at udlægge Blæsbjerg med tilhørende Gods til sin Datter Mette Friis i Stedet for dennes Part i Volstrup. I de fattige Tider, der fulgte efter de mange Krige i de følgende to Slægtled, sank Blæsbjerg ligesom saa mange andre Ejendomme ned fra sin Stilling som Hovedgaard, og i 1683 var den delt i to Gaarde, hver med 10 Td. Hrtk., der laa under Handbjerg Hovgaard, og i 1770 i to Gaarde, hver med $7\frac{1}{2}$ Td. Hrtk. (Store og Lille Blæsbjerg), som da laa under Krogsdal.

I forrige Aarh. ejedes Store Blæsbjerg i ca. 40 Aar af Amtsraadsmedlem Bagge, efter hvem den kom til Chr. Bierrum, der senere solgte den til Carlsen; efter Gaardens Brand i 1902 solgte han den til J. C. Dideriksen, som opførte Avlsbygningerne og i 1905 solgte Gaarden til Søren Jensen; han solgte den i 1907 til P. Jensen Bundgaard, der opførte Hovedbygningen. Under Verdenskrigen kom Gaarden i Handelen og skiftede Ejer gentagne Gange; i 1921—22 købtes den af Hans Jensen, som i 1923 solgte den til den nuværende Ejer. Der er i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede frasolgt ca. 3 ha.

Øst for Gaarden ved Randen af en Lavning, som vistnok i ældre Tid har staaet under Vand, er der for nogle Aar siden ved Pløjning fundet Murrester og Egetømmer, formodentlig af de gl. Bygninger.

NØRRE RISUM, Borbjerg Sogn og Komm., Hjern Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Enkefru Else Risum, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. 10 km, Tlf. Borbjerg 1.

Matr.-Nr. 29a m. fl. af den mellemste Del af Borbjerg Sogn, samlet Areal 104,1 ha, deraf 103 Ager og 1,1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 1 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 78,000 Kr. (87,000), Jordv. 47,800 Kr. (52,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 46,000 Kr., Løsporet i Hjern-Ginding Hrd.s Brandf. for 45,600 Kr.; Lys og Kraft fra Holstebro Elektricitetsv.

Nørre Risum ligger ca. 2 km Syd for Borbjerg Kirke ved den offentlige Vej til Landevejen Holstebro—Viborg; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden — største Delen ligger dog Sydøst for denne — er 39 ha god Muldjord paa sandblandet Lerunderlag, Resten — 64 ha — er Sandmuld, for en Del Hede, som i de senere Aar er opdyrket; Underlaget er dels sandblandet Ler, dels Sand. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932—34.

Gaarden drives af Ejerinden med en Søn P. Risum som Bestyrer; de 39 ha (den bedste Jord) dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Blandsæd, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7 Kløver og Græs. Det øvrige Areal dyrkes dels i en 5 Marks, dels i en 7 Marks Drift, Sædskifterne her er følgende: I 1. Blandsæd, 2. Roer, 3. Byg, 4.—5. Kløver og Græs. II 1. Blandsæd, 2. Roer og Kartofler, 3. Blandsæd, 4.—5.—6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 40—50 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 34 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 166 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Godthaab« i Skave.

Der holdes som Regel 10 jydsk Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 3 kaarede og stambogsførte Følhopper, og der tillægges 4—5 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer, der er hidtil leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 85 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Nørre Risum har grundmurede gode Bygninger, der i de senere Aar er restaureret og paalagt ildfaste Tage. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har en Frembygning til denne og Tag af Cementsten; den indeholder en stor køn Beboelse med indlagt Centralvarme. Af de

tre sammenbyggede Avlslænger, som har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvilken Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Syd; til den sydlige Side af denne er hen mod den østlige Ende tilbygget et Roehus; desuden Øst for Hovedbygningen en straaetækt Bygning, der rummer Vognport og Brændsel, Øst for Laden en Hjelm med Tag af Pandeplader og Vest for Gaarden dønnens Vindmotor. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Vindmotoren.

Risumgaard, der i Middelalderen var en Selvejrgaard (jordegen Bondegaard), ejedes i 1593 af Kronen, som da skænkede den til Chr. Parsberg; i 1683 laa den med 17 Td. Hrtk. under Østergaard, og senere er den formodentlig blevet delt i de to Risumgaarde, foruden at der er blevet frasolgt Jord; Nørre Risum ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Peder Tinggaard Jensen, hvis Steddatter i 1864 bragte den til sin Mand Søren Berthelsen Bjerre; Gaarden laa da tæt ved Sønder Risum, og den største Del af Jorden laa hen som Hede og uopdyrket Kær; den ny Ejer tog nu fat paa Jordernes Opdyrkning ved Hjælp af Mergling og Vandafledning, og i Aarene 1870—72 flyttede han Gaardens Bygninger til deres nuværende Plads; i Maj 1900 overtoges Gaarden af Sønnen Bertel Berthelsen Risum, som fortsatte Faderens Arbejde med Opdyrkning af Jorden, og ved hans Død i 1927 overtoges Gaarden af Enken, den nuværende Ejerinde.

PAJBJERG, Borbjerg Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Chr. Lund Have, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. 10 km, Tlf. Borbjerg 15.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Sdr. og Nr. Hvam, samlet Areal 41,4 ha, deraf 39,4 Ager, 1 Frugtplantage og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 5 Td.: Ejdskv. 70,000 Kr. (80,000), Jordv. 30,400 Kr. (45,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Holstebro Elektricitetsv.

Pajbjerg ligger Nordøst for Holstebro ved den offentlige Vej mellem Nr. Hvam og Holstebro; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er Halvdelen ret stærk Lerjord, Resten Muldjord, alt paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige delvis kalket.

Jorden dyrkes i fri Drift med nogen Frøavl af Hvid- og Rødkløver; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 5 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 25—30 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Brødebæk« i Hvam.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 225 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Der holdes 3 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Pajbjerg har grundmurede nye, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne gamle Have, har Frontspids til denne og Skifertag; den rummer en stor god Beboelse. De tre sammenbyggede Avlslænger, som er opført i 1919, er tækket med Cementsten; af Længerne er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den sydlige Sidelænge, Kostald i den nordlige (med Svinestald paa Loftet) og Lade i Længen mod Vest; desuden fra den østlige Ende af Ko- og Svinestalden en Sidelænge mod Nord, som ogsaa rummer Svinestald, og Nord for denne en rund Svinestald af Træ, tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden ligger lunt og hyggeligt, omgivet af Haven, Frugtplantagen og Læplantning.

Pajbjerg, der allerede nævnes i 1683, ejedes i forrige Aarh. af Peder Pajbjerg, efter hvem den overtoges af Svigersønnen Thomas Pajbjerg; han solgte den senere til Jac. Jensen, som i Aarene 1881—85 opførte nye Bygninger, og samtidig flyttedes Gaarden noget mod Vest til sin nuværende Plads, der hørte da 75 ha til Ejendommen. I 1899 maatte Jensen forlade Gaarden, og denne købtes da af den kendte Frøavler og Planteforædler Jens Hvidberg (se Hunsballe), og han tiltrak her den senere i Landbrugets kaalroedyrkende Egne ansete Pajbjerg Kaalroestamme; i 1904 solgte han Ejendommen, og tre Gange i de følgende to Aar skiftede denne nu Ejer, samtidig med at der frasolgtes ca. 25 ha; i 1906 købtes den med godt 50 ha samt Besætn. for 62,000 Kr. af L. Vestergaard, der samme Aar solgte den med Besætn. for 64,500 til N. Th. Boel og N. Chr. Nielsen; disse solgte den samme Aar til Niels Peder Bastrup, som i 1912 solgte den til den nuværende Ejer. I 1929 og —30 er der frasolgt Jord til to Statshusmandsbrug, henholdsvis paa 5 og 5,5 ha, og Gaarden fik derved sin nuværende Størrelse.

PERREGAARD, Borbjerg Sogn og Komm., Hjerme Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Niels Ørregaard, Postfb. og nærmeste St. Hjerme, Afst. 3½ km og godt 9 km til Holstebro, Tlf. Hvam 2.

Matr.-Nr. 1a af Perregaard, samlet Areal 50,2 ha, deraf 49,2 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 7 Skp. o Fdk. 2 Alb.; Ejdkv. 67,000 Kr. (77,000), Jordv. 39,600 Kr. (50,000); Bygn. er fors. i »Vermund« for 39,000 Kr., Løvsøret i samme Selskab for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Holstebro Elektricitetsv.

Perregaard ligger Vest for Landevejen Holstebro—Skive ved Sognevejen mellem Hjerme St. og Hvam og har Indkørsel fra denne Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god (ret stærk) Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1930—35.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift med nogen Frøavl af forskellige Sorter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 15 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 28 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhornsrace, den fornyes overvejende ved Indkøb, Køerne græsser i Løvsdrift; der fedes hvert Aar 25—50 Stkr. Kreaturer; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Brødebæk« i Hvam.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 65 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Perregaard har grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der er ældre, ligger mod Syd til Haven, den har en kort Sidelænge mod Syd mod denne og er tækket med Straa. De tre sammenbyggede Avislænger, som er opført efter en Brand i 1904, er tækket med Pandeplader; af Længerne er der Kostald i den østlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende der gaar en Sidelænge mod Vest, som rummer Hønseshus m. m., og Lade i Længen mod Nord. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved en Vindmotor, der staar i Marken.

Perregaard ejedes fra 1890 af Jørgen Perregaard, der da overtog den efter sin Fader, som havde faaet Gaarden ved at ægte Enken efter den forrige Ejer; i 1898 solgte Jørgen Perregaard Gaarden til Mads Svejdal, der i 1911 solgte den med 57 ha til Jens Chr. Jepsen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1926; i 1928 er der frasolgt godt 6 ha til et Statshusmandsbrug, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse.

SØNDER DAMGAARD, Borbjerg Sogn og Komm., Hjerme Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Jens Jensen Damgaard, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. 11 km, Tlf. Børbjerg 2.

Matr.-Nr. 9 m. fl. af den mellemste Del af Borbjerg Sogn, samlet Areal 55,2 ha, deraf 48,5 Ager, 1,2 Eng, 4,5 Hede og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 2 Skp. 1 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdkv. 67,000 Kr. (75,000), Jordv. 37,400 Kr. (42,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Holstebro Elektricitetsv.

Sønder Damgaard ligger Syd for Borbjerg Kirke ved den offentlige Vej til Landevejen Holstebro—Viborg; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 11 ha Hede, som nu for en Del er opdyrket, er 42 ha mild Lermuld paa Lerunderlag, medens 6,5 ha er Sandmuld paa Sandunderlag (opdyrket Hede). Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1930—35. Engen er god Haardbundseng paa Sandunderlag.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Blandsæd, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 20 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 25—30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, dog indkøbes der en Del Dyr, Køerne græsser i Løvsdrift; den gennemsnitlige Smørtydelse pr. Ko er ca. 170 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Godthaab« i Skave.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svine-

besætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 61 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns med ca. 600 Kyllinger aarlig.

Sønder Damgaard har grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1923, ligger mod Nord til den gl. Have, den afløste den tidligere, som var opført i 1868; den har Karnap til Haven, Skifertag og indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme. De 2 sammenbyggede straatækte Avlslænger, der er bygget i Aarene 1878—99, er velholdte; af Længerne er der Stald til Heste og Søer i den østlige Sidelænge, Ko- og Svinestald samt Gennemkørselsport i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Øst for Hovedbygningen en Bygning med Tag af Cementsten, den rummer Værelser til Folkene og Garage, Øst for Gaarden en Vindmotor samt en Hjeml med Tag af Pandeplader og Vest for et Redskabs- og Maskinhus af Træ, tækket med Cementsten. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Vindmotoren.

Sønder Damgaard er en Slægtsgaard, der omkring Midten af forrige Aarh. ejedes af Jens Christoffersen; efter ham overtoges den i 1868 af Sønnen Christoffer Damgaard, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1909. Der er i 1917 tilkøbt et Areal paa ca. 6 ha, som tidligere var solgt fra Gaarden.

HANDBJERG HOVGAARD, Handbjerg Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. N. J. Ejskjær, Postfb. og nærmeste St. Handbjerg, Afst. 1 km, ca. 10 til Struer og 14 km til Holstebro, Tlf. Handbjerg 15.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Handbjerg Hovgaard, samlet Areal 132,5 ha, deraf 102 Ager, 24 Eng, 4 Skov og 4,5 Have, Gaardsplads og Veje, Hrtk. 13 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 140,000 Kr. (145,000), Jordv. 75,300 Kr. (83,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 117,000 Kr., Løsporet i »Vermund« for 100,000 Kr.; Lys og Kraft fra Vinderup Elektricitetsv.

Handbjerg Hovgaard ligger ca. 1 km Syd for Handbjerg St., hvorfra Vej fører til Ejendommen; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen Sandmuld, en mindre Del dog Lermuld paa Ler-, sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933—34. Engen er Dyndjord; Arealet, som er drænet og kultiveret, dyrkes. Skovens Bevoksning er Gran og Fyr.

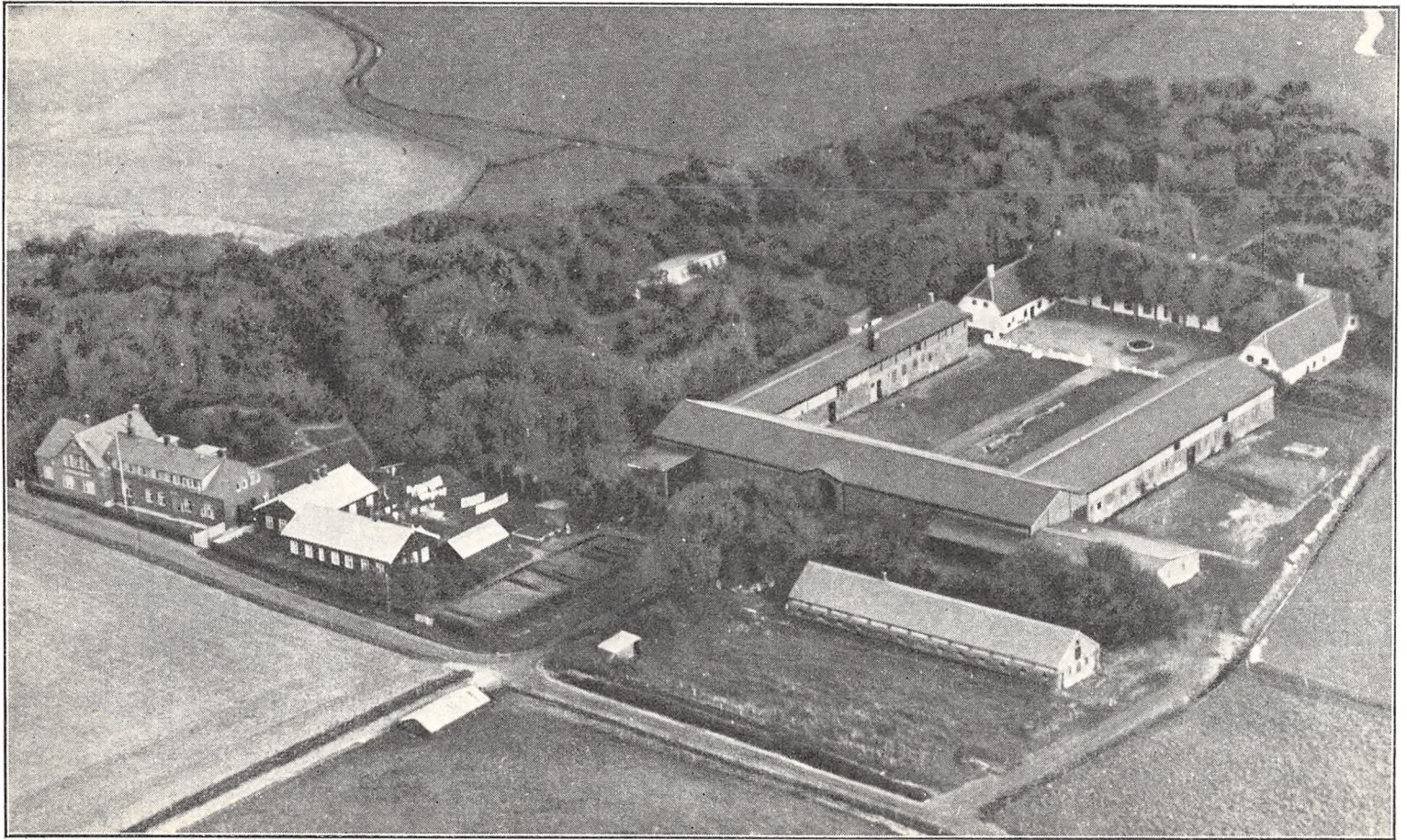
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 240 Sække Superf., 50 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 70 Malkekøer, 3 Tyre og 80 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig med 170 kg Smør, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Ryde Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket en Hingst af ren belgisk Race, præmieret med 1. Præmie og optaget i Stambogen, og der tillægges 6—8 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Gaarden er Avlscenter for Svin af dansk Landrace; Besætningen er for Tiden 12 kaarede Tillægssøer og 2 Orner, og Ungdyrene afsættes som Avlsdyr; der er tidligere leveret indtil 500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 130 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Handbjerg Hovgaard Hovedbygning, der ligger mod Øst til den store gl. Have og Plantning, som ogsaa strækker sig Nord for Gaarden, bestaar af 3 sammenbyggede Fløje, en Hovedfløj eller Midterfløj med gennemgaaende Frontspids og 2 mindre Sidefløje, opført af hvidpudset Grundmur i ét Stokværk og tækket med Tegl. Hovedbygningen, som med Avlsgaarden ligger i en Lavning, er opført eller ombygget i sidste Halvdel af det 18de Aarh. af Justitsrd. Jens Linde, hvis Navn sammen med Hustruen Sophie Krabbes og Aarstallet 1775 staar over Hovedindgangen; Midterfløjen rummer en stor god Beboelse, den nordlige Sidefløj indeholder Værelser og den sydlige Garage m. m.

Avlsbygningerne er opført efter en Brand i 1908; af de tre sammenbyggede Avlslænger, som overvejende er tækket med Tagpap, er der Kostald i den sydlige Sidelænge, Heste- og Svinestald (denne med muret Trimpe) i den nordlige og Lade i Længen mod Vest, gennem hvis

Handbjerg Hovgaard.

Midte der er Gennemkørselsport til Gaarden; desuden Sydvest for Gaarden en Svinestald med muret Trimpel og Tag af Cementsten; til Vestsiden af Laden ved den sydlige Ende er der opført en Vognport som Halvtag, og til den sydlige Ende af denne og Laden er der tilbygget en Forlængelse, en Lade, tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene. Gaarden har eget Vandværk med Vand fra artesisk Boring, og der hører et Hus til Ejendommen.

Handbjerg Hovgaard nævnes i Historien i 1438, den tilhørte da Søstrene Fru Inger (Enke efter Niels Quie), og Fru Elle, Døtre efter Niels Jepsen af Eskær; derefter kom den til Stubber Kloster, fra hvilket den ved Reformationen inddrogtes af Kronen; i 1547 overdrog denne Stubber Kloster med Gods, derunder Handbjerg By med en Gaard, der kaldtes Hofgaard, til Iver Juul; hans Datter Maren J. bragte den til sin Mand Erik Rosenkrantz til Landting, efter hvis Død i 1591 hun sad paa Handbjerg Hovgaard, til hun døde fattig og forarmet i 1624; den overtoges derefter af C. Chrf. Gersdorff, som i 1632 overdrog den til sin Datter Dorte og hendes Mand Johan Rantzau til Estvadgaard; i 1638 ejedes den med 12½ Td. Hrtk. af deres Børn, af hvilke Anne R. ægtede Joh. Brockenhuus til Hindsels (ved vor første Matrikel i 1662—64 havde Handbjerg Hovgaard 24 Td. Hrtk. og 237 Td. Hrtk. Bønderfæstegods); efter hans Død i 1673 arvede Sønnen Jørgen Brockenhuus en Part af Gaarden, som han testamenterede til sin Hustru, Cathr. M. v. Lohausen, men efter hans Død i 1677 blev Gaarden i 1679 efter Indførsel udlagt til P. Pedersen Høg for 1428 Rd. og i 1681 for samme Sum til dennes Søn N. Pedersen Høg; i 1682 overdrog han sammen med sin Svoger, Provst Chr. Soelgaard i Holstebro, der var gift med Søsteren Dorthea Høg, Gaarden med 24 Td. Hrtk. samt en Del Gods til Christen Linde til Volstrup. Efter hans Død i 1706 arvedes den af Sønnen af samme Navn og ved hans Død i 1723 af dennes Søn, Henr. L. Han solgte den i 1763 med Tiender og Gods (25, 13 og 204 Td. Hrtk.) til sin Søn, senere Justitsrd. Jens Linde (se under Hovedbygningen); efter hans Død 1799 overtoges den af Hustruen, Margr. Sophie Krabbe, der, efter at have afhændet største Delen af Fæstegodset, solgte den med Tiender og Gods (25, 19 og 56 Td. Hrtk.) for 11,800 Rd. Cour. til sin Svoger Chr. Linde til Møltrup; i 1808 skødede han den med Tiender (Resten af Fæstegodset var da afhændet) for 35,000 Rd. Cour. til sin Søn Henr. Linde, som udparcellerede en Del af Gaarden (se Sølyst), hvorefter han i 1840'erne solgte den tilbageværende Hovedparcel til Apoteker D. C. Petersen, Hamburg. Linde var en af de første paa Egnen, der begyndte at anvende Mergel. Senere kom Gaarden til Konsul H. P. Rygaard, Allinggaard, som i 1857 solgte den med Besætn., Invt. og Avl for 100,000 Rd. til C. F. Ingerslev (senere Skaarupgaard i Vendsyssel); han mageskiftede den samme Aar, vurderet til 115,000 Rd., til Jernstøber Fryd, Kbhvn., for to nye Ejendomme paa Vesterbro; senere ejedes den af cand. phil. N. A. Hofman-Schmidt, fra hvem den i 1860 paa Auktion overtoges med Afbyggersteder for 55,000 Rd. af dennes Svigermoder, Enkefru Doroth. C. Kemp, f. Schmidt, der samme Aar solgte den for 60,000 Rd. til Chr. Ebbensgaard til Staby Kærgaard, som frasolgte Afbyggergaarden Sølyst. Han solgte i 1907 Handbjerg Hovgaard med 187 ha, godt 17 Td. Hrtk. (deraf 110 Ager, 41 Eng, 10 Græsningjord, 11 Mose, 11 Hede og 4 ha Have og Gaardsplads) for 145,000 Kr. til P. Buhl og I. P. Nielsen, der agtede at udstykke Gaarden; de solgte den kort efter til Fattiggaaardsbestyrer M. Nybæk, som straks solgte den med Besætn. for 145,000 Kr. til Overforv. Maegaard, Bygholm; han mageskiftede den i 1908 til P. C. Hansen (senere Brede Ladegaard i Kongens Lyngby og derefter Bustrup i Salling); han udstykkede en Del af Gaarden og solgte derefter i 1911 Hovedparcellen med ca. 130 ha, 12½ Td. Hrtk. for 125,000 Kr. til forannævnte M. Nybæk; han solgte den i 1913 uden Besætn. og Avl for 140,000 Kr. til Ejendomshandlerne A. Andersen og P. Skipper, der i 1914 solgte den for 148,000 Kr. til Prpt. Ib paa Lindtorp. Senere ejedes den af Landmand Petersen, som i 1916 solgte den for 195,000 Kr. til Forp. P. Støvring; han solgte den i 1918 med Besætn. for 265,000 Kr. til K. J. Ejskjær, der i 1920 overdrog den til Sønnen, den nuværende Ejer.

SØLYST, Handbjerg Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Holger Knudsen Kold, Postfb. og nærmeste St. Handbjerg, Afst. 2 km og godt 9 km til Holstebro, Tlf. Handbjerg 7.

Matr.-Nr. 1c m. fl. af Handbjerg Hovgaard, samlet Areal 61,8 ha, deraf 60,5 Ager og 1,3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. o Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 100,000 Kr. (110,000), Jordv. 64,600 Kr. (75,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr., Løsøret i »Vermund« for 62,500 Kr.; Lys og Kraft fra Vinderup Electricitetsv.

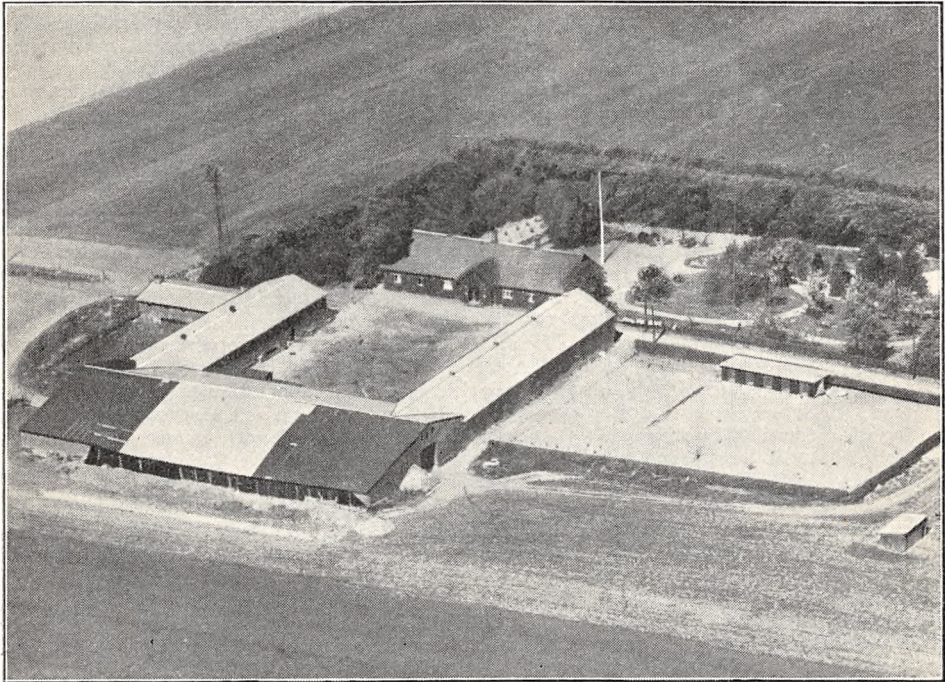
Sølyst ligger 2 km Sydvest for Handbjerg St. med Indkørsel fra den offentlige Vej mellem Handbjerg St. og Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er højtliggende, men jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet i 1934.

Jorden dyrkes i en alm. 8 Marks Drift, deraf $1\frac{1}{2}$ Skifte med Roer, og der avles lidt Frø af Hvidkløver; uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 90 Sække Superf., 40 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg ved Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4269 kg med 3,95 pCt. Fedt og godt 188 kg Smør, Mælken leveres til Ryde Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 3 Følhopper, men intet

Sølyst.

Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns (brune og hvide Italienere).

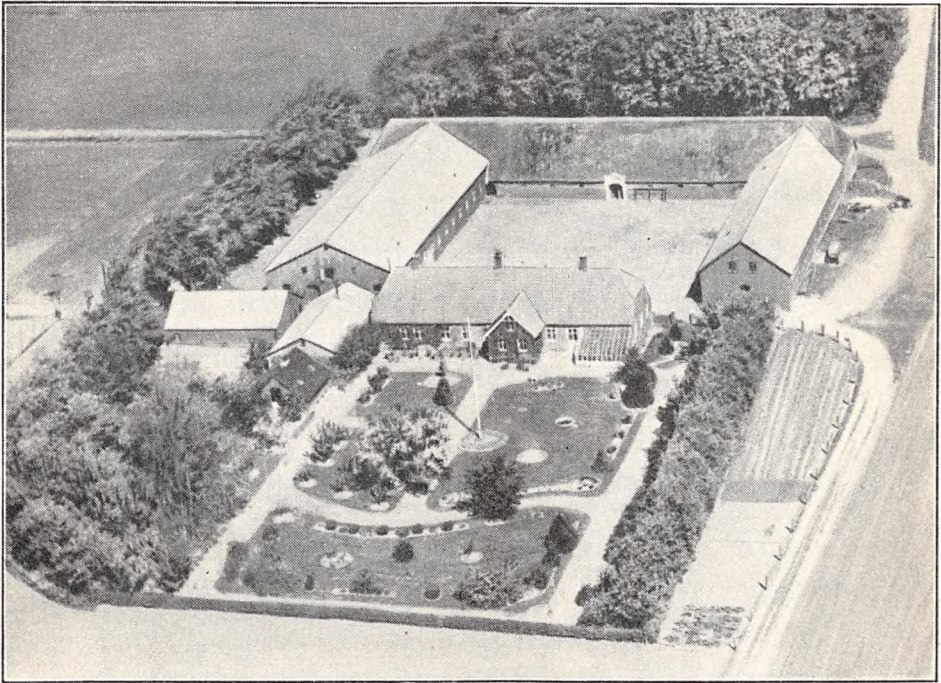
Sølyst har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord (ikke helt solret) til den store Have, som er skærmet ved Læbælte, har en lille Frembygning med lav Frontspids til Gaarden og Skifertag; den indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som har muret Trimpel, er der Ko- og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, og Lade i Længen mod Syd; desuden Vest for Hovedbygningen Gaardens Vindmotor. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Vindmotoren.

Sølyst er, som Matr.-Nr. antyder, udskilt som en Parcelgaard fra Handbjerg Hovgaard; den ejedes i forrige Aarh. af Enkefru J. Windfeldt (tidligere Landting); hun solgte den i 1894 til H. A. Knudsen, Trøjborg, der i 1905 overdrog den til Sønnen L. Aagesen Knudsen; i 1934 blev Gaarden ved Auktion solgt til Eksportørerne I. Lundgaard og Th. Sørensen, som i Marts samme Aar solgte den for 133,000 Kr. til den nuværende Ejer. Samtidig frasolgte et mindre Areal paa ca. 6 ha.

SØNDERBYGAARD, Handbjerg Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. P. Sv. Riis, Postfb. og nærmeste St. Handbjerg, Afst. 4 km og godt 11 km til Holstebro, Tlf. Hvam 28.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Handbjerg, samlet Areal 79,7 ha, deraf 66,5 Ager, 11 Eng, 1,1 Plantage og 1,1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdkv. 86,000 Kr. (90,000), Jordv. 46,200 Kr. (51,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 64,000 Kr., Løsoret i Hjerm-Ginding Hrd.s Brandf. for 57,000 Kr.; Lys og Kraft fra Holstebro Oplands Elektricitetsforsyning.

Sønderbygaard ligger Syd for Handbjerg St. med Indkørsel fra Vejen Handbjerg—Borbjerg; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen god Sandmuld, en

Sønderbygaard.

mindre Del Lermuld, overvejende paa Lerunderlag. Terrænet, der gennemskæres af et Par Dalstrøg, er ret jævnt med Hæld mod Øst til Engen, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—35. Engen er nærmest Moseeng; Arealet bliver nu drænet og kultiveret. Plantagens Bevoksning er Gran med lidt Løvtræ, der ligger noget spredt omkring paa Ejendommen.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift med Avl af lidt Hvidkløverfrø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 125 Sække Superf., 40 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

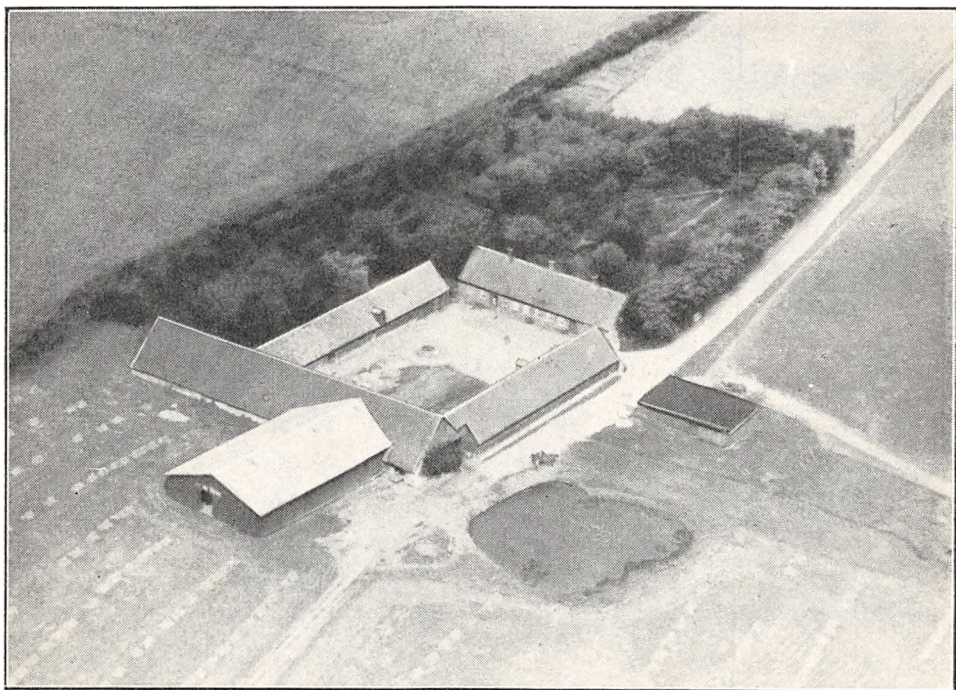
Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 20 Stude om Aaret; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 154 kg aarlig, Mælken leveres til Ryde Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 3 Følhopper, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Svinebesætningen har tidligere været 10 Tillægssøer, og der er leveret indtil 485 Slagterisvin om Aaret; der er nu 6 Søer, og Gaarden har Kort til 96 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar og en Væder; Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sønderbygaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store Have, har en frembygget Frontspids samt et Drivhus (til Vindruer) til denne; den er opført i 1860'erne, tækket med Tegl og indeholder en god og køn Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værksted, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge; denne, der har Tag af Cementsten, har muret Trimpel ligesom den vestlige Sidelænge, Kostalden, der er opført i 1912 og er tækket med Pandeplader; den straatækte Længe mod Nord rummer Lade. Desuden Vest for Hovedbygningen 2 Længer, tækket med Pandeplader; af disse rummer den ene Svinestald, den anden Garage, Tørveskur m. m. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og der er eget Vandværk med Vand som kommer ved Tryk. Gaarden ligger kønt, omgivet af Læplantning og de kønne Haveanlæg.

Sønderbygaard nævnes allerede ved Enevældens Indførelse i 1660, den laa da ind under Landtings Hovedgaardstakst og fulgte denne, til Ulrik Chr. v. Schmidten (se Landting) solgte

Ausum Vestergaard.

Sønderbygaard med $9\frac{1}{2}$ Td. Hrtk. for 2260 Rd. Cour. til Niels Nielsen; Gaarden, der i 1680 havde 12 Td. Hrtk., menes opstaaet ved Nedlæggelsen af en ældre (mindre) Landsby, Sønderby. Efter Udskiftningen under de store Landboreformer i Slutningen af det 18de Aarh. kaldtes Gaarden med sin Hovedparcel for »Storgaard«; den ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af And. Christensen, der solgte den til Gregers Andersen; han tilkøbte en mindre Nabogaard, lagde Jorderne sammen og ændrede derefter Gaardens Navn til Sønderbygaard; efter hans Død i 1888 solgte Broderen, Mort. Andersen i Ryde, samme Aar Gaarden til Direktør Peter Laursen Storgaard, som i 1918 afstod den til Sønnen Gregers Laursen Storgaard, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1929.

AUSUM VESTERGAARD, Hjerm Sogn, Komm. og Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Chr. Ausum, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. $2\frac{1}{2}$ km og 9 km til Holstebro og Struer, Tlf. Hjerm 14.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af V. Ausum, 14a af den mellemste Del og 72 m. fl. af den nordlige Del af Hjerm, samlet Areal 54 ha, deraf 52 Ager, 1 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 6 Skp. 2 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdkv. 82,000 Kr. (86,000), Jordv. 50,700 Kr. (56,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 67,900 Kr.,

Løsoret i »Vermund« for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Ausum Vestergaard ligger 2 km Sydvest for Hjerm St. ved offentlig Vej mellem den gamle og den ny Landevej Holstebro—Struer; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger 3—4 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft særdeles god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket fra eget Kalkleje.

Jorden dyrkes i fri Drift med en Del Frøavl af forskellige Sorter samt Fremavl af Saakorn; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 31 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3626 kg med 3,68 pCt. Fedt og 149 kg Smør, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hjerm«.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 87 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Ausum Vestergaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Cementsten, er de 2 Sidelænger opført i 1905; den vestlige af disse rummer Værelser til Folkene, Vognport, Svine- og Hestestald og den østlige Kostald; Længen mod Syd, der er tækket med Tegl, rummer Lade; denne er udvidet med en Sidelænge mod Syd, en Trælade, tækket med Pandeplader. Desuden Øst for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus, en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde; der hører et Hus til Ejendommen samt et Kalkleje, fra hvilket store Dele af Omegnen har købt Kalkmergel. Gaarden er skærmet mod Vestenvind af Læplantning.

Ausum Vestergaard, som har været Arvefæstegaard under Hovedgaarden Ausumgaard, er en gl. Slægtsgaard, den har været i Slægtens Besiddelse i henved 200 Aar, dels som Arvefæste og siden 1872 som Selveje; den købtes da af Peder Christensen, efter hvem den i 1886 overtoges af Svigersønnen Niels Ausum; han frasolgte 7 ha omkring 1900; efter ham overtoges Gaarden i 1916 af Sønnen, den nuværende Ejer.

FELDBORG, Hjerm Sogn, Komm. og Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Vilh. Kjerulf Gosvig, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. 3 km, godt 8 til Struer og 11 km til Holstebro, Tlf. Øster Hjerm 5.

Matr.-Nr. 8a m. fl. af den nordlige Del af Hjerm, samlet Areal 44,3 ha, deraf 41 Ager, 2,3 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 2 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 72,000 Kr. (75,000), Jordv. 41,000 Kr. (45,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,000 Kr., Løsoret i Hjerm-Ginding Hrd.s Brandf. for 45,300 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Feldborg ligger lige ved Øster Hjerm Kirke, Vest for denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, undtagen Mosen, som ligger mod Syd i Hummelose, bestaar overvejende af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er dels fladt, dels svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Havre, 4. Roer, 5. Byg, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 30 Sække Superf. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 2 Tyre og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race (jydsk, Korthorns- og rød dansk Malkerace), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hjerm«.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden

6 Tillægssøer; der leveres normalt ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 61 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 150 Høns.

Feldborg har grundmurede store, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1882; den er tækket med Skifer og rummer en stor og god Lejlighed. Gaardens øvrige Bygninger er alle tækket med Tegl. Af de 3 sammenbyggede Avslængere er den vestlige Sidelænge opført i 1899, den rummer Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald samt Hønsehus og Værksted; den østlige, som er bygget i 1907, indeholder Ko- og Svinestald, den nordlige Længe, Laden, er bygget i 1868; fra den vestlige Ende af denne udgaar en Sidelænge mod Nord, et Redskabs- og Maskinhus; desuden Øst for Hovedbygningen et Tørvehus. I Ko- og Svinestalden er der ildfast Loft, Jernbjælker med Lægter, dækket med Ler. Gaarden, som ligger højt og frit, ligger kønt, omgivet af Have og Plantninger.

Feldborg ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Laust Chr. Jensen, der i 1863 overdrog den til sin Svigersøn Mads Nic. Gosvig; han tilkøbte i 1868 en Nabogaard, Neder Feldborg, og lagde sammen med Hovedparcellen, hvorved denne fik sin nuværende Størrelse. Efter ham overtog Sønnen, den nuværende Ejer, Gaarden i 1895.

HJERMGAARD, Hjerm By, Sogn, Komm. og Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Rud. Asmussen, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. $\frac{1}{2}$ km og $7\frac{1}{2}$ km til Holstebro, Tlf. Hjerm 2.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Hjermgaard, samlet Areal 35,2 ha, deraf 33,2 Ager, 1,2 Eng og 0,8 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 2 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 64,000 Kr., Jordv. 37,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 47,000 Kr., Løsoeret i »Danmark« for 50,400 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Hjermgaard ligger $\frac{1}{2}$ km Nordøst for Hjerm St. ved Vejen i Retning af Volstrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), der er merglet fra ældre Tid. Engen er nærmest Dyndjord.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer, 6. Byg, 7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 20 Sække Superf., 6 Kalig. og 12 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, dog indkøbes der enkelte Dyr og fedes ca. 10 Kreaturer om Aaret, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3200 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hjerm«.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 100 Høns.

Hjermgaard har grundmurede nye, gode Bygninger, der er opført (efter en Brand) i 1929—30. Hovedbygningen, som ligger mod Øst til Haven, har gennemgaaende Frontspids med Karnap og én til Haven tillige med Altan; den er tækket med Skifer og indeholder en god Lejlighed med indlagt Centralvarme og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avslængere er der Lade i Længen mod Vest, Værelser til Folkene samt Svinestald og Hestestald i den sydlige Sidelænge og Kostald i den nordlige; denne er med den østlige Ende forbundet med Hovedbygningen ved en Halvtagsbygning, som rummer Garage og Vadskehus, tækket med Pandeplader ligesom en Halvtagsbygning (en Vognport) af Træ, der udgaar fra den østlige Ende af Kostalden som en Sidelænge mod Nord. Desuden Nord for Gaarden en Hjeml, tækket med Tagpap. Der er ildfaste Lofter (støbte Slagger og Jernbjælker) i alle Stalde, og Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden ligger kønt.

Hjermgaard, der tidligere var Fæstegaard under Hovedgaarden Ausumgaard, var i lange Tider en Slægtsgaard inden for Slægten Andersen; i 1910 solgte P. Andersen den til den nuværende Ejer, og samme Aar blev der frasolgt 2,5 ha af Gaardens Tilliggende.

LUNDGAARD, Hjerm Sogn, Komm. og Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Gravers Offersen, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. 1 km, til Struer $6\frac{1}{2}$ og godt 10 km til Holstebro, Tlf. Hjerm 11.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Hjermhede, samlet Areal 39,5 ha, deraf 38,5 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 1 Skp. 3 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 75,000 Kr. (80,000), Jordv. 43,900 Kr. (48,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Lundgaard ligger 1 km Vest for Hjerm St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift med Avl af lidt Frø: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 10 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, der fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3700 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hjerm«.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der leveres normalt ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Lundgaard har grundmurede gode, velholdte Bygninger med Tag af Rør og Straa. Stuehuset ligger mod Syd til den gl. Have, der er rig paa Frugttræer. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene, Gennemkørselsport, Svine- og Hestestald samt Stald til Søer i den østlige Sidelænge, Kostald, Gennemkørselsport samt Vognport i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; til denne, som har Vindmotor paa Rygningen, er der ind mod Gaarden opført et Møddinghus, et Halvtag med Tag af Pandeplader; desuden Vest for Stuehuset et Redskabs- og Maskinhus, tækket med Cementsten. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i alle Stalde, og Vindmotoren giver Drivkraft til Kværn m. m. og Gaardens Vandværk. Gaarden, som ligger kønt i Landskabet, har Indkørsels-Allé fra den gl. Landevej Holstebro—Struer.

Lundgaard er en gl. Selvejergaard; den ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Chr. Mehl, der i 1872 solgte den til Fr. Nygaard; han solgte den i 1881 til Povl Andersen, som Aaret efter solgte den til Iver Chr. Bjerg; han overdrog den April 1883 til Sønnen Peter Lundgaard, efter hvem den i 1907 overtoges af Sønnen, Kreatur-Eksportør Ivar Lundgaard; han solgte den i 1926 til Landbrugsk. P. P. Hedegaard, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1928.

SKARBYGAARD, Hjerm Sogn, Komm. og Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Jens Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. ca. 4 km og 7 km til Holstebro, Tlf. Hjerm 81.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af den sydlige Del af Hjerm, samlet Areal 92,7 ha, deraf 91 Ager og 1,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 95,000 Kr. (97,000), Jordv. 55,300 Kr. (62,100); Bygn. er fors. i »Vermund« for 60,000 Kr., Løsporet i samme Selskab for 65,000 Kr.; Lys og Kraft fra Holstebro Oplands Elektricitetsforsyning.

Skarbygaard ligger ca. 4 km Syd for Hjerm St. med Indkørsel fra Vejen mellem Hjerm og Landevejen Holstebro—Skive; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Helbrak, 2. Hvede, 3. Roer, 4. Bland-sæd, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 2 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer og Fedekvæg, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hjerm«.

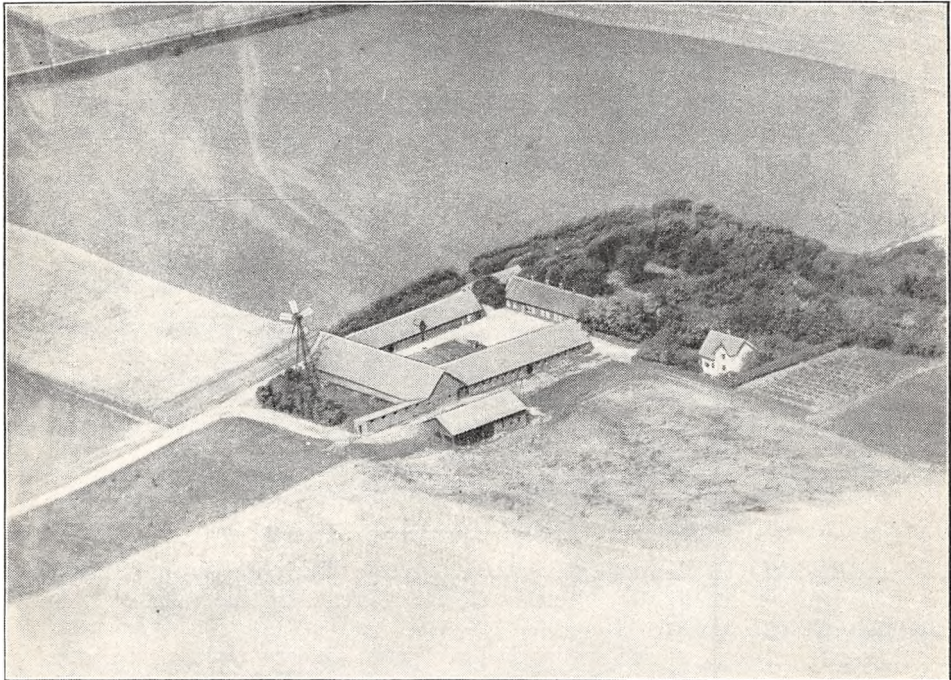
Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 85 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Skarbygaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Tegl, den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avls-

længer, som har Tag af Cementsten, er der Værelser til Folkene, Svine- og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Syd; til den østlige Ende af Laden er der tilbygget en Halvtagsbygning — et Roehus — som en Sidelænge mod Syd, og da Kostalden fortsætter ind i den østlige Ende af Laden, er der nær Forbindelse mellem Kostalden og Roehuset; desuden Øst for Gaarden en Hjelm, hvis nordlige Del, som er opført af Grundmur, rummer Stald; den er tækket med Pandeplader. Endvidere Vest for Hovedbygningen et Redskabs- og Maskinhus med Tag af Cementsten og Syd for den vestlige Ende af Laden Gaardens Vindmotor. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i alle Stalde, eget Vandværk, Vindmotoren giver Drivkraft til Kværn m. m.; til Ejendommen hører en Villa, der ligger i Haven Øst for Hovedbygningen. Gaarden ligger kønt ved sin store Have og Plantning.

Skarbygaard var i ældre Tid Fæstegaard under Hovedgaarden Ausumgaard, hvorfra den senere er købt til fri Ejendom. Den ejedes i forrige Aarh. af Løjtn. Agerschou, efter hvis Død

Skarbygaard.

den overtoges af Enken; hun solgte den i 1895 til Iver Chr. Iversen, som i 1897 solgte den til Peder Larsen; han solgte den Novbr. 1900 til Anton Chr. Ingv. Poulsen; efter hans Død overtoges den af Enken, Jensigne Jensen, der i 1916 ægtede den nuværende Ejer.

SKETTERUPGAARD, Hjerm Sogn, Komm. og Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Brødrene Christen, Carl og Andreas Hoved, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. $2\frac{1}{2}$ km, 8 til Struer og ca. 11 km til Holstebro, Tlf. Øster Hjerm 9.

Matr.-Nr. 18a m. fl. af den nordlige Del af Hjerm, samlet Areal 45,7 ha, deraf 45 Ager og 0,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 10 Td.; Ejdksv. 72,500 Kr., Jordv. 50,500 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 45,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Sketterupgaard ligger Nordøst for Hjerm St., Vest for Hjerm østre Kirke, ved offentlig Vej mellem Struer og Handbjerg; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Havre, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6.

Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf. og 50 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hjerm«.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbt); Gaarden har Kort til 67 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Sketterupgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1913; den har Frontspids mod Syd til Gaarden, takkede Gavle og Tegtag; den rummer en god Bolig. De 3 sammenbyggede Avslænger, som er ældre, er overvejende tækket med Straa; af disse er der Kostald i den østlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; paa Sydsiden af denne er Straataget erstattet med Asbest. (Laden og den vestlige Sidelænge er opført i 1880 og Kostalden i 1892). Gaarden er omgivet af Have og Plantninger.

Sketterupgaard er en gl. Selvejergaard, der har været i den nuværende Slægts Besiddelse i mange Slægtled; den ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Chr. Pedersen Hoved, som i 1830 overdrog den til sin Søn Chr. Christensen H.; efter hans Død i 1879 arvedes den af Chr. Christensen H., ved hvis Død i 1909 den overtoges af Enken Birthe Christine, f. Madsen, og ved hendes Død i 1929 af de 3 Sønner, de nuværende Ejere.

SOFIENLUND, Hjerm Sogn, Komm. og Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Chr. D. Ægidius, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. 2 km, godt 6½ til Struer og 10 km til Holstebro, Tlf. Hjerm 43.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Volstrup, 92 af den nordlige Del af Hjerm, 26 af Landting, 2a m. fl. af Dalby og 1b af Qvistrup, samlet Areal 58,3 ha, deraf 54,5 Ager, 2,8 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 90,000 Kr. (100,000), Jordv. 59,600 Kr. (62,100); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 43,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Sofienlund ligger 2 km Nord for Hjerm St. ved den offentlige Vej mellem Hjerm og Volstrup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Skoven er gl. Løvskov.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 100 Sække Kvælstof.

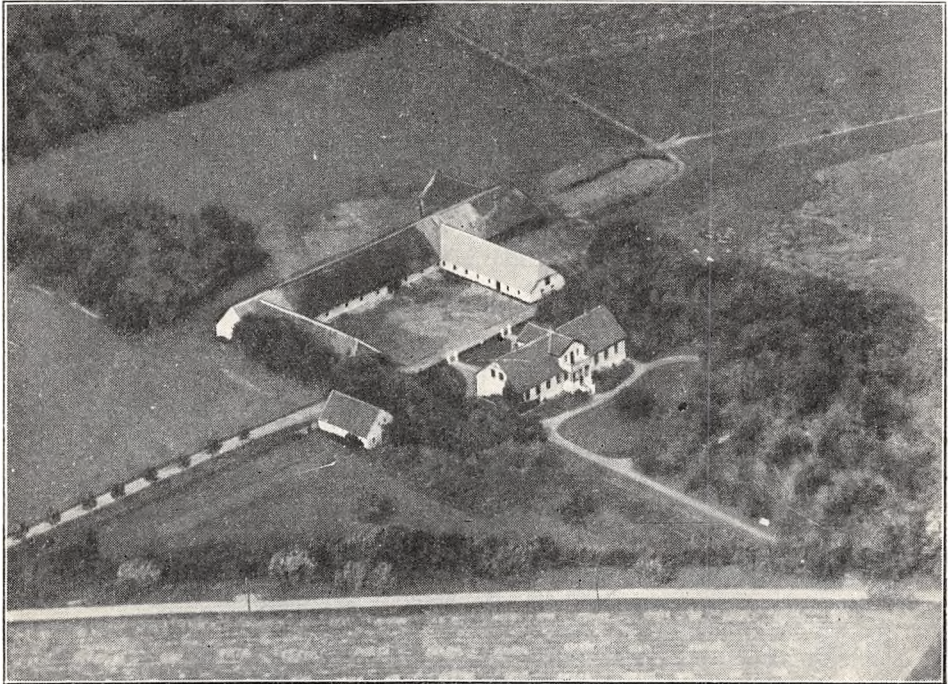
Kvægbesætningen, der bestaar af 5 Køer og 8 Stkr. Ungkreaturer (Gaarden drives nærmest som kvægløst Landbrug), er af blandet Race, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hjerm«.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der leveres normalt ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 43 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Sofienlund har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den gl. Have, har Veranda med Altan til denne, gennemgaaende Frontspids, høj Sokkel og Tegtag; den indeholder en god stor Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Værelser til Folkene, Garage og Hestestald i den sydlige Sidelænge, som har Tag af Cementsten, Svinestald i den nordlige, som er tækket med Pandeplader, og Lade i den straatækte Længe mod Vest; fra den nordlige Ende af denne udgaar en teglhængt Sidelænge mod Vest, der rummer Kostald; desuden Syd for Hovedbygningen et teglhængt Redskabs- og Maskinhus; i den gl. Lade findes der svært Egetømmer. Gaarden ligger højt og kønt Øst for Skoven, omgivet af Have og Plantninger.

Sofienlund er oprettet paa én af de Parceller, som omkring Aar 1800 udskiltes fra Volstrup (se denne), og Gaarden har muligvis faaet sit Navn efter den daværende Ejers Hustru, Fru Sophie Øllegaard; kort efter synes den at være kommet til Prokurator Jac. Lindam, der senere blev Herredsskriver i Ulfborg og Hind Hrd. I 1805 solgte Chr. Holst Sønderlund Gaarden med

7½ Td. Hrtk. for 9020 Rd. Cour. til J. Kjerulf Sand, efter hvis Død i 1814 den samme Aar paa Auktion solgtes for 16,720 Rbd. Navneværdi til A. Nielsen Hauboe; han solgte den Aaret efter for samme Beløb til Købmand L. H. Kier i Holstebro; senere ejedes den af S. Nielsen, som i 1818 mageskiftede den for Lerkenborg i Fjends Hrd. til J. J. Bonne; under Landbrugs-krisen blev den i 1825 solgt fra ham ved Tvangsauktion for 500 Rbd. Sølv til ovennævnte L. H. Kier, der straks solgte den for 1600 Rbd. rede Sølv til Jens Nielsen Damgaard, som i 1831 solgte den for 3700 Rbd. Sølv til Løjtn. L. S. Lassen. I 1838 ejedes Sofienlund af Mads Qvistgaard og senere af C. L. Wille til Lindtorp, der endnu ejede den i 1850, den havde da 15 Td. Hrtk. Senere kom den til Schmidt Knudsen, efter hvis Død den overtoges af Enkefru Knudsen, som i 1878 solgte den med ca. 100 ha, 14¼ Td. Hrtk., Avl og Besætn. for 120,000 Kr. til C. E. Ægidius; han frasolgte en Del af Arealet, hvorefter Gaarden i 1904 overtoges af Sønnen Carl Ægidius, efter hvem den i 1917 overtoges af Broderen, den nuværende Ejer.

Sofienlund.

VOLSTRUP, Hjerm Sogn, Komm. og Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Enkefru J. Gottrup, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. 4 km og 6 km til Struer, Tlf. Struer 87.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Volstrup, samlet Areal 170 ha, deraf 115 Ager, 11 Eng, 5,5 Mose, 33 Skov og 5,5 Have, Park og Gaardsplads, Hrtk. 21 Td. 3 Skp. o Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 190,000 Kr. (200,000), Jordv. 121,200 Kr. (126,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 90,000 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Vand-turbine og Dieselmotor).

Volstrup ligger 4 km Nord for Hjerm St. ved offentlig Vej mellem Hjerm og Vinderup lige ved Jernbanen Struer—Skive tæt ved Venø Bugt; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket. Engen er af god Bonitet (Dyndjord), Skovens Bevoksning overvejende Løvtræ; Skoven er Naturskov og én af de vestligste Løvskove her i Landet (se Indledningen til Ringkøbing Amt).

Gaarden drives af Ejerinden med A. S. Mikkelsen som Bestyrer; Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Havre, 2. ½ Runkelroer og ½ Græs, 3. ½ Byg og ½

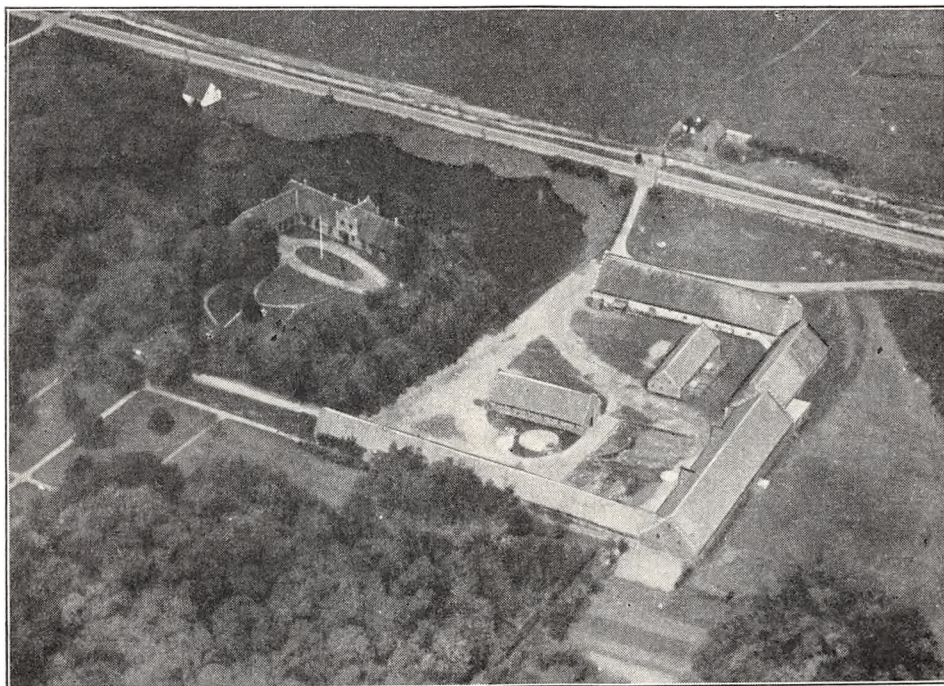

Hvede, 4. Havre, 5. Roer, 6. Byg, 7. Havre, 8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 160 Sække Superf., 50 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 89 Stude og Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og en Del Stude, idet der fedes ca. 45 Kreaturer om Aaret, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 11 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 170 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 150 Svin aarlig. Der holdes 9 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 80 Høns.

Volstrup Hovedbygning bestaar af 2 sammenbyggede grundmurede, teglhængte Fløj i ét Stok-

Volstrup.

værk, en Hovedfløj mod Nord med gennemgaaende Frontspids samt en mindre, vestlig Sidefløj. Hovedbygningen, der tidligere bestod af 3 Fløje af Bindingsværk, er opført eller delvis ombygget henholdsvis i 1805 og 1876; den ligger paa en Ø, omflydt af Vand, idet de gl. Grave delvis er bevaret; den indeholder en stor Bolig med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder.

De grundmurede Avlsbygninger, som ligger Sydøst for Hovedbygningen, er overvejende opført i 1917 efter en Brand; af Længerne rummer den lange sydlige Sidelænge, der er tækket med Cementsten, Værelser til Medhjælpere, Vognport, Garage og Hestestald; den er sammenbygget i Vinkel med den østlige Sidelænge, en ny teglhængt Kostald, bygget i 1922; denne har takkede Gavle ligesom den nordlige fritliggende Sidelænge, der rummer Lade ligesom Længen Nord for Kostalden; desuden inde paa Gaardspladsen 2 teglhængte Bygninger, af hvilke den nordlige rummer Magasin og Vognport og den sydlige, som har takkede Gavle, Svinestald. I Kø- og Svinestald er der Jernbjælker og murede Hvælvinger, der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører en Vandmølle samt et Hus til Ejendommen.

Volstrup skal efter Arild Huitfeldt være én af de Borge, som Erik Menved lod opføre i Jylland, efter at Bondeoprøret her var slaaet ned (se Bygholm, Bind V, Side 658—60); siden kom Volstrup under Ribe Bispestol, der holdt Lensmænd paa Gaarden, af hvilke Jens Kaas havde den i 1492; i Aaret 1500 forlenede Biskop Iver Munk den til sin Broder Mogens Munk, som er kendt fra sin Deltagelse i Oprøret mod Christian d. Anden, da han i 1523 d. 20. Jan. i Vejle personlig overbragte Kongen Opsigelse af Huldskab og Troskab fra en Del jydsk Medlemmer af Rigsraadet. Ved Reformationen inddrog Kronen Volstrup, som Mogens Munk derefter beholdt som kgl. Forlening til sin Død i 1558; allerede i 1542 havde Sønnen, Biskop Oluf M.,

af Kronen faaet Skøde paa Gaarden, som han dog først tiltraadte efter Faderens Død. Efter Biskoppens Død i 1569 arvedes Volstrup af Sønnen Jørgen M., efter hvis Død i 1589 Datteren Karen M. bragte den til sin Mand Iver Friis, hvis anden Hustru, Fru Dorete Budde, i 1626, 3 Aar efter Mandens Død, fik Tilladelse af Kongen til at udløse sin Søn Jørg. Friis til Oxholm og Steddatter Mette Friis af Volstrup, som hun derefter solgte til Enken efter Rigsrd. Iver Juul, Fru Ingeborg Parsberg (i 1638 havde Volstrup 120, men ved vor første Matrikel i 1662—64 kun 100 Td. Hrtk.). Efter hende arvedes Gaarden af Sønnen Axel Juul, efter hvis Død i 1671 Dr. Matth. Broberg til Sjelle Skovgaard (Wedelslund) gjorde Indførsel i en Part af Gaarden, og de følgende 10 Aar havde flere Ejere, deriblandt Axel Juuls Enke Elisabeth Friis, Part i Gaarden, til denne i 1682 igen samlede af Christen Linde, der Aaret i Forvejen havde faaet kgl. Tilladelse til at nyde sit Gods med adelig Frihed. Efter hans Død i 1706 overtoges Volstrup af Sønnen af samme Navn, efter hvis Død i 1723 Datteren, Jytte D. Linde, bragte den til sin Mand, Kapt. E. Fr. Zytphen; efter Hustruens Død ægtede han senere Øllegaard Marie Jermiin, som efter Mandens Død i 1756 Aaret efter ægtede Major Poul Klingenberg til Tanderup. Efter hans Død i 1771 testamenterede Hustruen, der i sit første Ægteskab havde Datteren Hedeve. Cathr. Zytphen, Volstrup til dennes to Døtre, Øllegaard og Ytte D. M. Grib (Datteren Hedevig havde i sit første Ægteskab været gift med Pastor A. F. Grib og i sit andet med Major L. V. Høeg til Bækmark), af hvilke Øllegaard Grib var gift med Etatsrd. Chr. Skov til Bustrup og Ytte Grib med Chr. Linde; efter Øllegaard Marie Jermiins Død i 1784 skødede Datteren, Hedevig Cathr. Zytphen, og Svigersønnen, Chr. Linde, Volstrup til hendes anden Svigersøn, Etatsrd. Chr. Skov til Bustrup, som i 1798 fik Tilladelse til at frasælge Godset, uden at Gaarden mistede sin Hovedgaardsfrihed, og i 1802 af Rentekammeret Tilladelse til fra Volstrups 63½ Td. Hrtk. Hovedgaardstakst at fraskille en Del Parceller (se Sofienlund), hvorved Gaardens Hrtk. kom ned paa 34 Td.; i Etatsrd. Skovs Tid var Volstrup bekendt for at have de bedste Staldstude (Fedestude) i hele Amtet, ligesom Haven, der laa i Læ af Skoven, i hans Tid var én af de Haver, som gav det største Udbytte af Frugt, Urter og Humle i hele Amtet. I 1804 frasolgte han Fæstegodset, der hidtil havde ydet Hoveri til Volstrup, til Selveje til Fæstebønderne for en Pris af 300—350 Rd. Cour. pr. Td. Hrtk. Efter hans Død 1818 skødede Enken Øllegaard Sofie, f. Grib, i 1819 Gaarden med 33 Td. Hrtk., deraf de 5 Mølleskyldshrtk., for 9500 Rbd. Sølv til Provst, Konsistorialrd. A. F. Skov i Hjerm; efter hans Død i 1828 overtoges den af Enken, Engel Elisab., f. Drebing, efter hvis Død i 1854 den kom til Konsul H. P. Rygaard, og fra ham kom den til C. F. Ingerslev til Handbjerg Hovgaard, der i 1857 solgte den med Mølle og Teglværk til C. H. Vorbech til Allinggaard for 100,000 Rd.; fra ham kom den atter til Konsul Rygaard, som ca. 1860 solgte den med 25 Td. Hrtk. til Ole F. Schultz; efter hans Død i 1865 solgtes den for 51,500 Rd. til P. Haagensen til Ullerup og H. Jørgensen til Tangsgaard; 2 Aar senere blev førstnævnte Eneejer, og han overdrog derefter Gaarden til Sønnen Frans H.; efter hans Død i 1889 overtoges den af Enken, Fru Amalie, f. Jørgensen, som i 1904 solgte den med 333 ha (23 Td. Hrtk.), deraf 20 Eng, 33 Skov, 30 Mose og 130 ha Hede, samt Vandmøllen til sin Svigersøn Jens Gottrup, der havde Gaarden i Forpagtning; samtidig frasolgte Heden og Mosen i Hodsager Sogn, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal; efter hans Død i 1933 overtoges den af Enkefru J. Gottrup, f. Hagemann, den nuværende Ejerinde.

ØSTER AUSUM, Hjerm Sogn, Komm. og Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Jens Nørsgaard, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. 2 km og 6½ km til Holstebro, Tlf. Hjerm 32.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af den mellemste Del af Hjerm, samlet Areal 38,5 ha, deraf 37,2 Ager, 0,5 Mose og 0,8 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 2 Skp. 1 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 63,000 Kr., Jordv. 38,700 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 42,000 Kr., Løsoørret i Hjerm-Ginding Hrd.s Brandf. for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Øster Ausum ligger 2 km Sydvest for Hjerm St. ved den gamle Landvej Struer—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer, 6. Byg, 7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 25 Sække Superf. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 27 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved Indkøb (der malkefedes), Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig med 147 kg Smør, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hjerm«.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 70 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 63 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Øster Ausum har grundmurede gode teglhængte Bygninger, opført i 1906 efter en Brand. Hovedbygningen ligger mod Syd til Haven og har lukket Veranda til denne; den rummer en god Bolig med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; til den vestlige Ende af denne er opført en Hjelm, der har Tag af Pandeplader ligesom en Bygning Vest for Hovedbygningen, der rummer Vognport, Tørve- og Hønsehus. I Ko- og Svinestalden er der ildfast Loft med Jernbjælker og Lægter, dækket med Ler. Ejendommen har eget Vandværk, som drives af en Vindmotor. Gaarden ligger højt og frit med Udsigt over Egnen mod Syd og Øst.

Øster Ausum, der har været Fæstegaard under Hovedgaarden Ausumgaard, er en gl. Slægtsgaard; i 1786 overtog Christen Jensen den i Fæste efter sin Fæster; efter ham overtoges Fæstet af Sønnen Bertel Christensen, som i 1871 afstod det til sin Svigersøn Søren Pedersen, der købte Gaarden til Selveje i 1880; efter hans Død i 1891 overtoges Gaarden af Enken Maren, f. Bertelsen, der drev Gaarden de følgende Aar med sin Søn, den nuværende Ejer, som Bestyrer, indtil han i 1910 overtog den som Ejer.

ØSTER AUSUMGAARD, Hjerm Sogn, Komm. og Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer J. Chr. Pedersen, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. 2 km og 8 km til Holstebro og Struer, Tlf. Hjerm 20.

Matr.-Nr. 7a m. fl. af den mellemste Del og 70 af den nordlige Del af Hjerm, samlet Areal 54,3 ha, deraf 50,8 Ager, 2,5 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. o Skp. 1 Fdk. 1 Alb.; Ejdk. 84,000 Kr. (84,000), Jordv. 44,900 Kr. (51,600); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 69,910 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Øster Ausumgaard ligger Syd for Hjerm St. lige ved Jernbanen ved offentlig Vej, som fra Stationen forbi Ejendommen fører til Sdr. Hjerm; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag, dog med enkelte lave Partier (humusblandet Jord). Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i Aarene 1900—1910 tillige kalket. Engen er Lavmose.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig 60—70 Sække Superf., 30—40 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, det er en tuberkelfri Stambesætning, som fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af fortrinlige Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der sælges mange Avlsdyr; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 5146 kg med 4,19 pCt. Fedt og 241 kg Smør (de tre bedste Køers Ydelse var i Fjor 452, 418 og 413 kg Smør), Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hjerm«, hvorfra den videresælges til Struer.

Der holdes som Regel 8 jyske Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 4 kaarede og præmierede Følhopper; der tillægges ca. 4 Føl aarlig. Svinebesætningen har tidligere været 20—30 Tillægssøer; Sogrisene blev solgt som Avlsdyr, og der leveredes ca. 200 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er nu paa 10 Søer, og Gaarden har Kort til 93 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

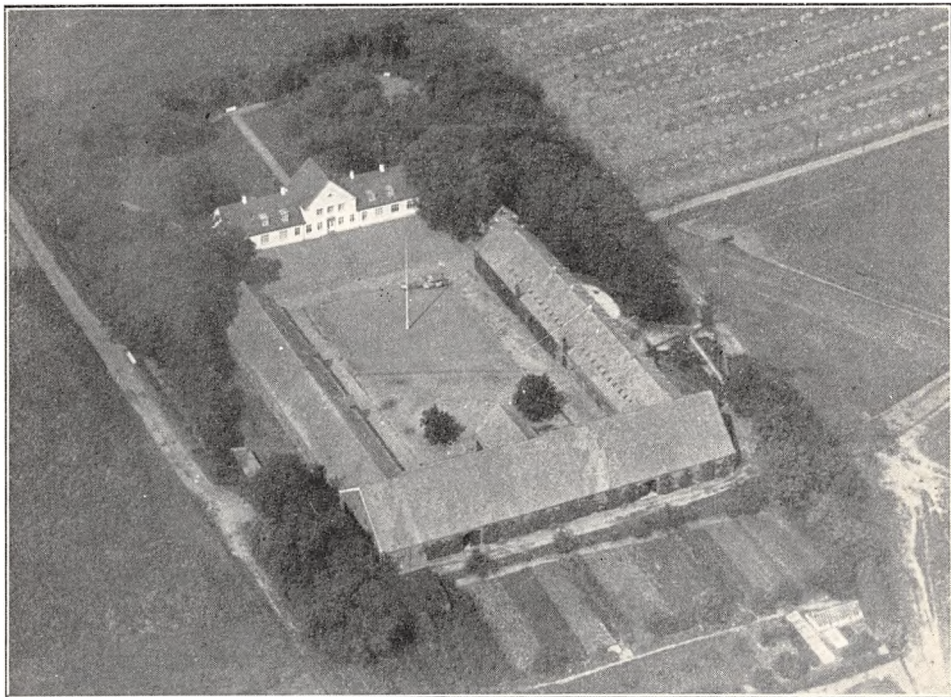
Øster Ausumgaard har grundmurede nye, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, har fra hver Ende en kort Sidefløj mod Vest til Gaarden; den er opført i 1880'erne, er tækket med Skifer, og den indeholder en stor god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført i 1921 efter en Brand, har de 2 Sidelænger Tag af Cementsten; den nordlige rummer Værelser til Folkene, Garage og Hestestald og den sydlige Kostald samt Svinestald paa Loftet over denne; Længen mod Vest, der har muret Trimpel og Tag af Eternit, rummer Lade. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i alle Stalde; Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden ligger kønt.

Øster Ausumgaard menes at være dannet ved Sammenlægning af 2 Gaarde, der i det 17de Aarh. sammen med Præstegaarden og en øde Gaard dannede Øster Ausum By; i Slutningen af forrige Aarh. ejedes Øster Ausumgaard af N. P. Dyhr, som i 1906 solgte den til O. Svend Poulsen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1911.

GIMSINGHOVED, Gimsing Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Struer Bitingsted, Ringkøbing A., Ejer Prpt., Eksportør Ivar Lundgaard, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. ca. $1\frac{1}{2}$ km, Tlf. Struer 211.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af den vestlige Del af Gimsing, 18a af Holmgaard, 6 af Sivekær, 29 af Hestbæk og 3k af Øster Ølby, samlet Areal 102 ha, deraf 96 Ager, 4 Eng og Græsningsjord og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 17 Td. 5 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdkv. 247,000 Kr. (170,000), Jordv. 137,700 Kr. (92,200); Gimsinghoved's Bygn. er fors. for 176,000 Kr., de til Gaarden hørende Huse for 24,000 Kr. og Keldsmark's Bygn. for 13,300 Kr., alt i Landbygn. Brandf., Gimsinghoved's Løsøre i »Danmark« for 129,000 Kr.; Lys og Kraft fra Struer Elektricitetsv.

Gimsinghoved.

Gimsinghoved ligger tæt Syd for Struer; der er Vej til Ejendommen saavel fra Struer som fra Landevejen Struer—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 11 ha, som ligger $1\frac{1}{2}$ km Vest for denne i Ø. Ølby, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, dog bestaar 3—4 ha af Skrænter o. lign., Kultur og Gødningskraft særdeles god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket. Engarealet er nærmest Dyndjord, som dyrkes.

Jorden dyrkes i fri Drift med Avl af lidt Kløver- og Roefrø og stor Lucerneavl; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 60 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 3 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3750 kg med 153 kg Smør, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der

er tidligere leveret ca. 750 Slagterisvin om Aaret (Grisene leveres fra Søndergaard); Gimsinghoved har Kort til 241 Slagterisvin om Aaret. Der holdes 18 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Gimsinghoved Hovedbygning, der ligger mod Vest (ikke helt solret) til den store kønne Have, er opført af hvidputset Grundmur i ét Stokværk med stor gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den er restaureret i 1916 og indeholder en stor smuk Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; en mindre, fritliggende Sidelænge ved den nordlige Ende rummer Vadskehus og Værelser.

De grundmurede store, velholdte Avlsbygninger, som er opført i 1916—17, har muret Trimpep og Tag af Cementsten. Af de 3 sammenbyggede Længer er der Hestestald, Værelser til Medhjælpere og Svinestald i den sydlige Sidelænge, Værelser, Kulrum og Kostald samt Kalve- og Svinestald over denne i den nordlige og Lade i Længen mod Øst; i dennes sydøstlige Del er der indrettet et Magasin med 3 Lofter, ligesom der er Magasin i en Frembygning ind mod Gaarden. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde; Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 3 Huse med Bolig til 4 Familier til Ejendommen. Paa en i sin Tid tilkøbt Gaard »Keldsmark« er Laden omdannet til Svine- og Kreaturstald. Fra Gaarden, som ligger ret højt, er der Udsigt over Struer By og Vandet.

Gimsinghoved bestod i 1660 af 3 Gaarde (med tilsammen 27 Td. Hrtk.), der hørte under Hovedgaarden Qvistrup, og i 1770 af 4 Gaarde med tilsammen 21 Td. Hrtk.; de er formodentlig frasolgt i Slutningen af det 18de Aarh. under de store Landboreformer, da største Delen af Godset frasolgtes (se Qvistrup); i 1869 ejedes Gimsinghoved med 13 Td. Hrtk. af Carl P. Petersen, efter hvis Død i 1882 Dødsboet solgte den Aaret efter med en Del Besætn. og Invt. for 102,000 Kr. til Landbrugsk. Jacobsen; han solgte den i 1892 (uden Besætn.) for 94,000 Kr. til A. Hansen, Nygaard, som i 1897 solgte den med ca. 67 ha, 12¼ Td. Hrtk. (tiendefri Hovedgaardsjord) til Godsejer P. Olufsen til Qvistrup; han solgte den i 1915 med Besætn. og Avl til Hestehandler Kresten Bach, der tilkøbte Ejendommen »Keldsmark« samt en Del Parceller, hvorved Ejendommens Areal en Tid var øget med 50 ha; ved Bortsalg mindskedes dette dog igen en Del; i 1925 solgte han Ejendommen til den nuværende Ejer, som ligeledes har dels frasolgt, dels tilkøbt mindre Arealer; i 1934 er der saaledes solgt ca. 5 ha til Struer Komm., men senere er der tilkøbt et noget lign. Areal.

HILLERSBORG, Gimsing Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Struer Bitingsted, Ringkøbing A., Ejer Bendt J. Hillersborg, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. 4 km, Tlf. Vejrum Nord 18.

Matr.-Nr. 1e m. fl. af Qvistrup og 15a af Nr. Holmgaard, samlet Areal 51,9 ha, deraf 47,4 Ager, 3,3 Eng og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 7 Skp. 3 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdkv. 81,900 Kr. (83,000), Jordv. 52,000 Kr. (53,700); Bygn. er fors. for 67,100 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Hillersborg ligger ca. 4 km Syd for Struer ved Vejen mellem den gamle og den ny Landevej Struer—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Leruld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket. Engen er Dyndjord.

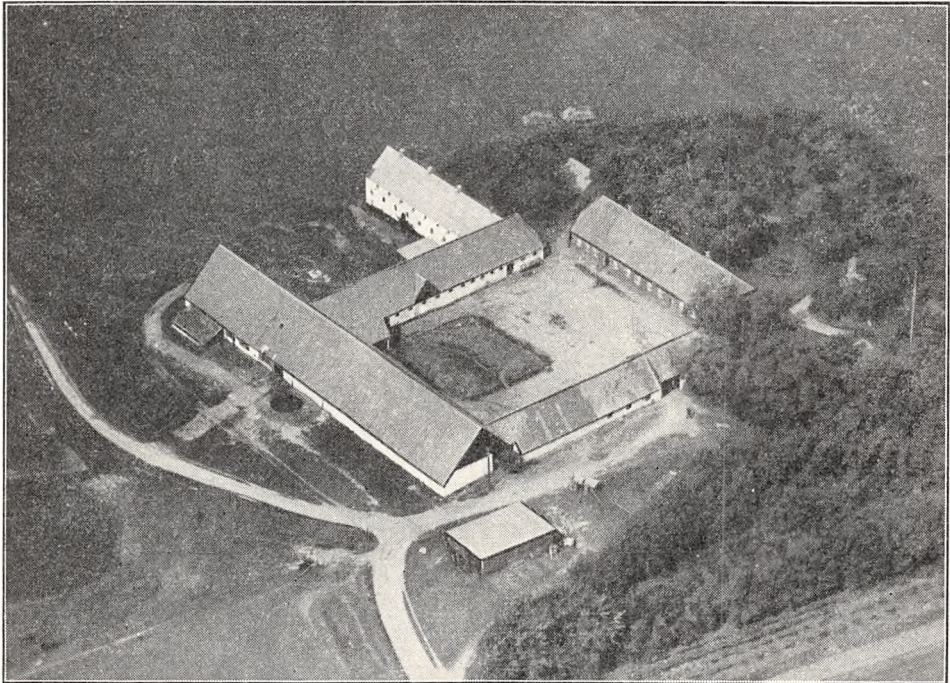
Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift med en Del Frøavl af Kløver, Græs og Roer: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Rødkløver til Frø, 5. Havre, 6. Kartofler, Roer og Roefrø, 7. Byg, 8. Hvidkløver til Frø. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 30 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 37 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4275 kg med 3,64 pCt. Fedt og godt 173 kg Smør, Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 350 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 112 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Hillersborg har grundmurede gode Bygninger, overvejende med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, rummer en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede hvidpudsede Avslænger er der Lade i Længen mod Syd, Hestestald, Værelser til Folkene, Gennemkørselsport og Svinestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige, fra hvis nordlige Ende en Svinestald i 2 Etager, tækket med Asbest, udgaar som en Sidelænge mod Vest; desuden Øst for Lade og Indkørselsvejen en Træbygning med Tag af Pandeplader, den rummer Vognport samt Redskaber og Maskiner. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Gaarden.

Hillersborg Hovedmatrikel er, som Matr.-Nr. antyder, udparcelleret fra Qvistrup, hvis Ejer (se Qvistrup) i 1792 fik Tilladelse til at udparcellere denne. Hillersborg ejedes i forrige Aarh. af Peder Hillersborg og Hustru Karen Pedersborg; efter disse overtoges den i 1858 af Pleje-

Hillersborg.

sønnen Christen Hillersborg, efter hvem den i 1901 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, der i 1920 tilkøbte ca. 4,5 ha.

HOLMGAARD, Gimsing Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Struer Bitingsted, Ringkøbing A., Ejer P. Holmgaard, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. $2\frac{1}{2}$ km, Tlf. Struer 63.

Matr.-Nr. 20a m. fl. af den vestlige Del af Gimsing og 19 af Qvistrup, samlet Areal 59 ha, deraf 49,8 Ager, 8,2 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. 2 Skp. o Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 118,000 Kr. (71,000), Jordv. 89,400 Kr. (41,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 78,576 Kr.; Lys og Kraft fra Struer Elektricitetsv.

Holmgaard ligger $2\frac{1}{2}$ km Syd for Struer ved offentlig Vej i Retning af Vinderup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet og senere delvis kalket. Engen er humusblandet Jord.

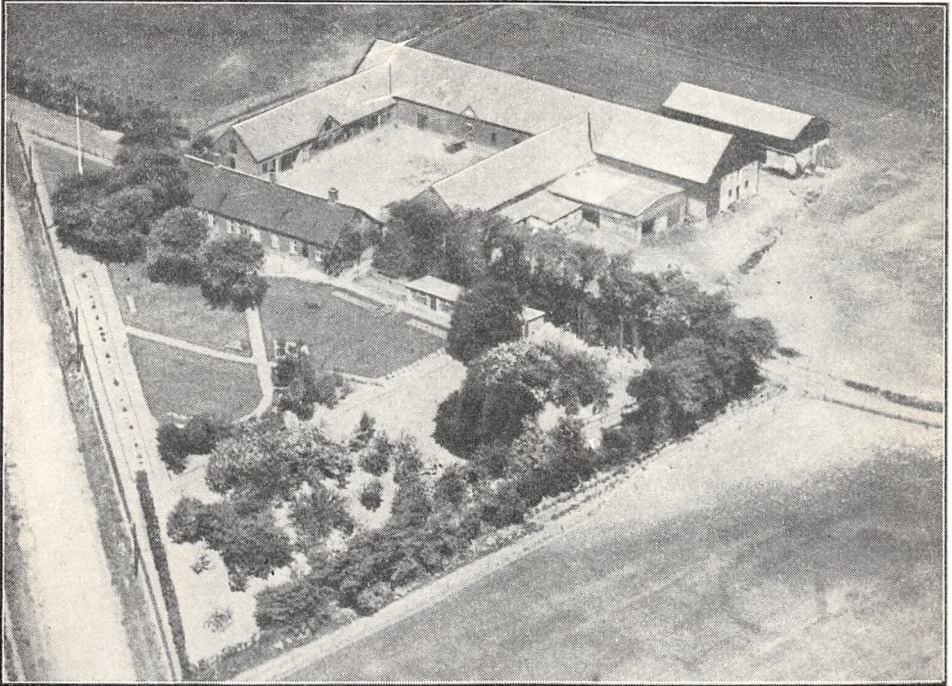
Jorden dyrkes i fri Drift med nogen Frøavl af forskellige Sorter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 15 Kalig. og 20 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket et Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 9 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Der holdes 8 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 125 Høns.

Holmgaard har grundmurede nye, store Bygninger. Den skifertækte Hovedbygning, der er opført efter Gaardens Brand ved Lynnedslag i 1895, ligger mod Syd til Haven; den indeholder en

Holmgaard.

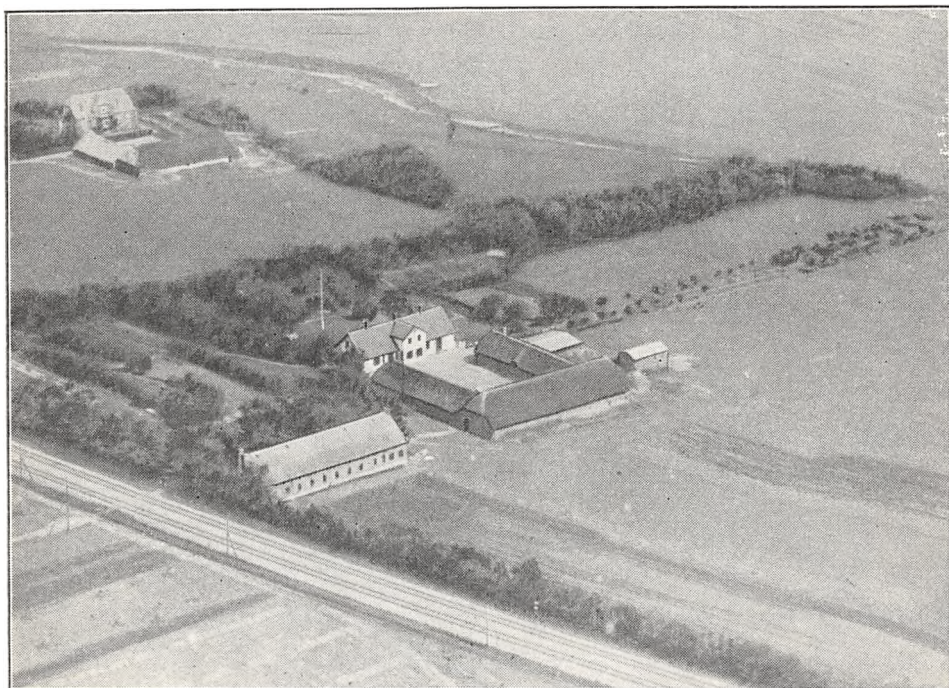
god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Avlslængerne, som har Tag af Cementsten, er opført efter en Brand i 1921. Af de 3 sammenbyggede Længer er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, i hvis sydøstre Hjørne der er indrettet Stald til Søer, og Lade i Længen mod Nord; i Forlængelse af denne mod Øst ud over Kostalden er der Ungkvægstald med Svinestald paa Loftet over denne. Desuden Nord for Gaarden en Længe med Trætrimpel, den rummer Redskaber og Maskiner, og Øst for Hovedbygningen et Hønsehus; fra Kostalden udgaar endvidere som en Sidelænge mod Øst et Møddinghus med Vægge af Kamp; de 3 sidstnævnte har alle Tag af Pandepalader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Betonloft i Hestestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Ejendommen ligger kønt nær Venø Bugt med Udsigt over denne.

Holmgaard var tidligere Fæstegaard under Qvistrup, hvorfra den tidlig omkring de store Landboreformers Tid købtes til fri Ejendom. Den ejedes i forrige Aarh. af Peder Pedersen Holmgaard; i 1873 overtoges den af Sønnen Chr. Pedersen H., efter hvem den i 1904 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer; Gaarden havde da et Tilliggende af ca. 42 ha, men i 1929 købtes en Nabogaard, »Nygaard« (efter at dennes Bygninger var nedbrændt) med 27 ha; der blev derefter opført Bygninger til en mindre Ejendom med 11 ha (denne er solgt i 1933), medens de 16 ha samt nogle andre Arealer, som Holmgaard ejede, lagdes ind under Holmgaard, og denne fik derved sin nuværende Størrelse.

HUNSBALLE, Gimsing Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Struer Bitingsted, Ringkøbing A., Ejer Frøavler Jens Hvidberg, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. $1\frac{1}{2}$ km, Tlf. Struer 20.

Matr.-Nr. 22a m. fl. af den vestlige Del af Gimsing, samlet Areal 20,6 ha, deraf 18,6 Ager og 2 Have, Gaardsplads m. m., Hrtk. 4 Td. 2 Skp. 2 Fdk. $1\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 63,000 Kr. (74,000), Jordv. 27,400 Kr. (28,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Struer Elektricitetsv.

Hunsballe ligger ca. $1\frac{1}{2}$ km Syd for Struer med Indkørsel fra den gamle Landevej Struer—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god mild Ler-muld paa Lerunderlag, dog er ca. 2 ha moseagtig Jord. Terrænet er fladt, Kultur

Hunsballe.

og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og senere kalket.

Hunsballe drives som Frøavls- og Forædlingsvirksomhed med særligt Henblik paa de kendte Pajbjerg Rodfrugt-Stammer.

Kvægbesætningen, der bestaar af 6 Malkekøer og en Del Opdræt, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 3 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der leveres 30—40 Slagteri-svin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Hunsballe har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den store Have, har lukket Veranda til denne, stor gennemgaaende, frembygget Frontspids og Tegtag; den rummer en stor køn Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede straatækte Avslænger er der Lade i Længen mod Syd, Hestestald og Vognport i den vestlige Sidelænge og Ko- og Svinestald i den østlige; fra den nordlige Ende af Svinestalden udgaar Møddinghuset som en Sidelænge mod Øst. Desuden Øst for Laden et Redskabs- og Maskinhus, der er opført af Træ og ligesom Møddinghuset har Tag af Pandeplader; endvidere Vest for Gaarden mellem denne og Jernbanelinien en stor skifertækt Bygning, som rummer et stort Frørenseri og -Tørreri. Der er murede

Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden ligger kønt, omgivet af den store Have med Udsigt over Venø Bugt, til hvilken Marken grænser.

Til Ejendommen hører »Ny Hunsballe«, der tidligere var Bolig for Forsøgslederen.

Hunsballe ejedes ved Aarhundredskiftet af Chr. Hunsballe, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1906 for her at fortsætte sin store Virksomhed paa Frøforædlingens og Frøavlens Omraade; denne Virksomhed, som var paabegyndt i 1893 paa godt 0,5 ha under Qvistrup, hvor J. Hvidberg var Gartner, udvidedes i de følgende 3 Aar til 10 ha. I 1895 købtes en mindre Ejendom, Lille Ravnholt ved Vinderup, og i 1898 Pajbjerg Nordøst for Holstebro, der solgtes i 1904; her fortsattes Forædlingsarbejdet, Gaardens Navn knyttedes til selv Frøavl- og Forædlingsvirksomheden, ligesom der blev tiltrukket flere anerkendte Rodfrugtstammer. Virksomhedens gode Trivsel krævede de følgende Aar nye Udvidelser, og som nævnt foran købtes Hunsballe i 1906. Senere udvidedes Virksomheden ogsaa til Øerne, i 1911 købtes en Gaard ved Skelskør, og da den navnlig udvidedes betydeligt under Krigsaarene, blev den omdannet til et Aktieselskab med en Aktiekapital paa $\frac{1}{2}$ Million Kr. Siden er der købt flere Ejendomme, større og mindre, paa Sjælland og Falster, foruden at der er erhvervet og bygget Pakhuse ved Slagelse, Eskildstrup paa Falster og Holstebro; endvidere er Virksomheden øget ved, at der avles meget Frø paa Kontrakt omkring hos mange Landmænd. Det i 1893 paabegyndte Arbejde har altsaa udviklet sig til en frodig Virksomhed, der samtidig har været til stor Gavn for vort Landbrug.

QVISTRUP, Gimsing Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Struer Bitingsted, Ringkøbing A., Ejer Godsejer A. Olufsen, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. ca. $3\frac{1}{2}$ km, Tlf. Struer 39.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Qvistrup, samlet Areal 292,3 ha, deraf 191,7 Ager, 22 Skov, 38,6 Plantage, 16,5 Mose, 16,5 Hede og 7 Have, Park og Gaardsplads, Hrtk. 35 Td. 2 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 380,000 Kr. (368,000), Jordv. 210,000 Kr. (234,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 301,395 Kr., Løstøret i »Danmark« for 249,500 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Qvistrup ligger ca. $3\frac{1}{2}$ km Syd for Struer ved den gamle Landevej Struer—Holstebro; af Jorderne er Ager og Skov samlet ved Gaarden, medens Plantage, Hede og Mose ligger i Hodsager Sogn, Ginding Hrd.; Agermarken er god Lermuld paa Lerunderlag, stærk Lerjord og let Sandjord findes ikke. Terrænet er ret jævnt med Hældning mod Limfjorden, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er dræet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar til Dels kalket (Merglingen og Dræningen paabegyndtes omkring 1860 og fuldførtes de følgende 10—12 Aar). Af Skoven er 22 ha Løvskov, medens Plantagen er bevokset med Naaletræ, for en Del ca. 20 Aar gl.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med en Del Frøavl af Rajgræs, Rapgræs, Engsvingel og Rødkløver; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 300 Sække Superf., 50 Kalig. og 125 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 125 Malkekøer, 4 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4300 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 14 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 35 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 250 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Qvistrup anelige Hovedbygning, der ligger mod Nord til den store Have og Park, bestaar af 3 sammenbyggede grundmurede Fløje i ét Stokværk, tækket med Skifer, en Hoved- eller Midterfløj i Retningen Øst—Vest og 2 mindre Sidefløje. Hovedfløjen, som har gennemgaaende Frontspids og høj Trappe samt et lavt firkantet Taarn ved den østlige Gavl, er oprindelig opført i 1637 af Axel Juul, saaledes som det fremgaar af en Sandstensportal over Indgangsdøren fra Haven; den var da i to Etager (den øverste nedbrudt i Begyndelsen af forrige Aarh.) med hvælvede Kældere samt et Taarn med et blytækket Spir ved den østlige Gavl; i Slutningen af det 18de Aarh. opførte en senere Ejer, Ritmester H. Fischer, 2 Sidefløje, som var forbundet med en Mur, men Spiret samt en stor Del af de 2 Sidefløje blev nedbrudt af en senere Ejer.

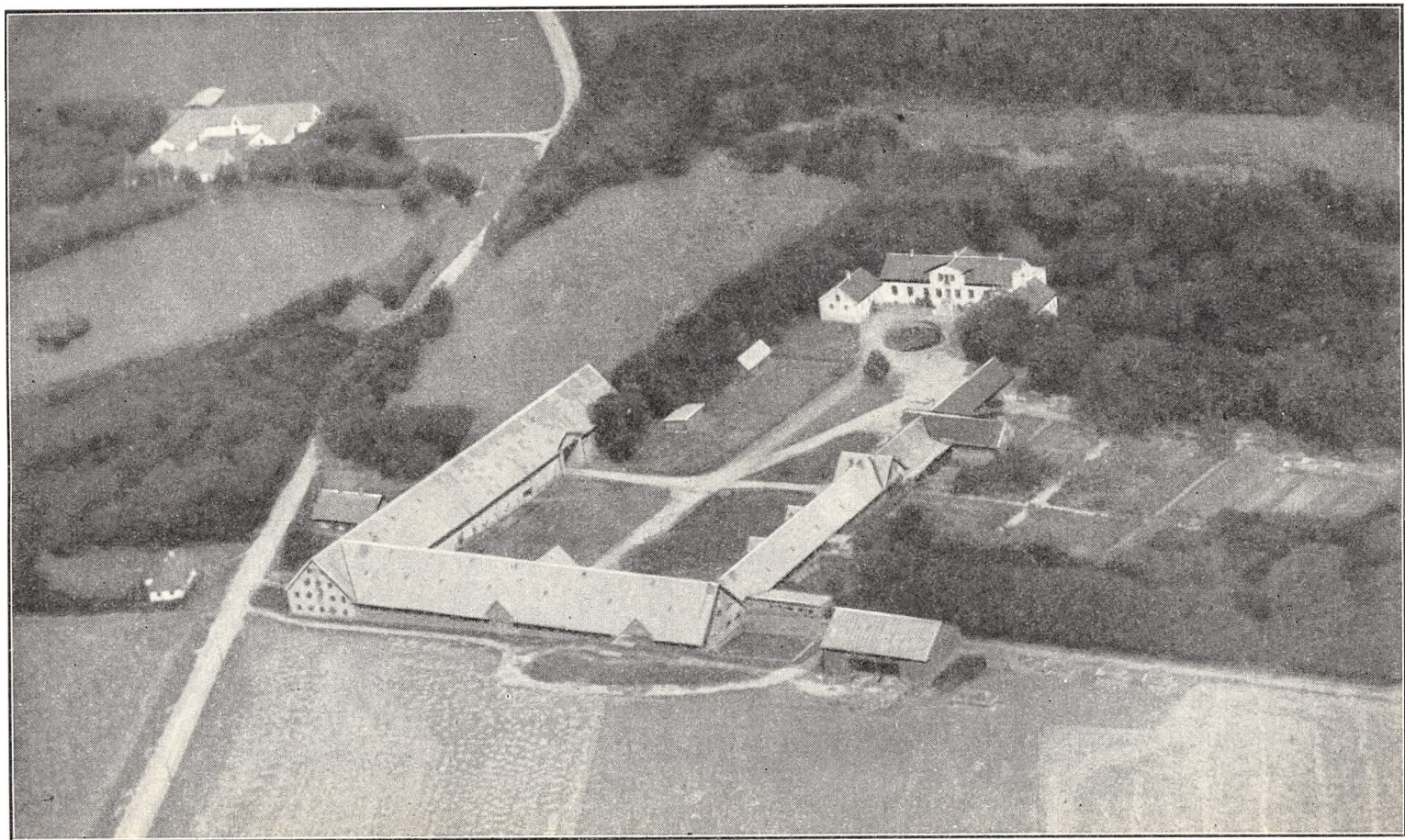
Apoteker Eyber (se Historien). Den nuværende Hovedbygning indeholder en stor smuk Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder.

De 3 sammenbyggede grundmurede Avisbygninger, der er opført efter en Brand, er overvejende tækket med Asbest; den østlige Sidelænge rummer i Midterpartiet, som har gennemgaaende Frontspids, Bolig til Forvalter og Elever, der er ligeledes her indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; i den nordlige Del af Længen, som har Tegtag, er der Hestestald og Stald til Søer, sidstnævnte udvidet i en Sidelænge mod Øst, og i den sydlige Del Svinestald; fra denne udgaar som en Sidelænge mod Øst en Halvtagsbygning, der rummer Kalvestald; Længen mod Syd (over for Hovedbygningen) indeholder Kostald og den vestlige Sidelænge, hvis Sider er af Asbest, Lade; i den sydlige Ende af denne er der Magasin med 3 Lofter. Desuden Øst for Kostalden en Trælade, tækket med Pandeplader. Der er ildfaste Lofter af Slaggebeton i Staldene, Transportbane til Roer, Laden indrettet som Hejselade, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Der hører 4 Huse samt en Smedie til Ejendommen.

Qvistrup ligger kønt, omgivet af de gl. smukke Haveanlæg.

Paa Afbyggergaarden Ørumgaard, som hører under Qvistrup, og hvis Jorder drives under denne, beboes Stuehuset af en Daglejer.

Qvistrup (Kvistrup) nævnes allerede i Historien i 1163, og den hører saaledes til Landets ældste Gaarde; nævnte Aar oprettede Prins Buris Tvis Kloster Øst for Holstebro, og han skænkede da Qvistrup med Birket af samme Navn samt en hel Del andet Gods i Egnen til Klosteret; ved Reformationen inddroges alt Kirke- og Klostergods under Kronen, og denne skænkede derefter i 1547 Tvis Kloster med dettes øvrige Gods, deriblandt Qvistrup, til den sidste katolske Bisp i Ribe Oluf Munk; efter dennes Død i 1569 ejedes Qvistrup af Sønnen Ludvig M. og efter hans Død i 1595 af dennes Søn Oluf M., der i 1613 afhændede den til Rigsrd. Iver Juul til Villestrup og Volstrup; efter hans Død i 1627 overtoges Qvistrup af Enken, Ingeborg Parsberg, og senere af Sønnen Axel Juul (se foran under Hovedbygningen). Ved vor første Matrikel af 1664 havde Gaarden 72 Td. Hrtk. Efter hans Død i 1671 overtoges den af Enken, Elisab. Friis, efter hvis Død i 1677 Boet solgte den i 1681 med 72 Td. Hrtk., Ausumgaard Ladegaard med 12 Td. samt ialt 216 Td. Hrtk. Gods for 10,000 Rd. til Rasm. Nielsen Overgaard (en Højesteretsdom i 1688 medførte, at der i 1689 maatte udstedes et nyt Skøde); efter at han i 1682 havde faaet kgl. Bevilling til at maatte nyde Gaarden med adelig Frihed, skødede han den i 1705 med Tiender og Gods (52, 11 og 27 1/2 Td. Hrtk.) samt Ausumgaard Ladegaard med 11 1/2 Td. Hrtk. for henholdsvis 50 Rd., 35 Rd. og 40 Rd. pr. Td. Hrtk. til Sønnen Niels Overgaard. Efter hans Død i 1722 ægtede Enken, Cathr. Bugge, i 1723 Amtsforv., Kmrd. Jens Voigt, fra hvem Qvistrup i 1729 med 52 Td. Hrtk., 5 Td. Tiendehrtk. og 304 Td. Hrtk. Fæstegods kom til Kbmd. Ditl. Bering i Randers. I 1731, Aaret før sin Død, afhændede han den med samme Tilliggende for 22,000 Rd. Cour. til Kancellird. Chr. Moth, der adledes i 1750; efter hans Død i 1766 overtoges Qvistrup af Søsteren og dennes Mand, Konrektor i Aarhus, Kancellird. Balth. Halse, efter hvis Død i 1771 Enken, Christiane S. Moth, solgte den samme Aar ved Auktion med 52, 11 og 296 Td. Hrtk. for 41,400 Rd. Cour. til Justitsrd. Jens Hvass til Tvis Kloster; efter hans Død i 1773 testamenterede Enken, Anna Magdalene Moldrup (som døde Aaret efter), den til sin Forlovede, Ritm. H. Fischer; han solgte den i 1774 med 52, 11 og 220 Td. Hrtk. for 35,000 Rd. Cour. til Løjtn. L. V. Høeg til Bækmark, men købte den tilbage igen Aaret efter (se under Hovedbygningen). Fischer, som sad med Qvistrup i Begyndelsen af de store Landboreformer, indførte Dyrkningen af Humle paa Egnen; i 1785 fik han kgl. Bevilling til at frasæle Godset, uden at Gaarden mistede sin adelige Frihed og de med denne forbundne Goder (Fæstegaardene købtes af Bønderne for 200 Rd. Cour. pr. Td. Hrtk.), og endvidere i 1792 Tilladelse fra Rentekammeret til at udstykke Gaarden i 25 Parceller med en Hovedparcel paa 10 1/2 Td. Hrtk.; efter hans Død i 1794 overtoges Qvistrup af Enken, Frederikke Christ. Cathr. Wauwert-Benzon (til Stamhuset Skærsø), der i 1799 solgte den med 42, 11 og 22 Td. Hrtk. for 43,000 Rd. Cour. til Joh. B. Pape til Rantzausgave (det meste af Fæstegodset var da afhændet til Fæstebønderne, medens der kun var udparcelleret 10 Td. Hrtk. fra Hovedgaarden); i 1804 fik han en ny Udstykningstilladelse, og han solgte derefter Qvistrup i 1814 ved Auktion med 38 Td. Hrtk. og 6 Huse m. m. for 75,000 Rbd. Navneværdi til Th. Nyssum (senere til Kjeldgaard); han udparcellerede yderligere fra Gaarden, hvorefter denne med ca. 29 Td. Hrtk. ved 4. Auktion den 1. December 1824 under den haarde Landbrugskrise blev udlagt til Direktionen for Statsgælden for 6000 Rbd. Sølv og resterende Skatter til et Beløb af ca. 550 Rbd. Forinden havde Ejeren omhugget og solgt de store Bøge- og Egetræer i Gaardens gl. Skov, som da vistnok var den vestligste af Landets Løv- og Naturskove. I 1825 solgte den kgl. Kasse derefter Qvistrup for 12,000 Rbd. Sølv til Gaardens Forp. R. Ægidius (tidligere Hvolgaard); han, der var en dygtig Landmand, forbedrede Gaarden meget, og Qvistrup blev i hans Besiddelse snart kendt som én af Amtets bedste Mejerigaarde; han indførte den holstenske Kobbeldrift med Renbrak og Rapsdyrkning m. m. og begyndte at mergle Jorderne; han døde i 1853 som Kmrd., men havde allerede i 1847 overdraget Gaarden for 42,000 Rd. til Sønnen H. C. Ægidius; fra ham kom den med 37 Td. Hrtk. og fuld Besætning m. m. i 1858 for 84,250 Rd. til Apoteker G. A. Eyber (se under Hovedbygningen), som i 1884 solgte Qvistrup for 220,000 Kr. til Sønnen N. S. Eyber, der allerede i 1874 af Faderen havde købt Afbyggergaarden Ørumgaard (tidligere Schacksminde) under Qvistrup for 22,400 Rd.; han solgte

Qvistrup.

i 1888 Qvistrup med 277 ha, ca. 36 Td. Hrtk., Besætn. og Invt. for 250,000 Kr. til Landbrugsk. (senere Landstingsmand) P. Olufsen; han, der var en dygtig og anset Landmand, lod de 38 ha Hede i Hodsager Sogn tilplante med Bjergfyr under Hedeselskabets Vejledning; ved hans Død i Efteraaret 1932 overtoges Gaarden af Enkefru Anne Olufsen, som Novbr. 1935 overdrog den til Sønnen A. Olufsen, Ejsingholm, den nuværende Ejer.

SØNDERGAARD, Gimsing Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Struer Bitingsted, Ringkøbing A., Ejer Prpt., Eksportør Ivar Lundgaard, Gimsinghoved, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. 1½ km, Tlf. Struer 74.

Matr.-Nr. 7 m. fl. af den vestlige Del af Gimsing, samlet Areal 41,4 ha, deraf 40,4 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 3 Skp. 2 Fdk. 2¾ Alb.; Ejdskv. 71,000 Kr. (75,000), Jordv. 45,000 Kr. (49,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 38,900 Kr., Løsporet i »Danmark« for 30,000 Kr.; Lys og Kraft fra Struer Elektricitetsv.

Søndergaard ligger ca. 2 km Syd for Struer ved Landevejen til Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet samt i de senere Aar tillige kalket.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 40 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Fedekreaturer, er af Korthorns-Race (Handelsbesætning), Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 25 Tillægssøer og 2 Orner; Grisene leveres til Gimsinghoved, men Søndergaard har i øvrigt Kort til 54 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Søndergaard har grundmurede gode Bygninger. Det straaetækte Stuehus, der ligger mod Øst til Haven, som strækker sig ud mod Landevejen, rummer en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Værelser til Folkene og Stald til Heste og Søer i den straaetækte sydlige Sidelænge, Kostald i den nordlige, som har Tag af Pandeplader, og Lade i Længen mod Vest, der er tækket med Cementtagsten. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i Kostalden; Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden har en god Beliggenhed med Hensyn til Afsætning og Drift.

Søndergaard ejedes i forrige Aarh. af Jacob Graversen, der havde erhvervet den ved Ægte-skab; den laa da længere mod Nordøst, men omkring 1857 flyttedes den til sin nuværende Plads; efter ham overtoges den ca. 1881 af Sønnen Graves Jac. Graversen, som i 1897 solgte den til Nicolaj Agger; han solgte den i 1915 til J. C. Jensen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1931.

VESTER DALBY, Gimsing Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Struer Bitingsted, Ringkøbing A., Ejer Peder Jeppesen, Postfb. Struer, nærmeste St. Hjerm, Afst. 2½ km og 5 km til Struer, Tlf. Hjerm 12.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Dalby, 1ak m. fl. af Qvistrup og 120 af Hjermhede, samlet Areal 36,6 ha, deraf 35,5 Ager og 1,1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 63,900 Kr. (71,000), Jordv. 38,500 Kr. (42,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 48,750 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Vester Dalby er den vestligste af de to Dalby-Gaarde; den ligger ved offentlig Vej mellem Gimsing og Handbjerg, tæt Nordøst for Banelinien Struer—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet og senere til Dels kalket.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 35 Sække Superf., 12 Kalig. og 16 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 15 Malkekøer, 1 Tyr og 26 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 110 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 55 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 60 Høns.

Vester Dalby har grundmurede gode Bygninger med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den gl. Have, har Frontspids mod Øst til Gaarden; den er opført i 1900 og rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den nordlige Sidelænge, Kostald — bygget i 1910 — i den sydlige og Lade i Længen mod Øst; desuden Syd for Gaarden en Svinestald, tækket med Asbest, og Syd for Hovedbygningen et Tørvehus. Der er murede Hvælvinger i Heste- og Svinestalden. Gaarden ligger kønt og lunt, omgivet af Have og Plantning og ligesom Nabogaarden, og som Navnet antyder, i en Dalsænkning; i Haven er der mange Frugttræer og en Dam med gennemrindende Vand. Plantningen bestaar baade af Løv- og Naaletræer; fra Højder i Marken er der Udsigt til Skovene ved Qvistrup og Volstrup, Limfjorden og til Salling bag denne.

Vester Dalby er en gl. Selvejergaard, der i mange Led ejedes inden for Slægten Tolsgaard. Den ejedes i forrige Aarh. af Niels (Dalby), som havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham overtoges den af Sønnen Jens (Dalby), der ca. 1892 afstod den til Sønnen Niels (Dalby), som i 1907 afstod den til Broderen Kr. Tolsgaard; han solgte den i 1909 til P. Asmussen, som frasolgte ca. 4,5 ha; han solgte Gaarden til C. Danielsen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1913 (et halvt Aar senere); Gaarden var da kun paa ca. 24 ha, men i de følgende Aar er der ad flere Gange tilkøbt ialt ca. 14,5 ha, hvorved Gaarden har faaet sin nuværende Størrelse.

ØSTER DALBY, Gimsing Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Struer Bitingsted, Ringkøbing A., Ejer Jens Have, Postfb. Struer, nærmeste St. Hjerm, Afst. 2½ km og 5 km til Struer, Tlf. Hjerm 26.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Dalby, 1cm m. fl. af den nordlige Del af Hjerm og 7c af Hjermhede, samlet Areal 45,2 ha, deraf 43,5 Ager og 1,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 88,200 Kr. (87,000), Jordv. 54,100 Kr. (57,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 68,700 Kr., Løsøret i Hjerm-Ginding Hrd.s Brandf. for 62,800 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Øster Dalby er den østligste af de to Dalby-Gaarde, som ligger ved offentlig Vej mellem Gimsing og Handbjerg, tæt Nordøst for Banelinien Struer—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar til Dels kalket.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift med nogen Frøavl af Kløver, Græs og Roer; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 20 Sække Superf., 10 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

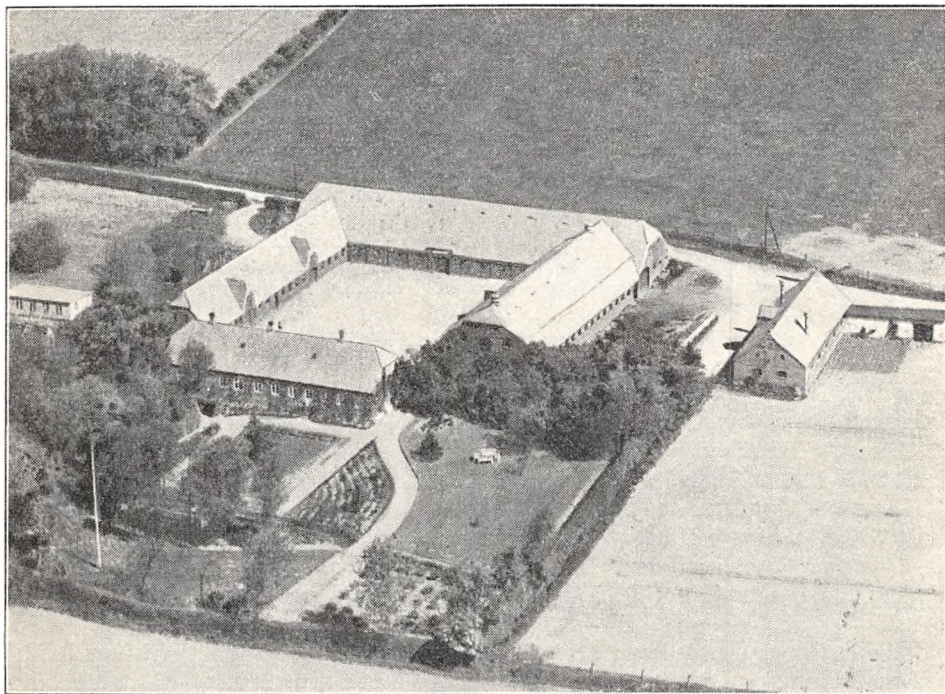
Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 2 Tyre og 18 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Struer Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag af eget Tillæg. Svinebesætningen har tidligere været paa indtil 25 Tillægssøer, og der er leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret; der er nu 7 Søer, og Gaarden har Kort til 87 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Øster Dalby har grundmurede nye, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have (ikke helt solret), har Tag af Cementsten; den er restaureret i 1922; den indeholder en stor god Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Avlsbygningerne er opført i Aarene 1922—29 og overvejende tækket med Cementsten. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Lade i Længen mod Nord, Hestestald i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige, som har Mansard og Tag af Asbest; endvidere Øst for

Gaarden og Indkørselsvejen en Svinestald, til hvis nordlige Ende der som en Sidebygning mod Øst er tilbygget en Halvtagsbygning til Vogne, Redskaber og Maskiner, og Vest for Gaarden et Hønsehus af Træ med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden ligger kønt, omgivet af Haven samt navnlig mod Vest og Sydvest af rigelig Plantning (anlagt som Lystanlæg med Gange), der skærmer mod Vestenvinden; i Haven en mindre Dam med gennemrindende Vand.

Øster Dalby ejedes i forrige Aarh. af Graves Jensen, i hvis Slægt den var gaet i Arv i mange Led; han solgte den omkring Midten af 1880'erne til Gimsing Komm., der indrettede den som Fattiggaard; i 1902 solgte Kommunen den til Mads Andersen, af hvem den nuværende Ejer købte den i Okt. 1906; Gaardens Areal var da kun paa godt 30 ha, men der er senere tilkøbt ca. 15 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

Øster Dalby.

AUSUMGAARD, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Godsejer, Stamhusbesidder H. H. C. S. Jermiin, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. 4 km og 8 km til Holstebro, Tlf. Vejrum 26.

Matr.-Nr. 1 m. fl. af Ausumgaard, 21 af den mellemste Del og 73 af den nordlige Del af Hjerm Sogn, 2 af Østergaard og 7b af den mellemste Del af Sir Sogn, samlet Areal 273 ha, deraf 232 Ager, 30,2 Skov, 7,2 Have, Park og Gaardsplads og 3,6 ha Veje, Hrtk. 42 Td. 3 Skp. o Fdk. 1½ Alb.; Ejdkv. 325,000 Kr. (375,000), Jordv. 250,000 Kr. (272,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 188,200 Kr., Løse-øret i »Danmark« for 248,000 Kr. samt 30,650 Kr. for Husmandshusene, der hører til Ejendommen; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Ausumgaard ligger 4 km fra Hjerm St. ved Landevejen Holstebro—Struer; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er kalket i de senere Aar. Skoven, der overvejende er plantet i sidste Halvdel af forrige Aarh., er Granskov og er underkastet Hedeselskabets Tilsyn.

Jorden dyrkes i en alm. 7 Marks Drift med et 2-aarigt Græsleje; af Kunstgød-

ning anvendes aarlig ca. 320 Sække Superf., 135 Kalig. og 300 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 63 Malkekøer, 3 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, det er en Stambesætning, indkøbt fra »Langholt« i Vendsyssel, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og er nu for en stor Del renset for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3612 kg med 3,93 pCt. Fedt og knap 159 kg Smør, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Vejrum.

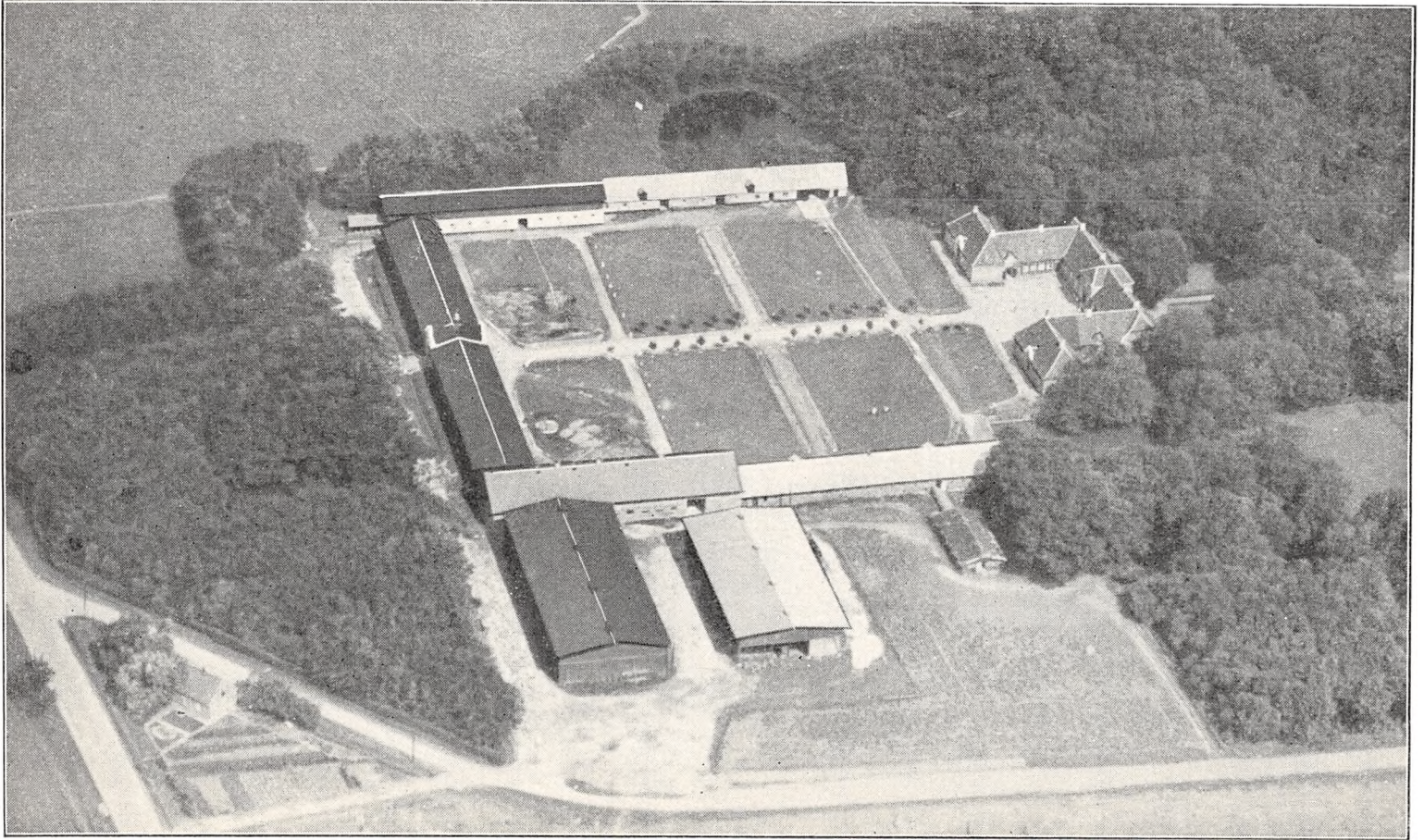
Der holdes som Regel 16 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret indtil 440 Slagterisvin om Aaret, dels af eget Tillæg, dels indkøbte; Gaarden har Kort til 250 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns og 30 Gæs.

Ausumgaard Hovedbygning, der ligger mod Øst til den store Have og Park, er vistnok bygget noget over Midten af det 18de Aarh.; den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj, forbundet mod Vest med 2 vinkelfløjede Sidefløje, alt opført i én Etage, overvejende af rød Grundmur og tækket med Tegl. Hovedfløjen, som har gennemgaaende Frontspids eller Kvistgavle over Indgangsdørene, rummer en stor herskabelig Lejlighed med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder; den nordlige Sidefløj rummer Værelser og den sydlige Økonomilejlighed. Hovedbygningen er omgivet af Grave (smalle), over hvilke der fører en Bro til Parken, ligesom der er en Bro mod Vest (tidligere en Vindebro) til Avlsgaarden; Borggaarden er aaben mod Øst mod Avlsgaarden og har Bygnings-Akse symmetrisk med denne.

Avlsbygningerne bestaar af 3 sammenbyggede Længer, af hvilke de 2 Sidelænger er i to Afsnit; af den nordlige Sidelænge rummer det østlige lave Afsnit, der er tækket med Pandeplader, Garage og Værelser til Folkene og det vestlige, som er tækket med Tagpap og har Trætrimpel, Hestestald; i den sydlige Sidelænge rummer det østlige lave Afsnit, der ligeledes har Tag af Pandeplader, Svinestald og det vestlige Afsnit, som har muret Trimpel og Tegltag, Kostald; Længen mod Vest, der indeholder Kostald, har Gennemkørselsport paa Midten, muret Trimpel og er tækket med Tagpap. Desuden Syd for Gaarden en Svinestald af Træ, tækket med Tagpap, samt 2 parallelle Trælader, den ene tækket med Tagpap, den anden med Pandeplader; Mellemrummet mellem de to Lader er nu overbygget med et Tag af Pandeplader; en Del af Avlslængerne er bygget i den nyere Tid. Der er murede Hvelvinger i en Del af Kostalden, medens Lofterne i den øvrige Del af Staldene er ildfaste af Lægter, dækket med Ler; Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, Tømrerværksted, Smedie, eget Savværk, og der hører 6 Huse til Ejendommen.

Ausumgaard nævnes allerede i 1475, men den var da kun en Bondegaard; i 1502 ejedes den af Rigsrd. Niels Clemmetsen, hvis Navn er knyttet som Ejer til saa mange større Gaarde i Ringkøbing Amt (se ogsaa Avnsbjerg i Viborg A.); senere ejedes den af den kendte Rigsrd. og Landsdommer Mogens Munk til Volstrup, der i 1554 med Kongens Billigelse skænkede Ausumgaard samt to andre Gaarde i Sognet til Marine Jensdatter, med hvem han havde to Døtre; i 1607 nævnes Kristen Olufsen og Hustru som Ejere, og disse, der vistnok havde faaet den ved Arv, overdrog den i 1624 til Iver Juul til Volstrup og Qvistrup, der lagde den under sidstnævnte Gaard som en Ladegaard til denne; efter hans Død i 1627 overtoges Gaardene af Enken, Ingeb. Parsberg, der i 1632 benævner den for en Sædegaard; Gaarden, som i 1638 havde 16½ Td. Hrtk., overtoges senere af Sønnen Axël Juul og efter hans Død i 1671 af Enken, Elisab. Friis, hvis Dødsbo i 1681 solgte Ausumgaard (nylig brændt) med 12 Td. Hrtk. (samt Qvistrup — se denne) til Rasm. Nielsen Overgaard. Gaarden, der i Matriklen af 1664 nævnes som en Sædegaard, blev som saadan efter kgl. Reskript af 23. Juli 1670 ligesom andre Sædegaardes Hovedtakster fri for alle Slags Skatter (Prinsesse-Styr undtaget — se Indledningen), men da denne Bestemmelse bortfaldt ved Forordningen af 16. Dec. 1682 for de Sædegaarde, der ikke havde mindst 200 Td. Hrtk. Bønderfæstegods beliggende inden for en Afstand af 2 Mil fra den enkelte Sæde- eller Hovedgaard, medmindre de tilkøbte sig saadant, saa opsgav den nye Ejer i 1690 Ausumgaards Frihed som Sædegaard, efter at han først overfor Rentekammeret — men forgæves — havde søgt at bevare dens Skattefrihed ved at hævde, at den henhælaa som en Ladegaard under Sæde- eller Hovedgaarden Qvistrups Hovedgaardstakst; i 1705 overdrog han derefter Qvistrup samt Ausumgaard Ladegaard (11½ Td. Hrtk) til sin Søn Niels Overgaard, der i 1700 solgte Ausumgaard til Præsten i Hjerm, Magister, Konsistorialrd. Jens Jermiin (Slægtsnavnet hidrører fra Byen Hjerm, hvor Faderen, Henr. Jermiin, ligeledes havde været Præst). Den ny Ejer, hvis Moder, Cæcilie Linde, der døde kun 18 Aar gl., var en Datter af Christen Linde til Volstrup, arvede en Del Midler efter sin rige Morfader, deriblandt foruden noget Fæstegods og en Del Kongetiender vistnok en Del Prioriteter, som denne ved sin Død i 1706 havde indestaaende i Gaarden, og Jermiin skyndte sig nu med at købe yderligere Fæstegods, saa han allerede i 1709 til Rentekammeret kunde indsende en Jordebog, som viste, at der til Gaarden nu hørte 11½ Td. Hrtk., 66 Td. Tiendehrtk. og 201 Td. Hrtk. Fæstegods, og fra 1. Januar 1710 blev Gaarden nu en komplet Sædegaard med de dertil hørende Privile-

Ausumgaard.

gien; en mindre Del af dette Gods laa ganske vist over 2 Mil fra Gaarden (en Del endog i Salling), men de følgende Aar ændredes dette ikke helt lovligt Forhold, idet han, dels i selve Sognet, dels i Nabosogne tilkøbte en Del Fæstegods af Kronen, ligesom han ogsaa øgede selve Gaardens Areal en Del, foruden at han tilkøbte Navr og Maabjerg Sogns Kirketiender; ved hans Død i 1742 overtoges Ausumgaard med 21½ Td. Hrtk. (deraf de 10 Td. ufri), 95 Td. Tiende-hrtk. og 263 Td. Hrtk. Fæstegods af Enken, Fru Mette Cathr. Svane, og efter hendes Død i 1746 af Sønnen, Konsistorialrd., Pastor Thomas Just Jermiin, som adledes i 1750; han fortsatte i Faderens Fodspor med at ombygge og udvide Gaarden; han øgede yderligere Gaardens Areal, ligesom den nuværende Hovedbygning vistnok skyldes ham, og endvidere tilkøbte han Konge- og Kirketiender i Nabosognene, hvilket satte ham i Stand til at fede ca. 150 Stude aarlig, et Forhold, der gennem Aarene øgede Jordens Frugtbarhed. Jermiin, som var to Gange gift, oprettede derefter sammen med sin anden Hustru, Karen Poulsen, Ausumgaard til et Stamhus for sin Slægt ved Testamente af 30. Dec. 1767 med et Tillæg af 1. Sept. 1777; til Stamhuset hørte ialt 642 Td. Hrtk., nemlig foruden selve Hovedgaardens 21½ Td., 244 Td. Tiende-hrtk. og 377 Td. Hrtk. Fæstegods. Efter Hustruens Død i 1777 overtoges Stamhuset kort før Faderens Død i 1778 af Sønnen, Kmjkr. Jens Jermiin, der ejede det under de store Landboreformer; ved Afvanding af Kær øgede han Gaardens Engareal; han, som døde i 1810, overlevedes af sin Hustru, Mette Sophie Lüttichau fra Tjele, og Stamhuset, der var overtaget af Sønnen, Ritm. Th. Just Jermiin, kom nu under den haarde Landbrugskrise i 1820'erne ud for vanskelige Forhold økonomisk, idet det i Aarene 1825—30 var sekvestreret af Statskassen for resterende kgl. Skatter; ved Matriklen af 1844 blev Hovedgaardens Hrtk. forhøjet fra 21½ til 35½ Td., deraf de 17 ufri. Ved hans Død i 1857 overtoges Stamhuset af Sønnen, Kapt. Hans Helmuth Jermiin, som i 1862 fik Tilladelse til at frasælge Fæstegodset, der ifl. en Bestemmelse ved Stamhusets Oprettelse overvejende var Arvefæste; han, der døde i 1902, overdrog i 1899 Stamhuset, som i 1885 var kommet under Administration, til Sønnen, cand. jur., Ekspeditionssekretær i Indenrigsministeriet Jens Just Sophus Sommer Jermiin; efter hans Død i Maj 1909 overtoges det af Enken, Fru Olga J., f. Nutzhorn, og i 1911 efter hendes Ægteskab med Jægermester J. F. Buchwald af den da 6-aarige nuværende Ejer Hans Helmuth Carl Sommer Jermiin, der i Henhold til Lenskontrollens Bestemmelser de første Aar besad Stamhuset under en Administrations-Kommission. Ved Fæstegodsets Salg, der navnlig fandt Sted i 1870'erne, var Fidei-kommis-Kapitalen vokset til hen imod 800,000 Kr., og ved Afhændelsen af de 244 Td. Konge- og Kirketiendehrtk. i Henhold til Tiendeloven steg denne yderligere.

I Henhold til Lenslovens Bestemmelser overgik Stamhuset den 27. Novbr. 1926 til den nuværende Ejers fri Ejendom; til dette hørte Hovedgaardens Ausumgaard m. m. med ialt ca. 43 Td. Hrtk., i Bankaktier 6200 Kr., i Fideikommis-Kapitaler ca. 1,140,438 Kr.; Jordtilliggendet udgjorde 400 ha, deraf ca. 138 Hede og Mose.

Der betaltes i Afgift til Staten 210,868 Kr., medens der til Successorerne blev hensat 424,660 Kr.; der blev ikke afgivet Jord til Staten fra selve Stamhuset, men derimod et indkøbt Areal paa 63,25 ha fra Ejendommen »Birk« i Mejrup Sogn, Ringkøbing A., samt ca. 14,18 ha fra Randrup Hovedgaard i Vinkel Sogn, Viborg A. Arealerne, der blev afgivet pr. 1. April 1927, udstykkedes i henholdsvis 9 og 2 Husmandsbrug efter Reglerne i Loven af 4. Okt. 1919, og som Erstatning for Jorden betalte Staten ialt 83,000 Kr.

(Som Efterskrift til Stamhuset Ausumgaards Historie skal tilføjes, at Historikeren, Pastor A. Jantzen meddeler i en Biografi af Pastor, Godsejer Jens Jermiin, der i 1709—10 fik Ausumgaard gjort komplet med Bønderfæstegods, at han ved Morfaderen Christen Lindes Død i 1706 bl. a. fik Gaarden som Mødrearv, og at Moderen Cæcilie Linde var født paa Ausumgaard, en Fremstilling, der jo ikke helt falder sammen med den, som er givet andet Steds, f. Eks. hos »Trap«; men som antydet foran i Indledningen til Amtet har Christen Linde ligesom i saa mange andre Herregaarde, han senere blev Ejer af, sandsynligvis haft betydelige Midler indstaaende som Prioriteter ogsaa i Ausumgaard i den Tid, de to Overgaard'er (Fader og Søn) sad med Skødet paa Gaarden).

BRÆNDGAARD, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Chr. Bjerre, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. 4½ km, Tlf. Vejrum Nord 1.

Matr.-Nr. 20 m. fl. af den nordlige Del af Vejrum, samlet Areal 49,4 ha, deraf 44 Ager, 4,4 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk 8 Td. 3 Skp. 2 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 73,000 Kr. (81,000), Jordv. 49,000 Kr. (54,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 64,100 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetv. »Thor« i Hjerm.

Brændgaard ligger Syd for Struer med Indkørsel fra Landevejen Struer—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er lidt bølget, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er humusblandet Jord.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift med en Del Frøavl af Roer, Kløver og Græs; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 20 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25—30 Malkekøer, 1 Tyr og 24 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3700 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Vejrum.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er hidtil leveret 180—200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Brændgaard har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Skifer; den indeholder en god Lejlighed med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er den østlige Sidelænge tækket med Straa, den rummer Garage, Svine- og Hestestald; den vestlige Sidelænge, Kostalden, har Tag af Cementsten ligesom den sydlige Længe, Laden, som dog mod Syd er tækket med Pandeplader. I Kostalden er der Jernbjælker og murede Hvælvinger, og Gaarden har eget Vandværk.

Brændgaard nævnes i Begyndelsen af det 16de Aarh., den hed da Skovgaard og laa under Tvis Kloster; i 1517 overdrog Abbeden den til Rigsrd. Niels Clemmensen til Blæsbjerg m. fl., men den var da øde. Brændgaard ejedes i forrige Aarh. af A. Søggaards Enke, Fru I. Søggaard, der i 1869 solgte den til Mads Jacobsen Bjerre, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1907. Der er i 1915 tilkøbt ca. 4 ha.

LØRUPGAARD, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Lenius M. Jensen, Postfb. Struer, nærmeste St. Hjerm, Afst. 4 km og ca. 6 km til Struer, Tlf. Vejrum Nord 14.

Matr.-Nr. 19a m. fl. af den nordlige Del af Vejrum, samlet Areal 48,7 ha, deraf 46 Ager, 1,2 Eng og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. o Skp. o Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 75,000 Kr. (82,000), Jordv. 52,000 Kr. (57,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 62,900 Kr., Løsofret i Hjerm-Ginding Hrd.s Brandf. for 58,700 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Lørupgaard ligger Sydøst for Vejrum By med Indkørsel fra Landevejen Struer—Holstebro; Jorderne, der mod Vest grænser ud til Landevejen, er samlet ved Gaarden, de bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er senere kalket. Engen er Haardbundseng.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift med nogen Frøavl af Kløver: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. $\frac{1}{2}$ Kløverfrø og $\frac{1}{2}$ Havre, 5. Havre, 6. Roer, 7. $\frac{1}{2}$ Byg og $\frac{1}{2}$ Havre, 8.—9. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 10 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 2 Tyre og 28 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3298 kg med 352 pCt. Fedt og 129 kg Smør, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Vejrum.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Lørupgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den gl. Have, har Tag af Cementsten; den er opført i 1902 og indeholder en stor god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Straa, er der Garage m. m., Gennemkørselsport, Værelser til Folkene og Hestestald i den nordlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den sydlige og Lade i Længen mod Øst, de er opført i 1887. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk med Vindmotor. Gaarden er skærmet mod Vestenvinden ved Læplantning.

Lørupgaard bestod tidligere af to Gaarde, Nr. Lørup og Sdr. Lørup, som den daværende

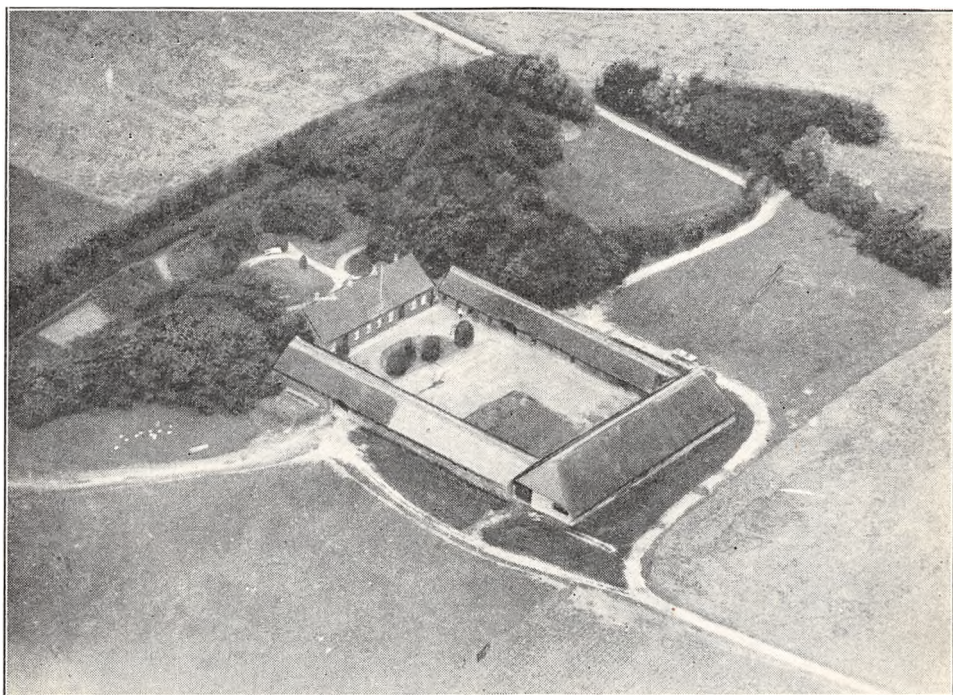

Ejer af sidstnævnte J. Chr. Lørup efter kgl. Bevilling af 14. Juli 1906 fik Lov til at sammenlægge, efter at Bygningerne til Nr. Lørup var brændt i 1902.

Sdr. Lørup ejedes i forrige Aarh. af Peter Lørup, efter hvem den i 1884 overtoges af Sønnen Jens Chr. Lørup (se foran), og efter ham overtoges den i 1920 af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

NEDERDAHL, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer N. Bernh. Jensen, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. 6 km (til Hjerm St. dog kun 5 km), Tlf. Vejrum Nord 19.

Matr.-Nr. 14a m. fl. af den nordlige Del af Vejrum, samlet Areal 43,7 ha, deraf 40,5 Ager, 2,2 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. o Skp. 1 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.;

Lørupgaard.

Ejdskv. 75,000 Kr. (83,000), Jordv. 48,500 Kr. (53,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 57,200 Kr., Løsporet i »Vermund« for 57,780 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

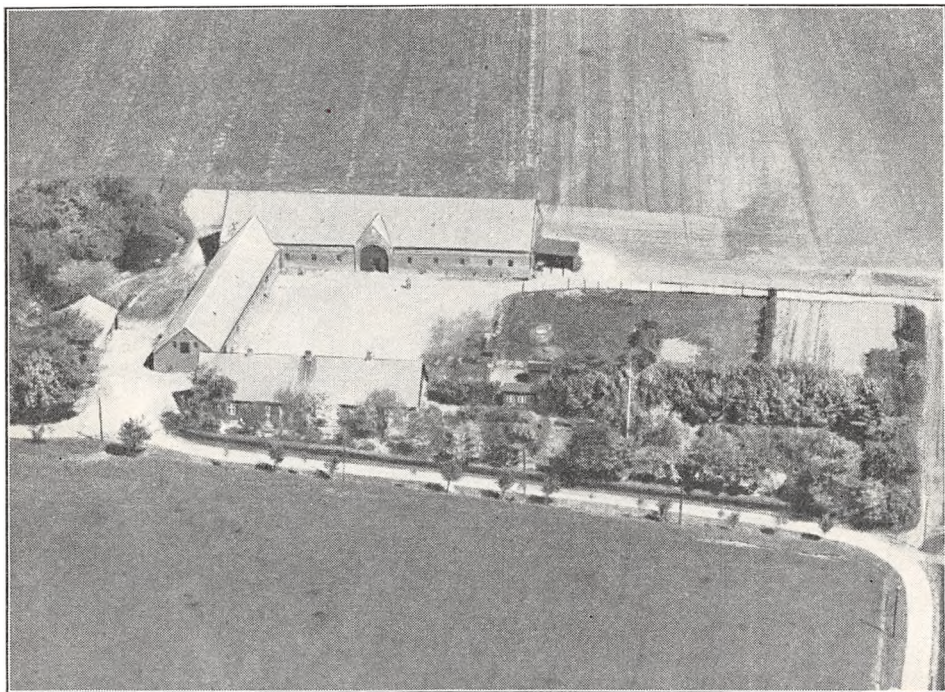
Nederdahl ligger knap 1 km Vest for Vejrum Kirke med Indkørsel fra den offentlige Vej, som fra Landevejen Struer—Holstebro forbi Kirken fører mod Vest; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (Resten sund Jord), der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar. Engen, der er Haardbundseng (Vandingseng) af god Bonitet, gennemskærer Marken fra Øst til Vest; denne har noget bratte Skrænter mod Engen.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift i 8 Skifter med lidt Frøavl af Hvidkløver og Rajgræs; af Kunstgødning anv. aarlig ca. 20 Sække Superf. og 20 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser overvejende i Løsdrift; der fedes ca. 20 Kreaturer om Aaret; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Vejrum.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret (en Del af Pattedrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 65 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Nederdahl (Nederdal) har grundmurede gode Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme, den er bygget i 1881. De 3 sammenbyggede Avslænger er opført i 1901 efter en Brand ved Lynnedslag; Taget, som da var af Tagpap, er siden erstattet med Cementtagsten. I den østlige Sidelænge er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald og i den vestlige Kostald; denne, hvis Tagrygning er tækket med Asbest, er ombygget og udvidet i 1929, og fra den sydlige Ende udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Vest; den anselige Lade, der ligger mod Nord, har muret Trimpel og

Nørre Lundby.

ind mod Gaarden en Tilbygning, som rummer Garage. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i Ko- og Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Nederdahl ligger i en Dalsænkning, hvilket har givet Gaarden dens Navn; den ejedes i forrige Aarh. af Chr. Nielsen, der i 1881 tilkøbte Naboejendommene Gade og Feldborg, hvis Jorder han lagde til Gaardens da godt 16 ha store Areal, samtidig med at han opførte nye Bygninger (se foran); i Begyndelsen af 1890'erne overdrog han Gaarden til Sønnen N. Møller Nielsen, som i 1899 solgte den til Mikkel Christensen; han solgte den i 1900 til Jens P. Jensen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1907; i 1916 er der tilkøbt ca. 2,5 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

NØRRE LUNDBY, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. And. Søgaard, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. 6 km, Tlf. Vejrum Nord 15.

Matr.-Nr. 4b m. fl. af den nordlige Del af Vejrum, samlet Areal 49,4 ha, deraf 48 Ager, 0,8 Frugtplantage og 0,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 5 Skp. 2 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdkv. 76,000 Kr. (83,000), Jordv. 53,500 Kr. (58,300); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 57,500 Kr., Løsøret i samme Selskab for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Nørre Lundby ligger Nordvest for Vejrum Kirke ved den offentlige Vej mellem denne og Ølby; Jorderne, der er samlet ved Gaarden med denne midt i Marken, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt med svag Hældning mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (Resten sund Jord), der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er kalket i de senere Aar.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift med nogen Frøavl af Hvid- og Rødkløver samt Runkelroer og Rajgræs og et Areal med vedvarende Græs til Løsdrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer og en Tyr (ingen Ungkreaturer), er af blandet, dog overvejende Korthorns-Race (Handelsbesætning), den fornyes ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Vejrum.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 11 Svin aarlig. Der holdes 11 Moderfaar og 1 Væder; Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Nørre Lundby har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er tækket med Tegl. De nye Avlsbygninger, som er opført efter en Brand i 1916, har Tag af Cementsten. Af Længerne ligger Laden mod Nord; den vestlige Sidelænge indeholder Heste-, Ko- og Svinestald samt Garage (Gaarden er aaben mod Øst); desuden Vest for Gaarden en Længe med Tag af Pandeplader, den rummer Værelser til Folkene samt Redskabs- og Maskinhus (sidstnævnte med Vægge af Pandeplader) og Øst for Gaarden et Hønsehus af Træ, tækket med Tagpap. I Staldene er der Jernbjælker og murede Hvælvinger, og Gaarden har eget Vandværk med Vand, som kommer ved Tryk fra Væld i Marken.

Nørre Lundby købtes i 1859 paa Auktion af Niels Pedersen Lundby, den var da betydelig mindre end nu; i Aarenes Løb øgede han Arealet ved Tilkøb af Nabojord; i 1889 solgte han Gaarden, der da var paa 38,5 ha, til sin Nevø, den nuværende Ejer, som i 1908 yderligere tilkøbte ca. 15,5 ha; senere, i 1916, er dog frasolgt 4,5 ha, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse. I 1930 er der anlagt en Frugtplantage, der nu sammen med den tidligere Plantning omgiver Gaarden.

NØRRE SØLLERGAARD, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Niels Nykjær, Postfb. Holstebro, nærmeste St. Hjerm, Afst. 6 km og godt 8 km til Holstebro, Tlf. Vejrum 11.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af den sydlige Del af Vejrum Sogn, samlet Areal 52,5 ha, deraf 51,5 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 7 Skp. o Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 71,000 Kr. (78,000), Jordv. 48,500 Kr. (54,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Nørre Søllergaard ligger ved offentlig Vej, som fra Østerby fører til Landevejen Holstebro—Struer; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag, et mindre Areal nærmest Gaarden er dog af noget lettere Beskaffenhed. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 35 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Holmgaard« i Sir.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 190 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 125 Høns.

Nørre Søllergaard har grundmurede Bygninger, overvejende med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, er opført ca. 1860. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført efter en Brand ved Lynnedslag kort før Aarhundredskiftet, er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den østlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord, som er tækket med Pandeplader. Der er murede Hvæl-

vinger i Ko- og Svinestald. Gaarden ligger hyggeligt ved Sognevejen, omgivet af Haven og Læplantninger.

Nørre Søllergaard ejedes i forrige Aarh. af den kendte Kreditforenings-Direktør Peder Noes, der havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham kom Gaarden til Jens Dalby, efter hvem den overtoges af Sønnen Ingver Tolsgaard; efter ham kom den senere til Broderen Kristen Tolsgaard, som i 1907 solgte den til Søren Brogaard, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1911. I 1916 tilkøbtes der ca. 14 ha, men samtidig solgtes der 5,5 ha til en Nabo; i 1934—35 er der paa ca. 11 ha opført en Ejendom, som nu vil blive skilt fra.

PROVSTGAARD, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Jens Chr. Kattenhøj, Postfb. Struer, nærmeste St. Hjerm, Afst. godt 4 km, 8½ km til Struer og 10 km til Holstebro, Tlf. Vejrum 23.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af den mellemste Del af Vejrum og 12a af Sivekær, samlet Areal 43,8 ha, deraf 41 Ager, 1,8 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 3 Skp. 2 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 75,000 Kr. (83,000), Jordv. 44,400 Kr. (47,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 56,000 Kr., Løspøret i »Danmark« for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Provstgaard ligger 4 km Vest for Hjerm By ved den offentlige Vej, som fra Asp fører til Landevejen Struer—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger ca. 18 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar delvis kalket.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift med lidt Frøavl af Hvid- og Rødkløver: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5.—6 Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 15 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 27 Malkekøer, 1 Tyr og 34 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Vejrum.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 9 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar og 1 Væder; Fjerkræholdet er ca. 120 Høns.

Provstgaard har grundmurede gode, store Bygninger, alle med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven, indeholder en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene, Gennemkørselsport, Svine- og Hestestald i den sydlige Sidelænge, Kostald, Gennemkørselsport og Hønsehus i den nordlige og Lade i Længen mod Øst. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Provstgaard ejedes i forrige Aarh. af Chr. Provstgaard, efter hvem den overtoges af Svigersønnen Chr. Bach; han solgte den i 1897 til A. C. J. Kattenhøj, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den Juli 1933. Der er i 1928 frasolgt ca. 6 ha til et Statshusmandsbrug.

QVISTGAARD, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. P. Chr. Jensen, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. 4 km, Tlf. Vejrum 1.

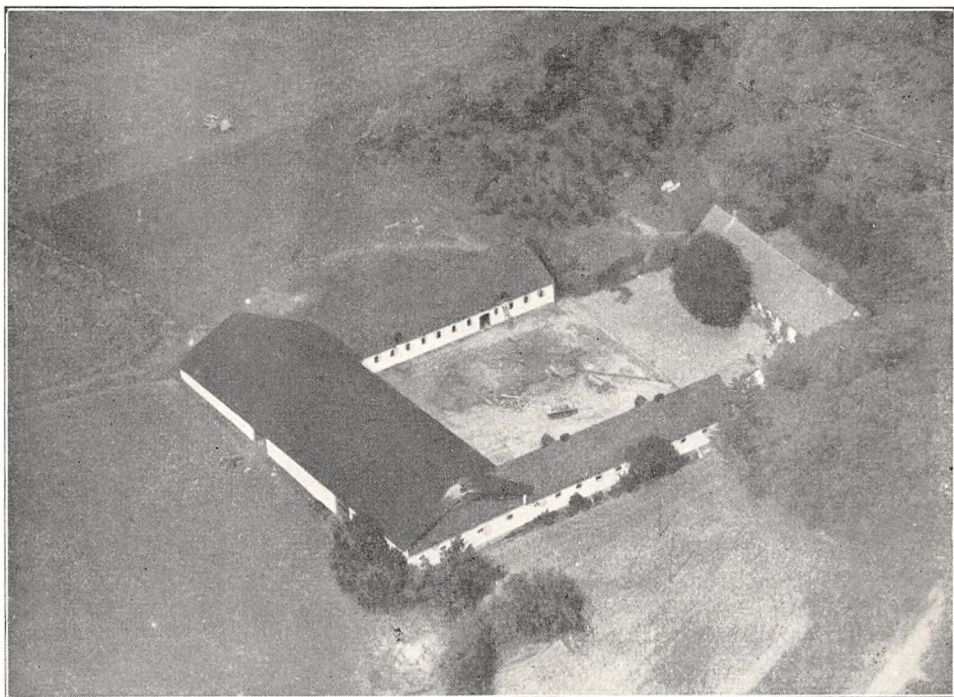
Matr.-Nr. 10a m. fl. af den nordlige Del af Vejrum, 14 af Lindtorp og 1bv m. fl. af Nr. Holme, samlet Areal 93,4 ha, deraf 76 Ager, 11 Eng, 1,4 Skov, 3 Mose og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 16 Td. 5 Skp. 0 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 150,000 Kr. (160,000), Jordv. 100,000 Kr. (110,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 79,600 Kr., Løspøret i »Danmark« for 104,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Vejrum.

Qvistgaard ligger 4 km Syd for Struer ved Landevejen Struer—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger ca. 15 km fra denne, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er stedvis let kuperet, Kul-

tur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar til Dels kalket. Engen, som er drænet og kultiveret af den nuværende Ejer, bestaar af meget dyb Dyndjord, dog enkelte Steder paa Klæg-Bund. Skovens Bevoksning er Gran, der nu underplantes med Løvtræ.

Jorden dyrkes i Vekseldrift med stor Frøavl af Hvid- og Rødkløver, Runkelroer samt Kaalroer eller Sukkerroer; der drives Fremavl af Hvede og 2-radet Byg. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 80 Kalig. og 150 Sække Kvælstofg.

Der er ingen Kvægbesætning, men der modtages aarlig i Engen ca. 50—60 Græskreaturer. Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en

Qvistgaard.

Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der har hidtil intet Svinehold været, men Gaarden har nu faaet tildelt 18 Kort. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Qvistgaard har grundmurede gode, store Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store gl. Have, er tækket med Tegl; den rummer en god stor Beboelse. De 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger, som er opført efter en Brand i 1911, er tækket med Tagpap. Af Avlsbygningerne er der Lade i Længen mod Syd, Kostald i den vestlige og Heste- og Svinstald i den østlige Sidelænge; desuden mellem sidstnævnte og Hovedbygningen, Nord for Indkørselsvejen, en Bygning, som rummer Værelser til Folkene og Vadskehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden og isoleret Træloft med Jernbjælker i Heste- og Svinstald; Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Qvistgaard nævnes allerede i 1456, den var da en Hovedgaard, der i de følgende 5 Slægtled ejedes inden for Slægten Spænd; senere sank den ned til at være en Bondegaard, som i 1680 var øde og forladt (11 Td. Hrtk.); den var derefter en Tid delt i to Gaarde, Nr. Qvistgaard og Sdr. Qvistgaard, af hvilke den første var blevet en Fæstegaard under Qvistrup; den sidste var fra 1687 en Ryttergaard, som Kronen fra 1682 havde bortfæstet til A. Pedersen Qvistgaard, efter hvis Død i 1699 den overtoges af Sønnen Anders Q., som i 1717 af Kronen købte Sdr. Qvistgaard m. m. med 8½ Td. Hrtk. for 862 Rd.; efter hans Død overtoges den af Enken Kirsten Dahl og de to Børn Mads og Kirsten Q., der sammen i 1780 ejede begge Gaarde med henholdsvis 6½ og 8½ Td. Hrtk. Efter sidstnævntes Død i 1807 (Broderen var død i 1804) solgtes Gaarden for 11,600 Rd. Cour. til Arvingerne efter A. M. Qvistgaard til Jungetgaard, og

i 1821 fik en Søn, Mads Q., kgl. Bevilling til at sammenlægge de to Gaarde. Efter hans Død i 1833 overtoges Gaarden af Broderen Morten Q. til Hegnet, der i 1839 solgte Gaarden for 11,000 Rbd. til Mads Q. til Sofienlund, som i 1862 solgte den for 34,500 Rd. med Besætn. og Invt. til Forv. J. K. V. Steenstrup, Mors (ved Matriklen af 1844 var Gaarden blevet boniteret med ialt 17½ Td. Hrtk); efter hans Død i 1897 overtoges den af Enkefru S., der i 1904 overdrog den til Sønnen F. V. Steenstrup; efter hans Død i 1916 solgte Enkefru Karen Steenstrup den til Chr. Bach, Gimsinghoved, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1918 for 295,000 Kr.

ROENBORG, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Niels Magnus Schou, Postfb. og nærmeste St. Struer, Afst. 3 km, Tlf. Struer 77.

Matr.-Nr. 13 m. fl. af den nordlige Del af Vejrum, samlet Areal 47,7 ha, deraf 43,4 Ager, 3,3 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 72,000 Kr. (79,100), Jordv. 54,000 Kr. (57,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,800 Kr.; Lys og Kraft fra Struer Elektricitetsv.

Roenborg ligger Syd for Struer med Indkørsel fra Vejen Qvistrup—Ølby; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er nærmest Dyndjord; Arealet er drænet og kultiveret.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4.—5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf. og 20 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 14 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg, dog med Indkøb af enkelte Dyr, Køerne græsser delvis i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3600 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Vejrum.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er hidtil leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 57 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Roenborg (Rovnborg) har grundmurede hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Straa ligesom Avlsbygningerne. Af disse er der Vognport, Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald i den vestlige fritliggende Sidelænge. Af de 2 andre Længer, som er sammenbygget i Vinkel, er der Lade i Længen mod Syd, som er udvidet med en Tilbygning mod Øst, og Ko- og Svinestald i den østlige, af hvilke Kostalden er udvidet i en Sidelænge mod Øst; desuden Vest for Laden en Trælade med Tag af Pandeplader. Gaarden har Lymafleder efter Netsystemet.

Roenborg ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Rasm. Ægidius (tidligere Qvistrup); efter hans Død i 1853 købtes Gaarden af P. Schou, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1893.

Saa vidt vides var Roenborg i ældre Tid en større Gaard, der ejedes af adelige; i 1638 skal den endnu have været omgivet af Grave og dobbelt Vold, men Voldstedet er nu sløjft; efter Enevælden sank Gaarden som mange andre ned til at blive en alm. Bondegaard; i 1789 havde den kun 8 Td. Hrtk., den ejedes da af Mads Qvistgaard.

SKIKKILD, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Jens P. Jensen, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. godt 5 km og ca. 11 km til Holstebro, Tlf. Vejrum 22.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af den mellemste Del af Vejrum Sogn og 2d af Sivekær, samlet Areal 88,3 ha, deraf 83,8 Ager, 2,5 Mose og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 12 Td. 1 Skp. 0 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 128,000 Kr. (143,000), Jordv. 90,000 Kr. (98,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 71,300 Kr., Løstøret i »Danmark« for 108,500 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Skikkild ligger 5 km Vest for Hjerm St. med Indkørsel fra den offentlige Vej, som fra Landevejen Holstebro—Struer fører til Stadsbjerg Huse og Asp; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger 15 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft

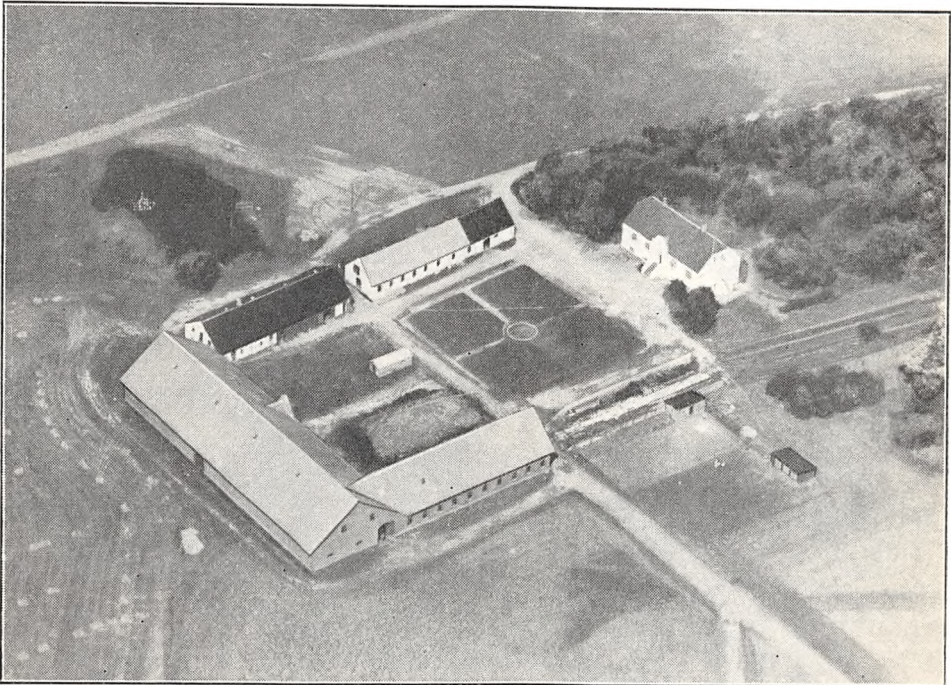

god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar delvis kalket.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift med nogen Frøavl af Kløver og Græs samt af Roer: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstg. anv. aarl. ca. 150 Sk. Superf., 75 Kalig. og 175 Sk. Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace (indkøbt paa Fyn i 1933), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Vejrum.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor

Skikkild.

baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægsøer; der er hidtil leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 120 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

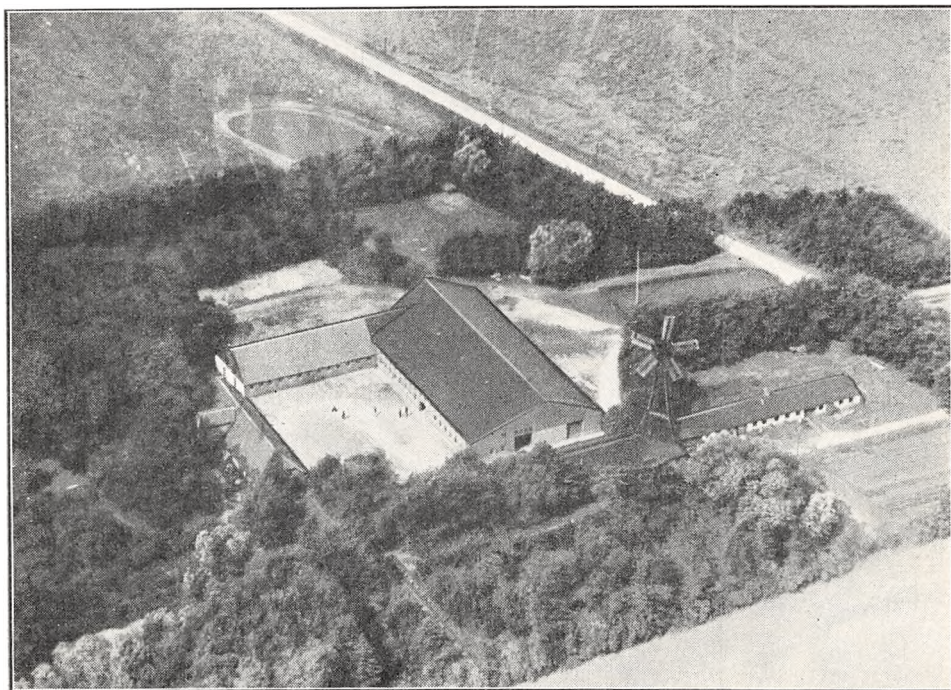
Skikkild har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store gl. Have, er opført i 1903 efter en Brand; den er hvidpudset, har høj Kælder og Trappe, lav Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegtag; den indeholder en god Bolig med 8 Værelser. Af Avlslængerne bestaar den vestlige Sidelænge af 2 fritliggende hvidpudsede Længer, som ligger for Enden af hinanden, de er ligeledes opført i 1903; i den nordligste af disse, der overvejende har Tag af Pandplader, er der Stald til Heste og Søer og i den sydlige, som er tækket med Tagpap, Værelser til Folkene, Vognport og Svinestald; de 2 andre Længer, der er sammenbygget i Vinkel og tækket med Cementsten, er opført i 1918 efter en Ildsvaade; af Længerne er der Kostald i den østlige Sidelænge og Lade i Længen mod Syd. Der er murede Hvælvinger i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Skikkild, ogsaa kaldet Store Skikkild, ejedes i 1723 med 9 Td. Hrtk. af Iver Pedersen Qvistgaard, efter hvis Død i 1764 den overtoges af Sønnen Mads Q., som senere ejede Nørgaard i Salling; senere ejedes den af Christen Nielsen, der i 1796 fik kgl. Bevilling til at sammenlægge den med Lille Skikkild (9+4 Td. Hrtk.). I 1842 overtoges den af Landvæsenskommissær cand. phil. A. M. Berg, efter hvis Død i 1874 den overtoges af Sønnen J. M. Berg; ved hans Død i 1892 overtoges den af Enken, Fru Hilda C. Berg, f. Bøggild, som i 1907 solgte den til Sønnen Anders Mogens Berg, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1927.

VILLEMoesGAARD, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. D. Villemoes, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. 2 km og 9 km til Struer og Holstebro, Tlf. Hjerm 6.

Matr.-Nr. 15a m. fl. af den nordlige Del af Vejrum, 54 af den nordlige Del af Hjerm og 32 af Hestbæk, samlet Areal 87,2 ha, deraf 82,2 Ager, 2,5 Skov, 1 Mose og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 14 Td. o Skp. 3 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 118,000 Kr. (120,000), Jordv. 80,000 Kr. (80,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 71,600 Kr., Løsøret i »Danmark« for 99,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Villemoesgaard ligger 2 km Vest for Hjerm St. ved Vejen herfra til Landevejen

Villemoesgaard.

Struer—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen ca. 7,7 ha, som ligger 2 km fra denne i Hjerm By, og Mosen, som ligger i Hestbæk 15 km fra Ejendommen, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er overvejende fladt, en mindre Del dog let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar. Skovens Bevoksning er hovedsagelig ca. 50 Aar gl. Gran.

Jorden dyrkes i fri Drift med en Del Frøavl af Kløver og Græs; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superfosfat, 40 Kaligødning og 90 Sække Kvælstofgødning.

Kvægbesætningen, der bestaar af 29 Malkekøer, 2 Tyre og 32 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race (Handelsbesætning), den fornyes dels ved eget Tillæg, dels (og overvejende) ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Hjerm.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægsøer; der er hidtil leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 74 Svin aarlig. Der holdes 11 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Villemoesgaard har grundmurede store, gode Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Syd til den gl. store Have, har frembygget Frontspids til denne; den rummer en stor god Beboelse. Af de 2 sammenbyggede Avslængere er der Ko- og Svinestald i den vestlige teglhængte Sidelænge (Kostalden ind mod Gaarden) og Lade i Længen mod Nord (Gaarden er aaben mod Øst). Laden, som er tækket med Tagpap, er udvidet mod Syd ind mod Gaarden, og her er der indrettet Hestestald samt en Udvidelse af Kostalden; desuden Øst for Laden en Længe med Trimpel af Træ, den indeholder Redskabs- og Maskinrum, over dette Værelser til Folkene og over den nordlige Ende Gaardens Vindmotor. Fra denne Længe fortsætter mod Nord en grundmuret hvidpudset Længe, en Fabriksbygning, der ligesom Redskabsbygningen er tækket med Tagpap, i denne er der Værksted for Fremstilling af Landbrugsmaskiner: Roeoptagere og Gødningsspredere efter Villemoes' Patent (Fabrikationen af Gødningsspredere er dog for Tiden flyttet til Skive Jernstøberi). I Heste- og en Del af Kostalden er der murede Hvælvinger og Jernbjælker, der er eget Vandværk, som drives dels ved Elektricitet, dels ved Vindkraft, Vindmotoren giver desuden Drivkraft til Kværn m. m. Der hører et Hus til Gaarden.

Villemoesgaard nævnes allerede i 1475; i 1680 laa den hen øde og forladt, skønt den havde 22 Td. Hrtk.; noget senere blev den med 10 Td. Hrtk. udlagt til Ryttergods, ved hvis Ophævelse Kronen afhændede den i 1718; senere kom den til Slægten Villemoes, der har drevet den siden Begyndelsen af forrige Aarh., først som Fæstegaard og senere som Selvejergaard; den ejedes fra 1860 af Jens Nielsen Villemoes, efter hvem den i 1901 overtoges af Sønnen Andr. V., og efter ham overtoges den i 1923 af Sønnen, den nuværende Ejer.

De 7,7 ha, som ligger i Hjerm, er tilkøbt i 1914—15.

ØSTER BJERG, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Chr. Marius Pedersen, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. 5 km og godt 9 km til Holstebro, Tlf. Vejrum 7.

Matr.-Nr. 6 m. fl. af den mellemste Del og 1b m. fl. af den sydlige Del af Vejrum Sogn, samlet Areal 47,4 ha, deraf 46,4 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 5 Skp. 2 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 90,000 Kr. (102,000), Jordv. 48,000 Kr. (53,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 69,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Øster Bjerg ligger Vest for Hjerm St. med Indkørsel fra den offentlige Vej mellem Sir og Vejrum Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er delvis let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet, og en Del af Arealet er kalket i de senere Aar.

Jorden dyrkes i fri Drift med 7 Skifter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 7 Kalig, og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 42 Stkr. Ungkreaturer og Fedekvæg, er af Korthorns-Race (Handelsbesætning), Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Vejrum.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 225 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Øster Bjerg har grundmurede nye, store Bygninger, tækket med Cementtagsten. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1925; den har høj Kælder under hele Huset, høj Trappe, gennemgaaende Frontspids, og den indeholder en god stor Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avslængere, som er opført efter en Brand i 1923, er der Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Nord. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

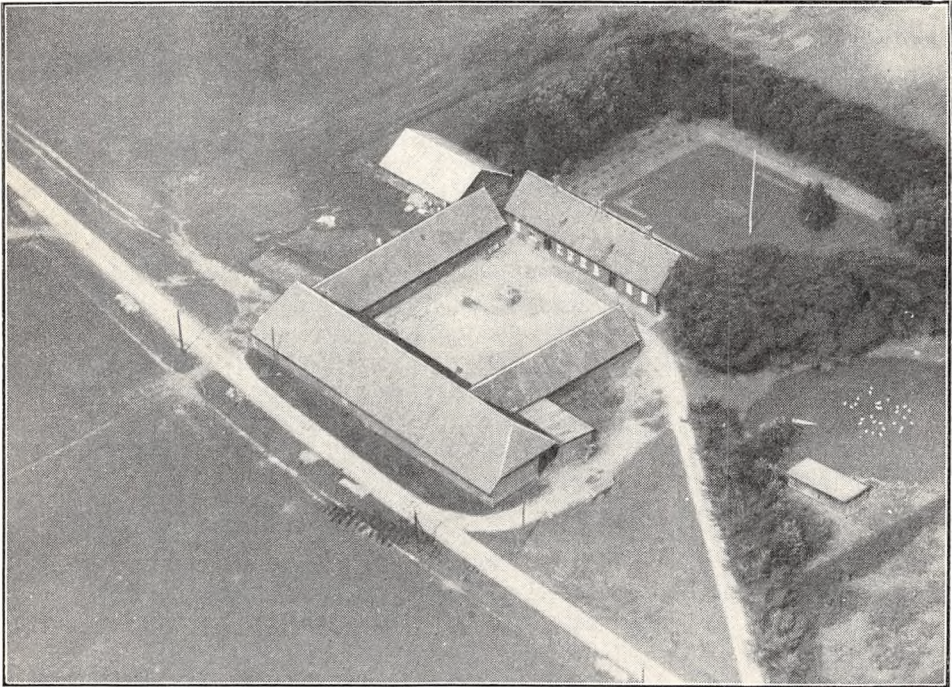
Øster Bjerg ejedes i forrige Aarh. af Ivar Chr. Pedersen (Bjerg), efter hvis Død den overtoges af Enken, og efter hende overtoges den i 1896 af Sønnen, den nuværende Ejer.

ØSTER TINGGAARD, Vejrum Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer J. Chr. Lørup, Postfb. og nærmeste St. Hjerm, Afst. 3 km, 7 km til Struer og godt 9 km til Holstebro, Tlf. Vejrum 25.

Matr.-Nr. 9a m. fl. af den mellemste Del af Vejrum, samlet Areal 39,2 ha, deraf 38,2 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 57,000 Kr., Jordv. 37,500 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 39,900 Kr., Løsporet i Jydsk Brandf. for 36,300 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Øster Tinggaard ligger 3 km Vest for Hjerm St. ved den offentlige Vej, som fra Landevejen Struer—Holstebro fører mod Vest; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og senere til Dels kalket.

Øster Tinggaard.

Jorden dyrkes i følgende 5 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 15 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Hammerhus« i Vejrum.

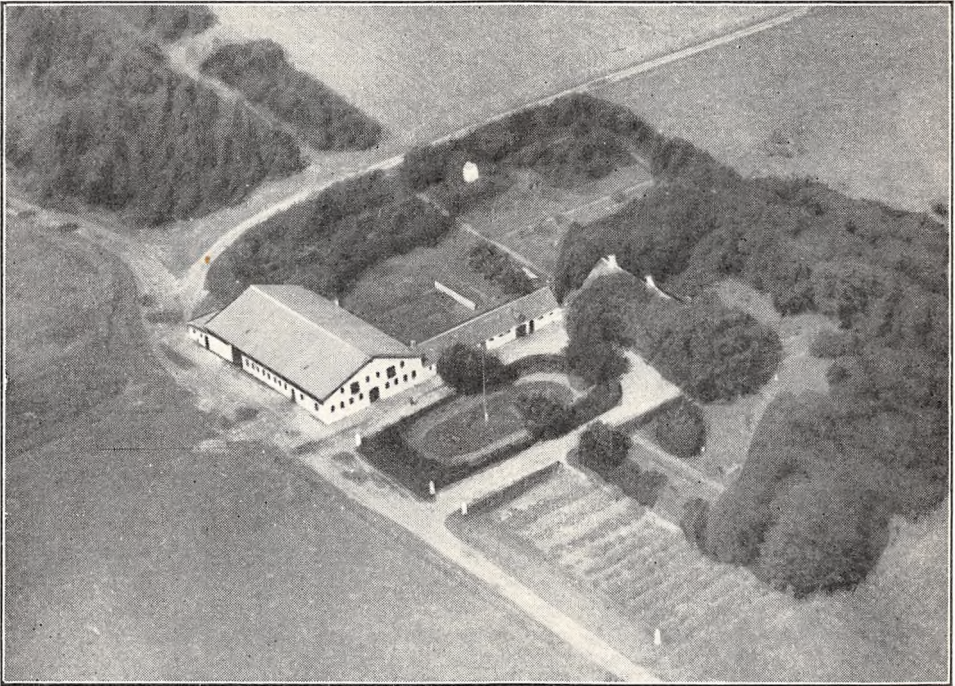
Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 58 Svin aarlig. Der holdes et Faar, og Fjerkræholdet er ca. 350 Høns.

Øster Tinggaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. Have, som er omrammet af Læplantning, har Skifertag. Af de 3 sammenbyggede Avls-længer, der er tækket med Cementsten, er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald med Tag af Pandplader, Øst for Gaarden et Hønsehuse af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap, og i Vinklen mellem den forlængede Lade og He-

stestalden en Halvtagsbygning, som rummer Vogne m. m. Der er murede Hvælvinger i Heste- og Kostald, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Øster Tinggaard ejedes ved Aarhundredskiftet af Jens Lundby, der i 1884 havde overtaget den efter sin Hustrus Plejefader Jens Tinggaard; i Maj 1909 solgte Lundby Gaarden til J. Clemmensen Skovsgaard, som i Slutningen af 1932 solgte den til P. Nielsen, Struer, og af ham købte den nuværende Ejer den April 1933.

LINDTORP, Asp Sogn og Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejere Brødrene Aage og Arne Østergaard, Postfb. Navr, nærmeste St. Bur, Afst. 5 km og godt 12 km til Holstebro.

Lindtorp.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Lindtorp, samlet Areal 135,7 ha, deraf 40 Ager, 75 Eng, 3,3 Skov, 16 Mose og 1,4 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 55,000 Kr. (70,000), Jordv. 42,000 Kr. (51,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 38,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Lindtorp ligger ca. 5 km Nord for Bur St. ved den offentlige Vej mellem Bur og Linde; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar — for Agermarkens Vedkommende — af Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Af Engarealet er 16 ha Mose, Resten opdyrket Kærjord, udlagt til vedvarende Græs; de forannævnte 16 ha Mose er god Tørvejord med Tørveskær. Skovens Bevoksning er Gran.

Jorden dyrkes uden noget fast Sædsifte; der avles en Del Kartofler og Gulerødder samt lidt Kløverfrø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg og er tuberkelfri, Kørne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Fovsing Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 63 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Lindtorp har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord, helt omgivet af den kønne Have og delvis omgivet af Rester af de gl. Voldgrave, har Frontspids mod Syd og Tegtag; den indeholder en god Bolig.

Avlsbygningerne, som ligger Sydvest for Hovedbygningen, er overvejende ny, opført efter en Brand i 1925; de bestaar af 2 hvidpudsede Fløje, af hvilke den teglhængte vestlige Sidefløj, der ligger nærmest Hovedbygningen, rummer Tørve- og Høsehuse samt Vognport m. m.; den brede sydlige Hovedlænge, som er ny, har Trætrimpel og Tag af Pandeplader; den rummer Heste-, Ko- og Svinestald samt Lade, og til den vestlige Gavl er opført en Halvtagsbygning til Maskiner, Redskaber og Vogne. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, der ligesom de faste Maskiner drives ved en Petroleumsmotor.

Lindtorp er en gl. Hovedgaard, der i Begyndelsen af det 16de Aarh. ejedes af Ejler Juels Enke til Kokholm, Fru Kirsten Stenfeldt (en Datter fra Bækmark); i 1510 skødte hun den til den velhavende Rigsrd. Niels Clementsen, kgl. Lensmand i Hind, Ulfborg og Vandfuld Hrdr., senere Landsdommer i Nørrejylland og Lensmand paa Kalø m. m. og derefter paa Aalborghus; denne forretningsdygtige Mand, hvis Navn — ligesom Sønnen, Rasmus Cls — Læserne vil finde knyttet som Ejer til flere af denne Egns Herregaarde i Begyndelsen af det 16de Aarh., var saa vidt vides af ufri Stand; ved hans Død i 1518 beslaglagde Kong Christian d. Anden alt hans Gods, hvilket dog for en stor Del blev givet tilbage til Arvingerne kort efter; ved Sønnens tidlige Død i 1529 købte den bekendte Mogens Gjõe til Clausholm m. fl. — »Kongen af Jylland«, som Mor Sigbrit betegnede ham — en stor Del af Godset (om han ogsaa købte Lindtorp synes ikke at være oplyst i Historien). I 1594 tilfaldt Lindtorp Fru Karen Vifert, Enke efter Timme Rosenkrantz til Rydhave; senere ejedes den en Tid inden for Slægten Friis, fra hvilken den i 1632 solgtes til Fru Ingeb. Parsberg, der var gift med Erik Høg til Bjørnholm; Lindtorp, som i 1638 havde 24½ Td. Hrtk., arvedes senere af Sønnen Iver Juul Høg (se Høgholm, Bind VI, Side 381—83); dennes Enke, Hille Trolle, som senere ægtede Generalløjtn. Palle Krag, opsagde i 1689 Lindtorps (med 27 Td. Hrtk.) Hovedgaardsfrihed. I 1695 ejede Joh. Trellund Lindtorp, der i 1699 købtes af den rige Christen Linde til Volstrup (se Indledning til Ringkøbing Amt); han opførte i 1700 en ny teglhængt Hovedbygning af Bindingsværk med 2 Fløje; efter hans Død i 1706 arvedes Lindtorp af Svigersønnen Niels Leth til Vosborg, efter hvis Død i 1711 Enken Maren, f. Linde, i 1715 solgte den med 12, 16 og 48 Td. Hrtk. for 2718 Rd. Cour. til Amtmd., Oberstløjtn. Jørgen Lund; efter hans Død i 1723 solgtes den i 1733 af hans to Sønner, Pastor Hans Math. L. og Student Andr. L., med 12, 16 og 94 Td. Hrtk. til Jens Henr. Brasch, efter hvis Død i 1760 Enken Anne Margr., f. Grøn, i 1778 testamenterede den til sin Steddatters Datter Anne Margr. Biering; hun ægtede i 1788 Konsumtionsforv. B. Low, efter hvis Død i 1909 hun ægtede Løjtn. H. H. Wittersheim, som straks solgte Gaarden ved Auktion. I 1801 ejedes Lindtorp af Landvæsenkommissær C. P. Petersen og Byfoged Søren Borck, der fik Tilladelse til at udparcellere den i 29 Parceller; den købtes derefter i 1802 paa Auktion af A. Pape (senere Sejlgaard), som i 1816 solgte Hovedparcellen m. m. for 14,000 Rbd. Navneværdi til Laur. Henriksen; efter hans Død i 1829 solgte Sønnen Jac. Lauridsen den i 1835 til Jac. Nielsen, der i 1830 solgte den til I. O. Sidelman; senere, i 1844, købtes den med 8½ Td. Hrtk. af Chr. I. Wille, efter hvem den overtoges af Svigersønnen V. A. Stricker, fra hvem den i 1863 ved Udlægsskøde overtoges af Grosserer Theodor Wille i Hamburg; midt i 1890'erne ejedes den af A. M. Wille, senere af H. C. Hansen, som i 1900 solgte den med ca. 275 ha samt Besætn. og Invt. for 50,000 Kr. til Forv. C. Bendtsen fra Kalbygaard, der i 1905 solgte den til P. Rokkjær. Senere har Lindtorp været en Del i Handelen og er blevet yderligere udstykket; efter Verdenskrigen ejedes den af Lawaetz, der i 1924 solgte den til N. Møller; i 1926—27 frasolgte han Jord til 3 Statshusmandsbrug, hver paa 9 a 10 ha, og endvidere nogle Engparceller, hvorefter han i 1927 solgte Lindtorp til J. Chr. Jensen Østergaard, efter hvem Sønnerne, de nuværende Ejere, overtog den i 1932.

OVERGAARD, Navr Sogn, Navr-Sir Komm. Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Johs. Sloth, Postfb. og nærmeste St. Navr, Afst. 5 km og 8 km til Holstebro, Tlf. Sir Lyngbjerg 5.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Overgaard, samlet Areal 131,5 ha, deraf 110,5 Ager, 11 Skov, 8,5 Hede og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 1 Skp. 0 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 110,000 Kr. (122,000), Jordv. 79,000 Kr. (85,500); Bygn. er fors. i »Vermund« for 89,000 Kr.; Lys fra Holstebro Elektricitetstv.

Overgaard ligger Nord for Navr St. ved offentlig Vej i Retning af Vejrum; af

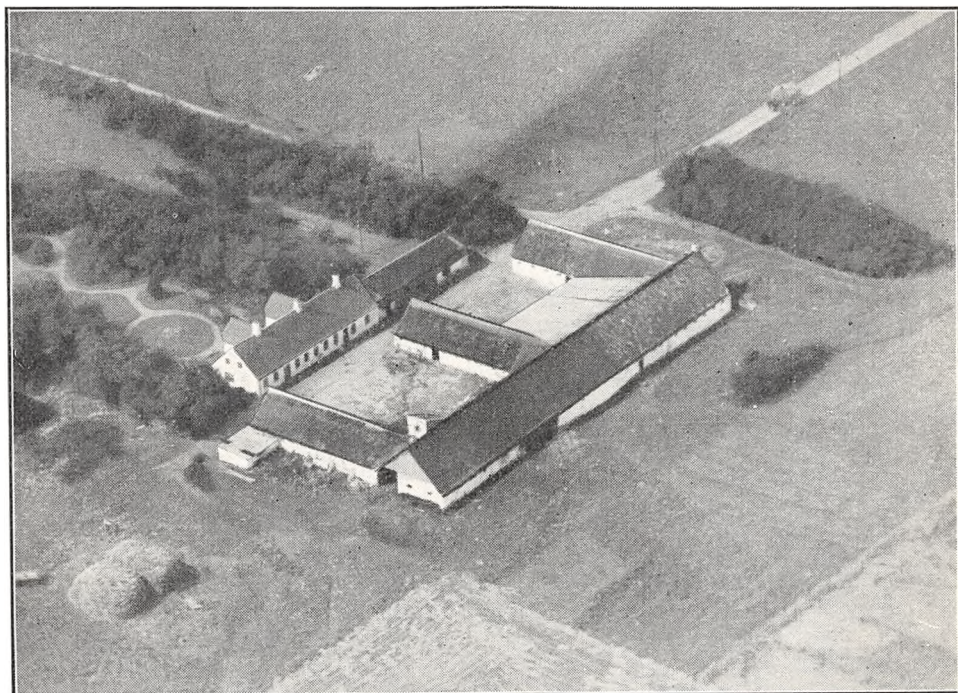

Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 67 ha svær Lermuld paa Lerunderlag, medens 43 ha er Sandjord paa Sandunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet, og en Del er kalket i de senere Aar. Skovens Bevoksning er overvejende Fyr, dog med en Del Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; Ejeren agter at dyrke en Del Frø af forskellige Sorter.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sir Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg;

Overgaard.

desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 91 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Overgaard har grundmurede hvidpudsede Bygninger, overvejende opført i Aarene 1892—97. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store Have, har 2 frembyggede karnapagtige Frontspidser med en aaben Terrasse mellem disse til denne; Hovedbygningen, som er restaureret i 1921, rummer en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der efterhaanden restaureres, er der Lade i den lange Længe mod Nord; denne er tækket dels med Spaan, dels med Pandeplader; af Sidelængerne er der Hestestald i den østlige Sidelænge, der er tækket med Straa ligesom en Midterlænge — en Kostald — der udgaar fra Midten af Laden ind paa Gaardspladsen; den vestlige Sidelænge, der ligeledes rummer Kostald, er nu tækket med Pandeplader ligesom en Halvtagsbygning — en Svinestald — op mod Sydsiden af Laden mellem de 2 Kostaldlænger; desuden er der til den vestlige Gavl af Hovedbygningen tilbygget en Forlængelse, som rummer Værelser til Folkene, Redskaber og Maskiner samt Vognport; den har Trætrimpel og er nu tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, der benyttes en Petroleumsmotor som stationær Drivkraft, og denne driver ogsaa Gaardens Vandværk.

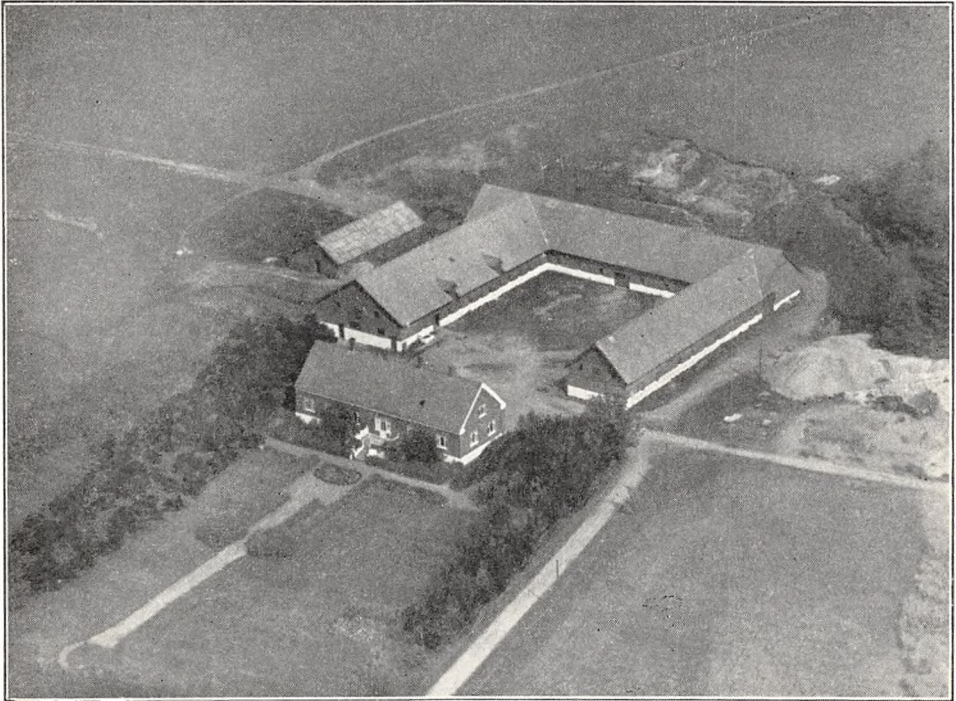
Overgaard ejedes i forrige Aarh. af Erik Overgaard, som i 1885 solgte den til Kreaturkommissionær Niels Bjerre, Kbhvn.; han solgte den i 1892 med ca. 153 ha med godt 8 Td. Hrtk. samt Besætn. og Invt. for 53,000 Kr. til Peder Graugaard Særkjær, Maabjerg; paa Auktion

den 1. Sept. 1935 overtoges den af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, som straks solgte den til den nuværende Ejer.

Der er i indeværende Aarh. frasolgt ca. 22 ha af den længst fraliggende Hede til Beplantning.

OVERLUND, Navr Sogn, Navr-Sir Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. C. M. Jensen, Postfb. og nærmeste St. Navr, Afst. 2 km og 8 km til Holstebro, Tlf. Navr 9.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Navr, samlet Areal 213,5 ha, deraf 157 Ager, 9,4 Eng, 9,4 Skov, 33 Hede og Mose, 2 Have og Gaardsplads og 2,7 ha andre Arealer, Hrtk. 7

Overlund.

Td. 5 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 120,000 Kr. (122,000), Jordv. 64,000 Kr. (70,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 89,998 Kr.; Lys og Kraft fra Holstebro Elektricitetsv.

Overlund ligger 2 km Nord for Navr St., Vest for Navr Kirke ved offentlig Vej i Retning af Falsig; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 33 ha Hede og Mose, som ligger 4 km fra denne, er 54 ha mild Lermuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag, medens 103 ha er Sandmuld paa Sand- og Grusunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er merglet i 1933. Engen er af god Bonitet, humusblandet Kærjord, Skovens Bevoksning Fyr.

Jorden dyrkes i to 7 Marks Drifter, Sædkifterne er følgende: I (Lerjorden) 1. Hvede, 2. Blandsæd, 3.—4.—5. Kløver og Græs, 6. Havre, 7. Roer. II (Sandjorden) 1. Rug, 2. Blandsæd, 3.—4.—5. Kløver og Græs, 6. Havre, 7. Kartoffler. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 300 Sække Superf., lidt Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 42 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift,

der fedes desuden hvert Aar ca. 10 Korthorns-Stude (indkøbte); den gennemnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Sir Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret 180—200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 101 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Overlund har grundmurede store og moderne indrettede Bygninger, opført i 1914 efter en Brand. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store Have, har Terrasse mod Syd til den, Frontspids mod Nord til Gaarden og Tegtag; den indeholder en stor køn Bolig med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder. De 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger, som har muret Trimpel, har Tag af Cementsten; af Længerne er der Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Vest for Gaarden en Svinestald, som har Tag af Pandeplader. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Overlund ejedes i forrige Aarh. af Chr. Skaaning, efter hvem den kom til Jens Sørensen; efter ham overtoges den i 1876 af Søren Overlund, efter hvem den i indeværende Aarh. overtoges af Sønnen Berthel Overlund, Gaarden var da paa ca. 175 ha med godt 9 Td. Hrtk.; han solgte den i 1919 til et Konsortium, der i 1920 solgte den til Peter Støvring; denne solgte den Febr. 1935 for 135,000 Kr. til Laur. Pagh, af hvem den nuværende Ejer købte den Okt. samme Aar. (I indeværende Aarh. er der frasolgt godt 60 ha, overvejende Hede, der er solgt til Beplantning.)

NØRRE BALLEGAARD, Sir Sogn, Navr-Sir Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Fru Johanne Ballegaard, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. godt 5 km, Tlf. Sir 6.

Matr.-Nr. 6a af den mellemste Del af Sir og 23 af Maabjerg, samlet Areal 57,9 ha, deraf 56 Ager, 1 Have og Gaardsplads og 0,9 ha Veje m. m., Hrtk. 7 Td. 2 Skp. 2 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 93,000 Kr. (98,000), Jordv. 56,000 Kr. (60,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 61,200 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Nørre Ballegaard ligger Nord for Holstebro, lidt Øst for Landevejen Holstebro—Struer med Indkørsel fra denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er senere kalket.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af Hvid- og Rødkløver; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 10 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 44 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3750 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Holmgaard« i Sir.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Der er hidtil leveret ca. 165 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Nørre Ballegaard har grundmurede store, nye Bygninger. Den anelige Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1907 og tækket med Tegl; den indeholder en god Lejlighed. De 3 nye Avlsbygninger, som er opført i 1928, har Tag af Cementsten; af Længerne er der Kostald i den østlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Øst for Gaarden en Hjelm med Tag af Pandeplader og Øst for Hovedbygningen et Hønsehus. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Staldene, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet; Gaarden laa tidligere længere mod Øst i en Lavning, men flyttedes i 1835 til sin nuværende Plads.

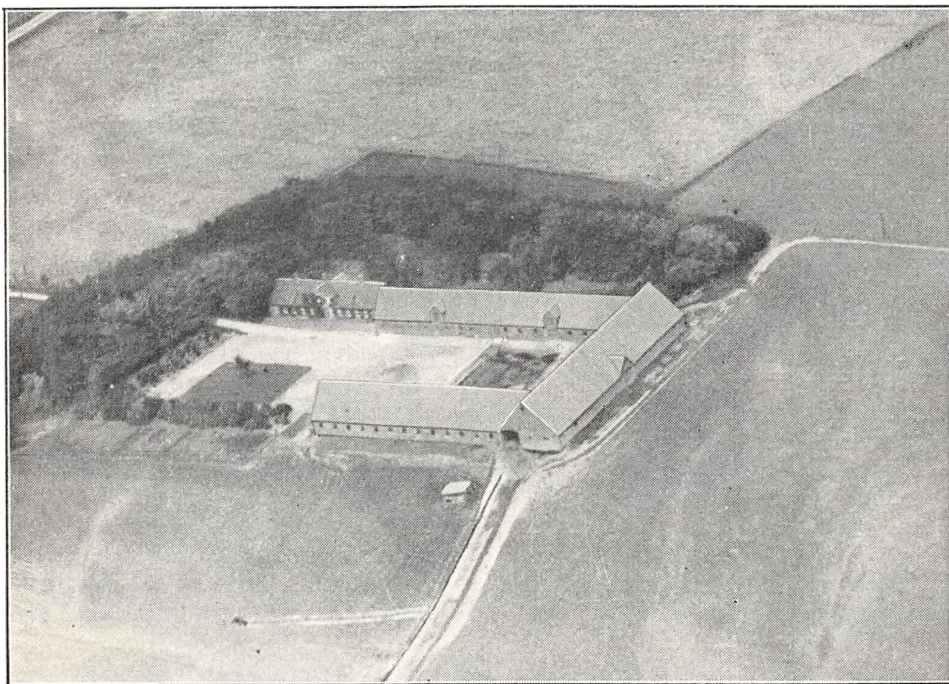
Nørre Ballegaard er en gl. Slægtsgaard, der tidligere var Arvefæste under Hovedgaarden Aulumgaard ligesom det meste af det under denne hørende Fæstegods; den købtes til fri Ejendom i 1872. Den første Fæster, der nævnes, var Jeremias Nielsen, som i 1766 havde overtaget Gaarden ved Giftermaal; efter ham overtoges den i 1791 af Svigersønnen Laur. Sørensen, efter hvem den i 1831 overtoges af Sønnen Søren Lauritsen Ballegaard; efter hans Død overtoges Gaarden i 1855 af Sønnen Laur. Sørensen Ballegaard, der i 1906 overdrog den til Sønnen Jørg. Lauritsen Ballegaard, efter hvis Død i 1929 den overtoges af Enken, Fru Johanne Ballegaard, f. Larsen, den nuværende Ejerinde.

(Da L. S. Ballegaard overtog Gaarden i 1855, laa Halvdelen af Jorden hen som Hede, Kær og Mose, og i sidstnævnte fandtes mange ret betydelige Træstammer som Vidnesbyrd om tidligere Skove; i 1858 paabegyndtes Opdyrkningen af disse Arealer ved Hjælp af Rydning, Mergling og Vandafledning (senere Dræning) og Bearbejdning, hvorved hele Arealet efterhaanden blev bragt i Kultur.)

SØNDER BALLEGAARD, Sir Sogn, Navr-Sir Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Aa. Th. Wille, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. 5 km, Tlf. Sir 8.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af den mellemste Del af Sir og 1f af Dellerup, samlet Areal 55,2 ha, deraf 54 Ager og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. o Skp. o Fdk. 2

Sønder Ballegaard.

Alb.; Ejdskv. 94,000 Kr. (100,000), Jordv. 50,000 Kr. (53,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,000 Kr., Løsoret i »Danmark« for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

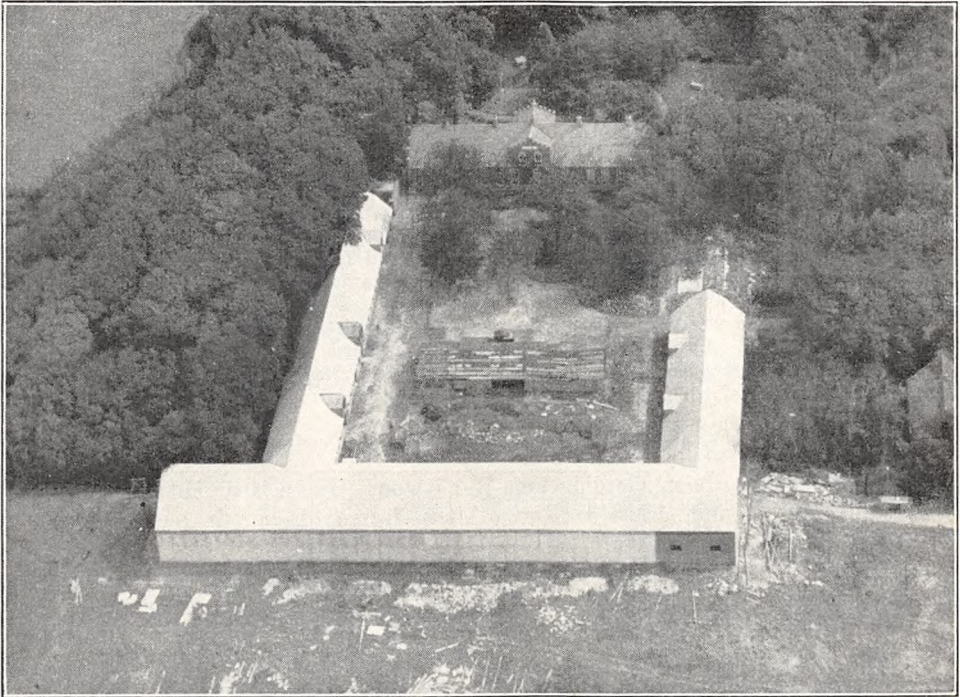
Sønder Ballegaard ligger 5 km Nord for Holstebro lidt Øst for Landevejen Holstebro—Struer med Indkørsel fra denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft særdeles god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er kalket i de senere Aar.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift med nogen Frøavl af Hvidkløver: 1. Havre, 2. Roer, 3. Byg, 4. Frø, 5. Hvede, 6. Roer, 7. Havre, 8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 125 Sække Superf., 25 Kalig. og 65 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace (indkøbt paa Fyn i 1925), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4399 kg med 183 kg Smør, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Holmgaard« i Sir.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Plage. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er hidtil leveret 175—200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 120 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sønder Ballegaard har grundmurede anselige, gode Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1892 efter Gaardens Brand, ligger mod Nord til Haven i Retningen Øst—Vest; den er tækket med Skifer, har gennemgaaende Frontspids mod Nord med en Frembygning til Haven; den rummer en god Bolig. Avlsbygningerne, som er opført efter en Brand i 1926, er tækket med Cementsten; den nordlige Sidelænge rummer Svinestald, Garage og Hestestald, den sydlige Kostald og den østlige Lade. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Ejendommen ligger kønt, omgivet af den gl. kønne

Østergaard.

Have, der tillige med en Plantning giver Læ fra Nord og Vest. (Gaarden samt Nabogaarden Nørre Ballegaard laa tidligere i en Lavning længere mod Øst, men er senere f.yttet til deres nuværende Plads, Sønder Ballegaard efter en Brand i 1846.)

Sønder Ballegaard, der tidligere har været Fæstegaard under Hovedgaarden Ausumgaard, købtes til fri Ejendom i 1872; den ejedes i forrige Aarh. af Christen Thorsen, som solgte den til Niels Christen Christensen (Ballegaard); han overdrog den i 1888 til sin Svigersøn Niels Christian Hansen, der April 1894 solgte den til Bankdirektør Mathias Thrige Wille, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1912. (Gaarden har tidligere været en hel Del større, men gennem Aarene er der frasolgt en Del Parceller af Jorderne.)

ØSTERGAARD, Sir Sogn, Navr-Sir Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. August F. Wille, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. 6 km, Tlf. Sir 2.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Østergaard, samlet Areal 93,8 ha, deraf 90,5 Ager og 3,3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. o Skp. 1 Fdk. 1 $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 117,000 Kr. (129,000), Jordv. 80,000 Kr. (80,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 71,000 Kr., Løvsøret i Jydsk Brandf. for 91,000 Kr.; Lys og Kraft fra Elektricitetsv. »Thor« i Hjerm.

Østergaard ligger 6 km Nord for Holstebro lidt Øst for Landevejen Holstebro—Struer med Indkørsel fra denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar til Dels kalket.

Jorden dyrkes i en alm. 9 Marks Drift (fri Drift) med en Del Frøavl af forskellige Græsser, bl. a. Engsvingel; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 170 Sække Superf. og 90 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 34 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Holmgaard« i Sir.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 240 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 128 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Østergaard har grundmurede store, nye Bygninger. Den anselige Hovedbygning, der ligger mod Øst til den store gl. Have, har Tegtag og gennemgaaende Frontspids, der har pyntede (takkede) Gavle ligesom selve Hovedlængen; Hovedbygning indeholder en stor herskabelig Lejlighed. De 3 sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Asbestplader, er opført i 1934 efter en Brand; af Længerne er der Værelser til Folkene, Garage, Svine- og Hestestald i den nordlige Sidelænge, Kostald i den sydlige og Lade i Længen mod Vest; Laden, hvis Side mod Vest ogsaa er af Asbest, har muret Trimpel til Gaarden; desuden Syd for Gaarden et teglhængt Hus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Østergaard, der har været Fæste (Arvefæste) under Hovedgaarden Ausumgaard, ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Frederik Østergaard, af hvem den i 1850 købtes af Aug. Fr. Wille, der samtidig købte den til fri Ejendom; efter ham overtoges den i 1896 af Sønnen Aug. Chr. Wille, efter hvem den i 1918 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

BURGAARD, Bur Sogn, Gørding-Vem-Bur Komm., Hjerm Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Enkefru Karen Marie Burgaard, Postfb. og nærmeste St. Bur, Afst. ca. 1½ km og 11 km til Holstebro, Tlf. Bur 1.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Bur, 4h af Navr og 2b af Burlund, samlet Areal 182,5 ha, deraf 88,3 Ager, 33 Eng, 2,2 Skov, 11 Mose, 44,5 Hede, 1,5 Have og Gaardsplads og 2 ha andre Arealer, Hrtk. 10 Td. 0 Skp. 2 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 81,000 Kr. (90,000), Jordv. 44,000 Kr. (50,000); Bygn. er fors. i Landbygning. Brandf. for 80,000 Kr., Løstøret i Jydsk Brandf. for 87,000 Kr.; Lys fra Bur Elektricitetsv.

Burgaard ligger Sydøst for Bur St. tæt ved Bur Kirke og har Indkørsel fra Vejen Holstebro—Vem; Ager og Eng ligger samlet ved Gaarden, medens Heden ligger særskilt lidt fra denne; Agermarken bestaar af Sandmuld paa Sandunderlag af vekslende Bonitet, dog er største Delen af god Beskaffenhed. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar. Engen, der ligger ved den sydlige Side af Agermarken, er af god Bonitet, dels Klæg, dels Tørvejord (ca. 10 ha er Vandingseng). Skoven er Egekrat.

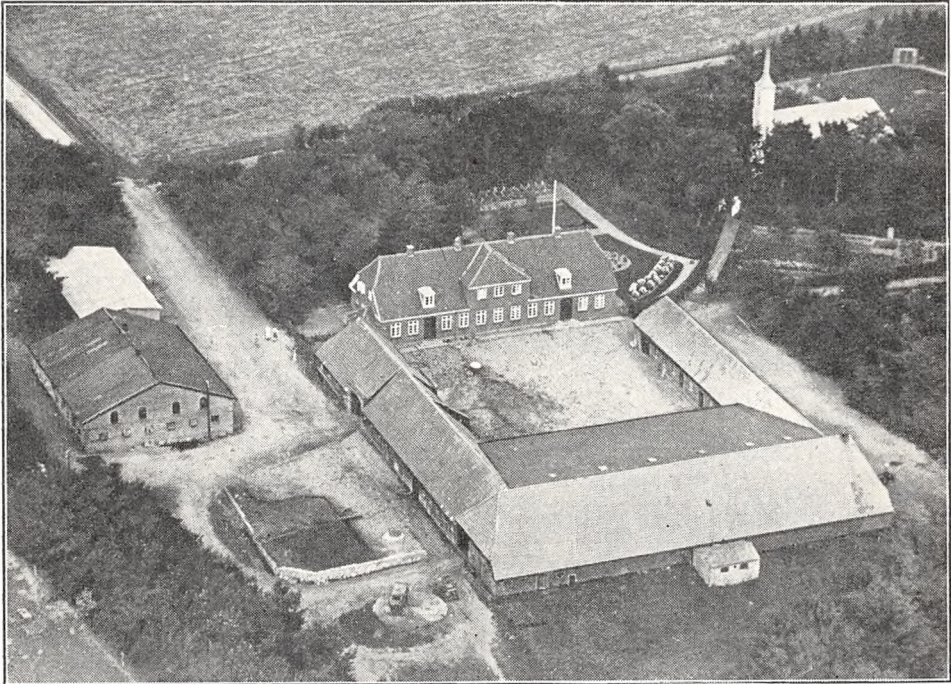
Gaarden drives af Ejerinden med en Søn J. Chr. Burgaard som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift uden noget fast Sædskitte. Forbruget af Kunstgødning er stærkt vekslende.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4066 kg med 4,05 pCt. Fedt og knap 185 kg Smør, Mælken leveres til Skærum Andelsmejeri pr. Vem.

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 2—3 Følhopper, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 98 Svin aarlig. Der holdes 10 Faar; Fjerkræholdet er ca. 250 Høns med ca. 400 Kyllinger aarlig.

Burgaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gamle Have, er opført i 1919; den har Frontspids mod Syd, er tækket med Tegl og indeholder en stor god Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Cementsten, er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige, Vadskehus, Indkørselsport samt Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; til Nordsiden af denne ind mod Gaarden er der tilbygget en Udvidelse, tækket med Bølgeblik, den rummer Ko- og Hestestald; desuden Vest for Gaarden en Svinestald, tækket med Tagpap, og Nord for denne en Længe med Sider og Tag af Pandeplader, den rummer Redskaber, Maskiner og Vognport. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Ejendommen har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der benyttes en Petroleumsmotor til stationær Kraft. Sammen med sin kønne gl. Have ligger Gaarden hyggeligt Sydvest for Kirken, skærmet ved rigelig Læplantning.

Burgaard.

Burgaard, der har været Fæstegaard under Nørre Vosborg, købtes i 1859 til fri Ejendom af den daværende Fæster Christen Andersen; efter hans Død i 1877 overtoges den af Enken, som i 1893 overdrog den til Sønnen Mads C. Burgaard, Gaarden var da paa ca. 300 ha med Heden; han frasolgte omkring 1914 ca. 78 ha delvis nyopdyrket Hedejord, hvorpaa der opførtes to Ejendomme, og i 1916—17 solgtes yderligere ca. 39 ha Hede til Beplantning; ved hans Død i 1928 overtoges Gaarden af Enken, den nuværende Ejerinde.

GINDING HERRED

ESTVADGAARD, Estvad Sogn, Estvad-Rønbjerg Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Godsejer Sigvart Jacobsen, Postfb. og nærmeste St. Rønbjerg, Afst. godt 3 km og 5 km til Skive, Tlf. Skive 234.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Estvadgaard og 1 af nordre Hede, samlet Areal 322,7 ha, deraf 207 Ager, 110 Eng og Kær og 5,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 44 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 1 $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 303,000 Kr. (320,000), Jordv. 207,000 Kr. (227,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 194,300 Kr., Løsøret i »Danmark« for 144,000 Kr.; Lys og Kraft fra Gudena-Centralen.

Estvadgaard ligger 1 km Nordøst for Estvad By ved Vejen til Skive; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar største Delen af mild sandblandet Lermuld paa lerblandet Underlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Af Engarealet er 5,5 ha Kær og Kultureng, medens Resten anvendes til vedvarende Græs; største Delen er Dyndjord, en Del dog Haardbundseng.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Blandsæd, 5.—6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 250 Sække Superf., 50 Kalig. og 50 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 200 Malkekøer, 5 Tyre og 100 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3700 kg aarlig, Mælken leveres til Rønbjerg Mejeri (privat).

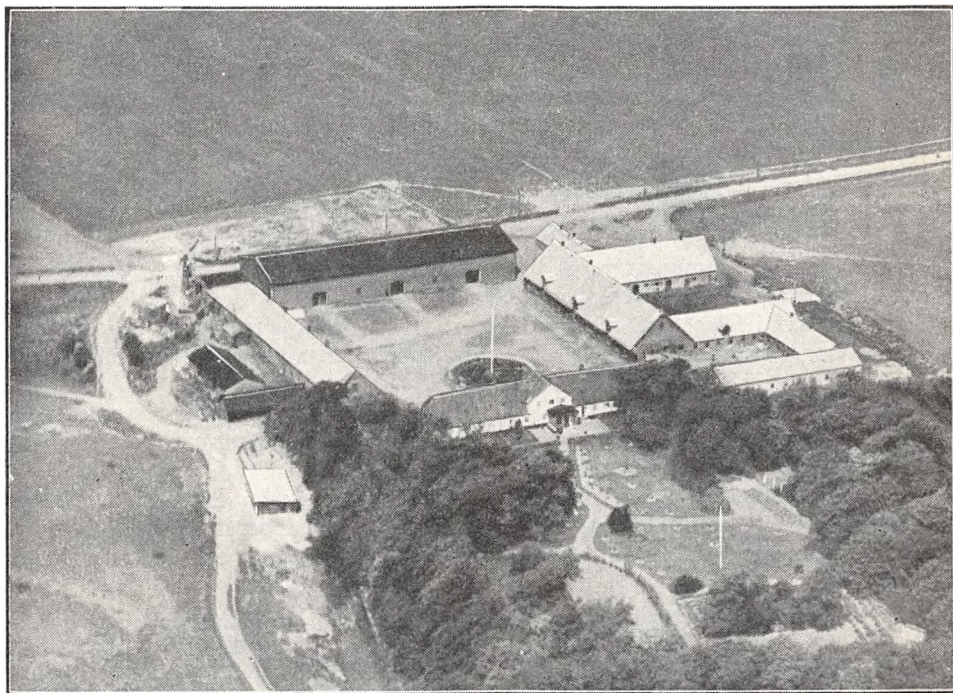
Der holdes som Regel 25 Arbejdsheste, og der tillægges 8—10 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 50 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 800 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 370 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Estvadgaard Hovedbygning, der ligger mod Øst til den store Have, er opført i første Halvdel af forrige Aarh.; den er bygget af Grundmur, har gennemgaaende Frontspids, en lukket Veranda til Haven og Tegtag; den indeholder en stor Beboelse. (I Haven Øst for Gaarden er der endnu Spor af den i første Halvdel af det 18de Aarh. af Joh. Sev. Bentzon opførte 3-fløjede Hovedbygning; denne, som var i ét Stokværk, var omgivet af Grave.)

Af de grundmurede fritliggende Avlsbygninger, som for største Delen har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Folkene, Garage og Hestestald i den sydlige Sidelænge og Kostald i den nordlige, der er udvidet med 2 Sidelænger mod Nord; fra den østlige af disse udgaar atter en Sidelænge — en Svinestald — mod Øst og fra den vestlige en Sidelænge — et Roehus — mod Vest; desuden Øst for Kostalden — Nord for Hovedbygningen — en Svinestald, opført i 2 Etager; Laden, som ligger mod Vest, har Trætrimpel og Tag af Asfalt. Endvidere Syd for Hovedbygningen en Smedie (der tillige rummer Tømrerværksted), et Hønseshus af Træ og Syd for Gaarden et Maskin- og Redskabshus, en Vognport, begge tækket med Tagpap, samt Gaardens Vindmotor, som giver Drivkraft til Kværn m. m. og til Gaardens Vandværk. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestald, og der hører 2 Huse med 5 Lejligheder til Ejendommen.

Estvadgaard nævnes i første Halvdel af det 15de Aarh., den tilhørte da Erik Nielsen (Gyldenstierne) til Timgaard; ved Skiftet efter ham og Hustruen, der var født Lunge, kom Gaarden til deres afdøde Søn Peder Eriksens Børn, af hvilke Oluf Pedersen senere nævnes til Gaarden; efter hans Død i 1504 arvedes den af Børnene, af hvilke Ludv. Olufsen G. (og senere dennes Søn Oluf Ludvigsen G.) skrev sig til Gaarden, men Ludv. Olufsen G. to Søstre Elsebeth Olufsdatter G. (Biskoppen i Børglum Stygge Krumpens Frille) og Lene Olufsdatter G. nævnes ogsaa til Estvadgaard, og det samme gælder om sidstnævntes Mand, Mester Mads Hvid, som

ejede Nørgaard i Bælum, og deres Svigersøn, Albret Høg, der faldt i Søslaget ved Gotland 1566; sidstnævnte Aar nævnes Rigsadmiral Peder Munk til Sæbygaard, Demstrup og Sødrieholm som Ejer, og han udkøbte i 1569 Mester Mads Hvid. I 1614 solgte han Estvadgaard tillige med ca. 50 Gaarde og Bol m. m. til Jak. Lykke til Tanderup, der faa Aar efter solgte den til Joh. Rantzau, hvis Børn ejede Estvadgaard i 1638, og senere nævnes Sønnen, Oberst Frans R. som Ejer; efter hans Død i 1676 ægtede Enken, Helle Urne, Morten Skinkel til Brejninggaard og efter hans Død i 1679 Hans Arenfeldt til Kølskegaard i 1685; efter hendes og hans Død i henholdsvis 1688 og 1689 overtoges Estvadgaard, som i 1683 havde 100 Td. Hrtk. og 286 Td. Hrtk. Bønderfæstegods, af hendes Søn, Oberstløjtn. Fr. Chr. Rantzau til Rodstenseje; han solgte den i 1710 med 86½ Td. Hrtk., deraf 11½ Mølleskyld, samt Tiender og Gods til A. Brønshorff til Nr. Elkær, der samme Aar pantsatte den til Fru Christine Glud, Enke efter H. M. Benzon til Skærø; hun overdrog den senere til Sønnen Joh. Sev. B. (se under Bygningerne), efter

Estvadgaard.

hvis Død i 1741 Enken, Frederikke Louise Glud, som døde i 1745, før sin Død ved Testamente af 4. Marts 1745 oprettede en Stiftelse under Navnet »Estvadgaard Kloster« for 6 adelige Enkefruer og 6 adelige Jomfruer, som skulde bo paa Gaarden og hver have 40 Rd. Cour. aarlig (Fundatsen approberet 22. Febr. 1754). I 1770 ejede Klosteret Estvadgaard med 86½ Td. Hrtk. og 26 Td. Tiendehrtk., Nørkær Ladegaard med 14½ Td. Hrtk. og 22½ Td. Tiendehrtk. samt 344 Td. Hrtk. Bønderfæstegods, men Klosteret havde trange Tider, fordi Godset var fattigt, og det hændte derfor, at Klosters Damer ikke kunde faa deres Hævning; i 1802 søgte man derfor at sælge Gaard og Gods ved Auktion, men forgæves; en kgl. Resolution af 28. Septb. 1804 bestemte derefter, at Fundatsen skulde ændres, Godset sælges, og at Damerne skulde flytte og derefter kun modtage Hævning, hvorefter Stiftelsen blev lagt ind under Ribe Stiftsøvrighed. (I Stiftelsen optages kun Damer af adelig Stand samt Hustruer, Enker eller ugifte Døtre efter Mænd i de 3 første Rangklasser; den aarlige Hævning er for 8 Enkefruer og 8 Frøkner 400 Kr. til hver og for 6 Enkefruer og 5 Frøkner 200 Kr. Ved Indskrivningen betales 200 Kr.) Derefter frasolgtes største Delen af Godset, hvorefter Gaarden solgtes i 1810 ved Auktion med 86½, 26 og 17 Td. Hrtk. for 65,800 Rd. til Konr. Lund og Broderen Johs. L. til Charlottenlund i Hids Hrd., Viborg A., der i 1815 fik Tilladelse til at sælge 114 Parceller af Gaardens Areal; senere, i 1846, overdrog Konr. Lund Gaarden med 46 Td. Hrtk. for 30,000 Rd. til Sønnen A. Fr. Lund, som i 1855 solgte den til Lensgreve F. M. Knuth til Knuthenborg (Skødet fra 1861); efter hans Død Aaret efter overtoges Estvadgaard af Lensgreve E. C. Knuth, der i 1871 solgte den for 85,000 Rd. til Hfjm. C. A. D. Neergaard, Gyldenholm, og senere Højesteretsassessor H. Lund; de tog fat paa Mergling af Jorderne samt Dræning, hvor denne til-

trængtes; da Jorderne var kalkfattige, gjorde Mergelen god Nytte; ca. 1880 inddæmmedes godt 50 ha Eng ved Skive-Karup Aa, som ofte selv under Højbjergningen kunde oversvømme Engen; endvidere paabegyndtes Tilplantning af den til Gaarden hørende ca. 450 ha store Hede, saaledes Estvadgaard Plantage Vest for Flynder Sø, men Plantagen er frasolgt i indeværende Aarh. Ved Neergaards Død i 1903 overtoges Gaarden af Sønnen, Ingeniør, cand. polyt. E. Neergaard, der i 1923 solgte den tillige med Flyndersø Møllegaard til L. Steensgaard; han solgte den i 1928 til Godsejer A. Lemming og V. Stenberg, af hvem den nuværende Ejer købte den i Okt. 1932 for 454,500 Kr.

ØSTER LIDEGAARD, Estvad Sogn, Estvad-Rønbjerg Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer N. P. Fly, Postfb. og nærmeste St. Rønbjerg, Afst. ca. 2 km og 7 km til Skive, Tlf. Rønbjerg 10.

Matr.-Nr. 7m fl. af Kisum og 48a m. fl. af Rønbjerg, samlet Areal 83,8 ha, deraf 49 Ager, 33 Eng og Mose og 1,8 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 6 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdkv. 82,000 Kr. (86,000), Jordv. 60,600 Kr. (61,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Gudena-Centralen.

Øster Lidegaard ligger godt 1 km Nordvest for Kisum By tæt ved Jernbanelinien Skive—Struer; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen god Muldjord paa Lerunderlag; 11 ha er Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er overvejende jævnt, stedvis dog let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet omkring 1920. Engen, som kan dyrkes, er Tørvejord af vekslende Dybde.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Runkelroer, 6. Byg, 7. Havre, 8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 20 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Skive Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er hidtil leveret indtil 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 82 Svin aarlig. Der holdes 10 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Øster Lidegaard har grundmurede, overvejende ældre, men gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Straa. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger ligger den straatekte Kørelade mod Syd; den østlige Sidelænge, som ligeledes har Straatag, indeholder Værelser til Folkene, Indkørselsport til Gaarden og Hestestald; den vestlige Sidelænge, Kostalden, er opført i 1907, den har ligesom en Svinestald Vest for Hovedbygningen Tag af Pandeplader og ildfast Loft med Jernbjælker og murede Hvælvinger; endvidere Øst for Laden en Hjel, tækket med Pandeplader.

Øster Lidegaard købtes i 1841 af P. Jacobsen, efter hvis Død den overtoges af Enken; hun drev Gaarden til 1863, da den overtoges af Sønnen Chr. Pedersen Lidegaard, der i Aarenes Løb har opført de 4 Hovedlænger; han solgte Gaarden i 1926 til den nuværende Ejer, som i 1934 har anlagt en Tørvefabrik, som det første Aar fremstillede 1,2 Mill. Stkr. Tørv.

NYGAARD, Rønbjerg Sogn, Estvad-Rønbjerg Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Kr. Sevelsted, Postfb. og nærmeste St. Rønbjerg, Afst. 2 km og 10 km til Skive, Tlf. Rønbjerg 3.

Matr.-Nr. 3e m. fl. af Rønbjerg, samlet Areal 45,5 ha, deraf 39,5 Ager, 5,5 Eng og 0,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdkv. 75,000 Kr. (81,000), Jordv. 41,000 Kr. (45,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Gudena-Centralen.

Nygaard ligger ½ km Nord for Rønbjerg Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger 1 km fra denne, bestaar af mild Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, dog er 8 ha noget bakket, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket. Engen er dels Dynd-, dels Brunjord.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. $\frac{1}{2}$ Hvede og $\frac{1}{2}$ Havre, 2. Roer, 3. Byg, 4. Blandsæd, 5. Roer, 6. Havre, 7. Byg, 8.—9. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 20 Kalig. og 5 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 21 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Rønbjerg Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 58 Svin aarlig. Der holdes 3 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Nygaard har grundmurede gode Bygninger, opført i 1912. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, har Frontspids til denne og Skifertag. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Trætrimpel og er tækket med Tagpap, ligger Laden mod Vest; den sydlige Sidelænge rummer Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald og den nordlige Ko- og Svinestald. I alle Staldene er der Jernbjælker og murede Hvælvinger, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Nygaard er oprettet i 1911 af Andr. Sørensen, der ved Udstykningen af Nørkær (se denne) købte en Parcel paa ca. 38 ha, hvorpaa han Aaret efter opførte de nuværende Bygninger; senere tilkøbtes yderligere 7,7 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal; i 1923 solgte han Nygaard til P. Fly, efter hvis Død i 1927 den overtoges af Enken Marie Fly, der Novbr. 1933 afstod den til Svigersønnen, den nuværende Ejer.

NØRKÆR, Rønbjerg Sogn, Estvad-Rønbjerg Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. A. F. Ludvigsen, Postfb. og nærmeste St. Rønbjerg, Afst. 4 km og 11 km til Skive, Tlf. Rønbjerg 13.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Rønbjerg, samlet Areal 113,6 ha, deraf 79 Ager, 33 Eng og Mose og 1,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 10 Td. 3 Skp. 0 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 112,000 Kr. (118,000), Jordv. 64,600 Kr. (73,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr., Løsøret i »Danmark« for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Gudanaa-Centralen.

Nørkær ligger Nordvest for Rønbjerg St. ud mod det store Engdrag med de kendte Rønbjerg-Tørv; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 55 ha god Muldjord paa Ler- og sandblandet Lerunderlag, Resten lettere Jord. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (Resten sund Jord), der er merglet fra gl. Tid og nymerglet i Aarene 1930—35. Eng og Mose er Tørvejord af vekslende Dybde; Arealet afgræsses og anvendes i øvrigt til Læggeplads for Tørvene (se senere).

Halvdelen af Jorden dyrkes i en 8 Marks Drift (alm. Vekseldrift), den anden Halvdel i følgende 4 Marks Drift: 1. Havre, 2. Roer, 3. Byg, 4. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 30 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

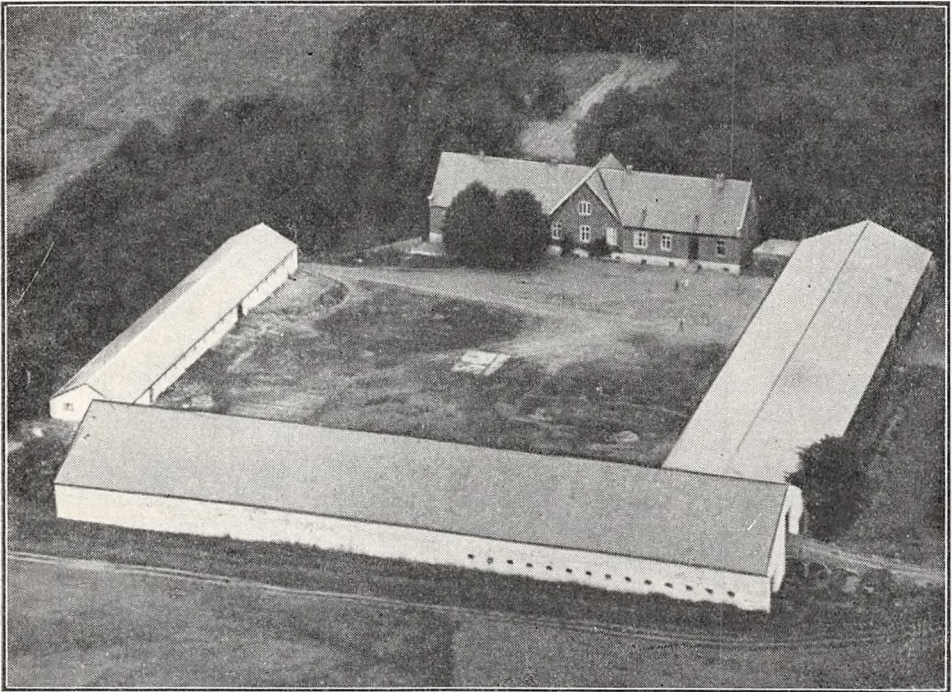
Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 75 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Rønbjerg Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 9—10 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er hidtil leveret 2—300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Der holdes 10 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 80 Høns.

Nørkær har grundmurede gode Bygninger, af hvilke Avlsbygningerne er opført i 1912 efter en Brand Aaret forud. Den skifertækte store Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, indeholder en stor Lejlighed. Af Avlsbygningerne ligger Laden mod Syd, i hvis østlige Ende der er indrettet Bokse til Kvierne; den er tækket med Cementtagsten og er sammenbygget i Vinkel med den østlige Sidelænge, som rummer Ko- og Hestestald samt en Gennemkørselsport til Gaarden; Stalden, der har Trætrimpel og ildfast Loft med Jernbjælker og murede Hvælvinger, er

tækket med Pandeplader ligesom den vestlige fritliggende Sidelænge, der indeholder Bolig til Fodermesteren samt Svinestald. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Nørkær var i første Halvdel af det 17de Aarh. en Bondegaard, der hørte under Hovedgaarden Estvadgaard; ved Enevældens Indførelse (1660) og vor første Hartkornsansættelse havde den 8 Td. Hrtk., men der blev nu lagt en Del mere Jord til den, samtidig med at den oprettedes til en Ladegaard; denne havde i 1770 14½ Td. Hrtk., foruden at der hørte 22½ Td. Tiendehtk. til Gaarden. Fra Estvadgaard, som i 1745 var blevet oprettet til en Stiftelse »Estvadgaard Kloster«, solgtes den i 1809 ved Auktion uden Tiender for 4700 Rd. Cour. til Forv. O. M. Laurbergs Enke Gertrud, f. Krog; efter hendes Død i 1820 havde Sønnen Lars Laursen den til sin Død i 1829, og Nørkær overtoges da af M. M. Hummelgaard; efter hans Død i 1848 kom den to Aar senere (med 19 Td. Hrtk.) til cand. phil. M. Qvistgaard Pedersen og i 1854 til Konsul H. P. Rygaard (se Allinggaard i Viborg Amt, Bind VI, S. 583—85) og J. C. Erichsen til Ramsinggaard. I

Nørkær.

1857 blev Erichsen Eneejer, og ved hans Død i 1879 købtes Nørkær ved Auktion for 102,550 Kr. af Forpagteren, senere Amtsraadsmedlem C. N. Korsgaard; han overdrog den i 1902 til Sønnen Carl Korsgaard, der i 1911 bortbyttede den til Chr. Jacobsen, Gaarden havde da et Tilliggende af 278 ha (deraf ca. 60 Eng, Kær og Mose) med 20⁵/₈ Td. Hrtk.; samme Aar brændte Avlsbygningerne, og Gaarden erhvervedes af Ejendomshandleren, Dyrslæge Th. P. Therkildsen, som delvis udstykkede Gaarden, idet han frasolgte ca. 165 ha Agerjord, Eng og Mose, dels til omboende, dels en større Parcel, paa hvilken Gaarden Nygaard opførtes (se denne), og han solgte derefter i 1912 den tilbageværende Hovedparcel af Nørkær for 117,000 Kr. til Grdj. Niels N. Vistesen; han solgte den i 1927—28 til et Konsortium, af hvilket den nuværende Ejer købte den i 1929.

Gaardens Tørvefabrik fremstiller aarlig 2½—4 Mill. Stkr. Tørv.

VINDERUP HOVGAARD (Vinderupgaard) i Sahl Sogn og Komm., Ginding Hrd., Ringkøbing A., er nu i indeværende Aarh. fuldstændig forsvundet, saa kun det noget ødelagte gl. Voldsted »Vinderup Vold«, der ligger i Engdraget godt ½ km Nord-vest for Stationsbyen, vidner om, hvor den gl. middelalderlige Hovedgaard har ligget.

Vinderup Hovgaard nævnes allerede i 1274 paa Erik Glippings Tid; den ejedes da af en Fru Lucia, der skødede den til Kongens Marsk Jens Kalv (kendt for sine mange forgæves Forsøg paa i Øm Kloster at finde og fængsle Abbed, senere Biskop Arnfast, der, som Historien beretter, havde forgivet Kongens Fader, Kong Christoffer d. Første, i 1259); Kalvs Datter Inger bragte Gaarden til sin Mand Alb. Albertsen Eberstein, og siden — paa Valdemar Atterdags Tid — ejedes den af Fru Ingers Brodersøn, den kendte Ridder Erland Kalv; senere, i det 15de Aarh., ejedes den inden for Slægten Friis og senere, i Begyndelsen af det 17de Aarh., var den gledet ned til at være en Bondegaard, som i 1615 af Palle Rosenkrants solgtes til Fru Anne Lykke, Enke efter Claus Maltesen Sehested. Omkring 1650 oprettede hendes Søn Malte Sehested den til en Ladegaard under Rydhave, den havde som saadan 22 Td. Hrtk. ved vor første Matrikel i 1662—64 og 16 Td. ved den anden i 1688; efter hans Død tilfaldt den Enken, Fru Margr. Reedtz, og efter hendes Død i 1693 deres to Svigersønner Gregers Ulfstand Høg til Vang og Jørg. Grubbe Kaas til Rydbjerg; af disse blev sidstnævnte senere Eneejer, og i 1714 skødede hans Enke, Birg. Sophie Sehested, Vinderup Hovgaard med 16 Td. Hrtk. og 74 Td. Hrtk. Gods til sin Broder, Major Fr. Sehested til Rydhave, efter hvis Død hans Enke, Birg. Sophie Sehested, senere, i 1754, testamenterede Vinderup Hovgaard og det halve af Stubbergaard, ialt 348 Td. Hrtk., til sin Søn, Oberstløjtn. Jens Sehested til Rydhave, og Vinderup Hovgaard laa nu til denne som Ladegaard til 1812, da Jens Sehesteds Svigersøn, Kmhr. Niels Sehested, solgte den uden Gods for 18,000 Rd. Cour. til N. L. Boserup (senere til Stubbergaard); efter hans Død i 1839 overtoges den Aaret efter for 10,340 Rbd. rede Sølv af Sønnen Jac. Boserup, Stubbergaard, der i 1842 solgte den med 16 Td. Hrtk. for 12,500 Rbd. rede Sølv til H. D. Fabricius. Efter Anlægget af Banestrækningen Skive—Struer og Aabningen af denne i Nov. 1865 gik det stærkt ud over den gl. Hovedgaards Areal (Vinderup Station), og efter Fabricius' Død i 1874 solgte Sønnen Vilh. F. i 1877 Gaarden til Søren Sejersen, som kort efter solgte den med 10½ Td. Hrtk. tiendefri Jord, Besætn. og Invt. for 71,000 Kr. til E. Boel (der hvilede en Aftægt paa Ejendommen); i 1885 overtoges den derefter ved 4. Auktion for 44,000 Kr. af Overformynderriet, der havde udlaaet dette Beløb som 1. Prioritet (med Avl, Besætn. og Invt. var Gaarden vurderet til 80,000 Kr.); senere ejedes den af Frøknerne Petersen, en kort Tid af Buhl og senere af Carl Ferd. Petersen, efter hvem den Novbr. 1897 paa Auktion købtes af Svigersønnen Claudius Hansen Windfeldt til Landting; han solgte i 1913 Resten af Gaarden med ca. 45 ha, 5½ Td. Hrtk. til et Konsortium, som i de følgende Aar fuldstændig udparcellerede Resten af Jorden, dels til Villabebyggelse, dels til enkelte større Virksomheder i Vinderup Stationsby, medens Bygningerne blev nedrevet.

EJSINGHOLM, Ejsing Sogn og Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Godsejer, Landbrugskandidat A. Olufsen, Postfb. og nærmeste St. Vinderup, Afst. 8 km, til Skive 20 og 26 km til Holstebro, Tlf. Ejsing 1.

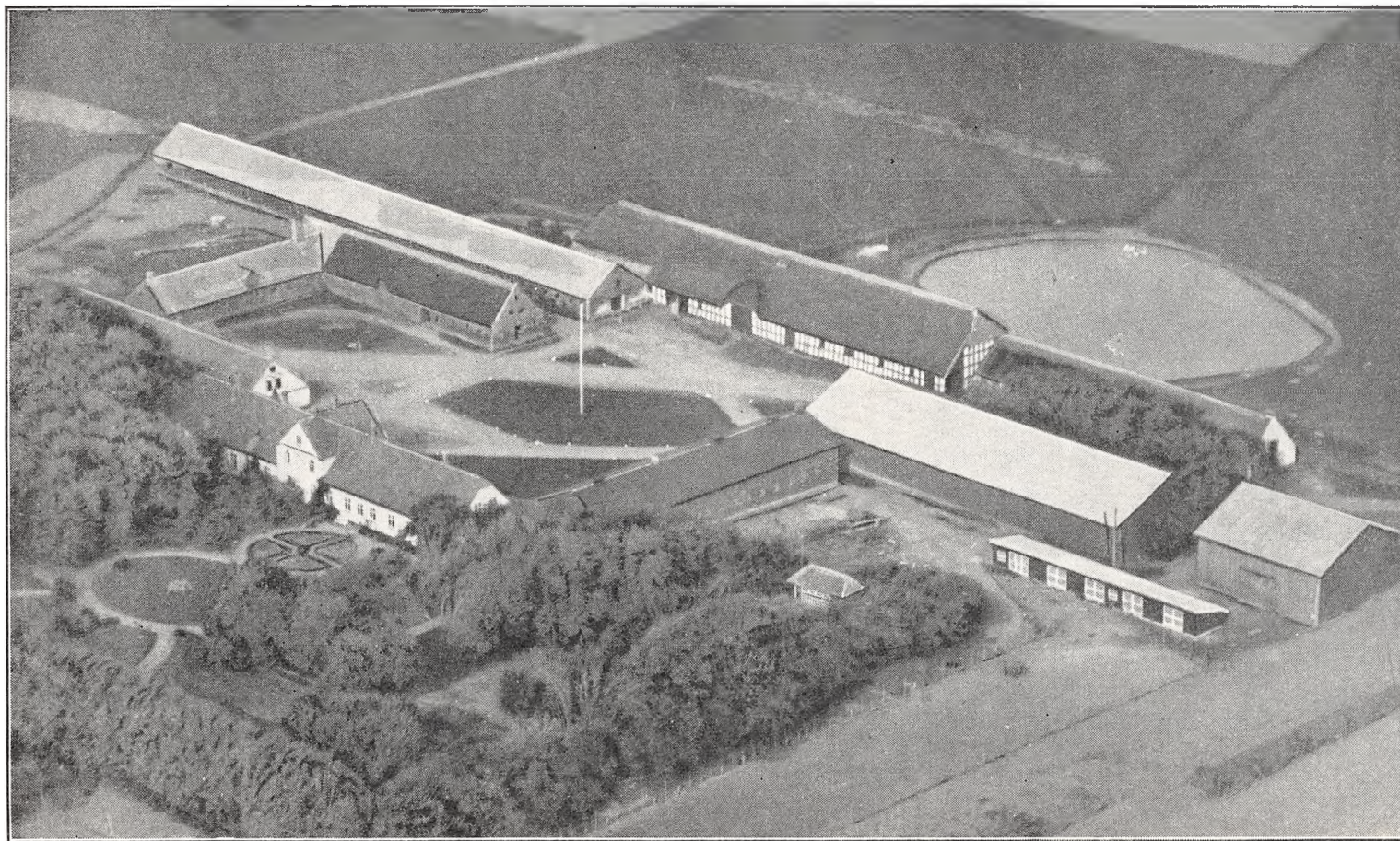
Matr.-Nr. 1 m. fl. af Nygaard, 42 af Landting og 55 af Egebjerg, samlet Areal 237 ha, deraf 194 Ager, 16,5 Eng, 5,5 Mose, 18,5 Græsningsjord og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 30 Td. 5 Skp. 3 Fdk. ¼ Alb.; Ejdskv. 270,000 Kr. (295,000), Jordv. 183,600 Kr. (204,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 202,420 Kr., Løspøret i »Danmark« for 220,000 Kr.; Lys fra Gudena-Centralen.

Ejsingholm ligger 2½ km Vest for Ejsing By ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger i Lem Vig 3 km fra Ejendommen, og Mosen, som ligger ved Vinderup 8—9 km fra denne, bestaar af god mild Ler-muld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet af den nuværende Ejer. Engen er Tørvejord paa Sandbund.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift, dog med ret stor Frøavl af Kløver og Græs; af Kunstgødning anv. aarlig ca. 300 Sække Superf., 50 Kalig. og 125 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 136 Malkekøer, 4 Tyre og 100 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og bliver nu rensset for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Ejsing Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 14 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 50 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 335 Svin aarlig, men der leveres dog ca. 600 Stkr., idet der opkøbes Kort til Resten. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns (brune Italienerne).

Ejsingholm.

Ejsingholm har gode Bygninger, overvejende opført af Grundmur. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store Have med Plantning, har gennemgaaende Frontspids, er hvidpudset og tækket med Cementsten; den er restaureret i 1909 og rummer en stor herskabelig Lejlighed med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlsbygningerne, som ligger noget spredt, ligger Nordvest for Hovedbygningen en hvidpudset Længe med Tag af Cementsten, den rummer Værelser til Folkene og Hestestald, Nord for denne 2 Længer, sammenbygget i Vinkel, af hvilke den nordlige, der er tækket med Straa, indeholder Svinestald, den mod Vest (med Tag af Cementsten) Stald til Søerne, og over for disse mod Øst som en fjerde Længe ligger Nordøst for Hovedbygningen en stor (nyere) Svinestald, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader; af de øvrige Avlslænger ligger Kostalden længst mod Vest Nord for So- og Svinestalden, den har Tag af Pandeplader og Øst for denne (samt lidt nordligere) en ældre rørtækt, hvidpudset Bindingsværkslade, fra hvis østlige Gavlvægstalden fortsætter som en Forlængelse mod Øst. Endvidere Syd for denne og Indkørselsvejen til Gaarden 2 Trælader, en større med Tag af Asbest og Øst for denne en mindre, tækket med Pandeplader, og Syd for disse et nyt Hønseshus af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Asbest. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved en Vindmotor, og der hører 2 Huse til Ejendommen. (Gaardens samlede Areal har tidligere været angivet 35—40 ha større, idet nogle Strandarealer, som stadig overskyldes af Vandet, da regnedes med, men ved en senere Vurdering af Ejendommen er dette Areal nu udeladt.)

Ejsingholm, der indtil den nyere Tid hed Nygaard, var ved Enevældens Indførelse i 1660 en Ladegaard under Landting, af hvis Hovedgaardstakst der ca. 1750 var henlagt et Areal med 15½ Td. Hrtk. under Gaarden; senere øgedes Arealet yderligere med 13½ Td. Hrtk., nemlig med Remmer-Gaardenes Jorder, der hørte under Landting som Afbyggere. I 1804 solgte Landtings Ejer, den bekendte Ejendomsspekulant U. C. von Schmidten til Urup, Ejsingholm m. m. (35 Td. Hrtk.) til Landeværns-kapt. S. Richter (se Fuglsig, Hjørring Amt) for 20,000 Rd. Cour.; han solgte den igen 1811 med 42 Td. Hrtk. og 51 Td. Tiendehrtk. for 55,000 Rd. Cour. til C. N. Lundsgaard (se Tvis Kloster), der i 1815 solgte den med 23½ Td. Hrtk. for 40,000 Rbd. Navneværdi til E. Houmark; efter hans Død i 1821 overtoges den af hans Enke Elisabeth, f. Hermansdatter, fra hvem Statsgælds-direktionen i 1823 under den haarde Landbrugskrise stillede den til Auktion; paa denne købtes den af forannævnte C. N. Lundsgaard, som i 1841 solgte den for 16,000 Rbd. rede Sølv til A. F. Lundsgaard (se Estvadgaard); han solgte i 1847 Gaarden, der i 1850 havde 31½ Td. Hrtk., til cand. phil. J. F. C. Haubroe, som i 1873 solgte den med 300 ha, 31¼ Td. Hrtk. samt Besætn. for 188,000 Kr. til Forp. Fr. Hansen, Nørre Vosborg; han afstod den i 1892 til Sønnen Thorvald Hansen; senere overtoges Gaarden af Kbmd. J. Schou i Ringkøbing, der i 1907 solgte den med 278 ha, ca. 31 Td. Hrtk. for 250,000 Kr. til J. P. Jensen; fra ham overtoges den ved Tvangsauktion i 1924 igen af Kbmd. J. Schou, som kort efter solgte den for 450,000 Kr. til den nuværende Ejer. I Efteraaret 1935 er Gaarden solgt for 280,000 Kr. til Statens Jordlovsudvalg, der overtog den April 1936.

LANDTING, Ejsing Sogn og Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. K. P. Ubbesen, Postfb. og nærmeste St. Vinderup, Afst. 5 km og 18½ km til Holstebro, Tlf. Ejsing 15.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Landting, samlet Areal 181,5 ha, deraf 135 Ager, 44 Eng og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 15 Td. 5 Skp. o Fdk. 2¼ Alb.; Ejdkv. 150,000 Kr. (165,000), Jordv. 85,600 Kr. (101,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 102,000 Kr., Løsoret i »Danske Phønix« for 100,000 Kr.; Lys og Kraft fra Vinderup Elektricitetsv.

Landting ligger mellem Ejsing og Handbjerg ved offentlig Vej; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen god Sandmuld paa Sandunderlag, en Del er dog Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er nærmest Mosejord.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 300 Sække Superf., 100 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, dog indkøbes der en Del Dyr, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine (Paintree), og Mælken leveres til Ejsing Andelsmejeri.

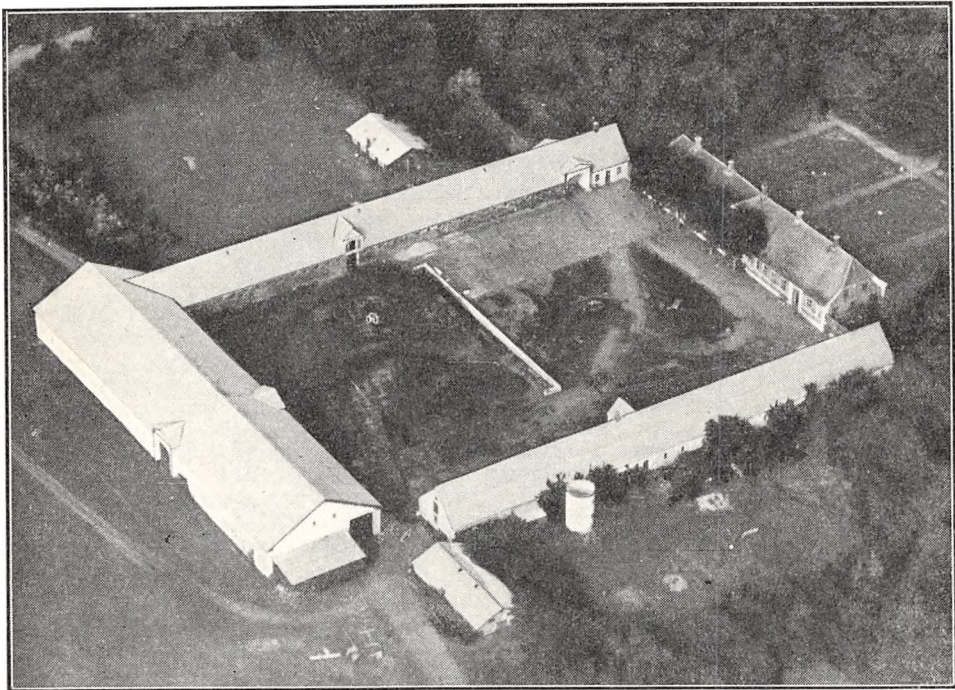
Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 130 Svin aarlig. Der holdes 20 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Landting har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store Have, er opført i 1855, da den gl., oprindelig 4-fløjede Borggaard blev nedbrudt; den er i ét Stokværk med en Frontspids mod Syd, har Tegltag og indeholder en stor Lejlighed med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder.

Den ældre Borggaard, der laa i Kæret lidt Sydøst for det nuværende Landting, nedbrødes som nævnt midt i 1850'erne; den formodes at have bestaaet af 4 Fløje, af hvilke den grundmurede Hovedfløj, som antages opført noget før Midten af det 16de Aarh. af Axel Rosenkrantz, var i 2 Stokværk med et højt Taarn, der dog mulig var ældre; Østfløjen brændte i 1712.

Avlsbygningerne, som er hvidpudsede og tækket med Asbest, er opført i 1927 efter en Brand Aaret forud. Af de 3 Hovedlænger ligger Køreladen mod Syd, den er sammenbygget i Vinkel med den vestlige Sidelænge, der rummer Værelser til Folkene, Gennemkørselsport og Kostald; den østlige Sidelænge, som ligger frit, indeholder Heste- og Svinestald. Desuden Øst for Gaar-

Landting.

den en rund Silo og en mindre Svinestald og Vest for et Hønsehus af Træ. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og der hører et Hus til Ejendommen.

I sidste Halvdel af det 13de Aarh. pantsatte Møntmester Henrik Gods i »Langætind« Mark til Biskop Tyge i Ribe, til hvem hans Enke omkring 1273 overdrog Godset, men om dette var det nuværende Landting er usikkert. Saa vidt vides ejedes Landting i første Halvdel af det 14de Aarh. af Alb. Albertsen (Eberstein), senere, ca. 1360, af Henr. Albertsen (E.), hvis Datter Karen bragte Gaarden til sin Mand Aage Hethesen Puder; med deres Datter kom den til Jens Eriksen (Banner), efter hvis Død i 1435 Datteren Mette bragte den til sin Mand, Hofmester Niels Eriksen (Gyldenstjerne). Efter hans Død i 1484 kom den i 1486 ved Skiftet til Datteren Inger, der i 1485 var blevet Enke efter Niels Timmesen Rosenkrantz til Stensballegaard; fra Inger R., som døde ca. 1525, kom den til Sønnen Axel R., der vistnok under Grevens Fejde maatte forsvare den mod de oprørske Bønder; efter hans Død i 1551 overtoges den af Sønnen Erik R. og ved hans Død i 1591 af dennes Søn Holger R. »den Rige« til Glimminge i Skaane; efter hans Død i 1647 fulgte Sønnen, Oberstløjtn. Mogens R., der døde i 1695, hvorefter Gaarden overtoges af Sønnen Axel R., som senere købte Spøttrup, hvorefter han overdrog Landting til Broderen Anders R.; efter hans Død i 1742 solgte Arvingerne i 1747 ved Auktion Landting med 101 Td. Hrtk., deraf 33 under selve Gaarden, Nygaard (Ejsingholm) med 15½, Sønderbygaard i Handbjerg Sogn med 9½ Td., ³/₁₄ af Stubbergaard samt Tiender og Gods (10, 80 og 397 Td. Hrtk.) for 9666 Rd. Cour. til hans Dattersøn, den ubegavede Chr. Linde til Tirsbæk; efter hans Død i 1756 ægtede Enken, Maren Loos, i 1757 sin Forv. Jørg. Hvass (se Tirsbæk,

Bind V, S. 105); han solgte i 1758 Landting med Tiender (101 og 80 Td. Hrtk.) og Gods til N. Pedersen Lillelund til Vennergaard, efter hvis Død i 1768 Enken, Mariane Bernsdorph, samme Aar ægtede Kmr. Peder Hansen; han fik i 1794 Bevilling til at sælge Godset og udstykke en Del af Jorden, uden at Gaarden mistede sin Hovedgaardsfrihed; efter hans Død i 1797 kom Landting i Spekulanthænder, idet hans Arvinger i 1799 solgte den med 33 Td. Hrtk., Nygaard med 33½ og 7½ Td. Hrtk. ufri Jord, Afbyggere med 35 samt 280 Td. Hrtk. Fæstegods for 84,000 Rd. Cour. til Ulrik Chr. von Schmidten til Urup, som derefter frasolgte Godset og foretog en Del Udstykninger; i 1801 solgte han den tilbageværende Hovedparcel af Landting, en Del andre Parceller, Tiender og lidt Bøndergods, ialt 82 Td. Hrtk., for 25,250 Rd. til den forrige Ejers Søn, Kmr., Landvæsenskommisær N. Tideman Hansen (død i 1846 som Klokker ved Frue Kirke i Kbhvn.) han fortsatte med Udstykningen af Landting, saa Hovedparcellen i 1803 blev bragt ned til godt 23½ Td. Hrtk.; i 1815 solgte han derefter denne samt Landting Teglværk m. m. for 21,222 Rbd. Navneværdi og 11,000 Rbd. Sølvværdi til Claus Hansen Windfeldt, der i 1854, Aaret før sin Død, overdrog den til Sønnen J. B. Windfeldt; efter hans Død 1866 overtoges den af Enken Jensine, f. Ebbensgaard, som i 1881 overdrog den for 120,000 Kr. til Sønnen Cl. H. Windfeldt; han solgte den i 1918 med 220 ha, 18 Td. Hrtk., med Besætn. og Inv. for 335,000 Kr. til Ejendomshandler Langballe, og den gl. Hovedgaard var nu en Del i Handelen de følgende Aar. I 1919 ejedes den af Enkefru Tang, der solgte den for 340,000 Kr. til et Konsortium; i 1921 købte Stevedore Søren Andersen, Horsens, den for 400,000 Kr., og i 1924 kom den ved Tvangsauktion til Sagfører Bech i Randers, af hvem den kort efter solgtes for 290,000 Kr. til Svend og Henr. Lange, som i 1925 mageskiftede den til N. P. Petersen, Langemosegaard ved Bagsværd; senere, i 1928, overtoges den af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, der samme Aar solgte den til den nuværende Ejer.

NØRRE MØGELTOFT, Ejsing Sogn og Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer P. Kamstrup, Postfb. og nærmeste St. Vinderup, Afst. 6 km og 18½ km til Skive, Tlf. Ejsing 18.

Matr.-Nr. 4 m. fl. af Nørre Møgeltoft, 81h m. fl. af Egebjerg, 3b m. fl. af Ejsing, 9b af Geddal, 40b m. fl. af Heden, 7d m. fl. af Raast og 1c af Sevelsted, samlet Areal 70,7 ha, deraf 60,2 Ager, 4,5 Græsningsjord, 4,5 Hede og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 6 Skp. 3 Fdk. ¼ Alb.; Ejdskv. 70,000 Kr. (74,500), Jordv. 36,800 Kr. (35,200); Bygn. er fors. i »Vermund« for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Gudenaacentralen.

Nørre Møgeltoft ligger 1 km Sydvest for Ejsing By ved Vejen til Landting; af Jorderne er ca. 51 ha samlet ved Gaarden, medens 6,5 ha ligger noget Syd for Ejendommen, 4 ha Nord for Ejsing Kirke og Hede- og Græsningsjorden 2—3 km fra Gaarden; ca. 32 ha af Arealet er Lermuld paa Lerunderlag, 14 ha Sandmuld paa Sandunderlag og 14 ha Kærjord. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet af den nuværende Ejer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes ialt ca. 100 Sække aarlig (Superf., Kali- og Kvælstofg.).

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 46 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Ejsing Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 58 Svin aarlig. Der holdes 14 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 140 Høns.

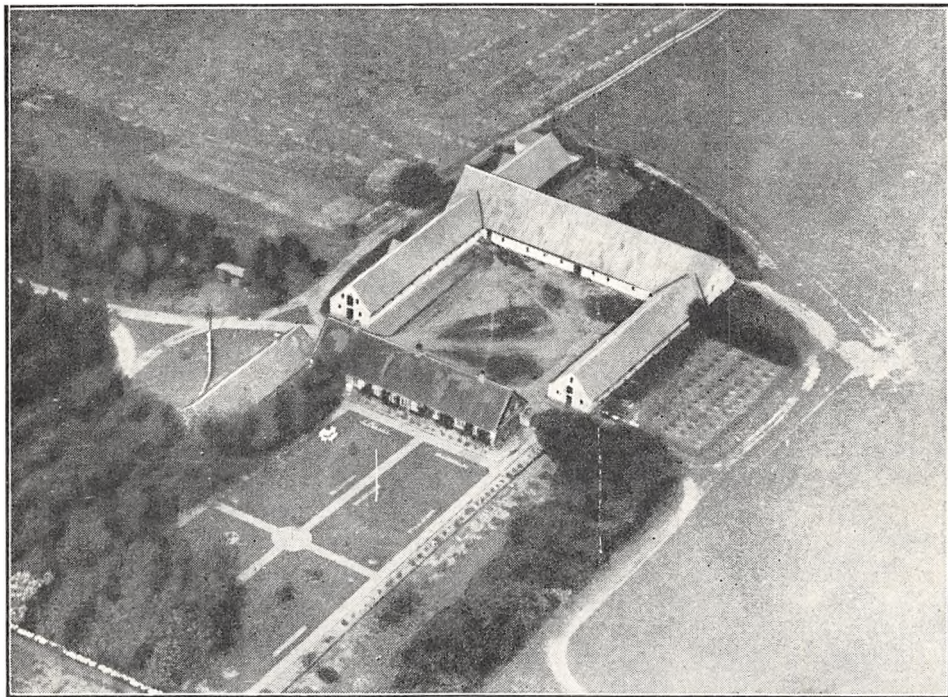
Nørre Møgeltoft har grundmurede gode Bygninger. Den skifertækte Hovedbygning, der er opført i 1870, ligger mod Nord til Haven. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som har Tag af Eternit og er opført i 1915, ligger Laden mod Syd; den vestlige Sidelænge rummer Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald og den østlige Ko- og Svinestald. Endvidere Øst for Gaarden et Maskin- og Redskabshus, tækket med Pandplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

I den nordlige Side af Marken ligger 3 fredede velbevarede Kæmpehøje, nemlig to tæt ved hinanden liggende Tvillinghøje og nær disse den saakaldte Storehøj.

Nørre Møgeltoft er saa vidt vides en gl. Selvejergaard, der i en lang Aarrække ejedes af Slægten Møgeltoft; da Chr. Petersen Møgeltoft døde i 1900, overtoges den af Enken, som 2 Aar senere overdrog den til Svigersønnen, den nuværende Ejer; denne har senere foretaget forskellige Magelæg og Salg for at faa Jorden mere samlet, og uden at Gaardens Areal derved er blevet væsentlig forandret.

RAASTGAARD, Ejsing Sogn og Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. P. A. Bregendahl, Postfb. og nærmeste St. Vinderup, Afst. godt $3\frac{1}{2}$ km og $21\frac{1}{2}$ km til Holstebro, Tlf. Ejsing 45.

Matr.-Nr. 1 m. fl. af Raast, samlet Areal 56,3 ha, deraf 39 Ager, 15 Kærjord, 1,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 6 Skp. 2 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv.

Raastgaard.

84,000 Kr. (91,000), Jordv. 48,400 Kr. (54,400); Bygn. er fors. i »Vermund« for 49,850 Kr., Løsøret i samme Selskab for 47,750 Kr.; Lys og Kraft fra Vinderup Elektricitetsv.

Raastgaard ligger Nordvest for Vinderup St. ved den offentlige Vej, som fra Landevejen Holstebro—Skive fører til Vejen Ejsing—Landting; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 28 ha Lermuld paa Lerunderlag, 11 ha Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag (Klæg), medens Kærjorden er humusblandet Jord paa Lerunderlag, Arealet anvendes overvejende til vedvarende Græs. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er formentlig merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet omkring 1925. Skovens Bevoksning er blandet Løvtræ.

Agerjorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Kløver og Græs, 5. Havre, 6. Sukkerroer, 7. Byg, 8. Havre, 9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 40 Kalig. og 25 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer,

er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Ejsing Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste af jydsk Race, og der tillægges 3—4 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 85 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Raastgaard har grundmurede gode Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, indeholder en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger har de to Sidelænger Tag af Cementsten; den østlige af disse rummer Heste- og Svinestald og den vestlige Stald til Ungkvæg og Søer; Længen mod Nord, en Kørelade, har Tag af Pandeplader, og fra den vestlige Ende af denne udgaar Kostalden som en Sidelænge mod Nord; denne, der har uldfast Loft med Jernbjælker og murede Hvælvinger, har Tag af Cementsten. Desuden Vest for Hovedbygningen en teglhængt Længe, som rummer Værelser til Folkene, Garage, Maskin- og Redskabsrum samt Magasin m. m., og Vest for Gaarden et Hønsehus, bygget som Halvtag, støbt af Beton og tækket med Pandeplader, samt Vest for Kostalden en rund Silo. Gaarden har eget Vandværk, der virker ved Stødhævert.

Raastgaard er med kgl. Bevilling af 1841 samlet ca. 1840 af C. H. Windfeldt til Landting; efter hans Død i 1855 kom den til N. Windfeldt, efter hvis Død i 1884 den købtes af C. Windfeldt; han solgte den 1907 med 155 ha, 15 Td. Hrtk. for 100,000 Kr. til et Konsortium i Skive, og der handlede nu en Del med Gaarden de følgende Aar, foruden at der frasolgte og udstykkedes en stor Del af Jorden; saaledes oprettedes der i 1907 4 Statshuse, hver paa 4,5 ha, og i 1909—10 frasolgte ca. 33 ha, hvorpaa der opførtes 2 mindre Gaarde og et Hus; i 1911 købte Villads Christensen Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel, og han solgte den i 1913 til Jens Bjerre, af hvem den nuværende Ejer købte den i April 1927.

NØRRE ØSTERSKOV, Ryde Sogn og Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Poul Erhardi Sinding, Postfb. og nærmeste St. Vinderup, Afst. 5½ km og 16 km til Holstebro, Tlf. Ryde 22.

Matr.-Nr. 30a m. fl. af den sydvestlige Del af Ryde, 1f af Rydhave, 1a m. fl. af Høvedet og 5d m. fl. af Handbjerg, samlet Areal 113 ha, deraf 62,5 Ager, 2,2 Eng, 38,8 Skov, 1,5 Have og Gaardsplads samt 8 ha til et Fæstehus, Hrtk. 7 Td. 6 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 96,000 Kr. (104,200), Jordv. 41,500 Kr. (61,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løsoret i »Danmark« for 52,900 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Nørre Østerskov ligger ca. 2 km Nord for Ryde By; af Jorderne er Agermarken samlet ved Gaarden, medens Engen ligger 3½ km og Skoven samt Fæstehuset 1½ km fra denne; Jorden er dels Lermuld paa Lerunderlag, dels Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar dels nymerglet, dels kalket. Engen er Dyndjord, Skovens Bevoksning overvejende Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4401 kg med 3,88 pCt. Fedt og 190 kg Smør, Mælken leveres til Ryde Andelsmejeri.

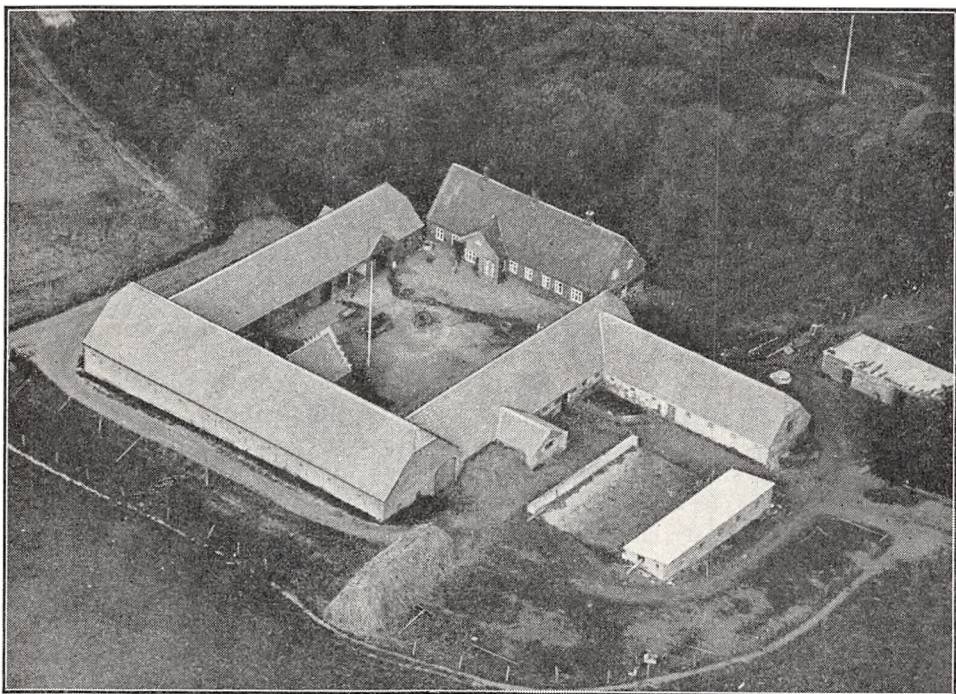
Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 3—4 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 175 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Nørre Østerskov har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Have og Plantning, har frembygget Frontspids til Gaarden og Tegltag; den rummer en god Lejlighed, som opvarmes ved et Varmluftsanlæg. Af de sammenbyggede Avlslænger, der er tækket med Cementsten, ligger Køreladen mod Syd, den har en Frembygning (et Motorhus) til Gaarden; den vestlige Sidelænge rummer Værelser til Folkene, Indkørselsport til Gaarden, Vognport og

Hestestald og den østlige Kostald, fra hvis nordlige Ende der udgaar en Sidelænge mod Øst, som rummer Kalve- og Svinestald; til den østlige Side af Kostalden er endvidere tilbygget et Roehus. Desuden Øst for Gaarden 2 Længer, bygget som Halvtag med Tag af Pandeplader; af disse rummer den ene Tørve- og Høsehuse samt Maskiner og Redskaber, den anden Svinestald. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i alle Stalde, og der benyttes en Petroleumsmotor som stationær Kraft. Som nævnt foran hører der et Fæstehus med ca. 8 ha til Gaarden.

Nørre Østerskov ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Ole Christensen, der havde overtaget Gaarden efter sin Svigerfader; ca. 1865 afstod O. Christensen den til Sønnen Poul Olesen, efter hvem den i 1899 overtoges af Sønnen, senere Amtsraadsmedlem Ole Olesen; efter hans Død i 1921 overtoges den af Enken, Fru Kirstine Olesen, som i 1926 ægtede P. E. Sinding, den nuværende Ejer.

I 1912 tilkøbte den daværende Ejer, Ole Olesen, Rydhave Plantage Sydøst for Gaarden; denne,

Nørre Østerskov.

der er ca. 39 ha stor, er plantet i 1880'erne paa og omkring den 90 m høje Ryde Bavnehøj, paa hvilken der er trigonometrisk Station. Før Naaletræerne voksede op, kunde der i klart Vejr fra Toppen af Højen ses ca. 30 Kirker, ligesom man kunde se ind i 3 Stifter: Ribe, Viborg og Aalborg.

RYDHAVE AVLSGAARD, Ryde Sogn og Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. A. Sevelsted, Postfb. og nærmeste St. Vinderup, Afst. $3\frac{1}{2}$ km og ca. $14\frac{1}{2}$ km til Holstebro, Tlf. Vinderup 19.

Matr.-Nr. 1a af Rydhave, samlet Areal 82,7 ha, deraf 70,5 Ager, 5,5 Eng, 5 Skov og 1,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 13 Td. 2 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 100,000 Kr. (108,000); Jordv. 47,300 Kr. (57,000); Bygn. er fors. i »Vermund« for 79,980 Kr.; Lys og Kraft fra Vinderup Elektricitetsv.

Rydhave Avlsgaard ligger Syd for Vinderup ved Landevejen Holstebro—Skive; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen god Lermuld paa Lerunderlag, dog stedvis noget sandblandet. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og delvis kalket af den nuværende Ejer. Engen er nærmest Dyndjord, Skovens Bevoksning blandet Løvtræ.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kjøerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Ryde Andelsmejeri.

Hestebesætningen er for Tiden 6 belgiske Følhopper, kaaret i 1. Kl. A., samt en Stam-Hingst; der drives stort Tillæg, saaledes er der for Øjeblikket 6 kaarede Hingstplage og 3 Hoppeplage. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 83 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

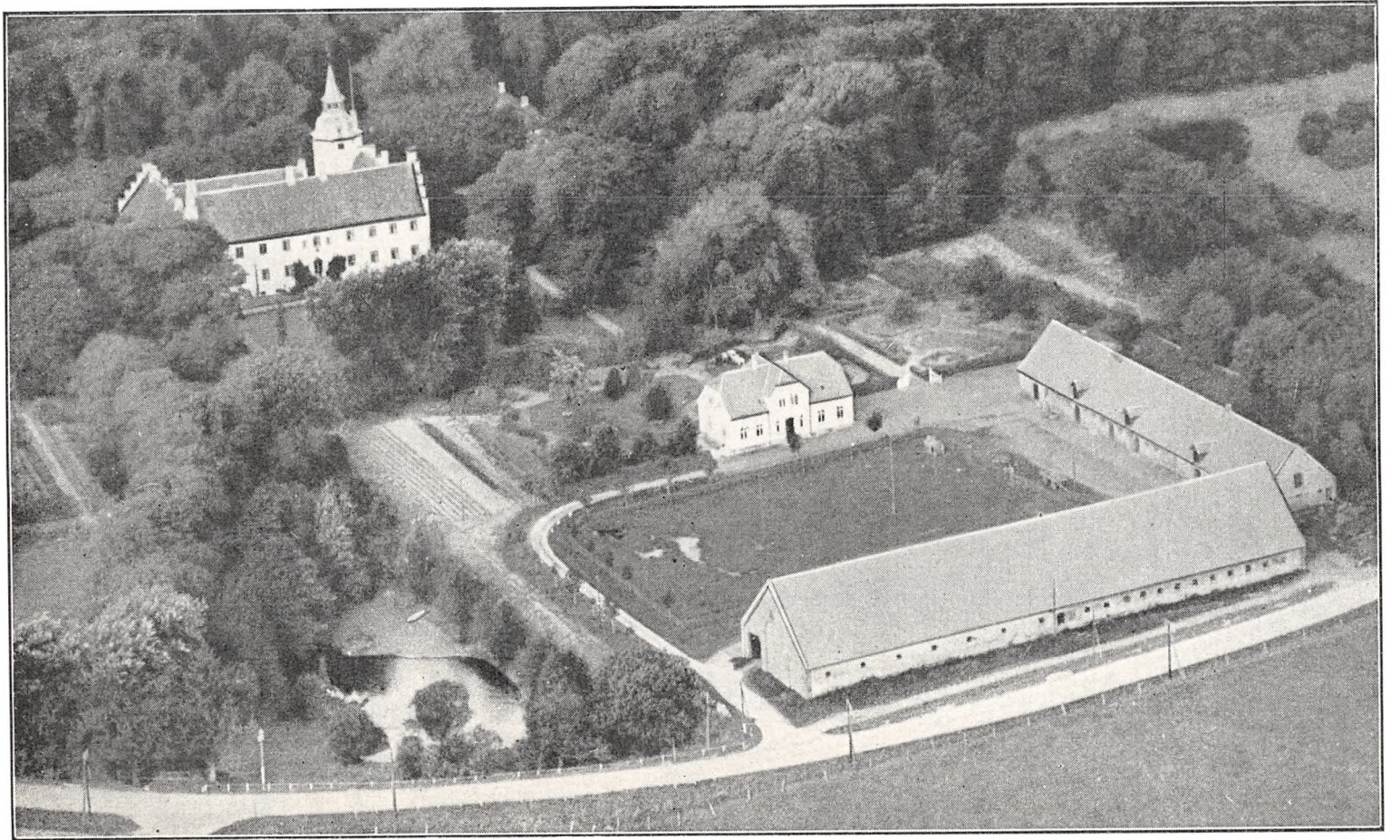
Rydhave (Avlsgaard) ligger Øst for den gl. Hovedbygning (Slottet) og Skoven ved Landevejen; den ny Hovedbygning opførtes i 1911, da den gl. Hovedgaard sønderlemmedes; den ligger mod Vest til Haven, er opført af hvidpudset Grundmur, har gennemgaaende Frontspids, Karnap med Altan mod Vest og har Tag af Cementsten ligesom de to grundmurede fritliggende Avls-længer. Af disse rummer Sidelængen mod Nord Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald og Længen mod Øst langs Vejen Kostald og Lade (Gaarden er aaben mod Syd); desuden Nord for Gaarden en Bygning, som rummer Garage m. m., den er tækket med Tagpap. I Svinestalden er der ildfast Loft med Krypthvælvning; der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Rydhave gl. Hovedbygning ligger Vest for Avlsbygningerne i Parken, som grænser til Skoven; den blev i 1911 ved Hovedgaardens Salg skilt fra den store Avlsgaard, da denne udstykkedes; Hovedbygningen, der delvis endnu er omgivet af Grave, bestaar af fire hvidpudsedede Fløje med takkede Gavle og Tegltag; Fløjene, som er opført til forskellige Tider, ligger ikke helt solret. Den vestlige Fløj, der er i ét Stokværk paa en Sokkel af raa Kamp samt den nederste Del af det ottekantede Taarn formodes opført i første Halvdel af det 16de Aarh. af den daværende Ejer Axel Nielsen Rosenkrantz; den østlige Fløj, den nuværende Hovedfløj, som er i to Stokværk, antages opført i Slutningen af det 16de Aarh. i to Byggeperioder; senere er den korte Fløj mod Nord tilbygget og Taarnet forhøjet og afsluttet med Spiret, hvilke Arbejder antagelig skyldes Malte Sehested, hvis Vaabentavle er indmuret i Østfløjen; den nuværende Fløj mod Syd, der ligeledes er i 2 Stokværk, er nyere, idet den er opført i forrige Aarh. af Greve Raben; paa denne Plads laa tidligere et mindre Hus af Bindingsværk; den korte Nordfløj er nu mod Vest sammenbygget med Taarnet, og mellem dette og Vestfløjen er Borggaarden lukket med den murede Indkørselsport.

Ved Rydhave's Salg i 1911 til Udstykning solgtes den gl. Hovedbygning med 37 ha, deraf 33 Skov, tillige med et Skovfogedhus og 4 ha Have og Park til Fabrikant A. Bertram, Aalborg, der købte den til Sommerbolig; han solgte den i 1918, hvorefter den, efter at have skiftet Ejer et Par Gange med korte Mellemrum, købtes af Fru Jo Jacobsen, Kbhvn., som kostede meget paa Bygningerne og forskønnede Haven og Parken; hun solgte den i 1923 til Rentier O. Skibild, efter hvis Død i 1932 den overtoges af Enken, Fru Skibild, den nuværende Ejerinde. I Begyndelsen af forrige Aarh. da Ringkøbing Amt var yderst skovfattigt, var Rydhave Skov den af de faa Naturskove fra ældre Tid, der holdtes bedst ved Hævd; den bestod af Bøg og en Del Eg, men den var alt i alt kun paa 10 ha.

Rydhave nævnes allerede i 1377, da den ejedes af Albert Andersen (Eberstein) til Tovskov, en indvandret tysk Slægt, der spillede en stor Rolle paa Erik Menveds Tid og den nærmeste Tid derefter (samtidig ejedes Landting af en nær Slægtning, Henr. Albertsen); forannævnte Aar pantsatte Alb. Andersen Rydhave til Aage H. Puder, som var gift med Henr. Albertsens Datter Karen, og da Alb. Andersen før sin Død efter Aarhundredskiftet skænkede Rydhave til Ribe Bispestol, skønt han ikke havde indløst Pantet, gav dette Anledning til Stridigheder mellem Biskoppen i Ribe og Karen Puder, der var blevet Enke; disse bilagdes dog med, at hun beholdt Rydhave mod et passende Vederlag til Bispestolen, og Rydhave og Landting havde nu samme Ejer i en længere Aarrække; fra hende kom de to Gaarde til Svigersønnen Jens Eriksen (Banner), efter hvis Død i 1435 Datteren Mette B. bragte den til sin Mand, Hofmester Niels Eriksen (Gyldenstjerne); efter hans Død i 1484 kom de to Gaarde med Gods til Datteren Inger G., som i 1485 var blevet Enke efter Niels Timmesen Rosenkrantz til Stensballegaard; deres Søn Axel Nielsen Rosenkrantz ejede derefter baade denne og de to Gaarde Landting og Rydhave (se foran under Hovedbygningen til sidstnævnte); efter hans Død i 1551 og Hustruens Død kort efter skiltes de to Gaarde, idet Sønnen Erik Axelsen R. fik Landting (se denne), medens Rydhave kom til Sønnen Niels Axelsen R.; ved hans Død i 1581 arvedes den af Sønnen Timme R., ved hvis Død i 1592 Gaarden kom til Datteren Birgitte R., der bragte den til sin Mand Niels Kaas fra Staarupgaard (en Brodersøn af Christian d. Fjerdes berømte Kansler af samme Navn til Taarupgaard); han døde efter knap 4 Aars Ægteskab, og hun blev nu efter den Tids Opfattelse beskyldt for Blodskam med sin afdøde Mands Fætter Gjerd Kaas fra Støvringgaard, og begge henrettedes (se under Bjørnsholm, Bind VI, S. 767). I Ægteskabet

Rydhave Slot og Avlsgaard.

med Niels Kaas var der en Datter Anne K., der knap 10 Aar gl. arvede Forældrenes Godser, som hun senere bragte til sin Mand Alb. Rostrup til Sjelleskovgaard (Wedelslund); han, der var meget ødsel, satte disse over Styr, og Rydhave solgtes nu i 1615 til Fru Anne Lykke, Enke efter Claus Maltesen Sehested til Højris, som nogle Aar senere overdrog den til Sønnen Malte Sehested (se under Hovedbygningen); efter hans Død i 1661 overtoges Rydhave, der i 1638 havde 43 Td. Hrtk., af hans Enke af hans 2. Ægteskab, den dygtige Margr. Reedtz; efter hendes Død i 1693 overtoges den af Sønnen, Major Fr. Sehested, og efter hans Død i 1726 af Enken Birg. Sophie Sehested; hun afstod i 1753 Rydhave med Tiender og Fæstegods (41½, 51 og 236 Td. Hrtk.) til Sønnen, den velhavende Oberstløjtn. Jens S., efter hvis Død i 1773 den overtoges af Enken, Birg. Elisab. Sehested; hun ægtede senere Kmhr. Fr. Numsen, medens Datteren, Birg. Sophie S., ægtede Kmhr., senere Stiftamtmand i Viborg Niels Sehested; det kom nu til Stridigheder om det store Gods, men i Henhold til et Forlig i 1783 afstod Numsen til sidstnævnte Rydhave med 41½ Td. Hrtk., Vinderup Ladegaard med 16, det halve af Stubbergaard med Mølle med 18 samt 104 Td. Tiendehrtk. og 468 Td. Hrtk. Bønderfæstegods; Niels Sehested udskilte derefter fra Rydhave en Parcelgaard, Østergaard, med 13 Td. Hrtk., men denne er senere nedlagt. Under de store Landboreformer udskiftede han Godset til Rydhave, hvilket han for største Delen afhændede i 1795 og de følgende Aar. Hans Ægteskab med Birg. Sophie S. blev for øvrigt ikke lykkeligt, de levede adskilt, og hun døde i 1841 paa Gaarden Strandet, som hun havde købt i 1801. Efter hans Død i 1821 stillede Skifteretten i 1825 hans Bo til Auktion, og Rydhave med 41½ Td. Hrtk. samt 1½ Td. Hrtk. ufri Jord købtes da for 6100 Rbd. af Viborg Stiftsøvrighed, der i 1828 solgte den for 11,000 Rbd. Sølv til H. J. P. Bracht; han solgte den i 1854 for 75,000 Rd. til C. V. A. Christensen til Avnsbjerg (ved Matriklen i 1844 var Hrtk. blevet nedsat til 36½ Td.); han solgte Rydhave i 1856 til Lensgreve, Dr. phil. G. C. Raben til Aalholm, i hvis Besiddelse Gaarden blev drevet med stor Dygtighed af Forpagter C. F. Nissen; Raben byggede Sydfløjen til Mejeri- og Husholdningsbrug (se foran) og fik opdyrket en Del af Heden; i 1873 solgte han Ejendommen for 240,000 Kr. til Landstingsmd., Hfjm., Greve F. V. S. Danneskiold-Samsøe til Ulriksholm; han byggede en Del af Avlsbygningerne efter en Brand i 1884 og tilplantede henvend 100 ha af Heden. I hans Besiddelse var Rydhave en Aarrække forpagtet ud til den dygtige Landmand og Kvægopdrætter F. J. L. Beck (senere Marselisborg); efter Danneskiold-Samsøes Død i 1895 overtoges Gaarden af Enkegravinden Eugenie F. C. C., f. Komtesse Holstein (Ledreborg), som i 1910 solgte den for 272,000 Kr. til et Konsortium, der udstykkede Gaarden, hvorved dennes Jorder spredtes paa flere Hænder; derefter opførtes den nuværende Hovedbygning til Avlsgaarden, hvorefter Hovedparcellen med Avlsbygningerne solgtes til Ivar Tang, der i 1918 solgte den til Hindboe: han solgte den kort efter til Joh. Laursen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1919. (Om Slottets Ejere siden Udstykningen i 1911, se foran).

ULSØ, Ryde Sogn og Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt., Landbrugskandidat Chr. Ulsø, Postfb. og nærmeste St. Vinderup, Afst. 6 km og 15 km til Holstebro.

Matr.-Nr. 31 m. fl. af den sydlige Del af Ryde, 57 m. fl. af Heden og 11 af Nørkær, samlet Areal 76,1 ha, deraf 62 Ager, 3,3 Eng, 9,8 Hede og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. 0 Skp. 2 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdkv. 90,000 Kr. (97,000), Jordv. 57,900 Kr. (63,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 53,000 Kr., Løsoret i Jydsk Brandf. for 75,000 Kr. Der er ingen elekt. Installation paa Gaarden.

Ulsø ligger godt ½ km Nord for Ryde By ved offentlig Vej; Agermarken er samlet ved Gaarden, medens Engen ligger 4 km og Heden 8 km fra denne; af Jorden er største Delen Lermuld, Resten Sandmuld paa Ler-, sandblandet Ler- og stedvis Sandunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og senere dels nymerglet, dels kalket. Engen er Haardbundsenseng.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Havre, 4.—5. Kløver og Græs, 6. Havre, 7. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

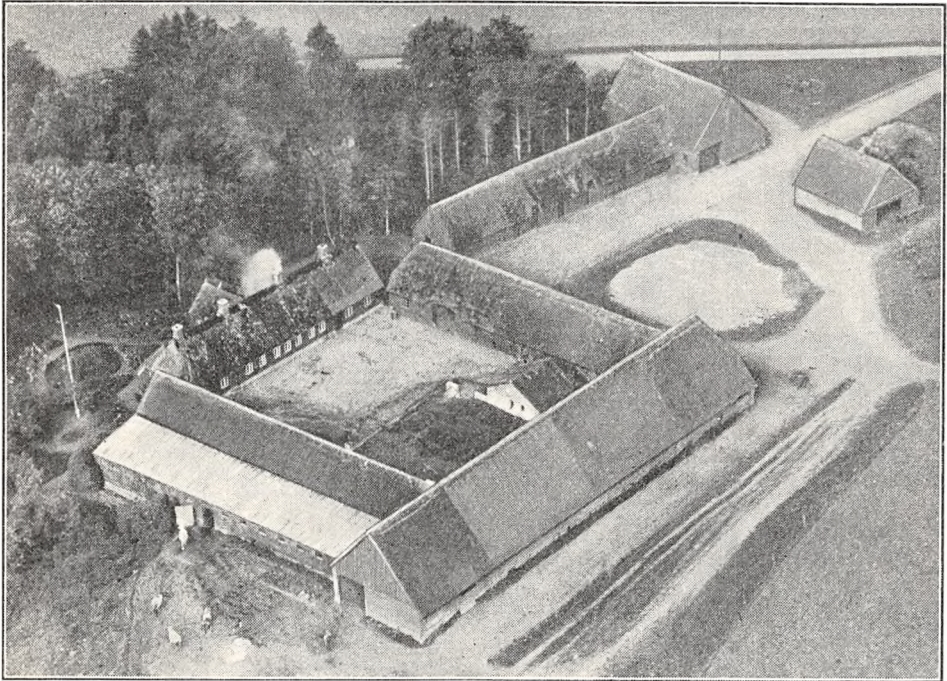
Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3366 kg med 4,00 pCt. Fedt og knap 151 kg Smør, Mælken leveres til Ryde Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebe-

sætningen er for Tiden 9 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 50 Høns.

Ulsø har grundmurede Bygninger, tækket med Straa. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven, har en mindre Udbygning til denne. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Værelser til Folkene, Indkørselsport til Gaarden og Svinestald i den nordlige og Ko- og Hestestald i den sydlige Sidelænge; denne er udvidet mod Syd i hele sin Længde ved en Tilbygning, tækket med Pandeplader; Længen mod Øst rummer Kørelade. Endvidere ligger Nord for Hovedbygningen to sammenbyggede Længer, af hvilke den ene indeholder Kalve- og Hønsehus samt forskelligt, den anden Lade; Nord for Gaarden et Materialhus og inde paa Gaardspladsen en Garage, de to sidstnævnte tækket med Pandeplader. Der benyttes Petroleumsmotor til stationær Kraft, og der hører et Hus til Ejendommen.

Ulsø.

Ulsø har været i den nuværende Slægts Besiddelse i en længere Aarrække; den ejedes fra 1865 af Henrik Christensen, efter hvis Død i 1882 den overtoges af Enken, der senere ægtede C. Christensen, og efter ham overtoges Gaarden i 1901 af Stedsønnen, den nuværende Ejer.

STUBBERGAARD, Sevel By, Sogn og Komm., Ginding Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Villads Kudahl, Postfb. og nærmeste St. Vinderup, Afst. $7\frac{1}{2}$ km.

Matr.-Nr. 1a af Stubbergaard, Areal 59,5 ha, deraf 5,5 ha Skov og endvidere en Del af Helle Sø, Hrtk. 6 Td. 4 Skp. 2 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 53,500 Kr., Jordv. 30,800 Kr.

Af de grundmurede Bygninger er den teglhængte Hovedbygning opført i 1849; Avlsbygningerne, af hvilke et Par Huse er nedrevet siden Gaardens Udstykning, er tækket med Rør og Pandeplader.

Stubbergaard, der ligger ca. $\frac{1}{2}$ km Øst for Sevel ved Helle Sø, er Resterne af det gl. Stubber Kloster, som laa paa en Landtunge i Vestsiden af Stubber Sø ca. 2 km Sydøst for Gaarden, hvor de fredede Kælderruiner endnu findes. Naar og af hvem Stubber Kloster er oprettet vides ikke; ligesom Gudum Kloster i Nabo-Herredet Skodborg nævnes det første Gang i 1268 i Anledning af en testamentarisk Gave, og det var ligesom dette et Nonnekloster, vistnok af Benediktiner-Ordenen og viet til Jomfru Marie; i 1274 blev det skødet til den tidligere Marsk Johs.

Kalv til Vinderupgaard, imod at han og hans Efterkommere skulde forsyne Klostret samt alle Kirker i Hjerm og Ginding Hrdr. med Alterbrød og Vin; i Tidens Løb samlede det en Del Gods under sig, saaledes i første Halvdel af det 15de Aarh. Handbjerg Hovgaard ved to adelige Damer, som optoges i Klostret, endvidere fik det af Lyder Kabbel skænket Grundvadsgaard i Salling, ligesom det ejede en Del af Egnens Kirker samt en Mængde Fæstegods. I Reformationstiden led Klostret en Del og blev plyndret ikke mindre end 3 Gange; i 1536 inddrog det af Kronen tillige med Godset, deriblandt Handbjerg Hovgaard, og 2 Aar senere forlenede denne Klostret til Magister Iver Kjeldsen Juel, der fik Pligt til at underholde de tilbageværende 12 Nonner; i 1547 købte han imidlertid Klostret med underliggende Gods, over 150 Gaarde og Bol, for 12,765 Daler og oprettede det til en Hovedgaard, som fik Navnet Stubbergaard; efter hans Død arvedes denne af Sønnen Kjeld Juel, efter hvis Død i 1606 Enken Christence Juel senere ægtede Kjeld Krabbe og efter hans Død i 1612 Knud Gyldenstjerne; ved hans Død i 1638 — Hovedgaarden havde da 2 Møller og Birkefrihed m. m. for 72 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst — overtoges Gaarden igen af Christence Juel, efter hvis Død i 1658 hendes mange Arvinger fik Part i Stubbergaard. I de følgende Hundrede Aar blev der handlet meget om disse Parter, foruden at en enkelt af disse paa 16 Td. Hrtk., som var kommet til Jac. Ulfeld til Nr. Karstoft, yderligere deltes mellem dennes 4 Døtre, ligesom en anden Part paa 7½ Td. Hrtk., der paa Auktion i 1703 efter P. Benzon til Havnø købtes af Erik Jacobsen Juel, i 1711 af denne fik opsagt sin Frihed, og det samme skete med en Part paa 10 Td. Hrtk., som Chr. Linde til Volstrup havde købt i 1707; en mindre Part paa 5 Td. Hrtk., der var hjemfaldet til Kronen, blev i 1689 af denne udlagt som Ryttergods, men efter Ryttergodsernes Ophævelse solgte Kronen i 1719 denne Part for 439 Rd. Cour. til Anders Rosenkrantz til Landting. Efterhaanden blev Gaarden dog atter samlet i 3 større Parter, af hvilke de 2 sammenlagdes i 1758, da Jørg. Hvas de Lindenpalm, der havde ægtet Maren Loos, Enke efter Christen Linde til Kærgaardsholm og Tirsbæk m. m., solgte sin Part af Stubbergaard (8, 2½ og 66 Td. Hrtk.) for 4000 Rd. Cour. til Morten Andersen Qvistgaard, som derefter nu ejede Halvdelen af Stubbergaard; i 1778 solgte han denne med Mølleskyld, Tiender og Gods (12, 6, 6 og 147 Td. Hrtk.) for 17,000 Rd. Cour. til Peder Hansen til Landting, som i 1790 solgte dette for 20,000 Rd. Cour. samt 20 Dukater til Kmhr. Niels Sehested, Rydhave, der i Forvejen fra 1783 (se Rydhave) ejede Halvdelen af Stubbergaard med 18 Td. Hrtk. samt en Del Tiender og Bønderfæstegods, og Stubbergaard var nu igen samlet paa én Haand; i 1800 fik han kgl. Bevilling til at frasælge Godset, uden at Hovedgaarden mistede sine Frihedsgoder; efter hans Død i 1821 solgtes Stubbergaard paa Auktion af hans Bo i 1825 med 23 Td. Hrtk. m. m. for 1220 Rbd. Sølv til Viborg Stiftsøvrighed, der straks solgte Gaarden for 1670 Rbd. Sølv til N. L. Boserup, Vinderup Ladegaard; han udparcellerede de følgende Aar en Del af Hovedgaarden, hvorefter han i 1836 solgte Hovedparcellen med 12 Td. Hrtk. samt en Del Parceller for 1000 Rbd. rede Sølv til Sønnen, Landvæsens- og Tiendekommissær, exam. jur. Jac. Boserup, som flyttede Gaarden til dens nuværende Plads og opførte den nuværende Hovedbygning; Gaarden, der i 1850 efter den ny Matrikel havde 18 Td. Hrtk., fik nu Navnet »Ny Stubbergaard«; han solgte den i 1870 for 21,000 Rd. samt 3000 Rd. for Besætningen til M. Skow (tidligere til Bustrup), som i 1872 solgte den med Besætn. for 25,000 Rd. til et Interessentskab, der samtidig af Prpt. P. Olesen købte Hjelms Mølle og Gl. Stubbergaard, idet det var Konsortiets Mening at udtørre de 5 paa Ejendommen liggende Søer (se Indledning); denne Tanke blev dog ret hurtigt opgivet, og i 1873 overtoges det hele af den ene af Medinteressenterne, Overretsassessor H. Lund, Estvadgaard, der i 1876 solgte Ny Stubbergaard for 170,000 Kr. til Tømrermester J. P. Nielsen, Kbhvn.; i 1880 blev Gaarden derefter med 20 Td. Hrtk. solgt for 90,000 Kr. af Udlægshaverne i Overretssagf. Ludv. Jensens Konkursbo til Gaardens Bestyrer og Forv. Alfr. Kabell, som i 1890 solgte den til Sv. G. Møller, hvis Broder, Stamhusbesidder, cand. polyt. Holger Møller til Østrupgaard, i 1902 solgte den til sin Svoger, Prof., Dr. phil. K. Rørdam; han solgte den i 1904 med ca. 140 ha Ager, Have og Gaardsplads, 50 Eng, Kær og Mose, ca. 60 Skov, 300 Hede og 400 ha Søj for 113,000 Kr. til Højskoleforst. H. C. Nielsen-Svinning, der efter i 1910 at have frasolgt ca. 540 ha, væsentlig Hede, Skovkrat og Søj, til Ingeniør Valdem. Lausen samme Aar mageskiftede den med ca. 20 Td. Hrtk. til A. Stahlhut Nielsen; han solgte den i 1915 for 122,000 Kr. til et Konsortium, som frasolgte godt 280 ha, væsentlig Søj og Engdrag i Parceller til omboende, og samme Aar solgte de den tilbageværende Hovedparcel til V. Lund, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1919.

(Efter at J. Boserup havde bygget Ny Stubbergaard, solgtes Bygningerne paa Stubbergaard senere til nogle af Omegnens Beboere til Nedbrydning; under denne styrtede en Dag gl. Pergamenter og Papirer fra det gl. Arkiv ned mellem Murbrokkerne, og for at blive af med disse kørtes det meste i Stubbergaard Søj, medens Folkene tog enkelte af de mere velbevarede Pergament-Dokumenter med sig hjem; en halv Snes Stykker af disse paa stivt Pergament fra Tiden efter Middelalderen ejedes senere af O. Olesen, Sindinggaard (ejede denne til 1894), medens en Del af de ældre middelalderlige Dokumenter, der var paa blødt Pergament (efter Meddelelser fra Egnen) blev brugt af Egnens Gamle til at lappe deres gl. Skindklæder med paa Albuer og Bagparti, og paa denne Maade forsvandt Stubbergaards, eventuelt Klosters gl. Arkiv, grundet paa manglende historisk Sans og Interesse og som Følge deraf manglende Pietet.)

HAMMERUM HERRED

HERNINGSHOLM, der nu er udstykket, ligger godt 1 km Nordøst for Herning.

Den var oprettet i Slutningen af det 16de Aarh. af Holsteneren Josva von Qualen, som i 1579 ved et Mageskifte med Kronen erhvervede 28 Bøndergaarde i Sunds og omliggende Sogne, deriblandt Gaarden Vig i Herning Sogn, og han anlagde nu her Herregaarden Vig (senere Herningsholm) ved Vestranden af det Engdrag Øst for Herningsholm, gennem hvilket Aaen af samme Navn løber paa sin Vej fra Knudmosen, hvor den begynder, til den falder i Storaen Nord for Ørre; von Qualen, hvis Hustru, Magdal. Munk, var en Datter af Biskop, Rigsrd. Oluf Munk (se Tvis Kloster), havde tidligere af en Del af hendes Arvegods oprettet Hovedgaarden Qualsholm Syd for Sunds Sø, men denne Gaard sank nu ned til at blive en Bondegaard under Herningsholm, og von Qualen byggede her en 3-fløjet Hovedbygning i 2 Etager, paa de 3 Sider omsluttet af Volde og Grave. Hovedfløjen, der laa mod Øst ud mod Engene og Aaen, var beskyttet af disse, saa her var der ingen Grav.

Efter von Qualens Død ca. 1584 ægtede Enken den steiermarske Adelsmand, Friherre Siegfried Rindschaid, der senere, i 1609, grundet paa sin Voldsomhed og sit Tyranni imod Hustruen, Tyendet og Godsets Fæstebønder, blev hensat i »evigt« Statsfængsel paa Dragsholm, hvor han døde ca. 1621; efter Hustruens Død i 1616 kom Herningsholm med Gods senere til den godsrige Statholder i Holsten Gert Rantzau til Breitenburg, efter hvis Død i 1627 den med en Del andre jydsk Godser (se Løvenholm, Sødringholm og Demstrup i Bind VI) arvedes af Sønnen, Rigs greve, senere Overstholder Christian Rantzau til Breitenburg; han oprettede nogle Aar senere paa de udstrakte Hedestrækninger i Sunds Sogn paa en Gaard, som han kaldte Nygaard og indrettede dertil, et stort Schæferi (Faarehold) efter lyneburgsk Mønster (se Gaarden Skaaphus); ligesom Faderen øgede han yderligere Godset, saa dette med sine 140 Bøndergaarde, nogle Møller og Huse, overvejende i Herning, Sunds, Gellerup, Ikast og Rind Sogne, ved vor første Matrikel i 1664 omfattede 980 Td. Hrtk. foruden Hovedgaarden med 48 Td. Hrtk.; i 1646 fik han dernæst kgl. Bevilling til, at dette store Gods fik sit eget Birk. Efter hans Død i 1663 arvedes det af Svigersønnen, Storkansler, Grev Frederik Ahlefeldt (se Tranekær, Bind III, Side 322—26), efter hvis Død i 1686 det gik over til Svigersønnen Joh. Fr. Greve Leiningen-Dachsburg; i 1704 solgte han Herningsholm, hvis Gods ved Christian d. Femtes Matrikel af 1688 var blevet nedsat til 750 Td. Hrtk. foruden Hovedgaardens 48, for 24,000 Rd. Kroner til den borgerlig fødte Godsejer, Assessor Peder Thøgersen Lassen (adledes senere under Navnet Lassen) til Rødslet, Dybvad, Rugballegaard, Sønder Vosborg m. fl., der oprettede et Stutteri paa Herningsholm og i 1711 af Kong Frederik d. Fjerde købte Bording, Herning og Rind Kirker, ligesom han byggede en Skole til Børnene i de to sidstnævnte Sogne. Efter hans Død i 1737 overtoges Godset ved Skiftet i 1738 for 20,000 Rd. Cour. (24 Rd. pr. Td. Hrtk.) af Sønnen, Justitsrd. Thøger Lassen til Dybvad, der tilkøbte Sunds Kirke; efter at have købt det store Gods Aakær solgte han i 1751 Herningsholm med Skaaphus, Tiender og Gods (36, 12½, 47 og 753 Td. Hrtk.) samt 13 Td. Mølleskylshrtk. for 20,000 Rd. Cour. samt 100 Speciedukater til Krigsrd. Hans A. Høeg, der i 1757 adledes under Navnet Hjelmcrone; Høeg, som var en dygtig praktisk Mand, anlagde en stor køn Have ved Gaarden, en Sjældenhed i denne Egn og i Vestjylland, samt en Humleplantage og begyndte efter Forbillede fra Nabogaarden Sindinggaard at opdyrke Heden ved Hjælpe af Mergling, ligesom han drev Gaarden som Mejerigaard i Mod-sætning til de fleste andre Herregaarde i Amtet; da han blev gammel, afstod han i 1759 Herningsholm og Skaaphus med Tiender og Gods, henholdsvis 36, 37 og 527 og 12½, 11 og 203 Td. Hrtk. samt yderligere 10 Td. Tiendehtk. til Sønnen Marcus Hielmcrone (senere til Engelsholm); han tog Bolig paa Gaarden, der nu i flere Slægtled havde været overladt til Ridefogeder og Forvaltere, ligesom Hovedbygningen havde været ubeboet i ca. 150 Aar; foruden dennes Ombygning og Restaurering til Beboelse fortsatte han med Faderens Ombygning og Fornyelse af Ladegaarden, der laa Vest for Hovedbygningen, og mellem hvilke en muret Bro førte over Voldgraven (paa Ladegaarden var der i én af Bygningerne indrettet en Hestemølle (Hestegang) til Drift af en Kværn til Maling af Korn og af en Smørkærne m. m.); allerede i 1769 solgte han, efter at have solgt en Del af Fæstegodset, de to Gaarde med tilsammen 48 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 77 Td. Tiendehtk. og 476 Td. Hrtk. Bønderfæstegods til sin Svoger Hans Chr. Rosenchrone til Nøragergaard, efter hvis Død i 1774 hans Halvbroder, senere Statsminister Marcus Gerhard Greve af Rosenchrone, i 1775 solgte Godserne til Major Frans Friedenreich til

Palstrup; han pantsatte disse til Grevinde Sophie Hedevig Levetzau, f. Rantzau, hvis Arvinger ved Auktion i 1778 solgte Herningsholm med 36, 66 og 255 og Skaaphus med 12½, 11 og 211 Td. Hrtk. for 25,200 Rd. Cour. til de to Ejendomsspekulanter, Birkedommer P. Grønlund og P. O. Obel til Kærgaardsholm, der straks frasolgte Skaaphus som en selvstændig Hovedgaard og i 1780 solgte Herningsholm med 35½ Td. Hrtk., nogle Tiender samt 271 Td. Hrtk. Fæstegods til Kmrh. Holger Sehested til Bjerre. Da Godset nu var delt, ligesom en Del Fæstegods var frasolgt, tabtes Birkeretten i 1785. Sehested frasolgte i de følgende Aar over 200 Td. Hrtk. Fæstegods for 100 Rd. Cour. pr. Td. Hrtk. samt Tiender for 8—9000 Rd. Cour., og han forbedrede en Del af de kolde Jorder ved Udgrøftning, hvorefter han efter en Bevilling af 1790 begyndte at udparcellere selve Hovedgaarden; to Aar senere solgte han derefter Herningsholm med 32 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst og 74 Td. Hrtk. Gods m. m. for 23,000 Rd. Cour. til Morten Westrup, som efter en ny Bevilling i 1792 fik Lov til at udstykke Gaarden i 28 Parceller; ved Opdyrking af Hedejord, Engvanding og Afvanding af de sure, kolde Jorder holdt han Besætningen paa samme Størrelse, efter at Gaarden ved Udparcellering var bragt ned til 17½ Td. Hrtk., men under Landbrugskrisen i 1820'erne stiftede han et Laan i den ekstraordinære Laanefond, hvorefter Gaarden i 1821 grundet paa Renterestancer blev udlagt til Statsgældsdirektionen, og Westrup boede nu i den nordre Sidefløj som en fattig Aftægtsmand. I 1823 solgte Statsgældsdirektionen Gaarden ved Auktion med 17½ Td. Hrtk. samt 12 ufri Engparceller med 4½ Td. Hrtk. for 6300 Rbd. Sølv til Forv. C. L. Stabell, der i 1825 solgte den til Forp. P. Lassen (senere til Rønnovsholm); ogsaa han forbedrede Gaarden paa Jord og Bygninger, hvorefter han i 1831 solgte den for 11,200 Rbd. til Silke- og Klædekræmmer A. M. Waad i Kbhvn., som i 1833 solgte den til Broderen P. F. Waad, der ejede den sammen med J. P. Tronhjem; han solgte den i 1841 til Ph. Davidsen, som i 1849 afhændede den med 18½ Td. Hrtk. samt nogle Engparceller for 53,730 Rd. til J. J. Bjerregaard; han solgte den i 1853 til den dygtige Landmand C. H. Wolff, der i 1868 solgte den med godt 300 ha, 20½ Td. Hrtk. for 70,000 Rd. til Kmrh. C. Møller i Ringkøbing, som i 1869 solgte den, delvis med fuld Besætn., for 72,500 Rd. til N. Gram; han solgte den i 1873 til Løjtnant N. Worm, men maatte i 1879 atter overtage Gaarden; senere, efter Grams Fallit, købtes Gaarden i 1886 for 121,500 Kr. af Landvæsenskommissær Fr. C. Werlauff, som efter Avlsbygningernes Brand i 1808 opførte nye anselige grundmurede, hvidpudsede Bygninger med takkede Gavle; han solgte den i 1901 med Besætn. og Invt. for 126,000 Kr. til H. Biehl, Flensborg, der ofrede en Del paa Ombygninger samt Forbedringer af Lejligheden; han solgte den i 1906 med 18 Td. Hrtk. for 145,000 Kr. til J. Laursen (tidligere Himmestrup), som udstykkede en stor Del af Jorderne, hvorefter han i 1908 solgte Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel til C. Andersen; han solgte den i 1912 for 83,000 Kr. til Ejendomsmægler T. Pedersen og Sagfører Schmädt i Herning, der udstykkede det allermeste af den tilbageværende Jord.

I 1918 solgtes Hovedbygningen for 60,000 Kr. til Slagtermester Peder Rostgaard i Herning; en Trediedel af Købesummen skulde dog udredes ved, at Sælgeren fik Lov til at fælde Træer i den 2¼ ha store Have, og saaledes er Herningsholm nu næsten forsvundet, idet den gl. østlige Hovedfløj jo var stærkt ombygget i det 18de Aarh.

BRÆNDGAARD, Herning Købstad-Komm., Hammerum Hrd., Retskreds for Herning Købstad og Hammerum Hrd. (i det følgende kaldet Herning Retskr.), Ringkøbing A., Ejer Peder Pedersen, Postfb. og nærmeste St. Herning, Afst. godt 1½ km, Tlf. Herning 254.

Matr.-Nr. 1b m. fl. af Brændgaard, 14a m. fl. af Vesterholm, 7d af Lillelund, 7g m. fl. af Herningby, 11 m. fl. af Nørholm, 2k m. fl. af Herningsholm og 1218a af Herning, samlet Areal 49,1 ha, deraf 28 Ager, 20 Eng og Græsningsjord og 1,1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 6 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.; Ejdkv. 76,500 Kr. (83,300), Jordv. 40,300 Kr. (40,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Brændgaard ligger Nord for Herning ved den offentlige Vej til Gullestrup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet, og der er ingen Kalktrang. Engen er sort Jord paa Haardbund.

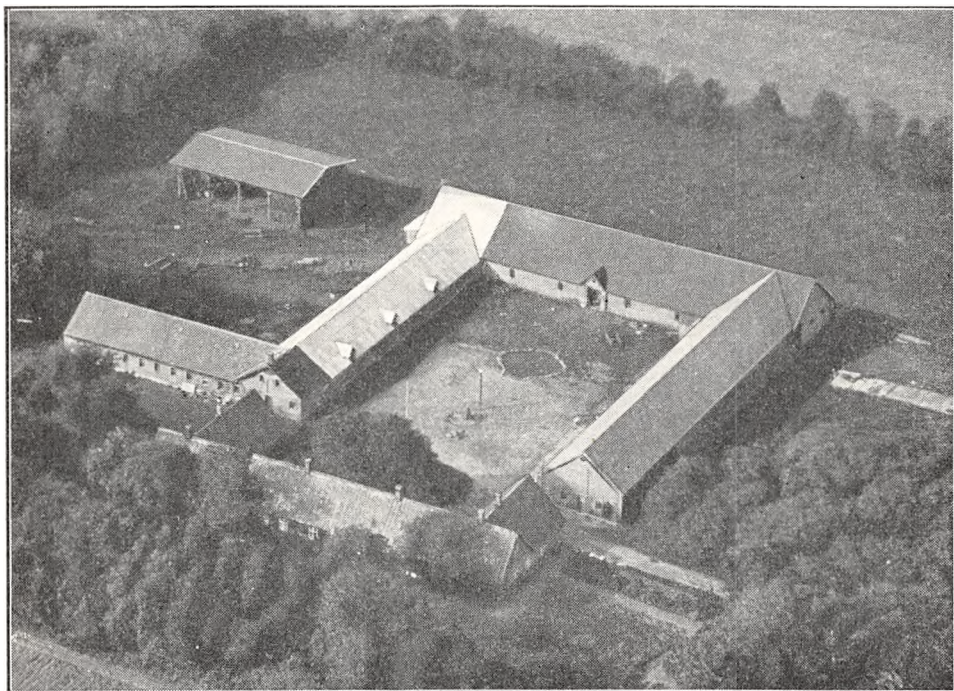
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 34 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 180 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Danalyst« i Herning.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret indtil 380 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 86 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Brændgaard har grundmurede nye, gode Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der er opført i 1916, ligger mod Syd til Haven og har Frontspids med Altan samt stor Terrasse til denne samt en mindre Frontspids mod Nord til Gaarden; den indeholder en stor god Bolig med indlagt Centralvarme og Bad. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som har Trætrimpel og Tag af Cementsten, er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald med muret Trimpel og Tag af Cementsten; fra denne, der ligger i Syd—Nord, udgaar fra den nordlige Ende en kort Sidelænge mod Øst hen mod Hovedbygningen, den rummer Tørv

Holdbjerg.

m. m. Endvidere Vest for Kostalden et Møddinghus af Træ, tækket med Tagpap. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Brændgaard ejedes i forrige Aarh. af Peder Poulsen, efter hvem den i 1876 overtoges af Sønnen Poul Pedersen; efter hans Død overtoges den af Enken, efter hvem den i 1907 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer; Ejendommen var da kun paa godt 23 ha, men senere er de øvrige Arealer tilkøbt, saaledes i 1915 ca. 16,5 ha og i 1924 godt 8 ha.

HOLDBJERG, Herning Købstad-Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Hestehandler Jens Kølckjær, Postfb. og nærmeste St. Herning, Afst. 1 km, Tlf. Herning 103 (Bestyreren).

Matr.-Nr. 1a af Holdbjerg, samlet Areal 82 ha, deraf 42 Ager, 36 Eng og Græsningsjord, 2,5 Mose og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. o Skp. 3 Fdk. 1/4 Alb.; Ejdkv. 100,000 Kr. (130,000), Jordv. 63,000 Kr. (88,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 67,434 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Holdbjerg ligger tæt Øst for Herning, lidt Syd for Landevejen Herning—Silkeborg, hvorfra der er Indkørsel til Gaarden; Jorderne, der er samlet ved denne, bestaar

af god Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er for en Del drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i de senere Aar. Engarealet er Moseeng.

Gaarden drives af Ejeren ved Bestyrer H. Nielsen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 100 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, Besætningen, der er nyindsat og tuberkelfri, agtes fremtidig fornyet ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Andelsmejeriet »Danalyst« i Herning.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Gaarden har Kort til 107 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ubetydeligt og kun til Husbehov.

Holdbjerg har gode grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den store Have, bestaar af en Hovedfløj og 2 Sidefløje med Tag af Cementsten; Hovedfløjen rummer en god Bolig, den sydlige Sidefløj Værelser til Folkene og den nordlige Fodermesterbolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Kostald i den nordlige Sidelænge, som har muret Trimpel og Tag af Cementsten, Heste- og Svinestald i den sydlige, fra hvis østlige Ende der udgaar en Sidelænge — en Udvidelse af Svinestalden — mod Syd med Tag af Cementsten, og Lade i Længen mod Vest, der ligesom Hestestalden har Tag af Pandeplader; desuden Syd for Laden en Hjelm, tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der er Fodermesterbolig paa Gaarden.

Holdbjerg (Holtbjerg), som er en Parcel fra Herningsholm, ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Mads Skou, der var kendt for sin Interesse for Træplantning; efter hans Død fortsatte Enken med Støtte af Landhusholdningsselskabet hans Arbejde i saa Henseende. I sidste Halvdel af forrige Aarh. ejedes Gaarden af E. Tolderlund, der i 1894 solgte den til P. Madsen; Gaarden var da paa 145 ha, deraf ca. 50 Mose, som laa i Knudmose Syd for Gaarden; Madsen overdrog i 1913 Ejendommen til Sønnen Jens Madsen, der senere solgte den til Eli Christensen; han solgte den til A. Marcussen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1933.

Foruden at Mosen er frasolgt, er der i de senere Aar yderligere solgt en Del Jord fra Gaarden, saaledes til et Gartneri samt til andet Brug, hvorved Gaarden har faaet sin nuværende Størrelse.

NØRHOLM, Herning Købstad-Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Lambreth Jensen, Postfb. og nærmeste St. Herning, Afst. 3 km, Tlf. Herning 316.

Matr.-Nr. 1 af Nørholm, 2b af Vesterholm og 1af af Herningsholm, samlet Areal 110 ha, deraf 102,5 Ager, 5,5 Eng og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 11 Td.; Ejdskv. 133,000 Kr., Jordv. 84,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 101,000 Kr., Løsporet i »Danmark« for 100,000 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

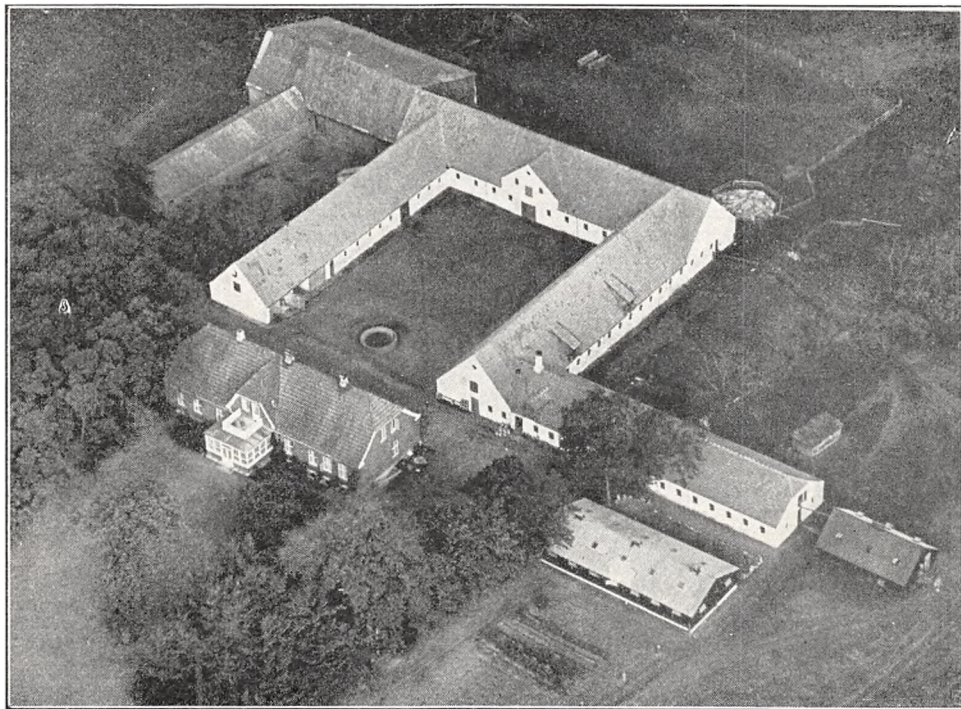
Nørholm ligger Nord for Herning og har Indkørsels-Allé fra den offentlige Vej mellem Herningsholm og Høling; af Arealet er 88 ha samlet ved Gaarden, medens Resten — 22 ha — ligger samlet i nogen Afstand fra denne; Jorden er god Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet, og der er ingen Kalktrang.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 80 Kalig. og 130 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 90 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig; der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Privatmejeriet »Herninglund« i Herning.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Plage. Svinebesætningen er for Tiden 30 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 1100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 325 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Nørholm har grundmurede hvidpudsede, gode, velholdte Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der er opført i 1912, ligger mod Syd til den store Have og har Frontspids, Altan samt en stor lukket Veranda til denne; den indeholder en stor herskabelig Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. De 3 sammenbyggede Avslænger er opført i 1900, de er restaureret i 1918 og senere yderligere restaureret af den nuværende Ejer; de har Tag af Cementsten; af Længerne er der Kværnrums, Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige, fra hvis sydlige Ende der udgaar en Sidelænge mod Øst, en Svinestald, der ligeledes har Tag af Cementsten; Længen mod Nord, som har Frontspids til Gaarden, rummer Kostald i den østlige og Lade i den vestlige Halvdel; til den vestlige Gavlf af denne er mod Vest tilbygget en større Trælade, fra hvilken der mod Syd udgaar en Sidelænge af Træ, denne, der har Tag af Pandeplader ligesom Laden, rummer Redskaber, Maskiner og Vogndør. Desuden Øst for Hovedbygningen og Syd for Svinestalden en Svinestald

Nørholm.

af Træ med Tag af Pandeplader ligesom nogle mindre Svinestalde Øst for Gaarden og Møddingen. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Fra Gaarden, som ligger ret højt, er der Udsigt over Herning; Ejendommens gl. Have indeholder mange Frugttræer.

Nørholm er en Parcel af den store, gl., nu adsplittede Herregaard Herningsholm; den købtes i 1843 af Staten til Bolig for Herredsfogden i Hammerum Hrd.; efter at sidstnævnte i 1878 var flyttet ind til Herning, solgte Staten Ejendommen til Fabrikant Sørensen Truelsen, der senere overdrog den til Sønnen Niels Truelsen; han solgte den i 1918 til Niels Meldgaard Eskesen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1926; Gaarden var da paa 77 ha, men den nuværende Ejer tillagde derefter et Areal paa 33 ha, som han ejede, og Nørholm fik derved sin nuværende Størrelse.

OVERGAARD, Herning Købstad-Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Hans Overgaard, Postfb. og nærmeste St. Herning, Afst. 4 km, Tlf. Herning 284.

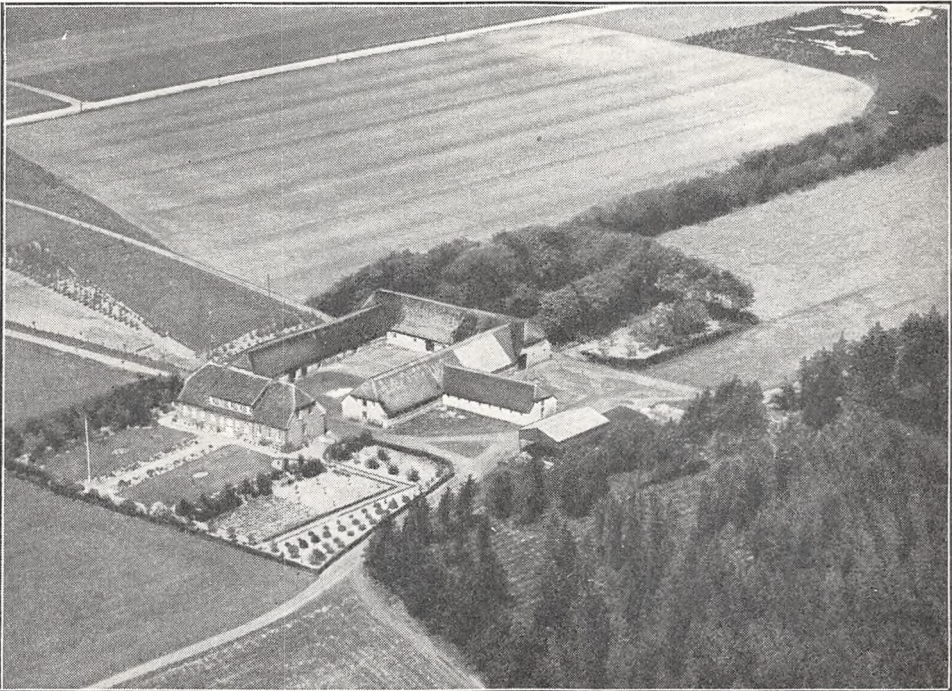
Matr.-Nr. 6a af Gullestrup, samlet Areal 76 ha, deraf 55 Ager, 11 Eng, 5,5 Skov, 0,8 Mose, 2,5 Bakker, som nu beplantes, og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 2 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdkv. 58,500 Kr. (65,000), Jordv. 33,000 Kr. (36,000);

Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 66,600 Kr., Løspøret i Hammerum Hrd.s Brandf. for 47,150 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Overgaard ligger 4 km Nord for Herning; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger Syd for Herning i Knudmose, bestaar af god Muldjord, Halvdelen paa sandblandet Ler-, Resten paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt, let faldende fra Gaarden baade mod Syd og Nord, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1900—30. Engen er nærmest Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Gran iblandet Løvtræ, den ældste Del fra Midten af 1880'erne.

Jorden dyrkes i to 7 Marks Drifter, Sædskitet for Lerjorden er følgende: 1. Havre,

Overgaard.

2. Kaaeroer, 3. Byg, 4. Runkelroer, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Sandjorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Rug, 2. Roer, 3. Blandsæd, 4. Havre, 5.—6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig 80—90 Sække Superf., 15—20 Kalig. og 15—20 Sække Kvelstofg.

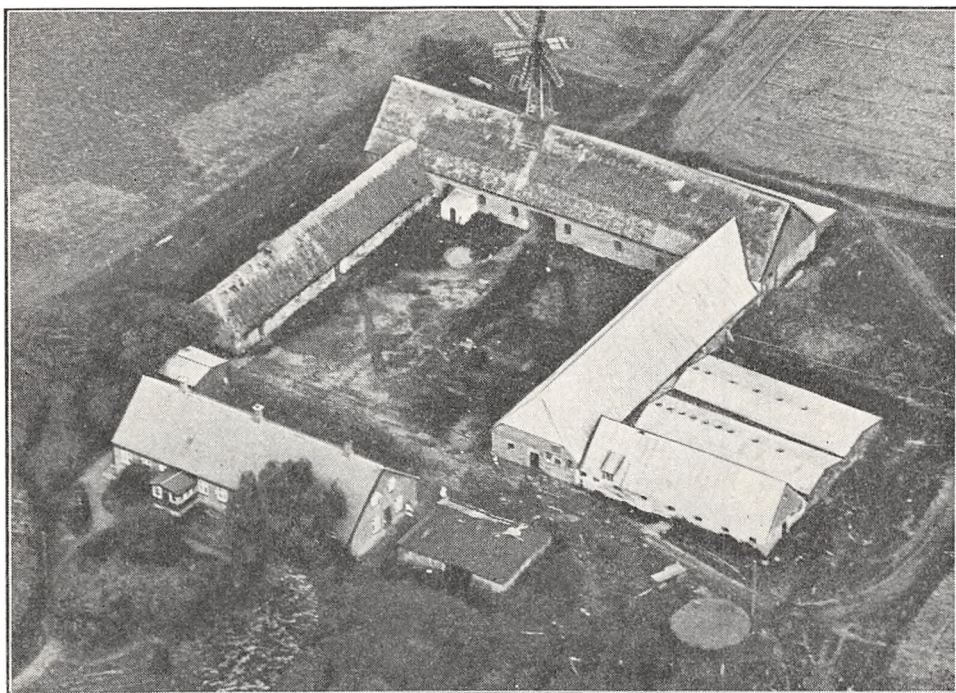
Kvægbesætningen, der bestaar af 36 Malkekøer, 2 Tyre og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race (dog med enkelte Korthorns-Blandinger), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og bliver nu rensat for Tuberkulose, Køerne græsser i Løspøret; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3542 kg med 3,67 pCt. Fedt og 144 kg Smør, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Danalyst« i Herning.

Der holdes som Regel 6 jydsk Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 2 stambogsførte og præmierede Følhopper, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6—8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 80 Høns.

Overgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1920; den har stor Tagkvist mod Syd, er tækket med Tegl og indeholder en god køn Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Straa, er ombygget og restaureret i 1920; af Læn-

gerne er der Værelser til Folkene, Garage, Vognport samt Stald til Søer og Heste i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvilken Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Nord; desuden Øst for Gaarden en Hjem, der har Tag af Pandeplader, og som fra den nordlige Gavl er forlænget med et Redskabs- og Maskinhus med Sider og Tag af Pandeplader. Gaarden ligger ret højt og kønt, omgivet af Haven og Plantninger, og der er fra denne vid Udsigt mod Syd ind over Herning.

Overgaard, som er en gl. Slægtsgaard, ejedes i forrige Aarh. af Chr. Overgaard, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1901; ca. 1907—08 er der frasolgt 12,8 ha Hede og Mose, som senere er opdyrket, og hvorpaa der nu er opført en Ejendom.

Sahlholdt.

SAHLHOLDT, Herning Købstad-Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Niels Romvig Sahlholdt, Postfb. og nærmeste St. Herning, Afst. 5 km.

Matr.-Nr. 1a af Sahlholdt, 2b m. fl. af Herningsholm og 1k af Gellerup, samlet Areal 79,4 ha, deraf 49,4 Ager, 27 Eng, 1,5 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 3 Skp. o Fdk. 2 $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdkv. 90,000 Kr. (100,000), Jordv. 53,800 Kr. (59,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Sahlholdt ligger Nord for Herning og har Indkørsel fra Vejen, som fra Gullestrup fører til Landevejen Herning—Sunds; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er Moseeng, Skovens Bevoksning Gran.

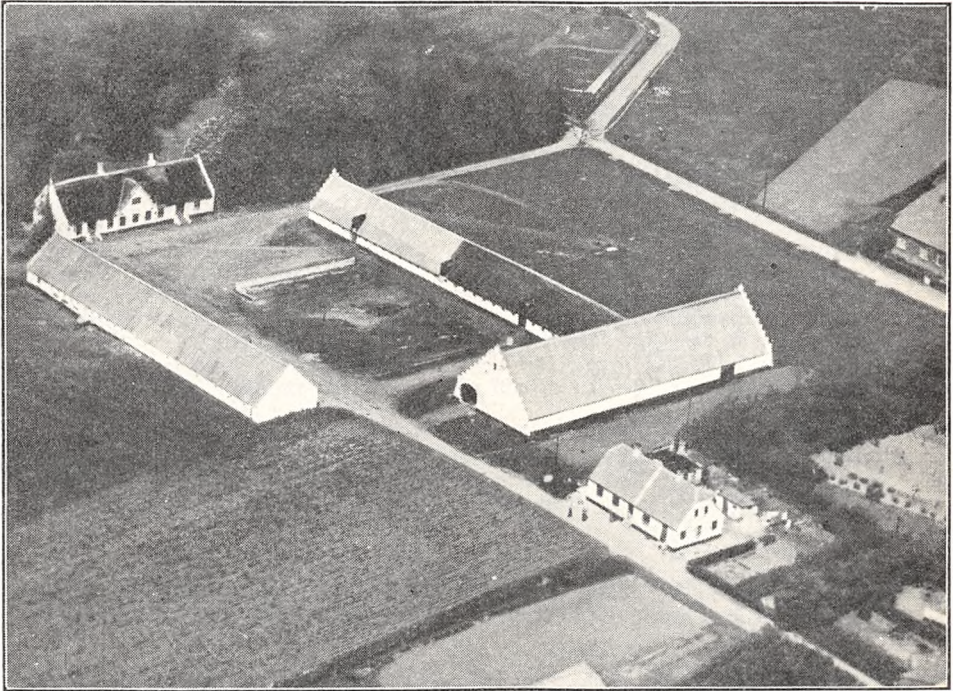
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl af Hvidkløver; af Kunstgødning anvendes kun ringe Mængder.

Kvægbesætningen, der bestaar af 70 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Danalyst« i Herning.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 94 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 250 Høns.

Sahlholdt har grundmurede, delvis ældre Bygninger. Den skifertækte Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, har lukket Veranda til denne; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge og Lade i Længen mod Nord, som har Vindmotor paa Rygningen, Gennemkørselsport og et tilbygget Motorhus ind mod Gaarden; disse 2 Længer er begge tækket med Straa, medens den østlige Sidelænge, der rummer Kostald, nu har Tag af Pandeplader ligesom 3 Sidelænger fra denne mod Øst; af disse er der Kostald i den sydlige og Svinestald i de 2 andre, som begge har Oven-

Lauralyst.

lys. Desuden Øst for Hovedbygningen et Hus, der rummer Hønse- og Tørvehus; dette har nu Tag af Pandeplader ligesom en Træ-Vognport, der ligger mellem Hovedbygningen og den vestlige Sidelænge. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Vindmotoren, og denne samt en Petroleumsmotor giver Drivkraft til de faste Maskiner.

Sahlholdt har nu i 4 Slægtled været i den nuværende Slægts Besiddelse; Gaarden ejedes omkring forrige Aarhundredskifte af Kmhr. Holger Sehested, der i 1802 solgte den til Conr. Lundsgaard Nybo; han overdrog den i 1825 til sin Svigersøn Niels Lauridsen (Nybo), efter hvem den i 1853 overtoges af Sønnen Laur. Nybo Nielsen; Gaarden var da kun halvt saa stor som nu; efter ham overtoges den i 1888 af Sønnen, den nuværende Ejer, der har øget det dyrkede Areal, dels ved Opdyrkning, dels ved Tilkøb, saaledes i 1915 ved Køb af 9 ha Eng.

LAURALYST, Tvis Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Grosserer R. L. Hvid, København, Postfb. og nærmeste St. Tvis, der ligger tæt ved Gaarden; Afst. til Holstebro godt $7\frac{1}{2}$ km.

Matr.-Nr. 1a af Lauralyst, samlet Areal 54 ha, deraf 52 Ager, 1 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 1 Td. 4 Skp.; Ejdskv. 46,000 Kr., Jordv. 26,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 44,000 Kr., Løsoret i Jydsk Brandf. for 31,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tvis Elektricitetsv.

Lauralyst ligger Vest for Tvis St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar

af Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet, og hele Arealet er nymerglet i 1933—35. Engen er Dyndjord.

Gaarden drives fra 15. April 1933 af Forpagter Erik Thomsen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl af Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 35 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 11 Malkekøer, 1 Tyr og 12 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Tvis Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 2 Arbejdsheste; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Gaarden har Kort til 53 Slagterisvin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Lauralyst har grundmurede Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Vest til den gl. Have, er opført i 1816; den har Frontspids mod Øst til Gaarden, lige kamtakkede Gavle og er tækket med Rør; den rummer en Lejlighed med 10 Værelser. De 3 hvidpudsede Avslænger, som ses paa Billedet, er nedbrændt i 1935.

Lauralyst er en Parcelgaard fra den nu udstykkede Herregaard Tvis Kloster, oprettet i Begyndelsen af det forrige Aarh.; den ejedes i 1834 af H. H. Bay, ved hvis Død i 1841 den overtoges af Enken Laurentine S. C., f. Richter (Gaarden har mulig sit Navn efter hende); i 1854 ejedes den af Edv. Bluhme; i 1869 købtes den for 26,000 Rd. af S. P. Smith, efter hvem den i 1890 overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, hvorefter den i 1894 solgtes til A. Christensen, Gaarden havde da godt 220 ha med 7 Td. Hrtk.; han solgte den i 1915 med 200 ha, Besætn., Invt. og Avl for 180,000 Kr. til A. Breinholt og Chr. Vandamgaard, og Gaarden skiftede nu hyppig Ejer de følgende Aar; i 1924 ejedes den af K. P. Haaugaard, senere af L. Pagh og derefter af »Bikuben« i Aarhus, af hvilken den nuværende Ejer købte den i 1928.

Som det fremgaar af Gaardens Beliggenhed, er det meste af Tvis Stationsby bygget paa Jord fra Lauralyst; allerede A. Christensen solgte en Del Jord og Byggepladser, og senere har næsten alle de skiftende Ejere solgt Jord fra Gaarden, hvorved denne har faaet sit nuværende Areal, der kun er ca. en Fjerdedel af det oprindelige.

TVIS KLOSTER, Tvis Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Harald Emil Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. 5 km.

Tvis Kloster, Tuta vallis eller »Den trygge Dal«, der var grundlagt af Prins Buris, en Sønnesøn af Svend Estridsen, ved Gave af hans Gaard »Tvisel« tillige med en hel Del andet Gods i Skærum, Felding, Hjerm og Qvistrup Birk — Fundatsen af 1163 — var et Cistercienser-Kloster, viet til Jomfru Mariæ Ære; det laa naturskønt Syd for Storaen i en Dal, omgivet af høje Bakker, og de første Munke kom til Klosteret fra Herridsvad Kloster i Skaane. Tvis Kloster samlede efterhaanden meget Gods under sig, navnlig i Hammerum og de omliggende Hrd., ligesom det ejede Kirkerne i Avlum, Mejrup og Nr. Felding samt Skærum Kapel; Erik Menved, der i 1308 stadfæstede Klosters Privilegier, øgede yderligere dets Velstand ved at give det Ret til at oppebære Sagefeld af alle 40 Marks Bøder og derunder og ved i 1314 at fritage det for at betale ved noget Færgested og Toldsted i hele Riget.

I Begyndelsen af det 16. Aarh., forud for Reformationen, mødte Klosteret mange Vanskeligheder fra adelige Naboer ligesom mange andre af Landets Klostre; ved Reformationen inddroges det af Kronen, og efter at den sidste Abbed, Abbed Anders, i 1537 var forflyttet til Vitskøl Kloster (Bjørnsholm), forlenedes det til Biskop, senere Rigsrd. Oluf Munk, den sidste katolske Ribe-Biskop, med Pligt til, at han skulde underholde de tilbageværende Munke. I 1547 købte han Klosteret og det store Godstilliggende af Kronen, og han oprettede det derefter til en Herregaard, som efter hans Død i 1569 arvedes af hans to Sønner Iver og Poul Munk; efter sidstnævntes Død i 1601 udkøbte hans Svigersøn Børge Trolle til Trolholm (Holsteinborg) sin Svoger Iver, og ved Trolles Død i 1610 kom Gaarden derefter ved Skiftet i 1614 til Enken Anne Trolle, f. Munk; kort efter overtoges den af Rigsadmiral Mogens Ulfeld, efter hvis Død i 1614 den overtoges af hans 3 Sønner Christian, Jacob og Corfitz Ulfeld; i 1633 pantsattes Gaarden af sidstnævnte, der nu var Admiral og ejede Selsø. Senere ejedes Tvis Kloster af Ditlev v. Buchwald til Gram, efter hvis Død Enken Margr., f. Rantzau, i 1670 skødede Gaarden, som i 1683 havde 40 Td. Hrtk., med Ladegaard, Mølle, Afbyggere m. m. samt Birkeret og en Del Gods til Børge Trolle d. Y. til Trolholm; efter hans Død i 1776 overtoges den af Enken, Pernille Bille, og efter hendes Død i 1684 af Sønnen Erik Trolle; i 1689 overdrog han Gaar-

den til Broderen, Kmjkr. Niels Trolle til Brobygaard, der i 1691 overdrog den med 31 Td. Hrtk. samt Gods til Major Gabriel Grubbe; efter hans Død Aaret efter overtoges den af Enken, Anne Dyre, som i 1703 solgte den med 31 Td. Hrtk., 201 Td. Hrtk. Fæstegods samt Tiender til Kbmd. Niels Ibsen i Holstebro; kort før sin Død maatte han gøre Opbud, og den solgtes derefter ved Auktion i 1727 med 31, 48 og 201 Td. Hrtk. for 7110 Rd. Cour. til Pastor Fr. Ricard, efter hvis Død i 1729 den overtoges af Enken, Anna Strømberg; efter hende kom den til hendes Søn af første Ægteskab, Justitsrd. Jens Hvass, efter hvis Død i 1773 Enken, Anna Magdal. Moldrup (død Aaret efter), testamenterede Tvis Kloster samt Qvistrup (se denne) til sin Trolovede, Ritm. Henr. Fischer, der i 1775 solgte førstnævnte med Tiender og Gods (31, 77 og 253 Td. Hrtk.) til Forpagter Fr. Westrup; efter hans Død i 1779 ægtede Enken, Karen Kirstine Qvistgaard, i 1780 Peder Gjedsted (senere til Krogsdal), som i 1802 solgte Gaarden med 31, 67 og 232 Td. Hrtk. for 65,000 Rd. Cour. til Herredsf. Casp. Møller til Højris i Ikast Sogn og Mort. Westrup til Herningsholm; i 1804 fik disse kgl. Bevilling til at frasælge Godset, uden at Hovedgaarden mistede sin Frihed, og Hovedgaarden kom derefter til Fru Sophie Mad-dal. Paulsen, f. Dietrich (tidl. Kyø), der i 1806 efter indhentet Bevilling udparcellerede den i 33 Parceller, hvorefter hun i 1807 solgte Hovedparcellen med 27 Td. Hrtk. samt 2 Td. Hrtk. Møllleskyld for 18,000 Rd. Cour. til C. N. Lundsgaard (senere Ejsingholm i Ejsing Sogn); han overdrog den i 1811 for 28,000 Rd. Cour. til et Interessentskab, som i 1812 udparcellerede Ejendommen i 70 Parceller. Hovedparcellen, der nu kun var paa 6 Td. Hrtk., ejedes derefter af J. P. Søegaard og senere af Herm. Gudichsen, efter hvis Død Enken Lorentsine Andrea, f. Hald, i 1846 ægtede Sognefoged N. C. Bjerre, der ejede Gaarden i en længere Aarrække; efter hans Død overtoges den af Sønnen Kr. Bjerre, som i 1902 solgte den til Marinus Jensen; senere ejedes den af Knudsen, der solgte den ved Begyndelsen af Verdenskrigen; Gaarden skiftede nu Ejer gentagne Gange, til den ca. 1926 overtoges af Hobro Bank, som i 1927 solgte den til Jens Pedersen, og af denne købte den nuværende Ejer den i 1933.

Tvis Kloster har nu et samlet Areal paa 97 ha, deraf 44 Ager, 11 Eng og 42 ha uopdyrket Areal med en Ejdskv. af 26,800 Kr. og en Jordv. af 15,500 Kr.; de grundmurede Bygninger har faste Tage.

Til Ejendommen hører den nærliggende Vandmølle samt et Mergelleje, fra hvilket der i de senere Aar er solgt betydelige Mængder af Mergel.

LERGRAV, Avlum Sogn, Avlum-Hodsager Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Poul M. Andersen, Postfb. og nærmeste St. Avlum, Afst. 2½ km og 15 km til Herning, Tlf. Avlum 17.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Lergrav og 5c af Varhede, samlet Areal 86,6 ha, deraf 56 Ager, 27 lav Jord til Græsning og 3,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 6 Skp. 2 Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 93,000 Kr. (103,000), Jordv. 52,300 Kr. (57,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 92,250 Kr., Løspøret i »Danmark« for 92,000 Kr.; Lys og Kraft fra Avlum Elektricitetsv.

Lergrav ligger Nord for Avlum ved offentlig Vej i Retning af Hodsager Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 10 ha, som ligger 2 km fra denne, bestaar af mild Lermuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i Aarene 1920—25 (en tidligere Mergling af Jorden paabegyndtes i 1866).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 125 Sække Superf., 65 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, det er en gl. Stambesætning, som fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 178 kg aarlig, Mælken leveres til Avlum Andelsmejeri.

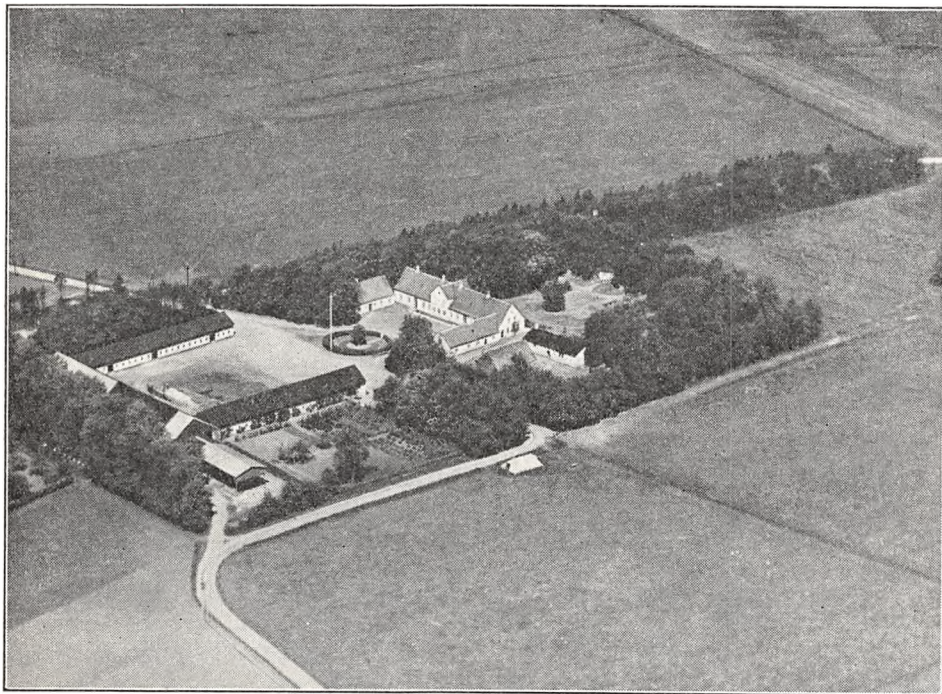
Der holdes som Regel 10 jydsk Arbejdsheste, for Øjeblikket alle stambogsførte og præmierede Følhopper, og der tillagdes sidste Aar 4 Føl; paa Gaarden er opdrættet flere af de mest kendte Hingste af jydsk Race. Der er paa Lergrav Avlscenter for Svin af dansk Landrace; Besætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; normalt sælges Ungsvinene til Avl, Gaarden har Kort til 100 Slagterisvin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Lergrav har grundmurede hvidpudsede, store gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, som ogsaa strækker sig Øst for Gaarden, er opført i 1910; den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj med gennemgaaende Frontspids samt 2 Sidefløje, alle

tækket med Tegl. Midterfløjen indeholder en god Beboelse, den østlige Sidefløj Bryggers og Garage og den vestlige, der ligger frit, Bolig til Fodermesteren.

De 3 sammenbyggede Avslænger, som har Trætrimpel, er tækket med Tagpap, der efterhaanden fornyes til Pandeplader; af Længerne er der Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, opført i 1910, og Lade i Længen mod Syd, i hvis sydøstlige Hjørne der er indrettet en Svinestald; desuden Øst for Laden en Hjelm og Øst for Hovedbygningen en Svinestald, tækket med Tagpap, samt et Tørvehus med Tag af Spaan. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden og den ene Svinestald, og Ejendommen har eget Vandværk med Vand fra artesisk Boring. Lergrav ligger kønt sammen med sin store Have og omgivet af Læplantning; der er endnu bevaret Rester af de gl. Voldgrave.

Lergrav var tidligere en Hovedgaard, som i Begyndelsen af det 16de Aarh., i 1501, ejedes af Erik Eskildsen (Høg) og i 1525 af Broderen Jak. E. til Vang, hvis Datter Anne var gift med

Lergrav.

Hans Rostrup til Ristrup; senere ejedes Lergrav af deres ugifte Søn Jak. Rostrup, der forbyggede sig ved at henflytte Gaarden til et Morads, og han drog derefter udenlands, hvor han optraadte som falsk Udsending for den danske Konge; senere blev han almindelig Sørøver, og han blev derefter henrettet paa Slotsholmen i Kbhvn. i 1594, da Regeringen endelig fik fat i ham. Derefter kom Lergrav vistnok til Christen Skeel til Foussingø, efter hvem den først ejedes af Sønnen Jørg. S. til Sostrup (Benzon) og senere af dennes ældre Broder Albert S. til Foussingø; ved hans Død i 1638 bragte hans Datter, Margr. Skeel, Lergrav, som da havde 50 Td. Hrtk., til sin Mand, senere Gehejmerd. Erik Rosenkrantz til Rosenholm; efter hans Død i 1681 bragte Datteren, Mette R., Lergrav, der i 1661 havde 50 Td. Hrtk. samt 605 Td. Hrtk. Fæstegods, til sin Mand, Etatsrd. Ove Ramel til Bækkeskov, fra hvem den i 1676 en Tid var konfiskeret af Kronen; i 1681 mageskiftede han den med en stor Del Gods til sin Søster Anna Ramel til Hundslund (Dronninglund), Enke efter Kansler Peder Reedtz, fra hvem Lergrav nogle Aar senere synes at være kommet til Assessor Anders Simonsen i Kristiania, der ejede den i 1695; i 1699 solgte hans Enke, Inger Eriksdatter, Gaarden med 41 og 226 Td. Hrtk. til Bent Møller, efter hvis Død i 1716 den synes at være kommet til Niels Ibsen, Tvis Kloster; han solgte den i 1727 med Tiender og Bønderfæstegods (41, 51 og 221 Td. Hrtk.) samt 3 Td. Mølleskyldshrtk. for 6098 Rd. Cour. til Andr. Fr. Opitz til Skibstedgaard, efter hvis Død i 1745 Arvingerne i 1749 overdrog Lergrav med 41, 62 og 340 Td. Hrtk. til den yngste Søn Mads O. (senere til Kærgaardsholm); han solgte den i 1758 paa Auktion med 41, 25 og 204 Td. Hrtk. for 10,120 Rd. til Forp. Konr. Lundsgaard, efter hvis Død i 1781 den overtoges af Sønnen Christen L.; han solgte den i 1798 med samme Tilliggende for 40,200 Rd. Cour. til Landvæsenskommissær

Chr. P. Petersen og Byfoged Søren Borck fra Ringkøbing, som udstykkede den i 47 Parceller (Tilladelsen til Udstykningen kom i 1801) og i 1800 ved Auktion solgte Hovedparcellen m. m. med 22½ Td. Hrtk., Avlum Kirke med 25 Td. Tiendehrtk., en Gaard med 5 Td. Hrtk. og Skærbæk Mølle med 3 Td. Mølleskyldshrtk. for 12,224 Rd. Cour. til forannævnte Chr. Lunds-gaard; efter hans Død i 1807 solgtes de samme Ejendomme paa Auktion i 1808 for 18,000 Rd. Cour. til Sønnen Peder L., der i 1866 solgte Lergrav (Godset var nu frasolgt) med 15½ Td. Hrtk. samt Besætn. og Invt. for 40,000 Rd. til sin Dattersøn, Forv. Jens P. Damgaard; efter hans Død i 1907 solgtes Lergrav med 100 ha Ager, Gaardsplads, Have og Veje, 30 Eng, 25 Kær og ca. 100 ha Hede med godt 11 Td. Hrtk., Besætn., Invt. og Avl for 95,000 Kr. til et Konsortium, deriblandt Folketingsmand Mølgaard-Nielsen og Direktør Bitsch, Herning, som agtede at udstykke Gaarden; i 1908 solgte Konsortiet Lergrav for 80,000 Kr. til Carl Sørensen, Sinding, der udstykkede ca. 165 ha, deri indbefattet Heden, paa hvilket Areal der oprettedes 2 Ejendomme paa henholdsvis 21 og 16 ha samt 3 Huse paa hver 4 a 4,5 ha, medens Resten solgtes til Naboer, og han solgte derefter den tilbageværende Hovedparcel i April 1913 til den nuværende Ejer.

EJSINGKÆR, Vildbjerg Sogn, Vildbjerg-Nøvling Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Magnus Østergaard, Postfb. og nærmeste St. Vildbjerg, Afst. 1½ km og 16½ km til Herning, Tlf. Vildbjerg 74.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Ejsingvær, samlet Areal 85 ha, deraf 76 Ager, 6,5 Eng og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 1 Skp. 3 Fdk. ¼ Alb.; Ejdkv. 70,000 Kr. (82,500), Jordv. 40,800 Kr. (49,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 37,000 Kr., Løsoret i Jydsk Brandf. for 39,900 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Ejsingvær ligger Nordvest for Vildbjerg St. ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er god Brunjord.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Vildbjerg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 3—4 Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 175 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er nu 6 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 71 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 250 Høns.

Ejsingvær har grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store gl. Have, rummer en god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avisbygninger, som er ældre, er tækket med Straa; af Længerne er der Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende Hønshuset udgaar som en Sidelænge mod Vest, og Lade i Længen mod Nord. Der benyttes Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner.

Ejsingvær var i ældre Tid betydelig større end nu, men i Tidens Løb er der udstykket mange mindre Landbrug fra Ejendommen, saaledes Nabogaarden Stentoft. Ejsingvær ejedes i forrige Aarh. af Snackenborg, der i 1875 solgte den med ca. 550 ha, 50 Køer og 20 Stkr. Ungkreaturer m. m. for 100,000 Kr. til Kbmd. I. C. Skou, Ringsted; han udparcellerede en Del af Jorden, hvorefter han i 1879 for en Byttesum af 38,500 Kr. mageskiftede Gaarden med 300 ha, 8½ Td. Hrtk., 40 Køer og 20 Stkr. Ungkreaturer m. m. med Sinding Mølle, som havde et Areal paa 33 ha Ager og Eng samt noget Mose og Hede. I 1914 købtes Ejsingvær af Peder Krogstrup Christensen, efter hvem den senere overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, der kort efter, i 1929, solgte Gaarden til den nuværende Ejer.

STORE LYSGAARD, Vildbjerg Sogn, Vildbjerg-Nøvling Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Holger Møller, Postfb. og nærmeste St. Vildbjerg, Afst. 2 km og 17 km til Herning.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Lysgaard og 1k af Heden, samlet Areal 88 ha, deraf 70 Ager, 11 Eng, 2,5 Skov, 2 Mose og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdkv. 68,000 Kr. (70,000), Jordv. 38,100 Kr. (36,800); Bygn.

er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,100 Kr., Løstret i Hammerum Hrd.s Brandf. for 48,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Store Lysgaard ligger ca. 2 km Sydvest for Vildbjerg St. og har Indkørsel fra den offentlige Vej mellem Vildbjerg og Timring; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af mild Lermuld, dels af god Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der nymergles for Tiden, hvor det tiltrænges. Engen er Dyndjord, Skovens Bevoksning blandet Løvtræ og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 55 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3700 kg aarlig, Mælken leveres til Vildbjerg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges 3—4 Føl aarlig. Svinebesætningen har tidligere været 20 Tillægssøer, og der er leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret; der er nu 8 Søer, og Gaarden har Kort til 68 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Store Lysgaard har grundmurede hvidpudsede, store gode Bygninger, tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store gl. Have, er opført i 1901 efter en Brand; den indeholder en stor god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er restaureret i Aarene 1914—20, er der Kostald i den østlige Sidelænge, Hestestald, Værelser til Folkene, Vognport og Hønsehus i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Øst for Gaarden en Svinestald og i Haven et Tørvehus, bygget som Halvtag. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der er Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner.

Store Lysgaard købtes i 1828 af Ole Pedersen (Krog), efter hvem den i 1867 overtoges af Svigersønnen Knud Nielsen (Lysgaard); efter ham overtoges den i 1892 af Sønnen Andr. Romvig Nielsen (Lysgaard), Gaarden var da paa 165 ha med ca. 5 Td. Hrtk.; i 1912 frasolgtes der ca. 77 ha til Ringkøbing Amt Udstykningsforening, der paa Arealet oprettede 7 Husmandsbrug, hver paa ca. 11 ha; i 1933 overtoges Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel af Vildbjerg Bank, som i 1934 solgte Ejendommen til den nuværende Ejer.

ROMVIGGAARD, Ørre Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Lars Foldager Larsen, Postfb. og nærmeste St. Vildbjerg, Afst. 3 km og 15 km til Herning, Tlf. Vildbjerg 26.

Matr.-Nr. 12 m. fl. af Romviggaard og 8a m. fl. af Ejsingkær, samlet Areal 132 ha, deraf 115 Ager, 11 Eng, 4 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 106,500 Kr. (110,000), Jordv. 58,600 Kr. (64,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr., Løstret i Jydsk Brandf. for 90,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Romviggaard ligger ca. 3 km Nord-Nordvest for Vildbjerg St. ved offentlig Vej i Retning af Ljørring; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 40 ha Lermuld paa Lerunderlag og 75 ha Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og delvis nymerglet i de senere Aar. Engen er nærmest Kærjord, dels Dynd-, dels humusblandet Jord, Skovens Bevoksning Naaletræ.

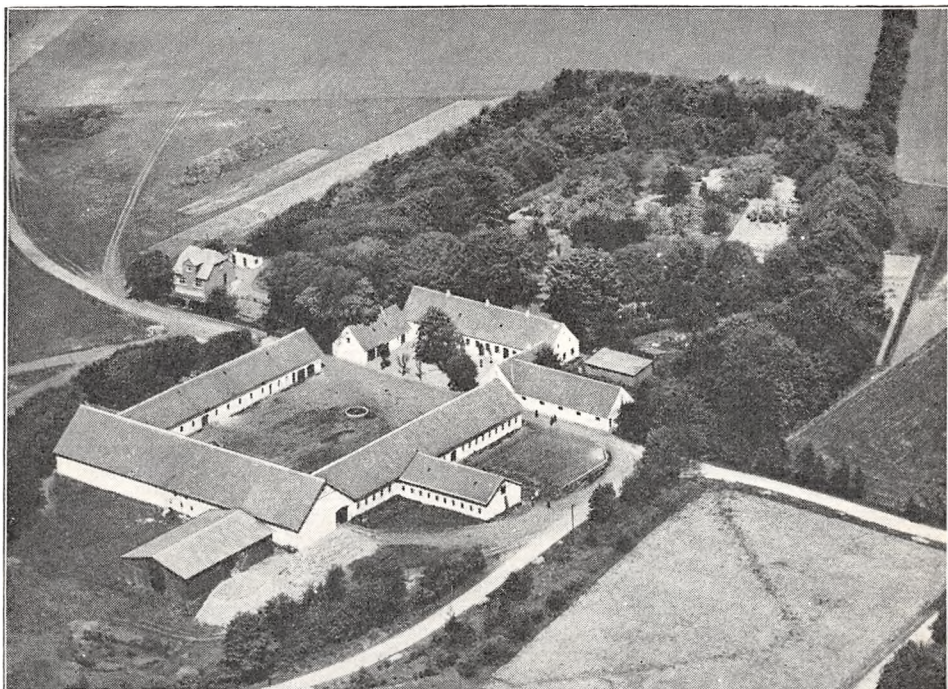
Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. ½ Helbrak og ½ Byg, 2. ½ Hvede og ½ Rug, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 50 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 62 Malkekøer, 3 Tyre og 65 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Vildbjerg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 4 Føl (ind-

købte). Der er tidligere leveret ca. 450 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbt); Gaarden har Kort til 167 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 125 Høns.

Romviggaard har grundmurede hvidpudsede gode Bygninger, overvejende tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store gl. Have, er opført i 1873; den indeholder en rummelig køn Bolig. Af Avlslængerne, som har muret Trimpel, er der Værelser til Folkene, Garage og Hestestald i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige, den er udvidet i en Sidelænge mod Øst, der har Tag af Cementsten ligesom den sydlige Længe, Laden; desuden Syd for Gaarden en Trælade med Tag af Pandeplader og mellem Avlsbygningerne og Hovedbygningen som 2 fritliggende Sidelænger til denne 2 Bygninger, af hvilke den vestlige rummer Vognport m. m.; i en Del af den østlige er der Svinestald, som er udvidet i en Sidelænge mod Øst; end-

Romviggaard.

videre Øst for Hovedbygningen et Brændehus og Vest for Hovedbygningen en Villa, der beboes af Ejerens Svigerfader, den forrige Ejer. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, og der benyttes Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner. En Vindmotor, der laa lige Syd for Laden, er for nylig nedtaget. Gaarden ligger hyggeligt sammen med sin store Have, delvis omgivet af Læplantning.

Romviggaard, der ogsaa benævnes Store Romviggaard til Forskel fra en mindre Gaard af samme Navn, hørte i Slutningen af det 15de Aarh. under det kgl. Slot Lundenæs; ved Reformationen i 1536 gav Christian d. Tredie E. Kock Livsbrev paa Gaarden, og han overdrog den i 1556 til E. Bang, der sammen med sin Fæstemø ligeledes fik Livsbrev paa Gaarden; efter en Tid at have været borte fra Kronen kom den atter til denne, der i 1687 udlagde den med 22½ Td. Hrtk. som Ryttergods; efter Rytterdistrikternes Ophævelse solgte Frederik d. Fjerde i 1718 Gaarden med 15 Td. Hrtk. for 150 Rd. Kroner til Niels Ibsen, Tvis Kloster, som i 1725 solgte den til Forp. Mikkel Pedersen Qvistgaard (senere Skibstedgaard); senere, i 1770, var den delt i 2 Gaarde, der laa under Lergrav; i 1780 overtoges den af Christen Poulsen, efter hvem den overtoges af en Søn, som i 1825 afstod den til sin Søn Niels Larsen (Romvig); efter ham overtoges den i 1858 af Sønnen Chr. Romvig Nielsen, efter hvem den i 1888 overtoges af Sønnen N. Romvig Nielsen, der i 1925 overdrog den til Svigersønnen, den nuværende Ejer; samtidig fraskiltes der 33 ha til en Svoger, men denne Jord er endnu ikke bebygget.

SINDINGGAARD, Sinding Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Ejner Jensen, Postfb. Herning, nærmeste St. Skibbild, Afst. 5 km og 10 km til Herning, Tlf. Sinding 9.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Sindinggaard, samlet Areal 104,5 ha, deraf 61 Ager, 15 Eng, 10 Skov, 15,5 Mose og 3 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 7 Td.; Ejdskv. 50,000 Kr. (80,000), Jordv. 28,500 Kr. (50,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Sindinggaard ligger tæt Nord for Sinding Kirke ved Landevejen Herning—Holstebro; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen Sandmuld paa Sandunderlag, en mindre Del er dog Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft ret god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet i de senere Aar. Engen er dels Haardbundseng, dels Dyndjord, Skovens Bevoksning blandet Løv- og Naaletræ.

Gaarden drives af Ejeren ved Bestyrer Jens Bastrup; Jorden dyrkes i alm. Veksel drift, og uden for Driften henligger ca. 8 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace (dog er enkelte af Køerne af jydsk Race), den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sinding Andelsmejeri.

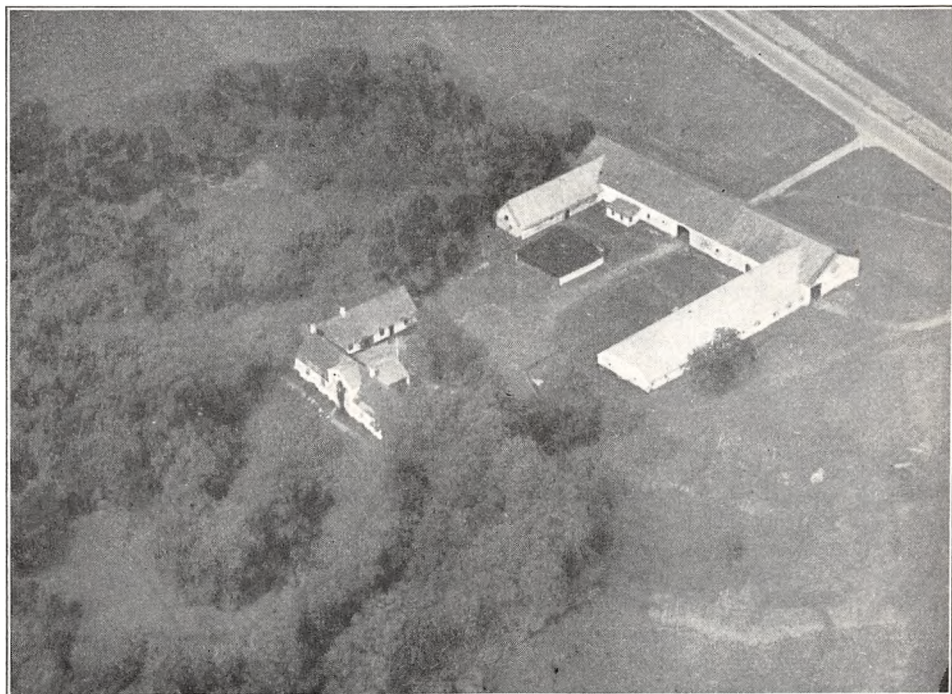
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 34 Slagterisvin om Aaret. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Sindinggaard Hovedbygning, der ligger mod Sydvest til den store Have, bestaar af en Hoved- eller Midterfløj, sammenbygget med 2 Sidefløje, opført af hvidpudset Grundmur og med Tag af Cementsten; Hovedfløjen, som er bygget omkring 1730, er i ét Stokværk med en stor gennemgaaende Frontspids, af hvilke den til Gaarden er frembygget. Hovedbygningen, hvoraf Midterfløjen indeholder en rummelig Lejlighed, er restaureret i 1837; i Sidebygningerne er der Fodermesterbolig i den til venstre og Værelser til Folkene samt Vognport i den til højre.

De 3 sammenbyggede Avlslænger er opført af hvidpudset Grundmur; af de 2 Sidelænger, som har Tag af Pandeplader, er der Ko- og Svinestald i den sydøstlige Sidelænge og Hestestald i den nordvestlige; Længen mod Nordøst, der har Gennemkørselsport, muret Trimpel og Tag af Cementsten, rummer Lade, den er opført i 1777 og ombygget i 1915; til Laden ind mod Gaarden er tilbygget et Motorhus, og i Gaarden nær Hestestalden en Bygning, der er tækket med Tagpap, og som rummer Vognport samt Redskaber og Maskiner. Der benyttes Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner, der er eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og der er Bolig paa Gaarden til dennes Fodermester. Gaarden ligger kønt ved sin store Have og en mindre Sø.

Sindinggaard, som er en gl. Hovedgaard, ejedes omkring Midten af det 15de Aarh. af Slægten Harbou, i 1449 af Jens Mogensen Harbou, der senere efterfulgtes af Sønnen Mogens Jensen Harbou; efter ham ejedes den af hans 2 Sønner, først af Landsdommer i Nørrejylland Jens Mogensen, efter hvis Død i 1549 Gaarden gik over til hans Broder Mogens Mogensen; han efterfulgtes i 1591 af sin Søn Jens Mogensen, som døde barnløs i 1635, og Gaarden overtoges derefter i 1638 af Enken, Birg. Bille. Sindinggaard ejedes nu af Mogens Juel og Brødrene Hans Dyre til Knivholt og Iver Dyre til Sø, efter hvilke fulgte sidstnævntes Søn, Oberst Claus Dyre, som dels ved Arv, dels ved Køb blev Ejer af Gaarden, der i 1662—64 havde 30 Td. Hrtk. samt 105 Td. Hrtk. Fæstegods; efter hans Død arvedes 12 Td. Hrtk. af Gaarden, som i 1683 havde 37½ Td. Hrtk., af hans Søn Jens Clausen Dyre til Elvedgaard, der i 1694 under de fattige Tider opsgade denne Parts Hovedgaardsfrihed; Gaarden samlede derefter af Broderen, Justitsrd. Palle Dyre til Trinderup, der fik Sindinggaard gjort komplet med Fæstegods, og efter hvis Død i 1707 Enken, Margr. Rodsteen, senere bragte den til sin anden Mand Frans Rantzau til Bratskov; efter hans Død i 1739 overtoges Gaarden ved Skiftet for 7000 Rd. Cour. atter af Margr. Rodsteen, der i 1743 solgte den med Tiender og Fæstegods (32, 16 og 247 Td. Hrtk.) til Mads Pedersen Lillelund, som i 1773 testamenterede den til sin Brodersøn Peder Lillelund (senere til Øland); han afhændede den i 1780 med 32, 69 og 247 Td. Hrtk. for 31,000 Rd. Cour. til Anders Speitzer (tidl. Skæring Munkgaard), der frasolgte Fæstegodset og i 1796 fik Tilladelse til at udstykke Sindinggaard i 26 Parceller; i 1809 solgte han Gaarden med Hovedparcellen til sin Svigersøn, Pastor E. Wagaard i Skelund, og en Ven af denne, tidligere Gods- og Avlsforvalter paa Visborggaard, Søren August Fjelstrup, som overtog Gaardens Drift i 1810 og 5 Aar senere blev Enejer af Sindinggaard. Fjelstrup blev én af sin Tids dygtigste Landmænd i Vestjylland; skønt Gaarden havde et Areal af 225 ha Ager, ca. 50 Eng og henved 450 ha Hede, Kær og Mose med 24 Td. Hrtk., hvorfra de 20 dreves under Gaarden, var

Besætningen ved Overtagelsen kun 15—16 Køer, 1 Tyr. 8—9 Heste og 120 Faar. Han merglede, vandafledte og opdyrkede omkring Halvdelen af Heden, Kæret og Mosen, og senere købte han den Syd for liggende Gaard, Ørnhoved, hvor han opdyrkede over 50 ha Hede, Kær og Mose; han anlagde, kulegravede, merglede og gødede den store Have, og ved Læplantning skabte han Hygge og Læ ved Gaarden, ligesom Haven i Aarenes Løb, hvad Frugttræer, -buske, Blomster, Prydplanter, ja, selv Espalier angik, efterhaanden blev i Stand til at staa Maal med mange kønne Haver i det frugtbare Østjylland ja, selv Vindruer, Ferskener og Abrikoser frembragtes i Haven ved Sindinggaard. Gaardens 100 Aar gl. Hovedbygning hovedrestaureeredes i 1837, ligesom Fjelstrup anlagde en Plantage paa ca. 14 ha af den daarligste Jord, og fra sine Planteskoler uddelte han Planter, særlig Naaetræer, men ogsaa Frugttræer til Egnens Beboere; Fjelstrup var navnlig virksom for at faa fremskaffet en god Græsfrøblanding til de magre Jorder, og gennem sine Forsøg desangaaende lykkedes det ham i den Grad, at han senere af sin

Sindinggaard.

Græsfrøavl i det store aarlig kunde afsætte i Tusindvis af kg til Egne med lignende Jorder, ligesom Det kgl. Landhusholdningsselskab belønnede ham med sin største Præmie, 100 Rd., som Paaskønnelse derfor. Han øgede Jordens Foldudbytte betydeligt, dyrkede med Held Hvede paa Mosen, brugte Grøngødskning og dyrkede ogsaa Raps i nogle Aar, men da det økonomiske Udbytte gav mindre end Vintersæden, ophørte han med Rapsdyrkingen. Hvad Husdyrbruget angaar, da holdt han i en Aarrække et stort Faarehold med henvend 400 spanske Merinos-Faar, forædlet ved Stamdyr fra Schæferiet paa Krogerup paa Sjælland og Næsgaard paa Falster, samt 100 danske Faar, saa længe Uldpriserne var gode; endnu sidst i 1820'erne kunde der opnaas ca. 1 Kr. pr. Pd. for renvasket Raceuld, men da Uldpriserne efterhaanden faldt som Følge af Bomuldens Fremtrængen, ligesom Priserne paa den finere og grovere Uld efterhaanden nærmede sig hinanden, svandt det økonomiske Grundlag og dermed Interessen for Merinos-Faaret samt for Faareavlens som Helhed, og Fjelstrup gik nu mere over til Mejeridrift. Under sit 3-aarige Ophold paa Visborggaard havde han i Nabobyen Vedum truffet mælkerige Besætninger, og ved Gaardens Overtagelse i 1809 indkøbte Pastor Wagaard og Fjelstrup Køer derfra til Sindinggaard, hvor Sommerstaldfodring undertiden maatte bøde paa Græsknapheden paa de magre Jorder, navnlig i tørre Perioder. Ved sin for Egnen ved Eksemplets Magt velsignelsesrige Virksomhed vandt Fjelstrup gennem Aarenes Løb stor Anseelse, idet han havde gjort Sindinggaard til en Oase i Hammerum Hrd.s Ørken; hans Ord var for Egnens Bønder som et Evangelium, og i flere Tilfælde hjalp han under vanskelige økonomiske Forhold mange paa Egnen til at blive ved deres Ejendomme og Hjem. Fra den i 1820 under Det kgl. Landhusholdningsselskab oprettede Lærlinge-Institution anbragte Selskabet i en Række Aar — i nogle Aar indtil 20 — Lærlinge paa Sindinggaard, hvor der var meget at se og lære; han var medvirkende til at

faa oprettet et landøkonomisk Selskab for Holstebro og Omegn i 1820. Fjelstrup udnævntes senere til Justitsrd., Landvæsen- og Tiendekommissær, til kgl. Deputeret ved Stænderforsamlingerne i Jylland, hvor han i 1846 var Alderspræsident, til Ridder af Dannebrog, senere til Dannebrogsmænd og Etatsrd. og nød personlig 3 Kongers Bevaagenhed for sin Flid, Dygtighed og sit i høj Grad patriotiske Sindelag, som han ved sin Gerning udviste paa mange Maader i Forholdet til sit Fædreland og til det Folk, han tilhørte, og hvis Modersmaal han talte. Fjelstrup var Forfatter til flere gode Skrifter om landøkonomiske Emner; endnu i sit 80. Aar foretog han en Rejse til Campinen i Belgien, navnlig for at lære om Hedeopdyrkning, Engvanding og Træplantning; endnu paa sine gamle Dage var han altid først oppe, men sidst i Seng som et Vidnesbyrd om hans utrættelige Virksomhed, og hans Valgsprog var da ogsaa: ora et labora — bed og arbejd. Fjelstrup døde i 1859, 86 Aar gl., endnu virksom paa selve sin Dødsdag. Skønt hans Hustru havde født ham 15 Børn, deraf 4 Gange Tvillinge, var der ingen af Børnene, som overtog Sindinggaard efter Faderens Livsgerning paa denne; den blev solgt i 1860 med 24 Td. Hrtk. ved Auktion for 50,000 Rd. til J. Boserup, Stubbergaard, og Grosserer P. A. A. Hage, Kbhvn., hvis Enke, F. V. M. Hage, f. Faber, i 1874 solgte sin Halvpart af Gaarden for 31,600 Rd. til Boserup; han solgte i 1877 Gaarden til O. Olesen, der i 1894 afhændede den til et Konsortium, og nu gik det den gl. Hovedgaard som saa mange andre før og senere efter denne; Konsortiet frasolgte og udstykkede de følgende Aar en stor Del af Arealet, hvorefter Gaarden med Hovedparcellen med godt 10 Td. Hrtk. og godt 220 ha, deraf ca. 100 Ager, 28 Eng, 28 Mose og 60 ha Hede samt Sø, Have, Park og Gaardsplads solgtes for 68,000 Kr. til Johs. Kloppenborg; han frasolgte ogsaa en Del Jord, hvorefter han i 1911 solgte Gaarden for 88,000 Kr. til O. Nielsen, og den skiftede nu Ejer gentagne Gange. I 1916 solgtes den for 125,000 Kr. til Chr. Frøjk, senere ejedes den af A. Fousing, som i 1920 solgte den med godt 150 ha, Besætn., Invt. og Avl for 250,000 Kr. til Poulsen, hvorefter den i 1921—23 ejedes af P. Haugaard. Senere overtoges den med 151,5 ha af Holstebro Bank, der i 1923 solgte den til Kbmd. P. C. Rørgaard, Vem; han udstykkede i 1926 6 Statshusmandsbrug, deraf 2 a 8,3 ha og 4 a 7,2 ha, hvorefter han i 1933 solgte Gaarden til den nuværende Ejer, Inspektør Ejner Jensen, Løvenholm ved Avning. (Som Vidnesbyrd om, hvad Flid og Dygtighed kan udrette selv paa en Gaard af daarlig Bonitet, er Sindinggaards Historie i S. A. Fjelstrups Tid skildret noget udførligere end alm. i nærværende Værk.)

SKAAPHUSGAARD, Ilskov Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer A. Clemmensen, Postfb. og nærmeste St. Ilskov, Afst. 2 km og 13 km til Herning, Tlf. Ilskov 24.

Ejendommens samlede Areal er nu kun 105,7 ha, deraf 66 Ager, 4,5 Eng, 2,2 Skov, 23 ha Hede samt Have og Gaardsplads; Ejdskv. 23,500 Kr., Jordv. 11,600 Kr.

Af de grundmurede Bygninger er det teglhængte Stuehus, der ligger mod Øst, opført i 1892. Af Avlsbygningerne, som har ildfast Tag af Cementsten, er Laden bygget i Slutningen af forrige Aarh., medens de øvrige Længer er nyere; Gaarden, der har Vindmotor, har indlagt elektrisk Lys og Kraft fra Herning.

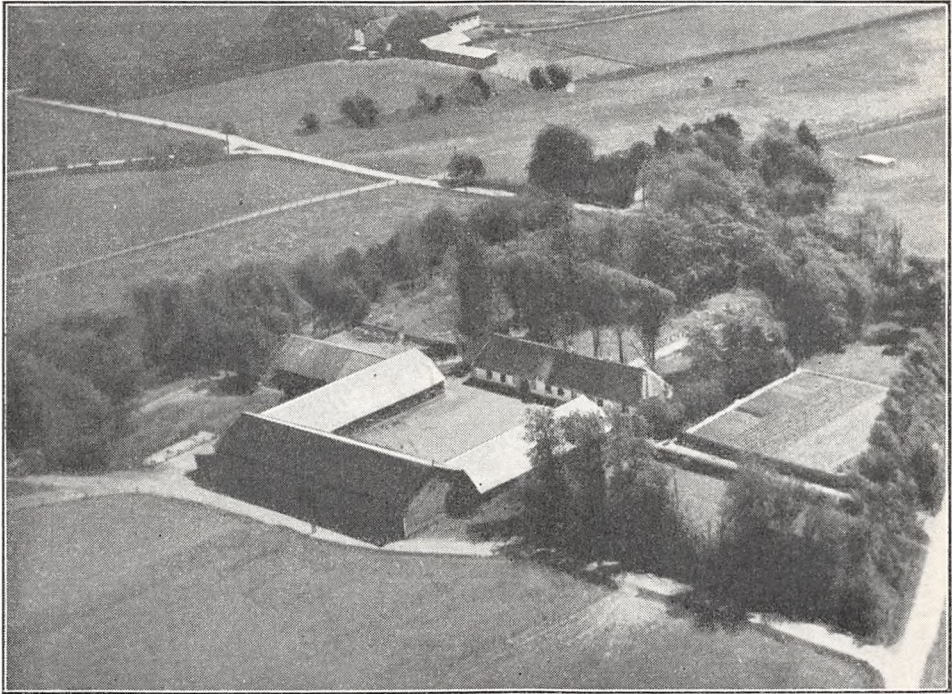
Ejendommen ligger 2 km Syd for Ilskov St. ved Vejen til Sunds.

Skaaphusgaard (Nygaard) er samlet og oprettet omkring Midten af 1630'erne af den daværende Ejer af Herningsholm (se denne), Rigsgreve, senere Overstatholder Christian Rantzau til Breitenburg i Holsten; paa de udstrakte Hedearealer i det store Sunds Sogn oprettede han da en Gaard, som han kaldte Nygaard, paa hvilken han efter lüneburgsk Mønster oprettede et stort Faarehold (Schæferi), og Ordet »Schafhaus (Faarehus) har rimeligvis givet Ejendommen dens nuværende Navn.

I de 4 følgende Slægtled fulgte Ejendommen, som fra 1755 fik Kro-Privilegium, med Herningsholm og laa under dennes Hovedgaardstakst; en senere Ejer af denne, den dygtige Landmand, Krigsrd. Hans A. Høeg, der købte Herningsholm og Skaaphus m. m. i 1751, forsøgte nogle Aar senere, i 1759, da de tyske Kolonister indkaldtes her til Landet for at begynde paa Opdyrkingen af de jydsk Heder (se Indledningen til Viborg A., Bind V, Side 427—28) at faa disse Kolonister anbragt paa de store Hedestrækninger til Skaaphuset, ligesom han søgte at komme overens med Regeringen om, hvor Grænserne for hans store Hedearealer gik, men begge disse Ønsker glippede for ham. I 1778 solgtes det meget store Gods Herningsholm m. m., der i de mellemliggende Aar hyppigt havde skiftet Ejer, til de to Ejendomspekulanter, Birkedommer P. Grønlund og P. O. Obel, Kærgaardsholm, af hvilke sidstnævnte i 1779 for en Sum af 8000 Rd. Cour. blev Eneejer af Skaaphuset med 12½ Td. Hrt. Hovedgaardstakst, 11½ Td. Tiendehrtk. og 211 Td. Hrtk. Fæstegods; han solgte Ejendommen samme Aar for 9400 Rd. Cour. til J. Chr. Holmarch, som tog fat paa Salget af Godset, hvorved Gaarden blev ukomplet og mistede sin Skattefrihed for Hovedgaardstaksten; han solgte den i 1782 med 12½ og 51 Td. Hrtk. for 2315 Rd. Cour. til Gaardens Forp. Lauge Nissen, der fraskilte Resten af Godset, hvorefter han i 1784 solgte den for 850 Rd. Cour. til Chr. Hahle, selve Gaarden var da endnu

paa over 1600 ha, og hvad Arealet angik én af de største Enkelt-Ejendomme i Landet; han fik i 1795 Tilladelse til at udstykke den i 43 Parceller, hvorefter han i 1800 solgte 28 af disse med $9\frac{1}{2}$ Td. Hrtk. for 3000 Rd. Cour. til Jens Andersen af Laasby; af de følgende Ejere nævnes i 1803 Claus Jensen Laasby og senere Jens Madsen, Ildsgaard, der i 1811 solgte den med 9 Td. Hrtk. for 2500 Rd. Cour. til Jens Harridskov. I 1840 ejedes den af Chr. Klemmensen, i 1845 af Johs. Nerger, fra 1847 af Politikeren, den dygtige Jørg. Mortensen Blach, Blachsgaard, Taastrup ved Hadsten, i 1852 af A. Graham, og fra 1854 blev Grosserer P. A. A. Hage Medejer af Skaaphus. Siden Aarhundredskiftet er for øvrigt store Dele af Ejendommens tidligere Arealer blevet tilplantet. Fra Begyndelsen af 1890'erne ejedes Gaarden af Knud Fenger, efter hvem den i 1913 overtoges af Sønnen Jens F.; han frasolgte omkring 1920 ca. 16 ha til en Ejendom (uden Statslaan), i 1926—27 to Ejendomme, hver paa ca. 13 ha (med Statslaan), og samtidig én paa 5,5 ha (uden do.), hvorefter han i 1928 solgte Gaarden til den nuværende Ejer.

Birk Vestergaard.

BIRK VESTERGAARD, Gellerup Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Jens Okkels, Postfb. og nærmeste St. Herning, Afst. 3 km, Tlf. Hammerum 42.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Birk, samlet Areal 48,5 ha, deraf 38,7 Ager, 8,8 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 52,500 Kr., Jordv. 30,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hammerum Elektricitetsv.

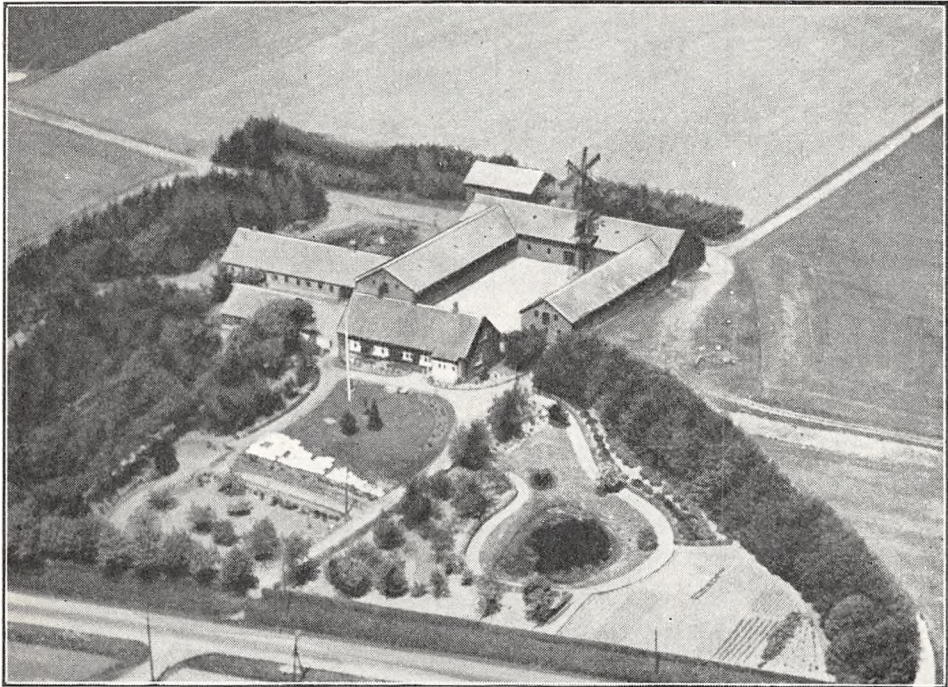
Birk Vestergaard ligger i den vestlige Side af Birk By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god mild Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, svagt faldende mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1924—30. Engen er af god Bonitet, nærmest Brunjord.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 25 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 34 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, der malkes med Maskine (Manus), og Mælken sælges til Herning Ismejeri (privat).

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Birk Vestergaard har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Den straatækte Hovedbygning, der ligger mod Syd til den gl. kønne Have, er ældre, men den indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som overvejende er tækket med Pandepåklædere, er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Nord; denne, der har muret Trimpel, er mod Nord tækket med Tagpap. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Bitzovgaard.

Birk Vestergaard ejedes i forrige Aarh. af Jens Fløe; han solgte den i 1884 med 47 ha for 45,000 Kr. til Løjtnant L. Ammentorp, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1921 med samme Areal for 131,000 Kr. Under Verdenskrigen forlangte Ammentorp 160,000 Kr. for Gaarden.

BITZOVGAARD, Gellerup Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Sognefoged O. Krogslund Olesen, Postfb. og nærmeste St. Hammerum, Afst. $1\frac{1}{2}$ km og $6\frac{1}{2}$ km til Herning, Tlf. Hammerum 25.

Matr.-Nr. 1d af Bitzovgaard, samlet Areal 48 ha, deraf 42,6 Ager, 3,3 Skov, 0,6 Mose og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 1 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 41,400 Kr., Jordv. 21,000 Kr.; Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 56,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hammerum Elektricitetsv.

Bitzovgaard ligger Øst for Hammerum St., Nord for Landevejen Herning—Silkeborg; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger 5 km fra denne, er Halvdelen Lermuld paa sandblandet Lerunderlag, Resten Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, faldende mod Syd, Kultur og Gødningskraft

god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet i 1920'erne. Skovens Bevoksning er dels Løv-, dels Naaletrå.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Havre, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Rug, 5. Kartoffler og Runkelroer, 6. Blandsæd, 7. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger 9 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 90 Sække Superf., 20 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Hammerum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er for Tiden 6 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 68 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns (hvide og brune Italienerne).

Bitzovgaard har grundmurede nye, gode Bygninger med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have, som grænser ned mod Landevejen, har lukket Veranda mod Syd ved den østlige Ende af Bygningen; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, der er opført af røde Sten og har Trætrimpel, er der Værelser til Folkene, Vognport, Hestestald og Stald til Søer i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, og Lade i Længen mod Nord; desuden Nordvest for Gaarden en Hjelm, Vest for Hovedbygningen en Bygning af Træ, som rummer Høns- og Tørvehus, og inde paa selve Gaardspladsen foran Laden Gaardens Vindmotor. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Vindmotoren trækker Kværn m. m., og der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden ligger kønt sammen med sin store Have.

Bitzovgaard blev omkring 1850 købt og lagt ind under Lindbjerggaard og Gaardens Bygninger nedrevet; ved Udstykningen af Lindbjerggaard (se denne) i 1906—07 købte Sognefoged Marinus Pedersen i 1906 48 ha fra denne, som han i 1910 solgte til sin Svigersøn, den nuværende Ejer, der i 1910—11 opførte de nuværende Bygninger; Svinestalden er dog først opført i 1920.

LINDBJERG BAKKEGAARD, Gellerup Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Rasmus P. Hjøllund, Postfb. og nærmeste St. Hammerum, Afst. 1½ km og 6 km til Herning, Tlf. Hammerum 17.

Matr.-Nr. 12b af Gellerup og 1a af Bitzov, samlet Areal 49,6 ha, deraf 48 Ager, 0,6 Beplantning og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 0 Skp. 0 Fdk. ¾ Alb.; Ejdkv. 52,200 Kr., Jordv. 28,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 58,900 Kr., Løvsøret i Hammerum Hrd.s Brandf. for 55,300 Kr.; Lys og Kraft fra Hammerum Elektricitetsv.

Lindbjerg Bakkegaard ligger ved den offentlige Vej mellem Hammerum og Frølund; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af ret ensartet god Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, jævnt faldende mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet af den nuværende Ejer. Beplantningen er Løvtræ.

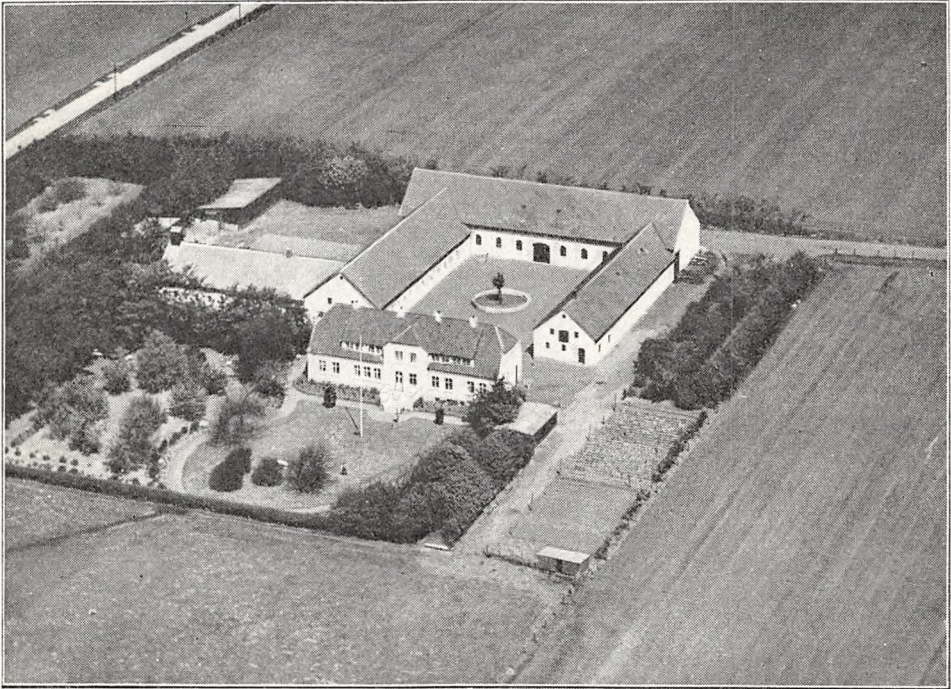
Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Blandsæd, 3. Kaalroer, 4. Byg, 5. Sukkerroer og Runkelroer, 6. Havre, 7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superfosfat, 40 Kaligødning og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko. er ca. 3600 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Hammerum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Lindbjerg Bakkegaard har grundmurede hvidpudsede, nye, gode Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne Have, har Frontspids med Mansardparti ud til begge Sider fra denne samt en aaben Terrasse til Haven og en lav Frontspids mod Nord til Gaarden; den rummer en stor køn Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. De 3 sammenbyggede Avslænger, som har muret Trimpel, har Tag af Cementsten; af Længerne er der Garage, Værelser til Folkene, Hestestald og Stald til Søer i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, og Lade i Længen mod Nord; desuden ved Haven og Hovedbygningen et Tørvehus, opført af Træ og tækket med Pandeplader ligesom 2 Halvtagsbygninger Vest for Gaarden, og som rummer Vognport og Hønsehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde; der benyttes Negblæser, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Fra Gaarden, som ligger kønt og ret højt, er der god Udsigt.

Lindbjerg Bakkegaard.

Lindbjerg Bakkegaard er oprettet 1906—07 af Christian Hjøllund paa en Parcel paa 37 ha, som han købte fra Lindbjerggaard, hvorefter der i 1907 opførtes Bygninger til Ejendommen, og denne overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer; han tilkøbte yderligere i 1911 5,5 ha og i 1913 7,1 ha, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse; senere, i 1916—18, blev Gaarden helt ombygget, og denne har nu, som Billedet viser, gode og velindrettede Bygninger.

(Lindbjerg, der nu har en Ejdskv. af 50.000 Kr., var endnu i indeværende Slægtled en større Gaard paa ca. 250 ha med en Kvægbesætn. paa 104 Stkr., og den er derfor medtaget i nærværende Værk som saa mange andre Gaarde under lignende Forhold; naar de 2 Afbyggergaarde ogsaa er taget med, saa skyldes dette, at de 3 Gaarde, der noget nær har samme Areal, kan tjene som Eksempel paa, hvorledes Jorden — som i dette Tilfælde — kan udnyttes i højere Grad, naar den udstykes til flere Brug; de 3 Ejendomme har nu tilsammen 213 Stkr. Kvæg; ved Udstykningen af Lindbjerg er der endda yderligere oprettet en selvstændig Ejendom mere paa 18 ha, et Husmandsbrug paa 4,5 ha samt frasolgt ca. 24 ha til omboende.)

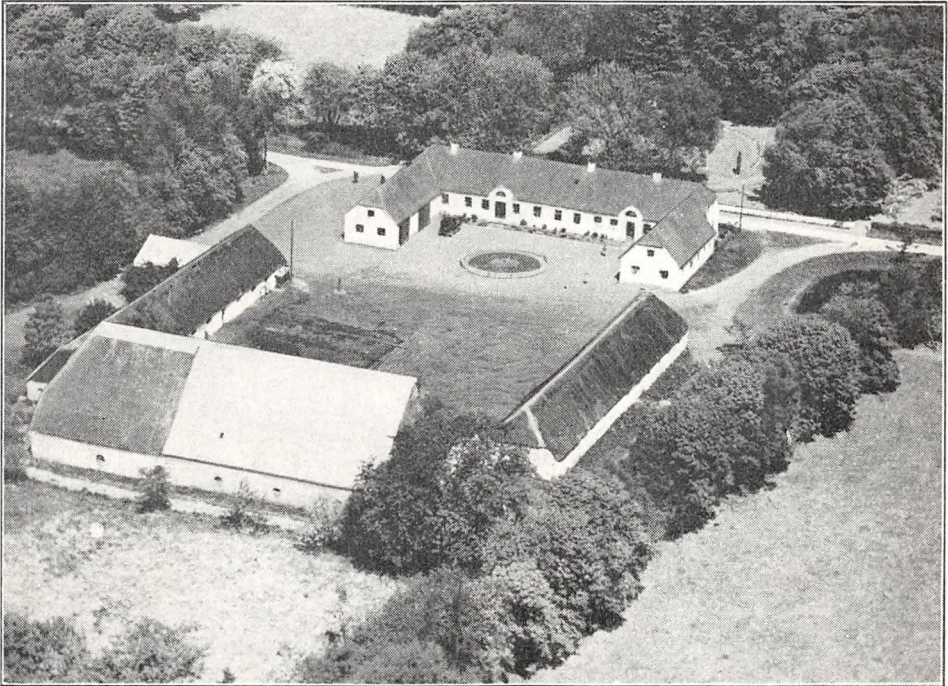
LINDBJERGGAARD, Gellerup Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Laurits Krøjgaard Flensborg, Postfb. og nærmeste St. Hammerum, Afst. 2 km og 6½ km til Herning, Tlf. Hammerum 29.

Matr.-Nr. 12a af Gellerup, samlet Areal 52,4 ha, deraf 41 Ager, 8,8 Eng og Græs-

ningsjord og 2,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 6 Skp. 3 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdkv. 50,000 Kr., Jordv. 30,100 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Lindbjerggaard ligger Øst for Gellerup Kirke ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen og Græsningsjorden, som ligger ca. 4 km fra denne, bestaar dels af mild Lermuld, dels af Sandmuld, alt paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, for en Del svagt faldende mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Af Engen er 4,4 ha Dyndjord kultiveret, medens 4,4 ha af Græsningsjorden er opdyrket Hede.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Blandsæd, 4. Dels

Lindbjerggaard.

Roer, dels Blandsæd, 5. Havre, 6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 40 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Blanding (til Avl anvendes en Tyr af ren Korthorns-Race), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3397 kg med 3,70 pCt. Fedt og 140 kg Smør, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Hammerum Andelsmejeri. (Før Udstykningen af Lindbjerg begyndte i 1906, var den samlede Kvægbesætning 92 Stkr.)

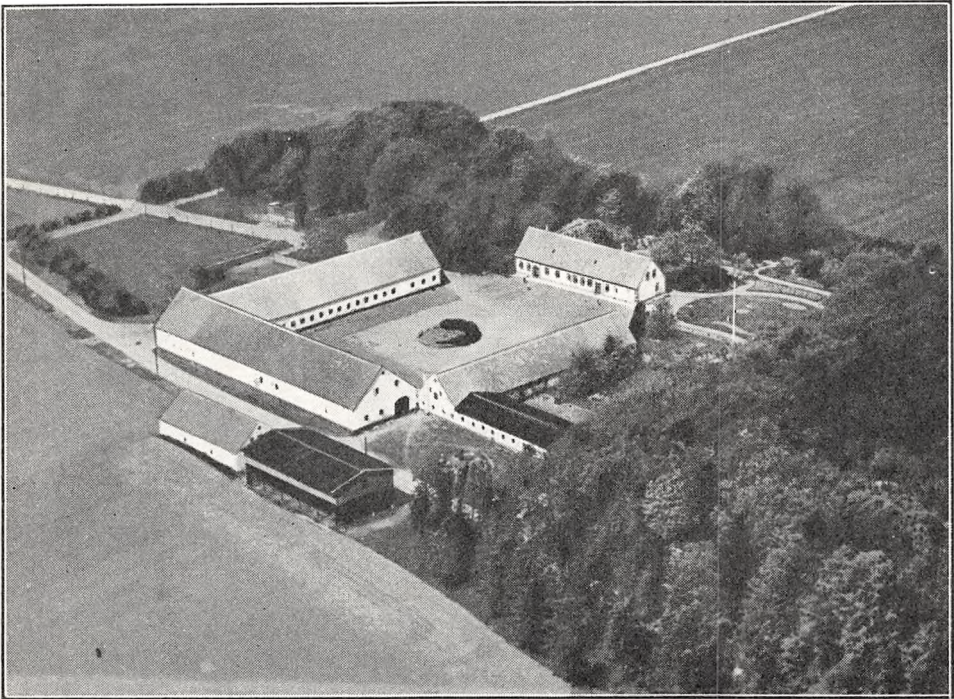
Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er for Tiden 6 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 82 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Lindbjerggaard har delvis ældre, men velholdte hvidpudsede, overvejende grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Sognevejen og Haven, bestaar af en Hovedfløj og 2 mindre Sidefløje mod Syd, tækket med Cementsten; den rummer en god Bolig med indlagt Centralvarme og Bad. Af de 2 Sidebygninger er der Vadskehus og Værelser til Folkene i den østlige og Vognport og Garage i den vestlige; paa de 3 Avlsænger, som tidligere har været tækket med Straa, er en Del af Straataget nu omlagt dels med Pandeplader,

dels med Asbest; af disse Længer er den østlige, der rummer Heste- og Svinestald, støbt af Beton, den vestlige indeholder Kostald, og fra den nordlige Ende af denne udgaar Svinestalden, der er tækket med Tagpap, som en Sidelænge mod Vest; Længen mod Syd rummer Lade. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Den gl. Have indeholder mange Frugttræer.

Lindbjerggaard, der tidligere, efter at Bitzovgaard ca. 1850 var blevet lagt ind under den, var paa 250 ha med ca. 10½ Td. Hrtk., ejedes i forrige Aarh. af V. Tronhjem; han solgte den i 1873 til Chr. Riegels, efter hvem den i 1885 overtoges af Københavns private Laanbank; fra denne overtoges den i 1905 af Direktøren J. Rønne; han frasolgte i 1906 37 ha til Christian Hjøllund, som paa Arealet byggede Gaarden Lindbjerg Bakkegaard; endvidere solgte Rønne 48 ha, hvorpaa genoprettedes Gaarden Bitzovgaard, samt en Del Jord til Naboer, hvorefter han solgte den tilbageværende Hovedparcel med ca. 100 ha til Niels Henriksen; han fraskilte yder-

Vester Bjødstrup.

ligere ca. 22 ha, deraf de 18 til en selvstændig Ejendom, hvorefter han i 1913 solgte Gaarden til et Konsortium; dette solgte derefter 25 ha, deraf de 4,4 til et Husmandsbrug, hvorefter det Aaret efter solgte Gaarden til den nuværende Ejer.

VESTER BJØDSTRUP, Gellerup Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. C. M. Lauridsen, Postfb. og nærmeste St. Hammerum, Afst. godt 2 km og 7 km til Herning, Tlf. Hammerum 41.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Bjødstrup, samlet Areal 71,8 ha, deraf 62,3 Ager, 7,5 Eng og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 7 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 63,000 Kr., Jordv. 44,000 Kr.; Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 93,000 Kr., Løsporet i »Danmark« for 68,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Vester Bjødstrup ligger godt 2 km Sydøst for Hammerum St. ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Engen er god Dyndjord.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; uden for Driften henligger et Areal med ved-

varende Græs til Løsdrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 20 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Hammerum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 500 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er for Tiden 4 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 97 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Vester Bjødstrup har grundmurede hvidpudsede, nye, gode Bygninger, overvejende tækket med Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store gl. Have, som ogsaa strækker sig Øst for Gaarden, er ombygget i 1913; den rummer en stor god Beboelse med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der er opført i 1912 efter en Brand, er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den østlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Svinestalden, som er tækket med Tagpap, udgaar som en Sidelænge mod Øst; den vestlige Sidelænge, Kostalden, der har muret Trimpel, er sammenbygget i Vinkel med den sydlige Længe, Laden; desuden Syd for Gaarden en Hjem, som nu har Tag af Pandeplader, og fra hvis vestlige Gavl der mod Vest er tilbygget et Redskabs- og Maskinhus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, der benyttes en Benzinmotor som Drivkraft for Malkemaskinen, en Dieselmotor til de faste Maskiner, og der hører et Hus til Ejendommen.

Vester Bjødstrup ejedes i forrige Aarh. af P. Th. Petersen, som i 1906 solgte den til Peter Mortensen, efter hvem den i 1915 overtoges af Sønnen Jens Chr. Mortensen; han solgte i 1930 Gaarden til Jens Henr. Nielsen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1931.

ØSTER BJØDSTRUP, Gellerup Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Ringkøbing A., Postfb. og nærmeste St. Hammerum, Afst. ca. 2½ km og godt 7 km til Herning.

Øster Bjødstrup, der har grundmurede Bygninger, overvejende med ildfaste Tage, ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Møller, som havde købt den i 1847 for ca. 11,000 Rd.; han solgte den i 1862 til Forv. Ravn fra Møgelkær ved Horsens med godt 110 ha Ager, en Del Eng samt Hede for 30,000 Rd.; i Handelen medfulgte Invt. og Besætn., deriblandt 60 Kreaturer og 6 Heste; Ravn solgte i 1863 Gaarden til Holsteneren Harro Heinrich Harrsen, af hvem den i 1910 købtes af den nuværende Ejer for 115,000 Kr., Gaarden var da paa 173 ha; Køberen, der agtede at udstykke Gaarden i Husmandsbrug, udstykkede i 1911 to Ejendomme (uden Statslaan), den ene med 11, den anden med 6,6 ha, derefter i 1921 et Hus (uden Statslaan) med 8,3 ha og 8 Husmandsbrug med Statslaan, deraf ét med 8,3 ha, ét med 7,7 og seks hver med 6,6 ha, foruden at der solgtes en Del Parceller til Naboer, og Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel fik derved sit nuværende Areal, 69 ha.

GAMMEL HAGELSKÆR, Ikast Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Bækgaard Hagelskjær, Postfb. og nærmeste St. Ikast, Afst. 1½ km og 10 km til Herning.

Matr.-Nr. 2a af Hagelskær, samlet Areal 62,3 ha, deraf 50,3 Ager, 11 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 3 Skp. o Fdk. ¾ Alb.; Ejdskv. 44,000 Kr., Jordv. 24,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 38,000 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

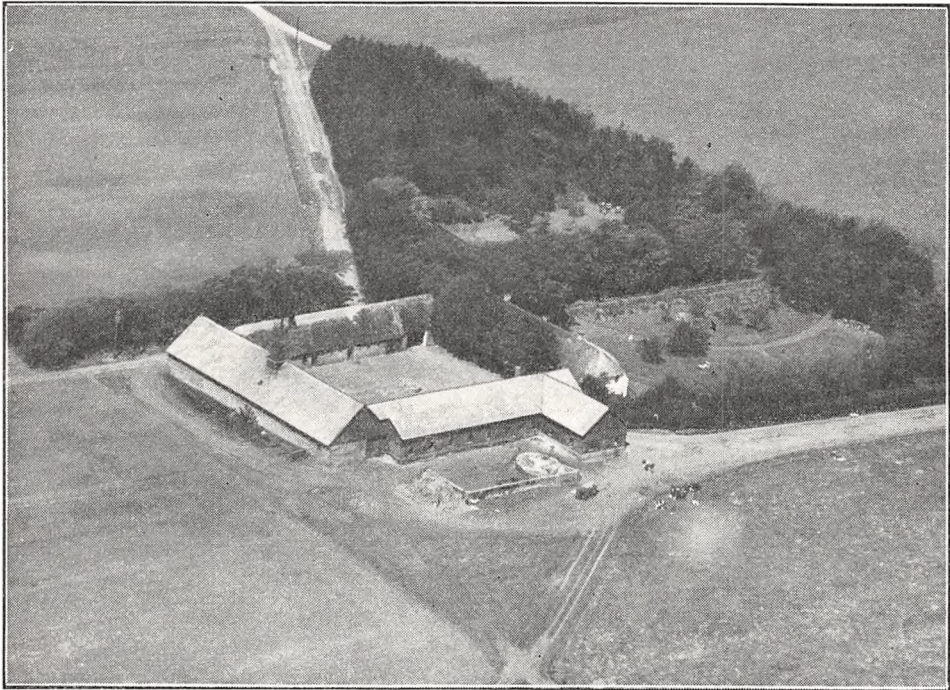
Gammel Hagelskær ligger 1½ km Vest-Nordvest for Ikast St. ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er nydrænet, og der er merglet i Aarene 1920—25. Engen er god Kærdynd (humusblandet Jord).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 10 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Godthaab« i Ikast.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 54 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Gammel Hagelskær har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord (ikke helt solret) til den gl. kønne Have, er hvidpudset og tækket med Straa, den er opført i 1840'erne. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er bygget i Aarene 1898—1911, rummer den vestlige straatækte Længe Værelser til Folkene, Gennemkørselsport, Vognport og Hestestald; af de andre Længer, der senere er restaureret, er der Kostald i den østlige Sidelænge, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst; de har begge Tag af Eternit; Længen mod Syd, Laden, har Tag af Cementsten, den bærer paa Rygningen Gaardens Vindmotor. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestald, Gaarden har eget

Gammel Hagelskær.

Vandværk, som drives dels ved Elektricitet, dels ved Vindmotoren, der ogsaa trækker Kværn m. m.

Gammel Hagelskær er en gl. Slægtsgaard, som har været i Slægtens Besiddelse i hen imod 250 Aar; den første Ejer af Navnet Hagelskjær hed Søren Hagelskjær. Gaarden laa tidligere længere mod Nord ved Storaan, men omkring Begyndelsen til de store Landboreformer for henved 150 Aar siden flyttedes den til sin nuværende Plads; Gaarden var dengang en stor Hedegaard med ca. 175 ha, overvejende Hedejord; omkring Midten af det forrige Aarh. ejedes den af Laust Johansen Hagelskjær, der opdyrkede Heden og fik denne i Kultur, hvorefter han i Aarene 1873—75 delte Gaarden imellem sine 3 Sønner, idet han i 1873 udskilte en Gaard med ca. 47 ha og i 1874 én med 65 ha, hvorefter en 3. Søn Johs. Lauritsen Hagelskjær fik den tilbageværende Hovedparcel, og efter ham overtog Sønnen, den nuværende Ejer, denne i 1914.

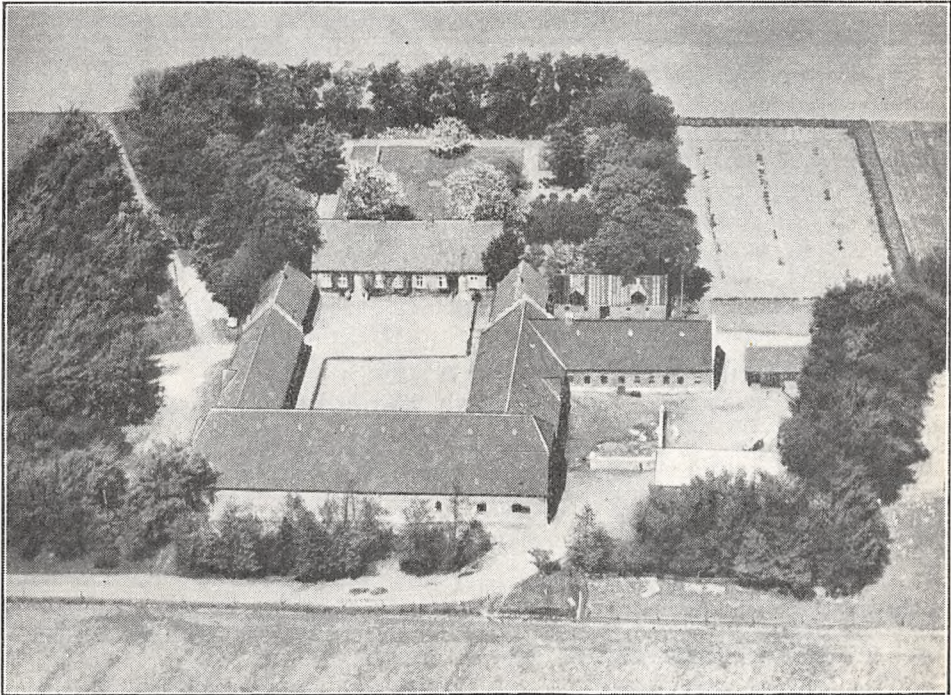
HYLDGAARD, Ikast Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Enkefru Katrine Eyde, Postfb. og nærmeste St. Ikast, Afst. $2\frac{1}{2}$ km og 12 km til Herning.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Vaade, samlet Areal 59,5 ha, deraf 56 Ager, 2,5 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 3 Skp. 3 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 73,000 Kr. (75,800), Jordv. 35,500 Kr. (39,400); Bygn. er fors. i »Danmark« for 49,500 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Hyldgaard ligger Syd for Ikast St. ved den offentlige Vej i Retning af Isenvad; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger 2—3 km fra denne, bestaar dels af mild Lermuld, dels af Sandmuld, alt paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Aarealet er merglet i 1916 og nærmest følgende Aar. Engen er af god Bonitet (Dyndjord).

Gaarden drives af Ejerinden med en Søn Fr. Eyde som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 115 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer,

Hyldgaard.

er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg og renses nu for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Godthaab« i Ikast.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 65 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Hyldgaard har grundmurede nye Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. Have, er tækket med Tegl; den rummer en god Beboelse med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder. I 2 fritliggende mindre Sidebygninger mod Syd er der Værelser til Folkene og Garage i den vestlige og Værksted m. m. i den østlige. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Skifer, er der Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Syd; desuden Øst for Laden en Hjelm, tækket med Pandeplader, og Øst for Hovedbygningen en Længe, tækket med Tagpap, den rummer forskelligt. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives og virker automatisk ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Hyldgaard ejedes i forrige Aar. af Christoffer Eyde, efter hvem den i 1899 overtoges af Sønnen John Eyde; efter hans Død i 1931 overtoges den af Enken, den nuværende Ejerinde.

LÆGSGAARD, Ikast Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Enkefru Ane Birk, Postfb. og nærmeste St. Ikast, Afst. $3\frac{1}{2}$ km og 11 km til Herning, Tlf. Ikast 7.

Matr.-Nr. 1 af Lægsgaard og 12 af Hesselbjerg, samlet Areal 65 ha, deraf 57,4 Ager, 6,6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 7 Skp. 2 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 69,000 Kr. (76,000), Jordv. 35,500 Kr. (38,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,000 Kr.; Lys fra eget Elektricitetsv. (Benzinmotor), Kraft til mindre Motorer fra Herning Elektricitetsv.

Lægsgaard ligger $3\frac{1}{2}$ km Sydvest for Ikast St. ved offentlig Vej mellem Ikast og Langelund; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen mild Lermuld, en mindre Del Sandmuld, alt paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i Aarene 1916—18. Skoven, der ligger Vest for Gaarden, er gl. Løvskov, Bevoksningen Bøg og Eg.

Gaarden drives af Ejerinden med Sønnen Jens Birk som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 40 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 2 Tyre og 55 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Andelsmejeriet »Godthaab« i Ikast.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 1000 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 91 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns.

Lægsgaard har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. Have, som grænser til Skoven, er tækket med Tegl ligesom 2 mindre Sidefløje mod Syd; af disse er der Værelser til Folkene og Værksted i den østlige og Tørvehus m. m. i den vestlige. De 3 sammenbyggede Avlslænger har Trætrimpel og Tag af Cementsten; af Længerne er der Kostald i den vestlige, Garage og Hestestald i den østlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald og Vest for denne en Trælænge, som rummer Svinestald og Hønsehus, begge Længer med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestald, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der er Petroleumsmotor til Drift af de faste Maskiner.

Lægsgaard købtes i 1905 af J. P. Chr. Okkels Birk; Gaarden var da paa ca. 85 ha, men han frasolgte nogle Aar efter ca. 20 ha; efter hans Død i April 1935 overtoges Gaarden af Enken, Ane Birk, f. Christoffersen, den nuværende Ejerinde.

NYGAARD, Ikast Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Johs. Nygaard Christensen, Postfb. og nærmeste St. Ikast, Afst. 100 m og ca. 11 km til Herning, Tlf. Ikast 49.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Suderbæk, samlet Areal 44 ha, deraf 32 Ager, 11 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 2 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 70,000 Kr., Jordv. 43,500 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Ikast Elektricitetsv.

Nygaard ligger i umiddelbar Nærhed af Ikast St.; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er tre Fjerdedele Lermuld, Resten Sandmuld, alt paa sandblandet Lerunderlag; de grænser mod Syd til Landevejen Herning—Silkeborg. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i Aarene 1916—20. Engen, der ligger langs den nordlige Side af Marken, er dyndblandet Jord paa fast Underlag; Halvdelen af Arealet er kultiveret og kan vandes med Vand fra Storaen.

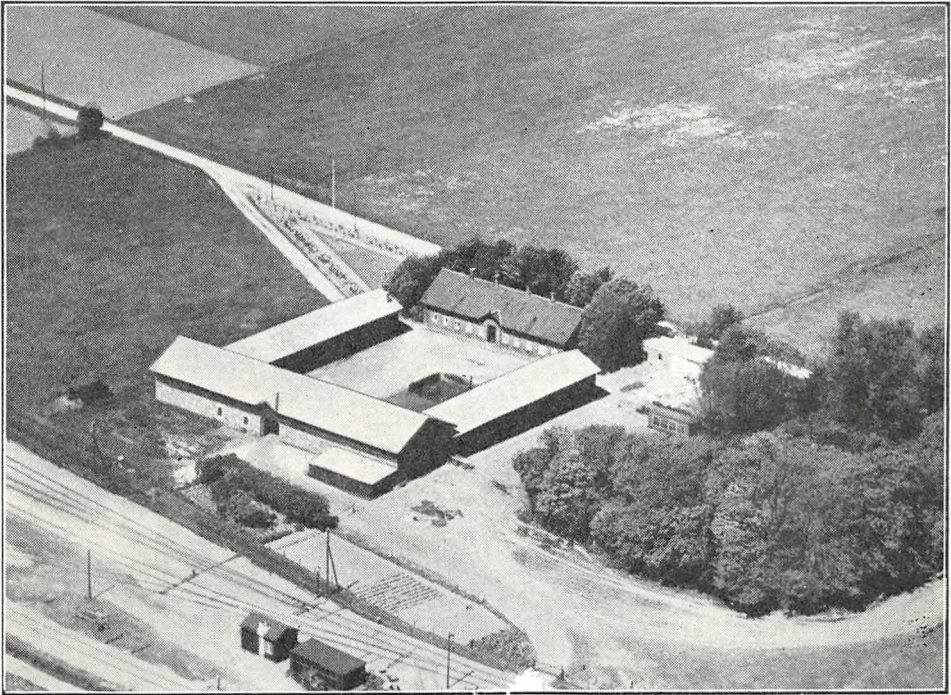
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 25 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet jydsk og rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Andelsmejeriet »Godt-haab« i Ikast.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen har tidligere været 25 Tillægssøer, og der leveredes da ca. 125 Slagterisvin om Aaret; der er nu 10 Søer, og Gaarden har Kort til 63 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Nygaard har gode, overvejende grundmurede Bygninger, opført efter en Brand i 1901. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Skifer; den indeholder en god Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sam-

Nygaard.

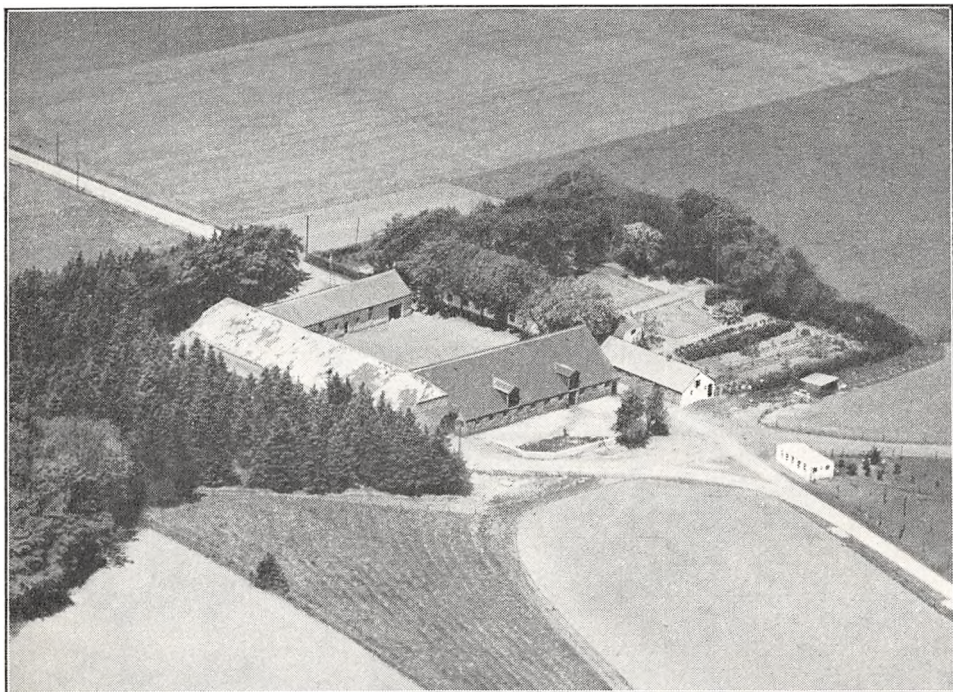
menbyggede Avslænger, som har Trætrimpel og Tag af Cementsten, er der Kostald i den østlige Sidelænge, Svinestald i den vestlige og Lade, Hestestald, Gennemkørselsport og Lade i Længen mod Syd; til Laden, der er opført af Kampesten, er der mod Sydsiden ved den østlige Ende opført en Halvtagsbygning af Træ med Tag af Pandeplader, den rummer Redskaber og Maskiner. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og Gaarden har Vand fra Byens Vandværk.

Nygaard, som i ældre Tid kaldtes Øster Suderbæk, menes at være en Parcel af en større ældre Gaard Suderbæk, der nu er forsvundet; den ejedes i Slutningen af det 13de Aarh., i 1789, paa de store Landboreformers Tid af Peder Nørreskov; senere ejedes den af Stænderdeputeret Koldby, efter hvem den ejedes af Krarup, som efterfulgtes af en Ejer af samme Navn; de to sidstnævnte var dog vistnok ikke i Familie. I 1860 købtes Gaarden af Vilh. Claudi, der i 1879 solgte den til Johan Christensen Elling, efter hvem den Decbr. 1890 overtoges af Sønnen Erik Christensen; Gaarden var da paa godt 51 ha, men i Aarenes Løb frasolgte han en Del Jord, dels til Statsbanerne, dels til Byggegrunde; efter ham overtoges Gaarden i 1923 af Sønnen, den nuværende Ejer, der siden 1923 har frasolgt en Del Byggegrunde, ialt ca. 2,5 ha, hvorved Gaarden har faaet sit nuværende Areal.

REMMEGAARD, Ikast Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Niels Jensen Thygesen, Postfb. og nærmeste St. Ikast, Afst. 3 km og 13½ km til Herning, Tlf. Ikast 36.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Remmegaard, samlet Areal 60,5 ha, deraf 43 Ager, 11 Eng, 1 Skov, 5,5 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 4 Skp. o Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 53,000 Kr., Jordv. 28,800 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Remmegaard ligger ved offentlig Vej 3 km Sydøst for Ikast St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger ca. $3\frac{1}{2}$ km fra denne, bestaar af god dyb Muldjord paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet i Aarene 1916—20. Engen er god kultiveret Eng, dels Dynd-, dels Brunjord, den ligger mod Nord ved Storaanen og kan delvis vandes fra denne; Skoven, der ligger umiddelbart

Remmegaard.

Syd for Gaarden, bestaar af blandet Løvtræ (Ask og Elm) og Gran; den er anlagt i Aarene 1870—90.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 65 Sække Superf., 50 Kalig. og 5 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, den renses nu for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Andelsmejeriet »Godthaab« i Ikast.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 9 Tillægssøer; der er tidligere leveret godt 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 74 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns, 40 Gæs og 30 Ænder.

Remmegaard har overvejende grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der er ældre og tækket med Rør, ligger mod Øst til Haven (Gaarden ligger ikke helt solret); den rummer en god Lejlighed med indlagt Centralvarme. De nye Avlsbygninger er overvejende tækket med Eternit. Af Længerne er den nordlige Sidelænge opført i 1924; den har muret Trimpe, Tag af Cement-

sten og rummer Garage, Værelser til Folkene og Hestestald; den sydlige, som rummer Kostald, og hvis sydlige Mur er opført af Kamp, er bygget i 1929; Længen mod Vest, Laden, der har muret Trimpel, er opført i 1874 og ombygget i 1930. Desuden Syd for Hovedbygningen en Svinestald, opført af Kamp, og Syd for denne et Hønsehus, bygget som Halvtag, de er begge tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Staldene, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet; Gaarden ligger ganske kønt, omgivet af Haven, Læplantning og Plantage.

Remmegaard ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Herredsfuldmægtig Bech, Svigersøn af og Fuldmægtig hos den daværende Herredsfoged i Hammerum, Kmrdr. Møller, der ejede den nu udstykkede Hovedgaard Højris; efter ham kom Remmegaard til Lars Lundsgaard, som i 1827 solgte den til Anders Westrup; han solgte den i 1832 til Jens Rasmussen Thygesen fra Them, der senere fraskilte Lille Remmegaard og derefter overdrog Remmegaard til sin Søn Niels Jensen Thygesen; efter ham overtoges den i 1896 af Sønnen Jens Nielsen Thygesen, som i 1912 frasolgte ca. 12 ha, hvorpaa der opførtes Bygninger til en Ejendom, og efter ham overtoges Gaarden i 1923 af Sønnen, den nuværende Ejer.

HØJRIS, Ikast Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Knud Dusinius Sørensen, Postfb. og nærmeste St. Ikast, Afst. ca. 2 km og 12 km til Herning, Tlf. Ikast 45.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Højris, samlet Areal 34,5 ha, deraf 27 Ager, 5 Eng (Mose) og 2,5 Have, Park og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdkv. 35,000 Kr., Jordv. 15,500 Kr.

Den grundmurede teglhængte Hovedbygning, der bestaar af 3 sammenbyggede Fløje i ét Stokværk, er opført efter en Brand i 1780; de gl. straatækte Avlsbygninger, som overvejende var opført efter en Brand i 1819, er nu efter Gaardens Udstykning nedrevet og erstattet af de nuværende, der passer til Gaardens Størrelse; de er bygget i 1928 og opført af Grundmur med Tag af Cementsten.

Højris ejedes i 1618 af Chr. Krag til Lydumgaard; senere ejedes den af Erik Lykke til Vennergaard, efter hvis Død i 1644 den overtoges af Enken, Fru Mette Lange; senere ejedes den af Sophie Gyldenstjerne, Enke efter Jens Sehested til Holmgaard, og Axel Sehested til Timgaard, der i 1692 paa hendes Børns Vegne afhændede en Del Bøndergods, deriblandt Højris med 9½ Td. Hrtk., til Forp. Chr. Andersen Møller; senere, i 1705, blev den tilskødet Niels Jørgensen Møller, efter hvis Død Enken ægtede Christen Madsen; efter hendes Død i 1736 solgtes Højris Aaret efter ved Auktion for 2120 Rd. Cour. til Hans Rosborg, Frisholt (se Ormstrup, Bind VI, Side 595—97), som i 1750 overdrog Højris (og Frisholt) til sin Søn, Skovrider og Krigsrdr. H. F. Rosborg; han solgte i 1766 Højris med Tiender og Gods (9½, 14 og 69 Td. Hrtk.) for 7400 Rd. Cour. til Nic. Busch og Værtshusholder Søren Thygesen, af hvilke førstnævnte, der senere blev Eneer, i 1776 blev dømt som Falskmøntner. Allerede i 1771 lod Rosborg Gaarden stille til Tvangsauktion, og den købtes da (med 9½ og 24 Td. Hrtk.) for 3032 Rd. Cour. af Major Frans Friedenreich til Palstrup, fra hvem den uden Gods i 1779 ved Tvangsauktion for 2560 Rd. Cour. kom til P. Nørshou (senere til Lethenborg), som lod Auktionskødet udstede til sin Svigersøn, Herredsfoged, Kmrdr. Casper Møller; han, der var en dygtig Landmand, byggede i 1786 en Vindmølle, ligesom han øgede Arealet til Højris, saa denne fik 11 Td. Hrtk. Efter hans Død i 1824 købtes Højris i 1825 ved Auktion tillige med Vindmøllen samt Ikast Kirketiende og den halve Kongetiende for 10,100 Rbd. rede Sølv af Landmaaler J. Flensburg; senere ejedes den af Lorents Lund, efter hvis Død i 1849 Højris, der i 1850 havde 17 Td. Hrtk., kom til Svigersønnen J. Chr. Godt; efter hans Død i 1864 overtoges den af Enken, Caroline Margr., f. Lund, som i 1875 overdrog den med ca. 280 ha, deraf ca. 45 Overdrev, 16¾ Td. Hrtk., Besætn. og Invt. samt Ikast Kirkes Tiende, der ydedes aarlig med 85 Td. Rug, 60 Td. Byg og 20 Td. Havre, for 80,000 Kr. til sin Søn Th. Godt; han solgte den i 1901 med 182 ha Ager, 75 Eng, 20 ha Mose samt Have og Park m. m. for ca. 100,000 Kr. til N. Chr. Sørensen, der samme Aar solgte Kirken med Tienden til Sognets Beboere; i de følgende Aar udstykkede han derefter Gaarden over en længere Aarrække, og der er nu oprettet 20 Statshusmandsbrug med 4,5—6,5 ha, foruden at der er solgt ca. 40 Parceller til Naboer, endvidere et Teglværk m. m., og den tilbageværende Hovedparcel, 34,5 ha, købtes derefter i 1923 af den nuværende Ejer.

NØRRE SØBYGAARD, Rind Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Sagfører Holger Jespersen, Møhlholm ved Vejle, Postfb. og nærmeste St. Kølækær, Afstand 2½ km og 13 km til Herning.

Nørre Søbygaard, der ligger ved den nordvestlige Bred af den 80 ha store Søby Sø, som hører til Ejendommen, har et Areal af 275 ha, deraf 126 Ager, 22 Eng, 44 Plantage og 83 ha Hede. Ejdkv. 35,000 Kr., Jordv. 23,000 Kr.

Af Bygningerne, der er af Grundmur med ildfaste Tage, rummer Stuehuset en god Beboelse, medens de øvrige Bygninger ikke er videre anseelige.

Nørre Søbygaard købtes i 1844 af »Ringkøbing Amts Engvandingsselskab«, som vilde benytte Gaarden til Forsøg med Engvanding, men dette Selskab opløstes allerede 4 Aar efter, og senere afhændedes Gaarden; den ejedes i forrige Aarh. en længere Aarrække af Peder Iversen, der solgte den i 1914, og den var nu i Handelen nogle Gange under Verdenskrigen, til den i 1918 købtes af den nuværende Ejer.

Ejendommen er nærmest en Jagtejendom, og store Dele af Arealet udlejes til Græsning.

HELSTRUPGAARD, Snejbjerg Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer J. Okkels Birk, Postfb. Herning, nærmeste St. Gødstrup, Afst. 2 km og godt 6 km til Herning, Tlf. Snejbjerg 15.

Matr.-Nr. 39 af Helstrup og 7a af Ørskov, samlet Areal 102,1 ha, deraf 63,5 Ager, 2 Kærjord, 5 Plantage, 30 nyopdyrket Hede og 1,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 2 Skp. 2 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 72,000 Kr. (81,000), Jordv. 39,300 Kr. (42,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Helstrupgaard ligger 2 km Sydvest for Gødstrup St. ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld, overvejende paa sandblandet Lerunderlag; de 30 ha nyopdyrket Hede anvendes hovedsagelig til vedvarende Græs. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Kærjorden er Dyndjord paa Haardbund, Plantagens Bevoksning Gran.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; Forbruget af Kunstgødning har paa Grund af Hedeopdyrkingen de senere Aar været meget vekslende.

Kvægbesætningen, der bestaar af 52 Malkekøer, 2 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malke race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Kø er ca. 3500 kg aarlig, der malkes med Maskine (Paintree), og Mælken leveres til Snejbjerg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 1000 Slagterisvin om Aaret; sidste Aar leveredes der 260 Stkr., Gaarden har Kort til 130 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Helstrupgaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store gl. Have, har Frontspids og Mansard mod Syd til Gaarden og Tegltag; den er opført 1914 og indeholder en køn god Lejlighed med indlagt Centralvarme. De hvidpudsede Avlsbygninger, som er opført i Aarene 1908—23, har Trætrimpel og Tag af Cementsten; af Længerne er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, og Lade i Længen mod Syd, til hvis vestlige Gavl der er tilbygget en Forlængelse, en Trælade, tækket med Pandeplader; desuden inde paa Gaardspladsen foran Laden Gaardens Vindmotor og Vest for Gaarden 2 Svinestalde, begge med Tag af Pandeplader, den sydlige og mindre opført af Træ. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kø- og Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk, der ligesom Kværn m. m. trækkes ved Vindmotor. Gaarden ligger hyggeligt, omgivet af Haven (der er rig paa Frugttræer) og Læplantning.

Helstrupgaard ejedes i forrige Aarh. af Engelbrecht Engelbrechtsen (»Gamle Engelbrecht«), efter hvem den overtoges af Sønnen Dynes Engelbrechtsen; han overdrog den i 1902 til Sønnen Jens Dinesen Helstrup, efter hvis Død i 1905 den overtoges af Enken Jepeline Dinesen Helstrup, f. Michelsen, og af hende købte den nuværende Ejer Gaarden i 1906.

LERGRAV, Snejbjerg Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejerinde Enkefru E. S. Madsen, f. Christensen, Postfb. og nærmeste St. Herning, Afst. 5 km, Tlf. Snejbjerg 30.

Matr.-Nr. 19a m. fl. af Snejbjerg, samlet Areal 63 ha, deraf 62 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 4 Skp. 3 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 66,600 Kr. (73,000),

Jordv. 42,800 Kr. (47,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Lergrav ligger Vest for Herning i Snejbjerg og har Indkørsel fra Landevejen Hering—Ringkøbing; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 16 ha, som ligger 3 km fra denne, er 46 ha mild Muldjord paa sandblandet Lerunderlag, de nævnte 16 ha er opdyrket Hede, Sandjord paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og delvis nymerglet i de senere Aar.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 125 Sække Superf., 50 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 42 Malkekøer, 2 Tyre og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes overvejende ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes hvert Aar ca. 40 Kreaturer; Mælken leveres til Snejbjerg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræh. er ca. 100 Høns.

Lergrav har grundmurede Bygninger. Stuehuset, der ligger mod Nord til Haven, er ældre, hvidpudset og tækket med Straa; det er mod Vest udvidet med en Sidebygning ind mod Gaarden. De 3 sammenbyggede Avslænger, som er opført i 1914, har muret Trimpel og Tag af Cementsten; af Længerne er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Øst for Stuehuset en Svinstald, tækket med Pandeplader. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Lergrav, der tidligere kaldtes Søndergaard, er saa vidt vides en gl. Slægtsgaard, der er gaaet i Arv inden for Slægten i flere Slægtled; den ejedes i forrige Aarh. af Peder Vium, efter hvem den overtoges af Svigersønnen Mads Nielsen; efter ham overtoges den i 1895 af Sønnen Niels Madsen, ved hvis Død i 1934 den overtoges af Enken, den nuværende Ejerinde.

Gaarden var tidligere betydelig større, og endnu indtil den nyere Tid var den paa 127 ha, deraf 46 ha Ager og 70 ha Hede, men i Aarenes Løb er der som nævnt foran dels opdyrket en Del af Heden, dels solgt af denne, saaledes i 1930 ca. 13 ha, foruden at der i de senere Aar er frasolgt en Del Byggegrunde, hvorved Ejendommen efterhaanden har faaet sit nuværende Areal.

OVER AMTRUP, Snejbjerg Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Jens Chr. Johansen, Postfb. og nærmeste St. Studsgaard, Afst. ca. 2 km og 7 km til Heming, Tlf. Studsgaard 6.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Amtrup og 5a af Studsgaard, samlet Areal 80 ha, deraf 69 Ager, 5,5 Eng, 1 Skov, 2 Mose og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 5 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 66,600 Kr. (73,000), Jordv. 46,500 Kr. (52,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 35,000 Kr., Løsoret i Hammerum Hrd.s Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Over Amtrup ligger godt 2 km Nord for Studsgaard ved Vejen til Snejbjerg, hvorfra der er Indkørsel til Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger et Par km fra denne, bestaar af Muldjord, dels paa mild Ler-, dels paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, faldende let mod Syd og Vest, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og til Dels nymerglet i de senere Aar. Engen er god Dyndjord paa Haardbund, Skovens Bevoksning Naaletræ.

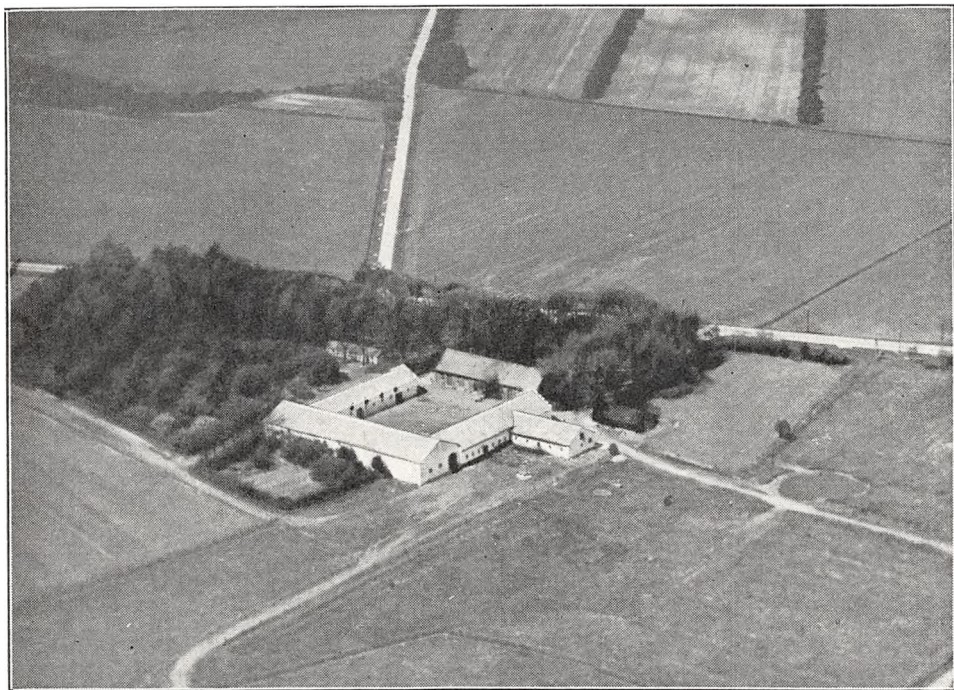
Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Vintersæd, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Runkelroer og Kartoffler, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger 8 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Studsgaard Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Over Amtrup har grundmurede ældre, velholdte Bygninger, de 4 Længer sammenbygget i en lukket Gaard. Stuehuset, der ligger mod Syd til den store gl. Have, der er rig paa Frugttræer, er tækket med Straa ligesom de 2 Sidelænger af Avlsbygningerne; af disse er der Kostald og Gennemkørselsport i den vestlige Sidelænge og Gennemkørselsport samt Heste- og Svinestald i den østlige, fra hvilken der mod Øst udgaar en mindre Sidelænge, som indeholder Værelser til Folkene; Længen mod Nord, der har Tag af Cementsten, rummer Lade; desuden inde paa Gaardspladsen foran Laden Gaardens Vindmotor og Nord for Gaarden en Hjem, der har Tag af Pandeplader ligesom Gaardens Hønsehus, der ligger Vest for Stuehuset. Gaarden har eget

Store Albæk.

Vandværk, der ligesom Kværn m. m. trækkes af Vindmotoren; der hører et Hus til Ejendommen.

Over Amtrup var i over Hundrede Aar til 1915 en Slægtsgaard; den købtes ca. 1700 under de store Landboreformer af Dynes Kjølbbæk, efter hvem den ca. 1820 overtoges af Sønnen Jens Kjølbbæk; han overdrog den i 1840 til sin Svigersøn Jens Eriksen, efter hvem den April 1886 overtoges af Sønnen Erik Jensen; han solgte den i 1915 til Kr. Bjerg Jensen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1916.

STORE ALBÆK, Snebjerg Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Fr. Thygesen, Postfb. og nærmeste St. Herning, Afst. 8 km, Tlf. Havnstrup 23.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Albæk, samlet Areal 78 ha, deraf 66,5 Ager, 5,5 Eng, 1 Skov, 4 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 1 Td. 6 Skp. 3 Fdk. 1½ Alb.; Ejdkv. 65,700 Kr. (73,000), Jordv. 43,600 Kr. (47,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Store Albæk ligger 8 km Vest for Herning ved Landevejen Herning—Ringkøbing, Syd for denne; Jordenne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord, stedvis paa Ler-, men overvejende paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og

Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i de senere Aar. Engen, som ligger Syd for Marken, er god Haardbundseng, der delvis kan vandes, Skovens Bevoksning Gran.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Rug, 2. Roer, 3. Byg, 4.—5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 50 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race (dels jydsk, dels rød dansk Malkerace), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine (Manus), og Mælken leveres til Snebjerg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 400 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Store Albæk har grundmurede gode, velholdte Bygninger, opført efter en Brand i 1896. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. Have, som strækker sig ud til Landevejen, er tækket med Tegl; den indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, er der Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige; fra denne, der er nyopført i 1925, udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Øst; Længen mod Syd rummer Lade. Desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald, opført af Træ og tækket med Tagpap, og Vest for en Bygning med Tag af Pandeplader, den rummer Hønsehus m. m. Der er Lynafleder paa Hovedbygningen efter Netsystemet, der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og der hører et Hus til Ejendommen; Gaarden er omgivet af frodige Læplantninger.

Store Albæk var tidligere betydelig større end nu; ældre Folk angiver hen mod 500 ha, men i Tidens Løb er der frasolgt betydelige Arealer; endnu i Slutningen af 1880'erne var den paa godt 230 ha; den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Frøbjerg og efter ham af Tronhjem, der solgte den til Jørg. Christian Audi; ved hans Konkurs i 1888 overtoges den af Direktør Clausen, Ringkøbing, som i Aaret 1896 solgte den til den nuværende Ejer; Aarealet var da paa 116 ha, men i Aarenes Løb er der frasolgt ca. 38 ha ad flere Gange; paa dette Areal er der opført 4 selvstændige Brug, 2 paa hver 10 ha og 2 paa 5,5 a 6 ha, medens den øvrige Del af Jorden er solgt til omboende Naboer.

STUDSGAARD FORSØGSSTATION, Studsgaard-Havnstrup Sogn, Snebjerg Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Staten, Postfb. og nærmeste St. Studsgaard, Afst. 200 m og 7 km til Herning, Tlf. Studsgaard 15.

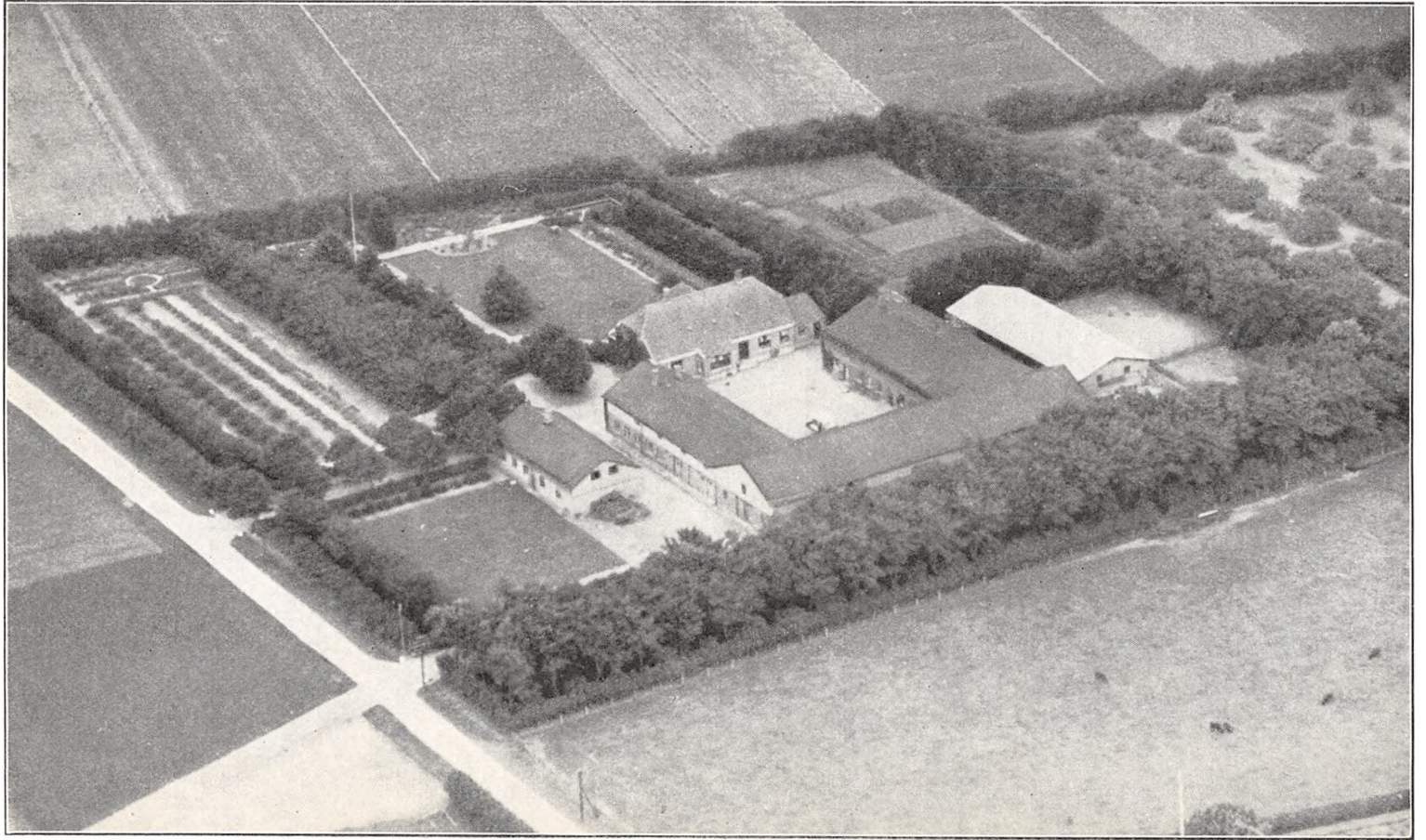
Matr.-Nr. 1y af Studsgaard, samlet Areal godt 45 ha, deraf 43,5 Ager og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. o Td. 7 Skp. 2 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 62,000 Kr. (70,000), Jordv. 18,900 Kr. (22,000); Bygn. er fors. i Stats-Brandforsikringsfonden for 90,000 Kr.; Lys og Kraft fra Studsgaard Elektricitetsv.

Studsgaard Forsøgsstation ligger tæt ved Studsgaard St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af mager Sandmuld paa noget stenet Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Aarealet er merglet.

Gaarden drives ved Forsøgsleder N. C. Jensen som Forsøgsgaard i Plantekultur; Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Rug, 2. Kartofler, 3. Blandsæd, 4. Roer, 5. Havre, 6. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs til Løsdrift, men Halvdelen af Marken anvendes i øvrigt udelukkende til Forsøg (Sorts- og Stamme-Forsøg med Korn, Roer, Kartofler og Græsmarksplanter, Gødnings-Forsøg med Stald-, Ajle-, Kunst- og Grøngødning, derunder med kvælstofsamlende Planter samt Saatids- og Sædskifte-Forsøg). Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 130 Sække Superf., 50 Kalig. og 65 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4341 kg, Mælken leveres til Studsgaard Andelsmejeri.

Studsgaard Forsøgsstation.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 82 Svin aarlig. Fjærkræholdet er ca. 80 Høns.

Studsgaard Forsøgsstation har grundmurede gode, velindrettede Bygninger, overvejende opført i 1906. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have, har en frembygget Frontspids med Veranda til denne, Karnap mod Nord til Gaarden, en Tilbygning mod Vest fra den vestlige Gavl og Teglværk; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har høj Trætrimpel og er tækket med Tagpap, er der Værelser til Elever og Medhjælpere, Vognport samt Maskin- og Redskabsrum i den østlige Sidelænge, Ko-, Svine- og Hestestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Vest for Gaarden et Møddinghus, tækket med Pandeplader, og Øst for en Bygning, der rummer Laboratorium m. m., denne, som har Trætrimpel, er tækket med Tagpap. Der er Lynafleder efter Netsystemet paa Hovedbygningen, og Ejendommen har eget Vandværk.

Studsgaard Forsøgsstation er grundlagt i 1906 af et privat Konsortium, som købte Jorden, opførte Bygninger og forpagtede Ejendommen ud til Staten, for at denne skulde udføre Forsøg med Fremme af Plantekulturen for Øje til Gavn for Egnen; i 1928 overtoges Ejendommen af Staten. Foruden paa en Del af den til Ejendommen hørende Jord udføres der endvidere Forsøg paa et ca. 12 ha store Højmosé-Areal i Knudmosé Syd for Herning, som Forsøgsstationen har forpagtet af Hedeselskabet i en længere Aarrække; det første Aar udførtes der endvidere Forsøg paa et godt 15 ha stort Areal god sandmuldet Jord ved Borris.

TANDERUP, Snejbjerg Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer H. Klausen, Postfb. og nærmeste St. Herning, Afst. 8 km.

Gaarden, Matr.-Nr. 1a m. fl. af Snejbjerg, hvis Areal nu kun er paa 46,5 ha, var endnu i 1910 paa godt 228 ha med ca. 15 $\frac{3}{4}$ Td. Hrtk.

Bygningerne er af Grundmur og tækket med Cementsten; Hovedbygningen er opført i 1918, medens Avlsbygningerne, der var opført i sidste Halvdel af forrige Aarh., efter en Brand i 1922 er ombygget og restaureret efter denne og samtidig efter Gaardens paafølgende Udstykning afpasset efter Ejendommens Behov.

Tanderup nævnes allerede i 1480, den bestod da og endnu i 1531 af flere Gaarde; den ene af disse, som i 1408 laa under Lundenæs Slot, synes at have været en Selvejergaard, der i 1531 kaldtes en Hovedgaard; den beboedes i Aarene 1480—1506 af Las Nielsen, som mulig var adelig, og 1528—49 af Væbneren Niels Lauridsen (maaske en Søn); senere nævnes Kirsten Pedersdatter og fra 1575 Lars Grøn, der i 1582 solgte de jordegne (Selvejer-) Gaarde Tanderup, Krogstrup og Fonvad til Malte Jensen (Sehested) til Holmgaard i Møborg Sogn (samme Aar havde han af Kronen købt dennes Rettigheder i Tanderup med Rettighed til at tilforhandle sig Ejendomsretten af L. Grøn); efter ham ejedes Gaarden af Sønnen Thomas Maltesen S. til Bækmark, efter hvis Død i 1609 den arvedes af Sønnen, den berømte Kansler Christen Thomesen Sehested, der endnu ejede den 1638, Gaarden havde da 38 Td. Hrtk.; i 1646 ejedes Tanderup af Kapt. Erik Quitzow til Lykkesholm, af hvem den ufri Jesper Hansen i Odense i 1648 fik Udlæg i Tanderup, men da ufri ikke maatte besidde adeligt Gods, maatte han straks sælge Gaarden til Lewin Bülow, der var adelig; han solgte den i 1651 til Laur. Friis; derefter ejedes den af Hartv. Sachs, dennes Enke, Fru Lisbet Skade, og efter hendes Død i 1660 af Arvingerne (Gaarden havde i 1662 59 Td. Hrtk. og 53 Td. Hrtk. Gods), fra hvilke den synes at være kommet til Morbroderen, Oberst Otto Skade; efter hans Død ejedes den af Enken og Arvingerne og derefter af Major James Godsman; senere ejedes den med 17 Td. Hrtk. og lidt Gods af Peder Poulsen, der i 1693 solgte den til Landsdommer, Justitsrd. Chr. Cassius, efter hvis Død i 1699 den overtoges af Enken. I 1722 ejedes Tanderup af Niels Linde til Kærgaardsholm og senere af Sønnen Chr. Linde til Tirsbæk, som i 1747 overdrog Tanderup og Nabogaarden Møltrup til Rud. Henr. Linde; han solgte i 1749 Tanderup med 17 Td. Hrtk. og 48 Td. Hrtk. Gods for 3759 Rd. Cour. til Laur. N. Nyboe, der i 1761 overdrog den med 17 og 40 Td. Hrtk. for 2900 Rd. Cour. til sin Svigersøn Laur. Hansen Buch, der frasolgte Fæstegodsset og efter forventet Bevilling, som kom i 1806, udstykkede en Del af Gaarden og derefter i 1808 solgte Hovedparcellen m. m. med 15 Td. Hrtk. for 5000 Rd. Cour. til sin Søn N. Chr. Buch; han solgte i 1808 Gaarden for 7000 Rd. Cour. til sin Broder Hans Buch, der i 1809 udstykkede den i 33 Parceller; efter hans Død i 1817 købtes Hovedparcellen m. m. med 12 Td. Hrtk. paa Auktion i 1818 for 7000 Rbd. rede Sølv af Mort. Westrup til Herningsholm, som overdrog den til Sønnen P. G. Westrup; under Landbrugskrisen udlagdes den i 1822 til »Den extraordinære Laanekasse«, der i 1823 solgte den ved Auktion med 12 Td. Hrtk. for 2000 Rbd. Sølv til senere Amsraadsmedlem og Stænderdeputeret Jeppe Kolbye; i 1825 kom Tanderup til den senere Raadmand i Ribe, Prokurator P. H. Tvede, som bragte Gaarden godt paa Fode. I 1836 ejedes den af exam. jur., Tiende- og Forligskommissær B. H. Øllgaard, efter hvis Død i 1852 den med 19 $\frac{3}{4}$ Td. Hrtk. kom til H. F. P. Leth; den solgtes derefter paa Auktion i 1864 med godt 560

ha, deraf en stor Del Hede, 19 $\frac{3}{4}$ Td. Hrtk. samt Besætn. for ca. 31,000 Rd. til Chr. Ebbensgaard til Handbjerg Hovgaard og Kbmd. Dalgaard i Ringkøbing; i 1869 ejedes den af A. H. D. Sabroe, i 1870 af T. A. Dohm og i 1890'erne af Etatsrd. Møller, hvis Arvinger i 1898 solgte den for 100,000 Kr. til I. C. Nielsen; senere ejedes den af Grosserer E. Nyrup, Kbhvn., der i 1902 solgte den med godt 228 ha, 15 $\frac{3}{4}$ Td. Hrtk. samt Besætn. for 99,600 Kr. til Forvalter J. Hansen, Roskilde-Eggen; han solgte den i 1910 til et Konsortium, som oprettede 3 Statshusmandsbrug, hver paa 6,5 a 8 ha, samt solgte en Del Engparceller til omboende; senere ejedes Gaarden af Lars Madsen og i ca. 3 Aar af Bie, der i 1919 solgte den til Lamberth Jensen; efter Avlsbygningernes delvise Brand i 1922 solgte han Gaarden til Ringkøbing Amts Udstykningsforening, der solgte en Hovedparcel paa 46,5 ha til den nuværende Ejer og paa Resten af Arealet oprettede 12 Statshusmandsbrug, hver med 6,5 a 8,3 ha.

STORE LUNDGAARD, Tjørring Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Anders P. Andersen, Postfb. og nærmeste St. Herning, Afst. 5 km, Tlf. Gødstrup 20.

Matr.-Nr. 11a m. fl. af Tjørring, samlet Areal 54,5 ha, deraf 47,5 Ager, 5,5 Eng og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 2 Skp. 1 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 63,000 Kr., Jordv. 33,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Herning Elektricitetsv.

Store Lundgaard ligger Nordvest for Herning med Indkørsel fra Landevejen Herning—Holstebro; Jorden, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er jævnt, let faldende mod Vest, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet, og der er ingen Kalktrang. Engen er af god Bonitet, Dyndjord paa Haardbund.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer og Kartoffler, 6. Blandsæd, 7.—8. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs til Løsdrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 30 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 25 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Tjørring Andelsmejeri.

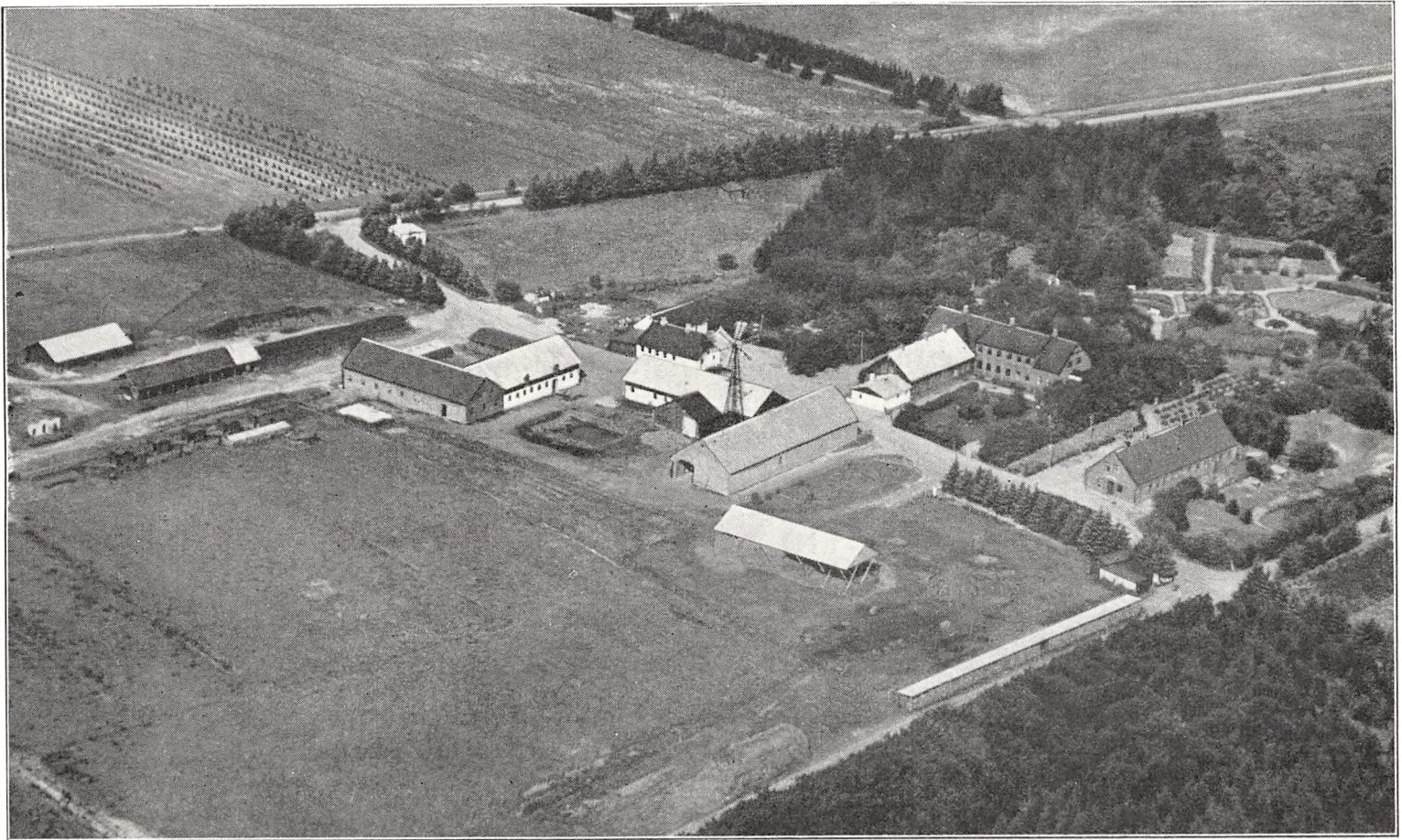
Der holdes som Regel 5 jydsk Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 380 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 106 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 90 Høns.

Store Lundgaard har grundmurede hvidpudsede, store gode Bygninger, opført efter en Brand i 1909. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegtag; den indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Pandeplader, er der Garage, Værksted, Gennemkørselsport, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, der har Trimpel af Træ, Kostald i den vestlige, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, og Lade i Længen mod Syd, der har muret Trimpel; desuden inde paa Gaardspladsen op til Laden Gaardens Vindmotor. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, Vindmotoren trækker Kværn m. m., og der er eget Vandværk (automatisk), som drives ved Elektricitet.

Store Lundgaard ejedes ved Aarhundredskiftet af Kristen Bjerg Jensen, der opførte de nuværende Bygninger og i 1912 frasolgte ca. 33 ha, hvorpaa der er opført en Gaard; han solgte den i 1913—14 til Hans Peter Thyssen, som i 1914 solgte den til Peter Nielsen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1915.

OPTAGELSESHJEMMET »LYNG«, Sdr. Felding Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer De danske Fængselselskaber (ved Fællesbestyrelsen), Postfb. Stakroge, nærmeste St. Sandet, Afst. 2 $\frac{1}{2}$ km og 30 km til Herning, Tlf. Stakroge 4.

Matr.-Nr. 3 m. fl. af Sønderlandet, samlet Areal 256 ha, deraf 110 Ager, 55 Eng, 89 Mose og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 1 Td. 2 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv.

Optagelseshjemmet »Lyng«.

170,000 Kr. (140,000), Jordv. 60,000 Kr. (39,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 146,000 Kr., Løsoret i »Danmark« for 101,000 Kr.; Lys samt Kraft til mindre Motorer fra eget Elektricitetsv. (Dieselmotor).

»Lyng« ligger 2½ km Øst for Sandet St.; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 83 ha Sandmuld paa Sandunderlag og 27 ha humusblandet Jord. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Arealet er merglet i de senere Aar. Engen er kultiveret Højmose.

Landbruget til Optagelseshjemmet ledes — ligesom dette i sin Helhed — fra Marts 1933 af Forstander Th. Tøttrup; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med stor Kartoffelavl. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 75 Kalig. og 75 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er oa. 3300 kg aarlig, Mælken leveres til Stakroge Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 12 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 16 Tillægs-søer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Der holdes 100 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns (Forstanderens Ejendom).

Optagelseshjemmet »Lyng« har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der tjener til Bolig for Forstanderen, ligger mod Øst i Haven; den er tækket med Tegl og indeholder en køn god Bolig med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder. Den 2-etages Bygning, der ligger mod Nord, og som har stor Kvist-Etage og Tag af Cementsten, tjener til Bolig for »Hjemmet«s Beboere, medens Bygningen Syd for denne, der er tækket med Cementsten, rummer Økonomibygning.

Avlsbygningerne, som ligger Syd for Indkørselsvejen, har Tag af Cementsten, Pandeplader og Tagpap. Af Længerne er der Kørelade i Længen mod Øst, Hestestald og Elektricitetsværk i Længen mod Nord og Kostald i Længen mod Vest; fra denne, der har Trimpel af Træ, udgaar der 2 Sidelænger mod Vest, af hvilke den sydlige rummer Svinestald og den nordlige Redskaber og Maskiner ligesom en Sidelænge, en Halvtagsbygning, mod Nord fra Svinestalden; desuden Sydøst for Laden en Hjelm og Nord for Avlsbygningerne og Indkørselsvejen 2 hvidpudsede Længer, som er bygget i Vinkel, og af hvilke den ene rummer Bolig til Forvalteren, den anden Tørvehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestald; Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og Elektricitetsværket drives ved en Dieselmotor, medens Vindmotoren, der ses paa Billedet, er nedtaget. Til Hjemmet hører endvidere en Smedie samt en Tørvefabrik, der aarlig fremstiller 7 a 8 Millioner Tørv (3000 a 3500 Tons).

Hedehjemmet »Lyng« er oprettet i indeværende Aarh. paa Jord fra Hedeselskabets tidligere Forsøgsstation i Skovbjerg, hvor Selskabet udførte Forsøg med Højmoseskultur; af Arealet, der var hen imod 350 ha stort, solgtes i 1903 100 ha til Fængselselskaberne, som her oprettede et Optagelseshjem for løsladte Fanger; senere er der yderligere tilkøbt Jord, hvorved Arealet har faaet sin nuværende Størrelse (i 1913 afhændede Hedeselskabet derefter Mose-Forsøgsstationen til et Interessentskab). Der er paa Optagelseshjemmet Plads til 40—50 Fanger, som er betinget benaadet, eller som har udstaaet deres Straf, og disse deltager i Arbejdet med Ejendommens Drift og ved Tørveproduktion m. m. om Sommeren.

CLASONSBORG, Skarrild Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Direktør Fr. Lausen, Postfb. Kibæk, nærmeste St. Sdr. Felding, Afst. 6½ km og 24 km til Herning, Tlf. Skarrild 10 (Ejeren) og 29 (Avlsgaarden). Matr.-Nr. 2a m. fl. af Sønderlandet og 5d m. fl. af Døvling, samlet Areal 579 ha, deraf 250 Ager, 8 Eng, 110 Skov og tilplantede Arealer, 200 Hede og 11 Have, Park og Gaardsplads, Hrtk. ca. 1¾ Td.; Ejdkv. 240,000 Kr., Jordv. 68,000 Kr.; Bygn. er fors. dels i Landbygn. Brandf., dels i Nye Danske af 1864; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Vandkraft).

Clasonsborg ligger 3 km Syd for Skarrild By ved offentlig Vej i Retning af Sdr. Omme; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa Sandunderlag (opdyrket Hede). Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke

drænet (sund Jord), hele Arealet er merglet af den nuværende Ejer. Engen er god Vandingseng, Skovens Bevoksning Naaletræ.

Gaarden drives af Ejeren med Sønnen Knud Lausen som Driftsleder; Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift med stor Kartoffelavl: 1. Blandsæd, 2. Roer og Kartofler, 3. Byg og Inka-Hvede, 4. Lupiner til Ensilage, 5. Rug, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 425 Sække Superf., 175 Kalig. og 200 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 65 Malkekøer, 3 Tyre og 90 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørdelse pr. Ko er ca.

Clasonsborg Hovedbygning.

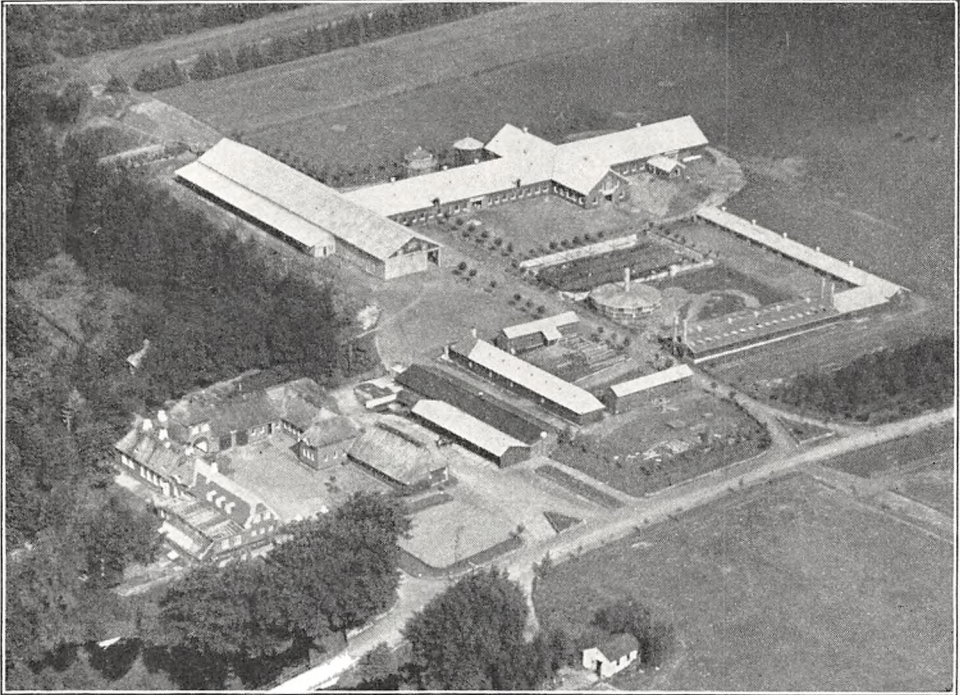
146 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres for Tiden til Karstoft Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 13 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Plage; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 36 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 1000 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 150 Svin aarlig. Der holdes 100 Moderfaar, og Fjerkræholdet er ca. 600 Høns (hvide Italienerne).

Clasonsborg Hovedbygning ligger kønt inde i Parken Sydvest for Avlsgaarden; den byggedes oprindelig i 1918—19, men efter en Brand opførtes den nuværende i 1927; den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj i Retningen Syd—Nord, sammenbygget med 2 Sidefløje mod Vest, alt af Grundmur og med Tag af glaserede Tegl; fra Forsiden af Midterfløjen udgaar 2 frembyggede Karnapper, én paa hver Side af Indgangsdøren, og fra den nordlige Sidefløj udgaar endvidere en Vinkelbygning. Hovedbygningen, der beboes af Ejeren, indeholder en stor herskabelig Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder.

Avlsgaardens Bygninger bestaar foruden af de egentlige Avlslænger af en Inspektør- eller Driftslederbolig; denne, som tillige rummer Økonomibolig til Medhjælpere m. m., er opført af Grundmur med Tag dels af Skifer, dels af Straa; den er sammenbygget i Vinkel med 3 straa-tækte Fløje, hvorved der dannes en 4-længet Gaard, som har Indkørsel fra Øst mellem den korte Østfløj og Hovedfløjen, og til Sydsiden af sidstnævnte er opført et stort Drivhus; de øvrige Fløje rummer Gennemkørselsport, Garage, og Hestestald m. m.

Af Avlsbygningerne ligger mod Vest den grundmurede Ko- og Ungkvægstald, der har Tag af Asbestplader og er opført i Korsform med Ungkvægstalden i Tværflojen; med den sydlige Ende er Kostalden dernæst sammenbygget i Vinkel med den store Kørelade, som har Sider og Tag af Pandeplader, og til hvis Sydside der er opført en Halvtagsbygning til Redskaber og Maskiner; de øvrige Bygninger Nord for Hestestalden, som er opført af Træ og med Tag af Asbest, Pandeplader og Tagpap, rummer — regnet fra Syd til Nord — Vognport, Kartoffelkælder, Korn- og Foderstof-Magasin, Brænde (det østlige) og Savværk (det vestlige) og Svinestald (den runde Bygning), ligesom der er Svinestald i de 2 lange Længer, der er sammenbygget i Vinkel, og af hvilke Længen mod Øst har Ovenlys; desuden Vest for Kostalden 2 Siloer. I Staldene er der ildfaste Lofter af Lægter, som er dækket med Ler, og Gaarden har eget Vandværk; til Ejendommen hører en Smedie, et Savværk, 5 Huse og en Afholds-Sommerrestauration samt endvidere en Ejendom, paa hvilken der er Bolig for en Familie og i Avlsbygningerne Plads til Gaardens Søer.

Clasonsborg Avlsgaard.

Clasonsborg stammer fra 1837, da Slesvigeren N. Clason købte Gaarden »Skave«, hvor der var Vandmølle, og anlagde en Klædefabrik paa Ejendommen, som han i 1841 gav dens nuværende Navn; foruden Fremstilling af Klædevarer var det Clasons Tanke at forbedre de i Hammerum Hrd. fremstillede Uldbindingsartikler, som han opkøbte og derefter solgte til højere Priser, efter at de paa Fabriken var blevet valket og presset m. m.; i 1850 opgav han imidlertid Virksomheden og rejste til Tyskland, til Bonn, og Fabriken blev kort efter en alm. Klædefabrik, som ingen Forbindelse havde med den jydsk Husflid. Senere, fra 1892, blev Virksomheden udvidet til ogsaa at fremstille Papir og Pap. I 1918 købtes Clasonsborg, der da kun havde et Tilliggende af ca. 72 ha, af den nuværende Ejer, som i de følgende Aar har tilkøbt Ejendommens øvrige Arealer, ialt godt 500 ha. Foruden Opførelsen af de foran beskrevne mange og store Bygninger er der i de samme Aar udført et meget betydeligt Arbejde med at forbedre og forskønne Ejendommen; der er mærglet og opdyrket Hede samt plantet Hegn og Læbælter i stor Udstrækning, og den anelige og kønne Ejendom besøges nu om Sommeren af en Mængde Mennesker, hvorfor Bestyreren paa Avlsgaarden i 1926 oprettede den forannævnte Afholdsrestauration.

NØRRE KARSTOFT, Skarrild Sogn og Komm., Hammerum Hrd., Herning Retskr., Ringkøbing A., Ejer Johannes Møller, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Felding, Afst. 11 km, til Kibæk 12 og 26 km til Herning.

Matr.-Nr. 1a af Nørre Karstoft, samlet Areal 296 ha, deraf 102 Ager, 60,5 Eng,

1,5 Plantage, 1 Mose, 2 Have og Gaardsplads og 129 ha Hede, Hrtk. 6 Td. 2 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdkv. 54,000 Kr., Jordv. 28,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 48,000 Kr.; Lys og Kraft fra Midtjydsk Elektricitets-Selskab (Højsp.).

Nørre Karstoft ligger i Karstoft, Nord for Karstoft Aa; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld af vekslende Beskaffenhed; Undergrunden er noget uensartet, dog overvejende Sand og Grus. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), der er merglet i Aarene 1925—35. Engen er Natureng paa Haardbund; næsten hele Arealet kan vandes. Plantagens Bevoksning er Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift (fri Drift); af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 10 Kalig. og 10 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Karstoft Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket en Følhoppe, samt 5 Plage, de fleste indkøbte. Der er tidligere leveret ca. 80 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Der holdes 12 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Nørre Karstoft har gode, overvejende grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest, bestaar af 3 teglhængte Fløje, af hvilke den egentlige Hovedfløj eller Midterfløjen rummer en god Bolig; af de 2 mindre Sidefløje indeholder den sydlige Tørverum og den nordlige Værksted. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Heste-, Ko- og Svinestald i den nordlige Sidelænge; denne, som er opført i 1915, er tækket med Icopal, der efterhaanden fornyes til Pandeplader; den sydlige Sidelænge, som er tækket med Straa, rummer Ungkvæg- og Faarestald samt Lade, og Længen mod Øst, der rummer Lade, er opført af Træ og tækket med Tagpap, som ligeledes efterhaanden fornyes til Pandeplader. I den nordlige Sidelænge er der Jernbjælker og murede Hvælvinger; Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører en Smiede til Ejendommen; Gaarden, som ligger ud mod Karstoft Aa, ligger ret kønt.

Nørre Karstoft ejedes i Begyndelsen af det 17de Aarh. af Rigsadmiral Peder Munk til Estvadgaard (se denne), der i 1614 solgte de to Gaarde til Jak. Lykke; Nørre Karstoft var vistnok da kun en Bondegård, men blev senere oprettet til en Hovedgaard. Senere ejedes den af Iver Mogensen Krabbe til Vegholm, der i 1636 solgte den tillige med 3 Gaarde og et Bolssted til Korfitz Ulfeld til Tvis Kloster. Ved Vurderingen i 1638 (se Indledningen til Ringkøbing A., Side 16) blev den sat til 27 Td. Hrtk., den ejedes da af Broderen Jak. Ulfeld; ved vor første egentlige Hartkorns-Matrikel i 1662—64 laa der 213 Td. Hrtk. Tiender og Fæstegods m. m. til Gaarden. I 1673 ejedes den af sidstnævntes Søn Jak. Jakobsen U., som i 1683 solgte den til Præsten Niels Kjeldsen Ulfborg, fra hvem den noget før 1688 med 20 Td. Hrtk. hjemfaldt øde og forladt til Kronen for Skatterestancer m. m.; denne skødede den i 1692 til Ole Justesen. Kort efter ejedes den af Joh. Nielsen, der i 1695 skødede den tillige med lidt Gods til Fæster af Varho i Gørding Sogn og Hrd. Knud Hansen Windfeld; han overdrog den allerede i 1697 til Forpagteren Hans Andersen, som i 1720 afstod den med 20 Td. Hrtk. samt 20 Td. Hrtk. Fæstegods og Tiender til sin Svigersøn Jens Poulsen Schanderup; han solgte den i 1722 til Fændrik Chr. Trappaud, hvorefter den i 1729 solgtes paa Auktion til Birkeskriver Peder Paaske, efter hvis Død i 1753 den Aaret efter paa Auktion solgtes med 20 og 114 Td. Hrtk. til Kromand i Nørre Snede Peder Simonsen Schiønning; han frasolgte en Del Fæstegods, hvorefter han i 1759 solgte Gaarden med 20 og 46 Td. Hrtk. til Poul Østergaard, der i 1766 solgte den med 20 og 22 Td. Hrtk. for 4454 Rd. Cour. til Prokurator Anders Bagger til Hastrup; han solgte den i 1771 med 20 Td. Hrtk. og 11 Td. Tiendehrtk., men uden Fæstegods for 5000 Rd. Cour. til Herredsfoged Hans Ditlevsen Linneth, som i 1775 overdrog den med Tiender (20 og 29 Td. Hrtk.) for 7200 Rd. Cour. til ovennævnte Poul Østergaard, for hvem Gaarden vistnok brændte i 1776; fra ham blev den i 1778 udlagt til O. C. Secher, Lynderupgaard, efter hvis Død kort efter den overtoges af Enken, Mette M. Friis. I 1789 ejedes den af Laur. L. J. Lange, der i 1798 fik Tilladelse til at udstykke den i 17 Parceller, og han ejede Nørre Karstoft endnu i 1817. Af de følgende Ejere kan nævnes N. Chr. Hauge, som døde i 1842, Overretsprokurator Ph. J. Knudsen, der døde i 1850 (Gaarden havde da 10½ Td. Hrtk.), og Chr. J. L. Rahbeck; i 1867 købtes Nørre Karstoft af A. Brodersen Møller, efter hvis Død i 1869 den overtoges af Enken Maren Møller; efter hende overtoges den i 1893 af Sønnen A. N. Møller, der havde haft Gaarden i Forpagtning siden 1888; i 1923 udskilte han en Gaard med ca. 88 ha opdyrket Hedejord til en Søn Anders Møller, hvorefter Nørre Karstoft i 1929 overtoges af en anden Søn, den nuværende Ejer, som i 1935 har frasolgt 47 ha Hede i 3 Parceller, paa hvilke Arealer der skal opføres 3 selvstændige Ejendomme.

ULFBORG HERRED

UDSTRUP, Sdr. Nissum Sogn og Komm., Ulfborg Hrd., Retskredsen for Ringkøbing Købstad og Ulfborg-Hind Herreder (i det følgende kaldet Ringkøbing Retskr.), Ringkøbing A., Ejer Prpt. H. K. Møller, Postfb. og nærmeste St. Ulfborg, Afst. 10½ km, til Ringkøbing 30 og 30½ km til Holstebro, Tlf. Sdr. Nissum 9.

Matr.-Nr. 7a m. fl. af Udstrup, samlet Areal 125,8 ha, deraf 67 Ager, 48,5 Eng, 8,3 Plantage og 2 Have og Gaardsplads (desuden hører under Gaarden 16,5 ha Rørskær, uden for Pantet), Hrtk. 20 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 124,000 Kr. (140,000), Jordv. 66,900 Kr. (80,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr., Løsoret i »London« for 76,000 Kr. Der er ingen elektr. Installation paa Gaarden.

Udstrup ligger 2 km Øst for Sdr. Nissum, lidt afsides; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Plantagen, som ligger 2—3 km fra denne, bestaar af god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er af god Bonitet (paa Klæg-Bund), Plantagens Bevoksning Fyr; de 16,5 ha Rørskær, der ligger i Fælsted Kog (se Indledningen) og de tilstødende Jorder, bliver mindre Aar for Aar, hvad Rørbevoksningen angaar, idet Arealet lidt efter lidt ændres til Eng.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 125 Sække Superf., 25 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 48 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 2500 kg aarlig, Mælken leveres til Sdr. Nissum Andelsmejeri.

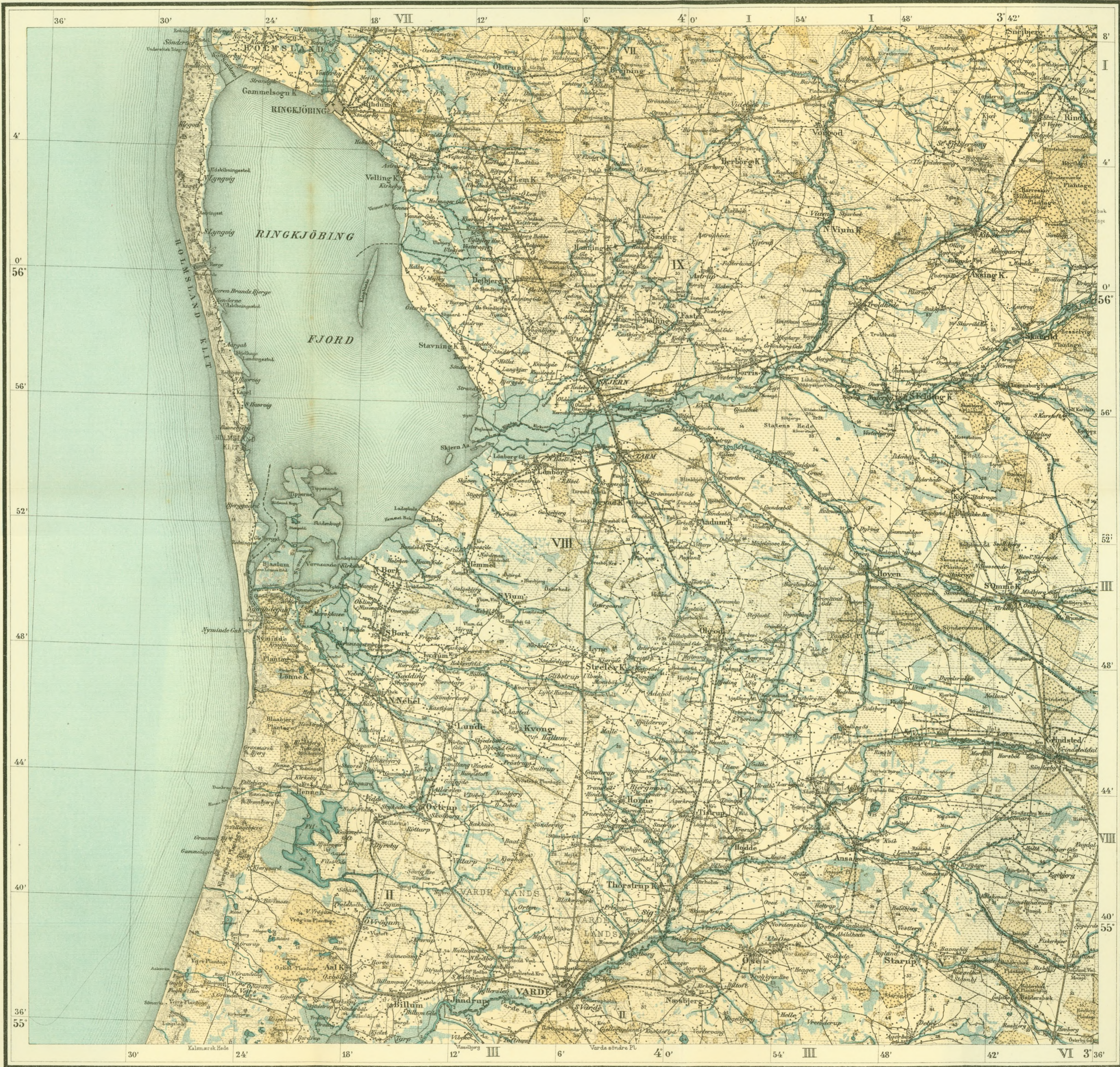
Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl samt indkøbes enkelte Føl aarlig (for Øjeblikket er der ialt 7 Plage); desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægs-søer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 105 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Udstrup Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store gl. Have, bestaar af en Hoved- eller Midterfløj og to mindre Sidefløje i Nord mod Avlsbygningerne; den er bygget i 1784, opført af Grundmur i én Etage, har takkede Gavle, stor Frontspids mod Nord og Tegtag; den indeholder en stor god Beboelse i Hovedfløjen; den østlige Sidefløj rummer Værelser til Folkene og den vestlige Økonomilejlighed, fra hvis nordlige Ende Bryggeret udgaar som en Sidelænge mod Vest.

De 3 sammenbyggede Avlslænger, der er opført af Grundmur og tækket med Rør, er restaureret i 1905; af Længerne er der Kostald i den østlige Sidelænge, Garage, Svine- og Hestestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Øst for Hovedbygningen en Længe af Træ, tækket med Rør, den rummer Redskaber og Maskiner, og inde paa Gaardspladsen, i Vinklen mellem Laden og Hestestalden, Gaardens Vindmotor. I Kostalden er der ildfast Loft af Jernbjælker og Lægter, dækket med Ler, der er eget Vandværk, som drives ved Vindmotoren, der ligeledes trækker Kværn m. m., og der hører et Hus til Ejendommen.

Udstrup er en gl. Hovedgaard, som allerede nævnes i 1473, den tilhørte da Jens Spend og efter ham Mogens S., hvis Datter Ellen ægtede Palle Juul, der ejede Gaarden i 1501; efter ham fulgte Sønnen Mogens Juul og derefter dennes to Sønner Palle J. til Pallebjerg og Broderen Christen Juul, som døde i 1585, og hvis Enke, Anne Lunge, senere ægtede Thomas Maltesen Sestested; i 1616 ejedes Udstrup af Laur. Lunovs Enke, Fru Else Krag, derefter af Chrf. Gersdorff, som i 1630 solgte den til Rigsrd. Jens H. Juul til Kjeldgaard, efter hvem den overtoges af Enken, Fru Ide Lange; Gaarden, der i 1638 havde 24 Td. Hrtk., overtoges i 1649 ved hen-

2 danske Mil

15 Kilometer

Ribe Stift

- Ringkjøbing Amt
  - I Hamrum Herred (Ulborg Herred)
  - VII Hind "
  - VIII N Horne "
  - IX Bølling "
- Vejle Amt
  - III Nørre Herred (Torrild)

- ⊙ Kibstad eller Handelsplads
- ⊙ Landby
- + Hovedgaard Kirke
- + Kirke eller Kapel
- Gaard over 40 Tdr. Skt. et c.
- Gaard mellem 20 og 40 Tdr. Skt.
- Mønde, beboet Gaard
- Mønde, ikke beboet Gaard
- Beboet Hus
- Ikke beboet Hus
- ⊙ Vejrølle
- ⊙ Vandløb
- ⊙ Bredde eller Voldsted
- ⊙ Fyr
- ⊙ Triangulær Station (T-S)

- Jerbane
- Amstang (Landeseg)
- Sogstang
- Bjerg
- Amstak
- Gestigt Herredskald
- Jurisdiktionskald
- Hovedsognskald
- Amstangskald
- Vandløb
- Skov
- Krut og Opvæst
- Lyst
- Eng og Mose
- Flugsand

Ribe Amt

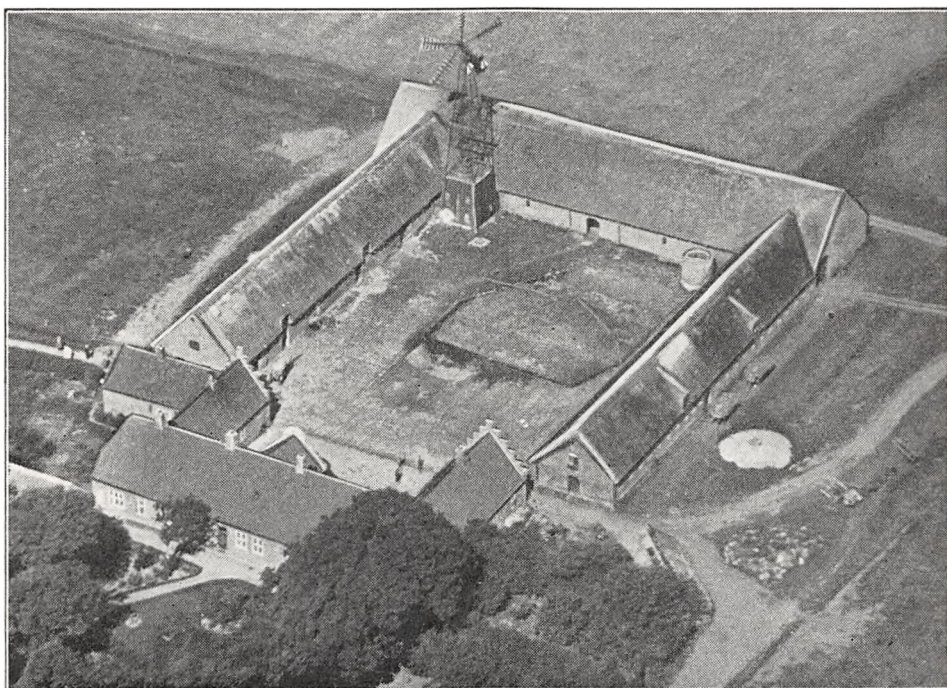
- I Ø Horne Herred
- II V Horne "
- III Skuds Herred (Ribe Kibstad)
- V Ejdring Herred
- VI Malt "
- VIII Slavs "

De med blåt Skrift anførte Herreder findes ikke paa dette Blad.

De med blåt Skrift anførte Herreder findes ikke paa dette Blad.

des Død af Svigersønnen Erik Quitzow til Sandager, som i 1669 overdrog Aabjerg og Udstrup til Hollænderen, Ingeniør Henrik Rüse (se Rysenstein). Udstrup, der i 1683 ved Christian d. Femtes Matrikel havde 24 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst samt 242 Td. Hrtk. Bønderfæstegods, hørte nu sammen med Baroniet Rysenstein til 1776, da Baron Chr. Fr. Juel overdrog Udstrup med 25, 111 (Td. Tiendehrtk. og Mølleskyld) og 260 Td. Hrtk. Fæstegods til Gaardens Forp. Jens Tang, der opførte nye Bygninger og frasolgte det meste af Godset; efter hans Død i 1789 købtes Gaarden paa Dødsboets Auktion med 25, 16 og 12 Td. Hrtk. for 11,260 Rd. Cour. af Forp. Mads Andersen Kyttrup, som i 1801 solgte den med 25, 16 og 6 Td. Hrtk. for 15,400 Rd. Cour. til Landinspektør C. A. Wesenberg; han solgte den i 1807 med Sognets Kongetiende til Købmd. C. Husted i Ringkøbing, L. Sørensen til Timgaard og Byfoged Søren Borch, der samme Aar fik Tilladelse til at udparcellere Udstrup i 61 Parceller, hvorefter Konsortiet i 1811 overdrog Gaarden for 21,700 Rd. Cour. til J. P. Fuglsang. I Begyndelsen af Landbrugskrisen i 1819 kom

Udstrup.

den fra ham ved Auktion for 12,880 Rbd. rede Sølv til Niels Schack Jensen, efter hvis Død i 1845 Gaarden, som ved den ny Matrikel i 1844 havde 21 Td. Hrtk. og 4 Td. Mølleskyldshrtk., arvedes af Sønnen Hans Windfeld Jensen; han overdrog den i 1880 til Sønnen, senere Landvæsenskommissær Knud Markus Jensen, efter hvem den i 1925 overtoges af Sønnen Hans Jensen, af hvem den nuværende Ejer købte den Juni 1932.

PALLESBJERG, Staby Sogn og Komm., Ulfborg Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Købmand P. C. Rørsgaard, Vem, Postfb. og nærmeste St. Ulfborg, Afst. 5½ km og 26 km til Ringkøbing og Holstebro.

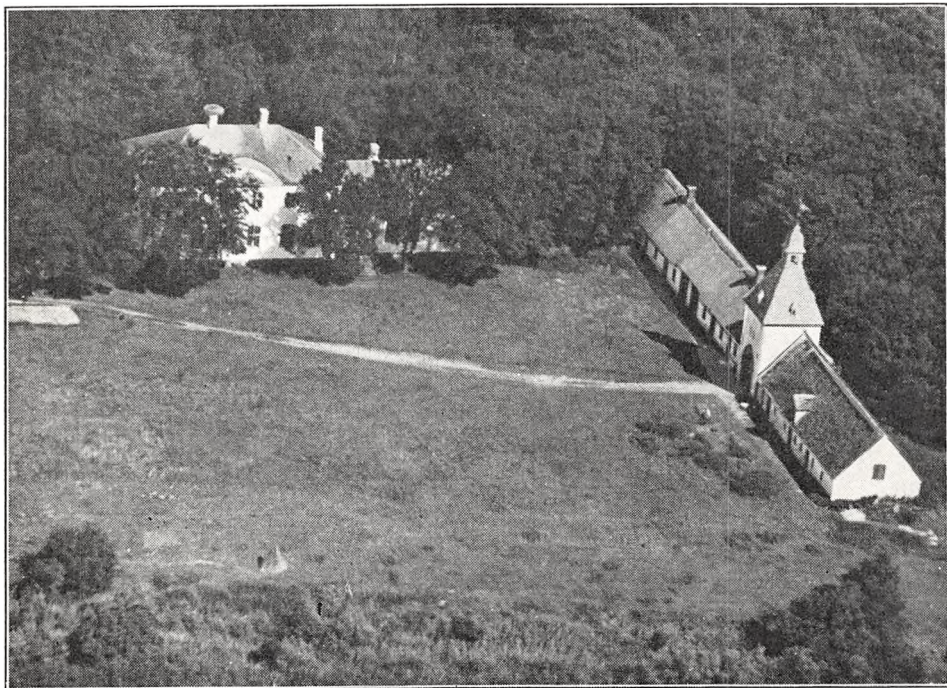
Matr.-Nr. 1a m. fl. af Pallesbjerg, samlet Areal 127,5 ha, deraf 90 Ager, 30 Eng, 2,5 Skov og 5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 19 Td. o Skp. o Fdk. ½ Alb.; Ejdskv. 115,000 Kr. (125,000), Jordv. 83,500 Kr. (92,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for ca. 50,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Pallesbjerg ligger Vest for Ulfborg St. ved offentlig Vej til Sdr. Nissum; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Jorden er delvis drænet, og der er merglet i Aarene 1860—70; Merglingen viste god Virkning, navnlig paa Rødkløver, som før Merglingen ikke vilde trives

paa Jorden. Engen er Brunjord; da Slusen ved Torsminde blev bygget ca. 1869, aftog Engenes Udbytte Aar for Aar, ligesom Høets Kvalitet forringedes, formodentlig fordi Havet nu ikke kunde sætte ind af og til om Vinteren og afsætte »Slik« paa Engene; efter at der i 1890 atter er blevet aabnet et almindeligt Udløb fra Nissum Fjord til Havet, synes Engene at tiltage i Udbytte igen. Skovens Bevoksning er Gran.

Hele Arealet henligger udyrket i Græs, som bortlejes til Afgræsning og til Høslæt; der er som Følge deraf ikke Besætning af nogen Art paa Gaarden.

Pallesbjerg Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven og Parken, er opført i 1808—99 i Palæstil af hvidpudset Grundmur og tækket med Skifer; den bestaar af en Midterfløj, den egentlige Hovedbygning, som er opført i 2 Etager over Kælderen og har Frontspids mod Syd,

Pallesbjerg.

i hvilken de to Familier Hoppe og Wedell-Jarlsbergs Vaaben er anbragt; en Forlængelse mod Øst fra Midterfløjen er en Rest af den gl. Bygning; en Sidefløj fra den vestlige Ende af Midterpartiet er nedbrudt. Hovedbygningen, der indeholder en stor herskabelig Lejlighed, har staaet ubeboet siden 1904. Af Gaardens Udbygninger, som for største Delen brændte 1903, staaer kun tilbage en østlig Sidelænge, der er opført af hvidpudset Grundmur og tækket med Straa; Længen, som har et højt Taarn med Indkørselsport, indeholder i Afsnittet Syd for Taarnet en Lejlighed, der tjener til Bolig for en gift Mand, medens Afsnittet Nord for rummer Vognporte m. m.

Pallesbjerg ejedes fra 1560 af Landsdommer Palle Juel (efter hvem Gaarden vistnok har Navn), der nævnte Aar mageskiftede sig en Del Gods til i Sognet, deriblandt Pallesbjerg og Svensholm; efter hans Død i 1585 arvedes den af Sønnen Mogens Juel, efter hvis Død i 1605 den overtoges af Enken, Birg. Rosenkrantz; fra hende blev den i 1610 tildømt Hans Lykke til Krabbesholm, men den synes dog samme Aar at være kommet til Svigerinden, Mogens Juels Søster, Fru Elsebe Juel, Enke efter Povl Munk til Tvis Kloster; medens hun ejede Pallesbjerg, brændte Gaarden, der ved hendes Død ca. 1626 arvedes af Datteren, Fru Anne Munk, og Sønnen, Statholder i Norge Niels Trolle til Trolholm; efter sidstnævntes Død i 1667 arvedes Pallesbjerg, som i 1638 havde 36 Td. Hrtk., af Enken, Fru Helle, f. Rosenkrantz, der efter sin afdøde Husbonds Bestemmelse skulde besidde Gaarden til sin Død, hvorefter denne, som ved vor første Matrikel 1662—64 havde 60 Td. Hrtk., skulde deles mellem deres 4 Døtre; Fru Helle afstod imidlertid længe før sin Død Gaarden og Godset til Døtrene, der bragte Parterne til deres Mænd. Pallesbjerg var dog kun delt mellem flere Ejere til 1692, idet Christen Linde

til Volstrup dette Aar samlede Gaarden igen ved Køb af Parterne saavel af selve Hovedgaarden som af Triender og Fæstegodset; efter hans Død i 1706 kom den til Sønnen Frans Linde, som i 1757 overdrog Pallesbjerg m. fl. Gaarde til Svigersønnen Chr. D. Friedenreich til Palstrup; han overdrog den i 1771 tillige med Brunbjerg og Staby Kærgaard m. m. til Sønnen Chr. Linde F., efter hvis Død i 1786 Dødsboet samme Aar paa Auktion solgte Pallesbjerg med 59, 33 og 273 Td. Hrtk., Brunbjerg Avlsgaard med 15 samt 54 Td. Hrtk. Fæstegods og Staby Kærgaard med 16½ samt 79 Td. Hrtk. Fæstegods og desuden 27 Td. Hrtk. Strøgods for ialt 63,250 Rd. Cour. til Generaladjutant Jens de Poulsen; han mageskiftede samme Aar forannævnte Gods for Palstrup, der var vurderet til 64,000 Rd., til Ritmester C. Chr. v. Irminger (senere Øllufgaard); i 1792 blev Ejendommen imidlertid stillet til Auktion af Justitsrd. O. T. Lange, Bratskov, som var Panthaver i disse, og de købtes nu med ialt 556 Td. Hrtk. for 67,100 Rd. Cour. af Chr. Strandbygaard, der senere frasolgte Brunbjerg og Staby Kærgaard. Efter hans Død i 1812 solgte Arvingerne i 1816 Pallesbjerg ved Auktion til Justitsrd. F. C. Schønau, Herredsfoged J. Tranberg til Bækmark og Agent L. Buch, som straks frasolgte Fæstegodset m. m. og udparcellerede selve Gaarden (efter Approbation i 1817) i 107 Parceller, hvorefter de i 1818 solgte den tilbageværende Hovedparcel til Chr. Jensen Ebbensgaard, efter hvis Død i 1836 den overtoges af Enken Maren, f. Breinholt; efter hendes Død i 1851 overtoges Gaarden, der ved Matriklen af 1844 havde 28½ Td. Hrtk., af Sønnen Jens Breinholt og ved hans Død i 1868 af Enken Mette H. C., f. Windfeld; hun solgte den i 1872 med 25¼ Td. Hrtk. samt Besætn. og Invt. for 80,000 Rd. til Kreditforeningsdirektør, Hfjm., cand. jur. Chr. Benzon Hoppe, der senere, i 1910—11, frasolgte Jord til 5 Statshusmandsbrug (i 1906—07 havde Pallesbjerg 320 ha, deraf 120 Ager, 55 Eng, ca. 135 Skov og Plantage og godt 10 ha Have, Park og Gaardsplads); efter hans Død i 1914 solgte Arvingerne Avlsgaarden med 166,5 ha uden Avl, Besætn. og Invt. for 170,000 Kr. til Kbmnd. P. C. Rørsgaard, Vem, den nuværende Ejer, der senere har frasolgt ca. 39 ha i Parceller til omboende (Arvingerne beholdt derimod den ca. 125 ha store Plantage, som imidlertid er solgt senere).

SVENSHOLM, Staby Sogn og Komm., Ulfborg Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Prpt. Chr. Strandbygaard, Postfb. og nærmeste St. Ulfborg, Afst. 4½ km, 21 til Holstebro og 25 km til Ringkøbing, Tlf. Ulfborg 88.

Matr.-Nr. 7 m. fl. af Staby, 5g m. fl. af den mellemste Del og 13g af den nordlige Del af Ulfborg, samlet Areal 104,5 ha, deraf 63 Ager, 22 Eng, 5,5 Plantage, 5,5 Hede, 2 Have og Gaardsplads og 6,5 ha Veje, Grøfter og Mergelgrave, Hrtk. ca. 11 Td.; Ejdskv. 75,000 Kr. (91,500), Jordv. 46,600 Kr. (58,000); Bygm. er fors. i Landbygn. Brandf. for 75,000 Kr., Løsporet i Jydsk Brandf. for 78,500 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Svensholm ligger Nordvest for Ulfborg St. ved offentlig Vej, men dog lidt afsides; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Plantage og Hede, som ligger adskilt fra det øvrige Areal, bestaar dels af Lermuld, dels af god Sandmuld paa skiftende Underlag, fra Ler og Mergel til sandblandet Ler. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid, og der kalkes for Tiden et Areal aarlig. Engen er dels Dynd-, dels Brunjord, Plantagens Bevoksning Naaletræ.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Havre, 2. Roer, 3. Byg, 4. Blandsæd, 5.—6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 125 Sække Superf., 15 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Mælkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Fjordsminde« i Staby.

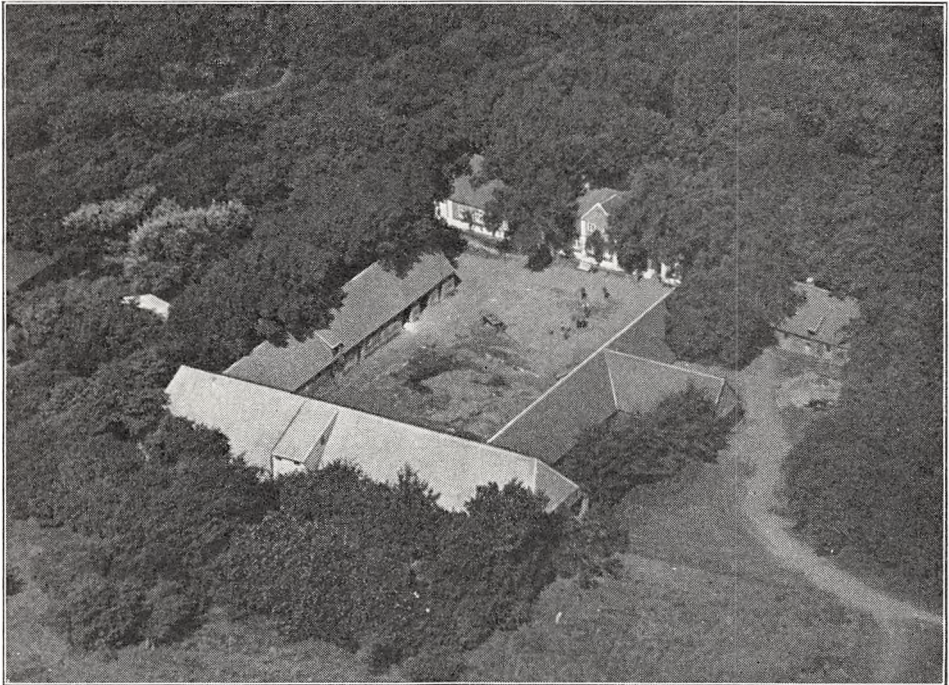
Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen var tidligere 10 Tillægsspøer, og der leveredes ca. 150 Slagterisvin om Aaret; der er nu 6 Spøer, og Gaarden har Kort til 81 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Svensholm har grundmurede store, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. Have, er i ét Stokværk, opført i 1866; den har Frontspids mod Syd til Gaarden, har en Sidefløj fra den østlige Ende mod Nord til Haven og er tækket med Tegl; den indeholder i Stueetagen en stor god Lejlighed paa 14 Værelser. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er de 2 Sidelænger tækket med Tegl, medens Laden, som ligger mod Syd, har Tag af Eternit; af

Sidelængerne er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige og Kostald i den østlige, der er udvidet med en Sidelænge mod Øst til Kalve og Søer. Desuden Øst for Gaarden en teglhængt Svinestald og Vest for en Bygning til Vogne, Redskaber og Maskiner samt 3 Lade-Hjelme, alle med Tag af Pandeplader. Der benyttes Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner, der er eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt, omgivet og skærmet af Læplantning.

Svensholm er en gl. Gaard (Hovedgaard), der allerede nævnes i 1266, da Ridder Aage Thytæsk overdrog den til Ribe Bispestol, som i de følgende Aarhundreder forlenede den bort sammen med andet Gods paa Egnen. Ved Reformationen inddrog den katolske Kirkes Gods under Kronen, der i Aarene 1534—53 forlenede Svensholm til Niels Glambek, som allerede da skrev sig til Staby (i 1552 nævnes dog Karen og Sidsel Iversdatter (Skeel) til Svensholm); derefter kom Lenet til Palle Juel (se Pallesbjerg), der i 1560 mageskiftede sig Svensholm til fra Kronen, den

Svensholm.

var da ved vor første Matrikel 1662—64 delt i 2 Gaarde a 10 Td. Hrtk., og den fulgte nu med Pallesbjerg i en lang Aarrække. I Begyndelsen af forrige Aarh. ejedes Svensholm af P. Nielsen, som i 1818 overdrog den for 3360 Rbd. rede Sølv til O. A. la Cour (se Timgaard); han afhændede den i 1822 med 10 Td. Hrtk. for 3200 Rbd. rede Sølv til Svogeren N. A. Strandbygaard, der ca. 1849 afstod Gaarden, som ved Matriklen af 1844 havde 14 Td. Hrtk., til Sønnen Chr. N. S.; efter hans Død i 1859 overtoges den af Enken Ane Kirstine, f. Lebech, som i 1881 overdrog den for 50,000 Kr. til Sønnen Niels Strandbygaard, efter hvis Død i 1924 den to Aar senere overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, der havde haft den i Forpagtning. Medens Faderen ejede Gaarden, der 1906—07 kun havde 94 ha, afrundede han Arealet, dels ved Køb, dels ved Salg; i 1933—34 frasolgte den nuværende Ejer ca. 16,5 ha i Parceller til Na-boer.

STABY KÆRGAARD, Staby Sogn og Komm., Ulfborg Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer J. Slot, Postfb. og nærmeste St. Ulfborg, Afst. 8 km og 22 km til Ringkøbing, Tlf. Ulfborg 105 v.

Matr.-Nr. 1a af Staby Kærgaard, samlet Areal 55 ha Ager; Ejdskv. 49,000 Kr., Jordv. 29,000 Kr.

Staby Kærgaard, der ligger godt 2 km Syd for Staby Kirke ved Vejen mellem denne og Madum Kirke, har grundmurede Bygninger, af hvilke den straatækte Ho-

vedbygning, som er opført i 1890, ligger mod Syd; Avlsbygningerne, der er opført efter en Brand i 1926, er tækket med Asbest.

Staby ejedes ved Begyndelsen af det 17de Aarh. af Gertrud Olufsdatter; i 1610 brændte Gaarden, den ejedes da af Peder Munk og senere af Mogens Sehested til Holmgaard, hvis Datter Lisbeth S. bragte den til sin Mand Tønne Reedtz, Barritskov; han solgte den i 1694 med 15 Td. Hrtk. til Rasm. Andersen til Søgaard, og dennes Svigersøn Th. Pedersen, Østertoft, solgte den i 1730 med 15 Td. Hrtk. samt 40 Td. Hrtk. Fæstegods til Kapt. Casp. Obelitz Linde; i 1736 overdrog han den med 15 og 72 Td. Hrtk. til Frans R. Linde til Pallesbjerg, og den var nu forenet med denne Gaard til 1804, da Chr. Strandbygaard overdrog den med 16½ og 59 Td. Hrtk. til sin Svigersøn Jørg. R. Linde, som frasolgte Fæstegodset. Under Landbrugskrisen kom den i 1825 fra ham ved Tvangsauktion til Jens Breinholt (tidl. Sdr. Vinkel) og efter hans Død i 1835 til Svigersønnen Chr. Ebbensgaard til Pallesbjerg, efter hvis Død i 1836 den overtoges af Enken Maren, f. Breinholt (i 1850 havde Gaarden 16 Td. Hrtk.); ved hendes Død i 1851 overtoges den af Sønnen Chr. Ebbensgaard (senere Handbjerg Hovgaard), som i 1861 fik Bevilling til at udstykke Gaarden; i 1862 solgte han den tilbageværende Hovedparcel til Mikkel Jensen, efter hvem den i 1895 overtoges af Sønnen M. Mikkelsen Kærgaard; han ejede den endnu ved Verdenskrigens Begyndelse; Gaarden havde da godt 60 ha med ca. 8 Td. Hrtk., men siden er der frasolgt nogle Engparceller, ca. 5 ha ialt, til Naboer; for nogle Aar siden maatte Den vest- og sønderjydske Kreditforening overtage Gaarden efter den daværende Ejer, og af denne købte den nuværende Ejer den i 1932.

NØRRE TANG, Ulfborg Sogn, Komm. og Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Jens Jørgensen, Postfb. og nærmeste St. Vem, Afst. 3½ km, 18 km til Holstebro og 28 km til Ringkøbing, Tlf. Vem 46x.

Matr.-Nr. 38 af den nordlige Del og 18 af den mellemste Del af Ulfborg, samlet Areal 189,8 ha, deraf 72,5 Ager, 22 Eng, 8,3 Skov, 86 Hede og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 10 Td. 1 Skp. 1 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 76,000 Kr. (83,000), Jordv. 45,000 Kr. (49,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr., Løsporet i Jydsk Brandf. for 69,300 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Nørre Tang ligger 3½ km Sydøst for Vem St. ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Heden, som ligger 6 km fra denne, er meget uensartede, dog overvejende Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet af den nuværende Ejer. Engen er nærmest Brunjord, Skovens Bevoksning Gran og Bjergfyrr; Plantagen, der er anlagt ved Aarhundredskiftet, grænser mod Nordvest til Haven.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 20 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3928 kg med 3,92 pCt. Fedt og 173 kg Smør, Mælken leveres til Skærum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 92 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar, og Fjerkraeholdet er ca. 150 Høns.

Nørre Tang har grundmurede gode, velholdte Bygninger, opført i 1898 efter en Brand. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, som strækker sig terrasseformigt ned mod Engen, er tækket med Skifer; den rummer en god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avlslænger er opført af røde Sten og tækket med Pandeplader; af Længerne er der Vognport, Værelser til Folkene, Heste- og Ungkvægstald i den østlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Vest for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus (med Tag af Pandeplader), til hvis nordlige Ende der er opført en Halvtagsbygning, der rummer Hønsehus og er tækket med Cementtagsten ligesom et Brændehus Vest for Hovedbygningen. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, der benyttes en Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner, og Gaarden har eget Vandværk med Vand fra artesisisk Boring og med Ledninger omkring i Bygningerne. Gaarden, som ligger i en Lavning, ligger kønt.

Nørre Tang ejedes tidligere gennem 4 Slægtled af Slægten Tang paa Nørre Vosborg og omkring Midten af forrige Aarh. af Etatsrd. Andr. E. Meinert Tang; efter hans Død i 1868 overtoges den af Enken Marie Tang, f. Fenger, der i 1878 solgte den til sin Svigersøn H. G. Valeur

(se Nørre Vosborg); efter hans Død i 1880 overtoges den af Enken, Fru Christine Valeur, f Tang, som i 1808 solgte den til Andr. Jørgensen, der havde haft Gaarden i Forpagtning siden 1871, og efter ham overtoges den i 1917 af Sønnen, den nuværende Ejer.

NØRRE VOSBORG, Ulfborg Sogn, Komm. og Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Godsejer A. Tang Barfod, Postfb. og nærmeste St. Vem, Afst. 3 km, 22 km til Holstebro og 28 km til Ringkøbing, Tlf. Vem 10.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Nr. Vosborg, 20 af den mellemste Del af Ulfborg, 17a af Bur, 47a af Vem og 44 af Gørding, samlet Areal 415 ha, deraf 157 Ager, 82 Eng, 14 Plantage, 137 Hede, 9,5 Have, Park og Gaardsplads og 15,5 ha Veje og andre Arealer, Hrtk. 31 Td. 5 Skp. o Fdk. 2 $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 155,000 Kr. (170,000), Jordv. 107,800 Kr. (116,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for ca. 150,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Nørre Vosborg ligger Syd for Vem St. og har Indkørsel fra Landevejen Ringkøbing—Lemvig; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Heden, som ligger i nogen Afstand fra denne, bestaar af Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er af god Bonitet, dels paa Ler-, dels paa Klæg-Underlag. Plantagens Bevoksning er blandet Løvtræ og Naaletræ.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 90 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Skærum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste og 2 Køreheste samt for Øjeblikket 2 Plage. Svinebesætningen er for Tiden 15—20 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til ca. 150 Svin aarlig. Der holdes 20 Moderfaar; Fjenkræholdet er ca. 100 Høns foruden en Del Gæs og Kalkuner.

Nørre Vosborg bestaar af 4 teglhængte hvidpudsede Fløje, som omslutter Borggaarden. Østfløjen, der er opført af Grundmur i 2 Stokværk, er den ældste af Fløjene; den er prydet med en Rundbuefrise mellem de 2 Etager, af hvilke den øverste er lidt udkraget over den underste; Fløjen er mulig opført af Knud Gyldenstjerne omkring Midten af det 16de Aarh. og senere ombygget eller udvidet og forskønnet af Sønnen Predbjørn G.; det gl. Kapel i Fløjens nordlige Ende omdannedes til Værelser i 1750, de kamtakkede Gavle er opført i 1857 og Udsigtstaarnet paa Rygningen i 1868, begge af den daværende Ejer, Etatsrd. A. E. M. Tang. Af de 3 andre Fløje er den nordlige, som er af Bindingsværk, vistnok opført ca. 1640 af Enkefru Ide Lange og senere restaureret af P. Tang; den lave vestlige Fløj med de to kuplede Lindetræer foran er bygget 1770 af Landsdommer Chr. Linde og Sydfløjen, der i 1838 afløste en gl. Fløj af Bindingsværk, af A. E. M. Tang, opført af Grundmur med en bred gennemgaaende Frontspids, som paa Midten er prydet med et lille løgformet Spir. Hovedbygningen er paa de 3 Sider omgivet af mægtige dobbelte Volde med en bred vandfyldt Grav imellem; af Voldene er den inderste ca. 6 m høj, og Anlægget er sikkert foruden som Værn for Borgen i Ufredstider tillige anlagt som Værn mod Stormfloder (se Historien). Det hvide Porttaarn, som staar ved den østlige Indkørsel til Ladegaarden, er opført i 1790 af P. Tang, og den hvide Villa, »Vosborglille«, der ligger Syd for Porttaarnet og Indkørselsvejen, er opført af Etatsraad Tang til Bolig for en Broder; mellem Hovedbygningen og Avlsgaarden fører der en muret Bro over Voldgraven.

De grundmurede Avlsbygninger (Øst for Borggaarden), der er opført i 1780'erne af Peder Tang, ligger som 2 Længer over for hinanden, af hvilke de høje brede Midterpartier rummer Lade og Afsnittet Øst for disse Kostalde, der er forbundet med Porttaarnet ved en Mur; i det vestlige Afsnit mod Nord er der Hestestald, fra hvilken der udgaar en lang Sidelænge mod Nord; denne, der sydligst er tækket med Tegl, rummer her Forpagterbolig og Nord for denne Økonomilejlighed og Værelser til Folkene; det vestlige Afsnit i Længen mod Syd indeholder Svinestald, og fra denne udgaar en teglhængt Sidelænge, en Vognport, mod Syd. Avlsbygningerne er overvejende tækket med Straa, den nordlige Lade dog med Spaan. Desuden inde paa Gaardspladsen foran den sydlige Længe en Silo. Der benyttes Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner, og der hører et Hus til Gaarden.

Det gl. Voldsted ses endnu i Engdraget nær Fjorden 2 km Sydvest for den nuværende Gaard.

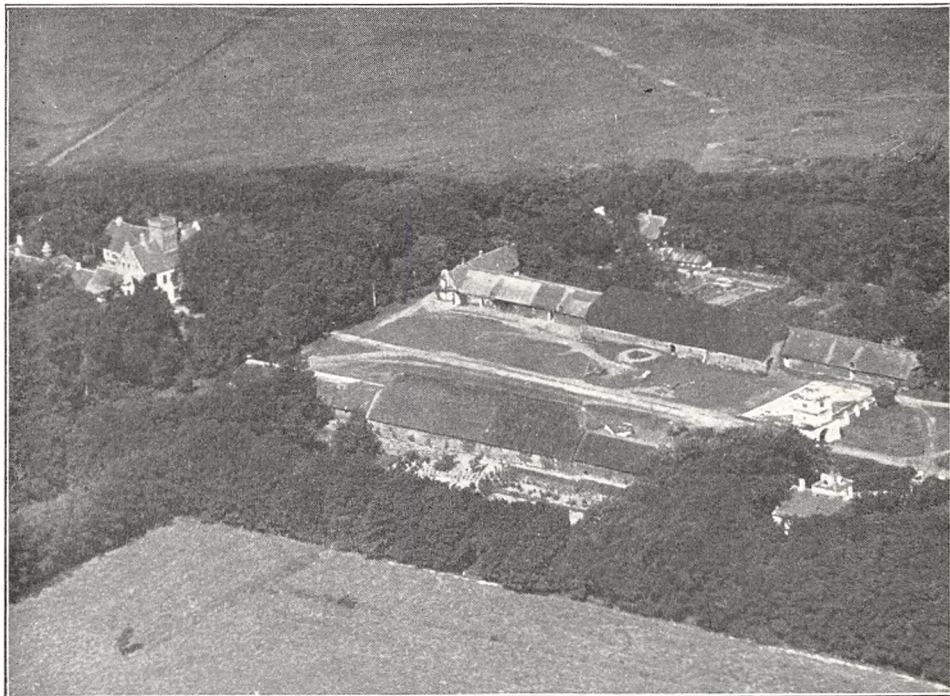
Gaarden, som ligger kønt, omgivet af den gl. Have og Park, er, hvad Hovedbygningen angaar, for Tiden ubeboet, idet Ejeren bor i Forpagterboligen; fra Trætaarnet, som ikke just pry-

der den østlige Fløj, er der en vid og storslaet Udsigt over Omegnen og mod Vest over Fjorden til Havet; i Haven er der rejst en Stenstøtte til Minde om Etatsrd. A. E. M. Tang; den 10—11 ha store Plantage Nordøst for Gaarden er anlagt af den forrige Ejer H. G. Valeur, og paa en Mindetavle i Plantagen bærende hans Navn staar Indskriften:

Efterkommere frede og fortsætte Værket.

Nørre Vosborg, der ligger Syd for Storaasens Munding i Fælsted Kog (Nissum Fjord), hed i den ældste Tid Osborg (Borgen ved Aaens Munding); den kan i Historien føres tilbage til første Halvdel af det 14de Aarh., den ejedes da af den rige og mægtige Ridder Niels Bugge, hvis Fædreborg det vistnok var. Niels Bugge var Anfører for den jydsk Adel under Oprøret mod Valdemar Atterdag og Kampen mod Kongen om Magten her i Landet, men hans Navn er her nok saa meget knyttet til Hald, som han byggede til en stærk Fæstning, efter at han i 1345

Nørre Vosborg.

havde faaet Hald i Pant; hans Rigdomme paa Herregaarde og Strøgods kan mulig føres tilbage til Tiden under Rigets Opløsning og de holstenske Grevers Tid, og derfor tørnede han som saa mange andre af Datidens mægtige Adelsmænd sammen med Kongemagten, da Kongen atter vilde samle Kronens tidligere Gods og overtage Magten i Riget; til Ridder Bugges Liv er knyttet flere Sagn, saaledes om den engelske Bygmester, der byggede Nørre Vosborg med det høje Taarn, og som forudsagde Borgens Undergang (ved en Vandflod). Niels Bugge, der i Dec. 1358 sammen med to andre Adelsmænd Peder Andersen (Hvide) til Margaard (se Bind III, S. 685—87) og Ove Stigsen Hvide til Eskebjerg (Schelenborg) (se Bind III, S. 765—66) under frit Lejde var til et Forligsmøde i Slagelse med Kongen, blev paa Rejsen fra det mislykkede Møde dræbt alle tre af nogle Fiskere i Middelfart, og Nørre Vosborg arvedes da af Datteren Ellen og dennes Mand, Marsken, Rigsrd. Christian Vendelbo (Sønnen Knud Bugge synes at være gaaet ned i Bondestanden igen, mulig paa Grund af Ægteskab med en ufri Kvinde); efter Chr. Vendelbos Død i 1399 bragte Datteren Ingeborg V. Nørre Vosborg til sin Mand Predbjørn Podebusk, efter hvilke den overtoges af Sønnen Claus P., som døde ca. 1475, og derefter af dennes Søn, den stridbare Rigsrd. Predbjørn Podebusk, i hvis Tid (i 1532) Bygmesterens Spaadom gik i Opfyldelse om Borgens Ødelæggelse af Vesterhavet — dog ikke historisk godtgjort. Efter hans Død i 1541 bragte Datteren Jytte P., der i sit første Ægteskab med Niels Brock til Gl. Estrup var blevet Enke i 1534, Nørre Vosborg til sin anden Mand, Biskop Knud Gyldenstjerne (mindre fordelagtigt bekendt i Historien ved den Rolle, han spillede ved Christian d. Andens Tilfangetagelse); ved Skiftet i 1548 fik en Søstersøn af Jytte P., Gregers Holgersen Ulfstand (Søn af Anne Podebusk og Rigsrd. Holger Ulfstand til Skabersø

i Skaane) dog Part i Osborg, og de to Ejere delte nu denne i en nordre (Nørre Vosborg) og en søndre Del (Sønder Vosborg — se denne). Gyldenstjerne øgede Nørre Vosborgs Tilliggende en hel Del, bl. a. med Skærumgaard, og opførte mulig en Del af Østfløjen, og Gaarden flyttedes længere ind mod Land bort fra Fjorden; efter hans Død i 1568 arvedes Nørre Vosborg af Sønnen Predbjørn Gyldenstjerne (se Hovedbygningen) og efter hans Død i 1616 af Sønnen Knud G., der i 1626 skødede den til Svogeren, Statholder Jens Juel, efter hvis Død i 1634 den overtoges af Enken, Fru Ide Lange (se Hovedbygningen); deres Datter Maren Juel bragte Gaarden, som i 1638 havde 72 Td. Hrtk., til sin Mand, Gehejmerd., Kansler Ove Bjelke til Østraat, hvis Datter Ide Sophie Bjelke var gift med Knud Gjedde til Vadskærgaard, men da hun døde i 1644 uden at efterlade sig Børn, gik Nørre Vosborg ved Faderen Ove Bjelkes Død i 1674 over til hans Datter af andet Ægteskab Maren Bjelke, der bragte den til sin Mand, Amtmd. Joachim Fr. Vind til Gundestrup; han solgte i 1687 kort før sin Død Gaarden (hvis Hrtk. ved Matriklen af 1688 blev nedsat med 6 Td. Hrtk.) med Gods, ialt godt 700 Td. Hrtk., for 10,000 Rd. til Oberst Herm. Frans v. Schwanewede til Sønder Vosborg, efter hvis Død i 1697 og Enken, Christene Dyres Død i 1705 Arvingerne i 1707 paa Auktion solgte Nørre Vosborg med godt 200 Td. Fæstegods til Niels Leth til Lindtorp; han, der adledes i 1708, døde i 1711, og Gaarden overtoges da af Enken Maren Leth, f. Linde, som i 1746 overdrog den med 66 og 210 Td. Hrtk. til Sønnen Henr. Joh. Leth, der var en dygtig Landmand; han, som var gift med en Kusine, døde i 1754, og Enken, Sophie Kirstine Linde, overdrog den derefter i 1758 for 20,000 Rd. Cour. til Sønnen, Landsdommer, Justitsrd. Christen Linde, efter hvis Død i 1778 den ved Dødsboets Auktion i 1779 købtes med 66, 26 og 210 Td. Hrtk. for 40,000 Rd. Cour. af Christen Linde Friedenreich til Palstrup og Sdr. Vosborg; efter hans Død i 1786 købtes den paa Boets Auktion med 66, 57 og 233 Td. Hrtk. tillige med Sønder Vosborg for 77,100 Rd. Cour. af Kbmd. Peder Tang og dennes Broder Søren Tang til Timgaard, af hvilke Peder Tang i 1793 blev Eneejer; han, der var en dygtig Mand, kostede meget paa de forfaldne Bygninger, hvorefter han ca. 1797 overdrog Gaarden til Sønnen, senere Landvæsenskommissær, Kmr. Niels Kiær Tang; efter hans Død i 1814 ægtede Enken Marie Cathr., f. Meinert, i 1816 Stiftsprovst, senere Biskop C. D. Kofoed, som frasolgte en Del af Fæstegodset og i 1819 fik Tilladelse til at udparcellere Gaarden i 53 Parceller, en Foranstaltning, der dog ikke førte til videre; han afstod i 1824 Gaarden uden Tiender og Gods for 1000 Rbd. rede Sølv til sine 3 Stedsønner P. Tang (senere Præst), C. N. Tang (senere Justitiarius) og Andr. Ewald Meinert Tang (senere Landstingsmand og Etatsrd.), som i 1826 udkøbte sine Brødre for 4000 Rbd. rede Sølv og samme Aar afkøbte Stedfaderen 79 Td. Hrtk. Fæstegods samt 6 Kirketiender for 2000 Rbd. Sølv. Da en Del af de tidligere Fæstebønder ikke kunde klare sig som Selvejere, blev en Del af disse Fæstere igen, og i 1834 var Gaarden atter komplet. Tang, der var en dygtig Landmand, forbedrede Gaarden meget ved Mergling og Dræning (med Drænrør fra eget Teglværk), saavel hvad Driften angik som Bygningerne; efter hans Død i 1868 overtoges Nørre Vosborg, som i 1850 havde 45 Td. Hrtk., 200 Td. Hrtk. Fæstegods og 9 Td. Mølleskyldshrtk., af Enken, Fru Marie T., f. Fenger; hun frasolgte en stor Del af Fæstegodset, dels som Arvefæste, dels som Selveje, hvorefter hun i 1878 solgte Nørre Vosborg samt Skærum Mølle med Teglværk m. m., Nørre Tang Avlsgaard, Tiender og Gods for ca. 330,000 Kr. til sin Svigersøn, Bryggeriejer Henr. Stampe Valeur, efter hvis Død i 1880 Enken, Fru Christine V., f. Tang, overtog Gaarden, som hun i 1923 overdrog til to Søsterbørn Anna Tang Barfod og P. N. Andr. Tang Barfod; senere er Gaarden overtaget af sidstnævnte, medens Søsteren nu har Villaaen »Vosborglille«.

SKÆRUM MØLLE OG VOSBORG TEGLVÆRK, Ulfborg Sogn, Komm. og Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Fabrikant L. L. Villemoes, Postfb. og nærmeste St. Vem, Afst. 1 km, 23½ km til Holstebro og 28½ km til Ringkøbing, Tlf. Vem 34.

Matr.-Nr. 10 m. fl. af Nr. Vosborg og 17b af Bur, samlet Areal 92,5 ha, deraf 71 Ager, 15 Eng, 3,5 Have, Grund og Gaardsplads, 3 ha andre Arealer og desuden under Ejendommen 124 ha Skov og 66 ha Hede (Stenumgaard Plantage), der er særskilt vurderet, Hrtk. 12 Td. o Skp. 2 Fdk. 2 Alb.; Ejdkv. 140,000 Kr. (150,000), Jordv. 45,200 Kr. (50,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 234,230 Kr., Løstret i »Danmark« for 100,300 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Vandturbinen).

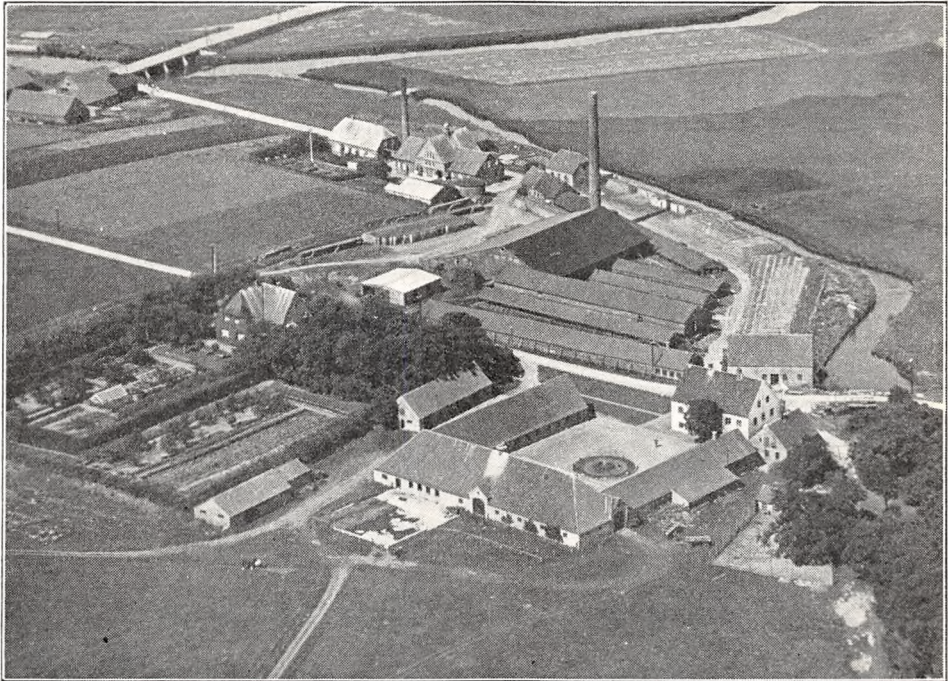
Skærum Mølle og Vosborg Teglværk ligger 1 km Syd for Vem St. med Indkørsel fra Landevejen Ringkøbing—Lemvig; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Hede og Plantage, som ligger ca. 2 km fra denne, bestaar overvejende af Sandmuld paa Lerunderlag, dog findes der ogsaa Ler til Anvendelse i Teglværket. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er nærmest Haardbundseng paa Sandunderlag. Af Plantagens Bevoksning er Halvdelen ca. 50 Aar gl. Gran, Resten ca. 30-aarig Fyr.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 125 Sække Superf., 40 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Skærum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket en »Islænder«, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Der holdes 15 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Skærum Mølle har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Sognevejen (ikke helt solret), er opført omkring Midten af forrige Aarh. af hvidpudset Grund-

Skærum Mølle og Vosborg Teglværk.

mur i 2 Etager og tækket med Tegl; den indeholder en køn, herskabelig Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført i 1928, bygget af røde Sten og tækket med Tegl, er moderne indrettet; af Længerne er der Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i den hvidpudsede Længe mod Syd; desuden Vest for Gaarden en Svinestald, der er tækket med Tegl ligesom en Redskabs- og Maskinbygning Syd for denne. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk; Vandmøllen og Mølleriet er nu nedlagt, og de to Turbiner anvendes som Drivkraft for Elektricitetsværket.

Til Ejendommen hører endvidere en Villa, der ligger i Haven Vest for Gaarden og er opført i 1913; den indeholder ligeledes en herskabelig Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder.

Teglværket med Bygninger m. m., som ligger Nord for Sognevejen — mellem denne og Aaen — er anlagt i 1880; det har Ringovn og drives ved Elektricitet fra eget Værk; den aarlige Produktion er ca. 2 Mill. Mursten og Drænrør.

Ejendommen ligger kønt ved Lilleaa.

Skærumgaard tilhørte i Middelalderen Tvis Kloster, skænket til dette af Prins Buris; ved Reformationen inddrog den ligesom Kloret (se dette) af Kronen, der i 1537 forlænte dette m. m. til Biskop Oluf Munk, som samme Aar skødede Skærumgaard til Knud Gyldenstjerne til Nørre Vosborg; da Kloret og Skærumgaard m. m. først i 1547 af Kronen skødedes til Biskoppen, stadfæstede Kronen i 1550 Overdragelsen af Skærumgaard til Knud Gyldenstjerne, og siden har Skærumgaard vistnok hørt under Nørre Vosborg til den nyere Tid.

Ved Gaarden var der i Middelalderen et Kapel og en hellig Kilde, men i 1553 befalede Kongen Knud Gyldenstjerne at nedbryde Kapellet; paa dettes Plads, hvor enkelte af Grundstenene endnu ses, staar en romansk Fontæne-Kumme, og paa Pladsen er rejst en Sten, paa hvilken der staar, at Pladsen er fredet af E. Tang. Plantagen, som omgiver Stedet og Stenen, er plantet i 1878—79. I 1905 solgte Enkefru Christine Valeur, f. Tang, Ejendommen med 166 ha, deraf 90 Ager, ca. 20 Eng og 55 Hede med 12 Td. Hrtk. for 85,000 Kr. til N. Villemoes, der havde haft den i Forpagtning siden 1879, og efter ham overtoges den i 1913 af Sønnen, den nuværende Ejer. Den tidligere Laksegaard ved Møllen er nu nedlagt. Ved Udstykningen af Stenum Hovedgaard i 1922 købte L. L. Villemoes dennes Plantage (124 ha), der som foran nævnt er særskilt vurderet til Ejendomsskyld.

ULFBORG GL. PRÆSTEGAARD, Ulfborg Sogn, Komm. og Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Jens Jørgen Christensen, Postfb. og nærmeste St. Ulfborg, Afst. ca. 4 km, til Holstebro 18½ og til Ringkøbing 24½ km, Tlf. Ulfborg Kirkeby 18.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af den nordlige Del, 2a af den mellemste Del og 24f af den nordøstlige Del af Ulfborg, samlet Areal 65,6 ha, deraf 50 Ager, 13,5 Eng og Græsningsjord, 1,1 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 3 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; Ejdkv. 62,000 Kr. (71,000), Jordv. 37,500 Kr. (41,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Ulfborg gl. Præstegaard ligger Øst for Ulfborg Kirkeby ved Vejen til Landevejen Holstebro—Ringkøbing (nær Landevejen); af Arealet er 33 ha samlet ved Gaarden, 14 ha i ét Stykke og Resten paa 3 forskellige Steder; Jorden er god Sandmuld, stedvis paa Ler-, men dog overvejende paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er kalket af den nuværende Ejer. Engarealet, væsentlig Gest-Eng, er af jævn god Beskaffenhed, Skovens Bevoksning Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 35 Kalig. og 20 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25—30 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer (om Sommeren dog 80 Stkr.), er af blandet Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb; Mælken leveres til Skærum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5—6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. ca. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 200—220 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Der holdes 8 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 350 Høns.

Ulfborg gl. Præstegaard har grundmurede ældre Bygninger, tækket med Rør og Straa. Af de 4 Længer, der er sammenbygget i en lukket Gaard, ligger det lange Stuehus mod Nord til den gl. Have; paa den vestlige Gavl af dette staar Aarstallet 1771, og det er formodentlig opført dette Aar; den vestlige Sidefløj rummer Værelser til Folkene, Vognport, Heste- og Ungkvægstald, den østlige, som har Gennemkørselsport, Ko- og Svinestald. Længen mod Syd, Laden (og Hønsehus), har Vindmotor paa Rygningen og er udvidet i en Sidelænge mod Syd; desuden Øst for Gaarden et Redskabshus. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og foruden Vindmotoren benyttes der Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner.

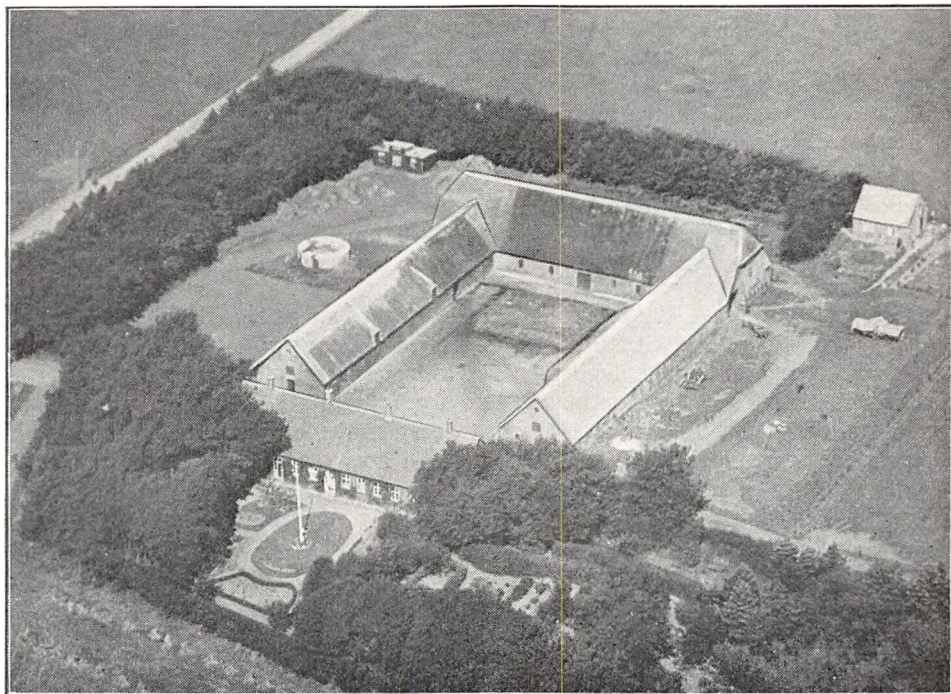
Ulfborg gl. Præstegaard solgtes i 1902 af Staten (Kirkeministeriet) til Kristen Simonsen Jepsen, der havde været Forp. af Gaarden siden 1895; efter hans Død i 1906 overtoges den af Enken, Fru Johanne Cecilie Jeppesen, som i 1917 overdrog den til sin Stedsøn, den nuværende Ejer. (Der er i indeværende Aarh. frasolgt ca. 4 ha.)

ULFBORG KÆRGAARD, Ulfborg Sogn, Komm. og Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Prpt. J. V. Pind, Postfb. og nærmeste St. Ulfborg, Afst. 6 km, 18½ km til Holstebro og 26 km til Ringkøbing, Tlf. Ulfborg Kirkeby 33.

Matr.-Nr. 11a m. fl. af den mellemste Del af Ulfborg og Halvdelen af 2d af den sydlige Del af Ulfborg, samlet Areal 189 ha, deraf 124 Ager, 8,3 Plantage, 54,5 Hede og 2,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 6 Skp. 0 Fdk. ¼ Alb.; Ejdkv. 90,000 Kr. (85,000), Jordv. 49,000 Kr. (51,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf.

for 68,000 Kr., Løsøret i Jydsk Brandf. for 95,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Ulfborg Kærgaard ligger Nordøst for Ulfborg St. og har Indkørsel fra den offentlige Vej, som fra Ulfborg Kirkeby fører til Lystlund; Agermarken og Plantagen er samlet ved Gaarden, medens Heden ligger særskilt lidt derfra; af Agermarken er Halvdelen god Sandmuld paa Sandunderlag, den anden Halvdelen lav humusblandet Jord. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (44 ha er drænet af den nuværende Ejer), der er merglet fra ældre Tid, og den nuværende Ejer har nymerglet ca. 42 ha. Plantagens Bevoksning er Naaletræ, ca. 40 Aar gl.; de to Trediedele er Hvidgran og kan give Tømmer.

Ulfborg Kærgaard.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift, der senere vil blive inddelt i to 8 Marks Drifter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 130 Sække Superf., 60 Kalig. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50—60 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, den renses nu for Tuberkulose (over Halvdelen er rensed), Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 125 kg aarlig, Mælken leveres til Ulfborg Sogns Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 14 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 103 Svin aarlig. Der holdes 12 Faar og 1 Væder; Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Ulfborg Kærgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store gl. Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Rør, er der Værelser til Folkene, Heste-, Kalve- og Svinestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden

Nordøst for Gaarden en Fodermesterbolig, Øst for en Hjelms med Tag af Pandeplader, opført i 1935, Vest for Gaarden et Hønseshus og Øst for Hovedbygningen et Brændehus, de to sidste opført af Træ og tækket med Tagpap. I Kostalden er der ildfast Loft af Jernbjælker og Lægter, dækket med Ler.

Ulfborg Kærgaard ejedes i forrige Aarh. af J. Chr. Eriksen, der i 1880 overdrog den til Anton Hansen Bech; han overdrog den i 1902 til Chr. Bjerg Refsgaard, Gaarden var da paa 225 ha med godt 9 Td. Hrtk.; han solgte den i 1912, og Gaarden skiftede nu Ejer gentagne Gange de følgende Aar, ligesom der frasolgtes en Del Jord; i 1921 købtes den af Østergaard Nielsen, der i 1923 solgte den til Erik Duusgaard; efter ham overtoges den i Marts 1928 af Jydsk Land-Hypotekforening, som i Juli 1932 solgte den for 118,000 Kr. til den nuværende Ejer, der havde bestyret Gaarden, siden den overtoges af Hypotekforeningen.

VESTER HOLM, Ulfborg Sogn, Komm. og Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Chr. Sand Korsgaard, Postfb. og nærmeste St. Ulfborg, Afst. 2 km, til Holstebro 19 og til Ringkøbing 24 km, Tlf. Ulfborg Kirkeby 7.

Matr.-Nr. 6a m. fl. af den nordlige Del og 39 af den sydlige Del af Ulfborg, 119 af Staby og 33 af Pallesbjerg, samlet Areal 152,2 ha, deraf 66,5 Ager, 16,5 Eng og Græsningsjord, 1,2 Skov, 66,5 Hede og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 4 Skp. o Fdk. 2¾ Alb.; Ejdskv. 80,000 Kr. (88,000), Jordv. 44,300 Kr. (49,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 73,000 Kr.; Lys og Kraft fra Ulfborg Elektricitetsv.

Vester Holm ligger mellem Ulfborg Kirkeby og Ulfborg St. med Indkørsel fra Landevejen Holstebro—Ringkøbing; af Arealet er 63 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger skilt herfra, deraf Heden 7 km fra Ejendommen; Jorden er dels Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag, dels Brunjord (opdyrket Fjordbund) paa et Underlag af smaa Sten og Muslingskaller. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, den gamle Agermark er drænet, den opdyrkede Fjordbund naturlig sund Jord, hele Arealet er merglet, for en Del af den nuværende Ejer. Engen er Tørveeng, som afgiver gode Tørv til Brændsel, Skovens Bevoksning Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 15 Kalig. og 10 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 34 Malkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Ulfborg Sogns Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 10 jydsk Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 9 præmierede Følhopper, som alle er holdt til Hingst, og der tillægges 4—6 Føl aarlig; der er paa Gaarden tillagt og opdrættet flere gode Hingste. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 88 Svin aarlig. Der holdes 8 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

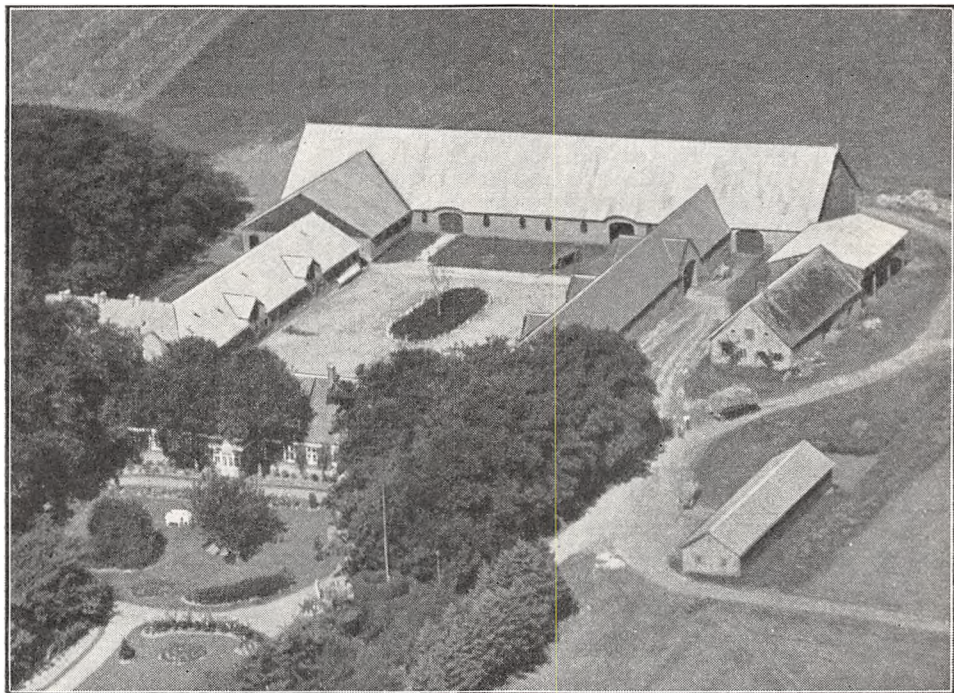
Vester Holm har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført efter en Brand i 1926, har Tag af Pandeplader og er moderne og velindrettede; af Længerne er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den østlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Vest for Hovedbygningen en Længe, som rummer Stald til Søer samt Brændehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Vester Holm har sammen med Øster Holm og den nu udstykkede Nørre Holm tidligere udgjort en større Ejendom, der i 1688 ved Christian d. Femtes Matrikel havde 22 Td. Hrtk.; det var en gl. Selvejergaard, som paa Christian d. Tredies Tid ejedes af Herredsfoged Oluf Simonsen, hos hvem Kongen engang overnattede. Navnet »Holm« antages at hidrøre fra, at Jorderne tidligere har dannet en Holm i en Arm af Nissum Fjord, der siden — ved Landets Hævning — er blevet tørlagt, saa Holmen er forsvundet som saadan. Vester Holm ejedes i forrige Aarh. af Peder Kristen Holm, efter hvem den overtoges af Sønnen Jeppe Holm; efter hans Død i 1900 overtoges den af Enken Maren Holm, som i 1910 solgte den til den nuværende Ejer; Gaarden var da paa ca. 130 ha med godt 7 Td. Hrtk., men under Verdenskrigen har den nuværende Ejer tilkøbt ca. 22 ha ad flere Gange for at afrunde og samle Jorderne, og Gaarden fik derved sit nuværende Areal.

VIUMGAARD, Ulfborg Sogn, Komm. og Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Prpt. J. Skak-Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Ulfborg, Afst. 6 km, 16½ km til Holstebro og 27 km til Ringkøbing, Tlf. Ulfborg Kirkeby 15.

Matr.-Nr. 10a m. fl. af den nordlige Del og 19a m. fl. af den mellemste Del af Ulfborg samt Nr. 43c af Sdr. Vosborg, samlet Areal 219,5 ha, deraf 151 Ager, 9 Eng, 41,4 Plantage, 15,6 Hede (deraf er en Del nu opdyrket) og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 13 Td. 5 Skp. o Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 136,000 Kr. (146,000), Jordv. 79,300 Kr. (87,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 118,400 Kr., Løsoeret i Jydsk Brandf. for 130,000 Kr.; Lys og Kraft fra Ringkøbing Højspændingsv.

Viumgaard.

Viumgaard ligger Nordøst for Ulfborg Kirkeby og har Indkørsel fra Landevejen Holstebro—Ringkøbing; Ager og Eng er samlet ved Gaarden, medens Hede og Plantage ligger ca. 5 km fra denne; Agermarken er god Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet af den nuværende Ejer. Engen er af god Bonitet paa Haardbund, Plantagens Bevoksning Gran og Fyr.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift med lidt Frøavl af Kløver og Rajgræs: 1. Havre, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs til Løsdrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 40 Kalig. og 90 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 70 Malkekøer, 3 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er næsten helt renset for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken sælges til Sønderlands Mejeri i Holstebro, som videresælger den i Byen.

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svine-

besætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret 4—500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 130 Svin aarlig. Der holdes 11 Moderfaar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Viumgaard har grundmurede store, gode Bygninger. Den anselige Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store kønne Have, har Frontspids — udvidet til Siderne med et Mansardparti — samt lukket Veranda med Altan til denne og Tegtag; den indeholder en stor herskabelig Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. To mindre Sidebygninger til Hovedbygningen er ligeledes tækket med Tegl; af disse er der Garage i den østlige og Bryggers i den vestlige. Af Avlsbygningerne, som overvejende har Tag af Pandeplader og Tegl, er der Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende en Svinestald med Svinene i 2 Etager udgaar som en Sidelænge mod Vest; Kostaldlængen er for øvrigt delt i 2 Afsnit med en Gennemkørsel til og fra Gaarden imellem, og det nordlige og brede Afsnit af Stalden er sammenbygget i Vinkel med Gaardens nordlige Længe, Laden; desuden Øst for Gaarden og Hovedbygningen en Hjelms og 2 Redskabs- og Maskinhuse, af hvilke det ene op til den sydlige Gavl af Hjelmen er tækket med Straa, og Vest for Hovedbygningen et Brændehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, støbt Loft i Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Viumgaard ejedes fra 1843 som Arvefæstegaard af Landvæsenskommissær, senere Jægerm. og Toldkontrollør N. F. S. Koefoed; han solgte den i 1855 med 172 ha, godt 9 Td. Hrtk. samt Besætn. (48 Køer m. m. og 6 Heste) og Invt. for 17,000 Rd. til Forv. N. Saabye; fra ham købtes den i 1866 paa Auktion med samme Tilliggende samt Besætn. og Invt. for 15,000 Rd. af L. W. Jensen til Udstrup, der overdrog den til sin Søn N. Schack Jensen; han, som ejede Gaarden i en meget lang Aarrække, øgede Arealet og Hrtk. til det nuværende ved Tiløb af Jord og opførte i Aarene 1868—72 nye Bygninger paa Gaarden; efter ham overtoges den i 1918 af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

SØNDER VOSBORG, Ulfborg Sogn, Komm. og Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejerinde Enkefru Kirstine Ørts, Postfb. Ulfborg, nærmeste St. Vem, Afst. ca. 4 km og 20 km til Holstebro, Tlf. Ulfborg Kirkeby 17.

Matr.-Nr. 1 m. fl. af Sdr. Vosborg, samlet Areal ca. 218 ha, deraf 69 Ager, 22 Eng, 6 Plantage, 2 Have og Gaardsplads og 119 ha Hede, Hrtk. 7⁵/₈ Td.; Ejdkv. 59,000 Kr.

Sønder Vosborg, der ligger ca. 4 km Syd for Vem St. tæt Øst for Landevejen Ringkøbing—Lemvig, har Indkørsel fra denne; de jævne Jorder ligger nær Gaarden, Engene dog ved Nissum Fjord. De grundmurede Bygninger, som overvejende er tækket med Rør og Straa, er bygget i 1879—82. Hovedbygningen, der er opført i 1882 lidt Nord for det ældre Voldsted, ligger mod Syd til den frodige Have, som gennemskæres af de gl. Voldgrave; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne er Kostalden tækket med Asbest.

Sønder Vosborg er udskilt fra Nørre Vosborg omkring Midten af det 16de Aarh. Sidstnævnte Gaard (se denne) ejedes paa Reformationstiden (1536) af Rigrd. Predbjørn Podebusk, efter hvis Død i 1541 den arvedes af Datteren Jyttes anden Mand, Biskop Knud Gyldenstjerne, og af Gregers Holgersen Ulfstand, en Søn af Datteren Anne Podebusk; i Stedet for at blive i Sameje om Nørre Vosborg enedes de om at dele denne i to, og sidstnævnte overtog da i 1548 Sønder Vosborg (saa vidt vides opførtes Bygningerne til Sønder Vosborg ude i Strandengene, hvor Nørre Vosborg ligeledes laa oprindelig, men ligesom denne efter en Overlevering ødelagdes ved en Stormflod i 1532, saaledes skal det ogsaa være gaaet Sønder Vosborg i 1593, og Gaarden flyttedes da ind paa højere Land mod Sydøst, hvor Voldstedet ses lidt Syd for den nuværende Gaard). Sønder Vosborg ejedes derefter i Hundrede Aar inden for Slægten Ulfstand, indtil Fru Margr. Ulfstand, Enke efter Mogens Juel til Juellingsholm, i 1648 solgte den med 66 Td. Hrtk. samt Gods til Erik Juel til Hundsbæk (Fader til Søhelten Niels Juel og dennes yngre Broder, Statsmanden, Baron Jens Juel), efter hvis Død i 1657 den overtoges af Sønnen Claus Juel; efter hans Død i 1673 kom den senere til Generalmajor Herm. Frans v. Schwanewede, der i 1687 ogsaa købte Nørre Vosborg; han, der var fra Bispedømmet Bremen, udmærkede sig navnlig under den skaanske Krig som en dristig Kriger og Snaphane-Fører. Efter hans Død i 1697 overtoges Sønder Vosborg af Enken, Christence Dyre (fra Sindinggaard), efter hvis Død i 1705 den arvedes af deres 3 Døtre, af hvilke den ene, Cathr. M. v. S., med sin Mand, Kapt. Tønne Sehested, senere blev Eneejer; de solgte den i 1718 med 39 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 52 Td. Tiendehrtk. og 208 Td. Hrtk. Fæstegods til Peder Lassen til Rødslet, som øgede Fæstegodsstet til 239 Td. Hrtk.; ved Skifte efter ham i 1738 udlagdes den for 18,000 Rd. Cour. til Sønnen Math. Lasson til Bjørnsholm, der i 1747 solgte Sønder Vosborg til Frans Linde til Pallesbjerg

(en Søn af den rige Chr. Linde); han afstod den tillige med flere Gaarde i 1757 til sin Sviger-søn Chr. Daniel Friedenreich til Palstrup, som i 1771 overdrog den m. fl. Gaarde til Sønnen Chr. Linde F. Paa Auktion over hans Dødsbo købtes den i 1786 med 39, 60 og 266 Td. Hrtk. af de to Brødre Søren og Peder Tang, der samtidig ogsaa købte Nørre Vosborg; i 1789 solgte de Sønder Vosborg med samme Tilliggende for 39,300 Rd. Cour. til Schack Halchus de Hoffmann, der i 1794 fik kgl. Bevilling til at frasælge Godset og udparcellere af Hovedgaarden, uden at denne mistede sin Frihed som saadan; efter hans Død solgte Enken, Ingeborg de Hoffmann, Gaarden med 39, 57 og 179 Td. Hrtk. for 50,200 Rd. Cour. til et Spekulations-Konsortium (Byfoged Jørg. Tranberg m. fl.), som frasolgte det meste af Godset og efter en ny Tilladelse af 1799 udparcellerede Gaarden, hvorefter de samme Aar solgte den tilbageværende Hovedparcel med $3\frac{3}{4}$ Td. Hrtk. m. m. (ialt 8 Td. Hrtk.) samt $18\frac{1}{2}$ Td. Tiendehrtk. for 11,900 Rd. Cour. til et andet Konsortium, der fortsatte med Gaardens Opløsning, hvorefter det solgte Hovedparcellen, som ved en Omregulering var blevet paa ca. 5 Td. Hrtk. (Skøde 1802) til Forp. Chr. Stenum; efter hans Død i 1823 overtoges den af Sønnen H. Chr. Stenum, efter hvis Død i 1864 Sønder Vosborg, der i 1850 havde $7\frac{1}{2}$ Td. Hrtk., overtoges i Sommeren 1865 af en Brodersøn Chr. Stenum; han solgte den i 1928 til J. Løgstrup, som i 1930 solgte den til J. Ørts, efter hvis Død i 1934 den overtoges af Enken, Fru K. Ørts, den nuværende Ejerinde.

ØGELSTRUP, Raasted Sogn og Komm., Ulfborg Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer A. Lauritsen, Postfb. og nærmeste St. Vem, Afst. 3 km og 16 km til Holstebro, Tlf. Vem 49.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Øgelstrup, samlet Areal 215 ha, deraf 75 Ager, 36 Eng, 6 Plantage, 1 Have og Gaardsplads og 97 ha Hede, Hrtk. ca. 11 Td.; Ejdskv. 57,000 Kr., Jordv. 27,500 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Øgelstrup ligger 3 km Sydøst for Vem St. ved Vejen til Raasted Kirke og Nord for Lilleaa, langs hvilken Gaardens Enge strækker sig; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Heden, som ligger ca. 4 km fra denne, er meget uensartede, største Delen dog ret god Sandmuld paa Sand- og Grusunderlag; kun i Skrænterne mod Engen findes Ler. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (Hovedparten dog naturlig sund Jord), og der er merglet i Aarene 1910—30. Engen er af god Bonitet (humusblandet Jord); en Del er nu kultiveret og kan dyrkes. Plantagens Bevoksning er Gran og Fyr.

Jorden dyrkes i to 5 Marks Drifter, paa den bedste Del 1 Skifte med Roer, 3 Skifter med Korn og 1 Skifte med Kløver og Græs, paa den ringere Del 1 Skifte med Roer, 2 Skifter med Korn og desuden et 2-aarigt Græsleje; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 40—50 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 35—40 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, der fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3911 kg med 3,84 pCt. Fedt og godt 169 kg Smør, Mælken leveres til Skærum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 67 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar; Fjerkræholdet er ca. 400 Høns (Krydsning af hvide Italienerne og R.I.R.).

Øgelstrup har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Den 3-fløjede straatækte Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, som strækker sig ned mod Aaen, er opført i 1800. Hoved- eller Midterfløjen indeholder en stor god Bolig; af de 2 korte Sidefløje rummer den vestlige Værelser til Folkene, den østlige Bryggers, fra hvilken der udgaar en Sidebygning mod Øst, som rummer Tørvehus. Af Avlsbygningerne, der overvejende er opført i 1910—11, er de 3 sammenbyggede Hovedlænger tækket med Tegl; af Længerne rummer den østlige Sidelænge Kostald, den vestlige Heste- og Svinestald og Længen mod Nord Lade; desuden Vest for Gaarden en Svinestald og Øst for et Hønsehuse, begge opført af Træ og tækket med Tagpap. I Kostalden er der murede Hvælvinger og Jernbjælker, og Gaarden har Petroleumsmotor som Drivkraft til Vandværk og de faste Maskiner.

Øgelstrup nævnes allerede som Hovedgaard omkring Midten af det 14de Aarh.; den ejedes da af Palle Juel, inden for hvis Slægt den blev i det følgende Par Hundrede Aar (se under Udstrup,

under hvilken den laa i en længere Aarrække, saaledes endnu ved vor første Matrikel 1662—64, men den var da med 23 Td. Hrtk. bortfæstet til en Bonde. Kort efter kom Øgelstrup til Enke efter Raadmd. Mort. Mikkelsen i Kbhvn., der solgte den til Ridefoged Th. Andersen Wendtzell, som ejede den i 1666; senere, i 1683, købtes den af den rige Chr. Linde, der lagde den ind under Nabogaarden Stenumgaard, som han havde købt nogle Aar i Forvejen og gjort komplet med Fæstegods; under denne laa den snart som Fæste, snart som Forpagtning. Efter Matriklen af 1688 havde den nu kun 11 Td. Hrtk. Omkring Midten af det 18de Aarh. havde Chr. Wad den i Fæste; efter hans Død i 1754 overtoges den af Sønnen Niels W., der senere købte Gaarden, og efter hvis Død i 1797 den overtoges af Enken, Mette Tang. Senere overtoges den af Sønnen Laur. Wad, fra hvem den i 1824 under Landbrugskrisen paa Auktion købtes for 2710 Rbd. rede Sølv af O. A. la Cour (se Aabjerg og Timgaard); han solgte den i 1827 til Svogeren Lars Jepsen, efter hvis Død den overtoges af Enken Maren, f. Strandbygaard. Øgelstrup, som efter vor sidste Matr. blev sat til 13½ Td. Hrtk., overtoges efter hendes Død i 1857 af Sønnen Bartholin Jepsen, der i 1862 solgte den til Chr. Lauritsen, efter hvem den i 1917 overtoges af Sønnen A. Lauritsen, den nuværende Ejer.

STENUM HOVEDGAARD, Raasted Sogn og Komm., Ulfborg Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Joh. Jensen, Postfb. og nærmeste St. Vem, Afst. 3 km og 16 km til Holstebro.

Til Gaarden, der ligger Øst for Vem St. ved offentlig Vej, hører et Areal af 55 ha, deraf 39 Ager, 13,5 Kær og 2,5 Have og Gaardsplads. Hovedbygningen, som er opført i 1810, er af Egebindingsværk og tækket med Rør ligesom den grundmurede Svinestald; den grundmurede Ko- og Hestestald samt Lade, der er nyopført, er tækket med Pandeplader.

Stenum Hovedgaard er en gl. Hovedgaard, der i Begyndelsen af det 16de Aarh. ejedes af Niels Lauridsen Skadeland; han skødede den i 1512 til Rigsrd. Niels Clemmensen, hvis Navn som Ejer er knyttet til saa mange af denne Egn's større Gaarde (se Store Blæsbjerg, Lindtorp m. fl.); efter Reformationen ejedes Gaarden af Jakob Vognsen, der efterfulgtes af Sønnen Jens V. og denne af sin Søn Mikkel V., hvis to Døtre Margr. og Anne Vognsdatter i 1635 solgte den til Fru Ide Lange til Nørre Vosborg; hendes Datter Susanne Juel bragte senere Gaarden, som i 1638 havde 24 Td. Hrtk., til sin Mand, Amtmd. Erik Qvitzow (se Udstrup), der i 1652 solgte den til Ove Juels Enke, Fru Elsebe Juel til Bruusgaard (i 1662—64 ved vor første Matrikel hørte der 86 Td. Hrtk. Bønderfæstegods til Stenum); ved Indførsel hos hende kom den i 1670 for 3764 Rd. til den rige Holstebro-Handelsmand Christen Linde (se Volstrup), der, for at selve Hovedgaarden kunde blive skattefri, tilkøbte Bønderfæstegods, saa denne blev komplet (mindst 200 Td. Hrtk. Fæstegods inden for en Afstand af 2 Mil fra Gaarden); efter ham, der døde i 1706, overtoges den af Sønnen Frans Linde, som i 1757 overdrog den til sin Dattersøn Chr. Daniel Friedenreich til Palstrup; han overdrog den i 1771 til sin Søn Chr. Linde Friedenreich, efter hvis Død den af Boet i 1786 solgtes ved Auktion med 20½, 31 (Tiendehrtk.) og 220 Td. Hrtk. Fæstegods for 31,200 Rd. Cour. til Niels Wad til Øgelstrup, som efter Bevilling af 1799, uden at Hovedgaarden mistede sin Frihed, frasolgte en Del af Godset; efter hans Død i 1797 overtoges den af Sønnen Chr. Wad, fra hvem den under Landbrugskrisen udlagdes til Statsgælds-Direktionen, hvorefter den i 1825 med 22 Td. Hrtk., deraf de 5½ ufri, for 1800 Rbd. rede Sølv skødedes til Niels Jensen Vejrup; han afstod den i Begyndelsen af 1840'erne til Sønnen Chr. Hansen Nielsen, der i 1879 overdrog den til Sønnen Niels Christensen; han solgte den i 1889 med 580 ha, deraf ca. 75 ha Ager, godt 80 Eng, Kær og Mose, 124 Skov og 300 ha Hede, til Entreprenør, senere Direktør Gregers Kirk, som i 1918 solgte den til Fabrikant F. Hammer, Tommerup, og Direktør J. P. Jensen, Aarhus; de følgende Aar skiftede Gaarden nu Ejer flere Gange, til den i 1922 blev udstykket af Kreaturkommissionær Th. Sørensen, Holstebro, der solgte Skoven eller Plantagen til L. L. Villemoes, Skærum Mølle; Resten solgtes til omboende, medens der ingen selvstændige nye Brug oprettedes; den tilbageværende Hovedparcel med Bygningerne kom til Filip Filipsen og senere til Brødrene Petersen, af hvilke den nuværende Ejer købte den i 1934.

STORE HESTBJERG, Idum Sogn og Komm., Ulfborg Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer J. Hestbjerg, Postfb. og nærmeste St. Holstebro, Afst. 8 km, Tlf. Idum 10.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af østlige Del af Idum, samlet Areal 136,8 ha, deraf 112,6 Ager, 7,7 Eng, 5,5 Skov, 4 Mose, 5 Hede og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 3 Skp. 3 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 80,000 Kr. (87,000), Jordv. 54,000 Kr. (57,000);

Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 57,301 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Store Hestbjerg ligger i Hestbjerg By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft af god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet nymergles for Tiden. Engen, der er af god Beskaffenhed, nærmest Brunjord, ligger ved den østlige Side af Marken; en Del af den er Vandingseng, den øvrige Del Kultureng. Skovens Bevoksning er blandet Løvtræ og Gran; den anlagdes midt i 1880'erne med Bjergfyr, men efterhaanden som denne er hugget, er der erstattet med Gran og Eg.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Dels Rug, dels Havre, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 7 Kalig. og 15 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 2 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Enighed« i Idum.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 60 Høns.

Store Hestbjerg har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store Have, har stor Frontspids til denne og er tækket med Tegl; den er opført i 1920 og indeholder en stor god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den vestlige Sidelænge, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, de er begge tækket med Straa; den østlige Sidelænge, der rummer Vognport, Værelser til Folkene, Heste- og Ungkvægstald, er tækket med Spaan ligesom den sydlige Længe, Laden; desuden Vest for Hovedbygningen en Længe, tækket med Tagpap, den rummer Svinestald og Garage; endvidere inde paa Gaardspladsen nær Laden Gaardens Vindmotor. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, der benyttes Vind- og Petroleumsmotor til Drift af de faste Maskiner, og Ejendommen har eget Vandværk.

Store Hestbjerg laa tidligere længere mod Øst nede i Dalen (mod Grydeaa), men flyttedes i 1803 af den daværende Ejer Kristen Andersen op paa sin nuværende Plads; efter hans Død ægtede Enken senere Lars Hestbjerg, efter hvem Gaarden overtoges af Stedsønnen Jens Krestensens; efter hans Død overtoges den af Enken, der senere, i 1871, afstod den til Svigersønnen Berthel (Hestbjerg) Henriksen, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den Okt. 1905.

KROGSDAL, Nørre Felding Sogn og Komm., Ulfborg Hrd., Holstebro Retskr., Ringkøbing A., Ejer Købmand P. C. Rørsgaard, Vem, Postfb. Nr. Felding, nærmeste St. Holstebro, Afst. 3 km, Tlf. Holstebro 512 (Bestyreren).

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Krogsdal, samlet Areal 131,3 ha, deraf 96 Ager, 5,5 Eng, 27,5 Skov og 2,3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 1¾ Alb.; Ejdskv. 90,000 Kr. (98,000), Jordv. 55,000 Kr. (59,000); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 50,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Krogsdal ligger 3 km Syd for Holstebro og har Indkørsel fra Landevejen Holstebro—Skern; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld, overvejende paa Sandunderlag, dog stedvis sandblandet Ler. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft alm. god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt sund Jord), der er formentlig merglet fra ældre Tid. Engen er humusblandet Jord, Skovens Bevoksning blandet, Løvtræ og Gran.

Gaarden drives af Ejeren ved Bestyrer A. Hartvigsen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

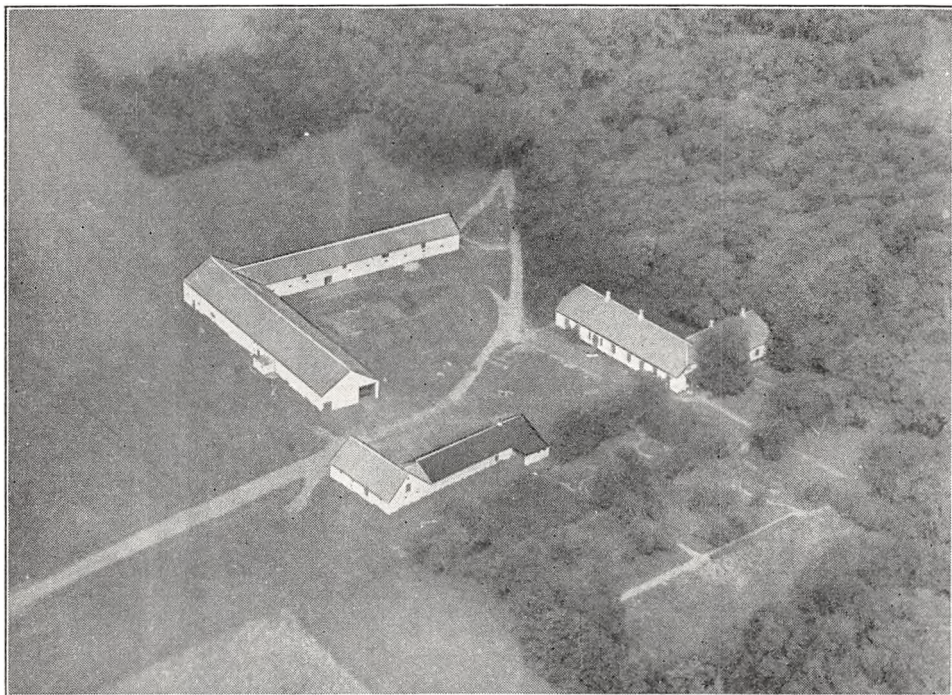
Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Nr. Felding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Der er for Ti-

den intet Svinehold; Gaarden har Kort til 52 Slagterisvin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 25 Høns.

Krogsdal Hovedbygning, der ligger mod Nord til den store Have, bestaar af en Hovedfløj med en østlig Sidefløj mod Nord til Haven, begge opført af hvidpudset Grundmur og tækket med Tegl; den er opført i første Halvdel af forrige Aarh. af den daværende Ejer Troels Smith paa gl. Fundamenter; den indeholder en god Lejlighed. Sidebygningen rummer Værelser m. m.

Avlsbygningerne, som ligger noget spredt, er opført af hvidpudset Grundmur; de bestaar af 2 Vinkelbygninger, der ligger over for hinanden, og af hvilke den østlige, som er ældre, er tækket med Tagpap; af dennes 2 Længer er der Vadskehus, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige og Hestestald samt Vognport i den korte Længe mod Syd. Den vestlige Vinkelbygning, som er opført i 1935 efter en Brand, har muret Trimpel og Tag af Asbest; af dennes Længer er der Ko- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd. Der er murede Hvalvinger

Krogsdal.

og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og Gaarden har Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner. Gaarden ligger kønt, omgivet af Have og Skov.

Krogsdal, der i den katolske Tid hørte under det nærliggende Tvis Kloster, kom ved Reformationen sammen med dette til Kronen og fra denne i 1547 til Biskop Oluf Munk (se Tvis Kloster); Krogsdal var da en Bondegaard, der senere som en Hovedgaard overtoges af Sønnen Poul Munk og efter hans Død i 1601 af Enken, Fru Elsebe Juell til Pallesbjerg; efter 1610 kom den til Rigsadmiral Mogens Ulfeld til Selsø (Sjælland), efter hvis Død i 1616 den overtoges af Sønnen Jak. Ulfeld til Nørre Karstoft, som nogle Aar senere solgte den til Fru Anne Brok til Bramslykke (Lolland); hun afstod den i 1626 til Rigsadmiralens Søn Chr. Ulfeld, og fra ham kom den senere til Broderen, Admiral Corfitz Ulfeld til Selsø, der ejede Krogsdal i 1633; senere ejedes den af Chr. Bülow Enke, Fru Anne Beck, og Svogeren Jørg. Kruse til Hjermslevgaard, af hvilke den sidstnævnte blev Eneejer i 1646; Gaarden, som i 1662 havde 45 Td. Hrtk., kom efter hans Død i 1668 senere, i 1672, til Claus Dyre til Sindinggaard, i hvis Tid den var komplet med Fæstegods; efter hans Død i 1693 overtoges den af Datteren, Jomfru Elsebe Dyre, der i 1704 afhændede den til Forp. Peder Vium, som straks solgte den til den rige Chr. Linde til Volstrup; efter hans Død i 1706 arvedes den af Svigersønnen, Major Janus Friedenreich til Palstrup (i en Overlevering fra 1712 hedder det om Krogsdal, at den i 60 Aar havde været omtrent øde og uden Bygninger); efter ham, der døde i 1755, kom den til Sønnen Chr. Daniel F. og fra ham til Sønnerne, Major Frans F. til Timgaard og Chr. Linde F. til Pallesbjerg, af hvilke sidstnævnte i 1771 overtog Broderens Halvpart af Gaarden, som i 1770 havde 19 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 17 Td. Tiendehrtk. og 264 Td. Hrtk. Bønderfæstegods; han

fraselgte en Del af Fæstegodset, hvorefter han i 1785 solgte Krogsdal ved Auktion med 19, 17 og 85 Td. Hrtk. for 12,000 Rd. Cour. til Forv. Nikolaj Wissing, der i 1796 fik Bevilling til at frasælge Resten af Godset, uden at Hovedgaarden mistede sin Frihed; efter hans Død i 1798 solgte Boet i 1799 Gaarden (som igen var blevet gjort komplet med Fæstegods) ved Auktion med 19, 17 og 219 Td. Hrtk. for 53,000 Rd. Cour. til Kbmnd. Hans Wejrup i Holstebro, Pastor Peder Randrup og Byfoged Jørg. Tranberg til Bækmark, der fraselgte Fæstegodset og efter Til-ladelse af 1802 udparcellerede selve Hovedgaarden, hvorefter de samme Aar solgte Hovedpar-cellen m. m. med 7 Td. Hrtk. ved Auktion for 4700 Rd. Cour. til Chr. Jakobsen Holst (senere Sofielund i Hjerm Sogn); han solgte den i 1803 for 7400 Rd. Cour. til P. Gjedsted til Tvis Kloster; ved hans Død gik den over til Enken, Fru Karen Kirstine Qvistgaard, og senere til Stamhusbesidder J. Jerumiens Enke, Fru Helle Sophie, f. Lüttichau, efter hvis Død Krogsdal i 1820 solgtes til senere Birkedommer, Kancellirid. Troels Smith; han var en dygtig Landmand, der merglede Jorderne, brugte Sommerstaldfodring i tørre Perioder, indrettede et Schäferi med spanske Merinos-Faar og drev Gaarden meget frem — alt med et godt økonomisk Resultat; i 1829 tilkøbte han Gaarden Staushede (Feldingholm), som var udparcelleret fra Krogsdal i 1801 og da overtaget af Præsten Peder Randrup (se ovenfor), der ejede den til sin Død i 1829. Troels Smith solgte Krogsdal i 1847 til Forp. H. Duncan, som i 1856 solgte Krogsdal for 50,000 Rd. og Staushede for 30,000 Rd. til Teglværksejer P. S. Møller, Odense, der samme Aar solgte Krogsdal med 235 ha, 17¼ Td. Hrtk., 14 Heste, 70 Køer, 10 Stkr. Ungkreaturer, Invt. og Avl for 52,000 Rd. til Prokurator P. Pedersen, Odense; han solgte den i 1860 med samme Tillig-gende, Besætn., Invt. og Indbo for 39,800 Rd. til Frk. Jebsen; senere ejedes den af W. Friese, som i 1866 solgte den med 17¼ Td. Hrtk., Besætn. og Invt. for 44,250 Rd. til J. F. A. Hinsch, der i 1874 solgte den til Enkebaronesse K. L. Elisab. Wedell-Wedellsborg, f. Scavenius; i 1897 købtes Krogsdal af M. C. Muhle, fra hvem den i 1899 overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, som i 1900 solgte den for 67,000 Kr. til »De danske Kartoffelmelsfabriker«, der paa Krogsdal i en Del Aar under den daglige Ledelse af Landbrugskandidat S. N. Lunde forsøgte at oparbejde en lønnende Virksomhed med Fremstilling af Kartoffelmel her i Landet; da dette syntes vanskeligt, solgte Fabrikerne i 1907 Gaarden med 275 ha, 18¼ Td. Hrtk. til et Interessentskab for 107,000 Kr., men senere maatte de overtage den igen, hvorefter de i 1915 solgte den til Simon Linde; i disse og de følgende Aar afhændedes henvend Halvdelen af Arealet, overvejende Eng, Kær, Mose, Plantage, Hede samt en Del Agerjord dels til omboende, dels til enkelte Husmandsbrug; Linde solgte derefter i 1923 den tilbageværende Hovedparcel for 215,000 Kr. til Godsejer Chr. N. Lind, Gersdorffslund, som kort efter mageskiftede den for Marsvinslund ved Kellerup til den nuværende Ejer.

MØLTRUP OPTAGELSESHJEM, Timring Sogn og Komm., Ulfborg Hrd., Her-ning Retskr., Ringkøbing A., Ejer: en selvejende Institution, Postfb. og nærmeste St. Vildbjerg, Afst. ca. 3 km og 15 km til Herning, Tlf. Vildbjerg 16.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Møltrup, 1br m. fl. af Heden og 3f af Trøstrup, samlet Areal 165,5 ha, deraf 122 Ager, 22 Eng, 16,5 Plantage og 5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 160,000 Kr. (165,000), Jordv. 44,000 Kr. (46,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 300,000 Kr.; Lys samt Kraft til mindre Motorer fra Timring Elektricitetsv.

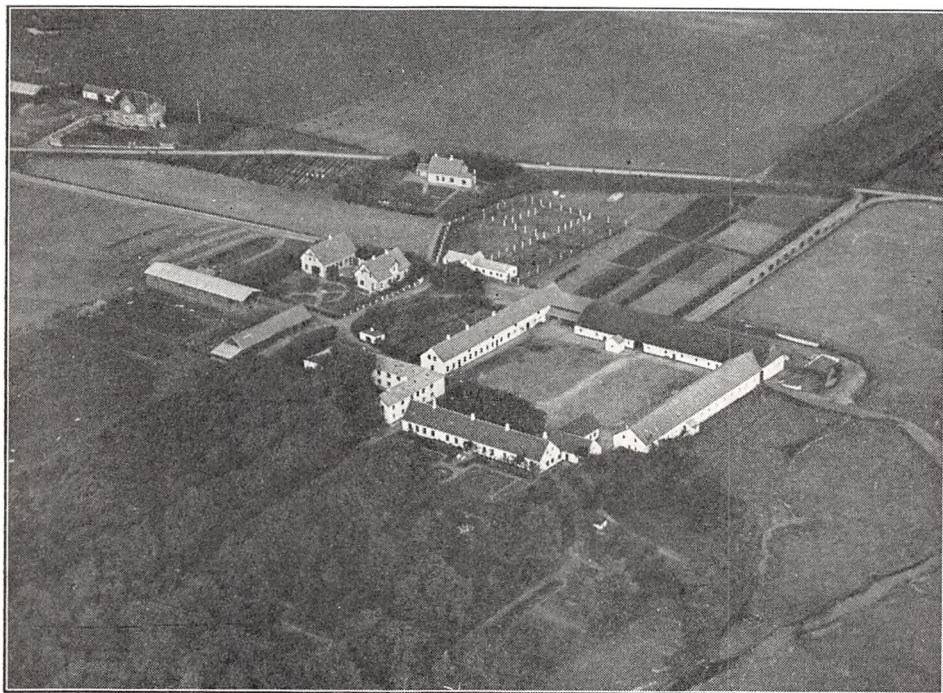
Møltrup Optagelseshjem ligger 3 km Syd for Vildbjerg St. ved Vejen til Timring; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er meget uensartede, fra stiveste Ler til letteste Sandjord, ca. Halvdelen er lermuldet Jord paa Ler- og sandblandet Lerunderlag, Re-sten Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Agermarken er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet først i 1920'erne. Engen er af god Bonitet, største Delen paa Haardbund, en Del dog Tørvejord, Plantagens Bevoksning Naaletræ, indtil 20 Aar gl.

Møltrup Optagelseshjem ledes af Forstander, Pastor P. Kastrup, Avlsbruget af For-valter P. M. Andersen; Lerjorden dyrkes i en 8 Marks Drift, deraf 2 Skifter med Roer og ét med Kløver og Græs, Sandjorden i en 7 Marks Drift, deraf ét Skifte med Roer og et 3-aarigt Græsleje. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 100 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50—60 Mælkekøer, 3 Tyre og 80 Stkr. Ungkrea-turer, er dels af jydsk, dels af Korthorns-Race (Halvdelen af hver), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og bliver nu rensat for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leve-res til Timring Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 12 jyske Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 5 Følhopper, samt en Kørehest. Svinebesætningen er for Tiden 23 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 127 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Møltrup Hovedbygning er oprindelig opført i 1777 af Chr. Linde; den ligger mod Syd til den store, kønne, gl. Have og bestaar af 3 sammenbyggede Fløje, en Hoved- eller Midterfløj, der har Frontspids mod Nord, og 2 mindre Sidefløje, opført i én Etage af hvidpudset Grundmur og tækket med Tegl; foruden Kontor m. m. rummer Midterfløjen en Lejlighed, som beboes af Fru Munck, Enke efter Optagelseshjemmets Grundlægger, afdøde Pastor Johs. Munck; i den østlige Sidefløj, som er udvidet med en Sidelænge mod Øst, er der indrettet Økonomilejlighed og Spisesal og i den vestlige Vadskeri.

Møltrup Optagelseshjem.

Af de 3 Villaer, som ligger Vest for Gaarden, indeholder den nærmeste Bolig for Hjemmets Forstander, Nabo-Villaen Bolig for en af Hjemmets Funktionærer og Villaen Nord for disse ved Sognevejen Bolig for Avlsforvalteren, der leder Avlsbruget; af de øvrige Bygninger, som er store og velholdte, opført af hvidpudset Grundmur og overvejende tækket med Cementsten, er der Sovesal i den 2-Etages Vinkelbygning Vest for Hovedbygningen.

Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som ligger Nord for Hovedbygningen, har de 2 Sidelænger muret Trimpel; af disse er der Værksteder (Smedie, Snedkeri og Husflid) og Hestestald i den vestlige, Svinestald (i 2 Etager) og Kostald i den østlige og Lade med Gennemkørselsport i den straatækte Længe mod Nord; desuden mellem denne og Hestestalden en Mellembygning med Trætrimpel, den rummer Vognport, og paa Loftet er der Tørreloft; i 1935 er der Nord for den østlige Del af Laden opført en ny Kostald med muret Trimpel (ikke med paa Billedet). Desuden inde i Gaarden foran Laden et Motorhus, Vest for Gaarden et Tørvehus, opført af Træ, Vest for dette en Hjelm med Tag af Pandeplader og Nordvest for Gaarden et Hønsehus med gennemgaaende Frontspids og Tag af Pandeplader.

Der er indlagt Centralvarme m. m., Hjemmet har eget Vandværk, der benyttes Petroleums-motor til Drivkraft for de faste Maskiner, og der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Staldene.

Møltrup er en gl. Hovedgaard, som allerede nævnes i det 15de Aarh.; saa vidt vides tilhørte den da den nu uddøde adelige Slægt Fasti (Jørg. Spliid Fasti); hans Sønesøn Jørg. Pallesen Spliid ejede den senere, i 1568 og -77, og derefter hans Døtre Helvig og Mette Spliid; efter sidstnævnte arvedes den af Helvig Skade, der i 1640 solgte den til Palle Rosenkrantz til Ørup,

efter hvis Død i 1651 den senere ejedes af Fru Susanne Krabbe, Enke efter Niels Friis til Krastrup; efter hendes Død i 1657 solgte hendes Arvinger Møltrup, som ved vor første Matrikel (1662—64) havde 24 Td. Hrtk., til Oberst Ove Blik; efter hans Død skødede hans Arvinger den i 1684 med 18 Td. Hrtk. samt 9 Bøndergaarde og en Mølle til Borgmester Claus Christensens Arvinger, der i 1685 solgte den til den rige Christen Linde til Volstrup, som fik den gjort komplet (se Indledningen). Efter hans Død i 1706 arvedes den af Sønnen Niels Linde til Kærgaardsholm (se Bind VI, Side 470—71), efter hvis Død i 1746 den i 1747 med 20 Td. Hrtk. Hovedgaardst., 33 Td. Tiendehrtk. og 272 Td. Hrtk. Bønderfæstegods samt Hovedgaarden Tanderup med 17 Td. Hrtk. solgtes af Sønnen Chr. Linde til Tirsbæk til Rud. H. Linde (senere til Rosborggaard); han skødede den i 1773 med 20, 109 og 317 Td. Hrtk. for 29,300 Rd. Cour. til sin Brodersøn, Oberst Christen Linde (se Volstrup), der efter Bevilling i 1791 til at fraselge Godset, uden at Hovedgaarden mistede sin Frihed (den første Gaard i Amtet, som erholdt en saadan Bevilling), i Aarene 1792—94 frasolgte en stor Del af Godset; efter hans Død i 1812 solgte Enken Ytte D. M., f. Grib, i 1813 Møltrup og Timring Kirke med 16½ Td. Hrtk. og 10 Td. Tiendehrtk. ved Auktion for 10,500 Rbd. Sølvværdi til Kbmd. J. Chr. Juulsgaard i Ringkøbing, som i 1825 solgte den for 1000 Rbd. Sølv til Oberst, Kmhr. A. M. W. v. Haffner; han solgte den i 1826 med 16½ Td. Hrtk. for 4000 Rbd. rede Sølv til Klædekræmmer P. Aaby Wad, efter hvis Død i 1829 Arvingerne solgte den med 18½ Td. Hrtk. m. m. for 6000 Rbd. rede Sølv til C. U. Valentiner; han solgte den i 1830 tillige med Timring Kirke (18½ og 10 Td. Hrtk.) m. m. for 4452 Rbd. rede Sølv til Gaardens Forp. Povl Aagaard, fra hvem den i 1834 kom til Jul. Crone; senere ejedes den af Brødrene Lassen, der ca. 1840 solgte den til Greve Vincents Lerche til Lerchesminde, som kostede meget paa Møltrup; han solgte den i 1884 med 16½ Td. Hrtk. samt Timring Kirke med Tiende, 16 Fæstehuse samt en Del Besætn. for 140,000 Kr. til Gaardens tidligere Forp. C. J. Lund, men maatte senere overtage den igen, hvorefter den i 1894 solgtes for 108,000 Kr. til Niels Gram (tidligere Herningsholm); fra ham kom den i 1902 med 12 Td. Hrtk. ved Tvangsauktion for 63,267 Kr. til Den vest- og sønderjydske Kreditforening, der samme Aar solgte den til A. P. Jensen, og af ham købtes den i 1912 for 120,000 Kr. af Pastor Johs. Munck med det Formaal at indrette den til et Optagelseshjem for løsladte Fanger.

Pastor Johs. Munck og Hustru, Fru Marie Munck, øvede her en barmhjertig og fortjenstfuld Gerning, der næppe var uden Bryderier paa forskellig Maade; efter Pastor Muncks Død i 1919 gik Hjemmet over til at være en selvejende Institution, der drives ved Tilskud fra Staten, forskellige Institutioner og private, og Gerningen og Hjemmets Ledelse fortsættes nu af Pastor P. Kastrup og Hustru. Der er Plads til ca. 80 Alumner, løsladte Fanger og Vagabonder, der paa én eller anden Maade er kommet paa Kant med Samfundet, de lever i, som har haft svært ved at indordne sig i dette og derved er kommet uden for Livets Solside; Hjemmet bestræber sig for at faa dem, der almindelig ikke er helt unge, til nyttige Medlemmer af Samfundet igen med en ordnet Levevis, og de beskæftiges her daglig dels ved Arbejde ved Gaardens Landbrug, dels ved forskellige Arbejder i Værkstederne, Snedkeri og navnlig ved Husflidsarbejder ved Fremstilling af Børsteverer, Maatter, Hestegrimer m. m., hvorved der tillige kan indvindes lidt af Udgifterne ved Hjemmets Drift, og disse Mennesker, for hvem det ikke lykkedes at skabe sig og bevare et eget Hjem med et lykkeligt Familieliv, kommer her ved den fornuftige og gode Behandling, de møder, til at betragte Møltrup — en af den rige Holstebro-Købmand Christen Lindes 12 Herregaarde (se Indledningen) — som et Hjem.

(Christen Linde ejede ogsaa den store Selvejergaard Tiphede 8 km Vest for Møltrup; den ejedes i 1575 af Lars Grøn til Tanderup, der da solgte den til Rigmarsk Peder Gyldenstjerne til Timgaard; i 1699 købte Chr. Linde den, den var da en Ladegaard med 10½ Td. Hrtk.; han lagde den ind under Møltrup, som den fulgte i en Række Aar; senere, i 1770, var den delt i to Gaarde.)

HIND HERRED

BROGAARD, Rindum Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Chr. Sand Holm, Postfb. og nærmeste St. Ringkøbing, Afst. ca. 1 km, Tlf. Ringkøbing 207.

Matr.-Nr. 32a m. fl. af Rindum, samlet Areal 50,5 ha, deraf 33 Ager, 5,5 Eng, 11 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 7 Skp. 1 Fdk. o Alb.; Ejdskv. 67,000 Kr. (73,000), Jordv. 29,400 Kr. (33,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 53,000 Kr.; Lys og Kraft fra Ringkøbing Elektricitetsv.

Brogaard ligger tæt Nordøst for Ringkøbing og har Indkørsel fra Vejen, som fra Landevejen Ringkøbing—Herning fører til Rindum Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Eng og Skov, som ligger ca. 2 km fra denne, bestaar af god dyb Muldjord paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet omkring 1925. Engen er af god Bonitet paa Klæg-Bund, Skovens Bevoksning Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 25 Sække Superf., 15 Kalig. og 10 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 24 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Ringkøbing Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der var tidligere intet Svinehold paa Gaarden, denne har nu Kort til 49 Slagterisvin om Aaret. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

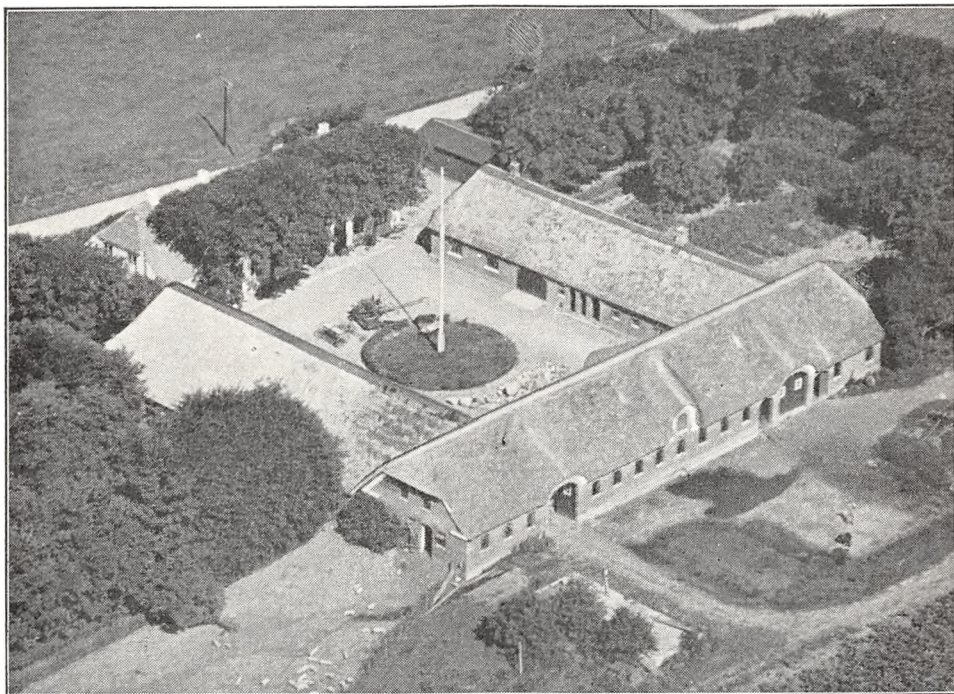
Brogaard har grundmurede nye, gode Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven (ikke helt solret), er opført i 1921, og den afløste da det gl. straaetækte Stuehus fra 1829; den bestaar af en Hovedfløj samt en kort vestlig Sidefløj; Hovedfløjen, som har gennemgaaende Frontspids med Fremspring, indeholder en stor køn Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder, og Sidefløjen rummer Bryggers m. m. De 3 sammenbyggede Avslænger, der har Tag af Asbest, er opført i 1905; af Længerne er der Fodermesterbolig og Kostald i den vestlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den østlige og Lade i Længen mod Nord. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Stalde, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet (indlagt i 1911), og der er Bolig paa Gaarden til dennes Fodermester.

Brogaard hed i ældre Tid »Broe« efter gl. Dokumenter paa Gaarden; den var da Fæste under den gl. nu udstykkede Hovedgaard »Vennergaard« i Velling Sogn; da Ejeren af denne og af Hovedgaarden Rydberg Mads Optius i sidste Halvdel af 1760'erne frasolgte Fæstegodset og udparcellerede en stor Del af Hovedgaardene, kom Gaarden i 1769 til Raadmand i Ringkøbing Niels Hviid; han solgte den i 1790 til den tidligere Fæster Morten Christensen, der fra 1742 havde haft Gaarden i Fæste; omkring Aar 1800 overtoges Broe af Sønnen Chr. Mortensen, som i 1818 solgte Gaarden til Købm. Søren Harpøth i Ringkøbing, der tilkøbte en Del tilstødende Nabo-Arealer, hvorefter Gaarden fik sin nuværende Størrelse; efter ham overtoges den i 1831 af Sønnen Jens Tang H., som i 1857 overdrog den til sin Søn Peder H., efter hvem den i Oktbr. 1888 overtoges af Sønnen Iver Pedersen Harpøth; efter hans Død i 1932 overtoges den af Enken, Fru Oline Christensen H., f. Sand, og efter hendes Død i 1934 solgte Arvingerne Brogaard til den nuværende Ejer.

HOLMGAARD, Rindum Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Lorentz H. Petersen, Postfb. og nærmeste St. Ringkøbing, Afst. ca. 1 km, Tlf. Ringkøbing 51.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Rindum og 175a m. fl. af Ringkøbing Markjorder, samlet Areal 63,4 ha, deraf 46 Ager, 13,8 Eng, 2,6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 86,000 Kr. (94,000), Jordv. 44,400 Kr. (49,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Rindum Elektricitetsv.

Holmgaard ligger tæt Øst for Ringkøbing By ved Vejen, som fra Landevejen Ringkøbing—Herning fører til Rindum Kirke; af Jorderne er de 23 ha samlet ved

Holmgaard.

Gaarden, Resten ligger noget spredt; Jorden er god Muldjord paa Lerunderlag, 12 ha er lav Jord, som fortrinsvis benyttes til Græsning. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er af god Bonitet paa Klæg-Bund, Skoven nærmest Granplantage.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 33 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser til Dels i Løsdrift; Mælken sælges fra egen Vogn i Ringkøbing.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der har tidligere intet Svinehold været paa Gaarden; denne har nu Kort til 44 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 70 Høns.

Holmgaard har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest (ikke helt solret) til den kønne gl. Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. De 3 sammenbyggede Avislænger, som er opført i 1915—16, er tækket med Rør; af Længerne er der Fodermesterbolig, Vognport og Svinestald i den nordlige Sidelænge, Lade i den sydlige og Ko- og Svinestald i Længen mod Øst. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Væggene i disse er beklædt med Fliser i Mandshøjde; der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og paa Gaarden er der Bolig til dennes Fodermester.

Holmgaard var tidligere en mindre Ejendom paa knap 30 ha, som i forrige Aarh., fra 1850, ejedes af Landinspektør Kirk i Ringkøbing; han solgte den i 1884 til Johs. Thomsen, fra hvem den i 1891 overtoges af Svogeren G. Waagø; han solgte den i 1907 med 27 ha til den nuværende Ejer, der siden ad flere Gange har tilkøbt de øvrige Arealer, ialt ca. 37 ha, hvorved Gaarden efterhaanden har faaet sin nuværende Størrelse.

MEJLBYGAARD, Rindum Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejerinde Enkefru Laura Anthonius, Postfb. og nærmeste St. Ringkøbing, Afst. 3 km, Tlf. Ringkøbing 251.

Matr.-Nr. 15a m. fl. af Rindum og 15k m. fl. af Velling, samlet Areal 53,5 ha, deraf 30,5 Ager, 5,5 dyrket Kær, 8,8 Eng, 4 Mergelgrave, 3,7 Græsningsjord og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 6 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 62,000 Kr. (70,000), Jordv. 32,600 Kr. (37,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Rindum Elektricitetsv.

Mejlbygaard ligger Nordøst for Ringkøbing ved den offentlige Vej, som forbinder Landevejene Ringkøbing—Holstebro og Ringkøbing—Herning; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 3,3 ha Fjordeng, som ligger 7 km fra denne, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld paa Ler- og Mergel-, stedvis dog ogsaa paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet i de senere Aar. Kærjorden og 5,5 ha Eng er paa Klæg-Underlag; Arealet afvandes ved Pumpning; 3,3 ha Fjordeng er paa Sandunderlag.

Gaarden drives af Ejerinden med en Søn V. Anthonius som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig 60—70 Sække Superf., 12 Kalig. og 20 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24—28 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Ringkøbing Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 50 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Mejlbygaard har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven (ikke ganske solret), har Frontspids til denne og er tækket med Skifer; den indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede teglhængte Avlslænger er der Kostald og Stald til Søer i den østlige Sidelænge, Svine- og Hestestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Øst for Gaarden 2 Halvtagsbygninger, af hvilke den ene, som rummer Vognport, har Tag af Pandeplader, den anden, som er tækket med Tagpap, Hønselus. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Mejlbygaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Hans Chr. Jensen, der ca. 1850 havde købt den af en Onkel; han solgte den i 1871 til Sønderjyden Anthonius Pedersen, efter hvem den i Juli 1877 overtoges af Sønnen P. H. Anthonius, som havde haft den i Forpagtning siden 1873; i 1895 anlagde han Nord for Gaarden et Teglværk med Ringovn, som han drev selv i en Del Aar med en Produktion af henvend 1 Mill. Sten, men da han senere begyndte at udnytte og sælge den 50—60 pCt.-holdige gode Lermergel, der fandtes i store Mængder i et Leje paa Gaardens Mark, forpagtede han Teglværket bort. I 1907 stiftedes Selskabet »Vestjyllands Mergelforsyning«, som har Tilslutning fra en Mængde Lokalforeninger, og nævnte Aar forpagtede eller købte dette Andelsselskab af Ejeren Udnyttelsesretten til Mergelen, saaledes at Grunden falder tilbage til Ejeren, naar Mergelen er borttaget; Aaret efter blev der anlagt Mergelbane derfra, og i de forløbne Aar er meget store Dele af Vestjyllands Jorder blevet merglet med Mergel fra Lejet, idet der i en Række Aar er opgravet og transporteret ca. 5000 Vognladninger aarlig, og en Styrke paa 20—25—30 Arbejdere har haft Beskæftigelse ved dette Arbejde, ved hvilket der anvendes Gravemaskine.

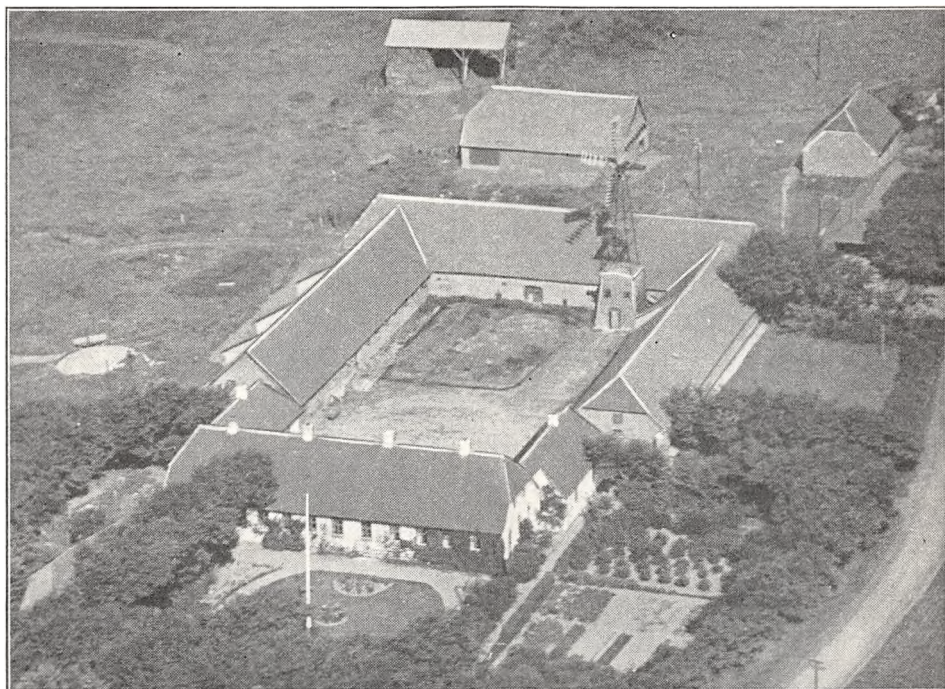
Ved P. H. Anthonius' Død i Sept. 1935 overtoges Ejendommen af Enken, Fru Laura Anthonius, den nuværende Ejerinde.

FJORDVANG, Velling Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Prpt. Viggo V. Jacobsen, Postfb. Ringkøbing, nærmeste St. Velling, Afst. 2 km og 5½ km til Ringkøbing, Tlf. Velling 3.

Matr.-Nr. 112 m. fl. a. Fjordvang, 1d m. fl. af Venner og 26 af Marsken, samlet Areal 88,5 ha, deraf 60 Ager og dyrket Eng, 26,3 Eng og Græsningsjord og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 18 Td. 3 Skp. 1 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 105,000 Kr. (125,000), Jordv. 57,400 Kr. (76,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,540 Kr., Løsøret i Ulfborg-Hind Hrd.s Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Ringkøbing A. Højspændingsanlæg.

Fjordvang ligger tæt Syd for Velling Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 9,5 ha, som ligger særskilt, bestaar dels af Lermuld, dels af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag; 23 ha er afvandet Eng (Klægjord), som nu dyr-

Fjordvang.

kes. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er af god Bonitet.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Helbrak, 2. Hvede, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7.—8. Kløver og Græs, 9. Havre el. Byg. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 1 Tyr og 55 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Fjordlyst« i Velling.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere lev. ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Fjordvang har grundmurede velholdte Bygninger, overvejende tækket med Tegl. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store gl. Have, bestaar af en Hovedfløj og 2 mindre Sidefløje; Hovedbygningen indeholder en stor god Lejlighed, den østlige Sidefløj Værelser til Folkene og den vestlige Bryggers. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den østlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Nord for Gaarden en Fodermesterbolig, et Redskabs- og Maskinhus og Vest for disse en straatækt Lade og en Hjelm med Tag af Pandeplader; endvidere inde paa Gaardspladsen en

Vindmotor. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Vindmotoren trækker Kværn og Vandværk m. m., og der hører 2 Huse til Ejendommen; en Vindmotor mere benyttes ved Afvanding af Engen. Nærmest Hovedbygningen er Gaardspladsen asfalteret, medehs den øvrige Del er udlagt som Græsplæne og indhegnet med Kæder.

Fjordvang, der er dannet ved Sammenlægning af to Ejendomme og nogle mindre Parceller, ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Anders Mortensen, efter hvem den i 1837 kom til Jens Noe; efter ham overtoges den i 1865 af Sønnen Kr. Noe, der ligesom Faderen Jens Noe og dennes Fader Kresten Noe (den Ældre) var kendte Studehandlere; fra ham overtoges den i 1900 af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, der samme Aar solgte den med Besætn., Invt. og Avl for 65,500 Kr. til Viggo Valdemar Jacobsen fra Nordslesvig, den nuværende Ejer. (I 1935 er der frasolgt 5,5 ha til en Nabo; dette Areal er fradraget i Gaardens forannævnte Areal, men ikke i dennes Hrtk., Ejdskv. og Jordv.)

RYDBJERG, Velling Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Prpt. Søren Sørensen, Postfb. Ringkøbing, nærmeste St. Velling, Afst. godt 1½ km og 6 km til Ringkøbing.

Matr.-Nr. 50a m. fl. af den nordlige Del af Rydbjerg, samlet Areal 123 ha, deraf 75 Ager, 30 kultiveret Eng, som nu dyrkes, 16 Mose og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 16 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 2¾ Alb.; Ejdskv. 95,000 Kr. (104,000), Jordv. 62,300 Kr. (69,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 90,000 Kr., Løsporet i »Danmark« for 130,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Rydbjerg ligger 1½ km Syd for Velling St. og har Indkørsels-Allé fra den offentlige Vej i Retning af Velling Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Lermuld, dels af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er nydrænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet nymergles for Tiden. De 30 ha Eng, som nu er drænet og kultiveret, afvandes ved Pumpning med Vindmotor og dyrkes; Engarealet er nærmest Lavmoseeng.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer, 6. Havre, 7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 10 Sække Kvælstofg.

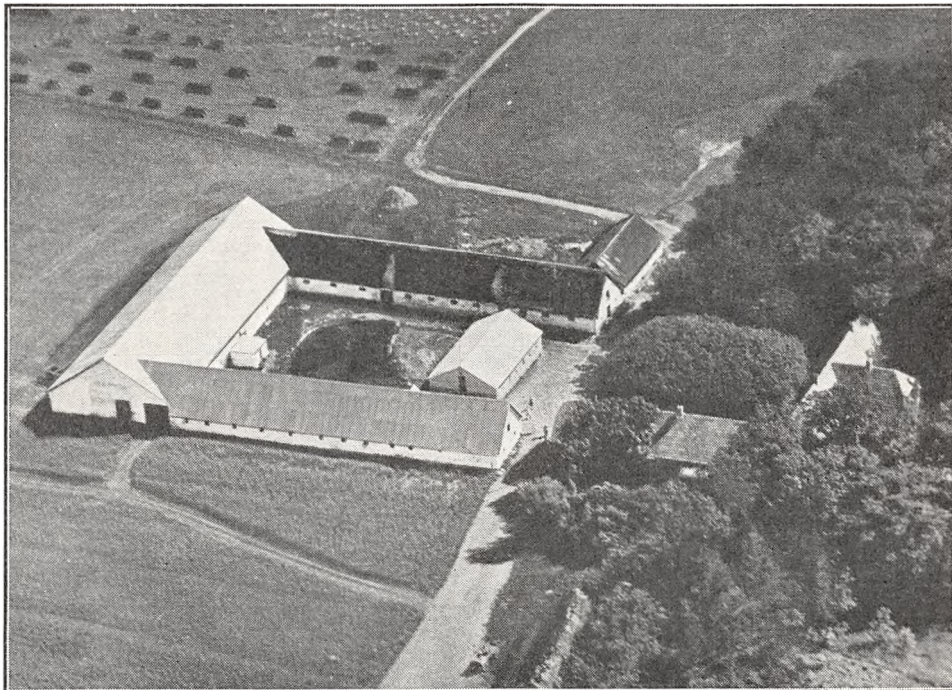
Kvægbesætningen, der bestaar af 52 Malkekøer, 2 Tyre og 66 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, der malkes med Maskine (Manus), som drives ved Benzinmotor, og Mælken leveres til Andelsmejeriet »Fjordlyst« i Velling.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 100 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Rydbjerg Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store gl. Have, bestaar nu af 3 Fløje, en Hoved- eller Midterfløj, som er udvidet med en Sidelænge i Haven, samt 2 mindre Sidefløje, af hvilke den vestlige indeholder Bolig til Gaardens Fodermester samt Værelser til Folkene og den østlige Høns- og Tørvehus; den er overvejende tækket med Tegl og indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede hvidpudsede, velholdte Avlsbygninger, som overvejende har Tag af Pandeplader, er der Kostald i den østlige Sidelænge, som er tækket med Rør, Heste- og Svinstald i den vestlige og en Kørelade i Længen mod Nord; desuden inde paa Gaardspladsen en Svinstald, der har Tag af Pandeplader ligesom en Ungkvægstald Vest for Gaarden. Endvidere Vest for Hovedbygningen et Redskabs- og Maskinhus med Tag af Rør og Pandeplader. Gaarden har eget Vandværk, der drives ved Benzinmotoren, medens en Petroleumsmotor giver Drivkraft til de faste Maskiner.

Rydbjerg nævnes allerede i 1408, da Niels Krag skænkede den til Ribe Domkapitel, der senere holdt Lensmænd paa Gaarden, saaledes i 1431 Erik Nielsen (Gyldenstjerne), Timgaard. I 1543 skødede Domkapitlet (kgl. Stadfæstelse i 1546) Gaarden til Iver Juel til Astrup (Salling), efter hvis Død i 1556 den overtoges af Enken, Fru Mette Munk, der senere overdrog den til Datteren Maren Juel, gift med Erik Rosenkrantz til Landting; efter hendes Død i 1624 (hun var barnløs) kom Rydbjerg til hendes Fætter Fr. Munk til Krogsgaard, som i 1625 solgte den til Iver Buchwald; efter hans Død i ca. 1648 bragte Enken, Cathr. Ahlefeldt, Gaarden, der i 1638 havde 36 Td. Hrtk., til sin anden Mand Fr. Sachs; Rydbjerg, som ved vor første Matrikel i

1662—64 havde 36 Td. Hrtk. og 65 Td. Hrtk. Fæstegods, solgte hun i 1664 efter Mandens Død til Phillip Herm. Hundertmark, der i 1685 solgte den med 36 Td. Hrtk. samt 10 Bøndergaarde til Amtmd. Jørg. Grubbe Kaas til Hastrup; efter hans Død i 1711 overtoges den af Enken, Birg. Sophie Sehested, efter hvis Død i 1721 den overtoges af Sønnen, Kommandør Hans Kaas, Dejbjerglund; han solgte den i 1728 med 17 og 51 Td. Hrtk. for 5400 Rd. Cour. til Forp. P. Madsen Lillelund, efter hvis Død i 1730 den senere, i ca. 1743, af Sønnen Mads Lillelund, Sindinggaard, overdroges til Broderen Niels P. Lillelund, der i 1758 solgte den med 17 og 62 Td. Hrtk. samt Vennergaard, ialt 399 Td. Hrtk., for 30,000 Rd. Cour. og 50 Speciedukater til Thomas Lund til Gunderupgaard; han solgte de to Gaarde i 1761 til Oberstløjtn. H. V. Rosenvinge til Viumbaard, som i 1762 solgte dem til Hofjkr. Holger Sehested (senere Herningsholm); han solgte dem i 1764 med ialt 399 Td. Hrtk. for 37,700 Rd. Cour. til Mads Optius, der med kgl. Bevilling ved Auktion i 1768 delvis frasolgte Fæstegodset og udparcellerede en Del af de to

Rydbjerg.

Gaarde; paa Auktion over hans Opbudsbo i 1779 solgtes Rydbjerg med $12\frac{1}{2}$ Td. Hrtk. m. m. for 5050 Rd. Cour. og en Parcel af Vennergaard (gode Enge) med $8\frac{1}{2}$ Td. Hrtk. for 700 Rd. Cour. til Jak. Jepsen, efter hvis Død i 1790 Enken, Maren Brodersen, samme Aar solgte Gaarden med Tiender og Fæstegods, $14\frac{1}{2}$, 20 og 21 Td. Hrtk., for 16,500 Rd. Cour. til Krigsr. Henr. Ammitzbøl til Søgaard, der yderligere frasolgte Hrtk., Tiender og Fæstegods; efter hans Død i 1795 overtoges Gaarden i 1796 med 11 og 10 Td. Hrtk. af Sønnen Søren A., som i 1798 fik Tilladelse til at udparcellere Rydbjerg; efter hans Død i 1812 overtoges den af Enken, Dorteia Kolbye, der i 1819 ægtede Andr. Lanng til Vennergaard; han solgte i 1824 Rydbjerg med 11 Td. Hrtk. samt Velling Kirke for 400 Rbd. rede Sølv til Agent Laur. Buch, hvis Søn, Købmd. L. Buch, i 1827 solgte den med 11 Td. Hrtk., Velling Kirke med 20 Td. Tiendehtk. og Kirkegods med 15 Td. Hrtk. for 8800 Rbd. rede Sølv til Thomas Bruhn, som i 1873 overdrog den til Sønnen, Landvæsenskommissær Ernst Bruhn; han solgte den i 1903 til Sønnen Nicolai Bruhn, der i 1918 solgte den for 180,000 Kr. til Ejendomshandler Frahm i Holstebro; senere ejedes den af Tørvefabrikanterne Ernst fra Silkeborg, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1921.

VENNERGAARD, Velling Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing A., der laa ca. 2 km Syd for Herregaarden Rydbjerg, omtrent midtvejs mellem Velling Kirke og den nuværende Lem St., lidt Syd for Sognevejen mellem disse, var i ældre Tid en komplet Hovedgaard, som allerede nævnes i Begyndelsen af det 15de Aarh.

Den tilhørte da i 1422 og de følgende 4 Slægtled den nu uddøde adelige Slægt Fasti; i 1638 — den havde da 60 Td. Hrtk. — ejedes den af Henr. Lange til Dejbjerglund, der efterfulgtes af Sønnen, Ritm. Anders Lange, dennes Enke, Fru Karen Pogwisch (hendes 2. Mand, Oberst Sivert Rathlou) og hendes Søn af første Ægteskab Henr. Lange. Vennergaard, som ved vor første Matrikel havde 60 Td. Hrtk. med 371 Td. Hrtk. Fæstegods, pantsattes af ham i 1680 med 60 og 207 Td. Hrtk. for 5000 Rd. i Specier til Otto Pogwisch til Saltø (Sjælland), fra hvem Pantet kom til Christian den Femte, der i 1686 skænkede det til H. U. Lützwow, som senere af Henr. Lange fik Skøde paa Gaarden; fra ham kom den ved Mageskifte igen til Kongen, som nu skænkede den til Stiftamtmd., Gehejmerd. Henn. Meyerocrone, hvis Enke, Christine Schrøder, i 1709 af Kongen fik foræret 80 Td. Hrtk. Fæstegods til Gaardens Komplettering; hun solgte den i 1716 med 63, 20 og 204 Td. Hrtk. samt 15 Td. Hrtk. Kirkegods for 9500 Rd. Cour. til Amtsfors., Kancellird. Lars Pedersen Heldvad, der fik Gaarden, som var nedbrændt i 1691, opbygget igen. Efter hans Død i 1736 overtoges den Aaret efter for 10,000 Rd. Cour. af Sønnen, Kmr. Nicolai H., efter hvis Død i 1755 Enken, Anne Kirst. Fridsk, i 1756 solgte den ved Auktion med 63, 38 og 203 Td. Hrtk. samt 15 Td. Hrtk. Kirkegods for 18,500 Rd. Cour. til Niels Pedersen Lillelund til Rydbjerg og Landting (se Rydbjerg). I 1771 solgte Mads Optius Resten af Vennergaard med 27 og 38 Td. Hrtk. for 9000 Rd. Cour. til Forv. Chr. Kaalund (blev senere Degn), der i 1778 solgte den for 7880 Rd. Cour. til Kapt. Niels de Poulson, efter hvis Død i 1782 Faderen, Generalmajor Jens de Poulson (tidligere Børglum Kloster), i 1783 solgte Vennergaard med 28 og 74 Td. Hrtk. for 12,600 Rd. Cour. til Chr. Nørager; efter hans Død i 1795 overtoges den af Enken J. Beate, f. Mølmark, efter hvis Død i 1807 den solgtes ved Auktion med 21½ Td. Hrtk. for 14,000 Rd. Cour. til Anders Lanng; i 1812 udstykkede han yderligere Gaarden ved Salg af Parceller, hvorefter han i 1818 paa Grund af Armod solgte den for 1000 Rbd. Sølv til Søren Nielsen; kort før sin Død i 1847 solgte han Gaarden, men senere maatte Arvingerne igen overtage denne, som ved Matriklen af 1844 havde 21 Td. Hrtk.; i 1856 delte de derefter Gaarden, hvorefter Hovedparcellen med 12 Td. Hrtk. overtoges af Sønnen Hans Sørensen, efter hvis Død i 1874 den Aaret efter kom til A. J. Noe.

En anden Parcel, Matr.-Nr. 2a m. fl. af Vennergaard, med 53 ha, godt 6 Td. Hrtk. ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Folketingsmand (senere Landstingsmand) Christian Holm, der i 1907 solgte den til Jens Lydersen, efter hvis Død i 1913 den overtoges af Enken Petersine Lydersen, f. Petersen.

VOLDBJERG, Hee Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Prpt. Chr. Sørensen, Postfb. og nærmeste St. Hee, Afst. 2 km og 5 km til Ringkøbing, Tlf. Hee 31.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Voldbjerg og 1d m. fl. af den sydlige og mellemste Del af No, samlet Areal 130,2 ha, deraf 60 Ager, 48,5 Eng, 2,7 Skov, 2 Have og Gaardsplads og 17 ha Hede, Hrtk. 12 Td. 2 Skp. 1 Fdk. 2¾ Alb.; Ejdskv. 100,000 Kr. (114,000), Jordv. 67,700 Kr. (69,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 91,400 Kr.; Lys og Kraft fra Ringkøbing A. Højspændingsanlæg.

Voldbjerg ligger Syd for Hee St. lidt Vest for Landevejen Ringkøbing—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Heden, som ligger 7 km fra denne, bestaar af god dyb Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er af god Bonitet paa Klæg-Bund; 30 ha er inddiget og afvandes ved Pumpning. Skovens Bevoksning er Gran.

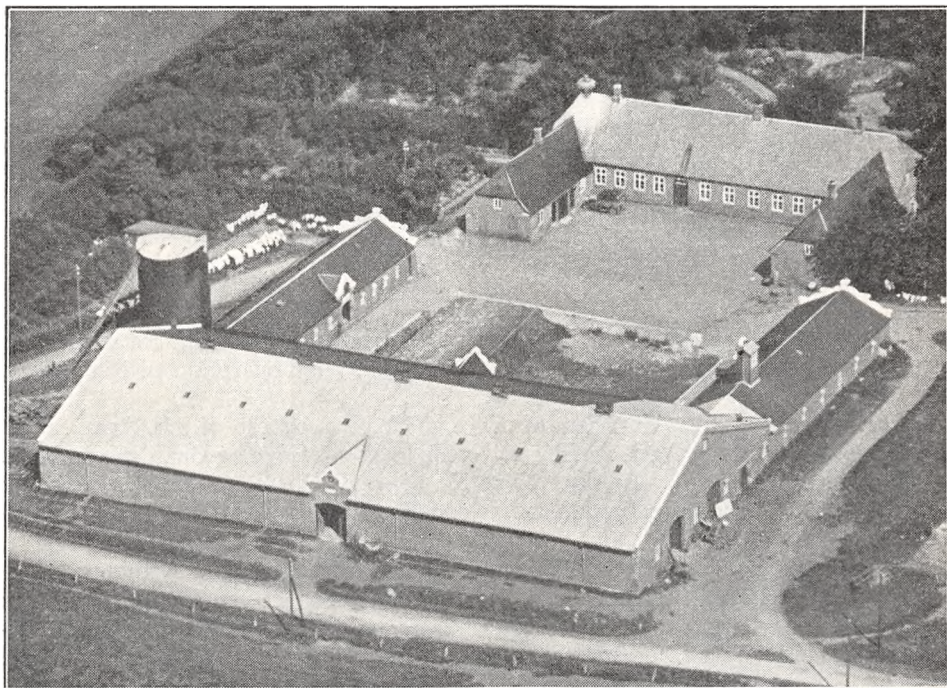
Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Runkelroer, Sukkerroer og Kartoffler, 5. Havre, 6. Byg, 7.—8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 15 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Af Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er Halvdelen af Korthorns-, den anden Halvdel af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Andelsmejeriet »Trekløver« ved Ringkøbing.

Der holdes som Regel 6 jyske Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 4 stambogsførte og præmierede Følhopper, samt 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 124 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 70 Høns.

Voldbjerg Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, er opført i 1874, efter at den forrige var brændt ved Lynnedslag; den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj med Skifertag samt 2 Sidefløje, tækket med Tagpap, alle af Grundmur. (Den gl. 3-fløjede Hovedbygning, som var af Egebindingsværk, stod endnu i det 18de Aarh., den laa i den nuværende Have og var omgivet af brede Grave).

De store velholdte Avslænger, der er opført i 1907 efter en Brand i 1906, er ligeledes af Grundmur; det oprindelige Paptag erstattes nu efterhaanden med Pandeplader. Af de 3 sammenbyggede Længer er der Hestestald i den vestlige Sidelænge, Svinestald i den østlige og Kostald (ind mod Gaarden) og Lade i den brede Længe mod Syd, som har Gennemkørselsport; desuden Vest for Gaarden en rund Silo og Øst for Hovedbygningen en rektangulær Silo til Roetop. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, der er Varmluftsanlæg i Svinestalden, og der hører et Hus til Ejendommen; Gaardens store Have indeholder mange Frugttræer.

Voldbjerg.

Voldbjerg er en gl. Hovedgaard, der allerede nævnes i Begyndelsen af det 15de Aarh., den ejedes da af den adelige Slægt Skram, i 1411 af Christiern Skram, senere af Broderen Jens S. og i Aarene 1433—65 af førstnævntes Søn Peder S. til Urup; dennes Datter Ellen S. bragte Voldbjerg til sin Mand Erik Christiernsen Fasti, som i 1474 tog Lovhævd paa Gaarden, og hvis Børn senere, antog Navnet Skram; efter Forældrene arvedes den derefter af Sønnen Peder Skram (1497—1532), efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Christence Lunge; efter hende fulgte Sønnen Iver S. (1548—80) og derefter dennes Sønner Peder S. til Strandbjerggaard, Spend S. og Erik S.; sidstnævnte, der døde i 1607, havde en Søn Peder S., med hvem denne Slægt uddøde. Der opstod i disse Aar en Retssag om Gaarden, idet Spend S., som synes at være blevet Eneer af Voldbjerg, gav sin Hustru, Joland Jespersdatter (Vognsen), Livsbrev paa Gaarden, men da hun kom for tidligt i Barselseng med sin Mand af andet Ægteskab Niels Lange til Skrumsager, maatte hun afstaa Gaarden til Arvingerne efter sin første Mand; N. Lange forhaled Sagen i 9—10 Aar, men uden Resultat; blandt Arvingerne var Dorthie Skram, Enke efter Frans Pohl til Starup; derefter kom Gaarden, der i 1638 havde 72 Td. Hrtk., til Rigsrd. Niels Krag til Trudsholm og efter hans Død i 1650 til Sønnen, Rigsrd. Otte Krag; ved hans Død i 1666 overtoges den af Enken, Fru Anne Rosenkrantz, og ved hendes Død i 1688 kom Gaarden, som ved Matriklen af samme Aar havde 100 Td. Hrtk., deri indbefattet Øen Hindø i Stadil Fjord og nogle øde Gaarde, samt 612 Td. Hrtk. Fæstegods til Datteren Sophie Amalie Krag og hendes Mand af andet Ægteskab, Greve Otto Rantzau til Rosenvold, efter hvis Død i 1719 den overtoges af Sønnen, Vicestatholder, Gehejmerd., Greve Christian Rantzau; han,

der med sine 11 Herregaarde var én af sit Slægtleds største Jorddrotter, var engang paa Besøg paa sin vestjydske Herregaard Voldbjerg, og en Dag, da han stod ude i Klitterne og saa' ud over Vesterhavet, skal han have udtalt følgende:

»Var her Vin, som her er Vand,
Og Sukker, som her er Sand,
Saa var det et Kanaans Land.«

Chr. Rantzau, der var en Sønnesønsøn-Sønnesøn af Feltherren Johan Rantzau, som slog vort sidste Bondeoprør (Grevens Fejde) ned under Christian d. Tredie, solgte i 1770 Voldbjerg med 104 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 54 Td. Tiendehrtk. og 483 Td. Hrtk. Bønderfæstegods for 48,000 Rd. Cour. til Jens Hvas til Tvis Kloster og Generalauditør Andr. Høyer til Søndervang; Høyer, som blev Eneeejer i 1772, solgte i 1778 Gaarden med 164, 87 og 404 Td. Hrtk. for 46,000 Rd. Cour. til Peder Nissen, der i 1784 mageskiftede den med 104, 87 og 446 Td. Hrtk. for Spøttrup (se Bind VI, S. 459—61) og 13,850 Rd. Cour. til Matthias P. Richter (senere Ørslev Kloster); i Decbr. 1792 erhvervede han kgl. Bevilling til at frasælge Godset, uden at Gaarden mistede sin Hovedgaardsfrihed (Skatte- og Tiendefrihed m. m.), og efter dette Salg solgte han i 1793 Hovedgaarden med 80 Td. Hrtk. for 11,453 Rd. Cour. og 33 Td. Tiendehrtk. for 6548 Rd. Cour. samt nogle Huse for 165 Rd. Cour. til Gaardens tidligere 111 Fæstebønder, som udparcellerede den (Tilladelsen kom først i 1814), hvorefter de i 1795 ved Auktion solgte den tilbageværende Hovedparcel med Tiender (26, 33 og ½ Td. Hrtk.) for 7000 Rd. Cour. til Birkedommer P. Grønland; efter hans Død i 1819 solgtes Gaarden i 1820 paa Auktion for 2000 Rbd. Sølvværdi til Svigersønnen Poul Brusén, tidligere Kbmd. i Ringkøbing; efter hans Død i 1829 solgtes Voldbjerg paa Auktion for 2520 Rbd. rede Sølv til Thøger Clemmensen, som i 1830 solgte den for 3200 Rbd. rede Sølv til Chr. Sørensen; Gaarden, der ved vor sidste Matrikel havde 16½ Td. Hrtk., overtoges i 1861 af dennes Søn S. Christensen og efter ham, efter at der var afhændet ca. 28,7 ha til Jernbanen, overtoges Voldbjerg i 1900 af dennes Søn, senere Amtsraadsmedlem Chr. Sørensen, den nuværende Ejer.

TOVSGAARD, Torsted Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Jens Jensen, Postfb. og nærmeste St. Tim, Afst. 3 km og 16 km til Ringkøbing, Tlf. Tim 23.

Matr.-Nr. 16a m. fl. af Sdr. Esp, 8f m. fl. af Nøderup og 1ab af Sdr. Aars, samlet Areal 246 ha, deraf 115 Ager, 22 Eng, 107,5 Hede og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 3 Skp. o Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 72,000 Kr. (73,000), Jordv. 53,100 Kr. (47,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tim Elektricitetsv.

Tovsgaard ligger 3 km Øst for Tim St. ved den offentlige Vej i Retning af Torsted og har Indkørsel fra denne Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 20 ha Eng, som ligger 7—8 km fra denne, er noget uensartede, dog nærmest Sandmuld paa Sandunderlag, for største Delen opdyrket Hede; der opdyrkes stadig nye Arealer af Heden. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (ca. en Trediedel er drænet), der er merglet, og der mergles og kalkes stadig, efterhaanden som nye Arealer opdyrkes. Engen er paa Mosebund.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med stor Avl af Kartoffler til Kartoffelmels-Fabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 210 Sække Superf., 40 Kalig. og 90 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 51 Malkekøer, 2 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, det er en Stambesætning (nu til Dels rensat for Tuberkulose), som fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der sælges en Del Avlsdyr; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 197 kg aarlig, Mælken leveres til Torsted Andelsmejeri.

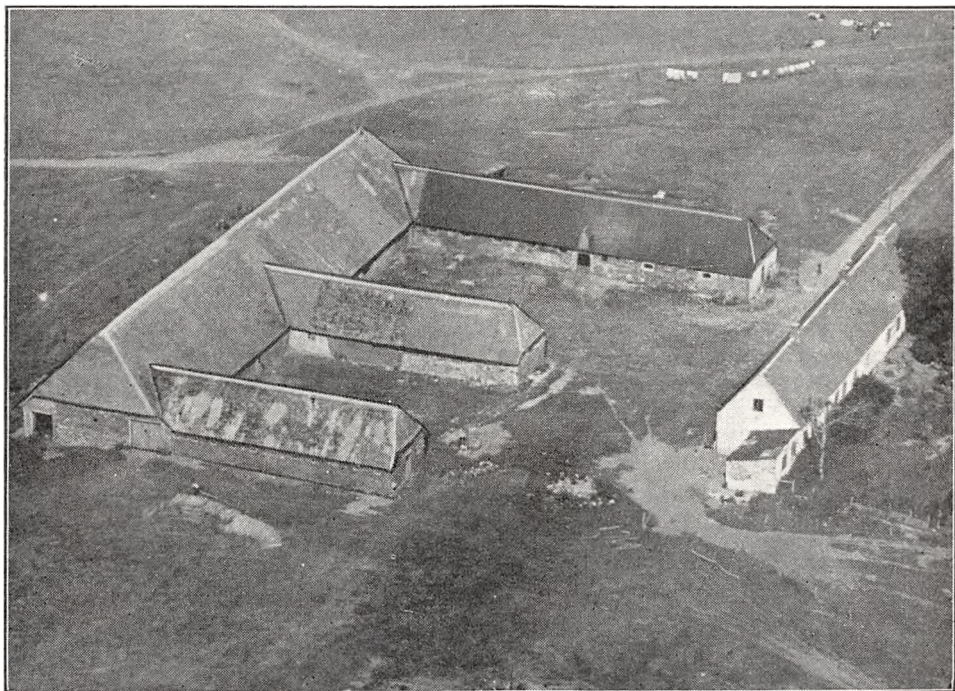
Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret godt 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 120 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Tovsgaard har grundmurede velholdte, for største Delen ældre Bygninger, der overvejende er tækket med Rør. Hovedbygningen, som ligger mod Syd til den store kønne Have med en frembygget Frontspids til denne, er tækket med Tagpap; den rummer en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Ungkvægstald i den vestlige Sidelænge, Garage, Brænderum og Svinestald i den østlige og Lade i Længen mod Nord, der paa Nordsiden er tækket med Tag-

pap; desuden Vest for Gaarden parallelt med Ungkvægstalden en ny Kostald; Øst for Gaarden en 3-længet Avlsgaard mere, som er aaben mod Syd; af dennes Længer rummer den vestlige Sidelænge Værelser til Folkene og Hestestald, den østlige Kostald, fra hvis sydlige Ende der udgaar en Sidelænge mod Øst med Stald til Kalve og Søer, og Længen mod Nord rummer Lade; endvidere Syd for Gaarden en Fodermesterbolig. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i den ny Kostald, Gaarden har eget Vandværk, som virker dels ved Stødhævert og dels drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Tovsgaard, som er en gl. Slægtsgaard, er i sin nuværende Skikkelse dannet omkring 1850 ved Tilkøb og Sammenlægning med en Nabogaard, saaledes som det fremgaar af Gaardens Bygninger; den ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Jens Jensen, efter hvem den i 1902 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer; i 1914 frasolgtes ca. 22 ha opdyrket Hede til et Statshusmandsbrug eller en Statsejendom, og i Vinteren 1935—36 oprettedes atter en lignende Ejendom paa ca. 22 ha nyopdyrket Hede.

Lindholt.

LINDHOLM, Tim Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Ringkøbing Landbobank, Postfb. og nærmeste St. Tim, Afst. ca. 4 km og 16 km til Ringkøbing, Tlf. Tim Kirkeby 13 (Bestyreren).

Matr.-Nr. 1aa af Tinggaard, 2ab m. fl. af Lindholm og 6b af Nøderup, samlet Areal 88,3 ha, deraf 55 Ager, 32 Eng og 1,3 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 9 Td.; Ejdkv. 73,000 Kr. (99,000), Jordv. 44,300 Kr. (71,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Lindholt ligger Vest for Tim St. og har Indkørsel fra den offentlige Vej mellem Tim St. og Tim Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er formentlig merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet i Aarene 1925—35. Engen er af ret god Bonitet paa Mosebund.

Gaarden drives ved Bestyrer J. Chr. Theelesen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 40 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer,

er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 124 kg aarlig, Mælken leveres til Tim Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 71 Svin aarlig. Der holdes 10 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Lindholm har grundmurede Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der er ældre, ligger mod Øst til den store Have, den indeholder en god Beboelse. Avlsbygningerne, som ligeledes er ældre, bestaar af 4 Længer, af hvilke de 3 danner en 3-længet sammenbygget Gaard; de gl. Længer, der overvejende er tækket med Rør, bliver nu i 1936 delvis ombygget; af disse ligger Laden mod Vest over før Hovedbygningen; af Længerne vil den nordlige Sidelænge, som for Tiden rummer Ko- og Svinestald og er tækket med Tagpap, efter Ombygningen kun indeholde Kostald; den sydlige Sidelænge, der nu indeholder Stald til Ungkvæg, bliver Hestestald m. m., medens den nuværende Hestestald, der udgaar som en Sidelænge fra Laden ind paa Gaardspladsen, bliver Svinestald. Længerne, der bliver liggende paa samme Plads, opføres af Grundmur og tækkes med Rør, og der bliver murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Staldene; der benyttes Petroleumsmotor som Drivkraft for de faste Maskiner.

Lindholm er en Parcel fra Timgaard (se denne), som omkring forrige Aarhundredskifte, efter at Fæstegodset var solgt til Fæstebønderne, udparcelleredes af den daværende Ejer, Byfoged H. Jac. Lindahl; han opførte derefter paa den sydlige Del af Timgaards Jorder Parcelgaarden Lindholm af Materialer fra Hovedbygningen, som han lod nedbryde, hvorefter han igen i 1801 solgte Lindholm med 15½ Td. Hrtk. samt 2 Parceller med 4½ Td. Hrtk. for 7500 Rd. Cour. til R. Chr. Winther til Bækmark; han solgte i 1806 Lindholm for 8000 Rd. Cour. til Chr. Flodgaard, der samme Aar solgte den for 10,000 Rd. Cour. til B. Hansen; han solgte Gaarden i 1808 til Kmr. L. Lassen, efter hvis Død i 1826 under Landbrugskrisen Lindholm solgtes ved Auktion for 5350 Rbd. rede Sølv til Kmr. A. C. Koefoed; han mageskiftede den senere til Hans Nissen Schmidt, hos hvem Ringkøbing Amts landøkonomiske Selskab i 1843 oprettede et Engvandingens-Institut; han overdrog i 1856 Halvdelen af Gaarden og i 1871 Resten til Sønnen Nis Hansen Schmidt, efter hvem Lindholm i 1900 overtoges med 12 Td. Hrtk. af Sønnen Peder Schmidt; han solgte den i 1919 til Ole Mortensen, som i 1930 frasolgte 25 ha til en selvstændig Ejendom; efter Mortensens Død i 1932 overtoges Gaarden derefter af Banken, den nuværende Ejer.

TIMGAARD, Tim Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Prpt. Søren Hansen Madsen, Postfb. og nærmeste St. Tim, Afst. 2 km og 14 km til Ringkøbing, Tlf. Tim 15.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Timgaard, samlet Areal 121,5 ha, deraf 65 Ager, 33 Eng, 22 Græsningsjord og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. 5 Skp. 2 Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 95,000 Kr. (108,000), Jordv. 58,900 Kr. (76,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,040 Kr., Løsøret i »Danmark« for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tim Elektricitetsv.

Timgaard ligger 2 km Vest for Tim St. ved den offentlige Vej i Retning af Tim Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet. Engen er god Vandingseng, dels paa Haardbund, dels paa Mosebund.

Jorden dyrkes i to 7 Marks Drifter, Sædsrifterne er følgende: I 1. Blandsæd, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Rug, 6.—7. Kløver og Græs. II 1. Blandsæd, 2. Rug, 3. Kartoffler, 4. Rug, 5.—6.—7. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger 22 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

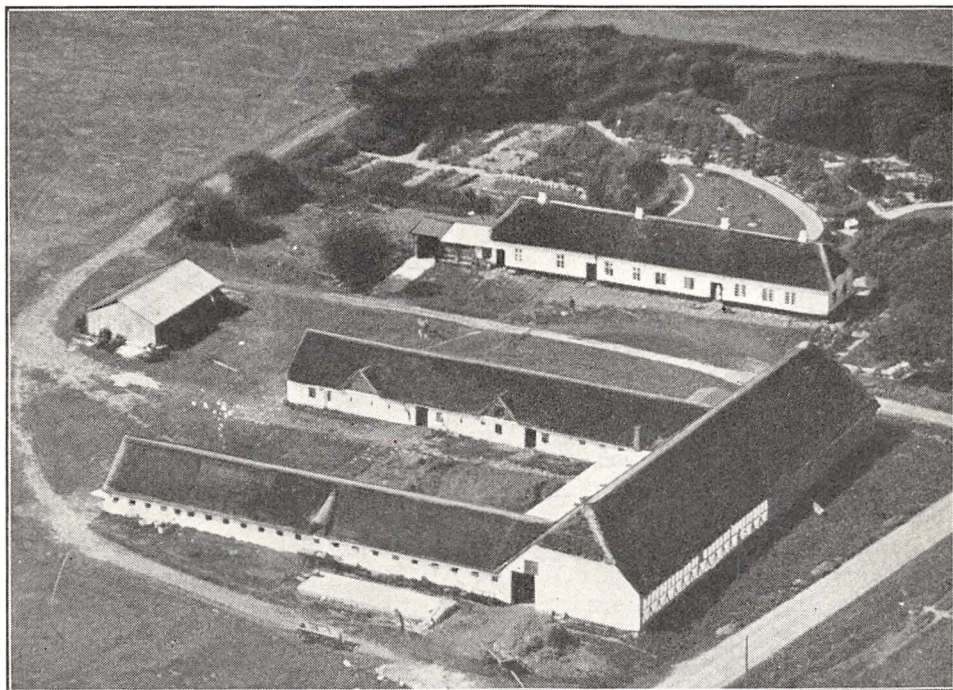
Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3654 kg med 3,47 pCt. Fedt og 141 kg Smør, Mælken leveres til Tim Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 jydsk Arbejdsheste, for Øjeblikket alle Følhopper; der tillægges 3—6 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og

stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 260 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 107 Svin aarlig. Der holdes 10 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 40 Høns.

Timgaard har grundmurede hvidpudsede, velholdte, ældre Bygninger, tækket med Rør. Hovedbygningen, der formodes at have været en Sidefløj af Peder Gyldenstierne gl. Gaard (se senere), ligger mod Vest til den kønne gl. Hve; den rummer en køn stor Beboelse (til den sydlige Gavlf af Hovedbygningen er opført en Garage af Træ, tækket med Pandeplader).

De 3 sammenbyggede Avlslænger, som ligger Øst for Hovedbygningen, danner en 3-længet Gaard, aaben mod Syd; af Længerne er der Værelser til Folkene, Ungkvæg-, Heste- og Svine-stald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Nord; Ydervæggen af denne er mod Øst opført af Egebindingsværk, og ind mod Gaarden er der til Laden opført

Timgaard.

en Halvtagsbygning, tækket med Asbest; den rummer Svinestald. Desuden Syd for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ og tækket med Pandeplader. I Hovedbygningen er der eget Vandværk, som drives ved Elektricitet; i Avlsbygningerne er der anvendt Materiale, endog Kampestenskvadre, fra den gl. Borg.

Timgaard eller Tim var tidligere en gl. Hovedgaard, der i mange Slægtled tilhørte den mægtige Adelslægt Gyldenstierne; Hofmester Erik Nielsen fra 1403—49, Sønnen, Hofmester Niels Eriksen til Landting, som døde 1484, og dennes Søn Peder Nielsen; efter hans Død i 1492 fulgte Sønnen, Rigsrd. Knud Pedersen Gyldenstierne, efter hvis Død i 1552 Timgaard overtoges af den ugifte Søn Hildebrandt G. og efter hans Død i 1565 af den ugifte Broder, Rigmarsk Peder G., der i 1580'erne i et Morads eller en Søb opførte den store 4-længede Hovedbygning; af de 4 Længer, der var i 2 Etager, var den sydlige den egentlige Hovedbygning, opført af Granit; Borgen, som havde 2 Taarne, var omgivet af dobbelte Grave. Efter hans Død i 1594 overtoges Tim af en 3. Broder, Statholder i Norge Axel G., efter hvis Død i 1603 den overtoges af Sønnen Knud G. til Bidstrup; ved hans Død i 1636 bragte Datteren Lisbeth G. Tim, der i 1638 havde 100 Td. Hrtk., til sin Mand Mogens Sehested til Holmgaard i Mørborg Sogn, efter hvis Død i 1657 den overtoges af Sønnen Knud S. og efter hans Død i 1659 af Broderen Axel S., som i 1692 overdrog den til Broderens Enke, Sophie Gyldenstierne, med 57 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 55 Td. Tiendehrtk. og 204 Td. Hrtk. Fæstegods samt 5 Td. Hrtk. Kirkegods; efter hende overtoges Tim i 1722 af Sønnen, Oberstløjtn. Niels Sehested, ved hvis Død i 1745 Gaarden overtoges af Sønnen Jens S. og efter hans Død i 1752 af Broderen Holger S. (senere Herningsholm), der i 1756 skødede den med 57, 55 og 245 Td. Hrtk. til Frans Linde,

Pallesbjerg; Aaret efter transporterede han den med flere Gaarde til Svigersønnen Chr. Daniel Friedenreich til Palstrup, som i 1771 overdrog Tim med fl. Gaarde til Sønnen Frans Friedenreich; han fik den imidlertid i 1776 atter tilbage ved Dom, hvorefter han i 1777 ved Auktion solgte Tim med 57, 55 og 245 Td. Hrtk. for 24,000 Rd. Cour. til Justitsrd. J. P. Hygom; efter hans Død i 1780 solgte Enken Ulrikke Antonie, f. Sund, i 1782 Gaarden for samme Sum til Sønnen, Kancellird. P. J. Hygom (senere Øllufgrd.), han solgte den i 1785 med 57, 55 og 245 Td. Hrtk. for 28,000 Rd. Cour. til Kancellird. Søren Tang, efter hvis Død i 1795 Arvingerne i 1797 solgte Timgaard med 57, 55 og 249 Td. Hrtk. for 41,200 Rd. til Hans Hansen, der i 1708 solgte den med samme Areal og Hrtk. for 58,000 Rd. Cour. til den kendte Spekulant i Landejendomme, Byfoged H. Jac. Lindahl i Lemvig; efter kgl. Bevilling af 1797, og uden at Hovedgaarden mistede sin Frihed, frasolgte han Tiender og Fæstegods og tog derpaa efter Bevilling af 1801 fat paa at udparcelere selve Hovedgaarden, ligesom han nedrev Rigsmarsk Peder Gyldestiernes anseelige Hovedbygning, af hvilke en Del af Materialerne anvendtes til Opførelsen af Parcelgaarden Lindholm (se denne); ca. 1803 solgte han derefter Hovedparcellen af Tim til Lars Sørensen, efter hvis Død i 1813 den overtoges af Enken, Birgitte Pedersdatter; efter hendes Død i 1815 købtes Gaarden af Landvæsens- og Tiendekommissær, Kmrdr. L. Lassen til Lindholm, efter hvis Død i 1826 den i 1827 med 33 Td. Hrtk., deraf 6½ Td. ufri, blev købt paa Auktion for 6000 Rbd. rede Sølv af O. A. la Cour (senere til Aabjerg) og B. R. Strandbygaard (senere til Rindum Nygaard); i 1829 blev la Cour Eneejer, hvorefter han i 1840 solgte Tim til Landvæsenskommissær A. C. Koefoed, som yderligere frasolgte en hel Del Parceller, hvorefter han solgte den tilbageværende Hovedparcel til H. A. R. Hauch; efter hans Død i 1861 købte Brødrene L. og Chr. Nyboe fra Kolding-Egnen den for 39,000 Rd., og af disse købtes den i 1865 af Søren Hansen, efter hvis Død i 1899 den med 12 Td. Hrtk. overtoges af Sønnen Hans Nørgaard Hansen; i 1909 købtes den af Kbmd. A. Madsen, hvorefter den fra 1919 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

(Den mægtige Borg har ligget paa den 1,6 m høje Borgbanke, der ses Nord-Nordøst for den nuværende Gaard; som til saa mange andre af vore gl. Adelsborge var der ogsaa til Timgaard knyttet flere Sagn og Fortællinger fra de henved 250 Aar, den ejedes af Slægten Gyldestierne; allerede i Begyndelsen af det 16de Aarh. — maaske tidligere — havde Tim sit eget Birk; dette nedlagdes først i 1806.)

SØNDERVANG, Stadil Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer Jeppe Jensen, Postfb. og nærmeste St. Tim, Afst. 8 km og 16½ km til Ringkøbing, Tlf. Stadil 15.

Matr.-Nr. 12 m. fl. af Søndervang, samlet Areal 70,1 ha, deraf 33 Ager, 23 Eng, 12 Rørskær og Græsningsjord, 1,1 Mose og 1 Have og Gaardsplads (endvidere hører til Gaarden ca. Halvdelen af Søndervang Sø), Hrtk. 13 Td. 3 Skp. 3 Fdk. 2½ Alb. (som overalt i Stadil Sogn er Hrtk. meget højt i Forhold til Arealet); Ejdskv. 66,000 Kr. (70,000), Jordv. 36,900 Kr. (40,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løsporet i »Danmark« for 45,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Søndervang ligger ca. 1½ km Vest for Stadil Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Muldjord paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (største Delen naturlig sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarenes Løb af den nuværende Ejer. Engen, der ligger ved Fjorden, er af god Bonitet paa Klæg-Bund.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Havre, 2. Roer, 3. Byg og Blandsæd, 4. Dels Byg, dels Rug, 5.—6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes kun mindre Mængder.

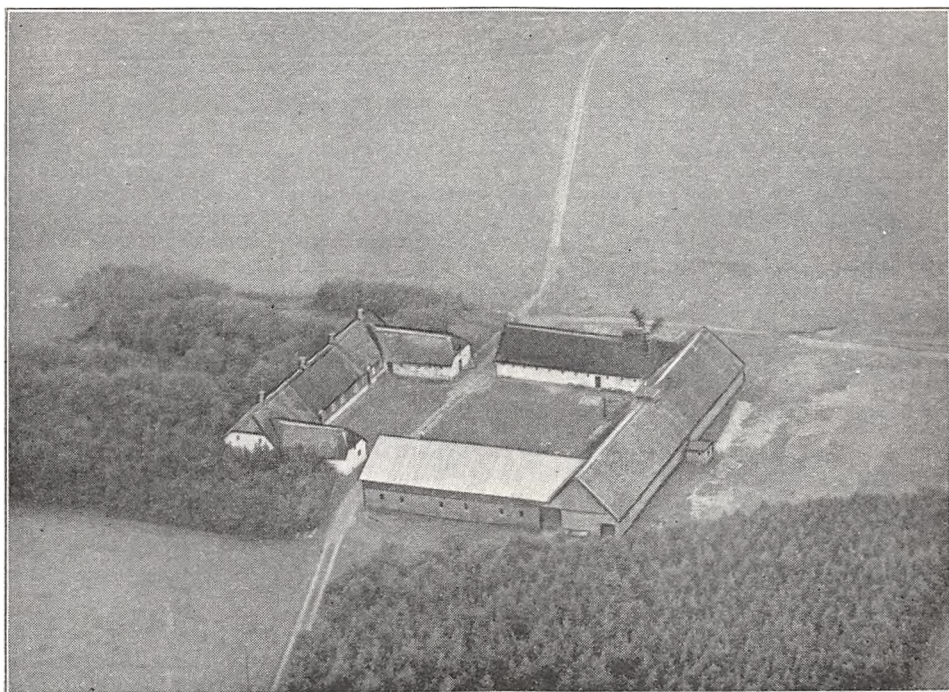
Kvægbesætningen, der bestaar af 33 Malkekøer, 1 Tyr og 37 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Stadil Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden kun en enkelt Tillægssø; der er tidligere leveret ca. 60 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 40 Høns.

Søndervang har grundmurede velholdte, overvejende ældre Bygninger, tækket med Rør. Den 3-fløjede hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Øst til Haven, er opført omkring 1860, den afløste da den sidste Rest af Gaardens gl. Hovedbygning, som laa noget østligere i den nu-

værende Have; den indeholder en rummelig Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er den nordlige Sidelænge, der har Trætrimpel og Tag af Pandeplader, opført i 1910; den rummer Værelser til Folkene, Maskiner, Redskaber og Vogne, Hestestald samt en Fedestald; den sydlige indeholder Kostald og Længen mod Vest Lade, som paa Rygningen bærer Gaardens Vindmotor. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Heste- og Fedestalden, og Vindmotoren samt en Petroleumsmotor giver Drivkraft til de faste Maskiner. Gaarden ligger kønt, omgivet af Haven og Plantninger.

Søndervang er en gl. Hovedgaard, der i sidste Halvdel af det 15de Aarh. (1464) ejedes af Væbneren Claus Jensen (Skeel); efter ham bragte Datteren Birgitte den til sin Mand Terkel Pedersen Væbner, og deres Datter Maren bragte den til sin Mand Erik Vognsen, som ejede Søndervang 1553—93; i 1603 ejedes Gaarden, der da nylig var brændt, af Mads Thomesen, som i 1607 afhændede den til Knud Gyldenstjerne, Timgaard, hvis Datter Jytte G. bragte den til sin

Søndervang.

Mand, Rigsrd. Otte Thott til Næs (Lindenberg), som lagde Nymark samt Jorderne til Pittrup under Søndervang; han solgte den i 1653 til Jørg. Rosenkrantz til Kjeldgaard, der overdrog Gaarden, som ved Matriklen af 1664 havde 84 Td. Hrtk. samt 473 Td. Hrtk. Fæstegods, til sin Søster Dorthe R., Enke efter Otte Thott, hvorefter hun i 1667 sammen med Svigersønnen Jørg. Krabbe og Stedsønnen Knud Thott solgte Søndervang til Dr. med. Thomas Fuiren; efter hans Død i 1673 ejedes Gaarden, der ved Matriklen af 1688 havde 84 Td. Hrtk. samt 283 Td. Hrtk. Fæstegods, af en Brodersøn, Baron Didrik Fuiren til Fuirendal (Sjælland); efter hans Død i 1686 overtoges den af Enken, Fru Margr. Eilers til Støvringgaard, og efter hendes Død i 1708 af Datteren, Friherreinde Christine Fuiren (gift med Gehejmerd. Harboe), efter hvis Død i 1735 den i 1738 solgtes paa Auktion med 60½ Td. Hrtk., 38 Td. Tiendehtk. og 263 Td. Hrtk. Fæstegods samt Gaarden Østertoft med 12 Td. Hrtk. for 12,030 Rd. Cour. til Krigsrd. Svenning Andersen; efter hans Død i 1760 overdrog Boet den til Krigsrd. Peder Pandrup, Marsvinslund, der i 1769 solgte den med Tiender og Gods samt Østertoft (60½, 38, 279 og 13 Td. Hrtk.) for 24,000 Rd. Cour. til Generalauditør Andr. Høyer til Irup; han afhændede i 1778 Ejendommene m. m. for 32,000 Rd. Cour. til Chr. Ehrenreich Brockdorff (tidl. Hessel og Rugballegaard), som efter Bevilling af 1791 — uden at Hovedgaarden mistede sin Frihed som saadan — fra-solgte Tienderne og solgte Fæstegaardene til Bønderne, hvorefter han i 1792 solgte Søndervang med 60½ Td. Hrtk. samt 5 Huse for 10,320 Rd. Cour. til 40 Bønder, der i 1800 fik Tilladelse til at udstykke Søndervang i 219 Parceller, hvorefter Hovedparcellen med 12½ Td. Hrtk. omtrent samtidig overtoges for 5000 Rd. Cour. af Chr. Toft; han afstod den i 1813 til sin Søn af samme Navn, efter hvis Død i 1832 den overtoges af Enken, Ane Jensdatter Juulsgaard; hun

overdrog senere Gaarden, som i 1834 havde 17½ Td. Hrtk., til Sønnen Chr. Toft, efter hvis Død i 1837 den overtoges af Enken, Agnete Bechsgaard; hun ægtede i 1838 Enevold Sloth, der i 1874 overdrog Gaarden med en Del af Besætn. for ca. 30,000 Rd. til sin Svigersøn Jens Eskildsen; derefter overtoges den i 1891 af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, der samme Aar solgte den med ca. 70 ha, 13½ Td. Hrtk. for ca. 50,000 Kr. til Kalkværksejer Laur. Pedersen; i 1895 kom Gaarden til Tvangsauktion, og den overtoges da for ca. 49,000 Kr. atter af Kreditforeningen, som i 1896 overdrog Skødet med Besætn., Invt. og Avl for 52,000 Kr. til Chr. Skibsted; han solgte den i 1901 til et Konsortium, der i 1902 afhændede den til Andr. Mortensen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1906 med Besætn. og Invt. for 56,000 Kr.

AABJERG, Vedersø Sogn og Komm., Hind Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer A. Ebbensgaard, Postfb. og nærmeste St. Ulfborg, Afst. 11½ km og 22 km til Ringkøbing Tlf. Ulfborg 116 u.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Aabjerg, samlet Areal 62,4 ha.

Aabjerg nævnes allerede i det 14de Aarh., den ejedes da af Lage Rød og Bo Høg; senere kom den til den adelige Slægt Juel, der ejede den i en længere Aarrække; i 1482 og i 1495 af Niels Juel, i 1532 og i 1539 af Sønnen Enevold J., fra 1543—68 af dennes Søn Niels J. og efter ham af Sønnen Herm. J., efter hvis Død i 1607 fulgte Sønnerne Christen J., som døde ugift i 1612, og Broderen, Statholder, Rigsrd. Jens Juel til Nørre Vosborg, der i 1626 mageskiftede en Del af sin »forrige Hovedgaard« Gl. Aabjerg til Kronen for Vedersø Præstegaard m. m., som han saa vidt vides lagde under sin Gaard Ny Aabjerg, der vistnok væsentlig bestod af nedennævnte Gaard Kellingbjerg; efter hans Død i 1634 overtoges Aabjerg, der i 1638 havde 72 Td. Hrtk., af Enken Fru Ide Lange (se Nørre Vosborg), efter hvis Død i 1649 to af hendes Døtre bragte Aabjerg til deres Mænd, Hofmester Jørg. Rosenkrantz til Kjeldgaard i Salling og Erik Qvitzow til Sandager; senere blev sidstnævnte Enejer, og han solgte i 1669 Aabjerg, der ved vor første Matrikel i 1662—64 havde 72 Td. Hrtk., og Udstrup med 24 Td. Hrtk. samt Godset til Generalmajor Henr. Rüse (se Rysenstein), fra hvem de senere kom til Svigersønnen, Baron Chr. Juel; han solgte i 1682 Aabjerg, som ved Christian d. Femtes Matrikel i 1688 havde 72 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst og 243 Td. Hrtk. Fæstegods, til B. G. v. Obelitz til Rammegaard, efter hvis Død i 1707 Halvdelen af Aabjerg — i Henhold til en Kontrakt af 1703 — tilfaldt dennes Svigersøn Chr. Linde til Handbjerg Hovgaard; ved hans Død i 1723 arvedes denne Halvdel af Sønnerne C. O. Linde (senere til Staby Kærgaard) og Christen Linde, af hvilke sidstnævnte i 1723 af sin Morfaders Enke, Fru Ide Juel, købte hendes Halvpart af Aabjerg, 49½, 10 og 206 Td. Hrtk., for 7225 Rd. Cour. og 2 Speciedukater og i 1725 Broderens Fjerdepart, hvorved Gaarden var samlet igen; ved Chr. Lindes Død i 1743 overtoges den af Enken, Fru Birg., f. Kaas, der gav den til sin Brodersøn, senere Major Hans Kaas; han solgte den i 1768 med 49½, 10 og 203 Td. Hrtk. for 27,000 Rd. Cour. til Kapt. Ernst Halchus (i 1780 adlet de Hoffmann), der i 1798 solgte den med 49½ Hd. Hrtk. Hovedgaardstakst, 48 Td. Tiendehrtk. og 240 Td. Hrtk. Fæstegods til Herredsfoged C. Møller til Højris, Forv. Henning G. Lassen og Fuldmægtig Lars Lassen (senere Lindholm); disse fik i 1799 kgl. Bevilling til at frasælge Godset, uden at Aabjerg mistede sin Hovedgaardsfrihed, og i 1803 Tilladelse til at udparcellere Gaarden i 159 Parceller, hvorefter Hovedparcellen samme Aar ved Auktion solgtes med 20 Td. Hrtk. Tiender og noget Fæstegods for 20,000 Rd. Cour. til Hans Hansen, Vinderslevgaard; han solgte den i 1805 med ialt 35 Td. Hrtk. for 25,500 Rd. til forannævnte Herredsfoged C. Møller, som i 1806 fik Tilladelse til en yderligere Udstykning; da H. Hansen døde kort efter, udfærdigedes Skødet af hans Arvinger i 1809 til Møller og hans ovennævnte Medspekulant L. Lassen, og de solgte derefter i 1809 Aabjerg med 19 Td. Hrtk. for 15,100 Rd. Cour. til forannævnte Medspekulant, senere Overkrigskommissær Henn. G. Lassen; efter hans Død i 1830 overtoges den af Enken Marie L., f. Borgen, efter hvis Død i 1851 Gaarden med 21 Td. Hrtk. og 4 Td. Hrtk. Gods arvedes af Svigersønnen, senere Justitsrd. A. C. Koefoed til Timgaard; han solgte den straks for 25,000 Rbd. til O. A. la Cour (senere til Stensmark), der i 1857 solgte den for 45,400 Rd. til N. Jakobsen Mølgaard; han fik i 1862 Tilladelse til at udstykke den i 61 Parceller, hvorefter han i 1865 overdrog den til Svigersønnen Chr. Jensen; han solgte den i 1909 med 125 ha, ca. 19 Td. Hrtk. tiendefri Hovedgaardsjord, Besætn. og Invt. samt Assurancesummen 30,000 Kr. for de nedbrændte Bygninger for 86,000 Kr. til J. C. Jensen, Moestrupgaard, og Buhl, Højmark, der frasolgte ca. 55 ha (overvejende til Naboer), hvorefter de i Juli samme Aar solgte Hovedparcellen med 69,5 ha, ca. 10 Td. Hrtk., samt Bygninger, Besætn. og Invt. for 50,000 Kr. til Hans Vium; han solgte den i 1913 med 9 Td. Hrtk. til Jens Chr. Hansen, hvis Hustru, Fru Katrine Hansen, i 1927 solgte den for 83,500 Kr. til den nuværende Ejer.

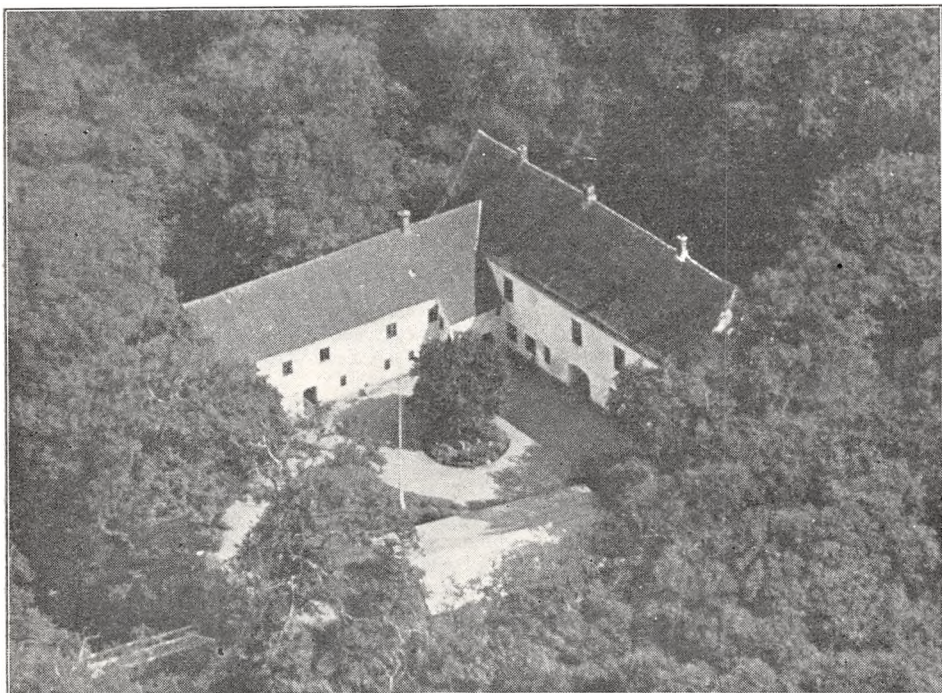
BØLLING HERRED

BREJNINGGAARD (Bregninggaard), Brejning Sogn og Komm., Bølling Hrd., Ringkøbing A., er nu saa godt som helt udstykket, saa kun den gl. Hovedbygning tillige med ca. 15 ha Have, Skov og Mølledam m. m. er tilbage; den ligger godt 1½ km Sydøst for Spjald St., ca. 20 km Øst for Ringkøbing.

Hovedbygningen bestod i tidligere Tid af 4 sammenbyggede teglhængte Fløje, opført i 2 Stokværk og med et Taarn med Vindeltrappe i det sydvestlige Hjørne af Borggaarden, men den uanselige Sydfløj forsvandt tidlig, og Vestfløjen, der havde hvælvede Kældre, samt Taarnet blev nedbrudt i første Halvdel af det 17de Aarh. af den daværende Ejer Chr. S. Enholm; af de 2 tilbageværende hvidpudsede Fløje, som er fredet i Klasse A, har den anselige Østfløj Sokkel af svære Kampestenskvadre; de er omgivet af Haven og de gl. vandfyldte Grave. Avlsbygningerne er nedrevet, medens den gl. Vandmølle med Turbine, der fremdeles hører til Ejendommen, bruges til Fremstilling af Elektricitet til Lys til Ejendommens Brug. Da den gl. Hovedgaard med de ejendommelige og idylliske Forhold besøges en Del om Sommeren af Egnens Befolkning og tilrejsende Sommergæster, er der indrettet en Sommer-Afholdsrestauration i en Tilbygning.

Da Brejninggaard traadte frem i Historien, hørte den som saa mange andre af de gl. vestjyske Gaarde under Ribe Bispestol, der holdt Lensmænd paa Gaarden; ved Reformationen i 1536 inddrog den af Kronen, hvorefter Christian d. Tredie, efter i 1537 at have pantsat den til Joh. Stage, i 1544 solgte den for 9106 Mk. til Gunde Lange; efter hans Død i 1564 ejedes den af Sønnen Hans Lange til Kærgaard, der opførte den nuværende Østfløj i Aarhundredet; efter hans Død i 1609 ejedes Gaarden af Sønnen Tyge L., som døde ugift i 1614, og Gunde L. til Kølbygaard; i 1646 solgte sidstnævnte Brejninggaard, der i 1638 havde 54 Td. Hrtk. (se Indledningen, Side 16) til Broderen Peder L. til Kærgaard; efter hans Død i 1661 overtoges Brejninggaard af Sønnen Jørg. L., der samme Aar solgte den med 65 Gaarde og Bol til Jomfru Dorete Galde, som han kort efter ægtede. I 1665 var Gaarden overtaget af hendes Svoger, Generalkrigskommissær Knud Skinkel, der døde barnløs i 1669, hvorefter den overtoges af Broderen Morten S., som døde barnløs i 1679; den overtoges nu af Enken, Fru Helle Urne til Estvadgaard, fra hvem den ved Skifte i 1682 kom til Morten S.s Faster, Jomfru Ide Skinkel, der Aaret efter overdrog den til Oberst Laur. Munk til Merløsegaard (Sjælland); efter hans Død i 1702 overtoges den af Enken, Barbara Hedv. v. Dragsted, som i 1708 solgte den med 41 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 36 Td. Tiendehtk. og 215 Td. Hrtk. Fæstegods m. m. for 12,000 Rd. Cour. til Chr. Ulrik Schultz til Viumgaard. Efter hans Død i 1709 kom den til Svigersønnen Steffen Nielsen til Endrupholm (se denne Gaard samt Lunderup og Nørholm, alle i Ribe A.); han skødede den i 1718 til sin Søstersøn Johs. Møller til Lunderup, som i 1726 ved Auktion solgte Brejninggaard med 41, 21 og 231 Td. Hrtk. for 11,420 Rd. Cour. til Kommerceraad Chr. Siegfred Enholm (se under Hovedbygningen), senere til Marsvinslund; han solgte den i 1754 med 40, 36 og 253 Td. Hrtk. for 16,000 Rd. Cour. og 200 Speciedukater til Ritm. Hans Nicolaj Hoff (senere til Silkeborg), der i 1760 overdrog den med 40, 36 og 263 Td. Hrtk. for 19,500 Rd. Cour. til Oberst, Baron Chr. Fr. Juel til Rysensteen, som en Tid boede paa Gaarden; han solgte den derefter i 1771 for 21,500 Rd. Cour. til Amtmd., Etatsrd. Peter de Albertin til Slumstrup, efter hvis Død i 1779 den overtoges af Enken Cathr. Kirstine, f. Folsach, der i 1794 frasolgte det meste af Godset. Efter hendes Død i 1812 solgte Arvingerne Gaarden ved Auktion i 1815 med 40½ (deraf 6½ Td. Mølleskyldshrtk.) med Stampemølle, 31 Td. Tiendehtk. og 41 Td. Fæstegods for 30,400 Rbd. Sølv til Chr. H. Bonne, fra hvem den under Landbrugs-krisen i 1820'erne blev udlagt til Statsældsdirektionen; denne solgte den i 1824 ved Auktion med 40½ Td. Hrtk. (derunder Stampemøllen) for 5210 Rbd. Sølv til Agent N. Nyholm til Haraldskær ved Vejle, som i 1831 overdrog den til J. A. Kuhlmann til Petersholm; han solgte den i 1839 til H. F. Fenger (senere til Gottessgabe paa Lolland), der i 1849 solgte den med 32½ Td. Hrtk., deraf 6½ Td. Mølleskyld (Hrtk. blev noget nedsat ved Matriklen af 1844), til Brødrene H. S. Frandsen, der døde i 1879, og N. H. Frandsen, som oprettede et Brænderi paa Gaarden. I 1882 maatte sidstnævnte udbyde den ved Auktion, men da der ikke opnaaedes noget antageligt Bud, solgtes Ejendommen senere underhaanden, idet en Del af Gaarden og

Brænderiet, der nu solgtes særskilt som »Brænderigaarden«, købtes af Fabrikant P. Smith, Nymølle, for 55,000 Kr., medens selve Brejninggaard Hovedparcel, Vandmøllen samt Ejendommen »Højtoft« købtes af fhv. Apoteker H. G. Koefoed, Skanderborg, for 124,000 Kr.; fra ham overtoges Ejendommen i 1901 af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, der samme Aar solgte den ved Auktion for 73,000 Kr. til H. S. Albrechtsen, som frasolgte ca. 37 ha Ager, hvorefter han solgte Gaarden i 1909 med 342 ha (deraf 182 Ager, 39 Eng, 110 Hede og 11 ha Have, Gaardsplads, Mølledam og Skov) med ca. 17 Td. Hrtk., men uden Besætn. og Invt. for 115,000 Kr. til Ejendomshandlerne Jensen og Buhl. Den gamle Hovedgaard var nu rigtig — som saa mange andre — blevet Genstand for Spekulation og Havesyge, og Gaarden gled nu fra Haand til Haand; af senere Ejere kan nævnes L. P. Knudsen, Landbrugskandidat A. Jørgensen, igen et Konsortium M. Rasmussen, Sangill, S. Pedersen og Lars Chr. Larsen, Skejby, og alle søgte at tjene Penge og stykke ud af Gaarden til Naboer; i 1921 solgte sidstnævnte den til

Brejninggaard.

J. P. Gammelgaard, der var da ca. 245 ha tilbage af Gaardens Areal; han solgte den i 1926 til Statens Jordlovsudvalg, som oprettede 14 Statshusmandsbrug med fra 6,6 til 11 ha samt frasolgte en Del Parceller til Naboer, hvorefter Hovedbygningen med det nuværende Tilliggende i 1928 solgtes til den nuværende Ejer.

SØNDER HOLMGAARD, Sdr. Lem Sogn og Komm., Bølling Hrd., Ringkøbing Retskr. og A., Ejer K. P. Pedersen, Postfb. og nærmeste St. Lem, Afst. $4\frac{1}{2}$ km og 11 km til Ringkøbing.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Sønder Holmgaard, samlet Areal 100,2 ha, deraf 55 Ager, 27 Eng, 2,2 Plantage, 14,5 Græsningsjord og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 4 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 50,000 Kr., Jordv. 35,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

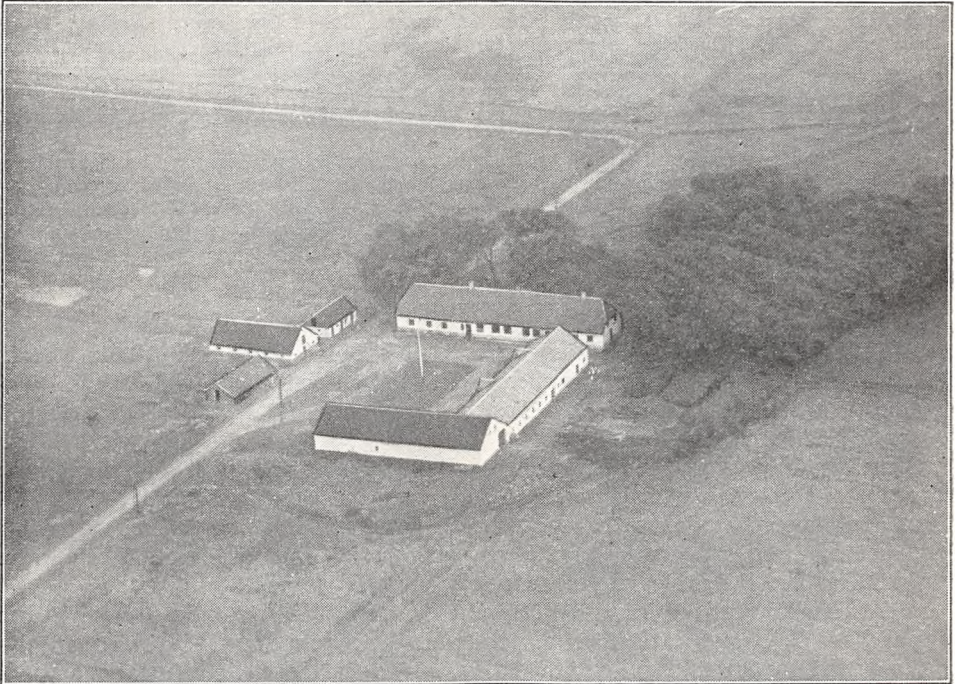
Sønder Holmgaard ligger ved offentlig Vej Nord for Lem St., lidt afsides; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Sandmuld (deraf en Del lav Jord) paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet nymergles i disse Aar. Skovens Bevoksning er Gran og Fyr.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 90 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 2 Tyre og 16 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Højmark Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der har tidligere været en ret stor Svineproduktion, Gaarden har nu Kort til 60 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Sønder Holmgaard.

Sønder Holmgaard har grundmurede hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er tækket med Tegl. Avlsbygningerne, som er opført efter en Brand i 1921, bestaar af 2 Længer, sammenbygget i Vinkel; af disse, der har muret Trimpel, rummer den vestlige Sidelænge, som har Tag af Pandeplader, Ko- og Hestestald og Længen mod Nord, der er tækket med Tagpap, Kørelade; desuden Øst for Sognevejen 3 mindre Bygninger, tækket med Tagpap; de indeholder Stald til Søer og Svinestald og den nordligste, som er af Træ, Hønsesus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde.

Holmgaard hørte før Reformationen, under Ribe Bispestol, som holdt Lensmænd paa Gaarden; ved Reformationen inddrog den under Kronen, der lod Lensmanden, Kjeld Juel til Alstrup, beholde Lenet, som efter hans Død overtoges af Enken, Karen Lange; hun afstod dette i 1556 til sin Sønnesøn Kjeld Iversen Juel, hvis Moder, Fru Mette Munk til Stubbergaard, i 1580 ved Mageskifte med Kronen erhvervede den tillige med 6 Gaarde og Bol; i 1624 solgte hendes Brodersøn Fr. Munk til Krogsgaard den til Knud Sørensen paa Nabogaarden Tredje; i 1661 overdrog han derefter Ejendommen, der i 1662 havde 33 Td. Hrtk., 8 Td. Mølleskyldshrtk. og 108 Td. Hrtk. Fæstegods, til sin Datter Inger, som bragte den til sin Mand Erik Blik (Hustruen døde i Armod i 1718 i Lem Degnebolig); fra ham kom den i 1675 ved Indførsel til Borgmester i Ringkøbing Jep Jepsen Tarm, efter hvis Død i 1689 den overtoges af Enken, Birg. Mortensdatter Beeske; hun overdrog den i 1699 med 30 Td. Hrtk. samt Fæstegods m. m. til Datteren Birgitte og hendes Mand J. Christensen Odderbech, der samme Aar solgte den ved Auktion med 30 Td. Hrtk., 4 Td. Mølleskyldshrtk. og 49 Td. Hrtk. Fæstegods for 6058 Rd. Cour. til Laurs Nielsen Rindum i Ringkøbing; han overdrog den i 1750 med Mølle og Gods (30,

8 og 162 Td. Hrtk.) for 10,000 Rd. Cour. til Sønnen Niels Rindum; efter hans Død i 1795 solgtes Fæstegodset særskilt ved Auktion, medens Gaarden med Mølle samt Sdr. Lem Kirke og en Eng købtes for 11,620 Rd. Cour. af Arvingerne; i 1796 solgte de ved Auktion Gaard og Eng m. m., ialt 34½ Td. Hrtk., for 7200 Rd. Cour. til Anders J. Pugflod og Niels Jensen, der i 1797 delte Ejendommen mellem sig (efter Tilladelse i 1798).

Anders J. Pugflod, som overtog den nordre Gaard, solgte i 1809 denne med 11 Td. Hrtk. for 2000 Rd. Cour. til sin Svigersøn Joh. Lassen, der i 1819 overdrog den for 3200 Rbd. Sølv til A. Chr. Jensen; han fik i 1822 Tilladelse til at udparcellere Gaarden, men i 1824 solgtes hele Gaarden fra ham ved Tvangsauktion for 880 Rbd. rede Sølv til N. Strandbygaard til Store Skindbjerg, der overdrog den til sin Svigersøn L. Chr. Ramsing, fra hvem den senere kom til Knud Larsen.

Den søndre Holmgaard overdrog Niels Jensen i 1801 med 14½ Td. Hrtk. for 3600 Rd. Cour. til sin Søn Jens Nielsen, efter hvis Død den kort efter, i 1832, kom til N. L. Buch; ved hans Død i 1872 overtoges den af Sønnen Jens Stokholm Buch, en kendt Studehandler, der i 1910 solgte den med ca. 150 ha, ca. 15 Td. Hrtk. for 104,000 Kr. til Chr. Jepsen Lambæk; Gaarden var nu en Del i Handelen de følgende Aar, i hvilke der samtidig frasolgte en stor Del af Jorden til Naboer; efter Verdenskrigen ejedes den af Jeppe Jørgensen, der i 1921 solgte den til Hans Husted; han solgte den senere til Ejendomshandlere, af hvem den ca. 1928 købtes af P. Petersen; fra ham kom den i 1932 til Kreditforeningen af jydsk Landejendomsbesiddere, af hvem den nuværende Ejer købte den Novbr. 1932.

(Den ovenfor nævnte Gaard Tredje i Sdr. Lem Sogn, der betegnes som en Hovedgaard, ejedes i 1536 af Søren Markvardsen, i 1564 af dennes to Sønner Christen og Knud Sørensen og i 1587 af sidstnævntes Søn Søren Knudsen, hvis Søn Knud Sørensen købte Holmgaard i 1624; senere, i 1670, pantsatte han og Svigersønnen Erik Blik (se Holmgaard) Tredje, der endnu kaldtes en Hovedgaard, til Dr. Niels Benzon; Gaardens Bygninger var da for mange Aar tilbage nedbrændt ved Lynnedslag.)

STORE SKINDBJERG, Dejbjerg Sogn, Dejbjerg-Hanning Komm., Bølling Hrd., Retskredsen for Bølling-Nørre Herreder (i det følgende kaldet Skern Retskr.), Ringkøbing A., Ejer Prpt. P. Roesdahl, Postfb. og nærmeste St. Dejbjerg, Afst. 2 km og 17 km til Ringkøbing.

Matr.-Nr. 2 af Store Skindbjerg, 24 af Dejbjerglund, 29a m. fl. af Sandager og 152ba af Mærskan, Stavning, samlet Areal 172,1 ha, deraf 110 Ager, 44 Eng, 8 Skov, 7,6 Mose og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 3 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 70,000 Kr. (92,000), Jordv. 35,600 Kr. (51,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Store Skindbjerg ligger Vest for Dejbjerg St. og har Indkørsel fra den offentlige Vej mellem Dejbjerg og Stavning; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er Halvdelen Lermuld paa sandblandet Lerunderlag, den anden Halvdel Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er merglet. Engen er af god Bonitet, nærmest god Moseeng, Skovens Bevoksning overvejende Bøg. (I den store Have, der giver Læ mod Vinden fra Nord og Vest, findes en Del ret store Ege.)

Jorden dyrkes i en alm. 7 Marks Drift (Vekseldrift); af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

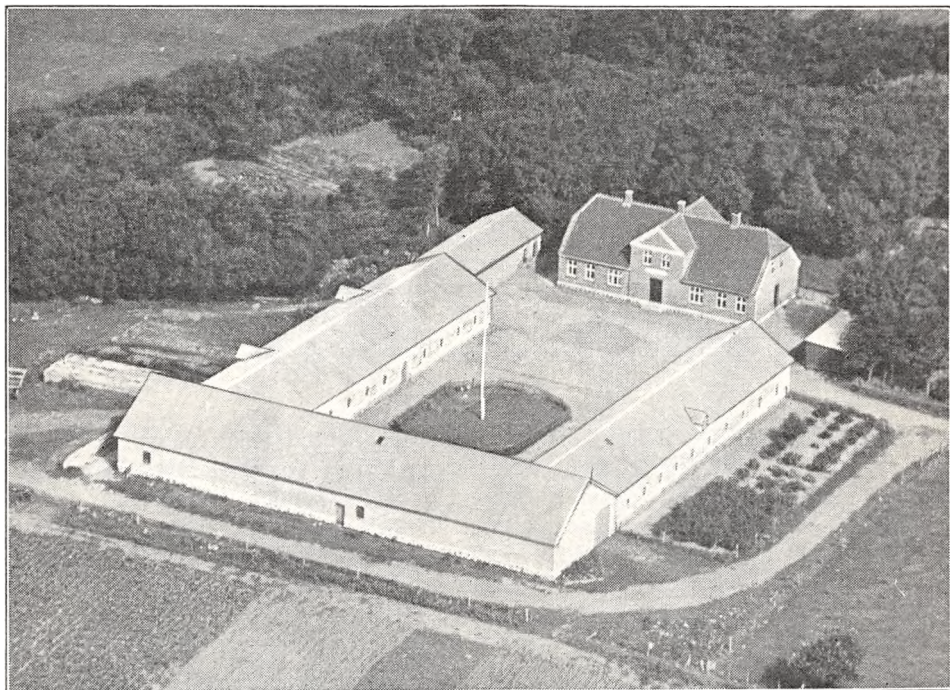
Kvægbesætningen, der bestaar af 40—50 Malkekøer, 2 Tyre og 40—50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lem Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 10 a 12 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2—3 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 280 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 74 Svin aarlig. Der holdes 14 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Store Skindbjerg har grundmurede gode, nye Bygninger, opført i 1928 efter en Brand. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store gl. Have, har gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den rummer en køn god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har muret Trimpep og Tag af Pandeplader, er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den østlige og Lade i Længen mod Syd; til den nordlige Ende af Kostalden er der opført en mindre Forlængelse, som rummer Vognport og Garage, og Øst for Hovedbygningen 2 Halvtags-

bygninger af Træ med Tag af Pandeplader, de rummer Tørve- og Hønsesus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde.

Store Skindbjerg er en gl. Selvejergaard, der allerede nævnes i 1416; senere ejedes den af Las Rød, som i 1487 overlod den paa Livstid til en Søn af samme Navn; han pantsatte den i 1499 til Rigsrd. Niels Clemmentsen, og senere kom den til Kronen; i 1789 ejedes Gaarden med 10½ Td. Hrtk. af Niels Strandbygaard (gennem hans Døtre stammer de bekendte Brødre Breinholdt samt Slægten Windfeld, Landting, fra Gaarden); efter hans Død i 1831 overtoges den af Svigersønnen Niels Pedersen Skindbjerg; han solgte den til H. D. Krarup, som i 1869 afhændede Ejendommen med 11½ Td. Hrtk. for 27,000 Rd. til Th. Jørgensen Zacho, efter hvem den paa offentlig Auktion i 1879 solgtes til A. G. Tranberg, Lønborggaard; han solgte den i Okt. 1883 til Viggo Bruhn fra Rydbjerg, der i 1914 solgte den til Hestehandler Rathmann, som i 1916 solgte den til P. Petersen; han afstod den i 1929 til Sønnen Carl Petersen, af hvem den nuværende Ejer købte den i Nov. 1935.

Store Skindbjerg.

DEJBJERGLUND, Dejbjerg Sogn, Dejbjerg-Hanning Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer P. Pedersen, Postfb. og nærmeste St. Dejbjerg, Afst. godt 1 km og 18 km til Ringkøbing.

Matr.-Nr. 1a af Dejbjerglund, Areal 50 ha; Ejdskv. 36,000 Kr.

Dejbjerglund, der ligger ved Dejbjerg Kirke, har grundmurede Bygninger, Stuehuset med Tegltag, Avlsbygningerne med Tag af Eternit; Gaarden ligger højt og der er vid Udsigt fra denne.

Dejbjerglund er en gl. Hovedgaard, som omkring Aar 1500 ejedes inden for den adelige Slægt Skram: Ove Skram til Hammergaard, Sønnen Christiern S., dennes Enke, Fru Anne Juel, Sønnen Hartvig S. og derefter dennes Søn Anders S., hvis Datter Ellen bragte Gaarden, der i 1638 havde 40 Td. Hrtk., til sin Mand Henr. Lange, som opførte en 4-længet Hovedbygning, omgivet af Grave, af hvilke der endnu ses Rester; den laa lidt Syd for den nuværende Gaard (han ejede endvidere fra 1606 Sædegaarden Oldager, som laa 1 km Sydvest for Skern ud mod Engene; Oldager, der i 1638 havde 30 Td. Hrtk., blev dette Aar ødelagt af en Stormflod, og han lagde da saa vidt vides Jorderne under Dejbjerglund og brugte Materialer fra Bygningerne til Opførelse af sin Hovedbygning paa Dejbjerglund). Efter ham, der døde i 1650, fulgte Sønnen Christen L., som døde 1677, og hvis Enke, Sophie Rostrup, solgte Gaarden med 200 Td. Hrtk. Fæstegods m. m. til Oberstløjtn. Georg v. Raben; Handelen maa dog være gaet tilbage, thi i

1697 solgte hun Gaarden ved Auktion med 56 og 205 Td. Hrtk. til Jørg. Grubbe Kaas til Rydberg; efter ham ejedes den af Sønnen, Kommandør Hans Kaas, som i 1724 solgte den med 56 og 213 Td. Hrtk. til Forp. Chr. Krarup; han solgte den i 1768 til Forv. Laur. Ramsing, der i 1791 solgte den med 56 og 209 Td. Hrtk. samt 5½ Td. Møllekyldshrtk. for 31,000 Rd. Cour. til Landvæsenkommissær, Kmrd. Peter Chr. Petersen, som udparcellerede Gaarden (aproberet 1794) og frasolgte det meste af Fæstegodset, hvorefter han samme Aar solgte Hovedparcellen med 25, 50 og 5½ Td. Møllekyldshrtk. for 11,630 Rd. Cour. til den tidligere Ejer Laur. Ramsing, som frasolgte Resten af Godset m. m.; efter hans Død i 1812 solgte Arvingerne Gaarden med 22½ Td. Hrtk. m. m. for 23,500 Rd. Cour. til Jens Christensen, der i 1821 fik Tilladelse til yderligere at udstykke Gaarden; samme Aar blev denne stillet til Tvangsauktion, ved hvilken Hovedparcel Nr. 1 med 10 Td. Hrtk. købtes for 940 Rd. slesvigsk-holstensk Cour. = 1504 Rbd. rede Sølv af Sognepræst J. Chr. Ramsing, som i 1822 solgte Gaarden for 1296 Rbd. rede Sølv til Jens Nielsen Norup; senere, i 1845, ejedes den af Vilh. Dresler, der ca. 1850 nedbrød Resterne af den gl. Gaard (ved Tvangsauktionen i 1821 købtes Hovedparcel Nr. 2 med 10 Td. Hrtk. (kaldet Margrethelund) for 730 Rd. slesv.-holst. Cour. eller 1168 Rbd. rede Sølv af Chr. A. Kaysen, efter hvis Død i 1830 den overtoges af Enken Marie M., f. Ramsing); denne Parcelgaard købte Dresler nu, nedbrød Bygningerne og sammenlagde Jorderne med Dejbjerglund, som derved blev paa 19 Td. Hrtk.; Dresler var en dygtig Landmand, som drev Gaarden stærkt frem; han solgte denne i 1882 for 112,000 Kr. til Th. Bruun fra Vendsyssel, der i 1887 solgte den for 72,000 Kr. til A. J. Buchwald, fra hvem den i 1898 overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening; denne solgte den i 1902 for 47,000 Kr. til Landbrugskandidat N. Chr. Nielsen, som udstykkede en Del af Jorderne, hvorefter han i 1905 solgte Gaarden til K. C. Nielsen Møldrup, Bønstrupgaard ved Vamdrup; han overdrog den i Juni 1911 til Svigersønnen Chr. I. Aggerbeck; i 1913 ejedes Gaarden derefter af Lorentz Petersen, i 1914 af Aage Petersen og E. Møller, i 1915 af P. L. Birckjær, i 1920 af Laur. Petersen, der samme Aar solgte den til N. Hansen Møller, og samme Aar brændte Gaarden undtagen den i 1850 af V. Dresler opførte Hovedbygning; denne købtes derefter for 30,000 Kr. i 1922 af Menigheden, der lod den restaurere og indrette til Præstebolig. Nordvest for denne opførtes derefter den nuværende Gaard med 50 ha, medens det øvrige Areal solgtes, og paa dette er nu oprettet 3 Ejendomme med henholdsvis ca. 28, 16,5 og 11 ha, og endvidere solgtes Plantagen samt en Del Engparceller.

HANNINGHEDEGAARD, Hanning Sogn, Dejbjerg-Hanning Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer Jørgen Bækby Jensen, Postfb. Skern, nærmeste St. Kongsholm, Afst. ½ km, til Skern 5 og til Ringkøbing 23 km.

Matr.-Nr. 1a af Hanninghedegaard, samlet Areal 82,8 ha, deraf 64,8 Ager, 15 Eng, 1,5 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 6 Td.; Ejdskv. 70,000 Kr. (95,000), Jordv. 36,000 Kr. (56,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 45,000 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Vandturbin).

Hanninghedegaard ligger Nord for Skern Vest for Landevejen til Holstebro, lige op til denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engarealet, der ligger ved den vestlige Side af Marken, kan vandes; det er nærmest lav Jord, der bruges til Græsning. Skovens Bevoksning er Løvtræ.

Jorden dyrkes i to 8 Marks Drifter, Sædkifterne er følgende: I 1. Blandsæd, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Blandsæd, 6. Rug, 7.—8. Kløver og Græs. II 1. Blandsæd, 2. Roer, 3. Hvede, 4.—5.—6.—7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3200 kg aarlig, Mælken leveres til Bølling Andelsmejeri.

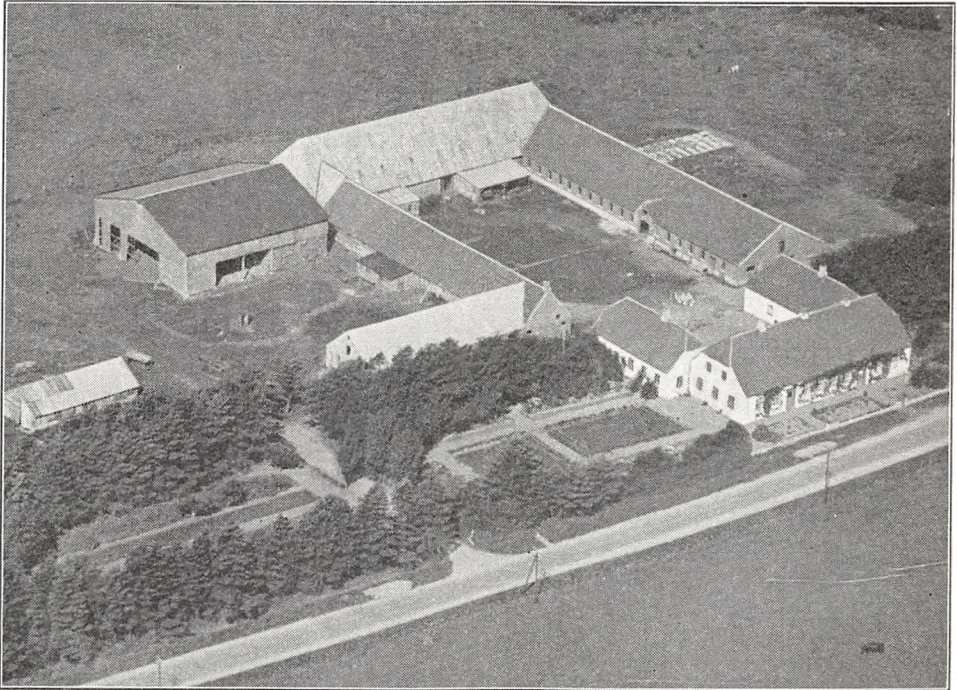
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 3 Plage og 2 Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 100 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Hanninghedegaard har grundmurede Bygninger, nu overvejende tækket med Tegl. Den 3-fløjede hvidpudsede Hovedbygning ligger mod Øst til Haven, som grænser til Landevejen og tillige strækker sig Syd for Hovedbygningen; dennes Midtfløj rummer en god Beboelse, den sydlige

Sidefløj Bolig til Gaardens Fodermester og den nordlige forskelligt. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Kostald i den nordlige Sidelænge og Heste- og Svinestald i den sydlige, fra hvis østlige Ende der udgaar en Sidelænge mod Syd, som indeholder Svinestald og Hønsehus; denne er tækket med Pandeplader ligesom den vestlige Længe, Laden; desuden Syd for Gaarden en Hjem, tækket med Tagpap, samt et Redskabs- og Maskinhus, helt opført af Pandeplader, og inde paa Gaardspladsen op til Laden en Vognport, bygget som Halvtag. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stød-hævrt.

Hanninghedegaard er en gl. Landevejskro, der tidligere spillede en betydelig Rolle, naar Studedrifterne tidligt paa Foraaret kom Nord fra ad Holstebro- og Ringkøbing Landeveje og skulde Syd paa til Markedet i Husum; Gaarden ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af den driftige Christen Sørensen, som anlagde en Vandingskanal i Engen og byggede en Vandmølle, hvis

Hanninghedegaard.

Vandkraft anvendtes til et Tøjstamperi, en Benmølle samt Mølleri til Gaardens eget Brug; efter ham overtoges Ejendommen af Sønnen Mads Sørensen, der Novbr. 1907 solgte den med 140 ha og $9\frac{1}{2}$ Td. Hrtk. til Søren Thomsen, der samtidig nedlagde Kroholdet; han fraselgte i de følgende Aar Jord til et Gartneri, Gaardens Plantage, plantet kort efter Aarhundredskiftet, samt ca. 14 ha til et Stashusmandsbrug, hvorefter han i 1924 solgte Gaarden til den nuværende Ejer. I 1934 er der fraselgt ca. 16,5 ha, hvorpaa er opført Gaarden Ny Hanninghedegaard, og Ejendommen har derved faaet sit nuværende Areal.

LØVSTRUPGAARD, Hanning Sogn, Dejbjerg-Hanning Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer: en selvejende Stiftelse, Postfb. og nærmeste St. Lem, Afst. 7 km og 17 km til Ringkøbing, Tlf. Finderup 41 (Forpagteren).

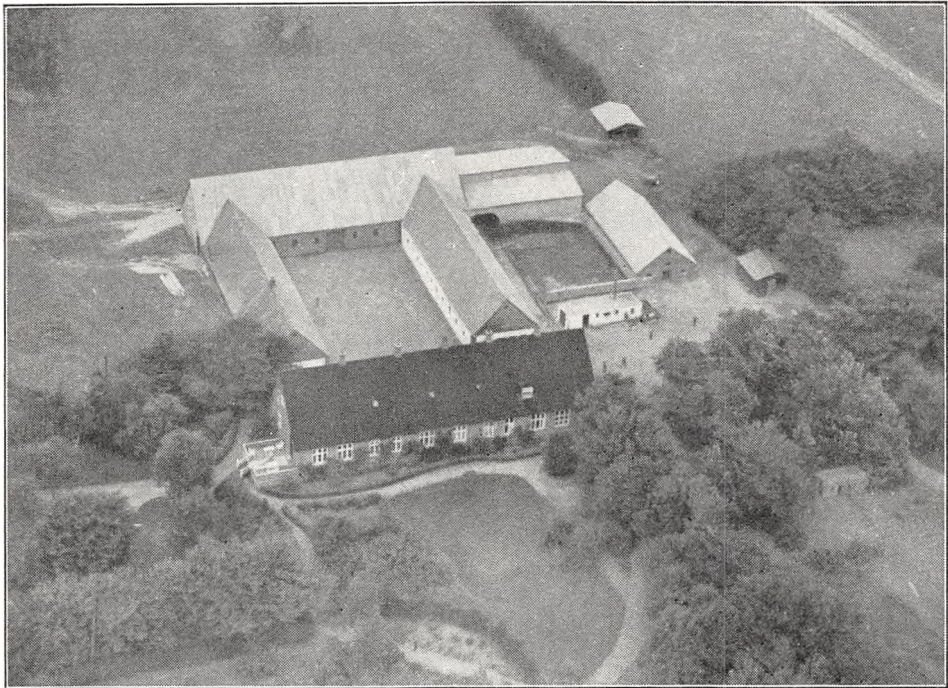
Matr.-Nr. 9b m. fl. af Skaarup, samlet Areal 126,2 ha, deraf 70 Ager, 8,8 Eng, 43,5 Plantage, 2 Mose og 1,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 68,000 Kr., Jordv. 38,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 68,400 Kr.; Lys fra Finderup Elektricitetsv.

Løvstrupgaard ligger ved den offentlige Vej, som fra Finderup fører til Lem St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger ca. 15 km fra

denne ved Skern, bestaar af god Muldjord, overvejende paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (dog i det hele og store naturlig sund Jord), der er merglet ca. 1920. Engen er Dyndeng, Plantagens Bevoksning Gran.

Gaarden drives af Forstander, Forpagter I. M. Voigt; Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. $\frac{1}{4}$ Havre og $\frac{1}{2}$ Sukker- og Runkelroer, 3. Kaalroer, 4. Byg, 5.—6.—7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 65 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45—55 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes dels ved eget Tillæg,

Løvstrupgaard.

dels ved Indkøb, Kjøerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Finderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 79 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 80 Høns.

Løvstrupgaard har gode, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, er opført af Grundmur, og Taget (Pap) er nu omlagt med Cementtagsten; den indeholder en stor køn Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; ved den vestlige Gavl en stor aaben Veranda.

Af Avlsbygningerne er de 2 Sidelænger opført af Kamp og tækket med Cementsten; den østlige, som rummer Kostald, er for lille til Besætningen, og da den tilmed er umoderne og mindre hensigtsmæssig, skal den ombygges i 1936 og indrettes med brandfrit Loft med Jernbjælker og murede Hvælvinger; den vestlige rummer Værelser til Mødhjælpere samt Heste- og Ungkvægstald, og Længen mod Nord, der er opført af Grundmur og tækket med Pandeplader, rummer Lade, som fra den østlige Gavl er udvidet med en Forlængelse, helt opført af Pandeplader. Desuden Øst for Gaarden en Svinestald samt en Halvtagsbygning, der rummer Hønsehus m. m., de er begge opført af Grundmur og med Tag af Pandeplader; endvidere længere mod Øst en Garage og Nord for denne et Redskabs- og Maskinhus, begge opført af Træ med Tag af Pande-

plader. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og paa Gaarden er der Bolig til dennes Fodermester. Ejendommen ligger kønt og skærmet mod Blæsten ved Plantning.

Løvstrupgaard købtes i 1874 af Apoteker, Justitsrd. C. C. Heiberg i Ringkøbing; Ejendommens Areal laa da for en stor Del hen i Lynghede, som den ny Ejer tog fat paa at opdyrke og beplante, og de nuværende Bygninger opførtes for største Delen i Aarene 1883—84. I 1898 overdrog Heiberg Ejendommen til Stiftelsen »Landbrugskolonierne for fattige Børn«, der er oprettet med det Formaal at antage, opdrage og forsørge fattige, oftest forældreløse Børn, som anbringes i Kolonier paa Landet med højst 20 Børn i hver Koloni; Børnene, der antages inden deres fyldte 4. Aar — hyppigst i Alderen mellem 2 og 4 Aar — bliver i Kolonierne til efter Konfirmationsalderen eller helst til deres 18. Aar, og foruden at de modtager Undervisning og oplæres i de alm. Skolekundskaaber, beskæftiges de, efterhaanden som de bliver større, ved Siden af tillige med Landbrug og Havebrug, ved Kreaturerens Røgt og Pleje m. m. (Husflid), hvorved de dygtiggøres til senere mulig at kunne overtage en Ejendom selv.

Løvstrupgaard, der overdroges 1. Nov. 1898, fik ved Indvielsen d. 27. Aug. 1899 Navnet »Heibergsgave«, og i Haven findes en Mindestøtte for Apoteker Heiberg.

I Aarene 1898—1904 udførtes den daglige Ledelse af Stiftelsen af Forstander Hans Petersen, som efterfulgtes af den nuværende Forstander I. M. Voigt, der fra 1926 har forpagtet Avlsbruget. Ved Skoleundervisningen virker en Lærerinde.

RÆKKERGAARD, Hanning Sogn, Dejbjerg-Hanning Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer Chr. Søndergaard, Postfb. og nærmeste St. Sædding, Afst. 1 km og 18 km til Ringkøbing.

Gaardens Areal er nu kun 26,5 ha, deraf 4,5 Eng; Bygningerne er af Grundmur, Stuehuset samt Heste- og Svinestaldlængen tækket med Straa, Kostalden med Tagpap og Laden med Tegl.

Ejendommen ligger Vest for Sædding St. ved Rækkermølle.

Rækkergaard nævnes i ældre Tid som en Hovedgaard, der dog næppe nogen Sinde har været komplet, hvad Bønderfæstegods angaar; den ejedes i 1616 af Erik Juul, 1625 af Frans J. til Meilgaard, 1637 af Sønnen Ove J. til Bruusgaard og 1638 af dennes Moder, Fru Karen Rostrup; hun synes at have solgt den til Henr. Lange til Dejbjerglund, hvis Datter Barbara L. var gift med Gjord Galt til Viumgaard; i 1660 tilhørte den, som Arv efter hende, Brødrene Chr. Lange til Dejbjerglund og Boet efter den i 1659 afdøde Broder, Ritm. Anders L. til Vennergaard. Rækkergaard, der ved Christian d. Femtes Matrikel havde 80 Td. Hrtk., ejedes senere, efter Chr. Langes Død i 1677, af Enken Sophie Rostrup, som i 1711 solgte den med Mølle og Gods (13½, 6½ og 29 Td. Hrtk.) til Morten Jepsen, Tarm, efter hvis Død den overtoges af Enken, Maren Christensdatter Kiergaard; efter hendes Død solgtes den i 1749 ved Auktion med Mølle m. m., ialt 30 Td. Hrtk., for 1412 Rd. Cour. til Kmrdr. Heldvad til Vennergaard; i 1757 købtes den af Birkedommer Peder Sørensen, hvis Enke i 1765 solgte den med Mølle, ialt 20 Td. Hrtk., for 1900 Rd. Cour. til Anders Løbner, der i 1777 solgte den for 2080 Rd. Cour. til Mads Speitzer (senere Aggersborg); han solgte den i 1780 med 20 Td. Hrtk. for 1780 Rd. Cour. til Peder Nørgaard; i 1785 ejedes den af Joh. Chr. Frich, som frasolgte Møllen m. m. og i 1791 solgte Gaarden med 9½ Td. Hrtk. til Mort. Pedersen Vestkær; i 1797 ejedes Rækkergaard af N. Clausen Møller, der i 1801 mageskiftede den til Søren Mortensen; han solgte den i 1802 med 9½ Td. Hrtk. m. m. for 2900 Rd. Cour. til Chr. Marcussen, som i 1805 udparcellerede den i 20 Parceller og i 1808 overdrog Hovedparcellen for 1800 Rd. Cour. til Jac. Iversen Andrup.

LUNDENÆS, Skern Sogn og Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer Jens Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Skern, Afst. godt 4 km og ca. 29 km til Ringkøbing.

Til Lundenæs (den vestlige Gaard), der ligger 4 km Øst og lidt Syd for Skern, Nord for Skern Aa, hører et Areal af ialt 77,5 ha, deraf 55 Ager, 21 Eng og 1,5 ha Have og Gaardsplads med en Ejdskv. paa 49,500 Kr.

Lundenæs har grundmurede straatækte Bygninger. Hovedbygningen, som ligger mod Syd til Haven, har Frontspids mod Nord til Gaardspladsen; i Frontspidsen er indmuret 2 Vaabenskjolde af Sandsten, der bærer Navnene Henrik Müller — Sophie Rosenstjerne. (Det er Holsteneren, Rentemester Henrik Müller, og hans Hustru, som i 1664 fik Lønborggaard, se denne.)

Lundenæs var i Middelalderen et kgl. Slot, der i det urolige 14de Aarh. en Tid var pantsat til Biskop Eskild og Kapitlet i Ribe, hvorfra Dronning Margrete indløste det i 1407; senere holdt

Kongerne Fogder og Lensmænd paa Slottet (Erik af Pommern holdt Retterting paa Lundenæs). Slottet afbrændtes under Bondeoprøret i 1534 (Grevens Fejde); i senere Beretninger meddeles, at det var meget brøstfældigt, og i Krigen med Sverige i 1643—45 plyndrede General Torstenson Gaarden og skød Slottet i Brand i 1644. Efter Enevældens Indførelse i 1660 ændredes Lenet til Lundenæs Amt, der i 1671—94 havde Amtmd. sammen med Bøvling Amt (i det væsentlige udgør de to Amter nu Ringkøbing Amt). I 1661 solgte Frederik d. Tredie Lundenæs Slot og Gaard med Tiender og Gods (60, 659 og 1835 Td. Hrtk.) m. m. for 134,168 Rd. til Peter v. Uffeln og Arvingerne efter Dominicus og Joh. v. Uffeln, der samme Aar af Kongen købte Birkeret til Lundenæs (Skern Birk nedlagdes i 1796). Senere kom Lundenæs ved Giftermaal til Landmarskalk Joach. Werner v. Bülow til Bygholm, der i 1683 for 1800 Rd. tilkøbte af Kongen adelig Sædegaardsfrihed for Lundenæs, hvorefter han i Jan. 1710 fik det oprettet til et Stamhus for sig og sin Slægt; i April 1771 fik Sønnesønnen, Landmarskalk, Kmhr. Detlev v. Bülow, kgl. Bevilling til at sælge Stamhuset, hvorefter han i 1772 afhændede Lundenæs med 59 $\frac{1}{2}$, 658 og 1896 Td. Hrtk. og 13 Td. Mølleskyldshrtk. til Kancellird. Lucas v. Klippe for Godset Kühren i Holsten; efter v. Klippes Fallit i 1779 blev Lundenæs ved Indførsel udlagt til P. de Albertin til Slumstrup og N. Rindom til Holmgaard, der samme Aar ved Auktion solgte Lundenæs til Kancellird. N. Hansen til Stamhuset Lønborggaard, efter hvis Død i 1792 Svigersønnen, Niels Jermiin, i 1794 fik kgl. Bevilling til at frasælge Godset, uden at Hovedgaarden mistede sin Frihed (Tiende- og Skattefrihed m. m.); i 1797 fik han yderligere Bevilling til at udparcellere Gaarden, men denne ophævedes senere, da han i Dec. 1805 fik Bevilling til at lægge Lundenæs og Resten af Godset (396 Td. Hrtk.) ind under Stamhuset Lønborggaard. Da dette Stamhus nedlagdes i 1813, solgte Besidderen, Kmjkr. C. F. O. Benzon til Christiansdal (ved Odense), i 1814 Lønborggaard og Lundenæs til Fr. Juel til Boltinggaard (Fyn); senere maatte Benzon dog atter overtage Gaardene, og han fortsatte nu med at udparcellere Lundenæs, der i 1820 endnu havde 42 Td. Hrtk. Ca. 1845 solgte han Hovedparcel Nr. 2 med 9 $\frac{1}{2}$ Td. Hrtk. (den østlige Lundenæsgaard) til Terkel Christensen, som ca. 1889 udstykkede Jorden, hvorefter Bygningerne nedreves, og paa Gaardens Jorder ligger nu den ca. 58 ha store Lundenæs Plantage, medens Engene solgtes til Naboer.

Hovedparcel Nr. 1 med 10 Td. Hrtk. (den vestlige Lundenæsgaard) solgte Benzon i 1850 til Amtsvejbetjent C. G. Stilling, Skernbrogaard; han solgte den i 1854 til Ejeren af Tarm Kro Kr. Smedegaard Lauridsen, fra hvem den senere overtoges af en Datter og Svigersøn, hvis Søn Jens Nielsen nu ejer Gaarden.

(Lundenæs Voldsted kan endnu paavises Nord for Skern Aa, Syd for Gaarden Lundenæs; mange af Kampstenene fra Slottet er anvendt til Broerne over den store Skern Aa. 3—4 km Sydvest for Slottet styrtede Kong Hans under en Stormflod i Vinteren 1512—13 i Aaen med sin Hest paa en Rejse fra Ribe til Aalborg og paadrog sig herved en Sygdom, hvoraf han døde d. 20. Febr. 1513 paa Aalborhus Slot; paa Generalstabens Kort betegnes Stedet som »Kong Hans' Hul«.)

— — —

BØLLINGLIDE, Bølling Sogn, Bølling-Sædding Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejere Mads og Jens Agger, Postfb. Skern, nærmeste St. Kongsholm, Afst. 2 $\frac{1}{2}$ km, til Skern 5 og til Ringkøbing 29 km, Tlf. Bølling 6.

Matr.-Nr. 4a af den sydlige Del af Bølling og 24 af V. Bølling, samlet Areal 62,3 ha, deraf 56 Ager, 5 Eng og 1,3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 2 Skp. o Fdk. 2 $\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 65,700 Kr. (74,000), Jordv. 35,300 Kr. (38,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 52,000 Kr.; Lys og Kraft fra Bølling Elektricitetsv. (Ganer Mølle).

Bøllinglide ligger Vest for Bølling Kirke ved den offentlige Vej til Landevejen Skern—Holstebro; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er nærmest dybmuldet Sandjord paa lerblandet Grus- og Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er nymerglet i de senere Aar. Engen er Haardbundseng.

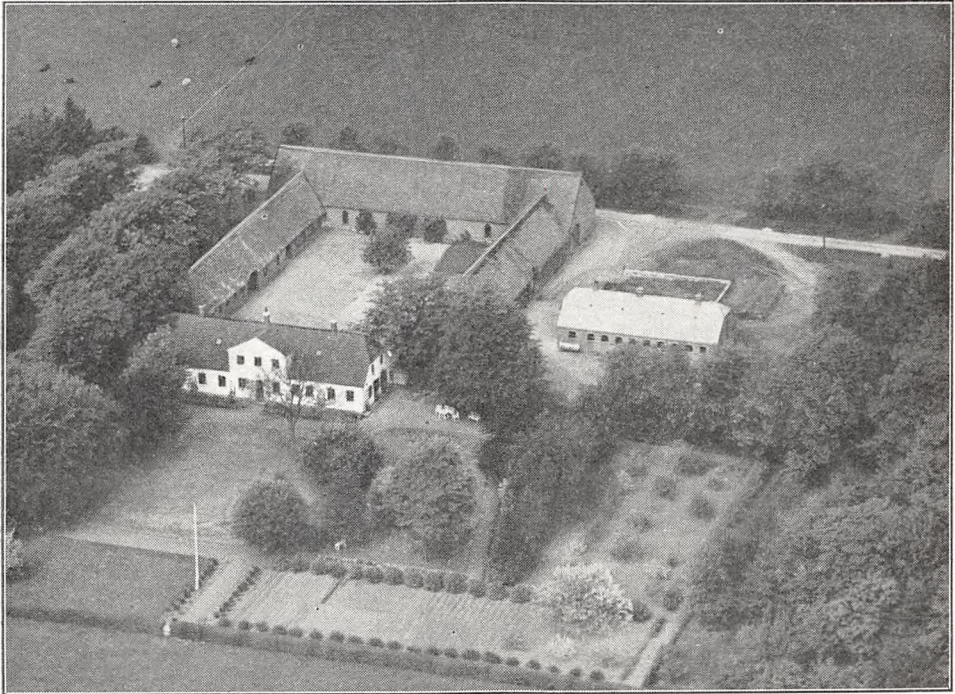
Gaarden drives af Ejeren ved Bestyrer J. Chr. Lauritsen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 45 Sække Superf., 25 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 32 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 155 kg aarlig, Mælken leveres til Bølling Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg. Svi-

nebesætningen er for Tiden 11 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 69 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkraeholdt er ca. 100 Høns.

Bøllinglide har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, har Frontspids til denne og Tag af Cementsten; den rummer en køn Lejlighed med indlagt Centralvarme. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som har høj Granitsokkel og er tækket med Straa, er opført i 1890; af Længerne er der Maskin- og Redskabsrum, Gennemkørselsport, Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den østlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Øst for Gaarden en Svinestald, tækket med Eternit. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert. Gaarden ligger venligt, omgivet af den store gl. Have, der er rig paa Frugttræer, samt af Læplantning og Hegn.

Bøllinglide.

Bøllinglide, som tidligere kaldtes »Lille Bølling«, ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Hans Eskesen; han solgte den i 1844 til Jens Chr. Eriksen Karstoft, der var én af sin Tids største Kvæghandlere i Jylland; Karstoft, som øgede Gaardens Areal en Del ved Tilkøb, solgte den i April 1878 til Hans Jørg. Hansen Okholm; han var en dygtig og driftig Landmand, der drev Gaarden stærkt frem, anlagde en Del mindre Plantninger paa den daarligste Del af Jorderne og byggede de nuværende Avlsbygninger; efter ham overtoges Gaarden i 1913 af Svigersønnen Frode Agger, efter hvis Død i 1919 den overtoges af Enken, Fru Bodil Agger, f. Okholm; efter hendes Død i 1932 overtoges den af deres to mindreaarige Sønner, de nuværende Ejere, under Formynderskab af Frk. Moltesen.

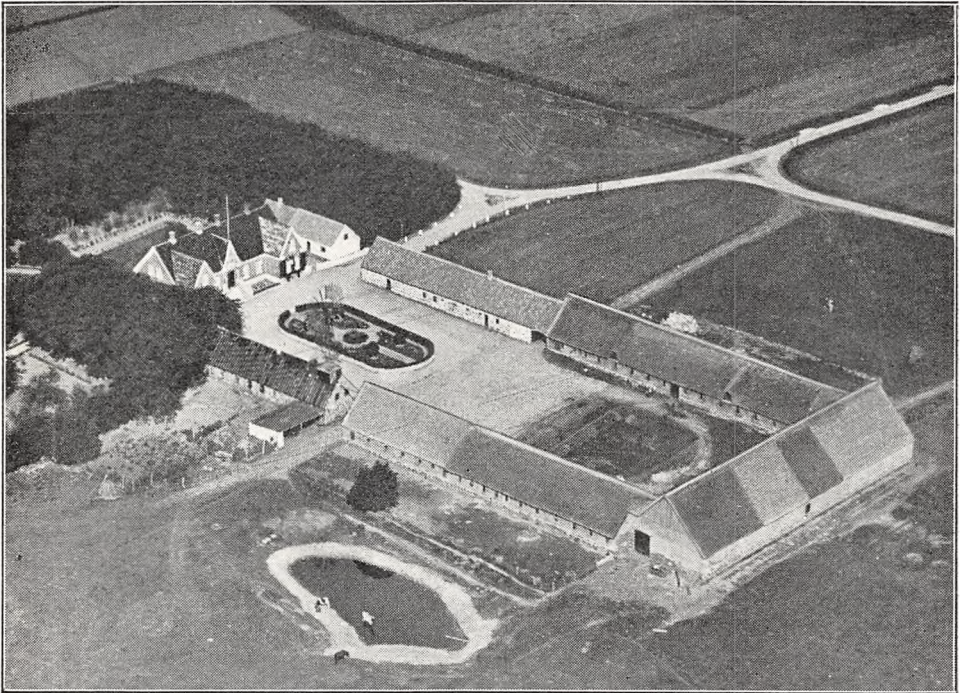
I indeværende Aarh. er der frasolgt ca. 45 ha Ager, Eng, Plantage og Hede med ca. 3½ Td. Hrtk.

I Sønderby Syd for Bølling findes et Anlæg, Damsby, som er skænket til Bølling-Nørre Herreders Landboforening af afdøde H. Jørg. Hansen Okholm, Bøllinglide; i Anlægget er der nu rejst en Mindesten for Giveren.

SLUMSTRUP HOVEDGAARD, Sædding Sogn, Bølling-Sædding Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer Prpt. Hans Hansen, Postfb. Skern, nærmeste St. Sædding, Afst. 2 km, til Skern 8 og til Ringkøbing 28 km, Tlf. Bølling 47.

Matr.-Nr. 1a af Slumstrup, samlet Areal 69,5 ha, deraf 48 Ager, 13,5 Eng, 5,5 Skov og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 5 Skp. 1 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 72,000 Kr. (80,000), Jordv. 45,000 Kr. (48,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr., Løsporet i Bølling-Nørre Hrd.s Brandf. for 90,000 Kr.; Lys og Kraft fra FASTER Elektricitetsv.

Slumstrup Hovedgaard ligger ved den offentlige Vej mellem Bølling og Sædding St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af mild Lermuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er kultiveret, nærmest Haardbundseng til vedvarende Græs, Skovens Bevoksning Løvtræ.

Slumstrup Hovedgaard.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Byg, 2. Roer, 3. Blandsæd, 4. Byg, 5. Runkelroer og Kartoffler, 6. Blandsæd, 7.—8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 50 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Bølling Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 85 Svin aarlig. Der holdes 10 Faar; Fjerkræholdet er ca. 250 Høns, 100 Ænder samt en Del Kalkuner.

Slumstrup Hovedbygning, der ligger mod Vest til den store gl. Have, er bygget i 1915; den er opført af Grundmur, tækket med glaserede Tegl og bestaar af en Hoved- eller Midterfløj med Frontpids samt 2 korte Sidefløje mod Øst til Avlsgaarden; den indeholder en stor god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Nord for Hovedbygningen en hvidpudset Længe, som rummer Værelser til Medhjælpere samt Vadskehus.

De 3 sammenbyggede Avlslænger er ældre, men gode; de er overvejende opført af Grundmur

og for største Delen tækket med Rør og Straa; af Længerne er der Kostald og Rum til forskelligt i den nordlige Sidelænge; sidstnævnte Afsnit, der er opført af Kamp, er tækket med Tegl; den sydlige Sidelænge rummer Svine- og Hestestald, af hvilke sidstnævnte er tækket med Tegl, og Længen mod Øst indeholder Kørelade; desuden Vest for den sydlige Sidelænge en Bygning, som paa Ryngningen bærer Gaardens Vindmøtør, den er opført af Kamp, tækket med Tagpap og indeholder Rum til Gaardens Fjerkræ. Vindmotørene trækker Kværn m. m., og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt og lunt, skærmet mod Vestenvinden af den gl. Have.

Slumstrup var tidligere en Hovedgaard, som i Begyndelsen af det 16de Aarh. ejedes af Jens Ulf; kort efter kom den til Kronen, der i 1515 mageskiftede den til Landsdommer Eiler Bryske til Dallund, som i 1523 pantsatte den til Joachim Lykke, der overdrog Pantet til Rasm. Clemmensen; senere, i 1549—68, ejedes den af Enevold Jensen (Sehested) og i 1578 af Iver Lunge, Tirsbæk, efter hvis Død i 1587 den overtoges af Enken, Fru Karen Bryske (en Sønnedatter af forannævnte Eiler Bryske); efter hendes Død i 1624 ejedes den af hendes Broderdatter Lisb. Eilersdatter Bryske, Tirsbæk (Slægtsbogs-Forfatterinden), gift med Henrik Bille, der i 1652 solgte Slumstrup, som i 1638 havde 28 Td. Hrtk., til Jomfru Elsebe Sandberg; hun satte den i Pant til Chr. Pedersen, som i 1672 overdrog Pantet til Grev Mogens Frijs, Frijsenborg, der samme Aar udlagde Slumstrup med 50 Td. Hrtk. Fæstegods som mødre- og fædrene Arv til sin Datter, Friherreinde Mette Frijs; i 1697 overdrog hun og hendes Mand, Amtmd. Chrf. Lindenov til Frisholt, Slumstrup til P. Eilersen Schøllen, efter hvis Død i 1705 Enken, Dorothea Jørgensdatter, i 1706 ægtede S. Poulsen Schanderup; efter begges Død i 1709 solgtes Gaarden samme Aar paa Auktion med 23 Td. Hrtk., 4½ Td. Mølleskyldshrtk. og 25 Td. Hrtk. Fæstegods for 2460 Rd. Cour. til Herredsskriver Joh. Hagensen, Ry Mølle; han overdrog den i 1714 til Svogeren Jens P. Schanderup, der i 1720 solgte den til Forp. paa Søvig Th. Thomasen Lund; efter hans Død i 1750 skødede hans Arvinger den samme Aar med 27½ Td. Hrtk., 42 Td. Tiendehrtk. samt Gods til deres Broder og Svoger Th. Lund (senere til Lund paa Mors), der solgte den i 1754 med 27½, 42 og 66 Td. Hrtk. for 8500 Rd. Cour. til Amtmd., Etatsrd. P. de Albertin, som opbyggede Gaarden; han overdrog den i 1777 med 24½, 25 og 80 Td. Hrtk. samt en Mølle med 3 Td. Mølleskyldshrtk. for 11,700 Rd. Cour. til sin Svigersøn, Landvæsenskommissær Sv. V. Rosenvinge. I 1796 fik han Bevilling til at udstykke Slumstrup, hvorefter han i 1813 solgte den med 18 Td. Hrtk., nogle tilkøbte Jorder med 3½ Td. samt 21 Td. Tiendehrtk. m. m. for 13,200 Rbd. rede Sølv til Th. Godt til Kjeldkær; fra ham blev den under Landbrugs-krisen udlagt til Statsgældsdirektionen, hvorefter den i 1825 solgtes ved Auktion med 21½ Td. Hrtk. m. m. for 1520 Rbd. rede Sølv til den kgl. Kasse, som i 1828 skødede den for 5700 Rbd. Sølv til H. N. Sønnichsen; senere, i 1838, ejedes den af Henr. Møller, der i 1844 solgte den til C. D. Koefoed; i disse Aar udstykkedes Gaarden (som i 1850 havde 11½ Td. Hrtk.) yderligere; han solgte den i 1863 med godt 122 ha, 11½ Td. Hrtk. samt en Del Besætn. for 22,000 Rd. til Engmester Niels N. Matzen, der havde været Arbejdsleder ved Udtørringen af Sjørring Sø i Thy; han solgte Slumstrup i 1914 til A. Andersen, som kort efter solgte den for 194,000 Kr. til Dahl, tidligere Juellingsholm, og den var nu en Del i Handelen under Verdenskrigen; i 1918 solgte Langberg Nielsen den for 425,000 Kr. til et Konsortium, og senere ejedes den af Lauridsen, der i 1923 solgte den til Lambr. Jensen og Chr. Truelsen, som i 1924 solgte den til M. Madsen og Chr. Nielsen; i 1925 udstykkede de yderligere Gaarden, idet der paa et Areal af ca. 124 ha oprettedes 14 Statshusmandsbrug med fra 6 til 11 ha, alt efter Jordens Bonitet, ligesom der frasolgtes enkelte andre Parceller, og den tilbageværende Hovedparcel købtes derefter om Foraaret af den nuværende Ejer.

BORRIS LANDBRUGSSKOLE (Den jydsk Husmandsskole), Sdr. Borris By og Sogn, Sdr. Borris-Faster Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer Forstander H. K. Rosager, Postfb. og nærmeste St. Borris, Afst. 1 km, til Skern 8½ og til Ringkøbing 33 km, Tlf. Borris 24.

Matr.-Nr. 49a og c m. fl. af Borris Nørreland, samlet Areal 48,5 ha, deraf 39 Ager, 5,5 Eng og 4 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 3 Skp. 2 Fdk. ¾ Alb.; Ejdskv. 131,000 Kr., Jordv. 25,300 Kr.; Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 261,000 Kr., Løstret i samme Selskab for 121,000 Kr.; Lys og Kraft fra Borris Elektricitetsv.

Borris Landbrugsskole med Avlsgaarden ligger 1 km Vest for Borris St. ved Vejen til Skern; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 4,4 ha Eng, som ligger 1 km fra denne, er 12 ha Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag, 16 ha Sandjord paa Sandunderlag og 11 ha Mosejord. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (største Delen er naturlig sund Jord), og hele Arealet er merglet i Aarene 1912—34. Engen er dels Brun-, dels Sandjord.

Jorden dyrkes i 3 forskellige Sædkifter efter Arealets Beskaffenhed, og der udføres under Forstanderens Ledelse en Del Forsøg af forskellig Art; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 40 Kalig. og 35 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 22 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malke race, det er en Stambesætning, som fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; der sælges en Del Avlsdyr; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4935 kg med 4,22 pCt. Fedt og 234 kg Smør, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Borris Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen var tidligere 6 Tillægssøer, og der leveredes ca. 120 Slagterisvin om Aaret; der er for Tiden 5 Søer, og Gaarden har Kort til 64 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns (hvide Italienerer); Besætningen er Avlscenter.

Borris Landbrugsskole har grundmurede gode Bygninger, overvejende opført i 1907. Den 3-fløjede Hovedbygning, hvis Længer er i 2 Etager med Tag af Pandeplader, omslutter en Gaard, aaben mod Øst. Af de 3 Fløje er der Forstanderbolig i den sydlige, der ved den østlige Ende har en Karnap med en aaben Terrasse foran og over Karnappen en aaben Altan; den høje Kælder rummer Køkken og Økonomi, og over Forstanderboligen er der Gæsteværelser m. m.; i de to andre Fløje er der Foredragssal og Skolestuer i den vestlige og Gymnastiksal i den nordlige, begge med Elevværelser ovenover. Forstanderboligen indeholder en stor Lejlighed. Skolen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, der er indlagt Bad, Elektricitet og moderne Bekvemmeligheder, og der hører 2 Læreboliger til Skolen.

Af Avlsbygningerne, som ligger Nord for Skolen, rummer Hovedlængen, der har Gennemkørselsport, Lade Øst for denne og Hestestald m. m. Vest for; fra den vestlige Ende af denne udgaar Kostalden som en Sidelænge mod Nord; de 2 Længer har Tag af Pandeplader; desuden Vest for Kostalden en rund Silo samt et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ og tækket med Eternit, Øst for Avlsbygningerne en Hjem med Tag af Pandeplader og Syd for Laden en Længe, tækket med Tagpap; denne, der har Trætrimpel ligesom Laden, indeholder Svinestald og Rum til Cykler. Endvidere Øst for Skolen 2 nye Hønsehuse til Skolens Avlscenter, de er opført af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap, og til Sydsiden af Laden og Hestestalden er der opført Halvtagsbygninger, som rummer Vognport og Garage m. m. Der er Jernbælker og murede Hvalvinger i alle Stalde, og Avlsbruget har yderligere 2 mindre Siloer.

Skolen, som ligger ret højt, er omgivet af kønne Haveanlæg og Læplantninger, og der er fra denne vid Udsigt over Landskabet mod Syd med Skernaa-Dålen.

Borris Landbrugsskole, »Den jydsk Husmandsskole«, er oprettet i 1907 og begyndte sin Virksomhed Novbr. samme Aar. Gennem Tiderne har Vestjylland været stedmoderligt behandlet med den Slags Fagskoler for den mere voksne Ungdom, og det gælder for øvrigt ogsaa, hvad Højskolerne angaar; dette Forhold hidrører mulig fra, at de Unge, naar de har besluttet sig til at søge en Ungdomsskole, gerne samtidig vil ud og se sig om til en fremmed Egn, der viser og byder noget andet end Hjemegnen, hvor de har færdedes under Opvæksten; mulig ogsaa de tyndt befolkede Egne kan gøre det noget vanskeligere for en Skole at faa det Antal Elever, der er nødvendigt for, at den kan bære sig økonomisk.

Allerede i Slutningen af forrige Aarh. var der blandt Interesserede Tanker fremme om at faa rejst en Landbrugsskole til Gavn for de vestjydske Egne og den opvoksende Slægt, men forskellige Forhold traadte foreløbig hindrende i Vejen for Løsningen af Sagen; saaledes, om Skolen skulde være præget af en bestemt aandelig Retning, men navnlig Spørgsmaalet om Skolens Beliggenhed skabte her, som ofte andre Steder, Brydninger, der spredte Kræfterne og sinkede Op-gavens endelige Løsning.

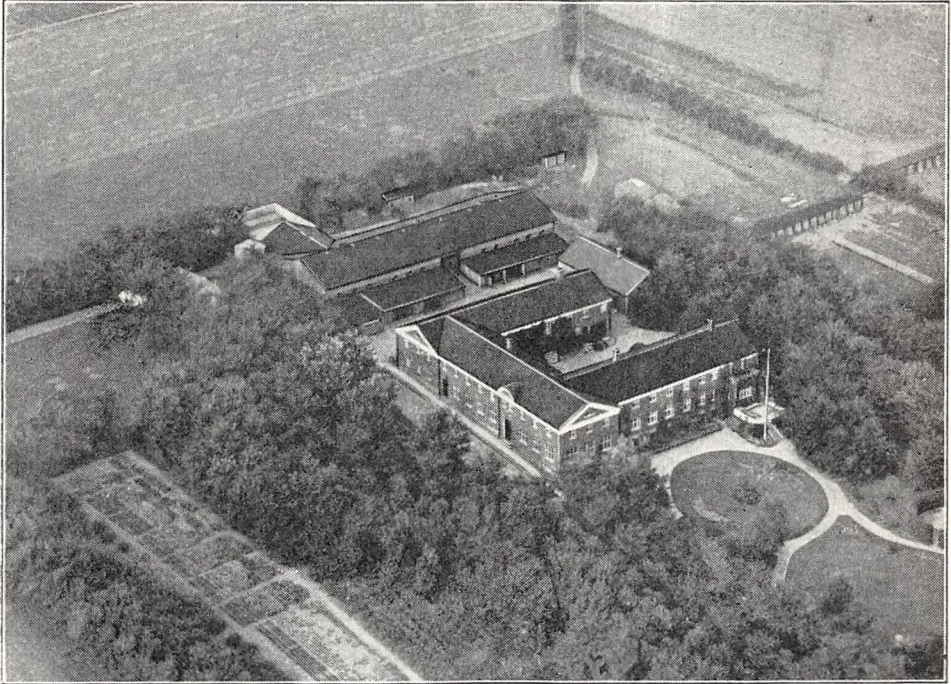
I 1900 tog De samvirkende Landboforeninger Sagen op, og paa et Møde sidst paa Aaret blev der nedsat et Udvalg, der skulde virke for denne; da der derefter i Lov af 23. Maj 1902 om Regler for Statstilskud til Folkehøjskoler og Landbrugsskoler tillige i denne Lov indeholdtes Bestemmelser om Oprettelsen af to nye Landbrugsskoler (én for Jylland og én for Øerne), særlig beregnet paa Husmandsbrugets og Landbrugets Bierhverv, til hvilke Skoler der af Statskassen paa visse Betingelser og paa billige Vilkaar kunde tilstaaes et Statslaan indtil Udgangen af Finansaaaret 1906—07 paa indtil 60,000 Kr., satte dette fornyet Liv i Sagen.

Men nu meldte der sig Vanskeligheder med at finde den ønskede Forstander, som foruden at skulle ansøge Ministeriet om Laanet tillige mentes velegnet til at lede og føre Skolen frem; flere af Vest- og Midtjyllands fremtrædende og dygtige Mænd nærde den Anskuelse, at Staten burde formaas til ved Siden af Skolen at oprette en Forsøgsstation for Plantekultur; Resultaterne fra denne paa Egnens Jorder kunde da med Tiden for Skolens Elever komme til at tjene som et synligt Bevis for det, de lærte paa Skolen, foruden at Stationens faste Overordnede kunde være Lærere og Medhjælpere paa Skolen om Vinteren, da denne havde travlt, medens der var mindre

at varetage ved Forsøgsvirksomheden, hvorimod de omvendte Forhold raadede om Sommeren — en saare økonomisk og fornuftig Betragtning.

Efter forgæves Henvendelse til ikke mindre end 3 meget dygtige Mænd om at overtage Stillingen som Forstander og efter endnu nogle Brydninger om, hvor Skolen skulde have sin Plads, blev det Borris, der gik af med Sejren, Udvalget købte her Dalagergaard for 33,500 Kr., og til Skolens Forstander antoges dernæst Landbrugskandidat Søren Holm, tidligere Forstander paa Forsing Landbrugsskole paa Sjælland.

Som nævnt aabnedes Skolen Nov. 1907, men desværre meldte der sig hurtigt økonomiske Vanskeligheder, Elevtallet var kun ringe, og allerede efter 2 Aars Forløb traadte Forstander S. Holm fra; der skete nu Henvendelse til Lærer ved Klank Højskole, Landbrugskandidat H. K. Rosager, der samtidig virkede som Assistent (senere som Konsulent) ved De samvirkende jyske Husmandsforeninger, om at overtage Stillingen som Forstander, og efter nogen Betænkning tog han mod Stillingen sammen med sin Svigerfader, den ældre, erfarne og for det mindre Landbrug

Borris Landbrugsskole.

stærkt interesserede Forstander Jens Nielsen, Klank Højskole, til hvem der for øvrigt først — men forgæves — var sket Henvendelse (det skal tilføjes, at 2—3 Aar tidligere havde Skoleudvalget forsøgt, men uden Held, at formaa Jens Nielsen til at overtage Ledelsen af Skolens korte Kursus ved Siden af S. Holms Ledelse af den egentlige Landbrugsskole).

Det blev nu disse Mænd, der førte Skolen frem i de følgende Aar, Jens Nielsen med det økonomiske Ansvar, idet han købte Skolen af S. Holm i 1909; senere, fra 1917, overtog Forstander Rosager, den nuværende Ejer, derefter Skolen og Ledelsen af denne.

Skolen virker med et 5 Maaneders Landbrugskursus, Novbr.—Marts, et 3 Mdr.s do. Jan.—Marts samt et 2 Mdr.s Kontrolkursus i Marts og April; desuden et 3 Mdr.s Husholdningskursus Maj—Juli samt forskellige korte Kursus.

DALAGERGAARD, Borris Sogn og Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer Søren Eskesen, Postfb. og nærmeste St. Borris, Afst. godt 1 km, til Skern 10 og til Ringkøbing 34 km, Tlf. Borris 19.

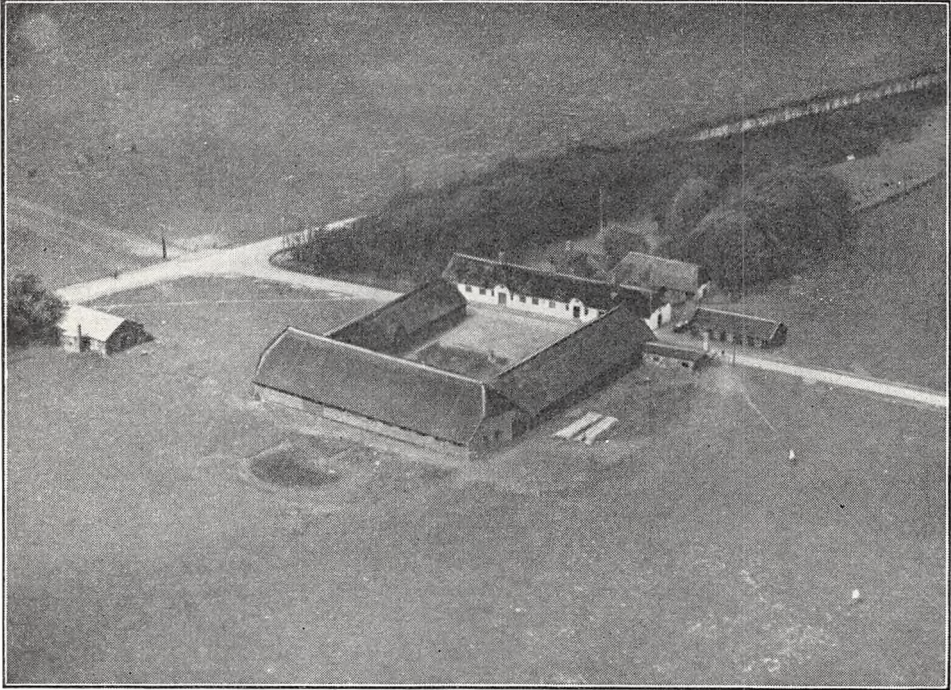
Matr.-Nr. 10a m. fl. af Borris Nørreland, samlet Areal 63,4 ha, deraf 46 Ager, 16 Eng og 1,4 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 3 Skp. 2 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 65,000 Kr. (74,000), Jordv. 38,200 Kr. (42,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf.

for 39,900 Kr., Løsøret i Bølling Hrd.s Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Borris Elektricitetsv.

Dalagergaard ligger godt 1 km Nord for Borris St. ved offentlig Vej i Retning af Astrup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Arealet er merglet i Aarene 1910—35. Engarealet, der ligger i Skernaa-Dalen og kan vandes, er af noget uensartet Bonitet, en Del er humusblandet Jord.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Blandsæd, 2. Kartofler og Roer, 3. Rug og Blandsæd, 4. Roer, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Uden for Driften hen-

Dalagergaard.

ligger et Skifte med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 30 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3300 kg aarlig, Mælken leveres til Borris Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er for Tiden 6 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 85 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkrøholdet er ca. 100 Høns.

Dalagergaard har grundmurede ældre, men gode Bygninger, overvejende tækket med Rør. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den store kønne Have og Nord for den offentlige Vej, som gaar gennem Gaarden, har en rundbuet Kvist over de 2 Indgangsdøre mod Syd til Gaarden; den rummer en stor Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; en Udbygning mod Nord i Haven er tækket med Tagpap. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge (bygget 1896), Kostald i den østlige (bygget 1885) og Lade i Længen mod Syd; til den nordlige Ende

af Kostalden er mod Øst tilbygget en Svinestald, en Halvtagsbygning, tækket med Tagpap, og Nord for den østlige Del af Hovedbygningen en Længe, som rummer Høns- og Tørvæhus. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Desuden Øst for Hovedbygningen en Restaurationsbygning af Træ, tækket med Tagpap, og Vest for Gaarden nær Sognevejen en do. af Grundmur med Tag af Pandeplader; ved Gaarden holdes der nemlig aarlig 3 Markeder i April, Septbr. og Oktbr. («Dalager Marked»), til hvilke Gaardens Ejer har en livsvarig Bevilling til paa Markedsdagen at drive Restaurationsvirksomhed med Udskænkning af Spiritus, og ca. 3 ha af Jorden henligger derfor som Markedsplads.

Dalagergaard hørte i ældre Tid under Lundenæs ved Skern som en Avlsgaard under denne; i første Halvdel af forrige Aarh. ejedes den af Mads Rahbek, der afhændede den til Bruhn, som senere afstod den til sin Broder Viggo Bruhn; han solgte den i 1875 med 112 ha, deraf 50 Hede, godt 7 Td. Hrtk., Besætn. (2 Heste, 10 Køer, 15 Stude, en Kvie og 15 Faar) og Invt. for 39,000 Kr. til S. K. Beck fra Skærbæk, som i de følgende Aar opdyrkede Heden, hvorefter han omkring 1906 frasolgte en Ejendom — Dalager Nygaard — der nu er paa ca. 58 ha, og April 1907 solgte han derefter Dalagergaard til den nuværende Ejer.

FORSØGSGAARDEN I BORRIS, Borris Sogn og Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer N. C. Klitgaard, Postfb. og nærmeste St. Borris, Afst. godt 1 km, til Skern 8 og til Ringkøbing godt 32 km, Tlf. Borris 30.

Matr.-Nr. 1au af Borris Nørreland, samlet Areal 51,5 ha, deraf 30,5 Ager, 5,5 Eng, 11 Kærjord, 3,3 Mose og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 3 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 52,000 Kr., Jordv. 25,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 69,800 Kr., Løvsøret i Bølling Hrd.s Brandf. for 69,700 Kr.; Lys og Kraft fra Borris Elektricitetsv.

Forsøgsgaarden i Borris ligger godt 1 km Vest for Borris St. ved Vejen til Skern; af Arealet er største Delen samlet ved Gaarden, dog ligger 15 ha Syd for Statsbanen 1 km fra Ejendommen, Eng og Mose ligger 2 km fra denne og Kærjorden i Sdr. Felding Sogn 10 km fra Gaarden; Agermarken er god dyb Sandmuld paa magert Lerunderlag (meget ensartet); Kærjorden er udlagt til Græsning. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er naturlig sund, og hele Arealet er merglet i Aarene 1907—10. Saavel Eng som Mose er Lavmoseeng eller vel omsat Humusjord.

Gaarden drives af Ejeren; ifl. Kontrakt med Staten drives der paa Gaarden Forsøgsvirksomhed for Statens Regning; denne Kontrakt er fornyet i 1931 for 25 Aar. Til Forsøgene anvendes ca. 16,5 ha; Forsøgene, der ledes af Gaardens Ejer, gaar nærmest ud paa Stammeforsøg med Korn-, Roer- og Græssorter, dog drives der ogsaa nogle Gødnings- og Kalkforsøg. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 40 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer og 18 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes overvejende ved eget Tillæg og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 187 kg aarlig, Mælken leveres til Borris Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen var tidligere indtil 40 Tillægssøer; der leveredes da 120—130 Slagterisvin om Aaret, medens Resten af Grisene solgtes, væsentlig til Avl, da Sobestanden bestaar af udsøgte kaarede Dyr; der er nu kun 15 Søer, og Gaarden har Kort til 46 Svin aarlig. Fjerkræholdet bestaar af ca. 1200 Høns (hvide Italianere); Gaarden er Avlscenter under Statens Fjerkræudvalg, og der udruges ca. 20,000 Kyllinger aarlig.

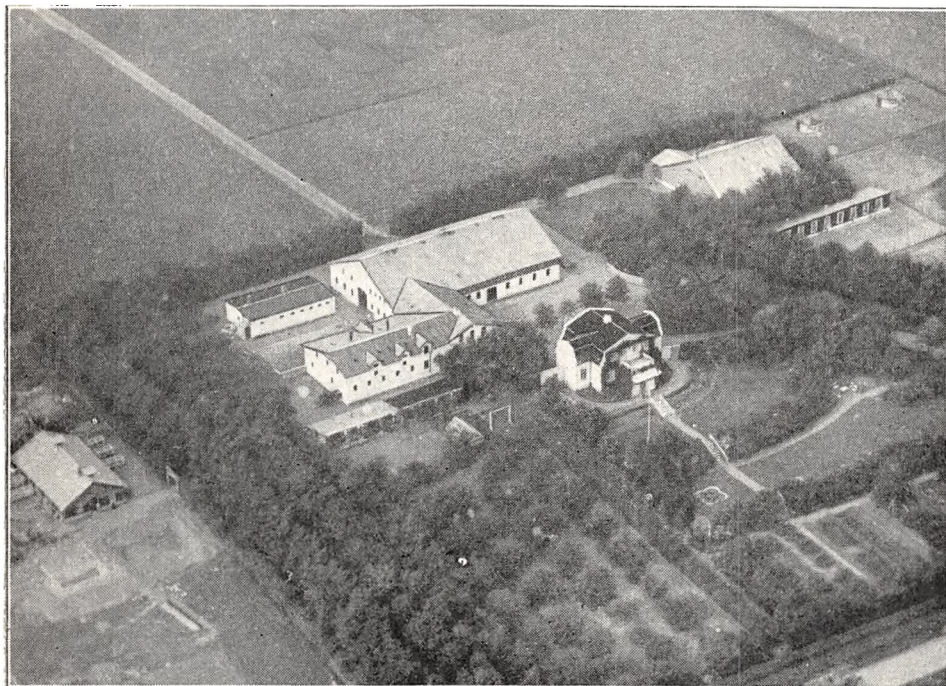
Forsøgsgaarden har gode, nye grundmurede, hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til det store kønne Haveanlæg med Frugthave, er opført i 1912; den har Mansard og Tag af Cementsten og Tagpap, en stor, bred, gennemgaaende Frontspids med Fremspring, foran hvilken der mod Syd til Haven er en stor aaben Altan og under denne en lukket Veranda; den indeholder en god Beboelseslejlighed med indlagt Centralvarme. Af Bygningerne til Avls- og Forsøgsgaarden, som har Tag af Pandeplader, er den vestlige Sidelænge, Kostalden, paa hvis Loft der er indrettet Svinestald, sammenbygget i Vinkel med Længen mod Nord; denne, som har Trætrimpel, rummer Lade, i den vestlige Ende Roerum og Ungkvægstald og ind mod Gaarden Hestestald og Rugerum (Gaarden er aaben mod Øst). Fra den sydlige Ende af Kostalden udgaar desuden mod Vest en bred Sidelænge, en Svinestald i 2 Etager med muret Trimpel; af

de øvrige Bygninger, der ligger frit, ligger Øst for Gaarden en Lade til Brug for Forsøgene og Syd for denne et stort moderne Hønsehus, bygget som Halvtag og opført af Træ, Vest for Gaarden og Laden en Længe, der rummer Ungkvæg- og Svinestald, og Sydvest for Gaarden 2 Bygninger af Træ, af hvilke den ene rummer Hønse- og Tørvehus og Vest for denne et stort Kyllingehus med indlagt Centralvarme. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. (Avlsbygningerne er overvejende opført i 1907.)

Fra Ejendommen, som ligger ret højt og er omgivet af det store kønne Haveanlæg med Plantninger, er der vid Udsigt mod Syd over Skernaa-Dalen.

Forsøgsgaarden i Borris er oprettet paa Jord, som den nuværende Ejer i 1907 købte fra Borris Præstegaard, og samme Aar sluttede Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur Kontrakt om Forsøgsvirksomheden og opførte en Lade til Brug for Forsøgene. I Begyndelsen sorterede Forsøgene under Studsgaard Forsøgsstation, men som nævnt foran er Forsøgsvirksomheden nu selvstændig.

Forsøgsgaarden i Borris.

SØNDERGAARD, Borris Sogn og Komm., Bølling Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer Chr. Søndergaard, Postfb. og nærmeste St. Borris, Afst. $2\frac{1}{2}$ km, til Skern 12 og til Ringkøbing ca. 35 km, Tlf. Borris 6.

Matr.-Nr. 37a m. fl. af Borris Nørreland, samlet Areal 68,5 ha, deraf 59 Ager, 7,5 Eng, $1\frac{1}{2}$ Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 2 Td.; Ejdskv. 53,000 Kr., Jordv. 31,200 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 30,000 Kr., Løsøret i Bølling Hrd.s Brandf. for 30,000 Kr.; Lys og Kraft fra Borris Elektricitetsv.

Søndergaard ligger $2\frac{1}{2}$ km Nordøst for Borris St. ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag, det er for en stor Del Hede, som i de senere Aar er opdyrket. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Arealet er merglet i Aarene 1910—27. Af Engarealet er Halvdelen Vandingseng, Resten god Eng til Afgræsning, Skovens Bevoksning Naaletræer.

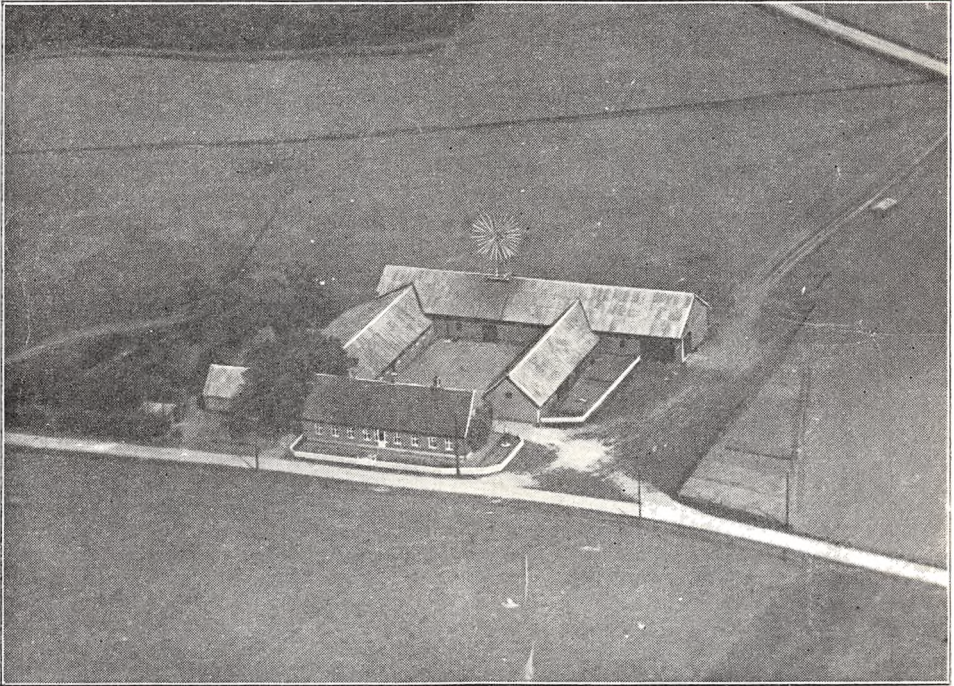
Jorden dyrkes dels i en 6 Marks, dels i en 9 Marks Drift, Sædsifterne er følgende: I 1. Byg, 2. Runkelroer, 3. Havre, 4.—5. Kløver og Græs, 6. Kaalroer. II 1. Havre, 2. Kløver og Græs, 3. Byg og Havre, 4. Kartoffler, 5. Blandsæd, 6.—7.—8.—9.

Hvidkløver. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 125 Sække Superf., 40 Kalig. og 6c Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 23 Malkekøer, 1 Tyr og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, der fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; fra den gode Besætning sælges en Del Tillægssvin; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Borris Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 125 Slakterisvin om Aaret; Besætningen er nu 4 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 65 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 60 Høns.

Søndergaard.

Søndergaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven, nær Sognevejen, er tækket med Tegl; den indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Tag af Pandplader, er der Garage, Hestestald og Værelser til Folkene i den sydlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den nordlige (Køerne mod Syd til Gaarden, Svinene mod Nord) og Lade i Længen mod Øst (Vindmotoren, der ses paa denne, er nu nedtaget). Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Electricitet.

Søndergaard er en gl. Slægtsgaard, der har været i Slægtens Besiddelse i de sidste halvtredie Hundrede Aar; den var tidligere en stor Hedegaard med et Areal paa ca. 220 ha, men omkring 1840 udskiltes 2 Ejendomme fra den, hver paa 55 ha; den ejedes i forrige Aarh. af Søren Sørensens Søndergaard, som i 1880 overdrog den til sin Svigersøn Anders Madsen Søndergaard, efter hvem den i 1925 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer; samme Aar frasolgtes der 38 ha nyopdyrket Hede, hvorpaa der opførtes 3 Ejendomme, og i 1926 tilkøbtes der et Hedeareal paa 16,5 ha, som efter at være opdyrket atter solgtes i 1931, og paa dette er der nu ogsaa opført en selvstændig Ejendom.

NØRRE HORNE HERRED

SKRUMSAGER, Sønder Bork Sogn, Sdr.-Nr. Bork Komm., Nørre Horne Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer C. Sommer, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Bork, Afst. 1 km og godt 25 km til Varde.

Matr.-Nr. 1a af Skrumsager, samlet Areal ca. 70 ha, deraf 43 Ager, ca. 17 Eng, 10 Plantage og ca. 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 7 Td.; Ejdskv. ca. 60,000 Kr.

De jævne Jorder, der overvejende ligger samlet omkring Gaarden, bestaar for Agerjordens Vedkommende af god mild Sandmuld; ca. Halvdelen af Engen (som kan vandes) ligger langs den sydlige Side af Marken ved Lydum Aa, medens den øvrige Eng ligger 3 km mod Vest i Sdr. Bork Marsk; Plantagen, der plantedes af den forrige Ejer, bestaar af Gran og Bjergfy.

Af de grundmurede Bygninger er den straatækte Hovedbygning, som er af svær Grundmur, delvis over høj Kælder, opført i 1873. Af Avlsbygningerne, der nu har faste Tage, er Laden bygget i 1896; af Gaardens Bygninger fra ældre Tid er der intet tilbage.

Skrumsager var tidligere en Hovedgaard, som i første Halvdel af det 17de Aarh. ejedes af Niels Lange (senere til Rønnovsholm), hvis Datter Kirsten L. bragte den til sin Mand, Oberst Laur. Pogwisch; ved vor første Matrikel i 1662—64 havde Skrumsager med de den underlagte Gaarde Stensgaard og St. Nyland 34 Td. Hrtk. samt 228 Td. Hrtk. Bønderfæstegods; efter hans Død i 1667 overtoges Skrumsager af Arvingerne, af hvilke Sønnen Henn. Pogwisch boede paa Gaarden; efter hans Død i 1688 solgte Broderen, Kapt. Niels P., den med 24 Td. Hrtk. samt Gods i 1707 til en Fætter, Generalmajor Chr. Georg v. Møsting til Rønnovsholm, der Aaret efter af Jak. Knudsen, Tarm Bisgaard, købte en Sjettedel af Skrumsager. I 1715 solgte v. Møsting den med 29 Td. Hrtk. og 103 Td. Hrtk. Fæstegods til senere Amtmd. Chr. Teilmann (senere Nørholm), efter hvis Død i 1740 Sønnen, Justitsrd. Morten T. til Ristrup, i 1756 solgte den med Tiender og Gods (29, 55 og 16 Td. Hrtk.) for 4843 Rd. Cour. til Chr. Hansen til Lønborggaard, som Aaret efter lagde Skrumsager med 29 samt 207 Td. Hrtk. Gods under Stamhuset Lønborggaard. Ifl. Bevilling af 20. Dec. 1805 udskiltes Skrumsager med ialt 366 Td. Hrtk. igen af Stamhuset, hvorefter N. Jermiin i 1807 solgte Gaarden med 29, 55 og 26 Td. Hrtk. for 40,500 Rd. Cour. til Byfoged Sør. Borck og Forv. Henn. G. Lassen (senere til Aabjerg), der samme Aar fik Tilladelse til at udstykke den i 133 Parceller. Hovedparcellen solgtes derefter til Jørg. Nielsen, som i 1833 overdrog den til Sønnen N. H. Jørgensen, Fader til Forkæmperen for den sønderjydske Sag J. N. H. Skrumsager, der fødtes paa Gaarden i 1841 og tog Navn efter denne; i 1852 solgte Jørgensen Gaarden, som i 1850 havde 6½ Td. Hrtk., til Jens Jakobsen, der i 1855 overdrog den til sin Svigersøn Jacobus Riis; han solgte den i 1872 med 6½ Td. Hrtk. samt Besætn. og Invt. for 25,400 Rd. til Theodor Fabricius fra Bramminge, som ved den Nord for Gaarden løbende Skrumsager Aa anlagde en Stampemølle og et Farveri (nedlagdes af en senere Ejer Jeppe H. N. Brorsen); han solgte den i 1878 for 80,000 Kr. med Besætn. og Invt. til Ølgaard (tidl. Bramminge Nygaard), der i 1880 solgte den til forannævnte Brorsen; han solgte den i Febr. 1896 for 43,500 Kr. til Jak. Jensen, Stavning, og Tue Hansen, Lydum, af hvilke førstnævnte senere blev Eneejer, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1921. (I 1922 er der anlagt et Elektricitetsværk ved Skrumsager Aa.)

GRUBBESHOLM, Nørre Bork Sogn, Sdr.-Nr. Bork Komm., Nr. Horne Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer J. Jacobsen, Postfb. og nærmeste St. Nr. Bork, Afst. ca. 1 km og 29 km til Varde.

Grubbesholm er Resten af en tidligere Hovedgaard, der i 1651 udskiltes fra Nørkærgaard af dennes Ejer Jak. Grubbe (i 1638 var Nørkærgaard endnu kun en Bondegaard, men i 1645 var den oprettet til en Hovedgaard); ved Jak. Grubbes Død i 1655 arvedes begge Gaarde af hans to Halvbrødre Erik og Niels Kruse, af hvilke førstnævnte i 1656 udkøbte Broderen; i 1661 maatte han selv gaa fra Gaardene, af hvilke Grubbesholm, som i 1680 havde 39 Td. Hrtk., overtoges af Ærkebiskop Hans Svane og Nørkærgaard, der i 1680 havde 20½ Td. Hrtk., af Landsdommer Willum Lange til Asmild Kloster og Magister Hans Rosenberg i Ribe; de solgte de to Gaarde til Landsdommer Jens Lassen, som lagde Nørkærgaards Jorder (nu Holmen Gaarde) ind under Grubbesholm, hvorefter Nørkærgaards Bygninger nedreves, den sidste i 1675. Nørkærgaard, der laa paa en lille Holm, skal være forladt paa Grund af en Stormflod; den var omgivet af Volde og Grave, som sløjfedes i 1735—36, men Sporene skal kunne ses endnu. Efter Lassens Død i 1706 overtoges Grubbesholm af Sønnen, Kapt. Fr. Lassen til Nørholm, og senere Kommandør Hans Lassen; efter sidstnævntes Død i 1718 bragte Enken, Christiane Hoppe, en Fjerdedel af Gaard og Gods til sin anden Mand Ph. J. Hagedorn til Harridslevgaard, der i 1728 solgte denne Part til Kaptajnløjtn. Jak. Tommerup, som i 1732 videresolgte den til Kirkeinspektør, Etatsrd. Fr. Hein til Steensgaard (Fyn); denne, som Aaret i Forvejen ved Indførsel hos Kapt. Fr. Lassen havde faaet udlagt de tre Fjerdedele af Grubbesholm med Tiender og Gods (53, 39 og 105 Td. Hrtk.), var saaledes nu Ejer af Gaarden, der ved hans Død i 1751 overtoges af Enken Susanne Hein, f. Brahe; før sin Død i 1760 testamenterede hun Grubbesholm til sin Broder, Oberst Preben Brahe til Hvedholm, der samme Aar solgte den tillige med Hemmet Kirke, Tiender og Gods, 33 Td. Hrtk. Hovedgaardstkt, 24 Td. Tienderhrtk. og 230 Td. Hrtk. Fæstegods til Fæste- og Hovbønderne i Nr. Bork for 18,000 Rd. Cour.; de solgte derefter Kirken og en Del af Godset, hvorefter de i 1761 fik Skøde paa Grubbesholm med 33 Td. Hrtk. og 96 Td. Hrtk. Gods (heri medregnet Nørkærgaard med 20 Td. Hrtk.) for 8900 Rd. Cour.; de udstykkede derefter Gaarden, hvorefter de solgte en Sjettedel af denne, Hovedparcellen med Nørkærgaard og nogle Huse, til Niels Hansen til Lønborggaard, og den hørte nu sammen med denne, til Kapt. N. Jermiin solgte den i 1796. I de følgende Tider er der formodentlig yderligere solgt væk fra Hovedparcellen, thi denne er nu kun paa 24 ha med en Ejdskv. af 22,000 Kr.

Af Bygningerne er et gl. Bindingsværks-Stuehus fra 1676 nylig omdannet til Lade; det er tækket med Straa ligesom de øvrige Avlsbygninger, medens det nyopførte Stuehus har Tegltag.

VIUMGAARD, Sønder Vium Sogn og Komm., Nørre Horne Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer Axel Clausen, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Vium, Afst. 1½ km, til Skern 18 og til Varde 26 km, Tlf. Hemmet 5 y.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Viumgaard, samlet Areal 68,7 ha, deraf 54,7 Ager, 11 Eng, 2 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 6 Skp. 2 Fdk. ¾ Alb.; Ejdskv. 70,000 Kr. (77,000), Jordv. 41,500 Kr. (45,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 57,000 Kr.; Lys og Kraft fra Lydum Elektricitetsv.

Viumgaard ligger nær ved den offentlige Vej mellem Sdr. Vium St. og Lydum; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord, overvejende paa Ler-, dog stedvis Grusunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet i de senere Aar. Engen er af god Bonitet, lav Jord paa Lerunderlag.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Blandsæd, 6.—7.—8. Kløver og Græs, 9. Havre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 10 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lydum Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætn. er for Tiden 5 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 65 Svin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Viumgaard har grundmurede store Bygninger. Den skifertækte Hovedbygning, der ligger mod Øst til den kønne Have, bestaar af en Hovedfløj, som fra begge Ender har 2 korte Sidefløje mod Vest i 2 Etager; den er opført i 1877 og rummer en stor Lejlighed med indlagt Centralvarme. Avlsbygningerne, der oprindeligt var opført i 1881, tækket med Straa, hæggedes i 1910 af en Brand, hvorefter de restaureredes og opførtes igen; mellem Hovedbygningen og de ældre Avlslænger ligger mod Nord en Længe med Tag af Pandeplader, opført i 1935, den rummer Garage, Heste- og Svinestald, og mod Syd en straatækt Længe, som indeholder Høns- og Brændehus. Af de ældre Avlsbygninger er den sydlige fritliggende Sidelænge — en Lade — tæk-

ket med Tegl ligesom den nordlige Sidelænge, Kostalden, der er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Vest, en Lade med Tag af Pandeplader, opført i 1935; desuden Nord for Gaarden et straaetækt Redskabs- og Maskinhus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde.

Viumgaard Hovedgaard ejedes i 1579 af Tyge Kruse til Vingegaard og i 1581 og senere af Sønnen Enevold K. til Hjermeslevgaard, som døde i 1621; senere ejedes den af Hartv. Sachs til Tanderup, der i 1646 solgte den til Knud Galt, hvis Enke, Birg. Juul, i 1669 overdrog den med 22½ Td. Hrtk. samt Gods til Sønnen Gjord G. til Hørbylund; efter hans Død i 1684 overtoges den med 28½ Td. Hrtk. af Sønnen Knud Henrik G., der i 1698 som Slægtens sidste Mand dræbtes paa sin Gaard, Østergaard i Lyne Sogn, af en Bonde. Viumgaard arvedes derefter af Halvbroderen Oluf R. Krabbe til Bjerre, som i 1699 solgte den med 19½ Td. Hrtk. og 42 Td. Hrtk. Gods for 2500 Rd. til sin Svoger Chrf. A. Hvas, fra hvem den i 1706 ved Tvangsauktion overtoges af Chr. Ulrik Schultz til Brejninggaard; han solgte den i 1708 med 18½ og 51 Td. Hrtk. for 4326 Kroner til N. Jensen Biugum af Tarm, der i 1730 overdrog den til sin Svigersøn Søren Sørensen Sterm, hvis Enke, Kirsten Marie Biugum, i 1756 skødede den med ialt 286 Td. Hrtk. til Sønnen Tøger Reenberg Sterm; han solgte den i 1758 med 18½ Td. Hrtk., 22 Td. Tiendehrtk., 5 Td. Mølleskyldshrtk., 8 Td. Hrtk. Kirkegods og 239 Td. Hrtk. Bønderfæstegods for 18,000 Rd. Cour. til Jak. Passau, som i 1760 solgte den ved Auktion til Oberstløjtn. Hans Vilh. Rosenvinge; han frasolgte Godset til Fæsterne (den gl. 3-fløjede Hovedbygning stod da endnu), hvorefter han i 1766 ved Auktion solgte Gaarden m. m., ialt 20½ Td. Hrtk., for 3051 Rd. Cour. til Provst H. J. Brorson til Søvig, der lod Skødet (1768) udstede til Matth. og Søren Christensen, som delte Jorderne mellem sig; det var dog først i 1825, da Gaarden med 18 Td. Hrtk. tilhørte Hans Christensen og Hans Nielsen Sejrup, at den deltes i 2 selvstændige Parceller, hver med 7½ Td. Hrtk. Efter Sejrups Død samme Aar overtoges dennes Parcel af Enken, Else K. Sørensdatter, og senere af Sønnen Hans Hansen Sejrup, efter hvis Død i 1863 den i 1866 overtoges af Sønnen Clemens Sejrup, som fra 1868 ogsaa blev Ejer af den anden Parcel og derved samlede Gaarden igen; efter en Brand i 1910 solgte han Gaarden med 263 ha, 14¾ Td. Hrtk. for 153,000 Kr. til Lorenz H. Petersen fra Ringkøbing, der frasolgte en Del af Jorden, idet der oprettedes 2 Ejendomme med Statslaan, hver med 6 a 7 ha, og én uden Statslaan med ca. 9 ha, foruden at der afhændedes en Del af Jorden til omboende, og han solgte derefter Hovedparcellen til A. Andersen, som restaurerede og genopbyggede de brandlidte Bygninger; senere maatte Lor. H. Petersen overtage Gaarden igen, hvorefter han i 1913 solgte den til P. C. Kjær; han solgte den i 1935 til Chr. Væver Thomsen, af hvem den nuværende Ejer købte den i Novbr. samme Aar.

LØNBORGGAAARD, Lønborg Sogn og Komm., Nørre Horne Hrd., Skern Retskr., Ringkøbing A., Ejer Godsejer Ernst Tranberg, Postfb. Vostrup, nærmeste St. Vostrup og Lønborg, Afst. 2 km, til Skern 11½ og til Ringkøbing 36 km. Tlf. Lønborg 2.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Lønborggaard (Gaarden), 13h m. fl. af Kiufling, 8ob m. fl. af Bøel, 8g m. fl. af Lønborg, 31c m. fl. af Egvad og 1c m. fl. af Brosbøl (Plantagen), samlet Areal 877 ha, deraf 190 Ager, 90 Eng, 591,8 Plantage og 5,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 48 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb. (Gaarden) og 2 Td. 2 Skp. o Fdk. 2 Alb. (Plantagen); Ejdskv. 248,000 Kr. (266,000) (Gaarden) og 38,300 Kr. (47,000) (Plantagen), Jordv. 167,100 Kr. (187,000) (Gaarden) og 18,600 Kr. (21,300) (Plantagen); Gaardens Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 218,100 Kr., Plantørboligen i samme Selskab for 26,900 Kr.; Lys samt Kraft til mindre Motorer fra eget Elektricitetsv. (Vindmotoren med Tractor som Hjælpekraft).

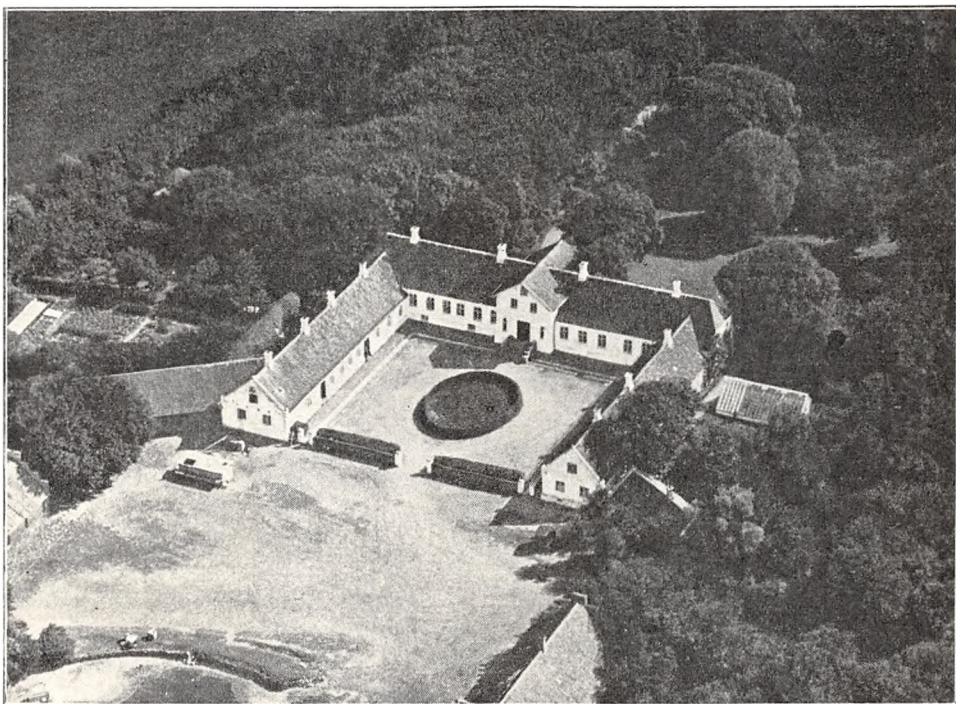
Lønborggaard ligger 2 km Vest for Lønborg St. og har Indkørsel fra Landevejen Tarm—Hemmet; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Plantagen, som ligger særskilt, men i samme Sogn, er 116 ha god dyb Sandmuld, medens 74 ha er Eng, som ved Inddæmning og Afvanding er forvandlet til Ager; der afvandes stadig ved Pumpning ved Vindmotor med Elektricitet som Reserve; det nævnte Areal er Klæg-Jord, der giver store Afgrøder. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft særdeles god, Jorden er drænet, der er merglet i Aarene 1896—1900 og nymerglet i 1914—20. Af Engarealet er Hovedparten Klæg-Eng med Tørvejord som Undergrund. Plantagen omfatter som oven for nævnt ialt 591,8 ha, hvoraf ca. 300 ha Naaletræs-Skov, 241 ha Hede, 26 ha Tjenestejord og 24,8 ha Mose, Veje, Brandlinier o. s. v.; af Skovarealet er 180 ha bevokset med Bjergfyr og 120 ha dels med Bjergfyr, dels med Gran. Til Plantagen hører en Plantørbolig, kaldet Teglgarden.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Kaaeroer, 3. Byg, 4. Bland-sæd, 5. Runkelroer, Sukkerroer, Gulerødder og Kartoffler, 6. Byg, 7. Havre, 8. Kløver

og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 300 Sække Superf., 150 Kalig. og 50 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 100 Malkekøer, 2-3 Tyre og 200 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3300 kg aarlig, Mælken leveres til Lønborg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 14 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 420 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er for Tiden 30 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 248 Svin aarlig. Der holdes 20 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Lønborggaard.

Lønborggaard 3-fløjede Hovedbygning, der er bygget i 1838, ligger mod Øst til den store kønne Have og Park; den er opført af hvidpudset Grundmur i én Etage, tækket med Tegl, og bestaar af en Hovedfløj med 2 Sidefløje mod Vest mod Avlsgaarden; Hovedfløjen, som har en gennemgaaende Frontspids med Fremspring, indeholder en stor herskabelig Lejlighed; den sydlige Sidefløj rummer Gæsteværelser og den nordlige Økonomi og Værelser. Fra de 2 Sidefløje udgaar i skraa Retning mod Avlsbygningerne 2 Længer, af hvilke den sydlige rummer Hønsehus og den nordlige Rum til forskelligt.

Avlsbygningerne, der har Trimpel og Tag af Asbest, er opført i 1932 efter en Brand; af Længerne er der Kostald i den sydlige Sidelænge, Heste- og Ungkvægstald i den nordlige og Lade i Længen mod Vest, som har en Vindmotor paa Rygningen; desuden Syd for Gaarden en Svinstald med Trætrimpel samt en Hjelm, begge med Tag af Pandeplader. Der er Jernbjælker og murede Hvalvinger i alle Stalde, Vindmotoren giver Drivkraft til Gaardens Elektricitetsværk og Kværn m. m., Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen. Gaarden ligger kønt i Forbindelse med den store Park.

Lønborggaard hørte i Middelalderen under Ribe Bispestol, der holdt Lensmænd paa Gaarden, ligesom Bisperne af og til opholdt sig paa denne; den blev plyndret i Grevens Fejde i 1534, hvorefter den to Aar senere ved Reformationen blev inddraget af Kronen; denne pantsatte den i 1651 for Laan, hvorefter den i 1664 skødede den med 35 Td. Hrtk., 26 Td. Tiendehrtk. og 445 Td. Hrtk. Fæstegods for 25,579 Rd. til Laangiveren, den store Spekulant, Rentemester Henr. Müller, der samme Aar overdrog den til Sønnen, Amtmd. Henr. Müller; han lagde Kongens-

gaard med 14½ Td. og en Gaard i Lavstrup med 8½ Td. Hrtk. ind under Lønborggaard, der i 1685 af Kongen fik tillagt Frihed som Sædegaard; efter hans Død i 1717 gik den over til Sønnen, Amtmd., Etatsrd. Selius Müller, der i 1750 kort før sin Død solgte den med 63, 74, 363 og 9 Td. Hrtk. for 31,000 Rd. Cour. til Te- og Porcellænshandler, Kancellird. Christen Hansen; han, som var ugift, oprettede 31. Aug. 1757 af Lønborggaard med 63 og 232 Td. Hrtk. og Skrumsager med 29 og 207 samt Tiender (105 Td.) m. m., ialt 639 Td. Hrtk., Stamhuset Lønborggaard, der i 1760 ved hans Død overgik til hans Brodersøn, Kancellird. Niels Hansen, efter hvis Død i 1792 Datteren Christence bragte Stamhuset til sin Mand, Kapt. Niels Jermin til Engelsholm; den 20. Dec. 1805 fik han Bevilling til at sælge Skrumager (se denne) med ialt 366 Td. Hrtk. og i Stedet for at lægge Lundenæs (se denne) med 396 Td. Hrtk. under Stamhuset. Efter Jermins Død ægtede Enken den senere Generalkrigskommissær Chr. Petersen til Engelsholm; efter hendes Død i 1810 gik Stamhuset over til Datteren Nielsine Jermin, som i 1811 ægtede Kmhr. Chr. F. O. Benzon til Christiansdal, der ved Bevilling af 28. Sept. 1813 fik Lov til at sælge Stamhuset mod at substituere dette ved en Fideikommis-Kapital paa 157,000 Rd. (nu 231,957 Kr.) til de efterfølgende arveberettigede. Kmhr. Benzon solgte derefter i 1814 Lønborggaard og Lundenæs med Gods for 315,000 Rbd. Sølvværdi til Fr. Juel til Boltinggaard, men maatte to Aar senere atter overtage Gaardene. I 1841 solgte han derefter Lønborggaard med komplet Gods (mest Arvefæste) for 110,000 Rd. til A. G. Tranberg til Bækmark, som de følgende Aar frasolgte Godset, hvorefter han i 1889, Aaret før sin Død, overdrog Lønborggaard med 50 Td. Hrtk. og Bækmark med 15 Td. for 350,000 Kr. til sin Søn H. I. C. Tranberg, der i 1904 overdrog Lønborggaard til Sønnen Ernst C. Tranberg, den nuværende Ejer.

RIBE AMT

Enkelte Rettelser 1931

2 danske Mil

Den norrøyske Del som Kopperstik fra 1910 med enkelte Rettelser. De sønderjyske Landsdele udarbejdet efter ældre Kort. Rettet i Marken 1920.

15 Kilometer

Geodætisk Institut. København 1931

Ribe Amt

- Oster-Horne Herred
- Vester-Horne Herred
- Skast
- Ribe
- Gjording
- Malt
- Anst
- Slavs

- Købstad eller Handelsplads
- Landsby
- Hovedsogns Kirke
- Kirke eller Kapel
- Gaard med vedfjget Naam
- Gaard uden vedfjget Naam
- Hus med vedfjget Naam
- Hus uden vedfjget Naam
- Vejrmaale
- Vandmølle
- Baai eller Voldsted
- Fyr
- Trigonometrisk Station (Tr-St)
- Mær
- Sten

- Jernbane
- Antæst (Landvej)
- Sognvej
- Buej
- Antastet
- Herredskoi
- Kretslokalitet
- Hovedsognskoi
- Annæssognskoi
- Vandløb
- Skov
- Krut og Opvæst
- Lag
- Eng og Mose
- Flyvesand

Haderslev Amt

- Gram Herred vestl. Del
- Fros Herred
- N. Rangstrup Herred
- Hoiding Herred (i Tønder Amt)
- Tønder Amt
- I Hoiding Herred (i Tønder Amt)
- Lø Herred
- Sløgs
- Højer

Tønder Amt

De med blåt Skrift anførte Herreder findes ikke paa dette Blad.

De med blåt Skrift anførte Herreder findes ikke paa dette Blad.

RIBE AMT

Ribe Amt, der er det sydvestligste af Nørrejyllands 9 Amter, grænser mod Nord til Ringkøbing Amt (Nørre Horne Hrd.), mod Nord og Nordøst til Vejle Amt (Nørvang Hrd.) og mod Øst ligeledes til Vejle A., til Hrdr. ne Tørrild, Jerlev, Brusk og Nørre Tyrstrup; denne lange Amtsgrænse mod Nord og Øst forløber saa godt som uden naturlige Grænseskel, fraregnet en ubetydelig Strækning mod Nord, hvor Lydum og Ager Aa danner Skel mod Nørre Horne Hrd. i Ringkøbing A., samt en kort Strækning mod Øst, hvor Vester Nebel- samt Kolding Aa danner Skel mod Brusk Hrd. i Vejle A., og Ribe A. grænser her Syd for Kolding Aa helt ind mod Kolding (Kolding Købstads Landdistrikt). Mod Syd grænser Amtet til Sønderjylland, til de to Amter Haderslev (Gram og Frøs Hrdr.), hvorfra det delvis skilles ved Kongeaen, og Tønder A. (Hviding Hrd.). Mod Sydvest og Vest grænser Amtet til Vesterhavet samt længst mod Nord til den smalle Arm, som udgaar fra Ringkøbing Fjord mod Syd forbi dennes gl. Udløb Nymindegab, og Amtsgrænsen berører her ved Havet ganske kort den lange smalle Landstrimmel Holmslands Klit, der hører til Hind Hrd. i Ringkøbing A. De to Øer i Vesterhavet, Fanø og Manø, hører til Amtet.

Det er 3069,2 km² (306,915 ha) stort, og Ribe A. er saaledes det næststørste af Landets samtlige Amter, idet kun Ringkøbing A. er større; fra Syd ved Grænsen ud mod Vesterhavet Syd for Vester Vedsted mod Nord over Beisnap og Agersnap i Ølgod Sogn til dets Grænse mod Ringkøbing A. maaler Amtet 62 km, og fra Vest, (Blaavandshuk) mod Øst til Hjørnet af Anst Hrd. lidt Syd for Gaarden Elkærholm, Vester Nebel Sogn, Brusk Hrd. i Vejle A., maaler det 82 km, altsaa ligesom Ringkøbing A. i sin største Udstrækning fra Vest mod Øst (se Indledningen til dette, Side 7), men Ribe A. strækker sig endnu længere mod Øst ind i Landet end dette, idet der 8 km Syd herfor yderligere er 3 km til Østgrænsen af Amtet ind mod Kolding (se foran) og Vonsild Sogn i Vejle A.

Hvad Amtets ret indviklede Historie angaar, vedrørende Grænser og Størrelse, skal kun nævnes, at fra Enevældens Indførelse i 1660 omfattede Riberhus Amt det samme Omraade som det tidligere Riberhus Len. Det nuværende Ribe A. er overvejende dannet i 1796, da det gl. Koldinghus Amt i Henhold til Resolution af 4. Septbr. 1793 nedlagdes og for største Delen henlagdes under det da i 1796 dannede Vejle Amt; af Koldinghus Amt henlagdes de to Hrdr. Anst og Slavs ved denne Lejlighed dog under Ribe A. Indtil 1864 hørte der en Del Enklaver m. m. i Sønderjylland under Ribe A., men dette ændredes ved Fredsslutningen, ved hvilken Sognene Hjortlund og Kalvslund samt Obbekær Komm., der tidligere havde hørt under de saakaldte blandede (melerede) Distrikter, lagdes ind under Ribe A.

Hvad Skove og Plantager angaar, da dækkede disse i 1929 31,849 ha, altsaa godt 10 pCt. af Amtets samlede Areal eller ca. 1½ pCt. mere end Gennemsnittet for hele Landet. Vi har her det samme Forhold som i Ringkøbing A. (se Indledningen til dette, nederst Side 7), at der kun er lidt Løv- og Naturskov (ca. 1400 ha), medens Naaletræs-Plantager (Hede- og Klitplantager) næsten helt dominerer.

I Ribe A. møder vi gennem historiske Overleveringer, Stednavne, Rester af Egekrat, Fund af Træstammer — Eg — i Jorden mange Vidnesbyrd om, at der har været betydelige Skove i Amtet i ældre Tid, men de er forsvundet som saa mange andre Steder her i Landet som Følge af Misbrug, Krige og fjendtlige Besættelser,

Storme og ugunstige Jordbundsforhold. Løvskovene findes overvejende i den østlige, mere frugtbare Del af Amtet, saaledes i Anst Hrd. og ved de to gl. Hovedgaard Estrup og Sønderskov i Malt Hrd.; Skovene til det tidligere Stamhus Nørholm (se dette) i Øster Horne Hrd. — altsaa mod Vest — maa dog ogsaa nævnes.

Allerede i »Den danske Atlas« (Forløber for Trap's Værk »Kongeriget Danmark«), som Biskop Erik Pontoppidan paabegyndte Udgivelsen af i 1763, staar der følgende om Skovene:

»I Riberhus Amt er nu ingen Skove — dog ved Kærgaard, Estrup og Sønderskov samt nogle Lunde af smaa Eg og Bøvreasp ved Øse, Haltrup og Grimstrup — men man finder overalt tydelige Kendetegn til, at her forud har været store og mægtige Skove. I Jorden findes hele store Træer, Eg, Hessel, henvendt med Toppen mod Østen, hvoraf nogle ved Opgravningen har været saa friske og gode, at de er brugte til Husstolper.« (Af Værket, som er i 7 tykke Bind, naaede Pontoppidan, der døde i 1764, kun at faa udgivet de 2 første Bind, men paa Grundlag af det af ham samlede Materiale fortsattes Udgivelsen af hans Svoger, senere Amtmand i Koldinghus Amt Hans de Hofman, og de to Historikere, Gehejmearkivar J. Langebek og B. C. Sandvig.)

Naar vi nu erindrer, at Hede- og Klitplantagerne hører til den nyere Tid, og at det østligste af Herrederne i Amtet, det paa Løvtræer ret skovrige Anst Hrd. først kom under Ribe A. i 1796, passer denne Beskrivelse, hvad Skovene angaar, nogenlunde den Dag i Dag; ved Grimstrup, Øse og Haltrup i Skads Hrd. er der fremdeles lidt Egekrat (Rester af tidligere Skove); dog er Skoven, der nævnes ved den gl. Hovedgaard Kærgaard i Gørding Hrd., vistnok en Del mindre end da som Følge af Gaardens Udparcellering et Slægtled senere, omkring 1790—1800. Det er altsaa de mange Plantager af Naaetræ, der paa Hederne overvejende bestaar af Bjergfyr og Rødgran og i Klitterne væsentligst af Bjergfyr og Hvidgran, som har øget Amtets Skovareal saa stærkt i de to sidste Slægtled.

Ligesom i Ringkøbing A. — se Indledningen til dette, Side 8 — er der ogsaa i Ribe A. fundet Brunkullag som Vidnesbyrd om, at der i tidligere Jordperioder (Brunkul- eller Tertiær-Formationen) fandtes Skove af den Tids Naaetræer i det sydlige Nørrejylland, men da de fundne, ret tynde Lag ligger dybt i Jorden, har de ikke været Genstand for Brydning.

Amtet er ikke særlig rigt paa Ferskvandsarealer (Søer og større Aaløb), idet det samlede Areal af disse kun dækker ca. 2325 ha; det er derfor ogsaa kun ret smaa Arealer, som i den nyere Tid er indvundet til Dyrkning ved Udtørring og Regulering af saadanne.

Den største af Søerne i Amtet er Filsø i Henne Sogn i Vester Horne Hrd.; allerede i Slutningen af det 18de Aarh. lod den daværende Ejer af Hennegaard, Kmrdr. Chr. Stockholm, foretage Undersøgelser, om det var muligt at tørlægge Filsø og den nærliggende Rolfsø, men Planen blev ikke til noget, og et Par senere Forslag, henholdsvis i 1830 og 1846, gik det paa samme Maade, men i 1848 tog Godsejer A. G. Tranberg (Lønborggaard) og Kn. L. Knudsen (senere Trøjborg), hvilke da købte Henne Vandmølle, fat paa Opgaven, som fra 1850 overtoges af førstnævnte alene. Afledningen af Vandet foregik til Vesterhavet gennem Henne Aa, der udgaar fra Søens nordvestlige Hjørne; af den da ca. 20 km² store Sø med indtil 7 m Vanddybde, er der dog endnu ca. 7—8 km² tilbage; af de indvundne Arealer er der Vest for Søen gode Enge. Ved samme Lejlighed udtørredes ogsaa Rolfsø og Lillesø. De øvrige Søer, som er tørlagt i den nyere Tid, er alle kun smaa, saaledes Grundlø, Tanesø og Træborg Sø i Aal Sogn, Gamst Sø i Anst S., Estrup Sø i Malt S. og Munkesø i Seem S. I første Fjerdedel af forrige Aarh. indvandedes der lidt Jord ved Sænkning af Vandstanden i Bønstrup Sø i Vamdrup S. og af Dollerup Sø i Skanderup S.; som allerede nævnt er det altsaa forholdsvis smaa Arealer, der i Tidens Løb er indvundet ad denne Vej.

Derimod er der ved Hedeselskabets Bistand og Virksomhed gennem de to sidste Slægtled foretaget betydelige Kulliveringsarbejder i Amtet ved Vandingsanlæg, Afvan-

dinge (Vandløbsreguleringer), Inddigninger af Enge og Marskland m. m., som det vil fremgaa af det følgende.

Af Vandingsanlæg fuldførtes i 1869 i Grindsted Sogn Kanalerne Sønderby og Grindsted til Gavn for Arealer paa henholdsvis 55 og ca. 45 ha; i 1871 Alslev Kanal langs Alslev Aa i Sognet af samme Navn for et Areal paa 100 ha; i 1872 Eg nordre Kanal i Grindsted S. og Hyllerslev Kanal i Janderup S., hver til Gavn for et Areal paa 55 ha; i 1874 Gørding Kanal i Sognet af samme Navn for et Areal paa 50 ha samt de to Kanaler Jerrig-Eg og Morsbøl-Eg, begge i Grindsted S., for Arealer paa henholdsvis 55 og ca. 45 ha; i 1875 ved Kongeaaen de 4 Kanaler Villebøl-Hjortlund, Villebøl-Jernved, Hjortlund-Brokær og Hjortlund-Gredsted (sidstnævnte $7\frac{1}{2}$ km lang) i Sognene Jernved, Hjortlund og Kaluslund til Gavn for Arealer paa henholdsvis 165, 220, 82 og 82 ha; i 1878 de to Kanaler Vilslev og Jested-Hillerup i Sognene Vilslev og Farup for Arealer paa henholdsvis ca. 360 og 250 ha for en Bekostning af 32,000 og 46,500 Kr.; i 1880 Obbekær Kanal ved Ribe Aa (Fladsaa) i Sognet af samme Navn for et Areal paa 165 ha; i 1887 Kanalerne Hoddeskov og Hessel-Hodde ved Varde Aa i Hodde S. for Arealer paa henholdsvis 50 og 77 ha og samme Aar Tjæreborg Marskvanding (kunstig) i Sognet af samme Navn til Gavn for et Areal paa 193 ha; i 1888 Farup Kanal i Farup S. for et Areal paa 83 ha og i 1893 Nordenskov Kanal for et Areal paa 22 ha; i 1895 Gravlund-Hostrup Kanal i Øse Sogn for et Areal paa 25 ha med en Bekostning af 1560 Kr. samt Ribe Marskvanding (kunstig) til Gavn for et Areal paa 61 ha for en Udgift af 3350 Kr.; i 1899 Kanalerne Vesterbæk-Sig og Sønderkov-Tobøl for Arealer paa henholdsvis 44 og 110 ha, sidstnævnte for en Udgift af 52,000 Kr.; i 1902 Vandingsanlæg (kunstigt) ved Darum Enge for et Areal paa 248 ha med en Bekostning af 30,000 Kr.; i 1904 Farup Marskvanding (kunstig) for et Areal paa 496 ha for en Udgift af 73,000 Kr. og i 1925 Vibæk-Hostrup Enge (kunstig) for et Areal paa 18 ha med en Bekostning af 8536 Kr.

Af Vandløbsreguleringer fuldførtes en saadan i 1892 ved Vester Gesten Enge (Gesten Aa) til Gavn for et Areal paa 153 ha; i 1898 ved Gildbjerggaard Enge for et Areal paa 72 ha og i 1900 ved Anst og Gamst Enge (ved Vejen Aa og Lilleaa) for et Areal paa 127 ha; i 1902 ved Simmelkær (-bæk) og Simmelmose paa Grænsen mellem Ribe og Vejle Amter ved Slavs Hrd. for et Areal paa 2758 ha og samme Aar ved Lillebæk Enge (Billum-Aal Sogne), Frøstrup-Skedsbøl (i Lunde S.) samt ved Sønderkær og Nørrekær i Henne og Lønne Sogne til Gavn for Arealer paa henholdsvis 39, 33 og 66 ha, sidstnævnte for en Bekostning af 1200 Kr.; i 1904 af Skydstrup (Skødstrup) Aa i Aal S. for et Areal paa 55 ha, i 1906 af Holme Aas Enge, i 1908 ved Nollund Enge i Grindsted S. og ved Bække Enge for Arealer paa henholdsvis 155, 164 og 49 ha (Bekostningen udredet »in natura«) og samme Aar ved Bjørnkær Mose i Vester Vedsted S. for et Areal paa 174 ha med en Udgift paa 6600 Kr.; i 1910 ved Hunderup og Darum Kær i Sognene af samme Navn, Vittarp Enge i Otrup S. og Tanderup-Hillerup Enge i Farup S. for Arealer paa 156, 57 og 259 ha og en Udgift paa 6000, 3000 og 2500 Kr.; i 1915 ved Tanderup Enge, i 1917 ved Ravnsø Mose og i 1918 ved Vester Vedsted Enge for Arealer paa 255, 63 og 74 ha for en Bekostning paa 4200, 3000 og 3000 Kr.; i 1919 ved Sdr. Farup Enge, Ribe Søndermark, Ribe Østermade, Vilslev sdr. Enge, Darum Bæk samt ved Uldkær til Gavn for Arealer paa henholdsvis 202, 176, 148, 243, 113 og 100 ha for en tilsvarende Udgift af 3300, 10,000, 10,655, 10,146, 8073 og 12,211 Kr., i 1920 ved Vejen Mose og i 1921 ved Holsted Aa for Arealer paa 381 og 72 ha for en Bekostning af 46,000 og 5438 Kr.; i 1921 fuldførtes et Stemmeværk i Nips Aa (Vandingsanlæg) for et Areal paa 150 ha og med en Bekostning af 18,000 Kr.; i 1922 Vandløbsreguleringer ved Eskelund Bæk og ved Aalbæk Mølle for Arealer paa 46 og 40 ha og med en Udgift af 1053 og 18,000 Kr., i 1923 ved Fæsted Mose i Obbekær S., i 1925 ved Kongeaaen ved Vamdrup og i 1929 ved samme Aa for Arealer paa 89, 36 og 88 ha og med en Udgift af 1600, 8680 og 9500 Kr., i 1927 af et Vandløb ved Oksby, i 1928 af Gørding Aa, af Jested Marsk Landkanal og af

Krogsgaard Møllebæk for Arealer paa 151, 51, 128 og 47 ha med en Bekostning af 3000, 2800, 2650 og 36,000 Kr., i 1930 af Vilslev Nørre Kær og i 1934 af Gammelgaard-Hjedding Bæk og Vestkær Bæk for Arealer paa henholdsvis 147 og 91 ha med en tilsvarende Udgift paa 3000 og 6500 Kr. samt i 1930 Bro og Stemmeværk ved Lundsgaard Møllebro for en Bekostning af 12,000 Kr.

I 1912 fuldførtes Ribe Dige (Darum-Vester Vedsted Dige), som til Værn mod Havet inddigede et Areal paa 6800 ha for en Bekostning af 1,780,000 Kr.

I 1929 fuldførtes Darum-Tjæreborg-Diget, der værner et Areal paa 1630 ha og medførte en Bekostning af 1,200,000 Kr.

I 1926 fuldførtes Vester Vedsted-Astrup (eller Sønderby) Dige (paabegyndt i 1923), som beskytter ca. 2900 ha mod Oversvømmelse og er ca. 13,4 km langt, deraf de 11,6 km i Tønder Amt.

I 1926 fuldførtes en Inddigning ved Oksby for et Areal paa 129 ha med en Bekostning af 115,370 Kr., og i 1928 fuldførtes Manø Forbindelses-Dæmning for en Udgift af 6600 Kr.

Endvidere foretages der for Tiden en Vandløbsregulering af Ribe Aa; Arbejdet, der bliver fuldført i 1936, har et interesseret Areal af 854 ha, og Udgifterne er anslaaet til 120,000 Kr.

Hvad Arealet af Heder og Lyngbakker i Amtet angaar, da er det først i den nyere Tid, vi har faaet nogenlunde paalidelige Tal for Størrelsen af dette ligesom for Jyllands øvrige Amter og i vort Land som Helhed. Justitsraad S. Bruun (og Morville) angav i 1822 Hedearialet til 116,500 ha eller ca. to Femtedele af hele Arealet. Lyngen dækkede altsaa da godt 3 Gange saa stort et Areal i Ribe A. som i Øjeblikket (se Ringkøbing A., Side 11 — 6. Stk.). Disse to store og som Helhed ret ufrugtbare Amter hører jo til det sydvestlige Nørrejylland, hvis Jordbundsforhold særlig begunstiger Lyngens Vækst og dermed Hedernes Dannelse. Navnlig tidligere prægedes Naturen her derfor ogsaa i høj Grad af Lyngheder og Lyngmoser, der endnu trods Opdyrkning til Ager og Eng samt Tilplantning indtager lige saa store Arealer i de to Amter tilsammen som i hele det øvrige Land.

Efter Areal-Opgørelsen i 1929 var der endnu 37,744 ha Heder og Lyngbakker tilbage i Ribe A. og i Ringkøbing A. 84,010 ha, tilsammen 121,754 ha mod 122,443 ha alt i alt i det øvrige Land; Hedearialet indtager altsaa endnu godt 12 pCt. af Arealet i Ribe Amt eller ca. en Ottendedel af dette.

Efter Statistisk Departement er Arealet af Ager og Eng i Tidsrummet 1861—1929 steget fra 133,000 til 209,162 ha, altsaa med godt 76,000 ha eller over 57 pCt. i Ribe A. Der er altsaa ogsaa i dette foretaget et meget betydeligt Arbejde med Opdyrkning og Tilplantning af Heden i de to sidste Slægtled, og vi møder atter her den frugtbare Virksomhed, som Hedeselskabet og »Hedebruget« hver for sig har ydet gennem Vejledning og Støtte ved disse Arbejder; førstnævnte ved Tilplantning (Anlæg af Plantager og Læplantninger), ved Vandings- og Afvandingsanlæg, Vandløbsreguleringer, Eftersøgning af Mergel og Transport af denne ved Anlæg af Mergelbaner og paa anden Maade samt ved Vejledning ved Fremskaffelse og Anvendelse af Kunstgødning m. m. og »Hedebruget« ved Vejledning og Støtte økonomisk ved Opdyrkning af dertil egnet Hede til Agerjord, men om dette samt om de almindelige Forhold Hederne i Amtet vedrørende, Aldannelsen m. m. kan der for at undgaa Gentagelser henvises til, hvad der i saa Henseende allerede er meddelt i Indledningerne, dels til Viborg, men navnlig til Ringkøbing Amt. Ogsaa i Ribe A. skelnes der mellem de mere frugtbare »Bakkeøer« og ufrugtbare »Hedejladere« omend disse Forhold er lidt mindre udpræget end i Ringkøbing A.

De mange større og mindre Vandløb, som gennem Amtets Hedearialer følger Faldet fra Øst mod Vest og i vestlig Retning søger til Havet, fremmer ligeledes her Hedens Opdyrkning og Kultivering, dels direkte ved Vandets Udnyttelse til Fremskaffelse af øgede Afgrøder af Græs og Hø og dermed indirekte gennem de større Besæt-

ninger og Gødningsmængder samt det øgede økonomiske Udbytte, Forhold, der sammen giver Grundlag for, at den enkelte Bedrift kan tage fat paa Opdyrkning af Heden til Agerjord.

Hvad Vandløbene og Fremskaffelsen af Mergel betyder for Opdyrkingen af Heden til Agerbrug gennem Forøgelse af Græs- og Højbjergningsarealerne ved Vanding og Udvidelse af Engarealet langs Aaen med efterfølgende delvise Opdyrkning af Ejendommenes Hedelodder, da frembyder Slavs Hrd. et tydeligt Eksempel herpaa.

Grindsted Aa (den senere Varde Aa), som begynder paa den jydsk Højderyg i Vejle A. mellem Lindeballe og Randbøl, løber fra dette ind i Slavs Hrd. 3 km Øst for Stationsbyen Billum og er her ca. 66 m over Havfladen; den løber nu gennem de to nordligste Sogne Grene og Grindsted i dette paa en Strækning af godt 25 km, til den mod Vest løber ud af Herredet og ind i Ansager Sogn (Øster Horne Hrd.), Højden over Havet er nu kun 23 m; paa dens Løb gennem Herredet øges Vandmængden stadig ved Tilløb, af hvilke Grene Aa, der løber til fra venstre (ved Løvlund) fører en Del Vand.

Efter Jordernes Udskiftning af Fællesskabet under de store Landboreformer i Slutningen af det 18de Aarh. fik Landmændene i de to nævnte Sogne, som anført Side 280, overvejende deres Jorder tildelt i lange rektangulære Lodder paa begge Sider af Aaen med lidt Eng nærmest denne, derefter Agerjorden og længst fra Aaen den store Hedelod, der for Loddernes Vedkommende Nord for Aaen strakte sig helt til Sognegrænsen mod Sønder Omme, Filskov og Ringgive i Nørvang Hrd. i Vejle A.; Syd for Aaen var Forholdene lignende, men i omvendt Orden, idet Hedelodden laa sydligst og strakte sig langt mod Syd.

I de to første Slægtled i forrige Aarh. opdyrkedes der vel hist og her i de to Sogne en Del Hede; Overblik over, hvor store Arealer det alt i alt drejede sig om, mangler, men meget var det ikke blevet til, da Hedeselskabet begyndte sin Virksomhed sidst i 1860'erne. De store Hedestrækninger, som da fandtes i de to Sogne, hører jo — som anført Side 277 — den store ufrugtbare Sønder Omme Hedejlade til; der var ingen Mergel i de to Sogne, ligesom den ret korte Lyng vidnede om, at Jordbunden var fattig, ja, der var Steder, hvor det lyse Okkersand og det hvidlige fine Grus gik helt op til Overfladen. Som Vidnesbyrd om, at Ejerne af Hedelodderne heller ikke vurderede disse ret højt, kan meddeles, at endnu i sidste Halvdel af 1880'erne blev der solgt Hedelodder til 2 Kr. pr. Td. Ld., og endnu i 1870'erne og 80'erne var der Eksempler paa, at Ejerne knap nok vidste, hvor Grænserne for deres Hedelodder gik, ja, at enkelte aldrig havde været ved den yderste Ende af deres Lodder.

Men i Aarene 1869—74 blev der ved Hedeselskabets Hjælp anlagt flere ret lange Vandingskanaler paa begge Sider af Aaen (se Side 271), hvorved det blev muligt at vande samt at udvide Engarealerne i Bredden (se Indledningen til Ringkøbing A., nederst Side 9); dette gav mere Græsning, større Høvmængder, større Besætninger og større Gødningsmængder, og da Priserne paa Landbrugets Produkter var gode i 1870'erne, gav dette Mod til yderligere Foretagsomhed inden for Landbruget i disse fra Naturens Side saa fattige Egne. Der var saaledes enkelte Landmænd i Grene Sogn (ligger østligst i Herredet med Grænse til Vejle A.), som begyndte at hente Mergel i Bredsten Sogn, ja, helt ved Slede i Skibet Sogn i Vejle A., en Vejlængde paa ca. 22 km; Vejen tilbage med det tunge Læs var jo ingenlunde kortere, saa der kunde højst køres ét Læs daglig, men Hestene havde jo om Vinteren ikke andet at bestille, og »Flid er Velstands Moder«.

Men efter at der først i 1880'erne var fundet Mergel ved Stilbjerg i Ringgive Sogn i Vejle A. (Nabosogn til Grene), blev den over 20 km lange Grene-Grindsted Mergelbane anlagt i 1885—86 fra Stilbjerg gennem de to Sogne til henimod Grænsen af Ølgod Sogn i Øster Horne Hrd. Banen, som aabnedes i 1886, har flere Sidespor til Aflæsning af Mergelen, og nu kom der Gang i Opdyrkingen af Heden, hvortil Mergel er nødvendig — Lyngen taaler hverken Vand (Vanding) eller Mergel — og siden

da er der opstaaet mange nye mindre og større selvstændige Brug i de to Sogne; Antallet af Beboelser langs Landevejen er øget betydeligt, ligesom der ogsaa har rejst sig mange nye Landbrug fjernere Landevejen omkring paa de tidligere store Hedelodder. Hertil har yderligere bidraget de i Begyndelsen af indeværende Aarh. af Hedeelskabet foretagne Kultiveringsarbejder nordligst i de to Sogne, dels en Vandløbsregulering ved Nollund Enge, dels ved Simmelbæk (-kær og Simmelmose), der paa en Strækning af omkring 15 km danner Skel mellem de to Sogne og de forannævnte 3 Sogne i Nørvang Hrd. i Vejle A., som ligeledes har haft Gavn af dette Kultiveringsarbejde.

Medens Hedearealet i de to Sogne for 50 Aar siden endnu indtog to Trediedele af hele Arealet eller 12—13,000 ha, udgør dette nu kun ca. 7000 ha; af det indvundne Areal er ca. en Trediedel (18—1900 ha) Plantager.

Forannævnte Kultiveringsarbejder og Opdyrkninger har medført en forbausende Udvikling og Fremgang i den før saa øde og fattige Egn. Byen Grindsted, der ligger ca. 40 km fra Vejle og 35 km fra Varde, var omkring 1860 kun en lille ubetydelig Hedeby; ved Aarhundredskiftet havde den endnu kun ca. 250 Indbyggere, medens den nu, et godt Slægtled senere, har ca. 2500 og nærer Ønsker om at blive ophøjet til Købstad. Den nævnte stærke Udvikling af Landbruget gav nemlig Grundlag for andre Virksomheder, offentlige som private, og af disse er det navnlig de mange Jernbaner, der gennemkrydser disse Hedeegne med Grindsted som Knudepunktet, der har medført den voldsomme Udvikling, som Byen har gennemløbet i det sidste halve Slægtled.

Det Landskabsbillede, der møder én paa en Tur gennem Østjylland mod Vest gennem Hedeegnene til Vestjylland, f. Eks. med Udgangspunkt fra Vejle ad den i 1864 færdig-anlagte Chaussé, er nu et helt andet end for godt to Slægtled siden, sidst i 1860'erne.

Allerede i Skibet og Bredsten Sogne 8—10 km Vest for Vejle var en Del af de sandede Bakkestrænter mod Syd da delvis bevokset med Lyng, ligesom der ogsaa hist og her andre Steder i Sognene kunde findes enkelte Lyngpletter, navnlig i sidstnævnte Sogn; men det var dog først i de to næste Sogne Nørup og navnlig Randbøl paa den jydsk Højderyg, at Lyngen rigtig begyndte at præge Naturen, ligesom de smaa, noget forkrøblede Løvskove og -krat her ved Randbøl afløstes af Naaetræs-Plantager.

Ved Randbøl Sognegrænse mod Vest, hvor Vejen gaar over Amtsgrænsen ind i Ribe A., i Slavs Hrd., Grene Sogn, ændredes Billedet yderligere, det var nu Lyng, Lyng og atter Lyng, som Øjet saa ud over ligesom i det næste store Sogn, Grindsted; i Modsætning til de bratte Skrænter og dybe Slugter omkring Randbøl er Jordoverfladen her jævn og tilsyneladende uden Hældning, men Vandets Løb i Aaen Syd for Vejen viser, at der er Fald mod Vest.

I Lavninger i Heden, hvor Vandet samler sig og efter en Regn kan staa en Tid, var Hedelyngen veget for Klokkelyngen, Kæruld, Star og enkelte andre Halvgræsser, eventuelt enkelte Sivbuske, der delvis her dækkede den vaade sorte, moseagtige Bund, idet disse Planter bedre taaler den vaade, kolde og sure Vokseplads end Hedelyngen, men ellers var det denne, der dominerede overalt. Hvor Jordbunden er fattig, som den er i disse to Sogne, er Lyngen kort og spæd, iblandet Rævling og enkelte andre karakteristiske Hedeplanter som Tyttebær og Melbærris.

Der var langt imellem Kirkerne og de smaa spredte Bebyggelser med 2 a 3 Smaagarde, Bolssteder og enkelte Huse; Vejene, som her og dér bugtede sig ind over Heden, var smalle med en høj Balk mellem de dybe sandede Hjulspor og vidnede om, at Færdselen var ringe, og at der kun var lidet Samkvem i disse tyndt befolkede Egne. Bygningerne, som var smaa, lave og smalle, var almindelig opført uden nogen egentlig Sokkel, lige paa den let gennemtrængelige Bund, saa Beboerne traadte ind over Dørtærskelen til Yderdøren lige fra Gaardspladsen eller Jorden, højst fra en lav flad Sten foran Dørtrinnet. Længerne vidnede om Egnens Fattigdom og om, at der

var sparsomt med Halm fra de smaa Afgrøder af Rug (og Vaarsæd), idet Husene oftest var tækket med Lag skiftevis af Tækkehalm og Lyng, ja, her og der med Lyng alene, og det lave Vaaningshus og Udbygningerne ligesom dukkede sig for den stærke Vestenvind.

Om Sommeren og lige før Høst vidnede Afgrøderne i Marken ligeledes om den fra Naturens Side overmaade fattige Egn; Jorderne dyrkedes for en stor Del i det gamle Stedskifte: 1. Boghvede (ugødet), 2. Kartofler (gødet) 3.—4. Rug (ugødet), 5. Havre (gødet) til Udlæg, men uden noget egentligt saadant og derefter Græs (Hvile) i lige saa mange Aar eller endnu længere, men da Besætningerne var smaa og gik ude Halvdelen af Aaret, ligesom de blev daarligt fodret den anden Halvdel af dette, var Gødningen, der tilmed af Mangel paa Forstaaelse blev mindre godt opbevaret, ikke meget værd, hvad Gødningsværdi angik; selv om den i Fyld strakte ganske godt til, grundet paa rigelig Iblanding af Lyngstrøelse og Hedetørv; Kunstgødning kendtes ikke.

Kornafgrøderne stod derfor ogsaa med korte fine Straa, smaa Aks og lille Top, foruden at Straaene, navnlig i anden Kærvs-Rugen, stod og raabte til hverandre; Udbyttet var almindelig 4—5, højest 6—7 Fold. I Græsmarkerne varede det ikke længe, før Rødknæ og andre karakteristiske Ukrudtsplanter, som vidnede om Jordbundens Kalkfattighed, tog Overhaand og prægede Marken til liden Baade for de smaa Køer, det forsultne Ungkvæg og det lille nøjsomme Hedejaar; sidstnævnte fandt dog for en stor Del Næring i selve Heden, hvor Ungkvæget for øvrigt ogsaa af og til maatte søge Føden; Græsmarken blev gerne taget ind i Driften igen, naar den efter 8 a 10 Aars Hvile begyndte at gaa i Lyng; Spergel var ogsaa en almindelig brugt Afgrøde i Marken.

Efter Høst var det derfor ogsaa mere de sorte Tørvestakke med Tørv ude fra de lyngbevoksede, skødesløst behandlede Moser, der stod ved Gaarden, end de mere lyse og større Kornhæs, ligesom de smaa Haver i Stedet for kraftige og rigtbærende Frugttræer som i Øster-Eggen indeholdt enkelte smaa forkrøblede og forblæste saadanne samt nogle af Vinden forpjuskede Kaal m. m.; Plantninger eller Forsøg paa saadanne var sparsomme, ligesom Skel eller Hegn syntes at mangle, ikke at tale om Poppel eller Pil i Skellene.

For den Rejsende, der havde Øje for Naturens Ejendommeligheder og Skønheder, kunde den store Hedeblade mulig have noget tillokkende ved sig paa de forskellige Aarstider; mørk, som den er om Foraaret, indtil denne Farve hen i Juni, naar Lyngen kommer i Vækst, afløses af en noget lysere Tone, der atter ændres til en mere farverig under Lyngens Blomstring sidst paa Sommeren; dertil kommer saa paa varme Solskinsdage det bekendte Syn med den blaalige Dis over Hedelandskabet, hvor Luftten i Baggrunden ligesom sitrer over dette, og Kirker og Bygninger i Horisonten (Kimmingeren) fortøner sig med udviskede, slimrende Konturer, et Syn, som de, der er opvokset paa Egnen og til Tider har for Øje daglig, vel mindre skønner paa.

Vest for Grindsted, 10—11 km frem ad Vejen, gaar denne over Herredsgrensen ind i Øster Horne Hrd., i det store Ansager Sogn, hvor Heden paa denne Tid ogsaa prægede Landskabet i høj Grad, men dog var mindre fremtrædende i saa Henseende end i Grindsted og Grene Sogne; Landevejen, der ved Herredsgrensen drejer i sydvestlig Retning, gaar derefter fra Ansager Sogn gennem Hodde Sogn og fra dette ind i Thorstrup Sogn; i disse Sogne, af hvilke det sidstnævnte støder til Varde Landsogn, prægede Heden endnu mindre Landskabet end i Ansager, fordi Jorden som Helhed i disse 3 Sogne tiltager i Godhed fra Nordøst til Sydvest. I den østlige Del af Thorstrup Sogn har afdøde Stamhusbesidderinde, Frk. I. K. Rosenørn-Teilmann, for øvrigt ladet frede et 352 ha stort kønt Hedeareal Syd for det tidligere Stamhus Nørholm. (Som nævnt under Ringkøbing A., øverst Side 15, er der i dette ved Statens Medvirken fredet et større Hedeareal, Borris Hede; dette Areal, som Staten købte i 1902, er paa 1875 ha.)

Hvad Størrelsen af Klitarealerne i Amtet angaar, da angives disse efter den sidste Arealopgørelse i 1929 til 7073 ha, altsaa forholdsvis større end i det store Ringkøbing A., hvor det er opgjort til 7244 ha (se Ringkøbing A., Side 12, næstsidsste Stk.); og fra Nord til Syd, fra Nymindegab til Blaavandshuk, er Aarealet med Klitter fra 2—5 km bredt.

I Aal Sogn danner Klitterne tydelig 2 Bælter, et vestligere, 1½ km bredt, og et østligere ca. 4 km bredt (nu tilplantet), mellem hvilke der findes et opdyrket Areal med Byerne Kærgaarde, Børsmose og Grærup.

Som i Landets øvrige Amter, hvor der findes væsentlige Arealer med Klitter, er disse Arealer stadig formindsket i den nyere Tid ved Tilplantning af Klitterne, overvejende med Bjergfyr og en Del Hvidgran, for at opnaa en varig Dæmpning af Klitsandet, og Landets samlede Klitplantager dækker nu et Areal paa omkring 30,000 ha.

I Aarhundreder har Sandflugten foraarsaget betydelige Ødelæggelser her i Landet, navnlig langs Jyllands Vestkyst. Allerede i det 16de Aarh. fremkom der derfor fra Regeringen Paabud om at frede Klitterne og standse Flyvesandet, men naar undtages Sandflugten i Nordsjælland ved Tibirke og Asserbo, der blev standset under Christian d. Sjettes Regering (se Bind I, Side 12, nederst), er det dog først fra Slutningen af det 18de Aarh. (Rescript af 19de Septbr. 1792), at man begyndte at tage planmæssig fat paa denne vigtige Opgave.

Ligesom i de øvrige Amter langs Jyllands Vestkyst, navnlig i Hjørring og Thisted Amter, har Sandflugten i ældre Tid ogsaa i Ribe Amt foraarsaget betydelige Ødelæggelser. I Biskop E. Pontoppidans Værk: »Den danske Atlas«, der begyndte at udkomme paa Frederik d. Femtes Tid, nævnes endnu den gl. Sædegaard »Lønnebjerggaard«, hvis Ejere allerede nævnes saa tidlig som i Slutningen af det 14de Aarh. paa Dronning Margretes Tid; denne Gaard blev ødelagt af Flyvesandet, kort forinden vi fik Matriklen af 1688 under Christian d. Femte; i 1649 forsvandt Lønne Sø som Følge af Sandflugten, og ved samme Tid havde Sandet ødelagt det meste af Agerjorden.

Gennem mundtlige Overleveringer (Sagn) skal der Vest for Lønne By have ligget en større By, fra hvilken der til et Bryllup kunde komme 25 Vogne, men Byens Navn er nu glemt.

Ogsaa i det længere mod Syd liggende store Aal Sogn skal Sandflugten i ældre Tider ifl. Sagn have medført store Ødelæggelser, saaledes af Byen Tudal Vest for Grærup, af et helt Sogn Vest for Børsmose og ifl. »Danske Atlas« af en Skov Vest for den gl. Herregaard »Hesselmed«.

I Oksby Sogn skal Byerne Hvidbjerg og Vesterskov (kaldes i 1443 Vesterschov) være ødelagt af Sandflugt og Vandflod.

Hvad Jordernes Frugtbarhed i Amtet angaar, er der betydelige Forskelligheder inden for dette, men som Helhed maa de betegnes som ufrugtbare. Ved Boniteringen af Amtets Jorder ved vor sidste Matrikel (1844) gik der i Gennemsnit ca. 23,5 ha af disse til én Td. Hrtk., hvilket svarer til en Gennemsnitstakst af 2,9; for Ringkøbing A (se Indledningen til dette, Side 12—13) var disse to Tal henholdsvis 24 og 2,8; Jorderne i Ribe A. skulde altsaa i Gennemsnit være en Ubetydelighed bedre end i Ringkøbing A.

Af Amtets Hrdr. havde Ribe Hrd. efter Boniteringen den bedste Jord, i hvilket der i Gennemsnit gik 11,3 ha til én Td. Hrtk., derefter fulgte Anst Hrd. med 14 ha, Gørding med 16,6, Skads med 23,3, Malt med 23,5, Vester Horne med 24,6, Øster Horne med 27,6 og Slavs Hrd. med 78 ha til én Td. Hrtk. i Gennemsnit. Af Landets samtlige Hrdr. havde sidstnævnte den lavest boniterede Jord, idet Gennemsnitstaksten knap var 0,9. I Hammerum Hrd. i Ringkøbing A. — Landets største og næst-ufrugtbareste Hrd. — var Gennemsnitstaksten for Jorderne godt 1,2; i dette Hrd. har nemlig ca. Halvdelen af Sognene (Herning, Gellerup, Vildbjerg, Tjørring m. fl.) Jord af

en noget bedre Bonitet, medens Sognene i Slavs Hrd. alle har daarlige Jorder; af Herredets 4 Sogne hører de to, Grindsted og Grene, til den ufrugtbare »Sdr. Omme Flade«, medens de to andre Sogne, Hejnsvig og Vorbasse, hører til den ufrugtbareste Del af »Hejnsvig Bakkeø«; i det meget ufrugtbare Hejnsvig Sogn findes der endog ca. 150 ha saakaldte »Indsande« (se Indledningen til Ringkøbing A., øverst Side 8), og i en Indberetning fra Sognet til Prof. Ole Worm i 1638 meddeles der, at en tidligere ret stor Sø Øst for Gaarden Søgaard efterhaanden er fyldt og forsvundet ved Sandflugt.

Historikeren, Arkivar, Dr. O. A. Nielsen, der var født og opvokset paa Herregaarden Endrupholm i Skads Hrd., har undersøgt og beskrevet Slavs Hrd. historisk (»Historiske Beretninger om Slavs Hrd.«), og han skriver heri, at det er den allerfattigste Egn i vort Fædreland.

I Hovedsagen af de samme Aarsager som nævnt i Indledningen til Ringkøbing A., Side 13, skal der heller ikke for Ribe Amts Vedkommende fortsættes med en Angivelse af, hvor mange ha der ved Udarbejdelsen af Matriklen gik til én Td. Hrtk. i Gennemsnit i hvert enkelt Sogn, men i det følgende skal der dog meddeles Tal for en Del Sogne, som viser de store Forskelligheder inden for Amtet, hvad Jordernes Frugtbarhed angaar.

I Ribe Hrd. gik der i Sognene Farup, Øster Vedsted (Ribe Domkirkes Landsogn) og Vester Vedsted ved Matrikuleringen henholdsvis kun 7,2, 8 og 10,7 ha til én Td. Hrtk.; det er de gode Marskenge ud mod Havet, som her gør sig gældende; Hjortlund Sogn havde de lavest boniterede Jorder med i Gennemsnit ca. 29 ha til én Td. Hrtk. I Anst Hrd. havde Sognene Seest, Hjarup, Lejrskov, Skanderup og Vamdrup de frugtbareste Jorder med i Gennemsnit 8,1, 8,8, 9,2, 10,5 og 11,2 ha til én Td. Hrtk., medens de to Sogne Verst og Bække havde den mindst frugtbare Jord med 27 og godt 30 ha til én Td. Hrtk. i Gennemsnit; i dette Hrd. er vi oppe paa den Syd fra begyndende jydsk Højderyg (eller Højdeplateau), ligesom det er tydeligt, at det er i Herredets østlige (og til Dels sydlige) Sogne, at de frugtbare Jorder forekommer, medens Frugtbarheden aftager stærkt i de vestlige og til Dels nordlige Sogne.

I Gørding Hrd. havde Sognene Vilslev, Darum, Hunderup og den Del af Sneum Sogn (Øst for Sneum Aa), der ligger i Herredet, samt Jernved Sogn de højst boniterede Jorder med 6,5, 8,5, 11,5, 13,3 og 13,4 ha til én Td. Hrtk. i Gennemsnit; det er de store Marskenge i de to førstnævnte Sogne, som hæver den gennemsnitlige Takst i disse. Aastrup Sogn (det nordligste samt det største Sogn i Herredet) havde den mindst frugtbare Jord med i Gennemsnit 30 ha til én Td. Hrtk.

I Skads Hrd. havde Sognene Sneum (den Del af Sognet, der ligger i dette Hrd.), Tjereborg, Jerne, Vester Nykirke, Guldager, Skads, Vester Nebel og Alslev Sogn den frugtbareste Jord ved Boniteringen, idet der i Gennemsnit ved denne gik henholdsvis 8,4, 10,6, 11,9, 15,3, 15,5, 18, 19,3 og 20 ha til én Td. Hrtk., medens der i Sognene med den daarligste Jord, Faaborg og Vester Starup, gik 41 og 61 ha til én Td. Hrtk.; til dette Hrd. hører Øen Fanø med de to Sogne Nordby og Sønderho, der ligeledes har ufrugtbare og derfor lavt boniterede Jorder. Saavel Fanø som Manø (sidstnævnte under Ribe Hrd.) kan betragtes som to bevoksede store Klitarealer, der rager op af Havet, og paa hvis Østside (Læsiden) der findes en Del tilslikkede Arealer, som næsten er den eneste frugtbare Jord, der findes paa de to Øer.

I Malt Hrd. havde Sognene Malt, Vejen, Brørup, Føvling og Folding de højst boniterede Jorder med i Gennemsnit 13, 14,6, 18,4, 18,8 og 20,4 ha til én Td. Hrtk., medens der i Sognene Holsted og Lindknud gik ca. 37 og godt 65 ha til én Td. Hrtk.

I Vester Horne Hrd. gik der i Sognene Billum, Nørre Nebel, Lydum, Janderup, Kvong, Otrup, Varde Markjorder og Lunde Sogn henholdsvis 8,8, 9,9, 15,5, 15,7, ca. 22, 22,1, 22,1 og 22,8 ha til én Td. Hrtk., medens der i Sognene Lønne, Oksby og Ho gik 44, 47 og godt 62 ha til én Td. Hrtk.

I Øster Horne Hrd. gik der i Sognene Torstrup, Tistrup, Horne og Ølgod i Gennem-

snit 17,7, 21, 21,5 og godt 27 ha til én Td. Hrtk. og i de to Sogne Hodde og Ansager med den ufrugtbareste Jord 29 og 50 ha til én Td. Hrtk.

I Slavs Hrd., der som nævnt har de lavest boniterede Jorder af alle Landets Herreder, gik der i Herredets 4 store Sogne Grindsted, Grene, Vorbasse og Hejnsvig henholdsvis 68, 73, 84 og 101 ha til én Td. Hrtk. i Gennemsnit, hvilket svarer til en Gennemsnitstakst af 1 for Jorderne i Grindsted og godt 0,9, 0,8 og ca. 0,7 i de øvrige 3 Sogne (se Indledningen til Frederiksborg Amt, Side 13—14, og til Københavns Amt, Side 294).

Hvad Jordernes Udskiftning af Fællesskabet, Udflytning af Gaarde fra Landsbyerne, Overgang til Arvefæste eller Selveje m. m. angaar under de store Landboreformer i Slutningen af det 18de Aarh., da begyndte man tidlig paa disse Reforme i Ribe A., mulig under Indflydelse og Paavirkning Syd fra, hvor man i Holsten allerede saa smaat var begyndt derpaa 15—25 Aar tidligere end her, saaledes paa Godset Madenfelde samt Godset Stedingshof ved Bramstedt (Rigs greve Chr. Günther Stolberg, senere Hørsholm) o. fl. Steder.

I de to Nabobyer Vilslev og Jested i Gørding Hrd. begyndte man allerede paa Jordernes Udskiftning af Fællesskabet i 1762, men der var ingen Erfaringer indvundet, der kunde bruges som Forbillede til at gaa efter, og da der var yderst ringe Forstaaelse af, hvad det kom an paa, og hvad Fremtiden i saa Henseende havde Brug for, blev Udskiftningen overordentlig slet, og i Nabosognene Darum samt i Tjæreborg (i Skads Hrd.) længere mod Nord blev Udskiftningen noget senere ikke stort bedre; ogsaa længere mod Syd i Ribe Hrd., omkring Ribe samt i Nørre- og Sønder Farup, var Manglerne ret store. Det var egentlig ikke Udskiftning af Jordfællesskabet, der fandt Sted, men nærmest kun Mageskifter mellem Lodsejerne, hvorved der f. Eks i Landsbyen Store Darum opnaaedes, at Bønderne i Stedet for at have Jorderne til en Gaard liggende paa henved 100 Steder nu fik disse beliggende paa henved 30 Steder.

Men det maa anføres, at de naturlige Forhold for en god Udskiftning heller ikke var særlig gunstige her; i de forannævnte store Landsbyer, der alle ligger ret nær ud mod deres store Marskenge, betragtede Bønderne sidstnævnte som deres Hovedindtægtskilde, og som de derfor gerne vilde være saa nær som muligt, men at flytte Gaardene ud paa Engene, der jo ikke var værnet ved Diger mod Oversvømmelser fra Havet under Stormfloder, ligesom der manglede Højdeplateauer, paa hvilke Gaardene kunde bygges og derved sikres, var der følgelig ingen, som turde — Slægterne havde gennem Tiderne oplevet og været Vidne til saa mange Ulykker, som Havet i saa Henseende kunde forvolde — og Gaardene blev derfor i Hovedsagen liggende inde i Landsbyerne ligesom den Dag i Dag.

I indeværende Aarh., i Aarene 1911—15, er der imidlertid som foran nævnt opført et Havnede fra Darum mod Syd til forbi Vester Vedsted, som sikrer Marskengene mod Oversvømmelser, og dette Dige er senere fortsat fra Darum til Tjæreborg Bakker, mod Nordvest, hvilket sidste Afsnit af Diget blev færdigt i 1929; paa en Strækning af godt 22 km skulde de inddigede Marskenge i Ribe, Gørding og Skads Herreder derved være sikret mod Oversvømmelser, og Fremtiden skal nu vise, om dette Forhold i Tidens Løb vil faa nogen Indflydelse paa den i sin Tid foretagne mangelfulde Udskiftning samt paa fremtidige Bebyggelser eller Ombygninger af Gaardene. Markjorderne til de nævnte Byer blev heller ikke godt udskiftet, idet Gaardene, navnlig i enkelte af Byerne, fik Agerjorderne tildelt paa for mange Steder og af en mindre heldig Form, f. Eks. i lange, smalle Strimler. I de mellemliggende Slægtled op til Nutiden har Udparcelleringer, Salg og Magelæg dog bødet noget paa en Del af de værste Ulemper, men mange Lodsejere har fremdeles Jorder, der ligger i meget stor Afstand fra Gaardene.

I de øvrige Byer i forannævnte Herreder, hvor Jorderne i Hovedsagen bestod af lette sandmuldede Agerjorder, Hede, her og der nogle Hede- og Tørvemoser og i

en Del af Sognene en Del Enge langs Vandløbene, var Opgaven med Udskiftningen lettere, fordi Byerne var betydelig mindre, hvad Gaardenes Antal angik; Udskiftningen blev derfor heller ikke saa mangelfuld, men som Helhed blev der dog udjlyttet for jaa Gaarde fra Byerne ud paa den ny Hovedlod.

Hvad Udskiftningen af Fællesskabet i Anst Hrd. angik, der paabegyndtes i 1771 (i Byen Hjarup allerede i 1769), da var Forholdene her noget anderledes end i de øvrige Herreder. Det gl. Koldinghus Amt, der var oprettet i 1660 ved Enevældens Indførelse, ophævedes nemlig i 1796, og største Delen af Amtets Herreder blev nu lagt ind under det da oprettede Vejle Amt (se Indledningen til Vejle A., Bind V, Side 11); to af Herrederne i Koldinghus A., nemlig Anst og Slavs Hrdr., blev imidlertid ved denne Lejlighed som foran nævnt lagt ind under det da oprettede Ribe Amt, men her var der for Anst Hrd. det særlige Forhold, at dette Hrd. havde hørt under Koldinghus Rytterdistrikt, under hvilket der hørte ca. 6000 Td. Hrtk. ialt. Efter at denne Ordning med Rytteriets Indkvartering hos Bønderne var blevet ophævet under Frederik d. Fjerde, bestemte Regeringen sig senere til, grundet paa den herskende Finansnød i Begyndelsen af 1760'erne, at bortsælge en stor Del af Kronens Godser, herunder de tidligere 12 Rytterdistrikter, og ved Auktioner i 1765 og 1767 bortsolgte derefter Godset, som havde hørt under det tidligere Koldinghus Rytterdistrikt. Ved denne Lejlighed købte ca. 1700 Fæstebønder deres Gaarde til Selveje; deraf laa langt de fleste i det nuværende Vejle Amt, men ogsaa Fæstebønderne i Anst Hrd. købte Gaardene til Selveje ved denne Lejlighed. Kronen lod Halvdelen af Købesummen indestaa som en Prioritet i Gaardene til en aarlig Rente af 4 pCt., dog paa den Betingelse, at Bønderne samtidig skulde lade Bygningerne brandforsikre. Bønderne i Anst Hrd. var altsaa overvejende Selvejere, inden Udskiftningen rigtig begyndte. Gaardene solgtes egentlig ved den første Auktion, men da det for en Del af Bønderne var vanskeligt at skaffe Købesummen, afholdtes en ny Auktion i 1767 over de Gaarde, hvor Forpligtelserne ikke var klarer; Kronen optraadte dog ret forstaaende her.

Som nævnt i Indledningen til flere af de allerede behandlede Amter var der Gang paa Gang gjort den Erfaring, at ved Jordernes Udskiftning af Fællesskabet gik Arbejdet dermed som Regel nemmest, ligesom Udskiftningen gerne blev bedre og mere formaalstjenlig, hvor Bønderne i Landsbyerne var Fæstere, end hvor de var Selvejere, idet disse vanskelig vilde lade sig raade og ikke kunde tvinges (se Indledningen til Ringkøbing A., Side 22, næstsidste Stk., og Regeringens Forordning af 15. Maj 1761).

Naar Udskiftningen i Anst Hrd. dog blev nogenlunde, skyldtes det i høj Grad den dygtige og fortjenstfulde, bondevenlige Landkommissær, senere Amtmand i Koldinghus Amt Hans de Hofman; Bønderne, der havde en ubetinget Tillid til deres senere Amtmand, henvendte sig derfor til ham om at tage sig af Sagen, og i 1769 fik han udvirket, at Kronen, som havde den halve Salgssum indestaaende i Gaarden, bekostede Opmaalingen og Udskiftningen af Jorderne, ligesom det lykkedes for ham at overvinde mange Vanskeligheder og at bilægge en stor Del af de Stridigheder, der opstod under Arbejdet. Ved Udskiftningen af Jorderne i Anst Hrd. i Aarene 1771—84 udjlyttedes der kun 44 Gaarde ialt; til Hjælp ved Udjlytningen ydede Kronen ofte en Hjælp af omkring 40 Rd. Cour. til hver Udjlytter. Ved Udparcelleringer, Udjlytninger og Magelæg er der senere bødet en Del paa de da begaaede Fejl.

I de øvrige 4 Hrdr. i Amtet blev Udskiftningen som Helhed bedre, i alt Fald hvad Agerjorderne og Hederne angik, medens det kneb mere med Engene, hvor der fandtes saadanne; dels blev Udskiftningen i disse Hrdr. gennemgaaende udført noget senere, hvorfor indvundne Erfaringer kunde komme til Nytte, og da Jorderne som Helhed var af ret daarlig Bonitet, var Landsbyerne mindre, hvorfor Udjlytning fra Byerne ikke var saa nødvendig.

Landvæsenskommissær C. Fr. I. Dalgas, der har beskrevet Landbrugets Tilstand i

Ribe A. omkring 1830 («Bidrag til Kundskab om de danske Provinsers nuværende Tilstand i økonomisk Henseende»), meddeler heri om Udskiftningen i Malt Hrd., at den daværende Ejer af Hovedgaarden Estrup, Assessor H. Laurup, bidrog meget til en heldig Udskiftning af Jorderne i Sognene Malt, Vejen, Brørup og Læborg, idet han fik en Del af sine Fæstebønder til at flytte ud paa Heden. Byen Eskelund i Brørup Sogn forsvandt næsten helt som samlet By, grundet paa Gaardenes Udflytning fra denne til Jorderne langs Landevejen.

I de to Horne-Hrdr. forekom der Eksempler saavel paa gode som paa maadelige Udskiftninger; flere Steder var Fattigdommen en væsentlig Hindring for Udflytning af Gaardene, hvorfor en Del Udflytninger først er foretaget senere, efterhaanden som det viste sig, hvilken Betydning en saadan havde for Gaardens Drift og Jordernes bedre Udnyttelse.

Hvad Udskiftningen i Slavs Hrd. med dets 4 Sogne angaar, da blev denne, eftersom Forholdene var, da Udskiftningen fandt Sted, helt godt gennemført. I de to Sogne Grindsted og Grene blev Jorderne til hver Gaard i det hele og store udskiftet i lange rektangulære Lodder, der laa Nord og Syd for Grindsted Aa, som løber gennem de to Sogne; nærmest Aaen fik hver en smallere eller bredere Engstrimmel, der grænsede til Agerjorden, og denne stødte saa med den anden Ende (længst fra Aaen) til den lange store Hede-Udlod, som allerede nævnt foran. Da Engene var den værdifuldeste Del af Jorden, blev Gaardene ved Udflytningen opført paa den Ende af Agerjorden, som laa nærmest Engen, og disse kom derved, efterhaanden som Udflytningen fandt Sted, til at ligge i 2 Rækker, én paa hver Side af Aaen og Vejen, der gik langs denne, saaledes som vi ser det den Dag i Dag, naar vi færdes ad Landevejen, eller vi kører med Toget fra Vejle til Varde over Grindsted.

I de 5 Aar 1779—84, da Udskiftningen fandt Sted i Grindsted Sogn, udflyttedes der 14 Gaarde, og da Udskiftningen efter 1788 begyndte i Grene Sogn, udflyttedes der under denne 20 Gaarde (siden er Udflytningen fortsat i begge). I disse to store Sogne (Grindsted er det fjerdestørste Sogn her i Landet og omtrent paa Størrelse med Tune Hrd.) forsvandt paa denne Maade 7 Landsbyer i det første Slægtled, efter at Udskiftningen var paabegyndt under de store Landboreformer.

Ogsaa Overgangen fra Fæste til Selvejendom foregik tidligt og i stor Udstrækning i Ribe A., idet Bort salg af Fæstegodset og Udparcellering af en stor Del af Hovedgaardene ret hurtigt blev almindelig (se ogsaa Indledningen til Ringkøbing A.).

Ligesom i Ringkøbing A. (se dette, Side 19—21) var det ogsaa i Ribe A. Opdræt, Fedning og Udførsel af Stude, der gennem Aarhundreder var Landbrugets Hoved-Indtægtskilde.

Som bekendt var det særlig Fangsten og Handelen med Sild, der i Middelalderen bragte mange Penge her til Landet, men da dette Marked i Løbet af det 15de Aarh. stadig gik tilbage i Konkurrencen med Flamlænderne, der fiskede i Nordsøen, begynder vor Historie samtidig at omtale Udførselen af Øksne som en betydelig Næringskilde. I det 15de Aarh. synes Studene udelukkende at være gaaet til Tyskland, og allerede i sidste Halvdel af det 15de Aarh. (maaske tidligere) havde Regeringen lagt en Udførselstold paa Studene for derigennem at skaffe Kronen en Indtægt. I 1475 udstedte Christian d. Første saaledes en Forordning, der forbød de Købmænd, som handlede med Stude, at føre disse længere end til Toldstederne i Ribe, Kolding og Assens; her kunde Tyskerne saa komme og købe Studene, saa blev det Køberne, der kom til at udrede Tolden.

Ifl. Historikeren J. Fr. Kinch («Ribe By's Historie») fremgaar det af Byens Toldliste, at Hollænderne mødte første Gang her som Opkøbere af Stude i 1507, og Hollænderne blev nu i de følgende godt to Hundrede Aar Hovedaftagere af de jydsk Stude som meddelt under Ringkøbing A.

I 1542 under Christian d. Tredie forhøjedes Udførselstolden pr. Stud fra 2 til 20 Skilling, og samtidig tog Udsmuglingen Fart; i de følgende Aar, saaledes i 1545 og

i 1567, udstedtes der nu Kongebreve, som under Straj paa Livet, foruden at Studedrifterne konfiskeredes, forbød at udføre Stude over de ulovlige Vadesteder (over Kolding Aa, Kongeaaen eller Vest om Kysten ad den lave Strand), men kun ved Toldstederne Ribe og Kolding; ved et Vadested mellem Kolding og Skodborghus blev der nogle Aar senere til »Skræk og Advarsel« for Smuglerne rejst en dobbelt Galge, paa hvilken der var slaaet et Oksehoved med Hornene; men desuagtet foregik Smuglingen i stor Udstrækning. Der var ansat en Tolder i Ribe, én i Kolding, en Bromand ved hver af Broerne ved Folding- og Gredstedbro samt en Rytter, som skulde holde Øje med Vadestederne mellem Broen ved Skodborghus og Kolding, men disse magtede ikke at forhindre Smuglingen, ligesom det var svært at klare sig i Kampen med de bevæbnede Smuglere; af og til opdagedes det ogsaa, at Tolderne lod sig bestikke.

Som nævnt Side 19 under Ringkøbing A. lagde Holland i 1724 en stor Indførselstold paa 20 Gylden eller 30 Kr. pr. Stud; og dermed ophørte Udførselen til Holland vistnok saa godt som helt, og Prisen paa Studene faldt derfor meget stærkt, men da den danske Udførselstold ikke blev nedsat samtidig, udgjorde denne i disse Aar fra 25 til 40 pCt. af Studenes Værdi; Smugleriet tog derfor nu rigtig til, idet Handelen med Stude knap kunde betale sig, medmindre det lykkedes at smugle en mindre eller større Part af Studene i en Drift toldfrit over Grænsen. Det var almindeligt de magre Græsstude, der solgtes til Bønderne i Marsk-Egnene til Fedning i Marsken, som Smuglerne søgte at faa toldfrit over Grænsen; Græsstudene vejede nemlig mindre end Fedestudene og kunde derfor ikke saa godt bære Tolden som disse, men endelig kunde Græsstudene — naar der var Fare paa Færde — løbe stærkere end Fedestudene. Den daværende Stiftamtmand i Ribe A. klagede i 1735 til Regeringen over, at Smuglerne nu rotter sig sammen i Bander paa 20—30—40 Mand, der med ladte Geværer driver Studene forbi Toldstederne.

Inden Regeringen paa hans Forslag derom naaede at faa gennemført skærpede Forholdsregler mod Smugleriet, kom Kvægstopen i 1745, og for at bekæmpe denne blev Grænsen mellem Nørre- og Sønderjylland nu besat med Rytteri. Det var et uhyre Landetab, denne Sygdom medførte (se Ringkøbing A., nederst Side 21, og Bind III, nederst Side 687). Selv om Grænsen langt fra var spærret til Stadighed i de følgende Aar, var der som Følge af den store »Kvægdød« ingen Stude videre til Udførsel før omkring og efter 1770, og Smuglerne tog nu straks fat igen. Disse Skærmydsler mellem Toldvæsenet og Smuglerne gik ingenlunde helt stille af, navnlig efter at Toldpersonalet var blevet øget betydeligt; der leveredes hele Kampe, ligesom der ogsaa fandt Drab Sted; for øvrigt var der mange andre Ting (Kolonialvarer o. lign.), der smugledes med, men det var Syd fra ind i Landet.

For øvrigt blev de jydsk Prangere, der havde uds muglet Studene, ofte bedraget nede i Holsten af Køberne, som de solgte Studene til, idet disse vidste, at Jyderne hverken turde klage eller søge dem for de Stude, der var uds muglet, og Forholdene med Studehandelen og -Udførselen fra Jylland gav saaledes Anledning til Misforståelse, Klage og Tab paa alle Sider; Bønderne, som tillagde og opdrættede Studene ca. de 4—5 første Aar, maatte nemlig hverken beholde Studene til Staldfedning eller udføre Studene, dette var forbeholdt Herremændene (tidligere Adelen), en ældgammel, noget misbrugt Ordning, der gik helt tilbage til 1559 (i Frederik d. Andens Haandfæstning) samt til Bestemmelser fra Sønnen, Christian d. Fjerdes Regeringstid, og Bønderne, som derfor var nødt til at sælge Studene til Herremændene, fik meget almindelig omkring 1780 kun 5—6 Rd. Cour. for en 4—5 Aar gl. Stud.

Da de store Landboformer faa Aar efter (i 1784) rigtig begyndte, var en Ændring af disse uheldige Forhold derfor ogsaa noget af det første, som den store Landbo-kommission (af 25. Aug. 1786) tog op til Behandling. Bondens varme Ven, Grev Christian Ditlev Frederik Reventlow til Christianssæde, der var Ophavsmanden til denne Kommission, saa klart alle disse uheldige Forhold, og ved Forordningen af 11.

Juni 1788 ophævedes Herremændenes og Købstadborgernes Eneret (de nævnte Bestemmelser var siden udvidet til ogsaa at gælde for sidstnævnte) til Studestaldning og Fedning, ligesom Udførselstolden blev nedsat til det halve.

Det viste sig nu, at Smugleriet tog af, Tallet for Udførsel af Stkr. Kvæg steg til omkring det dobbelte (de uds muglede Stude kom jo tidligere ikke med i Tallene for Udførsel), af Heste til det tre-firedobbelte, foruden at Toldindtægterne øgedes fra Aar til Aar; endelig ved Forordning af 12. Jan. 1827 blev Kvægudførselen til Hertugdømmerne helt givet fri, medens Tolden til fremmede Lande yderligere nedsattes; efter den slesvigske 3-Aars Krig flyttedes Toldgrænsen (med Hensyn til Udlandet) i 1851 til Ejderen.

Omkring Hundrede Aar efter, at Holland i 1724 havde paalagt den store Indførselstold paa vore Stude, ophævedes denne — foreløbig dog kun for en vis Aarrække; der blev nu straks gjort et Forsøg paa at faa Studeudførselen til Holland i Gang igen, men dette strandede, vistnok hovedsagelig fordi Vestjylland ingen brugelig Udførselshavn havde. I ældre Tid udskibedes de jydsk Stude overvejende fra Hjerting, og fra 1680 var Hjerting Toldsted for Studeudførselen, men Manglerne her viste sig at være saa store, at Forsøget maatte opgives; dels var Indskibningen meget besværlig, men endelig hindrede Modvind (Vestenvind) ofte Afsejlingen i flere Dage, det var jo i Sejlskibenes Tid, og dertil kom, at der manglede Græsarealer i Nærheden, paa hvilke Studene kunde faa Føden, til Vinden blev gunstig. Et samtidigt Forsøg med Udskibning fra Tønder førte heller ikke til noget. Det skal tilføjes, at i April 1850 afgik fra Hjerting den første Damper til England, en dertil lejet hollandsk Skrudamper med Landbrugsprodukter; Damperen, som udførte 8 Ture ialt, deraf den ene fra Ballum, holdt op hen i Juli; foruden andre Landbrugsprodukter Smør, Flæsk, Heste, Svin og Korn udførtes der 1115 Stude; til en Rejse — Tur og Retur — brugtes ialt 11 Dage, men med Anlæget af Havnen i Esbjerg var det forbi med Udførselen af Landbrugsprodukter fra Hjerting.

Som Følge af de forannævnte Landboreformer kom der i Ribe A. (se senere) ligesom i Ringkøbing A. hurtig Gang i Udparcelleringerne af de store gl. Herregaarde i Amtet, og dette medførte samtidig en stærk Nedgang i den aarlige Studeudførsel, hvortil dog ogsaa de høje Priser paa Korn og Smør i Begyndelsen af forrige Aarh. samtidig bidrog.

Som nævnt under den nu udstykkede store Hovedgaard Sneumgaard i Sneum Sogn var denne i Slutningen af det 18de Aarh. og Begyndelsen af det 19de, da den ejedes henholdsvis af Landvæsenskommissær, Kmr. Hak. Kampmann og dennes Søn, Landvæsenskommissær Niels Øllgaard Kampmann, den absolut betydeligste Studegaard i det nuværende Ribe A.

Hvad Hovedgaarde og adelige Sædegaarde i Ribe A. angaar, da findes her ligesom omkring i det øvrige Land Spor af saadanne (Voldsteder og Rester af Munkesten), der er forsvundet saa tidlig, at Historien intet meddeler (højst Navnet) om disse, saaledes »Elkærhøj« i Janderup Sogn og »Burgh« ved Borre By i Aal Sogn. Andre er først forsvundet i en senere Tid og er derfor nævnt i Historien, uden at denne dog synes at være i Stand til at kunne oplyse om Aarsagen til Udslettelsen; saaledes Billumgaard i Billum Sogn, Øster Kastkærgaard i Lunde S., Uregard i Tistrup S., Haltrup, Abildhede og Kalsgaard i Øse S., Terpager i Sneum S., Fovrfeld i Guldager S. (i denne Forbindelse kan maaske ogsaa nævnes de smaa adelige Gaarde Modvig, Eg, Utoft og Hindumgaard i Slavs Hrd.); en Hovedgaard i Jordrup S., flere smaa adelige Sædegaarde i Skanderup S., en Hovedgaard (i Plovstrup) i Jernved S. og Abildgaard i Vester Vedsted S. (Lønnebjerggaard i Lønne S. er forsvundet ved Sandflugt).

Andre er forsvundet, fordi Jorden er blevet lagt ind under andre Hovedgaarde, saaledes Rosengard i Varde Landsogn under Lunderup og Jegumgaard i Janderup S. under Hesselmed; eller de er blevet ødelagt eller har lidt saa meget ved de fjendtlige Besættelser i de 3 Krige før og efter Midten af det 17de Aarh. (se Ringkøbing

A., Side 16), under hvilke Ribe A. led saa haardt, at de senere blev besat med Fæstebønder; saaledes den gl. Hovedgaard Urup i Grindsted S. o. fl.

Atter andre havde lidt saa meget under Krigen, at de ved Tidernes Ugunst og den store Fattigdom var ude af Stand til at udrede Skatterne, hvorfor de mistede deres Rettigheder som Hovedgaarde og sank ned i Klasse med de ufri Bøndergaarde.

Forsomho og Torlund i Ølgod S. kom saaledes ind under den store Hovedgaard Lindbjerggaard (se denne), der nu efter gentagne Udparcelleringer i de to næste Aarhundreder kun er en Bondegaard med ca. 40 ha.

Mølbygaard i Ansager S. er en almindelig Bondegaard, Sædding Storgaard i Nørre Nebel S. blev delt i 3; Spangsbjerg i Jerne S., som af Kronen blev henlagt til Sognepræsten ved Ribe Domkirke, var i 1749 delt i 2 Gaarde, som tilsammen havde 14½ Td. Hrtk.; Oksvang i Skads Sogn synes (ved vor første Matrikel 1662—64) at være blevet delt i 4 Gaarde, hver med 6½ Td. Hrtk.; Starupgaard i Gørding S. nævnes endnu i 1664 som en Hovedgaard, men deltes senere i flere Gaarde og kom under Bramminge; Hyldelund i Lindknud S., der i første Halvdel af det 17de Aarh. oprettedes til en adelig Sædegaard af Erik Juel til Hundsbæk (se denne), blev i 1684 grundet paa Skatterestancer en Bondegaard; ogsaa Asserbøl i samme Sogn har været en gl. adelig Sædegaard.

Af komplette Hovedgaarde efter Christian d. Femtes Forordning af 16. December 1682 (se Ringkøbing A., Side 17 øverst), det vil sige saadanne, som foruden Hovedgaardstaksten og eventuelt Tiende-, Mølleskylds- og Skovskylshrtk. havde mindst 200 Td. Hrtk. Bønderfæstegods beliggende inden for en Afstand fra Hovedgaarden af højst 2 Mil, og som før 1660 havde været Sæde for en adelig Familie, har Ribe A. højst haft ca. 20 (se under de enkelte Gaarde). Der var flere Ejere af Hovedgaarde, som for at bevare Hovedgaardens Skatte- og Tiendefrihed m. m. gerne vilde have tilkøbt det resterende Fæstegods, men de manglede Evnen eller Midlerne dertil økonomisk.

Hundrede Aar efter oprandt en ny Tid for de gl. Herregaarde; omkring Midten af det 18de Aarh. begyndte der at spire nye Tanker frem inden for vort Folk om, hvorledes Samfundet og Forholdene inden for dette bedst burde ordnes, for at der kunde raades Bod paa Tidens mange Brøst i Samfundet. Disse Tanker, der ogsaa vandt Tilhængere i de højere Samfundslag og blandt Mænd med Indflydelse, og som stod Regeringen nær, medførte nu de store Landboreformer.

Som den drivende Kraft ved disse maa først og fremmest nævnes den forannævnte Grev Chr. D. Fr. Reventlow, som inden for Regeringen i 1784 blev første Deputeret (Præsident) i Rentekammeret, under hvilket der laa en Mængde Sager, som paa én eller anden Maade stod i Forbindelse med Statens Indtægter, saaledes Sager vedrørende Landbruget. Da Reventlow, der samtidig var Godsejer, havde en urokkelig Tro paa, at Selveje med Hensyn til Jordens Udnyttelse og Landbrugets Trivsel var langt at foretrække for Fæste, søgte han efter grundig Overvejelse af Sagen ved Supplering af nye Bestemmelser at fremme den ved Forordningen af 13. Maj 1769 (se Ringkøbing A., Side 23, andet Stykke) Herremændene givne Tilladelse til at afhænde Fæstegodset til Selveje, uden at Hovedgaardene derved mistede deres Skatte- og Tiendefrihed m. m. for Hovedgaardens Hrtk. Denne Forordning havde hidtil ikke virket særlig fremmende paa Fæstets Overgang til Selveje her i Landet, overvejende fordi Godsejerne over for Statskassen fremdeles skulde indestaa for Skatterne af de solgte Fæstegaarde, efter at disse var gaaet over til Selveje.

Ved kongelige Resolutioner af 8. Decbr. 1784, 13. Juli 1785, 9. Maj 1791 og 12. Marts 1800, af hvilke den første supplerede Forordningen af 1769 og de efterfølgende Resolutioner den forudgaaende paa Grundlag af de i Mellemtiden indvundne Erfaringer om Sagen, kom der nu ligesom i Ringkøbing A. (se dette, Side 22—23) og det øvrige Land ogsaa i Ribe A. Gang i Fæstets Overgang til Selveje (se under de enkelte Gaarde).

Tilladelsen til Salg af Fæstegodset under de givne Forhold meddeltes den enkelte Godsejer paa Grundlag af en til Rentekammeret derom indgivet Ansøgning. Bestemmelserne i den førstnævnte af de 4 Resolutioner fritog Godsejerne for Skatter af det afhændede Fæstegods, men til Gengæld skulde de nye Selvejerbønder forpligtede sig til at lade Gaardens Bygninger brandforsikre efter deres Værdi, ligeledes maatte det solgte Fæstegods ikke senere kunne tjene til Komplettering af en Hovedgaard, og i et supplerende Cirkulære fra Rentekammeret 13 Dage senere krævedes der som en Betingelse for Bevilling af Ansøgningen, at der først fandt en Udskiftning af Jordfællesskabet Sted inden Salget, samt at der blev tillagt Husmændene saa megen Jord, at den enkelte kunde græsse en Ko og nogle Faar.

Den anden Resolution gav Tilladelse til, at alt Fæstegodset til en Hovedgaard ikke behøvede at blive solgt paa én Gang, men kunde afhændes successive, dog maatte Hoveriet saa for de tilbageværende Bønder ikke øges over dettes tidligere Størrelse.

Den tredje Resolution gav Tilladelse til, at Fæstegodset ogsaa nok maatte afhændes til andre end til selve Fæsteren, ligesom den indeholdt Bestemmelser om, at Fæsterne af de Gaarde, der bortsolgtes, skulde være fri for Hoveri.

Endelig gjorde den sidste Resolution — grundet paa indvundne daarlige Erfaringer desangaaende, navnlig fra Godser i Jylland — det til en Betingelse, for at en Ansøgning kunde ventes bevilget, at alt Bøndergodset i Forvejen før Salget var »hensigtsmæssigt«
udskiftet, og at de af Udskiftningen nødvendiggjorte Udflytninger af Gaardene var fuldført, samt at hver Husmand var tillagt 3 a 4 Td. Ld. Middeljord. (Overholdtes disse Bestemmelser ikke, mistede Hovedgaarden sine Rettigheder som saadan — se f. Eks. Rysensteen i Ringkøbing A.)

For øvrigt var der en Del Godsejere, som solgte Fæstegodset uden at ansøge om at bevare Hovedgaardens Begünstigelser (Skattefrihed m. m.), fordi de ikke vilde underkaste sig de Bestemmelser, som Ansøgningsens Bevilgelse krævede.

Forordningen af 15. Juni 1792, der supplerede Forordningen af 23. April 1781 om Jordfællesskabets Ophævelse, gav yderligere Tilladelse til, at Hovedgaardene paa visse Vilkaar maatte udparcelleres, og at Hovedgaardstaksten desuagtet kunde bevare Skattefriheden efter Fæstegodsets Bort salg. Da Fæstebønderne ofte manglede Midler til Køb af Gaarden, eventuelt til dennes Udflytning fra Landsbyen, blev der i 1786 oprettet en Kreditkasse, i hvilken de kunde faa uopsigelige Laan til en Rente af 2 pCt. samt et ringe aarligt Afdrag, ligesom der ogsaa kunde laanes i Den almindelige Enkekasse.

Da Bestemmelserne i Forordningen af 15. Juni 1792 vedrørende Udparcelleringen af Hovedgaardene samt de i de forannævnte 4 Resolutioner indeholdte Bestemmelser om Bort salg af Fæstegodset ophævedes ved en Resolution af 23. Jan. 1807, var der i de 22 Aar 1785—1806 meddelt Tilladelse efter derom indgivet Ansøgning til 226 af Landets Sædegaarde.

Bevægelsen med Udparcellering af Amtets Hovedgaarde stilnede derefter af, men op gennem Aarhundredet er der dog stadig foretaget en Del Udstyknings fra flere af de tilbageværende.

Som Følge af Husmandsbevægelsen, Udstykningsforeninger og Spekulationer, navnlig under Verdenskrigen, tog Bevægelsen Fart igen i indeværende Aarh., og af Amtets ca. 50 gl. Herregaarde er som foran nævnt en Del helt forsvundet, deraf enkelte i vor Tid ved Udstykning, andre er tilbage som større og mindre Bøndergaarde. Hovedgaarden Nørholm er den eneste, som hidtil er sluppet helt fri for Udstykning, kun 4 af de gl. Hovedgaarde har endnu et Areal paa over 200 ha og 7 et Areal mellem 100 og 200 ha; for øvrigt kan der henvises til, hvad der i al Almindelighed er anført desangaaende om Ringkøbing A., Side 24—25.

Som det vil kunne ses under de enkelte tidligere Hovedgaarde, blev den Ejerne ved ggl. Bevilling givne Tilladelse til (under de store Landboreformer) at udstykke disse i et stort Antal Parceller (se f. Eks. Søviggaard i 102 og Estrup i 42 Parceller, begge i Ribe A.) som Regel aldrig udnyttet fuldt ud.

Ligesom i dette og af de samme Grunde er der som Regel i Ribe A. kun medtaget de Gaarde, som har en Ejendomsskyldværdi af 60,000 Kr. og derover; denne Regel er dog fraveget for Gaarde, hvortil der knytter sig Historie (Forsøgsvirksomhed), Gaarde, der tidligere har været en Del større, men hvis Ejendomsskyldværdi grundet paa Frasalg af Jord er kommet under 60,000 Kr.; desuden enkelte andre Gaarde, som Redaktionen har ment kunde tages med (j. Eks. i Egne med meget daarlign Jord); der kommer endda ikke saa mange Landejendomme med i disse Landets to største Amter som i Landets øvrige Amter, i Særdeleshed sammenlignet med de smaa Amter paa Øerne (Bornholms undtaget).

I nærværende og de foregaaende 3 Bind er benyttet Tallene for Ejendomsskyldværdi pr. 1. Jan. 1932. Da der i de 4 Bind, som omhandler større Landbrug paa Øerne, er benyttet Tallene for Ejendomsskyldvurderingen pr. 1. Jan. 1927, er de tilsvarende Tal for Gaardene i Jylland for Sammenligningens Skyld tilføjet i Parentes bagefter Tallene for den ny Vurdering i 1932.

Grundskyldpromillen og almindeligt skattefrit Fradrag ved Beregning af Kommuneskatten i Kommunerne i Ribe Amt.

(Se Indledningen til Frederiksborg Amt, Bind I, Side 15—16, og Indledningen til Aarhus Amt, Bind V, Side 446—47).

Hvad Beregningen af Amtsskatten for den enkelte Ejendom i Ribe Amt angaar, da var Grundskyldpromillen for Ribe Amtsradsreds for 1935—36 6,36 og det alm. skattefrie Fradrag pr. Ejendom 5000 Kr. ifl. Loven, saa længe denne varer.

Kommune	Grundskyldpromille	Alm. skattefrit Fradrag pr. Ejendom	Kommune	Grundskyldpromille	Alm. skattefrit Fradrag pr. Ejendom
Aal	8.60	3.000	Lindknud	23.20	4.000
Aarre	8.00	4.000	Lunde	5.20	3.000
Aastrup	11.00	5.000	Læborg	14.30	3.000
Alslev-Hostrup	7.20	4.000	Malt	13.20	4.000
Ansager	8.00	4.000	Manø	12.30	3.000
Anst	9.70	5.000	Nordby	6.00	4.000
Bramminge	7.90	5.000	Næsbjerg	9.00	4.000
Brøndum-Vester Nebel	6.10	4.000	Nørre Farup	9.00	4.000
Brørup	12.40	5.000	Nr. Nebel-Lydem	7.50	5.000
Darum	5.20	4.000	Obbekær	12.00	4.000
Faaborg	10.00	5.000	Ovtrup	4.90	4.000
Folding	5.80	3.000	Seem	9.10	4.000
Føvling	8.40	4.000	Seest	5.90	3.000
Gesten ¹⁾	20.00	4.000	Skads	5.80	4.000
Grene	7.50	4.000	Skanderup	10.00	5.000
Grimstrup	7.40	4.000	Sneum	22.00	4.000
Grindsted	14.10	5.000	Sønderho	4.70	3.000
Guldager ¹⁾	5.40	4.000	Tistrup	8.70	4.000
Gørding ¹⁾	6.60	5.000	Tjæreborg	10.00	4.000
Hejnsvig	14.00	3.000	Torstrup ¹⁾	5.60	4.000
Henne-Lønne	16.00	3.000	Vamdrup	9.60	5.000
Hjarup	10.20	3.000	Varde Landsøgn	7.10	4.000
Hjortlund	10.00	4.000	Vejen ¹⁾	10.40	5.000
Ho-Oksby	18.00	4.000	Vejrup	8.00	4.000
Hodde	6.10	4.000	Verst-Bække	18.40	4.000
Holsted	9.20	4.000	Vester Nykirke	8.80	4.000
Horne ¹⁾	4.90	4.000	Vester Starup	12.60	3.000
Hunderup	10.00	5.000	Vester Vedsted	9.30	4.000
Janderup-Billum ¹⁾	4.40	3.000	Vilslev	10.00	4.000
Jerne ¹⁾	12.80	5.000	Vorbasse	20.00	3.000
Jernved	9.20	4.000	Ølgod	7.40	5.000
Kalvslund	9.00	4.000	Øse	10.00	4.000
Kvong	5.30	4.000	Øster Vedsted	7.30	3.000
Lejrskov-Jordrup	16.00	5.000			

¹⁾ Kommunen har inden 1. Januar 1927 vedtaget Grundstigningsskyld.

VESTER HORNE HERRED

LUNDERUPGAARD, Varde Landsogns Komm., Vester Horne Hrd., Retskredsen for Varde Købstad og Landjurisdiktion med Vester og Øster Horne Herreder (i det følgende kaldet Varde Retskr.), Ribe A., Ejer Prpt. O. N. Pedersen, Postfb. og nærmeste St. Varde, Afst. 4 km, Tlf. Varde 297.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Lunderupgaard, samlet Areal 144 ha, deraf 57,5 Ager, 27 Eng, 57,5 Skov og 2 Have og Gaardsplads samt Planteskole, Hrtk. 8 Td. 1 Skp. 0 Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 78,000 Kr. (87,400) (Gaarden) og 12,000 Kr. (Skoven), Jordv. 43,000 Kr. (47,400) (Gaarden) og 5600 Kr. (Skoven); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 79,000 Kr.; Lys og Kraft fra Thorstrup Elektricitetsv.

Lunderupgaard ligger Nordøst for Varde ved Landevejen til Grindsted og Vejle; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger ca. 1½ km fra denne, bestaar af god sandmuldet Jord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er til Dels drænet, der er formentlig merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet i Aarene 1929—35. Engen er humusblandet Jord paa Ler- og Sandunderlag, Halvdelen af Arealet er kultiveret. Skovens Bevoksning er Gran med en Del Bjergtyr; den ældste Del af Skoven er fra 1860'erne.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 15 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 40—50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken behandles paa Gaardens Mejeri og sælges fra egen Vogn i Varde.

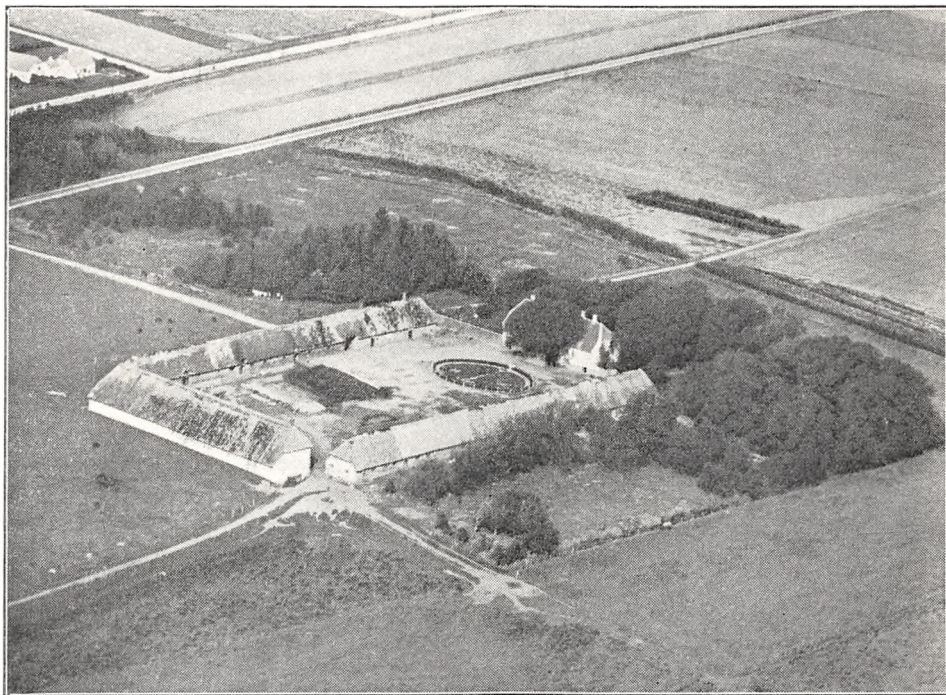
Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægsøer; der er tidligere leveret 4—500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 59 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 250 Høns.

Lunderupgaard Hovedbygning, der ligger mod Nordøst til den gl. Have, er opført i 1747 af Etatsrd., Amtmd. Chr. Hansen Teilmann (se Skrumsager og Nørholm). Den er opført i ét Stokværk af gul Grundmur, har høj Kælder og Tegltag. Hovedbygningen, som ved en Mur er forbundet med de 2 Sidelænger af Avlsbygningerne, indeholder en god Bolig. Over Indgangsdøren for den høje Trappe staar der: »Sic vos non vobis«, et Brudstykke af et Citat af den romerske Digter Vergil, der suppleret med Ordene: »mellificatis apes« kan oversættes ved: »Saaledes gøre I Honning, I Bier, ikke for eder selv«. Tanken i denne Indskrift er altsaa beslægtet med den, som staar over Indgangsdøren paa Nørholm.

De 3 fritliggende Avlslænger, der er tækket med Straa og Rør, er ældre, men velholdte; Længen mod Nordvest, gennem hvilken der er Indkørselsport til Gaarden fra Landevejen, rummer Bolig til Fodermesteren samt Kostald og Hønselus, Længen mod Sydøst Mejeri, Rum til forskelligt samt Heste- og Svinestald og Længen over for Hovedbygningen Lade; til Gavlen af denne er der til den ene Ende opført en Garage og til den anden et Redskabs- og Maskinhus; foruden Bolig paa Gaarden til en gift Fodermester samt Mejeri har Gaarden eget Vandværk til dette.

Til Skoven hører et Hus samt et Teglværk; dette, som har en aarlig Produktion af ca. 200,000 Sten, er anlagt for at udnytte Skovens Brændsel.

Lunderup nævnes i 1579 som en »jordegen« Bondegaard (Selvejer-Bondegaard), der ejedes af Joh. Brockenhuus til Lerbæk; samme Aar overdrog Frederik d. Anden ved Mageskifte Kronens Ret (Retten til Skat og Ekstraskatter m. m.) til Ribe Domkapitel. Kort efter nævnes Lunderup som en Hovedgaard, der tilhørte Enken Sophie Skeel, efter hvis Død i 1602 den vistnok kom til den barnløse Svigersøn Otte Krag og efter hans Død i 1611 til Svogeren Kjeld Brockenhuus til Lerbæk. Ved hans Død i 1616 kom den til Sønnen Joh. B., der vistnok solgte Gaarden til Hans Lange til Nørholm, som ejede den i 1625, og hvis Datter bragte Lunderup, der i 1638 havde 27½ Td. Hrtk., til sin Mand Bendix Norby; senere ejedes den af Sønnen Chr. Norby og efter hans Død i 1667 af Enken, Helle Mormand, som i 1679 fik kgl. Beviling til at afhænde den hendes Børn arveberettigede Gaard; hun solgte den samme Aar med 31 Td. Hrtk. samt noget Gods til Provstiskriver Peder Nielsen i Varde, der øgede Fæstegodset til 200 Td. Hrtk., saa Gaarden blev komplet; dette varede dog kun kort, thi allerede i 1694, efter at Søn-

Lunderupgaard.

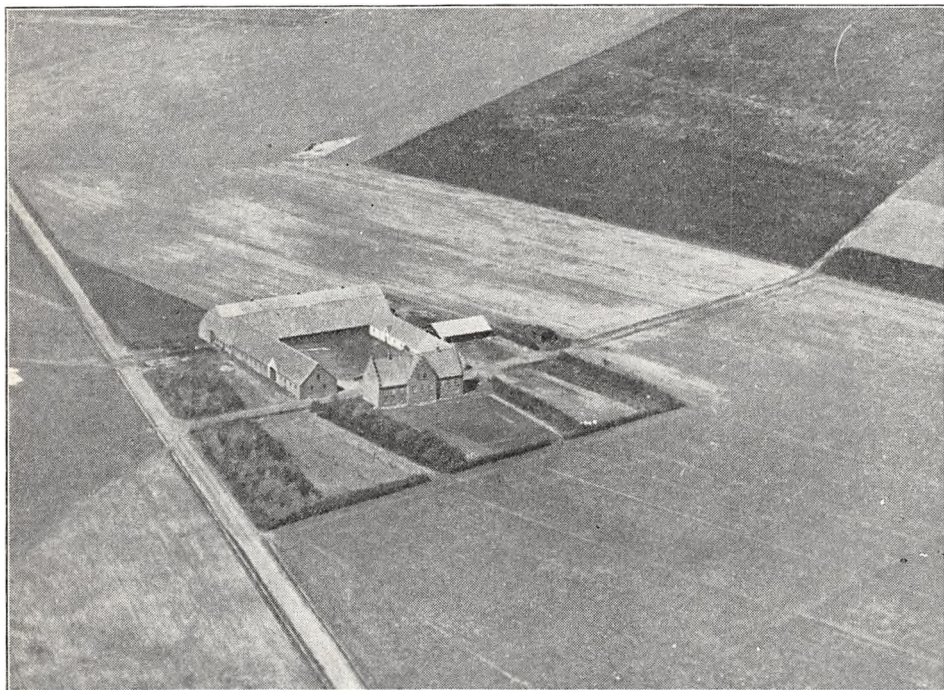
nen Stefan Pedersen havde overtaget den efter Faderen, gjorde Borgmester Laur. Toerdsen i Varde Indførsel i Lunderup og overtog en Part af Gaarden, og Stefan Pedersen solgte derefter i 1695 Resten (17½ Td. Hrtk. samt noget Fæstegods) til sin Svoger Ulrik Chr. Schultz (se Brejninggaard). I 1697 nævnes Raadmand P. Lauridsen Baggesen som Ejer af Gaarden, og i 1702 fik han tillige den Part, som Svogeren, Borgm. Toerdsen, ejede; efter Baggesens Død i 1707 overtoges Gaarden vistnok af Sønnen, der i 1716 solgte den med 17½ og 169 Td. Hrtk. for 9387 Rd. Cour. til Niels Christensen Thonbo. Han solgte den i 1717 for 9500 Rd. Cour. til Johs. Møller til Brejninggaard, som i 1718 overdrog den (for Brejninggaard) til sin Morbroder Steffen Nielsen til Endrupholm (han adledes senere under Navnet Ehrenfeld); efter hans Død i 1742 ægtede Enken, Maren Schultz, Aaret efter Amtmd. Chr. H. Teilmann til Skrumsager og bragte ham foruden disse to Gaarde tillige Nørholm (se denne). Efter hans Død i 1749 overtoges Lunderup (og Nørholm) af Sønnen, senere Etatsrd. Andr. Chr. Teilmann, der i 1790 oprettede Stamhuset Nørholm, hvori Lunderup blev indlemmet. Ved dettes Overgang til fri Ejendom i 1922 udparcelleredes der fra Lunderup 7 Statshusmandsbrug, deraf 4 med henholdsvis 20,5, 17, 16 og 15 ha og 3 med godt 11 ha hver, samt yderligere en Tillægsparcel. I 1925 solgte Ejerinden af Nørholm, Frk. I. K. Rosenørn-Teilmann, derefter den tilbageværende Hovedparcel af Lunderup for 120,000 Kr. til Hotelejer Søren Christensen i Varde, der i 1926 solgte den til S. Stenum, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1929. Skoven, som tidligere ejedes af cand. phil. Palludan, er tilkøbt i 1932.

SDR. RANDSIG, Varde Landsogns Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer fhv. Rigsdagsbetjent H. C. Sønderby, Postfb. og nærmeste St. Varde, Afst. 8 km.

Matr.-Nr. 4f m. fl. af Orten, samlet Areal 181 ha, deraf 145 Ager, 22 nyopdyrket Hede, 13 ikke opdyrket Hede og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 4 Skp.; Ejdskv. 66,900 Kr., Jordv. 25,900 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 47,600 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Sdr. Randsig ligger 2 km Nordvest for Orten; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er noget uensartede, ca. Halvdelen er Kær- og Mosejord, Resten sandblandet Jord paa lerblandet Sand- og Sandunderlag. Terrænet er højtliggende, men ret jævnt, Kul-

Sdr. Randsig.

tur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er mærglet i Aarene 1920—36.

Der er endnu ingen fast Drift, men der agtes efterhaanden fastlagt en 8 Marks Drift; hele Arealet er opdyrket Hede, Mose og Kær, som er kultiveret i Aarene 1920—36. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 60 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Mælkekøer, 1 Tyr og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Varde Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 50 Svin aarlig. Der holdes 14 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Sdr. Randsig har grundmurede store, gode Bygninger, opført i Aarene 1920—28 og overvejende tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den nye Have, er opført af røde Sten, har takkede Gavle, høj Kælder og en stor gennemgaaende Frontspids med lidt Frem-

spring; den indeholder en stor god Beboelse med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Hestestald og Stald til Søerne i den hvidpudsede østlige Sidelænge, Svine- og Ungkvægstald i den vestlige og Ko- og Svinestald (mod Syd til Gaarden) samt Lade i den brede Længe mod Nord; af det brudte Tag paa denne er det øverste mindre Parti tækket med Asbest; desuden Øst for Gaarden en Vognport, opført af Træ og tækket med Pandeplader. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i Staldene, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Sdr. Randsig er en nyoprettet Landejendom, hvis Historie kun gaar tilbage til 1920; Ejeren købte da af Ribe Amts Udstykningsforening, som havde købt Orten Hede med Udstykning for Øje, 168 ha uopdyrket Hede og Mose; der blev straks taget fat paa Opdyrkingen og Kultiveringingen af dette store Areal, et Arbejde, der fortsattes gennem de følgende Aar; der mergledes med $48\frac{1}{3}$ m³ pr. ha (4 Kubikfavne pr. Td. Ld.), og der drænedes i Mosen og i de lavere Kærstrækninger; Bygningerne opførtes i Aarene 1920—28, og der indkøbtes Besætning, som øgedes gennem Aarene, efterhaanden som Arealet kom under Kultur. I 1925 købtes yderligere 14 ha Hede af Staten, og denne Jord er nu ligeledes opdyrket og senere overdraget til en Svigersøn af Ejeren; af det oprindelige Areal er der frasolgt ca. 1,5 ha, og endelig er der i 1925 yderligere tilkøbt 14,5 ha Hede, hvorved Ejendommen har faaet sit nuværende Areal.

Er Gaardens Historie saaledes kun kort, er den til Gengæld saare lærerig, og den bekræfter Sandheden i det gamle Ordsprog — der for øvrigt ligesom Indholdet i talrige andre kernesunde Ordsprog hviler paa mange Slægtleds Erfaringer — at »Flid er Velstands Moder«. Den nu aldrende Ejer er fremdeles virksom og interesseret og vil godt i Færd med en ny Opdyrkning. Til den, der gennem et virksomt Liv har magtet at gennemføre en saa stor Opgave, kommer foruden den egentlige materielle Løn, som Ejendommen kan yde, Tilfredsheden ved at kunne overdrage den til sine Efterkommere og dertil yderligere den »Arbejdets Glæde«, som alt for faa i vor forvirrede Tid lærer at kende.

STORBO, Varde Landsogns Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer Chr. Olesen, Postfb. og nærmeste St. Varde, Afst. 6 km, Tlf. Orten 13.

Matr.-Nr. 6a m. fl. af Orten, samlet Areal 131 ha, deraf 67,3 Ager, 7,7 Eng, 5,5 Mose, 49,5 Hede og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 2 Skp. 3 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 70,000 Kr. (77,500), Jordv. 40,200 Kr. (45,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,800 Kr.; Lys fra Karlsgaard Højspændingsv.

Storbo ligger i Orten (ingen egentlig By) Nordvest for Varde; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 11 ha, som ligger godt $\frac{1}{2}$ km fra denne, er noget uensartede, overvejende god Muldjord, dels paa Ler-, dels paa Sandunderlag (stedvis humusblandet Jord). Terrænet er lidt bølget, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er til Dels drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet i de senere Aar. Engen, der ligger noget adskilt, er humusblandet Jord, som er afvandet.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 42 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3368 kg med 3,93 pCt. Fedt og godt 148 kg Smør, Mælken leveres til Varde Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 49 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Storbo har grundmurede store Bygninger, overvejende opført i 1882. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har Skifertag, svungne Gavle samt en muret Veranda ved den vestlige Gavli; den indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Ko- og Svinestald i den vestlige Sidelænge; denne, som er bygget i 1928, har muret Trimpel og Tag af Asbest; den østlige Sidelænge rummer Værksted, Hestestald og Stald til Søer, den har Tag af Pandeplader ligesom Længen mod Nord, Laden. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i Ko- og Svinestalden, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og Gaarden har Petroleums-motor som Drivkraft for de faste Maskiner.

Storbo, der i ældre Tid var Fæste under Varde Hospital, har formodentlig været med blandt det Gods, som Frederik d. Anden i 1580 skænkede til Hospitalet, der var oprettet i 1520 af

den rige Vardeborger Markvardt Nielsen; omkring Midten af det 18de Aarh. havde Peder Madsen Bruun Gaarden i Fæste, i 1762 overtoges den af Sønnen Chr. Pedersen Bruun, som paa Auktion den 28. Oktbr. 1792 købte Gaarden til fri Ejendom; han overdrog den i 1798 til Sønnen Peder Christensen Bruun, efter hvem den overtoges af Svigersønnen Søren C. H. Brinch. Efter hans Død overtoges den af Enken, der senere, i 1849, ægtede Christian Olesen fra Vester Gesten; han overdrog i Foraaret 1882 Gaarden til Sønnen Søren Carsten Olesen, efter hvem den i 1918 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

STORE HEBO, Janderup Sogn, Janderup-Billum Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer S. M. Ulriksen, Postfb. og nærmeste St. Hyllerslev, Afst. $1\frac{1}{2}$ km og 6 km til Varde.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af St. Hebo, samlet Areal 59,5 ha, deraf 37,2 Ager, 13 Eng, 8,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 7 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 58,800 Kr., Jordv. 35,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlskaarde Højspændingsv.

Store Hebo ligger $1\frac{1}{2}$ km Nordvest for Hyllerslev St., Nord for Landevejen Varde—Oksbøl, hvorfra Vej fører til Ejendommen; Agermarken er samlet ved Gaarden, Engen ligger 2 km og Skoven 2—3 km fra denne; Jorden er god Muldjord, dels paa Ler-, dels paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen er Klægjord, Skovens Bevoksning Naaletræer, dog med en Del Løvtræer.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Runkelroer, 3. Havre, 4.—5.—6. Kløver og Græs, 7. Kaalroer, 8. Blandsæd. Uden for Driften henligger 5,5 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 12 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhornsrace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4314 kg med 3,64 pCt. Fedt og 175 kg Smør, Mælken leveres til Janderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste samt en Hingst og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 53 Svin aarlig. Der holdes 3 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

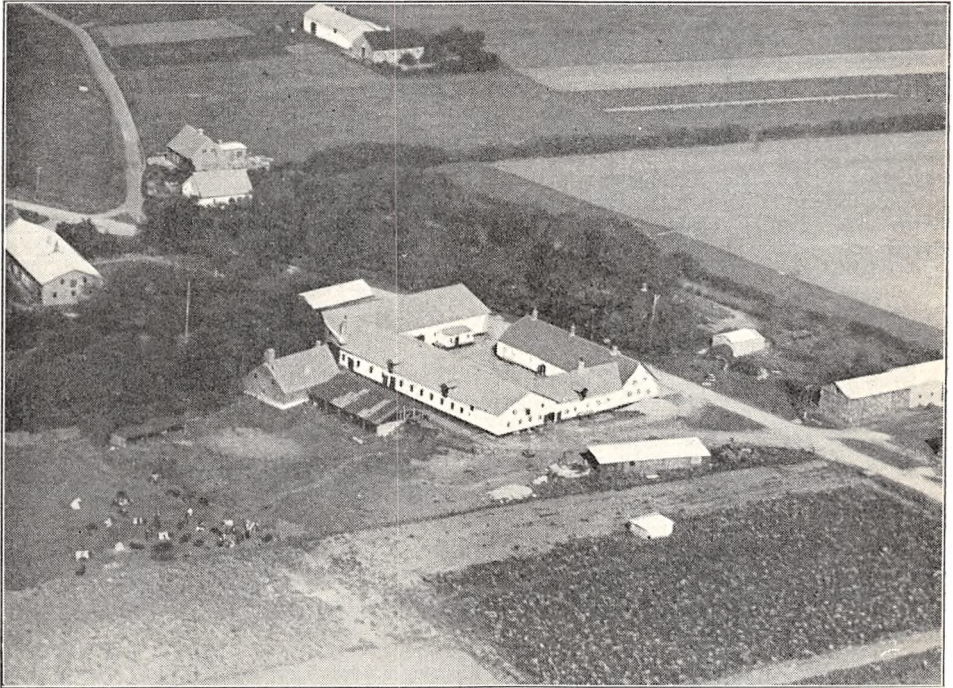
Store Hebo Hovedbygning, der angives at være opført i 1798, ligger mod Syd til den kønne gl. Have; den er opført af Grundmur, tækket med Straa, har 2 Frontspidser mod Nord til Gaarden, én mod Syd til Haven, og den rummer en stor god Lejlighed paa 13 Værelser. Avlsbygningerne, som er opført i 1932 efter en Brand, bestaar af 2 grundmurede Længer med Tag af Pandeplader; af de 2 Længer, der er sammenbygget i Vinkel (Gaarden er aaben mod Øst), er der Heste-, Svine- og Kostald i den vestlige Sidelænge og Lade i Længen mod Nord. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Staldene, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Store Hebo (Hedebo) ejedes i Slutningen af det 16de Aarh. af Anders Nielsen, ved hvis Død i 1602 den overtoges af Enken Marine N. og ved hendes Død i 1629 af Sønnen Niels Andersen i Varde; ved hans Død overtoges den af Enken, Anne Nielsdatter, og ved hendes Død i 1659 af Sønnen Niels Nielsen, hvis Hustru, Lisbeth Pedersdatter Hebo, var kendt for sin gudelige Poesi; i 1686 overdrog hun sin Arverettighed til Store Hebo til sin Svigersøn, Pastor Hans Nielsen Kjær i Aal. I 1718 ejedes Gaarden med 6 Td. Hrtk., 70 Td. Hrtk. Fæstegods og 14 Td. Hrtk. Kirkegods af Simon Christensen, ved hvis Død i 1732 Enken Aaret efter bragte den til sin anden Mand Poul Borreby, der døde som Præst i Gudum i 1748. Ved Skiftet efter ham overtoges Store Hebo derefter i 1749 med $5\frac{1}{2}$, 72 og 60 Td. Hrtk. samt en Tiende m. m. for 10,548 Rd. Cour. af hans Enke af andet Ægteskab Gertrud Marie Madsdatter, der samme Aar bragte den til sin anden Mand, Konsistorialrd. Lars Johan Jelstrup (se Gudum Kloster samt Vorgaard i Aalborg A.). I 1778 ejedes Store Hebo af Mads Rygaard, efter hvis Død i 1791 Enken, Maren A. Jessen, Aaret efter ægtede Fuldmægtig paa Hesselmed Byrge Qvist, som opførte Hovedbygningen. Efter hans Død i 1825 overtoges Gaarden af Svigersønnen J. Chr. Westesen, fra hvem den først i 1830'erne ved Auktion kom til Kapt. T. R. Teilman; ved hans Død i 1852 solgte Enken Store Hebo med ca. 12 Td. Hrtk. ved Auktion, paa hvilken Gaar-

den købtes af Faderen, Knud Andersen. Efter ham overtoges den i 1865 af Svigersønnen S. M. Sørensen (Barnebarn af Byrge Qvist), Gaarden var da paa 116 ha med godt 11¼ Td. Hrtk.; den overtoges derefter i 1917 af Svigersønnen H. F. Ulriksen, som i 1922 afstod den til Sønnen, den nuværende Ejer, og samtidig fraskiltes 11 ha Ager og 10 ha Eng, hvorpaa Faderen opførte »Hebo Nygaard« til sig selv; endvidere solgtes samtidig 14,5 ha Ager og Eng til en Nabo. I 1927 er endvidere frasolgt 20 ha Hede, hvorpaa der er opført en selvstændig Ejendom, og Store Hebo fik derved sin nuværende Størrelse.

LUNDTANG, Lunde Sogn og Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer Jørg. Asmus Valdemar Andresen, Postfb. Lunde J., nærmeste St. Lunde, Afst. 1½ km og 17½ km til Varde, Tlf. Lunde 8.

Lundtang.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Lundtang, 10 m. fl. af Lundager, 1f af Ø. Debel, 4f m. fl. af V. Katkær og 12b m. fl. af Dybvadsgaard, samlet Areal 93,5 ha, deraf 71 Ager, 15,5 Eng, 5,5 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 85,100 Kr. (94,500), Jordv. 52,700 Kr. (58,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Lundtang ligger 1½ km Syd for Lunde St. ved offentlig Vej; Jorderne er delt i to Arealer, hvoraf den ene Part (godt Halvdelen) er samlet ved Gaarden, medens Resten ligger 1½—2 km fra denne; Jorden er god Muldjord paa Sandunderlag. Terrænet er fladt med svag Hældning mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen, som er drænet og kultiveret, er paa Mosebund, Skovens Bevoksning Gran og Fyr.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 50 Kalig. og 40 Sække Kvalstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lunde Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 80—85 Tillægssøer; der er tidligere leveret 8—900 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 100 Høns.

Lundtang har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst langs Sognevejen, er opført 1867 og tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Tag af Cementsten, er der Værelser til Folkene og Hestestald i den sydlige Sidelænge, der er sammenbygget med Hovedbygningen; Længen mod Vest indeholder Kostald og Længen mod Nord Lade. Desuden Vest for Gaarden en Svinestald med Tag af Cementsten samt et Møddinghus, tækket med Tagpap, Nord for Gaarden en Længe, som indeholder Redskaber, Maskiner og Vognport, opført af Træ og med Tag af Pandeplader ligesom et Redskabshus, en Halvtagsbygning, Syd for Gaarden. Endvidere Øst for Gaarden og Sognevejen en Længe, der rummer Hjelm og Svinestald, begge med Tag af Pandeplader, Svinestalden desuden med Vægge af samme, og Syd for denne en Svinestald, opført af Træ og tækket med Asbest, den vestlige Ende af denne er indrettet til et Magasin i 2 Etager. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestald, der benyttes en Petroleumsmotor til Drivkraft for de faste Maskiner, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Lundtang er dannet sidst i 1860'erne ved Sammenlægning af 2 mindre Gaarde af Søren Chr. Carstensen fra Sønder Bork; han fik Bevilling til Krohold, byggede en Mølle samt oprettede en Købmandshandel, et Bageri, en Smedie, et Ismejeri samt et Pottemageri. Sidst i 1870'erne overdrog han Ejendommen til en Svigersøn Jakob Jensen fra Rindum, som var gift med en Datter fra Carstensens første Ægteskab; han solgte Ejendommen i 1892 til John Jul. Sørensen, en Søn af Svigerfaderens andet Ægteskab, og denne solgte den Septbr. 1902 til sin Svoger, den nuværende Ejer. (Kroen samt Købmandshandelen og Møllen er senere flyttet til Lunde St.)

FRØSTRUPGAARD, Lunde Sogn og Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer P. Jensen, Postf. og nærmeste St. Lunde, Afst. $3\frac{1}{2}$ km og 16 km til Varde, Tlf. Lunde 69 y.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Frøstrup Hovedgaard, samlet Areal 96,5 ha, deraf 36 Ager, 16,5 Eng, 43 Græsningsjord og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. godt $4\frac{1}{2}$ Td.; Ejdkv. 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Lydum Elektricitetsv.

Frøstrupgaard ligger $3\frac{1}{2}$ km Sydøst for Lunde St. ved Sognevejen (tæt Nordøst for denne) fra Lunde til Landevejen Varde—Ringkøbing; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Siden 1920 er der opdyrket 36 ha Hede.

Gaarden har grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, som grænser ud til Vejen, er tækket med Tegl. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Folkene, Gennemkørselsport og Hestestald i den østlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den vestlige, opført i 1929, og Lade i Længen mod Nord, fra hvilken Ungkvægstalden udgaar som en Sidelænge mod Syd ind paa Gaardspladsen; desuden Nordøst for Gaarden en Hjelm, ligeledes med Tag af Pandeplader.

Frøstrupgaard har Navn efter Byen Frøstrup (mulig Lille Frøstrup, der endnu nævnes i Pontoppidans »Danske Atlas«); Byen, som var blevet øde under Krigene i det 17de Aarh., blev senere nedbrudt og lagt ind under Gaarden. Frøstrupgaard, der allerede nævnes i Slutningen af det 15de Aarh., ejedes i 1486 af Christen Stygge til Randrup (en Sidelinie af Rosenkrantz'erne); hos denne Slægt blev Gaarden, som havde lidt meget under de 3 foregaaende Krige, til 1662, den havde da 33 Td. Hrtk. samt 229 Td. Hrtk. Tiender og Fæstegods. Samme Aar overtoges den af Karen Reedt, Enke efter Jens Kaas til Krabbesholm, efter hvem den senere kom til Svigersønnen Frans Juul, der i 1687 solgte den med 33 Td. Hrtk. og noget Gods for 2200 Rd. til Forv. paa Nørholm Niels Andersen Bollerup; han solgte den i 1702 med 30 Td. Hrtk. samt Gods til Chrf. Andersen Hvas til Viiumgaard, som i 1705 overdrog den til Palle Christensen (senere Hundsbæk); allerede Aaret efter lod Hvas' Kreditorer den sælge ved Auktion, og den købtes da med ialt 124 Td. Hrtk. for 7167 Rd. Cour. af den ene af disse, Borgmester i Varde Jens Berthelsen Tavlow, der atter kompletterede den med Fæstegods. Efter hans Død i 1733 solgte Arvingerne i 1735 Gaarden med 30 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 19 Td. Tienderhrtk. og 222 Td. Hrtk. Fæstegods for 8000 Rd. Cour. til Borgmester Jens Riis i Kolding og Forv. paa Greyskabet Wedellsborg Jens Damgaard; i 1737 udkøbte sidstnævnte sin Medejer for 4667 Rd. Cour., Gaarden havde da 30, 19 og 271 Td. Hrtk.; han dels ombyggede, dels restaurerede i 1747 den gl. 4-længede Hovedbygning, som var omgivet af Voldgrave. Efter hans

Død solgte Enken, Magdal. Elisab. Rovert, i 1760 Gaarden med 30, 37 og 211 Td. Hrtk. for 20,000 Rd. Cour. til Kromand Niels Hansen (senere til Lindbjerg), der i 1766 solgte den med 30, 37 og 200 Td. Hrtk. for 23,000 Rd. Cour. til Oberstløjtnant H. V. Rosenvinge til Viumgaard. Efter kgl. Bevilling frasolgte han i 1767 det meste af Fæstegodset, hvorefter han i 1771 solgte Gaarden med 30, 22 og 8 Td. Hrtk. til Birkedommer Hans Smidt; efter hans Død i 1796 fik Enken, Karen Sophie Fogh, i 1798 Tilladelse til Gaardens Udparcellering, ved hvilken den største Hovedparcel kun blev paa 5 Td. Hrtk. Senere, i 1855, kom Frøstrupgaard for 19,500 Rd. til H. C. Platz, som opdyrkede en Del Hede og merglede en stor Del af Jorden; han solgte den i 1858 for 25,000 Rd. til P. I. Kiær til Lindbjerggaard i Ølgod Sogn; senere ejedes den af Jesper Nygaard, efter hvem den ved Tvangsauktion kom til Jørg. Jensen; han solgte den i 1875 med ca. 5 Td. Hrtk. samt Besætn. og Invt. for 42,000 Kr. til Asmus Jacobsen fra Slesvig, der i 1882 solgte den til Thomas Nielsen Thomsen; han overdrog den i 1904 til Sønnen Andr. Nielsen Thomsen, som i April 1908 solgte den til Henning R. Jensen, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1920.

SØVIGGAARD, Ovtrup Sogn og Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer Jens Lyhne, Postfb. og nærmeste St. Ovtrup, Afst. 7 km og 12 km til Varde.

Søviggaard, der laa ved det sydøstlige Hjørne af den nu delvis udtørrede Filsø, blev i 1639 oprettet til en Hovedgaard af Chrf. Hvas til Hennegaard ved Sammenlægning af de 2 Bøndergaarde Søgaard og Vig i Janderup Sogn. Efter hans Død i 1658 solgte Enken, Anne Staverskov, i 1669 Gaarden, som i 1662 havde 23 Td. Hrtk. samt 75 Td. Hrtk. Gods, til Ridefoged paa Riberhus Anders Nielsen, der var Forpagter eller Forvalter paa Søvig, og som senere ægtede Datteren Hede. Elisab. Hvas. Efter hans Død ca. 1710 modtog hun i 1714 af Kronen Janderup Sogns Kongetiende for Livstid, fordi Kronen skyldte hendes afdøde Fader 7586 Rd. Sammen med Sønnen Chrf. Hvas solgte hun i 1717 Gaarden med 18 Td. Hrtk. samt det halve af Gaarden Hesselmed for 8000 Rd. Cour. til Ole Rud. Krabbe til Nandrup og Bjerre, som i 1723 solgte den med 18 Td. Hrtk. samt 218 Td. Hrtk. Gods for 9000 Rd. grov Cour. og 3000 Rd. i danske Kroner til Amtsf. i Ribe Rasm. Bundesen, der fra Enkefru Hvas's Tid havde Pant i Gaarden. I 1758 tilkøbte han fra Hennegaard den i Filsø liggende Ø med 5 Td. Hrtk.; efter hans Død i 1761 overdrog Enken, Gertrud Marie Veirum, Aaret efter Søviggaard til sin Svigersøn Tøger Reenberg Stern, som frasolgte det meste af Godset. Efter hans Død overtoges den med Tilliggende, ialt 40 Td. Hrtk., af Enken, Gertrud Bundesen, efter hvem Svogeren, Pastor Joh. Herm. Hansen Brorson, i 1786 overdrog den med 18 Td. Hrtk. for 6000 Rd. Cour. til Kapt., Landvæsenskommissær J. A. Myhlenport; senere ejedes Gaarden af Christen Stockholm til Hennegaard, der i 1798 fik Tilladelse til at udstykke den i 102 Parceller, af hvilke Hovedparcellen med 6½ Td. Hrtk. senere, i 1803, ejedes af en Slægtning af Stockholms Hustru, Kapt. Conr. Vilh. Gyldenfeldt; han solgte den i 1834 til Ritm. Andr. C. Rosenørn, efter hvem den kom til Jepsen fra Aabenraa og fra ham i 1845 til P. Schmidt fra Haderslev. Han solgte den til cand. phil. Viborg, som i 1855 solgte den for 16,000 Rd. til Chr. Jensen Alsing; senere ejedes den af Effsen og fra 1878 af Ritmester Benzons, fra hvem den i 1880 ved Auktion for 45,600 Rd. kom til Professor V. Beyer. Han solgte den i 1882 med 165 ha, 8 Td. Hrtk., Besætn., Invt. og Høst for 80,000 Kr. til Redaktør Jørgensen fra Jægersborg, der i 1885 solgte den tillige med Søvig Mølle for 100,000 Kr. til Muremester Sprung. Fra ham overtoges Ejendommen i 1886 ved 3. Tvangsauktion for 30,000 Kr. af Landmandsbanken i Kbhvn., som havde 44,000 Kr. staaende i Ejendommen; denne solgte den samme Aar til Forvalter Petersen fra Rynkebygaard paa Fyn for 53,000 Kr. samt Omkostningerne. Senere overtoges den atter af Banken, hvorefter denne i 1890 solgte den med 165 ha, godt 8 Td. Hrtk., Besætn. (4 Heste og 45 Kreaturer) samt Invt. for 40,000 Kr. til Sagfører Nonboe og Bankdirektør Pedersen, begge i Varde, samt Gaardejerne J. Jensen og Chr. Nonboe. Senere, i 1900, købtes Gaarden med 165 ha af Brødrene Jens og Chr. Lyhne, som i 1907 delte Gaarden ligelig i Gl.- og Ny Søviggaard, af hvilke Jens Lyhne beholdt førstnævnte. I de følgende Aar er der fra den solgt en Del Smaaparceller — ca. 18—19 ha — saa Arealet nu er 63,5 ha, deraf 5,5 Hede, med en Ejendoms-skyldværdi paa 35,100 Kr.

Hovedbygningen, der har været helt omgivet af Grave, bestod i 1760 af 3 Fløje, af hvilke den ene var opført af den daværende Ejer Rasm. Bundesen, som ligeledes havde opført den 3-fløjede Avlsgaard. Den straatækte Hovedbygning, der ligger mod Nord, har gennemgaaende Frontspids, Gravene er nu sløjfet; de nuværende 3 Avlslænger, som er ret nye, er opført af Grundmur med muret Trimpel og faste Tage. (Ny Søviggaard er nu kun paa ca. 45 ha, idet der siden Delingen i 1907 er frasolgt 37 ha Eng og Hede).

SÆDDING STORGAARD, Sædding By, Nørre Nebel Sogn, Nørre Nebel-Lydum Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer Jens S. Mouridsen, Postfb. og nærmeste St. Nr. Nebel, Afst. 2½ km og 23 km til Varde, Tlf. Nr. Nebel 17.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Sædding, 222 m. fl. af Sdr. Bork og 32 m. fl. af Klinting, samlet Areal 53,6 ha, deraf 34 Ager, 12 Eng og lav Græsningsjord, 6,6 Plantage og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. o Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 58,500 Kr. (72,400), Jordv. 34,000 Kr. (37,300); Bygn. er fors. i Det kgl. octr. Brandass. Co. for 48,500 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Vindmotoren).

Sædding Storgaard ligger 2½ km Nordøst for Nr. Nebel St. ved den offentlige Vej til Lydum; Agermarken er samlet ved Gaarden, Engen og Plantagen ligger lidt fraskilt, en Del af Engen 7 km fra Ejendommen; Jorden er god Muldjord, Halvdelen paa Ler-, Resten paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er merglet flere Gange. Af Eng-Arealet er største Delen Klægjord, en Del er paa Mosebund. Plantagens Bevoksning er Gran og Fyr.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 36 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Nr. Nebel Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 58 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Sædding Storgaard har grundmurede gode, velindrettede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. kønne Have, er bygget i 1863 og restaureret i 1911, den har aaben Veranda til Haven, en frembygget Frontspids mod Nord til Gaarden og er tækket med Straa; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avslænger rummer den vestlige Sidelænge, som har muret Trimpel, Værelser til Folkene samt Heste- og Kostald; den er opført i 1904 ligesom Længen mod Nord, Laden, begge tækket med Tagpap; den østlige Sidelænge, der er tækket med Straa, rummer Brændsel, Vognport, Redskaber og Maskiner, og fra denne udgaar Høns huset, en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader, som en Sidelænge mod Øst; desuden er de 2 Sidelænger forbundet med en Tværlænge, saa der mellem denne og Laden bliver en lukket Baggaard; denne Længe, der har Straatag, rummer Svine-stald, som tillige gaar ind i den østlige Sidelænge. Endvidere Øst for Gaarden et Hus med Tag af Cementsten, dette benyttes ved Bagning. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Heste- og Kostald, og den store Vindmotor, som staar paa Rygningen af Laden, leverer Drivkraft til Gaardens Elektricitetsværk, Kværn og Vandværk m. m.

Sædding Storgaard var i Middelalderen en Sædegaard, der omkring Midten af det 15de Aarh. ejedes af Jens Barfod (Barfoed), som i 1455 adledes af Christian d. Første, og den ejedes nu af hans Efterkommere til 1626 (Knud og Jens Barfod, der begge var Herredsfogder, samt Laurids, Peder og Thomas Barfod, af hvilke de to sidstnævnte var Herredsskrivere); senere kom den vistnok til Kronen (mulig som Ryttergods), af hvilken en senere Ejer, Kapt. Freiberg, der døde i 1720, skal have købt den. Den nuværende Gaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Christen Jessen, som i 1837 afstod den til sin Søn Jørg. Christensen; han øgede Gaardens Areal ved Tilkøb af Parceller og erhvervede Krobevilling, men denne ophævedes atter, inden han i 1862 afstod Gaarden til Sønnen Christen Jørgensen; han øgede ligeledes Gaardens Areal ved Tilkøb og skødede Septbr. 1903 Gaarden til sin Svigersøn, den nuværende Ejer; Arealet var da ca. 66 ha, men i 1925 er der fraskilt 12 ha som en selvstændig Ejendom til en Datter og Svigersøn.

LYDUMGAARD, Lydum By og Sogn, Nørre Nebel-Lydum Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer N. Chr. Henningsen Christensen, Postfb. Lydum, nærmeste St. Lunde, Afst. godt 5 km og 24 km til Varde.

Matr.-Nr. 1a af Lydumgaard, samlet Areal 44 ha, deraf 33 Ager og 11 Eng, Hrtk. 4 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 2¾ Alb.; Ejdkv. 48,200 Kr.

Lydumgaard ligger lidt Syd for Byen og Syd for Lydum Aa ved Sognevejen. Af de grundmurede Bygninger, der er opført i 1888, ligger den skifertækte Hovedbygning mod Syd til Haven; Avslængerne er tækket med Tagpap.

Lydumgaard er en gl. Hovedgaard, som allerede nævnes i Slutningen af det 14de Aarh.; den ejedes i 1371 af Thomas Iversen, der i sine 3 Ægteskaber havde 24 Børn; han var Stamfader til den i den senere Middelalder i det sydvestlige Jylland udbredte, mægtige og ansete Adels-slægt, af hvilken 2 Linier senere tog Slægtsnavnene Lange og Munk. Efter ham overtoges den af Sønnen Niels Thomsen (Lange), medens de 2 Brødre Iver og Jep Thomsen fik henholdsvis Krogsgaard og Nørholm. Efter ham fulgte Sønnen, Rigsrd. Gunde Nielsen, død 1477, dennes Søn, Rigsrd. Niels Gundesen, død 1511, og efter denne Sønnen, Rigsrd. Thomas Nielsen, efter hvis Død i 1521 Lydumgaard overtoges af Enken, Else Thott. Deres Datter Ide bragte derefter Gaarden til sin Mand Henning Qvitzow til Sandager; efter hans Død i 1569 bragte Hustruens Søsterdatter, Kirsten Lindenov, Gaarden til sin Mand Sten Bille, der i 1574 solgte den til Kronen, som forlenede den til Jørg. Munk, men allerede Aaret efter mageskiftede den med Mølle samt 9 Gaarde og Bol til Chr. Henriksen Vind. Efter hans Død i 1589 ægtede Enken, Kirsten Kruse, Erik Krag til Kellingbjerg, efter hvis Død i 1606 Lydumgaard overtoges af Sønnen Christen Krag; Gaarden, der tillige med Møllen i 1638 havde 68½ Td. Hrtk., overtoges ved hans Død i 1645 af Sønnen, Gehejmerd. Erik Krag, der i 1652 solgte den til Christen Lange til Hesselmed. Efter hans Død i 1657 overtoges den af Arvingerne, som i 1687 (med kgl. Bevilling) solgte den til Forpagter paa Viiumgaard Peder Clemmensen (Gaarden var da meget forfalden), efter hvis Død Enken bragte den til sin anden Mand Jørg. Jensen Bramming, der i 1702 blev dræbt af sine Fæstebønder. Gaarden solgtes derefter i 1707 paa Auktion med 20½ Td. Hrtk. Hovedgaardstakst og 117 Td. Hrtk. Gods for 40 Rd. Cour. pr. Td. Hrtk. til Regimentsskriver Anders Hansen Rask (senere Gudum Kloster), som gjorde Gaarden komplet med Fæstegods og i 1711 solgte den med 39 Td. Hrtk., deraf 9½ Mølleskyld, samt 203 Td. Hrtk. Fæstegods til Regimentsskriver, Forpagter Andr. Fr. Opitz (senere til Lergrav); han solgte den i 1725 med 39, 13 (Tiende) og 136 Td. Hrtk. Gods for 8700 Rd. Cour. til Peder Sørensen Holst. Efter hans Død i 1732 købtes den i 1733 paa Auktion med 39, 36 og 201 Td. Hrtk. for 7530 Rd. Cour. af Major Frans Didrik Blome, efter hvis Død i 1757 den Aaret efter paa Auktion købtes med 39, 36 og 195 Td. Hrtk. for 16,000 Rd. Cour. af Kapt. Ulrik Adolf de Trappaud. Han frasolgte det meste af Fæstegodset og udparcellerede en Del af Gaarden, hvorefter han i 1773 solgte denne med 22, 13 og 5 Td. Hrtk. m. m. for 5600 Rd. Cour. til Kbmd. Jens Windfeld i Varde. Efter hans Død i 1778 solgte Enken, Kirsten W., i 1781 Gaarden med 22, 13 og 4 Td. Hrtk. for 6300 Rd. Cour. til Forligskommissær Hans Kruse fra Hvolgaard og Forpagter paa Lydumgaard Peter Joh. Bøtke. Efter at førstnævnte i 1783 var blevet Ene-ejer, fortsatte han i 1799 med Gaardens Udparcellering, hvorefter han i 1805 solgte Hovedparcellen med 10 Td. Hrtk. for 5585 Rd. Cour. til Niels Pedersen, efter hvem den i 1845 overtoges af Svigersønnen Adam Henr. Christensen; saavel Svigerfaderen som denne fortsatte med Gaardens Udstykning, og i 1873 solgte han derefter Gaarden med 65 ha, 4 Td. Hrtk., Besætn., Invt. og Avl for 18,000 Kr. til Prpt. Riis, der i 1881 solgte den med Besætn., Invt. og Avl for 40,000 Kr. til H. P. Alnor fra Slesvig. Senere ejedes den af Jac. Riis, som i April 1912 solgte den til Niels Hansen Møller; han solgte den i 1916 til Jens Haubjerg, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1918.

(Den gl. Hovedbygning, der endnu i 1769 bestod af 4 Længer af Bindingsværk paa en grundmuret Sokkel, var omgivet af dobbelte Grave.)

HENNE MØLLE, Henne Sogn, Henne-Lønne Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer A/S Fiil Sø, Postfb. og nærmeste St. Henne, Afst. 7½ km og 23 km til Varde, Tlf. Henneby 3 (Bestyreren).

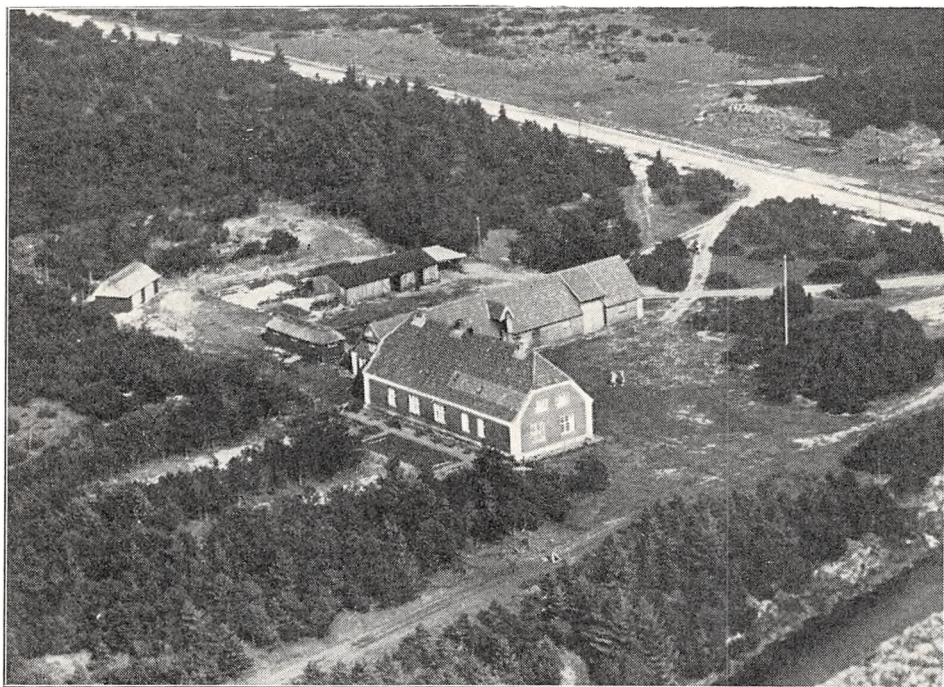
Matr.-Nr. 1c m. fl. af Hennegaard og 1d af Filsø Ø, samlet Areal 2482 ha, deraf 291 inddæmmet Areal, 1208 Eng og Kærjord, 55 Plantage, 386 Hede og Klitter, 541 Sø og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 7 Skp. 2 Fdk. ¼ Alb.; Ejdskv. 308,300 Kr., Jordv. 288,300 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Henne Mølle ligger Vest for Henne St. ved offentlig Vej mellem Henne By og Kærgaard; af Jorderne, der er samlet om Ejendommen, anvendes de 291 ha, som er inddæmmet og afvandes ved Pumpning, efterhaanden til Dyrkning af Korn og Frø, det er Klægjord. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, siden 1931 er Halvdelen af det inddæmmede Areal drænet. Eng- og Kærjorden er dyndblandet Klæg, iblandet lidt fint Sand, Plantagens Bevoksning Fyr.

Ejendommen drives ved Bestyrer H. Møller; der dyrkes Frø af Rapgræs, Timothé og Engsvingel i ca. 55 ha, og 110 ha er i Aar (1936) besaaet med Korn; en stor Del af Engen er udlejet til Græsning, og Aktieselskabet tager selv ca. 70 Kreaturer paa Græsning aarlig. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 400 Sække Superf. og 80 Sække Kalksalpeter.

Kvægbesætningen, der bestaar af 4—6 Malkekøer og 15 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Henne Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes 2 Tractorer baade til Markarbejde og stationær Brug, derunder Pumpning. Svinebesætningen er

Henne Mølle.

for Tiden 2 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 36 Svin aarlig. Der holdes ca. 125 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Henne Mølle har grundmurede nye Bygninger, der set i Forhold til det store Areal kun er smaa. Hovedbygningen, som ligger mod Vest, er tækket med Tegl; den beboes af Bestyreren. Af Avlsbygningerne er en nordlig Sidelænge, der ligeledes er tækket med Tegl, sammenbygget i Vinkel med Hovedbygningen, den indeholder Vadskehus, Værelser til Medhjælpere, Heste- og Kostald samt Lade; desuden Nord for disse 3 Træbygninger, en Svinestald, et Hønsehus samt en Længe, som rummer Garage, Vognport og Tørvehus, og endvidere ude i Marken en stor Trælade med Tag af Pandplader, et Maskinhus samt en Brovægt, idet Furagen sælges fra Læden. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, og en Vindmotor — med Tractoren som Hjælpekraft — leverer Drivkraft til Pumpeanlægget.

Henne Mølle var i ældre Tid en Vandmølle (under Hennegaard), der laa ved Afløbet Henne Aa fra den store Filsø; den omtales omkring Aar 1800 som meget forfalden; i de samme Aar paatænkte Ejeren af Hennegaard, Kmr. Chr. Stockholm, at gaa i Gang med Udtørringen af Filsø, men først i 1848 kom dette Arbejde i Gang (se Indledningen Side 270) ved Vandmøllens Nedlægning og Uddybning af Aaen. Der blev tørlagt godt 2000 ha foruden den 150 ha store Rolfssø og Lillesø tæt Øst for Filsø, og der indvandedes et stort og godt Engareal, som desuden er til stor Gavn for de omliggende Sogne. Det var daværende Godsejer A. G. Tranberg til Lønborggaard og Bækmark, der tillige var Ejer af Henne Vandmølle, som gennemførte Arbejdet. Den nuværende Ejer, A/S Fiil Sø, der er dannet i 1900, er et Familie-Aktieselskab.

HENNEGAARD, Henne Sogn, Henne-Lønne Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer Chr. Nissen, Postfb. og nærmeste St. Henne, Afst. ca. 6 km og 21 km til Varde.

Matr.-Nr. 1a af Hennegaard, samlet Areal 202 ha, deraf 44 Ager, 55 Græsningsjord, 13 Marskeng, ca. 88 Klitter og 2 Have og Gaardsplads; Ejdkv. 48,000 Kr.

Hennegaard har grundmurede Bygninger, tækket med Straa. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store gl. Have, har Frontspids mod Nord til Gaarden; under Hovedbygningen er der endnu gl. Kældere med tykke svære Mure, som hidrører fra den ældste Gaard; denne var omgivet af Volde og vistnok af dobbelte Voldgrave, og Haven er endnu omgivet af Levninger af Voldgravene.

Hennegaard, der ligger ved det nordvestlige Hjørne af den delvis udtørrede Filsø, er en meget gl. Gaard, som allerede nævnes i 1145 (under Erik Lam), den tilhørte da Ribe Bispestol og er mulig opført af Flamländeren, Biskop Elias (det var ham, som her i Danmark først indførte Klokkeringning med Kirkeklokkerne til bestemte Tider). Indtil Reformationen, da den inddroges af Kronen, holdt Bispestolens Lensmænd paa Gaarden, som tillige med Godset udgjorde et eget Birk, der endnu nævnes i 1688. I 1544 solgte Kronen Hennegaard til Oluf Staverskov, en Svigersøn af den sidste af Bispestolens Lensmænd Palle Bang; ved hans Død i 1586 overtoges den af Sønnen Hartvig Staverskov og ved hans Død i 1608 af Enken; da Ægteskabet var barnløst, gik Hennegaard ved hendes Død i 1610 over til Børnene af hendes afdøde Mands Broder Fasti Staverskov til Øllufgaard; af disse døde Fasti's eneste Søn Oluf S. i 1622 som Slægtens sidste Mand, og af hans to Søstre bragte Anne S. senere Gaarden til sin Mand, Oberst Chr. Hvas til Kaas (i 1639 oprettede han Sædegaarden Søviggaard — se denne), efter hvis Død i 1658 Enken og Børnene overtog Gaarden stærkt forgældet (Gaarden plyndredes under de to Svenskekrige). Ved vor første Matrikel i 1662—64 havde Hennegaard 18 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 7 Td. Hrtk. underlagt Jord, Møllen med 20 Td. Mølleskyldshrtk. samt 110 Td. Hrtk. Fæstegods; ved Skiftet i 1679 Aaret efter Enkens Død overtoges Hennegaard derefter for 225 Rd. af Svigersønnen Anders Nielsen til Søviggaard, der samme Aar overdrog den til Niels Nielsen til Endrupholm, som i de følgende Aar kompletterede Gaarden med Fæstegods. Efter hans Død i 1708 var Gaarden nu delt mellem Arvingerne til 1740, da den ene af Sønnerne Peder Nielsen Endorf (Navn efter Endrupholm) døde, og Hennegaard overtoges nu efter Auktion i 1743 med 28 Td. Hrtk., 85 Td. Tiende- og Mølleskyldshrtk., 202 Td. Hrtk. Fæstegods samt 32 Td. Hrtk. Strøgods for 14,700 Rd. Cour. af Enken Kirsten Sophie Borneman. Allerede samme Aar overtoges den af Provst, Magister Maturin Carstensen, Jerne, efter hvis Død i 1747 Gaarden med 28, 35 og 139 Td. Hrtk. solgtes ved Auktion i 1748 for 6828 Rd. Cour. til Borgmester i Varde Joh. Krag, Svigersøn af forannævnte Endorf. Efter hans Død i 1758 solgtes den med 28, 25 og 13 Td. Hrtk. for 13,123 Rd. Cour. til Søren Rygaard til Hesselmед, efter hvis Død Arvingerne i 1760 overdrog den med 28, 39 og 225 Td. Hrtk. for 34,582 Rd. Cour. til Sønnen, Kammerassessor Chr. Rygaard; han tilbagekøbte Øen i Filsø, som i 1758 var solgt til Søviggaard (se denne). Efter hans Død i 1781 ægtede Enken, Elisab. Marie Gyldenfeldt, Aaret efter Kmr. Christen Stockholm, der i 1794 efter Ansøgning fik Tilladelse til at frasælge Fæstegodsset, uden at Hovedgaarden mistede sin Skattefrihed som saadan m. m.; han tænkte paa at udtørre Filsø, men efter en Del Undersøgelser desangaaende opgav han Tanken (se Indledningen). Efter hans Død i 1803 solgtes Gaarden paa Auktion, og der beholdtes derefter Tilladelse til at udparcellere den i 56 Parceller; Hovedparcellen m. m. (5 Td. Hrtk.), Forstrandsret samt Henne Kirke med 25 Td. Tiendehtk. solgtes derefter for 12,450 Rd. Cour. til Tøger de Teilman til Endrupholm, som egentlig var Straamand for seks Varde-Købmænd, der fejlagtig mente, at de som borgerlige ikke kunde besidde Forstrandsretten. Efter hans Død i 1827 købtes Gaarden i 1829 med Kirke og Forstrandsret m. m. for 8480 Rbd. af Staten, som straks solgte Gaarden alene for 3520 Rbd. til Kbmd. A. C. Rauhe i Varde; i 1831 brændte Hennegaard, og ved samme Lejlighed brændte dennes gl. Arkiv, der faa Dage i Forvejen i to store Tøndesække var bragt hjem fra Varde til Hennegaard. Rauhe solgte i 1866 Gaarden for 14,770 Rd. til Sønderjyderne Brødrene Christian og Andr. C. Nissen, Lundbjerggaard, af hvilke sidstnævnte blev Eneejer i 1873; efter hans Død i 1902 overtoges Hennegaard af Enken, Fru Nisse Nissen, f. Pedersen, som derefter drev Gaarden ved Hjælp af sine Sønner Christian og Peder Nissen, af hvilke førstnævnte overtog den i 1915. I disse Aar var der aarlig blevet tilplantet ca. 14,000 m² af det store Klitareal med Marehalm for at hæmme Sandflugten. Senere, i 1915—16, frasolgtes 370 ha Klitter (den nu kendte Henne Strand), og i 1936 er yderligere frasolgt 5,5 ha Ager til en Nabo, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

HESSELMED, Aal Sogn og Komm., Vester Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer M. P. Madsen, Postfb. og nærmeste St. Oksbøl, Afst. 1½ km og 13 km til Varde.

Hesselmед var i Middelalderen en gl. adelig Hovedgaard, hvis Hovedbygning, der vistnok var opført i 1532 af den daværende Ejer Jens Juel, brændte i 1745; derefter opførtes Gaardens

nuværende Hovedbygning, som har gennemgaaende Frontspids og Tegtag; denne tillige med den største Del af Haven er omgivet af de gl. Voldgrave, der nu er en Del tilgroet.

Hesselmed nævnes i Historien omkring Aar 1500; den ejedes da inden for den adelige Slægt Juel, af Niels Juel, som efterfulgtes af Sønnen Jens Juel; denne efterfulgtes af Enken, Vibeke Lunge, og Sønnen Vincents Juel; han, der ogsaa ejede Gjorslev (se Bind II, Side 634—36), døde i 1579, og Hesselmed overtoges da af Sønnen Peder Juel, som ca. 1608 solgte den til Christen Lange. Gaarden, der i 1638 havde 24 Td. Hrtk., overtoges ved hans Død i 1657 af Sønnen af samme Navn og ved hans Død i 1681 af 3 Søstre. Gaardens Ejerforhold (se Søviggaard) var nu ret udviklede det følgende Slægtled til 1722, da den igen samledes paa én Haand af Chr. Sørensen Rygaard; ved hans Død samme Aar overtoges den af Enken, der i 1740 overdrog Gaarden til sin Stedsøn, Kancelliassessor Søren Rygaard, som tilkøbte en stor Del Fæstegods. Efter hans Død i 1768 overtoges den i 1770 med 26 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 70 Td. Tiendehrtk. og 240 Td. Hrtk. Bønderfæstegods for 33,091 Rd. Cour. af Enken Dorte Margr. Rosenberg, som i 1771 ægtede Kancellird. Chr. Hansen, der i 1772 fik kgl. Bevilling til at nyde Gaard og Gods med adelige Rettigheder. Efter hans Død i 1786 overtoges den af Enken, som senere efter kgl. Bevilling frasolgte Fæstegodset; hun overdrog før sin Død i 1809 Gaarden for 7000 Rd. Cour. til en Adoptivsøn Søren Hansen, der Aaret efter fik Tilladelse til at udparcellere den i 39 Parceller med en Hovedparcel paa 12½ Td. Hrtk., hvorved Hesselmed mistede sin Hovedgaardsfrihed. Efter hans Død i 1835 sad Enken Ane Marie H., f. Johnsen, i uskiftet Bo til sin Død i 1845, og Gaarden, som ved vor sidste Matrikel havde 23½ Td. Hrtk., overtoges da af Svigersønnen J. V. Stockholm, der senere blev kendt for sin store Interesse og Virksomhed for Klitternes Tilplantning. Han overdrog den i 1873 til sin Svigersøn J. L. Windfeld, som i 1898 afstod den til Sønnen Jens V. S. Windfeld, Gaarden havde da et samlet Areal af 300 ha, deraf 90 Ager, godt 40 Eng og Kær, 2,5 Plantage og 165 Hede og Klitter med 17¼ Td. Hrtk. Han udstykkede Hesselmed i 1921, idet han frasolgte Hede- og Klitarealet, deraf en Del til Staten, og en Del Eng og Kær til omboende, hvorefter Resten paa nær en Hovedparcel paa 8,8 ha, deraf 2,5 Have og Park, solgtes til Ribe Amts Udstykningsforening, der oprettede 11 Statshusmandsbrug, hver paa ca. 10 ha.

Efter Windfelds Død i 1931 ægtede Enkefru A. M. K. Windfeld, f. Gundum, i 1934 den nuværende Ejer.

Ejendommen ligger meget kønt ca. 1½ km Syd for Oksbøl St. i Engdraget ved Lillebæk.

ØSTER HORNE HERRED

NØRHOLM, Thorstrup Sogn og Komm., Øster Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer Lensbaron F. Rosenørn-Lehn, Rössjöholm, Skaane, Postfb. og nærmeste St. Sig, Afst. 3 km og 10 km til Varde, Tlf. Sig 38 (Godsforvalteren) og 8 (Avlsgaarden).

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Nørholm og 3a af Præstegaard (Gaarden), Del af 1a og 1c af Nørholm, 1c af Lunderup, 1c ml. fl. af Letbæk og 1g m. fl. af Krarup (Skoven), samlet Areal 900,6 ha, deraf 193 Ager, 101,6 Eng, 241 Skov, 352 fredet Hede, 5 Fiskedamme og 8 Have, Park og Gaardsplads, Hrtk. 28 Td. 7 Skp. 3 Fdk. 1 Alb. (Gaarden), 0 Td. 6 Skp. 0 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb. Ager og Engs Hrtk. og 5 Td. 4 Skp. 2 Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb. Skovskuldshrtk. (Skoven); Ejdskv. 238,600 Kr. (256,400) (Gaarden) og 70,000 Kr. (70,000) (Skoven), Jordv. 135,400 Kr. (125,400) (Gaarden) og 30,000 Kr. (30,000) (Skoven); Hovedbyggn. er fors. for 300,000 Kr., Avlsbyggn. for 167,000 Kr., alt i Landbyggn. Brandf., Løsøret i »Danmark« for 135,500 Kr.; Lys og Kraft fra Thorstrup Elektricitetsv.

Nørholm ligger 3 km Nord-Nordøst for Sig St. ved Landevejen Varde—Grindsted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden — Agermarken dog lidt adskilt af Skove — bestaar af god Sandmuld, stedvis paa Ler-, men dog overvejende paa Sand- og Grusunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt sund Jord), og hele Arealet er nymerglet; i Aarene 1861—68 mergledes en stor Del af Jorden, hvorved Afgrøderne øgedes betydeligt, og samtidig drænedes der en Del Lavninger; senere da Virkningen af Merglingen begyndte at tage sig, forsøgte man med en ny Mergling, men denne gav kun ringe Virkning. Engen er af god Bonitet, dels Haardbundseng, dels Lavmose. Skovens Bevoksning er for største Delen Naaletræer, dog er 28 ha bevokset med gl. Ege, ligesom der findes lidt ren, ca. 60 Aar gl. Bøgskov samt Elm og Ask; 100 ha er bevokset med Bjergfyr, Resten med Rødgran, stedvis i Blanding med Fyr, samt lidt Ædelgran. Trods det, at det er i Vestjylland, trives Skoven som Helhed ret frodigt, og saavel af Løvtræer (Eg og Bøg) som af Naaletræer (Rød- og Ædelgran) findes der flere anselige Eksemplarer, saavel af Omfang som Højde.

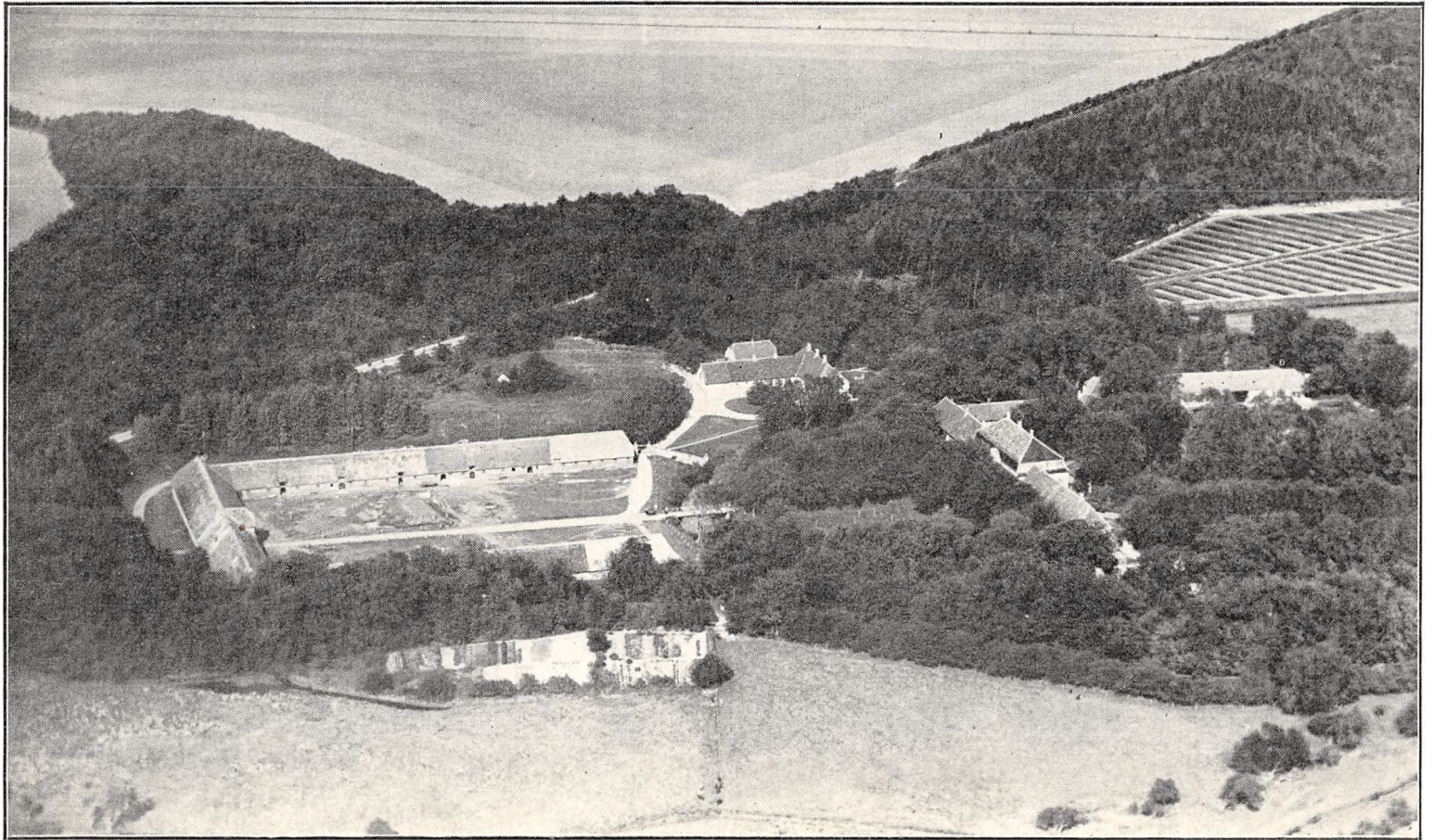
Gaarden drives af Ejeren ved Avlsforvalter N. A. Jensen; Godsforvalter er J. F. Mengel. Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 325 Sække Superf., 40—50 Kalig. og 200 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 80 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der fødes aarlig 40—50 indkøbte Korthorns-Stude; den gennemsnitlige Smørdydelse pr. Ko er ca. 120 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Fredensberg« i Thorstrup.

Der holdes som Regel 14 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 600 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbt); Gaarden har Kort til 200 Svin aarlig. Der holdes 12 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Nørholm Hovedbygning, der ligger mod Øst, omgivet af den store Have og Park, er opført i 1780; den bestaar af et anseligt Midterparti i én Etage over en høj Kælder, klædt med Granitkvadre; Hovedbygningen, som har Mansard og Tag af blaa glaserede Tegl, rummer en stor herskabelig Lejlighed; i Frontspidsen over Indgangsdøren, der vender mod Vest til Avlsgaar-

Nørholm.

den, og op til hvilken der fører en høj Stentrappe, har Bygherren, Etatsrd. Andr. Ch. Teilmann, som oprettede Stamhuset, sat følgende Indskrift:

»Tag immer noget for til Eftermandens Nytte
og lev som den der skal imorgen herfra flytte.«

Den hvidpudsede Hovedfløj er fra Gavlene forlænget med 2 lavere teglhængte, hvidpudsede Sidefløje, af hvilke den nordlige, som har en Sidefløj mod Øst, indeholder Godsforvalterbolig, medens den sydlige rummer forskelligt; af de øvrige Bygninger, der slutter sig til Hovedbygningen og ligeledes er opført af hvidpudset Grundmur og tækket med Tegl, rummer en Vinkelbygning (opført i 1885) Nordvest for Hovedbygningen Forvalterbolig i Hovedfløjen og Bolig til Fodermester samt Værelser til Medhjælpere i Sidefløjen og den lange Længe Øst for denne (den gl. Herskabsstald m. m.) Hestestald (opført i 1882).

Avlsgaarden, som er opført i 1759 og de nærmest følgende Aar, bestaar af 3 grundmurede sammenbyggede velholdte Længer, der omslutter en Gaard, aaben mod Øst mod Hovedbygningen; af Længerne, som er tækket med Rør, rummer den nordlige Sidelænge Ko- og Svinestald, den sydlige Ungkvæg- og Svinestald og Længen mod Vest, der har Gennemkørselsport, Lade. Som nævnt er der paa Gaarden Bolig til Godsforvalteren samt Avlsforvalteren og Gaardens Fodermester; til Ejendommen hører en Vandmølle (med Beboelse), som nu er bortforpagtet til Thorstrup Elektricitetsværk, en Skovfogedbolig, 2 Skovløberhuse, henholdsvis med 3 og 1,5 ha Jord, samt et Skovarbejderhus; endvidere et stort Ørredfiskeri, der ligeledes er bortforpagtet; Fiskedammene dækker et Areal paa ca. 5 ha.

Nørholm ligger kønt — særlig efter vestjydske Forhold — sammen med den store smukke Have og Park, delvis omgivet af Skov; Varde Aa løber gennem Gaarden mellem Hovedbygningen og Avlsgaarden. I Parken er der i 1890 af den nu afdøde Besidderinde rejst en Mindesten, en 3 m høj Granitsten med Broncemedaillon af Etatsrd. A. C. Teilmann, der oprettede Stamhuset i 1790 kort før sin Død samme Aar; endvidere er der i Anledning af Genforeningen med Sønderjylland rejst en Genforeningssten.

Nørholm laa i ældre Tid ude i Engen, hvor det gl. Voldsted endnu var synligt omkring Midten af forrige Aarh. Ribe Domkapitel hævdede imidlertid, at den Grund, hvorpaa Nørholm var opført, tilhørte dette, og i Slutningen af det 14de Aarh. skødede Kapitlet Grunden til Dronning Margrete; Nørholm ejedes vistnok da af Jep Thomesen (Lange), efter hvem den gik over til Sønnen Jon Jakobsen (Lange), efter hvis Død i 1404 el. 1405 Nørholm overtoges af Enken, Else Jensdatter (Rosenkrantz) fra Hevringholm; hun blev nu i 1406 af Dronningen indstævnet til at møde i Varde for Kongens Rettefærdighed og maatte her sammen med Sønnen, Jens, udstede en Erklæring om, at hun sad paa Nørholm af Dronningens Naade, men ikke formedelst Ret, og at det aflagt af Dronningen, om Nørholm maatte blive staaende paa Grunden. Efter hende ejedes Gaarden af Sønnen Klaus Jonsen, hvis Datter Anne bragte den til sin Mand, senere Rigsrd. og Rigshofmester Strange Nielsen (Strangesen), som ejede den i 1444. Efter hans Død ca. 1490 overtoges den af Enken og senere af Sønnen, Rigsrd. Ebbe Strangesen (sammen med Bjørn Andersen Bjørn til Stenalt dræbte han d. 22. Juni paa Højbro i Kbhvn. Rigshofm. Poul Laxmand, Faderens Eftermand som Rigshofmester); efter hans Død i 1507 overtoges Nørholm af Broderen Klavs Strangesen (havde vistnok været Medejer af Gaarden sammen med Broderen), efter hvis Død den overtoges af Enken Karine Pedersdatter (Væbner). Over for hende gjorde Christian d. Anden i 1518 Kronens Ejendomsret gældende til Grunden, hvor Nørholm stod, men i 1523 flygtede Kongen ud af Landet, hvorefter hun i 1524 fik Sagen ordnet »evindeilig« med Kong Frederik d. Første mod at afstaa til Kronen 4 Gaarde i Aanum. Efter hende overtoges Nørholm af Sønnerne Niels, Terkel og Otte Clausen Strangesen, hvorefter den efter sidstnævntes Død i 1571 overtoges af Sønnen Claus Strangesen, med hvem Slægten uddøde paa Mandssiden i 1596. Datteren Karen S. bragte derefter Nørholm til sin Mand Hans Lange til Lunderup, der i 1631 solgte Nørholm, som i 1638 havde 72 Td. Hrtk., til Rigsrd. Iver Vind; han øgede Gaarden meget betydeligt med Fæstegods, ligesom han tilkøbte 3 mindre Herregaarde, deriblandt Agerkrog i 1647, og samme Aar skaffede han Nørholm eget Birk; endvidere flyttede han Gaarden til dens nuværende Plads og opførte en ny Hovedbygning. Efter hans Død i 1658 overtoges den af Sønnen Christian Vind, under hvem Gaard og Gods led meget i Svenskekrigen; efter hans Død i 1677 ægtede Enken, Mette Krabbe, senere Fr. Lützow til Visselbjerg, der nu sammen med Vinds Svigersøn, Chr. Bille til Dybæk i Skaane, ejede Nørholm. Imidlertid blev der i 1684 og 1686 for Gæld gjort Indlæg hos begge Parter, hvorefter Nørholm igen samledes af den ene af Kreditorerne, Landsdommer Jens Lassen til Grubbesholm, som i 1701 fik fornyet Birkeretten, der var gaaet tabt i 1687, ligesom han ogsaa efter Forordningen af 1682 fik Nørholm gjort komplet igen med Fæstegods (se Indledningen til Ringkøbing Amt, Side 17). Efter hans Død i 1706 overtoges Gaarden af Sønnen, Kapt. Fr. Lassen, der stadig kæmpede med Pengevanskeligheder; han fradømtes saaledes i 1717 de 5 Kirker i Thorstrup, Horne, Tistrup, Hodde og Ansager (med 104 Td. Tiendehrtk.), fordi han lod dem forfalde; i 1726 lod hans Hovedkreditor, Oberst Poul Rosenørn til Meilgaard, Gaarden stille til Tvangsauktion, og den købtes da med 46 Td. Hrtk. samt 349 Td. Hrtk. Tiender og Fæstegods for 14,220 Rd. Cour.

af den velhavende og noget pengegridske Steffen Nielsen Ehrenfeld til Endrupholm og Lunderup. Efter hans Død i 1741 ægtede Enken, Maren Schultz, der var fra Brejninggaard, i 1742 Ejeren af Skrumsager, Amtmd., Etatsrd. Chr. H. Teilmann, som derved blev Ejer af Nørholm, Endrupholm, Lunderup og Agerkrog med tilhørende Gods; han, der prøvede at sælge Lunderup, opførte i 1747 en ny Hovedbygning paa denne. Efter hans Død i 1749 arvedes Godserne af Børnene, af hvilke Andr. Charles Teilmann, som adledes i 1751, senere blev Ejer af Nørholm, Lunderup og Agerkrog med underliggende Gods (de 5 forannævnte Kirker med Tiender var forlængst kommet tilbage til Nørholm igen). Teilmann blev en dygtig Landmand, der drev Nørholm stærkt frem; han mergede Markerne, opdyrkede Hede, afvandede de kolde, sure Enge og øgede derved Avlingen til Hovedgaarden til langt over det dobbelte, ligesom han forbedlede og forbedrede Besætningen (i 1780 indførte han 10 Køer og 2 Tyre af det røde slesvigske Kvæg). Endvidere tilplantede han en Del af de lette Jorder. I 1754 anlagde han et Teglværk, og i 1759 tog han fat paa Opførelsen af de nuværende Avlsbygninger. Efter at han i 1768 forgæves havde søgt at afhænde Godset, opførte han senere, i 1780, den nuværende Hovedbygning (i dennes Kælder findes endnu de solide Saltmadsfæde, han lod lave af udhulet Granit). Teilmann, der i 1777 var blevet Etatsrd., besad Nørholm under de store Landboreformer; han tog ogsaa fat paa Gennemførelsen af en Del af disse paa sit ret betydelige Gods, men som den meget konservative Mand, han var, syntes han langt fra godt om alt det, den ny Tid bragte, og han tog da ogsaa, som den gode Skribent, han var, personlig livlig og virksom Del i den skarpe Strid og Pennefejde, som Landboreformerne affødte. Teilmann, der var ugift, oprettede derefter i Febr. 1790, nogle Maaneder før sin Død, Nørholm m. m. til et Stamhus; til dette, som ialt havde 878 Td. Hrtk. af alle Slags, hørte Hovedgaardene Nørholm, Lunderup og Agerkrog med henholdsvis 46½, 17½ og 15 Td. Hrtk. foruden en Del ufrigt Hrtk. under de to førstnævnte; endvidere Tiender og Mølleskyld samt over 600 Td. Hrtk. Bønderfæstegods. I Henhold til Bestemmelserne i Testamentet gik Stamhuset efter hans Død 27. Juli samme Aar over til Søsterdatteren Christine Marie Wormskjold, der var gift med Kmhr., Major Chr. Rosenørn til Hersomgaard; i Testamentet var bestemt, at Arvtageren skulde antage Navnet Teilmann, og Arvefølgen var cognatisk, det vil sige, at det arvedes paa Spindesiden, saa længe der her var kvindelige Slægtninge, der nedstammede fra Grundlæggerens Forældre (Moder); derefter kunde det testamenteres til hvem som helst, blot vedkommende nedstammede ægtefødt fra Grundlæggerens Forældre, dog med den Undtagelse, at »ingen, være sig Mand eller Kvinde, hvis Husholdning eller Opførsel vitterligen er ryggesløs, slet eller lastværdig, kan blive Ejer af dette Stamhus«. Efter Fru Rosenørn-Teilmann's Død i 1817 arvedes det af Datteren Ingeborg Christiane Rosenørn-Teilmann, efter hvis Død i 1861 det efter hendes Bestemmelser i Testamentet gik over til hendes Brodersøn, Justitsminister, Kmhr. C. P. Th. Rosenørn-Teilmann, idet den ubrudte Linie af kvindelige Arvtagere uddøde med hende. Han tilplantede betydelige Arealer, dræned, anlagde Engvandsanlæg og solgte Resten af Fæstegodset, kun blev den ene af Agerkrog-Gaardene tilbage. Efter hans Død i 1879 arvedes Stamhuset af Datteren, Frk. I. K. Rosenørn-Teilmann; hun fortsatte med Faderens Plantningsarbejder og fuldførte Tilplantningen af Gaarden Højgaard's 120 ha store Areal af Ager og Hede, ligesom hun har opført en Del af de nuværende Bygninger (se disse) efter Faderens Plan; hun blev Stamhusets sidste Besidderinde, idet Nørholm i Henhold til Lensloven overgik til Besidderindens fri Ejendom den 25. Novbr. 1922.

Til Stamhuset Nørholm, der var oprettet af de 3 Hovedgaarde Nørholm, Lunderup og Agerkrog med tilhørende Kirker, Tiender og Fæstegods (se foran), hørte nu i 1922 69 Td. Hrtk. af alle Slags, heraf ca. 56 Td. Ager, ca. 12 Td. Eng og ca. 1 Td. Hrtk. Skovsklyd, i Bankaktier 10,600 Kr., i Fideikommiss-Kapitaler 1,284,349 Kr. og i Kapitaler tilhørende Stamhusets Kirker 19,694 Kr. Jordtilliggendet udgjorde 1750 Td. Ld. Ager og Hede, 450 Td. Ld. Skov og Plantning og ca. 100 Td. Ld. Eng og Mose. Med Stamhuset var forenet et Familielegat paa 89,400 Kr.

Ved Overgangen til fri Ejendom betales der i Afgift til Staten 405,988 Kr. 80 Øre, medens der til Successorerne blev hensat 649,872 Kr.

I Henhold til Lenslovens Bestemmelser blev der dernæst fra 1. April 1923 fra Lunderup Hovedgaard afgivet et Areal paa 108 ha, som vurderedes til 44,049 Kr. 75 Øre og udstykkedes til Oprettelse af 7 Statshusmandsbrug; desuden blev der afgivet Jord til en Tillægsparcel paa godt 2,5 ha (se Lunderup).

Egentlig skulde der være afgivet ialt ca. 190 ha, men da der fra vordende Husmænds Side ikke var stærk Efterspørgsel efter Jorden, som jo er af let Beskaffenhed, og da Gaardens Ejerinde, nu afdøde Stamhusbesidderinde Frk. I. C. Rosenørn-Teilmann, var ked af at komme af med hele Gaardens Areal paa ca. 4 ha nær, idet Lunderup's store Avlsbygninger jo da var uden Værdi og kun tjenlige til Nedbrydning, fik Ejerinden Lov til kun at afgive 108 ha af sin Jord, mod at hun af Erstatningsbeløbet 63,350 Kr. for de ca. 190 ha afgav 19,300 Kr. 25 Øre, hvorved dette som foran nævnt kun blev paa 44,049 Kr. 75 Øre.

I 1925 solgte Frk. Rosenørn-Teilmann Lunderup med den tilbageværende Hovedparcel for 120,000 Kr. (se Lunderup).

Efter at have besiddet Nørholm i 50 Aar døde Frk. I. C. Rosenørn-Teilmann i April 1929,

og det opløste Stamhus og Successor-Kapitalen arvedes derefter af Lensbaron F. Rosenørn-Lehn, Rössjöholm, Skaane, den nuværende Ejer, der kort efter solgte Agerkrog, en lille Rest af den tidligere Hovedgaard, til Gaardens daværende Forpagter, og af Godset, som Etatsrd. Andr. C. Teilmann drev med stor Dygtighed i 40 Aar, er nu kun Nørholm tilbage.

LINDINGGAARD, Thorstrup Sogn og Komm., Øster Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer S. C. C. Andreasen, Postfb. og nærmeste St. Sig, Afst. 4½ km og 13 km til Varde.

Matr.-Nr. 3 m. fl. af Thorstrup, der endnu i Begyndelsen af indeværende Aarh. var paa 110 ha med godt 6¾ Td. Hrtk., er nu efter Udstykningen kun paa 52,5 ha med en Ejdskv. paa 54,500 Kr.

Lindinggaard, som har Indkørsel fra Vejen Sig—Thorstrup—Horne, ligger nogenlunde midtvejs mellem de to sidstnævnte Byer; af Bygningerne ligger den skifertækte Hovedbygning, der rummer en stor god Bolig, mod Syd til Haven. Af Avslængerne, som er tækket med Tagpap, rummer den østlige grundmurede Sidelænge, der har Trætrimpel, Heste-, Ko- og Svinestald og Længen mod Nord Lade; denne er af Træ ligesom en mindre, vestlig Sidelænge, som indeholder Hønsehus samt Redskaber og Maskiner m. m.

Lindinggaard ejedes i forrige Aarh. af J. P. Klint, der havde købt den i 1866; han solgte den i 1870 til P. L. Hansen, som i 1882 solgte den med Besætn. og Invt. for 60,000 Kr. til Kn. Chr. Palludan fra Varde; han solgte den ca. 1909 med 110 ha, 6¾ Td. Hrtk. til P. C. Hansen, der i Aarene før Verdenskrigen frasolgte godt Halvdelen af Jorden, deraf godt 18 ha til en selvstændig Ejendom og Resten til Naboer, hvorefter han solgte Gaarden til J. Østergaard. Efter ham overtoges den ca. 1927 af Sønnen Anders Østergaard, fra hvem den i 1932 overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, som i 1933 solgte den til den nuværende Ejer.

AGERKROG, Tistrup Sogn og Komm., Øster Horne Hrd., Ribe A., ligger ca. ½ km Nord for Tistrup St.

Gaarden, der tidligere var en Hovedgaard, omgivet af Voldgrave, ejedes omkring Midten af det 16de Aarh. af Niels Krag, derefter af Sønnen Mogens K., som efterfulgtes af sin Søn, Rigsrd. Niels Krag. De følgende 3 Ejere var Hartv. Kaas, Hans Skade og Broderen Niels Skade, der i 1647 solgte den til Iver Vind til Nørholm; dennes Datter Karen bragte den til sin Mand, Amtmd. Preben v. Ahnen, der i 1668 solgte den med 30 Td. Hrtk. samt en Del Fæstegods til sin Svoger Chr. Vind til Nørholm, til hvilken Ejendom den siden har hørt op til den nyeste Tid. Agerkrog, som i 1778 var delt i 3 Bøndergaarde, blev nævnte Aar af Etatsrd. A. C. Teilmann tillagt 15 Td. Hrtk. (deraf de 4 Mølleskyld) samt 200 Td. Hrtk. Fæstegods, og den fik nu atter tillagt adelig Frihed, hvorefter den i 1790 gik med ind i det da oprettede Stamhus Nørholm; den var dog fremdeles den følgende Tid delt til Brug mellem 3 Bønder. I den nyere Tid er en Del af Gaardens Jord indtaget til Bebyggelse (Byen Agerkrog med spredt Bebyggelse, der grænser til Tistrup Stationsby), og den største af Agerkrog-Gaardene, som mulig dog ikke er den oprindelige Hovedparcel, er kun paa ca. 55 ha. Den ejedes af Besidderinden af Nørholm, Frk. I. C. Rosenørn-Teilmann, der havde forpagtet den ud for en meget billig Forpagtningsafgift; efter hendes Død i 1929 solgtes Agerkrog til B. Bertelsen, som i 1935 overdrog den til Sønnen Jørg. Bertelsen, den nuværende Ejer.

Gaarden har grundmurede straatækte Bygninger (den ene Længe er dog tækket med Pandeplader); Stuehuset er opført i 1894.

AGERSNAPGAARD, Ølgod Sogn og Komm., Øster Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer C. L. K. Tranberg, Postfb. og nærmeste St. Ølgod, Afst. 4 km og 26 km til Varde, Tlf. Ølgod 29 v.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Agersnap og 4 af Ø. List, samlet Areal 77,2 ha, deraf 65 Ager, 11 Eng og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 1 Skp. 1 Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 80,600 Kr. (90,000), Jordv. 54,600 Kr. (61,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Agersnapgaard ligger 4 km Øst for Ølgod St. og har Indkørsel fra Vejen, som fra Lindbjerg fører til Hoven; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Ler-

dels af Sandmuld, overvejende paa Ler-, dog stedvis paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt, dog noget bølgeformet mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet omkring 1920. Engen, der ligger i Engdraget ca. 1 km Øst for Gaarden, er god Natureng, væsentlig Brunjord, der kan overrisles fra Lindbjerg Bæk.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig 130—140 Sække Superf., 45 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine, og Mælken leveres til Hjeding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 2 Hingste, en jydsk og en belgisk, samt en kaaret Føllhoppe. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 88 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Agersnapgaard har grundmurede Bygninger. Den straatækte Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store Have, er opført i 1800; den indeholder en god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført i 1904, har muret Trimpel og Paptage, der efterhaanden erstattes med Pandeplader; af Længerne rummer den østlige Sidelænge Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald, den vestlige Svine- og Ungkvægstald og Længen mod Nord, som har Vindmotor paa Rygningen, Kostald og Lade, sidstnævnte udvidet med en Sidelænge mod Nord; desuden Øst for Gaarden en Bygning med Tag af Pandeplader, den rummer Hønsehus m. m. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i Staldene, Vindmotoren trækker Kværn m. m., og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Agersnapgaard er en gl. Slægtsgaard, der tidligere var Fæstegaard under den i sin Tid komplette, nu udstykkede gl. Hovedgaard Lindbjerg, hvorfra den formodentlig, samtidig med Salget af det øvrige Fæstegods, solgtes til Selveje i Slutningen af det 18de Aarh. Den ejedes fra 1790 af Tranberg Jørgensen, der frasolgte en Del af Jorden, paa hvilken der oprettedes en Del mindre Smaasteder; han overdrog den i 1856 til Sønnen Christen Knudsen Tranberg, som ved Mageskifter fik Ejendommens Jorder afrundet, hvorved Gaarden kom til at ligge midt i sin Mark. Efter ham overtoges den i 1903 af Sønnen Carl Laur. Christensen Tranberg, den nuværende Ejer; Gaarden var da paa godt 135 ha, deraf ca. 50 ha Hede, der senere er opdyrket. I 1930 er der fraskilt ca. 45 ha Ager og opdyrket Hede, hvorpaa der er opført Bygninger — Agersnap Østergaard — til en Søn; trods denne Formindskelse af Arealet har Agersnapgaard desuagtet nu en lidt større Besætning end for 20—25 Aar siden.

BEJSNAPGAARD, Ølgod Sogn og Komm., Øster Home Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer Chr. Bejsnap Gohr, Postfb. og nærmeste St. Ølgod, Afst. godt 3½ km og 24 km til Varde, Tlf. Ølgod 112.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Bejsnap, 11a af Agersnap, 1aa m. fl. af Lindbjerg, 5e af V. List og 3qo af Eg, samlet Areal 55,2 ha, deraf 32 Ager, 22 Eng og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. o Skp. o Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 62,100 Kr. (70,300), Jordv. 33,600 Kr. (37,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Bejsnapgaard ligger 4 km Øst-Syddøst for Ølgod St. ved den offentlige Vej mellem Lindbjerg og Hoven; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 8 ha Eng, som ligger særskilt, bestaar af god dyb Muldjord paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er jævnt, dog lidt bølget i den østlige Del, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er for største Delen drænet, og hele Arealet er merglet i 1920. Engen, der ligger paa flere Steder, er af god Bonitet (nærmest Brunjord); en Del kan overrisles.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 20 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Lindbjerg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Der leveres normalt ca. 70 Slagterisvin om Aaret; der holdes for Tiden kun en enkelt Tillægssø, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 60 Høns.

Bejnsnapgaard har grundmurede, overvejende nye Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have, er opført i 1926 (den gl. Hovedbygning var opført i 1901); den har Tegtag, gennemgaaende Frontspids, Terrasse mod Syd til Haven, og den rummer en god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, den er opført i 1926, Ko- og Svinestald i den vestlige, der er opført i 1905, og Lade i Længen mod Nord; denne, som er opført i 1882, er mod Nord tækket med Tagpap; desuden Vest for Gaarden et Møddinghus, tækket med Pandeplader og Tagpap, samt et Tørvehus, opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i Staldene, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Bejnsnapgaard er en gl. Slægtsgaard, der har været Fæstegaard under den nu forsvundne Hovedgaard Lindbjerg, hvorfra den købtes til fri Ejendom i 1788 af Fæsteren Kristen Nielsen, som senere tilkøbte en Del Jord til Gaarden; han afstod den i 1809 til Sønnen Niels Kristensen, der i 1847 afstod den til Sønnen Kristen Nielsen; efter hans Død i 1876 overtoges Gaarden af Svigersønnen, Landinspektør Tonnes Gohr, efter hvem den i 1925 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer. Ejendommen var tidligere noget større, men i indeværende Aarh. er der fraskilt et Hedeeareal samt lidt Eng. (Gaarden, som ligger lidt lavt, ligger i den østlige Ende af Vester List By (se Matr.-Nr.), deraf Navnet »Bejnsnap« — Byende).

LINDBJERG MØLLEGAARD, Lindbjerg By, Ølgod Sogn og Komm., Øster Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer Søren Chr. Christensen, Postfb. og nærmeste St. Ølgod, Afst. godt 4 km og 23½ km til Varde, Tlf. Ølgod 63.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Lindbjerg, samlet Areal 38,5 ha, deraf 32,5 Ager, 4,5 Eng, 1 Mose og 0,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 2 Skp. 0 Fdk. ¾ Alb.; Ejdkv. 54,300 Kr., Jordv. 29,700 Kr.; Bygn. er førs. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Lindbjerg Elektricitetstv.

Lindbjerg Møllegaard ligger i Lindbjerg (ingen egentlig By) Sydøst for Ølgod St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Halvdelen af Engen, som ligger lidt fra denne, og Mosen, som ligger 7 km fra Ejendommen, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er jævnt, dog lidt bølgeformet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt sund Jord), der er merglet i Aarene siden 1917. Engen, der ligger paa 2 Steder, dels mod Nord, dels mod Øst, er Natureng af god Beskaffenhed.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med en vedvarende Græsmark ved Siden af; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 30 Kalig. og 8 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 28 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der sælges en Del Avlsdyr; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 5528 kg med 3,70 pCt. Fedt og 228 kg Smør, Mælken leveres til Lindbjerg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og et Føl. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbt); Gaarden har Kort til 81 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Lindbjerg Møllegaard har grundmurede velholdte, store Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1887; den har stor gennemgaaende Frontspids, Skifertag og rummer en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avslænger rummer den østlige, som er tækket med Tagpap (og har Gennemkørselsport) Vognport samt Værelser til Folkene, den vestlige Heste- og Kostald og Længen mod Nord Kostald og Lade; de to sidstnævnte Længer har Tag af Pandeplader ligesom en Svinestald (bygget 1905) Vest for samt et Møddinghus og et Redskabs- og Maskinhus for Gaarden. Der er Jernbjælker og murede Hvælvinger i Svinestalden.

Lindbjerg Mølle har hørt under den gl., nu udstykkede Hovedgaard Lindbjerg og er formodentlig solgt fra denne til fri Ejendom samtidig med det store Fæstegods i Slutningen af det 18de Aarh. kort før Udstykningen af selve Hovedgaarden (se Lindbjerggaard). Lindbjerg Mølle ejedes senere af Jens Kristensen, der i 1843 solgte den til Jac. Jensen; han solgte den i 1853 til Anders Gammelmark, der ca. 1859 afhændede den til Lorensen, som et Aar senere solgte den til P. Krog. Han solgte den i 1872 til Th. Chr. Jensen, der foruden Mølleriet oprettede og drev en Kolonial-Forretning; han solgte i 1900 Ejendommen til Jens Lauridsen, der solgte Kolonial-Forretningen og forpagtede Mølleriet ud, hvorefter han i 1919 solgte Ejendommen til den nuværende Ejer.

LINDBJERGGAARD, Ølgod Sogn og Komm., Øster Horne Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer Johannes Iversen, Postf. og nærmeste St. Ølgod, Afst. godt 4 km.

Lindbjerggaard, der har et Areal paa ca. 39,5 ha, deraf 28,5 Ager og 11 Eng, med en Ejdskv. paa 48,700 Kr., er Hovedparcellen af den gl. nu udstykkede Hovedgaard Lindbjerg.

Denne, som i det 15de Aarh. tilhørte Slægten Fasti, kom senere ved Ægteskab til Slægterne Rud og Kaas. Gaarden, der i 1638 havde 45 Td. Hrtk., kom derefter til Jens Juel, efter hvis Død i 1636 den overtoges af Enken Ide Gjøe, som samtidig købte Vrejlev Kloster. Lindbjerg, der i 1664 ved vor første Matrikel havde 62 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst og 550 Td. Hrtk. Fæstegods, ejedes da af Sønnen Henr. Juel, som i 1705 solgte den med 45 og 244 Td. Hrtk. til Laur. Christensen Vesterhof til Skerrildgaard; efter at hans Hustru Dorothea Elisabeth Brønndorph, var død i 1724, overtoges den i 1726 med 45 og 250 Td. Hrtk. paa Auktion for 10,300 Rd. Cour. af Sønnen, Kapt. Chr. Brønndorph, der samme Aar pantsatte den til Henr. Lichtenberg og H. Christensen i Horsens. Gaarden kom derefter i 1731 (efter Proces og Dom) ved Indførsel til førstnævntes Søn Gerh. H. de Lichtenberg til Engelsholm m. m., som i 1758 solgte den med 45 og 290 Td. Hrtk. samt 97 Td. Tiendehrtk. til Birkedommer P. Saxesen, der i 1764 solgte den med 45, 54 og 216 Td. Hrtk. for 28,400 Rd. Cour. til Henn. Ulr. Nees til Hvejsel Lundgaard; han solgte den i 1768 med samme Tilliggende for 30,000 Rd. Cour. til N. Hansen til Frøstrup, efter hvis Død i 1780 Enken, Else Cathr. Sørensen, i 1781 ægtede Jørg. Haahr, der med kgl. Bevillinger af 1794 og 1797 — efter at Fæstegodset var afhændet — udstykkede Gaarden. Efter hans Død i 1800 bragte hans Enke af 2. Ægteskab Anne M. B. f. Borgen, i 1801 Hovedparcellen med 12 Td. Hrtk. til sin anden Mand, Major Chr. E. Borgen, fra hvem den kort Tid efter kom til Landinspektør, Kmr. Chr. Hyldgaard, som ejede Gaarden til 1837; han opdyrkede store Hedestrækninger, merglede Jorderne, afvandede Engene, opførte nye Bygninger, anlagde Have og Plantninger, og hvor der tidligere havde staaet høj Lyng, stod der senere god Sæd og godt Græs. I 1840 ejedes Gaarden af Landvæsenskommissær H. C. C. Drescher og i 1852 af J. M. F. Lexow; senere kom den til H. Debell og Th. Lauridsen, der i 1856 solgte den for 38,000 Rd. til P. I. Kjær til Frøstrup, som i 1858 mageskiftede den, vurderet til 50,000 Rd., til Kbmd. J. E. Lebech i Korsør. I 1879 købtes Lindbjerggaard, fra hvilken der siden 1858 var afhændet betydelige Arealer, af A. C. Iversen, efter hvem den i 1911 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, der siden har tilkøbt 2,5 ha. (Efter de meddelte Oplysninger har de 2 sidstnævnte Ejere ikke solgt Jord fra Gaarden.) Saa vidt vides havde Lindbjerggaard endnu i 1850—60 et Areal paa ca. 250 ha med den tilliggende Hede.

Af Bygningerne er Stuehuset opført af forannævnte Gerh. H. de Lichtenberg, der opførte nye Bygninger af Bindingsværk; det hovedrestaureredes i 1930 og er nu af Grundmur, tækket med Straa; de grundmurede Avlsbygninger, som har Tag af Pandeplader, er opført i Aarene 1914—24.

SKADS HERRED

ENDRUPHOLM, Vester Nykirke Sogn og Komm., Skads Hrd., Retskredsen for Esbjerg Købstad, Skads Hrd. samt Fanø Birk (i det følgende kaldet Esbjerg Retskr.), Ribe A., Ejer Prpt. Jens Lund, Postfb. Bramminge, nærmeste St. Vejrup, Afst. 5 km, til Esbjerg 20 og godt 21 km til Varde, Tlf. Endrup 12.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Endrupholm, samlet Areal 97,6 ha, deraf 55 Ager, 13,7 Eng, 26,6 Skov og 2,3 Have, Park og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. o Skp. 3 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 62,700 Kr., Jordv. 39,600 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 52,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Endrupholm ligger 4 km Vest for Vejrup St. ved Landevejen Esbjerg—Kolding; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord, deraf Halvdelen paa Lerunderlag, den anden Halvdel paa sandblandet Ler- og Grusunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1919—35. I Tidsrummet fra 1850 til noget ind i 1870'erne mergedes største Delen af Jorderne for anden Gang, ligesom der drænedes en Del af de mest trængende Jorder, og disse Grundforbedringer øgede Foldudbyttet med et Par Td. aarlig. Engen er af god Bonitet (paa Haardbund); Skoven er ligeledes af god Bonitet, Bevoksnin-gen Løv- og Naaletræer.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 130 Sække Superf., 40 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 42 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, dog indkøbes der enkelte Dyr, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Endrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret 60—70 Slagteri-svin om Aaret, Gaarden har Kort til 48 Svin aarlig. Der holdes 13 Faar, og Fjerkræ-holdet er ca. 200 Høns.

Endrupholm Hovedbygning, der ligger mod Syd til Have og Park, er bygget i Aarene 1770—1805; den er opført af Grundmur i 2 Etager og tækket med Tegl; den kønne Bygning indeholder en god Bolig. Ved en Buegang er Hovedbygningen forbundet med 2 Sidefløje, som oprindeligt hørte til denne, men nu benyttes paa anden Maade; af disse er der indrettet en Festsal samt Bolig til Gaardens Fodermester i den vestlige, medens den østlige rummer Ko-, Svine- og Hestestald; de er begge tækket med Tegl ligesom Laden, der ligger mod Nord og er sammenbygget med Stald-længen. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene. (De oprindelige Avisbygninger brændte i 1913.)

Endrupholm ligger kønt ved Sneum Aa, omgivet af Have og Park, og den besøges derfor af mange om Sommeren, ligesom Egnens Befolkning foretager Udflugter til Stedet; endvidere afholdes der af og til Folkefester her (Grundlovs- og Gymnastikfester m. m.), hvorfor der om Som-meren drives en Afholds-Restaurering i Hovedbygningen.

Endrupholm er dannet i Slutningen af det 16de Aarh. af Claus Skeel ved Nedlæggelse af Byen Endrup, som han i 1580 fik af Frederik d. Anden ved Mageskifte. Efter hans Død i 1590 solgtes Gaarden i 1593 til Christen Vind, efter hvis Død i 1605 den overtoges af Enken Margr., f. Rantzau, og senere af Datteren, Anne V., der bragte den til sin Mand Jørg. Krag. Efter hans Død i 1643 overtoges den af Enken, fra hvem den i 1663 (med 36 og 67 Td. Hrtk.) efter Indførsel gik over til Søstersønnen Erik Krag til Bramminge; efter hans Død i 1672 solgte Enken, Vibeke Rosenkrantz, som kæmpede mod Armod, den i 1686 med 36 Td. Hrtk. samt en Del Gods til Provstiskriver Niels Nielsen (en Bondesøn fra Mors), der fik den gjort komplet med Fæstegods. Efter hans Død i 1708 overtoges Endrupholm med 36 Td. Hrtk. Hovedgaards-takst, 27 Td. Tiendehrtk. og 268 Td. Hrtk. Fæstegods af Enken, Anne Steffensdatter, og efter

hendes Død i 1717 af Sønnen Steffen Nielsen, der senere adledes og antog Navnet Ehrenfeld. Efter hans Død i 1741 overtoges Gaarden af Enken, Maren (Marie) Schultz, som Aaret efter ægtede Amtmd. Chr. Teilmann til Skrumsager (se denne og Nørholm). Efter hendes Død i 1746 og hans i 1749 overtoges Endrupholm af en Søn af hans første Ægteskab, senere Etatsrd. Tøger Reenberg Teilmann, som adledes i 1751; han var en dygtig Landmand, der afvandede (udgrøftede) de lavere Arealer samt merglede store Dele af Jorden, endvidere ombyggede han Avlsbygningerne samt delvis Hovedbygningen; ligesom Broderen paa Nørholm havde han betydelige Interesser ved Siden af Landvæsenet, saaledes statistiske og historiske, og hans efterladte Arkiv var af Betydning saavel for Gaardens som Egnens Historie. Efter hans Død i 1788 overtoges Gaarden af Enken af hans andet Ægteskab, Fru Amalie Gersdorff, der i 1801 overdrog den til Sønnen Tøger Teilmann, han frasolgte en stor Del af Fæstegodset, der afhændedes for 300 a 350 Rd. pr. Td. Hrtk., og fuldførte i 1805 Hovedbygningen, ligesom han plantede en

Endrupholm.

Del paa Gaarden; selve Hovedgaarden havde da et Tilliggende af 310 ha, deraf godt 80 Hede og Mose. Ved hans Død i 1827 overtoges den af Sønnen, Løjtnant Tøger Reenberg Teilmann, der efter at have solgt det meste af det tilbageværende Fæstegods solgte Endrupholm i 1833 for 24,800 Rbd. til Amtsraadsmedlem, senere Landstingsmand A. K. N. Nielsen (Fader til den bekendte Historiker, Arkivar, Dr. Oluf August Nielsen, der fødtes paa Endrupholm i 1838, og som fik største Delen af Gaardens Arkiv indsendt til det kgl. Gehejmearkiv). A. K. N. Nielsen ejede Endrupholm, der i 1850 havde 34 Td. Hrtk., til 1862, da han efter Tilladelse samme Aar udstykkede en Del af Gaarden, hvorefter han i 1863 solgte den ved Auktion med 22½ Td. Hrtk., 8 Td. Hrtk. Fæstegods m. m. for ca. 80,000 Rd. til Landvæsenekommisær, Kmr., senere Folketingsmand J. H. Jespersen, som frasolgte Resten af Fæstegodset og i 1875 Afbyggergaarden Haragergaard. Han overdrog i 1882, 2 Aar før sin Død, Endrupholm for 150,000 Kr. til Sønnen, Landbrugskandidat H. J. Jespersen, der i 1912 solgte den med godt 22 Td. Hrtk. for 144,000 Kr. til Hans A. Jensen fra Udstrup. Efter Avlsbygningernes Brand i 1913 solgte han i 1914 Gaarden med 295 ha, godt 22 Td. Hrtk., til Ribe Amts Udstykningsforening, der udstykkede Gaarden og oprettede 13 Ejendomme (uden Statslaan), hver med fra 11 til 16,5 ha, hvorefter den tilbageværende Hovedparcel med 81 ha solgtes til Oksenvad; han solgte den i 1916 til Andersen, Sparkær, som i 1917 solgte den til Brødrene J. Lund og Jens Iversen Lund, der i 1918 tilkøbte ca. 16,5 ha, overvejende Skov, hvorefter førstnævnte overtog Gaarden som Enejere i 1922.

PLANTELYST, Allerup By, Sneum Sogn og Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer Karl Peter Brodersen Jensen, Postfb. og nærmeste St. Tjæreborg, Afst. 3 km og 10 km til Esbjerg, Tlf. Tjæreborg 15.

Matr.-Nr. 13a m. fl. af Allerup, samlet Areal 44 ha, deraf 29,2 Ager, 13,8 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. o Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 52,000 Kr., Jordv. 39,900 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 35,000 Kr., Løspøret i Skads m. fl. Hrd.s Brandf. for 34,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Plantelyst ligger tæt Nordvest for Allerup By; Jorderne, der ligger noget adskilt, men godt for Gaardens Drift, bestaar af sandblandet Muldjord paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er nymerglet. Engen er Marskeng.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 10 Kalig. og 6 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 39 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fomyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3410 kg med 148 kg Smør, Mælken leveres til Aalbæk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret 50—75 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 52 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Plantelyst har delvis ældre, overvejende straatækte Bygninger. Stuehuset, der ligger mod Syd til Haven, rummer en god Bolig. Af Avslængerne er den østlige fritliggende Sidelænge, som rummer Værelser til Folkene og Vognport, forbundet med Stuehuset ved en Mur. Den vestlige Sidelænge, der rummer Heste- og Kostald, er sammenbygget med den vestlige Ende af Stuehuset samt med Længen mod Nord, Svinestalden; fra den nordlige Ende af Kostalden udgaar dernæst en Sidelænge mod Vest, som rummer Lade. Desuden Vest for Gaarden et Møddinghus, til hvis Vestside der er opført en Tilbygning af Træ til Redskaber og Maskiner, begge med Tag af Pandeplader, og Syd og Vest for Møddinghuset en Lade, tækket med Eternit.

Plantelyst ejedes i forrige Aarh., fra 1896, af Sillas Jensen, efter hvem den i 1932 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer. Der er i 1936 tilkøbt 13 ha fra en Nabogaard.

SNEUMGAARD, Sneum Sogn og Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer H. C. Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Tjæreborg, Afst. $3\frac{1}{2}$ km og 16 km til Esbjerg.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Sneumgaard er nu, efter at have været udsat for mindst 5 Udparcelleringer siden forrige Aarhundredskifte, kun paa 28,5 ha med en Ejdskv. paa 33,800 Kr.; Gaarden, der i 1770 havde 87 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, hvortil hørte 130 Td. Tiendehrtk., 22 Td. Hrtk. Kirkegods og 331 Td. Hrtk. Fæstegods, havde endnu i 1829 et Areal paa 323 ha (deraf betydelige Marskenge samt 70 ha Overdrev) med 84 Td. Hrtk.

Sneumgaard har grundmurede, straatækte, ældre Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1882; den har Frontspids mod Nord til Gaarden og rummer en stor Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er opført i 1830 efter en Brand, staar den østlige Sidelænge samt Laden, der ligger mod Nord, væsentlig endnu, medens den vestlige Sidelænge er nedrevet.

Sneumgaard er oprettet af Landsbyen Valsø i Begyndelsen af det 17de Aarh. af Fr. Munk til Krogsgaard og Oksvang; senere ejedes den af Peder Lange til Kærgaard, der i 1646 solgte Sneumgaard, som i 1638 vurderedes til 84 Td. Hrtk. (se Indledningen til Ringkøbing A., Side 16) til Wenzel Rothkirck til Krogsgaard. Efter hans Død i 1655 skødede de to Døtre Else og Kirstine R. Gaarden, som var brændt under Svenskekrigen i 1659, i 1668 tillige med Fæstegodset til Oberst Joachim Schack til Bramsløkke og Kærstrup paa Lolland, der kompletterede Fæstegodset, saa Hovedgaardstaksten blev skattefri; efter hans Død i 1700 overtoges Gaarden af Enken af hans tredie Ægteskab, Elisab. Rosenkrantz til Møllerup, som i 1714 afstod den til sine Stedbørn, af hvilke Oberst Niels Rosenkrantz Schack, der havde arvet en Trediedel af Gaarden, i 1716 blev Ene ejer ved for 25,668 Rd. Cour. at afkøbe sin Broder og Svogre deres Parter; Gaarden havde da (se foran) 87, 130, 22 og 331 Td. Hrtk. Efter hans Død i 1731 ar-

vedes den af den 3-aarige Søn, den senere Statsminister, Gehejmerd. Joachim Otto Schack-Rathlou til Rathlousdal (se Rathlousdal, Bind V, Side 730—32); han solgte den i 1758 med ialt 573 Td. Hrtk. til Biskop Peder Hygom, efter hvis Død i 1764 Sønnen, Justitsrd. J. Hygom (senere til Palstrup), i 1770 solgte den med samme Tilliggende til Hans Erik Saaby til Brandtbjerg og H. U. Nees (tidl. Lindbjerg). Efter at førstnævnte samme Aar var blevet Eneejer, frasolgte han en stor Del af Tienderne og Kirkegodset samt over Halvdelen af Fæstegodset, hvorefter han i 1774 solgte Sneumgaard med 87 Td. Hrtk. samt 152 Td. Hrtk. Fæstegods til Ingeb. Margr. Termansdatter til Bramminge, efter hvis Død Arvingerne i 1777 solgte den med 87 og 207 Td. Hrtk. for 36,500 Rd. Cour. til deres Medarving, Landvæsenskommissær Niels Rasmussen Ølgaard. Efter hans Død i 1783 bragte Enken Margr. Hedevig, f. Fabricius, den i 1784 til sin anden Mand, Landvæsenskommissær, Kmrdr. Hak Kampmann, der frasolgte Resten af Fæstegodset samt 2½ Td. Hrtk. af selve Hovedgaardstaksten. Efter hans Død i 1807 overtoges den af Sønnen, Landvæsenskommissær Niels Ølgaard Kampmann, der ligesom Faderen fedede en Mængde Stude; sammen med Hovedgaarden Trøjborg var Sneumgaard i hans, men dog navnlig i Faderens Tid, de to betydeligste Studegaarde i det daværende Ribe A.; Kampmann havde faste Drivere, der en stor Del af Aaret hver 14. Dag drev en Drift Fedestude til Hamburg, hvor et Par gode Fedestude med en Vægt af ca. 500 kg pr. Stk. i Begyndelsen af det 18de Aarh. kunde opnaa en Pris af 200 Rd. Cour. pr. Par. Efter N. Ølgaard Kampmanns Død i 1828 overtoges Sneumgaard af Enken Ane Chr. Hedevig, f. Jessen, som i 1829 fik Bevilling til at udparcellere Gaarden, hvis Hovedparcel efter Udstykningen nu kun var paa 39 Td. Hrtk. Efter en Brand i 1830 opførtes de nuværende Bygninger. I 1836 solgte hun Gaarden for 32,000 Rd. til cand. jur. A. Mussmann, som yderligere udstykkede Gaarden, hvorefter han i 1856 solgte Sneumgaard, hvis Hrtk. i 1851 var bragt ned til 25 Td. Hrtk., af hvilke Retten til Laksefiskeriet i Sneum Aa dog var matrikuleret til ca. 3 Td. Hrtk., for 64,000 Rd. til C. F. C. Danielsen. Efter hans Død i 1866 solgtes Gaarden i 1867 paa Auktion tillige med Retten til dens betydelige Lakse- og Ørredfiskeri, der var erhvervet i Begyndelsen af 1780'erne, samt Darum Sogns Kongekorn-tiende m. m. (uden Besætn.) for 55,000 Rd. til H. Busch fra Sjælland; han fortsatte med Udstykningen, hvorefter han i 1875 solgte Gaarden for 94,300 Kr. til Brødrene Møller H. P. Hansen fra Spangsbjerg og Kapt. Hansen fra Fanø, af hvilke førstnævnte senere blev Eneejer. Han solgte den i 1913 med ca. 112 ha, 16½ Td. Hrtk., med Besætn. for 130,000 Kr. til K. Schjødt; i 1914 købtes den derefter for 132,000 Kr. af Ribe Amts Udstykningsforening, som udstykkede én Ejendom paa 23 ha, én paa 22 ha (uden Statslaan), 4 Ejendomme (med Statslaan) paa henholdsvis 12, 11, 5,5 og 4,5 ha samt yderligere nogle Smaaparcer, hvorefter den tilbageværende Hovedparcel samme Aar (1914) med 28,5 ha solgtes til den nuværende Ejer.

KROGSGAARD, Tjæreborg Sogn og Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Friis Pedersen, Postf. og nærmeste St. Tjæreborg, Afst. 1½ km og 6½ km til Esbjerg, Tlf. Tjæreborg 7.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Krogsgaard og 49 m. fl. af Ravnsø, samlet Areal 71,5 ha, deraf 65,5 Ager, 4,5 Eng og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 5 Skp. 2 Fdk. 2¾ Alb.; Ejdskv. 76,000 Kr. (82,000), Jordv. 46,500 Kr. (52,000); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tjæreborg Elektricitetsv.

Krogsgaard ligger Sydvest for Tjæreborg St. med Indkørsel fra Vejen Esbjerg—Darum; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger 1—2 km fra denne, bestaar af god Muldjord paa Sandunderlag, dog findes der ogsaa en Del lav humusblandet Jord. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, den laveste Del af Marken er drænet (i øvrigt sund Jord), og hele Arealet er nymerglet. Engen er af god Bonitet (Dyndjord).

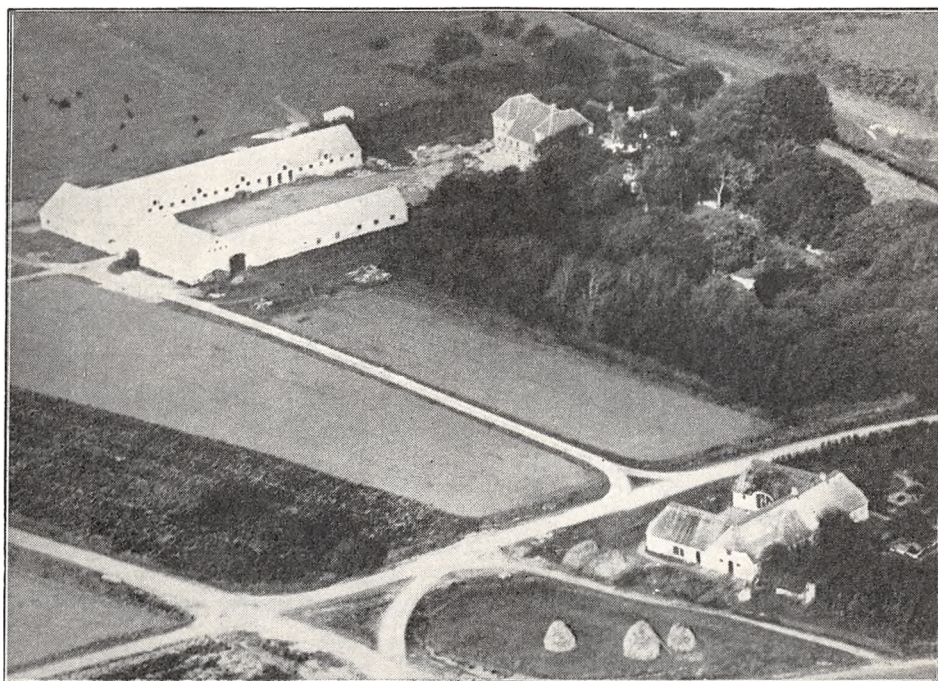
Jorden dyrkes i fri Drift med en vedvarende Græsmark; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 20 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken sælges til Privatmejeri i Esbjerg.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 3 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er for Tiden 7 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 66 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Krogsgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, er bygget i 1934; den er opført af røde Sten, har Tegtag, høj Kælder samt 2 gennemgaaende Frontspidser, én ved hver Ende; den indeholder en stor køn Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. De 3 grundmurede sammenbyggede Avlslænger er dels ombygget, dels restaureret i 1907 og tækket med Eternit; af Længerne er der Hestestald, Værelser til Folkene og Vognport i den sydlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den nordlige og Lade i Længen mod Vest, som har Gennemkørselsport. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Krogsgaard er en gl. Hovedgaard, der i første Halvdel af det 15de Aarh. (i 1430) ejedes af Iver Thomsen (Lange) af en anset Slægt, som paa denne Tid ejede Godser i Vestjylland (se Nørholm og Lydumgaard), og som senere forgrenede sig og antog Slægtsnavnene Lange og Munk (Arkivar, Dr. O. A. Nielsen anfører, at Faderen, Thomas Iversen til Lydumgaard, vist-

Krogsgaard.

nok ogsaa ejedes Krogsgaard); senere ejedes denne af Sønnesønnen Peder Munk og af dennes Søn Hans Munk, der døde 1535; den ejedes derefter af dennes Sønner Jørg. Munk til Visselbjerg og Chrf. Munk til Oksvang og efter sidstnævntes Død i 1582 af Datteren Maren Munk; hun pantsatte den i 1591 og overdrog den senere til Jørg. Munks Søn, Fr. Munk, fra hvem den ved Indførsel kom til Anders Friis; han solgte den i 1624 til Claus Buchwald, der i 1631 solgte den til Godske Rathlou, efter hvis Død i 1636 den ejedes af Sønnen Jørgen Rathlou. Krogsgaard, som i 1638 havde 96 Td. Hrtk. ialt, kom derefter til Wenzel Rothkirck, der i 1644 opførte en ny 4-fløjet Hovedbygning, omgivet af Volde og Grave; ved hans Død i 1655 kom den til Sønnen Hans R., som i 1672, Aaret før sin Død, overdrog den med 96 Td. Hrtk. og 2 Bøndergaarde for at dække en Gæld paa 4000 Rd. til sin Søster Else R. (endnu i indeværende Aarh. fandtes paa Gaarden et stort Pergament-Brev, et Gavebrev fra Frederik d. Tredie, paa nogle Marskenge som Fadder gave til hende); hun bragte Gaarden til sin Mand, Major Fr. Sehested til Rydhave, der gjorde den komplet med Fæstegods; efter hans Død i 1726 overges den af hans 2. Hustru Birg. Sophie Sehested, som i 1733 solgte den med 70 og 258 Td. Hrtk. for 19,860 Rd. Cour. til Amtsförv., Justitsrd. Jørg. Bruun, der kort før sin Død i 1759 oprettede den med 70 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 54 Td. Tiendehrtk. og 307 Td. Hrtk. Fæstegods til et Stamhus for sin yngste Søn, Landvæsenskommissær, Justitsrd. Joh. Ludv. Bruun; Stamhuset ophævedes dog ved kgl. Bevilling faa Maaneder efter, i Begyndelsen af 1760, efter Arvingernes Ønske, og disse overdrog derefter Gaarden til forannævnte J. L. Bruun; han fik i 1792 kgl. Bevilling til at frasælge Fæstegodsset og udstykke Hovedgaarden, uden at den tilbageværende Hovedparcel mistede sin Hovedgaardsfrihed (Skatte- og Tiendefrihed m. m.). Ved hans Død

i 1796 overtoges Gaarden derefter af Enken Elisab. Marine, f. Andresen, ved hvis Død i 1801 de to Svigersønner, Major F. J. C. Castonier og Kapt. F. E. C. Schaumburg, overdrog Hovedparcellen (samt en Mølle) med 10 Td. Hrtk. og 54 Td. Tiendehrtk. m. m. for 15,000 Rd. Cour. til Svogeren, Kapt. Jørg. Bruun; han nedbrød de 2 af Hovedbygningens Sidefløje og solgte derefter Gaarden i 1806 for 26,000 Rd. dansk Cour. og 4000 Rd. slesv.-holst. Cour. til Jøden Hirsch Dessauer (han fyrede i Ovnen med Gaardens gl. Dokumenter), fra hvem den i 1817 med 8 Td. Hrtk., Mølle samt Skads og Tjæreborg Kirketiende ved Opbud købtes for 18,000 Rbd. af Gaardens Forp. Hans Christensen; han nedbrød i 1825 den egentlige Hovedfløj, der var i 2 Etager og havde 2 Taarne, hvorefter Gaarden ved hans Død i 1832 overtoges af Sønnen Niels Hansen; efter hans Død i 1873 overtoges den af Sønnen Gorm Hansen, ved hvis Død i 1902 den overtoges af Enken Margr. H., som i 1910 solgte den med 143,5 ha, 10 Td. Hrtk., for største Delen tiendefri Hovedgaardsjord, for 70,000 Kr. til sin Broder H. P. Sloth; ved hans Død i 1911 overtoges den af Enken, som de følgende Aar frasolgte ca. Halvdelen af Gaardens Areal til Naboer, hvorefter den nuværende Ejer købte den af hende i 1919 med dens nuværende Areal.

(Den sidste Fløj af W. Rothkirck's gl. Hovedbygning har været benyttet som Bolig for Gaardens Ejere (i en Sidefløj var der Økonomilejlighed), til den i 1934 afløstes af den nye; der er endnu Rester af Volde og Grave.)

GAARD I BOLDESAGER, Jerne Sogn og Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer P. Gyde-Pedersen, Postfb. og nærmeste St. Esbjerg, Afst. 2 km, Tlf. Esbjerg 601.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Boldesager, samlet Areal 18,2 ha, deraf 11,7 Ager, 5,5 Eng, 0,5 Plantage og 0,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 2 Td.; Ejdkv. 91,000 Kr. (84,300), Jordv. 71,000 Kr. (63,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 30,000 Kr.; Lys og Kraft fra Esbjerg Elektricitetsv.

Gaarden ligger i Boldesager By 1½ km Nord for Esbjerg Banegaard; af Arealet er 5—6 ha samlet ved Ejendommen, medens Resten er særskilt beliggende; Jorden bestaar dels af mild Lermuld, dels af Sandmuld, alt paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen, der ligger mod Vest, delt i flere Dele, er fed Marskeng, hvoraf Halvdelen nu er kultiveret, Plantagens Bevoksning Naaletræer.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 12 Kalig. og 10 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 12 Malkekøer, 1 Tyr og 12 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malke race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4189 kg med 3,69 pCt. Fedt og godt 172 kg Smør, Mælken leveres til Esbjerg Mælkeforsyning.

Der holdes som Regel 2 Arbejdsheste og en Kørehest. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 50 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 32 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 40 Høns.

Gaarden har grundmurede straaetækte, ældre, men velholdte Bygninger, der danner en 4-længet lukket Gaard. Hovedbygningen, som ligger mod Syd til Haven, har lav Frontspids til denne; den indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme. Af de 3 Avlslænger rummer den østlige Sidelænge, der har Gennemkørselsport, Heste- og Kostald paa hver sin Side af Porten, den vestlige Rum til forskelligt samt Svinestald og Længen mod Nord Lade, som fra den østlige Ende er udvidet med en Sidelænge mod Nord, tækket med Tagpap. Der er indlagt Vand fra Boldesager Vandværk.

Gaard Matr.-Nr. 2 m. fl. af Boldesager ejedes under de store Landboreformer af Søren Hansen, efter hvis Død Enken, Kirstine Hansen, noget før Aarhundredskiftet ægtede Thomas Nielsen; han overdrog den i 1812 til sin Søn Søren Thomsen, hvis Datter i 1850 bragte den til sin Mand Peder Gydesen fra Sandbjerggaard i Harte; efter hans Død i 1863 ægtede Enken i 1865 Johs. Christensen fra Spangsbjerg, der i 1889 overdrog Gaarden til sin Stedsøn, senere Sognefoged Peder Gyde-Pedersen, den nuværende Ejer. Fra Ejendommen, som oprindeligt var paa 38 a 39 ha, er der gennem Aarene frasolgt en Mængde Byggegrunde til Villabebyggelse, Huse m. m., ialt ca. 4 ha, og i 1907—08 solgtes ca. 4 ha til Esbjerg Kommune, der overdrog Arealet

til Ribe Amts vestre Landboforeninger, hvis Havebrugs-Udvalg i 1908 oprettede en Forsøgsstation for Havebrug (se Spangsbjerg Havebrugs-Forsøgsstation). Ved Esbjergs Vækst ligger Bol-desager nu i Udkanten af Byen.

HEDELUND, Jerne Sogn og Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. I. P. Hansen, Postfb. og nærmeste St. Esbjerg, Afst. godt 4 km, Tlf. Esbjerg 347.

Matr.-Nr. 206 m. fl. af Jerne, samlet Areal 69,7 ha, deraf 67 Ager, 1,7 Plantage og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 0 Td. 3 Skp. 0 Fdk. 1 $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 80,400 Kr. (90,500), Jordv. 47,100 Kr. (50,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Esbjerg Elektricitetsv.

Hedelund ligger Nordøst for Esbjerg og har Indkørsel fra Landevejen Esbjerg—Kolding; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (i øvrigt sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Plantagens Bevoksning er Naaletræer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; Ejeren har ikke ønsket at oplyse mere om Ejendommens Drift, hverken hvad angaar Kvægbesætning eller andet.

Hedelund har grundmurede store, gode Bygninger, opført i 1904. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har Frontspids til denne og Tag af glaserede Tegl; den indeholder en køn god Bolig. Af Avlsbygningerne, som har Trætrimpel og er tækket med Tagpap, er der Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest; med den nordlige Ende er Staldlængen sammenbygget i Vinkel med Laden, der ligger mod Nord; Gaarden er aaben mod Øst. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Staldene, og der hører et Hus (med Bolig til Fodermesteren) til Ejendommen.

Hedelund er en ny Ejendom, oprettet i Begyndelsen af indeværende Aarh. af daværende Konsul D. Lauritzen, Esbjerg, som i 1902 af 22 Løsejere købte et uopdyrket Hedeareal med det Formaal at tilplante dette; men da Hedejorden viste sig at være af ganske god Beskaffenhed, besluttede han sig til at opdyrke Jorden, hvis Værdi til Landbrug yderligere øgedes ved sin Beliggenhed tæt uden for Esbjerg, og samtidig med at der blev taget fat paa Opdyrkingen, opførtes i 1904 de nuværende Bygninger. Ejendommen var da paa ca. 93 ha, deraf godt 14,5 ha Plantage, som laa Øst og Nord for Gaarden; i 1917 solgte Konsul Lauritzen Ejendommen (Gaarden med det egentlige Landbrug) til Hans Chr. Jensen, der i 1923 solgte den til Andr. Andersen, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i 1929.

(Konsul Lauritzen, som drev Gaarden ved Bestyrer, holdt en Korthorns-Besætning paa 45 Køer, 1 a 2 Tyre og 24—25 Stkr. Ungkreaturer foruden Heste til Gaardens Drift samt en stor Svinebesætning; den nuværende Ejer har ikke ønsket at meddele noget om Ejendommens nuværende Drift, hvad Besætningen angaar.)

SPANGSBJERG HAVEBRUGS-FORSØGSSTATION, Jerne Sogn og Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer Staten, Postfb. og nærmeste St. Esbjerg, Afst. 2 km, Tlf. Esbjerg 486.

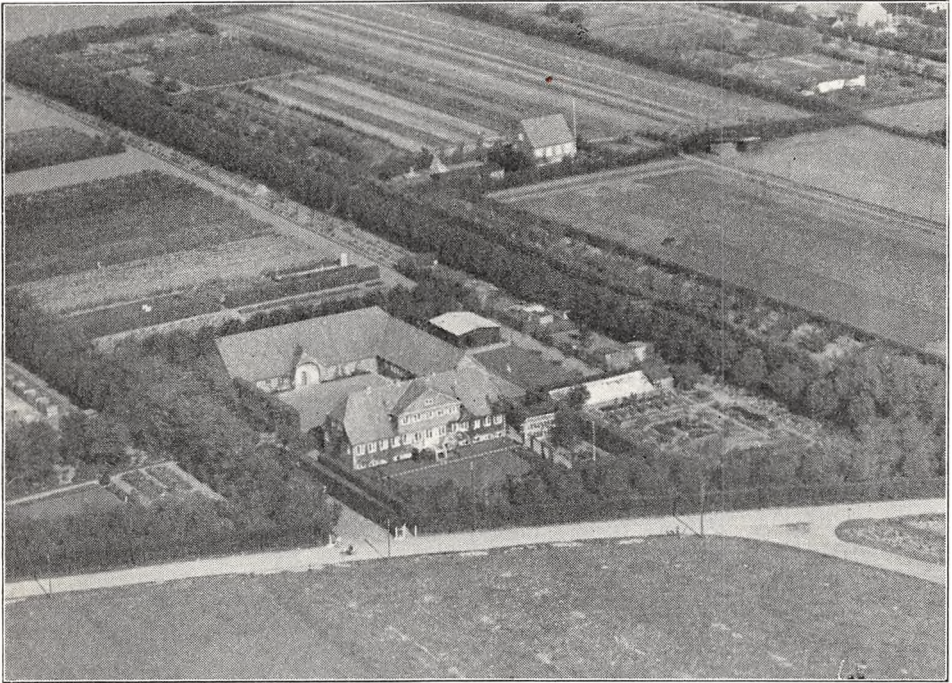
Matr.-Nr. 2h m. fl. af Spangsbjerg, samlet Areal 21,4 ha, deraf 20 Ager og 1,4 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 101,000 Kr. (99,000), Jordv. 50,200 Kr. (49,100); Bygn. er fors. i Stats-Brandforsikringsfonden for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Esbjerg Elektricitetsv.

Spangsbjerg Havebrugs-Forsøgsstation ligger i Spangsbjerg By eller rettere i den nordlige Udkant af Esbjerg; Jorderne, der er samlet i en aflang Firkant med Gaarden i den sydlige Side, bestaar af god mild Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er naturlig sund uden Vandansamlinger, og der er merglet og kalket, hvor det var nødvendigt.

Forsøgsstationen drives for Statens Regning af Forstander, Havebrugskandidat Edv. Christiansen; Arealet, der er gennemskaaret af Læbælter, er i det væsentlige optaget til Forsøg med Køkkenurter, Jordbær, Frugtbuske og lidt Frugttræer; der drives dog ogsaa lidt Landbrug, saaledes avles der Korn til Hestene.

Der er ingen Kvægbesætning; som Regel holdes der 3 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er ingen Svinebesætning.

Spangsbjerg Havebrugs-Forsøgsstation har grundmurede nye, gode Bygninger, tækket med Tegl, opført i 1917. Den anelige Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven (ikke helt solret), har Frontspids med Terrasse til denne og høj Kælder; den indeholder en køn god Bolig med indlagt Centralvarme og Bad. De øvrige Bygninger bestaar af 2 Længer, sammenbygget i Vinkel; af disse rummer den østlige Sidelænge Værelser til Medhjælpere og Elever og Længen mod Nord Hestestald, Kartoffelkælder, Lade og Frugtrum; Gaarden er aaben mod Vest. Desuden Øst for Hovedbygningen et Drivhus, Øst for Avlsbygningerne en Træbygning, tækket med Pandeplader, den rummer Brændsel og Cykler, og Vest for Gaarden et større Antal Drivbænke. Der er indlagt Vand fra Boldesager Vandværk. Fra Forsøgsstationen, som ligger ret højt og kønt, omgivet af den velholdte Have, er der Udsigt mod Syd ind over Esbjerg.

Spangsbjerg Havebrugs-Forsøgsstation.

Spangsbjerg Havebrugs-Forsøgsstation er grundlagt i 1908 af Ribe Amts vestre Landboforeningers Havebrugsudvalg som nævnt under P. Gyde-Pedersens Gaard i Boldesager, da Esbjerg Komm. købte ca. 4 ha af Gaardens Jord, som den overdrog til Landboforeningerne. Forsøgene, der havde til Formaal at vejlede ved Havens Dyrkning og Udnyttelse ved sammenlignende Sortsforsøg, Dyrknings- og Gødningsforsøg, Iagttagelser over Haardførhed og Sygdomme samt Vejledning til Bekæmpelse af sidstnævnte, alt til Gavn for Landbruget, lededes i de første Aar af Havebrugskandidat, Konsulent N. Esbjerg; i 1914—15 udvidedes Stationen ved Køb af mere Jord, hvorefter den i 1915 overtoges af Staten, først som en Filial under Blangstedgaard paa Fyn, der oprettedes i 1915 med Konsulent N. Esbjerg som Forsøgsleder, og samtidig overtoges den daglige Ledelse af Spangsbjerg af Bestyrer Edvard Christiansen; fra 1919 er Spangsbjerg Havebrugs-Forsøgsstation imidlertid en selvstændig Virksomhed med sidstnævnte som Forstander.

KERSINGGAARD, Kersing By, Brøndum Sogn, Brøndum-Vester Nebel Komm., Skads Hrd., Ribe A., Ejer Jens Sørensen Jensen, Postf. og nærmeste St. Esbjerg, Afst. 5 km, Tlf. Andrup 44 y.

Matr.-Nr. 1b m. fl. af Kersing, samlet Areal 41,3 ha, deraf 37,8 Ager, 2,5 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. godt 1 Td.; Ejdskv. 52,700 Kr., Jordv. 24,500 Kr.;

Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Esbjerg Elektricitetsv.

Kersinggaard ligger i Kersing 5 km Nordøst for Esbjerg ved offentlig Vej; af Jorderne er 25 ha samlet ved Gaarden, medens 16 ha ligger samlet lidt fra denne; Jorden er god Sandmuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen er god Højmose.

Jorden dyrkes i fri Drift med en vedvarende Græsmark; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 50 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30—35 Malkekøer, 1 Tyr og 28 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, det er en tuberkelfri Børnemælks-Besætning, som fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken køles og kommes paa Flasker paa Gaarden og leveres derefter til Esbjerg Andelsmejeri, der videresælger den som Børnemælk i Esbjerg.

Der holdes som Regel 3 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl (indkøbte); desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 600 Høns.

Kersinggaard har grundmurede nye, velindrettede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1925; den har høj Kælder, Tag af Eternitskifer, Frontspids og Karnap med Altan mod Syd til Haven; den indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de sammenbyggede Avlslænger, som overvejende er tækket med Pandeplader, er der Kostald samt Kølerum til Mælken Behandling til Salg i den vestlige Sidelænge, Lade i Længen mod Nord, der har Tag af Cementsten, samt Lade i den korte Sidelænge mod Øst; desuden fra den nordlige Ende af Kostalden en Sidelænge mod Vest, som rummer Gennemkørselsport, Roehus og Hestestald, Nord for denne et Redskabs- og Maskinhus, hvis Sider ligesom Taget er af Pandeplader, Syd for Hestestalden en Svinestald med Trætrimpel og Syd for denne igen et Hønseshus, bygget som Halvtag. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, Væggene i Kostalden er indvendig i 2 Meters Højde beklædt med mælkehvide Glasplader, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden ligger ret højt. Der hører et Hus til Ejendommen.

Kersinggaard er i 1844 udskilt fra Nabogaarden Solbakkegaard, der ligesom de øvrige Gaarde i Kersing, saaledes de to Ladefoged-Gaarde, som ogsaa deltes først i 1840'erne, oprindelig er udparcelleret fra en større Gaard (se Solbakkegaard). Kersinggaard ejedes i forrige Aarh. af Mortensen, efter hvis Død Enken i 1879 solgte den til Hans P. Jensen; Gaarden, der tidligere havde været en Del større, var da kun paa 25 ha; i 1914 overtoges den af Sønnen, den nuværende Ejer, som i 1916 tilkøbte 23 ha Hede, der opdyrkedes; af dette Areal frasolgtes i 1921 de 15 ha til 2 Statshusholdningsbrug; senere, i 1927, er der tilkøbt 8,3 ha, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse.

(Skønt Gaardens Jorder er af lettere Beskaffenhed og i sin Tid kun er boniteret med én Td. Hrtk., er det en overmaade stor Besætning, der holdes paa Ejendommen.)

SOLBAKKEGAARD, Kersing By, Brøndum Sogn, Brøndum-Vester Nebel Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer Olaf Holger Willadsen, Postfb. og nærmeste St. Esbjerg, Afst. ca. 4½ km, Tlf. Esbjerg 831.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Kersing, samlet Areal 74,3 ha, deraf 66 Ager, 5,5 Eng, 1,8 Plantage og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 7 Skp. 3 Fdk. 2¾ Alb.; Ejdskv. 70,000 Kr. (76,200), Jordv. 38,500 Kr. (43,200); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 66,200 Kr.; Lys og Kraft fra Esbjerg Elektricitetsv.

Solbakkegaard ligger ved offentlig Vej ca. 4 km Nordøst for Esbjerg; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Engen er drænet Højmose, Skovens Bevoksning Løvtræer.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 40 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Esbjerg Mælkeforsyning.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Plage. Der er tidligere leveret ca. 1500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 89 Svin aarlig. Der holdes 20 Faar. Fjerkræholdet er ca. 1500 Høns, dels hvide Italienerne, dels en Krydsning af hvide Italienerne og R. I. R. (tuberkulinprøvede); der udruges aarlig ca. 20,000 Kyllinger.

Solbakkegaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have (ikke helt solret), har Frontspids samt en stor Terrasse til denne og Tegltag; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Tag af Cementsten, er der Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, som har muret Trimpel, og Lade i Længen mod Nord; desuden Vest for Gaarden 2 Svinestalde, der har Trætrimpel og er tækket med Tagpap; paa Loftet over den ene er der indrettet Hønseshus, og den anden bestaar af 2 Længer, som er sammenbygget i Vinkel; endvidere Nord for denne en Ungkvægstald med Tag af Pandeplader og Nord for Gaarden 2 Hønseshus af Træ, bygget som Halvtage, det ene med Tag af Asbest, medens det andet har Tag af Pandeplader ligesom en Hjelm Øst for Laden. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen; 2 runde Staalsiloer Nord for Laden bruges kun af og til.

Solbakkegaard er en gl. Slægtsgaard, der vides at have været i Slægtens Besiddelse i mindst 7 Slægtled; efter en Overlevering skal Gaarden ligesom de øvrige Gaarde i Kersing i ældre Tid være udparcelleret fra en større Gaard, mulig den gl. Hovedgaard Oksvang, der allerede lidt over Midten af det 17de Aarh. var delt i 4 Gaarde, som ved vor første Matrikel 1662—64 hver havde 6½ Td. Hrtk. (det skal dog tilføjes, at Byen »Kierssinng« allerede nævnes i 1606). Solbakkegaard var i det 18de Aarh. Fæstegaard under Endrupholm; den udskiftedes af Jordfællesskabet i 1799 og købtes til Selveje i 1805 af den daværende Fæster Søren Pedersen; han ejede den til 1844, da Kersinggaard udskiltes (se denne); Solbakkegaard overtoges da af Willads Sørensen, efter hvem den i 1872 overtoges af Sønnen Peter Willadsen, som besad Gaarden til 1912, da den overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

I 1916 tilkøbtes der 23,5 ha fra en Nabogaard, og i 1926 er der frasolgt 1 ha, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse.

SPANGSBJERG MØLLEGAARD, Brøndum Sogn, Brøndum-Vester Nebel Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer Interessentskabet Spangsbjerg Møllegaard, Postfb. og nærmeste St. Esbjerg, Afst. 3 km, Tlf. Esbjerg 959.

Matr.-Nr. 17a m. fl. af Gessing, samlet Areal 57,5 ha, deraf 49 Ager, 4 Eng, 1 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 2,5 ha Mølledam m. m., Hrtk. 2 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 71,400 Kr. (80,200), Jordv. 40,000 Kr. (45,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Vand-turbine).

Spangsbjerg Møllegaard ligger Nord for Esbjerg ved offentlig Vej, som fra Spangsbjerg fører forbi Ejendommen og støder til Landevejen Esbjerg—Varde; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er lidt uensartede, overvejende Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Arealet er merglet. Engen er nærmest Dyndeng, Skovens Bevoksning Naaletraer.

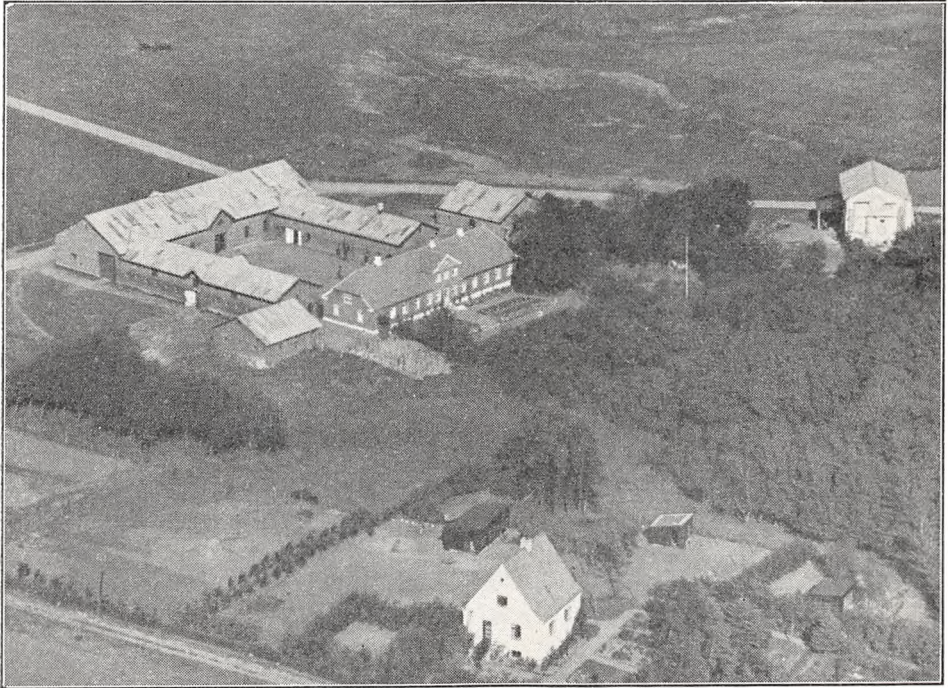
Gaarden drives ved Bestyrer Jens Jensen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 50 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 42 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift, Mælken leveres til Esbjerg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 22 Tillægssøer; der er tidligere leveret 5—600 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 68 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 350 Høns.

Spangsbjerg Møllegaard har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har Frontspids til denne og Tegtag; den indeholder en stor god Bolig. De 3 sammenbyggede Avislænger, som er opført efter en Brand i 1905, har muret Trimpel og Tag af Pandeplader; af Længerne er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den østlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald og Øst for Gaarden en Længe, der indeholder Redskabs- og Maskinrum samt Hønsehus, sidstnævnte udvidet i en Sidebygning mod Øst, opført af Træ og bygget som Halvtag; de 3 sidstnævnte Bygninger er ligeledes tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet fra eget Værk; Strømmen fremstilles af Gaardens gl. Vandmølle, der ligger ved Mølledammen lidt Sydøst for Gaarden; Vandmøllen er ligeledes af Grundmur og har Tag af Pandeplader.

Spangsbjerg Møllegaard købtes i 1850 af Hans Hansen, som kort efter Købet ombyggede den

Spangsbjerg Møllegaard.

gl. Vandmølle; efter ham overtoges den i 1901 af Sønnen Terman T. Hansen, der i 1915 solgte den til et Aktieselskab »Spangsbjerg Møllens Kartoffelmelsfabrik«, som vilde bruge Vandkraften og Møllen til Fremstilling af Kartoffelmel. Denne Virksomhed, der blev drevet i 5 a 6 Aar, havde dog svært ved at klare sig i Konkurrencen med Udlandet, grundet paa manglende Beskyttelse. I 1935 opløstes Aktieselskabet, og de 6 Bestyrelsesmedlemmer dannede derefter et Interessentskab, som overtog Ejendommen og nu ejer denne.

I Middelalderen hørte Spangsbjerg Mølle under den adelige Sædegaard Spangsbjerg; denne erhvervedes i 1625 af Kronen ved et Mageskifte med den daværende Ejer af Endrupholm, Jørg. Krag; senere, i 1673, henlagde Kronen Spangsbjerg til Sognepræsten ved Ribe Domkirke, som endnu havde den i 1789, men den var da delt i 2 Gaarde, der tilsammen havde 14½ Td. Hrtk.

ØLLUFGAARD, Vester Nebel Sogn, Brøndum-Vester Nebel Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Chr. Christensen, Postfb. Esbjerg, nærmeste St. Guldager, Afst. godt 8 km og 10½ km til Varde, Tlf. Øllufvad 12.

Matr.-Nr. 1a af Øllumgaard, samlet Areal 78,6 ha, deraf 75,4 Ager, 1,2 Have og Gaardsplads og 2 Veje m. m., Hrtk. 6 Td. 7 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 72,500 Kr. (78,400), Jordv. 40,800 Kr. (45,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,900

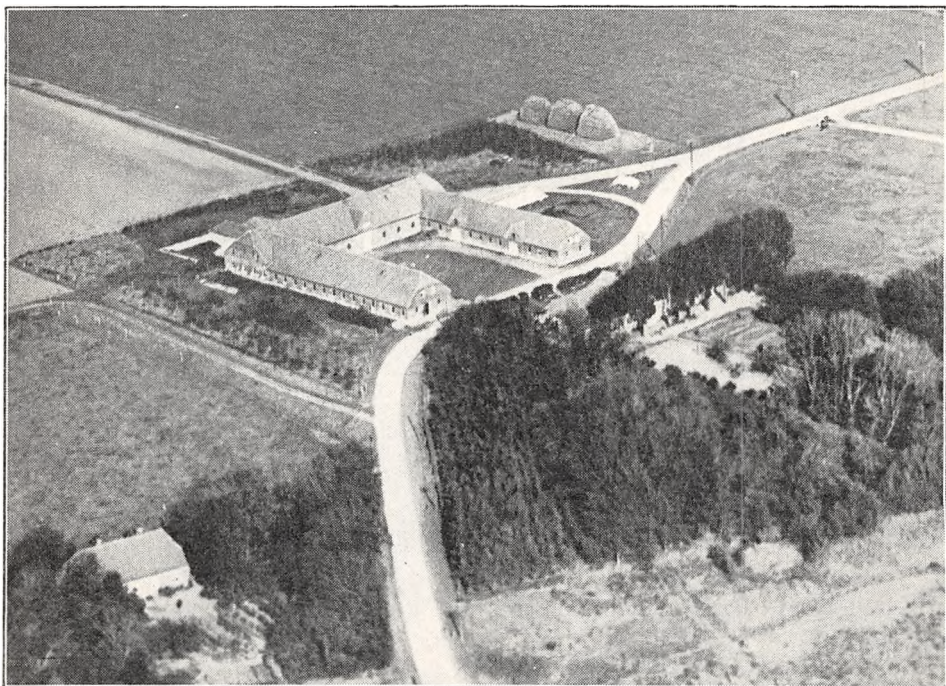

Kr., Løsporet i »Danmark« for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Øllufgaard ligger Nordøst for Vester Nebel By, den offentlige Vej fra Vester Nebel til Ribe Landevej fører gennem Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god mild Lermuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid.

Jorden dyrkes i fri Drift med en vedvarende Græsmark; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 115 Sække Superf., 40 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer,

Øllufgaard.

er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Privatmejeri i Esbjerg.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 65 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Øllufgaard har grundmurede Bygninger, tækket med Tegl. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er ældre, opført i 1805, ligger mod Syd til den gl. Have; den har Frontspids mod Nord til Gaarden og indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Øst for Gaarden en Svinestald, opført af Træ og tækket med Eternit. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Sognevejen fra Hovedlandevejen til Vester Nebel og Brøndum gaar gennem Gaarden. Ved Plantning er Bygningerne skærmet en Del mod Vestevinden.

Øllufgaard var tidligere en Hovedgaard, oprettet som saadan i sidste Halvdel af det 16de Aarh. af Niels Pedersen Glambek, efter at han i 1583 ved Mageskifte med Frederik den Anden havde faaet 3 Bøndergaarde i Ølluf By m. m. Efter hans Død i 1593 arvedes den af Broder-

sønner Fasti Staverskov, efter hvis Død i 1607 den overtoges af Enken Christence, f. Krag, som endnu ejedes den ved Skattevurderingen i 1638, da den ansattes til 24 Td. Hrtk. Efter hende overtoges den af Datteren Sophie, f. Staverskov, der overlevede sine 2 Mænd, og som kom i Armod under Svenskekrigen 1657—60, under hvilken Gaarden og store Dele af Fæstegodset ødelagdes, hvorfor hun i 1664 for en Gæld paa 2708 Rd. maatte overdrage Gaarden, der ved Matriklen i 1662—64 havde 31½ Td. Hrtk., derunder en Mølle, samt 168 Td. Hrtk. Bønderfæstegods, til Margr., f. Reedtz, Enke efter Malte Sehested til Rydhave; hun kompletterede Gaarden med Fæstegods. Efter hendes Død i 1697 bragte Datteren, Birg. Sophie Reedtz, den til sin Mand Jørg. Grubbe Kaas til Rydbjerg og Dejbjerglund; efter hans Død i 1711 overdrog hun den i 1719 med 29 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, Brøndum og Vester Nebel Kirker med 20 Td. Tiendehrtk., 2⁵/₈ Td. Mølleskyldshrtk. samt 253 Td. Hrtk. Bønderfæstegods til Sønnen, Viceadmiral Ulrik Kaas (se Sandviggaard, Bind I, Side 28—30), fra hvem den i 1741 paa Tvangsauktion købtes med 29 Td. Hrtk. og 49 Td. Hrtk. Fæstegods for 4040 Rd. Cour. samt 10 Td. Hrtk. Strøgods for 584 Rd. Cour. af Søren Rygaard til Hesselmed; Brøndum og V. Nebel Kirker med Tiendehrtk. overtoges af Søhelten Tordenskjolds Arvinger, der ogsaa hørte til Kreditorerne, og til Dækning af de øvrige solgtes det øvrige Fæstegods særskilt i April 1742, hvilket indbragte 16,330 Rd. Cour. Allerede i 1742 overdrog Rygaard Købet til Forpagter Jens Nielsen Windfeld, som i 1755 overdrog den nu skattepligtige, men tiendefri Gaard med 29, 20 og 42 Td. Hrtk. til sin Svigersøn, Herredsfoged Henr. Ernst Bjerrum, der frasolgte Fæstegodset. Efter hans Død i 1789 købtes den paa Auktion med 29 Td. Hrtk., hvoraf de 7 var Afbyggersteder, samt 2½ Td. Mølleskyldshrtk. for 5300 Rd. Cour. af Kancellird. Peter J. Hygom, tidligere Timgaard; efter indhentet Bevilling i 1791 udparcellerede han Gaarden og solgte derefter i 1794 Hovedparcellen med 11 Td. Hrtk., deraf 4 Td. Hrtk. Afbyggersteder, for 8890 Rd. Cour. til Svogeren, Ritm. C. Chr. Vilh. Irminger, tidligere Palstrup, efter hvis Død i 1797 Enken Cathr. Velleja, f. Hygom, i 1799 ægtede Forvalter Chr. Fabricius. Han solgte i 1800 Gaarden med 9 Td. Hrtk. for 8000 Rd. Cour. til Tiendekommissær Hans Ibsen Windfeld, Lundgaard i Farup Sogn, der i 1807 overdrog den for 7000 Rd. Cour. til sin Søn, Tiendekommissær Hans W.; han overdrog den i 1825 for 5540 Rbd. til sin Søn af samme Navn, efter hvis Død i 1873 Enken Sidsel Marie, f. Møller, i 1878 overdrog den til Sønnen Chr. Windfeld; han solgte den i 1910 med 232 ha, deraf godt 40 Hede, med godt 16 Td. Hrtk. for 105,000 Kr. til et Konsortium (Chr. Rathmann fra Kolding m. fl.), som udstykkede Gaarden. Ved Udstykningen oprettedes Ny Øllufgaard med ca. 68 ha, 3 Statshusmandsbrug, hver med ca. 8,3 ha, 55 ha Græsflaen (fra hvilke der i 1925 er udstykket 2 Statshusmandsbrug, hver paa ca. 8,3 ha) samt 5 ha i Smaaparcerer til Naboer, hvorefter den tilbageværende Hovedparcel med 78,6 ha i 1912 solgtes til Laust Hansen; han afhændede den i 1929 ved en Byttehandel til N. Chr. Th. Nielsen, der i 1931 afhændede den til H. Nissen Bennetsea, af hvem den nuværende Ejer købte den den 4. Febr. 1936.

DAMSMARK, Alslev Sogn, Alslev-Hostrup Komm., Skads Hrd., Varde Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Hans Jørgen Rohd, Postfb. og nærmeste St. Guldager, Afst. 3 km og 10 km til Varde, Tlf. Guldager 1.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Damsmark, samlet Areal 90 ha, deraf 83 Ager, 5,5 Plantage og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 1 Skp. 3 Fdk. ¼ Alb.; Ejdskv. 75,000 Kr. (87,600), Jordv. 40,000 Kr. (46,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 75,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Damsmark ligger Nord for Guldager St. ved den offentlige Vej, som fører til Alslev og videre til Varde; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 50 ha mild Lermuld paa Lerunderlag og 33 ha Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Plantagens Bevoksning er Naaletræer.

Gaarden drives af Ejerens Søn, Forpagter H. Chr. Rohd; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 140 Sække Superf., 20 Kalig. og 50—60 Sække Kvælstof.

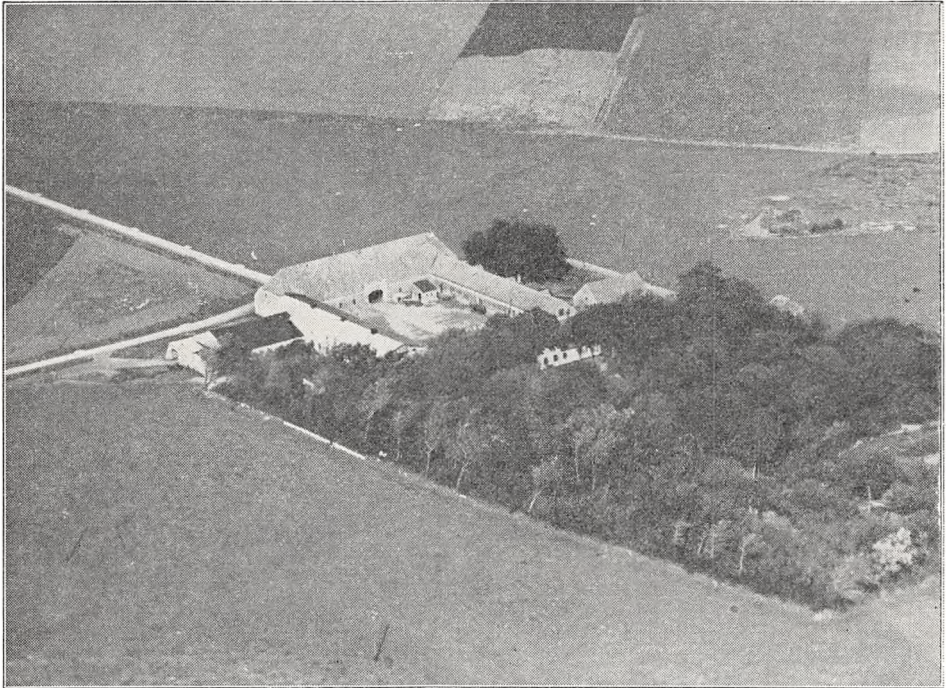
Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg, der malkes med Maskine (Paintree), og Mælken leveres til Alslev Andelsmejeri.

Der holdet som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 3 Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret; Svinebesætningen er

for Tiden 18 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 86 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Damsmark har grundmurede hvidpudsede, store gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den er opført i 1878 og indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avslænger har de 2 Sidelænger muret Trimpel; den østlige Længe, der er tækket med Tegl ligesom Laden, rummer Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald, den vestlige Kostald med Svinestald over denne; denne Længe har været tækket med Tagpap, men denne erstattes nu med Pandeplader; Længen mod Nord, som har Gennemkørselsport, rummer Lade. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Staldene, eget Vandværk til disse, og der hører et Hus til Ejendommen.

Den store Have, som er anlagt i Slutningen af forrige Aarh. af I. H. Hoffmann, indeholder

Damsmark.

mange Frugtræer. Til Gaarden hører der et Mergelleje, hvorfra saavel Ejendommen som en stor Del af Omegnen er blevet forsynet med Mergel.

Damsmark, som ved vor første Matrikel i 1664 kaldtes »Lauridtzmarck« eller »Danmarck«, har hørt under den nu udparcellerede Hovedgaard Visselbjerg; Gaarden, der fra omkring Midten af forrige Aarh. er kaldt med sit nuværende Navn, købtes i 1872 af Entreprenør Johan E. Hoffmann, den var da betydelig større i Areal, men meget forsømt; han opdyrkede store Dele af Gaardens Hede, opbyggede Gaarden, anlagde den store Frugthave samt anlagde paa den lettere Del af Jorden Hoffmanns (Damsmark) store Plantage, i hvilken der paa en Gravhøj er rejst en Mindesten med et Bronze-Relief af ham og hans Hustru. I 1907 overtoges Gaarden af Sønnen H. E. Hoffmann, den var da paa 208 ha; han solgte den i 1911 (med Undtagelse af ca. 54 ha af Arealet) til P. Petersen, som i 1914 solgte den til H. B. Møller; han frasolgte i 1925 ca. 55 ha, hvorpaa der i 1926—27 opførtes 5 Statshusmandsbrug, og solgte derefter Gaarden i 1928 til den nuværende Ejer.

VISSELBJERG, Alslev Sogn, Alslev-Hostrup Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer Alfred Knudsen, Postfb. og nærmeste St. Varde, Afst. 8½ km.

Visselbjerg er en gl. Hovedgaard, der allerede nævnes i Slutningen af det 15de Aarh., den tilhørte da Ribe Bispestol, som holdt Lensmænd paa Gaarden. Ved Reformationen inddrog den af Kronen, og Niels Lange, Kærgaard, der da var biskoppelig Lensmand paa Gaarden, be-

holdt Forleningen til sin Død i 1565; han efterfulgtes af Jørg. Munk til Krogsgaard, som i 1567 købte Visselbjerg af Kronen. Efter hans Død i 1577 overtoges den af Enken, Dorthe Galt, og efter hendes Død i 1579 af Sønnen, Hans Munk, der blev henrettet i 1616 (han havde staaet i Forhold til 3 Søstre paa Godset, disse henrettedes ogsaa). Den overtoges da af Anders Friis til Vrejlev Kloster, som efterfulgtes af Kai Ahlefeldt, som i 1627 overdrog den til Sønnen Adolph Jørg. A. Ved hans Død i 1638 overtoges den af Enken Margr. Ahlefeldt, der i 1663 overdrog Gaarden med 60 Td. Hrtk. og 216 Td. Hrtk. Fæstegods til Svigersønnen, Hofmester Fr. Lützw. Efter hans Død i 1680 overtoges den af Arvingerne, fra hvilke den igen samledes i 1695—98 af Regimentskriver Anders Hansen Rask (se Gudum Kloster); han solgte den med 58 og 294 Td. Hrtk. i 1705 til Kmjkr., Major Daniel Rantzau til Flarupgaard, efter hvis Død i 1726 den overtoges af Svigerfaderen, Konferensrd. Ditl. Brockdorff til Rohrsdorff. Efter hans Død solgte Sønnerne i 1732 Visselbjerg til Major Henr. Brockdorff, ved hvis Død i 1745 den overtoges af Sønnen, Ritm. Chr. Ehrenreich B. (se Søndervang) og Datteren Charl. Augusta B., der solgte den i 1757 for ca. 16,000 Rd. Cour. til Oberst Joachim Brockdorff; han solgte den i 1758 med 58 og 288 Td. Hrtk. for 18,100 Rd. Cour. og 20 Speciedukater til Forp. Sebastian Wøldike, der i 1770 afhændede det meste af Bøndergodset og med kgl. Bevilling af 1771 udparcellerede Hovedgaarden; ved Gaardens Udparcellering opstod Byen »Vibeke«, som han opkaldte efter sin Hustru; efter hans Død i 1774 overtoges Visselbjerg af Enken, Vibeke Pedersdatter Endorf, efter hvis Død i 1783 den solgtes med 12½ og 40 Td. Hrtk. ved Auktion for 7103 Rd. Cour. til Mads Heldvad; han solgte den i 1790 med 9 og 43 Td. Hrtk. for 8660 Rd. Cour. til Søren Lund, der i 1809 solgte den for 10,000 Rd. Cour. til Degnen Ole Frank Jessen, som vistnok nedbrød Gaardens Hovedfløj. Efter hans Død i 1815 ægtede Enken Ingeb., f. Hansen, straks Matth. Thomsen, der i 1850 solgte Visselbjerg til J. A. Willadsen; efter ham ejedes den af H. Debell og senere af A. H. Løgstrup; efter hans Død overtoges den af Enken, som i 1898 solgte den til Niels Jensen. I indeværende Aarh. har Gaarden tilhørt Chr. Christensen og senere Vagn Petersen, der i 1918 solgte den til H. P. Hansen; han mageskiftede den kort efter til Chr. Petersen, fra hvem den i 1930 overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, som i 1931 afhændede den til den nuværende Ejer.

Visselbjerg er stadig gennem Aarene formindsket ved Udstykning; foruden at der er fra-solgt mindre Arealer til Naboer, solgtes der i Aarene 1910—12 Jord til 2 Ejendomme paa henholdsvis 29 og 14,5 ha og i 1930 til én paa ca. 16,5 ha; den tilbageværende Hovedparcel er nu kun paa ca. 52 ha.

BREINHOLTGAARD, Guldager Sogn og Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer Ingeniør O. Voigt-Larsen, Postfb. Varde, nærmeste St. Guldager, Afst. 4 km og 10 km til Varde, Tlf. Hjerting 18.

Matr.-Nr. 1d m. fl. af Tobøl, 4a m. fl. af Kokspang og 3f af Hostrup, samlet Areal 197 ha, deraf 100,2 Ager, 2 Eng, 89,9 Skov og 5 Have, Park og Gaardsplads; Ejdskv. 120,000 Kr., Jordv. 40,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 167,900 Kr., Løspøret for 103,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaard Højspændingsfsv.

Breinholtgaard ligger ved Landevejen, som fra Esbjerg over Hjerting fører til Varde; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar ca. 55 ha af god Lermuld paa Lerunderlag, Resten er Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet i Aarene siden 1917. Engen er Humusjord, Skovens Bevoksning Naale-træer.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Vintersæd, 2. ½ Kartoffler og ½ Kaal-roer, 3. Havre, 4. ½ Sukkerroer og ½ Runkelroer, 5. Byg, 6. Kløver og Græs, 7. Havre, 8. Lupiner til Ensilage og Ærter. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 155 Sække Superf., 60 Kalig. og 55 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 80 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreatu-rer, er af rød dansk Malkerace, den agtes fornyet ved eget Tillæg og er tuberkelfri, Kørerne græsser i Løsdrift; Besætningen er nyindsat (indkøbte Kvier fra Fyn), Op-havets Ydelse er over 200 kg Smør aarlig i Gennemsnit; Mælken leveres indtil vi-dere til Alslev Andelsmejeri, men det paatænkes at producere Børnemælk og behandle denne paa Gaardens eget Mejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste af Oldenborg-Race, deraf for Øjeblikket 4 kaarede og stambogsførte Følhopper, samt 2 Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Det paatænkes at oprette et Avls-

center for Svin af dansk Landrace og dertil knyttede Fodrings-Forsøg; Gaarden har Kort til 100 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns (tuberkelfri hvide Italianere).

Breinholtgaard har grundmurede nye, moderne Bygninger. Hovedbygningen, der ligger Vest og Syd for Avlsbygningerne, omgivet af kønne Haveanlæg, er opført i 1916 som Bolig for en Plantør ved de i 1903 af afdøde Konsul C. Breinholt paabegyndte Plantageanlæg; Hovedbygningen, som er tækket med Tegl, har stor Frontspids og Terrasse mod Syd til Haven og Lynafleder efter Netsystemet; en østlig Sidefløj mod Nord har gennemgaaende Frontspids, den er ligeledes tækket med Tegl og indeholder Bolig for Avlsforvalteren. Der er indlagt Centralvarme, Køleskabe, Bad og moderne Bekvemmeligheder i begge Fløje, men Hovedbygningen skal nu ombygges og udvides, saa den bliver bedre tjenlig til Helaarsbeboelse. Øst for Hovedbygningen en teglhængt Længe, der rummer Bolig for Fodermester og Mejerist.

Avlsbygningerne, som har Trimpel og Tag af Vandplader, er overvejende opført i 1935 og —36; af disse ligger en Vinkelbygning Øst for Hovedbygningen; af de 2 Længer er der Kostald med Mejeri i Længen mod Øst og Heste- og Ungkvægstald i Længen mod Nord; Gaardspladsen mellem disse Længer og Bygningen, der rummer Bolig for Fodermester og Mejerist, der ligger som en sydlig fritliggende Sidelænge til de 2 Staldlænger, er for største Delen indtaget til et kønt Anlæg. Desuden Øst for Kostalden en Lade, til hvis Sydside der er opført et stort Drivhus samt Værelser til Gartneren. Nord for Laden en Længe, som indeholder Mølleri, Redskabs- og Maskinrum samt Magasin paa Loftet, og fra den østlige Ende af Længen en kort Sidefløj mod Nord, der indeholder Garage; endvidere Nord for de 2 Staldlænger 2 parallelle Svinestalde med Ovenlys, Vest for disse og Markvejen et stort Hønsehus og Nordvest for Hovedbygningen — Syd for Indkørselsvejen — en Garage. I Værelserne til Medhjælperne er der ligeledes indlagt Centralvarme og moderne Bekvemmeligheder, indbyggede Skabe m. m. samt Badeværelse med Fodvadsk og Haandvadsk med varmt og koldt Vand. Gaarden har eget automatisk virkende Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Avlsbygningerne er indrettet og sikret mod Ildsvaade, saa vidt dette er gørligt, alle Døre er af Jern, i Staldene er alt af Jern og Beton, og i Ko- og Hestestalden er der Lofter af Slaggebeton; Staldene har et udmærket Ventilationssystem, saa Luften er god; der er Selvvandning med Drikkeskaale i Staldene, og i Kostalden har hver Kalv sin egen Boks og hver Boks sin egen Spand til Drikkebrug; som nævnt er der Ovenlys i Svinestaldene, og om Vinteren opvarmes disse ved et Varmluft-System.

Alt Jernværk i Staldene er galvaniseret, og det samme gælder om Jerndelene paa alle Avls- og Haandredskaber: Vogne, Maskiner, Plove, Harver m. m., endvidere raader der en gennemført Orden paa Gaarden, idet hver Mand har sit eget Værktøj og egne Haandredskaber.

Ejendommen har 6 Grube-Siloer af Beton, og paa Loftet over Kostalden er der 2 Roesiloer samt en Avnesilo, i hvilken Avnerne føres op lige fra Tærskværket; endvidere er Elektriciteten taget i Brug i videst muligt Grad som Drivkraft for Maskiner (til Roevadskning, Ajlepumpning m. m.).

Gaarden ligger meget kønt nær ved Landevejen, omgivet af kønne Haveanlæg, Tennisbaner og Park.

Breinholtgaard er en ny Landejendom, hvis Historie gaar tilbage til 1903, da nu afdøde Konsul C. Breinholt købte 141 ha Hede i Guldager Sogn med det Formaal at tilplante Arealet; Plantagernes Anlæg paabegyndtes de følgende Aar, ialt tilplantedes der ca. 113 ha (Breinholt'ernes Plantage), og i 1916—17 opførtes den nuværende Hovedbygning til Bolig for Plantøren. Ved Konsul Breinholt's Død i 1917 overtoges Ejendommen af Svigersønnen, den nuværende Ejer, som paabegyndte en Opdyrkning af den ikke tilplantede Del af Heden. Det viste sig nu, at Hedejordens Bonitet var bedre end antaget, og at den egnede sig til Dyrkning som Agerjord; Ejeren lod derfor endog rydde en Del af det tilplantede Areal for at inddrage dette under Landbruget og den nyoprettede Avlsgaard. Denne var bortforpagtet i en Del Aar, men fra 1935 har Ejeren selv overtaget Driften af Ejendommen og opført de foran beskrevne Bygninger, og Breinholtgaard er vistnok for Tiden, hvad Bygninger og Driftsmidler angaar, den mest moderne indrettede Gaard i Landet; Skade, at Samfundsforholdene, navnlig i det sidste halve Slægtled, har udviklet sig saaledes hos os, at der i alt Fald foreløbig kun vil kunne opnaas en ringe pengelig Løn for Udlæget og Anstrengelserne.

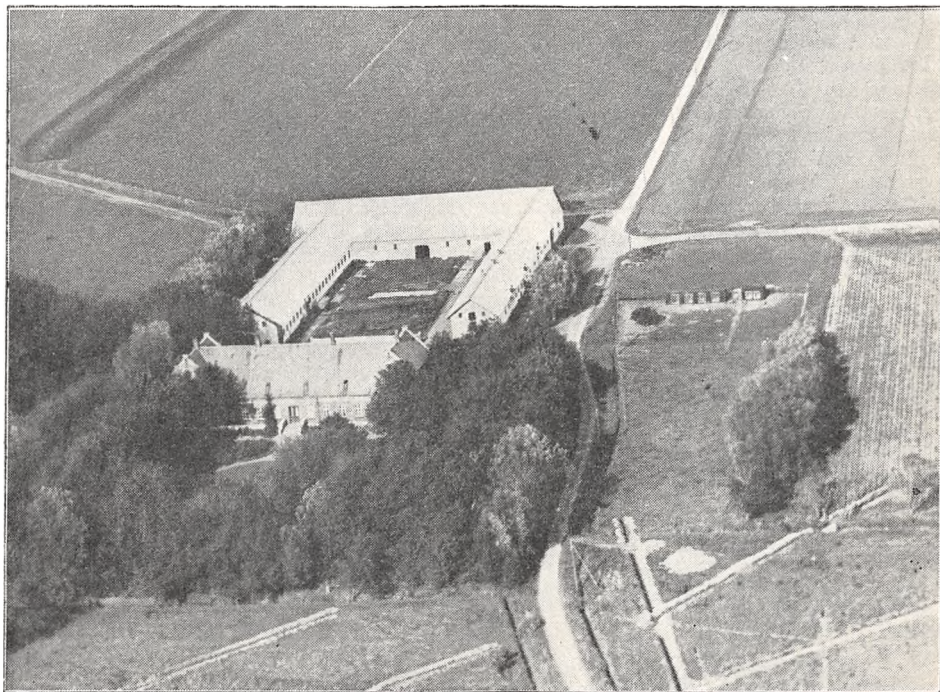
SØNDERRIS, Guldager Sogn og Komm., Skads Hrd., Esbjerg Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. S. M. Therkelsen, Postfb. Esbjerg, nærmeste St. Guldager, Afst. 4 km og ca. 7 km til Esbjerg, Tlf. Guldager 7.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Sønderris og 2b m. fl. af Sæden, samlet Areal 93,9 ha, deraf 88,5 Ager, 3,9 Plantage og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 6 Skp. 0 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 80,000 Kr. (90,000), Jordv. 50,200 Kr. (55,700); Bygn. er

fors. i »Vermund« for 79,917 Kr., Løsoret i samme Selskab for 71,200 Kr.; Lys og Kraft fra Esbjerg Elektricitetsv.

Sønderris ligger 7 km Nordvest for Esbjerg ved offentlig Vej, som forbi Ejendommen fører til Guldager St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af god Muldjord, dels af Lermuld; Underlaget skifter fra Ler til sandblandet Ler og Sand, og 7—8 ha af Arealet er lav humusblandet Jord. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Plantagens Bevoksning er blandet, dog overvejende Naaletræer.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede el. Blandsæd, 2. Runkelroer, 3. Havre, 4.—5. Kløver og Græs, 6. Havre, 7. Kaalroer, 8. Byg. Uden for Driften

Sønderris.

henligger et Skifte med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 225 Sække Superf., 60 Kalig. og 65 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er dels af jydsk, dels af sortbroget hollandsk Race, den fornyes væsentlig ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Esbjerg Mælkeforsyning.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og 4 Føl (indkøbte). Der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin af eget Tillæg, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 650 Høns (tuberkulinprøvede hvide Italienerne); der udruget ca. 16,000 Kyllinger aarlig.

Sønderris har grundmurede store, gode Bygninger. Den anselige Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, er opført i 1890, har gennemgaaende Frontspids ved hver Ende og Skifertag; den indeholder en stor køn Beboelse. De 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger, som er opført i 1911—12, har muret Trimpel og var tidligere tækket med Tagpap, men i 1927 erstattedes denne med Asbest; af Længerne er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Hestestald, Garage og Svinestald (denne i 2 Etager) i den østlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Sydvest for Gaarden et Hønsehus af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap. Der er

murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestald, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der er Bolig paa Gaarden til en gift Fodermester.

Sønderris nævnes i 1499, da Peder Skram til Stovgaard indværgede den med Lovhævd som sin Ejendom; omkring 1550 ejedes den af Mogens Kaas til Ørndrup og i 1583 af Døtrene Helvig og Mette, hvilken sidste ægtede Chr. Kruse, der nævnes som Ejer senere til sin Død i 1599; derefter (1606—20) tilhørte den Mogens Krag til Agerkrog, som bortbyttede den til sin Broder Chr. Krag til Glomstrup; efter hans Død i 1622 overtoges den af Enken, Mette Skram, efter hvis Død i 1627 den synes at være kommet til Mogens Kaas til Støvringgaard, der i 1630 solgte Halvdelen af Sønderris til Jørg. Krag til Endrupholm; efter hans Død i 1643 solgte Brodersønnen Erik Krag til Bramminge i 1648 Sønderris til Jomfru Sophie Vognsen, i hvis Besiddelse den blev ødelagt under Svenskekrigen 1657—60, og som i 1667 pantsatte den med 18 Td. Hrtk., en Mølle m. m. og en Gaard paa 4 Td. Hrtk. for 1100 Rd. til sin Forvalter Peder Pedersen Fugelbeck, som i 1688 frasagde Sønderris dens Hovedgaardsfrihed (Skatte- og Tiendefrihed m. m.), vel sagtens fordi han ikke evnede at komplettere den med de 200 Td. Hrtk. Bønderfæstegods efter Forordningen af 1682 (se Indledningen til Ringkøbing A.); senere ejedes den af Jens Andersen (Guldager), der i 1706 overdrog den største Part af Gaarden med Mølle til Niels Jensen Bigum til Viumgaard; senere ejedes den af Mog. Christensen, som i 1733 overdrog den for 550 Rd. Cour. til Amtsf. Rasm. Bundesen til Søvig; han solgte den i 1735 til Regimentskvartermester Svenning Andersen til Søndervang, der vistnok afhændede den til Antonius Barchman, som senere blev Degn i Alslev og allerede i 1745 nævnes som Ejer af Sønderris; i 1760 ejedes den af Niels Spangsberg og efter hans Død i 1783 af Enken, Anne Christensdatter, der døde Aaret efter; derefter nævnes Sønnen Chr. Lykke Spangsberg som Ejer af Gaarden, der i 1789 havde 11 Td. Hrtk. med Møllen; efter hans Død i 1790 ægtede Enken, Maren Hansdatter, Thomas Ganer, efter hvis Død i 1828 Gaarden overtoges af Sønnen Chr. Lykke Ganer; senere, i 1848, tilhørte Gaarden, som efter Matriklen af 1844 havde 15½ Td. Hrtk., H. C. H. Clemmensen og efter hans Død Enken Cecilie, f. Dahlgard, der i 1874 solgte den med ca. 12 Td. Hrtk., Besætn. og Invt. samt en Vandmølle for 40,000 Rd. til Niels la Cour, tidligere Medejer af Skærø Hovedgaard paa Djursland. Fra ham udlagdes den i 1888 ved 3. Auktion for 55,000 Kr. til Kreditforeningen, der samme Aar solgte den tillige med Vandmøllen for 74,000 Kr. til Dampskibsreder Poul S. Breinholt til Boddumbisgaard, Ingeniør Dahl og Møller H. C. Hansen, som opførte den nuværende Hovedbygning; disse solgte i 1892 Sønderris med 237 ha, Vandmøllen samt Besætn. og Invt. for 110,000 Kr. til Murermester N. J. Tang, Kbhvn.; i 1900 købtes den for samme Sum af Hans Friis Nielsen, og Gaarden har derefter i indeværende Aarh. hyppig været i Handelen, ligesom der er frasolgt Jord; senere købtes den af Glander, der i 1906 solgte den med Besætn. og Invt. for 82,000 Kr. til Forv. Steenstrup, Ulstrup Hovedgaard, som i 1910 mageskiftede den til Lillienkjold; senere købtes den af Stoulund, der i 1913 solgte den for 108,000 Kr. til Jensen, Vissing Kloster; efter Verdenskrigen kom den ca. 1920 til Henr. Boeck, som i 1922 solgte den til Martinus Moselund og Jens P. Sørensen; de frasolgte yderligere ca. 33 ha, dels til Naboer, dels (8,3 ha) til et Statshusmandsbrug, hvorefter de i 1924 solgte Gaarden til Jørg. Petersen og dennes Svoger, den nuværende Ejer, der i 1926 blev Eneejer.

SLAVS HERRED

SKØDEBJERG, Vorbasse Sogn og Komm., Slavs Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer I. H. Siraarup, Postfb. Vorbasse, nærmeste St. Fitting, Afst. 1½ km, til Kolding 32 og til Vejle 32 km, Tlf. Vorbasse 12.

Matr.-Nr. 1a af Fitting, samlet Areal 125 ha, deraf 60 Ager, 12 Eng, 33 Skov, 14,5 Hede, 1,5 Have og Gaardsplads og 4 ha Veje m. m., Hrtk. 3 Td. o Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 57,600 Kr., Jordv. 28,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,200 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaard Højspændingsv.

Skødebjerg ligger Sydøst for Vorbasse By ved Landevejen Grindsted—Lunderskov; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er noget uensartede, overvejende dog god Sandmuld, Underlaget veksler fra Ler til Sand og Grus. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1916. Engen er kultiveret Mose, Skovens Bevoksning Gran med lidt Birk.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 15 Kalig. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser delvis i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 185 kg aarlig, Mælken leveres til Bække Andelsmejeri.

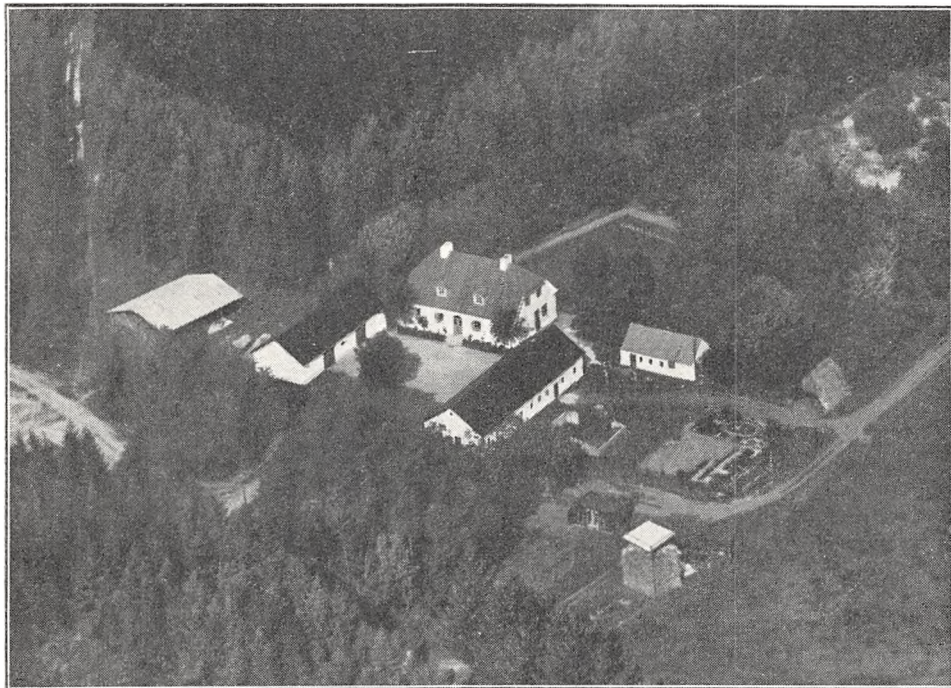
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 350 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 88 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 75 Høns.

Skødebjerg har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger, delvis opført i 1853. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store Have, som ogsaa strækker sig Øst for Gaarden, har Kvist mod Syd til Gaarden og Tegltag; den indeholder en stor god Lejlighed paa 10—11 Værelser med indlagt Centralvarme. Af Avlsbygningerne er der Kostald i den nye østlige Sidelænge med Svinestald paa Loftet over denne; den er tækket med Eternit, og fra den nordlige Ende udgaar der en kort Sidelænge mod Øst, som ligeledes rummer Svinestald; Længen mod Syd, der har Tag af Cementsten, og som er sammenbygget i Vinkel med Kostalden, indeholder Lade; den fritliggende vestlige Sidelænge, der har Tag af Eternit, rummer Hestestald, Værelser til Folkene, Vognport og Brændselrum; desuden Nord for denne Længe en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader, den rummer Hønsesuh og Garage, og Vest for Hovedbygningen Gaardens Vindmotor. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Vindmotoren, og der hører et Hus til Ejendommen.

Skødebjerggaard hørte tidligere under Kronen; i 1584 anlagde Frederik d. Anden et Faarehold paa Gaarden, og samtidig blev denne lagt ind under Jerlev Hrd.; Gaarden, som da var betydelig større, blev senere bortfæstet, efter at Faareholdet var nedlagt. Landvæsenskommissær C. Fr. I. Dalgas nævner i Ribe Amtsbeskrivelse 1830 (»Bidrag til Kundskab om de danske Provinters nærværende Tilstand i økonomisk Henseende«), at i Begyndelsen af det 19de Aarh. med de gode Kornpriser opdyrkede Gaardens daværende Ejer betydelige Hedestrækninger, hvorpaa han avlede ret store Mængder af Havre, ja, endog en Del Byg. I 1847 købtes Gaarden, som da havde godt 400 ha, af den patriotiske Gehejmerd. Adam Gottlob Greve Moltke-Hvitfeldt til Stamhuset Moltkenborg (Glorup), der tilplantede en Del af Jorden. (De to Bebyggelser »Over Moltkenberg«, ogsaa kaldet »Banken«, og »Neder Moltkenberg«, ogsaa kaldet »Skjoldbjerg«, med den i 1921 opførte Filialkirke stammer fra Regeringens Forsøg paa at faa Heden opdyrket ved Indkaldelse af tyske Kolonister i 1759 — se Indledningen til Viborg A., Bind 6, Side 427—28, og »Moltkenberg« er opkaldt efter Greve A. G. Moltke til Bregentved, Bedstefader til nævnte A. G. Greve Moltke-Hvitfeldt). Grev Moltke-Hvitfeldt solgte Ejendommen i 1874, 2 Aar før

sin Død, til Landstingsmand A. Simonsen, der i 1879 solgte den til J. J. Straarup, som ligeledes tilplantede en Del af Jorden; efter hans Død i 1906 overtoges Gaarden af Enken, Fru Agathe Straarup, den var da paa godt 240 ha (med ca. 5 Td. Hrtk.), deraf godt 50 ha Plantage; hun fraskilte i 1911 til en Søn A. S. Straarup ca. 83 ha, hvorpaa opførtes Gaarden »Frydensborg«, og i 1916 til en anden Søn V. B. Straarup ca. 30 ha, for en stor Del Mose, hvorpaa der anlagdes en Tørvefabrik samt et Teglværk, og samme Aar overdrog hun derefter Gaarden med dens nuværende Areal til en tredje Søn, den nuværende Ejer.

I Gaardens Plantage er der i 1880 rejst en Sten til Minde om Rytterfægtningen ved Vorbasse den 29. Febr. 1864, ved hvilken en Rytterforpost ved Skødebjerggaard blev overrumplet af westphalske Husarer; fra Hovedstyrken i Vorbasse kom der dog hurtig Hjælp under Anførsel af Løjtnant V. Saurbrey, der slog Angrebet tilbage og tog 34 af de fjendtlige Ryttere til Fange.

Baldersbæk.

BALDESBÆK, Hejnsvig Sogn og Komm., Slavs Hrd., Kolding Retskr. (Bitingsted Grindsted), Ribe A., Ejer Holger Petersens Fond, Postfb. Holsted, nærmeste St. Tofterup, Afst. 7 km og 32 km til Varde, Tlf. Hovborg 23.

Matr.-Nr. 1 m. fl. af Risbøl og 5b m. fl. af Hovborg, samlet Areal 717 ha, deraf 50 Ager, 16 Eng, 620 Skov, 2 Have og Gaardsplads og 29 ha Veje, Brandbælter m. m., Hrtk. 7 Td. 3 Skp. 2 Fdk. 1½ Alb.; Ejdkv. ca. 130,000 Kr., Jordv. ca. 40,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 90,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karls-gaarde Højspændingsv.

Baldersbæk ligger 4 km Nordvest for Hovborg By, Nordvest for Landevejen Holsted—Grindsted (i kommunal Henseende i Hejnsvig Sogn); Jorderne er samlet ved Gaarden; af Agermarken drives under Gaarden ca. 20 ha, Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen er Vandingseng, Skovens Bevoksning Naaletræer.

Gaarden drives ved Plantør Simon Simonsen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 25 Sække Superf., 15 Kalig. og 10 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 10 Malkekøer og 8 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Hovborg Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 2 Arbejdsheste. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 35 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 21 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Baldersbæk Plantørbolig har grundmurede gode hvidpudsede Bygninger. Stuehuset, der ligger mod Nord til Haven, som ogsaa strækker sig Øst for Gaarden, er tækket med Tegl; det indeholder en god Bolig. Af de 2 fritliggende Avlslænger, som er tækket med Tagpap, er der Stalde i den østlige og Lade i den vestlige Sidelænge; desuden Vest for Gaarden en Hjem med Tag af Pandeplader og Øst for Stuehuset en mindre Bygning med Tag af Cementsten, den rummer Hønsehus samt Redskabs- og Maskinrum. Desuden hører der 4 Huse samt et Savskæveri til den store Ejendom. Avlsbruget ligger idyllisk i smukke Omgivelser.

Den egentlige Hovedbygning »Baldersbæk« (er ikke med paa Billedet) ligger Syd for Avls-gaarden tæt Øst for Holme Aa; den er opført i Villastil af hvidpudset Grundmur i én Etage med Mansard, har 2 frembyggede Frontspidser med Altaner mod Sydvest og Tag af sortglaserede Tegl.

Baldersbæk Plantage er anlagt først i 1890'erne (1891) af nu afdøde Grosserer, Landstingsmand Holger Petersen, efter at han havde købt Ejendommen. Skønt Jordbunden fra Naturens Side er meget ufrugtbar og ligger i en af Landets i saa Henseende fattigste Egne, staar Plantagen særdeles godt; Plantagen er sammen med mange andre omkring i Jyllands Hedeegne Vidnesbyrd om Mænd, der ved Siden af gennem deres Virksomhed at have erhvervet Midler dertil tillige har haft Hjerte og Sindelag til at anvende af disse til Gavn for det Land, de tilhører.

I Holme Aa, hvor de tre Hrdr. Slavs, Malt og Skads mødes (kommunalt), har Grosserer Holger Petersen ladet rejse en af Billedhugger A. J. Bundgaard udført Mindesten, som bærer de nævnte Hrdr.s gl. Vaaben, Navnene paa de mange i disse Hrdr. beliggende Plantager samt Hovederne af de 3 Mænd: Oberstløjtnant E. M. Dalgas, Skovrider Sørensen og Kroejer Kristoffer Sørensen, der har betydet saa meget for Egnens Tilplantning.

Risbøl Ejerlav med Baldersbæk hører siden 1913 i kommunal Henseende til Hejnsvig Kommune i Slavs Hrd., men i kirkelig Henseende (siden Nytaar 1896) til Lindknud Sogn i Malt Hrd.

GYTTEGAARD, Hejnsvig Sogn og Komm., Slavs Hrd., Kolding Retskr. (Bitingsted Grindsted), Ribe A., Ejer Grosserer Andreas Petersen, København, Postfb. og nærmeste St. Hejnsvig, Afst. 3½ km, til Vejle 35 og til Kolding 42 km, Tlf. Hejnsvig 11.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Trøllund, 1b m. fl. af Løvlund og 3k af Grene, samlet Areal 550 ha, deraf 45 Ager, 7 Eng, 410 Skov, 30 Veje og Brandbælter og 3 Have og Gaardsplads, endvidere 55 ha Hede og Sandbanker, Hrtk. 2 Td. 0 Skp. 0 Fdk. ¼ Alb. (Gaarden) og 6 Skp. 1 Fdk. 1½ Alb. (Skoven); Ejdskv. 103,400 Kr., Jordv. 25,500 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaard Høj-spændingsv.

Gyttegaard ligger 4 km Nordøst for Hejnsvig, Syd for Plantagen, ved Vejen i Retning af Billund; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er for Agermarkens Vedkommende fladt, for Skovens kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen er dels Haardbunds-, dels Moseeng, Skovens Bevoksning Naaletræer.

Gaarden drives ved Plantør J. Møller Kristensen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

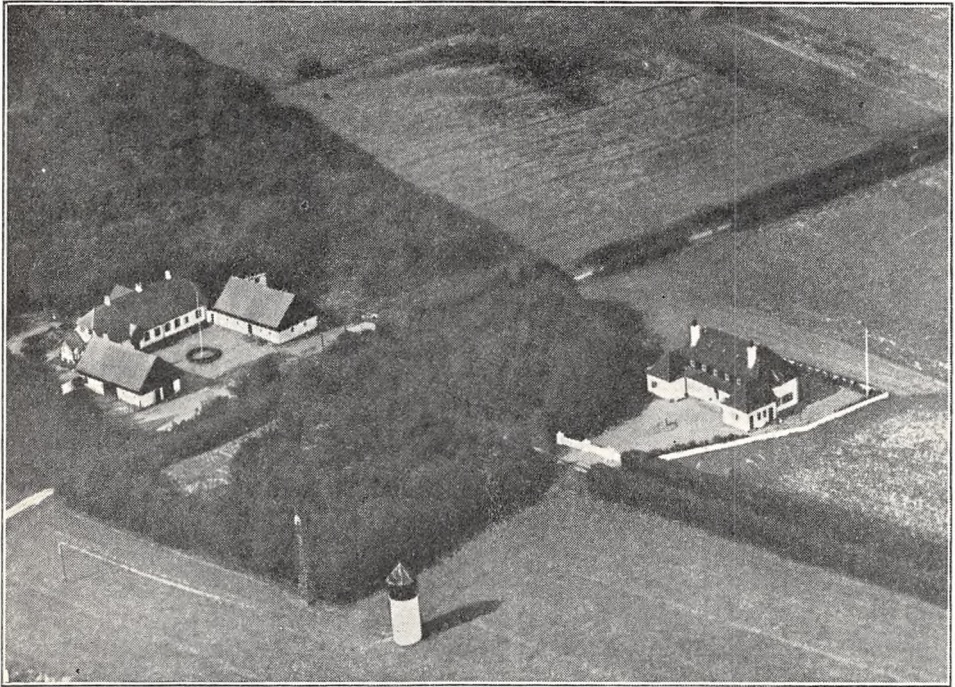
Kvægbesætningen, der bestaar af 8 Malkekøer og 6 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, Køerne græsser delvis i Løsdrift; Mælken leveres til Hejnsvig Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 2 Arbejdsheste. Der er tidligere leveret 20—25 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 16 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 60 Høns.

Gyttegaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger, tækket med Tegl. Stuehuset, der ligger mod Vest til Haven, har Frontspids til denne og Veranda ved den sydlige Gavl; den rummer en god Bolig. Af de 2 fritliggende Avslænger, som har Trætrimpel, er der Stalde i den nordlige og Lade i Længen mod Syd. Der er eget Vandværk, som drives ved en Vindmotor.

Til Ejendommen hører 2 mindre Landbrug med henholdsvis 19 og 8 ha, som drives under Gaarden, samt 2 Huse. Desuden hører til Ejendommen og Plantagen en Villa til Brug for Ejeren; Villaen, der ligger mod Øst-Nordøst for Avlsgaarden, er opført af hvidpudset Grundmur og tækket med Tegl; den bestaar af en Hovedfløj med 2 mindre Hjørne- eller Sidefløje mod Syd.

Gyttegaard er dannet i Slutningen af forrige Aarh. af afdøde Bankdirektør A. Heide (Pri-

Gyttegaard Hovedbygning og Plantørbolig.

vatbanken), der i 1808 købte en Plantage paa ca. 40 ha, og han fortsatte derefter med Køb af Hedelodder og Parceller af skarpe, sandede Agerjorder, som han lod tilplante, og af ham købte den nuværende Ejer Ejendommen i 1908 (se Plantage-Ejendommen »Baldersbæk«).

DONSLUND, Hejnsvig Sogn og Komm., Slavs Hrd., Kolding Retskr. (Bitingsted Grindsted), Ribe A., Ejer Chr. Højrup, Postfb. Holsted, nærmeste St. Hejnsvig, Afst. godt 6 km, til Varde ca. 35 og 42 km til Kolding, Vejle og Ribe.

Matr.-Nr. 1a af Donslund, Areal 22 ha; Ejdkv. 12,500 Kr.; Gaarden, der ligger lidt Øst for Landevejen Holsted—Grindsted, har grundmurede Bygninger, af hvilke Stuehuset, som er opført i 1921, har Frontspids mod Syd og Tegtag.

Avlsbygningerne har Tag af Cementsten.

Donslund er en gl. Hovedgaard, der omkring Midten af det 16de Aarh. ejedes af Joh. Juel af den adelige Slægt Juel; efter ham overtoges den af Sønnen Niels Juel og efter ham, som døde ugift, af Broderen Kristen Juel, der var gift med Karen Strange fra Nørholm; hun er kendt fra den Proces, hun førte med Chr. Rosenkrantz (til Høgsbro og Hundsbæk), der vilde bemægtige sig Donslund paa Grundlag af falske Gældsbreve, som hendes afdøde Mand skulde have udstedt til Rosenkrantz. I sin Nød henvendte hun sig til Christian d. Fjerde, der tog sig

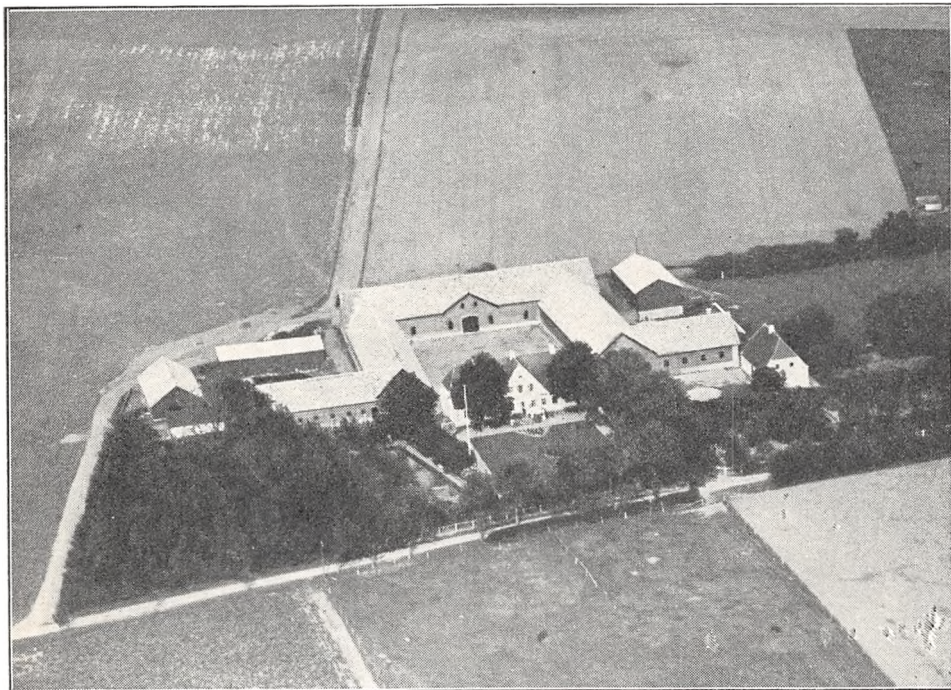
af hendes Sag, og efter at det var godtgjort, at de 2 Gældsbreve var falske, blev Rosenkrantz dømt til at miste Livet og henrettet paa Slotspladsen d. 23. Marts 1610 (se Vilh. N. Marstrands Maleri i Christian d. Fjerdes Kapel i Roskilde Domkirke). Karen Strange solgte derefter i 1609 Donslund til Margr. Bille, der ca. 1623 afhændede den til Chrf. Gersdorff; han solgte den i 1625 til Maren Norby, en Datter af Peder Norby til Urup (en gl. Hovedgaard i Grindsted Sogn, som ødelagdes i Krigen 1657—60); hun overdrog den i 1629 til sin Broder Bendix Norby (til Urup), der i 1660 overdrog Donslund (som havde lidt meget under Krigen) samt noget Gods til sine 3 Børn, af hvilke Peder Norby i 1678 pantsatte den for 800 Rd. (ved Matriklen 1662—64 var Gaarden skyldsat for 14 Td. Hrtk.); senere, i 1687, overtoges Gaarden for Skatterestancer af Kronen, der nogle Aar senere udlagde den med 8 Td. Hrtk. til Ryttergods; efter dettes Ophævelse solgte Kronen Donslund i 1743. Siden da har Gaarden hyppig skiftet Ejere, ligesom der jævnlig er solgt Jord fra Ejendommen, navnlig i den nyere Tid.

I indeværende Aarh. er der under Verdenskrigen frasolgt ca. 55 ha Hede og en Del Engparceller; fra 1917 ejedes Gaarden af K. P. Christiansen, som i 1928 solgte den til Niels Vad Christensen, af hvem den nuværende Ejer købte Ejendommen i 1932.

ANST HERRED

Hustedgaard.

HUSTEDGAARD, Verst Sogn, Verst-Bække Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Kr. P. Kristoffersen, Postfb. og nærmeste St. Verst, Afst. ca. 3 km og 20 km til Kolding, Tlf. Verst 11.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Husted og 5t m. fl. af Verst, samlet Areal 138 ha, deraf 95 Ager, 19,4 Skov, 22 Tørvemose og 1,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 7 Skp. 3 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 83,700 Kr. (93,000), Jordv. 56,800 Kr. (63,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 100,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Hustedgaard ligger ved den offentlige Vej mellem Verst Kirke og Lejrskov; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger lidt fra det øvrige Areal, er lidt uensartede, største Delen dog Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1925. Af Skoven er 11 ha bevokset med Bøg og Eg og 8,4 ha med Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 140 Sække Superf., 40 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 46 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer,

er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er nu næsten rensat for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 214 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Kronborg« i Gesten Sogn.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 450 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 129 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Hustedgaard har grundmurede gode, anselige Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store velholdte Have, har Frontspids og en aaben Veranda til denne samt Tegtag; den indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme og Bad. Avlsbygningerne, som var bygget i 1903, er ombygget og opført efter en Brand i 1932, de har muret Trimpe og Tag af Asbest-Skifer. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Medhjælpere, Indkørselsport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, og fra dennes vestlige Ende udgaar Høsehuset (en Halvtagsbygning, tækket med Tagpap) atter som en Sidelænge mod Syd; den østlige Sidelænge rummer Kostald, og fra dennes sydlige Ende udgaar Ungkvægstalden som en Sidelænge mod Øst; den nordlige Længe rummer Lade. Desuden Vest for Gaarden en Svinestald, tækket med Eternit, den er opført af Træ ligesom et Redskabs- og Maskinhus, som har Tag af Pandepalder, og Øst for Gaarden en Trælade med Tag af Eternit; endvidere Øst for Hovedbygningen en teglhængt Fodermesterbolig. Der er Jernbjælker og Lofter af Slaggebeton i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Hustedgaard er en gl. Slægtsgaard, som har været i Slægtens Besiddelse i mange Generationer; den ejedes ved Aarhundredskiftet af Peder Kristoffersen, der havde overtaget den efter sine Forældre; efter hans Død i 1903 overtoges den af Enken, Fru Lene Kristoffersen, efter hvem den i 1913 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

I 1913 er der frasolgt ca. 44 ha Mose, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

BÆKKEGAARD, Bække By og Sogn, Verst-Bække Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jørgen N. Legarth, Postfb. og nærmeste St. Bække, Afst. 1 km og 29 km til Kolding, Tlf. Bække 2.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Bække og 38c af V. Gesten, samlet Areal 65 ha, deraf 46,2 Ager, 10 Eng, 7,8 Plantage og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 7 Skp. 3 Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 63,900 Kr. (71,000), Jordv. 37,800 Kr. (42,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr., Løsoret dels i Anst Hrd.s, dels i Foldingbro Brandf. for ialt 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Bækkegaard ligger Sydvest for Bække St., en gl. Allé fører fra Landevejen Ribe—Vejle til Ejendommen; af Jorderne, der har Hæld mod Syd, er Agermarken samlet ved Gaarden, medens Engen ligger 1½ km og Plantagen 4 km fra denne; Jorden er god Muldjord, overvejende paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er nymerglet. Engen er af god Bonitet (dyndblandet Jord), Skovens Bevoksning Naaletræer.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; et Areal henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 25 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 22 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Bække Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 9 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 70 Høns.

Bækkegaard har grundmurede ældre, velholdte Bygninger, overvejende tækket med Straa. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, rummer en god Bolig med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Nord; denne er udvidet i en Side-

længe mod Nord, opført af Træ og tækket med Pandeplader. Desuden Øst for Hovedbygningen en Længe, der rummer Brændsel m. m. Der er eget Vandværk, som drives ved Vindmotor. Gaarden, som ligger højt, er udflyttet fra Byen til sin nuværende Plads i 1856, og der er fra denne vid Udsigt mod Syd over Sønderjylland.

Ejeren ejer tillige »Bække Møllegaard«, som har et Tilliggende af ca. 43 ha, men denne drives særskilt.

Bækkegaard har været Fæste under Hovedgaarden Hundsbæk, hvorfra den vistnok købtes under de store Landboreformer af Christen Pedersen Poder; efter hans Død ægtede Enken, Maren Hansdatter, senere Anders Jochumsen Lund, efter hvem Gaarden overtoges af Svigersønnen Jørg. Nielsen Legarth fra Ravnholt; han overdrog den i 1856 til Sønnen Andr. Marius Friis Legarth, efter hvis Død i 1894 den overtoges af Enken Dorthea L., f. Simonsen, og efter hende overtoges den Maj 1902 af Sønnen, den nuværende Ejer.

Til Gaarden hørte tidligere 31 ha Hede, af hvilken Halvdelen solgtes til S. Simonsen, Skovgaard i Lejrskov, og de to respektive Ejere tog derefter fat paa Hedens Tilplantning; disse 15,5 ha Plantage solgtes derefter i 1912, og desuden er der i 1930 yderligere solgt 7,7 ha Plantage; endvidere er der i Aarens Løb frasolgt ca. 2,5 ha til Byggegrunde, hvorved Gaarden har faaet sit nuværende Areal.

ASBØLGAARD, Lejrskov By og Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Magnus Nissen Hjort, Postfb. Lunderskov, nærmeste St. Ejstrup, Afst. godt $2\frac{1}{2}$ km og ca. 10 km til Kolding, Tlf. Lejrskov 34.

Matr.-Nr. 14a m. fl. af Lejrskov, samlet Areal 80 ha, deraf 72 Ager, 5,5 Eng, 1 Have og Gaardsplads og 1,5 ha Skrænter m. m., nu til Dels tilplantet, Hrtk. 9 Td. 3 Skp. o Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 68,000 Kr., Jordv. 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspendingsv.

Asbølgaard ligger 200 m Nord for Landevejen Kolding—Ribe ved Vejen, som herfra fører til Lejrskov Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, gennemskaaet af den nævnte Landevej, bestaar af god Sandmuld, overvejende paa Sand-, stedvis dog paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er Haardbundseng (tidligere Vandingseng); Arealet er nu drænet.

Jorden dyrkes i alm. Vækseldrift med lidt Frøavl af Rajgræs.

Kvægbesætningen, der bestaar af 33 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Asbølgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have, har Tag af Cementsten; den indeholder en god Lejlighed paa 7 Værelser. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er den østlige Sidelænge opført i 1904; den har muret Trimpel og Tag af Asbest og rummer Ko- og Svinestald; den vestlige Sidelænge, som ligger langs med Sognevejen, indeholder Vognport m. m., Værelser til Folkene og Hestestald, den er tækket med Straa ligesom den nordlige Længe, Laden. Desuden Nord for Laden en Hjelm med Tag af Pandeplader og Øst for Hovedbygningen og Gaarden en Bygning, der rummer Hønselus og forskelligt, den har Tag af Cementsten, samt en ny Svinestald, opført af Træ og tækket med Asbest. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden.

Asbølgaard er en gl. Slægtsgaard, som har været i Slægtens Besiddelse i alt Fald tilbage til omkring Begyndelsen af forrige Aarh. Den ejedes fra 1815 af Hans Olesen, efter hvem den i 1848 overtoges af Svigersønnen Søren Hansen Hjort; efter ham overtoges den i 1889 af Sønnen, den nuværende Ejer. For en Del Aar siden er der frasolgt godt 2 ha til en Nabo, og i de senere Aar er der afgivet godt én ha til Udvidelse af Amtsvejen.

BIRKELY, Vraa By, Lejrskov Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Laurits Terp-Hansen, Postfb. og nærmeste St. Korsvang, Afst. godt $\frac{1}{2}$ km og 11 km til Kolding, Tlf. Lejrskov 17.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Vraa, samlet Areal 71,5 ha, deraf 60 Ager, 10,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 7 Skp. 3 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 68,900 Kr., Jordv. 46,000 Kr.; Bygn. er fors. i »Vermund« for 49,925 Kr., Løvsøret i Vejle A. ældre Brandf. for 59,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Birkely ligger Syd-Sydøst for Korsvang St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Af Skoven er to Trediedele Løvskov, Resten bevokset med Naaletræer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; der avles Sukkerroer til Kolding Saftstation, desuden en Del Frø, og uden for Driften henligger 12 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 15 Kalig. og 75 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3600 kg aarlig, Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 175 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 350 Høns.

Birkely har grundmurede, ældre, velholdte Bygninger, overvejende tækket med Straa. Den hvidpudsede Hovedbygning ligger mod Øst til Haven; Gaarden er aaben mod Syd mod Indkørslen. Af Avlsbygningerne er der Lade og Hestestald i Længen mod Vest over for Hovedbygningen; denne er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Nord, Kostalden, der har Tag af Cementsten, og fra den østlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Nord; fra den vestlige Gavl af Kostalden udgaar endvidere en Længe mod Vest, en Lade med Tag af Cementsten, og fra den nordlige Ende af Hovedbygningen en Længe (en tidligere Mejeribygning), som nu er indrettet til Fodermesterbolig og Svinestald; desuden Sydvest for Gaarden et Hønsehus, en Halvtagsbygning, tækket med Pandeplader.

Birkely ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Jens Jensen, efter hvem den i 1848 overtoges af Sønnen Peder Jensen; han solgte den i 1878 til Peder Mikkelsen, der i 1918 solgte den til Ejendomshandlere; disse solgte den kort efter til P. Rasmussen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1924.

BRANDSMADGAARD, Ferup By, Lejrskov Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Laurits Thuesen Schultz, Postfb. og nærmeste St. Ferup, Afst. 1 km og 8 km til Kolding, Tlf. Højrup-Ferup 20.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Ferup og 2c af Højrup, samlet Areal 71 ha, deraf 59,8 Ager, 2,5 Eng, 7,7 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 10 Td. 1 Skp. 3 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 86,700 Kr. (95,000), Jordv. 56,000 Kr. (61,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Brandsmadgaard ligger sydligst i Ferup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger ca. 2 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er merglet i 1910. Engen er af god Bonitet (Dyndjord); af Skoven er Halvdelen bevokset med Løvtræer, Resten med Naaletræer.

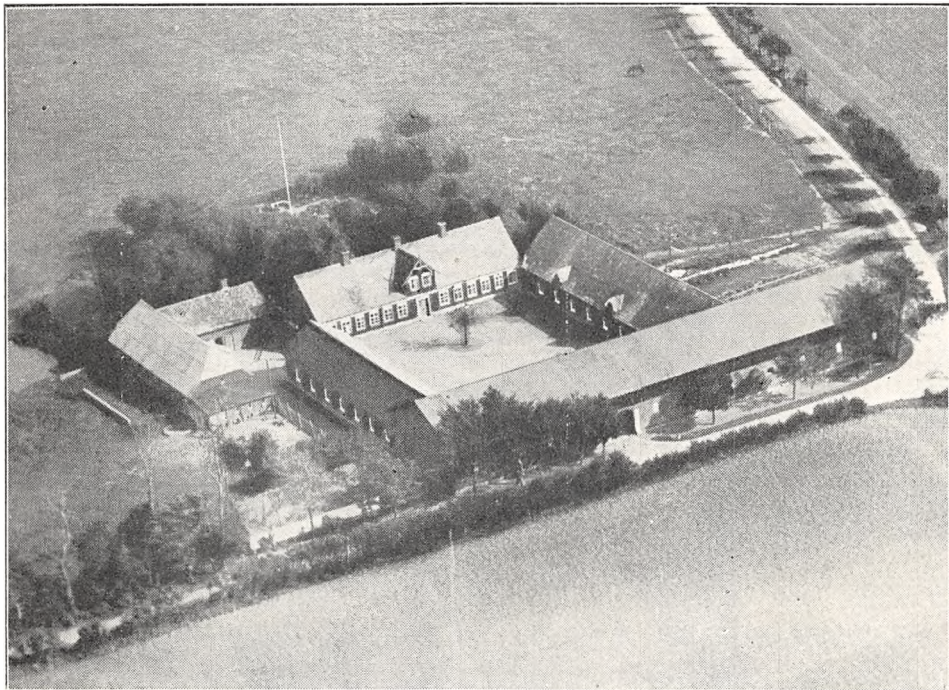
Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Havre, 2. Kaaeroer, 3. Byg, 4. Blandsæd, 5. Runkelroer, 6. Havre, 7.—8. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger ca. 5,5 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 12 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3320 kg med 4,08 pCt. Fedt og knap 168 kg Smør, Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er

tidligere leveret 180—190 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 106 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Brandsmadgaard har grundmurede store, gode Bygninger, ombygget og opført i 1890'erne. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, har Frontspids mod Vest til Gaarden og Skifertag; den rummer en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avslænger har de 2 Sidelænger muret Trimpel; den nordlige, som har Tag af Pandplader, rummer Værelser til Folkene og Hestestald og den sydlige Kostald; denne har Tag af Cementsten ligesom Ladelængen mod Vest, der har høj Trætrimpel samt Gennemkørselsport fra Sognevejen. Desuden Nord for Gaarden en Længe, tækket med Cementsten, den rummer Redskaber og Maskiner, og Øst for denne en Svinestald med Tag af Pandplader; til den vestlige Gavlf af denne er tilbygget et Hønsehus som Halvtagsbygning, og fra den østlige Ende af Svinestalden udgaar en mindre Sidelænge mod

Brandsmadgaard.

Syd, tækket med Cementsten, den rummer Værelser og Vognport. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen.

Brandsmadgaard er en Slægtsgaard, som i første Halvdel af forrige Aarh. ejedes af Hans Carl Thuesen, efter hvem den overtoges af Sønnen Laur. Thuesen; efter ham overtoges den omkring 1840 af L. Lauridsen Thuesen, efter hvem den i 1883 overtoges af Sønnen Laur. Thuesen; efter ham overtoges den i 1891 af Broderen Carl Thuesen, der i 1893 overdrog den til sin Svoger Hans Hansen Schultz; ved hans Død i 1921 overtoges den af Enken, Fru Maren L. Schultz, f. Thuesen, efter hvem den i 1926 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer; han har frasolgt 3 ha til en Nabo.

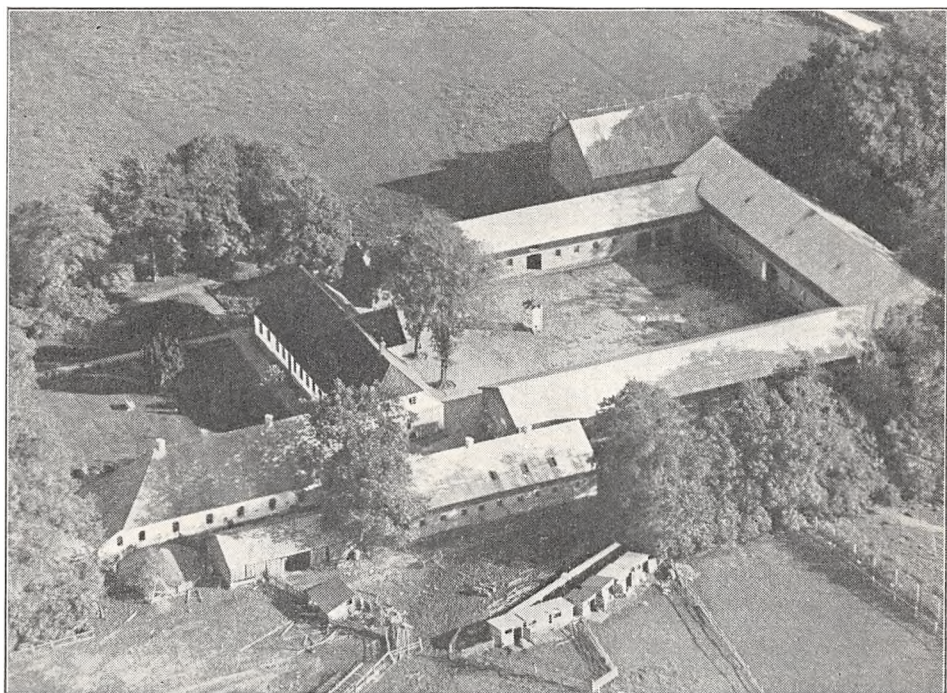
FERUPGAARD, Ferup By, Lejrskov Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Olav Rasmussen, Postfb. og nærmeste St. Ferup, Afst. knap 1 km og ca. 8½ km til Kolding, Tlf. Højrup-Ferup 3.

Matr.-Nr. 10a m. fl. af Ferup og 3b af Højrup, samlet Areal 119,6 ha, deraf 94 Ager, 22 Skov, 2 Mose m. m. og 1,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 12 Td. 6 Skp. 1 Fdk. ¾ Alb.; Ejdkv. 118,000 Kr. (125,000), Jordv. 78,900 Kr. (85,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 88.000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Ferupgaard ligger i den vestlige Side af Ferup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, stedvis dog let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1926—27. Skoven er af god Bonitet, Halvdelen bevokset med Bøg, Resten med Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 60 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50—60 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre

Ferupgaard.

og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 229 kg aarlig, Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 600 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 170 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Ferupgaard har grundmurede gode, overvejende hvidpudsede Bygninger, delvis opført omkring 1860. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store gl. Have, har Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegtag; den indeholder en god Lejlighed paa ca. 10 Værelser. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Trimpel af Træ og Tag af Pandeplader, er der Værelser til Medhjælpere og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd, denne har Gennemkørselsport fra Sognevejen. Desuden Øst for Gaarden en Trælade med Tag af Cementsten, Vest for en Ungkvægstald med Trætrimpel og Tag af Pandeplader og til den nordlige Ende af denne en Træbygning, der rummer Redskaber og Maskiner; denne har Tag af Cementsten ligesom en Svinestald, der fra den vestlige Gavl af Hovedbygningen udgaar fra denne som en Sidelænge mod Nord. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i begge Kvægstaldene, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Ferupgaard overtoges sidst i 1800'erne af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, som i 1899

solgte den for 100,000 Kr. til A. Ammitzbøl, Postgaarden ved Aalborg; senere overtoges den atter af Kreditforeningen, der i 1902 solgte den for 105,000 Kr. til N. Bengtson, Sandholm; atter overtoges den af Kreditforeningen, som i 1904 solgte den for 83,000 Kr. til Henr. Thulesen, der i 1905 solgte den til K. A. Rudolf Møller; han solgte den i Slutningen af 1915 til Ejendoms-handlere, som frasolgte ca. 4 ha til Højrupgaard, og af disse købte den nuværende Ejer Ferupgaard i 1916 med Besætn. og Høst for 218,000 Kr.

TOFTVANG, Ferup By, Lejrskov Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Aksel Roed, Postfb. og nærmeste St. Ferup, Afst. $\frac{1}{2}$ km og $8\frac{1}{2}$ km til Kolding, Tlf. Højrup-Ferup 2.

Matr.-Nr. 8a m. fl. af Ferup, samlet Areal 99 ha, deraf 74 Ager, 24 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 5 Skp. 0 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 98,000 Kr. (108,000), Jordv. 64,400 Kr. (70,600); Bygn. er fors. i Landbygning. Brandf. for 90,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Toftvang ligger i den nordlige Side af Ferup By; Jorderne er ikke samlet, men ligger godt for Gaardens Drift, Skoven og en Græsflæde i denne ligger godt 1 km fra Ejendommen; Jorden er god Lømmuld paa Lerunderlag, en mindre Del er dog Sandmuld. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar dels kalket, dels merglet. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af lidt Frø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 90 Sække Superf., 40 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, Køerne græsser i Løsdrift; der græsses aarlig ca. 50 Kreaturer, som indkøbes, ellers fornyes Besætningen overvejende ved eget Tillæg; Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 100 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Toftvang har grundmurede gode Bygninger, opført omkring 1880. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, har en lav Frontspids mod Vest til Gaarden samt Skifertag; den indeholder en god Beboelse paa 10 Værelser. Af Avlsbygningerne, som overvejende har Tag af Pandeplader, er der Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den sydlige Sidelængde, som mod Syd har Tag af Cementtagsten, Kostald i den nordlige, der fra den østlige Ende har en kort Sidelængde mod Nord, som rummer Kalvestald, og fra den vestlige Ende en kort Udbygning (Halvtag), der indeholder Roehus, og til dette er der igen i Vest og Nord tilbygget en Vinkelbygning til Redskaber og Maskiner. Den vestlige Længde af de 3 sammenbyggede Avlslængder rummer Lade, denne har Gennemkørselsport fra Sognevejen; desuden Nord for Hovedbygningen en Vinkelbygning, af hvilken den ene Længde, der har Skifertag, rummer Vadskehus m. m., den anden (i Retningen Øst-Vest), som er tækket med Cementtagsten, indeholder Svinestald. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Toftvang ejedes i Slutningen af det 18de Aarh. inden for Slægten Schelde, der formodentlig har købt den i 1765, da Kronen ved Auktion solgte Fæstegodset (i Anst Hrd.), som havde hørt under det tidligere Koldinghus Rytterdistrikt (se Indledningen). I 1821 overdrog Jens Schelde den til sin Svigersøn Niels Sandager Poulsen, efter hvem den i 1875 overtoges af Svigersønnen Hans Johnsen Roed. Efter ham overtoges den i 1912 af Sønnen, den nuværende Ejer, som havde haft Gaarden i Forpagtning. Ejendommen var da paa 114 ha, men der er siden frasolgt omkring 15 ha, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse.

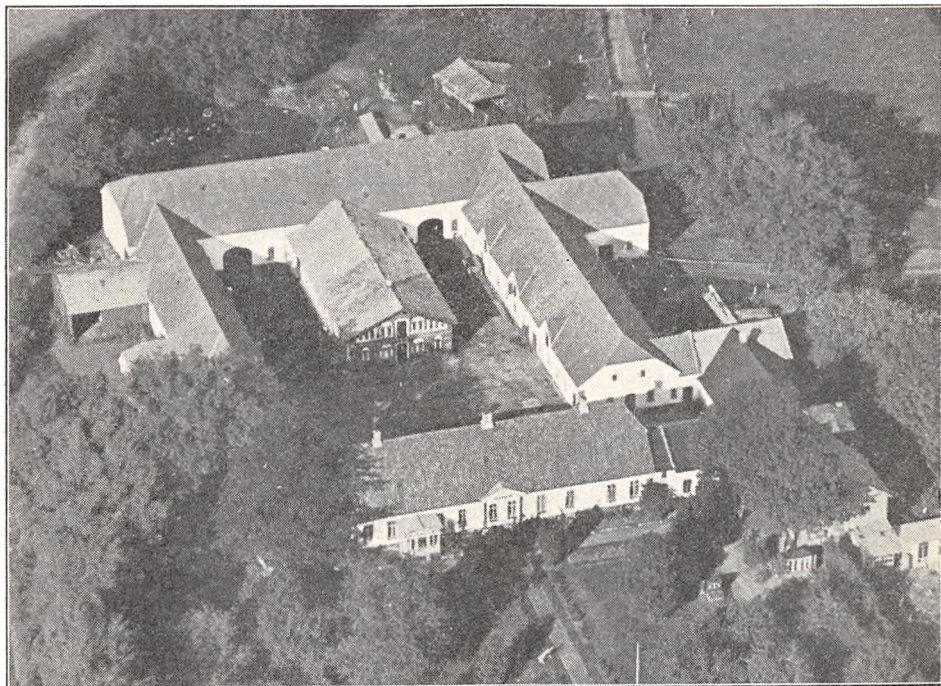
HØJRUPGAARD, Højrup By, Lejrskov Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. V. Kirketerp-Møller, Postfb. og nærmeste St. Ejstrup, Afst. 2 km og 9 km til Kolding, Tlf. Højrup-Ferup 1.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Højrup og 10k m. fl. af Ferup, samlet Areal 90,5 ha, deraf 78,5 Ager, 8,5 Eng og Græsningsjord, 2,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk.

11 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 101,800 Kr. (112,000), Jordv. 64,900 Kr. (70,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 106,000 Kr., Løsøret i »Danmark« for 111,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Højrupgaard ligger i den nordlige Side af Højrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger i nogen Afstand fra denne, bestaar af god Ler-muld paa Lerunderlag. Terrænet er overvejende jævnt, 16 ha dog en Del kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1924. Engen er dels Haardbundseng, dels Brunjord, Skovens Bevoksning Løvtræer.

Jorden dyrkes i fri Drift med Avl af en Del Roefrø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 80 Kalig. og 150 Sække Kvælstofg.

Højrupgaard.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 34 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig med 178 kg Smør, Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 3 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Gaarden har siden 1896 haft Avlscenter for Svin af Yorkshire-Race; Besætningen er for Tiden 12 Tillægssøer og en Orne; Gaarden har Kort til 112 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Højrupgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, har lukket Veranda til denne, lav Frontspids til begge Sider og Tegltag; den er opført i 1864 efter en Brand, er siden restaureret, og den rummer en stor køn Lejlighed. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som har muret Trimpel og Tag af Cementsten, blev oprindeligt opført i 1864, da Gaardens Bygninger brændte under en Indkvartering, men er siden dels fornyet, dels restaureret og ombygget, dels udvidet; af Længerne er der Værelser til Medhjælpere, Hestestald, der er udvidet i en Sidelænge mod Vest, samt Garage i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, som er udvidet i en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Nord; til Sydsiden af denne er der ind mod Gaarden opført en Tilbygning, der rummer Kalve- og Svine-stald, og til Vestsiden af Hestestaldlængen er der udfor Garagen opført en Tilbygning af Træ

til Redskaber og Maskiner. Desuden Øst for Gaarden og Hovedbygningen en Længe, som rummer Svinestald samt Gennemkørselsport; denne Længe er ved en kort Mellembygning forbundet med den sydlige Ende af Kostalden samt med den østlige Gavl af Hovedbygningen ved en Mellemlænge, som rummer Bryggers. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Højrupgaard ejedes i forrige Aarh. af Laurids Poulsen Terkelsen, hvis Slægt havde ejet den i flere Slægtled; paa Auktion over hans Konkursbo i Juli 1887 overtoges Gaarden af Prpt. Holdt og Kbmd. Haas, der samme Aar solgte den med 67 ha, ca. 9 Td. Hrtk. og gode Bygninger for 60,000 Kr. til Landbrugskandidat, senere Branddirektør Rasm. Rasmussen; han, der senere blev en kendt Mand inden for vort Mejeribrug, navnlig i Jylland, var ved Aarhundredskiftet sammen med andre en ivrig Forkæmper for at faa indført et nationalt Mærke for vort Smør paa det udenlandske Marked (Danske Mejeriers Smørmærkeforening, som stiftedes i 1900), og saa vidt vides var det Rasmussen, der foreslog at benytte det nu anvendte og kendte Mærke: de to sammenslyngede Lurer; han øgede Gaardens Areal og Hrtk. ved Tilkøb af Jord, saaledes ca. 10 ha fra Stenvad Mølle og i 1916 ca. 4 ha fra Ferupgaard. Ved hans Død i April 1935 overtoges Gaarden af Arvingerne, der Juni 1935 solgte den til den nuværende Ejer.

HØJRUP OVERGAARD, Højrup By, Lejrskov Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer J. P. Sams, Postfb. og nærmeste St. Ejstrup, Afst. 2½ km og ca. 9 km til Kolding, Tlf. Højrup-Ferup 54.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Højrup, samlet Areal 55,2 ha, deraf 54 Ager og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 6 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdkv. 50,500 Kr., Jordv. 27,300 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr., Løsoret i Vejle A. ældre Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Højrup Overgaard ligger i Højrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld, overvejende paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1923—30.

Jorden dyrkes dels i en 8 Marks, dels i en 4 Marks Drift, Sædsrifterne er følgende: I 1. Havre, 2. Kaaeroer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Runkelroer, 6. Byg, 7.—8. Kløver og Græs. II 1. Rug, 2. Kartoffler, 3. Havre, 4. Kartoffler. Uden for Driften henligger 10 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 60 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ung kreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Der er tidligere leveret indtil 350 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 85 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Højrup Overgaard har et ældre straatækt Stuehus af Bindingsværk, opført i 1904; det ligger mod Syd til Haven og indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er store og gode, er der Vognport, Indkørselsport fra Alléen ud til Sognevejen og Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, den har muret Trimpel og er tækket med Tagpap ligesom Ladelængen mod Nord; den vestlige Sidelænge, Kostalden, har Trætrimpel og Tag af Pandeplader; fra den sydlige Ende af denne udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Vest, denne, der har Trætrimpel, er tækket med Tagpap ligesom et Møddinghus Vest for Kostalden. Desuden Vest for Stuehuset en Bygning med Tag af Cementsten, en tidligere Svinestald, som nu rummer Brænde m. m., og Syd for denne et Hønseshus, opført af Træ og bygget som Halvtag. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestald, og der hører et Hus til Ejendommen; Gaarden ligger ret højt.

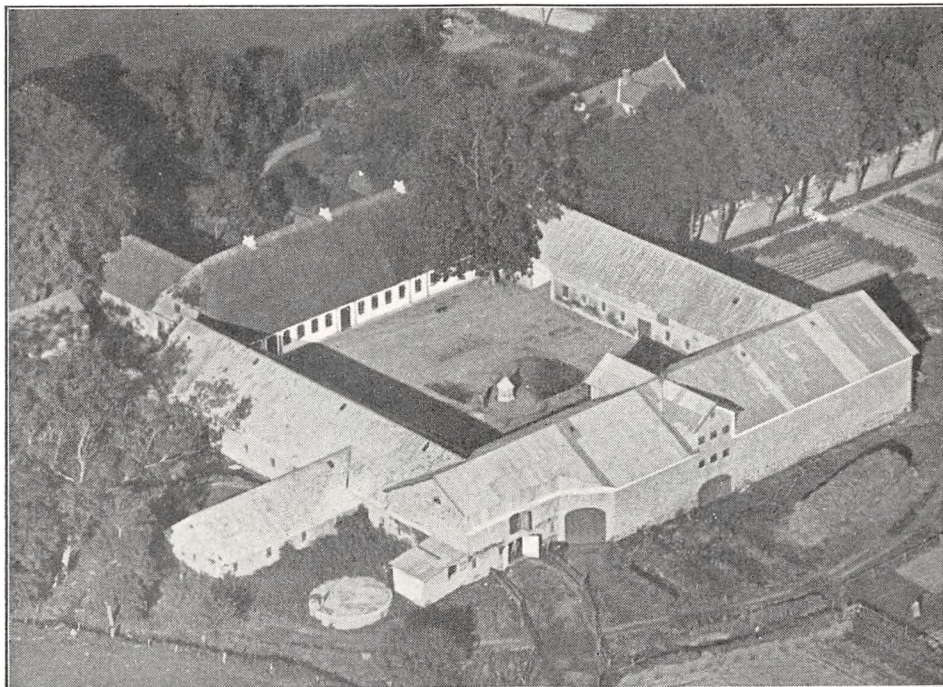
Højrup Overgaard har ligesom de øvrige oprindelige Fæstegaarde i Anst Hrd. hørt under Koldinghvs Rytterdistrikt (se Indledningen), hvorfra den købtes til fri Ejendom ved Auktion i 1765. I første Halvdel af forrige Aarh. ejedes den af Thule Lynggaard og fra 1841 af Kancelliråd, Sagfører Kragelund i Kolding; han solgte den i 1843 til Hans Hansen fra Fyn, der i 1891 skødede den til Jes Hansen (dennes Hustrus Mormoder havde i sit andet Ægteskab været gift med forannævnte Hans Hansen); Jes Hansen tilkøbte under Verdenskrigen 4,5 ha, og efter ham overtoges Gaarden i 1929 af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

NØRUPGAARD, Vraa By, Lejrskov Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Jens Jørgensen Schelde, Postfb. og nærmeste St. Korsvang, Afst. 300 m og godt 11 km til Kolding, Tlf. Lejrskov 18.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Vraa og 5b m. fl. af Uhre, samlet Areal 92,1 ha, deraf 78,9 Ager, 0,5 Eng, 11,5 Skov og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 13 Td. 4 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 105,000 Kr. (116,000), Jordv. 69,100 Kr. (74,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 97,400 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Nørupgaard ligger 300 m Syd for Korsvang St.; Jorderne, der ligger godt for Gaardens Drift, men dog ikke helt samlet, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merg-

Nørupgaard.

let fra ældre Tid og kalket i 1917—18. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig 70—80 Sække Superf., 40 Kalig. og 40—50 Sække Kvælstofg.

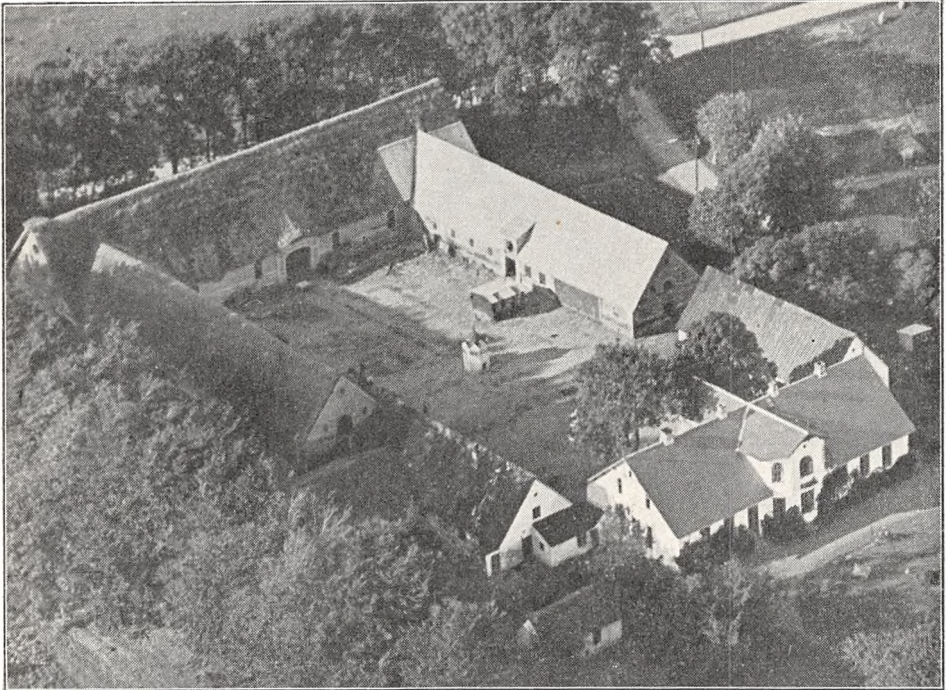
Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 30—40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 jyske Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 5 Følhopper, og der tillægges ca. 3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 110 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Nørupgaard har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den gl. Have, er opført i 1847 og tækket med Straa; den rummer en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har muret Trimpel og overvejende Tag af Cementsten, er den østlige Sidelænge ombygget i 1916; den rummer Værelser til Medhjælper, Hestestald samt Gennemkørselsport fra Alléen, der fører ud til Sognevejen; den vestlige Sidelænge, som er opført i

1914, rummer Kostald, der er udvidet i en Sidelænge mod Vest til Ungkvæget, og Gennemkørselsport; den sydlige Længe, Laden, som har Tag af Pandeplader, er opført i 1924. Desuden Vest for Gaarden en straaetkt Svinestald, 2 Længer, sammenbygget i Vinkel, samt et Hønsehus og Øst for Hovedbygningen i Haven Nord for Alléen et Hus med svungne Gavle, Skifertag og Kvist mod Syd, en tidligere Aftægtsbolig, der nu beboes af Fodermesteren; desuden udgaar der mod Nord fra den vestlige Ende af Hovedbygningen en straaetkt Sidelænge, den tidligere Mejeribygning, som nu benyttes til Brændsel m. m. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Kostalden.

Nørupgaard er en gl. Slægtsgaard, som har været i Slægtens Besiddelse i over 130 Aar, sandsynligvis helt tilbage til 1765 (se »Toftvang« i Ferup samt Indledningen); den ejedes i forrige Aarh. af Jens Jørgensen Schelde, efter hvem den i 1865 overtoges af Sønnen Chr. Schelde; efter hans Død senere overtoges den af Enken, Fru Lovise Schelde, efter hvem den i 1899 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

Sandholm.

SANDHOLM, Vraa By, Lejrskov Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Marinus P. Iversen, Postfb. og nærmeste St. Korsvang, Afst. 1 km og 10½ km til Kolding, Tlf. Lejrskov 10.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Vraa, 15b af Lejrskov og 2b m. fl. af Højrup, samlet Areal 92,1 ha, deraf 79 Ager, 5,5 Eng, 6,5 Skov og 1,1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 81,200 Kr. (94,000), Jordv. 54,700 Kr. (62,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Sandholm ligger 1 km Syd for Korsvang St. ved den offentlige Vej i Retning af Højrup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger ca. 4 km fra denne, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er stærkt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1925—28. Engen er af god Bonitet (dyndblandet Jord), Skovens Bevoksning overvejende Naaletræer, dog med en Del Løvtræer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; der avles Sukkerroer til Kolding Saftstation, desuden en Del Frø, og uden for Driften henligger ca. 16 ha med vedvarende Græs.

Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 85 Sække Superf., 25 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3447 kg med 3,67 pCt. Fedt og 141 kg Smør, Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns, 100 Ænder og 70 Gæs; der sælges aarlig flere Tusinde daggamle Kyllinger (Krydsning af hvide Italienerne og R. I. R.)

Sandholm har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den gl. Have (ikke helt solret), bestaar af en Hoved- eller Midterfløj, som har gennemgaaende Frontspids med Karnap til begge Sider og Skifertag; den indeholder en god Lejlighed; til Hovedbygningen slutter sig 2 fritliggende Sidelænger mod Nord, tækket med Tagpap; af disse er der Rugeanlæg i den østlige og Værelser i den vestlige, fra hvis nordlige Ende en Svinstald udgaar som en Sidelænge mod Vest; denne er ligeledes tækket med Tagpap. Gaarden ligger højt og kønt.

Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som overvejende har Straatag, er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Lade i Længen mod Nord og Hestestald og Vognport i den østlige langs Sognevejen; denne Længe har Tag af Pandeplader ligesom en Bygning Øst for Gaarden og Sognevejen; denne, der er opført af Træ, indeholder Redskabs- og Maskinrum samt Hønsehus; desuden Sydvest for Gaarden et straatækt Hønsehus. Der er ildfast Loft i Kostalden, dels af murede Hvælvinger paa Træbjælker, dels af Beton, og der hører et Hus til Ejendommen.

Sandholm, der er Gaardens oprindelige Navn, blev af en senere Ejer kaldet »Margretesminde«, men den har nu faaet sit gl. Navn igen. Den ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Sognefoged Ole Jensen Bjerg, som ca. 1870 udflyttede den fra Vraa By til dens nuværende Plads; han solgte den i 1890 for 80,000 Kr. til Mejeriejer C. F. Clausen fra Als, der afhændede den til N. Bengtson; han solgte den i 1902 med Besætn. og Invt. for 95,200 Kr. til Rentier Petersen, Kbhvn., som afhændede den til Rich. Edv. Terndrup. I 1907 solgte han den for 80,000 Kr. til H. v. Holstein-Rathlou, der gav Gaarden Navnet Margretesminde. Senere overtoges den af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, som i 1910 solgte den for 63,000 Kr. til Sagfører Oldager og Overretssagfører Vium. Senere kom Gaarden til P. Madsen, der i 1918 solgte den til V. A. Dahl; han overdrog den i 1923 til Sønnen Magnus Dahl, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1925.

SKOVDALGAARD, Lejrskov By og Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jens Knudsen Buch, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 4½ km og 11½ km til Kolding, Tlf. Lejrskov 9.

Matr.-Nr. 8a m. fl. af Lejrskov, samlet Areal 75,6 ha, deraf 71,3 Ager, 3,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 72,500 Kr. (78,000), Jordv. 48,200 Kr. (52,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 52,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Skovdalgaard ligger Sydvest for Lejrskov By med Indkørsel fra Vejen mellem Byen og Landevejen Kolding—Ribe; af Jorderne er Halvdelen samlet ved Gaarden, Resten ligger 1—2½ km fra denne; Jorden er dels Lermuld, paa Lerunderlag, dels Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er tidligere merglet og nymerglet i 1924. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl, for Tiden af Rødkløver og Kommen, foruden at der dyrkes et Areal med Hør; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 33 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 142 kg aarlig, Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 9 Tillægssøer; der er tidligere leveret 120—130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Skovdalgaard har grundmurede ældre, men gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne gl. Have, har aaben Veranda til denne, gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder en god Lejlighed paa 9 Værelser. Af de 3 sammenbyggede Avislænger, som er tækket med Straa, er der Garage og Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den sydlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den nordlige og Lade i Længen mod Vest; desuden Vest for Laden en Hjelms med Tag af Pandeplader og Nord for denne et Redskabs- og Maskinhus, tækket med Cementsten. Endvidere Nord for Gaarden en Svinestald, opført af Træ og tækket med Asbest, samt Nord for Hovedbygningen en mindre Bygning med muret Trimpel og Tag af Cementsten, den indeholder Magasin og Hønsehus. Der hører 2 Huse til Ejendommen.

Skovdalgaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Henrik Ejler, efter hvem den i 1866 overtoges af Svigersønnen Peder Nielsen; efter ham overtoges den i 1896 af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

Ved Udstykningen af Nabogaarden »Erstgaard« blev der fra denne i 1916 tilkøbt et Areal paa ca. 10 ha, hvorved Skovdalgaard fik sit nuværende Areal.

SKOVGAARD, Lejrskov By og Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejerinde Enkefru Margrethe Hellesø, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 4 km og godt 12 km til Kolding, Tlf. Lejrskov 20.

Matr.-Nr. 11a m. fl. af Lejrskov, samlet Areal 70 ha, deraf 64 Ager, 1,5 Eng, 3,3 Skov og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 1 Skp. 3 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 65,000 Kr., Jordv. 41,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 61,600 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Skovgaard ligger Sydvest for Lejrskov By og har Indkørsel fra Landevejen Kolding—Ribe; af Jorderne er Agermarken samlet ved Gaarden, Engen ligger 2—3 km og Skoven 5 km fra denne; 35 ha er Lermuld paa Lerunderlag og 29 ha Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1925. Engen er af god Bonitet (Dyndjord), Skovens Bevoksning overvejende Løvtræer.

Gaarden drives af Ejerinden med Sønnen Simon Hellesø som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 25 Kalig. og 60 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig med 170 kg Smør, Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 96 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

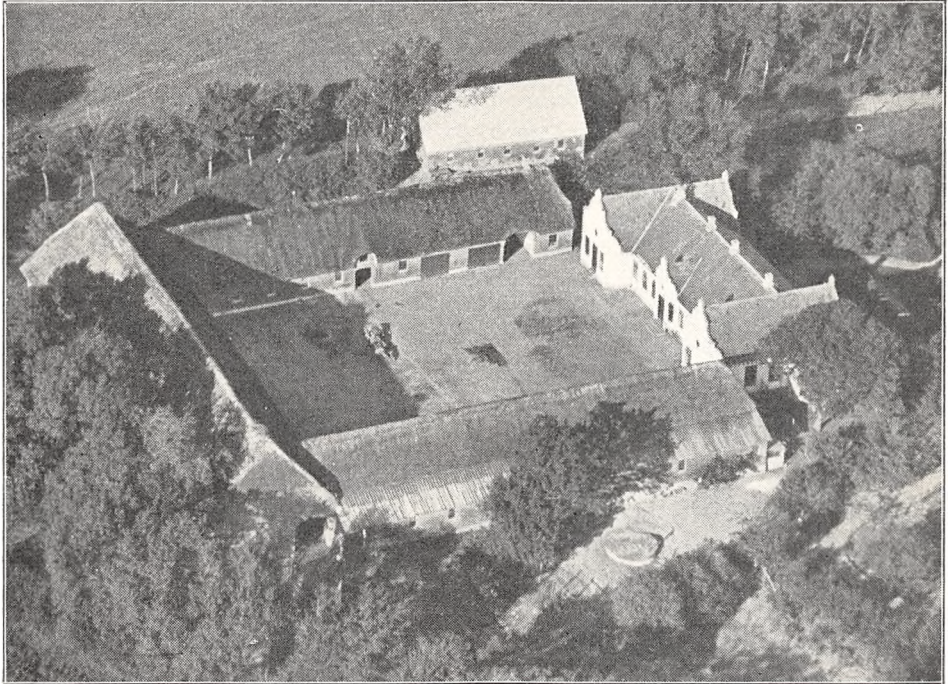
Skovgaard har grundmurede gode Bygninger, opført efter en Brand i 1870. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, bestaar af en Midterfløj med 2 smaa Sidefløje mod Nord; den er tækket med Tagpap, dog med Tegl mod Syd til Haven, og den indeholder en god Lejlighed. Af Avlsbygningerne, som ligger frit, er den vestlige Sidelænge tækket med Cementsten, den indeholder Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald; den østlige Sidelænge, Kostalden, har Tag af Pandeplader ligesom Ladelængen mod Nord, der ved den vestlige Ende er udvidet med en kort Sidelænge mod Nord; desuden Nord for Gaarden en Svinestald med Tag af Cementsten. Der hører et Hus til Ejendommen.

Skovgaard ejedes i forrige Aarh., fra 1854, af Lange Thomsen, efter hvem den i 1888 overtoges af A. P. Chr. Petersen; han solgte den i 1898 med Besætn. og Invnt. for 48,000 Kr. til Simon Simonsen, Jensgaard, efter hvem den i 1916 overtoges af Svigersønnen Kristian Hellesø; ved hans Død i 1928 overtoges den af Enken, Fru Margr. Hellesø, f. Simonsen, den nuværende Ejerinde.

VANGGAARD, Lejrskov By og Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer M. H. Bech, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 5 km og 12 km til Kolding, Tlf. Lejrskov 3.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Lejrskov, samlet Areal 92,9 ha, deraf 89 Ager, 2,5 Skov og 1,4 Have og Gaardsplads, Hrtk. 13 Td. 4 Skp. o Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 93,500 Kr. (109,000), Jordv. 62,000 Kr. (67,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Vanggaard ligger i Lejrskov By; af Jorderne, der ligger lidt adskilt, men godt for Gaardens Drift, er ca. 64 ha Lermuld paa Lerunderlag og 25 ha Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er

Vanggaard.

drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet. Skovens Bevoksning er blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Højrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 105 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Vanggaard har grundmurede Bygninger, af hvilke Avlsbygningerne er ældre. Den hvidpudsede skifertækte Hovedbygning, der ligger mod Øst til den store Have, bestaar af en Midterfløj, som over Indgangen har en lav Frontspids mod Vest til Gaarden samt ved hver Ende en gennemgaaende Tværføj med svungne gotiske Gavle; den er opført i 1870 og rummer en stor Lejlighed paa 11 Værelser. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som overvejende er tækket med Straa, er der Værelser til Folkene, Gennemkørselsport ud mod Sognevejen, Vognport og Hestestald i den nordlige Sidelænge, der har Tag af Pukkelplader mod Nord, Kostald i den sydlige, som i hele sin Længde har en Udvidelse mod Syd, tækket med Pandeplader, og Lade i Længen mod Vest; desuden Nord for Gaarden og Sognevejen en Svinestald med Tag af Asbest samt et Hønseshus, en Halvtagsbygning af Træ med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jern-

bjælker i Svinestalden, eget Vandværk til Staldene med Vand, som kommer ved Tryk, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Vanggaard var i forrige Aarh. en Slægtsgaard inden for Slægten Buch; den ejedes fra 1843 af Niels Hansen Buch, som havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham overtoges den i 1802 af Sønnen Hans Jensen Buch, efter hvis Død den overtoges af Enken; hun solgte den i 1906 med 97 ha, godt 14 Td. Hrtk., Besætn. og Invt. for 104,000 Kr. til Jørg. Boesen, der samme Aar solgte den til den nuværende Ejer, som var en Svigersøn af den tidligere afdøde Ejer Hans J. Buch.

Ved Magelæg i de senere Aar er Gaardens Jorder blevet mere samlet, men samtidig er Arealet blevet godt 4 ha mindre.

ERSTGAARD, der nu er fuldstændig udstykket, laa i den nordvestlige Side af Lejrskov By ved Vejen efter Egholt, Afst. 5 km fra Lunderskov St. og 12 km fra Kolding.

Gaarden, som havde Matr.-Nr. 6a af Lejrskov, var paa 103 ha med godt 11 Td. Hrtk.; af Arealet var 89,5 ha Ager, 8,5 Eng, 3,5 Skov, 0,7 Mose og 0,8 ha Have og Gaardsplads.

Erstgaard solgtes ved Auktion i 1767 over Godset under det tidligere Koldinghus Rytterdistrikt til Hans Nielsen, efter hvem den senere overtoges af Iver Christensen; fra ham kom Gaarden i 1793 til Skolelærer Carsten Sørensen Bruun (en Svigersøn af forannævnte Hans Nielsen), som afstod den til sin Svigersøn Adrian Iversen fra Vester Gesten; efter hans Død ægtede Enken senere, i 1843, Niels Madsen fra Vester Gesten, efter hvem Gaarden i 1872 overtoges af Sønnen Mads Adrian Nielsen, der i 1907 solgte den til Niels Vanned Høyer paa nær ca. 5 ha, paa hvilke han opførte Bygninger til en Ejendom, »Erstvang«. Høyer, der tidligere havde haft en Ejendom i Ny Syd Wales i Australien, opførte senere, i 1912, Bygninger paa et Areal af 12,7 ha, som han frasolgte; i 1914 frasolgte han 19 ha, ligeledes til en ny selvstændig Ejendom, og omtrent samtidig frasolgte han et Stykke Eng paa ca. 1 ha. I 1915 solgte Høyer derefter Erstgaard til et Konsortium (Chr. Rathmann m. fl.), der i 1915—16 fuldstændig udstykkede Gaarden ved at afhænde større og mindre Parceller til Naboer (se f. Eks. Skovdalggaard). Avlsbygningerne blev nedrevet, og den grundmurede Hovedbygning (opført i 1864) med godt 0,5 ha Have og Gaardsplads solgtes til Beboelse.

JORDRUPGAARD, Jordrup By og Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. E. Brødsgaard, Postfb. og nærmeste St. Jordrup, Afst. 1 km og godt 15 km til Kolding, Tlf. Jordrup 2.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Jordrup, samlet Areal 127,2 ha, deraf 99 Ager, 4,2 Eng, 22 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 13 Td. 6 Skp. 3 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 120,200 Kr., Jordv. 77,400 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Jordrupgaard ligger i den østlige Side af Jordrup By; af Jorderne ligger 87 ha samlet, 16,5 ha Ager ligger lidt fraskilt, og Skoven ligger 3 km fra Gaarden; Jorden er lidt uensartet, de 16,5 ha Ager er stærk Lerjord, Resten god Muldjord, Underlaget er Ler og sandblandet Ler. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1925. Engen er lav humusblandet Jord, drænet og kultiveret. Skovens Bevoksning er overvejende Gran, dog med en Del Bøg.

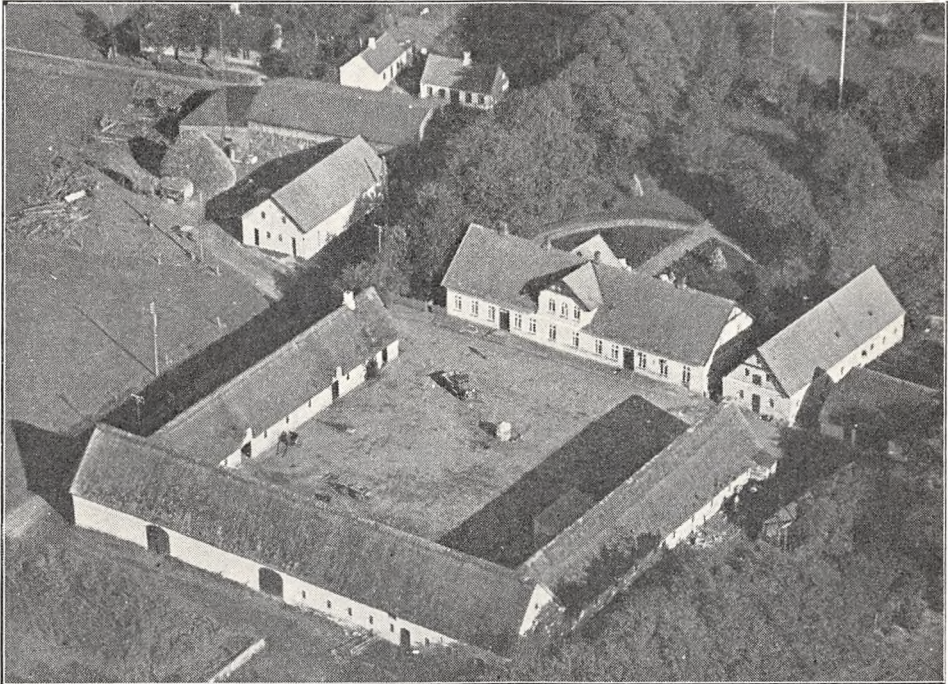
Gaarden er fra 1. Oktober 1936 bortforpagtet til Ejerens Søn Holger Brødsgaard; Jorden dyrkes i fri Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 25 Kalig. og 100 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 55 Malkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og renses nu for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 135 kg aarlig, der malkes med Maskine (Manus), og Mælken leveres til Jordrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 500 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 146 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Jordrupgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den store, kønne gl. Have, har Veranda med Altan til denne, Frontspids til begge Sider og Tag af Cementsten; den rummer en stor god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Straa, er der Værelser til Medhjælpere og Hestestald i den nordlige Sidelænge, Kostald i den sydlige og Lade i Længen mod Vest; desuden Syd for Hovedbygningen en Svinestald, tækket med Cementsten, Syd for denne en straatækt Længe, der rummer Garage, Tørve- og Hønhæhus, og Syd for Kostalden et Hus til Brændsel, opført af Træ tækket med Tagpap. Endvidere Nord for Gaarden og Sognevejen en Magasinbygning, tækket med Cementsten, samt en Hjem, tækket med Tagpap, og til den nordlige Ende af denne en Halvtagsbygning til Redskaber og Maskiner. Der er ildfast Loft af murede Hvælvinger paa Træbjælker i alle Stalde, Selvfodringsapparat i Hestestalden, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Jordrupgaard.

I 1912 tilkøbtes en mindre Gaard, »Bygaarden«, paa 18,8 ha; dennes Stuehus anvendes nu til Daglejebolig og Avlsbygningerne til Svinestald. Til Gaarden hører desuden en mindre Gaard, »Kærgaard«, men denne agtes nu frasolgt. Endvidere hører til Ejendommen Cikorietørreriet »Jylland«.

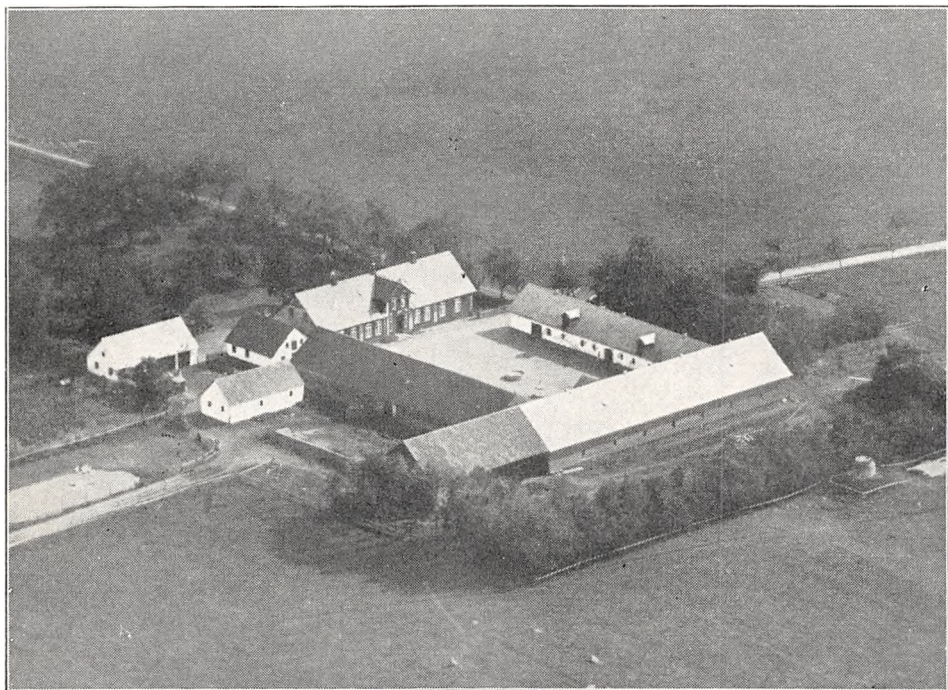
Jordrupgaard er en gl. Slægtsgaard, der har været i Slægtens Eje i over 125 Aar; den ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Kmr. Mads R. Brødsgaard, efter hvis Død i 1864 den overtoges af Sønnen, senere Lanivæsenkommisær, Justitsrd. Claus M. Brødsgaard; han overdrog den i 1906 til Sønnen, den nuværende Ejer, der som foran nævnt har forpagtet den bort til en Søn fra Okt. 1936.

LYSHOLT, Jordrup By og Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer H. Rostgaard Andersen, Postfb. og nærmeste St. Jordrup, Afst. ca. 2 km og 16 km til Kolding, Tlf. Jordrup 8.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Jordrup, samlet Areal 98,2 ha, deraf 75 Ager, 5,5 Eng, 16,5 Skov og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 1 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 89,200 Kr. (98,000), Jordv. 55,200 Kr. (59,000); Bygn. er fors. i »Vermund« for 60,000 Kr., Løsøret i Jydsk Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Lysholt ligger godt $\frac{1}{2}$ km Nord for Jordrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen og Skoven, som ligger ca. 1 km fra denne, er noget uensartede; 14 ha er Lermuld paa Lerunderlag, Resten Sandmuld, Underlaget dels grusblandet Ler, dels Sand. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet i de senere Aar. Engen er Skoveng (lidt vandlidende), Skovens Bevoksning overvejende Gran, dog med en Del Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Cikorierødder, Kartoffler og lidt Frø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 140 Sække Superf., 60 Kalig. og 80 Sække Kvælstofg.

Lysholt.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 170 kg aarlig, Mælken leveres til Jordrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 92 Svin aarlig. Der holdes 8 Faar, og Fjerkræholdet er 150—200 Høns.

Lysholt har grundmurede gode og nu velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, har en aaben Terrasse til denne, Frontspids mod Vest til Gaarden og Skifertag; den rummer en stor god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Tag af Eternit, er opført efter en Brand i 1914; af disse er der Værelser til Medhjælper, Vognport, Heste- og Svinestald i den sydlige Sidelænge, Kostald i den nordlige og Lade i Længen mod Vest; denne er forlænget fra den nordlige Gavl med en Tilbygning med Sider af Pandeplader og Tag af Cementsten. Desuden Nord for Hovedbygningen og Gaarden 3 hvidpudsede Huse, af hvilke det nærmest Hovedbygningen rummer Brænde- og Vadskehus og er tækket med Tagpap, de 2 andre henholdsvis Kalve- og Svinestald med Tag af Cementsten og Maskin- og Redskabsrum samt Hønseshus med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, eget Vandværk, som drives ved Vindmotor, og der hører et Hus til Ejendommen.

Lysholt var i mange Aar en Slægtsgaard, som siden 1771 ejedes af en Slægt Thomsen. Fra 1860 ejedes den af Niels Thomsen, der havde overtaget den efter sine Forældre; han solgte den i 1907 med 106 ha, ca. 7 Td. Hrtk. til Jens Schultz, som i 1914 solgte den til Tømrermester R. Møller, der samme Aar solgte den til Jacob Sehested med Besætn., Invt. og Avl for 140,000 Kr. Han solgte den i 1923 til John Fink, som frasolgte en mindre Udlod og kun ejede Gaarden en kort Tid; senere ejedes Gaarden i nogle Aar af Nissen, fra hvem den overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, og af denne købte den nuværende Ejer den i 1933.

STENBROGAARD, Knudsbøl By, Jordrup Sogn, Lejrskov-Jordrup Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jens Boesen, Postfb. og nærmeste St. Jordrup, Afst. 3 km og godt 17 km til Kolding, Tlf. Jordrup 13.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Knudsbøl og 21b m. fl. af Jordrup, samlet Areal 88 ha, deraf 55 Ager, 4,5 Eng, 10 kultiveret Mose, 17,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 0 Skp. 2 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 66,800 Kr. (73,000), Jordv. 39,400 Kr. (43,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Stenbrogaard ligger i Knudsbøl By; af Jorderne er Agermarken og den kultiverede Mose samlet ved Gaarden, Engen ligger 2 km og Skoven 4—5 km fra denne; Jorden er noget uensartet fra Lermuld og Muldjord til let Sandjord samt en Del humusblandet Jord, Underlaget er ligeledes vekslende. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1925—26. Engen er høj Eng paa Haardbund, Skovens Bevoksning Bøg, Eg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 45 Sække Superf., 22 Kalig. og 55 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 42 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig med 183 kg Smør, Mælken leveres til Jordrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 18 Tillægssøer; der er tidligere leveret 4—500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræholdet er godt 100 Høns.

Stenbrogaard har grundmurede gode Bygninger, overvejende med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, har gennemgaaende Frontspids; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avislænger, som har muret Trimpe, er der Værelser til Medhjælpere, Vognport, Gennemkørselsport og Hestestald i den vestlige Sidelænge langs Sognevejen, Kostald i den østlige, der fra den nordlige Ende er udvidet i en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Syd; denne er mod Nord tækket med Tagpap og mod Syd med Asbest. Desuden Syd for Gaarden en Hjeml med Tag af Pandeplader og Øst for Hovedbygningen en Svinestald, 2 Længer sammenbygget i Vinkel. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Heste- og Kostald, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Stenbrogaard (tidligere ogsaa kaldet Toftegaard) er en gl. Slægtsgaard, som i 1765 købtes paa Auktion over Godset til det tidligere Koldinghus Rytterdistrikt af Niels Christensen; efter ham overtoges den senere af Svigersønnen Jens Peter Boesen fra Paaaby i Vejle A., der i 1835 afstod den til en Søn af samme Navn; han frasolgte ca. 27 ha, flyttede i 1866 Gaarden til dens nuværende Plads og sad med Ejendommen til 1894, da han overdrog den til sin Søn, den nuværende Ejer.

I 1917 tilkøbtes der fra den delvis udstykkede Jordrup Nedergaard et Areal paa ca. 13 ha, som blev drevet under Stenbrogaard til 1935, da der paa det nævnte Areal opførtes en mindre Gaard til en Svigersøn.

GEJSINGGAARD, Gejsing By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer A. N. Andersen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 4 km og 15 km til Kolding, Tlf. Lunderskov 30 y.

Matr.-Nr. 3 m. fl. af Gejsing, samlet Areal 65,4 ha, deraf 53,4 Ager, 11 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 6 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 67,100 Kr.

(74,800), Jordv. 41,000 Kr. (46,800); Bygn. er fors. i »Vermund« for 68,000 Kr., Løsøret i Vejle A. ældre Brandf. for 59,350 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Gejsinggaard ligger i den nordlige Side af Gejsing By; af Jorderne er ca. 50 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger samlet i nogen Afstand fra denne; Jorden er mild Lermuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1916—17. Skovens Bevoksning er Løvtræer.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 20 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 26 Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 160 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 130 Høns.

Gejsinggaard har grundmurede hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1880, ligger mod Nord til den kønne Have; den har Skifertag, Frontspids mod Syd til Gaarden og rummer en god Beboelse; den er fra den østlige Gavl udvidet med en Tilbygning med Tag af Pandeplader, denne rummer Bryggers m. m. Af Avlsbygningerne, som har høj Trimpe af Træ og overvejende Tag af Pandeplader, er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige fritliggende Sidelænge og Kostald i den østlige, fra hvis sydlige Ende Laden udgaar som en Sidelænge mod Øst; de er opført i Aarene 1893—1907; desuden Øst for Hovedbygningen og Bryggerset en Svinestald, ligeledes med Tag af Pandeplader. Der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden, som er aaben mod Syd, ligger højt og kønt, og fra Marken Øst for Gaarden er der vid Udsigt over det kønne bølgede Landskab.

Gejsinggaard ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Peder Madsen, efter hvem den overtoges af Iver Thomsen; han solgte den til Søren Mortensen, en Søn af Kmr. Mortensen, Odense Møllegaard. Efter hans Død overtoges den af Enken, Fru Else Marie, f. Andersen, der senere bragte Gaarden til sin anden Mand Christen Petersen fra Alminde; han øgede Gaardens Areal ved Tilkøb af ca. 22 ha og solgte i 1890 Gaarden til den nuværende Ejer, som i sit første Ægteskab var gift med en Datter af forannævnte Mortensen, Sofie Mortensen, der døde i 1898.

GLIBSTRUPGAARD, Glibstrup By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Peter Legarth, Postfb. og nærmeste St. Anst, Afst. ca. 4 km og godt 20 km til Kolding, Tlf. Store Anst 22.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Glibstrup, samlet Areal 66,5 ha, deraf 56 Ager, 5,5 Eng, 3,5 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 1 Skp. 0 Fdk. 1 Alb.; Ejdkv. 68,400 Kr. (78,000), Jordv. 44,400 Kr. (50,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 58,000 Kr., Løsøret i Jydsk Brandf. for 61,500 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Glibstrupgaard ligger i Glibstrup By ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god sund Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er dels Haardbundseng, dels Dyndjord af god Beskaffenhed, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Vintersæd, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Byg, 6. Havre, 7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger et Skifte med vedvarende Græs til Løsdrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 20 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Lunderskov Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 104 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Glibstrupgaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte Bygninger, opført efter en Brand i 1878. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store gl. Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er de 2 Sidelænger tækket med Straa; af disse er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den østlige; Længen mod Syd, Laden, har Tag af Pukkelpulver; desuden Øst for Gaarden en Svinestald, tækket med Pandeplader. En gl. Allé fører fra Vejen ind til Gaarden.

Glibstrupgaard var i mange Aar en Slægtsgaard, som i flere Slægtled tilhørte Slægten Legarth (efter Meddelelse en indvandret Emigrantslægt med Navnet »le Gard«); den ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Frederik Johansen Legarth, der i 1876 overdrog den til sin Søn Joh. Fr. Legarth, som i 1890 solgte den til Søren Nielsen; han mageskiftede den i 1904 til Anton Sørensen Vaaben for en Gaard paa Aarhus-Egnen, og Vaaben, som var fra Anst, solgte den derefter i 1907 til Morten Beck fra Gesten; Beck, der senere blev Ejer af Nebbegaard i Vejle Amt, solgte samme Aar Glibstrupgaard til Hans Chr. Esbensen fra Sønderjylland, der i 1917 solgte den til M. J. Petersen, senere »Johannesbjerg« ved Langaa, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1924; han er en Søn af Joh. Fr. Legarth, som solgte Gaarden i 1890, og denne ejes saaledes atter af Slægten Legarth.

HAUGAARDSLUND, Gamst By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jacob Rasmussen Jessen, Postfb. og nærmeste St. Gamst, Afst. godt 1 km og godt 20 km til Kolding.

Matr.-Nr. 11a m. fl. af Gamst, samlet Areal 47,6 ha, deraf 35,2 Ager, 7,4 Eng, 3,9 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 5 Skp. 0 Fdk. 1/2 Alb.; Ejdskv. 51,000 Kr., Jordv. 31,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,600 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Haugaardslund ligger godt 1 km Nord for Gamst St. ved Vejen til Gesten; af Jorderne er 25,5 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger særskilt, deraf Skoven i Gesten Sogn; Jorden er dels Lermuld paa Lerunderlag, dels (og det gælder største Delen) Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er merglet i 1914. Engen er af god Bonitet (gl. Søbund), Skovens Bevoksning dels Løv-, dels Naaletræer.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Vintersæd, 2. Runkelroer, 3. Havre el. Blandsæd, 4.—5. Kløver og Græs, 6. Havre, 7. Kaaletroer, 8. Byg. Uden for Driften henligger 5 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 65 Sække Superf., 20 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Mælkekøer, 1 Tyr og 22 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser delvis i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar ca. 3400 kg med 3,60 pCt. Fedt og 138 kg Smør, Mælken leveres til Anst Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 66 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Haugaardslund har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Beboelse. Af Avlsbygningerne, som overvejende har Tag af Pandeplader, er der Vognport, Værelser til Medhjælper, Heste- og Svinestald i den østlige fritliggende Sidelænge og Kostald i Længen mod Syd, som er opført i 1920 og er sammenbygget i Vinkel med den vestlige Sidelænge, Laden; denne, der har Trætrimpel og er tækket med Tagpap, er opført i 1894. Der er ildfast Loft af Jernbjælker og Lægter, dækket med Ler, i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Haugaardslund købtes i 1898 af Niels Jessen, efter hvis Død i 1920 den overtoges af Enken, Fru Ellen Jessen, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1923.

HØJGAARD, Gejsing By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Sognefoged Chr. P. Møller, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 4 km og 15 km til Kolding, Tlf. Lunderskov 56 y.

Matr.-Nr. 7a m. fl. af Gejsing, samlet Areal 63,4 ha, deraf 54 Ager, 8,4 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 3 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 67,500 Kr. (76,400), Jordv. 41,200 Kr. (48,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 52,000 Kr., Løsporet i Vejle A. ældre Brandf. for 52,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Højgaard ligger i den østlige Side af Gejsing By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger 2 km fra denne, bestaar dels af Lermuld, dels af Sandmuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1914. Skovens Bevoksning er blandet.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Havre, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. 1/2 Runkelroer og 1/2 Havre, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 10 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 24 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser til Dels i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3356 kg med 3,57 pCt. Fedt og godt 133 kg Smør, Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 65 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Højgaard har grundmurede, hvidpudsede, overvejende noget ældre, men gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1849 og nu tækket med Tegl; den rummer en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som nu har Tag af Cementsten, er den vestlige Sidelænge bygget i 1907, den indeholder Ko- og Svinestald og har muret Trimpep ligesom den østlige Sidelænge, der rummer Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald; Længen mod Nord, som har Gennemkørselsport, rummer Lade, og denne er fra den østlige Ende udvidet med en Sidelænge mod Nord, tækket med Tagpap; desuden Vest for Hovedbygningen en kortere Længe, som rummer forskelligt. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og Ejendommen har eget Vandværk. Gaarden ligger ret højt.

Højgaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Anders Andersen Raun, efter hvis Død Enken, Karen Nielsdatter, solgte den i 1836 til Christian Christensen Møller fra Revsing, Skolelærer i Øster Gesten; han overdrog i 1852 Gaarden til sin Søn, senere Sognefoged Christen Peter Møller, der i 1869 tilkøbte ca. 15 ha til Gaarden; hans Søn Chr. Møller, som i 1874 havde købt Gammelgaard ved Vamdrup, overtog derefter Højgaard i 1883; efter hans Død i 1886 overtoges Gaarden af Enken, Fru Anne Møller, f. Jacobsen, efter hvem den i 1913 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

KILDEGAARD, Gejsing By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer C. M. Josefsen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 4 km og 15 km til Kolding, Tlf. Lunderskov 28 y.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Gejsing, samlet Areal 68 ha, deraf 60,5 Ager, 6,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 84,100 Kr. (94,000), Jordv. 53,500 Kr. (59,000); Bygn. er fors. i »Vermund« for 70,000 Kr., Løsporet i samme Selskab for 52,600 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Kildegaard ligger Nord for Lunderskov ved Landevejen Lunderskov—Vorbasse—Grindsted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven og 8,3 ha Ager, som ligger 2 km fra denne, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let bølget, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Skovens Bevoksning er Løvtræer.

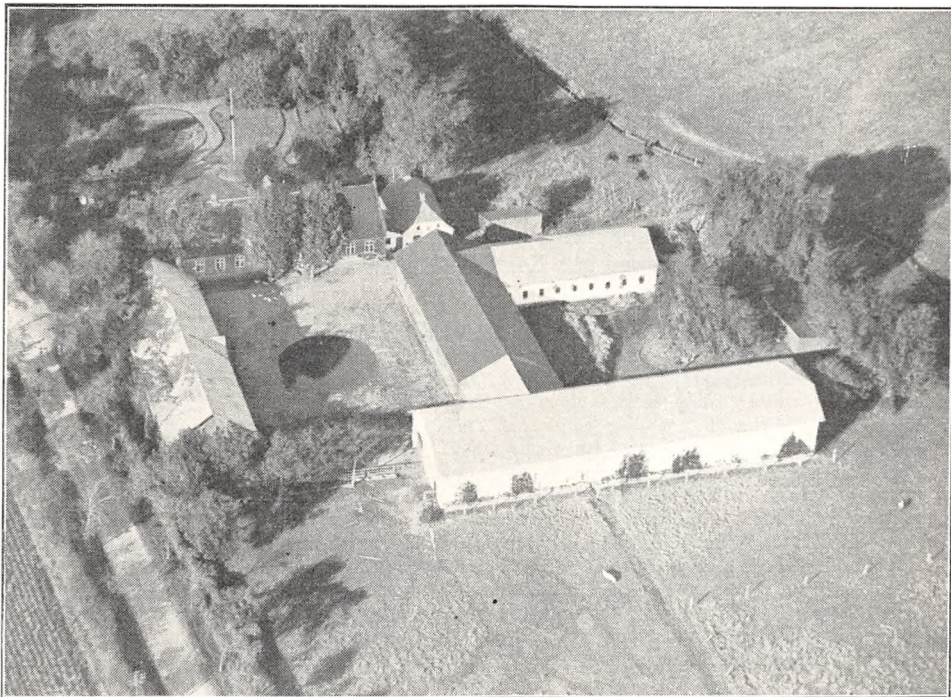
Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Blandsæd, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 40 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 32 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og renses nu for Tuberkulose, Kørne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4200 kg aarlig, Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 18 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 160 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 91 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Kildegaard har grundmurede, gode velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1876, ligger mod Nord til den kønne Have og har Skifertag og gennemgaaende Frontspids med svungne

Kildegaard.

Gavle ligesom selve Hovedbygningen; den indeholder en god Bolig med 7 Værelser. Avlsbygningerne, der har muret Trimpel, er nu alle tækket med Pandeplader; af Længerne ligger den vestlige Sidelænge frit langs Landevejen, den rummer Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald og den østlige Kostald, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, medens den sydlige Gavll er sammenbygget med Laden; desuden op mod den østlige Gavll af Hovedbygningen en teglhængt Bygning, som rummer Bryggers samt Brændsel, og Øst for denne et Hønsehus, opført af Træ og med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Kildegaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af P. Clausen, efter hvem den overtoges af Sønnen Lorentz Clausen; han overdrog den i 1854 til en Broder Claus Petersen, efter hvem den i 1871 overtoges af Svigersønnen, Sønderjyden Nis Nissen Brandenburg; efter ham overtoges den i 1920 af Sønnen K. Brandenburg, af hvis Arvinger den nuværende Ejer købte den i 1930.

KÆRGAARD, Gamst By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer J. N. Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Gamst, Afst. 1½ km og ca. 20 km til Kolding, Tlf. Store Anst 38.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Gamst, samlet Areal 55,2 ha, deraf 45,4 Ager, 8,8 Eng og 1

Have og Gaardsplads, Hrtk. godt 7 Td.; Ejdskv. 56,700 Kr., Jordv. 32,400 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 69,500 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Kærgaard ligger ved offentlig Vej Nordøst for Gamst St.; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 34 ha god Muldjord paa sandblandet Lerunderlag og 11,4 ha Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), hele Arealet er merglet i Aarene 1914—17. Engen er nærmest paa Tørvebund.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Rug, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Byg el. Blandsæd, 6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 40 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 23 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3602 kg med 3,77 pCt. Fedt og 151 kg Smør, Mælken leveres til Anst Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 belgiske Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket en kaaret Føllhoppe, samt 2 Plage og et Føl af eget Tillæg; desuden en Plag af Oldenborg-Race. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 190 Slagterisvin om Aaret. Gaarden har Kort til 62 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Kærgaard har grundmurede velholdte, gode Bygninger. Den 3-fløjede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, har Tag af Cementsten; den indeholder en rummelig Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er de 2 Sidelænger tækket med Straa; af Længerne er der Heste- og Kostald i den østlige Sidelænge, Vognport og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord, der har muret Trimpel og er tækket med Pandeplader ligesom et Hønsehus Vest for Hovedbygningen og en Længe Øst for Gaarden og Sognevejen; denne, der har støbt Sokkel og er opført af Træ, indeholder Tørvehus og Rum til Maskiner og Rødkaber.

Kærgaard (Anst Kommunegaard) ejedes i 1860'erne af Avlsbruger P. Nissen i Kolding og Gæstgiver N. Nissen i Hvilested, der i 1866 solgte den med ca. 60 ha, 6¾ Td. Hrtk., Besætn., Inv. og Høst for 35,000 Kr. til Niels Jensen Clausen, Sdr. Omme; han afhændede den senere til Anst og Gesten Kommune (adskiltes i 1886), som indrettede den til Fattigggaard. Senere, efter at Fattigggaardene som en Følge af Lovgivningen i den nyere Tid er blevet overflødige, har den vestlige Sidefløj af Hovedbygningen været benyttet til Alderdomshjem. Efter Socialreformens Ikrafttræden Oktbr. 1933 bestemte Kommunen sig til at afhænde Gaarden, og den 1. April 1936 solgtes Gaarden til dennes hidtidige Bestyrer, den nuværende Ejer.

KONGSBJERGGAARD, Gejsing By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer L. C. Jensen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 1½ km og 14 km til Kolding, Tlf. Lunderskov 61.

Matr.-Nr. 24a m. fl. af Gejsing, samlet Areal 58 ha, deraf 56 Ager, 1 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td.; Ejdskv. 67,000 Kr., Jordv. 37,000 Kr.; Bygn. er fors. i »Vermund« for 54,912 Kr., Løsporet i samme Selskab for 43,125 Kr.; Lys og Kraft fra Lunderskov Elektricitetsv.

Kongsbjerggaard ligger 1½ km Nordvest for Lunderskov St. ved Landevejen Kolding—Ribe; af Jorderne er 33 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger i nogen Afstand, men godt for Ejendommens Drift; Jorden er god sund Muldjord, dels paa Grus-, dels paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), hele Arealet er nymerglet i 1925. Skovens Bevoksning er Løvtræer.

Jorden dyrkes dels i en 6 Marks, dels i en 5 Marks Drift, Sædsifterne er følgende: I 1. Blandsæd, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. II 1. Rug, 2. Roer, 3. Byg, 4. Kløver og Græs, 5. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger 4,5 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 90 Sække Superf., 30 Kalig. og 60 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser delvis i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3655 kg med 3,69 pCt. Fedt og 150 kg Smør, Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 77 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Kongsbjerggaard har grundmurede velholdte, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd (ikke helt solret) til Haven, har Veranda til denne, Frontspids mod Nord til Gaarden og Tag af Cementsten. Af Avlsbygningerne er der Lade i den østlige Sidelænge, som har muret Trimpel og Tag af Asbest; fra den nordlige Ende af denne udgaar Kostalden som en Sidelænge mod Øst langs Landevejen (Gaarden er aaben mod Nord til denne), og til den østlige Ende af Kostalden er der opført et Roehus med støbt fladt Tag; den vestlige Sidelænge, der ligger frit, rummer Heste- og Svinestald samt Vognport; desuden er Svinestalden udvidet i en Sidelænge mod Vest, som tillige har Rum til Redskaber og Maskiner; de to Længer har Tag af Pandeplader. Endvidere Vest for Svinestalden en Vognport og Øst for Hovedbygningen er Hønsesus, begge opført af Træ, bygget som Halvtagsbygninger og tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen. Gaarden ligger kønt og bekvemt lige ved Landevejen.

Kongsbjerggaard ejedes i forrige Aarh. af M. U. Synnsted, der købte den i 1875 med ca. 45 ha, Besætn. og Inv. for 32,500 Kr. Senere ejedes den af Jens Dinesen, som i 1904 solgte den til K. P. Kjeldsen; han solgte den til L. P. Jensen, af hvem den nuværende Ejer købte den i Marts 1914. I 1917 er der tilkøbt ca. 14 ha fra Missionshotellet — Jord, der tidligere har hørt til Dollerupgaard — og Gaarden fik derved sin nuværende Størrelse.

KORNVANG, Roved By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Niels Madsen, Postfb. og nærmeste St. Anst, Afst. godt 2 km og 21 km til Kolding.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Roved, samlet Areal 67,9 ha, deraf 55,4 Ager, 6 Plantage, 1 Have og Gaardsplads og 5,5 ha Græsningsjord, Hrtk. 5 Td. 2 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.; Ejdkv. 61,200 Kr. (70,100), Jordv. 39,600 Kr. (46,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Kornvang ligger i den nordlige Side af Roved By; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er Halvdelen Lermuld, Resten Sandmuld, Underlaget er sandblandet Ler og Grus. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft ret god, Jorden er drænet og merglet. Plantagens Bevoksning er Naaletræer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anst Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der drives lidt Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Kornvang har grundmurede hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1910, ligger mod Syd til Haven; den har stor Frontspids mod Nord til Gaarden og Tag af Cementsten. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Ko- og Hestestald i den vestlige Sidelænge; denne, som er ombygget i 1902, har Trætrimpel, Tag af Pandeplader mod Vest og af Tagpap mod Øst til Gaarden; den østlige Sidelænge, Svinestalden, er tækket med Straa, og Længen mod Nord, Laden, har Tag af Cementsten.

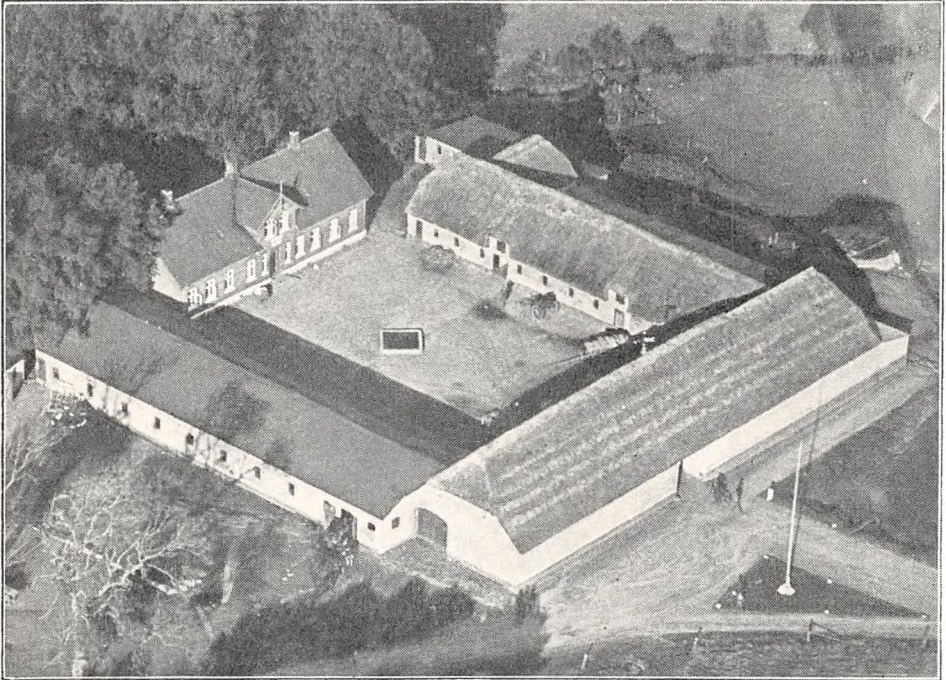
Kornvang ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Hans Nielsen, efter hvem den overtoges af Sønnen Hans Peter Hansen; ved hans Død i 1870'erne blev Gaarden forpagtet ud, hvorefter Arvingerne solgte den April 1898 til Thomas Jensen; han solgte den under Verdenskrigen til Ejendomshandlere, der kort efter, i 1917, solgte den til den nuværende Ejer.

NOES, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. A. Andersen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. knap 4 km og ca. 14 km til Kolding, Tlf. Lunderskov 56 v.

Matr.-Nr. 6a m. fl. af Gejsing og 32 m. fl. af Lejrskov, samlet Areal 113,6 ha, deraf 60 Ager, 18,2 Eng og Areal med vedvarende Græs, 31 Skov, 2,2 Fiskedamme og 2,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 81,700 Kr. (96,700), Jordv. 54,700 Kr. (64,700); Bygn. er fors. i »Vermund« for 60,000 Kr., Løsporet i Vejle A. ældre Brandf. for 85,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Noes ligger Nord for Lunderskov og har Indkørsel fra Landevejen Lunderskov—

Noes.

Grindsted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger 1½ km fra denne, bestaar af god mild Muldjord paa Ler-, sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er som Helhed ret jævnt, dog gennemskæres en Del af Arealet af en dyb Kløft, Kultur og Gødningskraft god, største Delen af Jorden er drænet (Resten sund Jord), hele Arealet er merglet i de senere Aar, deraf 28 ha i 1934. Engen er dels Haardbunds-, dels Lavmoseeng. Skoven er af god Bonitet, Bevoksningen overvejende Bøg og Eg med enkelte slagbare Gran-Holme.

Jorden dyrkes i fri Drift; ca. 16 ha drives med Kløver- og Græsfrø, og desuden avles en Del Spisekartofler til Salg i København samt en Del tidlige Kartoffler. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 90 Sække Superf., 50 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 15 Malkekøer, 1 Tyr, men ingen Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den er indkøbt som Kvier paa Fyn efter Gaardens Brand og skal danne Stamme, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 3 af belgisk og 3 af oldenborgsk Race, samt to 2-aarige belgiske Hoppeplage; der tillægges alm. 3—5 Føl

aarlig. Svinebesætningen var tidligere 60 Tillægssøer (Pattegrisene solgtes); der er nu normalt 40 Søer, og Gaarden har Kort til 50 Slagterisvin om Aaret. Der holdes 50 Moderfaar, og Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Noes har grundmurede gode, nye Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, er opført i 1907 og restaureret i 1934 efter Avlsbygningernes Brand; den har Veranda eller Terrasse mod Nord til Haven, Tag af Cementsten, Frontspids mod Syd til Gaarden samt nu efter Restaureringen tillige 2 store Kviste; den indeholder en køn god Beboelse med indlagt Centralvarme. Avlsbygningerne, som er opført i 1934, bestaar nu af de 2 Sidelænger m. fl., idet Gaarden er aaben mod Syd, kun lukket ved en Mur paa hver Side af Indkørslen; den østlige Sidelænge, der er bygget som en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader, rummer Vadskehus, Stald til Søer og Faar samt Maskin- og Redskabsrum; den vestlige Sidelænge indeholder Ko- og Hestestald; fra den nordlige Ende af denne udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Vest, desuden Vest for Ko- og Hestestalden en Længe, som rummer Lade; de 3 Længer, der har muret Trimpel, er tækket med Eternit; endvidere Vest for Svinestalden 2 Hønehuse, Halvtagsbygninger, opført af Træ og med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko-, Heste- og Svinestalden, indlagt Vand overalt fra eget Vandværk med Vand fra en Kilde, og en Petroleumsmotor giver Drivkraft til de faste Maskiner; efter Branden er der anskaffet lutter nye Maskiner, deriblandt et 24's Tærskværk med Halm-presser. Til Gaarden hører et betydeligt Ørred-Anlæg med 30 Damme, og der sælges aarlig ca. 4000 kg »Portionsfisk« og ca. 1 Mill. Ørred-Æg fra Anlægget.

Noes (Noesgaard) var i Middelalderen en Hovedgaard, som i 1542 ejedes af Niels Clausen; senere, da Frederik d. Anden i Aarene omkring 1580 ved Køb og Mageskifte samlede sig et stort Godsomraade i Koldingegnen til Jagtdistrikt, erhvervede han sig i 1580 Noes med Møllested af Gaardens daværende Ejer Mads Nielsen ved Mageskifte, og Gaarden var derefter i længere Tid henlagt som Embedsbolig for Herredsfogden i Anst Hrd. (Gaardens Jorder, der laa spredt i Gejsing Bymark, fik allerede i 1762 disse udskiftet af Fællesskabet og samlet paa ét Sted.) I 1887 overtoges Noes ved 3. Tvangsauktion af Den vest- og sønderjydske Kreditforening for 50,000 Kr. som ufyldestgjort Panthaver — Ejendommen var vurderet til 70,000 Kr.; samme Aar solgte Foreningen den med godt 8½ Td. Hrtk., Besætn. og Invt. for 60,000 Kr. til Niels Jensen (Knude), som i 1908 solgte den til Th. Kruse; han solgte den i 1913 til M. Munk, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1929 for 185,000 Kr.

(Da Luftfotografiet er taget før Branden i 1934, vil der i Supplementet i Bind 9 findes et Billede af Gaarden efter Ombygningen.)

NYGAARD, Lille Anst By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jacob Nielsen Jensen, Postfb. og nærmeste St. Anst, Afst. godt 3 km og 21 km til Kolding, Tlf. Lille Anst 5.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Ll. Anst, samlet Areal 64,8 ha, deraf 58,3 Ager, 5,5 Eng og Græsningsjord og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 50,400 Kr., Jordv. 29,900 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Nygaard ligger i Lille Anst By; af Jorderne er 48,3 ha samlet ved Gaarden, medens Resten ligger særskilt; Jorden er god sund Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er merglet i Aarene 1924—30. Engen, der ligger i 2 Dele ca. 1 km Syd for Gaarden ved Kongeaaen, er Natureng af god Bonitet.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Havre, 2. Byg, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig, og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 16 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3700 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Anst Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 57 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Nygaard har grundmurede velholdte, gode Bygninger, opført i 1904 efter en Brand. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, er tækket med Skifer. De 3 sammenbyggede Avslænger, som har muret Trimpel, har Tag af Cementsten; af Længerne er der Værelser til Folkene og Hestestald i den sydlige Sidelænge, Lade i den nordlige langs med Sognevejen og Ko- og Svinestald i Længen mod Vest; desuden Syd for Hovedbygningen en Vinkelbygning, af hvilke den ene Længe, som er opført af Træ og har Tag af Pandeplader, indeholder Garage og den anden, en Halvtagsbygning med Sider og Tag af Pandeplader, Redskabs- og Maskinrum. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde; Gaarden ligger kønt ved Sognevejen, der fører fra Ll. Anst til Vejen.

Nygaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Jac. Nielsen; den var da betydelig større, idet han i 1859 delte sin Gaard mellem sine 2 Sønner, Niels og Jens Jacobsen, af hvilke sidstnævnte fik Nygaard, som han opførte samme Aar paa Gaardens nuværende Plads; efter hans Død i 1880 overtoges Gaarden af Enken, Fru Maren Jacobsen, f. Thomsen, efter hvem den i 1891 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer; Gaarden var da ca. 8,5 ha større; dette Areal er frasolgt i indeværende Aarh.

PETERSBORGGAARD, Store Anst By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Bjørn Harsløf, Postfb. og nærmeste St. Anst, Afst. 1½ km og 18 km til Kolding, Tlf. Store Anst 2.

Matr.-Nr. 8a m. fl. af St. Anst og 28 af Gesten, samlet Areal 135,1 ha, deraf 109 Ager, 16,5 Eng, 8 Skov og 1,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 17 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 129,600 Kr. (150,000), Jordv. 90,900 Kr. (107,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Petersborggaard ligger Syd for Store Anst By ved Landevejen Kolding—Ribe; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen en mindre Del af Skoven, som ligger i Gesten Sogn, er 55 ha (mod Syd) Lermuld paa Lerunderlag, Resten god sund Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er nærmest fladt (undtagen Plantagen mod Nord), Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1925—30. Engen er af god Bonitet, nærmest Dyndjord. Af Skoven er 5,5 ha bevokset med Naaletræer, de 2,5 ha i Gesten med Løvtræer.

(Den sydlige lermuldede Del af Jorden mergedes allerede omkring 1860, og lidt senere drænedes de lavestliggende Dele af denne.)

Jorden dyrkes i fri Drift med Avl af en Del Græs- og Turnipsfrø; af Kunstgødning er i de senere Aar kun anvendt Kvælstofg., ca. 150 Sække aarlig.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser delvis i Løsdrift; Mælken leveres til Anst Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægs-søer; der er tidligere leveret ca. 225 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Petersborggaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, er opført omkring Midten af forrige Aarh.; den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj, tækket med Skifer og sammenbygget ved en Mur med 2 teglhængte Sidefløje; Hovedfløjen, som har Veranda til Haven og en stor gennemgaaende Frontspids, indeholder en stor god Bolig; af de 2 Sidefløje er der Værelser i den sydlige samt Værelser og Vadskehus i den nordlige. Af de 3 Avslænger, som er opført efter en Brand i Efteraaret 1871, er der Kostald i den nordlige Sidelænge, som har Tag af Pandeplader, Hestestald og Vognport i den sydlige, der ligesom Længen mod Vest, Laden, der har 3 Tværloer, har Tag af Cementsten; desuden Vest for Gaarden en Hjelms med Tag af Pandeplader og Nord for Hovedbygningen en straaetakt Svinestald. Der er indlagt Vand fra Byens Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen; i den store gl. Have er der mange Frugttræer.

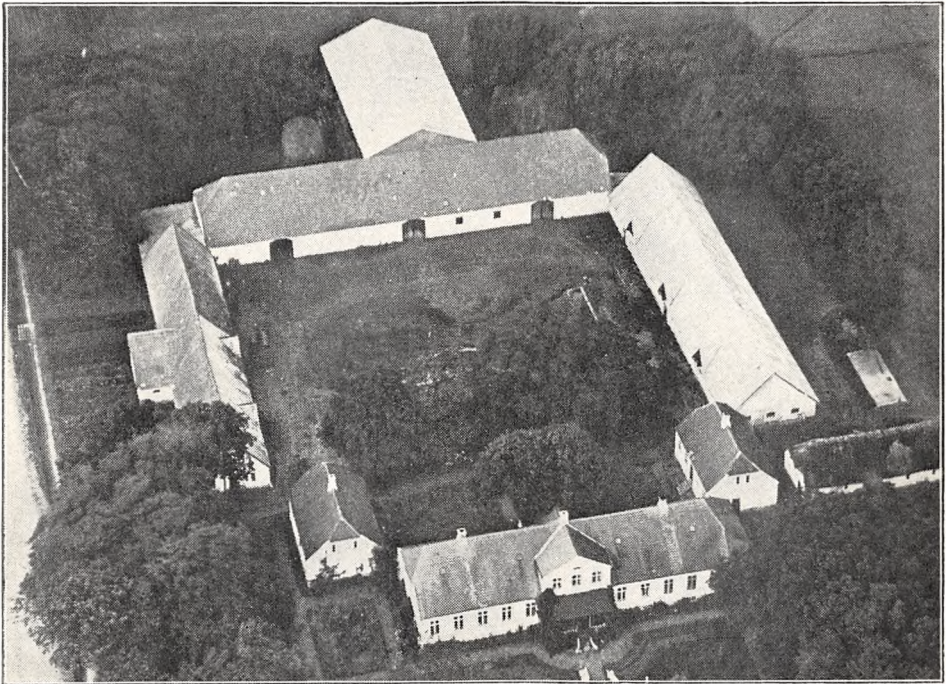
Petersborggaard er dannet i Begyndelsen af 1850'erne af en Fynbo ved Navn Hansen, der da købte og sammenlagde 2 Gaarde i Anst; senere ejedes den af Kmhr. van Deurs, som i 1873 solgte den med 136 ha, godt 17 Td. Hrtk., nye gode Bygninger, Besætn. og Invt. for ca. 120,000 Kr. til V. Hansen; han solgte den i 1902 til Svenning Christensen Kjærgaard, der i 1918 solgte den til Rudolf Møller, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1927.

REFSGAARD, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Lorentz Hansen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 4 km og godt 15 km til Kolding, Tlf. Lunderskov 30 x.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Gejsing, samlet Areal 82,5 ha, deraf 68,3 Ager, 13,2 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 7 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 79,200 Kr. (89,000), Jordv. 55,800 Kr. (63,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 53,700 Kr., Løsporet i »Vermund« for 54,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Refsgaard ligger Nord for Lunderskov med Indkørsel fra Landevejen Kolding—Grindsted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar overvejende af god Ler-

Petersborggaard.

muld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1912—13. Skovens Bevoksning er blandet.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Runkelroer, 3. Havre, 4. Kaalroer, 5. Byg, 6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger et Skifte med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

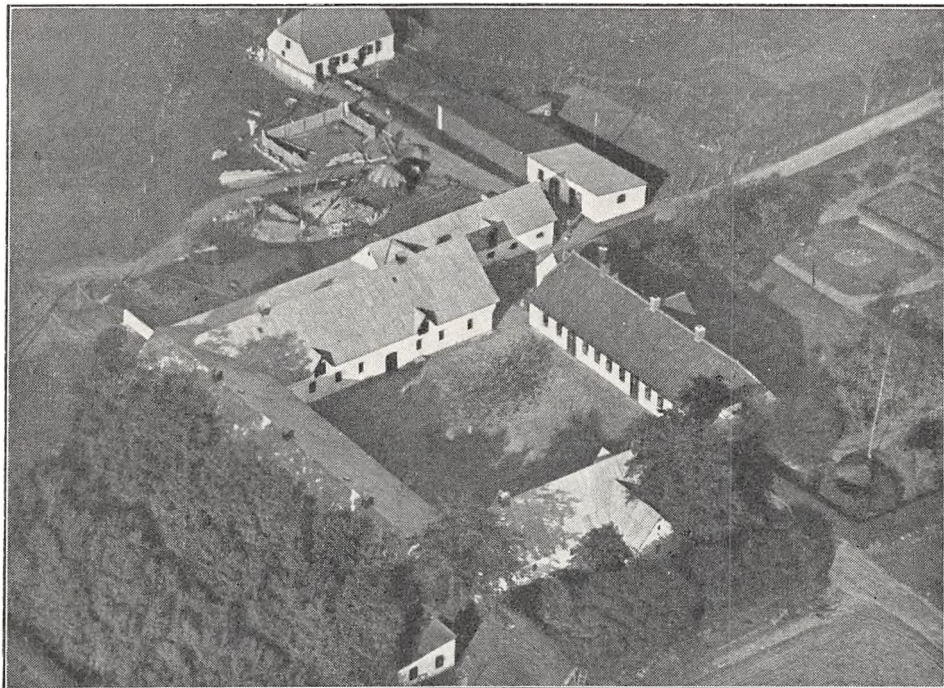
Kvægbesætningen, der bestaar af 36 Malkekøer, 1 Tyr og 34 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3421 kg med 3,65 pCt. Fedt og 140 kg Smør, Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 170 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 89 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Refsgaard har grundmurede hvidpudsede, gode velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, har en lav Frontspids mod Øst til denne og Tegtag; den er opført i

1865; ved den nordlige Gavl er der tilbygget en lavere teglhængt Sidelænge mod Øst, som indeholder Bryggers. Avlsbygningerne er tækket med Pandeplader; af de 3 sammenbyggede Længer er der Lade i Længen mod Vest, Værelser til Folkene, Hestestald og Mølleri i den sydlige Sidelænge og Kostald i den nordlige, som har muret Trimpel; Kostalden er udvidet mod Nord med en Halvtagsbygning, fra hvis østlige Ende Svinestalden udgaar mod Øst; desuden Nordøst for Gaarden en Halvtagsbygning, der indeholder Hønseshus, Redskabs- og Maskinrum samt Vognport, Nord for Gaarden en Stald til Søer (paa Billedet under Opførelse) og Nordøst for denne en Fodermesterbolig. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Refsgaard var i lang Tid en Slægtsgaard, som gik i Arv fra Fader til Søn inden for en Slægt Andersen; den ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Anders Andersen, der i 1890'erne overdrog den til sin Søn Jens Andersen; han solgte den i Marts 1910 med ca. 62 ha til Jeppe

Refsgaard.

Lorentzen Møller Jepsen, der senere tilkøbte godt 20 ha; fra ham kom den i 1927 ved Tvangsauktion til et Konsortium, og af dette købte den nuværende Ejer den i 1928.

RUGHOLM, Gamst By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jens Jensen, Postfb. og nærmeste St. Gamst, Afst. $\frac{1}{2}$ km og ca. 20 $\frac{1}{2}$ km til Kolding, Tlf. Store Anst 16.

Matr.-Nr. 7a m. fl. af Gamst, samlet Areal 53,9 ha, deraf 46,3 Ager, 6,6 Eng og 1 Have og Gaardsplads (desuden drives under Gaarden 7,7 ha i Bække, hvilket Areal er særskilt vurderet), Hrtk. 4 Td. 6 Skp. 3 Fdk. 2 $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 69,300 Kr. (82,200), Jordv. 38,300 Kr. (44,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 92,200 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Rugholm ligger $\frac{1}{2}$ km Nord for Gamst St. ved Vejen i Retning af Gesten; af Jorderne er 33 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger paa to Steder nær Ejendommen, de 7,7 ha i Bække 13 km fra denne; Jorden er god Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1915—16. Engen er god kultiveret Lavmose, Jorden i Bække kultiveret Højmose.

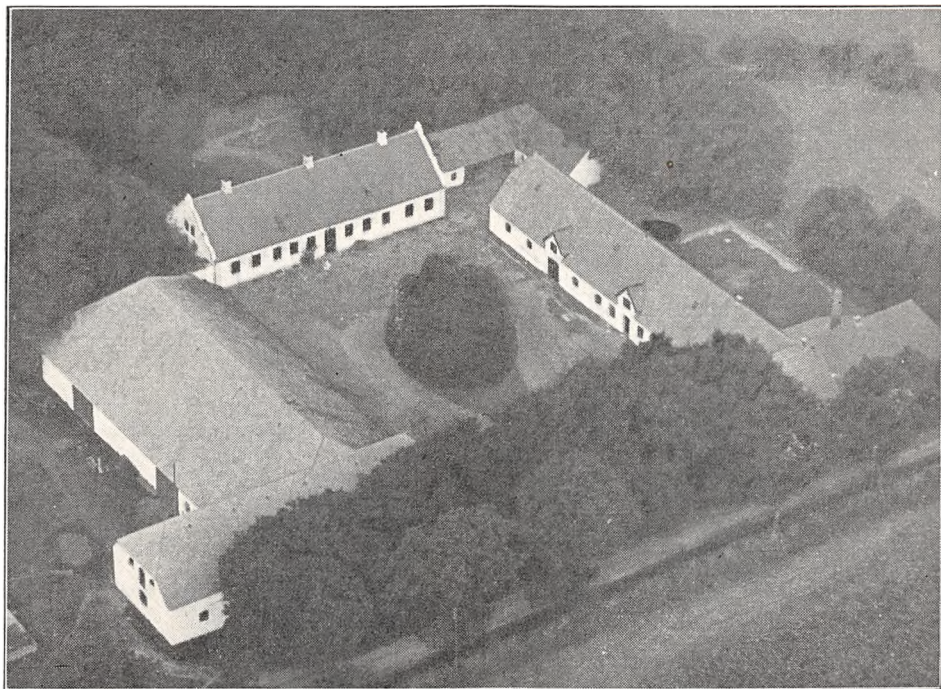

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 45 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 37 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 169 kg aarlig, Mælken leveres til Anst Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Der er tidligere leveret 6—700 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 100 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 70 Høns.

Rugholm har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger, for største Delen opført i 1872, da

Rugholm.

Gaarden efter en Brand udflyttedes fra Byen til sin nuværende Plads. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne Have, har lige Gavle med svungne Gavlkamme og Skifertag; den er restaureret i 1917 og indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme; fra den nordlige Gavl af Hovedbygningen udgaar en Længe mod Nord, som rummer Vognport m. m., og fra hvis nordlige Ende der udgaar en Sidelænge mod Øst, som rummer Garage; denne Længe har Tag af Cementsten ligesom den nordlige fritliggende Sidelænge af Avlsbygningerne, der rummer Hestestald, Værelser til Folkene samt Svinestald, og fra hvis østlige Ende der er tilbygget en Sidelænge mod Nord, som ligeledes rummer Svinestald; den sydlige Sidelænge (en Vinkelbygning), der er opført i 1910, har muret Trimpel og Tag af Eternit; af de 2 Længer rummer den brede Længe Lade, som er forbundet med Hovedbygningen ved en Mur, medens den anden Længe, der ligger parallelt med Sognevejen, indeholder Kostald; Gaarden er aaben mod Øst ud mod Vejen. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden.

Rugholm ejedes i forrige Aarh. af Laur. Pedersen; han frasolgte en Del af Gaardens Areal, udflyttede Gaarden efter Branden i 1872, drænede Jorderne og forbedrede i det hele taget Ejendommen betydeligt; i 1893 overtoges Gaarden af Chr. Skov, efter hvis Død Enkefru Skov i 1904 ægtede Jens Jensen, Gaardens nuværende Ejer.

I 1928 er der frasolgt ca. 5 ha til en Nabo, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

SØNDERMARKSGAARD, Store Anst By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer S. J. Høgh Larsen, Postfb. og nærmeste St. Anst, Afst. godt 1½ km og 18 km til Kolding, Tlf. Lille Anst 19.

Matr.-Nr. 110 m. fl. af St. Anst, samlet Areal 38,6 ha, deraf 37,6 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 5 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 45,000 Kr., Jordv. 25,200 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Søndermarksgaard ligger 1½ km Syd for Anst St. ved Vejen i Retning af Vamdrup; af Jorderne er godt 14 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger i nogen Afstand fra denne, men godt for Driften; Jorden er god mild Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (Resten naturligt sund Jord), og hele Arealet er nymerglet.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Bland-sæd, 5. Roer, 6. Byg, 7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger godt 9 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 22 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3675 kg med 3,82 pCt. Fedt og 157 kg Smør, Mælken leveres til Anst Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden én Tillægssø; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 56 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Søndermarksgaard har grundmurede nye, gode Bygninger, opført i 1910. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, som grænser ud mod Sognevejen, har Frontspids til denne og Tag af Cementsten. Af Avlsbygningerne, der har muret Trimpel, har de 2 Sidelænger Tag af Cementsten; den sydlige, som ligger frit, rummer Værelser til Medhjælpere, Vognport samt Redskabs- og Maskinrum, den nordlige Ko- og Hestestald; den er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Vest, Laden, der tillige har Roerum i den nordlige Ende ved Kostalden; Laden er tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Søndermarksgaard hørte tidligere sammen med den nu udstykkede »Carlsminde« i St. Anst (se denne) og blev i en Række Aar drevet under denne; Søndermarksgaard frasolgtes i 1912 til Krongaard, som i 1918 solgte den til Marius Hansen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1924.

VANGGAARD, Store Anst By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer H. P. Petersen, Postfb. og nærmeste St. Anst, Afst. godt 1 km og godt 17 km til Kolding, Tlf. Store Anst 5.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af St. Anst, samlet Areal 48,5 ha, deraf 38 Ager, 9,5 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 5 Skp. o Fdk. ½ Alb.; Ejdskv. 66,400 Kr. (77,400), Jordv. 39,200 Kr. (46,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 68,200 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Vangaard ligger Nord for Anst St. ved Landevejen Kolding—Ribe; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger særskilt, er 30 ha Lermuld paa Lerunderlag og 8 ha god Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1924—34. Engen er dels Dynd-, dels Brunjord af god Beskaffenhed.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Havre, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Bland-sæd, 5. Runkelroer, 6. Havre, 7.—8. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Skifte med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3464 kg med 3,82 pCt. Fedt og knap 148 kg Smør, Mælken leveres til Anst Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 81 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Vanggaard har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger. Den skifertækte Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne Have, er opført i 1888 efter en Brand; den har nu efter Restaurering Frontspids mod Syd til Gaarden, en Altan baaret af 4 Søjler, og den rummer en god Bolig med indlagt Centralvarme. Af Avlsbygningerne er de 2 Sidelænger, som ligger frit, tækket med Eternit; af disse er der Vognport, Værelser til Folkene, Hestestald og Redskabs- og Maskinrum i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige, fra hvis sydlige Ende Laden udgaar som en Sidelænge mod Øst; Laden, der har Trimpel af Træ, er tækket med Pandeplader. Desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald, tækket med Tagpap, og Øst for denne et Hønseshus, bygget som Halvtag og tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestalden. Gaarden, som er aaben mod Syd ud mod Landevejen, ligger kønt.

Vanggaard ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Jens Søndergaard, der udflyttede Gaarden fra Byen til dens nuværende Plads; han solgte den i 1886 til Peter Esbensen fra Als (Sønderjylland), af hvem den nuværende Ejer købte den i 1912.

I 1914—15 frasolgtes der 3,3 ha, og i 1924 tilkøbtes der ca. 13,3 ha fra »Carlsminde« (se denne), hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

CARLSMINDE i Store Anst By, Anst Sogn, Komm. og Hrd., Ribe A., der nu er helt udstykket, laa ved Landevejen Kolding—Ribe 1 km Nord for Anst St.

Af Bygningerne er kun den anselige Hovedbygning tilbage; denne, som er bygget i 1855, er opført af hvidpudset Grundmur, har stor gennemgaaende Frontspids og Skifertag; den ligger mod Øst til Haven med Veranda til denne, rummer en stor god Lejlighed paa 14 Værelser og tjener nu som Bolig for Sognepræsten.

Carlsminde var paa 138 ha, og desuden dreves der tidligere sammen med den en Gaard, Søndermarksgaard, paa godt 38 ha; denne frasolgtes i 1912. Carlsminde ejedes i forrige Aarh. af Karl Sørensen og senere af J. Jensen, fra hvem den i 1897 kom til Anders Thorsen; i 1913 solgtes den med 138 ha, delvis uden Besætn. for 156,000 Kr. til Gammelgaard; senere ejedes den af Chr. Straarup, der efter Avlsbygningernes Brand i 1921 solgte Gaarden til Ribe Amts Udstykningsforening; denne udstykkede Gaarden fuldstændig, idet der med Statslaan oprettedes 9 Husmandsbrug med fra 6,5—8 ha, og én Ejendom paa 11 ha uden Statslaan, medens den øvrige Jord solgtes til Naboer.

BLOKAGER, Gesten By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejerinde Fru Dorthea Petersen, Postfb. og nærmeste St. Gesten, Afst. 2 km og godt 22 km til Kolding, Tlf. Gesten 39.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af V. Gesten, samlet Areal 71,7 ha, deraf 64,4 Ager, 2,5 Eng, 3,8 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 7 Skp. 2 Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 67,800 Kr., Jordv. 47,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

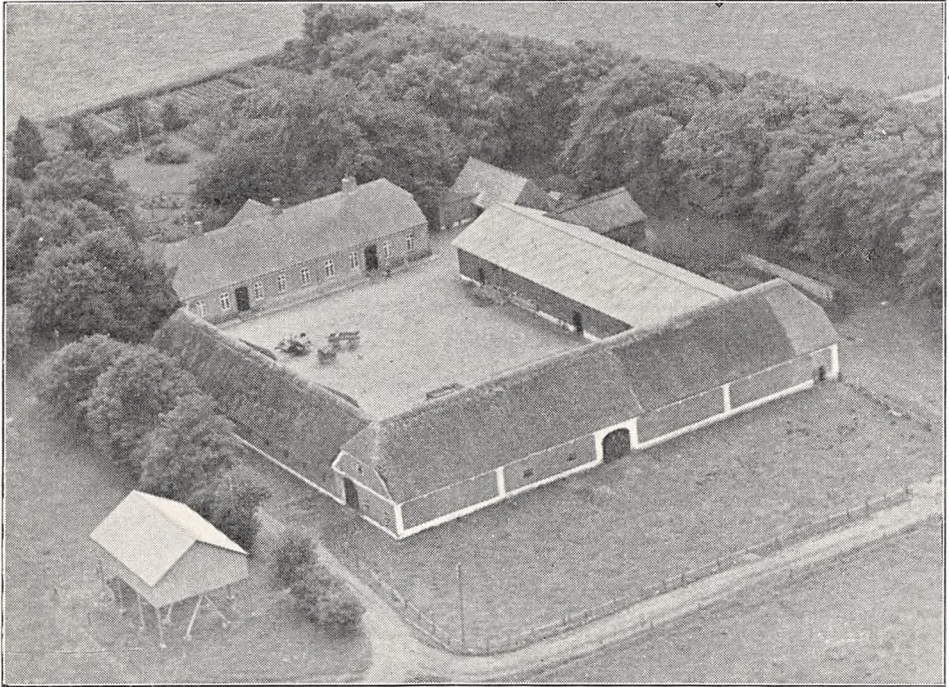
Blokager ligger ved den offentlige Vej mellem Gesten By og Vejen By med Indkørsel fra den nævnte Vej; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Eng og Skov, som ligger 3—4 km fra denne, er Halvdelen Lermuld paa Lerunderlag, Resten Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet i Aarene 1920—30. Engen er Dyndjord, Skovens Bevoksning dels Løv-, dels Naaletræer.

Gaarden drives af Ejerinden med en Søn K. M. G. Petersen som Bestyrer; største Delen af Agermarken dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Runkelroer, 3. Byg, 4. Kaalroer, 5. Byg, 6. Havre, 7. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Skifte med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 110 Sække Superf., 35 Kalig. og 60 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3899 kg med 3,82 pCt. Fedt og 166 kg Smør, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Gesten Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 93 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Blokager har grundmurede store, gode Bygninger (ligger ikke helt solret). Hovedbygningen,

Blokager.

der ligger mod Syd til den kønne Have, har Frontspids og Veranda til denne samt Skifertag; den indeholder en god Lejlighed paa 10 Værelser med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Værelser til Medhjælpere, Vognport og Hestestald i den østlige Sidelænge, der er tækket med Straa ligesom Længen mod Nord, Laden, de 2 Længer er bygget i 1868—69; den vestlige Sidelænge, der rummer Kostald, er opført i 1904, den har muret Trimpel, Tag af Pandeplader, og fra den sydlige Ende udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Vest; denne, der er opført i 1895, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap. Desuden Vest for Hovedbygningen et Hønsehus, opført af Træ samt med Tag af Pandeplader ligesom en Hjelm Øst for Laden. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet; Bygningerne er skærmet ved Læplantning, navnlig mod Vestenvinden.

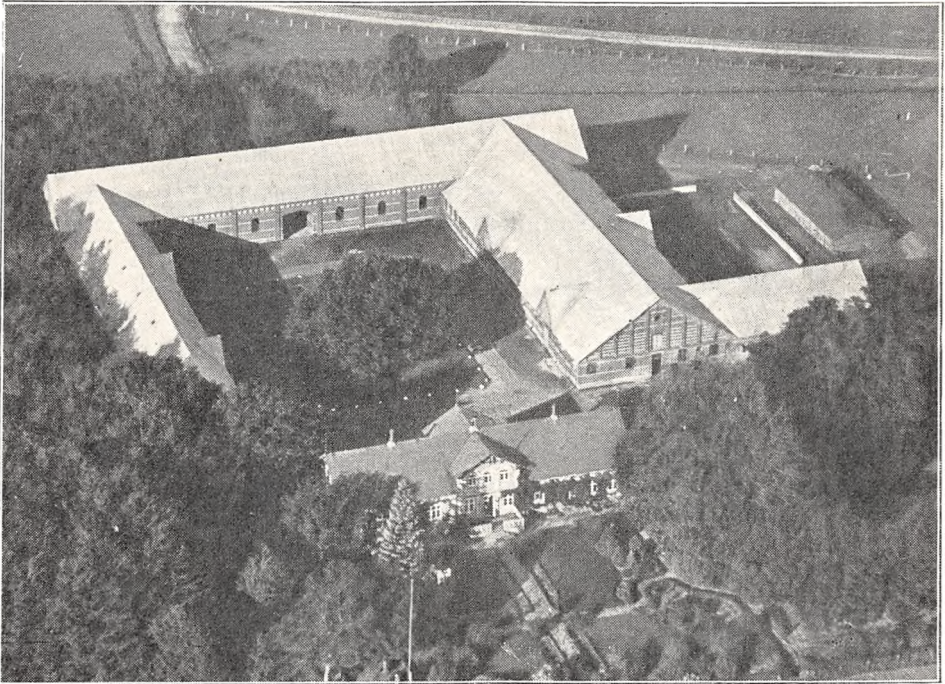
Blokager var tidligere en Slægtsgaard inden for Slægten Moesgaard; den ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af M. N. Moesgaard, efter hvem den overtoges af Sønnen, senere Sognefoged H. Moesgaard; han solgte den i 1915 til Ejendomshandlere, der efter at have frasolgt en Del Jord solgte den i 1918 til S. Stenum; efter ham købtes den i Juni 1926 af A. M. Petersen, efter hvis Død i 1928 den overtoges af Enken, Fru Dortehea Petersen, den nuværende Ejerinde. Der er i 1926 frasolgt en Engparcel paa ca. 7 ha.

KÆRHOLM, Gesten By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. S. M. Platz, Postfb. og nærmeste St. Gesten, Afst. $\frac{1}{2}$ km og 23 km til Kolding, Tlf. Gesten 66.

Matr.-Nr. 6a m. fl. af V. Gesten, 10 m. fl. af Ø. Gesten og 10 m. fl. af Gejsing, samlet Areal 129,5 ha, deraf 74 Ager, 15 Eng, 38,5 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. 7 Skp. 0 Fdk. 0 Alb. (Gaarden) og 3 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb. (Skoven); Ejdskv. 111,700 Kr. (186,000), Jordv. 69,900 Kr. (124,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr., Løsoret i Danske Grundejeres Brandf. for 71,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Kærholm ligger i Gesten By $\frac{1}{2}$ km Vest for Stationen; af Jorderne, der er sam-

Kærholm.

let ved Gaarden undtagen Engen, som ligger 2 km fra denne, er 44 ha god Ler- muld paa Lerunderlag, Resten er god sund Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merg- let i 1919—20. Engen er Dyndjord paa Lerunderlag; Arealet kultiveres nu ved Til- førsel af Sand. Skovens Bevoksning er dels Løv- dels Naaletræer.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede el. Rug, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Kløver og Græs, 6. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger et Skifte med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 75 Kalig. og 110 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 15 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græs- ser i Løsdrift; desuden græsses ca. 50 indkøbte Kreaturer om Aaret; den gennemsnit- lige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Gesten Andels- mejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 4 Plage og 4 Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret indtil 800 Slagterisvin om Aaret (Pattgrisene ind- købt); Gaarden har Kort til 100 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Kærholm har grundmurede store, gode Bygninger. Den anselige Hovedbygning, der er ombygget i 1882, ligger mod Syd til den store, kønne gl. Have, har en aaben Terrasse til denne, stor gennemgaaende Frontspids og Skifertag; den rummer en stor køn Bolig med moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede anselige Avslængere, som er opført i 1907 efter en Brand (af røde Mursten), og som har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, er der Vognport, Værelser til Medhjælpere samt Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den brede østlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Nord; desuden Øst for Gaarden en Redskabs- og Maskinbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap. I alle Staldene er der ildfaste Lofter, dels støbte, dels af murede Hvælvinger og Jernbjælker, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Kærholm var i flere Slægtled helt tilbage til 1739 en gl. Slægtsgaard inden for Slægten Bundsgaard; i 1924 solgte Jørg. Bundsgaard Gaarden, som da var paa godt 175 ha med 16½ Td. Hrtk., til V. Folkmar Andersen; han solgte den i 1926 til Chr. Hansen, der kort efter afhændede den til Holst. I 1927 hæragedes Avlsbygningerne af en Brand, ved hvilken Overdelen brændte, og efter Branden solgte Holst Gaarden til et Konsortium; dette solgte en Del af Jorden til Naboer samt til 2 Statshusmandsbrug, hver paa ca. 5,5 ha, hvorefter Gaarden bortbyttedes til Jydsk Land-Hypotekforening; denne solgte den til Chr. Beck, fra hvem den senere overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, og af denne købte den nuværende Ejer den i 1934.

MARIEGAARD, Gesten By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer H. J. Hellesø Vaaben, Postfb. og nærmeste St. Gesten, Afst. 1 km og godt 20 km til Kolding, Tlf. Gesten 25.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Ø. Gesten, samlet Areal 93,8 ha, deraf 71,7 Ager, 16,5 Eng, 3,3 Skov, 0,8 Mose og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 5 Skp. 0 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 64,700 Kr. (70,000), Jordv. 48,300 Kr. (54,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Mariegaard ligger nordligst i Ø. Gesten By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger 1 km, og Skoven, som ligger 2 km fra denne, er noget forskelligartede, Lermuld, Sandjord og moseagtig Jord. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1914—20. Engen er Mosejord, Skovens Bevoksning dels Løv-, dels Naaletræer.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 160 Sække Superf., 80 Kalig. og 90 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 1 Tyr og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Gesten Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 4 Plage og 4 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 13 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 113 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 110 Høns.

Mariegaard har grundmurede gode Bygninger, overvejende opført efter en Brand i 1898. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store kønne Have, har efter en Ombygning og Udvidelse i 1936 2 Frontspidser mod Syd til Gaarden; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme. Af Avlsbygningerne, som er tækket med Pandeplader — Gaarden er aaben mod Syd — er der Garage, Hestestald og Værelser til Medhjælpere i den østlige fritliggende Sidelænge, der ligger langs med Sognevejen; denne Længe har Trimpel af Træ ligesom den vestlige Sidelænge, Kostalden, der ligeledes bliver ombygget og udvidet i 1936; Kostalden er med den sydlige Gavl sammenbygget med Laden, der er opført af Pandeplader og overvejende strækker sig fra Kostalden som en Sidelænge mod Vest. Desuden Vest for Hovedbygningen er Redskabs- og Maskinhus, en Svinestald, tækket med Rør, samt et Hønsehus, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap; de 2 sidstnævnte er begge opført af Træ. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Mariegaard ejedes i forrige Aarh. af Knud Jensen og senere af A. Thaysen, som efterfulgtes af J. P. Nielsen; han solgte den i 1897 til Chr. Hellesø, der tidligere, fra 1892, havde ejet Gaarden Nørager i Lejrskov Sogn, og Hellesø, som var Onkel til den nuværende Ejer, solgte senere, i 1916, Mariegaard til denne. I 1916 er der frasolgt nogle Mosearealer, ca. 8 ha.

RAVNHOLTGAARD, Gesten Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt N. C. Brødsgaard, Postfb. og nærmeste St. Verst, Afst. 1 km og godt 19 km til Kolding, Tlf. Verst 17.

Matr.-Nr. 1a af Ravnholt, samlet Areal 108 ha, deraf 54 Ager, 13,2 Eng, 27,5 Skov, 11 Mose og 2,3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. o Skp. o Fdk. 1¾ Alb.; Ejdkv. 74,700 Kr. (82,000), Jordv. 49,300 Kr. (58,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 92,700 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Ravnholtgaard ligger ved Landevejen Kolding—Grindsted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er noget uensartede, men dog overvejende Sandmuld, for største Delen paa Ler- og Mergelunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødnings-

Ravnholtgaard.

kraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar dels nymerglet, dels kalket. Engen er dels Haardbundseng, dels Moseeng. Skoven er af god Bonitet, Bevoksningen mest Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24—26 Malkekøer, 1 Tyr og 15 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den er efter Gaardens Brand indkøbt paa Fyn i 1935, er tuberkelfri og agtes fremtidig fornyet ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Kronborg« i Gesten.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 145 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 64 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Ravnholtgaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, er opført i 1865; den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj med 2 mindre Sidebygninger mod Nord mod Avlsbygningerne; Hovedfløjen, som har en gennemgaaende Frontspids ved hver Ende og en frembygget Frontspids med Spir mod Nord til Gaarden, indeholder en stor køn Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; den er tækket

med Tagpap ligesom den vestlige Sidefløj, der rummer forskelligt; den østlige, som er tækket med Tegl, indeholder Garage m. m. De nye Avlsbygninger, der er ombygget og opført i 1935 efter en Brand Aaret forud, har Tag af Pandeplader; af Længerne er der Hønsehus, Værelser til Medhjælpere, Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelængde, som ligger frit; af de 2 andre, der er sammenbygget i Vinkel, er der Kostald i den østlige Sidelængde (endnu ikke opført, da Billedet blev taget) og Lade i Længen mod Nord, i hvis østlige Del der er indrettet Stald til Søer. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i sidstnævnte samt i Kostalden, der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt, omgivet af Skov og den store Have.

Ravnholtgaard købtes i 1835 af N. Th. Flensburg, efter hvem den senere overtoges af Sønnen A. W. Flensburg; efter ham overtoges den i 1899 af Svigersønnen Carl E. Brødsgaard, efter hvem den i 1917 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer. Gaarden var da paa ca. 206 ha med godt 8¼ Td. Hrtk.; han frasolgte i 1922 118 ha til Ribe Amts Udstykningsforening, som oprettede 14 Statshusmandsbrug, hver paa 6,6 a 8,8 ha, foruden at der afgaves nogle Tillægsparceller; Aaret efter tilkøbtes derefter ca. 16 ha fra en Nabogaard, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

REFSINGGAARD, Gesten Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jens Rasmussen, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 4 km og godt 23 km til Kolding, Tlf. Vejen 149.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Refsing og 5b m. fl. af Ø. Gesten, samlet Areal 113,1 ha, deraf 91,8 Ager, 8,8 Eng, 10,5 Skov, 1 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 5 Skp. 1 Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 74,000 Kr. (80,000), Jordv. 62,300 Kr. (64,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 78,000 Kr., Løsoret i »Sun Insurance Office« for 71,800 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Refsinggaard ligger ved Vejen mellem Vejen By og Gesten med Indkørsel fra denne; alle Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger 1 km, og Engen, som ligger 4 km fra denne, er 50 ha mild Lermuld paa Lerunderlag, Resten er Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er svagt bølget, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (det meste af Sandjorden er naturlig sund Jord), hele Arealet er merglet i Aarene 1914—25. Engen er Dyndjord af god Bonitet, Skovens Bevoksning ca. 25 Aar gl. Naaetræer, Plantningen paa-begyndt i 1909.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; ca. 11 ha drives med Avl af Spisekartofler til Salg. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 40 Kalig. og 100 Sække Kvælstof.

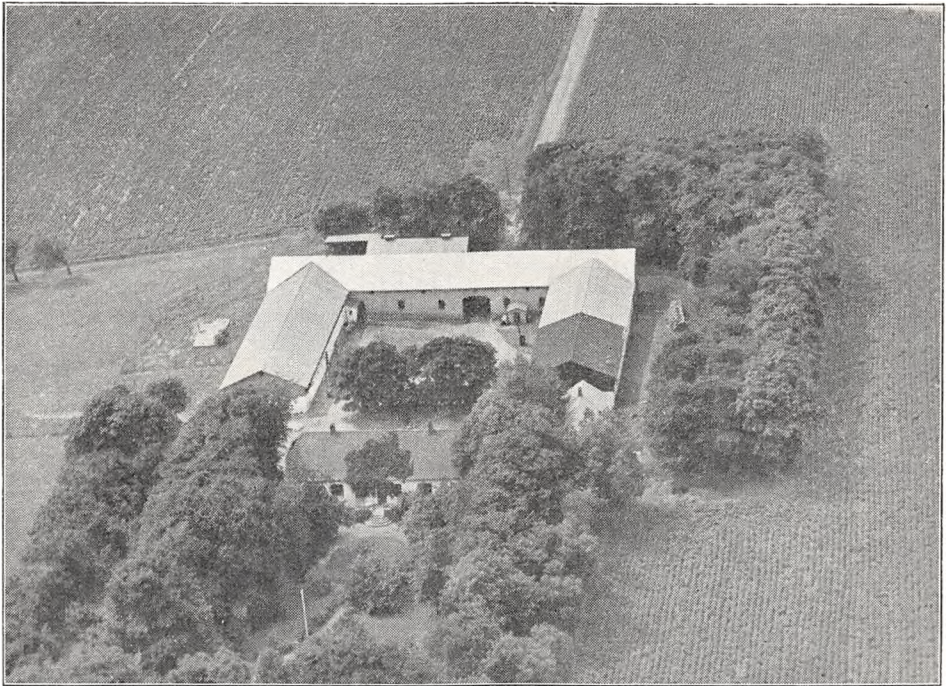
Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Gesten Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen var tidligere 40 Tillægssøer, og der leveredes ca. 500 Slagterisvin om Aaret; der er nu 6 Søer, og Gaarden har Kort til 112 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns (hvide Italienere).

Refsinggaard har grundmurede velholdte, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have (ikke helt solret), har høj Kælder og Tegltag, den rummer en god Bolig; mellem Hovedbygningen og Avlsbygningerne ligger 2 fritliggende mindre Sidebygninger, der ligesom Avlslængerne har Tag af Pandeplader; den vestlige af disse indeholder Vadskehus samt Maskin- og Redskabsrum og den østlige Hønsehus. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Fodermesterbolig, Værelser til Medhjælpere, Svine- og Hestestald i den vestlige Sidelængde, som har Trimpel af Træ, Kostald i den østlige, der har muret Trimpel ligesom Ladelængen, der ligger mod Syd; i Laden, som har Gennemkørselsport, er der i den sydlige Side Vest for Porten indrettet Svinestald. Desuden Syd for Gaarden en Svinestald og Øst for denne en Vognport, begge opført af Træ. Der benyttes en Benzinmotor som Drivkraft for Malkemaskinen, en Petroleumsmotor for de faste Maskiner, og der er Bolig for Fodermesteren paa Gaarden; denne ligger kønt og skærmet ved Læplantning; største Delen af Plantagen er tilkøbt i 1923 fra en Nabogaard, »Højgaard«.

Refsinggaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Thomsen (fra Skodborg), der udflyttede Gaarden fra Refsing By til dens nuværende Plads; han solgte den til Bærentz fra Holsten, som afhændede den til Gustaf Adolph Schousboe, der Novbr. 1893 mageskiftede den med Langholtgaard i Agtrup i Sdr. Bjært Sogn til Sønderjyden Christian Petersen; efter ham overtoges den i 1914 af Sønnen Joh. Hankvist Petersen, der senere solgte den til Harald Juhl og Stenslund, af hvem den nuværende Ejer købte den kort efter, i 1918.

RØJGAARD, Gesten Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. K. Skjøde, Postfb. og nærmeste St. Verst, Afst. 2½ km og godt 17 km til Kolding, Tlf. Verst 10.

Refsinggaard.

Matr.-Nr. 2a af Røjgaard og 13c af Egholt, samlet Areal 136,8 ha, deraf 110,3 Ager, 2,2 Eng, 21,5 Skov, 1,3 Mose og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdkv. 102,300 Kr. (109,600), Jordv. 73,900 Kr. (83,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

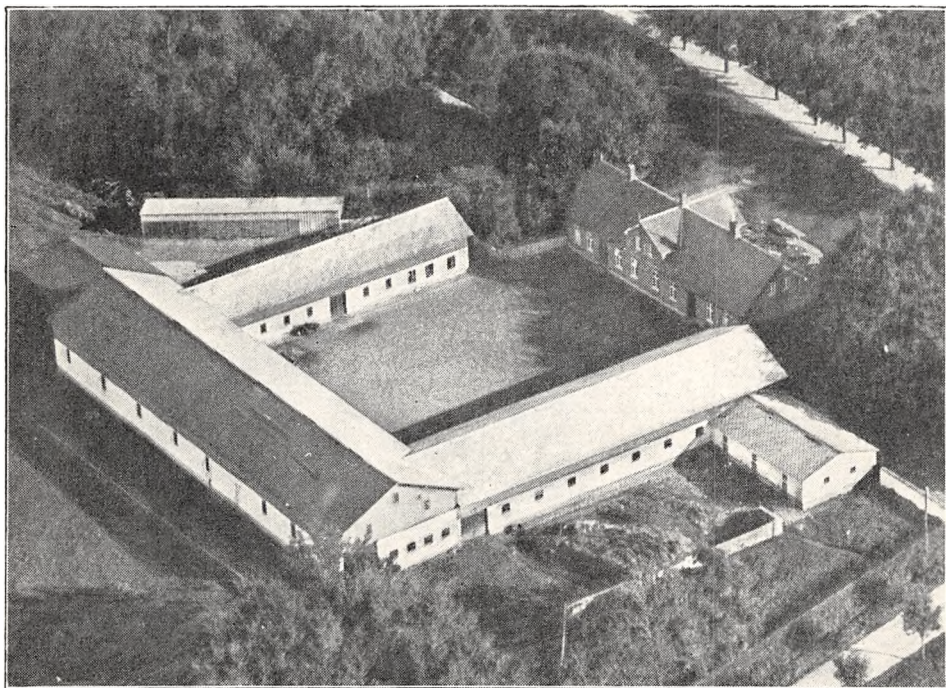
Røjgaard ligger Syd for Verst St. ved Landevejen Kolding—Grindsted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord, overvejende paa Ler-, dog stedvis paa Sandunderlag. Terrænet er svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet sidst i 1920'erne. Engen er Mosejord. Skoven er af god Bonitet, Bevoksningen Bøg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; et Areal henligger med vedvarende Græs til Løsdrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 3 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 185 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Kronborg« i Gesten.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges ca. 3 Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 133 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Røjgaard har grundmurede store, gode Bygninger, opført i 1902 efter en Brand Aaret forud. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have, har gennemgaaende Frontspids og Skifertag; den indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som overvejende har Tag af Eternit, har de 2 Sidelænger Trætrimpel; af Længerne er der Værelser til Medhjælpere og Hestestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest; Laden, der ligger mod Nord, er paa Nordsiden tækket med Pandeplader, og den er fra den østlige Gavl udvidet mod Øst med en Tilbygning af Træ. Desuden Øst for Gaarden en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Pandeplader,

Røjgaard.

den rummer Redskaber, Maskiner og Vogne, og Vest for Gaarden og Landevejen en Længe med Tag af Tegl og Cementsten, den rummer Smedie og en Svinestald; til Staldene er der Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden ligger kønt og bekvemt lige op til Landevejen.

Røjgaard hørte i 1573 til Godset under Skodborghus, der senere kom under Koldinghus Len; ved vor første Matrikel i 1664 havde den kun $3\frac{1}{2}$ Td. Hrtk., og den var da en Selvejergaard, som Kronen udlagde til Rigsmarskal Joh. Chrf. Kørbitz; han overlod den til Amtsskriver, senere Borgmester i Ribe Vilh. Brockmand, der i 1668 atter mageskiftede den til Kronen. Ved Matriklen af 1688 fik Gaarden 8 Td. Hrtk., og Kronen udlagde den derefter i 1694 til Ryttergods. Kronen ejede dog vistnok kun den saakaldte »Herlighed« — Retten til at nyde Jagt, Fiskeri, Ægt og Arbejde m. m. — thi ved Brockmands Død i 1688 tilfaldt Gaarden Svigersønnen, Ritm. Jens Eriksen Kaas. I 1719 skødede han Gaarden med dens »Selvejrbonde-Rettighed« til Kronen, der nedbrød Bygningerne og udlagde Marken til Græsning for Rytterheste. Ved Auktionen over Godset under Koldinghus Rytterdistrikt i 1765 købtes Røjgaard »Hovedgaard« med noget Gods (8 og 36 Td. Hrtk.) af Georg (Gregorius) Jacobsen Tjørnelund, efter hvis Død i 1788 en Del af Gaardens Jorder frasolgte. I 1798 ejedes den med 5 Td. Hrtk. af Jac. Christensen Roy (senere Sønderstovhed i Give Sogn), som yderligere frasolgte en Del Jord; senere, i 1805, ejedes den af Joh. Schmidt, i 1816 af Gottl. Anton, i 1821 af Clavs H. Dierck, og den købtes derefter i 1825 for 2100 Rd. holstensk Cour. af Sogneforstander P. Weirup, efter hvem den i 1868 overtoges af Svigersønnen P. Jørgensen; efter hans Død overtoges den af Enkefru Jørgensen, som i 1898 solgte den med 12 Td. Hrtk., Besætn. og Invt. for 86,000 Kr. til Forv.

C. Bjerg; fra ham overtoges den i 1900 af Kreditforeningen, der i 1901 solgte den til K. Skjøde — Svigersøn af forannævnte P. Jørgensen — den nuværende Ejer.

SKOVSMINDE, Gesten By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer H. Skov, Postfb. og nærmeste St. Gesten, Afst. $\frac{1}{2}$ km og godt 21 km til Kolding, Tlf. Gesten 4.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af V. Gesten og 6d m. fl. af Ø. Gesten, samlet Areal 82,8 ha, deraf 66,4 Ager, 8,8 Eng, 6,6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdkv. 74,100 Kr. (79,000), Jordv. 55,200 Kr. (59,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,000 Kr., Løsporet i Jydsk Brandf. for 71,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Skovsminde ligger $\frac{1}{2}$ km Vest for Gesten St. ved Vejen i Retning af Bække By; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Eng og Skov, som ligger 3 km fra denne, er 16,4 ha Lermuld paa Lerunderlag, Resten — 50 ha — god sund Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1913—15. Engen, som er kultiveret, er Brunjord. Af Skoven er to Trediedele bevokset med Løvtræer, Resten med Naaletræer.

Jorden dyrkes dels i en 7 Marks, dels i en 9 Marks Drift, Sædsifterne er følgende: I 1. Hvede, 2. Runkelroer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Kaauroer, 6. Byg, 7. Kløver og Græs. II 1. Havre, 2. Kaauroer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6.—7.—8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 40 Kalig. og 50 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4434 kg med 4,00 pCt. Fedt og knap 199 kg Smør, Mælken leveres til Gesten Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 jyske Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 5 stambogsførte og præmierede Følhopper, og der tillægges 3—4 Føl aarlig; der er paa Gaarden opdrættet flere gode Hingste. Der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret (delvis af eget Tillæg); Gaarden har Kort til 116 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 120 Høns.

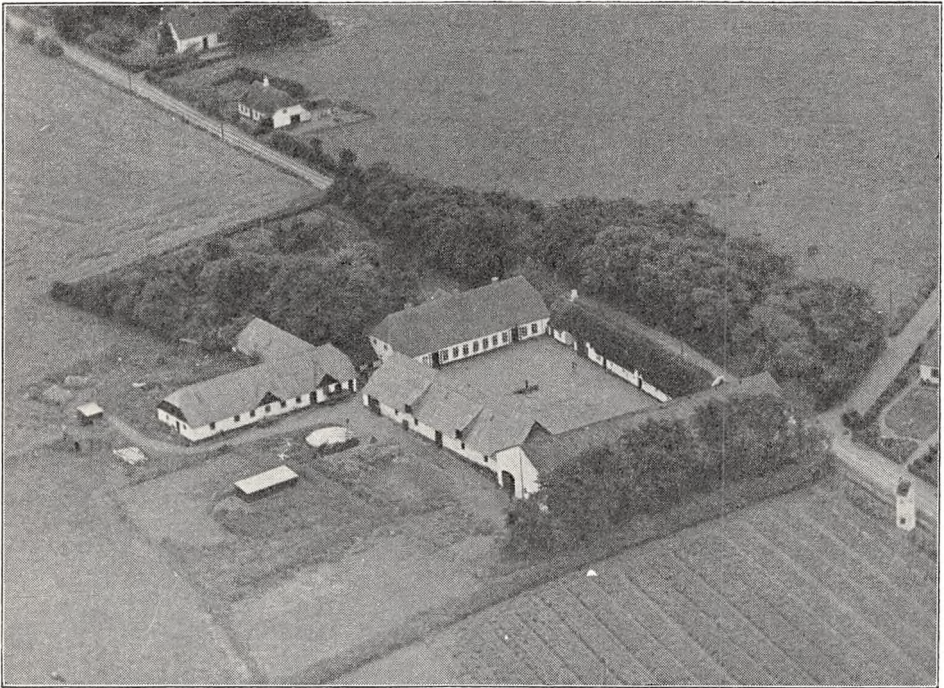
Skovsminde har grundmurede velholdte, gode Bygninger, oprindelig opført efter en Brand i 1857. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, er hvidpudset og tækket med Rør; den indeholder en køn god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Medhjælper, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, der har Tag af Pandeplader ligesom Længen mod Nord. Længen; denne er fra den østlige Ende udvidet med en kort Sidelænge mod Nord, opført af Træ og tækket med Tagpap; den østlige Sidelænge, Kostalden, har Trætrimpel og er tækket med Tagpap ligesom Svinestalden, der udgaar som en Sidelænge (har muret Trimpel) mod Øst fra den sydlige Ende af Kostalden. Desuden Øst for Hovedbygningen en Længe med muret Trimpel, den indeholder Svinestald og Garage og er tækket med Tagpap ligesom en Længe Vest for Hovedbygningen, et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ. Der hører et Hus til Ejendommen.

Skovsminde ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Jørg. Iversen, hvis Slægt havde ejet Gaarden i en længere Aarrække; efter ham overtoges den i 1860 af Svigersønnen Hans Kristensen Skov, efter hvem den i 1886 overtoges af Sønnen Jørg. Hansen Skov, og efter ham overtoges den i 1913 af Sønnen, den nuværende Ejer. Der er i 1930 tilkøbt 10,5 ha fra Nabo-gaarden »Kærholm«, men samtidig frasolgtes et noget lignende Engareal; desuden er der frasolgt et Hedeareal, som tidligere hørte under Gaarden.

TOFTEGAARD, Gesten By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. K. A. Bundsgaard, Postfb. og nærmeste St. Gesten, Afst. 1 km og 22 $\frac{1}{2}$ km til Kolding, Tlf. Gesten 6.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af V. Gesten og 4b m. fl. af Ø. Gesten, samlet Areal 102,5 ha, deraf 69,5 Ager, 13,3 Eng, 16 Skov, 2,2 Tørvemose og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. o Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 71,600 Kr. (79,000), Jordv. 54,400 Kr. (61,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 72,400 Kr., Løvsøret dels i Jydsk Brandf., dels i Aller-Kassen for tilsammen 75,100 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Toftegaard ligger i Vester Gesten By; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen og Skoven, som ligger 2 km fra denne, er 41 ha god Muldjord paa sandblandet Lerunderlag, 12 ha Sandmuld paa Sandunderlag og 16,5 ha lettere Sandmuld paa samme Underlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god,

Toftegaard.

Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og til Dels nymerglet i Aarene 1914—21. Engen er Højmose; af Skoven er 4,5 ha Bøgeskov, Resten bevokset med Naaletræer.

Største Delen af Agermarken dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Kaalroer, 4. Byg, 5. Runkelroer, 6. Byg, 7. Havre, 8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 80 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 1 Tyr og 46 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løvsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Gesten Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 4 Plage og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 275 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 116 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Toftegaard har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1845, ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har Frontspids mod Syd til denne og Tegl-

tag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge, som har Tag af Cementsten, Værelser til Medhjælpere, Gennemkørselsport, Vognport og Hestestald i den vestlige straatækte Sidelænge langs med Vejen gennem Byen og Lade i Længen mod Nord; denne, der har muret Trimpel, er tækket med Tagpap. Desuden Øst for Hovedbygningen en Vinkelbygning, af hvilken den lange Længe, som er tækket med Tegl, rummer Ungkvæg- og Svinestald og den korte Længe, der har Tag af Pandeplader, Svinestald. Der hører et Hus til Ejendommen; Gaarden er skærmet mod Vestenvinden ved Plantning.

Toftegaard er en gl. Slægtsgaard, som i første Halvdel af forrige Aarh. ejedes af Nis Jepsen; efter ham overtoges den i 1840 af Svigersønnen Anders Nielsen Bundsgaard, efter hvem den i 1872 overtoges af Sønnen Niels Andersen Bundsgaard, og efter ham overtoges den i 1912 af Sønnen, den nuværende Ejer. En Gaard i Gesten Kær med godt 50 ha har tidligere været drevet sammen med Ejendommen. Paa Gaarden anlagde og udførte afdøde Oberstløjtnant E. M. Dalgas i forrige Aarh. nogle af sine første Forsøg paa Lavmosejord.

VILLESOLM, Gesten By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Christian Andersen, Postfb. og nærmeste St. Gesten, Afst. godt $\frac{1}{2}$ km og ca. 20 km til Kolding, Tlf. Gesten 14.

Matr.-Nr. 7a m. fl. af Ø. Gesten, samlet Areal 84,4 ha, deraf 58 Ager, 8,8 Eng, 16,6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 5 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdkv. 78,900 Kr. (81,000), Jordv. 55,000 Kr. (58,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 45,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Villesholm ligger i Øster Gesten By ved Vejen fra Gesten i Retning af Ravnholt; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger i kort Afstand, og Skoven, som ligger 3 km fra Ejendommen, er 16 ha Lermuld paa Lerunderlag, Resten god sund Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er merglet i Aarene 1914—20. Engen er Dyndjord, Skovens Bevoksning dels Løvtræer, dels Gran.

Gaarden drives fra 1932 af Ejerens Søn, Forpagter Robert Andersen; Jorden dyrkes i fri Drift med Avl af Kløverfrø. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 50 Kalig. og 20 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4463 kg med 3,83 pCt. Fedt og 191 kg Smør, Mælken leveres til Gesten Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 110 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Villesholm har grundmurede gode Bygninger, overvejende hvidpudsede. Hovedbygningen, der er opført i 1860, er tækket med Skifer, den ligger mod Syd til den kønne Have og bestaar af en Hovedfløj med 2 smaa Sidefløje mod Nord; den rummer en stor god Bolig. Avlsbygningerne har Tag af Pandeplader; af de 3 sammenbyggede Længer er der Lade i Længen mod Nord, Garage, Værelser til Medhjælpere og Hestestald i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige; til Østsiden af denne er der tilbygget en Halvtagsbygning til Svinestald, og fra den sydlige Ende af Kostalden udgaar der en kort Sidelænge mod Øst, som rummer Stald til Kalve. Desuden Øst for Hovedbygningen 2 Længer, sammenbygget i Vinkel, af hvilke den ene indeholder Svinestald og den anden, som er af Træ, Vognport samt Redskabs- og Maskinrum; til Østsiden af denne er der opført en Halvtagsbygning, som rummer Hønsehus. Der hører 2 Huse til Ejendommen.

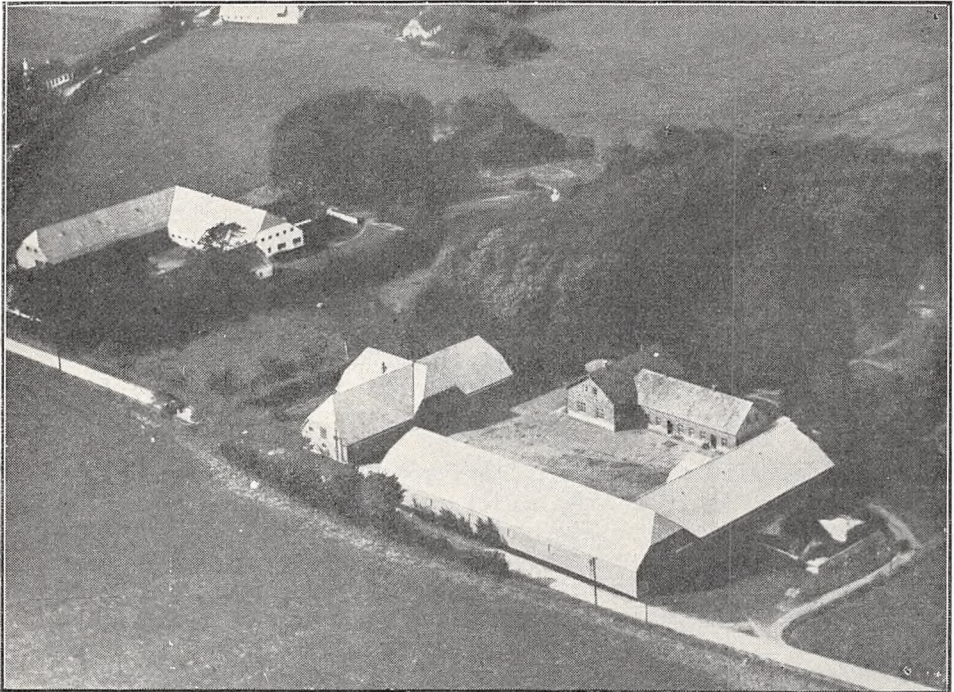
Villesholm ejedes omkring Midten af forrige Aarh., fra 1846, af Karl Thomsen, efter hvem den i 1896 overtoges af Sønnen Villes Thomsen; han solgte den i 1906 til Johan Boesen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1911.

DOLLERUPGAARD, Dollerup By, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Chr. Henneberg, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. godt 1 km og $1\frac{1}{2}$ km til Kolding, Tlf. Lunderskov 21.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Nagbøl og Dollerup, samlet Areal 90,5 ha, deraf 61 Ager, 27,5 Eng og Græsningsjord, 0,3 Skov og 1,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 85,000 Kr. (90,000), Jordv. 42,000 Kr. (45,000): Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 84,000 Kr., Løstøret i Vejle A. ældre Brandf. for 73,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Dollerupgaard ligger i Dollerup By; af Jorderne er 77 ha samlet ved Gaarden, Resten — 13,5 ha — ligger i kort Afstand fra denne; Jorden er Sandmuld paa Sandunderlag. De tre Fjerdedele af Arealet er en Del kuperet, Resten flad Mark, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er nymerg-

Dollerupgaard (med Lille Dollerupgaard til venstre).

let i Aarene 1924—30. Engen er dels Haardbundseng, dels Humusjord, Skovens Bevoksning Naaletræer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med en vedvarende Græsmark; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 130 Sække Superf., 50 Kalig. og 90 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3700 kg aarlig, Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen var tidligere 10 Tillægssøer, og der leveredes ca. 225 Slagterisvin om Aaret; der er nu 2 Søer, og Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Dollerupgaard har grundmurede gode, anselige Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store Have, bestaar af 2 Fløje, sammenbygget i I-Form; af disse er den egentlige Hovedfløj, som ligger i Retningen Syd—Nord, opført i 1865; den har en rund frembygget Frontspids mod Vest til Haven, Skifertag og indeholder en god Bolig; i 1922 er fra Midten af Østsiden tilbygget en Sidefløj mod Øst, tækket med Cementsten, den indeholder Økonomilejlighed. Avlsbygningerne, der har Tag af Cementsten, er opført efter en Brand i 1928; af Længerne

er den østlige Sidelænge, Kostalden, og Længen mod Syd — Laden — sammenbygget i Vinkel; den vestlige Sidelænge, som ligger frit, rummer i den nordlige Del Værelser til Folkene, Vognport og Svinestald, i Midterpartiet Hestestald, udvidet i en Sidelænge mod Vest, og Syd for Hestestalden Svinestald. Der er murede Hvælvinger af Molérsten og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen.

Dollerupgaard ejedes i 1829 af Hartvig-Møller, der i 1849 lagde den sammen med en anden Gaard i Dollerup, de to Gaarde havde henholdsvis 14 og 7½ Td. Hrtk.; han solgte den i 1868 med ca. 195 ha (19 Td. Hrtk.), 2 Huse samt Besætn. og Invt. for 106,200 Kr. til Baron Holger C. F. Stampe, Viufgaard, som i 1875 solgte den med samme Tilliggende, Besætn. og Invt. for 170,000 Kr. til Kbmd. M. W. Meyer i Kolding (tidligere Viufgaard); han solgte den i 1877 med samme Tilliggende, Besætn., Invt. og Høst for 232,000 Kr. til Prokurator M. Pagh i Fredericia; efter hans Død i 1882 kom den i Handelen og ejedes af J. P. Hansen, Jørg. Vrang, F. M. Jensen og F. W. Petersen, efter hvem den atter overtoges af F. M. Jensen, der solgte den til Semler; han solgte den i 1902 for 106,000 Kr. til Bengtson, Ferupgaard. I indeværende Aarh. blev Gaarden atter delt, og Dollerupgaard kom derefter til H. Hansen, som i 1907 solgte den til Halfdan Sahlertz, der i 1910 solgte den med 67,5 ha, 8½ Td. Hrtk. til Konsulent P. Henneberg; efter hans Død i 1923 overtoges den af Enkefru Henneberg og i 1925 af Sønnen, den nuværende Ejer, der overtog Gaarden i Forpagtning ved Faderens Død.

(Siden 1910, da Konsulent P. Henneberg købte Gaarden, er der i Aarenes Løb tilkøbt ca. 23 ha af Jord, som tidligere har hørt under Gaarden.)

DOLLERUPLUND, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jens J. Thrane, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 2½ km og 15 km til Kolding, Tlf. Lunderskov 29.

Matr.-Nr. 12a m. fl. af Dollerup, samlet Areal 77 ha, deraf 57,3 Ager, 16,5 Eng, 2,2 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 76,000 Kr., Jordv. 46,000 Kr.; Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 67,100 Kr., Løspøret i Jydsk Brandf. for 65,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Dolleruplund ligger godt 1 km Vest for Dollerup By; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen Lermuld paa Lerunderlag, en mindre Del er Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen, der ligger paa 2 Steder, er humusblandet Jord af meget god Beskaffenhed, Skovens Bevoksning Naaetræer med lidt Løvtræer (Ask og El).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af Rødkløver, Kaalroer og Sukkerroer; endvidere henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 36 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Kø var sidste Aar 3664 kg med 3,77 pCt. Fedt og 134 kg Smør, Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

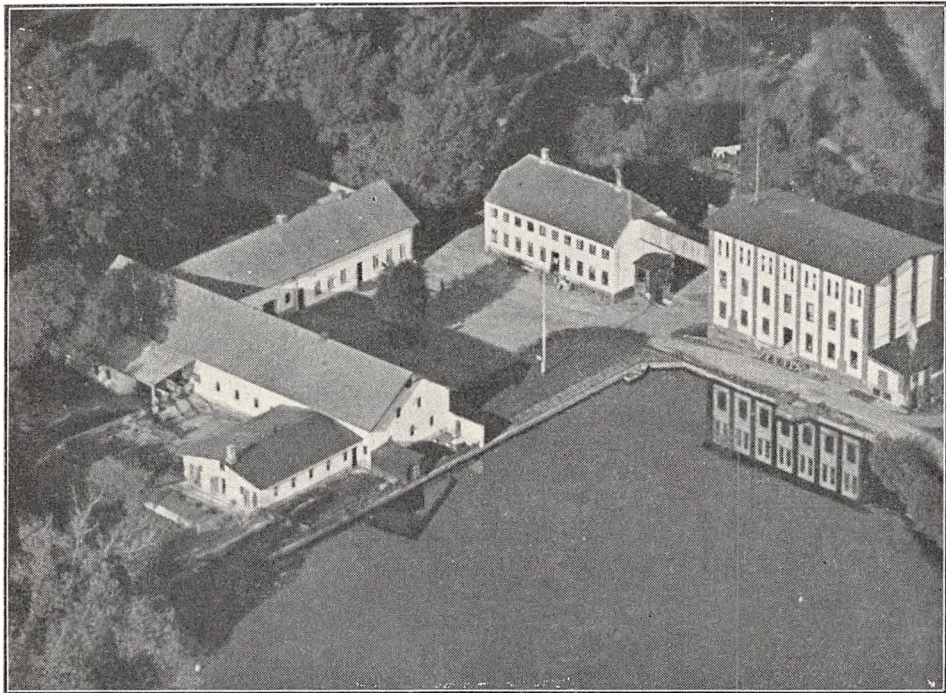
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen har tidligere været 10 Tillægssøer, og der leveredes ca. 150 Slagterisvin om Aaret; der er nu 4 Søer, og Gaarden har Kort til 71 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Dolleruplund har grundmurede gode, overvejende hvidpudsede Bygninger med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har ved den østlige Ende en kort gennemgaaende Tværløjs; den er opført i 1908 efter en Brand ligesom de 2 Hovedlænger af Avlsbygningerne; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne er der Kostald i den østlige Sidelænge og Lade i Længen mod Syd; de 2 Længer, der er sammenbygget i Vinkel, har muret Trimpel; den vestlige Sidelænge, som ligger frit, rummer Heste- og Svinestald, af hvilke sidstnævnte er udvidet i en kort Sidelænge mod Vest, der atter er udvidet i en Sidelænge mod Nord, og fra Vestsiden af denne udgaar der en lav Sidelænge mod Vest, som rummer Brænde- og Hønsesus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og i Heste- og Svinestald-

den er der ildfast Loft af Jernbjælker med Lægter, dækket med Ler. Gaarden, som ligger ret højt, er i sin Tid udflyttet fra Dollerup By til sin nuværende Plads.

Dolleruplund har hørt under Koldinghus Rytterdistrikt (se under Indledningen til Amtet), hvorfra den købtes til fri Ejendom ved dettes Bort salg i 1767. Den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Johs. Høyrup, af hvem Enkefru Adolf købte den i 1844 til sin Søn A. Adolf; han solgte den i 1865 med ca. 68 ha, med Besætn. og Invt. for 25,000 Rd. til Partikulier Bølle fra Vedbæk, som i 1874 solgte den med Besætn. og Invt. for 34,500 Rd. til Mælkeriforp. Scheffmann, der i 1876 mageskiftede den til Thaysen fra Sønderjylland; fra ham kom den i 1879 ved Auktion til N. J. Poulin (senere til Nagbølgaard), som i 1882 solgte den til Boye Peter Jepsen fra Sønderjylland, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1910.

I 1917 er der tilkøbt en Naboejendom med ca. 14,5 ha; af dennes Bygninger benyttes Stuehuset til Fodermesterbolig, medens Avlsbygningerne er nedrevet.

Drabæks Møllegaard.

DRABÆKS MØLLEGAARD, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer E. D. Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. $\frac{3}{4}$ km og $12\frac{1}{2}$ km til Kolding, Tlf. Lunderskov 50.

Matr.-Nr. 13a m. fl. af Nagbøl og Dollerup, samlet Areal 44,3 ha, deraf 41,3 Ager, 2 Eng og 1 Have og Gaardsplads m. m., Hrtk. 4 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 45,100 Kr. (135,000), Jordv. 23,700 Kr. (33,000); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 39,600 Kr., Løsporet i »Dannevirke« for 41,000 Kr.; Lys og Kraft fra Lunderskov Electricitetsv.

Drabæks Møllegaard ligger Nordvest for Lunderskov Stationsby; af Jorderne er 16,5 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger samlet 1 km fra denne ved Landevejen Lunderskov—Ribe; Jorden er god Sandmuld paa Ler- og Sandunderlag. Terrænet er stedvis noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes (største Delen naturlig sund Jord), hele Arealet er kalket i Aarene 1925—30. Engen er humusblandet Jord.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; der avles Sukkerroer til Kolding Saftstation samt en Del Frø af Hvid- og Rødkløver. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 85 Sække Superf., 30 Kalig. og 55 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 12 Malkekøer (intet Tillæg), er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 15—20 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 48 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Drabæks Møllegaard har grundmurede, hvidpudsede, gode og velholdte Bygninger, overvejende tækket med Cementsten. Hovedbygningen til Gaarden, som ligger mod Nord (ikke helt solret), indeholder en smuk Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; Længen, der har Gennemkørselsport (fra Sognevejen), rummer Vest for Porten tillige Hestestald og er her sammenbygget i Vinkel med den vestlige Sidelænge, der indeholder Lade, Kostald samt (ind mod Gaarden) Værelser til Folkene og (mod Vest) Stald til Søer, fra hvilken Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest; denne er tækket med Tagpap. Til Vestsiden af Laden er endvidere tilbygget en Halvtagsbygning, en Vognport med Tag af Pandeplader; desuden Nord og Nordvest for Gaarden og Sognevejen 2 Halvtagsbygninger af Træ, tækket med Pandeplader, den ene rummer Redskaber og Maskiner og den længst mod Vest Hønsehus (ses ikke paa Billedet). Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk med Trykvand fra en Kilde.

Selve Vandmøllen — den 3-etages Bygning — som ligger Øst for Mølledammen, og den 2-etages anselige Hovedbygning med høj Kælder Nord for Vandmøllen, mod Øst til Haven, har siden 1928 ikke samme Ejer som Avlsgaarden — se nedenfor. Møllen er indrettet med moderne Mølleri, der drives dels ved Vandkraft (Turbine), dels ved Motorkraft, og den kan behandle ca. 200 Td. Hvede eller Rug i Døgnet. De to Ejendomme ligger meget smukt ved Kolding Aa i naturskønne Omgivelser i en Dalsænkning, omgivet af skovklædte Skraaninger. Ved Vandmøllen er der et stort Anlæg af Fiskedamme.

Drabæks Vandmølle (med Avlsgaarden) nævnes allerede i Middelalderen; det anføres, at den mulig er oprettet i 1553 under Christian d. Tredie som en kgl. Vandmølle, til hvilken der var Møllenvang for en Del af Sognets Beboere. I sidste Halvdel af forrige Aarh. ejedes den af Møllejer Bonnesen, efter hvis Død den overtoges af Enken; i 1902 solgte hun den samlede Ejendom til Carl S. Nielsen (den nuværende Ejer af Vandmøllen), der i 1928 solgte Avlsgaarden med ca. 50 ha for 100,000 Kr. til den nuværende Ejer, E. D. Nielsen, som i de følgende Aar har frasolgt forskellige mindre Arealer, hvorved Avlsgaarden fik sit nuværende Tiliggende.

EJERSEJE, Nagbøl By, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer A. P. Nissen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 2½ km og 14½ km til Kolding.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Nagbøl og ru af Østerby, samlet Areal 48 ha, deraf 34,8 Ager, 1 Eng, 11,2 vedvarende Græsningsjord i Vamdrup og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 6 Skp. 0 Fdk. 1 Alb.; Ejdkv. 52,900 Kr., Jordv. 33,700 Kr.; Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 41,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Ejerseje ligger i den nordøstlige Side af Nagbøl By; af Jorderne ligger en Del ved Gaarden, en Del samlet Vest for Byen og 11,2 ha som ovenfor nævnt 10 km fra Ejendommen i Vamdrup Sogn; af Agermarken er 17,3 ha Lermuld paa Lerunderlag, 13 ha Sandmuld paa Sandunderlag, og 4,5 ha er Mosekultur, sort Jord paa Klæg. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1921—30. Engen er Brunjord.

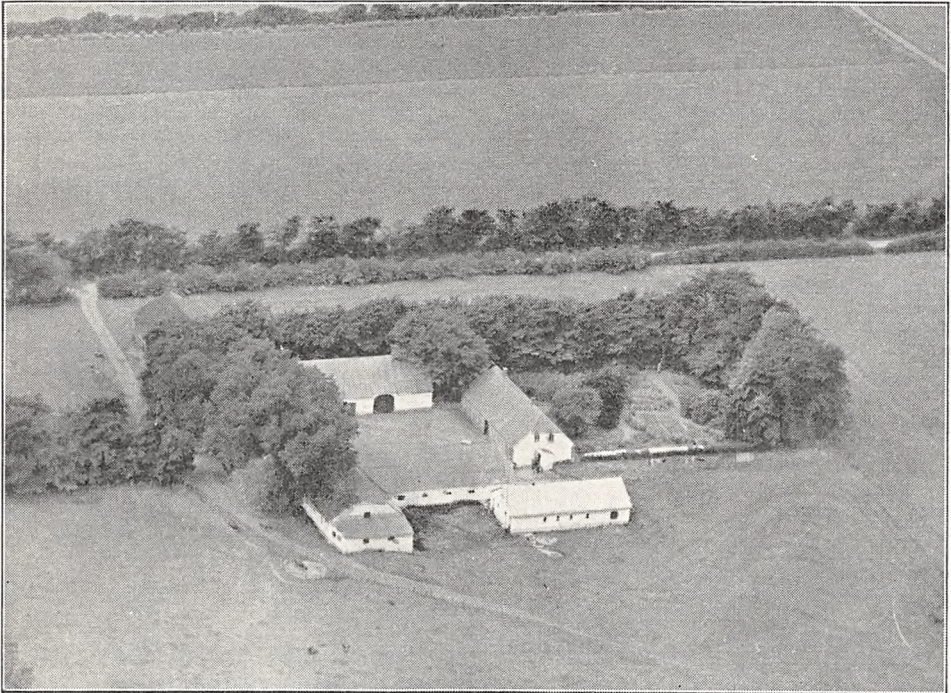
Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Vintersæd, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger de 11,2 ha i Vamdrup med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 25 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 14 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3892 kg

med 3,76 pCt. Fedt og knap 161 kg Smør, der malkes med Maskine (Manus), og Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage samt et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen var tidligere 8 Tillægssøer, og der leveredes ca. 170 Slagterisvin om Aaret; der er nu 6 Søer, og Gaarden har Kort til 63 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Ejerseje har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har Tag af Cementsten; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne, som har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Medhjælpere, Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Kostalden udgaar som en Sidelænge mod Øst; Længen mod Vest,

Ejerseje.

der ligger frit, rummer Lade og Vest for denne en Lade mere, som er opført af Træ (denne er paa Nordsiden tækket med Tagpap). Gaarden er aaben mod Syd over for Hovedbygningen. Desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald, og i 1936 er der endvidere her opført et grundmuret Hønsehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Hestestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Ejerseje har ligesom Gaardene i Anst Hrd. hørt som Fæste under det tidligere Koldinghus Rytterdistrikt, hvorfra den købtes til fri Ejendom i 1767; den ejedes senere en Tid inden for Slægten Refsing, fra hvem den arvedes af en Slægtning Madsen, der ca. 1840 overdrog den til sin Søn Niels Madsen; efter ham overtoges den i 1875 af Sønnen Niels Nielsen Madsen, som i 1915 overdrog den til en Søstersøn N. Schmidt, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1929. Ejendommen var da kun paa ca. 37 ha, men Køberen, der ejede et Areal i Vamdrup Sogn paa 11,2 ha, lagde derefter dette ind under sin nye Ejendom, hvorefter denne fik sit nuværende Areal.

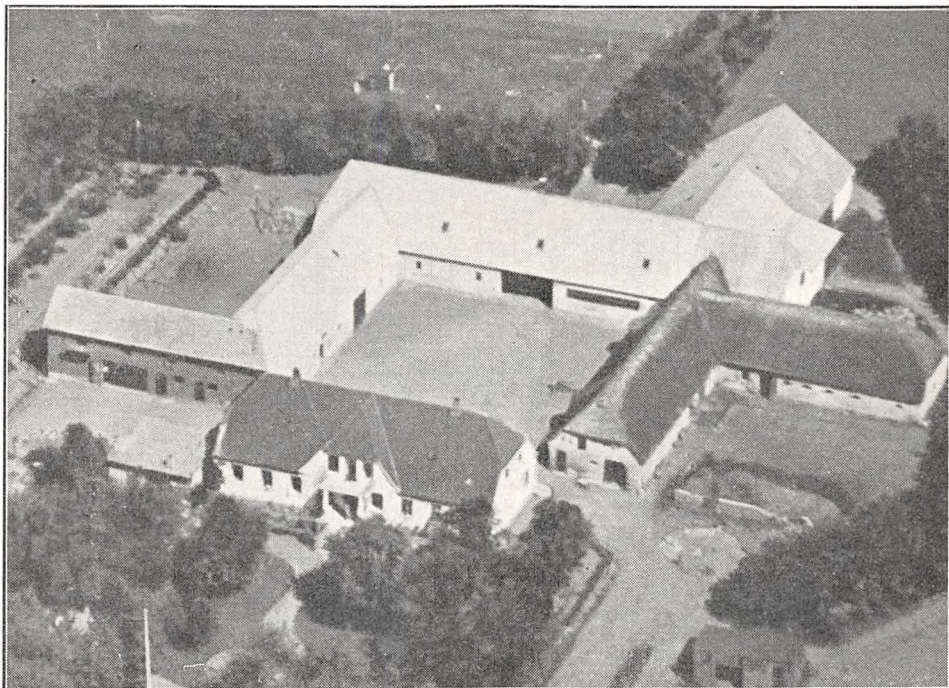
ELISABETHSLYST, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer A. Th. Refslund, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 2½ km og ca. 10 km til Kolding, Tlf. Gelballe 16.

Matr.-Nr. 29a m. fl. af Lunderskov og Gelballe og 4k af Nagbøl og Dollerup, samlet Areal 78,3 ha, deraf 65,8 Ager, 1 Eng, 10,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk.

7 Td. 3 Skp. 1 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 75,200 Kr. (84,000), Jordv. 52,800 Kr. (59,100); Bygn. er fors. i »Vermund« for 59,450 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Elisabethslyst ligger Øst for Lunderskov ved Vejen til Gelballe med Indkørsels-Allé fra den nævnte Vej; af Jorderne er 55 ha samlet om Gaarden, Resten — deriblandt Skoven — ligger ca. 3 km fra denne; Halvdelen af Arealet er god Muldjord, Resten god Sandmuld, Underlaget er sandblandet Ler og Sand. Terrænet er let kupe-ret, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Engen er Vandingseng (Dyndjord), Skovens Bevoksning Løvtræer.

Jorden dyrkes i følgende 5 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.

Elisabethslyst.

Kløver og Græs. Desuden dyrkes 11 ha i fri Drift, og andre 11 ha henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 40 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4200 kg aarlig, Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

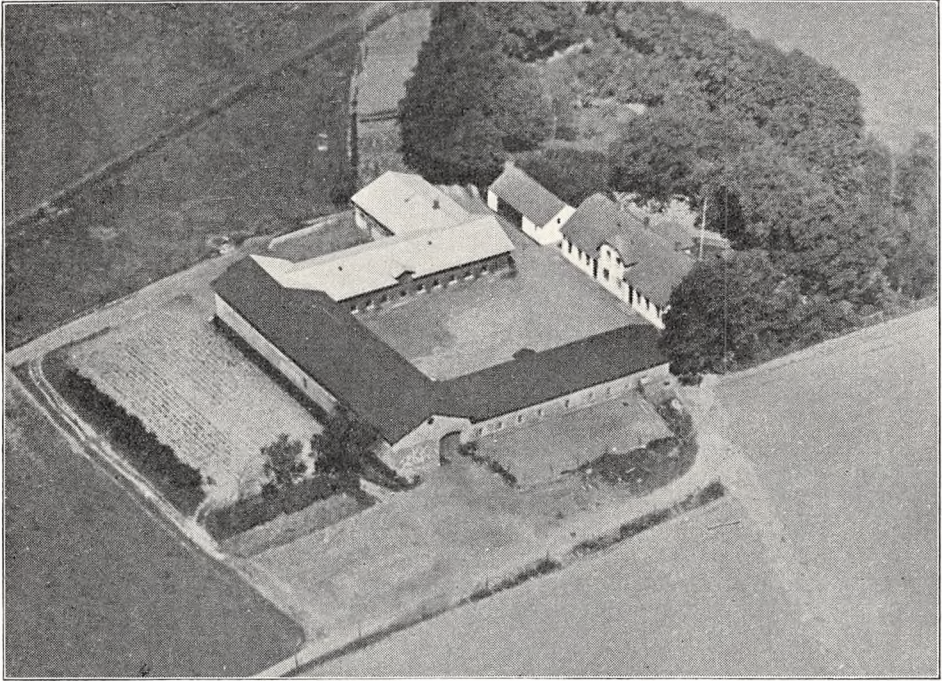
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen var tidligere 7 Tillægssøer, og der leveredes ca. 200 Slagterisvin om Aaret; der er nu 6 Søer, og Gaarden har Kort til 96 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Elisabethslyst har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger, opført i 1853, da Gaarden udflyttedes fra Gelballe By til sin nuværende Plads; Hovedbygningen, der er restaureret i 1923, ligger mod Syd til Haven med Frontspids, Veranda med Altan over til denne og Tegltag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge, fra hvilken Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, de er begge tækket med Straa; den vestlige Sidelænge, som rummer Hestestald, har Tag af Asbest, og fra den sydlige Ende udgaar en Sidelænge mod Vest med muret Trimpel og Tag af Eternit, den

indeholder Garage og Vognport; Længen mod Nord — Laden — der har Gennemkørselsport, har Tag af Asbest til Gaarden og af Pandeplader mod Nord, den er fra den østlige Ende udvidet med en Sidelænge mod Nord, tækket med Pandeplader; desuden Vest for Hovedbygningen en lav Længe, der rummer Vadskehus m. m. og er tækket med Tagpap. Gaarden har eget Vandværk, som virker dels ved Stødhævert, dels ved elektrisk Kraft, og der hører et Hus til Ejendommen. Fra Gaarden, som ligger højt, er der vid Udsigt over Omegnen.

Elisabethslyst ejedes fra 1850 af Jens Jepsen, der i 1853 byggede Gaarden (se foran) og opkaldte den efter sin Hustru; efter hans Død i 1902 overtoges Ejendommen af Hustruen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1912.

Frederiksminde.

FREDERIKSMINDE, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer N. Møller, Postfb. og nærmeste St. Kolding, Afst. 8 km, Tlf. Skanderup 11.

Matr.-Nr. 8c m. fl. af Skanderup og 16g af Seest, samlet Areal 66,2 ha, deraf 62,5 Ager, 2,7 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. o Skp. 2 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 79,400 Kr. (91,000), Jordv. 56,500 Kr. (65,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Frederiksminde ligger Øst for Skanderup By og Øst for Landevejen Kolding—Vamdrup, hvorfra der er Indkørsel til Gaarden; Jorderne, der er samlet ved denne, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet i Aarene 1925—30. Skovens Bevoksning Løvtræer.

Jorden dyrkes i fri Drift med nogen Frøavl af forskellige Sorter og med et 2-aarigt Græsleje; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Lunderskov Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 82 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Frederiksminde har grundmurede store, gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, har gennemgaaende Frontspids og Tag af Cementsten; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Tag af Pandeplader, er der Kostald i den vestlige Sidelænge, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest; den østlige Sidelænge, der har muret Trimpel ligesom Kostalden, rummer Værelser til Medhjælpere, Vognport og Hestestald; Taget paa denne Længe fornyes nu efterhaanden fra Tagpap til Pandeplader; Længen mod Syd — Laden — er efter en Stormskade nu ombygget i 1934, efter at Billedet er taget. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Svinestalden, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt.

Frederiksminde ejedes omkring Midten af forrige Aarh., fra ca. 1847, af Søren Bonnesen, der solgte den i 1887 med 54 ha, Besætn., Invt. og Avl for 68,000 Kr. til C. Thygesen, som i 1902 solgte den til Poul C. Nyboe. Senere købtes den af Jens Skov, efter hvis Død Enken solgte den til R. Grumstrup; han solgte den i 1917 med Besætn., Invt. og Avl for 135,000 Kr. til H. Engberg, der senere tilkøbte ca. 12 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal, og efter ham købte den nuværende Ejer den i 1928.

GRØNVANGGAARD, Skanderup By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Johan Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. ca. 4 km og 10 km til Kolding, Tlf. Skanderup 22.

Matr.-Nr. 8a m. fl. af Skanderup, samlet Areal 56,2 ha, deraf 49 Ager, 6 Skov og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 1 Skp. 0 Fdk. 2 $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 71,200 (80,000), Jordv. 47,600 Kr. (52,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Grønvangaard ligger i Skanderup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger 2—3 km fra denne, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet i Aarene 1925—30. Skovens Bevoksning er dels Løv-, dels Naaletræer.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Havre, 2. Roer, 3. Blandsæd, 4. Roer, 5. Byg, 6. Havre, 7. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger 11 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 32 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Lunderskov Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage samt et Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 86 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 120 Høns.

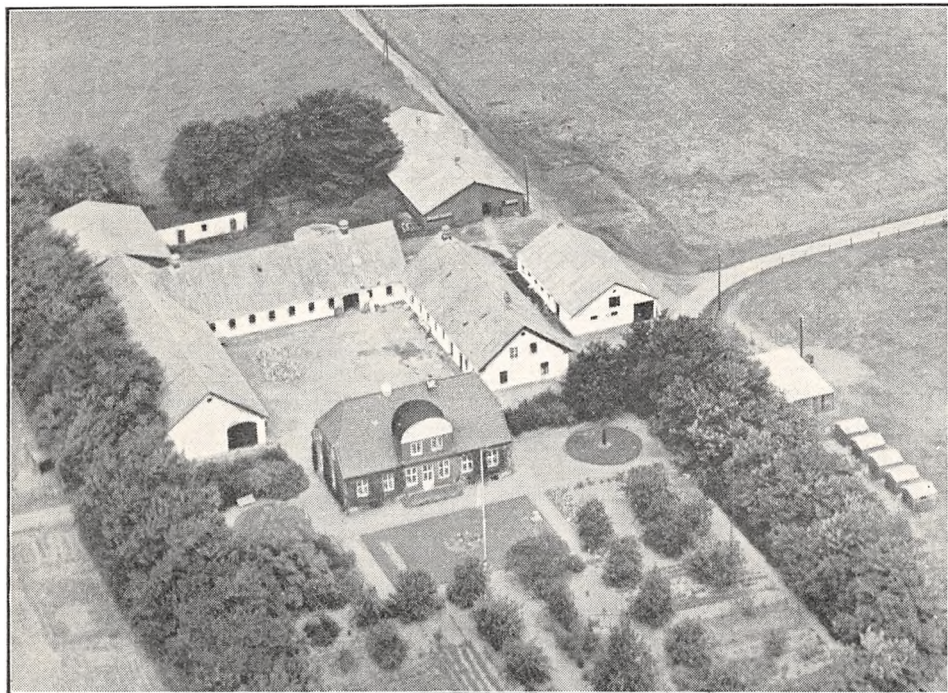
Grønvangaard har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har Frontspids mod Syd til Gaarden og Tag af Cementsten; den indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er de 2 Sidelænger tækket med Straa; af disse rummer den østlige Kostald og den vestlige Heste- og Svinestald; Længen mod Syd, Laden, som er tækket med Cementsten, har Gennemkørselsport fra Sognevejen gennem Byen. Desuden Vest for Gaarden en Halvtagsbygning, tækket med Tagpap; den vestlige Halvdel af denne, der er af Grundmur, rummer Hønsehus og den østlige, som er opført af Træ, Redskabs- og Maskinrum samt Vognport. Der hører et Hus til Ejendommen.

Grønvangaard ejedes i forrige Aarh. af Andr. Jepsen, fra hvem den kom til N. J. Fallesen; han solgte den i 1898 til Jens Nielsen, efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Kirstine Marie Schelde, der senere, i 1910, bragte den til sin Mand i andet Ægteskab, den nuværende Ejer.

KLEBÆKGAARD, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejerinde Enkefru Ingeborg Sejerø Olsen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. $4\frac{1}{2}$ km og $12\frac{1}{2}$ km til Kolding, Tlf. Hjarup 36.

Matr.-Nr. 14k m. fl. af Skanderup, samlet Areal 54,9 ha, deraf 53,4 Ager, 0,5 Plantage og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 5 Skp. 2 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 62,600 Kr. (71,000), Jordv. 35,700 Kr. (39,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 62,800 Kr., Løspøret i Nye Danske af 1864 for 52,500 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Klebækgaard ligger Syd for Skanderup By, Øst for Vejen Skanderup—Vamdrup; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 11 ha Lermuld paa Lerunderlag, Resten

Klebækgaard.

dels Ler-, dels Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i 1925. Skovens Bevoksning er dels Løv-, dels Naaletreær.

Gaarden drives fra 1. Maj 1928 af Ejerindens Søn, Forpagter H. Sejerø Olsen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl; ca. 13 ha henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig 50—60 Sække Superf., 50—60 Kalig. og 50—60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 27 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og bliver nu rensat for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4084 kg med 4,37 pCt. Fedt og 200 kg Smør, Mælken leveres til Hjarup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen var tidligere 25 Tillægssøer, og der leveredes ca. 450 Slagterisvin om Aaret; der er nu 10 Søer, og Gaarden har Kort til 96 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Klebækgaard har grundmurede velholdte, gode Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1921, ligger mod Syd til den kønne Have, den har en rundbygget Kvist samt en aaben Terrasse mod Syd til denne, Tegtag og indeholder en god Bolig. De 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger, som har Tag af Cementsten, er opført i 1905; af Længerne rummer den østlige Sidelænge Fodermesterbolig med Værelser ovenover til Folkene samt Magasin og Stald til Søer; Længen mod Nord indeholder Kostald og den vestlige Sidelænge Lade; denne er fra den nordlige Gavl udvidet med en Forlængelse, som har Sider af Jernplader og Tag af Pandeplader; desuden Øst for denne en nyere Svinestald, opført af Træ og tækket med Asbest, og Øst for Gaarden en Længe, der rummer Heste- og Ungkvægstald; denne har Tag af Pandeplader ligesom et Redskabs- og Maskinhus Øst for Hovedbygningen, opført af Træ og bygget som Halvtag. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestald samt i den ene Svinestald, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og paa Gaarden er der Bolig til Fodermesteren.

Klebækgaard er i 1905—06 udskilt fra Lindegaard i Hjarup Sogn af dennes Ejer, nu afdøde Olav Olsen fra Sjælland, der i Maj 1902 købte Lindegaard af dennes daværende Ejer Anders Poulsen Vaaben; Jorderne til Klebækgaard stammer i Hovedsagen fra en nedlagt Gaard i Skanderup, som A. P. Vaaben erhvervede ca. 1875 og derefter drev sammen med Lindegaard; efter at Olav Olsen i 1902 havde købt Lindegaard, opførte han i 1905 de 3 nuværende Hoved-Avslænger til Klebækgaard med Bolig i den østlige Sidelænge til en gift Avlskarl (den nuværende Fodermesterbolig). Ved Olav Olsens Død sidst i Maj 1935 overtoges Gaarden af Enkefru Olsen, den nuværende Ejerinde.

LILLE DOLLERUP, Dollerup By, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Hans Christensen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. godt 1 km og godt 13½ km til Kolding, Tlf. Lunderskov 36.

Matr.-Nr. 10a m. fl. af Nagbøl og Dollerup, samlet Areal 66,5 ha, deraf 59 Ager, 6,5 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 62,600 Kr. (75,500), Jordv. 35,400 Kr. (38,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,000 Kr., Løstøret i Nye Danske af 1864 for 72,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Lille Dollerup ligger i Dollerup By; af Jorderne er 22 ha samlet omkring Gaarden og Nord for denne, Resten ligger Sydvest for Ejendommen langs Jernbanen til Esbjerg; Halvdelen af Arealet er Lermuld, Resten Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er højtliggende, men ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt naturlig sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen, der er Brunjord, ligger hen med vedvarende Græs.

Jorden dyrkes i fri Drift med nogen Avl af Rødkløverfrø; et Areal henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 40 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb og renses nu for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine (Perfection), og Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er for Tiden 10 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 1200 Høns.

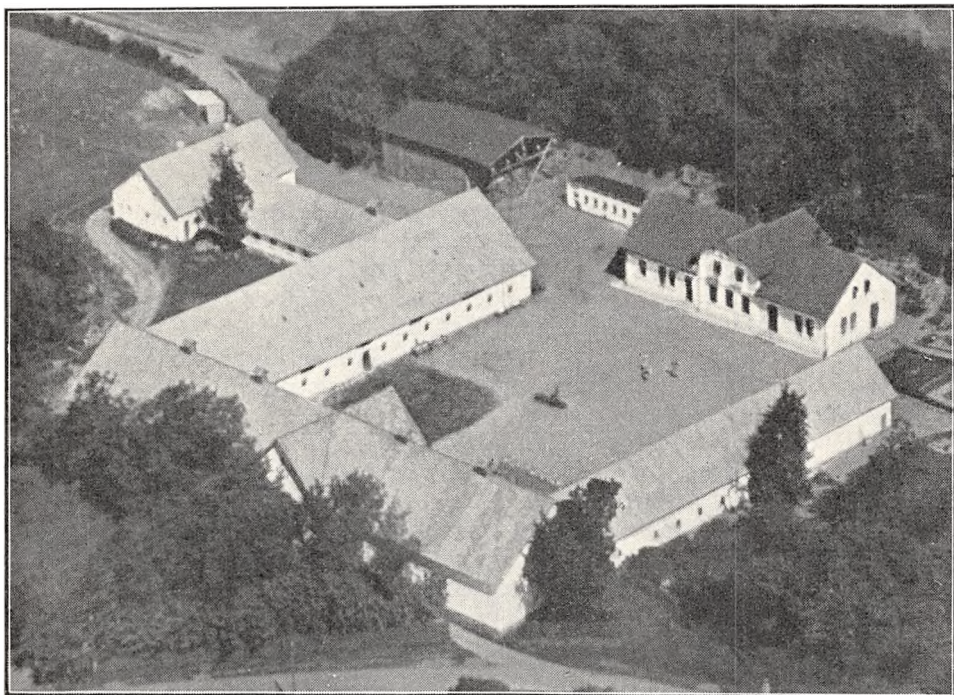
Lille Dollerup har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger, tækket med Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Sognevejen, har gennemgaaende Frontspids. Af Avlslængerne, som er opført i 1925 efter en Brand Aaret forud, er de to Længer, Laden, der ligger mod Vest, og Længen mod Nord, som indeholder Ko- og Svinestald, sammenbygget i Vinkel; den østlige Sidelænge, der ligger frit, rummer Heste- og Svinestald. Der er murede Hvælvinger af Molérsten og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, med Vand fra en Kilde, og der hører et Hus — en tidligere Smedie — til Ejendommen. (Gaarden ligger Vest for Dollerupgaard og ses sammen med denne paa Billedet Side 372.)

Lille Dollerup (ogsaa benævnt Knapstrupsminde) har ligesom Gaardene i denne Egn tidligere hørt under Koldinghuss Rytterdistrikt, hvorfra den i 1767 købtes til fri Ejendom. I Begyndelsen af forrige Aarh. ejedes den af Erik Kock, efter hvem den kom til Thermansen; efter hans Død overtoges den af Enken, der i 1835 byggede den nuværende Hovedbygning; efter

hende overtoges Gaarden derefter af Hviid, som i 1875 solgte den til Løjtnant Nulie, der ombyggede Hovedbygningen og plantede Læplantninger; han solgte Gaarden ca. 1884 til Forp. Hann fra Sverige, som i 1885 solgte den til Marius Sørensen; han solgte den i 1893 til Niels Sørensen, der i 1895 afhændede den til N. P. Nielsen; fra ham overtog Broderen, Nis Hansen Nielsen, den April 1897, og han solgte den i 1925 til Gaardens Forpagter Gotfred Christoffersen, efter hvem den senere overtoges af Jydsk Land-Hypotekforening, og af denne købte den nuværende Ejer den Septbr. 1935.

Til Gaarden hører et Ørredfiskeri med 14 Fiskedamme.

MARIEGAARD, Skanderup By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. N. F. Skovgaard, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 3½ km og 10½ km til Kolding, Tlf. Skanderup 29.

Mariegaard.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Skanderup og 26a af Nagbøl, samlet Areal 114,7 ha, deraf 106,5 Ager, 4,5 Skov, 1,2 Mose, 1,5 Have og Gaardsplads og 1 ha Veje, Mergelgrave m. m., Hrtk. 9 Td. o Skp. 3 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 127,200 Kr. (145,000), Jordv. 80,200 Kr. (86,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 88,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Mariegaard ligger i Skanderup By; af Jorderne er 87 ha samlet ved Gaarden, 19,5 ha ligger lidt fra denne, Skoven 2½ km og Mosen 3½ km fra Ejendommen; Jorden er dels Lermuld, dels Sandmuld, Underlaget veksler fra Ler til Sand. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1925. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Vintersæd, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Byg, 6. Havre, 7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 175 Sække Superf., 60 Kalig. og 85 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er

tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift (Besætningen er nyindsat); Mælken leveres til Lunderskov Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er for Tiden 7 Tillægs-søer, der leveredes i Fjor 255 Svin, Gaarden har Kort til 155 aarlig. Fjerkræholdet er ca. 120 Høns.

Mariegaard har grundmurede, hvidpudsede, gode, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store, kønne gl. Have, er opført i 1909; den har gennemgaaende Frontspids, Tegtag og indeholder en stor køn Bolig. De 3 sammenbyggede Avlslænger har muret Trim-pel; af de 2 Sidelænger, som har Tag af Pandeplader, er der Garage, Værelser til Medhjælper og Hestestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige, fra hvilken Svinestalden udgaar mod Vest i 2 Længer, bygget i **—**-Form; de har muret Trim-pel og Tag af Cementsten. Længen mod Syd, Laden, der har Gennemkørselsport, er ligeledes tækket med Cementsten; desuden Vest for Hovedbygningen et Hønsehus, bygget som Halvtag, og Vest for dette en Hjeml af Træ, begge tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, i Svinestalden er Loftet ildfast af Lægtter, dækket med Ler; der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Mariegaard er en gl. Slægtsgaard, som i en Aarrække ejedes af Slægten Fallesen; i forrige Aarh. ejedes den af Jep Nielsen (Fallesen), efter hvem den overtoges af Sønnen N. J. Fallesen; efter ham overtoges den i 1901 for 90,000 Kr. af Svigersønnen Mathias Hansen Skovgaard, der i 1931 overdrog Gaarden til sin Søn, den nuværende Ejer.

NAGBØLGAARD, Nagbøl By, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. P. F. P. Poulsen, Postfib. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. $2\frac{1}{2}$ km og ca. 15 km til Kolding, Tlf. Lunderskov 32.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Nagbøl og Dollerup, samlet Areal 180,4 ha, deraf 121 Ager, 11 Eng, 38,5 Skov, 8,5 Mose til Tørveskær og 1,4 Have og Gaardsplads, Hrtk. 19 Td. 1 Skp. 2 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 148,600 Kr. (163,000), Jordv. 107,900 Kr. (118,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 103,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Nagbølgaard ligger i Nagbøl By; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar 81 ha af Lermuld paa Lerunderlag, medens 40 ha er Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Engen er kultiveret Mosejord til vedvarende Græs, Skovens Bevoksning dels — og overvejende — Løv-, dels Naaletær.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med en Del Frøavl af forskellige Sorter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, dog indkøbes der enkelte Dyr, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Lunderskov Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 240 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 133 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Nagbølgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger med Tag af Cementsten, opført i 1909 efter en Brand. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store gl. Have, har gennemgaaende Frontspids; den indeholder en stor god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger muret Trim-pel; af Længerne er der Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord, der har Indkørselsport fra Sognevejen; desuden Vest for Hovedbygningen en 3-fløjet Længe, af hvilke Midterlængen, der ligger mod Syd, rummer Svine- og Ungkvægstald, den østlige korte Sidelænge nær Hovedbygningen Bryggers og den vestlige Vognport; endvidere Vest for Gaarden en Hjeml med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde.

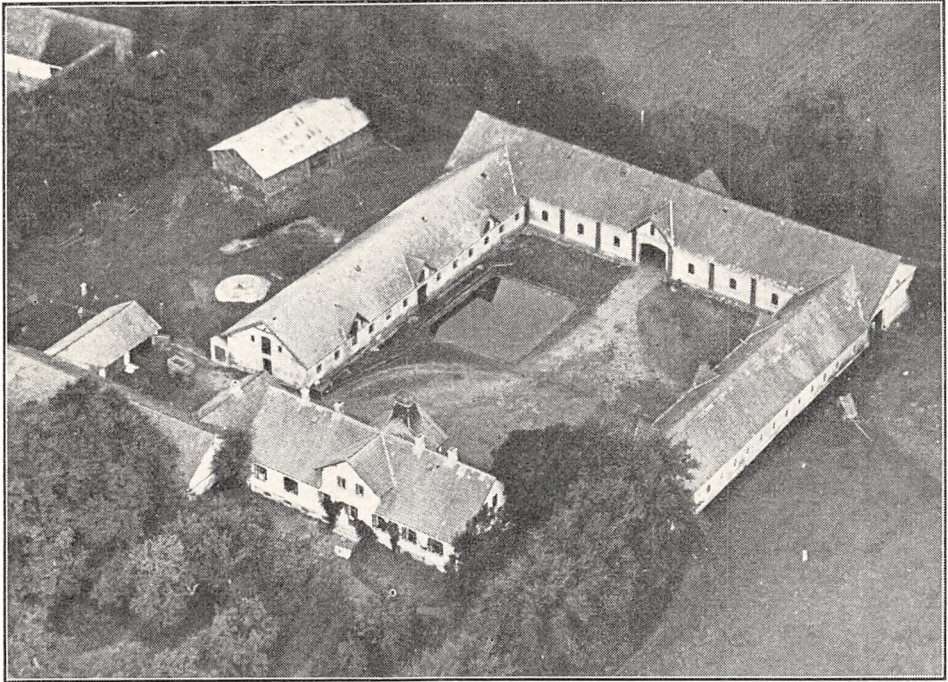
Nagbølgaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh., fra 1826, af Chr. Hansen Juhl, som endnu ejede den i 1851, den havde da $17\frac{1}{2}$ Td. Hrtk.; senere kom den til Carl Adolf v.

Bülow, der i 1863 mageskiftede den med 130 ha, 14 Td. Hrtk. til Poul Petersen for Roedsgaard i Egtved Sogn samt 30,400 Kr. i Bytte; efter hans Død ægtede Enken i 1870 J. C. Poulsen, efter hvem Gaarden i 1885 overtoges af Stedsønnen Niels Jensen Poulsen (Poulin), og efter ham overtoges den i 1926 af Sønnen, den nuværende Ejer.

NØRGAARDLUND, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. L. E. Jacobsen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 6½ km og 8 km til Kolding, Tlf. Skanderup 27.

Matr.-Nr. 9c m. fl. af Skanderup, samlet Areal 73,2 ha, deraf 64 Ager, 1,5 Eng,

Nørgaard.

6,5 Skov og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 5 Skp. 1 Fdk. ¼ Alb.; Ejdskv. 74,900 Kr. (85,000), Jordv. 52,500 Kr. (58,800); Bygn. er fors. i »Vermund« for 53,344 Kr., Løsporet i samme Selskab for 59,670 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

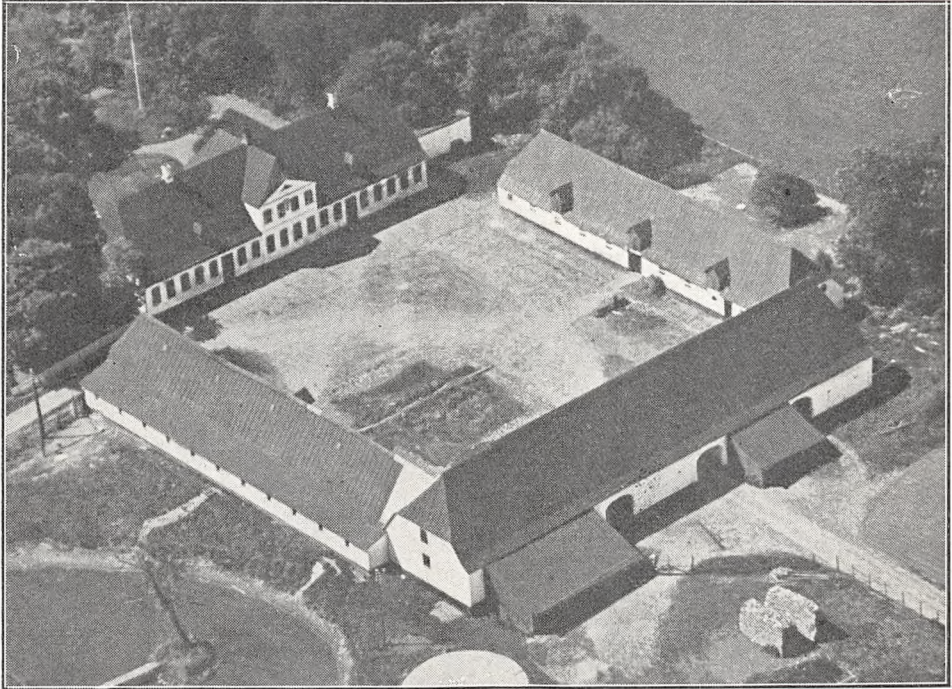
Nørgaardslund ligger ½ km Nordvest for Landevejen Kolding—Vamdrup ved of-fentlig Vej, som fra Landevejen fører forbi Ejendommen og videre til Skanderup Nørgaard og Skanderup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er dels fladt, dels let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i Aarene 1925—30. Engen er Brunjord, Skovens Bevoksning Løvtræer med en Del, ca. 50 Aar gl. Naaletræer.

Jorden dyrkes i fri Drift; ca. 16,5 ha henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 30 Kalig. og 140 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 34 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3760 kg med 3,73 pCt. Fedt og 157 kg Smør, Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er for Tiden 7 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 82 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Nørgaardslund har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har gennemgaaende Frontspids og er nu tækket med Tegl; den rummer en stor køn Bolig. Af de 3 Avlslænger er den østlige Sidelænge, Kostalden, opført i 1934 (siden Fotograferingen); den har muret Trimpel, Tag af Pandeplader og er sammenbygget i Vinkel med den nordlige Længe, Laden, som har Gennemkørselsport og er tækket med Tagpap; til Nordsiden af Laden er der tilbygget 2 Halvtagsbygninger, ligeledes tækket med Tagpap; af disse rummer den ene Redskaber og Maskiner, den anden Vognport; den vestlige Sidelænge,

Nørgaardslund.

der ligger frit, rummer Heste- og Svinestald, den er ligesom Laden opført i 1855 og er tækket med Tagpap til Gaarden og med Cementsten mod Vest.

Nørgaardslund er i 1855 udskilt fra Skanderup Nørgaard af dennes Ejer D. Buch til en Søn Peder Buch; han overdrog den senere til Fr. Theodor Jung, efter hvem den overtoges af Livsforsikringsselskabet »Hafnia«, der solgte den til Laur. Lauritsen i 1905; han solgte den omkring 1908—09, og Gaarden var nu en Del i Handelen de følgende Aar, til den i 1914 købtes af et Konsortium, som bestod af S. Haue, A. Høyer og Olav Olsen; i 1916 frasolgte dette ca. 9,5 ha til en Nabogaard, hvorefter det i 1917 solgte Ejendommen til den nuværende Ejer, der havde bestyret den for Konsortiet.

ROLLES MØLLE, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer N. J. Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 2 km og 13 km til Kolding, Tlf. Lunderskov 4.

Matr.-Nr. 10a m. fl. af Lunderskov, samlet Areal 68,5 ha, deraf 55 Ager, 5,5 Eng, 4,5 Skov, 1,5 Have og Gaardsplads og 2 ha Fiskedamme m. m., Hrtk. 8 Td. 1 Skp. 3 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 68,000 Kr., Jordv. 34,800 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 92,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Rolles Mølle ligger 2 km Nord for Lunderskov St. ved den offentlige Vej i Retning af Lejrskov; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger 4 km fra denne, er to Trediedele Lermuld, Resten Sandmuld paa Ler- og Sandunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er dyndblandet Jord, Skovens Bevoksning overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 27 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Skanderup Andelsmejeri.

Rolles Mølle.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 1—2 Føl aarlig. Gaarden har Kort til 70 Slagterisvin om Aaret. Fjerkraeholdet er ca. 170 Høns.

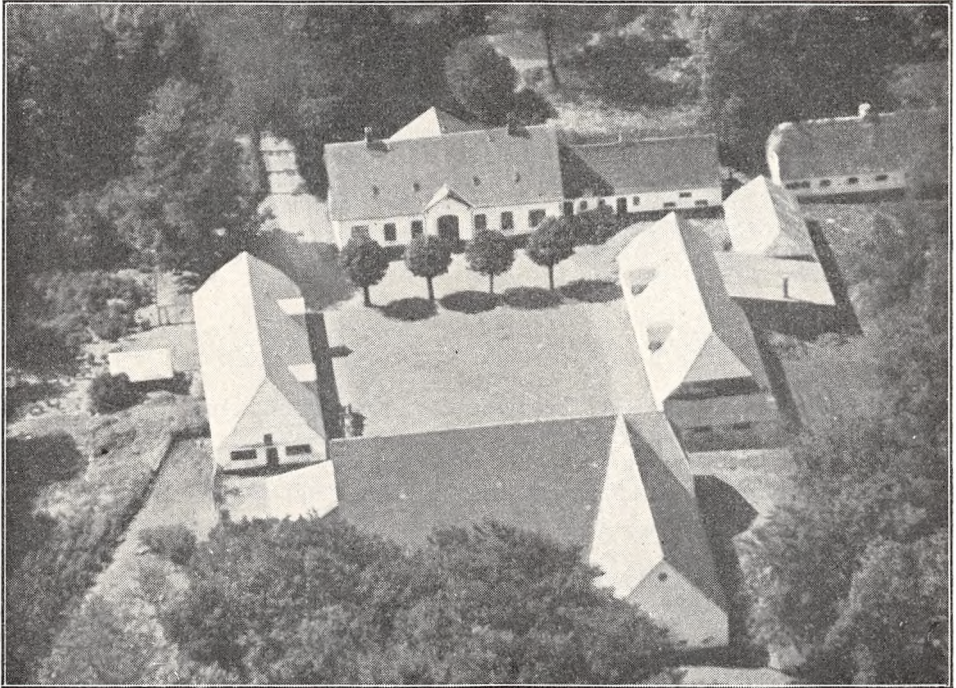
Rolles Mølle har grundmurede, hvidpudsede, anselige, gode Bygninger, opført i 1871—72 efter en Brand i 1871. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den store kønne Have (Park), har Skifertag, Kælder og gennemgaaende Frontspids, hvis Gavle ligesom selve Hovedbygningens er prydet med Forsiringer; den rummer en stor herskabelig Bolig med 16 Værelser. Af de 3 sammenbyggede Avslænger har de 2 Sidelænger Tag af Cementsten; af Længerne er der Værelser til Medhjælpere, Gennemkørselsport og Kostald i den sydlige Sidelænge, Heste- og Svinestald samt Vognport i den nordlige og Lade i Længen mod Øst; denne, der har Gennemkørselsport, er tækket med Pandeplader. Desuden Syd for Gaarden en Forpagterbolig med Tag af Cementsten, en Vognport af Træ, tækket med Tagpap, og Syd for Hovedbygningen Vandmøllen (2 Etager), tækket med Tagpap, og en Svinestald med Tag af Cementsten. Til Ejendommen, der har eget Vandværk med Vand fra en Kilde, hører en Forpagterbolig, et Hus og et stort Ørredfiskeri med 19 Fiskedamme. Ejendommen ligger kønt.

Rolles Mølle menes at være anlagt paa Christian d. Tredies Tid (i 1553) som en kgl. Vandmølle, til hvilken der var Maletvang for en vis Del af Omegnen. Den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. (i 1834) af Th. Poulsen, efter hvem den senere overtoges af Sønnen Poul Thomsen, som ejede den i 1860; han solgte den i 1881 for 140,000 Kr. samt en aarlig Af-tægt til C. P. Fuglsang, fra hvem den ved 4. Auktion overtoges for 90,000 Kr. af Den vest- og sønderjydske Kreditforening; denne solgte den samme Aar med ca. 100 ha, Besætn. og

Invt. for 130,000 Kr. samt »kongelige Penge« til et Beløb af godt 1500 Kr. til Landinspektør C. A. Balslev, Ribe; fra ham kom den atter til Kreditforeningen, der i 1901 afhændede den til H. P. Jørgensen; han solgte den i 1907 for 118,000 Kr. til P. A. Poulsen, der afhændede den i 1910 til P. Eriksen for 132,700 Kr. (deraf de 42,700 Kr. for Besætn., Invt. m. m.); senere maatte Poulsen overtage Ejendommen igen, og han frasolgte derefter i 1912 ca. 30 ha, hvorpaa der oprettedes en selvstændig Ejendom; i 1914 solgte han derefter den saaledes formidskede Ejendom til den nuværende Ejer, som i 1925 har nedlagt Mølleriet.

(Over Kolding Aa er der i ældre Tider, medens Udførselen af Stude var en betydelig Hovedindtægt for Landbruget i Nørrejyland, uds muglet mange Stude Syd paa for at undgaa den af Kronen krævede Udførselstold — se Indledningen til Amtet).

Rosenlund.

ROSENLUND, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Folketingsmand, Prpt. Vald. Thomsen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. godt 6 km og ca. 10 km til Kolding, Tlf. Skanderup 24.

Matr.-Nr. 12b m. fl. af Skanderup, samlet Areal 91 ha, deraf 74 Ager, 2,5 Eng, 13 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 3 Skp. 3 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 79,700 Kr. (90,000), Jordv. 56,900 Kr. (62,400); Bygn. er fors. i »Vermund« for 76,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Rosenlund ligger Nordøst for Skanderup By med Indkørsel fra Vejen, som fra Landevejen Kolding—Vamdrup fører forbi Ejendommen og videre til Skanderup Nørsgaard og Skanderup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Lermuld paa Lerunderlag, dels af Sandmuld paa Sandunderlag; ca. 11 ha er moseagtig Jord. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet siden 1926. Engen er nærmest Moseeng, Skovens Bevoksning blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med stor Avl af Lucerne; desuden avles Frø af Sukkerroer foruden Sukkerroer til Kolding Saftstation. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 60 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 2 Tyre og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 165 kg aarlig, der malkes med Maskine (Manus), og Mælken leveres til Kolding Handelsmejeri (privat).

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8—10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 420 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 118 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Rosenlund har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store Have (ikke helt solret), har stort, noget frembygget Frontspids med Altan til denne, lille Frontspids mod Nord til Gaarden og Tegtag; den er opført i 1903 og rummer en stor god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; fra den vestlige Gavl er der mod Vest tilbygget en teglhængt lavere Længe, som rummer Økonomi og Bryggers m. m. Af de fritliggende Avslængere, som nu har Tag af Pandeplader, er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Hestestald og Hønsehuis i den østlige og Lade i Længen mod Nord, som fra den vestlige Ende er udvidet med en Sidelænge mod Nord; desuden Vest for Kostalden en Ungkvægstald og Vest for Hovedbygning og Bryggers Gaardens Svinestald. Der er eget Vandværk, som dels drives ved Elektricitet, dels med Vand fra en Kilde, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt, omgivet af Skoven.

Rosenlund ejedes i forrige Aarh. af Peter Jensen, efter hvem den overtoges af Niels Brandt; efter ham overtoges den af Sønnen Carl Brandt, som i 1912 solgte den med ca. 92 ha, 6½ Td. Hrtk., Besætn., Invt. og Avl for 115,000 Kr. til Mejeribestyrer S. P. Hansen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1925.

SKANDERUP NYGAARD, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jens Haurballe, Postfb. og nærmeste St. Kolding, Afst. 7½ km (til Lunderskov St. knap 7 km), Tlf. Skanderup 1.

Matr.-Nr. 7b af Skanderup, samlet Areal 52,7 ha, deraf 51 Ager, 0,7 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 63,500 Kr. (71,000), Jordv. 41,000 Kr. (45,700); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Skanderup Nygaard ligger Øst for Skanderup By ved Landevejen Kolding—Vamdrup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene omkring 1925.

Jorden dyrkes i en 8 Marks ret fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 45 Sække Superf., 10 Kalig. og 75 Sække Kvelstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 15 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser delvis i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Kolding Bymejeri (privat).

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 67 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

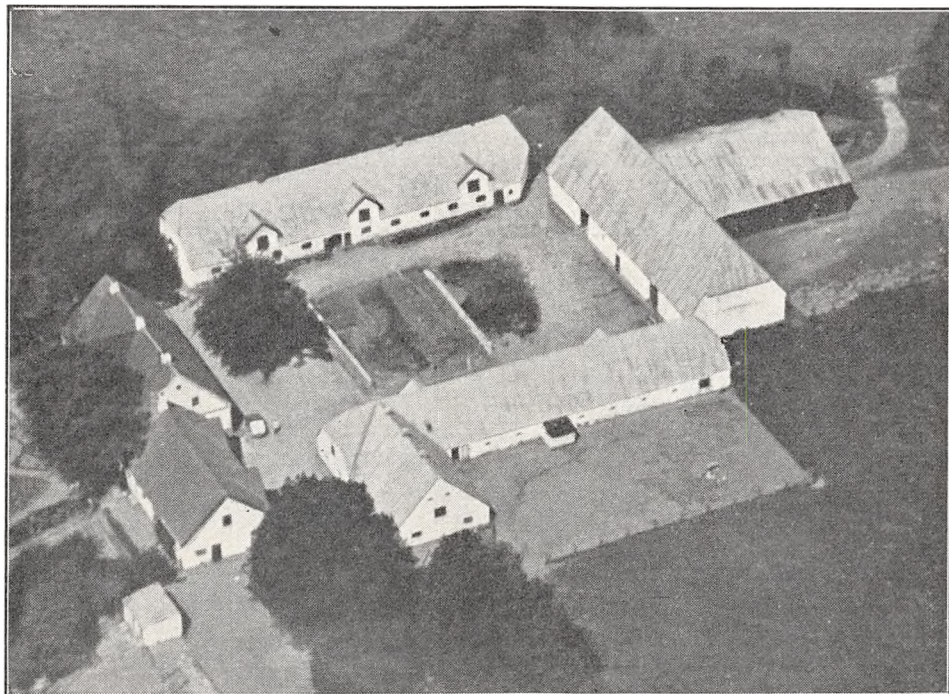
Skanderup Nygaard har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1851; den har gennemgaaende Frontspids, svungne Gavle, Tegtag og indeholder en god Bolig. Avslængerne, som er opført efter en Brand i 1903, bestaar af 2 Sidelængere (Gaarden er aaben mod Syd mod Sognevejen); den østlige Sidelænge, der er forbundet med Hovedbygningen ved en lav Forbindelsesbygning, rummer Køkken og Økonomilejlighed, Værelser til Medhjælpere samt Lade og den vestlige Ko-, Heste- og Svinestald, sidstnævnte med Svinene i 2 Etager; de 2 Længere har muret Trimpel og er tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der er Lejlighed paa Gaarden til Fodermesteren.

Skanderup Nygaard er i 1850 udstykket fra Wissingsminde af dennes Ejer P. Schultz til en Søn; han afhændede den i 1876 til Jep Nielsen, som i 1887 solgte den til Knipschildt; han

solgte den i 1898 til H. N. Christoffersen, der i 1907—08 solgte den til P. Madsen (nu Torpegaard i Taps Sogn), som mageskiftede den til H. Juhl; senere kom den til S. Sørensen Spanner, der ejede den i ca. 70 Aar, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i August 1922.

SKANDERUP NØRGAARD, Skanderup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. J. Simonsen, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. 5 km og 10 km til Kolding, Tlf. Skanderup 25.

Matr.-Nr. 9a m. fl. af Skanderup, samlet Areal 86,9 ha, deraf 77,7 Ager, 7,2 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 10 Td. 5 Skp. 1 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 107,300 Kr.

Skanderup Nørgaard.

(122,000), Jordv. 72,900 Kr. (80,000); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 84,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Skanderup Nørgaard ligger godt 1 km Nordøst for Skanderup By ved Vejen til Gelballe; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger 2 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i Aarene 1925—30. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg, dog med lidt Ask og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; 22 ha henligger med vedvarende Græs og 8 ha med Lucerne; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 60 Kalig. og 110 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 42 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og bliver nu renset for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smør-ydelse pr. Ko er ca. 200 kg aarlig, Mælken sælges til Handelsmejeriet i Kolding (privat).

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste af jydsk Race, deraf for Øjeblikket flere stambogsførte og præmierede Følhopper, samt 4 Hingste- og 3 Hoppeplage, dels af

eget Tillæg, dels indkøbte; der er paa Gaarden gennem Aarene opdrættet flere gode Hingste. Der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt); Gaarden har Kort til 123 Svin aarlig. Fjærkræholdet er ca. 250 Høns.

Skanderup Nørgaard har grundmurede, hvidpudsede, gode ældre Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store, kønne gl. Have, er opført i 1870; den har Frontspids mod Syd til Haven, Tegtag og indeholder en god Bolig; den er ved den østlige Gavl sammenbygget med en Længe, som rummer Bryggers, Værelser til Medhjælpere og Brænderum, denne har Tag af Cementsten. Af Avslængerne, der ligger frit og overvejende er opført omkring 1875, er der Kostald i den vestlige Sidelænge, som ligeledes er tækket med Cementsten; den østlige Sidelænge rummer Værelser til Folkene samt Hestestald, og fra den sydlige Ende af denne udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Øst; de 2 Længer har Tag af Pukkelplader ligesom Laden, der ligger mod Nord; denne er fra den vestlige Ende udvidet mod Nord med en Sidelænge, som har Sider og Tag af Pukkelplader; desuden Sydøst for Hovedbygningen et Hønsehus af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap. Siden Billedet er taget, er der Øst for Svinestalden opført en ny Svinestald, bygget af Træ og med Tag af Asbest. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Skanderup Nørgaard ejedes i forrige Aarh. af Ditlev Buch, hvis Slægt havde ejet Gaarden i en længere Aarrække; han fraskilte i 1855 Gaarden »Nørgaardslund« (se denne) til en Søn P. Buch, og senere overdrog han Skanderup Nørgaard til en Svigersøn, P. Vinther Jensen; han solgte den i 1902 til Holger Valdemar Christensen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1914; Gardens Areal var da ca. 3 ha større, men for at faa dette mere samlet har den nuværende Ejer dels tilkøbt, dels solgt Jord, hvorved Gaarden har faaet sit nuværende Areal.

WISSINGSMINDE, Skanderup By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. S. Haue, Postfb. og nærmeste St. Lunderskov, Afst. knap 4 km og 11 km til Kolding, Tlf. Skanderup 12.

Matr.-Nr. 6a m. fl. af Skanderup, samlet Areal 202,5 ha, deraf 180,8 Ager, 15,5 Skov, 2,7 Eng, 1 Mose og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 17 Td. 6 Skp. 0 Fdk. 1 Alb.; Ejdkv. 203,500 Kr. (232,200), Jordv. 145,500 Kr. (161,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for ca. 170,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Wissingsminde ligger i Skanderup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger ca. 3 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i Aarene 1925—30. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet (Bøg, Eg og Gran).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af forskellige Græsser samt Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; Forbruget af Kunstgødning veksler efter Afgrødernes Art.

Kvægbesætningen, der bestaar af 120 Malkekøer, 4 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4258 kg med 3,83 pCt. Fedt og 182 kg Smør, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken behandles og tappes paa Flasker paa Gaardens eget Mejeri, hvorefter den sælges fra egne Udsalg og egne Vogne i Kolding.

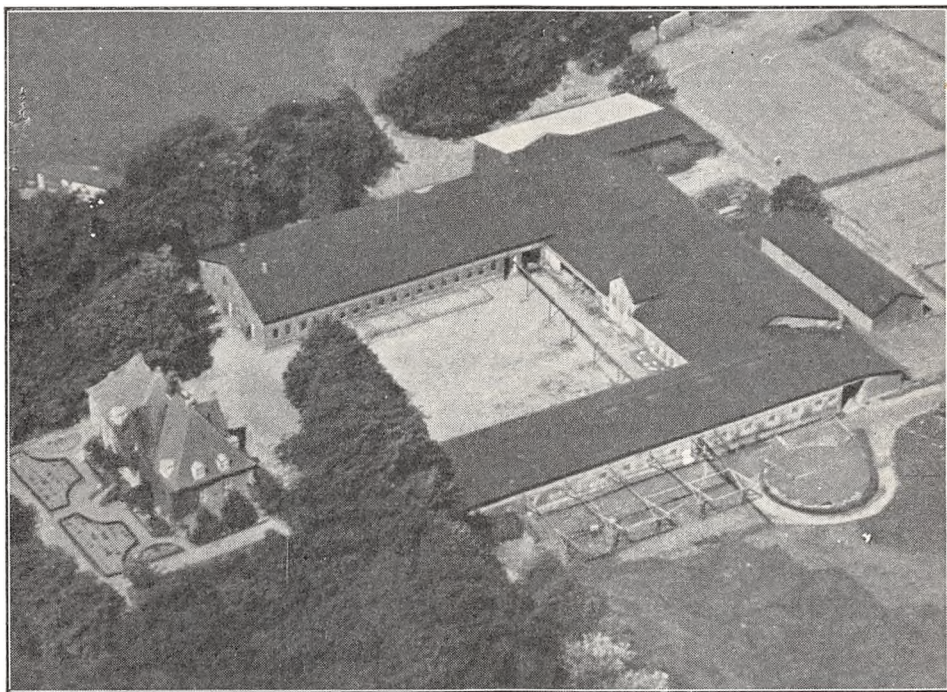
Der holdes som Regel 12 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 18 Tillægssøer; der er tidligere leveret 6—700 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 230 Svin aarlig. Fjærkræholdet er ca. 150 Høns.

Wissingsminde har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd (ikke helt solret) til den store, kønne gl. Have, er opført i 1912, bygget af røde Sten og tækket med Tegl; den har høj Kælder, gennemgaaende Frontspids, den mod Syd lidt frembygget og med Altan og Terrasse til Haven. Hovedbygning indeholder en stor herskabelig Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder.

Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som har høj Trætrimpel og er tækket med Tagpap, er der Mejeri og Elevværelser over dette samt Kostald i den brede vestlige Sidelænge, Heste- og

Svinestald i den østlige og Lade i Længen mod Nord, der er udvidet fra det nordvestlige Hjørne med en Sidelænge mod Nord, opført af Træ og tækket dels med Tagpap, dels med Pandeplader. Desuden Nord for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ og tækket med Tagpap ligesom et grundmuret Hønselus (bygget som Halvtag) Vest for Gaarden. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker samt Transportbane for Gødningen i den lyse, moderne og velindrettede Kostald, i hvilken Køerne staar i 4 Rækker paa langs. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 3 Huse med ialt 6 Lejligheder til Ejendommen.

Wissingsminde ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Peter Schultz; den var da paa 21 Td. Hrtk.; i 1850 udstykkede han fra Ejendommen »Skanderup Nygaard« (se denne) til en Søn; siden kom Wissingsminde til et Konsortium (deriblandt Medlem af Rigsdagen, Fønss), som i 1862 solgte den med godt 200 ha, 17 Td. Hrtk., med Besætn., Invt. og Avl for 72,000 Rd. til Landvæsenskommissær Krog-Meyer fra Sjælland; han solgte den i 1875 med samme Hrtk.,

Wissingsminde.

Besætn. og Invt. for 214,000 Kr. til F. T. Swendsen; i 1880 blev den ved 4. Auktion udlagt til den højstbydende, C. F. A. Schlegel, for 158,400 Kr. Gaarden, der da havde 212 ha med 17½ Td. Hrtk., var vurderet til 184,000 Kr. (3 Aar tidligere, i 1877, til 260,000 Kr.). I Maj 1882 brændte Avlsbygningerne, og Schlegel lod da opføre nye saadanne — i Hovedsagen de nuværende. I 1891 kom Gaarden atter til Tvangsauktion, og den overtoges da af Sparekassen for Kolding og Omegn som ufyldstgjort Panthaver; denne solgte den samme Aar for 145,000 Kr. til Chr. Ladiges fra Borhorsterhütten i Holsten, en Søn af den kendte dansksindede Patriot, Premierløjtnant Friedrich August von Ladiges, og Sparekassen fik derved nogenlunde sin PanteFordring dækket; fra ham kom den senere, i 1890, atter til Sparekassen, der i 1903 solgte den med 205 ha, 17 Td. Hrtk., Besætn., Invt. og Avl for 130,000 Kr. til Forv. Axel Høyer, Bastrup (senere Rodtenseje og Dronninglund Hovedgaard), som opførte den nuværende Hovedbygning i 1912, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i 1915 med Besætn. og Avl for 400,000 Kr. I 1928 er der af den længst fraliggende Jord frasolgt ca. 16,5 ha til 3 Husmandsbrug.

ALDERSLY, Seest By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer H. Refslund, Postfb. og nærmeste St. Kolding, Afst. 2½ km, Tlf. Seest 28.

Matr.-Nr. 9a m. fl. af Seest, samlet Areal 49,5 ha, deraf 38,5 Ager, 5 Eng, 5,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 7 Td.; Ejdkv. 84,200 Kr. (90,000),

Jordv. 39,200 Kr. (44,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Aldersly ligger i den østlige Del af Seest By; Jorderne ligger lidt spredt, deraf 7 ha 1 km og 11 ha 2 km fra Gaarden; Jorden er dels Ler-, dels Sandmuld paa Ler- og Sandunderlag. Terrænet er stedvis noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er dels merglet, dels kalket i de senere Aar. Engen er dels Haardbunds-, dels Moseeng; hele Arealet er kultiveret. Skovens Bevoksning er blandet, dog overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Kreaturer (ingen Malkekøer), er af Kort-horns-Race, det er en Handelsbesætning, Kreaturerne græsser i Løsdrift.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 35 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 30 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Aldersly har grundmurede gode Bygninger, tækket med Eternit; de er opført i 1915. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, som grænser til Landevejen gennem Byen, har Veranda til denne; den indeholder en god Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 Avlslænger er der Vadskehus, Værelser til Folkene og Garage i den vestlige fritliggende Sidelænge og Lade i den østlige, som er sammenbygget med Længen mod Nord; denne indeholder Ko-, Svine- og Hestestald. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har Vand fra Byens Vandværk.

Aldersly ejedes i forrige Aarh. af Aug. Bech, der i Sommeren 1882 solgte den til Thomas Hansen Refslund; Gaarden, som tidligere havde været betydelig større, var da kun paa 18—19 ha med godt 3 Td. Hrtk.; senere er der atter tilkøbt en Del Jord, ialt 33 a 34 ha. Ved Refslunds Død i 1918 overtoges Gaarden af Enken, Fru Kirstine Refslund, der senere forpagtede den ud til Sønnen Henry Refslund, den nuværende Ejer, som overtog den i 1934; samme Aar frasolgte 3,5 ha til Byggegrunde, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

LANGHOLTGAARD, Seest By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Michael Thomsen, Postfb. og nærmeste St. Kolding, Afst. 6½ km, Tlf. Skanderup 21.

Matr.-Nr. 22 m. fl. af Seest, samlet Areal 107 ha, deraf 99 Ager, 6,6 Skov og 1,4 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 5 Skp. 3 Fdk. 1¾ Alb.; Ejdskv. 132,200 Kr. (142,000), Jordv. 97,790 Kr. (107,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 96,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Langholtgaard ligger Sydøst for Landevejen Kolding—Vamdrup med Indkørsel fra denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1925. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med stor Avl af Lucerne og af og til af lidt Frø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 60 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og renses nu for Tuberkulose (Halvdelen af Besætningen er tuberkelfri), Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Kolding Andelsmejeri.

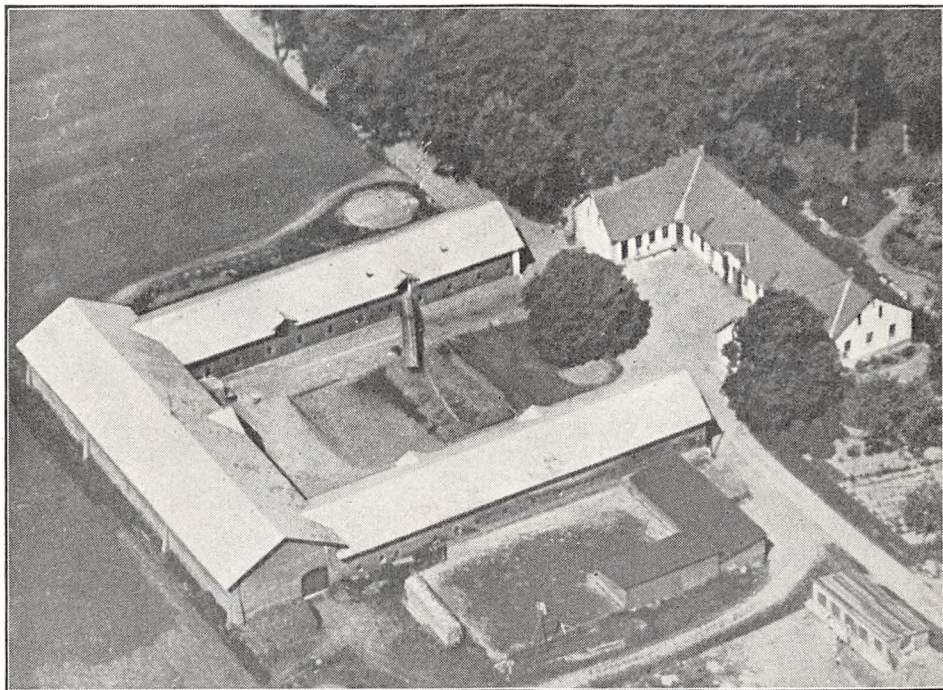
Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 130 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 600 Høns (hvide Italiener).

Langholtgaard har grundmurede gode Bygninger. Den 3-fløjede hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den store kønne Have, er opført i 1865; den bestaar af en Hoved- eller

Midterfløj og 2 mindre Sideløje, tækket med Skifer; Hovedfløjen, som har lav Frontspids mod Syd til Gaarden, indeholder en stor køn Bolig paa 10 Værelser med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; den vestlige Sidelænge rummer Økonomilejlighed og den østlige Bolig til Forvalteren samt Værelser til Elever. De 3 sammenbyggede Avlslænger, der har muret Trimpel og Tag af Eternit, er opført i 1886 efter en Brand; af Længerne er der Kostald samt Svinestald over denne i den vestlige Sidelænge, Heste-, Svine- og Ungkvægstald i den østlige og Lade i Længen mod Syd, som er forlænget mod Øst med en Tilbygning, helt opført af Pandplader (siden Fotograferingen). Desuden Øst for Gaarden en Vinkelbygning, af hvilken den ene Længe rummer Vognport, den anden Redskaber og Maskiner, samt 2 Hønhuse, alle 3 opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Langholtgaard ejedes i forrige Aarh. af Eske Nissen, som i 1879 solgte den til Niels Thomsen;

Langholtgaard.

han solgte den i 1880 med Besætn. og Invt. for 90,000 Kr. til Søren Lind i Hjarup, men overtog senere Gaarden igen; efter hans Død overtoges den af Enken, Fru Thomsen, der i 1903 overdrog den med Besætn. og Invt. for 102,000 Kr. til sin Søn, den nuværende Ejer.

SEEST SKOVGAARD, Seest By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Chr. Kring, Postfb. og nærmeste St. Kolding, Afst. godt 6 km, Tlf. Skanderup 14.

Matr.-Nr. 6a m. fl. af Seest, samlet Areal 97,6 ha, deraf 96 Ager og 1,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 1 Skp. 2 Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 111,500 Kr. (120,000), Jordv. 78,300 Kr. (87,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

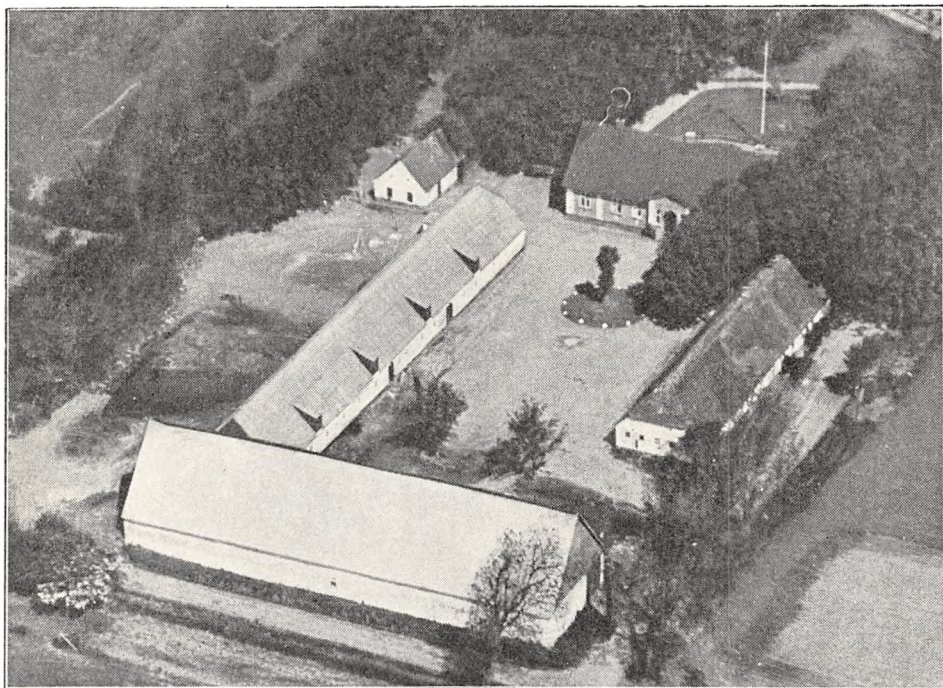
Seest Skovgaard ligger Syd-Sydvest for Seest By med Indkørsel fra Sognevejen fra Byen til Seest Østerskov; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, består af Ler- og Muld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.

Kløver og Græs, 6.—7. Engsvingel til Frø, 8. Havre. Uden for Driften henligger 12,5 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 10 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 55 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3678 kg med 3,78 pCt. Fedt og godt 155 kg Smør, der malkes med Maskine, og Mælken leveres til Kolding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægs-

Seest Skovgaard.

søer; der er tidligere leveret ca. 220 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 89 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Seest Skovgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er bygget i 1888, er tækket med Tagpap og har en lav Frontspids over Indgangsdøren; den indeholder en god Lejlighed paa 8 Værelser. Af de hvidpudsede Avlslænger ligger den straa-tækte østlige Sidelænge frit; den rummer Fodermesterbolig, Værelser til Folkene, Vognport samt Redskabs- og Maskinrum; den vestlige Sidelænge, som er bygget i 1855, indeholder Heste-, Svine- og Kostald, den er tækket med Pandeplader og er sammenbygget i Vinkel med den sydlige Længe, Laden; denne er opført i 1865, har Tag af Asbest mod Syd og Tagpap mod Nord. Desuden Vest for Hovedbygningen en straa-tækt Bygning, som rummer Hønse- og Brændselshus. Gaarden ligger kønt, og den store Have indeholder mange Frugttræer.

Paa Marken findes en Kilde, kaldet »Trefoldighedskilden«, der forhen betragtedes som hellig, og hvis Vand derfor mentes at have helbredende Virkning; den var tidligere stærkt besøgt, navnlig af Indbyggere i Kolding; da dette af og til medførte Uorden, forbød Gaardens Ejer i 1849 disse Besøg.

Endvidere findes der paa ét af de højeste Steder paa Gaardens Mark, ca. 70 m over Havet, en stor Gruppe af flere m høje Kristtjørn; en Overlevering fortæller, at paa dette Sted blev de Kreaturer, der døde under Kvægpesten omkring Midten af det 18de Aarh., begravet i en stor fælles Kule, og efter Tilkastningen plantedes disse Kristtjørn paa Jorden over Stedet.

Seest Skovgaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Dreyer, som i 1865 solgte den

med 100 ha Hvedejord, Besætn., Invt. og Avl for 100,000 Kr. til Forv. C. Jessen, Sønderjylland; senere kom den til P. A. Petersen, der i 1892 solgte den med knap 100 ha, en stor god Besætn. samt Aarets Høst for 108,000 Kr. til Forp. Ole Iskov, Phønixborg. Han solgte den i 1905 til L. C. Jørgensen fra Hundslund, senere Sognefoged, som i 1918 solgte den til Thomas Bak; han solgte den i 1920 til Chr. Vestergaard Frandsen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1929.

SKOVDRUPLUND, Seest By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejerinde Enkefru K. Jørgensen, Postfb. og nærmeste St. Kolding, Afst. 5 km, Tlf. Seest 24.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Seest, samlet Areal 71,5 ha, deraf 55 Ager, 11 Eng og Græsningsjord, 4,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 1 Skp. 0 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdkv. 70,700 Kr. (76,000), Jordv. 42,600 Kr. (46,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Skovdruplund ligger ved den offentlige Vej mellem Seest og Vrandrup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld paa Ler- og Grusunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg med lidt Gran.

Gaarden drives fra 15. April 1935 af Ejerindens Søn, Forpagter J. Jørgensen; Jorden drives i alm. Sædskifte, dog med en Del Frøavl af Hvidkløver, Rajgræs og Agerhejre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 32 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 129 kg aarlig, Mælken leveres til Kolding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 58 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 2000 Høns (hvide Italienere, indkøbt som Kyllinger).

Skovdruplund har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne Have, har stor Frontspids til denne; den er opført i 1860'erne og rummer en god Beboelse. Af Avlsbygningerne har de 2 Sidelænger Tag af Asbest; af Længerne er der Værelser til Folkene, Svinestald, Garage (med Hønsehus over denne) og Hestestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige; fra Gaardspladsen er der Udkørsel mod Nord, idet den sydlige Længe, Laden, som er opført af Træ mod Syd og har Tag af Pandeplader, bestaar af 2 Afsnit, der er sammenbygget i T-Form med hver sin Sidelænge; i det nordøstlige Hjørne af den østlige Lade er der indrettet Bolig til Fodermesteren. Desuden Vest for Hovedbygningen en straatækt Længe, som har Rum til forskelligt, og Øst for Gaarden et Hønsehus, tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Svine- og Hestestalden. Fra en Grusgrav i Marken sælges der en hel Del saavel Vej- som Bygningsmaterialer.

Skovdruplund ejedes i forrige Aarh. af Thomas Conradsen, der senere solgte den til Christian Pella; efter hans Død overtoges den af Enken, som i 1882 solgte den med Besætn. og Invt. for 84,500 Kr. til Andr. Hagsted fra Skanderup; han solgte den i 1912 for 97,500 Kr. til J. Koed Jørgensen fra Lejrskov, efter hvis Død i Novbr. 1925 Gaarden overtoges af Enken, Fru K. Jørgensen, den nuværende Ejerinde.

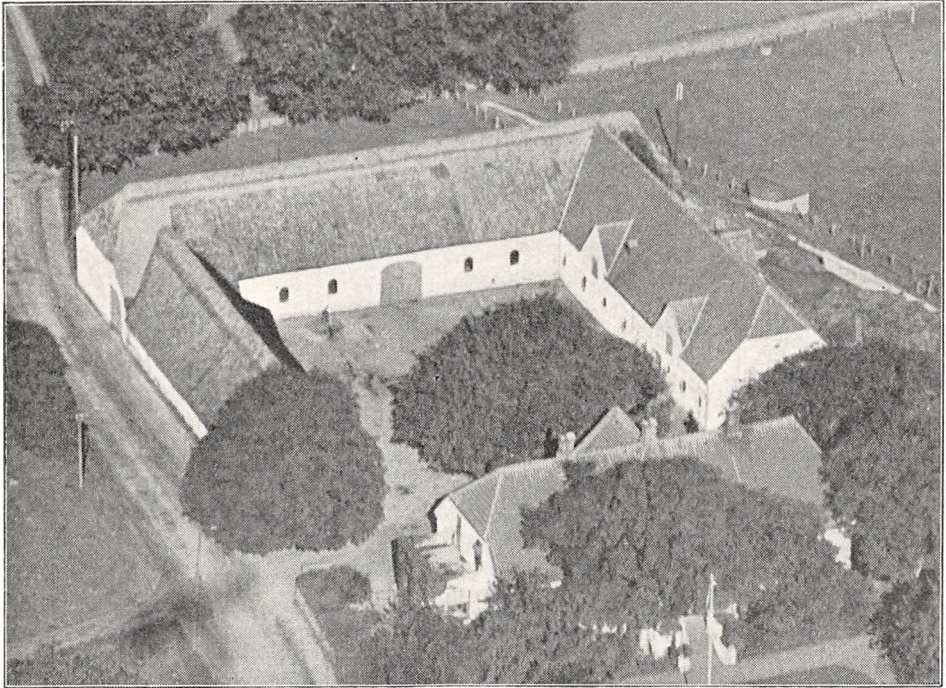
TEGLGAARDEN, Seest By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer A/S I. A. Hansen, Postfb. og nærmeste St. Kolding, Afst. 2½ km, Tlf. Kolding 918.

Matr.-Nr. 12a m. fl. af Seest, samlet Areal til Teglgaarden (46,9) og Avlsgaarden (30,9) 77,8 ha, deraf 48 Ager, 17 Eng og Græsningsjord, 4,5 Skov, 6 ha til Teglværket og 2,3 Have og Gaardsplads, desuden drives under Gaarden to mindre Ejendomme paa henholdsvis 8,2 og 3,3 ha, Hrtk. 8 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.; Ejdkv.

169,700 Kr. (180,000), Jordv. 39,000 Kr. (42,600); samtlige Bygn. samt Teglværkerne er fors. for ialt ca. 400,000 Kr.; baade Teglgaarden og Avlsgaarden har Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv. (Avlsgaarden har Matr.-Nr. 32a og 17c af Seest med 30,9 ha, Hrtk. 4 Td. 5 Skp. 1 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 156,000 Kr. (165,000), Jordv. 24,400 Kr. (27,000 Kr.)).

Teglgaarden og Avlsgaarden ligger ved Siden af hinanden i den vestlige Side af Seest By; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar dels af god Lermuld, dels af god Sandmuld paa Ler- og Sandunderlag. Terrænet er stedvis noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1920'erne. Engen er Haardbundseng, for en Del sløjfede Lergrave, Skovens Bevoksning blandet.

Teglgaarden.

Gaarden drives ved Direktør, Konsul H. M. P. Hansen, som beboer Teglgaarden; Lerjorden dyrkes i følgende 4 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre. Den sandmuldede Jord dyrkes i følgende 5 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Kløver og Græs, 5. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig 90—100 Sække Superf., 40 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 36—40 Malkekøer, 1 Tyr og 14 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 153 kg aarlig, Mælken leveres til Kolding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; der udføres en Del Kørsel for Teglværkerne. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er hidtil leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Af Fjerkræ holdes kun til Brug i Husholdningen.

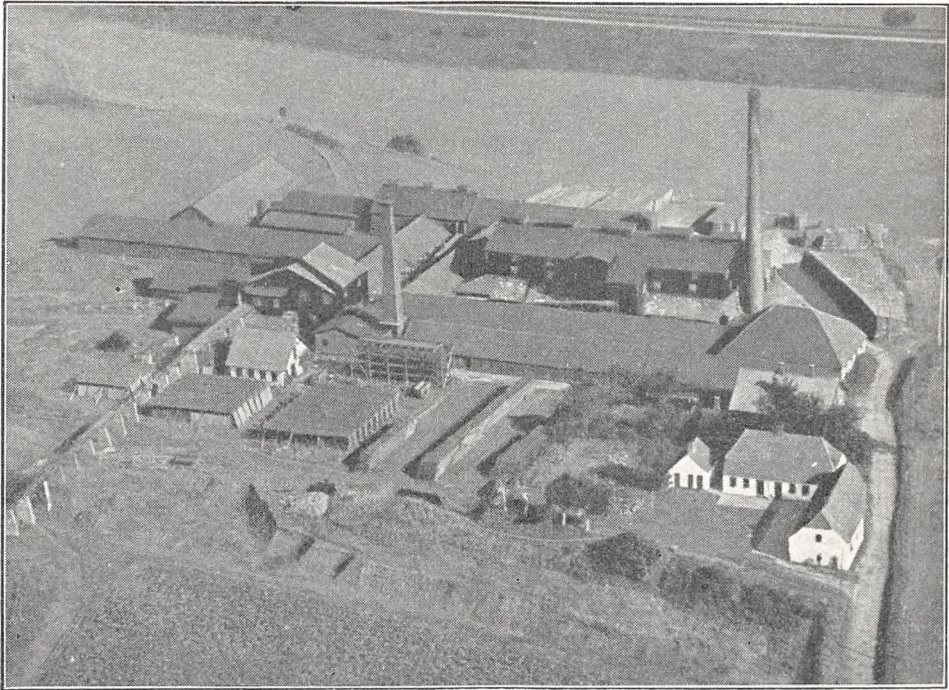
Teglgaarden har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst (ikke helt solret) til den kønne gl. Have, har aaben Veranda med Altan over til denne, en muret Veranda (Entré) med Altan over ved den sydlige Gavl, lille Frontspids mod Vest til Gaarden og Tegtag; den rummer en køn Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Be-

kvemmeligheder; den beboes af Direktør, Konsul H. M. P. Hansen. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den nordlige Sidelænge, som er tækket med Tegl, Vognport, Garage m. m. i den sydlige og Lade i Længen mod Vest; de 2 sidstnævnte Længer er begge tækket med Straa. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 6 Huse til Ejendommen.

Avlsgaarden, der ligger tæt Syd for Teglgarden, har ligeledes grundmurede gode Bygninger, alle tækket med Tegl; paa denne er der Bolig til Forvalter og Staldkarl samt Stald til Heste og Svin. Bygningerne til de 2 Gaarde er ombygget i indeværende Aarh.

Til hver af Gaardene hører der fra tidligere Tid et Teglværk (se nedenfor), paa hvilke der aarlig produceres ca. 7 Mill. Mur- og Tagsten samt Drænrør.

Teglgarden med det til Gaarden hørende Teglværk ejedes i forrige Aarh. af H. N. Bech; efter hans Død overtoges det af Enkefru Bech, som i 1899 solgte det til A/S Kolding Aktie-

Teglværket under Teglgarden.

teglværk, der moderniserede det med et stort Ringovns-Anlæg. Efter Teglværkets Brand i 1910 solgtes Ejendommen til Fabrikant I. A. Hansen, der i Forvejen ejede Gaarden (Avlsgaarden) Matr.-Nr. 17c og 32a af Seest (se foran) med det paa førstnævnte Matr.-Nr. anlagte Teglværk med et stort Ringovns-Anlæg. Fra Nytaar 1920 omdannedes de samlede Ejendomme (Landejendomme og Teglværker) til A/S I. A. Hansen — et Familie-Aktieselskab — som driver Virksomhederne, og hvis daglige Drift ledes af Direktør H. M. P. Hansen.

VIRKELYST, Seest By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. H. Chr. Christensen, Postfb. og nærmeste St. Kolding, Afst. 6 km, Tlf. Skanderup 13.

Matr.-Nr. 21a m. fl. af Seest, 36a af Gelballe og 18 af Skanderup, samlet Areal 82,5 ha, deraf 75 Ager, 1,5 Eng, 4,5 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.; Ejdkv. 118,900 Kr. (128,000), Jordv. 70,700 Kr. (82,600); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Virkelyst ligger ved Landevejen Kolding—Vamdrup og har Indkørsel fra denne;

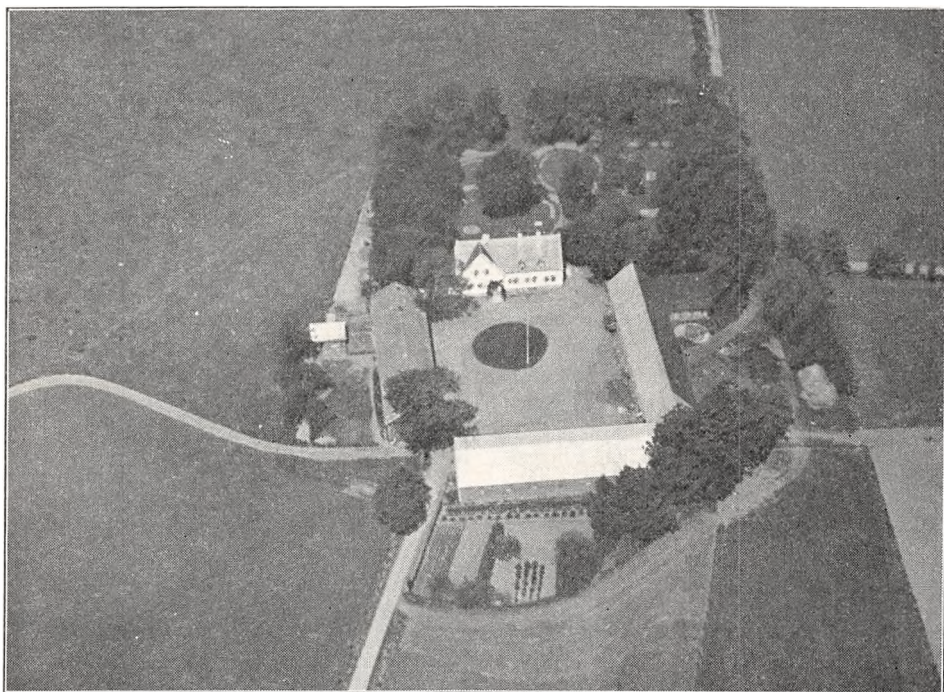

Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er Brunjord, Skovens Bevoksning Løvtræer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Kolding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Ti-

Virkelyst.

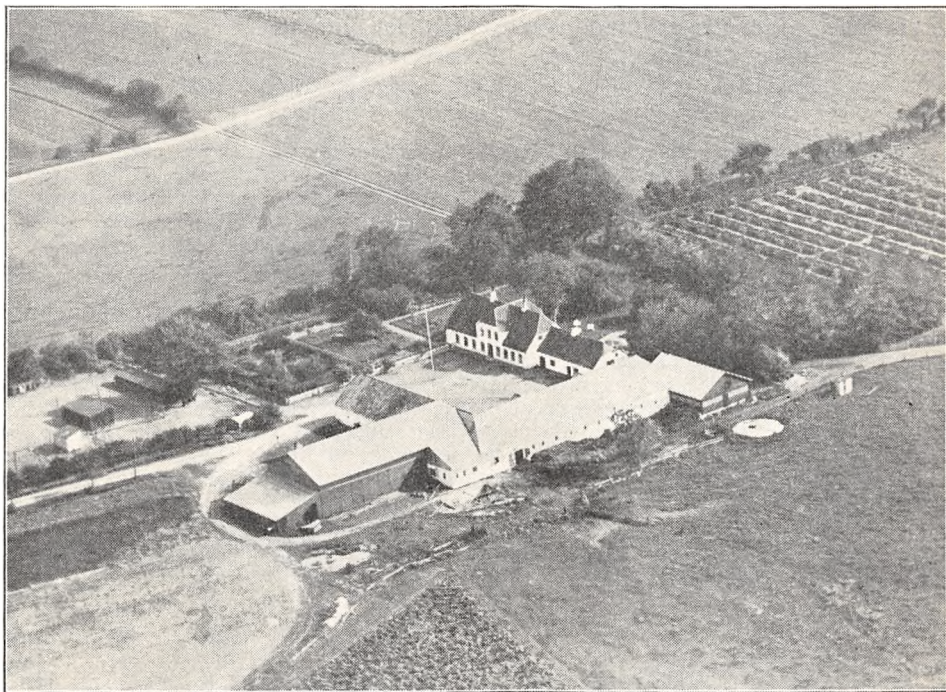
den 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 129 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Virkelyst har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der er i Villastil, ligger mod Vest (ikke helt solret) til den store kønne Have; den er opført i 1906, er hvidpudset, har stor Frontspids mod Øst ved den sydlige Ende, overalt takkede Gavle og har Skifertag; den indeholder en stor god Bolig med 15 Værelser. Af Avslængerne er den sydlige fritliggende Sidelænge, som har muret Trimpel og Tag af Cementsten, opført i 1906; den indeholder Bolig til Fodermesteren, Værelser til Gaardens Medhjælpere, Heste- og Svinestald; de 2 andre Længer, der er sammenbygget i Vinkel, er opført i 1870, de var tidligere tækket med Tagpap, men denne er nu erstattet med Pandeplader; af Længerne er der Lade i den mod Øst og Kostald i den nordlige Sidelænge, som fra den vestlige Ende er udvidet i en Sidelænge mod Nord, der foruden Kostald tillige rummer Svinestald. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Hestestalden, murede Hvælvinger paa Træbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Virkelyst ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Krigskancellisekretær U. C. Sprechler, der købte den i 1818. Gaarden, som de foregaaende Aar hyppig havde skiftet Ejer, var da paa 157 ha (deraf 30 ha Skov og Eng), for en Del sammenkøbte Skovarealer; i de første 10 Aar, han ejede Gaarden, ryddede og opdyrkede han ca. 67 ha, hvoraf de 42 var bevokset med Krat og Buske, foruden at Jorden var fyldt med en stor Mængde Sten; Brændslet dækkede hele Forbruget i Køkken og Bryggers i disse Aar, og en stor Del af Stenene brugtes til Brolægning

af Gaardspladsen, der laa hen som et Morads, til en Kælder samt til et ca. 115 m langt Stendige; samtidig graves der ca. 6000 m Grøfter (deraf henved 600 m Faskingrøfter) af forskellige Dimensioner for at faa Vandet afledt, og der paaførtes over 11,000 Læs Mergel; endvidere anlagde han en ny Markvej, ligesom Bygningerne blev udvidet. Paa den opdyrkede Jord, der var frugtbar, brugte han Sædskiftet: 1. Raps, 2. Rug el. Hvede, 3. Byg, 4. Kartoffler, Ærter, Vikker og Boghvede, 5. Byg og 6. Havre med Udlæg af Rød- og Hvidkløver i flere Aar. Senere ejedes Gaarden, som i 1850 havde 13½ Td. Hrtk., af Binge, der havde købt den i 1840'erne for 86,000 Kr.; han solgte den i 1856 med Besætn. (paa nær 2 Heste) og Invt. for 118,400 Kr. til Grdjne D. Buch, E. Nissen og M. P. Christensen; senere, i 1860, ejedes den af Ejeren af Vranderup Hovgaard, exam. jur. H. C. Søndersø, fra hvem den i 1861 ved 4. Auktion uden Besætn. og Invt., men med en Smule Avl overtoges for 74,000 Kr. samt Omkostninger og en mindre Renterestance, ialt 81,000 Kr., af Petersen fra Bramdrup; han solgte den i 1863 til

Vranderupgaard.

Christian G. V. Holst, fra hvem den kom til Ludv. Rønnekamp-Holst; han solgte den i 1901 til Rasm. P. Juhl fra Taps, som i 1913 solgte den med det nuværende Areal og Hrtk. til Chr. Jensen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1926.

VRANDERUPGAARD, Vranderup By, Seest Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer P. Thorndahl, Postfb. og nærmeste St. Ejstrup, Afst. 1½ km og ca. 6½ km til Kolding, Tlf. Gelballe 12.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Vranderup og 24b m. fl. af Gelballe, samlet Areal 53,5 ha, deraf 36 Ager, 6,5 Eng og Græsningsjord, 10 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 7 Skp. 1 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 65,100 Kr. (70,000), Jordv. 41,300 Kr. (45,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Vranderupgaard ligger Syd for Vranderup By med Indkørsel fra den offentlige Vej gennem Byen; Jorderne ligger lidt adskilt, men godt for Gaardens Drift; Halvdelen er mild Lermuld paa sandblandet Lerunderlag, den anden Halvdel Sandmuld

paa Sandunderlag. Terrænet er — for Agermarkens Vedkommende — jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet af den nuværende Ejer. Engen er nærmest Moseeng, Græsningsjorden er bakket Terræn. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vækseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 25 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4800 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Kolding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 85 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 65 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns (hvide Wyan-dottes); der drives Salg af Rugeæg og daggamle Kyllinger.

Vranderupgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger, overvejende med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har gennemgaaende Frontspids; den er bygget i 1835, er senere restaureret og indeholder en god Bolig; fra den vestlige Gavl udgaar en lavere Forlængelse mod Vest, som rummer Bryggers samt Værelser til Folkene. Af Avls-længerne er der Kostald i den vestlige Sidelænge, der er sammenbygget med Længen i Nord (Gaarden er aaben mod Øst), denne rummer Hestestald samt Vognport og Værksted; fra denne Længe udgaar Laden som en Sidelænge mod Nord, denne er opført af Træ, har Tag af Pandeplader, og til den nordlige Gavl er opført en Halvtagsbygning, der rummer Maskiner og Redskaber. Desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald, tækket med Asbest og opført af Træ ligesom 2 Høsehuse Øst for Gaarden. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt; i Haven findes 325 Frugttræer.

Vranderupgaard ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Christen Christensen, efter hvis Død den overtoges af Enken, Maren Hansdatter; kort efter, i 1828, overdrog hun den for 800 Rbd. til sin Søn Hans Christensen, der i 1861 solgte den til Kbmd. Niels Wormslev fra Bastrup; han solgte den i 1863 til Carl Fedder Mømsen, som i 1899 solgte den til Jens Olsen Søndergaard; i 1911 solgte han den med godt 65 ha, 85/8 Td. Hrtk. til Valdemar Thomsen, der i 1918 solgte den til Christian Christensen; samme Aar var der frasolgt ca. 12 ha Agerjord som Tillægsparcerer til 3 Ejendomme, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal; i 1924 solgte Christensen den derefter til den nuværende Ejer.

VRANDERUP HOVGAARD, Vranderup By, Seest Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Henrik Hansen, Postfb. og nærmeste St. Ejstrup, Afst. 1 km og 6½ km til Kolding, Tlf. Gelballe 38.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Vranderup, Areal 28 ha, Hrtk. 3 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdkv. 35,400 Kr., Jordv. 19,000 Kr.

Gaarden har grundmurede Bygninger med Tag dels af Cementstn, dels af Pandeplader. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Cementsten; den er opført i 1916.

Vranderup Hovgaard er formodentlig Resten af den Hovedgaard, der i Middelalderen laa i Vranderup, og som i Begyndelsen af det 15de Aarh. ejedes inden for den adelige Slægt Pors; fra denne kom den Hundrede Aar senere, i 1500, til Bertel Rantzau, hvis Datter bragte den til sin Mand Bendix Abildgaard; efter ham arvedes den af Sønnen Poul A., efter hvis Død i 1563 Enken, Kirsten Ulfeld, bragte Gaarden til sin anden Mand Mort. Svendsen Orning til Eget; efter hans Død i 1574 mageskiftede Enkefru K. Ulfeld den i 1580 til Frederik d. Anden. Vranderup, der i 1687 blev udlagt til Ryttergods, havde ved Matriklen i 1664 endnu 18 Td. Hrtk., men ved Matriklen i 1688 kun 12 Td. Ved Auktionen i 1767 over Godset til det tidligere Koldinghus Rytterdistrikt overdrog Kronen Gaarden for 584 Rd. Cour. med 6 Td. Hrtk. til Hfjm., Kmhr. Ditl. v. der Lieth, efter hvis Død i 1773 Datteren, Charl. Amalie, i 1778 ægtede Etatsrd., senere Kmhr. P. Moldrup til Vestervig Kloster, som øgede Gaardens Tilliggende. Efter hans Død i 1787 kom den til Generalmajor U. A. O. Bülow, der døde i 1811; senere (i 1818) ejedes den af I. Hansen, efter hvis Død i 1830 den overtoges af Svigersønnen P. Lyse; han solgte den i 1856 med godt 80 ha, uden Besætn. for 72,000 Kr. til exam. jur. H. C. Søndersø i Vejle (se Gaarden Virkelyst i Seest); senere kom den til P. Nielsen, der i 1879 solgte den for 51,000 Kr. til Jørg. J. Mørdrup, som samme Aar afhændede den til P. S. Bonde. I de følgende Aar

handlede der nu en Del med Gaarden, og Halvdelen af Arealet frasolgte. I indeværende Aarh. ejedes den en Tid af et Konsortium, der i 1909 yderligere frasolgte ca. 13 ha, og af dette købte den nuværende Ejer Ejendommen i 1910.

ELISALUND, Hjarup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. F. A. W. Bech, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. 6½ km (dog kun godt 4 km til Ødis St. samt til Holdepladsen Ø. Vamdrup) og ca. 12 km til Kolding, Tlf. Hjarup 2 (Forpagteren).

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Hjarup og 5e m. fl. af Ødis, samlet Areal 138,2 ha, deraf 111,4 Ager, 11 Eng, 13,8 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 13 Td. 6 Skp. 2 Fdk. 1½ Alb.; Ejdskv. 131,100 Kr. (142,000), Jordv. 88,300 Kr. (96,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 151,900 Kr., Løsoret i Aller-Kassen for 80,000 Kr.; Lys fra eget Elektricitetsv. (Delco-Light).

Elisalund ligger Syd for Hjarup By ved Vejen i Retning af Ødis og Vamdrup; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 28 ha Lermuld paa Lerunderlag, andre 28 ha Sandmuld paa Sandunderlag og Resten — 55,4 ha — lettere Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1925—35. Engarealet er vandlidende Kærjord, som kan vandes, Skovens Bevoksning blandet.

Gaarden drives fra 1. Marts 1934 af Forpagter Viggo Kristensen; Jorden dyrkes i fri Drift med en Del Frøavl af Runkelroer, Kaalroer (Stamfrø), Hvidkløver, Engsvingel og gul Sennep. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 50 Kalig. og 125 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 131 kg aarlig, Mælken leveres til Hjarup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen, der tidligere kun var mindre, er for Tiden 20 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 114 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 350 Høns.

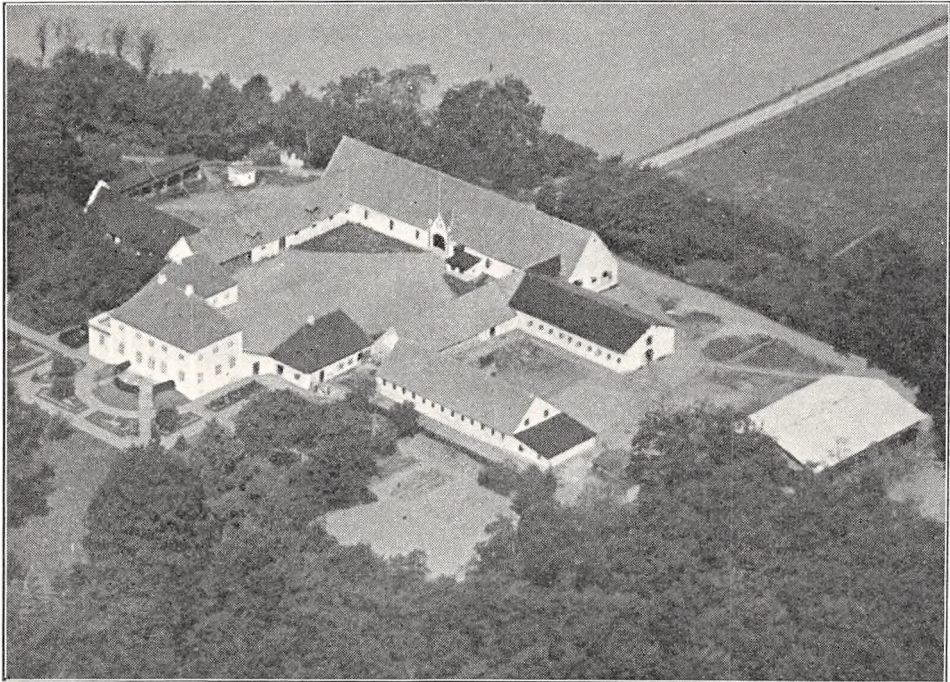
Elisalund Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1856 (restaureret i 1909); den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj og 2 Sidefløje, alle opført af hvidpudset Grundmur og nu tækket med Tegl. Hovedbygningen, der har høj Kælder, er opført i 2 Etager; den har en lille Frontspids (med Ur) mod Nord til Gaarden, og til den vestlige Gavl er der opført en Tilbygning mod Vest i én Etage (med Altan over), der rummer Herreværelse; Hovedbygningen indeholder en stor smuk Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; den er ved en kort, skraa Mur forbundet med hver af de 2 mindre Sidefløje, af hvilke den vestlige rummer Køkkenet med en lukket Gang til Hovedbygningen samt Værelser og den østlige Værelser og Elektricitetsværk.

Avlsbygningerne, der er opført af hvidpudset Grundmur og overvejende har Tag af Cementsten, er restaureret i de senere Aar og en Del ændret, siden Billedet blev taget. Længen over for Hovedbygningen, som har Gennemkørselsport, rummer Lade; den er sammenbygget i Vinkel med den vestlige Sidelænge — Hestestalden — og fra hvis sydlige Ende (indeholdende Garage) der udgaar en Sidelænge mod Vest, tækket med Tagpap, og som rummer Brænderum m. m. og Vognport; den østlige Sidelænge (en ældre Kostald) er nu nedrevet, og kun en Mur afgrænser Gaardspladsen mod Øst og antyder, hvor Længen har ligget; fra Muren udgaar en Længe mod Øst (den nuværende Kostald), parallelt med Laden og sammenbygget med denne; den ses paa Billedet tækket med Tagpap, men har nu Tag af Cementsten mod Syd og af Asbest mod Nord; Længen Syd for Kostalden (Øst for Hovedbygningen) rummer Svinestald. Desuden Øst for Kostalden en Hjelm med Tag af Pandeplader og Nord for denne en Svinestald, der er opført af Træ og tækket med Tagpap ligesom 2 Hønehuse, bygget som Halvtagsbygninger (de 3 sidstnævnte Bygninger er ikke med paa Billedet); endvidere Vest for Gaarden en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Tagpap, den rummer Redskaber og Maskiner. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen; fra en til Gaarden hørende Grusgrav sælges der

en Del Vejgrus og Bygningsmaterialer. Gaarden ligger kønt i den nordlige Del af Skoven, af hvilken den Del, som grænser til Haven, er omdannet til Park.

Elisalund er dannet fra 1840 gennem de følgende Aar af Carl Th. Wissing, den havde i 1851 12 Td. Hrtk.; han solgte den i 1866 til cand. phil. G. E. Grüner (senere til Hegnsholt og Dronninggaard i Nordsjælland) med ca. 125 ha, gode Bygninger, stor Besætn. og Invt. for 126,000 Kr.; han solgte den i 1874 for 134,000 Kr. til Grosserer H. Bojsen fra Flensborg, som i 1904 solgte den til V. B. Høyer-Kruse; han solgte den i 1915 for 200,000 Kr. til P. Petersen, Damsgaard, der i 1917 solgte den for 280,000 Kr. med Avl og Besætn. til Selsbach fra Norge, som samme Aar solgte den for 310,000 Kr. til Grosserer S. Kock; han solgte den i 1918 for 385,000 Kr. til Rentier Kjærgaard i Hasseris ved Aalborg og Johs. Markussen, tidligere Nakskov Ladegaard, af hvilke sidstnævnte mageskiftede den i 1919, vurderet til 306,000 Kr. (indbefattet Besætn.), for en Villa til Jensen, Stenslund; han afhændede den i 1920 med 138 ha, Besætn.

Elisalund.

og Avl for 400,000 Kr. til Jægern. A. V. Fonnesbech, der i 1922 solgte den til P. Thygesen; Aaret efter købtes den af Løjtn. N. Steenild-Møller, som i 1927 solgte den for 270,000 Kr. til Forv. Rasmussen, Bruusgaard; denne Handel ophævedes dog, og i 1930 solgte Steenild-Møller Gaarden til den nuværende Ejer.

ENGHAVEGAARD, Hjarup By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Johs. Knudsen, Postfb. Kolding, nærmeste St. Vamdrup, Afst. 5½ km og godt 10 km til Kolding, Tlf. Hjarup 32.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Hjarup, samlet Areal 57,2 ha, deraf 43 Ager, 6,6 Eng, 6,6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 64,500 Kr., Jordv. 37,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hjarup Elektricitetsv.

Enghavegaard ligger i Hjarup By, Syd for Vejen gennem Byen og lige over for Lindegaard (den ses i Forgrunden paa Billedet af Lindegaard); af Jorderne er godt 30 ha samlet ved Gaarden, Resten — deriblandt Skoven — ligger paa forskellige Steder 2—3 km fra Ejendommen; Jorden er dels mild Lermuld, dels Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft

god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1925—29. Engen er dels Haardbundseng, som kan vandes, dels Brunjord, Skovens Bevoksning Løvtræer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; et Areal henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 7 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4401 kg med 4,12 pCt. Fedt og 206 kg Smør, Mælken leveres til Hjarup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5—6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 110 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 50 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Enghavegaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, som grænser ned mod Kongeaaen, har Frontspids med Karnap mod Syd til denne og Skifertag; den er ca. Hundrede Aar gl., men er restaureret i den nyere Tid og rummer en god Bolig. De 3 sammenbyggede Avlslænger er opført i Aarene 1909—10, de har muret Trimpel og Tag af Cementsten; af Længerne er der Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden (med Svinene i 2 Etager) udgaar som en Sidelænge mod Vest; Længen mod Nord, der har Gennemkørselsport, rummer Lade. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Enghavegaard er en gl. Slægtsgaard, som Slægten i sin Tid har haft i Fæste fra Koldinghus Rytterdistrikt, og hvorfra den købtes til fri Ejendom ved Auktionen over Godset i 1767; den ejedes fra omkring Midten af 1870'erne af Niels Knudsen, der da overtog den efter sine Forældre, efter at Gaarden »Tankedal« i 1872 var fraskilt til en Broder; Niels Knudsen havde Enghavegaard til 1907, da den overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

ENGHØJGAARD, Hjarup By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Poul F. Friis, Postfb. Kolding, nærmeste St. Vamdrup, Afst. godt 6 km og 10 km til Kolding.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Hjarup, samlet Areal 64,5 ha, deraf 46,5 Ager, 2,5 Eng, 14,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 2 Skp. o Fdk. 1½ Alb.; Ejdkv. 76,400 Kr. (82,200), Jordv. 48,200 Kr. (52,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hjarup Elektricitetsv.

Enghøjgaard ligger i den sydøstlige Side af Hjarup By; Jorderne, der er samlet og strækker sig Sydøst for Gaarden lige ud til Skoven, bestaar dels af god Muldjord, dels af let Lermuld paa et Underlag, som veksler fra Ler til sandblandet Ler og Sand. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er nymerglet sidst i 1920'erne. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 180 kg aarlig, Mælken leveres til Bastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin (Pattegrise indkøbt); Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Enghøjgaard har grundmurede velholdte, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, er opført i 1860; den er hvidpudset, har Frontspids mod Vest til Gaarden, Tegltag og indeholder en stor god Lejlighed paa 12 Værelser. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er den nordlige Sidelænge, Kostalden, der har Svinestald paa Loftet, opført i 1914; den har muret Trimpel og Tag af Eternit; af de 2 andre Længer, som er tækket med Straa, er der

Værclser til Medhjælpere, Gennemkørselsport, Vognport og Hestestald i den sydlige Sidelænge og Lade i Længen mod Vest. Desuden Nord for Gaarden en teglhængt Bygning, som indeholder Hønsehus m. m. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen; i Haven er der mange Frugttræer.

Enghøjgaard er en gl. Slægtsgaard, som i 1787 er samlet af 2 Halvgaarde af Hans Michelsen, efter hvem den i 1800 overtoges af Sønnen Peder Hansen; efter ham overtoges den i 1838 af Svigersønnen Poul Pedersen, der opførte den nuværende Hovedbygning; efter ham overtoges Gaarden i 1883 af Sønnen Hans Friis, efter hvem den i 1926 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

(I Gaardens Skov har den forrige Ejer ladet rejse en 2 m høj Granitsten paa et muret Fundament; Stenen, hvis Vægt anslaaes til ca. 20,000 kg, var oprindeligt tænkt at skulle være benyttet til et Genforenings-Mindesmærke i Vamdrup By, men dette blev opgivet.)

HJARUP DAMGAARD, Hjarup By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer S. Chr. J. Stenum, Postfb. Kolding, nærmeste St. Vamdrup, Afst. ca. 5½ km og godt 10 km til Kolding, Tlf. Hjarup 1.

Matr.-Nr. 11a m. fl. af Hjarup, samlet Areal 54,1 ha, deraf 47,6 Ager, 2,2 Eng, 3,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 6 Skp. 1 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 77,200 Kr. (83,500), Jordv. 48,000 Kr. (49,900); Bygn. er fors. i Danske Grund-ejeres Brandf. for 62,000 Kr., Løsporet i »National« for 67,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hjarup Elektricitetsv.

Hjarup Damgaard ligger midt i Hjarup By; af Jorderne ligger Ager og Eng samlet ved Gaarden, Agermarken Nord for denne og gennemskaaret af den ny Amtsvej Kolding—Vamdrup; Skoven ligger 2 km fra Ejendommen ved Fovslet Skov; Agermarken bestaar af god mild Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet sidst i 1920'erne. Engen er god Haardbundseng (Vandingseng), Skovens Bevoksning Løvtræer.

Jorden dyrkes i alm. Vækseldrift; der avles Maltbyg og Sukkerroer til Kolding Saftstation; et stort Areal henligger med Lucerne, et andet med vedvarende Græs til Løsdrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 20 Kalig. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 15 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg og bliver nu rensset for Tuberkulose, hvorfor der indkøbes en Del Dyr, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Hjarup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer (før 15); der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 87 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

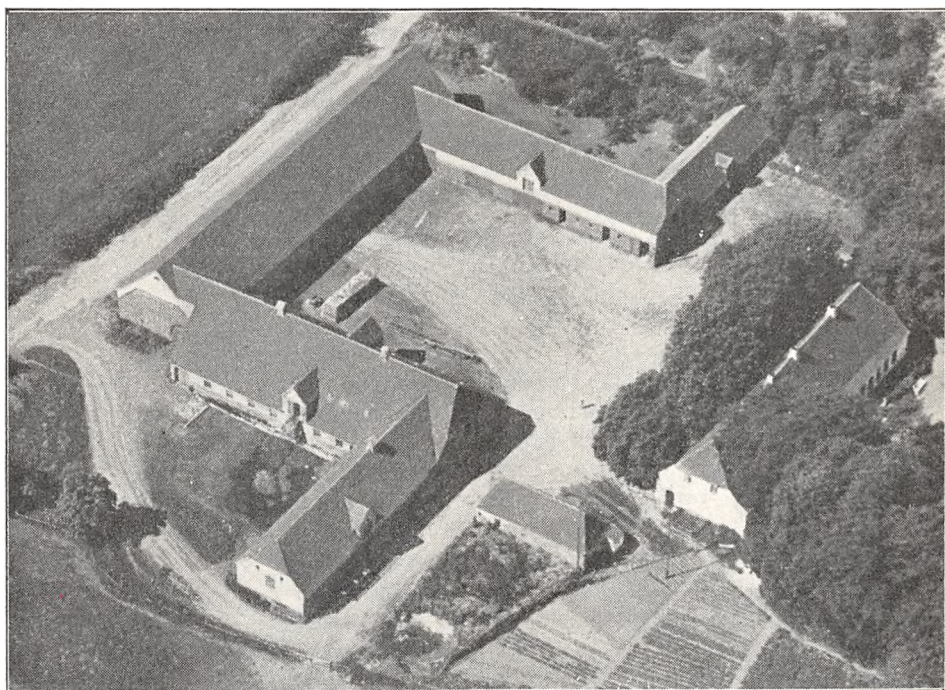
Hjarup Damgaard har grundmurede nye, gode Bygninger, opført i 1926 efter en Brand. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, har Veranda med Altan til denne, gennemgaaende Frontspids, der har takkede Gavle ligesom selve Hovedbygningen, og Tegtag; den rummer en stor køn Beboelse med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder. Hvad Avlsbygningerne angaar, da er Gaarden, der ligger mellem Amtsvejen og Sognevejen, som gaar gennem Byen, aaben mod Syd mod sidstnævnte Vej; Længen mod Vest, der rummer Lade, er sammenbygget i Vinkel med den nordlige Sidelænge, Kostalden, over hvilken der er indrettet Svinestald, og fra den østlige Ende af Kostalden udgaar Hestestalden som en Sidelænge mod Nord; Avlslængerne, der er tækket med Pandeplader, har muret Trimpel. Desuden er der fra den nordlige Gavl af Hovedbygningen opført en Længe mod Nord, af hvilken det Afsnit, som har Tegtag, rummer Vadskehus; den øvrige Del af Bygningen, der er bygget som Halvtag og tækket med Tagpap, rummer Hønsehus og Garage og det sidste Afsnit mod Nord, der er opført af Træ, Redskaber og Maskiner samt Vognport. Der er murede Hvælvinger af Molersten samt Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Hjarup Damgaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Niels Thomsen, som i 1879 solgte den til Søren Lind; efter ham overtoges den i 1899 af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, der samme Aar solgte den til Frans Vind fra Sønderjylland, og af ham købte den nuværende Ejer den for 96,000 Kr. i 1914.

HJARUPGAARD, Hjarup By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. K. M. Knudsen, Postfb. Kolding, nærmeste St. Vamdrup, Afst. 6 km og godt 10 km til Kolding, Tlf. Hjarup 17.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Hjarup, samlet Areal 122,4 ha, deraf 104 Ager, 2,8 Eng,

Hjarupgaard.

13 Skov og 2,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 12 Td. 7 Skp. 2 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 128,500 Kr. (138,000), Jordv. 86,000 Kr. (93,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 90,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hjarup Elektricitetsv.

Hjarupgaard ligger østligst i Hjarup By; Jorderne, der er samlet Øst for Gaarden, bestaar dels af god Lermuld, dels af god Muldjord, hovedsagelig paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Trediedel af Marken er nymerglet i 1920'erne. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet, dog overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50—60 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Jersey-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Hjarup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6—7 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 150

Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er 6—700 Høns.

Hjarupgaard har store, gode, overvejende grundmurede Bygninger. Den teglhængte hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den store kønne Have, gennem hvilken Kongeaen løber som en mindre Bæk (se Gaarden Tankedal), er opført i 1842; den indeholder en stor køn Bolig med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder. De sammenbyggede teglhængte Avlslænger er opført i 1922 efter en Brand Aaret forud; af Længerne er der Kostald med Svinestald over denne i den brede østlige Sidelænge, fra hvis nordlige Ende Hestestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst; den vestlige Sidelænge rummer Vognport, Mølleri med Magasin over dette, Materialrum samt Garage, og fra den nordlige Ende af denne udgaar en Sidelænge mod Vest, som indeholder Brændselsrum og Vognport; Længen mod Syd, Laden, er opført af Kamp, den har muret Trimpel ligesom Hestestalden og den vestlige Sidelænge. Desuden Nord for Kostalden mellem denne og Hovedbygningen en mindre Længe, der indeholder Rum til Faarene samt til forskelligt. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Hjarupgaard er oprettet i 1842 af F. A. C. Thomsen, der sammenlagde 2 Gaarde med henholdsvis 17 og 9½ Td. Hrtk.; ved en Auktion over Gaarden d. 14. Novbr. 1862 opnaaedes intet Bud paa denne, men samme Dag solgtes den underhaanden (godt 145 ha) for 140,000 Kr. til Løjtnant Maar fra Frederikslund (der medfulgte foruden Bygningerne og største Delen af Gaardens Jorder en Del af Avlen og af Besætningen); han frasolgte en stor Del af Jorden, saa kun den saakaldte »Mejerigaard« med ca. 72 ha blev tilbage. I 1863 overtoges den af Kmhr. C. F. Greve Rantzau til Frederikslund (Krengerup), som atter samlede en Del af de tidligere Jorder. I 1880 overtoges den (med 15 Td. Hrtk.) atter af Løjtnant Maar, fra hvem den i 1897 kom til A. Poulsen Vaaben, og af ham købte den nuværende Ejer den for 71,000 Kr. i 1902.

HJARUP VESTERGAARD, Hjarup By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer A. S. Straarup, Postfb. Kolding, nærmeste St. Vamdrup, Afst. 5 km og 10½ km til Kolding, Tlf. Hjarup 21.

Matr.-Nr. 13a m. fl. af Hjarup, samlet Areal 67 ha, deraf 60,5 Ager, 2,2 Eng, 3,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 1 Skp. 1 Fdk. ¼ Alb.; Ejdskv. 73,000 Kr. (78,500), Jordv. 45,800 Kr. (48,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hjarup Elektricitetsv.

Hjarup Vestergaard er den vestligste Gaard i Hjarup By; af Jorderne er ca. 55 ha samlet ved Gaarden, Resten, deriblandt Skoven, ligger ca. 4 km fra denne; af Jorden er en Trediedel Lermuld paa Lerunderlag, en Trediedel Sandmuld paa Sandunderlag og Resten lav, stedvis humusblandet Jord paa vekslende Underlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1923—24. Engen er Haardbundsen, Skovens Bevoksning blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 15 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er en Krydsning af Jersey- og rød dansk Malkerace, idet der stadig anvendes Jersey-Tyre, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 180 kg aarlig, Mælken leveres til Hjarup Andelsmejeri.

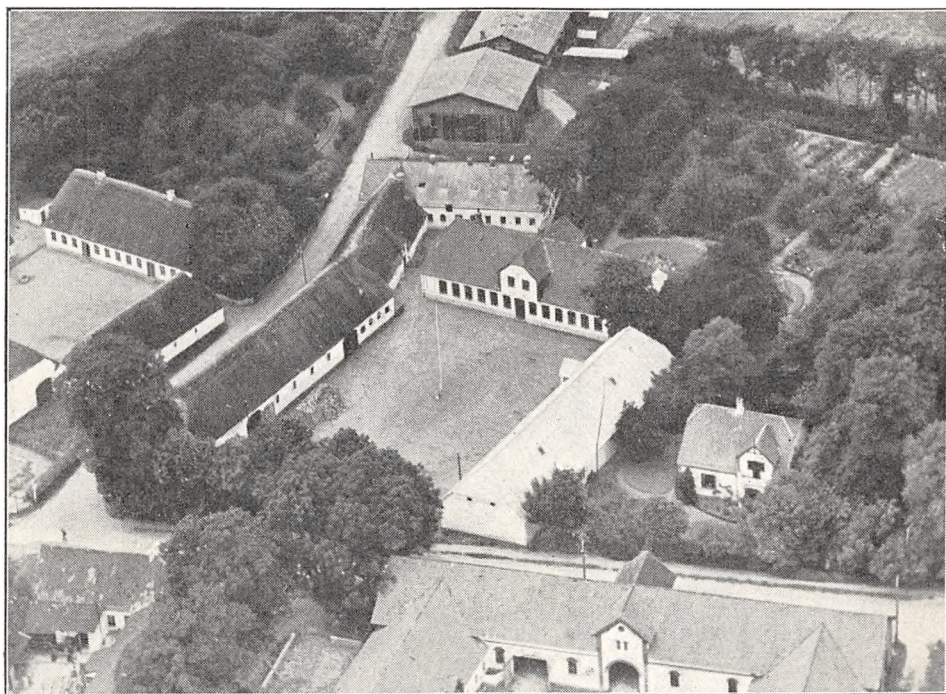
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer og 1 Orne; der er tidligere leveret ca. 225 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns (hvide Italienerne).

Hjarup Vestergaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, er tækket med Skifer, den indeholder en god Lejlighed paa 9 Værelser. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som har muret Trimpel og nu Tag af Pandeplader, er opført i 1888 efter en Brand; af Længerne er der Kostald i den vestlige Sidelænge, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, Hestestald samt Vognport og Garage i den østlige Sidelænge og Lade i Længen mod Syd, gennem hvilken der er

Indkørselsport til Gaarden; desuden Vest for Hovedbygningen og Gaarden en Svinestald, der er tækket med Pandeplader ligesom 2 Halvtagsbygninger, af hvilke den ene, der er opført af Træ, rummer Hønsehus, den anden, som helt er opført af Pandeplader, Maskiner og Redskaber. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i en Del af Staldene, og der hører et Hus til Ejendommen.

Hjarup Vestergaard er en gl. Slægtsgaard, som købtes til fri Ejendom ved Auktionen i 1767 over Godset til det tidligere Koldinghus Rytterdistrikt; den først kendte Ejer er Jens Larsen, der i 1840 overdrog Gaarden til sin Svigersøn Iver Hansen Straarup; efter ham overtoges den i 1873 af Sønnen Hans Iversen Straarup, efter hvem den i 1910 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

Hjarup Vestergaard ses paa Billedet af Thomasminde, Side 410.

Lindegaard (i Forgrunden Enghavegaard, se Side 402—03).

LINDEGAARD, Hjarup By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejerinde Fru Ingeborg Sejerø Olsen, Postfb. Kolding, nærmeste St. Vamdrup, Afst. $5\frac{1}{2}$ km og godt 10 km til Kolding, Tlf. Hjarup 7.

Matr.-Nr. 12a m. fl. af Hjarup og 11n af Skanderup, samlet Areal 63,4 ha, deraf 53 Ager, 2,2 Eng, 7,2 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 5 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; Ejdkv. 78,500 Kr. (81,000), Jordv. 47,100 Kr. (50,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 62,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hjarup Elektricitetv.

Lindegaard ligger i den nordvestlige Side af Hjarup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger $1\frac{1}{2}$ km, og Skoven, som ligger 3 km fra denne, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld, overvejende paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er for største Delen jævnt, stedvis dog let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1925. Engen er nærmest Brunjord af god Bonitet, Skovens Bevoksning Løvtræer med lidt Naaletræer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; et Areal henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 60 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Hjarup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde (Høst) og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer (før 20), og der er tidligere leveret ca. 600 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 112 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 125 Høns.

Lindegaard har grundmurede hvidpudsede, velholdte, gode Bygninger, de ældste opført i Aarene 1857—59 af den daværende Ejer. Hovedbygningen, der ligger mod Nord (ikke helt solret) til den kørne Have, som ogsaa strækker sig Øst for Gaarden, er restaureret i 1906, og den fik da gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder nu en stor køn Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlslængerne — Gaarden er aaben mod Syd ud mod Sognevejen gennem Byen — er der Værelser til Medhjælpere, Lade og Hestestald i den østlige fritliggende Sidelænge, der er tækket med Asbest, og Lade i Sidelængen mod Vest; til den nordlige Gavl af denne er under en noget stump Vinkel tilbygget en Længe, som indeholder Ungkvægstald, der ligesom Laden er tækket med Straa; fra den nordlige Gavl af Ungkvægstalden udgaar atter en Sidelænge mod Øst til Haven; denne Længe, som har muret Trimpel og Tag af Eternit, rummer Kostald; i denne er der murede Hvælvinger og Jernbjælker. Desuden Nord for Kostalden en Hjelm, tækket med Pandeplader, og Nord for denne en Svinestald, opført af Træ og med Tag af Asbest. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus samt en Villa til Ejendommen; sidstnævnte ligger i Haven Øst for Gaarden.

Lindegaard ejedes i forrige Aarh. fra 1824 af Poul Mortensen, der i 1857 overdrog den til sin Søn (se under Bygningerne) Anders Poulsen Vaaben, som ved Mageskifte samlede Gaardens noget spredte Jorder, ligesom han øgede Arealet ved Tilkøb af mere Jord; siden ægtede han sin afdøde Broder Lars Poulsens Enke og fik derved tillige Gaarden »Skovhøjgaard«, som Faderen, Poul Mortensen, i sin Tid havde dannet ved Sammenkøb af Parceller og derefter i 1852 overdraget til denne Søn. I 1902 solgte Anders Poulsen Vaaben, som drev de 2 Gaarde sammen, Ejendommen til Olav Olsen fra Sjælland, der i 1905—06 fraskilte en Gaard »Klebækgaard« (se denne) af de vestlige Jorder, som ligger i Skanderup Sogn; efter hans Død sidst i Maj 1935 overtoges Ejendommen af Enkefru Olsen, den nuværende Ejerinde.

TANKEDAL, Hjarup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. K. Knudsen, Postfb. og nærmeste St. Kolding, Afst. 8 km, Tlf. Hjarup 20.

Matr.-Nr. 4e m. fl. af Hjarup og 14f af Skanderup, samlet Areal 69,2 ha, deraf 59,2 Ager, 9 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 84,600 Kr. (91,000), Jordv. 55,200 Kr. (58,800); Bygn. er fors. i »Vermund« for 70,000 Kr., Løsøret i samme Selskab for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Tankedal ligger 1½ km Nordøst for Hjarup By ved Landevejen til Kolding; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven og 5,5 ha, som ligger ca. 1½ km fra denne, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er tidligere merglet og i Aarene 1924—35 nymerglet fra eget Mergelleje. Skovens Bevoksning er Løvtræer med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl af Kløver og Græs; et Areal helliger med vedvarende Græs, et andet med Lucerne. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 25 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4193 kg med 4,33 pCt. Fedt og 204 kg Smør, Mælken leveres til Hjarup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste af jydsk Race, deraf for Øjeblikket en Hingst til Bedækning (Stambog Nr. 586); Hopperne er kaarede, stambogsførte og præmierede, og Tillæget er for Tiden 5 Plage og 3 Føl. Svinebesætningen er nu 16 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 220 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 118 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar; Fjerkræholdet er ca. 300 Høns samt en Del Ænder og Gæs.

Tankedal har grundmurede velholdte, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har gennemgaaende Frontspids, Altan og Terrasse mod Syd til Haven og Tegtag; den indeholder en stor god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avislænger har de 2 Sidelænger muret Trimpel; den østlige Sidelænge, som rummer Kostald med Svinestald over denne, har Tag af Pandeplader; den vestlige Sidelænge, Hestestalden, er tækket med Cementsten ligesom Længen mod Nord, Laden, der har Gennemkørselsport; fra den østlige Gavl af Laden er denne udvidet med en Forlængelse mod Øst, som har Trimpel og Tag af Pandeplader. Fra den østlige Gavl af Hovedbygningen er der tilbygget en Garage af Træ, tækket med Tagpap, og denne er med den østlige Ende sammenbygget med en Stald til Gaardens Søer; sidstnævnte har Tag af Pandeplader ligesom en Bygning af Træ længere mod Sydøst, der rummer Redskaber og Maskiner samt Hønsehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Heste- og Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Langs Vestsiden af Haven, der har mange Frugttræer samt et Drivhus, løber Kongeaen som en mindre Bæk, idet denne Aa har sit Udspring tæt Nord for Gaarden.

Tankedal er som nævnt under »Enghavegaard« udskilt fra denne i 1872 af dennes daværende Ejer til en Søn Anders Knudsen; efter hans Død i 1898 overtoges den af Enken, Fru M. Knudsen, til 1907, da den overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

THOMASMINDE, Hjarup By, Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Folketingsmand, Prpt. J. Thomsen, Postfb. Kolding, nærmeste St. Vamdrup, Afst. 5½ km og 10½ km til Kolding, Tlf. Hjarup 11.

Matr.-Nr. 7a m. fl. af Hjarup, samlet Areal 78,6 ha, deraf 65 Ager, 5,5 Eng, 6,6 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 10 Td. 2 Skp. 1 Fdk. 0 Alb.; Ejdkv. 88,200 Kr. (92,000), Jordv. 52,400 Kr. (56,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Hjarup Elektricitetsv.

Thomasminde ligger i den vestlige Side af Hjarup By; Jorderne, der ikke er samlet, men som ligger godt for Gaardens Drift (Skoven ca. 3 km Øst for Ejendommen), er noget forskelligartede vekslende fra Ler- til Sandmuld paa Ler- og Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar til Dels kalket. Engen er god Vandingseng, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

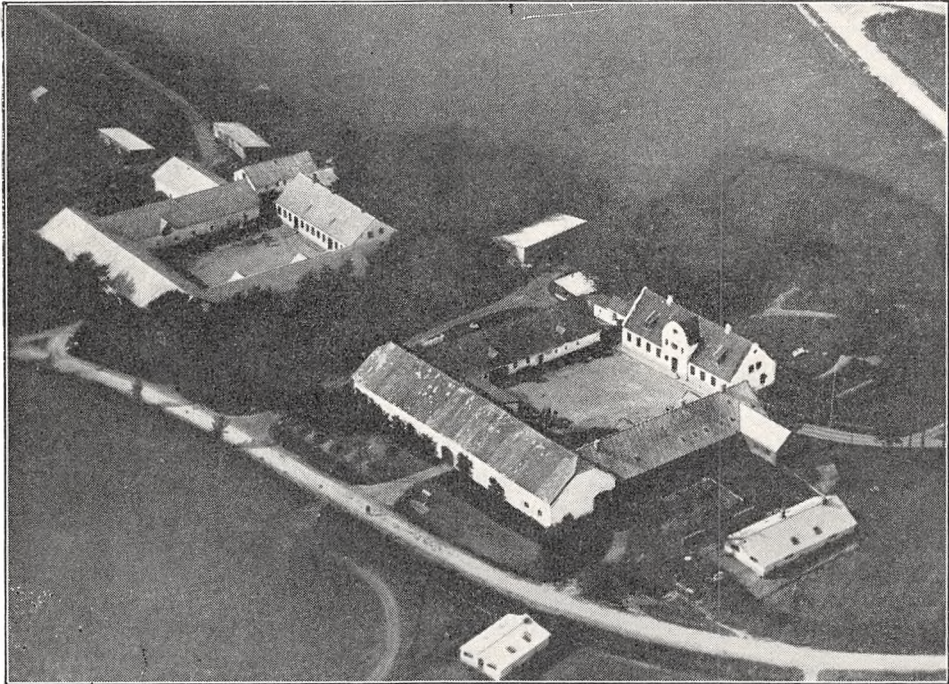
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift, dog dyrkes et stort Areal med Lucerne; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 100 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 220—230 kg aarlig, Mælken leveres til Hjarup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Gaarden har siden 1931 Avlscenter for Svin af dansk Landrace; Besætningen er for Tiden 18 Tillægssøer og 2 Orner; der sælges mange Avlsdyr, og Gaarden har Kort til 100 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Thomasminde har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store, kønne gl. Have, er opført i 1914, har en rundbuet Frontspids mod Syd til Gaarden, svungne Gavle og Tegtag; den indeholder en stor køn Beboelse med indlagt Central-

varme, Bad og moderne Bekvemmeligheder (den afløste den gl. straatækte Hovedbygning, som var opført i 1841); fra den vestlige Ende af Hovedbygningen er der mod Vest tilbygget en lavere teglhængt Tilbygning, der rummer Værelser, og til denne er igen opført en Vognport, en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader. Af de 3 sammenbyggede Avslængere, som har Tag af Cementsten, er der Kostald i den østlige Sidelænge; denne, fra hvis nordlige Ende der udgaar en Tilbygning mod Øst, et Roehus med Tag af Asbest, har muret Trimpel samt Svinestald paa Loftet; den vestlige Sidelænge rummer Svine- og Hestestald og Længen mod Syd Lade, gennem hvilken der er Indkørselsport fra Sognevejen. Desuden 2 Bygninger med Tag af Asbest, den ene Øst for Gaarden, den anden Syd for denne og Sognevejen, de indeholder begge Stalde til Gaardens Søer, og Nordvest for Gaarden en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader, den rummer Redskaber og Maskiner. Der er ildfast (støbt) Loft i Kostalden, og der hører 3 Huse til Ejendommen.

Thomasminde (samt til venstre paa Billedet Hjarup Vestergaard, se Side 406).

Thomasminde er en gl. Slægtsgaard, som er gaaet i Arv fra Fader til Søn i flere Slægtled; den ejedes i forrige Aarh. af Thomas Thomsen, efter hvem den i 1902 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

ØSTERGAARD, Hjarup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jens Jessen, Postfb. Kolding, nærmeste St. Vamdrup, Afst. godt 7 km og 10½ km til Kolding, Tlf. Hjarup 14.

Matr.-Nr. 8a m. fl. af Hjarup, samlet Areal 65,1 ha, deraf 60,5 Ager, 1 Eng, 2,6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. o Skp. 3 Fdk. o Alb.; Ejdskv. 78,500 Kr. (86,000), Jordv. 58,100 Kr. (65,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Østergaard ligger godt 1 km Øst for Hjarup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Lermuld, dels af Muldjord, overvejende paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1925—30. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning Løvtræer.

Jorden dyrkes i fri Drift med nogen Frøavl af forskellige Sorter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 90 Sække Superf., 10 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Hjarup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 82 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Østergaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte ældre Bygninger, tækket med Straa. Hovedbygningen ligger mod Nord til Haven. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, som er udvidet i en Sidelænge mod Øst, og denne har igen en Udvidelse i Bredden mod Syd, tækket med Pandeplader; Længen mod Syd, der har Gennemkørselsport, rummer Lade. Desuden Øst for Gaarden en Redskabs- og Maskinbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap, og Øst for Hovedbygningen en straatækt Svinestald samt et teglhængt Hønsehus.

Østergaard ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Anders Østergaard, der havde overtaget den efter sin Fader, som i 1785 havde udflyttet Østergaard fra Byen til dens nuværende Plads; Anders Østergaard havde Gaarden til 1848, da den overtoges af Svigersønnen Jep Jessen; efter ham overtoges den i 1882 af Sønnen, senere Medlem af Folketinget Anders Jessen, der i 1915 solgte den til Jens Thomsen; af ham købte den nuværende Ejer — en Søn af forannævnte A. Jessen — Gaarden i 1919, og Østergaard kom derved atter i Slægtens Besiddelse.

BØNSTRUPGAARD, Bønstrup By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Sogneraadformand M. Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. 1 km og 15 km til Kolding, Tlf. Vamdrup 12.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Bønstrup, samlet Areal 93,8 ha, deraf 71,8 Ager, 21 Eng og lav Jord, 1 Have og Gaardsplads samt Part i Bønstrup Sø, Hrtk. 6 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 84,000 Kr. (83,000), Jordv. 50,600 Kr. (56,000); Bygn. er fors. i »Vermund« for 56,600 Kr., Løsoret i samme Selskab for 42,400 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Bønstrupgaard ligger ca. 1 km Nord for Vamdrup St. med Indkørsel fra Landevejen Vamdrup—Kolding; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god sandmuldet Jord, Underlaget veksler fra Ler til Sand og Grus. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet sidst i 1920'erne. Engen er dels Haardbundseng, dels Moseeng.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift, for Tiden med Avl af en Del Zittauer-Løg; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 20 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

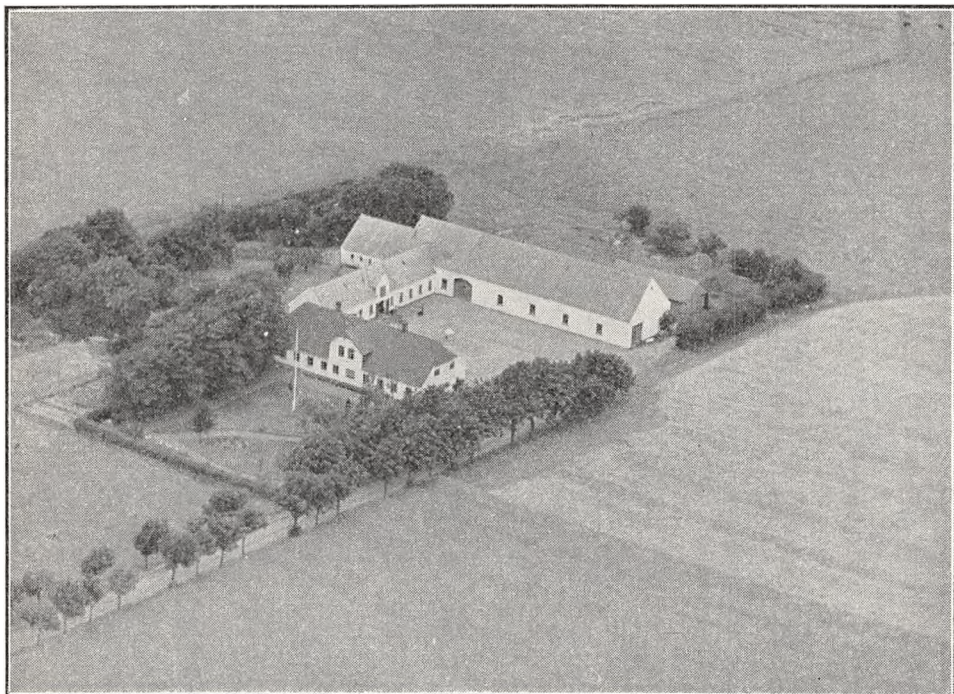
Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste; der drives af og til lidt Tillæg. Der er tidligere leveret 100—120 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Bønstrupgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, som strækker sig ned mod Bønstrup Sø, er opført i 1873; den har en lav Frontspids samt Terrasse mod Syd til Haven og Skifertag; fra den vestlige Gavl er tilbygget en lavere Forlængelse mod Vest, som rummer Bryggers, og fra dette er igen mod Vest opført en Halvtagsbygning af Træ med Tag af Asbest, den rummer Vognport samt Maskin- og Redskabsrum. De 3 nye sammenbyggede Avlslænger, der er opført efter en Brand i 1932, er tækket med Pandeplader; af de 3 Længer er der Værelser til Medhjælpere, Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, fra hvilken der mod Vest ved Laden er tilbygget en kort Sidebygning, som rummer Brænde, og Lade i Længen mod Nord; i denne, som har

muret Trimpel, er der i den østlige Ende indrettet Magasin. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og der hører et Hus til Ejendommen; Gaarden ligger kønt nær ved Søen.

Bønstrupgaard ejedes i forrige Aarh. inden for Slægten Hvolbøl; i 1894 købtes den af Peter Skousen Thuesen, der i 1905 solgte den med ca. 150 ha, godt 10¼ Td. Hrtk., Besætn. og Invt. for 78,000 Kr. til Inspektør paa Vindum Overgaard J. F. Ingerslev; han frasolgte ca. 12 ha, hvorefter han i 1908 solgte Gaarden for 105,000 Kr. til Clausen, fra hvem den kort efter kom til S. Jessen; i disse Aar blev der frasolgt ca. 27 ha; han solgte den i 1911 for 95,000 Kr. med 102 ha, Besætn. og Invt. til Buhl m. fl., som kort efter solgte den til Carl Møldrup. I disse Aar blev der saa vidt vides yderligere frasolgt ca. 15 ha, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i 1917.

Dyrgaard.

DYRGAARD, Vester Vamdrup By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer N. V. Jacobsen, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. godt 3½ km og 19 km til Kolding.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af V. Vamdrup, samlet Areal 51,3 ha, deraf 50,3 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 3 Skp. 1 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 51,900 Kr., Jordv. 35,300 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Dyrgaard ligger Nordvest for Vamdrup Stationsby ved Vejen i Retning af Anst St. og med Indkørsel fra denne Vej; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er en Trediedel Lermuld paa Lerunderlag, en Trediedel god Muldjord og en Trediedel Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt med svag Hældning mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af forskellige Kulturplanter; et Areal henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 45 Sække Superf., 20 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 16 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3600 kg aarlig, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 60 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Dyrgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har gennemgaaende Frontspids, og fra den vestlige Ende er der mod Vest tilbygget en lavere teglhængt Bygning, som rummer Vadskehus. Hovedbygningen rummer en god Beboelse. Avlsbygningerne, der er opført i 1920 efter en Brand, bestaar af 2 Længer, sammenbygget i Vinkel (Gaarden er aaben mod Øst); af de to Længer er der Ko- og Hestestald i den vestlige Sidelænge og Lade i Længen mod Nord, fra hvis vestlige Gavl Svinestalden udgaar som en Forlængelse mod Vest; desuden Nord for Laden et Redskabs- og Maskinhus med Sider af Pandeplader.

Dyrgaard var i ældre Tid betydelig større, idet Gammelgaard, Matr.-Nr. 4b m. fl. (31 ha med godt $3\frac{3}{4}$ Td. Hrtk.), der ligger Nord for Gaarden, er udparcelleret fra Ejendommen i Decbr. 1847, og endvidere er frasolgt Ejendommen Lille Dyrgaard. Dyrgaard ejedes i forrige Aarh. inden for Slægten Krogh, af hvilken P. Krogh, som opførte Hovedbygningen i 1847, samme Aar udstykkede Gammelgaard til Peder Nissen; efter Kroghs Død i 1875 overtoges Dyrgaard af Enken, Fru Maren Krogh, der i 1893 solgte den til Nis Fredsted Hansen, og ved hans Død i 1894 overtoges den Oktbr. 1895 af Svogeren Niels Kristian Marius Sørensen; i 1918 solgtes Gaarden til Hausted, som i 1922 solgte den til Iver Vind; han frasolgte senere ca. 1,5 ha, hvorved Dyrgaard fik sit nuværende Areal, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1934.

HORSKÆRGAARD, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. P. Olsen, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. godt 4 km og 20 km til Kolding, Tlf. Vamdrup 19.

Matr.-Nr. 3 m. fl. af Horskær, 7e af Bastrup og 9e m. fl. af Dollerup, samlet Areal 163,9 ha, deraf 153 Ager, 8,3 Skov og 2,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 15 Td. 1 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 145,400 Kr. (152,000), Jordv. 107,300 Kr. (115,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 143,000 Kr., Løsoret i Nye Danske af 1864 for 175,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Horskærgaard ligger ved Vejen mellem Vamdrup og Anst Stationer med Indkørsel fra denne Vej; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen ca. 15 ha, som ligger særskilt i Skanderup Sogn, er 90 ha Lermuld paa Lerunderlag og 22 ha lav, sort humusblandet Jord, Resten — ca. 41 ha — er god Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt med svag Hældning mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er mærglet sidst i 1920'erne. Skovens Bevoksning er Bøg med lidt Naaletræer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med en Del Frøavl.

Kvægbesætningen, der bestaar af 100 Malkekøer, 3 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

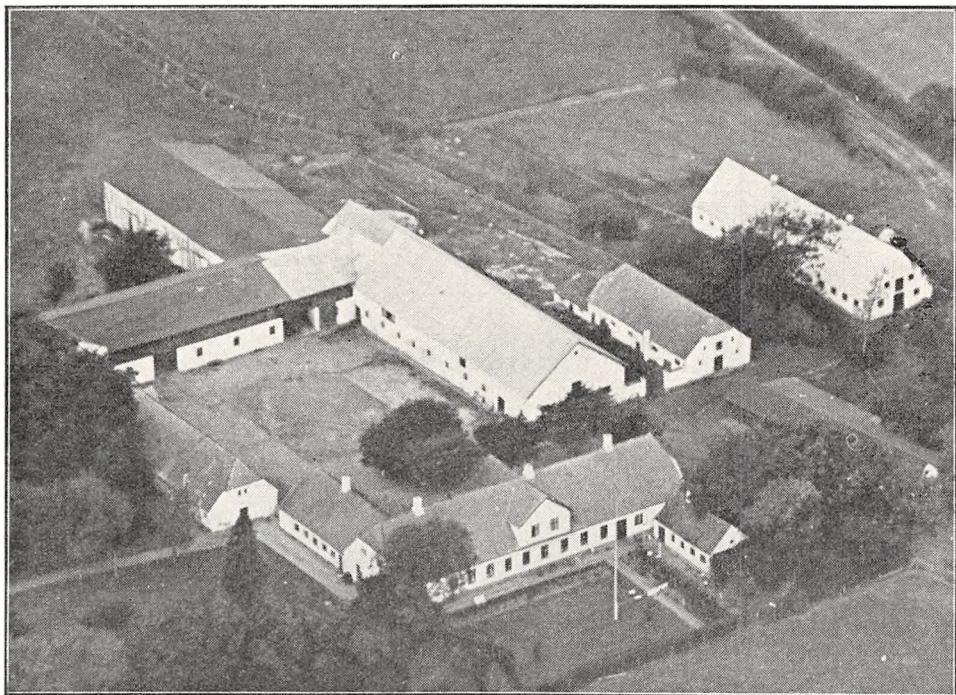
Der holdes som Regel 14 Arbejdsheste af belgisk Race og for Øjeblikket 4 Plage og 2 Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret indtil 1500 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 225 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Horskærgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den store kønne Have, bestaar af en Hovedfløj og 2 mindre Sidefløje, overvejende med Tag af Cementsten. Hovedfløjen, som har gennemgaaende Frontspids, rummer en stor køn Lejlighed paa 14 Værelser med moderne Bekvemmeligheder; af de 2 Sidefløje er der Elevværelser i den sydlige, som udgaar mod Vest mod Avlsbygningerne; den nordlige, der er tækket med Tegl, udgaar mod Øst mod Haven, den rummer Økonomilejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Hestestald i den sydlige Sidelænge, som har Tag af Cementsten, Kostald i den nordlige, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, og Lade i Længen mod Vest;

denne, der har Trætrimpel og Tag af Tagpap, som nu fornyes til Pandeplader, er udvidet fra den nordlige Ende med en Sidelængse mod Vest, opført af Træ og tækket med Tagpap, samt fra den sydlige Ende med en Forlængelse mod Syd med støbt Sokkel samt Sider og Tag af Pandeplader. Desuden Nord for Gaarden 2 Svinestalde, den ene med Tag af Asbest, den anden tækket med Cementsten, og Nord for Hovedbygningen en Længse med Tagpap, den rummer Hønsehus og Vognport, sidstnævnte opført af Træ (denne er ikke med paa Billedet). Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Horskærgaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh., fra 1834, af Laur. Mikkelsen Møller, efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Else Møller, f. Poulsen; hun overdrog Gaarden, der i 1851 havde 14 Td. Hrtk., til sin Svigersøn Johs. H. Juhl, som i 1882 solgte den med ca. 152 ha, Besætn. og Invt. for 160,000 Kr. til Forv. Vaage Jensen; efter hans Død overtoges den i 1897 med 14 Td. Hrtk. af Lensgreve Chr. Alex Petersdorff, Grevskabet Roepstorff, der solgte den

Horskærgaard.

samme Aar for 84,000 Kr. til Forp. Ferdin. M. Jensen, Dollerupgaard, og af ham købtes den i 1911 af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

Der er i 1913 og i 1918 tilkøbt henholdsvis 7 og 5,5 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

HVIDKÆRGAARD, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer P. Agger, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. 3 km og godt 18½ km til Kolding.

Matr.-Nr. 10a m. fl. af Bastrup, samlet Areal 71 ha, deraf 68 Ager, 2 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 3 Skp. 2 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 59,300 Kr., Jordv. 39,400 Kr.; Bygn. er førs. i Landbygn. Brandf. for 45,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

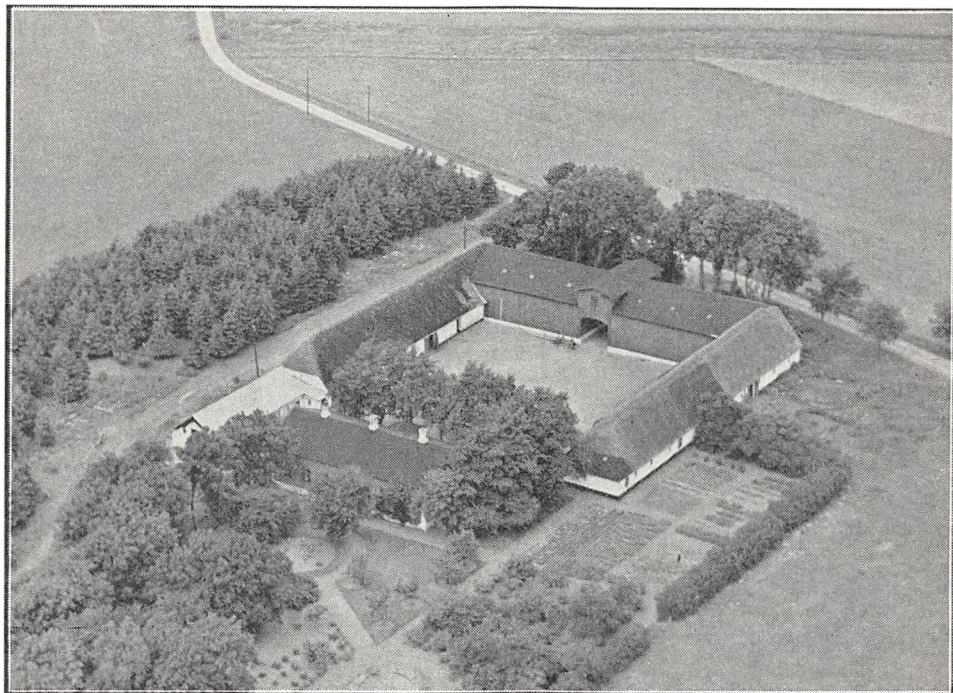
Hvidkærgaard ligger Vest for Bastrup By ved Vejen til Holte; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Grusunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet i 1924.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Konserves-Ærter, Zittauer-Løg og

Cikorierødder; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 15 Malkekøer, 1 Tyr og 18 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig med 144 kg Smør, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 59 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Hvidkærsgaard.

Hvidkærsgaard har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, er tækket med Tagpap og har mod Nord til Gaarden en frembygget Karnaap med Indgangsdør; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne er de 2 hvidpudsede Sidelænger tækket med Straa; af disse er der Ko- og Hestestald i den østlige Sidelænge, Ungkvægstald, Værelser til Folkene og Hønsehus i den vestlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden, der har Tag af Pandeplader, udgaar som en Forlængelse mod Syd; den ny Længe mod Nord, der rummer Lade, har Gennemkørselsport til Gaarden, den er tækket med Tagpap, som efterhaanden fornyes til Pandeplader. Gaarden, der er skærmet mod Vinden ved Læplantning, ligger kønt.

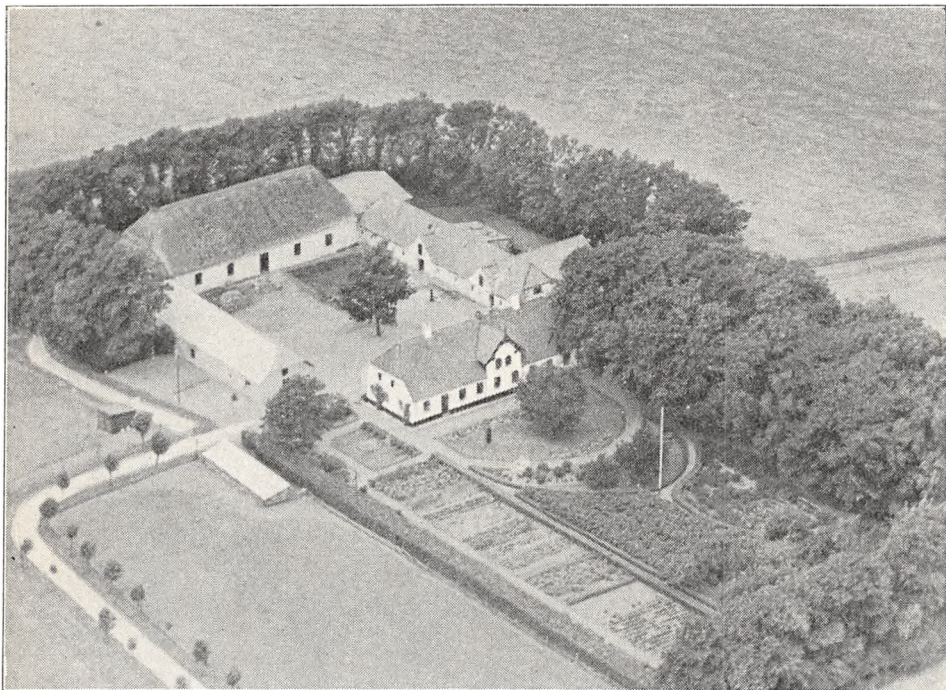
Hvidkærsgaard ejedes i forrige Aarh. i en længerè Aarrække af Slægten Tonnesen; omkring Midten af Aarh. ejedes den af Tonnes Tonnesen, der var meget tysksindet, og som derfor i 1866 flyttede Syd for Grænsen; Gaarden overtoges nu af Broderen Jes Tonnesen, der i 1889 solgte den til Hans Hørlyck, Bastrupgaard; han solgte den i 1892 til Eskild Hansen Skov, som i Decbr. 1904 solgte den til Niels Peter Jochumsen; efter hans Død i 1921 overtoges den af Enkefru Jochumsen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1923.

KATHRINELUND, Bønstrup By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jørgen Hansen, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. 2. km og 15 km til Kolding, Tlf. Vamdrup 183.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Bønstrup, samlet Areal 65 ha, deraf 52 Ager, 12 Eng og vedvarende Græsningsjord og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 3 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 63,500 Kr., Jondv. 40,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 48,000 Kr., Løvsøret i Anst Hrd.s Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Kathrinelund ligger 2 km Nord for Vamdrup St., Vej fører til Gaarden forbi Bønstrupgaard fra Landevejen Vamdrup—Kolding; Jorderne, der er samlet ved Ejendommen, bestaar af god Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1925. Engen er sort humusblandet Jord.

Kathrinelund.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Driift: 1. Rug, 2. Runkelroer, 3. Blandsæd, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Havre, 8. Kaaeroer, 9. Byg. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 110 Sække Superf., 50 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 24 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdriift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

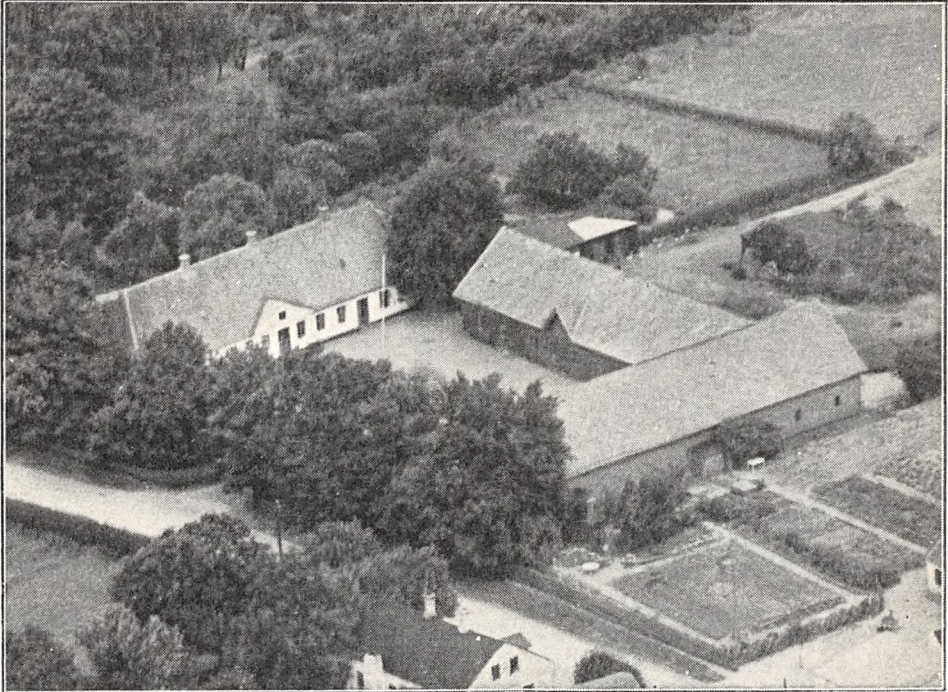
Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 340 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 96 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Kathrinelund har grundmurede hvidpudsede, velholdte, delvis ældre Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, har Frontspids til denne og Tag af Cementsten; den er restaureret i 1910 og rummer en god Bolig. Af de 3 Avslænger er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den sydlige Sidelænge, som er tækket med Pandeplader mod Syd og Straa mod Nord til Gaarden; den nordlige Sidelænge, Kostalden, har Tag af Cementsten, og fra den østlige Ende af Længen udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Nord; den straaetækte Længe mod Vest rummer Lade, den er fra den nordlige Gavl udvidet med en For-

længelse mod Nord, opført af Pandeplader. (Halvtagsbygningen, der ses paa Billedet Syd for Hovedbygningen ved Indkørselsvejen er nu fjernet). Der er murede Hvælvinger paa Træbjælker i Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden, som tidligere laa ved Bønstrup Sø, flyttedes i 1855 til sin nuværende Plads; den ligger ret højt og kønt ved sin velholdte Have og er skærmet fra Nord og Vest ved et Læbælte af Elm og Ahorn.

Kathrinelund ejedes tidligere i en Række Aar inden for en Slægt Johansen; i 1851 solgte Laur. Johansen den til Marcus Hansen, der var født paa Nabogaarden Højgaard; efter hans Død i 1883 overtoges Ejendommen af Enken, Fru Kathrine, f. Jepsen, efter hvem den fik Navn i 1855; efter hende overtoges den i Febr. 1894 af Sønnen Jeppe Lorentzen Hansen, efter hvem den i 1928 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

Lauridsminde.

LAURIDSMINDE, Bastrup By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer S. L. Gamst, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. 1½ km og ca. 17 km til Kolding.

Matr.-Nr. 8a m. fl. af Bastrup, samlet Areal 38,7 ha, deraf 34,5 Ager, 2,2 Eng, 1 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. o Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 42,300 Kr., Jordv. 26,000 Kr.; Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Lauridsminde ligger i Bastrup By; af Jorderne er 28 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger i nogen Afstand fra denne; de 28 ha er Lermuld paa Lerunderlag, Resten er Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1934. Engen er af god Bonitet (Dyndjord).

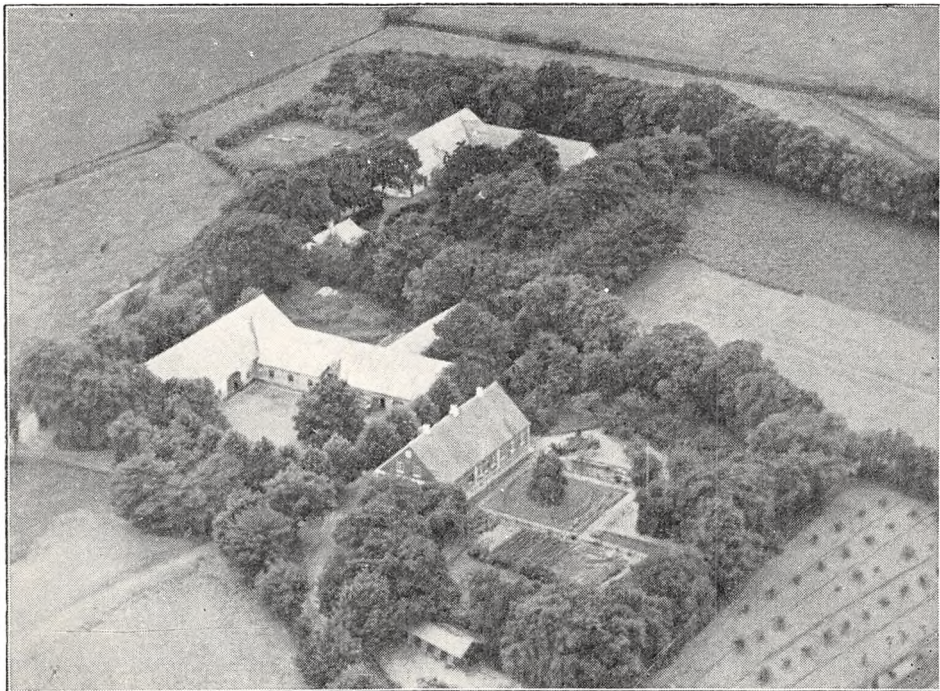
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 16 Malkekøer, 1 Tyr og 14 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3980 kg med 3,59 pCt. Fedt og 160 kg Smør, Mælken leveres til Bastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 90 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 52 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Lauridsminde har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er ældre, ligger mod Nord til Haven; den har en lav Frontspids til begge Sider, Tegltag og indeholder en god og rummelig Lejlighed. Avlsbygningerne, som er opført efter en Brand i 1903, har muret Trimpel og Tag af Cementsten; de bestaar af 2 Længer, sammenbygget i Vinkel (Gaarden er aaben mod Vest til Landevejen), af hvilke den østlige Sidelænge rummer Ko- og Svinestald

Lindegaard.

og Længen mod Syd Lade med Hestestald i den østlige Ende; desuden Øst for Gaarden en Vognport af Træ med Tag af Pandeplader og Øst for Hovedbygningen en Længe af Træ, tækket med Tagpap, den indeholder Brændsels- og Hønsehus, sidstnævnte udvidet mod Øst i en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i de 3 Stalde.

Lauridsminde ejedes i forrige Aarh. af Hans Nissen, efter hvem den i 1875 overtoges af Laur. Hausted; efter hans Død overtoges den af Enken, Fru Beate H., f. Hørlyck, der siden overdrog den til Sønnen Peter Hausted, Gaarden var da paa 75 ha med ca. 8 Td. Hrtk.; han frasolgte ca. 25 ha, hvorefter han i 1914 solgte den til Matsen; i 1919 solgte han 11 ha, og samme Aar afhændede han derefter Ejendommen til den nuværende Ejer.

LINDEGAARD, Holte By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Jens P. Andsager, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. ca. 4½ km og 20 km til Kolding.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Holte, samlet Areal 48 ha, deraf 45,5 Ager, 0,5 Eng, 0,3 Skov og 1,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 49,100 Kr., Jordv. 28,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løsøret i Nye Danske af 1864 for 40,340 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højsprændingsv.

Lindegaard ligger i Holte, som ikke er nogen egentlig By, men kun to Gaarde, af hvilke Lindegaard er den østligste; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Marken med svagt Fald mod Nordvest, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen, der ligger ved Kongeaaen, er Natureng af god Beskaffenhed, Skovens Bevoksning Naaletræer. (Mod Syd og Vest støder Jorderne til vort Lands tidligere Grænse.)

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Rug, 2. Roer, 3. Byg, 4. Kløver og Græs, 5. Havre, 6. Roer, 7. Byg. Uden for Driften henligger 12 ha med vedvarende Græs. Af Kunstg. anv. aarl. ca. 80 Sække Superf., 40 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen var tidligere 6 Tillægssøer, og der leveredes ca. 110 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 56 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Lindegaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1873, den indeholder en god Bolig. Avlsbygningerne, som er opført i 1906, har muret Trimpel og Tag af Pandeplader (Gaarden er aaben mod Øst mod Indkørslen); af de 2 Avlslænger, der er sammenbygget i Vinkel, er der Lade i Længen mod Syd og Ko- og Hestestald i den vestlige Sidelænge, fra hvilken Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest. Desuden Øst for Hovedbygningen 2 Bygninger af Træ, af hvilke den ene, der rummer Brændselshus og Vognport, har Tag af Cementsten, den anden, som er tækket med Straa, Hønsehhus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. I den store kønne Have er der over Hundrede Frugttræer.

Lindegaard ejedes i forrige Aarh. af Lund, efter hvis Død den overtoges af Enken, som senere ægtede Nis Autzen; efter hans Død i 1893 solgte hun i 1900 Gaarden til Joh. Tinglef, der i 1908 afhændede den til Niels Juhl; han solgte den i 1918 til Peter Jensen Andsager, efter hvem den i 1929 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

Lindegaard har tidligere været en hel Del større, idet der gennem Aarene er frasolgt en Del Smaaparceller og Huse fra Ejendommen.

LYKKESHOLM, Bastrup By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejerinde Enkefru Louise Moos, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. 1½ km og ca. 17 km til Kolding, Tlf. Vamdrup 5.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Bastrup, samlet Areal 88,3 ha, deraf 69,8 Ager, 4,5 Eng, 10 Skov, 3 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. o Skp. o Fdk. 1¼ Alb. (Gaarden) og 4 Skp. 1 Fdk. o Alb. (Skoven); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 83,000 Kr., Løsøret i Nye Danske af 1864 for 73,500 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Lykkesholm ligger i Bastrup By og har Indkørselsallé fra Landevejen Kolding—Vamdrup—Jels gennem Byen; Jorderne er samlet ved Gaarden undtagen Skov, Mose og 10 ha Ager, som ligger 3—4 km fra Ejendommen; 20 ha er Lermuld paa Lerunderlag, Resten Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1923. Engen er Brunjord, Skovens Bevoksning dels Løv- dels Naaletræer.

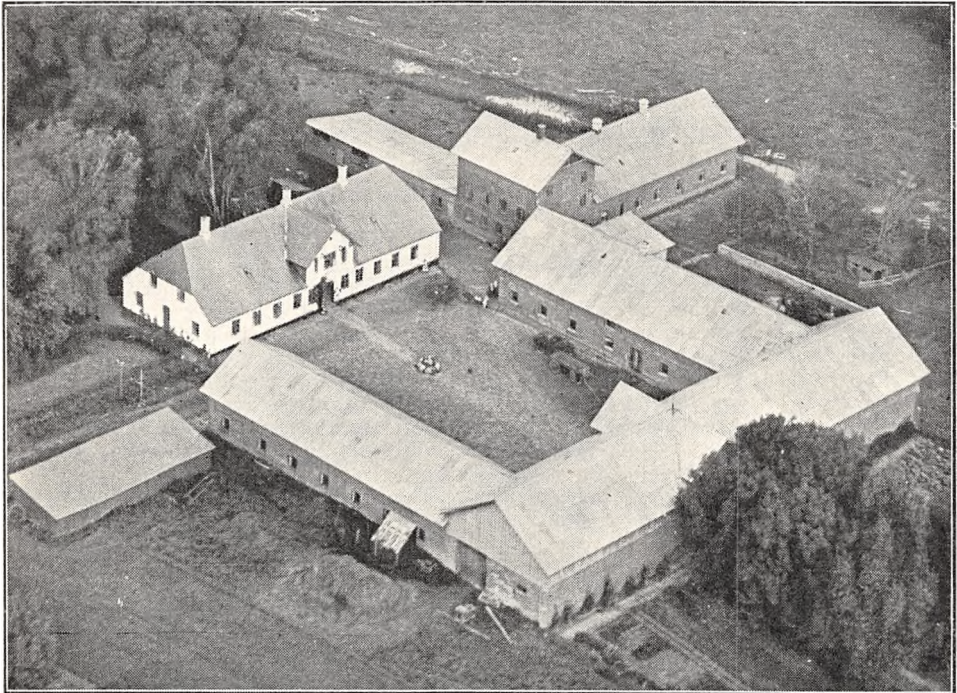
Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Gaarden drives af Ejerindens Søn, Forpagter P. Moos; Jorden dyrkes i følgende 10 Marks Drift: 1. Vintersæd, 2. Kaalroer og Kartofler, 3. Byg, 4. Havre, 5. Runkelroer, Sukkerroer og Løg, 6. Byg, 7.—8.—9. Kløver og Græs, 10. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 125 Sække Superf., 35 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 97 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Lykkesholm har grundmurede store, gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er opført i 1856, ligger mod Vest til Haven, har Frontspids mod Øst til Gaarden og Skifertag; den indeholder en køn Beboelse. De 3 sammenbyggede Avslænger, som er opført efter en Brand i 1897, har nu Tag af Pandeplader samt muret Trimpel; af de 3 Længer er der Hestestald og Vognport i den sydlige Sidelænge, Kostald i den nordlige, der fra den vestlige Ende er udvidet med en kort Sidelænge mod Nord, og Lade i Længen mod Øst, gennem hvilken der er Indkørselsport til Gaarden; desuden Nord for Hovedbygningen en Længe, som indeholder Svinestald

Lykkesholm.

og i den sydlige Ende Værelser til Folkene (over Værelserne er der indrettet Magasin); fra denne Længe udgaar en Sidelænge, en Halvtagsbygning, mod Vest, som rummer Hønse- og Brændselshus; endvidere Syd for Gaarden en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap, den rummer Vognport, Redskaber og Maskiner. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestalden og ildfast Loft i Svinestalden af Lægter, dækket med Ler, eget Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Lykkesholm ejedes i forrige Aarh. af N. Andersen Nielsen, efter hvem den i 1872 overtoges af Peter Hansen Moos fra Sønderjylland; efter ham overtoges den i 1883 af Sønnen Chr. Moos, ved hvis Død i 1929 den overtoges af Enken, Fru Louise Moos, den nuværende Ejerinde.

SØGAARD, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. M. Petersen, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. godt 2 km og 14½ km til Kolding, Tlf. Vamdrup 33.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Søgaard, 1k m. fl. af Bønstrup, 1a m. fl. af Ø. Vamdrup og 4by af Bastrup, samlet Areal 117 ha, deraf 104 Ager, 11 Eng, 1 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. o Skp. o Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 102,300 Kr. (113,500), Jordv. 72,500 Kr. (78,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.,

Løspøret i Vejle A. yngre Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Søgaard ligger Øst for Vamdrup St. og har Indkørsel fra Landevejen Vamdrup—Kolding; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 30 ha god Lermuld paa Lerunderlag, Resten god Muldjord paa sandblandet Ler- og Grusunderlag. Terrænet er fladt, for en Del med svag Hældning mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet sidst i 1920'erne. Skovens Bevoksning er Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl af forskellige Sorter; af Kunstgødning anv. aarl. ca. 150 Sække Superf., 60—70 Kalig. og 100 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 170 kg aarlig, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5—6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Søgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der er ældre, ligger mod Syd til Haven, til hvilken den har en kort Udbygning med Tag af Cementsten, desuden er der fra den østlige Ende tilbygget en kort Sidefløj mod Syd. Hovedbygningen, som er tækket med Straa, rummer en god Bolig. Avlsbygningerne, der er tækket med Pandelplader, er overvejende nye; af Længerne er der Fodermesterbolig og Kostald i den østlige Sidelænge, der er sammenbygget i Vinkel med den nordlige Længe, Laden; denne, som er af Grundmur med muret Trimpel ind mod Gaarden, er opført af Træ mod Nord; den er her tækket med Cementsten, og til Nord-siden er der opført en Halvtagsbygning, som rummer Vognport samt Maskiner og Redskaber; den vestlige Sidelænge, der har muret Trimpel, indeholder Hestestald og Hønsehus, den er med den nordlige Ende sammenbygget i Vinkel med en Længe, som rummer Værelser til Medhjælperen samt Svinestald; hvor denne Længe støder til den vestlige Gavl af Laden, er der Indkørselsport til Gaarden. Der er Bolig paa Gaarden til Fodermesteren, murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen.

Søgaard var i henvend 200 Aar en Slægtsgaard inden for en Slægt Jepsen; ved Aarhundredskiftet ejedes den af H. N. Jepsen, efter hvem den i 1903 overtoges af Sønnen Nicolaj Jepsen, Gaarden var da paa ca. 83 ha med 4¼ Td. Hrtk.; han tilkøbte i de følgende Aar ca. 34 ha — vistnok fra Nabogaarden Bønstrupgaard — hvorefter han i 1923 solgte Søgaard til L. Lawaetz, af hvem den nuværende Ejer købte den April 1927.

(Da det af Luftfotografen optagne Billede af Gaarden viste sig at være forkert, vil det rigtige Luftfotografi findes under Supplementet i Bind 9.)

TOFTEGAARD, Vester Vamdrup By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Aage Hjortkjær, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. godt 2 km og ca. 18 km til Kolding, Tlf. Vamdrup 115.

Matr.-Nr. 6a m. fl. af V. Vamdrup, samlet Areal 36,5 ha, deraf 34,5 Ager, 1,5 Eng og 0,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 43,200 Kr., Jordv. 26,200 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 39,800 Kr., Løspøret i Nye Danske af 1864 for 42,800 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Toftegaard ligger ca. 2 km Nordvest for Vamdrup St. ved Vejen til Anst St.; af Jorderne er ca. 20 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger samlet et Stykke fra denne, men ved offentlig Vej; de 20 ha er Sandmuld paa Sand- og Grusunderlag, Resten stærk Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er dels fladt, dels svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1925—26. Engen er humusblandet Jord.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af forskellige Kulturplanter; et Areal henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 20 Kalig. og 35—40 Sække Kvælstof.

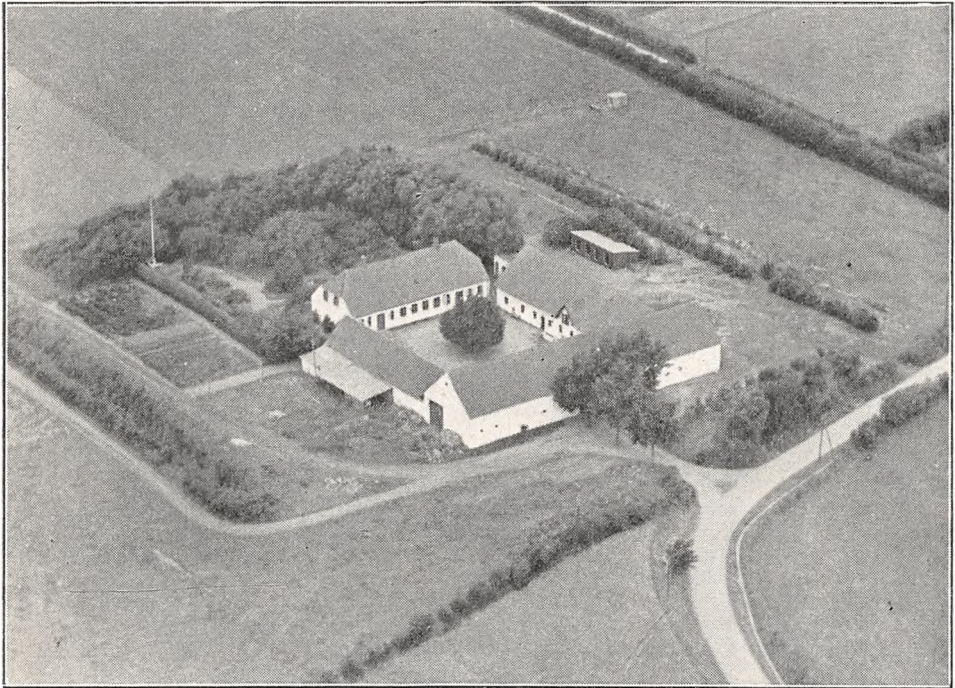
Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3810 kg med 3,75 pCt. Fedt og 160 kg Smør, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer (før 4); der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 54 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Toftegaard har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger med Tag af Cementsten. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven, rummer en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Hestestald, Vognport og Materialrum i den sydlige Sidelænge, til hvis Sydside der mod Vest er opført en Halvtagsbygning (til Vogne), tækket med Pandeplader; den

Toftegaard.

nordlige Sidelænge, der har muret Trimpel, rummer Ko- og Svinestald, og til den vestlige Ende af denne er der tilbygget en Forlængelse mod Vest, en Halvtagsbygning, som rummer Værelser til Medhjælper; den østlige Længe, Laden, har Gennemkørselsport fra Sognevejen. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Toftegaard menes at være udparcelleret fra Østerbygaard eller mulig fra Vamdrupgaard, da Ejeren af disse to Gaarde, Generalmajor, Kmhr. E. C. Fr. Düring efter Tilladelse af 1803 solgte en Del Parceller fra sidstnævnte Gaard. Omkring Midten af forrige Aarh. ejedes den af Chr. Hansen, der i 1860 udflyttede Gaarden fra Vester Vamdrup By til dens nuværende Plads; efter ham overtoges den af Sønnen H. P. Christensen, som i 1909 solgte den til Laur. Hjøllund; han solgte den i 1924 til E. Schmidt, af hvem den nuværende Ejer 7 Mdr. senere købte Gaarden, i 1925; han har senere frasolgt 5,5 ha til en Naboejendom som en Tillægspartikel.

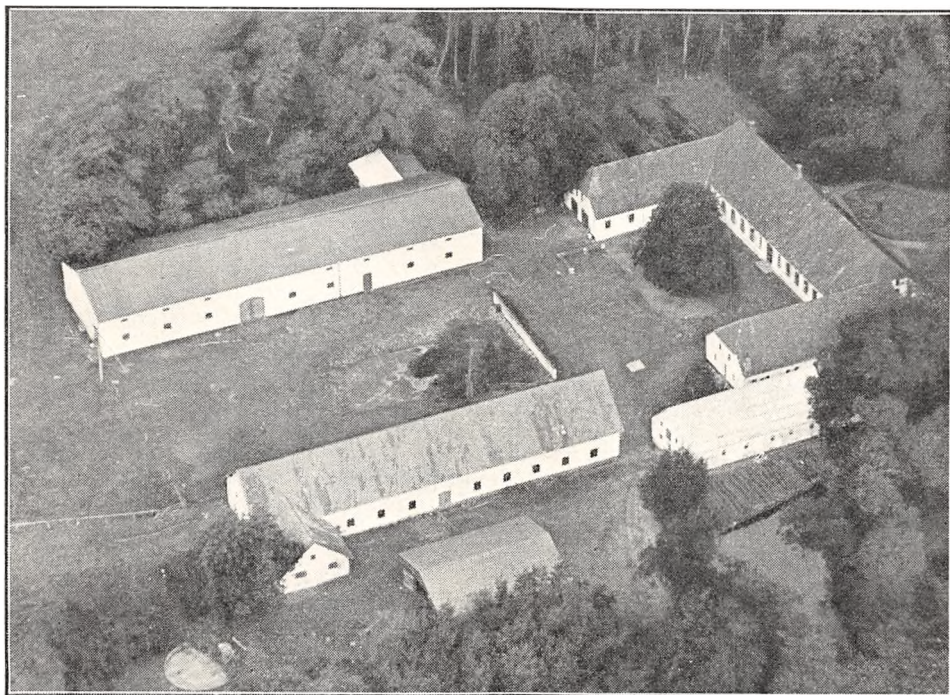
VAMDRUPGAARD, Vester Vamdrup By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. L. N. E. Hansen, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. 1½ km og 16½ km til Kolding, Tlf. Vamdrup 54.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af V. Vamdrup, samlet Areal 121,5 ha, deraf 91,5 Ager, 14,5 Eng, 4,5 Skov, 8 Sø og 3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 16 Td. 5 Skp. 2 Fdk. 1 Alb.;

Ejdskv. 113,600 Kr. (123,500), Jordv. 76,600 Kr. (81,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 90,000 Kr., Løvsøret i Nye Danske af 1864 for 72,400 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Vamdrupgaard ligger Nordvest for Vamdrup Stationsby, en Allé fører fra Byen til Ejendommen; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 55 ha Lermuld paa Lerunderlag, 20 ha Muldjord paa sandblandet Lerunderlag og 16,5 ha Sandmuld paa Sand- og Grusunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1920—30. Engen, som til Dels er kultiveret, er dels Dynd-, dels Brunjord. Skovens Bevoksning er ca. 25 Aar gl. Løvtræer.

Vamdrupgaard.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Frøavl af Timothé og Alsikke; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 40 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løvsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Bastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer (før 16), og der er tidligere leveret ca. 225 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 92 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Vamdrupgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord (ikke helt solret), er paa de 3 Sider omgivet af den store Have, Plantning og Voldgrave; den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj, sammenbygget med 2 Sidefløje (mod Syd), opført i ét Stokværk og tækket med Tegl. Hovedfløjen indeholder en stor god Beboelse; i de 2 Sidefløje er der Værelser m. m. i den vestlige og Hønsehus i den østlige.

Af de 2 Avlslænger, som ligger frit (Gaarden er aaben mod Syd), er der Kostald i den østlige Sidelænge, der har muret Trimpel og Tag af Cementsten; den er fra den sydlige Ende udvidet med en kort Sidelænge mod Øst; den vestlige Sidelænge, Laden, har muret Trimpel

og er tækket med Tagpap, og fra den nordlige Erde udgaar Hestestalden som en Sidelænge mod Vest; desuden Øst for Kostalden et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ og tækket med Tagpap, og Øst for Hovedbygningen en Svinestald, tækket med Asbest. I Kostalden er der ildfast Loft af Lægter, dækket med Ler, og der hører et Hus til Ejendommen. I den gamle kønne Have er der en fredet Borgplads, omgivet af velbevarede vandfyldte Borggrave.

Vamdrupgaard (Vamdrup Hovgaard) er en gl. Hovedgaard, som allerede nævnes i det 15de Aarh.; den ejedes vistnok i 1460 og 1473 af Clawes Rutze og senere af Ebbe Andersen (Ulfeld), der solgte den til Kong Hans; senere tilhørte den Kansler Wolfgang v. Utenhof, som, efter i 1538 at have faaet fri Birkeret til Gaarden, solgte den i 1539. Senere tilhørte den Godske Rantzau (Fader til Feltherren Daniel Rantzau), efter hvis Død i 1564 den vistnok kom til Sønnen, Amtmd. Peder Rantzau, der i 1579 mageskiftede den med Gods til Frederik d. Anden for Trøjborg, og Vamdrupgaard var nu de følgende Aar en kgl. Avlsgaard, paa hvilken Kongen af og til opholdt sig; senere blev den bortfæstet. (Den gl. Hovedbygning (Slot) nedbrødes i 1607.) Efter Matriklen af 1664 havde Gaarden 15 Td. Hrtk., som ved Matriklen af 1688 blev nedsat til 11 Td. Vamdrupgaard blev derefter udlagt til Ryttergods, og i denne Tid var den Bolig for forskellige Embedsmænd. Allerede i 1762 fik den sin Jord i »Vamdrup Lykke« udskilt af Fællesskabet med Fæstebønderne i Vester Vamdrup. I 1772 afhændede Kronen den med 11 Td. Hrtk., 36 Td. Tiendehrtk. og 152 Td. Hrtk. Fæstegods m. m. for 28,099 Rd. Cour. til Fru Ide Hedeveg Buchwald, der i 1773 solgte den med samme Tilliggende samt »Herligheden« af 77 Td. Hrtk. Gods for 17,000 Rd. Cour. til Kancellird. Fr. V. Hansen til Østerbygaard (se denne); han overdrog i 1779 Vamdrupgaard i Arvefæring, som øgede Gaardens Tilliggende; ved hans Død i 1793 overtoges Gaarden af Enken, som i 1797 solgte de to Gaarde m. m. for 32,573 Rd. Cour. til Generalmajor, Kmhr. E. C. Fr. Düring; i 1803 fik han Tilladelse til at fraskille 10 Parceller, hvorved Hovedparcellen blev paa 8½ Td. Hrtk. Efter hans Død i 1809 overtoges den af Sønnen, Generalmajor, Kmhr. V. G. F. C. Düring, som øgede Gaardens Tilliggende; ved hans Død i 1860 overtoges Vamdrupgaard, der i 1850 havde 22 Td. Hrtk., af Sønnen, Ritm., Hofjunker E. F. V. C. Düring, der senere mageskiftede den for Bjerndrupgaard til Apoteker Chr. Lassen; han solgte den i 1870 med ca. 190 ha, 25 Td. Hrtk., Besætn. og Invt. for 70,000 Rd. til C. H. Funder, som i 1876 afhændede den med Besætn. og Invt. for 215,000 Kr. til Løjtn., Overbanemester Vilh. Trap; fra ham blev den i 1882 ved 4. Auktion udlagt for ca. 170,000 Kr. til Kapt. A. Riise, der overdrog den til sin Søn, Løjtn. Viggo J. C. Riise. Han solgte den i 1884 med godt 190 ha, 25 Td. tiendefri Hrtk. for 210,000 Kr. til J. Madsen, der i 1886 afhændede den for samme Sum til Murermester Chr. Jacobsen, Kbhvn.; han solgte den i 1889 for samme Sum til Grosserer Jac. Nielsen, som i de følgende Aar frasolgte ca. 50 ha af Gaardens Areal; han solgte den i 1904 med 141 ha, ca. 19 Td. Hrtk. for 122,000 Kr. til J. C. Jacobsen, Drennderup, der yderligere frasolgte en Del Jord, hvorefter han i 1908 solgte Gaarden til Steffen Viuf; han solgte den i 1911 til Jens Chr. Paulin, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1931.

VANDMØLLEGAARDEN, Vester Vamdrup By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer A. Chr. Ferdinand, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. godt 2½ km og 18 km til Kolding, Tlf. Vamdrup 44.

Matr.-Nr. 15a m. fl. af V. Vamdrup, samlet Areal 58,2 ha, deraf 48 Ager, 8,3 Eng, 0,5 Skov og 1,4 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 52,600 Kr., Jordv. 30,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Vandmøllegaarden ligger ved Kongeaen Vest for Vamdrup St. ved Vejen til Holte; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 26 ha god Sandmuld paa Sandunderlag og 26 ha sort humusblandet Jord. Terrænet er fladt, 11 ha mod Vest er dog noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er Natureng af god Bonitet, Skovens Bevoksning blandet (Fredskov).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; et Areal henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 15 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

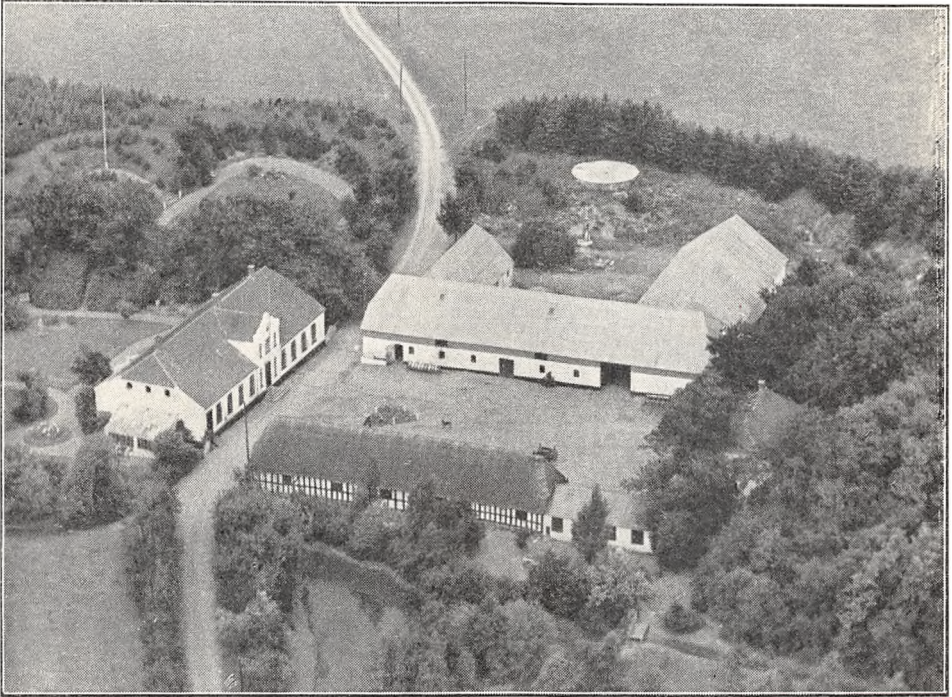
Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 2 Tyre og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af

eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer (før '12); der er tidligere leveret ca. 80 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 56 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Vandmøllegaarden har gode, velholdte, hvidpudsede, overvejende grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1854, ligger mod Vest til de kønne Haveanlæg, har Terrasse til disse, et Vin-Drivhus ved den sydlige Gavl, stor Frontspids med svungen Gavl mod Øst til Gaarden og Tegtag; den indeholder en stor god Beboelse. Af Avlsbygningerne er der Kostald i den nordlige Sidelænge, som har Trætrimpel; fra den vestlige Ende af Kostalden udgaar Svinestalden og fra den østlige Ende Laden som to Sidelænger mod Nord; de 3 Længer er alle tækket med Pandeplader; den sydlige Sidelænge, der er tækket med Straa, er opført af Bindingsværk med sorte Stolper m. m., den indeholder Hestestald og Brændehus, og til den

Vandmøllegaarden.

østlige Gavl er der tilbygget en Forlængelse — et grundmuret Hønsehuse — som har Tag af Pandeplader; mod Øst er Gaardspladsen delvis lukket af en teglhængt Fodermesterbolig, og der hører et Hus til Ejendommen.

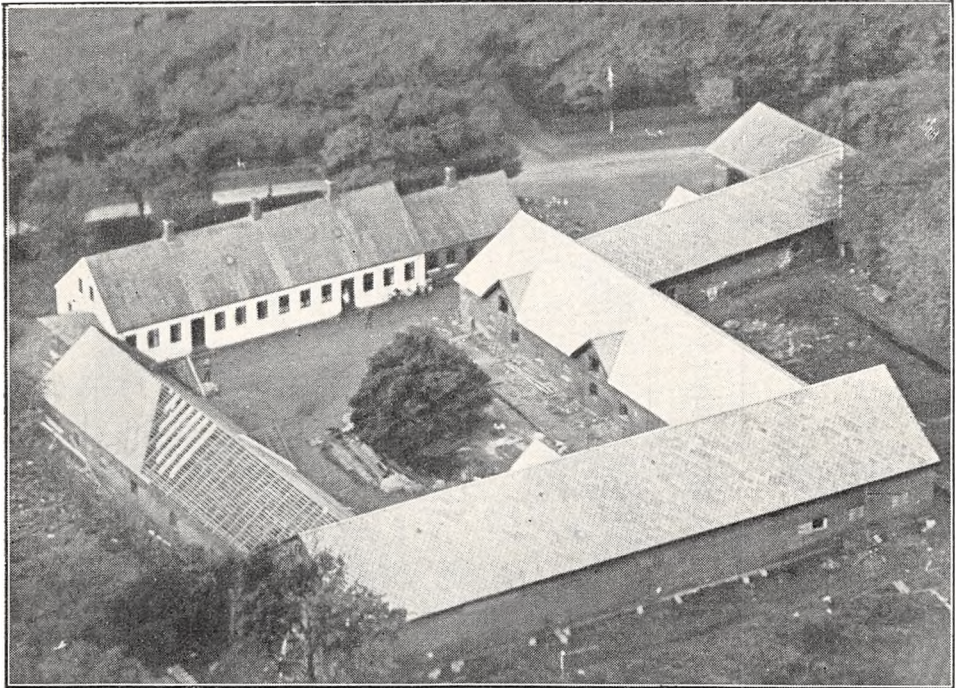
Vandmøllegaarden (Vamdrup Mølle) ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Hansen, som havde overtaget den efter sine Forældre; han solgte den til Elholm, der i 1881 afhændede den til Hans Knudsen Ravn fra Børkop; han solgte den til Schmidt, men maatte senere overtage Gaarden igen, hvorefter han solgte den til Hans Hørlyck fra Bastrupgaard; han afhændede den senere til Vamdrup Fiskeriselskab, der anlagde 25 Fiskedamme lige Syd for Gaarden; efter Selskabets Konkurs overtoges Ejendommen for 3. Gang af Hans Knudsen Ravn, som derefter i 1909 solgte den til A. Chr. Ferdinand (den nuværende Ejer). Ejendommen var da paa ca. 69,5 ha med godt 6 Td. Hrtk., og foruden Vandmøllen hørte der tillige en Vindmølle samt en Fiskeri-Bestyrelsesbolig til denne; han frasolgte kort efter 5,5 ha, hvorefter han i 1916 solgte Ejendommen til et Konsortium. Da de Enge, der laa Øst for Vandmøllen, led en Del ved, at denne fra ældre Tid havde Ret til at opstemme Vandet i Aaen, solgte Konsortiet Maj 1916 denne Ret til Ejerne af de paagældende Enge, hvorefter det nedlagte Møllen; for at tjene Penge handlede Konsortiet derefter en Del med Ejendommens Jord (dels Salg, dels Køb), og denne fik derved sit nuværende Areal, hvorefter det i 1922 atter solgte Gaarden til den nuværende Ejer.

VESTERBYGAARD, Vester Vamdrup By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. V. Kjær Poulsen, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. $1\frac{1}{2}$ km og 17 km til Kolding, Tlf. Vamdrup 35.

Matr.-Nr. 16 m. fl. af V. Vamdrup og 24a af Nagbøl, samlet Areal 72 ha, deraf 65,5 Ager, 5,5 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 2 Skp. 3 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 85,000 Kr. (90,000), Jordv. 50,100 Kr. (54,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 79,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Vesterbygaard ligger i Vester Vamdrup By; Jorderne er samlet ved Gaarden undtagen 28 ha, som ligger Nord for denne i Retning af Nagbøl; dette Areal er Lermuld paa Lerunderlag, Resten Sandmuld paa Grusunderlag. Terrænet er til Dels fladt,

Vesterbygaard.

Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid, og Sandmarken er nymerglet i 1923—24. Engen er Haardbundseng.

Jorden dyrkes i fri Drift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation, Zittauer-Løg samt endvidere Frøavl af Kløver og Græs; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 22 Kalig. og 60—70 Sække Kvælstofg.

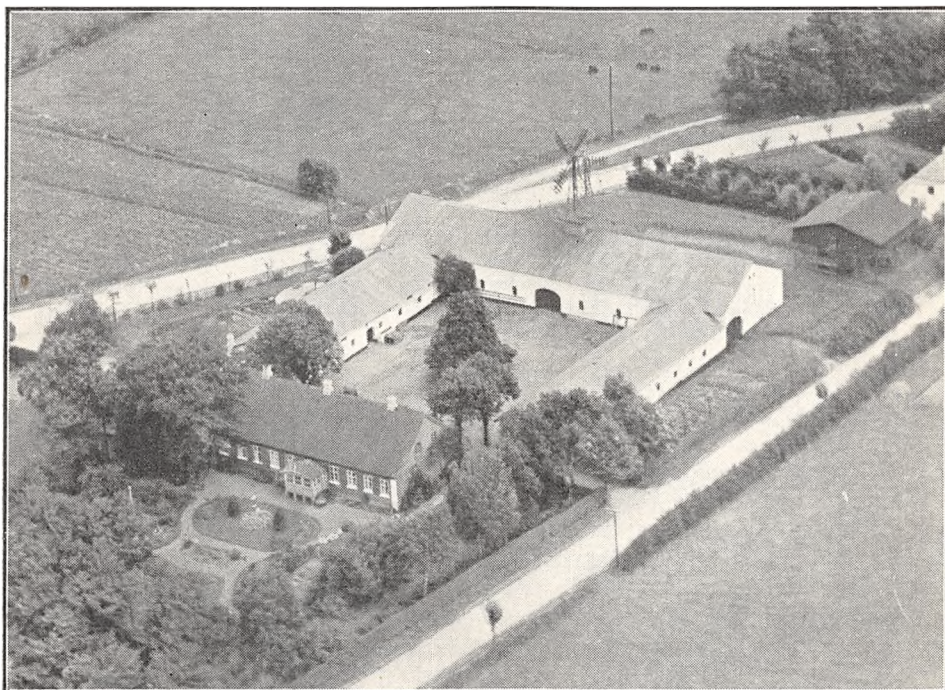
Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 120 kg aarlig, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden fra 2 til 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 190—200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca 150 Høns.

Vesterbygaard har grundmurede store Bygninger. Den hvidpudsede, skifertækte Hovedbygning, der ligger mod Syd (ikke helt solret) til Haven, som grænser til Sognevejen gennem Byen, er opført i 1845; den indeholder en god Lejlighed; til den vestlige Gavl er tilbygget en lavere skifertækt Længe, der rummer Bryggers. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført i 1932 efter en Brand, har muret Trimpel og Tag af Cementsten; af de 3 Længer er der Vælser til Folkene, Stald til Søer og Svinestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vest-

lige, fra hvis sydlige Ende der udgaar en Sidelænge mod Vest, som indeholder Rum til forskelligt samt Hestestald; fra den vestlige Ende af den sidstnævnte udgaar atter en kort Sidelænge mod Syd, der rummer Brændsels- og Hønsehus; i Ladelængen, som ligger mod Nord, er der indrettet Magasin i den østlige Ende; desuden Nord for Gaarden en Hjelms, tækket med Tagpap, og Vest for et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ og tækket med Cementsten. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Vesterbygaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Nis Nissen, efter hvem den i 1840 overtoges af Svigersønnen Kristian Jensen Paulin; efter ham overtoges den i 1881 af Sønnen Hans P., efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Ellen Kirstine P.; efter hende overtoges Gaarden i 1912 af Sønnen Chr. Paulin, der solgte den i 1924, og Gaarden skiftede nu Ejer gentagne Gange med korte Mellemrums de følgende Aar; af disse Ejere kan nævnes Fr. Lø-

Vestervamdrup Nygaard.

garth (senere Gl. Estrup), Brødrene Jacobsen, Slagelse, som solgte den til K. A. Bundsgaard, Gesten; han solgte den til H. Raffnsøe, der havde Gaarden i 9 Mdr., og af ham købte den nuværende Ejer den i 1927.

VESTERVAMDRUP NYGAARD, Vester Vamdrup By, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer L. J. Thuesen, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. $1\frac{1}{2}$ km og 17 km til Kolding, Tlf. Vamdrup 107.

Matr.-Nr. 112 m. fl. af V. Vamdrup og 48 af Nagbøl, samlet Areal 61,8 ha, deraf 52,5 Ager, 8,3 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 2 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 76,900 Kr. (91,500), Jordv. 45,200 Kr. (56,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Vestervamdrup Nygaard ligger i Vester Vamdrup By; af Jorderne, der ligger i nogen Afstand fra Gaarden, men godt for dennes Drift, er 22 ha Lermuld paa Lerunderlag, Resten Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1920—30. Engen er god Højmose.

Jorden dyrkes i to 8 Marks Drifter, Sædsifterne er følgende: I (Lerjorden) 1. Hve-

de, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Havre, 6. Byg, 7.—8. Kløver og Græs. II (Sandjorden) 1. Rug, 2. Roer, 3. Havre, 4.—5. Kløver og Græs, 6. Havre, 7. Roer, 8. Blandsæd. Af Kunstg. anv. aarl. ca. 100 Sække Superf., 35 Kalig. og 50—70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 29—30 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3479 kg med 4,06 pCt. Fedt og godt 158 kg Smør, Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Vestervamdrup Nygaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1872, ligger mod Vest til den kønne Have, har lukket Veranda til denne og Skifertag; den indeholder en god Bolig. De 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger, som er opført efter en Brand i 1892, har muret Trimpel og Tag af Pandeplader; af Længerne er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den sydlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den nordlige og Lade i Længen mod Øst; denne, der har Gennemkørselsport, har Vindmotor paa Rygningen; desuden Øst for Gaarden en Hjelm, der ligesom en Redskabs- og Maskinbygning m. m. Nord for Hovedbygningen er tækket med Tagpap. Vindmotoren trækker Kværn m. m., der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen; Gaarden ligger kønt.

Vestervamdrup Nygaard ejede i forrige Aarh. af Henr. Nielsen Frederiksen, efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Cecilie K., f. Schousen; i 1855 købtes den af Jac. Lauridsen Thuesen, efter hvis Død den overtoges af Enkefru Thuesen; efter hende overtoges den i 1892 af Sønnen Laurids J. Thuesen, den nuværende Ejer, som i 1929—30 har frasolgt ca. 10 ha til en Nabo, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

ØSTERBYGAARD, Vamdrup Sogn og Komm., Anst Hrd., Kolding Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. E. Knudsen, Postfb. og nærmeste St. Vamdrup, Afst. 3 km (til Øster Vamdrup Holdeplads dog kun godt 1 km) og 18 km til Kolding.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Østerbygaard, samlet Areal 60,7 ha, deraf 49,7 Ager, 5,5 Eng og Græsningsjord og 5,5 Have, Gaardsplads og Skov, Hrtk. 7 Td. 7 Skp. 1 Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 67,200 Kr. (74,000), Jordv. 45,200 Kr. (49,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 66,500 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Østerbygaard ligger Syd for Øster Vamdrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af mild Lermuld, dels af god Sandmuld, overvejende paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er god Græsningsjord (lav humusblandet Jord), Skovens Bevoksning hovedsagelig Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 35 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Der indsættes for Tiden en Besætning af rød dansk Malkerace, 25—30 Malkekøer og tilsvarende Opdræt, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Vamdrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægsøer, Gaarden har Kort til 65 Slagterisvin om Aaret. Der holdes 3 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

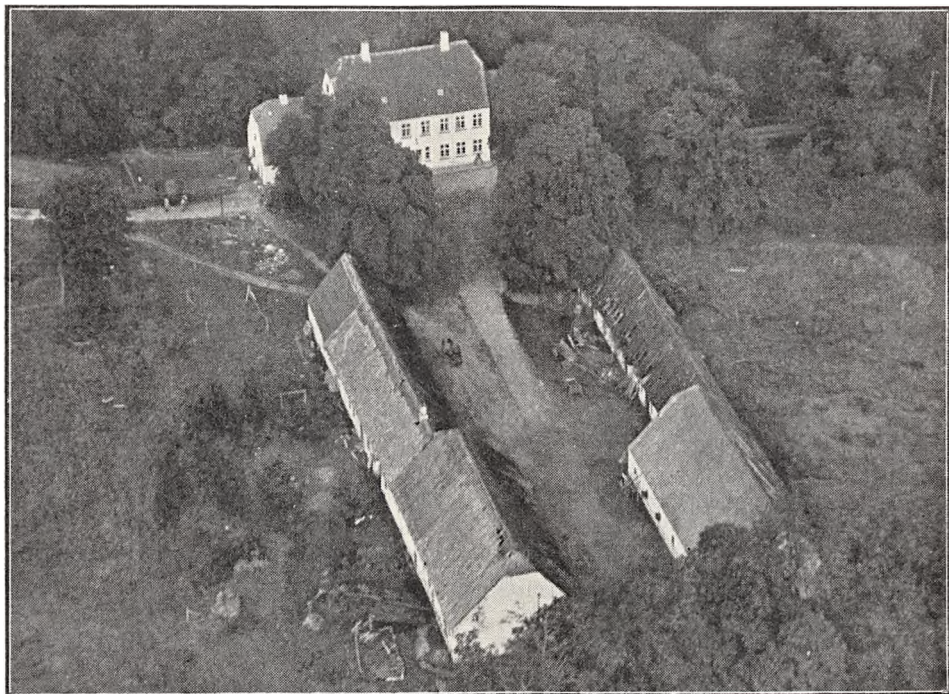
Østerbygaard har grundmurede hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Have, Park og Skov, er opført ca. 1813; den er i 2 Etager, har muret Veranda med Altan mod Vest til Haven og Tegltag; fra hver af de to Gavle er der opført en Tilbygning i én Etage, af hvilke den mod Nord indeholder Værelser og den mod Syd Køkken og Økonomilejlighed; de to Tilbygninger er tækket med Cementsten; Hovedbygningen rummer en meget stor Beboelse.

Af Avlsbygningerne (Gaarden er aaben mod Øst) er der Ko-, Svine- og Hestestald i den sydlige Sidelænge; denne, der bestaar af 2 Længer, sammenbygget i hinandens Forlængelse, er tækket med Straa; Længen mod Nord, som rummer Lade, har Tag af Cementsten; til den vestlige Gavl af denne er der mod Vest tilbygget en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader, den indeholder Vognport, Maskin- og Redskabsrum samt Hønsehus. Gaarden har eget Vand-

værk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt, omgivet af den store Have og Skoven.

Østerbygaard nævnes allerede omkring Midten af det 16de Aarh., den ejedes da af Hertug Hans den Ældre (Frederik d. Førstes ældste Søn); i 1569 skødede han den til Amtmd. Peder Rantzau, der samme Aar ved sin Broder, Feltherren Daniel Rantzau's Død blev forlenet med Trøjborg i Visby Sogn, og Østerbygaard fulgte nu med denne Gaard som et Jagthus og en Lystgaard for Herskabet paa Trøjborg til 1772, da den solgtes med 14 Td. Hrtk. og 69 Td. Hrtk. Bønderfæstegods for 12,000 Rd. af Chr. Fr. Moltke's Enke, Ide Hedevig Buchwald (da gift med Carl Adolf v. Plessen til Gunderslevholm) til Inspektør paa Trøjborg, Kancellird. Fr. Vilh. Hansen; efter hans Død i 1793 overtoges den af Enken, Fru Helene Marie, f. Petersen, som i 1797 solgte Østerbygaard og Vamdrupgaard med 11 Td. Hrtk., 48 Td. Tiendehrtk. samt »Herligheden« til en Del bortsolgt Bønderfæstegods for 32,573 Rd. Cour. til Generalmajor, Kmhr.

Østerbygaard.

E. C. Fr. Düring; han opdyrkede en Del Hede- og Mosejord og oprettede et Brændevinsbrænderi paa Gaarden. Efter hans Død i 1809 solgtes den for 32,000 Rd. Cour. til Trummer, fra ham kom den til A. J. Wittrock og fra ham til C. W. Wolfhagen; han solgte den i 1855 for 140,000 Rd. til Kmhr. J. C. E. Berling, efter hvis Død i 1872 den paa 4. Auktion solgtes med ca. 360 ha, 36½ Td. Hrtk., Besætn. og Invt., Kirker, Konge- og Kirketiender, en Mølle samt en Kro for 144,000 Rd. til Brødrene Madelung (fra Eskemosegaard og Korsør Strandmølle); senere overtoges den af den ene af Brødrene Vilh. Madelung, Korsør, efter hvem den i 1901 overtoges af Sønnen L. V. Madelung; han solgte den i 1918 med Besætn. og Invt. for 645,000 Kr. til Ejendomshandler P. Andersen og Mejeriejer J. M. Smedegaard, der kort efter afhændede den med Besætn. og Invt. for 750,000 Kr. til et andet Konsortium; denne Handel blev dog ikke til noget, og samme Aar solgte P. Andersen Gaarden med Besætn., Invt. og Avl for 725,000 Kr. til Brødrene Valdemar og Jens Thomsen, nu henholdsvis Rosenlund i Skanderup og Thomasminde i Hjarup; i 1923 solgte førstnævnte den til Ribe Amts Udstykningsforening, der solgte Skoven, ca. 35 ha, til Skovrider Lorentzen og de følgende Aar udstykkede 2 Smaabrug uden Statslaan og 4 med Statslaan (efter den gl. Husmandslov), foruden at der solgtes en Del Jord til Naboer og Handelsfolk; Resten af Jorden overtoges derefter af Statens Jordlovsudvalg, der i 1925 oprettede 16 Husmandsbrug efter den ny Husmandslov; de oprettede Brug er paa 5,5 til 11 ha. Hovedparcellen solgtes derefter med det nuværende Areal til E. Schmidt Hansen, og den skiftede nu Ejer gentagne Gange, hvorefter den overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening; denne solgte den i Septbr. 1933 til Jørg. Have, af hvem den nuværende Ejer købte den April 1936.

MALT HERRED

ASSERSBØLGAARD, Lindknud Sogn og Komm., Malt Hrd., Retskredsen for Gørding-Malt Herreder (i det følgende kaldet Holsted Retskr.), Ribe A., Ejer Vridsløselille og Nyborg Straffeanstalters forenede Fængselselskab, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. 10 km, til Vejen 17 og til Ribe 32 km, Tlf. Lindknud 3 (Forstanderen) og 16 (Avlsgaarden).

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Assersbøl, 2b m. fl. af Lindknud og 3f m. fl. af Debel, samlet Areal 182 ha, deraf 138 Ager, 37 Eng og Kær, 3 Mose, 2 Have og Gaardsplads og 2 ha Læplantning ved Gaarden, Hrtk. 7 Td. o Skp. 2 Fdk. o Alb.; Ejdskv. 90,100 Kr. (97,000), Jordv. 49,200 Kr. (51,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 90,100 Kr., Løspret i »Danmark« for 100,000 Kr.; Lys og Kraft til mindre Motorer fra Lindknud Elektricitetsv.

Assersbølgaard ligger ved den offentlige Vej mellem Lindknud og Faurskov; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er Halvdelen Sandjord paa Sandunderlag, Resten moseagtig sort Jord. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, den laveste Jord er drænet (i øvrigt sund Jord), der er merglet i Aarene 1912—15, og ny Mergling er paabegyndt med et Skifte aarlig. Eng- og Kær-Arealet er Mosejord, Læplantningen Naaetræer.

Gaarden drives af Fængselselskabet ved Bestyrer H. C. Hansen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 300 Sække Superf., 100 Kalig. og 150 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 70 Malkekøer, 2 Tyre og 55 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Lindknud Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 11 Arbejdsheste, og der tillægges 4—5 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 35 Tillægssøer; der er tidligere leveret 4—500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 120 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Assersbølgaard har grundmurede nye Bygninger, tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have, er restaureret og udvidet i 1915, den indeholder en god Lejlighed, som beboes af Avlsbestyreren. Syd for Hovedbygning ligger en 3-Etages Bygning, der er tækket med Tagpap, den er opført i 1908 og indeholder foruden Forstanderbolig tillige Bolig for de ca. 30 Mænd, som er optaget paa Hjemmet.

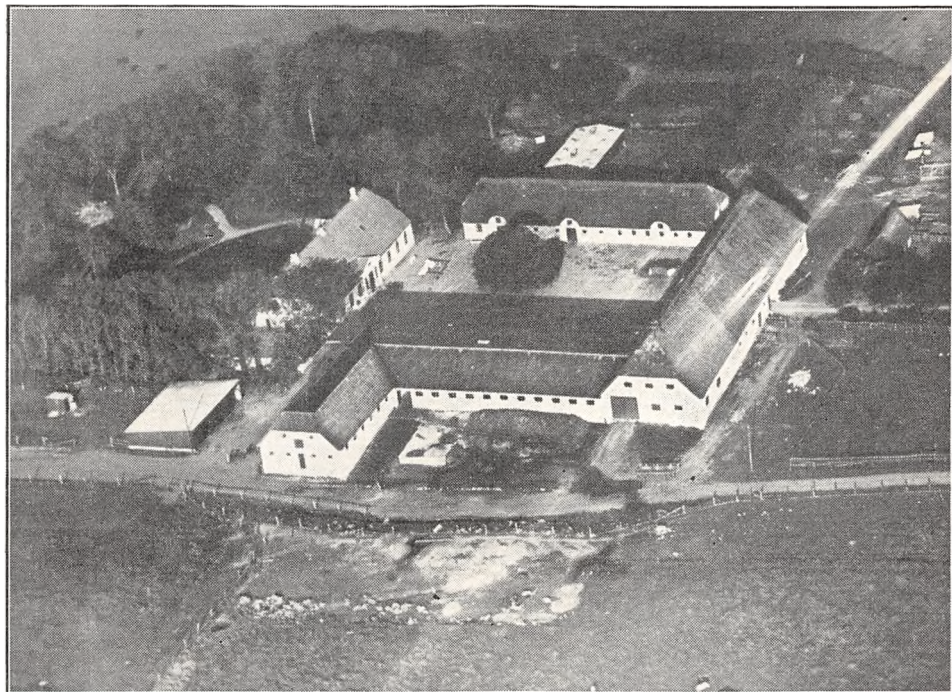
Af Avlsbygningerne er der Heste- og Ungkvægstald i den østlige Sidelænge, Svinestald i den vestlige, der fra den sydlige Ende er udvidet med en kort Sidelænge mod Vest, og Kostald i Længen mod Nord; desuden Nordøst for Gaarden en Trælade, fra den sydlige Ende udvidet med en kort Sidelænge mod Vest, den har Tag af Pandeplader, og endvidere Øst for Hovedbygningen en teglhængt Bygning, som indeholder forskellige Værksteder, Arbejdsrum og Vadskehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Ejendommen har eget Vandværk som drives ved Elektricitet.

Assersbøl nævnes i det 16de Aarh. som en adelig Sædegaard, der da ejedes af Jens Juel til Hesselmed, efter hvis Død ca. 1552 den overtoges af Enken, Vibeke Lunge, som endnu ejede Gaarden i 1580; senere er den formodentlig gaaet over til Sønnen Vincents Lunge, thi i 1607

ejedes den af dennes Enke, Elsebe Svave til Gjorslev, og Gaarden nævnes endnu som en Sædegaard, skønt der vistnok da boede Bønder paa den. Senere kom den under Skodborghus og led meget under de 3 paafølgende fjendtlige Besættelser, saa den i 1661 betegnes som halvt øde. Indtil omkring Midten af forrige Aarh. havde Assersbølgaard over 325 ha, dog overvejende Hede; senere er der frasolgt store Arealer, saa Gaarden knap havde 100 ha tilbage, men i den nyere Tid er der tilkøbt en hel Del Jord igen. Den ejedes ved Aarhundredskiftet af Jac. Thysen Hansen, der i 1905 solgte den til Fængselselskabet.

Dettes Formaal er at lette og hjælpe de fra Vridsløselille og Nyborg Straffeanstalter løsladte Personer at blive optaget i Samfundet igen, og paa Hjemmet beskæftiges de dels ved Landbruget, dels ved Arbejde og Haandværk af forskellig Art.

Gerndrupholm.

GERNDRUPHOLM, Gerndrup By, Brørup Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. N. B. Kiillerich, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. $5\frac{1}{2}$ km, til Ribe $30\frac{1}{2}$ og til Kolding 35 km, Tlf. Gerndrup 19.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Gerndrup, samlet Areal 78,8 ha, deraf 74,5 Ager, 3,3 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 5 Skp. 1 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 60,400 Kr., Jordv. 37,700 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Brørup Elektricitetsv.

Gerndrupholm er den vestligste Gaard i Gerndrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld, Underlaget veksler fra Ler til Sand. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Engen er af god Bonitet (Brunjord).

Jorden dyrkes i følgende 11 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Blandsæd, 4.—5.—6. Hvidkløver, 7. Havre, 8. Roer, 9. Byg, 10—11. Kløver og Græs til Slæt. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 60 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er

tuberkelfri, Kørne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4500 kg aarlig med 180—200 kg Smør, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Brørup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste af jydsk Race, deraf for Øjeblikket 4 Følhopper, af hvilke de 3 er kaarede og stambogsførte, og desuden en kaaret Hingst samt 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns samt en Del Ænder og Gæs.

Gerndrupholm har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1850, ligger mod Nord til Haven, har en lille gennemgaaende Frontspids og Tag af Cementsten; den indeholder en god Bolig. Af Avslængerne, som overvejende er tækket med Straa, er der Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald i den østlige fritliggende Ende, og Kostald i Længen mod Syd, der har Gennemkørselsport samt Magasin i den vestlige Ende, og Kostald i Længen mod Vest; fra den nordlige Ende af denne udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Vest; sidstnævnte er tækket med Tagpap, og det samme gælder Rygningen af Kostaldlængen. Desuden Sydøst for Gaarden et straaetækt Hønsehus, opført af Træ, samt en Hjelm, Øst for Gaarden et Hønsehus, opført af Træ, og Vest for Hovedbygningen 2 Bygninger, af hvilke den ene rummer Redskaber og Brændsel, den anden, der er bygget som Halvtag og opført af Træ, Vognport og Maskinrum; de sidstnævnte 4 Bygninger er alle tækket med Pandeplader. I Ko- og Svinestalden er der ildfast Loft af Lægter, dækket med Ler, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Gerndrupgaard, der har været Fæste under Hovedgaarden Estrup, solgtes til Selveje sidst i 1790'erne, vistnok til Christen Hansen; han overdrog den sidst i 1820'erne til sin Svigersøn Hans Hansen Kloutofte fra Sønderjylland, som i Begyndelsen af 1840'erne solgte den til en Landmand fra Fyn; han solgte den senere til Fru Marie Tonnesen (Enke efter Anders Tonnesen i Hjarup), der i 1868, efter at hun havde fraskilt en mindre Gaard til sin yngste Søn Jørg. Tonnesen, overdrog Gerndrupholm til en Søn Jesper Tonnesen; han solgte den i 1874 med ca. 100 ha, 5¼ Td. Hrtk., for 52,000 Kr. til sin Søstersøn H. Johan Søltoft fra Sdr. Hulvadgaard, som i 1895 solgte den til Anders Peder Sørensen Mindedal; han mageskiftede den i 1896 for en Ejendom i Esbjerg til Knud Hansen Møller, der i 1914 solgte Gerndrupholm til J. P. Eriksen (nu Hulvad-Gaardene); han frasolgte ca. 5,5 ha til en Naboejendom og solgte derefter Gaarden til den nuværende Ejer i 1924.

GRØNLUNDGAARD, Brørup Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejerinde Enkefru Laura Riber Esbjerg, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. godt 3 km, til Ribe 28 og til Kolding 30½ km.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Eskelund, samlet Areal 43,5 ha, deraf 40,5 Ager, 1,1 Eng, 1,1 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 61,500 Kr., Jordv. 42,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 46,200 Kr.; Lys og Kraft fra Brørup Elektricitetsv.

Grønlundgaard ligger 3 km Nordøst for Brørup St. ved Landevejen Kolding—Esbjerg; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Ler-61,500 Kr., Jordv. 42,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 46,200 Kr.; der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1916—26. Engen er sort humusblandet Jord, Skovens Bevoksning Eg.

Gaarden drives af Ejerindens Søn, Forpagter J. R. K. Esbjerg; Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Kaaeroer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Runkelroer, 6. Blandsæd, 7. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger 16 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 20 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

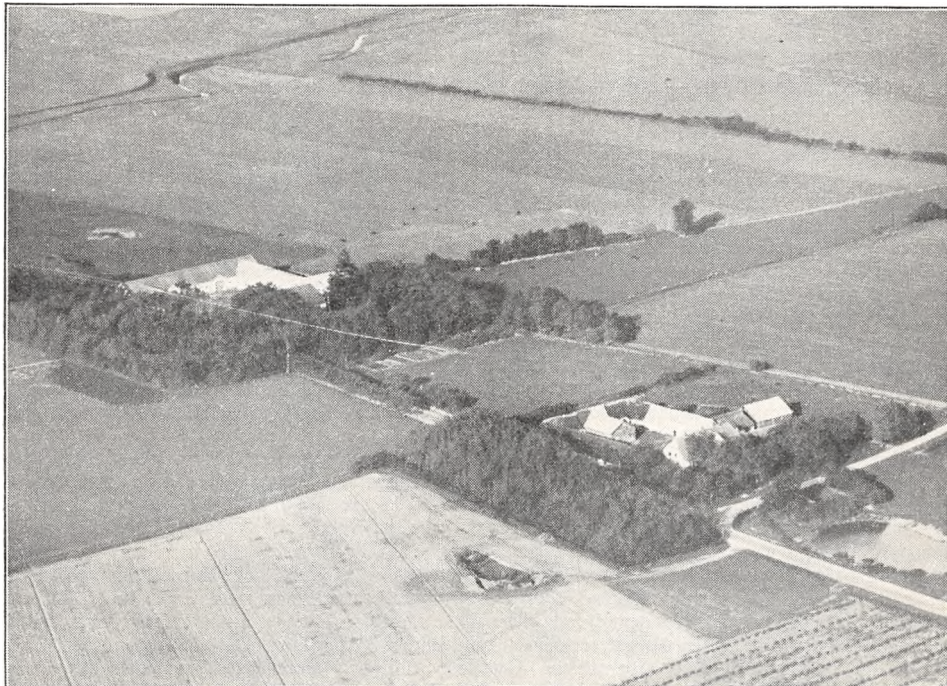
Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 2 Tyre og 26 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Kørne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4757 kg med 4,02 pCt. Fedt og godt 214 kg Smør, Mælken leveres til Brørup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg.

Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 63 Slagteri-svin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Grønlundgaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1900 efter en Brand, ligger mod Syd til Landevejen og Haven, har Frontspids til denne og Skifertag; den indeholder en god Beboelse. Avlsbygningerne, som er opført i 1920 efter en Brand, har Tag af Cementsten (Gaarden er aaben mod Vest); af de 2 sammenbyggede Længer er der Heste-, Ko- og Svinestald i den østlige Sidelænge og Lade i Længen mod Nord; desuden Nord for Gaarden en Svinestald, tækket med Pandeplader.

Grønlundgaard kaldtes ogsaa tidligere »Eskelund Krogaard«, fordi der blev drevet Krohold paa Ejendommen; dette nedlagdes i 1916. Ejendommen ejedes i forrige Aarh. af Peder Dahl og efter ham af Mathias Johansen, som i 1871 solgte den til Hans Jørg. Hansen; efter hans Død

Hulvadgaard (til venstre) og Hulvad Overgaard (til højre).

overtoges den af Enken, Fru E. K. Hansen, der i 1916 solgte den til Hans Jensen, og samtidig nedlagdes Kroholdet. Han solgte i 1918—19 Gaarden til Bertel Mikkelsen, som i 1923 solgte den til H. J. Esbjerg; efter hans Død i 1929 overtoges den af Enken, den nuværende Ejerinde, der i 1934 overdrog den i Forpagtning til Sønnen.

HULVADGAARD, Hulvad By, Brørup Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. J. P. Eriksen, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. 3½ km, til Ribe 28½ og til Kolding godt 33 km, Tlf. Brørup 47.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Hulvad, 4m m. fl. af Gerndrup og 1dh af Estrup, samlet Areal 71,2 ha, deraf 58,5 Ager, 11 Eng og 1,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 6 Skp. 3 Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 92,700 Kr. (94,000), Jordv. 56,700 Kr. (61,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 88,000 Kr.; Lys og Kraft fra Brørup Elektricitetsv.

Hulvadgaard ligger Nord for Brørup St. ved Landevejen Ribe—Vejle som den nordligste af de to Hulvad-Gaarde; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen godt 7 ha Eng, som ligger i nogen Afstand fra det øvrige Areal, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god,

Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene efter 1914. Af Engen er godt 7 ha kultiveret Højmose, Resten Haardbundseng.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift med en Del Frøavl af Roer, Engsvingel, Hvidkløver samt Alsikke og Timothé i Blanding; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 110 Sække Superf., 55 Kalig. og 55 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 167 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Brørup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 12 Arbejdsheste af jydsk Race, deraf for Øjeblikket 10 Følhopper, idet der tillægges en halv Snes Føl aarlig (se i øvrigt Hulvad Overgaard, der drives med samme Hestekraft). Svinebesætningen er for Tiden 8—10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin samt solgt 2—300 drægtige Gylte om Aaret, begge de to Hulvad-Gaarde har Kort til ialt 150 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Hulvadgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store gl. Have, har nu efter en Restaurering gennemgaaende Frontspids og Tag af glaserede Tegl; den indeholder en stor god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Avlsbygningerne, som er opført i Aarene 1924—30, har muret Trimpel og overvejende Tag af Asbest. Af de 3 sammenbyggede Længer er der Værelser til Medhjælpere, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige, fra hvis sydlige Ende der udgaar en Sidelænge i Øst, som rummer Ungkvægstald med Svinestald over denne; Længen mod Nord rummer Lade. Desuden Øst for Hovedbygningen en Længe, bygget i —-Form; i denne er der Bokse i den lange Længe, der har Tag af Pandeplader, og Brænderum m. m. i den korte Tværlænge og Sydøst for denne et Hønsehus, bygget som Halvtag og tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden er skærmet mod Vestenvinden ved Læplantning.

Hulvadgaard (ogsaa kaldet Nørre Hulvadgaard) ejedes i forrige Aarh. fra 1832 af Niels Villumsen, efter hvem den i 1867 overtoges af Sønnen Villum P. Nielsen; efter hans Død overtoges den af Arvingerne, som i 1900 solgte den med 77 ha, godt 9 Td. Hrtk., Besætn., Invt. og Høst for 60,000 Kr. til Peter Jessen Hansen fra Sønderjylland, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1917; samme Aar frasolgtes der 5,5 ha til Naboer.

(Hulvad-Gaardene har Navn efter Vadet (Vadestedet) i Aadalen med Holsted Aa; paa Frederik d. Andens Tid nævnes Hulvad som en Sædegaard, der senere paa Erik Juels Tid var kommet under Hundsbæk (se denne); da han døde ret fattig i 1657, kom Hulvad efter Svenskekrigen (1657—60) ifl. en Højesteretsdom i 1668 under Sønderskov. De ret betydelige Skove (Bøg), der fandtes omkring Hulvad og Gerndrup tidligere, omhuggedes og ødelagdes under de fjendtlige Indfald i det 17de Aarh. — se Indledningen til Ringkøbing A., Side 16; en Beretning meddeler, at de kejserlige Tropper hentede Palisader her til Riberhus Slot.)

HULVAD OVERGAARD, Hulvad By, Brørup Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. J. P. Eriksen, Hulvadgaard, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. knap $3\frac{1}{2}$ km, til Ribe godt 28 og til Kolding 33 km.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Hulvad, samlet Areal 48,5 ha, deraf 44,5 Ager, 2,5 Eng, 0,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 1 Skp. 0 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 60,200 Kr., Jordv. 45,900 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 44,000 Kr.; Lys og Kraft fra Brørup Elektricitetsv.

Hulvad Overgaard ligger Nord for Brørup St. ved Landevejen Ribe—Vejle som den sydligste af de to Hulvad-Gaarde; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene efter 1914. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet.

Gaarden drives af Ejeren, som boer paa Hulvadgaard (se denne); Jorden dyrkes i fri Vekseldrift med en Del Frøavl af Roer, Engsvingel, Hvidkløver samt Alsikke og Timothé i Blanding. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 90 Sække Superf., 45 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørtydelse pr. Ko er ca. 168 kg aarlig, Mælken leveres til Brørup Andelsmejeri.

Der holdes af Heste kun Plage og Føl, Arbejdshestene staa paa Hulvadgaard. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer, begge de to Hulvad-Gaarde har Kort til 150 Slagterisvin om Aaret.

Hulvad Overgaard har hvidpudsede, overvejende grundmurede Bygninger (se Billedet af Hulvadgaard). Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, som grænser ud til Landevejen, har Frontspids til denne og Tag af Cementsten; den indeholder en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som overvejende er tækket med Straa, er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Svine- og Hestestald i den østlige, af hvilke sidstnævnte er udvidet i en kort Sidelænge mod Øst (ind mod Gaarden er den østlige Sidelænge nu tækket med Bølgeblik); Længen mod Nord, Laden, der har Tag af Pandeplader mod Nord, er fra den sydlige Side udvidet med en Sidelænge ind mod Gaarden, opført af Træ og tækket med Cementsten. Desuden Øst for Gaarden en Hjelm med Tag af Pandeplader, og fra den østlige Gavlf af Hovedbygningen er der opført en lavere Længe mod Øst, som rummer Vognport m. m. og har Tag af Cementsten. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og Gaarden er skærmet mod Vestenvinden ved Læplantning.

Hulvad Overgaard (ogsaa kaldet Sdr. Hulvadgaard), var tidligere en gl. Slægtsgaard inden for Slægten Søltøft, der ejede den fra 1785. I første Halvdel af forrige Aarh. ejedes den af Ole Joh. Søltøft, efter hvem den i 1855 overtoges af Sønnen Hans Jac. Søltøft. Efter ham købtes den i 1892 af Svigersønnen Søren Jac. Sørensen, som i 1911 solgte den med ca. 80 ha, ca. 11½ Td. Hrtk. til den nuværende Ejer; i 1913 har denne frasolgt 27,5 ha, paa hvilket Areal der er opført en Ejendom, og Gaarden fik derved sin nuværende Størrelse.

KLEGVANGGAARD, Brørup Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Johs. Fredslund, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. 2 km, til Vejen 8 og til Kolding 33 km, Tlf. Brørup 99.

Matr.-Nr. 9a m. fl. af Eskelund, samlet Areal 35,8 ha, deraf 35 Ager og 0,8 Have og Gaardsplads, Hrtk. ca. 7 Td.; Ejdskv. 54,900 Kr., Jordv. 38,300 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 47,200 Kr., Løsoret dels i Malt Hrd.s, dels i Foldingbro Brandf. for ialt 47,300 Kr.; Lys og Kraft fra Brørup Elektricitetsv.

Klegvangaard ligger Nord for Brørup St. og har Indkørsel fra Landevejen Kolding—Esbjerg; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1913—20.

Jorden dyrkes i følgende 10 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Runkelroer, 3. Byg, 4.—5. Kløver og Græs, 6. Havre, 7. Kaalroer, 8. Byg, 9 Kløver og Græs, 10. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger ca. 6 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 25 Sække Superf., 15 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 24 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4060 kg med 4,15 pCt. Fedt og knap 189 kg Smør, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Brørup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 3 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 80 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 58 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Klegvangaard har velholdte Bygninger, overvejende opført af Grundmur. Stuehuset, der ligger mod Syd til Haven, er sammenbygget med de 2 Sidelænger, saa Gaarden danner en 4-længet lukket Gaard. Stuehuset er opført i 1850 ligesom de 2 Sidelænger og tækket med Straa ligesom disse; det indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme og Bad. Af Avlslængerne er der Værelser til Folkene og Brændselsrum i den vestlige Sidelænge, Lade i den østlige, som er udvidet i en Sidelænge mod Øst, opført af Træ paa en høj Kampestenssokkel og

tækket med Tagpap; Længen mod Nord, der er opført i 1895, har muret Trimpel, Gennemkørselsport og rummer Ko- og Hestestald samt Stald til Søer m. m. Desuden Vest for Gaarden en Svinestald, opført af Kamp og med Trætrimpel, Nord for Gaarden en Vognport samt et Møddinghus, til hvis østlige Gavl der er opført en mindre Kostald af Kamp; de 3 sidstnævnte Bygninger er tækket med Tagpap ligesom Staldlængen mod Nord. Endvidere Vest for Stuehuset en Bygning, der rummer Hønsehus m. m., den har Tag af Cementsten. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Klegvangaard ejedes i forrige Aarh. af Anders Pedersen, der April 1903 solgte den til Laust Andersen Fredslund, efter hvem den i 1933 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

FAURSKOVGAARD, Faurskov By, Holsted Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer H. V. Nørgaard, Postfb. og nærmeste St. Holsted, Afst. 6 km, til Vejen 17 og til Ribe 28 km, Tli. Holsted By 59.

Matr.-Nr. 3a m. fl. af Faurskov, samlet Areal 92 ha, deraf 85 Ager, 5,5 Kær og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 58,300 Kr., Jordv. 30,200 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,000 Kr., Løvsøret dels i Malt Hrd.s, dels i Anst Hrd.s Brandf. for ialt 64,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karls-gaarde Højspændingsv.

Faurskovgaard ligger i Faurskov lige ud mod Landevejen, som fra Holsted fører til Grindsted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Kærjorden, som ligger for sig selv i nogen Afstand fra denne, bestaar af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er nymerglet. Kærjorden er sort humusblandet Jord.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; et Areal henligger med vedvarende Græs til Løsdrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 65 Kålig. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Holsted Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 5 Plage og 4 Føl, dels af eget Tillæg, dels indkøbte. Svinebesætningen er for Tiden 18 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 81 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Faurskovgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den store kønne Have, er opført i 1925; den har høj Kælder, gennemgaaende Frontspids, Tegtag og rummer en stor god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som overvejende er tækket med Straa, er der Kostald i den lange Længe mod Vest, Hestestald — udvidet i en Sidelænge mod Syd — og Lade i den sydlige Sidelænge, der har muret Trimpel og er tækket med Tagpap, og Fodermesterbolig og Svinestald — disse adskilt ved et mindre Mellemrum — i Længen mod Nord. Desuden Vest for Gaarden en Svinestald samt Stald til Søer, sidstnævnte opført af Træ og med Tag af Eternit, og Syd for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i alle Stalde, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der er Fodermesterbolig paa Gaarden.

I 1683 ved Udarbejdelsen af Christian d. Femtes Matrikel nævnes Faurskov (By eller Gaard) som en Gaard, der dog var delt i 3 Dele, og det anføres, at den, som Egnen i det hele taget, da led stor Skade af Ulve. Gaarden ejedes i Slutningen af forrige Aarh., fra 1804, af Jørg. Larsen, der i 1924 solgte den til Oscar Eriksen, og af ham købte den nuværende Ejer, som havde været Forpagter af Gaarden i Aarene 1930—35, Ejendommen i 1935.

HØJRUPGAARD, Holsted By, Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Johs. Thuesen Johannessen, Postfb. og nærmeste St. Holsted, Afst. 4½ km, til Vejen 17 og til Ribe 26 km.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Nr. Holsted, samlet Areal 71,7 ha, deraf 55 Ager, 15,7 Eng

og Kær og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 6 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 54,500 Kr., Jordv. 36,300 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 38,244 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Højrupgaard ligger Nordvest for Holsted By ved offentlig Vej, som fra Landevejen Kolding—Esbjerg fører Nordpaa i Retning af Sekær; af Jorderne er 38 ha samlet ved Gaarden, Resten — 33 ha — ligger 2 km Nord for denne; Jorden er god sund Muldjord paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er merglet i Aarene 1912—35. Engen er sort humusblandet Jord.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Rug, 2. Havre, 3. Dels Kaalroer, dels Runkelroer og Kartofler, 5.—6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Af Kunstg. anv. aarlig 70—80 Sække Superf., 12—15 Kalig. og 12—15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3300 kg aarlig, Mælken leveres til Holsted Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret 90—100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 43 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Højrupgaard har grundmurede gode Bygninger. Stuehuset, der ligger mod Syd til Haven, er tækket med Straa; det indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge, der er sammenbygget i Vinkel med Stuehuset; denne har ligesom Laden mod Nord muret Trimpel og Tag af Eternit, og de er begge opført i 1926; den østlige Sidelænge, der er tækket med Straa, indeholder Svinestald og Vognport m. m.; den vestlige Sidelænge, Stalden, er forlænget mod Syd med en Tilbygning langs Vestsiden af Haven, den er tækket med Pandeplader og rummer Værelser til Folkene samt Svinestald. Desuden Vest for denne en Længe, tækket med Tagpap, den indeholder Vognport, Rum til Brændsel m. m., og Øst for Gaarden og Sognevejen en Bygning, som rummer Maskiner og Redskaber, samt en Bagerovn. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Fra Gaarden, som ligger ret højt, er der Udsigt over store Dele af Omegnen.

Højrupgaard, som tidligere har været en Del større, er en gl. Slægtsgaard, der har været i Slægtens Besiddelse gennem flere Generationer; den ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Johs. Thuesen, efter hvem den i 1863 overtoges af Sønnen Hans Johannessen; efter hans Død i Sommeren 1909 overtoges den af Enken Mette Johannessen, som i 1914 frasolgte 15,5 ha opdyrket Hede, hvorpaa der opførtes en mindre Ejendom. Efter hende overtoges Højrupgaard i 1923 af Sønnen, den nuværende Ejer, der har frasolgt ca. 4 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

LERVADGAARD, Lervad By, Føvling Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Niels Chr. Andersen, Postfb. Føvling, nærmeste St. Holsted, Afst. 7 km, til Vejen 12 og til Ribe 21 km, Tlf. Bobøl 24.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Lervad, samlet Areal 60,7 ha, deraf 57 Ager, 1,7 Eng, 1 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 7 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 47,300 Kr., Jordv. 31,500 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 39,000 Kr., Løsoeret i »Vermund« for 32,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Lervadgaard ligger i Lervad ved offentlig Vej, godt 1 km Øst for Føvling By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld, Underlaget veksler fra Ler til Sand. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1912—35. Engen er Dynd- og Brunjord, Skovens Bevoksning Løvtræer.

Jorden dyrkes dels i en 6 Marks, dels i en 8 Marks Drift, Sædsifterne er følgende: I 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. II 1. Rug, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6.—7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 40 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 20 Kreaturer om Aaret; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3400 kg aarlig, Mælken leveres til Bækbølling Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og 2 Føl (indkøbte). Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 350 Høns.

Lervadgaard har gode, overvejende grundmurede Bygninger. Stuehuset, der ligger mod Syd til den kønne Have, er tækket med Straa; det er sammenbygget i Vinkel med den vestlige Sidelænge af Avlsbygningerne, som rummer Heste- og Kostald og er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Nord; denne, der indeholder Lade, er opført af Kamp, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap mod Nord, men har Trætrimpel og Tag af Pandeplader mod Syd; desuden Øst for Gaarden som en østlig Længe en fritliggende mindre Bygning, opført af Kamp, den indeholder Redskabs- og Maskinrum og har Tag af Pandeplader ligesom Gaardens Svinestald, der ligger Vest for Hestestald og Stuehus. Endvidere Sydøst for Gaarden en teglhængt Fodermesterbolig. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Lervadgaard, der efter en Overlevering tidligere har været beboet af adelige, henlaa ligesom saa mange andre mindre og større Gaarde i det sydlige Nørrejylland øde en Tid efter Svenskekrigen 1657—60. I den nyere Tid har den været i den nuværende Slægts Besiddelse gennem flere Slægtled og var tidligere betydelig større end nu, idet der er fraskilt enkelte mindre Ejendomme fra Gaarden. Den ejedes i forrige Aarh. af Ole Andersen, som frasolgte ca. 28 ha, hvorpaa opførtes Ejendommen Lille Lervadgaard. Efter hans Død i 1800 overtoges Lervadgaard af Sønnen N. C. Andersen, efter hvis Død i 1900 Enken Andrea Sine, f. Madsen, i 1902 ægtede Hans Espensen; efter ham overtoges Gaarden i 1925 af Stedsønnen, den nuværende Ejer.

NIELSBYGAARD, Føvling Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer P. Jørg. Madsen, Postfb. Føvling, nærmeste St. Holsted, Afst. godt $7\frac{1}{2}$ km, til Ribe $17\frac{1}{2}$ og til Kolding 38 km, Tlf. Bobøl 42.

Matr.-Nr. 1a af Nielsby og 20a af Aatte, samlet Areal 110,3 ha, deraf 82 Ager, 15 Eng, 4 Plantage, 8 Mose og 1,3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 4 Skp. 2 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 70,900 Kr. (80,000), Jordv. 44,800 Kr. (50,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Nielsbygaard ligger tæt ved Kongeaaen Syd for Holsted St. og Føvling By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, grænser paa en længere Strækning til Kongeaaen, og der er offentlig Vej forbi Ejendommen; Jorden er god sund Muldjord paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt med Hældning mod Syd mod Gaarden og Kongeaaen, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen er dels Dyndjord, dels sort humusblandet Jord, Plantagens Bevoksning Naaletræer.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

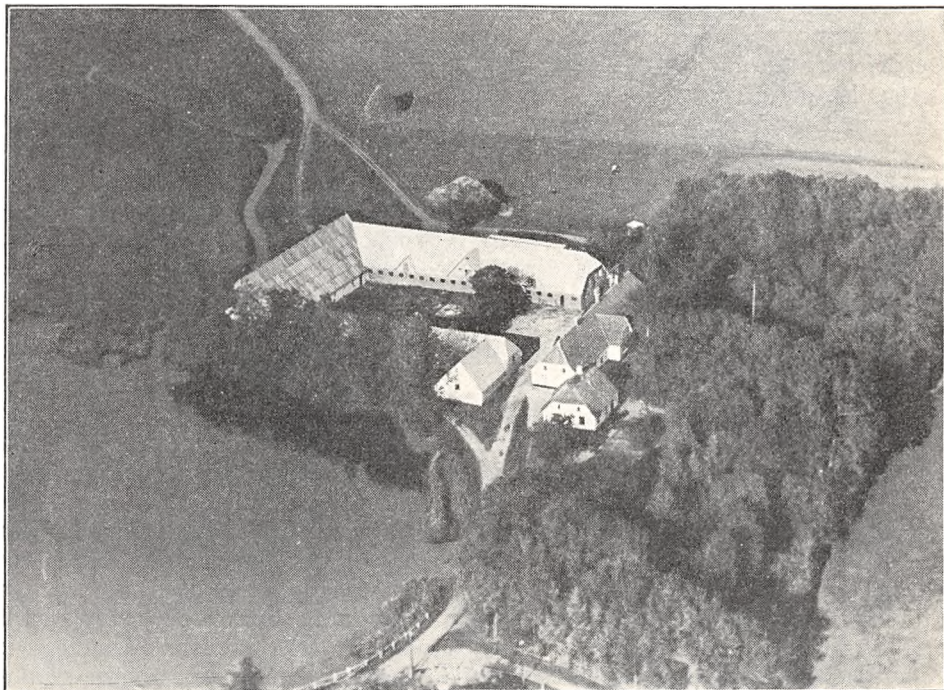
Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 55 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Bækbølling Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 80 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 40 Høns.

Nielsbygaard har hvidpudsede gode, overvejende grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1859, ligger mod Syd (ikke helt solret) til den gl. kønne Have, har en fremspringende Frontspids til denne og Tegltag; den rummer en god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Pandeplader, er der Kostald i den østlige Sidelænge, i denne, som er opført i 1928, er der tillige Værelser til Folkene i Gavlen over Stalden; den vestlige Sidelænge rummer Svinestald, fra hvis sydlige Ende Hestestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest. Den nordlige Længe, der er af Egebindingsværk mod Nord, rummer Lade; desuden Vest for Hovedbygningen et straatækt Beboelseshus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, ildfast Loft af Jern-

bjælker med Lægter, dækket af Ler, i Svinestalden, og der hører et Hus til Ejendommen; Gaarden ligger kønt nær Kongeaen og omgivet af Læplantning.

Nielsbygaard er en gl. Hovedgaard, der allerede nævnes i Slutningen af det 14de Aarh.; den ejedes i 1390 og endnu i 1426 af Niels Lagesen (Rudbek); efter ham arvedes den af Børnene, Sønnerne Peder og Johannes Nielsen samt af Datteren Botilde, der var gift med den ufri Jak. Nielsen. I 1448 overdrog sidstnævnte til Ribe Domkapitel Nielsbygaard, som hans Hustru havde arvet efter Faderen og sine Brødre, af hvilke Peder havde tilskødet Gaarden til Kapitlet. I Slutningen af det 15de Aarh. ejedes Gaarden dog atter af en Niels Lagesen. I de følgende 5 Slægtled nævnes som Ejere af Nielsbygaard Navne inden for Slægterne Harbo og Galskyt, til den kort efter Enevælden kom til en ufri Søn af Hans Harbo, Mikkil Pedersen, der var Herredsfoged i Malt Hrd., og som i 1673 fik kgl. Bevilling til at beholde den uden Opbud (se Indledningen til Ringkøbing A., Side 16 nederst); han, der blev mere og mere for-

Nielsbygaard.

armet, solgte i 1696 Gaarden med 18 Td. Hrtk. og lidt Gods til Peder Jensen og Laur. Pedersen, henholdsvis Forpagter af Hovedgaarden Sønderskov og Kbm. i Haderslev, som i 1697 overdrog den med 12 og 6 Td. Hrtk. til Forpagter Mads Termansen; han naede i 1724 at faa Gaarden gjort komplet med Fæstegods. Efter hans Død i 1731 overdrog Arvingerne den i 1734 med 12 Td. Hrtk. og 201 Td. Hrtk. Fæstegods til Sønnen Terman Madsen, efter hvis Død i 1757 den overtoges af Sønnen Chr. Termansen; efter hans Død i 1778 overdrog Arvingerne Nielsbygaard med 12 og 223 Td. Hrtk. for 28,000 Rd. Cour. til en Søstersøn af Termansen Peter Wass i Kbhvn., som frasolgte det meste af Fæstegodset, hvorefter han i 1795 solgte Gaarden med 13 Td. Hrtk. (deraf én ufri) og 14 Td. Hrtk. Gods for 17,500 Rd. Cour. til Nis Andersen. Efter hans Død i 1801 solgte Arvingerne Gaarden paa Auktion med 13 og 12 Td. Hrtk. for 17,110 Rd. Cour. til Jonas Poder (tidligere Laage i Vejle A.), der i 1803 fik Tilladelse til at udstykke Gaarden i 21 Parceller med en Hovedparcel paa 8 Td. Hrtk. (deraf 1½ Møllskyldshrtk.); blandt det frasolgte var en stor Eng, der regnedes til 50 Læs Hø. Efter ham, som maatte opgive sit Bo, kom Gaarden til Kbm. Rasm. Rahr i Ribe, der i 1812 solgte den til Niels Madsen, efter hvis Død i 1816 Enken, Johanne Hansdatter, Aaret efter bragte den til sin anden Mand Herm. Madsen; han overdrog Vandmøllen, der hørte til Gaarden, samt en Jordlod med 6½ Td. Hrtk. til en Svigersøn (en anden Svigersøn fik ¾ Td. Hrtk.), hvorefter han i 1867 overdrog Nielsbygaard til Sønnen Jørg. Madsen, efter hvem den i 1906 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

ASKOV FORSØGSSTATION, Askov By, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Staten, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 2 km og ca. 28 km til Kolding, Tlf. Askov 12.

Matr.-Nr. 15a og 3c af Askov og 30c af Vejen, samlet Areal 18,5 ha, deraf 16,7 Ager og 1,8 Have og Gaardsplads (desuden er lejet til Forsøg ca. 10 ha fra et Par Naboejendomme), Hrtk. 1 Td. 5 Skp. o Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 45,800 Kr. (50,000), Jordv. 19,800 Kr. (21,900); Bygn. er fors. i Stats-Brandforsikringsfonden for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Askov Elektricitetsv.

Askov Forsøgsstation ligger Øst for Askov By; de 18,5 ha, der ligger samlet ved Gaarden, bestaar af let lermuldet Jord paa sandblandet Ler, hvorunder der er Mergel. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden, som af Naturen er noget vandrig og kold, er drænet i 1860'erne og senere omdrænet i 1880'erne, der er merglet fra ældre Tid, og der kalkes eller mergles nu paany.

Gaarden drives ved Bestyrer, Forstander Karsten Iversen og i Samarbejde med de øvrige Forsøgsstationer i Plantekultur. De Forsøg, der udføres omkring paa Statens 5 Forsøgsstationer i Plantekultur, har til Formaal at yde Vejledning til Landbruget. Ved Forsøg med de mange forskellige Sorter og Stammer af de talrige Kulturplanter af Korn, Rodfrugter, Kartoffler, Græsser og Bælgplanter m. m., som Landbruget nu til Dags anvender ved Jordens Dyrkning, bestræber Forsøgsvirksomheden sig for at finde de Former, der under de givne Forhold giver det største økonomiske Udbytte; dette lyder jo saare simpelt, men der er her særdeles mange Forhold, som maa iagttages, thi selv om vort Land ikke har nogen stor Udstrækning i geografisk Henseende, er der dog, hvad Jordbundsforholdene angaar, meget store Forskelligheder i Frugtbarhed, ligesom der ogsaa er ikke uvæsentlige Forskelligheder, hvad Klimaet angaar (Vindforholdene), og derfor er Forsøgsstationerne spredt omkring i Landet, ligesom de har Jorder af forskellig Bonitet, Natur og Beskaffenhed. De udfører endvidere Forsøg med Staldgødning og Ajlens Produktion og Opbevaring samt med dennes Udbringning og Anvendelse (derunder Eftervirkning) til de forskellige Aarstider og til de forskellige Kulturplanter (yderligere med Grøngødskning) og paa samme Maade med de mange kunstige Gødnings, der med Fordel finder Anvendelse i Landbruget nu til Dags, ligesom de nævnte Gødnings sammenlignes med Hensyn til Virkning og Værdi. Desuden udføres der Forsøg med Jordbearbejdning (Brak), Sædskifte- og flere andre Forhold, ligesom der arbejdes med at forædle Landbrugets Kulturplanter yderligere, hvad disses Værdi for Landbruget angaar, saa disse bibringes Egenskaber eller Evne til under Vækstperioden at udnytte de mange forskellige Vækstfaktorer, hvoraf Afrødens Størrelse afhænger, endnu bedre end tidligere. Mange af disse Forsøg udføres paa alle Stationerne, ligesom de som Regel maa gennemføres i flere Aar, medens andre Forsøg af mere speciel Natur kan henlægges til de enkelte Stationer, alt efter de lokale Forhold eller efter Forsøgslederens eventuelle Interesser.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 15 Stkr. Ungkreaturer, er af Jersey-Race; den har været tuberkelfri siden 1923; den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko har gennem mange Aar været 200—225 kg, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri, dog sælges en Del i Askov By.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 48 Svin aarlig.

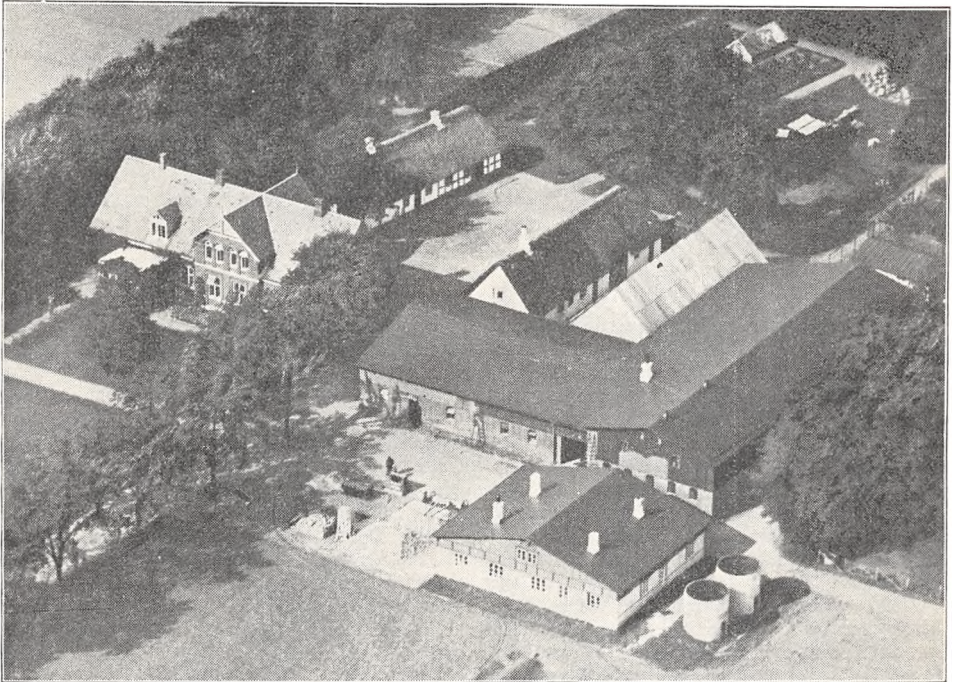
Askov Forsøgsstation (Øster Havgaard) har gode, overvejende grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger vestligst (i Retningen Øst—Vest), har lukket Veranda mod Syd, stor gennemgaaende Frontspids og Skifertag; den indeholder en god Lejlighed, som beboes af Forstanderen; saavel i denne som i de øvrige Bygninger, der rummer Bolig (Værelser) for Forsøgsstationens Medhjælpere — Assisterter og Elever — er der indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Længen Nord for Hovedbygningen rummer Bolig for Elever, den er hvidpudset og tækket med Straa ligesom en Længe Øst for denne, som indeholder Værelser, Værk-

sted, Tørverum og Vognport; disse 2 Længer er de eneste, der er tilbage af Gaardens ældre Bygninger.

Avlsbygningerne, som ligger Øst for Hovedbygningen, bestaar af 2 Længer, sammenbygget i Vinkel, de har Trætrimpel og er tækket med Tagpap; af de 2 Længer rummer den sydlige Ko- og Hestestald, men denne bliver ombygget i indeværende Aar (i 1936) og faar nu murede Hvalvinger og Jernbjælker; den østlige Længe rummer Lade og Svinestald, den er overvejende opført af Træ (Laden); desuden Vest for Laden et Møddinghus, tækket med Pandepalder, og Syd for Avlslængerne en hvidpudset Bygning, ligeledes tækket med Tagpap, den indeholder Laboratorium, Kontor samt Bolig for Medhjælpere, og Øst for denne 2 runde Siloer, væsentlig benyttet til Ensilering af Roetop. Der er indlagt Vand fra Askov Vandværk. Forsøgsstationen ligger hyggeligt sammen med sin store Have og omgivet af rigelig Plantning.

Øster Havgaard er i 1801 udparcelleret fra én af Gaardene i Askov, og den fik senere ved

Askov Forsøgsstation (Øster Havgaard).

vor sidste Matrikel Matr.-Nr. 15a af Askov; senere er der i den nyere Tid dels tilkøbt Parceller i Askov og Vejen, dels er der solgt en Del Byggeparceller. I 1885 købtes Gaarden af den daværende Lærer ved Askov Folkehøjskole, Landbrugskandidat Fr. Hansen, den senere Forsøgsleder og Statskonsulent i Planteavl. Paa dette Tidspunkt havde de af afdøde Skolelærer og senere Statskonsulent P. Nielsen i Ørslev (se Bind II, Side 520—22) paabegyndte Undersøgelser og Forsøg med Landbrugets Kulturplanter vundet saa megen Anerkendelse hos ledende Mænd inden for Landbruget, at de ved Oprettelsen af Forsøgsstationen i Tystofte i 1886 kom ind under mere planmæssige Former og økonomisk betryggede Vilkaar. P. Nielsen, der var klar over den Betydning, det vilde have, at saadanne Forsøg blev udført i forskellige Egne af Landet og paa Jorder af forskellig Beskaffenhed, havde tidligere talt med daværende Forstander paa Askov Folkehøjskole, Ludvig Schrøder, om denne Sag, idet Schrøder foruden sin varme Interesse for at oplyse og dygtiggøre den voksne Ungdom til dennes senere Gerning i Livet ved Siden af ogsaa nærede stor Interesse for at fremme Landets materielle Hjælpekilder, og Schrøder havde endog forsøgt at knytte P. Nielsen til Skolen som Lærer og ved Siden af som Leder af Forsøg (se Gaarden Damhus); dette førte nu til, at der allerede i 1885 med Fr. Hansen som Leder kom Forsøg i Gang paa $1\frac{2}{3}$ ha af Jorden til Øster Havgaard samt paa $\frac{1}{2}$ ha Sandjord, der hørte til Forstander Schrøders Ejendom, idet Staten forpagtede de paagældende Jorder. I Aarene 1880, 1893 og i 1896 udvidedes Forsøgsarealet yderligere, sidstnævnte Aar med 5,5 ha Højmosse, og denne Udvidelse er fortsat senere, dels ved at leje Jord i Nabolaget for et længere Aaremaal, dels ved Købet af Lundgaard (se denne) og Brogaard i 1916, ligesom Staten i 1925 ogsaa købte Øster Havgaard.

Men ogsaa for Bacon er Tallene imponerende; her er det tilsvarende Tal for de samme 33 Aar ialt 798 Mill. Kr. eller godt 24 Mill. Kr. i Gennemsnit aarlig i samlet Overpris paa Grund af vort Bacons gode Kvalitet og vort Landbrugs Opfyldelse af Markedets Krav.

Hvad den nyeste Tid angaar, skal yderligere meddeles Tallene for Bacon i Kriseaaret 1934. Ifl. den officielle engelske Handelsstatistik leverede vort Landbrug i 1934 217,82 Mill. kg Bacon til England; 15 navngivne europæiske Lande samt Argentina, U. S. A. og Canada — Landomraader med tilsammen 500 Mill. Indbyggere — leverede tilsammen kun 168,2 Mill. kg. Efter en Sterlingkurs af 18,16 sendte England os som Betaling ialt 321,42 Mill. Kr. eller 147,5 Øre pr. kg, medens vore Konkurrenter tilsammen kun fik 224,23 Mill. Kr. til Deling eller i Gennemsnit 133,3 Øre pr. kg. Hver Gang, vore Landmænd leverede 100 kg Bacon, leverede Landmændene i de paagældende Lande tilsammen kun 77,2 kg, men hver Gang England sendte 100 Kr. til Danmark som Betaling, modtog vore samlede Konkurrenter til Deling kun 69,76 Kr., idet vi fik 14,2 Øre mere pr. kg end de i Gennemsnit, og den samlede Overpris, som vort Landbrug hjembragte for Bacon i 1934 grundet paa dennes gode Kvalitet, var 30,9 Mill. Kr., et Beløb, der svarer til godt 8 Kr. pr. Indbygger.

Jævnside med den Udvikling, vort Landbrug har gennemgaaet i de sidste 50 Aar, og den Dygtighed, som Landmændene samtidig har tilegnet sig, er der desværre tillige sket en Udvikling inden for hele vort Samfund, der har skabt Krise for Landbruget, ikke alene rent økonomisk, men tillige med Hensyn til at faa de nødvendige Arbejder i Landbruget udført, og skal denne Tilstand vare ved, eller som det er sket hidtil, yderligere forværres, hvad Arbejdsmanglen angaar, vil vort Landbrug følgelig ikke kunne holde denne Stilling, men gaa tilbage (selv Stillestand er Tilbagegang). Alt i øvrigt lige er der intet andet Land, der hjembringer saa store Beløb af fremmede Penge aarlig ved sin synlige Eksport som Danmark, og det er her Landbruget, der hidtil og fremdeles ligger langt foran vore øvrige Erhverv.

Til Belysning af dette Forhold skal til Slut anføres følgende: Som Gennemsnit af Aarene 1931—34 hjembragte England aarlig ved hele sin Eksport et Beløb, der svarede til 110 Guld-kroner til hver Indbygger, Sverige 127, Finland, der omtrent har samme Indbyggerantal som Danmark, kun 89 Kr. og Polen, der har samme Befolkningstæthed som vi, kun 15 Kr. Danmark derimod 220 Kr., deraf Landbruget de 177 Kr. og netto 125 Kr. pr. Indbygger. Netto angiver det Beløb, som Landbruget har hjembragt for Varer, produceret paa Landets egen Jord (altsaa efter at de indførte Hjelpestoffer er betalt). Desuagtet kan Sverige tælles med blandt Kreditor-Nationerne, medens Danmark er at finde blandt Debitor-Nationerne.

Aarsagerne til, at vort Landbrug desuagtet kæmper med store dobbelte Vanskeligheder, ligger for øvrigt lige for, ja, kan læses, som man læser i en opslaaet Bog, men Stedet er ikke her til at gøre Rede for disse for Landbruget uheldige og hæmmende Forhold.

ASKOVGAARD, Askov By, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer C. F. Sørensen, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 3 km og 28 km til Kolding, Tlf. Askov 73.

Matr.-Nr. 7a m. fl. af Askov og 14d m. fl. af Vejen, samlet Areal 56,5 ha, deraf 42,3 Ager, 2,2 Skov, 11 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 2 Skp. o Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 81,700 Kr. (88,500), Jordv. 41,900 Kr. (45,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,000 Kr.; Lys og Kraft fra Askov Elektricitetsv.

Askovgaard ligger midt i Askov By; Jorderne er ikke samlet, men ligger godt for Gaarden paa 3 Steder ved offentlig Vej, dog ligger Mosen 4 km fra Ejendommen i Vejen Mose; Jorden er Lermuld paa Lerunderlag, dog er ca. 8 ha Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1920'erne. Skovens Bevoksning er blandet (Bøg, Eg og Gran).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 15 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 191 kg aarlig, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste (Oldenborgere og Frederiksborgere), og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 240 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 43 Svin aarlig.

Askovgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, er ombygget i 1895 og tækket med Skifer; den rummer en god Beboelse. Af Avlsbygningerne er der Ko- og Svinestald i den østlige Sidelænge; denne, som er bygget i 1904, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap; den vestlige Sidelænge, der rummer Hestestald, Vognport samt Redskabs- og Maskinrum, er tækket med Straa ligesom Ladelængen mod Nord. Desuden Øst for Gaarden en Svinestald med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har indlagt Vand fra Byens Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen samt et Teglværk (til dette hører ligeledes et Hus) med en aarlig Produktion af ca. ½ Mill. Mursten og Drænrør. Af Gaardens Areal er der for et Tidsrum af 20 Aar udlejet 5,5 ha til Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur.

Askovgaard er en gl. Slægtsgaard, som har været i den nuværende Slægts Besiddelse i henved 150 Aar; den ejedes i forrige Aarh. af Søren Petersen, efter hvem den i 1891 overtoges af Sønnen J. Chr. Sørensen, og efter denne overtoges den i 1920 af Sønnen, den nuværende Ejer.

ASKOV NØRREGAARD, Askov By, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer C. Appel, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 2½ km og 28 km til Kolding, Tlf. Askov 13.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Askov, samlet Areal 44 ha, deraf 41 Ager, 1 Mose og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 1 Skp. 2 Fdk. o Alb.; Ejdskv. 65,900 Kr., Jordv. 35,500 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 75,800 Kr., Løspøret i »Damark« for 52,000 Kr.; Lys og Kraft fra Askov Elektricitetsv.

Askov Nørregaard ligger midt i Askov By lige Nord for Gadekæret; Jorderne, der er samlet ved Gaarden (med denne i det sydøstlige Hjørne) undtagen Mosen, som ligger ca. 3 km fra Ejendommen, er noget uensartede vekslende fra Ler- til Sandmuld (to Trediedele er Lermuld), dels paa Ler-, dels paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1920'erne.

Jorden dyrkes i to 6 Marks Drifter, Sædskifterne er følgende: I (den sværeste Jord) 1. Hvede, 2. Roer, 3. Havre, 4. Byg, 5.—6. Kløver og Græs. II (den lettere Jord) 1. Hvede, 2. Kartoffler, 3. Byg, 4. Foder-Sukkerroer, 5. Havre, 6. Kløver og Græs. Der drives Fremavl af Saakorn til Landboforeningerne og dyrkes en Del Kartoffler til Salg (under Tilsyn af Københavns Grønttorvs-Auktioner). Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 15 Kalig. og 45 Sække Kvælstof.

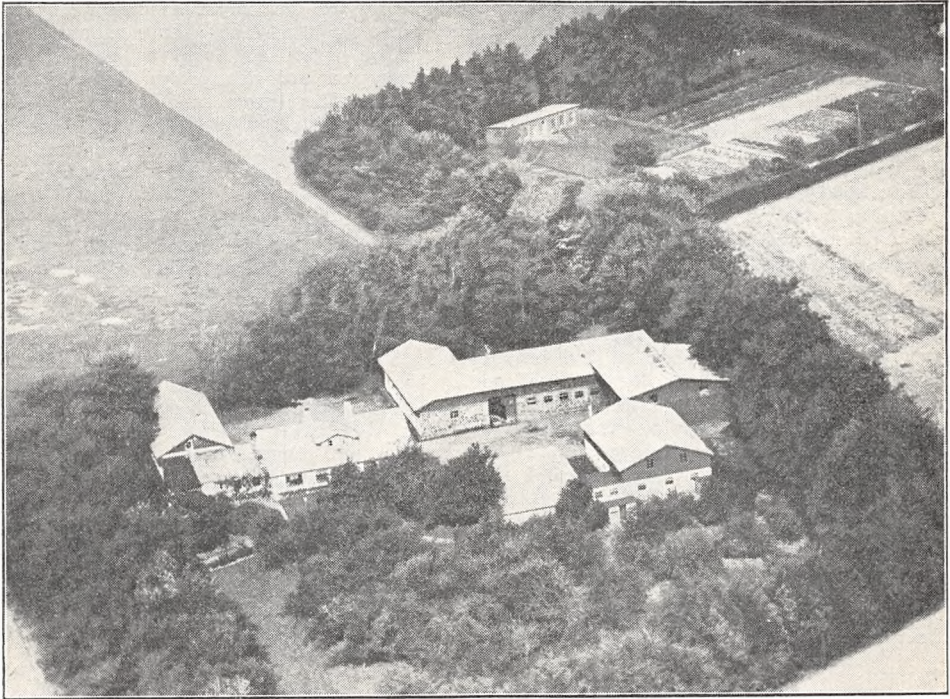
Kvægbesætningen, der staar under Tilsyn af Foreningen af jydsk Landboforeninger, bestaar af 23 Malkekøer og 25 Stkr. Ungkreaturer og er af rød dansk Malke-race, den fornyes ved eget Tillæg (Forenings-Tyr) og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 200 kg aarlig, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 52 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 80 Høns.

Askov Nørregaard har grundmurede gode, nye Bygninger. Den ny Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store Have, som grænser ned til Vejen ved Gadekæret, er opført i 1912, restaureret og udvidet i 1928 med en lavere Tilbygning ved hver Gavl, har stor Frontspids mod Syd med Karnap og Altan samt Tag af sortglaserede Tegl; den indeholder en stor god Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlsbygningerne, som har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Folkene, Hestestald, Vadskehus og Garage i den vestlige fritliggende Sidelænge (det tidligere Stuehus) og Lade i den østlige, der har muret Trimpel og er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Nord, Kostalden; denne, der har Trætrimpel ligesom den vestlige Sidelænge, har Tagpap under Pandepladerne. Desuden Nord for Gaarden en Svinestald, opført af Træ, og Øst for denne en Hjelm, til hvis sydlige Gavl der er opført et Maskin- og Redskabshus med Sider og Tag af Pandeplader; endvidere Nord for Hestestaldlængen en Vognport, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, i Kostalden er der Træloft paa Jernbjælker, der er indlagt Vand fra Byens Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Askov Nørregaard har mulig ligesom de fleste af Gaardene i Askov været Fæstegaard under Hovedgaarden Estrup. Den ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Niels Iversen, efter hvem den i 1828 overtoges af Svigersønnen Kristen Just Sørensen; efter ham overtoges den i 1861

af Sønnen Kristen Kristensen Just, efter hvis Død i 1876 den overtoges af Enken, Fru Mette K. P. Just; efter hende overtoges den i April 1889 af Sønnen Niels Just, ved hvis Død, vistnok i 1922, den overtoges af Enken, Fru Maren Just; hun solgte den i Juli 1928 til nu afdøde Højskoleforstander Jacob Appel, Askov, ved hvis Død den 31. Decbr. 1931 den overtoges af Enken, Fru Ingeborg A., f. Schrøder, der Maj 1935 afstod den til Sønnen, den nuværende Ejer, som havde haft den i Forpagtning tillige med den noget mindre Gaard Damhus siden 1928. Til Askov Nørregaard hørte tidligere en Del mere Mose samt lidt Skov, men dette var afhændet, da Forstander J. Appel købte Gaarden, der da kun var paa ca. 39,5 ha; da den nuværende Ejer overtog Gaarden i 1935, blev der imidlertid fra Damhus tillagt et Areal paa 4,5 ha, og Askov Nørregaard fik derved omtrent sin tidligere Størrelse og lidt mere Hrtk.

Damhus.

DAMHUS, Askov By, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Jens Marius Jørgensen, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. $3\frac{1}{2}$ km og godt 29 km til Kolding.

Matr.-Nr. 4e m. fl. af Askov, samlet Areal 31 ha, deraf 30 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 1 Td. 4 Skp. 3 Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdkv. 40,300 Kr., Jordv. 23,400 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 45,000 Kr., Løsøret dels i »Danmark«, dels i Nordisk Brandf. for ialt 39,500 Kr.; Lys og Kraft fra Askov Elektricitetsv.

Damhus ligger lidt Vest for Askov By ved Vejen i Retning af Malt; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er henvend de tre Fjerdedele mild Lørmuld paa Lerunderlag, Resten let Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er nylig drænet, og hele Arealet er nymerglet.

Jorden dyrkes i følgende 10 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Foder-Sukkerroer, 3. Havre, 4. Byg, 5. Kløver og Græs, 6. Kaaeroer, 7. Byg, 8.—9. Kløver og Græs, 10. Grøn-jordshavre. Ca. en Femtedel af Jorden drives i en 3 Marks Drift: 1. Kartofler, 2. Havre eller Byg (skiftevis) med Udlæg, 3. 1-Aars Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 30 Sække Superf., 25 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 21 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. (tuberkelfri)

Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser delvis i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4610 kg med 4,11 pCt. Fedt og 212 kg Smør, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 3 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8—10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 80 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 42 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Damhus har gode, overvejende grundmurede, hvidpudsede Bygninger, som ligger noget spredt. Stuehuset, der ligger mod Syd til den kønne Have, har Kvist mod Syd til denne samt Tag af Pandeplader (mod Nord af Tagpap); den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; fra den vestlige Gavl udgaar en mindre Tilbygning mod Vest, den rummer Bryggers og Tørvehus, og fra denne udgaar Hestestalden som en Sidelænge mod Nord; de har begge Tag af Pandeplader ligesom de øvrige Avlslænger. Af disse ligger Kostalden Øst for Stuehuset og ligesom dette i Øst—Vest; fra den vestlige Ende udgaar Ungkvægstalden som en Sidelænge mod Nord; de er begge opført af Kamp og har Trimpel af Træ ligesom Hestestalden; Laden, der er sammenbygget med den østlige Ende af Kostalden som en Sidelænge fra denne mod Syd, er opført af Træ ligesom en Svinestald Syd for Laden og en Bygning (Vest for Svinestalden), der indeholder Plads til Redskaber og Maskiner samt Hønsehus; desuden et Hønsehus i Haven Nordøst for Gaarden. Der er indlagt Vand fra Byens Vandværk, og der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i alle Stalde; Bygningerne er skærmet mod Vinden ved Læplantning.

Damhus købtes i 1870 af daværende Forstander Ludvig Schrøder, Askov Folkehøjskole, dels som Avlsgaard ved Siden af Skolen, men endvidere med den Tanke, at der paa Gaarden skulde foretages Landbrugsforsøg. Som nævnt under Askov Forsøgsstation nærede Schrøder foruden sin store Interesse for at bibringe de Unge Kundskaber og Udvikling tillige stor Interesse for vore Næringsveje, ikke mindst for Landbruget. Et mindre Areal af Gaardens Jord blev ogsaa i en Tid (se Askov Forsøgsstation) benyttet til Forsøg, ligesom en Frugthave med henvend 200 Frugttræer, der hørte til Gaarden, en Tid benyttedes af Staten som Forsøgshave. Da Forstander Schrøder købte Gaarden, var den kun paa godt 23 ha, den var i daarlig Drift, idet Besætningen kun var 2 Heste og 5—6 Stkr. Kvæg; endnu midt i 1860'erne var henvend Halvdelen af Jorden bevokset med Lyng og Krat, ligesom der var Al-Dannelser under en Del af Jorden; Merglingen, men navnlig Dræning samt Dybdebehandling ved Anvendelse af Undergrundsplov og Greb fik dog snart Magt over Al'en. I 1894 tilkøbtes der yderligere godt 6,5 ha og i 1902 ca. 3,5 ha. I 1905 overdrog Forstander L. Schrøder Ejendommen til sin Svigersøn, senere Forstander (en Tid Undervisnings- og Kirkeminister) Jac. Appel; da han i 1928 trak sig tilbage fra Skolens Ledelse som Forstander for at give Plads for den nuværende Forstander J. Th. Arnfred, forpagtede han samtidig Gaarden ud til sin Søn C. Appel, og Damhus var nu ikke længere knyttet til Højskolen. Ved J. Appels Død i Slutningen af 1931 overtoges Gaarden af Enken, Fru Ingeborg Appel, af hvem den nuværende Ejer købte den Maj 1935. Som nævnt under Askov Nørregaard frasolgttes der samtidig ca. 4,5 ha fra Damhus til denne.

ESTRUP, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejerinde Fru Christine Dahm, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. 4½ km og 29½ km til Kolding, Tlf. Brørup 59.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Estrup, samlet Areal 332 ha, deraf 153 Ager, 44 Eng, 130 Skov og 5 Have, Park og Gaardsplads, Hrtk. 25 Td. 1 Skp. 0 Fdk. ½ Alb. (Gaarden) og 1 Td. 3 Skp. 0 Fdk. 2 Alb. (Skoven); Ejdskv. 301,800 Kr. (325,000), Jordv. 181,900 Kr. (196,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 190,000 Kr.; Lys fra Brørup Elektricitetsv.

Estrup ligger Nordøst for Brørup St. ved Landevejen Kolding—Esbjerg, som fører gennem Gaarden; Jorderne, der er samlet ved Ejendommen, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet i de senere Aar. Engen er af god Bonitet og paa Haardbund; Arealet er nu drænet og kultiveret og kan dyrkes. Skoven er ligeledes af god Bonitet, Bevoksningen overvejende Bøg.

Gaarden drives af Ejerinden ved Forvalter Chr. Olsen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning er i de senere Aar hvert Aar anvendt ca. 100 Sække Superf., 40 Kalig. og 200 Sække Kvælstofg.

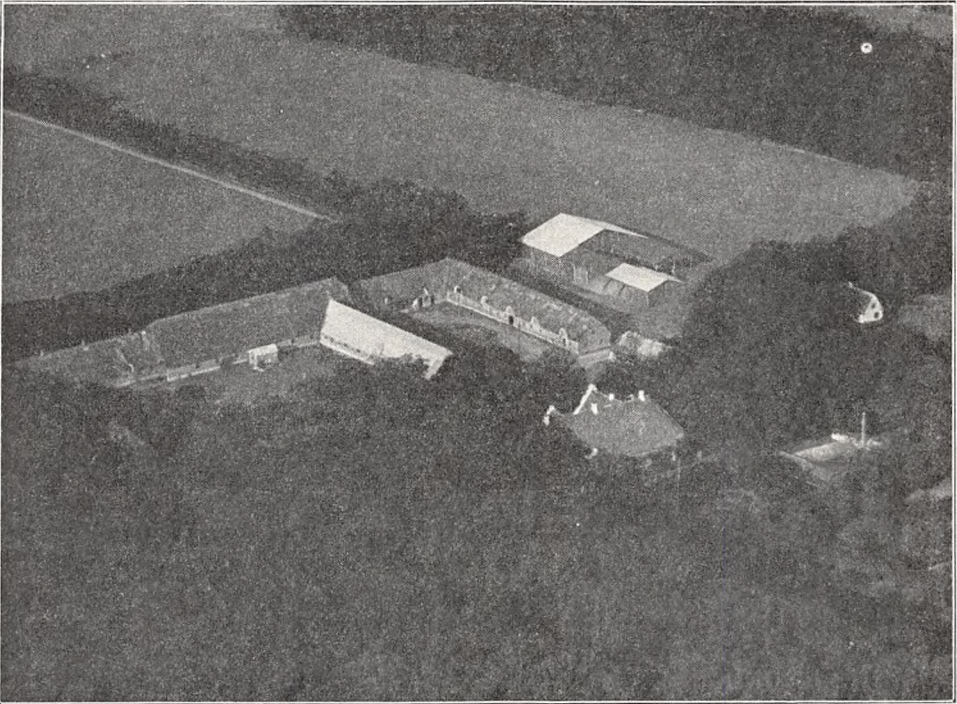
Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 150 Stkr. Ungkreaturer,

er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Kørerne græsser i Løsdrift; der fedes 50—60 Kreaturer aarlig; Mælken leveres til Ladelund Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 12 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 700 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 200 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Estrup Hovedbygning, der ligger mod Syd til Have og Park, er med Undtagelse af den vestlige Sidefløj, som er ældre, opført i 1721. Den bestaar af en Hoved- eller Midterfløj samt 2 Sidefløje mod Nord til Avlsgaarden, opført af Grundmur i ét Stokværk og tækket med Tegltag.

Estrup.

Hovedfløjen har lille Frontspids til Haven, stor Frontspids mod Nord med Ur samt med svungne Gavle ligesom de 2 Sidefløje (disse Gavle er opført senere); af de 2 Sidefløje har den vestlige hvælvede Kældere, i hvilke der fra ældre Tid endnu er Lænker i Væggene, den rummer Værelser; den østlige har tidligere været benyttet til Mejeri. Den kønne gl. Hovedbygning indeholder en stor god Lejlighed. Over Indgangsdøren staar følgende Linier:

Gud med Naade dem fornøye
Som mig Bygge lod med Møye.

1781.

Hans Bachmann.   Kristine Margrete Bachmann.

De grundmurede Avlsbygninger, som er opført i 1909 efter en Brand, er overvejende tækket med Straa; af Længerne er der Værelser til Medhjælpere og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i det høje brede Midterparti af Længen mod Nord; denne er fra den vestlige Gavl forbundet med Kostalden ved en Mellembygning, der ligeledes indeholder Kostald, og fra den østlige Gavl forbundet med Hestestalden ved en Mellembygning, som rummer Vognport m. m.; desuden udgaar der fra Laden (hen mod den østlige Ende) en Sidelænge mod Syd ind paa Gaardspladsen, en Svinestald, tækket med Pandeplader; endvidere Øst for Gaarden en Hjelme med Tag af Pandeplader og fra den sydlige Ende af denne 2 mindre Hjelme med Tag dels af Pandeplader, dels af Tagpap, og Nordøst for Hovedbygningen en straatækt Bygning, som rummer Redskaber og Maskiner. Der er eget Vandværk, som drives ved en Benzinmotor, og der

hører 4 Huse til Ejendommen. Estrup ligger kønt, omgivet af Park og Skov; Landevejen Kolding—Esbjerg gaar gennem Gaarden; i ældre Tid var denne lukket ved 2 Porte, hvorfor der om Natten var 2 Portnere til at betjene disse.

Estrup nævnes allerede omkring Midten af det 16de Aarh., den ejedes da inden for Slægten Juel; i 1553 ejedes den af Lene Rosenkrantz, Enke efter Thomas Juel til Astrup, den var da kun en mindre Gaard; efter hendes Død ca. 1558 overtoges den af Sønnen Chrf. Juel, der ved Mageskifte øgede Fæstegodset betydeligt med Gaarde i den nærmeste Omegn. Efter hans Død i 1588 overtoges Estrup af Sønnen Thomas Juel, der købte Sønderskov i 1614 (se Sønderskov Hovedgaard); ved hans Død i 1547 arvedes Estrup af Søstersønnen Mandrup Abildgaard (se Skodborghus), ved hvis Død ca. 1657 den overtoges af Sønnen Eggert A., som ogsaa ejede Skodborghus. Han blev ruineret under Krigen 1657—60, en betydelig Del af det 262½ Td. Hrtk. store Fæstegods laa øde hen, og ca. 1662 afstod han Estrup til en af sine Kreditorer, Fru Margr. Reedtz, Enke efter Malte Sehested til Rydhave. Efter hendes Død i 1693 kom Gaarden til Sønnen Clavs Sehested, der ogsaa fik Skodborghus; grundet paa Armod solgte han i 1695 Estrup til Regimentskvartermester Chr. Claudi, som ca. 1698 solgte denne samt Skodborghus for 16,350 Rd. til Oberst Dtl. Brockdorff til Hvolgaard; han solgte i 1701 de to Gaarde med henholdsvis 30 og 14 Td. Hrtk. samt 210 Td. Tiendehrtk. og en Del Fæstegods til Generalløjtnant Theod. Levetzau til Oxholm, der i 1704 solgte de to Gaarde med 30 og 14 Td. Hrtk. samt 46 Td. Tiendehrtk. og noget Gods til Landinspektør Adolf Clausen, fra hvem Estrup kom til Amtsforv. Peter Paulsen (vistnok en Svigersøn). Efter hans Død i 1712 ægtede Enken, Christine Margr. Clausen, i 1714 Overførster Hans Bachmann (senere til Sønderskov), som opførte den nuværende Hovedbygning (den ældre bestod af 4 sammenbyggede Fløje); han solgte i 1724 (Skøde 1732) Estrup og Skodborghus med Tiender og Gods for 36,000 Rd. Cour. til Generalmajor Henr. Scholten. Efter hans Død i 1750 solgtes Estrup ved Auktion i 1751 med 30 og 14 Td. Hrtk., 123 Td. Tiendehrtk. og 278 Td. Hrtk. Fæstegods (heri indbefattet Skodborghus) for 27,650 Rd. Cour. til Kancellird. Fr. Lautrup, tidligere Serridslevgaard; han overdrog i 1771 Estrup (efter at have solgt Skodborghus — se denne) med 30, 104 og 232 Td. Hrtk. for 32,280 Rd. Cour. til sin Søn, Kammerassessor Henr. H. Chr. Lautrup. Han, der ejede Gaarden under de store Landboreformer, var en dygtig Landmand, som merglede en Del af Jorden og dyrkede Kartofler; han frasolgte Fæstegodset paa én Ejendom nær; af Hovedgaardstaksten, der i 1783 var paa 38 Td. Hrtk. (de 8 ufri), udparcellerede han senere en Del, hvorefter han i 1799 fik Tilladelse til at udparcellere den tilbageværende Hovedparcel (23½ Td. Hrtk.) i 42 Parceller, deriblandt Katrinelund (til en Søn), Christianshøj og Estruplund, hvorefter den tilbageblevne Hovedparcel var paa 11½ Td. Hrtk. Efter hans Død i 1802 overtoges Estrup af Sønnen, Landvæsenkommisær Laur. Fr. Lautrup, tidligere Katrinelund, som i 1830 fik Tilladelse til en ny Udstykning; han solgte Gaarden i 1831 med 18½ Td. Hrtk. for 20,480 Rd. til Chr. Termansen, efter hvis Død i 1834 Datteren Margrete T. i 1835 ægtede senere Landvæsenkommisær Henr. Hans Chr. Lautrup, hvorved Gaarden atter kom til Familien Lautrup (for en Sum af 25,600 Rd.); han ejede Estrup, som i 1850 havde 33 Td. Hrtk., til sin Død i 1890, da den for 280,000 Kr. overtoges af Datteren Christiane Lautrup, der døde i 1902, og Sønnen O. Chr. Lautrup; i 1926 solgte han Gaarden med godt 375 ha, 29½ Td. Hrtk. for 490,000 Kr. til Dyrslæge Laur. Toft, Thisted, og Godsejer E. J. Dahm, Sjørring Søgaard, af hvilke sidstnævnte senere blev Eneejer; han frasolgte i 1930 og 1932 ialt ca. 44 ha, paa hvilket Areal der oprettedes 2 Ejendomme, én med 16,5 ha Ager og én med 11 ha Ager og 16,5 ha Eng, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal. Ved hans Død Januar 1936 overtoges Estrup af Enken, Fru Christine Dahm, den nuværende Ejerinde.

GRØNVANGGAARD, Maltbæk By, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Sognefoged Kr. Lund Jepsen, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 5 km og godt 30 km til Kolding, Tlf. Maltbæk 9.

Matr.-Nr. 9a m. fl. af Maltbæk og 19a m. fl. af Askov, samlet Areal 45,2 ha, deraf 41,6 Ager, 1,3 Eng, 1,3 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 2 Skp. o Fdk. ¼ Alb.; Ejdskv. 70,100 Kr. (78,100), Jordv. 44,000 Kr. (50,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 56,300 Kr.; Lys og Kraft fra Malt Elektricitetsv.

Grønvanggaard ligger ved den offentlige Vej mellem Malt og Maltbæk med Indkørsel fra den nævnte Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden med Undtagelse af Mosen, som ligger i Vejen Mose 4 km fra Ejendommen, bestaar af god dyb Ler- muld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt med Hældning mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1919—25. Engen er af god Bonitet og paa Haardbund; Arealet er afvandet og kultiveret.

Jorden dyrkes i følgende 10 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Byg, 3. Kaalroer, 4. Byg,

5. Runkelroer og Sukkerroer, 6. Havre, 7.—8.—9. Kløver og Græs, 10. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger 4 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 20 Kalig. og 15 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 22 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Maltbæk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 60 Høns.

Grønvangaard har grundmurede gode Bygninger, opført i 1802 efter en Brand. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er tækket med Skifer. De 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger, som har Trætrimpel, er tækket med Tagpap; af Længerne er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Nord; desuden Vest for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus, der er tækket med Tagpap ligesom de øvrige Avlsbygninger. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. I den gl. Have er der mange Frugttræer.

Grønvangaard har saa vidt vides været Fæste under Hovedgaarden Estrup, hvorfra den solgtes til Selveje i 1798, vistnok til Toldkontrollør Storm, der i 1820 mageskiftede den for en mindre Ejendom paa Sønderkov Mark til Hans Vejen; efter ham overtoges den senere af Svigersønnen Nis Jepsen fra Eskelund, efter hvis Død i 1854 Enken i 1857 ægtede sin afdøde Mands Broder Jeppe Jepsen; han udflyttede Gaarden fra Maltbæk til dens nuværende Plads i 1863; efter ham overtoges den i 1900 af Sønnen Jeppe Johs. Jepsen, efter hvis Død i 1910 den overtoges af Broderen, den nuværende Ejer. I 1918 er der frasolgt ca. 4 ha Eng.

KATRINELUND, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. Jacob Koed, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. 3½ km, til Vejen 6 og til Kolding 30 km, Tlf. Maltbæk 27.

Matr.-Nr. 10 m. fl. af Estrup, samlet Areal 69,1 ha, deraf 61,5 Ager, 1 Skov, 5,5 Mose og 1,1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 79,200 Kr. (88,000), Jordv. 50,200 Kr. (54,000); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 78,200 Kr.; Lys og Kraft fra Malt Elektricitetstv.

Katrinelund ligger 3 km Øst for Brørup St., lidt Syd for Banelinien ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger ca. 2 km fra denne, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Skovens Bevoksning er overvejende Løvtræer.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift med Avl af en Del Kløverfrø: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. ½ Roer og ½ Blandsæd, 6. Byg, 7.—8. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger ca. 8 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 30 Kalig. og 35 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4102 kg med 4,02 pCt. Fedt og knap 185 kg Smør, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Maltbæk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og 2 Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 83 Svin aarlig.

Katrinelund har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, er tækket med Tegl; den rummer en god Bolig, delvis med indlagt Centralvarme. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Trimpel af Træ, er tækket med Tagpap; af Længerne er der Værelser til Medhjælpere, Heste- og Kostald i den østlige Sidelænge, Maskin- og Redskabs-

rum, Vognport og Hønsehus i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Øst for Gaarden en Svinestald, tækket med Pandeplader. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Katrinelund er udstykket fra Hovedgaarden Estrup (se denne) ca. 1800 af Kammerassessor Henr. H. Chr. Lautrup til Sønnen Laur. Fr. Lautrup og opkaldt efter dennes første Hustru Augusta Katrine Abramovitz; senere overtoges den af Fr. Lautrup's Svigersøn Peder Bertram, og samtidig flyttedes den i 1824 til sin nuværende Plads; i 1856 solgtes den med 116 ha, Besætn. og Invt. for 88,000 Kr. til P. Chr. Hansen fra Salling, hvorefter den i 1866 købtes af den daværende Ejer af Estrup, Landvæsenkommisær H. H. C. Lautrup. Efter hans Død i 1890 solgte Arvingerne den i 1891 med 110 ha, ca. 10 Td. Hrtk., Besætn. og Invt. for 66,000 Kr. til Chr. Sørensen, Askov; efter hans Død ægtede Enken senere Jac. N. Koed, den nuværende Ejer, der har frasolgt Jord til 3 Ejendomme, deraf til 2 Statshusmandsbrug, hver paa ca. 4,5 ha, og til en Ejendom med 10 ha, hvorved Gaarden har faaet sin nuværende Størrelse.

LADELUND LANDBRUGS- OG MEJERISKOLE, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer A/S Ladelund Landbrugs- og Mejeriskole, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. 2½ km, til Vejen 7½ og til Kolding 31 km, Tlf. Brørup 6.

Matr.-Nr. 7a m. fl. af Estrup, 13e af Eskelund og 18v m. fl. af Maltbæk, samlet Areal 55 ha, deraf 43 Ager, 5 Eng, 4 Mose og 3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 3 Skp. 2 Fdk. ¼ Alb.; Ejdskv. 408,400 Kr., Jordv. 47,600 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 851,000 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Dampkraft).

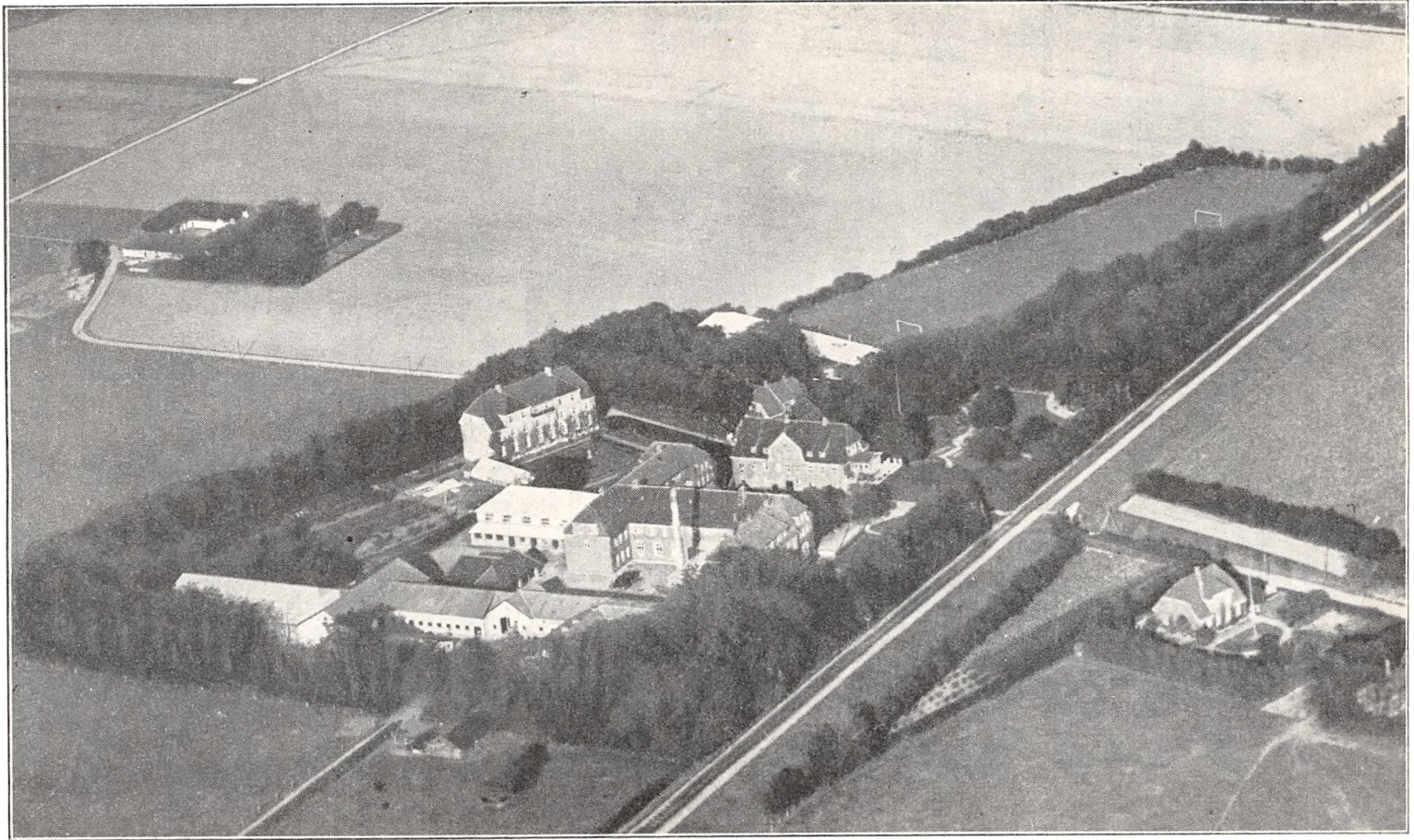
Ladelund Landbrugs- og Mejeriskole ligger Øst for Brørup St. Nord for Jernbanen Kolding—Esbjerg, nær denne; Jorderne er samlet ved Ejendommen undtagen Eng og Mose, som ligger i nogen Afstand fra denne; Jorden er noget uensartet, dog overvejende lettere Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er kultiveret Mose.

Skolen og Gaarden drives af Forstander J. C. Overgaard; Jorden dyrkes i følgende 11 Marks Drift: 1. Hvede (evt. Byg), 2. Kaalroer, 3. Havre, 4.—5. Kløver og Timothé i Blanding til Slæt, 6. Hvede, 7. Runkelroer og Sukkerroer, 8. Byg, 9.—10. Hvidkløver i Græsblanding til Afgræsning, 11. ½ Hvidkløver i Græsblanding til Afgræsning og ½ Kartoffler.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 200—220 kg aarlig, Mælken leveres til Skolens eget Mejeri (Ladelund Mejeri).

Der holdes som Regel 4—5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 15—20 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 108 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Ladelund Landbrugs- og Mejeriskole har nye, anselige, velindrettede Bygninger, der danner et stort Komplex, overvejende Nord for Banelinien; de er opført dels efter en Brand i August 1914, dels ved forskellige Tilbygninger og Udvidelser i Aarene 1921—31. Forstanderboligen, der ligger mod Øst til Haven og Øst for Sognevejen, som gaar gennem Ejendommen og under Banelinien til Brørup St., er ombygget og udvidet i 1921, den afløste da den gl. Forstanderbolig, der var opført i 1888; den bestaar af 2 Fløje, Forstanderbolig m. m. og Økonomifløj, sammenbygget i Vinkel og opført i 2 Etager; af disse har førstnævnte en stor Frontspids mod Vest samt Veranda og Altan ved den sydlige Gavl ud for øverste Etage; den rummer en stor god Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Vest for denne 3 sammenbyggede Længer, opført i 2 Etager samt delvis med Kvist-Etage; disse Længer rummer Elevværelser (øverst), Laboratorier og Mejeri nederst (i den sydlige), samt Skolelokaler, Klasseværelser og Samlinger til Brug ved Undervisningen; fra den nordlige Længe, der mod Øst er sammenbygget i —I-Form med en kort gennemgaaende Tværfløj, udgaar den lyse Gymnastiksal (med Tag af Icopal) som en Længe mod Nord; den fritliggende anselige Længe (Havehuset), der ligger i Haven længst mod Nord og delvis er opført i 3 Etager, rummer Elevværelser; de forannævnte Bygninger er alle (med Undtagelse af Gymnastiksalen) opført af rød Grundmur og tækket med Tegl. Der er indlagt Centralvarme overalt i Elevværelser og Skolelokaler m. m. Desuden længst mod Øst den store Museumsbygning, der rummer det til Skolen

Ladelund Landbrugs- og Mejeriskole.

knyttede Landbrugsmuseum (en Filial af Dansk Landbrugsmuseum i Lyngby) samt Mejerimuseet; den er opført af Træ og tækket med Tagpap. Den 2-fløjede Villa, der ses paa Billedet mellem Forstanderboligen og Museumsbygningen, er én af Skolens 5 Lærerboliger.

De lyse Avslængere, der ligger længst mod Vest, har muret Trimpel og Tag af Eternit; af disse rummer den lange Længe (i Retningen Syd—Nord) Heste- og Ungkvægstald, Gennemkørselsport samt Kostald; fra Ungkvægstalden udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Vest; med den nordlige Ende er Kostalden sammenbygget til den sydlige Side af Laden, der er udvidet i en Sidelænge mod Nord, opført af Træ og tækket med Asbest; Vest for Kostalden et Møddinghus, som ligeledes har Tag af Eternit, og Øst for Kostalden mellem denne og Gymnastiksalen en teglhængt Garage. Skolen har eget Vandværk, og der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde.

I 1919 tilkøbtes der en Nabogaard med ca. 22,5 ha; dennes 4 hvidpudsede straatækte Længer ses paa Billedet Nordvest (til venstre) for Skolen; i Gaardens Stuehus er der nu indrettet en Lærerbolig, og Avlsbygningerne benyttes til Stalde for Skolens Søer samt til Opbevaring af Redskaber og Maskiner m. m.

Ladelund Landbrugs- og Mejeriskole er oprettet i 1879 af daværende Lærer ved Askov Folkehøjskole, Landbrugskandidat Niels Pedersen, der nævnte Aar købte Ladelundgaard med et Areal af 16 ha; ved gentagne Køb senere er dette Areal udvidet til det nuværende. Som Følge af Prisforholdene paa Verdensmarkedet for Landbrugets Frembringelser paa dette Tidspunkt begyndte Landbruget samtidig saa smaat den Overgang fra Kornsalg til Mejeribrug med et større og mere yderigt (forædlet) Husdyrhold, og da Centrifugen samtidig var opfundet og blevet forbedret, saa den med Fordel kunde anvendes i Mejeribrugets Tjeneste, er det naturligt, at Skolens Gerning fra Begyndelsen blev præget af Undervisning i Mejeri- og Husdyrbrug, saa meget mere som N. Pedersen var stærkt mejeriinteresseret; dette gjaldt ogsaa om Undervisningen paa det almindelige 5 Maaneders Landbrugskursus, som begyndte Novbr. 1880. Da Docent N. J. Fjord begyndte sin »bevægelige« Forsøgsvirksomhed, blev Ladelund i 1882 én af Stationerne — samme Aar som vort første Andelsmejeri traadte i Virksomhed — og i de følgende Aar udførte Fjord nu til Anvendelse i vort Mejeribrug saavel sit Kontrolapparat som den til dette hørende Differensberegning, ved hvis Brug Mejeriet blev i Stand til at kunne betale de enkelte Leverandørers Mælk efter dennes formodede Fedme (Flødelagets Tykkelse).

I 1886 oprettedes dernæst under Fjords Ledelse et Kursus paa Skolen for Mejerister og Mejersker, saa disse kunde faa Lejlighed til at blive kendt med Metoden (under Niels Pedersens Ledelse fortsattes dette Kursus de følgende Aar, saa længe der i Mejeribrug var Brug for et saadant), og samme Aar oprettedes der et særligt Kursus bestemt for Mejerister; dette, der er fortsat siden, var i Begyndelsen af samme Varighed som det 5 Maaneders Kursus for Landmænd, men udvidedes i 1910 til 8 Maaneder.

Da vi her i Landet i 1895, forud for alle andre, oprettede den første Kontrolforening som et Middel mere til at fremme Udviklingen af vore Malkekøers Ydeevne — Forstander Niels Pedersen var for øvrigt medvirkende ved Dannelsen af denne Forening — oprettede han samme Aar et Kursus for Uddannelse af Kontrolassistenter; dette er fortsat siden, og i Øjeblikket virker Skolen med 2 Kursus for dette Formaal, ét med en Varighed af 2 og ét paa 6 Maaneder.

Det 5 Maaneders Landbrugskursus, som begyndte i 1880, er fortsat siden, og i 1910 oprettedes Skolens nuværende 4 Maaneders Fortsættelseskursus for Landmænd, der tidligere har gennemgaaet et 5 a 6 Maaneders Kursus; endvidere virker Skolen med et sammenhængende 9 Maaneders Landbrugskursus.

Foruden forannævnte Kursus har Skolen i sin godt 50-aarige Virksomhed afholdt en Del saakaldte korte Kursus, og med Deltagerne i disse har Skolen derfor været besøgt af et stort Antal Elever — ialt godt 13,000 — siden dens Oprettelse.

Til Støtte for Undervisningen i Mejeribrug har Ladelund ligesom vor anden Mejeriskole, Dalum, et Mønstermejeri, der foruden Mælken fra Skolens egen Besætning daglig modtager Mælk fra ca. en Snes større og mindre Landbrug i Omegnen, og Mejeriet behandler derved ialt 2500 a 3000 kg Mælk daglig; dertil kommer Skolens Laboratorier, ligesom Mejerimuseet vidner om vort Mejeribrugs forbausende Udvikling i de to sidste Slægtled.

Oktober 1908 overdrog Forstander Pedersen Skolen med Tilbehør til den nuværende Ejer, et Aktieselskab, dannet af tidligere Elever samt af Venner af Skolens Gerning; grundet paa svigtende Helbred maatte han allerede det følgende Aar trække sig tilbage fra Skolens Ledelse, som da overdroges til den nuværende Forstander.

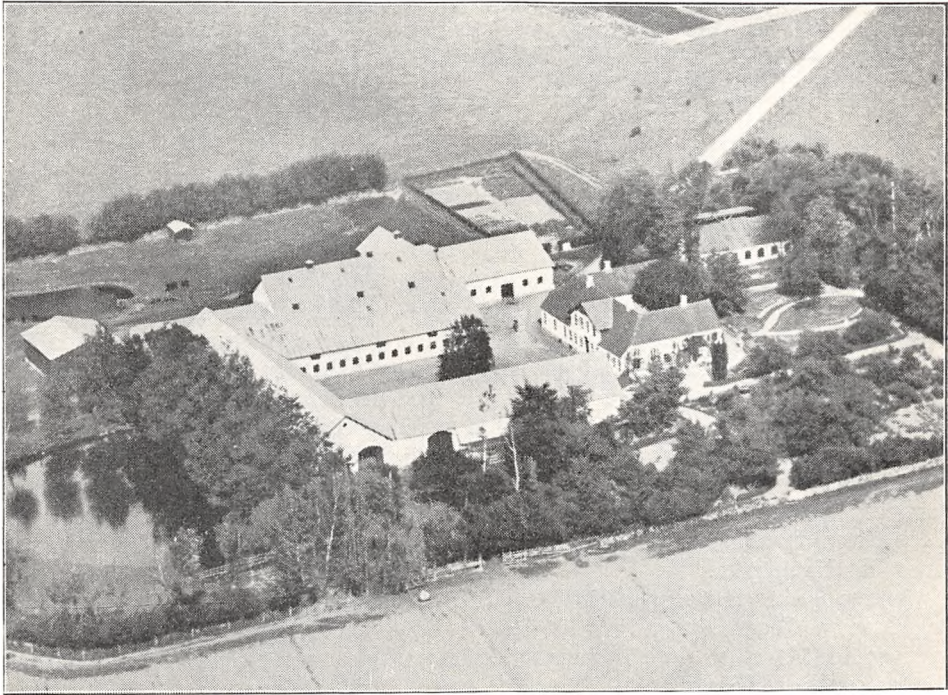
I Skolens Have er der i 1904 rejst en Buste af Niels Johannes Fjord, og efter Forstander Niels Pedersens Død i 1911 er der i 1912 i Skolegaarden rejst et Mindesmærke for Skolens Grundlægger.

MELVANGGAARD, Askov By, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Fr. Hansen, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 3½ km og 29 km til Kolding, Tlf. Askov 19.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Askov og 1d m. fl. af Vejen, samlet Areal 111,5 ha (ifl. ny Opmaaling), deraf 104,5 Ager, 3,3 Skov, 2 Mose og 1,7 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 2 Skp. o Fdk. 2 Alb.; Ejdskv. 110,000 Kr. (114,000), Jordv. 64,400 Kr. (62,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 93,900 Kr., Løsporet i »Danske Phønix« for 69,000 Kr.; Lys og Kraft fra Askov Elektricitetsv.

Melvanggaard ligger godt $\frac{1}{2}$ km Sydvest for Askov By ved offentlig Vej i Retning af Maltbæk, Vejen fører gennem Marken og Gaarden; Jorderne er samlet ved denne undtagen Mosen, som ligger 5 km fra Ejendommen; Jorden er lidt uensartet, overvejende god mild Muldjord paa Ler- og Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre

Melvanggaard.

Tid og senere jævnlig paaført Kalk; der kalkes stadig, naar der paavises Kalktrang. Skovens Bevoksning er blandet (Gran- og Løvtræer).

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; et Areal henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 130 Sække Superf., 80 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45—50 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og renses nu for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; der sælges en Del Avlsdyr; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar ca. 4300 kg med 4,30 pCt. Fedt og 208 kg Smør, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret 100—150 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 106 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Melvanggaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Den 3-fløjede teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Øst til den kønne gl. Have, som ogsaa strækker sig Syd for Gaarden, bestaar af en Midter- eller Hovedfløj med gennemgaaende Frontspids samt 2 Sidefløje mod Øst til Haven; af disse er der Gæsteværelser m. m. i den sydlige og Økonomilejlighed i den

nordlige; Hovedfløjen indeholder en stor god Beboelse med indlagt Centralvarme. Gaardens Avlsbygninger har alle faste Tage, dels af Pukkel-, dels af Pandeplader. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har muret Trimpel, er der Værelser til Medhjælper, Garage, Vognport, Mølleri med Magasin paa Loftet i den sydlige Sidelænge, til hvis Sydside der er opført en Halvtagsbygning, som rummer et Savskæreri; den brede nordlige Sidelænge rummer Kostald (med Køerne i 3 Rækker) og Længen mod Vest Lade. Desuden Nord for Gaarden og Sognevejen, som gaar forbi denne, et Bygningskompleks, af hvilket Hovedlængen, der har muret Trimpel, indeholder Svinestald; denne er fra den østlige Ende forlænget med en Tilbygning, som rummer Hestestald, og fra den vestlige med et Møddinghus, opført af Kamp; Svinestalden er endvidere udvidet med 2 Sidelænger mod Nord, af hvilke den østlige rummer Svinestald, den vestlige, som er opført i 1936 og derfor ikke med paa Billedet, rummer Ungkvægstald; endvidere Vest for Møddinghuset et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ oven over Gaardens Ajlebeholder, Nordøst for Hovedbygningen en Længe, som indeholder Maskinrum og Hønsehus, og Øst for denne en Smedie. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, eget Savværk (Rundsav med Blokvogn) samt Smedie.

Melvanggaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh., fra 1827, af Peder Bygh, efter hvem den overtoges af Jens Ebbesen; efter ham købtes den i 1883 af Svigersønnen Niels Hansen, ved hvis Død i 1932 den overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

STENNINGGAARD, Askov By, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Peder Lund Jepsen, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 3½ km og 26½ km til Kolding, Tlf. Vejen 80 u.

Matr.-Nr. 9a af Askov, samlet Areal 60,4 ha, deraf 54 Ager, 1,5 Eng, 3,9 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 2 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 64,100 Kr. (70,000), Jordv. 37,000 Kr. (40,600); Bygn. er fors. i »Vermund« for 47,700 Kr., Løsdret i samme Selskab for 48,500 Kr.; Lys og Kraft fra Vejen Elektricitetsv.

Stenninggaard ligger Syd for Vejen St. med Indkørsel fra Landevejen Vejen—Skodborg; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Eng og Skov, som hver for sig ligger ca. 3 km fra Ejendommen, bestaar af god Muldjord, dels paa Ler-, dels paa Grusunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er nymerglet. Engen, der ligger ved Kongeaaen, er af udmærket Bonitet, Skovens Bevoksning overvejende Løvtræer, dog med lidt Naaletræer.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Rug, 2. Roer, 3. Byg, 4.—5. Kløver og Græs, 6. Blandsæd, 7. Roer, 8. Havre. Uden for Driften henligger 5,5 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 70 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malke race, den fornyes hovedsagelig ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4423 kg med 3,93 pCt. Fedt og 194 kg Smør, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 11 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 81 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Stenninggaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1848, ligger mod Syd til Haven, har Frontspids til denne og er nu tækket med Tegl; den indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme og er fra den østlige Gavl forlænget med en mindre Tilbygning, som rummer Bryggers og er tækket med Tagpap. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der har muret Trimpel og er tækket med Pandeplader, er der Ko- og Hestestald i den østlige Sidelænge, Svinestald samt Gennemkørselsport i den vestlige og Lade i Længen mod Nord. Desuden Vest for Hovedbygningen en Halvtagsbygning, som rummer Hønsehus (tækket med Pandeplader) samt Vognport, sidstnævnte opført af Træ og tækket med Tagpap ligesom en Lade Sydvest for denne og en Længe (Øst for Hovedbygningen), der rummer Vognport samt Redskabs- og Maskinrum; endvidere Øst for Gaarden 3 Smaahuse til Søer, opført af Træ og tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen. Fra Gaarden, som ligger ret højt, er der vid Udsigt mod Syd over Skibelund Krat og Kongeaaen.

Stenninggaard var — saa vidt vides — tidligere Fæste under Estrup Hovedgaard; den ejedes i Begyndelsen af det 19de Aarh. til 1822 af Chr. Pedersen; senere ejedes den af Hans (Ebbesen) Gabel, der i 1842 overdrog den til sin Søn Ebbe Hansen, efter hvis Død den overtoges af Enken, Maren Andersdatter; i 1872 delte hun Gaarden mellem 2 Sønner, af hvilke den ældste Hans Ebbesen fik Stenninggaard, medens den yngste J. Lauritzen Ebbesen fik ca. 33,5 ha, hvorpaa han opførte Nabogaarden »Mannehøjgaard«. I 1886 døde Hans Ebbesen, og Enken giftede sig derefter i Novbr. 1888 med Hans Peder Jepsen, efter hvem Gaarden i 1918 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

STENSMARK, Maltbæk By, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Jens Hansen, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 5 km og godt 30 km til Kolding, Tlf. Maltbæk 45.

Matr.-Nr. 20a m. fl. af Maltbæk, samlet Areal 65 ha, deraf 59,5 Ager, 1,5 Eng, 3 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 6 Skp. 1 Fdk. 2½ Alb.; Ejdkv. 64,600 Kr. (70,000), Jordv. 41,600 Kr. (44,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 48,300 Kr.; Lys og Kraft fra Malt Elektricitetsv.

Stensmark ligger ved den offentlige Vej mellem Maltbæk og Askov med Indkørsel fra den nævnte Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger 4 km fra denne, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld paa Ler-, sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Engen er nærmest Kærjord paa Haardbund; Arealet er drænet og kultiveret.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. ½ Havre og ½ Kaalroer, 2. Byg, 3. Runkelroer og Sukkerroer, 4. Byg, 5.—6.—7. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger 3,5 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 50 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3695 kg med 4,24 pCt. Fedt og 175 kg Smør, Mælken leveres til Maltbæk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 74 Svin aarlig. Der holdes 4 Moderfaar, og Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Stensmark har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, er tækket med Straa. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Tag af Cementsten, er der Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Syd; desuden Øst for Hovedbygningen en Bygning af Træ med Tag af Pandeplader, den rummer Vadske- og Brændselshus, og Vest for Gaarden en Længe, tækket med Tagpap, den indeholder Vognport og Hønsehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden er i sin Tid udflyttet fra Maltbæk til sin nuværende Plads.

Stensmark, der har været Fæste under Hovedgaarden Estrup, købtes til Selveje i 1700'erne, vistnok af Peder Jessen, efter hvem den i 1816 overtoges af Svigersønnen M. Thomsen; han overdrog den i 1854 til Datteren Cecilie Marie T., der i 1858 bragte den til sin Mand Thomas Thomassen; efter hans Død overtog hun atter Ejendommen, som hun senere overdrog til sin Plejedatter Mette Katrine Sørensen, der i 1881 bragte den til sin Mand Peder Iversen. Efter ham overtoges den i 1916 af 2 Sønner, af hvilke Svend Trøst Iversen senere blev Eneejer, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i 1923; han har i 1934 fra sin Fødegaard, Melvanggaard, tilkøbt 3 ha Mose.

TOFTEGAARD, Maltbæk By, Malt Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Anton Madsen, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. 5 km og godt 30 km til Kolding, Tlf. Maltbæk 10.

Matr.-Nr. 14a m. fl. af Maltbæk, samlet Areal 38,8 ha, deraf 37 Ager, 1 Eng og 0,8 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdkv. 52,000 Kr.,

Jordv. 31,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Malt Elektricitetsv.

Toftegaard ligger i Maltbæk By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god sund Muldjord paa Ler- og Grusunderlag. Terrænet er svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er merglet i Aarene 1913—20. Engen er sort humusblandet Jord.

Jorden dyrkes i følgende 11 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Kløver og Timothé til Slæt, 5. Byg el. Havre, 6. Kartofler og Roer, 7. Byg, 8.—9.—10. Kløver og Græs, 11. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 30 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 22 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar ca. 4000 kg med 180 kg Smør, Mælken leveres til Maltbæk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 90 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 48 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Toftegaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har en aaben Veranda ved den østlige Gavl og Skifertag; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede hvidpudsede Avslænger er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den straatækte østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, disse 2 Længer har begge Tag af Cementsten; Længen mod Nord, som er tækket med Straa, rummer Lade. Desuden Vest for Hovedbygningen en Vinkelbygning, der rummer Hønse- og Brændselshus og er tækket med Pandeplader ligesom en Maskin- og Redskabsbygning af Kamp Vest for Laden. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Toftegaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Carl Peter Jepsen, som i 1871 solgte den til Jeppe Madsen, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i Januar 1907. Gaarden har tidligere været noget større, idet der i 1909 er frasolgt 3,9 ha som Tillægsparell til en Naboejendom.

SKOVLYST, Folding Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejerinde Enkefru Inger Momsen, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. 4 km, til Vejen $7\frac{1}{2}$ og til Kolding $32\frac{1}{2}$ km, Tlf. Brørup 18.

Matr.-Nr. 39a m. fl. af Nørboilling og 15 m. fl. af Sønderskov, samlet Areal 172,5 ha, deraf 30 Ager, 5 Eng, 136 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. o Skp. 3 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 118,000 Kr. (110,700), Jordv. 53,400 Kr. (45,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 67,665 Kr.; Lys og Kraft fra Brørup Elektricitetsv.

Skovlyst ligger Sydøst for Brørup St. ved offentlig Vej mellem Folding og Malt, en Allé fører fra den nævnte Vej til Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 51 ha Skov (Plantage), som ligger 2 km fra denne Syd for Landevejen Kolding—Ribe, bestaar af god dyb Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er merglet. Engen er god Haardbundseng. Af Skoven er en Trediedel gl. Løvskov, Resten er bevokset med Naaletetraer.

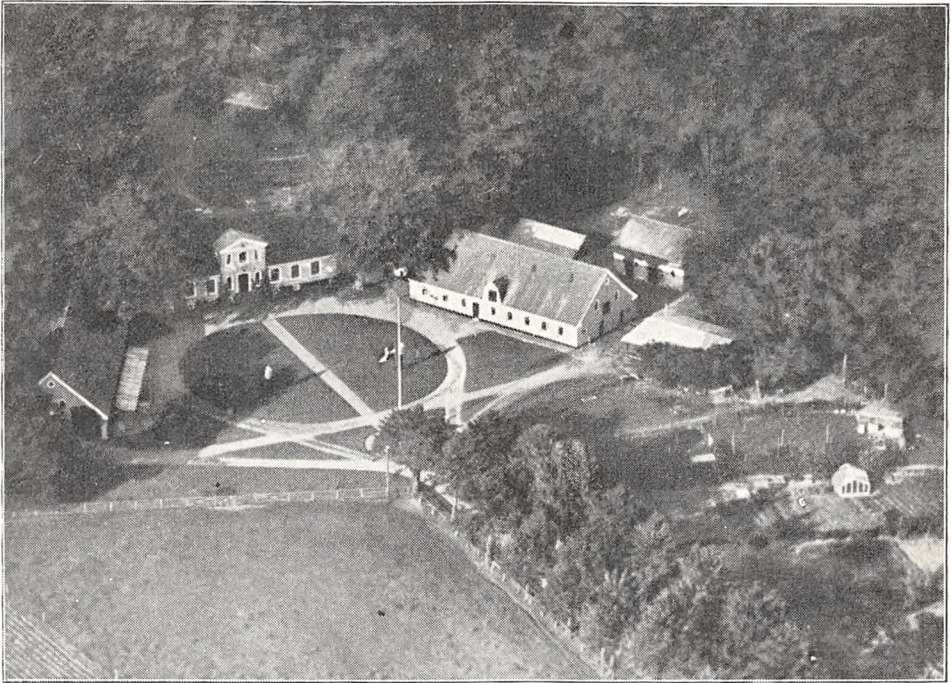
Gaardens Avlsbrug er fra 1. Novbr. 1934 bortforpagtet til en Svigersøn Jens Vester; Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Rug, 2. Sukkerroer og Runkelroer, 3. Byg, 4. Kaalroer og Kartofler, 5. Byg, 6. Havre, 7.—8. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Skifte med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 20 Kalig. og 32 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 16 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3784

kg med 3,95 pCt. Fedt og 167 kg Smør, Mælken leveres til Maltbæk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 3 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesættningen er for Tiden 5 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 50 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 20 Høns.

Skovlyst har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1853; den har stor gennemgaaende Frontspids, Tegltag og indeholder en stor Lejlighed paa 15 Værelser med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. De fritliggende Avlsbygninger ligger noget spredt og uregelmæssigt samt under en stump Vinkel i Forhold til Hovedbygningen; Gaarden er aaben mod Syd. Af de 2 Sidelænger er der Heste- og Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Vest, de har Tag henholdsvis af Cementsten og Tegl; desuden Øst for Kostalden en Svinestald med Tag af Cementsten og et Roehus, opført

Skovlyst.

af Kamp; sidstnævnte er tækket med Pandeplader ligesom et Møddinghus Syd for Kostalden. Endvidere Øst for Møddinghuset en Halvtagsbygning, der rummer Hønseshus og er tækket med Tagpap ligesom et Vadskehus m. m. Øst for Hovedbygningen og en Vognport med Redskabsrum m. m. Vest for denne. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 4 Huse til Ejendommen. Gaarden ligger kønt i den sydlige Dal af Langeskov.

Skovlyst er samlet i 1853 af Johan Fr. Momsen, der opførte Bygningerne; efter ham overtoges den i 1903 af Sønnen Peter Fr. Momsen, som i 1930 tilkøbte 51 ha Granplantage fra Sønderskov Hovedgaard; efter hans Død i Novbr. 1933 overtoges Gaarden af Enkefru I. Momsen, den nuværende Ejerinde.

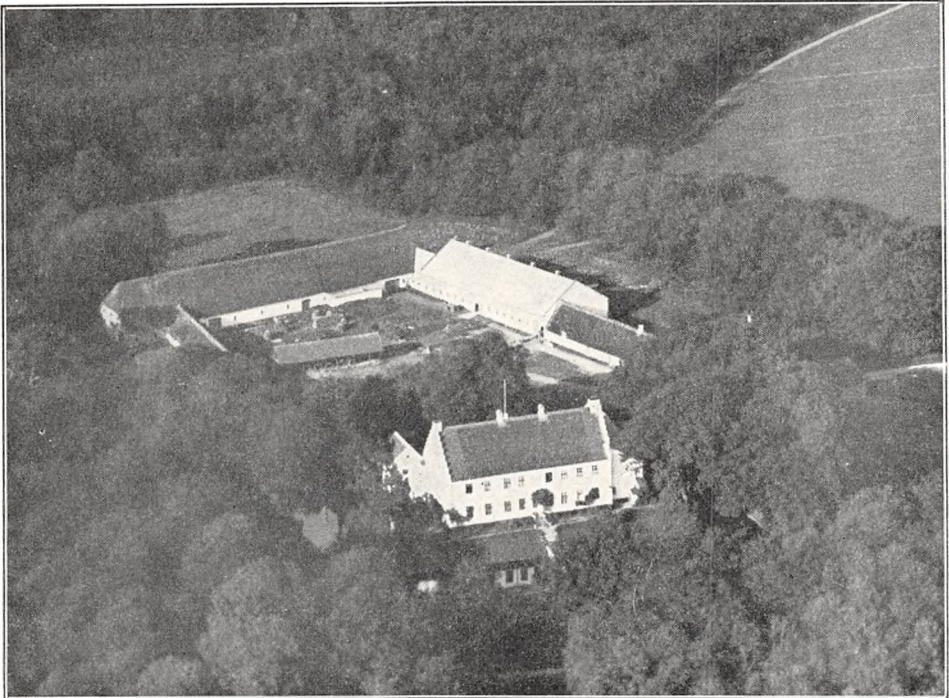
SØNDERSKOV HOVEDGAARD, Folding Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Godsejer Niels Brüel, Postfb. og nærmeste St. Brørup, Afst. 4½ km, til Vejen ca. 8 og til Kolding 32 km, Tlf. Brørup 14.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Sønderskov, samlet Areal 228,8 ha, deraf 165 Ager, 55 Skov og 8,8 Have, Park og Gaardsplads, Hrtk. 19 Td. o Skp. o Fdk. o Alb. (Gaarden) og 7 Skp. 2 Fdk. ¼ Alb. (Skoven); Ejdskv. 220,400 Kr. (265,000), Jordv. 148,000 Kr. (172,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 197,800 Kr.; Lys fra eget Elektricitetsv. (Delvo-Light).

Sønderskov Hovedgaard ligger Syd for Brørup St. ved offentlig Vej, som fra Folding gennem Gaarden fører til Landevejen Kolding—Ribe; af Jorderne, der er samlet ved Ejendommen, er ca. tre Fjerdedele god mild Lermuld paa Lerunderlag, Resten er Sandmuld paa Sandunderlag (udlagt til vedvarende Græs); en Del af Jorden er noget lavtliggende. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1929—33. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg, dog med en Del Eg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 300 Sække Superf., 20 Kalig. og 125 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 70 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreatu-

Sønderskov Hovedgaard.

rer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Maltbæk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 30 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 80 Slagterisvin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Sønderskov Hovedgaards Hovedbygning er opført i 1620 af den daværende Ejer Thomas Juel; den ligger mod Syd til Have og Park og er helt omgivet af de vandfyldte gl. Grave. Den hvidpudsede, teglhængte Hovedbygning, der har tykke Mure, bestaar af en Hovedfløj i Retningen Øst—Vest, opført i 2 Etager (oprindelig 3), har takkede Gavle ligesom en Frontspids (med Ur) mod Nord til Avlsgaarden og er sammenbygget med 2 korte Sidefløje (i 3 Etager) mod Nord til Avlsgaarden; den vestlige Sidefløj ligesom en Del af Hovedfløjen har hvælvede Kældere. Oprindelig havde Hovedfløjen 2 Taarne; grundet paa Brøstfældighed blev disse nedbrudt, men atter genopført i 1765 af den daværende Ejer S. N. Claudius; i Begyndelsen af forrige Aarh. nedbrød P. Momsen atter det ene Taarn samt nedtog Spiret paa det andet, og senere nedbrødes sidstnævnte Taarn, som endnu fandtes i 1870, af Sønnen J. R. Momsen. Hovedbygningen, der er fredet i Klasse A., ligger kønt, omgivet af Grave, Have, Park og Skov, og der er fra

denne vid Udsigt, navnlig mod Syd over Kongeaaen ned i Sønderjylland; den indeholder en stor køn Bolig med 28 Værelser; i de 2 Sidefløje er der Værelser i den vestlige og Økonomilejlighed i den østlige.

Avlsbygningerne, der ligger Nord for Sognevejen til Folding, som gaar gennem Gaarden, bestaar af 3 grundmurede, hvidpudsede sammenbyggede Fløje, overvejende ældre og tækket med Straa; den østlige Sidelænge bestaar af 2 Afsnit, et ældre (sydligst), der indeholder en Lejlighed samt Ungkvægstald, og Nord for denne en ny Kostald; denne, som er opført i 1914, er tækket med Pandeplader og har Trimpel af Bølgeblik; den vestlige Sidelænge rummer Værelser til Folkene, Vognport, Hønsehuse og Hestestald, og til den vestlige Side af denne er der opført en Halvtagsbygning (med Tag af Pandeplader og Tagpap) til Redskaber og Maskiner; Længen mod Nord, som er forlænget mod Vest ud over Hestestalden, rummer Lade, og inde paa Gaardspladsen en aaben Vognport med Tag af Cementsten. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og foruden den forannævnte Lejlighed paa Gaarden hører der 2 Huse med 4 Lejligheder til Ejendommen.

Sønderskov træder frem i Historien i første Halvdel af det 15de Aarh., den havde da samme Ejer Niels Lagesen (Rudbek) som Nielsbygaard (se denne) i Nabosognet Føvling og solgtes ligesom denne og under de samme Forhold til Ribe Domkapitel i 1448; i 1483 ejedes den af Henr. Sten til Plovstrup, og han, der var et Barnebarn af Niels Lagesen, har mulig erhvervet den af Kapitlet igen; senere synes den at være ejet af Sønnen Niels Sten, hvis Søster Anne bragte den til sin Mand Thomas Galskyt til Boddumbisgaard i Thy; efter ham, som ejede den i 1532, ejedes den af Sønnen Peder G. (dog vistnok sammen med Broderen Otto G. til Plovstrup, der døde ugift i 1575). I 1572 ejedes Gaarden af Albert G. (en Søn af Peder G.), der døde barnløs i 1593, og den overtoges nu af Svogeren Chr. Rosenkrantz (se Donslund og Hunds-bæk) og Moderen Bege Klavsdatter, hvilken sidste i 1600 solgte den til Børge Rosenkrantz til Ørup. Ved hans Død i 1614 solgtes Sønderskov til Thomas Juel (til Estrup og Kollerup), der i 1620 opførte Hovedbygningen; han døde barnløs (85 Aar gl.) i 1647, og Gaarden (som i 1638 havde 38½ Td. Hrtk.) arvedes nu af en Søstersøn Manderup Due til Halkær, efter hvis Død i 1660 Sønderskov, der i 1664 havde 34 Td. Hrtk., arvedes af Sønnen, Amtmd., Etatsrd. Jørg. Skeel Due. Efter hans Død i 1701 overtoges den af de 2 Sønner, Løjtnant Jørg. Chr. D. og Ritm. Albert Skeel D., af hvilke førstnævnte blev Eneejer i 1718; han overdrog den i 1720 til sin Kreditor, Hfjm. Hans Bachmann til Estrup, efter hvis Død i 1745 den overtoges af Enken, Fru Christine Margr. Clausen, og ved hendes Død i 1746 af Børnene. Disse overdrog den samme Aar med 33 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 97 Td. Tiendehrtk. og 268 Td. Hrtk. Fæstegods til Søsteren Christine Margr. Bachmann, der i 1750 bragte den til sin Mand, Amtsforvalter, Kancellird. S. N. Claudius (se Hovedbygningen); han solgte den i 1769 (nu 209 Td. Hrtk. Fæstegods) for 42,000 Rd. Cour. til Just Fr. Wodschou (senere til Stovgaard); han solgte den i 1775 med 33 Td. Hrtk. (deraf én Skovskyls- og 8½ Td. Mølleskyldshrtk.), 55 Td. Tiendehrtk. og 236 Td. Hrtk. Fæstegods for samme Beløb til General, Kmhr. Fr. Chr. Otto Grev Wedel-Jarlsberg; han døde (meget forgældet) paa Sønderskov i 1776, og paa hans Dødsbo-Auktion i 1779 købtes Gaarden nu med ialt 321 Td. Hrtk. for 30,000 Rd. Cour. af Jens Bjerring, som i 1784 solgte den med samme Tilliggende og for samme Sum til Justitsrd. F. J. de Thygeson til Matrup; han solgte den straks til Hans Gundorph til Skodborghus, der i 1786 fik Tilladelse til at frasælge Godset, uden at Gaarden mistede sin Hovedgaardsfrihed, og i 1789 Tilladelse til at udparcellere selve Hovedgaarden, hvorefter han i 1793 solgte denne med 19 Td. Hrtk. og 39 Td. Hrtk. Gods for 22,000 Rd. Cour. til Jens Hundevadt; han solgte den i 1797 med 17½ Td. Hrtk., 9½ Td. Skov- og Mølleskyldshrtk., 20 Td. Tiendehrtk., 5 Td. Fæstegods og 13 Huse for 34,000 Rd. Cour. til Regimentskvartermester Chr. Saxesen, som i 1804 solgte den til Peter Momsen; han afhændede den kort efter til Henr. J. G. Grandjean, der solgte den til General Joachim G. Baron Wedell-Wedellsborg; efter hans Fallit overdrog Boet den til forannævnte P. Momsen, efter hvem den i 1846 overtoges af Sønnen Jens Rahr Momsen (se Hovedbygningen); ved hans Død i 1887 overtoges den af Enken Johanne Momsen, som i 1894 overdrog den med 20 Td. Hrtk. for 170,000 Kr. til Sønnen Peter Momsen, der i 1914 anlagde Sønderskov Plantage; han mageskiftede i 1925 Ejendommen for Gaarden Urup til Godsejer Bundsgaard; kort Tid efter kom den til Godsejer Fr. Legarth, som i 1926 mageskiftede den for 500,000 Kr. til A. Krause for Bjørnholm ved Trustrup — denne vurderet til 470,000 Kr. — og han solgte den i 1927 for 500,000 Kr. til Prpt. Andersen, Odense; senere, i Febr. 1929, købtes Gaarden derefter af den nuværende Ejer. I 1930 har denne frasolgt Sønderskov Plantage (ca. 51 ha) til Fru Inger Momsen til Skovlyst samt ca. 10 ha mindre god Eng til nogle Husmænd; disse Arealer laa alle Syd for Landevejen Kolding—Ribe.

SØNDERSKOV MØLLE, Folding Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Jens Ebbesen, Postf. og nærmeste St. Brørup, Afst. 5½ km, til Vejen 8 og til Kolding 31 km, Tlf. Brørup 11 og Jelshøj 12.

Matr.-Nr. 2 m. fl. af Sønderskov, samlet Areal 46,5 ha, deraf 32,5 Ager, 3,3 Eng, 2,2 Plantning, 4 Mose, 1,2 Have og Gaardsplads og 3,3 ha Mølledam, Hrtk. 4 Td. 6 Skp. o Fdk. $2\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdkv. 85,800 Kr. (85,800), Jordv. 31,800 Kr. (30,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 91,000 Kr.; Lys og Kraft fra eget Elektricitetsv. (Dieselmotor).

Sønderskov Mølle ligger Syd for Brørup St. ved Landevejen Kolding—Ribe; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger 7 km fra denne, bestaar af god Sandmuld, deraf en Trediedel paa Ler- og Resten paa Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Arealet er merglet i 1926. Engen er af god Bonitet, drænet og kultiveret, Plantningens Bevoksning Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 30 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 195 kg aarlig, Mælken leveres til Maltbæk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 30 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sønderskov Mølle har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, som grænser til Landevejen, har Frontspids mod Syd til denne, høj Kælder og Skifertag; den indeholder en god Lejlighed med indlagt Centralvarme. Af Avlsbygningerne ligger Laden mod Nord over for Hovedbygningen; den har Tag af Pandeplader og er sammenbygget i Vinkel med den vestlige Sidelænge, som rummer Ko- og Hestestald; fra den sydlige Ende af Længen, der har muret Trimpel og Tag af Eternit, udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Vest, denne er ligeledes tækket med Eternit. Desuden Nord for Gaarden 2 Svinestalde, den ene opført af Træ, samt et Redskabs- og Maskinhus, alle med Tag af Pandeplader ligesom en Vognport — en Halvtagsbygning af Træ — Vest for Gaarden; endvidere Vest for Hovedbygningen et Hønsehus med Tag af Asbest. Gaarden er delvis lukket mod Øst af Vandmøllen og en Bygning, som rummer Kontor m. m., 2 Længer sammenbygget under en stump Vinkel, tækket med Tagpap og med en Gennemkørselsport mellem de 2 Længer. Møllebygningen, der er opført i 3 Etager, har Overfaldshjul samt som Reservekraft en Dieselmotor, der tillige fremstiller Elektricitet til Gaardens Brug; foruden at Møllen betjener en Del Kunder, fremstiller den Rugmel, Byggryn og Hønsefoder i Forbindelse med en Korn- og Foderstofhandel. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, eget Vandværk, og der hører 2 Huse til Ejendommen. Gaarden og Møllen ligger meget smukt mellem Landevejen og Mølle-dammen.

Sønderskov Mølle er en gl. Slægtsejendom, der har været i den nuværende Slægts Besiddelse siden i Slutningen af det 18de Aarh. Den ejedes i forrige Aarh. af P. Jørgensen Møller, som i 1880 overdrog den til en Nevø Ebbe Ebbesen; efter hans Død i 1910 overtoges den af Enken, Fru Karen Ebbesen, efter hvem den i 1915 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

BAUNGAARD, Vejen By, Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer J. Kr. Madsen, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 1 km og 26 km til Kolding, Tlf. Vejen 21.

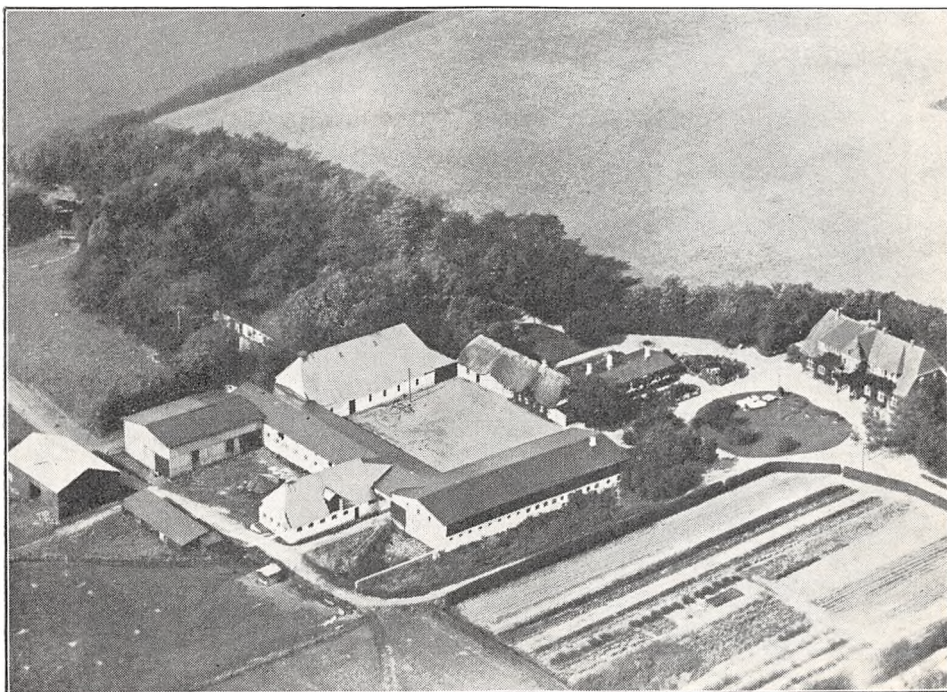
Matr.-Nr. 10a m. fl. af Vejen, samlet Areal 76,5 ha, deraf 74,5 Ager og 2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 1 Skp. 2 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdkv. 118,800 Kr. (130,000), Jordv. 76,500 Kr. (82,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 136,500 Kr.; Lys og Kraft fra Vejen Elektricitetsv.

Baungard ligger lige Vest for Vejen Stationsby (mellem Banelinien og Landevejen); Jorderne, der er samlet ved Gaarden med denne midt i Marken, bestaar af mild god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er for største Delen jævnt med svag Hældning mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i de senere Aar fra eget Mergelleje.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Fabriksbrug; Forbruget af Kunstgødning er meget vekslende efter Afgrødernes Art.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Jersey-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 183 kg aarlig, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri, der forhandler den til Hus-holdningsbrug.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 4 Følhopper, og der drives noget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Baungaard.

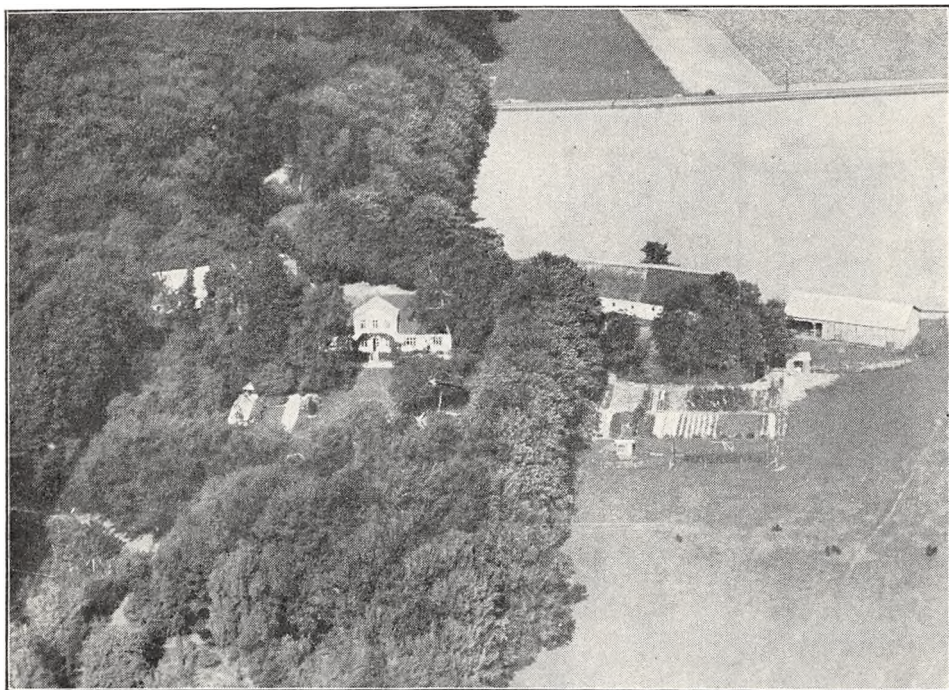
Baungaard har grundmurede velholdte Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger Nordøst for Gaarden, omgivet af Haven, er opført i 1911; den har Frontspids med Frem-spring og Altan over Indgangsdøren mod Syd, en aaben Veranda mod Nord samt Kvistpartier mod Syd og Nord med Værelser i Tag-Etagen; den indeholder en stor køn Bolig med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de hvidpudsede Avlslænger, som danner en 4-længet Gaard, er der Fodermesterbolig i den fritliggende straatækte Længe mod Nord (det tidligere Stuehus), og fra den østlige Ende af denne udgaar en lav Sidelænge mod Nord, opført i 1906 og tækket med Tagpap, den rummer Elevværelser; den østlige Sidelænge, der har Trætrimpel, indeholder Svine- og Hestestald, den er tækket med Tagpap ligesom Længen mod Syd, Kostalden, der har muret Trimpel og er udvidet i en Sidelænge mod Syd, tækket med Pukkelplader. I Kostalden er der i den vestlige Ende indrettet 2 Siloer efter det schweisiske Gærkammersystem, og fra denne Ende af Længen udgaar der yderligere en Sidelænge mod Syd, en Lade med Sider af Pandeplader og Tag af Tagpap; desuden Vest for Gaarden et Hønsehus, tækket med Tagpap, og Syd for Gaarden en Hjelms, tækket med Pandeplader, samt en Vognport, en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er indlagt Vand fra Vejen Vandværk.

Baungaard (Bavnegaard) har ligesom en stor Del af Gaardene i Vejen og Malt Sogne været Fæste under Hovedgaarden Estrup, hvorfra den i 1800 købtes til Selveje af Andr. Petersen Blok; efter ham overtoges den i 1826 af Sønnen Peter Blok, der i 1846 solgte den til Niels Christensen Krøll; han sammenlagde den med sin egen Gaard Matr.-Nr. 22 af Vejen og solgte

derefter i 1861 Ejendommen til P. Chr. Schmidt; i 1882 solgte han Gaarden til Hans Olsen, efter hvis Død den overtoges af Enken; hun solgte den i 1906 med ca. 75 ha, godt 6% Td. Hrtk. for 75,000 Kr. til Landbrugskandidat J. Kr. Madsen, den nuværende Ejer, der sammen med sin Hustru Rebekka, f. la Cour, oprettede en Landhusholdningsskole paa Gaarden. For at faa Jorden bedre samlet ved Gaarden har Ejeren i Aarenes Løb dels solgt, dels købt Jord; i 1915 solgtes saaledes ca. 27,5 ha, der laa Syd for Jernbanen, men samtidig tilkøbtes et ligende Areal fra Nabogaarden Vandamgaard.

Landhusholdningsskolen, der efter Planen kunde modtage indtil 16 Elever til et Kursus, nedlagdes i 1926, men fra Maj 1936 paabegyndte en Svigersøn, Konsulent Johs. Hansen, Skolen igen i en nyopført Skolebygning nær ved Gaarden, ligeledes beregnet paa at modtage 16 Elever til et Kursus.

Dorotheasminde.

DOROTHEASMINDE, Vejen Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. P. Thorsen, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 4½ km og 27½ km til Kolding, Tlf. Vejen 19.

Matr.-Nr. 7a af Vejen, samlet Areal 82,5 ha, deraf 69 Ager, 3,3 Eng, 2,2 Skov, 5,5 Mose og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 3 Skp. 2 Fdk. 2¾ Alb.; Ejdskv. 101,200 Kr. (110,000), Jordv. 61,700 Kr. (68,000); Bygn. er fors. i »Vermund« for 63,000 Kr.; Lys og Kraft fra Vejen Elektricitetsv.

Dorotheasminde ligger Vest for Vejen St. lidt Syd for Landevejen Kolding—Esbjerg, hvorfra en gl. Allé fører til Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden — i ét Stykke — bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1920'erne. Engen er humusblandet Jord, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; et Areal henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 75 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Mælkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer,

er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste af jydsk Race, deraf for Øjeblikket 5 kaarede, stambogsførte og præmierede Hopper, samt 10 Hingst- og en Del Hoppeplage, dels af eget Tillæg, dels indkøbte; der er opdrættet flere gode Hingste paa Gaarden. Der er tidligere leveret ca. 160 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 108 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 2—300 Høns.

Dorotheasminde har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have, har aaben Veranda til denne, gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder en stor herskabelig Bolig med indlagt Centralvarme og Bad. Af Avlsbygningerne (Gaarden er aaben mod Nord) er de 2 Sidelænger, som udgaar fra Hovedbygningen (under en stump Vinkel), forbundet med denne ved en kort Mur; af Længerne er der Værelser til Folkene og Svinestald i den vestlige Sidelænge, fra hvis nordlige Ende Hestestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, de har begge Tag af Pandeplader; den østlige Sidelænge rummer Kostald, fra hvis nordlige Ende Laden udgaar som en Sidelænge mod Øst, de er begge tækket med Straa, en mindre Del af Kostalden dog med Pandeplader, og denne er udvidet i en Sidelænge mod Øst, tækket med Cementsten. Desuden Øst for Laden en Hjeml med Tag af Pandeplader og Nord for Svinestalden en Garage af Træ samt et Hønsehus, begge tækket med Tagpap. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen; Gaarden ligger i kønne Omgivelser op til Estrup Skov, omgivet af sin gl. Have, og da den ligger ret højt, er der Udsigt over en Del af Omegnen.

Dorotheasminde er dannet af Laur. Fr. Lautrup til Estrup, der i 1830 sammenlagde en Gaard i Vejen med en Skovfogedgaard, og han døde her i 1838 efter at have solgt Estrup i 1830. I 1878 købtes Dorotheasminde med 89 ha, ca. 6 Td. Hrtk., en Mose samt et Teglværk for 80,000 Kr. af Læge Boe Bojesen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1909 for 70,500 Kr.; denne har senere til Naboer frasolgt ca. 9,5 ha Eng og Mose.

GRØNVANG, Vejen By, Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Direktør O. Vang Lauridsen, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 1 km og 26 km til Kolding, Tlf. Vejen 39 (Bestyreren).

Matr.-Nr. 16 m. fl. af Vejen, 9d m. fl. af Gammelby og 1k m. fl. af Gamst Distrikt, samlet Areal 101,5 ha, deraf 71 Ager, 22,5 Eng og Mose, 5,5 Skov og 2,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 7 Skp. 0 Fdk. 2 $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 152,000 Kr. (174,000), Jordv. 87,900 Kr. (112,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 129,900 Kr., Løstøret i »Haand i Haand« for 74,000 Kr.; Lys og Kraft fra Margarinefabriken »Alfa«.

Grønvang ligger i Vejen Stationsby ved Vejen til Askov; af Jorderne er største Delen samlet ved Gaarden, dog ligger godt 13 ha 2 km, Engen 3 km og Mosen 5 km fra denne; Jorden er god Sandmuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet, og en Del er i de senere Aar tillige kalket. Engen er sort humusblandet Jord; 8 ha Mose er nu kultiveret og drænet. Skovens Bevoksning er blandet.

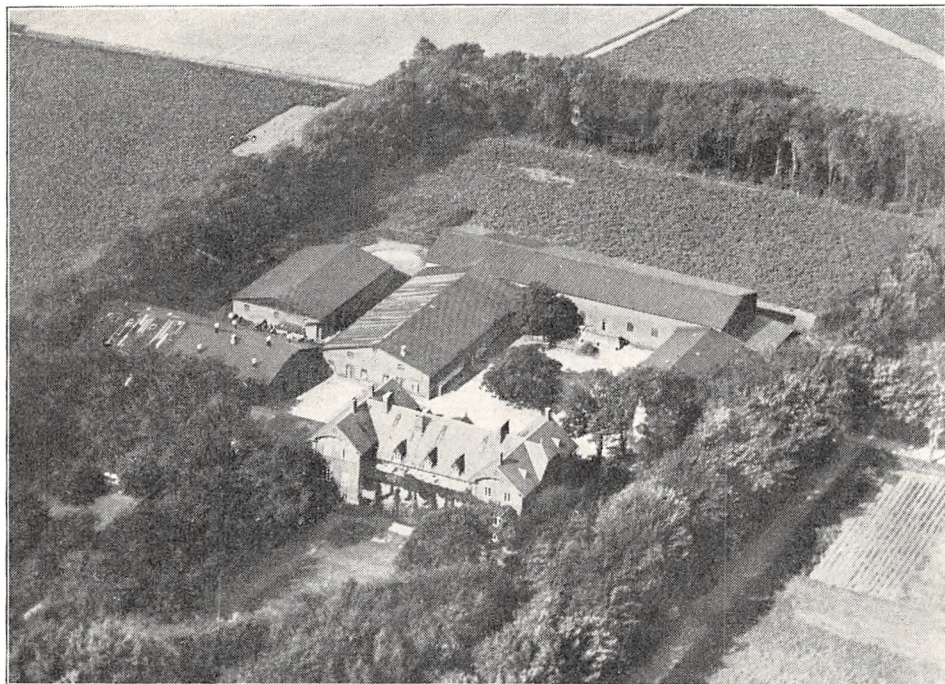
Gaarden drives af Ejeren ved Bestyrer Chr. Voldbjerg; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 110 Sække Superf., 40 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 46 Malkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 173 kg aarlig, Mælken sælges fra eget Udsalg og egen Vogn i Vejen By.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Rideheste (intet Tillæg). Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere leveret 6—700 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 120 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Grønvang, der er udflyttet fra Vejen By i 1840, har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, har stor Veranda til denne; den er op-

ført i 1894, bygget i Villastil med høj Kælder og Skifertag og bestaar af en Hovedfløj, som ved hver Ende har en kort gennemgaaende Tværfløj; den indeholder en stor herskabelig Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. De 3 sammenbyggede Avls-længer, der har muret Trimpel og er tækket med Tagpap, er ombygget i 1894; af Længerne rummer den vestlige Sidelænge Værelser til Medhjælpere, Heste- og Kostald, den østlige Redskabs- og Maskinrum samt Mølleri og Længen mod Nord Lade, til hvis østlige Gavl der er opført en Halvtagsbygning til Maskiner; desuden ved den vestlige Gavl af Hovedbygningen en lav Tilbygning, opført af Træ, den rummer Hønse- og Brændehus, og Vest for Gaarden en Svinestald med muret Trimpel samt et Møddinghus, i hvis sydlige Gavl der er indrettet en mindre Stald; de sidstnævnte Bygninger er ligeledes tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde. Gaarden har indlagt Vand fra Byens Vandværk, og der hører 2 Huse med Bolig til 4 Familier til Ejendommen. I den store Have er ca. én ha Frugthave.

Grønvang.

Grønvang er en gl. Slægtsgaard, der i forrige Aarh. ejedes af Peder Lauridsen; efter ham overtoges den i 1877 af Sønnen Peder Johs. Lauridsen, den senere kendte landbrugskyndige Nationalbankdirektør, Fabrikant, Forretningsmand og Politiker, som ved sin store Foretagsomhed og ved de af ham oprettede talrige Virksomheder i Vejen i høj Grad har bidraget til at skabe den store Stationsby. Paa Grønvang overnattede Frederik d. Ottende i 1908 paa sin Rejse i Jylland. Efter Lauridsens Død i 1920 overtoges Ejendommen af Enken, Fru M. Lauridsen, og ved hendes Død i 1927 af Arvingerne, indtil Sønnen, den nuværende Ejer, overtog Gaarden i 1933.

LILLE SKOVGAARD, Vejen By, Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. K. Knudsen Borg, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 4 km og 27½ km til Kolding, Tlf. Vejen 2.

Matr.-Nr. 8a m. fl. af Vejen, samlet Areal 70,3 ha, deraf 61 Ager, 5,5 Skov, 2,5 Tørvemose og 1,3 Have og Gaardsplads, Hrtk. 5 Td. 4 Skp. 1 Fdk. 1 Alb.; Ejdskv. 105,800 Kr. (118,000), Jordv. 64,200 Kr. (73,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 79,900 Kr., Løsoret dels i Malt Hrd.s, dels i Anst Hrd.s Brandf. for ialt 67,000 Kr.; Lys og Kraft fra Vejen Elektricitetsv.

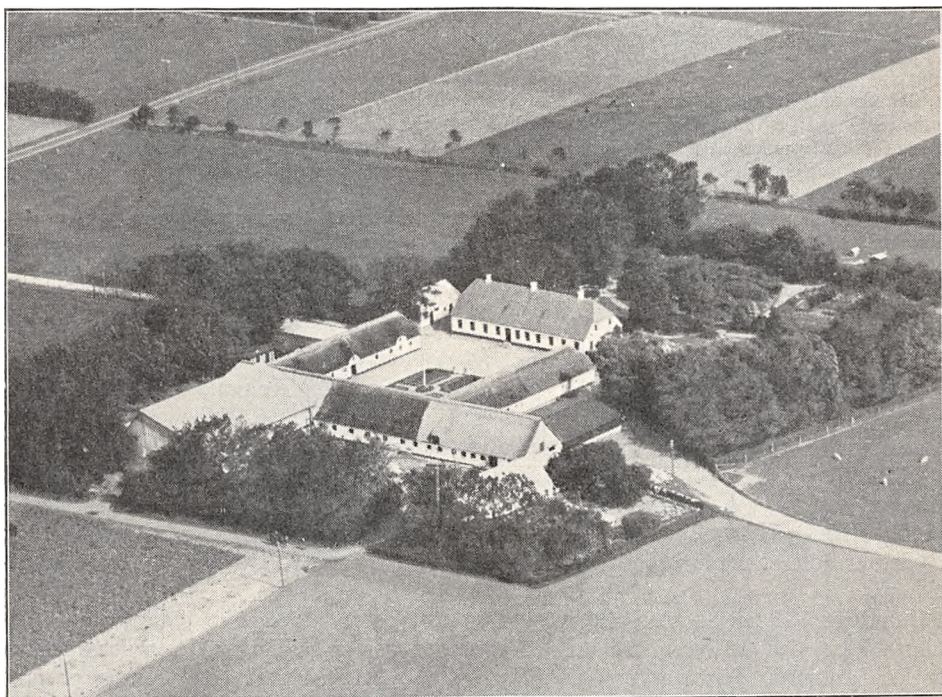
Lille Skovgaard ligger Syd for Landevejen Kolding—Esbjerg, hvorfra en Allé

fører til Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden med denne midt i Marken, er noget uensartede, dels Ler-, dels Sandmuld, Underlaget veksler fra Ler til sandblandet Ler og Sand (en Del er gl. Skovjord). Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft særdeles god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1928. Skovens Bevoksning er dels Bøg, dels Gran.

Af Jorden dyrkes 31 ha i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Roer, 6. Byg, 7. Kløver og Græs. Det øvrige Areal dyrkes i fri Drift med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 60 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 48 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer,

Lille Skovgaard.

er af rød dansk Malke race, det er en tuberkelfri Stambesætning, som har været kontrolleret siden 1895 og siden 1915 har staaet under Tilsyn af Foreningen af jyske Landboforeninger, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre, og der sælges mange Avlsdyr, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar (af hele Besætningen) 4306 kg med 4,30 pCt. Fedt og 207 kg Smør; 7 Døtre efter Tyren »Nørremose jun.«, Stambogs-Nr. 2372, havde i Gennemsnit 5324 kg Mælk med 4,19 pCt. Fedt og 250 kg Smør, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7—8 Arbejdsheste, dels af jydsk, dels af Oldenborg-Race, deraf for Øjeblikket 5 Hopper, og der drives noget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere leveret godt 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 108 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns (hvide Wyandottes); der sælges Rugeæg og daggamle Kyllinger.

Lille Skovgaard har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger, opført i 1863; tidligere laa Gaarden lidt længere mod Vest. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den gl. kønne Have, er tækket med Skifer; den indeholder en stor god Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Straa, er

der Heste- og Ungkvægstald i den sydlige Sidelænge, Svinestald i den nordlige og Kostald i Længen mod Vest, der er forlænget mod Syd ud over den sydlige Sidelænge; fra den nordlige Ende af Kostalden udgaar Laden, der har Sider og Tag af Pandeplader, som en Sidelænge mod Vest, og til den sydlige Ende er Møddinghuset tilbygget som en Sidelænge mod Øst; dette, der har støbt Sokkel, er tækket med Tagpap; desuden er der fra den østlige Ende af Svinestalden opført en Sidebygning mod Nord, tækket med Pandeplader; denne, som rummer Garage og Vognport samt Redskabs- og Maskinrum, er opført af Træ og bygget som Halvtag ligesom et Hønsehus, tækket med Tagpap, Nord for Svinestalden. Endvidere Nord for Hovedbygningen en Længe, opført af Kamp og med Tag af Asbest (rummer Brændsel m. m.) og Sydvest for Gaarden et Fodermesterhus med Tag af Pandeplader. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet; Gaarden ligger kønt, skærmet mod Vinden ved Læplantning.

Lille Skovgaard ejedes i forrige Aarh., fra 1859, af Hans Peter Petersen, fra hvem den i 1886 paa 4. Auktion købtes af S. P. Knudsen, der fik Hammerslag for 50,000 Kr. foruden Omkostninger; Gaarden, som til Auktionsefterretning var vurderet til 74,800 Kr., havde 82 ha, 6 Td. Hrtk., gode Bygninger, var i god Drift og havde en meget god Besætning, den regnedes derfor for en af Egnens bedste Gaarde; efter ham overtoges den i 1922 af Sønnen, den nuværende Ejer.

Til Gaarden hørte tidligere en Ejendom, »Moselund«, i Vejen Mose, hvor der var opført en mindre Gaard; en Del af dette Areal samt ca. 35 ha Ager var i en Del Aar forpagtet ud til Statens Forsøgsvirksomhed for Plantekultur i Askov; i 1918 ophørte Forpagtningen, hvorefter den nævnte Ejendom med ca. 12 ha solgtes; endvidere har Statsbanerne (Banen gaar gennem Marken) taget en Del Jord til Udvidelse.

Paa Lille Skovgaard dannedes i 1895 vort Lands første Kontrolforening, »Vejen og Omegns K.«, for hvilken Gaardens daværende Ejer S. P. Knudsen blev Formand; siden har Gaardens Besætning, som nævnt foran, været med i Foreningen, og Besætningsens høje Ydelse tyder paa, at Foreningens Formaal og Virksomhed har vist sig at kunne bære gode Frugter.

LUNDBAARD FORSØGSSTATION, Vejen Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Staten, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. $3\frac{1}{2}$ km og 22 km til Kolding, Tlf. Vejen 133 (Bestyreren).

Matr.-Nr. 25a af Vejen Østermark (Lundgaard) og 24a af samme (Brogaard), samlet Areal 60,7 ha, deraf 47,5 Ager, 6,2 Eng, 4,8 Skov og 2,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 7 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 62,300 Kr., Jordv. 28,900 Kr.; Bygn. er fors. i Stats-Brandforsikringsfonden; Lys og Kraft fra Vejen Elektricitetsv.

Lundgaard Forsøgsstation ligger Sydøst for Vejen St. og for Landevejen Kolding—Ribe med Indkørsel fra denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af let Sandjord. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), hele Arealet er merglet i 1923—25. Engen er temmelig sur, Skovens Bevoksning Gran og Egepur.

Gaarden drives ved Bestyrer Chr. Petersen; de Forsøg, der foretages paa Gaarden, omfatter væsentlig Forsøg med Staldgødning og Ajle, forskellige Kunstgødnings samt med Kalk (denne givet i forskellige Mængder); en Del af disse Forsøg er anlagt efter samme Plan som for Askov Lermark; desuden arbejdes der med Sorts- og Stammeforsøg. Forbruget af Kunstgødning er meget vekslende.

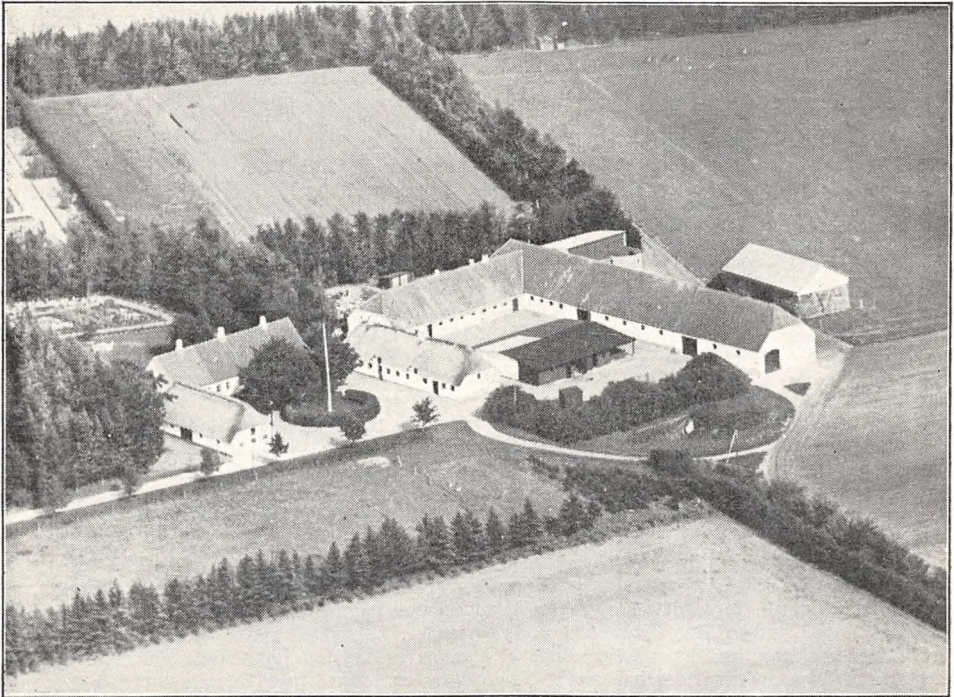
Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 17 Stkr. Ungkreaturer, er af Jersey-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 2500 kg aarlig med 6,00 pCt. Fedt, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret 180—190 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 46 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns (hvide Italiener).

Lundgaard har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; Syd for denne ligger som 2 fritliggende straatækte Sidelænger en Elevbygning mod Øst med Bolig for Elever, medens den vestlige rummer Vognport m. m. samt Hønsehus. Af Avlsbygningerne, som ligger Øst for forannævnte, er der Heste- og Svinestald i den nordlige Sidelænge, der er sammenbygget i Vin-

kel med en Længe mod Øst, som rummer Kostald og Lade, de er begge tækket med Tegl; desuden Øst for disse en rund Silo, støbt af Beton, en Hjelms, der har Tag af Pandeplader ligesom et Redskabs- og Maskinhus (en Halvtagsbygning) Nord for Siloen, og inde paa Gaardspladsen et Møddinghus, der er tækket med Tagpap ligesom en Kartoffelkælder Syd for Gaarden. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden ligger lunt og kønt, omgivet af sin store Have og af rigelig Læplantning. Paa »Brogaard«, der ligger lidt Syd for Banelinien og Vest for Landevejen Kolding—Ribe i Vinklen mellem disse, er der Bolig for en Familie.

Lundgaard ejedes tidligere af afdøde Nationalbankdirektør Johs. Lauridsen (se Gaarden »Grønvang« i Vejen S.), medens Brogaard ejedes af afdøde Statskonsulent Fr. Hansen; i 1916 forpagtedes de begge for et Tidsrum af 20 Aar af Staten (der samtidig sikrede sig Forkøbsret til de 2 Gaarde) med det Formaal, at Jorderne skulde anvendes til Forsøg; disse kom dog først

Lundgaard.

rigtig i Gang fra 1921, idet de første 5 Aar — samtidig med Gaardenes Drift — benyttedes til at faa Jorden rensat for Ukrudt og bragt i god Kultur.

I de første 7 Aar i Tidsrummet 1916—23 ledes Gaardens Drift af nuværende Forstander for Tystofte Forsøgsstation, Landbrugskandidat Josef Hansen, og fra 1923 af den nuværende Bestyrer, Landbrugskandidat Chr. Petersen, under Forstander Karsten Iversens Overledelse. Ved Forpagtingens Udløb den 1. April 1936 købte Staten nu fornylig de 2 Gaarde.

VANDAMGAARD, Vejen By, Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer H. M. Bøgedal, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. 3 km og 27 km til Kolding, Tlf. Vejen 205.

Matr.-Nr. 9a m. fl. af Vejen, samlet Areal 18,2 ha, deraf 15,7 Ager, 1,5 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 1 Td. 2 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 34,100 Kr., Jordv. 17,900 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 37,000 Kr.; Lys og Kraft fra Vejen Elektricitetsv.

Vandamgaard ligger Vest for Vejen St. lidt Syd for Landevejen Kolding—Esbjerg; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Mosen, som ligger særskilt,

bestaar af mild Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1922.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Sukkerroer, 5. Byg, 6. Havre, 7.—8. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 30 Sække Superf., 15 Kalig. og 10 Sække Kvalstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 14 Malkekøer, 1 Tyr og 10 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4555 kg med 4,05 pCt. Fedt og 206 kg Smør, Mælken leveres til Vejen Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 2 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret 95 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 40 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 600 Høns.

Vandgaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Jens Andersen, efter hvem den senere overtoges af Sønnen Anders Jensen; fra ham kom den til Vejen Sparekasse, der i 1888 solgte den med godt 132 ha (deraf ca. 14 ha Tørvemose), 11 Td. Hrtk., Besætn., Invt. og Høst for 89,000 Kr. til Landstingsmand Lars Rasmussen; i 1903—04 frasolgte han Jord til 4 Statshusmandsbrug, ca. 2,8 ha til hvert; efter hans Død i 1907 overtoges Gaarden af Enken, som i 1911 solgte den med 121 ha, 10½ Td. Hrtk. for 114,000 Kr. til Kreaturhandler Chr. Straarup; han solgte samme Aar ca. 1,7 ha til hvert af de 4 forannævnte Huse som Tillægsgjord og i 1912 ca. 5,5 ha til et Husmandsbrug uden Statslaan, hvorefter han i 1915 solgte Gaarden til Ribe Amts Udstykningsforening for 145,000 Kr. Denne oprettede derefter 5 Brug med hver 5,5 ha, ét med 4,5 ha, alle med Statslaan, samt solgte en Del Parceller som Tillægsgjord, saaledes 5,5 plus 3,4 ha til den i 1912 oprettede Ejendom, hvorefter Foreningen samme Aar solgte Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel paa 46 ha til Ejendomshandlere; disse solgte i 1915 27,5 ha til Nabogaarden Baugaard (se denne) og solgte samtidig Gaarden med det tilbageværende Areal, 18,2 ha, til N. Schelde; han solgte den i 1917 til Vagn Pedersen, som i 1919 solgte den til Anton Dam, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1929.

Af Bygningerne solgtes Hestestalden og Laden (til Flytning), henholdsvis til Baugaard og Lundgaard; de øvrige Bygninger, der er af Grundmur, er nu tilpasset efter Bedriftens Størrelse.

Det hvidpudsede Stuehus, som ligger mod Vest til Haven, er tækket med Cementsten; det rummer en god Lejlighed med indlagt Centralvarme. Af Avlsbygningerne ligger Staldlængen som en Sidelænge mod Nord, den har Tag af Pandeplader mod Syd, Tagpap mod Nord, rummer Kostald i den sydlige Side, Svinestald i den nordlige, Hestestald i den østlige Ende og Lade oven over Staldene; fra den vestlige Ende af Længen er der fra Svinestalden tilbygget en Sidelænge mod Nord; denne, der har muret Trimpel og er tækket med Tagpap, rummer Gennemkørselsport og Hønseshus. Endvidere Vest for Stuehuset er Hønseshus, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

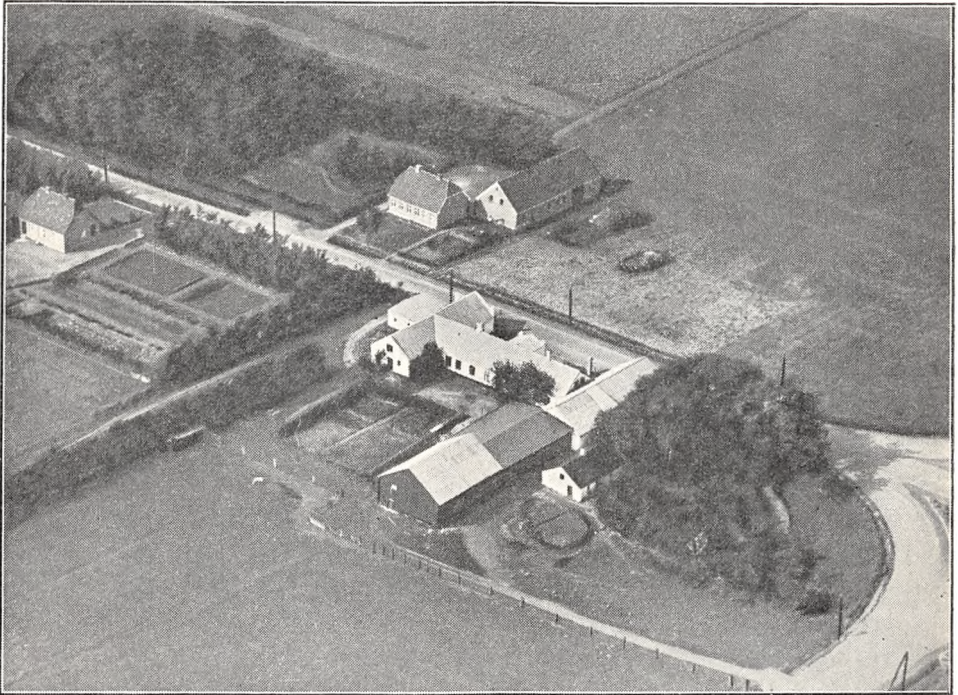
SKOVBORGHUS, Vejen Sogn og Komm., Malt Hrd., Ribe A., ligger 3 km Syd for Vejen St. ved Landevejen Kolding—Ribe, 25 km fra Kolding.

Skodborghus, der havde Matr.-Nr. 1a m. fl. af Skodborghus, havde endnu langt ind i indeværende Aarh. et Tilliggende af 70 ha med ca. 5½ Td. Hrtk., men er nu fuldstændig udstykket (se nedenfor).

Paa Grundlag af Skjaldesange, der forherliger Sejren, som Danmarks og Norges Konge, Magnus den Gode, i 1043 vandt over Venderne paa Lyrskovhedø ved Hedeby (Slesvig), mener Historikeren, Arkivar, Dr. O. A. Nielsen, at der allerede da maa have staaet en Borg ved »den klare Skodborg Aa« (Kongeaen), og at ingen andre Herregaarde er nævnt i Overleveringer saa tidlig som denne. I Historien nævnes Skodborghus dog først i 1368, da Slottet, som var én af Valdemar Atterdags faste Borge, belejredes af den dræbte Grev Gert's Sønner og den oprørske jyske Adel. Senere var det et kgl. Len med Sæde for (adelige) kgl. Lensmænd (se Hundsbæk, hvilket Len fra omkring 1517 lagdes sammen med Skodborghus); senere, under Frederik d. Første, var de 2 Len pantsat i nogle Aar. I 1573 blev Skodborghus lagt under Lensmanden paa Koldinghus, og i 1580 mageskiftede Frederik d. Anden det tillige med 18 Gaarde og Bol samt Kronens Herligheder (Rettigheder) i 28 jordegne Gaarde (Selvejrgaarde) til Enkefru Kirstine Ulfeld for Vranderupgaard i Seest Sogn; efter hendes Død i 1589 arvedes det af

Sønner Eggert Abildgaard og efter hans Død i 1622 af dennes Søn Manderup A., som ogsaa ejede Estrup; efter hans Død ca. 1657 arvedes det af Sønnen Eggert A., der i 1662 overdrog det med 12 Td. Hrtk. samt 11 Bøndergaarde m. m. til Fru Margr. Sehested Reedtz til Rydhave, og fra hende kom det til Sønnen Fr. M. Sehested. (Paa denne Tid ydedes der Hoveri til Skodborghus af over 300 Td. Hrtk. Bøndergods.)

I 1695 overdrog dennes 2 Svogre, Gregers Høg til Vang og Jørg. Grubbe Kaas til Rydbjerg, Skodborghus for 3000 Rd. til Svogeren Claus Sehested, der samme Aar solgte dette med Gods til Dtit. Brockdorff til Hvolgaard, der samme Aar skødede det med 14 Td. Hrtk. og 93 Td. Hrtk. Bøndergods til Chr. Claudi til Estrup (paa dette Tidspunkt laa Slottet Syd for Kongeaaen, Ladegaarden Nord for denne). Disse 2 Gaarde havde nu samme Ejer til 1771, da Fr. Lautrup solgte Skodborghus med 14 samt 20 Td. Tiendehrtk. for 3800 Rd. Cour. til Poul Østergaard, der solgte den for 5150 Rd. Cour. til Hans Gundorph (senere til Palstrup og Refs-

Skodborghus Kro.

næs); han solgte den i 1784 (med Tiender) for 5000 Rd. Cour. til Toldkontrollør Mich. Møller, som udparcellerede en Del af Jorden; efter hans Død i 1798 solgtes Hovedparcellen ved Auktion samme Aar med 4 Td. Hrtk. for 6300 Rd. Cour. til Løjtnant Hans Rhumah Monrath; fra 1803 ejedes den af P. Pedersen, efter hvis Død Enken Anne Elisab. P. i 1811 solgte den til H. Chr. Thomsen, der nogle Aar senere flyttede Bygningerne fra det gl. Voldsted nede ved Kongeaaen op til Kolding—Ribe Landevej, idet han overtog Postvæsenet samt oprettede en Kro; efter ham, der døde i 1836, overtoges Ejendommen af Sønnen Jesper Thomsen og efter hans Død i 1855 af hans dygtige Enke Ane Th., f. Hansen. Efter hendes Død i 1866 arvedes Ejendommen af Sønnen Fr. Carl Chr. Thomsen, som overtog den af Faderen oprettede Kro, medens Datteren Juliane Sofie Thomsen i 1868 bragte Gaarden til sin Mand Jørg. Clausen Petersen; efter hans Død i 1896 overtoges Ejendommen atter af hende, der endnu ejede den i 1912. Senere købtes Gaarden af Grosserer P. Lauridsen, som i 1923 solgte den til Niels Kollerup, der i 1924 solgte den til P. Jensen; efter at Gaardens Bygninger var nedbrændt i August 1929, solgte han de ca. 68,5 ha, deraf ca. 58 ha sandmuldet Agerjord og godt 10 ha god Eng ved Kongeaaen, til Statens Jordlovsudvalg, som udstykkede Arealet i 6 Ejendomme, en Hovedparcel med 12,9 ha og 5 Huse med ca. 11 ha hver, alle efter den nye Husmandslov.

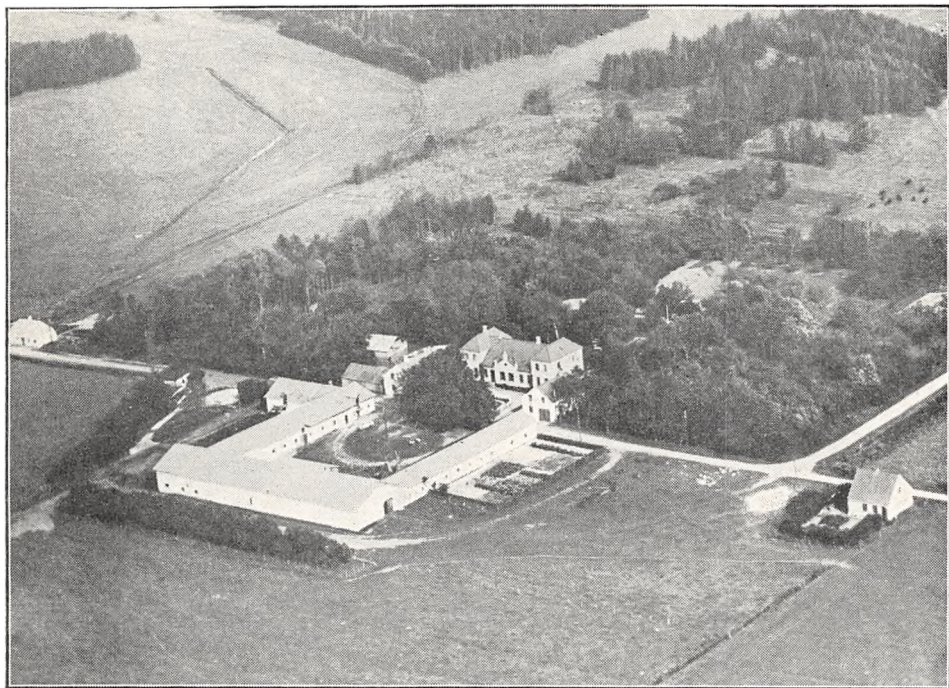
Ved en Vejoplægning, som Ribe og Haderslev Amtsraad lod foretage i 1861, forsvandt det gl. Voldsted næsten helt.

(Paa Billedet ses Skodborghus Kro og 2 af Statshusmandsbrugene.)

HUNDSBÆK, Læborg Sogn og Komm., Malt Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Prpt. H. M. Frydendahl, Postfb. og nærmeste St. Vejen, Afst. godt 8 km og 33 km til Kolding, Tlf. Gammelby 9.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Hundsbæk, 7c af Gammelby og 10f af Nyby, samlet Areal 122,5 ha, deraf 63 Ager, 18 Eng, 40 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 82,000 Kr. (104,000), Jordv. 42,000 Kr. (62,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 108,000 Kr.; Lys og Kraft fra Kolding Opl. Højspændingsv.

Hundsbæk ligger ved offentlig Vej mellem Gammelby og Nyby 2 km Vest for Læborg, den offentlige Vej fører gennem Gaarden; Jorderne, der er samlet ved denne

Hundsbæk.

undtagen 11 ha af Skoven, som ligger 3 km fra Ejendommen, bestaar af Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Engen er sort humusblandet Jord paa Mergel- og Sandunderlag. Af Skoven er 11 ha bevokset med Eg og Gran, Resten er Naaletræs-Plantage.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med en Del Lucerne-Avl; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superfosfat, 60 Kaligødning og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 48 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og renses nu for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3700 kg aarlig, Mælken leveres til Brørup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 97 Svin aarlig. Der holdes 10 Faar. Fjerkræholdet er ca. 600 Høns (hvide Italienerne og hvide Wyandottes); der findes Rugeanlæg til 10,000 Æg, og der drives stort Salg af daggamle Kyllinger.

Hundsbæk Hovedbygning, der ligger mod Øst til den gl. Have, er bygget i 1877, opført af hvidpudset Grundmur og tækket med Skifer; den bestaar af en Hovedfløj i ét Stokværk med en gennemgaaende Tværføj ved hver Ende, opført i 2 Stokværk; den indeholder en stor Beboelse med indlagt Centralvarme. Til Hovedbygningen slutter sig 2 fritliggende mindre Sidefløje mod Vest mod Avlsgaarden, ligeledes af hvidpudset Grundmur; af disse er der Værelser samt Garage i den sydlige og Vadskehus i den nordlige (den tidligere Mejeribygning), fra hvis vestlige Ende der mod Nord udgaar en Sidelænge, en Vognport med Tag af Cementsten.

De 3 sammenbyggede Avlslænger (bygget i 1886 efter en Brand) er opført af hvidpudset Grundmur med muret Trimpel og Tag af Pandeplader; af Længerne er der Hestestald m. m. i den sydlige og Kostald i den nordlige, fra hvis østlige Ende der i 1923 er tilbygget en Sidelænge mod Nord, en Svinestald i 2 Etager; Længen mod Vest, Laden, er udvidet ind mod Gaarden med en Halvtagsbygning af Træ. Desuden Nord for Gaarden en Bygning — et Brænde- hus — opført af Træ og tækket med Pandeplader, samt en Vognport, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap; endvidere i Haven Øst for Gaarden 4 grundmurede Hønsehuse med Tag af Pandeplader, af disse er de 3 mod Syd tillige indrettet som Drivhuse. Der er Jernbjælker og støbt Loft mellem de 2 Etager i Svinehuset, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen. Gaarden ligger kønt.

Hundsbæk er en gl. Hovedgaard, der allerede nævnes i Slutningen af det 14de Aarh.; den ejedes da af Mattis Christensen (mulig af den senere adelige Slægt Dyre); han solgte den i 1392 til den rige Henneke Limbæk til Tørring, efter hvis Død i 1404 den overtoges af Sønnen Claus L.; han solgte den i 1407 til Dronning Margrete, og den var nu de følgende Slægtled et kgl. Len med Sæde for adelige Lensmænd. Senere blev den lagt under Skodborghus, med hvilket den bortforleenedes i 1517; saavel Kong Hans som Christian d. Anden og Frederik d. Første har opholdt sig paa Hundsbæk. Senere, da Frederik d. Anden i Aarene 1578—80 samlede Kronens Gods i disse Egne nærmere omkring Kolding, mageskiftede han i 1578 Gaarden tillige med 32 Fæstegaarde og Bol samt en Mølle mod Damsgaard i Starup Sogn til Enke efter Peder Galskyt til Sønderskov, Fru Bege Clausdatter Emmiksen; senere, i 1607, udløste hun sin (uheldige) Svigersøn Chr. Rosenkrantz til Høgsbro af Gaarden. Efter hendes Død i 1613 solgte Arvingerne den i 1614 til den senere Rigsrd. Erik Juel (Fader til Søhelten, Admiral Niels Juel og Statsmanden Jens Juel); efter hans Død i 1657 blev Gaarden, der i 1638 havde 40 Td. Hrtk., men som havde lidt meget under de fjendtlige Besættelser, udlagt til Kreditorerne (den var i 1657 blevet plyndret og afbrændt af de svenske Tropper). En Del af Gaarden (25 Td. Hrtk.) ejedes senere af Raadmd. i Viborg Bertel Jensen Dons til Viskumgaard, der havde faaet den som Udlæg for Gæld; flere andre havde ligeledes i disse Aar Part i Gaarden, deriblandt Admiral Niels Juel. I Slutningen af Aarhundredet samlede én af Kreditorerne, Amtmd. Jørg. Skeel Due til Sønderskov, atter Gaarden og opførte Bygninger til denne; af Kronen købte han saa i 1695 12 Td. Hrtk. af Gaardens øde Bønderfæstegods for en Pris af 10 Rd. pr. Td. (Vittarp Skov var omhugget under Krigen 1657—60, og da Gaardens Jorder, der havde ligget øde hen siden Krigen, var sprunget i Lyng, eftergav Kongen i 1687 Skatterestancerne, ligesom Gaardens Hovedgaardstakst ved Matriklen af 1688 nedsattes til 20¼ Td. Hrtk., og først i 1697 begyndte Due at svare Personskat igen.) Efter hans Død i 1701 solgte de umyndige Arvinger i 1707 (med Kongens Tilladelse) Hundsbæk med 20¼ Td. Hrtk. samt 32¾ Td. Hrtk. Bønderfæstegods (for en stor Del øde) for 2651 Rd. Cour. til Forp. Palle Christensen, som vistnok i 1714 skødede den til Peder Christensen Thonboe (tidligere Skerrildgaard); han solgte den i 1747 til Hans Adolph Poulsen, efter hvis Død i 1752 den med 20¼ og 39 Td. Hrtk. solgtes ved Auktion for 2759 Rd. Cour. til Peder Poder til Skovgaard i Tørrild Hrd.; han solgte den i 1764 ved Auktion med 20¼ og 29 Td. Hrtk. for 3990 Rd. Cour. til Lars Salomonsen, der overdrog den til sine 2 Sønner Jens og Salomon Lassen (med kgl. Bevilling frasolgte de i 1769 6 Td. Hrtk. for 1000 Rd. Cour. til Beboerne i Gammelby); i 1790'erne overtoges Gaarden af sidstnævnte 2 Sønner, Lars og Hans Kristian Salomonsen, af hvilke hin drev den nordlige Del og sidstnævnte den sydlige Del af Gaarden; i 1825 overtoges den nordlige Del af en Søn Salomon Lassen, efter hvis Død i 1836 Enken i 1838 solgte denne til Værtshusholder Lorentzen fra Fredericia, og i 1842 solgtes den sydlige Del til Forp. Henriksen fra Fyn; i 1853 købtes de 2 Halvdele af Gaarden af H. H. C. Lautrup til Estrup og Kroejer Niels Villumsen, der i sit første Ægteskab havde været gift med en Datter af forannævnte H. Kr. Salomonsen; de samlede atter Gaarden (som de delvis ombyggede, ligesom de sløjfede Voldgravene) og lod den drive ved Forvalter, til de i 1863 solgte den med 400 ha, deraf 110 Hede, Mose og Krat, godt 14 Td. Hrtk., Besætn. (med Undtagelse af 29 Stude), Invt. samt det meste af Indboet for 56,000 Kr. til N. F. E. Hansen, Kbhvn.; han solgte den i 1875, efter at have kostet en Del paa Gaarden, med samme Tilliggende, Besætn., Invt. og Høst for 78,000 Kr. til Kommissionær Math. Johansen fra Kolding, fra hvem den i 1878 for 170,000 Kr. kom til Joh. Hansen, tidligere Ørnegaarden i Gentoft; ved Tvangsauktion i 1879 overtoges den derefter for 100,000 Kr. af P. Brødsgaard Hansen i Vranderup, som i 1885 mageskiftede den med Besætn. og Invt. (Vurderingssum 120,000 Kr.) med en Villa i Odense til Detaillist A. Andersen; han solgte den i 1887 med 12 Td. Hrtk., Besætn., Invt. og Avl (nye Avlsbygninger) for 104,000 Kr. til Harald

Schultz, fra hvem den Aaret efter for samme Sum atter overtoges af Andersen. I 1889 kom den til Kn. Andersen og i 1896 fra ham til Svarre, fra hvem den i 1897 med 11 Td. Hrtk. overtoges ved Tvangsauktion for 41,000 Kr. af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, og af denne købte den nuværende Ejer den samme Aar for 60,000 Kr.

I indeværende Aarh. er der fra Gaarden solgt ad flere Gange ialt ca. 45 ha, dels til omboende, dels til 2 selvstændige Brug, ét paa 11 og ét paa 2,8 ha, hvorved Gaarden har faaet sit nuværende Areal.

GØRDING HERRED

GAMMELBRO, Lourup By, Gørding Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer B. Bennedsen, Postfb. og nærmeste St. Gørding, Afst. 4 km, til Bramminge ca. 9 km og til Ribe godt 22 km, Tlf. Lourup 3.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Lourup, samlet Areal 53 ha, deraf 48,7 Ager, 3,3 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 2 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdskv. 61,500 Kr., Jordv. 42,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Gammelbro ligger i Sønder Lourup, Øst for Gørding St. med Indkørsel fra Vejen Gørding—Holsted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld, overvejende paa mildt Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Engen er dyndblandet Jord.

Jorden dyrkes dels i en 9 Marks, dels i en 4 Marks Drift, Sædskeerterne er følgende: I 1. Havre, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Runkelroer, 6. Byg, 7. Blandsæd, 8.—9. Kløver og Græs. II 1. Rug, 2. $\frac{1}{2}$ Kartoffler og $\frac{1}{2}$ Sukkerroer, 3. Havre, 4. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3864 kg med 3,59 pCt. Fedt og 154 kg Smør, Mælken leveres til Gørding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gammelbro har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har Tag af Cementsten; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger muret Trimpel og Tag af Eternit; af disse er den vestlige Sidelænge, Kostalden, opført i 1927 og den østlige, som rummer Værelser til Folkene, Vognport, Hestestald og Lade, i 1935; Længen mod Nord, der har Gennemkørselsport fra Sognevejen, indeholder Lade og Svinestald, desuden Nord for Gaarden en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap, den rummer Redskaber og Maskiner. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Heste- og Kostald, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gammelbro ejedes i forrige Aarh. af Hans Bennedsen, efter hvem den i 1916 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

GØRDINGLUND, Gørding By, Sogn, Komm., og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Peter Chr. Hansen, Postfb. og nærmeste St. Gørding, Afst. knap 2 km, til Bramminge 6 og til Ribe 20 km, Tlf. Gørding 32.

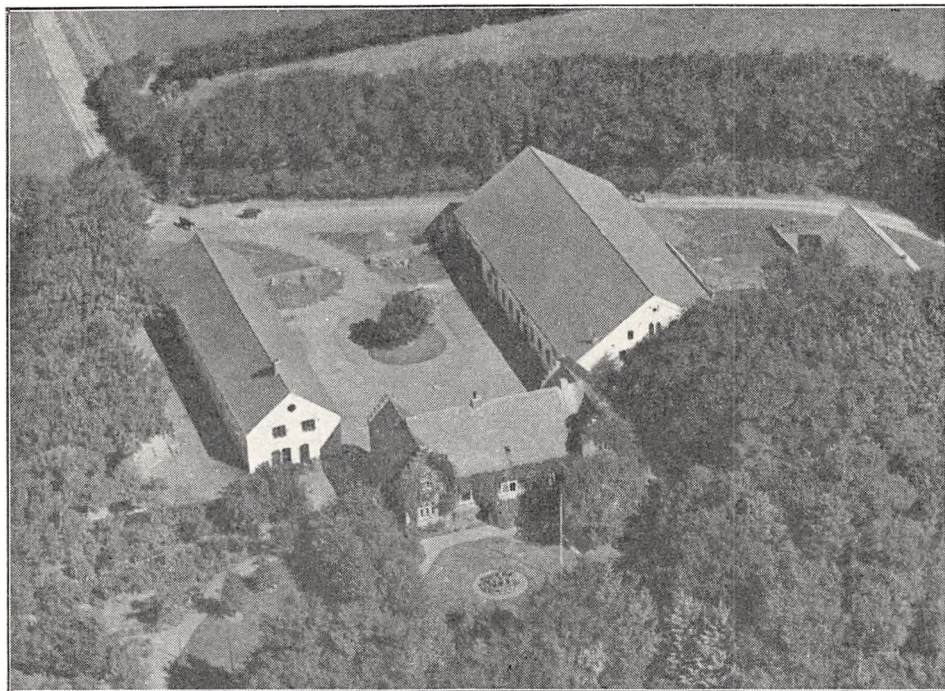
Matr.-Nr. 1a m. fl. af Gørdinglund, 3a m. fl. af Nr. Gørding, 1b m. fl. af Sdr. Gørding og 1n af Varho, samlet Areal 65,1 ha, deraf 58 Ager, 5,5 Eng og 1,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 7 Skp. o Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 91,000 Kr. (101,000), Jordv. 56,000 Kr. (63,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,400 Kr.; Lys og Kraft fra Gørding Elektricitetsv.

Gørdinglund ligger i den nordlige Del af Gørding By lige Vest for Kirken; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er overvejende jævnt (5 ha dog let kuperet), Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1920—30. Engen er nærmest Brunjord; Arealet er afvandet og kultiveret efter Holsted Aas Uddybning.

Jorden dyrkes dels i en 5 Marks, dels i en 6 Marks Drift, Sædsifterne er følgende: I 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Kløver og Græs, 5. Grønjordshavre. II 1. Byg, 2. Roer, 3. Blandsæd, 4.—5.—6. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger 6 ha med vedv. Græs. Af Kunstg. anv. aarl. ca. 80 Sække Superf., 30 Kalig. og 20 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 38 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer,

Gørdinglund.

er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar ca. 3700 kg med 3,80 pCt. Fedt og 152 kg Smør, Mælken leveres til Gørding Andelsmejeri.

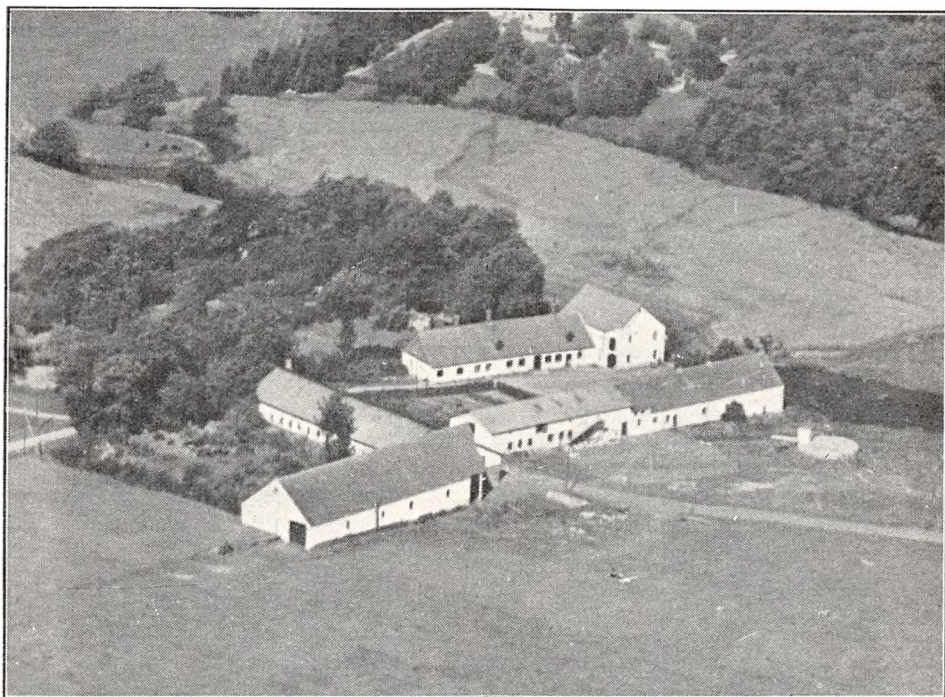
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 124 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Gørdinglund har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger, opført efter en Brand i 1912. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store gl. Have, som skraaner ned mod Holsted Aa, bestaar af en Midterfløj med aaben Veranda til Haven samt med en gennemgaaende Tværføj med takkede Gavle ved hver Ende og Skifertag; den rummer en stor køn Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlsbygningerne, der bestaar af 2 fritliggende teglhængte Sidelænger med muret Trimpel (Gaarden er aaben mod Nord), er der Vadskehus, Garage og Hestestald samt Rum til Redskaber, Maskiner og Vogne med Magasin over i den vestlige Sidelænge, og Ko-, Svinestald samt Lade i den østlige; desuden Øst for Gaarden en Svinestald med Tag af Cementsten. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, og Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet; Gaarden ligger kønt ved sin gl. Have og omgivet af Læplantning.

Gørdinglund ejedes omkring Aar 1800 (med 6 Td. Hrtk.) af Niels Kristensen, efter hvem den i 1828 overtoges af Sønnen Hans Nielsen; efter hans Død i 1852 ægtede Enken Aaret

efter Enevold Severinsen; han, som øgede Arealet og Hrtk. til det dobbelte ved Tilkøb af 2 mindre Ejendomme, solgte Gørdinglund i 1906 med 137 ha, godt 12 Td. Hrtk., Besætn. og Invt. for 90,000 Kr. til P. K. Petersen, der senere frasolgte 72 ha, deraf ca. 22,5 ha til Oprettelsen af en mindre Gaard, 2 Parceller med 5,5 a 6,6 ha til 2 Husmandsbrug og Resten til omboende, hvorefter han i 1914 solgte Ejendommen med Besætn., Invt. og Avl for 118,000 Kr. til Partikulier M. J. Jensen; han solgte den i 1916 med Besætn. og Avl m. m. for 155,000 Kr. til Kommissionær Okholm, af hvem den nuværende Ejer købte den kort efter.

GØRDING MØLLEGAARD, Gørding By, Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer S. B. Ernsten, Postfb. og nærmeste St. Gørding, Afst. 2 km, til Bramminge 7 og til Ribe godt 20 km, Tlf. Gørding 48.

Gørding Møllegaard.

Matr.-Nr. 5a m. fl. af Sdr. Gørding, samlet Areal 44 ha, deraf 40 Ager, 1,5 Eng, 1,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. o Skp. o Fdk. $\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 51,200 Kr., Jordv. 31,900 Kr.; Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 39,900 Kr., Løsøret i Nye Danske af 1864 for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Gørding Elektricitetsv.

Gørding Møllegaard ligger Øst for Gørding By og har Indkørsel fra Vejen Gørding—Holsted St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af mild Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1926—28. Engen er god Vandingseng, Skovens Bevoksning Løvtræer.

Jorden dyrkes i følgende 10 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Sukkerroer, 3. Byg, 4. Kløver og Græs, 5. Kaalroer, 6. Byg, 7. Havre, 8.—9.—10 Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 50 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 34 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3678 kg med 4,00 pCt. Fedt og knap 165 kg Smør, Mælken leveres til Gørding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og et Føl af eget

Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 85 Svin aarlig. Der holdes 3 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 1200 Høns.

Gørding Møllegaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven og Syd for Møllebygningen, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne, som ligger noget spredt, ligger mod Øst over for Hovedbygningen en Længe (med muret Trimpel), af hvilken den nordlige Halvdel, der rummer Svinestald, har Tag af Cementsten, den sydlige, der er tækket med Pandeplader, Værelser til Folkene, Hestestald og Vognport med Hønsesus over Hestestalden; desuden Syd for denne 2 Længer, sammenbygget i Vinkel, af hvilke den ene, som ligger i Øst—Vest, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap, rummer Kostald, og den anden, der har Tag af Cementsten, indeholder Lade. Møllebygningen, som ligger mellem Hovedbygningen og Aaen, Syd for denne, er i 2 Etager med Tag af Asbest. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestald, i Hestestalden Træloft, belagt med Cement (Gulv i Hønsesuset), og Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Møllen og Gaarden ligger kønt ved Holsted Aa.

Gørding Møllegaard ejedes i forrige Aarh. fra 1830 af Laust Madsen, hvis Slægt havde ejet Ejendommen siden 1790; efter ham overtoges den i 1863 af Sønnen Hans Lorentzen Lauridsen, efter hvis Død Enken senere, i 1875, ægtede J. P. Hansen. Efter ham overtoges den i 1898 af Stedsønnen, Laust M. Lauridsen, der i Juli 1925 solgte den til den nuværende Ejer, efter at han forinden havde frasolgt ca. 22 ha, som det var Meningen skulde bebygges og oprettes til en selvstændig Ejendom.

Der har til Gaarden tidligere været et betydeligt Mølleri, men i indeværende Aarh. solgte L. M. Lauridsen Møllen til Gørding Elektricitetsv., som indrettede Elektricitetsværk i Møllen; efter dennes Brand i 1931 flyttedes Elektricitetsværket op til Stationen, og Elektriciteten, der fremstilles ved Vandkraften gennem et Turbineanlæg, sendes derefter fra dette op til Batterierne paa Værket.

HØJVANGGAARD, Lourup By, Gørding Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer L. P. Lauridsen, Postfb. og nærmeste St. Holsted, Afst. 5 km, til Bramminge ca. 10 og til Ribe 23 km, Tlf. Lourup 11.

Matr.-Nr. 8c af Lourup, samlet Areal 43,2 ha, deraf 36 Ager, 4,4 Eng, 2,2 Skov og 0,6 Have og Gaardsplads, Hrtk. 1 Td. 4 Skp. 2 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 48,000 Kr., Jordv. 24,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaard Højspændingsv.

Højvangaard ligger ved Vejen mellem Holsted By og Gørding; af Jorderne er 26,7 ha samlet ved Gaarden, Resten — 16,5 ha — ligger samlet i kort Afstand fra denne; Jorden er god Muldjord, dels paa Ler-, dels paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er af god Bonitet (Brunjord), Skoven Egekrat.

Jorden dyrkes i to 6 Marks Drifter, Sædskifterne er følgende: I 1. Hvede, 2. Ærtehavre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6. Kløver og Græs. II 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 25 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4197 kg med 3,82 pCt. Fedt og 179 kg Smør, Mælken leveres til Gørding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 71 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Højvangaard har grundmurede nye, gode Bygninger med Tag af Cementsten, opført i 1922. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har Frontspids samt aaben Veranda til denne; den indeholder en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger (Gaarden er aaben mod Øst til Sognevejen) er der Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge (der støder til Hovedbygningen), fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest;

Længen mod Nord rummer Lade. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Højvanggaard er en ny Gaard, der i 1922 er opført af Adser Holm Adersen paa Jord, udskilt fra Nabogaarden Holmegaard, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1927.

KLOSTERGAARDEN, Staarup By, Gørding Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Mathias Dreyer, Postfb. og nærmeste St. Gørding, Afst. 3 km, til Bramminge 9 og til Ribe 20 km, Tlf. Gørding 69.

Matr.-Nr. 4a m. fl. af Staarup, samlet Areal 45,3 ha, deraf 43,4 Ager, 1 Eng og 0,8 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 53,000 Kr., Jordv. 29,300 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr., Løsporet i »Danmark« for 28,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Klostergaarden ligger 3 km Øst-Sydpøst for Gørding St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger særskilt, bestaar af mild Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er god Dyndjord.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; et Areal henligger med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 85 Sække Superf., 40 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Gørding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 64 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Klostergaarden har grundmurede nye, gode Bygninger, opført efter en Brand i 1932. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af Avlslængerne, som har Tag af Pandeplader, er der Heste- og Kostald i den sydlige Sidelænge, der er sammenbygget med Hovedbygningen, og som fra Hestestalden er udvidet i en Sidelænge mod Syd, der rummer Svinestald; Længen mod Øst over for Hovedbygningen indeholder Lade og den mindre Sidelænge mod Nord, som ligger frit, Maskin- og Redskabsrum samt Hønsehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Klostergaarden ejedes fra 1898 af Fritz Dreyer, efter hvis Død i 1922 den overtoges af Enken, Fru Marie Kristine Dreyer, efter hvem den i 1927 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

VARHOGAARD, Gørding Sogn, Komm. og Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Ole Jensen, Postfb. og nærmeste St. Gørding, Afst. 2½ km, til Bramminge godt 7 og til Ribe ca. 21 km, Tlf. Gørding 31.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Vanhogaard, samlet Areal 54,8 ha, deraf 47,4 Ager, 3,3 Eng, 3,3 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 3 Skp. 2 Fdk. 2¼ Alb.; Ejdskv. 51,000 Kr., Jordv. 34,100 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr., Løsporet i Jydsk Brandf. for 39,500 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Vanhogaard ligger ca. 1 km Øst for Gørding Kirke med Indkørsel fra Vejen i Retning af Holsted By; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er ca. 25 ha god Lermuld paa Lerunderlag, Resten — 22,4 ha — Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er overvejende jævnt, en mindre Del svagt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er nymerglet. Engen er Haardbundseng, en Del sort humusblandet Jord, Skovens Bevoksning Løvtræer, hovedsagelig Eg.

Jorden dyrkes dels i en 6 Marks, dels i en 4 Marks Drift, Sædskifterne er følgen-

de: I 1. Hvede, 2. Blandsæd, 3. Havre, 4. Roer, 5. Byg, 6. Kløver og Græs. II 1. Roer, 2. Blandsæd, 3. Havre, 4. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger godt 9 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 45 Kalig. og 50 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af Korsthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3700 kg aarlig, Mælken leveres til Gørding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 230 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 125 Høns.

Varhogaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven, har Frontspids til denne og Skifertag; den indeholder en god Lejlighed. Avlsbygningerne, som bestaar af 2 Længer, sammenbygget i Vinkel, er tækket med Cementsten; Gaarden er aaben mod Syd. Af Længerne er der Heste-, Svine- og Kostald i den nordlige Sidelænge, der har muret Trimpel, og Lade i Længen mod Øst, som paa Rygningen bærer Gaardens Vindmotor; desuden Sydøst for Laden et Redskabs- og Maskinhus, ligeledes med Tag af Cementsten. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, Vindmotoren leverer Drivkraft til Kværn m. m., og Gaarden har eget Vandværk, hvortil Vandet løftes ved Hævert.

Varhogaard er en gl. Gaard, som allerede nævnes i 1498; den ejedes da af Ove Skram til Hammergaard, der saa vidt vides fik den oprettet til en Hovedgaard; hos denne Slægt blev den til 1617, da den købtes af Christen Krag til Sønderris, som allerede Aaret efter solgte den til Jomfru Margr. Krag, der senere bragte den til sin Mand Erik Bille til Vestergaard. Efter hans Død i 1638 og hendes i 1648 arvedes Varho, som i 1638 havde 20 Td. Hrtk., af hendes Broders Søn Erik Krag og dennes Søskende, der i 1650 solgte den til Chr. Lange til Hesselmed; han solgte den i 1652 til nævnte Erik Krag, efter hvis Død i 1671 Enken, Vibeke Rosenkrantz, i 1686 solgte den (for at dække en Gæld paa 3000 Rd. med Renter) med lidt Tiendehrtk. og Fæstegods til Enke efter Raadmand Laur. Friis i Ribe, Vibeke Jensdatter, som i 1687 opsagde Gaardens Hovedgaardsfrihed. Efter hendes Død i 1709 kom den til hendes Svigersøn, Konrektor Peder Terpger, og efter hans Død i 1738 til Sønnen, Pastor Lars Terpger. Ved hans Død i 1772 solgte Arvingerne den samme Aar med Tiender og Fæstegods (9, 40 og 3 Td. Hrtk.) for 4000 Rd. Cour. til Borgmester i Ribe, Justitsrd. Peder Fridsch, der forinden sin Død i 1787 testamenterede den med tilhørende Tiender for 5000 Rd. Cour. til Sønnen, Stiftsfysikus A. F. Fridsch. Varhogaard blev nu delt i 2 Gaarde, af hvilke Matr.-Nr. 2a kom til Wendel Sørensen, ved hans Død i 1814 til Sønnen Severin Wendelsen og efter hans Død i 1857 til dennes Søn Mads Severinsen; i 1808 købtes den af Landbrugskandidat Jespersen, der siden afhændede den til Sverius, som solgte den til J. Christensen; han solgte den i Maj 1908 til Thomas Thomsen, der ejede Gaarden i en Del Aar. I 1922 kom Varhogaard til Mads Lauridsen, og af ham købte den nuværende Ejer den April 1930.

LYKKESGAARD, Vejrup Sogn og Komm., Gørding Hrd., Holsted Retskr., Ribe A., Ejer Andreas I. Hansen, Postfb. og nærmeste St. Vejrup, Afst. ½ km, til Bramminge 12 og til Esbjerg 25 km, Tlf. Vejrup 16.

Matr.-Nr. 1a af Lykkesgaard, samlet Areal 87 ha, deraf 71 Ager, 14,5 Eng og Kær og 1,5 Have og Gaardsplads, Hrtk. 3 Td. 2 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdkv. 77,600 Kr. (83,700), Jordv. 40,300 Kr. (43,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 51,250 Kr., Løsoret i »Baltica« for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Glejbjerg Elektricitetsv.

Lykkesgaard ligger ½ km Nordøst for Vejrup St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Arealet er merglet i 1912—13. Engen er paa Tørvebund.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 50 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35—40 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af Korsthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 160—180 kg aarlig, Mælken leveres til Vejrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 60 Høns.

Lykkesgaard har grundmurede gode Bygninger, ombygget og opført i indeværende Aarh. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store Have, er opført i 1917—18 efter en Brand; den har Frontspids mod Syd til Haven, Tegltag og indeholder en stor god Bolig. De 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger, som har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, er dels ombygget, dels nyopført i Aarene 1907—09; af Længerne er der Svinestald i den østlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Hestestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, Lade i den vestlige og Kostald i Længen mod Nord; desuden Vest for Gaarden en Bygning med Tag af Cementsten, den indeholder Hønsehus, Redskabs-, og Maskinrum samt Vognport, og Nordvest for Laden en Hjelms med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Lykkesgaard ejedes i Slutningen af forrige Aarh. af Niels Christensen, hvis Slægt havde ejet den gennem flere Generationer; efter hans Død i Begyndelsen af indeværende Aarh. ægtede Enken Ane Katrine Christensen senere, i 1907, den nuværende Ejer. Gaarden var da paa 126 ha med godt $4\frac{1}{4}$ Td. Hrtk., men i 1916 blev der afgivet 6,5 ha til Banen Bramminge—Grindsted, i 1931 udparcelleredes der 12 ha til en ny Ejendom, og endelig er der i 1935 solgt ca. 19 ha til en ny Ejendom, hvis Bygninger er under Opførelse.

Den nuværende Ejer har i de forløbne Aar udrettet et betydeligt Arbejde dels ved Bygningernes Fornyelse og Ombygning, dels ved Opdyrkning af tidligere ukultiverede Arealer.

BRAMMINGE NYGAARD, Bramminge Sogn og Komm., Gørding Hrd., Retskredsen for Ribe Købstad mod Ribe Hrd. (i det følgende kaldet Ribe Retskr.) (Bitingsted Bramminge), Ribe A., Ejer Prpt. Niels G. Skødt, Postfb. og nærmeste St. Bramminge, Afst. 2 km, til Ribe 10 og til Esbjerg 20 km.

Matr.-Nr. 1b m. fl. af Bramminge, samlet Areal 93,2 ha, deraf 77,5 Ager, 12,2 Eng, 2,3 Skov og 1,2 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 6 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 108,600 Kr. (120,600), Jordv. 64,300 Kr. (70,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 71,000 Kr., Løsøret i Jydsk Brandf. for 87,000 Kr.; Lys og Kraft fra Karlsgaarde Højspændingsv.

Bramminge Nygaard ligger 2 km Nord for Bramminge St. ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i Aarene 1915—29. Engen, som er af god Bonitet, er Vandingseng, Skovens Bevoksning Gran.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede el. Rug, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Kløver og Græs, 6. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger ca. 20 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 50 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

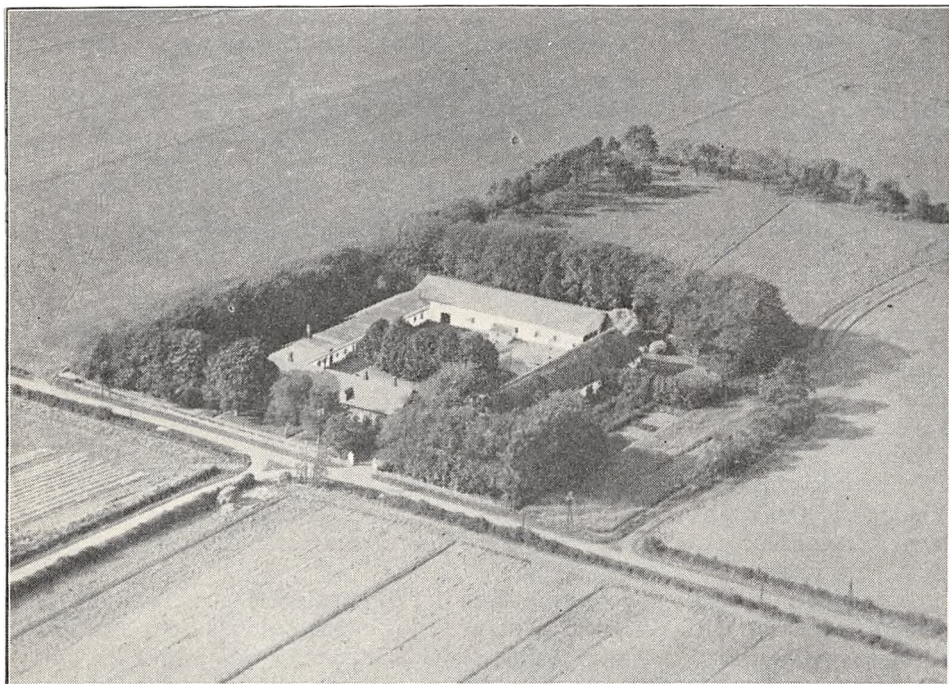
Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 65 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og renses nu for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3800 kg aarlig, Mælken leveres til Bramminge Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 4 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 160 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Bramminge Nygaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, som grænser ud mod Sognevejen til Gørding, er tækket med Skifer; den indeholder en stor god Lejlighed paa 11 Værelser. Af de 3 hvidpudsede Avlslængere er den østlige fritliggende Sidelænge opført i 1863; den er tækket med Straa og indeholder Ko- og Svinestald; de 2 andre Længer, der er sammenbygget i Vinkel, har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, de er opført i 1886 efter en Brand; af de 2 Længer er der Lade i Længen mod Nord og Bryggers, Fodermesterbolig, Redskabs- og Maskinrum samt Hestestald i den vestlige Sidelænge, til hvis sydlige Gavl Hønsehuset er tilbygget som en Halvtagsbygning.

Bramminge Nygaard er opført i 1808, men Jorderne blev først udskilt fra Bramminge Hovedgaard i 1828, Aaret efter at dennes daværende Ejer, Justitsrd. Terman Øllgaard, var død, idet han havde bestemt, at Bramminge Nygaard med 12 Td. Hrtk. tillige med Gørding Kirke skulde arves af hans Brodersøn Vilh. Fabricius Øllgaard, der fra 1811 havde Gaarden i Forpagtning. Efter hans Død i 1846 arvedes den med 10½ Td. Hrtk. af Sønnen Niels Øllgaard og efter hans Død i 1874 af Sønnen V. F. Øllgaard, der senere ejede Skrumsager, og som i 1877 solgte Bramminge Nygaard med Besætn. og Invt. for 120,000 Kr. til Løjtnant Vilh. Fabricius, Bramminge Hovedgaard. Fra ham blev den i 1882 ved Tvangsauktion udlagt for 125,000 Kr. til Kbmd. F. Wichmann i Kolding, der i 1883 overdrog den med Besætn. og Invt. samt en Moseparcel i Fondager Mose for samme Sum til Forvalter J. P. F. V. Obelitz. I 1886 overtog Wichmann atter Gaarden (med Besætn og Invt.) for 108,000 Kr., hvorefter den i 1888 (vurderet til 115,000 Kr.) overtoges ved 4. Tvangsauktion for 75,000 Kr. plus 4500 Kr. Omkostninger

Bramminge Nygaard.

af Anden-Prioritetshaveren Kolding Laane- og Diskontobank; denne solgte den i 1906 med 135 ha, 10⅓ Td. Hrtk. for 80,000 Kr. til Forpagter I. C. Harboe, der senere, i 1916, tilkøbte 11 ha fra Bramminge Hovedgaard, men samtidig til Ribe Amts Udstykningsforening frasolgte 53 ha, paa hvilket Areal der oprettedes 7 Husmandsbrug mød fra 5,5—9,9 ha, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse. I 1918 solgte Harboe Gaarden til Chr. Rathmann, Kolding, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1929.

BRAMMINGE HOVEDGAARD, Bramminge Sogn og Komm., Gørding Hrd., Ribe Retskr. (Bitingsted Bramminge) og A., Ejer Kunstmaler M. Skov, Postfb. og nærmeste St. Bramminge, Afst. 2 km og 19 km til Ribe og Esbjerg.

Bramminge Hovedgaard, der ligger Nord for Kirken ved Sognevejen mellem Bramminge og Gørding og Syd for Holsted Aa, er nu helt udstykket; kun Hovedbygningen med et Areal paa ca. 9 ha, deri indbefattet Have og Park, er tilbage, med en Ejdskv. af 36,000 Kr. og Jordv. 8100 Kr.

Hovedbygningen, som er opført i sidste Hælvdal af det 18de Aarh., bestaar af 3 teglhængte Fløje i ét Stokværk, en Hoved- eller Midterfløj med en lav Frontspids til hver Side samt 2 mindre Sidefløje; den ligger Vest for Parken og Haven.

Bramminge Hovedgaard er oprettet i 1572 af Chr. Nielsen Lange (en uægte Søn af Rigsrd. Niels Lange til Kærgaard); nævnte Aar erhvervede han af Kronen 3 Gaarde i Bramminge By, og samme Aar blev han optaget i Adelsstanden (Slægten uddøde i det 18de Aarh.). Gaarden, der i 1638 havde 27½ Td. Hrtk., ødelagdes i Svenskekrigen 1644—45, hvorefter Sønnesønnen Christen Lange solgte den, vistnok i 1652, til den senere Oversekretær Erik Krag, der satte den øde Gaard i Drift igen, opførte nye Bygninger og lagde Bramminge Præstegaard med 6½ Td. Hrtk. ind under Gaarden, ligesom han tilkøbte en Del Fæstegods; ved Matriklen af 1664 havde Gaarden nu 34 Td. Hrtk., deraf 10 Td. Mølleskyld. Efter hans Død i 1672 solgte Enken, Vibeke Rosenkrantz, den i 1674 til Oberst Joachim Schack til Sneumgaard, som i 1677 solgte den til Generalløjtnant Joh. Rantzau til Frydendal, hvis Hustru, Sophie Amalie Friis, var en Steddatter af den ulykkelige (tidligere dødsdømte) Kai Lykke; efter at hans Hustru, Øllegaard Gyldenstjerne til Bidstrup, var død i 1694, flyttede Kai Lykke til Bramminge og boede her hos Steddatteren til sin Død. Efter Rantzaus Død i 1708 arvedes Bramminge af Sønnen, Generalløjtnant Chr. Rantzau-Friis (senere til Stamhuset Hevringholm); efter hans Død i 1731 ægtede Enken, Anna Benedicte Steensen, Aaret efter Gehejmerd. C. C. v. Gabel til Giesegaard, efter hvis Død i 1748 hun i 1749 solgte Bramminge med 41 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 106 Td. Tiendehrtk. og 239 Td. Hrtk. Fæstegods for 20,000 Rd. Cour. til H. Chr. Worm, der i 1757 adledes under Navnet Wormskjold. Efter hans Død i 1760 solgte Enken, Ingeb. Christiane Teilman, den 1761 med samme Tilliggende for 30,000 Rd. Cour. til Hospitalsforstander og By-skriver Rasm. Øllgaard i Varde, efter hvis Død i 1770 den overtoges af Enken, Ingeb. Margr. Termansdatter. Efter hendes Død i 1775 solgte Arvingerne den i 1777 med 41, 106 og 253 Td. Hrtk. for 37,741 Rd. Cour. til Sønnen, Landvæsenskommissær, Justitsrd. Terman Øllgaard, som oprettede Bramminge Nygaard i 1808 og frasolgte en stor Del af Fæstegodset. Efter hans Død i 1827 (døde ugift) fraskiltes 12 Td. Hrtk. til Bramminge Nygaard, og den tilbageværende Hovedparcel med 32 Td. Hrtk. arvedes derefter af Broderdatteren Ingeb. Margr. Øllgaard, Enke efter Pastor Vilh. Fabricius; hun overdrog den nogle Aar senere til Sønnen Terman Øllgaard Fabricius, efter hvis Død i 1857 Sønnen, Løjtnant Vilh. Fabricius, senere overtog den i 1865; fra ham kom den i 1882 ved Tvangsauktion (vurderet til 418,000 Kr.) med 440 ha, godt 27 Td. Hrtk., med Vandmølle, Teglværk samt Fiskerirettigheder for 270,000 Kr. til Prpt. H. J. Hansen til »Friheden«, af hvem den købtes af Grosserer Jens Lund i Kbhvn.; ca. 1890 kom den til Arkitekt Leidersdorff og senere til C. Eriksen, fra hvem G. V. Sørensen (Eich) i 1895 tilbyttede sig Gaarden med 300 ha, 24 Td. Hrtk. for godt 200,000 Kr. I de følgende Aar frasolgte han en Del Jord, saaledes i Aarene 1904—08 Jord til 9 Husmandsbrug med fra 3,8 til 4,5 ha til hvert, ligesom Bramminge Stationsby for en stor Del er opført paa Jord fra Gaarden. I 1915 solgte han derefter Avlsbygningerne samt 144 ha Jord for 130,000 Kr. til Ribe Amts Udstykningsforening, der solgte 11 ha til Bramminge Nygaard og oprettede 10 Husmandsbrug, hver med fra 8,5 til 11 ha, samt solgte en Del Tillægspareller og Lodder, medens han selv beholdt Hovedbygningen med en Hovedparcel paa ca. 17 ha, derunder Have og Park. Efter Eich's Død i 1925 solgtes Ejendommen derefter til den nuværende Ejer.

VESTERVANG, Jested By, Vilslev Sogn og Komm., Gørding Hrd., Ribe Retskr. og A., Ejer Søren K. Thomsen, Postfb. og nærmeste St. Gredstedbro, Afst. 2 km og 10 km til Ribe, Tlf. Gredstedbro 14.

Matr.-Nr. 52a m. fl. af Jested, samlet Areal 49,6 ha, deraf 34,2 Ager, 14,6 Eng og 0,8 Have og Gaardsplads, Hrtk. 7 Td. 4 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 52,600 Kr., Jordv. 35,300 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 30,000 Kr., Løspøret i Jydsk Brandf. for 29,200 Kr.; Lys og Kraft fra Jested Mølles Elektricitetsv.

Vestervang ligger i den vestlige Side af Jested By 2 km Vest for Gredstedbro St.; af Jorderne er ca. 26,5 ha samlet ved Gaarden, medens Resten ligger i nogen Afstand fra denne; Jorden er godt sund Muldjord, dels paa sandblandet Ler-, dels paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen er Marskeng.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Byg, 2. Roer, 3. Havre el. Blandsæd, 4. Roer og Kartoffler, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 35 Kalig. og 18 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 17 Malkekøer, 1 Tyr og 58 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Kongaadal« i Jested. Der indkøbes almindelig

hvert Foraar 12 a 16 Stkr. større, magre Stude; af disse fedes en Del paa Græs, Resten, der fedes paa Stald, afgaar som Regel hen mod Jul.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2—3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 70 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 51 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 120 Høns.

Vestervang har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er tækket med Tegl; den indeholder en god Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlslængerne, som har Tag af Pandeplader, er der Heste-, Svine- og Kostald i den vestlige Sidelænge og Lade i Længen mod Nord; de 2 Længer, der har muret Trimpel, er sammenbygget i Vinkel, og Gaarden er aaben mod Øst; desuden Vest for denne et Redskabs- og Maskinhus samt et Hønsehus, begge opført af Træ. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Vestervang ejedes i forrige Aarh., fra 1897, af Peder Christian Thomsen, efter hvem den i 1921 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

Tidligere var Gaarden kun paa godt 40 ha, men der er i indeværende Aarh. erhvervet godt 9 ha til denne, deraf 1—2 ha Ager, Resten Eng eller Græsningsjord.

KÆRGAARD, Hunderup Sogn og Komm., Gørding Hrd., Ribe Retskr. (Bitingsted Bramminge) og A., Ejer Hunderup Komm., Postfb. og nærmeste St. Bramminge, Afst. 6 km (dog kun 2½ km til Sejstrup Holdeplads) og 12½ km til Ribe.

Den gl. Hovedgaard Kærgaard, der ligger ved Sognevejen Hunderup—Vilslev, har ialt nu kun et Areal af 28,5 ha, deraf 20 ha Ager, 5 Eng og 3,5 ha Skov, Park, Have og Gaardsplads.

Af Bygningerne er kun den gl. Hovedbygning tilbage; denne, der er opført i 1695 af den daværende Ejer Fr. Gersdorff, bestaar af 3 sammenbyggede grundmurede, nu straatækte Fløje, der omslutter en Gaard, aaben mod Vest; af Hovedbygningens 3 Fløje, som har meget svære Mure, var Hoved- eller Midterfløjen (Østfløjen) oprindelig i 2 Etager, men den øverste Etage er nedrevet i første Halvd af det 19de Aarh.; saavel under denne Fløj som Sydfløjen er der hvælvede svære Kældere. Over Porte og Døre var anbragt Fr. Gersdorffs Navnetræk, og omkring Borgen var der vandfyldte Grave, over hvilke der førte en Vindebro.

Hovedfløjen er nu i den nordlige Del indrettet til Lade, medens den sydlige Del samt Sydfløjen rummer Beboelse og den nordlige Sidefløj Ko-, Heste- og Svinestald. (Længere mod Syd (i Vilslev Sogn) i Gaardens tidligere Enge er der endnu Spor af Gl. Kærgaards oprindelige Voldsted).

Kærgaard nævnes allerede i 1440, den ejedes da af Henr. Esgesen (Lange), i hvis Slægt den blev til 1662, da Jørg. Lange solgte den med 70 Td. Hrtk. til Sekretær i Kancelliet, senere Gehejmerd. Erik Krag til Bramminge Hovedgaard (se denne); den betydeligste af de nævnte Ejere synes at have været Rigsrd. Niels Lange, der øgede Godset til Gaarden og i 1559 fik oprettet Hunderup Birk af Hunderup og Darum Sogne samt af Vilslev By, som fra 1791 lagdes under Riberhus Birk og fra 1812 under Gørding og Malt Hrdr. Tinghuset, der var opført af Munkesten, stod endnu i Hunderup til ca. 1875. Lange døde i 1565 og efterlod sig kun uægte Børn. Efter Erik Krag's Død i 1672 overtoges Kærgaard af Enken, Fru Vibeke Rosenkrantz, som i 1687 overdrog den til Svigersønnen, Generalløjtnant, Gehejmerd. Fr. Gersdorff, der øgede Godset meget betydeligt. Efter hans Død i 1724 overtoges den af Enken, Fru Edel Margr. Krag, som i 1731 overdrog den til Sønnen, Oberstløjtnant Chrf. Fr. Gersdorff (i 1735 havde Kærgaard 46 Td. Hrtk. Hovedgaardstakst, 73 Td. Tiendehrtk. og Kirkegods og 463 Td. Hrtk. Bønderfæstegods.) Efter hans Død i 1748 overtoges den af Enken, Fru Margr. Rosenørn, som frasolgte en stor Del af Godset; efter hendes Død i 1786 solgtes Gaarden samme Aar ved Auktion med 46, 30 og 21 Td. Hrtk. for 20,893 Rd. Cour. til Sønnen, Kmjkr. Fr. Gersdorff, der i 1780 fik Tilladelse til at udstykke den i 7 Parceller; i 1790 solgte han den med 44½, 30, 5 og 5½ Td. Hrtk. for 23,100 Rd. Cour. til Kbmd. Niels Jacobsen og Peder Thomsen paa Fanø, der samme Aar solgte Hovedparcellen med 15 Td. Hrtk. plus 5½ Td. Hrtk. mere for 11,000 Rd. Cour. til Tolder Müller i Hjerting, som videresolgte den m. m. for 9000 Rd. Cour. til Etatsrd. D. Kirketerp; han fik 1791 Tilladelse til at udstykke Hovedbygningen i 5 Parceller, hvorved den nye Hovedparcel blev paa 7 Td. Hrtk. samt én Td. Skovskjoldshrtk. Senere ejedes Gaarden af Justitsrd. Poul Marcussen til Krastrup, der i 1795 solgte den til P. Lydiksen Nissen; i 1809 ejedes den af Kmjkr., senere Hfjm. Andr. Ch. Teilman, som i 1828 solgte den til Prokurator S. Sørensen, der i 1837 solgte den til J. Chrf. Bolvig. Efter hans Død i 1856 solgtes Kærgaard, som i 1850 havde 13 Td. Hrtk., for 28,000 Rd. til Gæstgiver J. Fr. Greisen i Ribe, der i 1868 solgte den til Hunderup Komm., som indrettede den til Fattiggaard.

Paa Gaarden, der bestyres af J. Vind, bor der nu kun enkelte Aldersrentenydere. De gl. Voldgrave er udtørret og tilgroet, men den kønne parklignende Have er tilbage.

PUGGAARD, Jernved Sogn og Komm., Gørding Hrd., Ribe Retskr. og A., Ejer Niels Peter Nielsen, Postfb. Gredstedbro, nærmeste St. Gørding, Afst. 4 km, til Bramminge $6\frac{1}{2}$ og til Ribe 15 km, Tlf. Jernvedlund 25.

Matr.-Nr. 7a m. fl. af Jernvedlund, samlet Areal 69,5 ha, deraf 54,7 Ager, 5,5 Eng, 8,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 2 Td. 4 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdkv. 42,500 Kr., Jordv. 29,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Jernved Elektricitetsv.

Puggaard ligger ved offentlig Vej mellem Jernvedlund og Gørding St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger i nogen Afstand fra det øvrige Areal, bestaar dels af Lermuld paa Lerunderlag, dels af Muldjord paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og hele Arealet er nymerglet. Engen er dels Brunjord, dels sort humusblandet Jord, Skovens Bevoksning Naaletræer.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede el. Havre, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer, 6. Byg, 7.—8.—9. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3677 kg med knap 164 kg Smør, der malkes med Maskine, og Mælken leveres til Jernved Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag og et Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 67 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Puggaard har grundmurede, overvejende hvidpudsede straatakte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Sognevejen og den kønne Have, har 2 lave Frontspidser til denne; den indeholder en rummelig Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er den vestlige Sidelænge opført i 1930; den er sammenbygget med den vestlige Gavl af Hovedbygningen, har muret Trimpel og Tag af Pandeplader og rummer Heste- og Kostald; den østlige Sidelænge rummer Vognport m. m. og Længen mod Nord Lade. Desuden Nord for Gaarden en Hjelms, Vest for en Halvtagsbygning af Træ, som rummer Hønsehus, og Sydvest for Gaarden (Syd for Sognevejen) en Svinestald, de 3 sidstnævnte Bygninger alle med Tag af Pandeplader. I Hestestalden er der Jernbjælker og murede Hvælvinger, i Kostalden ildfast Loft af Jernbjælker med Lægter, dækket med Ler, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Puggaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Mikkel (Puge), der i 1856 solgte den til Morten Nielsen fra Skads, Gaarden var da nærmest en stor Hedegaard med ca. 140 ha; han opdyrkede en stor Del af Heden og overdrog senere, i 1874, Gaarden til sin Søn Niels Mortensen, som fortsatte med Hedens Kultivering, hvorefter han i August 1892 overdrog Ejendommen til sin Svigersøn, den nuværende Ejer. Denne tilkøbte senere 5,5 ha Eng, men i 1892 fraskiltes 16,5 ha, hvorpaa opførtes Ejendommen »Lille Puggaard«, til hvilken der yderligere i 1923 er tillagt 27,5 ha; i 1915—16 frasolgtes endvidere 12 ha til en Nabo, og endelig er der i 1927 frasolgt Jord til 2 Statshusmandsbrug, hvorved Puggaard fik sit nuværende Areal.

Ved Hedens Opdyrkning er der ligesom flere andre Steder i Jylland fundet tydelige Spor af, at Arealet tidligere har været under Kultur; dette maa mulig henføres til Tiden før Midten af det 14de Aarh., da Pesten, »den sorte Død«, medførte saa stor Dødelighed, at flere Egne blev mennesketomme, og Jorderne sprang i Lyng.

SKYLVAD, Jernved Sogn og Komm., Gørding Hrd., Ribe Retskr. og A., Ejer Lars Rasmussen Larsen, Postfb. og nærmeste St. Gørding, Afst. 3 km, til Bramminge $8\frac{1}{2}$ og til Ribe 15 km, Tlf. Jernvedlund 4.

Matr.-Nr. 2a m. fl. af Skylvad, samlet Areal 91 ha, deraf 73,5 Ager, 16,5 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 4 Td. 2 Skp. 1 Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdkv. 59,900 Kr. (73,200), Jordv. 44,000 Kr. (55,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 43,000 Kr.; Lys og Kraft fra Jernved Elektricitetsv.

Skylvad ligger 3 km Syd for Gørding St. ved Vejen til Jernved; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld, Underlaget veksler

fra Ler til Sand. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet i 1912. Engen er god Haardbundseng.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf. og 100 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 75 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 40 Dyr aarlig; Mælken lev. til Gørding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 jydsk Arbejdsheste, og der tillægges 3—5 Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 63 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Skylvad har grundmurede, hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne gl. Have (ikke solret), har 2 Frontspidser mod Øst til denne, én mod Vest til Gaarden og Tegtag; den rummer en god Beboelse med indlagt Centralvarme. De 3 sammenbyggede Avlslænger er tækket med Straa; af disse er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den nordlige Sidelænge, Kostald i den sydlige og Lade i Længen mod Vest; desuden Nord for Hovedbygningen og Indkørselsvejen en straatækt Svinestald.

Skylvad ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Niels Hansen Skylvad, som i 1872 overdrog den til sin Søn Hans Peter Nielsen Skylvad; efter hans Død i 1881 forpagtede Enken Gaarden bort til Chr. Lautrup til 1884, da hun ægtede Hans Chr. Nicolai Petersen; han solgte den i 1896 til Chr. Dalgaard, der i 1897 solgte den til den nuværende Ejer. Gaarden var da paa ca. 170 ha, men i Aarene 1912—14 frasolgtes Jord til 5 Ejendomme, én paa 13 ha, 3, hver paa 11 ha, og én paa 9 ha, hvorved Gaardens Areal kom ned paa godt 115 ha; i 1928 frasolgtes yderligere Jord til 3 Ejendomme, én med 9 ha, én med 10 ha og én med 6,5 ha, de 2 sidste med Statslaan, og Gaarden fik derved sit nuværende Areal.

SØNDERGAARD, Plovstrup By, Jernved Sogn og Komm., Gørding Hrd., Ribe Retskr. og A., Ejerinde Enkefru Sofie Frederikke Clausen, Postfb. og nærmeste St. Gredstedbro, Afst. 8 km og 14 km til Ribe, Tlf. Jernvedlund 7.

Matr.-Nr. 1a af Plovstrup, samlet Areal 89,9 ha, deraf 62,5 Ager, 16,5 Eng, 1,5 Skov, 8,4 Hede og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 6 Td. 7 Skp. 3 Fdk. o Alb.; Ejdskv. 68,700 Kr. (90,000), Jordv. 46,300 Kr. (59,800); Bygn. er fors. i »Danmark« for 60,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Søndergaard ligger Syd for Plovstrup By med Indkørsel fra Vejen Tobøl—Jernved; af Jorderne er ca. 50 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger ca. 2 km fra denne; Jorden er Sandmuld, dels paa Ler-, dels paa Grusunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er god Vandingseng, Skovens Bevoksning Naaletræ.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede el. Rug, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Byg, 6.—7.—8. Kløver og Græs, 9. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 90 Sække Superf., 10 Kalig. og 25 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3156 kg med 124 kg Smør, Mælken leveres til Tobøl Andelsmejeri.

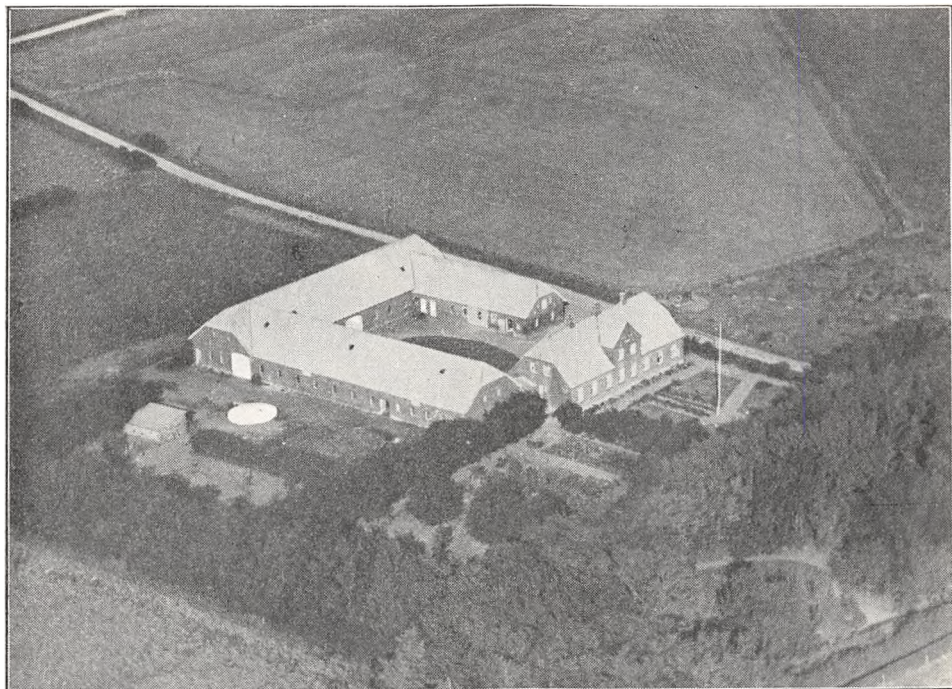
Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og et Føl af eget Tillæg. Gaarden er siden 1922 Avlscenter for Svin af dansk Landrace; Besætningen er for Tiden 8 Tillægssøer og 2 Orner; der sælges en Del Avlsdyr, og Gaarden har Kort til 64 Slagterisvin om Aaret. Der holdes 7 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 70 Høns.

Søndergaard har grundmurede nye, gode Bygninger med Tag af Cementsten, opført efter en Brand i 1920. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har Frontspids til denne; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har muret Trimpe, er der Værelser til Folkene og Svinestald i den østlige Sidelænge, Heste- og Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord, i hvilken der i den vestlige Ende er indrettet en mindre Svinestald. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestald samt i den ene Svinestald, og der benyttes en Petroleumsmotor som Drivkraft til de faste Maskiner.

Søndergaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Peter Jensen, efter hvem den i 1845 overtoges af Svigersønnen Anders Clausen; efter ham overtoges den i 1861 af Niels Nielsen, der i 1881 efterfulgtes af Peter Johansen Clausen. Efter hans Død i 1932 overtoges den af Enken, Fru Anne Clausen, efter hvem den i 1933 overtoges af Sønnen Niels Clausen, efter hvis Død i Januar 1935 den overtoges af hans Enke, den nuværende Ejerinde.

Indtil 1933 var Gaarden paa 105 ha, men der frasolgtes dette Aar ca. 16 ha til en anden Ejendom, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

Søndergaard ligger ned mod Kongeaen ved Engdraget Nord for denne, og i Gaardens Eng spores endnu Ujævnheder, der tydes som Levninger af Volde og Grave; mulig har den gl. Hovedgaard Plovstrup i Jernved Sogn ligget her; paa Søndergaards Mark ligger endvidere en Oldtidshøj, »Plovshøj«, der nævnes med dette Navn i Præsteindberetningerne til Biskop Ole Worm i 1638. Saavel Sagn som Historikere har villet henføre denne Høj som Hvileplads for

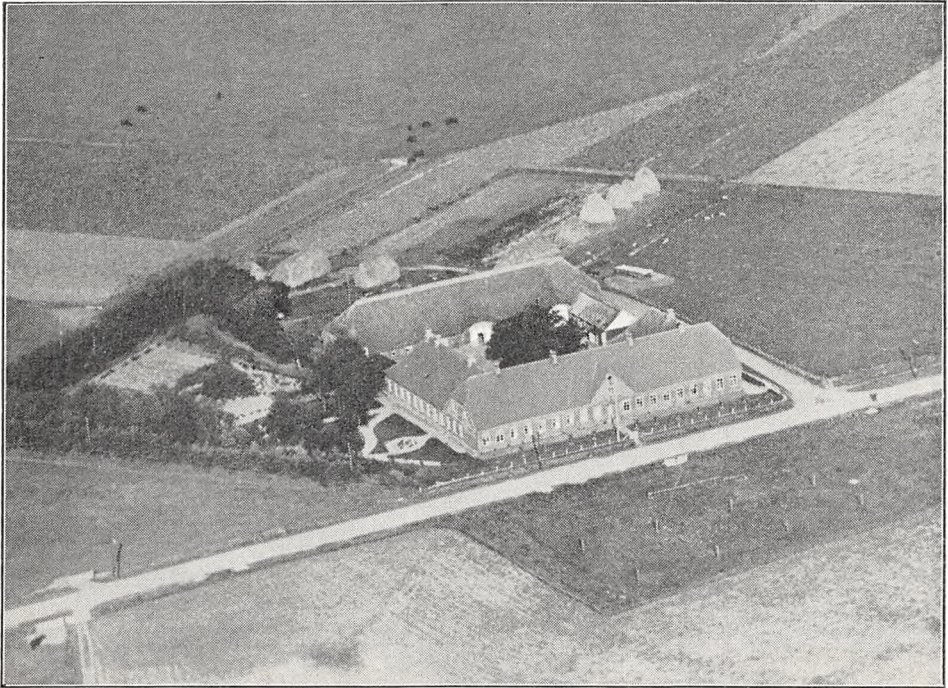

Søndergaard.

Herremanden Sorte Plov, der dræbte Erik Emune paa et Tingsted ved Ribe 1137. Herregaarden Plovstrup træder først frem i Historien i 1402, den ejedes da af Væbner Henr. Sten, som ogsaa ejede Sønderskov (se denne). Fra Familien Sten kom de 2 Gaarde senere ved Giftermaal til Familien Galskyt. I 1570'erne kom Plovstrup, der brændte i 1579, til Chr. Vind (og hans Søsken) til Lydumgaard; i 1619 ejedes den af Jesper Lunov, efter hvis Død i 1637 den senere blev delt i 3 Gaarde, som i 1687 af Kronen blev udlagt til Ryttergods. Ved vor første Matrikel (1662—64) havde den største af de 3 Gaarde (formodentlig Søndergaard) 10½ Td. Hrtk., der ved Matriklen i 1688 blev nedsat til 8 Td.

RIBE HERRED

Ribe Avlsgaard.

RIBE AVLSGAARD, Ribe Købstad-Kommune, Hrd. og A., Ejer Ribe Kommune, Postfb. og nærmeste St. Ribe, Afst. 2 km, Tlf. Ribe 5 (Bestyreren).

Matr.-Nr. 15a m. fl. af Nørremark, samlet Areal 66,2 ha, deraf 39,7 Ager, 25 Eng, 0,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 10 Td. 2 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{4}$ Alb.; Ejdskv. 95,100 Kr. (112,300), Jordv. 48,700 Kr. (65,500); Bygn. er fors. i Købst. alm. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Jested Mølles Elektricitetsv.

Ribe Avlsgaard ligger 2 km Nord for Ribe ved Vejen i Retning af Farup; Agermarken er samlet ved Gaarden, medens 9 ha Eng ligger 1 km og 16 ha 3 km fra denne; Jorden er god Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), Agermarken er merglet fra ældre Tid, og i de senere Aar er der merglet 16 ha Agerjord og det meste af Engen. Engen er Marskeng (Klægbund), Skovens Bevoksning Naaletræer.

Gaarden drives ved Bestyrer Poul Petersen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 55 Sække Superf., 20 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 31 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3402 kg med 3,76 pCt. Fedt og 143 kg Smør, Mælken sælges fra egne Vogne i Ribe.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer (før 17—18); Gaarden har Kort til 39 Slagterisvin om Aaret, der sælges en Del Smaagrise. Fjerkræholdet er ca. 40 Høns.

Ribe Avlsgaard har grundmurede gode Bygninger, opført i 1879, 4 Længer i ét Stokværk og af røde Mursten. Den 3-fløjede Hovedbygning, der ligger mod Syd langs Sognevejen (ikke solret), er tækket med Cementsten; Midter- eller Hovedfløjen, der har Frontspids mod Syd, rummer en god Lejlighed til Gaardens Bestyrer samt ligesom den vestlige Sidefløj Værelser til de tidligere Beboere (Fattiglemmer); den østlige Sidefløj er nu indrettet til Hestestald. De straa-tækte Avlsbygninger bestaar af en Hovedlænge mod Nord, der rummer Kostald og Lade, samt 2 mindre Sidelænger (mod Syd), af hvilke der er Svinestald i den østlige og Vadskehus i den vestlige, der er tækket med Tagpap; desuden Nord for Gaarden en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Pandeplader, den indeholder Redskabs- og Maskinrum samt Vognport. Ejendommen har eget Vandværk med Vand fra artesisk Boring; fra Gaarden er der en køn malerisk Udsigt mod Syd over Ribe By.

Ribe Avlsgaard er oprettet til Fattiggaard i 1879 med Plads til 35 Alumner, og den afløste da den tidligere Fattiggaard »Arbejds- og Forsørgelsesanstalten i Rhode Toft«, som var opført i 1845; denne solgtes derefter i 1880 og blev samme Aar indrettet til »Hotel Riberhus«.

Som andre Steder omkring i Landet er de tidligere Fattiggaarde nu traadt mere i Baggrunden eller helt forsvundet, navnlig efter Sociallovens Ikrafttræden i 1933, og der er nu kun enkelte »Beboere« tilbage paa Ribe Avlsgaard, ligesom Arealet til Landbruget stadig formindskes.

KLAABYGAARD, Øster Vedsted Sogn (Ribe Domkirkes Landsogn) og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer Niels Finnemann, Postfb. Hviding, nærmeste St. Ribe, Afst. 5 km, Tlf. Hølm 25.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Klaabygaard, samlet Areal 182,1 ha, deraf 138 Ager, 5,5 Eng, 22 Skov, 3 Have og Gaardsplads og 13,6 ha Veje, Mergelgrave og Græsningsjord, Hrtk. 7 Td. 6 Skp. 3 Fdk. 2¾ Alb.; Ejdskv. 108,000 Kr. (119,500), Jordv. 68,300 Kr. (75,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 112,000 Kr., Løspøret i »London« for 33,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Klaabygaard ligger Syd for Ribe ved Vejen i Retning af Vesterbæk og Roager med Indkørsel fra denne Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Sandmuld, for største Delen paa Mergelunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er nydrænet, og hele Arealet er merglet. Engen er lav Moseeng. Af Skoven er Halvdelen bevokset med Løvtræer, Resten med Naaletræer.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 110 Sække Superf., 60 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 80 Stkr. Ungkreaturer, er dels af hollandsk, dels af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, dog indkøbes der en Del Dyr, navnlig Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 30 Kreaturer om Aaret; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Riberhus« i Ribe.

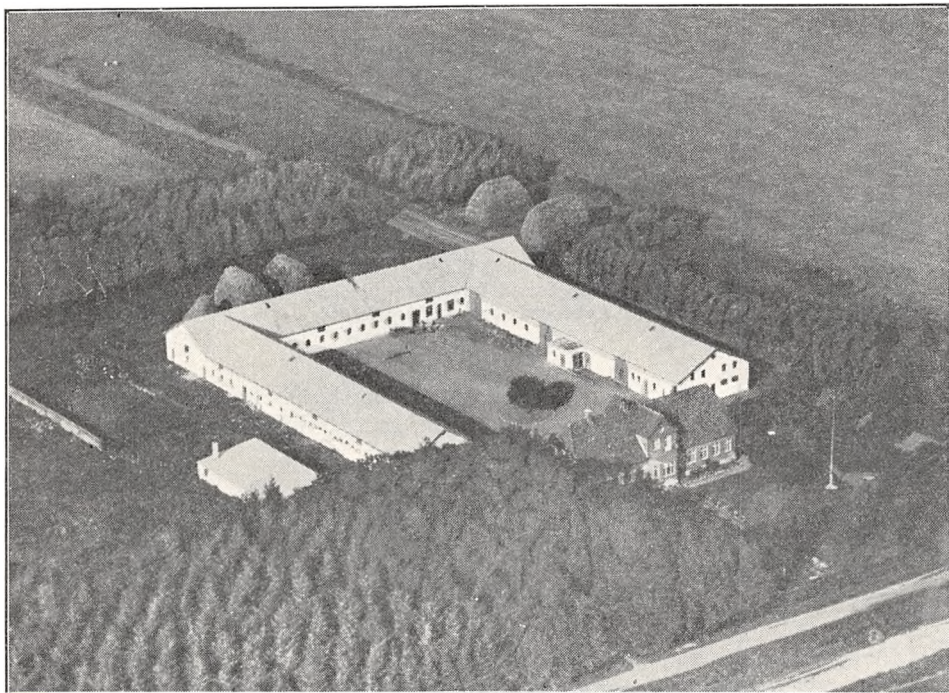
Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 14 Tillægssøer og 1 Orne; Gaarden har Kort til 66 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Klaabygaard har grundmurede store, gode Bygninger, opført i Aarene 1913—16. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have, har høj gennemgaaende Frontspids, Karnap med Altan over mod Syd til Haven og Tegtag; den indeholder en stor køn Bolig med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, er der Værelser til Medhjælpere, Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelænge, Lade i den østlige og Kostald i Længen mod Nord; desuden Vest for Gaarden en Halvtagsbygning, opført dels af Grundmur, dels af Træ og tækket med Tagpap, den indeholder Redskabs- og Maskinrum, Vognport samt Smedie. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene,

og foruden Smedien hører der et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen; Gaarden er omgivet og skærmet mod Vinden ved Plantninger.

Paa Ejendommen findes et stort Mergelleje, der i sin Tid er solgt fra Gaarden til »Vestjyllands Mergelforsyning«, der har anlagt en Mergelbane fra Lejet til Jernbanen; Driften paa-begyndtes i 1911, og der afsættes Mergel til de lette sandede Jorder baade Syd og Nord for Kongeaaen. Den gl. vestlige Oksevej gik i sin Tid over Ejendommen.

Klaabygaard var endnu i indeværende Aarh. Arvefæste under Grevskabet Schackenborg. Den ældste kendte Fæster var Enkefru Mika, der var gift 3 Gange, og som overlevede alle sine 3 Mænd; den sidste af disse Villads Hansen solgte Gaarden i 1847 for 18,200 Rd. til Gustav Ulrichs fra Rendsborg, som i 1858 solgte den for 28,000 Rd. til Carl Ratje fra Vildkobbøl; han solgte den i 1873 til Jens Brorsen fra Hviding, der i 1875 solgte den for 32,000 Rd. til Laust Jacobsen fra Vinum. Fra ham overtoges den i 1899 af Sønderjydske Kreditforening, som i 1900

Klaabygaard.

solgte den for 38,000 Kr. til Lydik Jacobsen, Hellevad Mølle i Aabenraa Amt; han overdrog den i 1909 til sin Søn Andr. Ludv. Jacobsen, der havde bestyret Gaarden for Faderen. Efter ham, der afhændede Mergellejet fra Ejendommen, overtoges denne i 1928 af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, der senere solgte Gaarden til Martin Mortensen, som frasolgte ca. 13 ha til et Husmandsbrug. Efter ham overtoges den i 1933 af Jydske Land-Hypotekforening, af hvem den nuværende Ejer købte den Oktbr. 1934. (I 1935—36 har den ny Ejer, der med stor Energi har taget fat paa Driften af den noget forsømte Gaard, drænet ca. 55 ha, som tidligere laa delvis uudnyttet hen.)

DORTHEASHVILE, Kærbøl By, Nørre Farup Sogn og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer Niels Marius Rasmussen, Postfb. Ribe, nærmeste St. Farup Holdeplads, Afst. 200 m og $3\frac{1}{2}$ km til Ribe.

Matr.-Nr. 47b m. fl. af Kærbøl, 6n af Fæsted og 635n af Nørremark, samlet Areal 75 ha, deraf 47,5 Ager, 25,5 Eng, 1 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 6 Skp. 2 Fdk. $1\frac{3}{4}$ Alb.; Ejdskv. 69,800 Kr. (104,000), Jordv. 50,200 Kr. (73,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løøret i »Danmark« for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Jested Møllens Elektricitetsv.

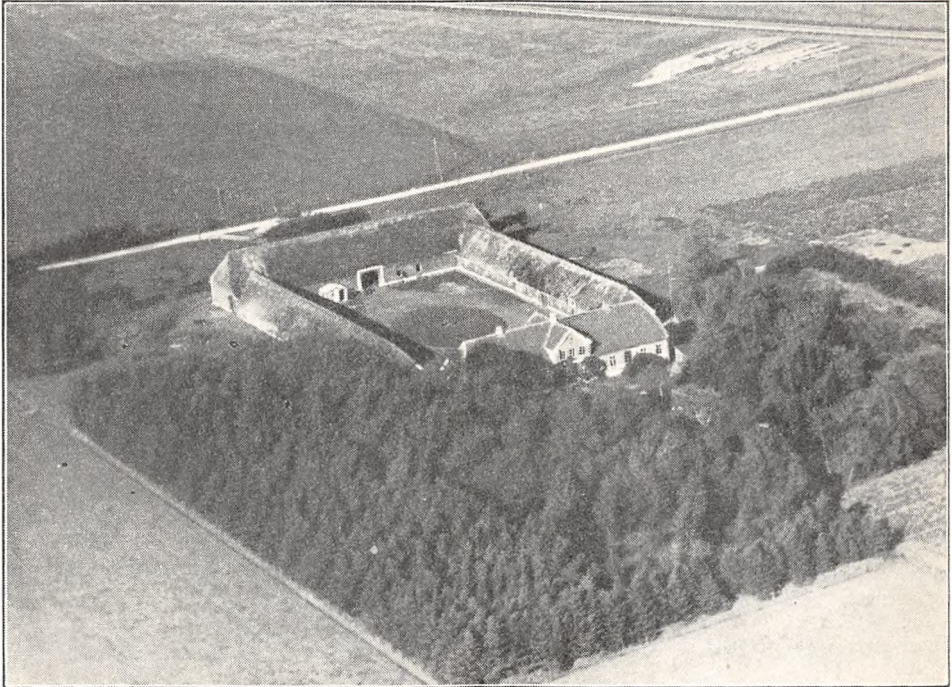
Dortheashvile ligger ca. 200 m Vest for Farup Holdeplads; Jorderne, der er samlet

ved Gaarden undtagen Engen, som ligger 5—6 km fra denne, bestaar af god Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen er Marskeng, Skovens Bevoksning blandet.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 10 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 46 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Riberhus« i Ribe.

Dortheashvile.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 40 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Dortheashvile har grundmurede, ældre gode Bygninger, opført i 1857. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder en stor god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Straa, er der Heste- og Kostald i den østlige Sidelænge, Ko- og Svinestald samt Hønsehus i den vestlige og Lade i Længen mod Nord, gennem hvilken der er Gennemkørselsport til Gaarden; desuden Øst for Gaarden en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Tagpap, den indeholder Rum til Redskaber og Maskiner. I Kostalden er der murede Hvælvinger paa Bjælker af Egetræ. Gaarden er skærmet mod Blæsten fra Vest og Syd ved Læplantning.

Dortheashvile er samlet i 1850'erne af exam. jur. Terman Tranberg, der opkaldte den efter sin Hustru Dorthea, f. Windfeld; efter hans Død i 1864 overtoges den af Sønnen Hans V. Tranberg, efter hvis Død den overtoges af Enkefru Tranberg; i 1907 overtoges den derefter af Sønnen Terman Hansen Tranberg, der havde bestyret Gaarden for Moderen, Ejendommen havde da et Areal paa ca. 150 ha med knap 22 Td. Hrtk. Han solgte den i 1917 til Hotelejer L. Christensen, der frasolgte en stor Del af Gaardens Jorder, Ager, Eng og Mose, til Naboer, og han solgte derefter ca. 1927 Dortheashvile, som nu var en Del i Handelen. Af Ejere i disse Aar kan nævnes K. Oxenvad og H. Andreasen, fra hvilken sidste, der ejede den ca. 2 Aar,

den i 1931 overtoges af Kreditforeningen af jydsk Landejendomsbesiddere, af hvilken den nuværende Ejer købte den i 1932. (I de foregaaende Aar var der yderligere frasolgt Jord fra Gaarden, væsentlig Eng.)

GERSDORFSGAVE, Nørre Farup By, Sogn og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer Thomas Windfeld Jensen, Postfb. og nærmeste St. Ribe, Afst. godt 2 km.

Matr.-Nr. 23a m. fl. af Farup og 627a af Ribe, samlet Areal 55 ha, deraf 26 Ager, 27,5 Eng, 0,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 8 Td. 6 Skp. 3 Fdk. 1¼ Alb.; Ejdskv. 59,200 Kr. (70,000), Jordv. 41,200 Kr. (52,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr., Løspøret i Nye Danske af 1864 for 45,000 Kr.; Lys og Kraft fra Jested Møllens Elektricitetsv.

Gersdorfs gave ligger Nord for Ribe, lige Nord for Lundgaard ved Vejen i Retning af Farup Holdeplads; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger 3—4 km fra denne, bestaar af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), hele Aarealet er nymerglet omkring 1920. Engen er Marskeng, Skovens Bevoksning Naaletræer.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Rug, 2. Roer og Kartoffler, 3. Havre, 4.—5. Kløver og Græs, 6. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 30 Sække Superf. og 6 Sække Kalig.

Kvægbesætningen, der bestaar af 14 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 10 Kreaturer om Aaret; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Riberhus« i Ribe.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 40 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 40 Svin aarlig. Der holdes 9 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Gersdorfs gave har grundmurede gode Bygninger, opført efter en Brand i 1928. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den rummer en god Lejlighed. Avlsbygningerne, som har Tag af Pandeplader, bestaar af 2 sammenbyggede Længer med muret Trimpel, af hvilke den vestlige rummer Ko-, Svine- og Hestestald og Længen mod Nord Lade; mod Øst er Gaarden delvis lukket ved en fritliggende mindre Længe, opført af Træ, og som rummer Maskiner og Redskaber samt Hønsehus. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Staldene, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Gersdorfs gave, der tidligere hed »Nygaardsholm«, ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Ane Antoinette Gersdorff, en Datter af afdøde Oberstløjtnant Chrf. Fr. Gersdorff til Kærgaard; før sin Død i 1803 borttestamenterede hun Gaarden og gav den dens nuværende Navn. Den ejedes i Slutningen af forrige Aarh., fra 1874, af Jens Tranberg Jensen, der havde overtaget den efter sin Moder, og efter ham overtoges den i 1916 af Sønnen, den nuværende Ejer. Ved Overdragelsen af Gaarden til Sønnen beholdt Faderen ca. 7,7 ha, men dette Areal er i 1935 atter kommet tilbage til Ejendommen.

GRANVANG, Nørre Farup By, Sogn og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer Folketingsmand S. Brorsen, Postfb. og nærmeste St. Ribe, Afst. godt 3½ km (dog kun 2 km til Farup Holdeplads), Tlf. Farup 9.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Farup og 1d af Ribe Nørremark, samlet Areal 51,3 ha, deraf 23 Ager, 25 Eng, 2,2 Plantage og 1,1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 9 Td. 3 Skp. 0 Fdk. 2½ Alb.; Ejdskv. 58,800 Kr. (75,500), Jordv. 41,500 Kr. (55,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 39,000 Kr.; Lys og Kraft fra Jested Møllens Elektricitetsv.

Granvang ligger ½ km Øst for Farup By ved Vejen i Retning af Ribe; Agerjorden og Plantagen ligger samlet ved Gaarden, Engen i Marsken 3—4 km fra denne; Jorden er god Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødnings-

kraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen er Marskeng, Plantagens Bevoksning Naaletræer.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Rug, 2. Kaalroer, 3. Byg, 4. Runkelroer, 5. Byg, 6. Havre, 7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 8 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift, og der græsfedes hvert Aar en Del Ungkreaturer; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Riberhus« i Ribe.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 48 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Granvang har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger, opført i 1909—10. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne velholdte Have, har Karnap med Altan til denne, gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avislænger, som har Tag af Cementsten, er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den østlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Vest for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus, tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Granvang ejedes i forrige Aarh. af Anders Brorsen, efter hvis Død den overtoges af Enkefru Brorsen, efter hvem den i 1902 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

KÆRBØL KRO, Kærbøl By, Nørre Farup Sogn og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans Lassen, Postfb. og nærmeste St. Ribe, Afst. $4\frac{1}{2}$ km (dog kun ca. 2 km til Farup Holdeplads), Tlf. Farup 1.

Matr.-Nr. 59a m. fl. af Kærbøl og 45a m. fl. af Tanderup, samlet Areal 58,3 ha, deraf 18 Ager, 36 Eng, 3,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 13 Td. 4 Skp. 3 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 75,800 Kr. (125,000), Jordv. 45,400 Kr. (92,800); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Jested Møllens Elektricitetsv.

Kærbøl Kro ligger i den vestlige Side af Kærbøl By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger 3—5 km fra denne, bestaar af Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Arealet er nymerglet. Engen er Marskeng, deraf ca. 15 ha uden for Digerne; en Del af Engen inden for Digerne dyrkes. Skovens Bevoksning er Naaletræer.

Avlsbruget er bortforpagtet til en Søn J. Lassen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstg. anv. aarl. ca. 50 Sække Superf., 30 Kalig. og 10 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift og der græsfedes en Del Ungkreaturer aarlig; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Riberhus« i Ribe.

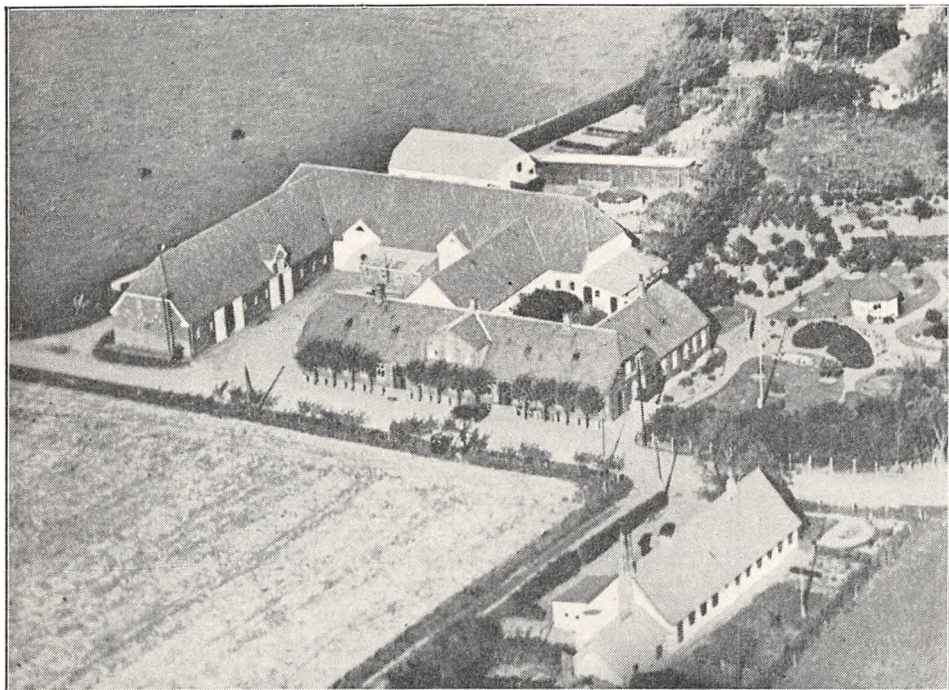
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 110 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 69 Svin aarlig. Der holdes 7 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Kærbøl Kro har grundmurede gode, velindrettede Bygninger. Hovedbygningen, der er tækket med Skifer, bestaar af 2 Fløje, sammenbygget i Vinkel, af hvilke den ene, som ligger i Retningen Syd—Nord langs med Sognevejen, har Frontspids mod Vest til denne; denne, der er opført i 1897, indeholder Forpagterbolig i den nordlige Del og Købmandshandel med Beboelse i den øvrige Del; den anden Fløj, som ligger i Retningen Øst—Vest, og i hvilken der er privilegeret Kro, er opført i 1912. Avlsbygningerne, der bestaar af 3 sammenbyggede Fløje Nordøst for Hovedbygningen, er tækket med Tegl; af Længerne er der Garage, Vognport, Værelser til Folkene og Kostald i den nordlige Sidelænge, Heste- og Kostald i den sydlige, hvilken sidste tillige strækker sig ind i den sydlige Ende af Ladelængen, som ligger mod Øst. Desuden Øst for Gaarden en Svinestald med Tag af Pandeplader samt en Træbygning (tækket med Tag-

pap), som rummer Vognport og Hønsehus. Der er indlagt Centralvarme i Hovedbygningen, der hører til Ejendommen en nyopført Villa, som beboes af Ejeren, og som det fremgaar af Bygningsbeskrivelsen, hører der Krohold og en Købmandshandel til Ejendommen; denne har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene.

Kærbøl Kro med Købmandshandel og Landbrug er samlet af Hans Peter Wind, der ca. 1840 købte et lille Hus med Købmandshandel; senere øgede han Ejendommen, dels ved Tiløb af Jord, dels ved at lægge største Delen af Jorden fra sin Fødegaard i Hillerup til denne. Den 19. Maj 1841 fik han kgl. Bevilling til Kroprivilegiet samt Høkerhandel, og Ejendommen overtoges derefter i 1884 af Svigersønnen Morten S. Brorsen, efter hvem den overtoges i Juni 1904 af Svigersønnen, den nuværende Ejer. Ejendommen var da betydelig større, men i 1930 er der fraskilt ca. 38,5 ha, hvorpaa der er opført Bygninger til en Søn.

Kærbøl Kro.

LUNDEGAARD, Nørre Farup By, Sogn og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer K. Gottfredsen, Postfb. og nærmeste St. Ribe, Afst. 2 km.

Matr.-Nr. 49a m. fl. af Farup, samlet Areal 49,5 ha, deraf 21 Ager, 27,5 Eng og 1 Have og Gaardplads, Hrtk. 9 Td. 2 Skp. 0 Fdk. 0 Alb.; Ejdskv. 58,000 Kr., Jordv. 42,000 Kr., Bygningerne er forsikret i Landbygningernes Brandforsikring for 30,000 Kr., Løsporet i »Danmark« for 29,500 Kr.; Lys og Kraft fra Jested Møllens Elektricitetsv.

Lundgaard ligger Nord for Ribe ved offentlig Vej i Retning af Farup Holdeplads; af Jorderne ligger 16 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger i nogen Afstand fra denne, deraf Engen 3—4 km fra Ejendommen; Jorden er Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), hele Arealet er merglet. Engen er Marskeng.

Det egentlige Avlsbrug er bortforpagtet til Ejerens Søn Chr. Gottfredsen, medens Ejeren selv driver Engene; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes kun mindre Mængder.

Kvægbesætningen, der bestaar af 10 Malkekøer, 1 Tyr og 60—70 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb,

Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 40 Kreaturer om Aaret; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Riberhus« i Ribe.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 20 Slagterisvin om Aaret. Der holdes 8 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Lundgaard har ældre Bygninger, opført i 1810 efter en Brand og overvejende tækket med Rør og Straa. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har stor, høj Frontspids til denne. Af de 2 store sammenbyggede Avlslænger — Gaarden er aaben mod Øst — er der Heste-, Svine- og Kostald i den vestlige Sidelænge og Lade i Længen mod Nord, som nu har Tag af Pandeplader. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Lundgaard hørte tidligere til Krongodset under Riberhus. I 1695 angives det, at den tilhørte (beboedes) af Amtsforvalter i Ribe Jens Christensen, som ejede Steensgaard i Svendborg A. (der ved hans Død i 1708 overtoges af Kronen for Skatterestancer). Lundgaard beboedes derefter af Otto Didrik Bjerrum og senere, fra ca. 1725, af Pastor Jørg. Ravn, som døde i 1734. Ifl. et gl. Skøde paa Gaarden solgte Kronen derefter ved offentlig Auktion d. 10. Jan. 1742 Lundgaard til Hans Jensen Windfeld, der i 1757 tilkøbte et stort Engareal fra Hoved- eller Ladegaarden til Riberhus. I 1776 testamenterede han Gaarden til Hans Ibsen Windfeld, efter hvis Død Enken Mette, f. Hansdatter, senere, i 1818, overdrog den til Sønnen Ib Windfeld; han afstod den i 1848 til Sønnen Hans Ibsen Windfeld, efter hvis Død i 1856 Enken Kathrine Margr., f. Hostrup, fra Tønder-Egnen overtog Gaarden; hun ægtede i 1862 Chr. Sørensen Gottfredsen fra Ribe, fra hvem Lundgaard i 1894 med samme Areal som nu overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

TANDERUP, Nørre Farup Sogn og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer Kammerjunker C. Steenbach, Postfb. og nærmeste St. Ribe, Afst. 5 km (dog kun 3 km til Farup Holdeplads), Tlf. Farup 8.

Matr.-Nr. 1a m. fl. af Tanderup, samlet Areal 67 ha, deraf 66 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 11 Td. 7 Skp. o Fdk. o Alb.; Ejdkv. 82,600 Kr. (218,000), Jordv. 54,600 Kr. (178,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 56,512 Kr.; Lys og Kraft fra Jested Mølles Elektricitetsv.

Tanderup ligger Vest for Farup By ved offentlig Vej; den gl. Agermark paa 52,5 ha er samlet ved Gaarden, medens 13,5 ha Klægjord ligger ca. 3 km fra denne ved Digerne; den gl. Agerjord er god dyb Sandmuld, en Del paa Klæg-Bund, Resten paa Sandunderlag, Arealet ved Digerne er Klægjord. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), Klægjorden er udgrøftet, hele Arealet er merglet eller kalket, Klægjorden i de senere Aar.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 110 Sække Superf., 25 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

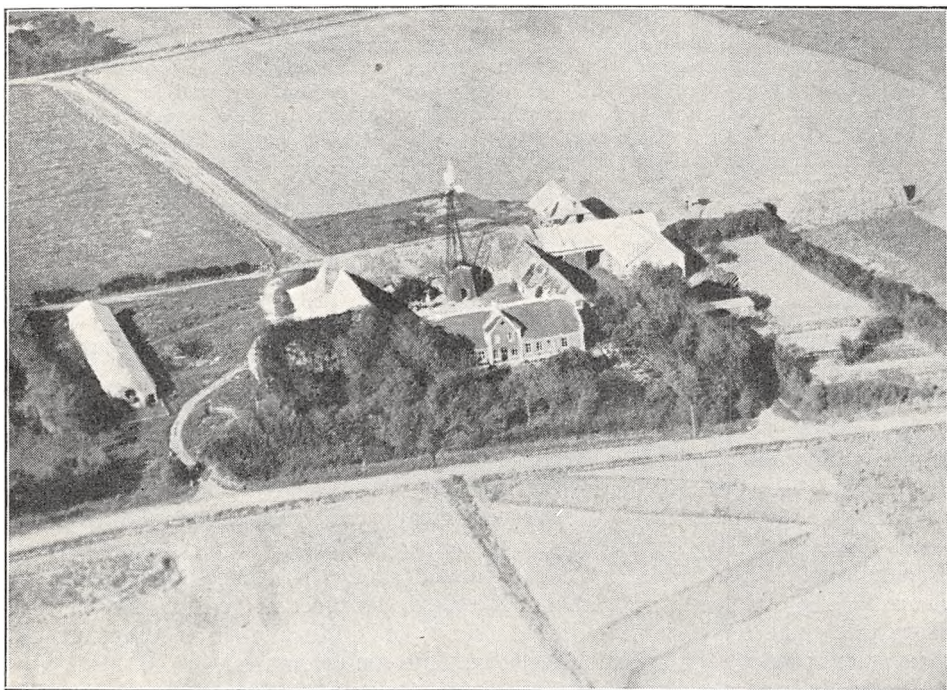
Kvægbesætningen, der bestaar af 33 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes delvis ved eget Tillæg, der er dog — navnlig i de senere Aar — købt en Del Dyr, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Riberhus« i Ribe.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 6—700 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 20 Høns.

Tanderup har grundmurede ældre, velholdte Bygninger, overvejende tækket med Straa. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, har Frontspids mod Syd til denne; den indeholder en stor køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, som er udvidet mod Vest i hele sin Længde (Udvidelsen med Tag af Pandeplader), og Kostald samt Lade med Magasin i Længen mod Nord; Ladelængen er fra den østlige Gavl forlænget med en Tilbygning, en Hjelm, der fra den østlige Ende er udvidet med en Længe mod Syd, disse har begge Tag af Pandeplader ligesom en Halvtagsbygning, et Hønsehus, Øst for Gaarden og en Svinestald Vest for denne. Desuden Vest for Hovedbygningen en straaetækt Længe, der indeholder Fodermester-Bolig og Værelser til Medhjælpere (et ældre straaetækt Hus, der ses paa Billedet Nord for de 2 Hjelme, er nu nedrevet). Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, Vindmotoren, der staa paa Gaardspladsen nær Laden, trækker Kværn m. m., og der hører et Hus til Ejendommen.

Tanderup ejedes i første Halvdel af det 18de Aarh. af daværende Forpagter paa Kærgaard

og Bramminge Simon Termansen, efter hvis Død i 1738 den overtoges af Sønnen Terman Simonsen. Efter hans Død i 1785 kom Gaarden med 13 Td. Hrtk. til Knud Ibsen Windfeld, ved hans Død i 1824 til Sønnen Ib Windfeld og ved hans Død i 1847 til dennes Søn Thomas Windfeld; han solgte den i 1900 med 94 ha, 16½ Td. Hrtk. for 55,000 Kr. til Landstingsmand Chr. Breinholt (tidl. Vestervig Klosters Nedergaard), efter hvis Død i 1901 den overtoges af Enkefru Breinholt og af Børnene Jens og Signe Breinholt. I 1903 ægtede sidstnævnte Landbrugskandidat K. P. R. Thorslund, som i 1907 overtog Tanderup; han tilkøbte i 1908 en Nabogaard, hvorved Tanderup blev paa 182 ha med godt 32½ Td. Hrtk. I 1931—32 overtoges Gaarden af Den vest- og sønderjydske Kreditforening med 133,5 ha (idet Ejeren, Thorslund, beholdt Resten), og af denne købte den nuværende Ejer i 1932 Gaarden med 133,5 ha for 111,349 Kr.; senere, i 1933, er der frasolgt ca. 66,5 ha til Statens Jordlovsudvalg, paa hvilket Areal der oprettedes 6 Statshusmandsbrug, og Tanderup fik derved sit nuværende Areal.

Tanderup.

NEDERGAARD, Hjortvad By, Kalvslund Sogn og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer Arne Mejsen Westergaard, Postfb. Lintrup, nærmeste St. Rødding, Afst. 11 km og 12 km til Ribe, Tlf. Kalvslund 11.

Art. 5 m. fl. af Hjortvad, samlet Areal 131 ha, deraf 90 Ager, 4 Eng, 6,5 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 29,5 ha Egekrat og Hede, Nettoudbytte 373,47 Th. (7,86 Td. Hrtk.); Ejdskv. 66,000 Kr. (71,000), Jordv. 48,800 Kr. (52,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr., Løsoret i Jydsk Brandf. for 64,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Nedergaard ligger sydligst i Hjortvad By; Jorderne er delt i 3 Stykker, deraf ca. 65 ha ved Gaarden, det øvrige Areal i nogen Afstand fra denne, men dog godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Sandmuld, stedvis paa sandblandet Lerunderlag, men dog overvejende paa Græs. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet nymergles i Aarene 1930—40. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning Gran.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 190 Sække Superf., 60 Kalig. og 65 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 55 Stkr. Ungkreaturer,

er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 131 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Mejlbj Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 175 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 68 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Nedergaard har ældre, overvejende straatækte Bygninger. Af de 4 sammenbyggede Længer, der omslutter Gaardspladsen, ligger Stuehuset mod Syd til Haven med en lukket Veranda til denne; i en mindre Del af Længen (den østlige) er der dog indrettet Kostald. Den vestlige Sidelænge rummer Bryggers, Værelser til Folkene og Hestestald, den østlige Brænde og forskelligt m. m. samt Gennemkørselsport til og fra Gaarden og Længen mod Nord Ungkvæg- og Svinestald, sidstnævnte ind mod Gaarden. Desuden Vest for Gaarden en Svinestald med Tag af Pandeplader, et Hønseshus, opført af Træ og tækket med Tagpap, samt en stor Lade med Sider og Tag af Pandeplader. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, og Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Nedergaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Hans Haldensen, efter hvem den i 1851 overtoges af Svigersønnen Poul Knudsen; efter ham overtoges den i 1886 af Sønnen Halden Knudsen, efter hvis Død i August 1930 den overtoges af Enkefru Knudsen, af hvem den nuværende Ejer kort efter købte Gaarden.

(Den Del af Kalvslund Sogn, i hvilken de 2 Gaarde Nedergaard og Pedersminde ligger, kom i 1864 med til Tyskland, men om dette samt om Forstaaelsen af de 2 Betegnelser: »Artikel« og »Nettoudbytte i Thaler« henvises til Indledningen til Sønderjylland.)

PEDERSMINDE, Hjortvad By, Kalvslund Sogn og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer Lauritz J. M. Lauritzen, Postfb. Lintrup, nærmeste St. Rødding, Afst. 10 km og 12 km til Ribe, Tlf. Kalvslund 8.

Art. 6 m. fl. af Hjortvad og 16 af Knorborg, samlet Areal 165,2 ha, deraf 101 Ager, 11 Eng, 25 Skov, 1,2 Have og Gaardsplads og 27 ha Egekrat og Lyng, Nettoudbytte 411,59 Th. (ca. 8,66 Td. Hrtk); Ejdkv. 82,800 Kr. (95,000), Jordv. 53,000 Kr. (59,000); Bygn. er fors. i Landbygn. for 60,000 Kr., Løspøret i Jydsk Brandf. for 78,600 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Pedersminde ligger nordøstligst i Hjortvad By; Jorderne er samlet ved Gaarden undtagen godt 13 ha, som ligger godt 13 km, og 4 ha, som ligger 15 km fra Ejendommen ved Ribe; største Delen af Jorden er Sandmuld paa Sandunderlag, en Del er dog Lermuld paa Mergel-Underlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er nydrænet, og hele Arealet er merglet. De 4 ha Eng, som ligger ved Ribe, er Marskeng, medens 7 ha er god Haardbundseeng. Skovens Bevoksning er Gran, plantet af den nuværende Ejer og hans Fader.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift i 10 Skifter, deraf de 2 med vedvarende Græs; af Kunstgødning anv. aarl. ca. 130 Sække Superf., 55 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

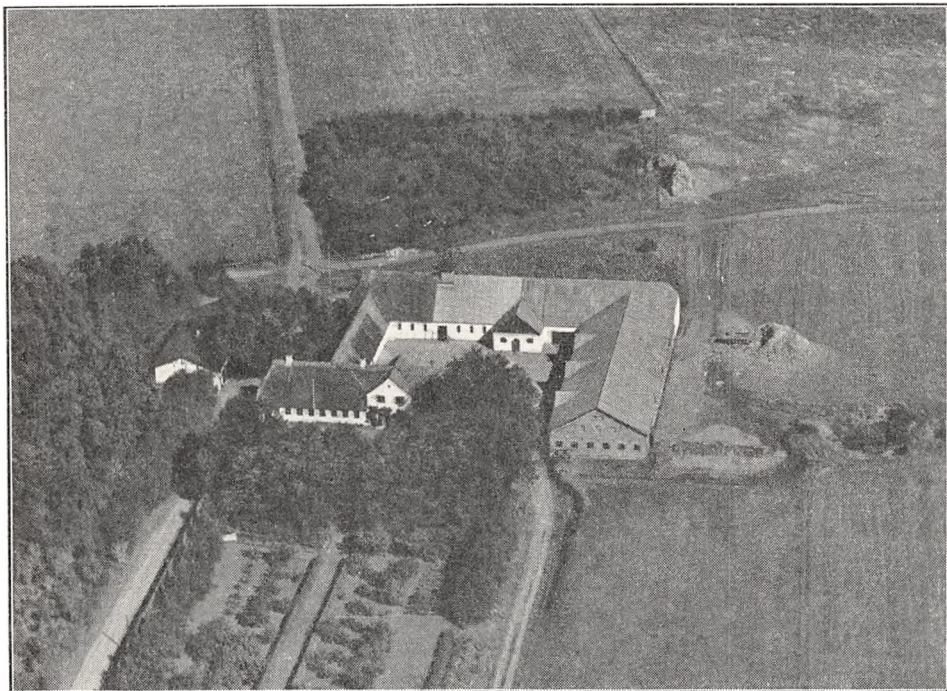
Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af rød dansk Malkerace (en Del dog af Korthorns-Race), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; der fedes aarlig en Del Kreaturer; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg om Aaret, Mælken leveres til Mejlbj Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges ca. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer og 1 Orne; der er tidligere leveret godt 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 92 Svin aarlig. Der holdes 3 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Pedersminde har grundmurede, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, har gennemgaaende Frontspids og Tag af Tegl Øst for denne, medens den vestlige Halvdel er tækket med Straa; den indeholder en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er den vestlige straatækte Sidelænge opført i 1862; den rummer Hestestald, har Gennemkørselsport og indeholder tillige Værelser til Folkene i den sydlige Ende,

hvor den er sammenbygget med Hovedbygningen, som i en Forlængelse mod Vest ligeledes rummer Værelser; den østlige brede Sidelænge, Kostalden, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, er opført i 1927; Længen mod Nord, Laden, har Vindmotor paa Rygningen; af Laden, som for største Delen har Tag af Pandeplader, er den østlige Halvdel opført i 1915. Desuden Vest for Gaarden en Svinestald, opført i 1903, med muret Trimpel og tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestald, Vindmotoren giver Drivkraft til Kværn m. m., og Ejendommen har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Den store Have indeholder mange Frugttræer.

Pedersminde er en gl. Slægtsgaard, der fra 1776 er gaaet i Arv fra Fader til Søn. Den overtoges i 1776 af Jens Lauritzen, efter hvem den i 1820 gik over til Sønnen Lauritz Jensen; efter ham overtoges den i 1859 af Sønnen Peter Lauritzen, fra hvem den i 1899 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

Pedersminde.

SEEMGAARD, Seem Sogn og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer Prpt. Poul H. Wind, Postfb. og nærmeste St. Ribe, Afst. ca. 5 km, Tlf. Skallebæk 3.

Matr.-Nr. 22a m. fl. af Seem og 1 m. fl. af Holmenge, samlet Areal 164 ha, deraf 121,2 Ager, 27,5 Eng, 14,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Hrtk. 17 Td. 3 Skp. 3 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb.; Ejdskv. 148,700 Kr. (157,000), Jordv. 106,000 Kr. (111,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 76,180 Kr., Løsøret i Jydsk Brandf. for 79,100 Kr.; Gaarden har hidtil haft Lys fra eget Elektricitetsv., men gaar nu over til Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

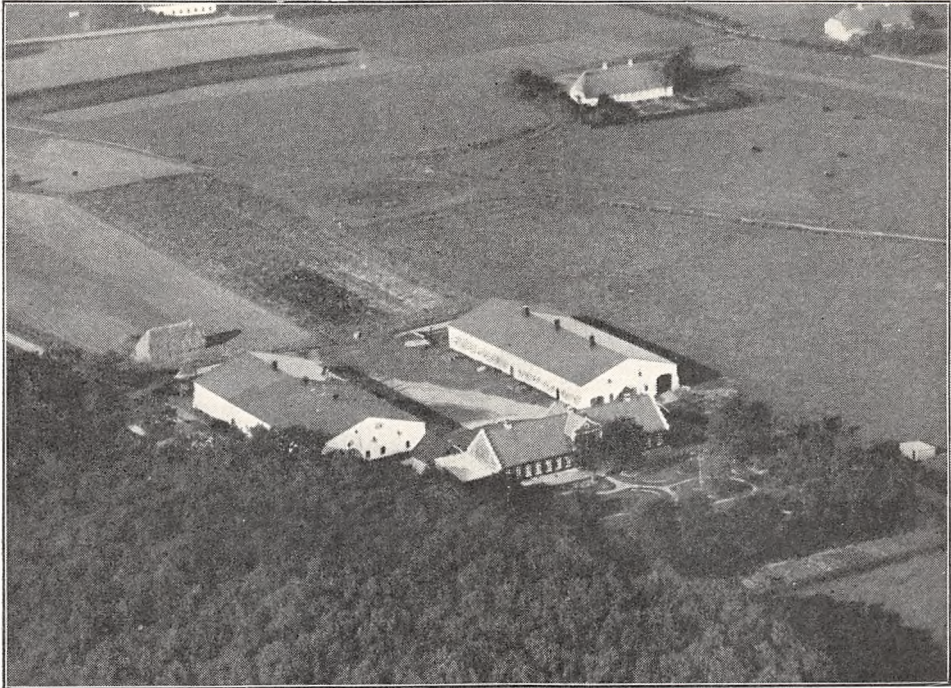
Seemgaard ligger 5 km Øst-Sydøst for Ribe ved Landevejen i Retning af Gram; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er 11 ha Lermuld paa Lerunderlag, Resten sund Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, hele Arealet er nymerglet (en ældre Mergling, der udførtes i 1860'erne, viste en udmærket Virkning paa Afgrøderne); Engen er af god Bonitet (paa Klæg-Bund). Af Skoven er 12 ha Løvskov, 2,3 ha er bevokset med Naaletræer.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 18 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 1 Tyr og 120 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 2698 kg med 3,82 pCt. Fedt og godt 115 kg Smør, Mælken leveres til Seem Andelsmejeri; der fedes ca. 18—20 Stkr. Ungkreaturer, og der sælges en Del Kælvekvier aarlig.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl af eget Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 129 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns samt en Del Ænder og Gæs.

Seemgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1869—70 efter

Seemgaard.

en Brand, ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har lige trapeformede Gavle, stor gennemgaaende Frontspids med svungne Gavle og Skifertag; den indeholder en stor og god Beboelse; til den vestlige Gavl af Hovedbygningen er der opført en Halvtagsbygning, et Hønsehus, bygget af Træ og tækket med Pandeplader, og desuden som 2 korte Sidelænger mod Nord 2 Bygninger, af hvilke den vestlige indeholder Garage m. m., den østlige Rum til forskelligt. Avlsbygningerne, som overvejende er tækket med Tagpap, bestaar af 2 hvidpudsede brede fritliggende (dobbelte) Hovedlænger med muret Trimpel, opført i 1901 efter en Brand — Gaarden er aaben mod Nord; af disse rummer den vestlige Ko- og Hestestald ind mod Gaarden og Lade i den vestlige Halvdel, medens Længen mod Øst har Ungkvægstald ind mod Gaarden og Lade mod Øst. Desuden Vest for Gaarden en Svinestald med Tag af Asbest og Nord for denne et Redskabs- og Maskinhus, tækket med Pandeplader, begge Længer opført af Træ. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt Øst for Skoven i Læ for Vestenvinden.

Seemgaard antages at have sin Oprindelse helt tilbage til Slutningen af det 13de Aarh. til den Befæstning, som Hertug Valdemar d. Fjerde af Sønderjylland under Stridighederne med Erik Menved opførte mod denne i Seem, og som han ved et Forlig i 1306 forpligtede sig til at nedrive; Hertugen, der døde i 1312, opfyldte dog aldrig sit Løfte i saa Henseende. I 1406 nævnes Erik Jonsen til Seem, efter hvis Død hans Enke i 1438 solgte den til Biskop Christian i Ribe. Efter Reformationen i 1536 inddrog Seemgaard af Kronen, der i 1537 overdrog den uden

Afgift tillige med det meste af Bøndergodset i Seem Sogn til Biskop Iver Munk paa Livstid. Ved hans Død i 1539 kom den tilbage til Kronen, som derefter pantsatte den til Claus Sehested, men kort efter blev Gaarden lagt ind under Riberhus Slot. I 1661 overdrog Frederik d. Tredie Seemgaard til Generalfeltmarskal Hans Schack, som i 1671 lagde den ind under Schackenborg, der senere, i 1676, et halvt Aar efter hans Død oprettedes til et Grevskab. Seemgaard blev herfra overdraget i Arvefæste, og af Arvefæstere kan nævnes Chr. Jacobsen, som i 1756 opførte 2 Længer efter en Brand. Gaarden, der i 1789 havde 13 Td. Hrtk., kom i det 19de Aarh. ved Giftermaal fra denne Familie til Jens Riis. I 1877 solgte Jørg. Fr. Riis Gaarden, der da var blevet Selveje, for 160,000 Kr. til Gæstgiver Tange i Ribe, hvorefter den i 1888 med ca. 18 Td. Hrtk. blev udlagt for 97,000 Kr. ved 3. Tvangsauktion til Jac. Riis som ufyldstgjort Panthaver (til Auktionsefterretning var Gaarden med Besætn. og Invt. vurderet til 139,250 Kr.); han solgte den i 1903 for 100,000 Kr. til Forv. L. Berthelsen, fra hvem den Aaret efter kom til Andr. Karkov. Han solgte den i 1906 til Nis Jørgensen Wind fra Sønderjylland, efter hvem den i 1916 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

Af Skoven, 14,3 ha, har godt de 11 ha været frasolgt, men i 1920 købte Ejeren dette Areal tilbage; Resten, en Naaetræs-Plantage, er plantet af Ejeren.

SKOVMARK, Vester Vedsted By, Sogn og Komm., Ribe Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans Jepsen, Postfb. Ribe, nærmeste St. Vester Vedsted, Afst. 4½ km og 8 km til Ribe.

Matr.-Nr. 5a af V. Vedsted har nu efter Udstykningen et Areal paa ialt 30 ha, deraf 19 Ager og 11 ha Eng; Ejdskv. 30,000 Kr.

Bygningerne, der er ældre, er opført af Grundmur og tækket med Rør og Straa; en Trælade har Tag af Pandeplader.

Skovmark ejedes saa vidt vides tidligere af Kronen, idet den laa under Riberhus Len og afhændedes til fri Ejendom ved Auktionen over Godset til Riberhus Ladegaard i 1741 sammen med en Del andre Fæstegaarde i Ribe-Eggen. Gaardens ældst kendte Ejer er Jannichs Jepsen, som ejede den omkring Aar 1800; efter ham overtoges den af Sønnen Jannichs Sørensen, efter hvis Død Enken Anna Kristina bragte Gaarden til sin Mand i andet Ægteskab Jep Lassen; efter ham overtoges den af Sønnen Hans Peder Jepsen, der ejede Gaarden i 1840'erne, og efter hvem den senere overtoges af Sønnen Jep Peder Hansen; han solgte den i 1881 til Jens Andersen Nielsen Okholm, der hørte til en Slægt, som havde været Gaardmænd i V. Vedsted Sogn siden Enevældens Indførelse i 1660. Ved Giftermaal havde Okholm faaet Gaarden »Søndernæs« i Sønderjylland, men for at en Søn kunde undgaa tysk Militærtjeneste, købte han nu Gaarden Skovmark, som da kun havde 6 Td. Hrtk., og flyttede hertil. Efter hans Død Aaret efter overtoges den af Enken, der i 1891 afstod den til sin Søn Niels Andersen Okholm, som i de følgende Aar øgede Gaardens Tilliggende ved Tilkøb, saa denne fik et Areal paa 124 ha med 16½ Td. Hrtk.; af Arealet var 44 Ager, 55 Eng, 16 Skov, 2 Mose, 6 Hede og andre Arealer og 1 ha Have og Gaardsplads; Engen, der laa i Engdraget ud mod Havet, var Marskeng af udmærket Beskaffenhed. Efter hans Død i 1922 overtoges Gaarden af 2 Sønner, Jens Hostrup og Carl Hostrup Okholm, som frasolgte en stor Del af Gaardens Jorder til Naboer; nogle Aar senere overtoges Gaarden af en tredie Broder (en Halvbroder) Peter Riber Okholm, efter hvem den i 1931 overtoges af Den vest- og sønderjydske Kreditforening, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1932 med samme Areal som nu.

SØNDERJYLLAND

Efter Beskrivelsen af de i Ribe Amt beliggende større Gaarde er Værket »Større danske Landbrug« dermed færdig saavel med Amterne paa Øerne som med de 9 Amter i Nørrejylland, eller som det siden 1920 af og til benævnes »det gamle Land«.

Ved Freden i Wien efter Krigen i 1864 mistede vi jo de 3 Hertugdømmer: Slesvig (Sønderjylland), Holsten og Lauenborg, der senere, i 1866, indlemmedes i Preussen. Lauenborg, som vi havde faaet af Preussen i 1815 ved Mageskifte med svensk Pommern, var jo ligesom Holsten — selv om de 2 Hertugdømmer hørte under den danske Stat — Medlemmer af det samme Aar dannede tyske Forbund, og da Befolkningen i det 8450 km² store Holsten tilmed i de forløbne Aarhundreder op gennem Middelalderen og den nyere Tid var blevet meget stærkt fortysket, var Forbindelsen mellem Danmark og Holsten hverken særlig inderlig eller videre stærk fra Holstens Side.

Hvad Slesvig eller Sønderjylland angaar, der mod Syd skilles fra Holsten ved Ejderen og ved den under Christian d. Syvende omkring 1780 gravede slesvig-holstenske Kanal fra Ejderen til Kieler Fjord, da var Tyskheden og det tyske Sprog gennem Kirke, Retsvæsen og Administration m. m. i de samme Tidsrum ogsaa trængt Syd fra og langt mod Nord i denne Landsdel og af de samme Aarsager som i Holsten: vore Regeringers Ligegyldighed og manglende Blik for, hvilke Farer denne Bevægelse kunde medføre i Fremtiden.

Efter Afslutningen af Verdenskrigen i 1918, Freden i Versailles 1919 og den internationale Kommissions Arbejde i Sønderjylland i 1920 blev den nordlige Del af Slesvig i Juni 1920 genforenet med Danmark, idet vor nye Grænse mod Syd blev fastlagt paa Grundlag af en Afstemning inden for Befolkningen efter Nationalitet (Sindelig og Sprog), medens Landsdelenes Historie blev ladet ude af Betragtning, og paa dette Grundlag kom derved 3891 km² (389,110 ha) eller 44,5 pCt. af Sønderjylland (Nordslesvig) tilbage til Danmark, medens et noget større Omraade: 4843 km² af Sønderjylland (Sydslesvig) forblev som tysk Land; det nævnte Areal, 3891 km², øgede meget nær vort Lands Omraade (ca. 39,000 km²) med 10 pCt. Det genvundne Land er 414 km² større end Fyn med tilhørende Øer, men 771 km² mindre i Areal end det største af vore Amter, Ringkøbing Amt.

Hvad Befolkningstallet angaar, laa Forholdene væsentlig anderledes, idet der af Sønderjyllands (Hertugdømmet Slesvigs) samlede Befolkning, omtrent ½ Million, kun fandtes knap 164,000 (163,622 ved Folketællingen i 1921) i det genvundne Omraade; vort Lands Befolkning øgedes derfor ved Genforeningen kun med godt 5 (5,3) pCt. Medens Befolkningstætheden i Danmark i 1921 i Gennemsnit var 80 Indbyggere pr. km², var den i Nordslesvig 42 eller kun godt Halvdelen deraf, derimod i Sydslesvig ca. 70 Indbyggere pr. km².

Aarsagen til denne betydelige Afvigelse mellem Areal og Folkemængde skyldes ikke, at den gennemsnitlige Frugtbarhed af Jorderne i Nordslesvig er væsentlig anderledes end i den øvrige Del af vort Land, maaske en Ubetydelighed ringere, saa vidt vi er i Stand til at kunne afgøre dette Spørgsmaal paa Grundlag af foreliggende Materiale (se senere); derimod bidrager vore store Byer, saaledes vor meget store Hovedstad samt vore øvrige ret store Købstæder, Aarhus, Odense, Aalborg m. fl., i høj Grad

til denne Forskel, idet Nordslesvig kun har mindre Købstæder; og i Sammenligning med Sydslesvig bidrager den store By Flensborg samt Byen Slesvig paa lignende Maade til den betydelige Forskel i Befolkningstætheden i de 2 Landomraader, men dertil kommer yderligere, at den af Tyskland siden 1864 førte haardhændede Politik over for den dansksindede Befolkning i Nordslesvig, under hvilken saa mange unge Sønderjyder udvandrede, har virket stærkt i samme Retning; der var saaledes i de 3 Amter Haderslev, Aabenraa og Sønderborg godt 1000 Indbyggere flere i 1864 end i 1900, medens Folketallet i de 2 Amter Vejle og Ribe lige Nord for den gamle Grænse i de 31 Aar 1870—1901 voksede med ca. 53,000 fra 168,000 til 221,200 Indbyggere, Tal, der bærer Vidnesbyrd om, hvorfor Nordslesvig, da vi modtog det ved Genforeningen i 1920, var saa tyndt befolket.

Af andre Forhold, som der kan være Grund til at omtale i nærværende Værk i Indledningen til de sønderjydske Landsdele, er Begrebet »Hartkorn« og Jordbonitering, selv om Hartkornet ikke længere er Grundlaget for Udskrivning af Skatter paa Landejendomme til Stat, Amt og Kommune.

Fra den ældre Tid i vor Historie véd vi, at Værdien af en Landejendom (et Bol), ofte bestemtes efter det Antal Plove, der var nødvendige til Ejendommens Drift, og ved en »Plov« forstod man oprindeligt efter Jydske Lov en fuld Plovs Drift eller saa meget Jord, som kunde dyrkes med en Plov.

Andre Steder benyttedes »Guldvurdering«, hvor mange Mark Guld en Ejendom (et Bol) var værd efter Jordens Salgsværdi, og begge disse Enheder blev endvidere benyttet som Grundlag for Paalæg af Skatter af Jorden (Bolene) til Landsherren (Kongen).

Vi véd, at begge disse Grundlag har været benyttet i de 2 senere Hertugdømmer, saaledes Skyldsætning efter Guldvurdering i Egne i Sundeved og i Angel. Skat med Ploven som Grundlag synes dog at have været mest almindelig i de 2 Hertugdømmer. Saaledes benyttede Hertug Erik af Sønderjylland, den senere Kong Erik Plovpenning, Ploven som Grundlag for en ny Skat for at faa Penge til at foretage et Korstog til Estland, en Skat, hvorefter Kongen fik Navn i Historien, men allerede hans Fader Valdemar Sejv synes at have opkrævet Skat paa dette Grundlag.

Selv om flere Historikere synes at være enige om, at et Bol var en saa stor Ejendom, som krævedes til at kunne ernære en Familie, og at dette igen faldt sammen med en »Plovs Jord« og en »Mark Skyld Jord«, har vi dog ikke sikre Vidnesbyrd for, hvor meget Jord det drejede sig om, saa meget mere som Jorden, da som nu, var af meget forskellig Godhed, ligesom der ogsaa baade fandtes dyrket Jord (Pløjejord) og udyrket Jord (Eng, Kær og Græsgange); vi véd dog, at der af den frugtbare og svære Jord oprindeligt gik et mindre Areal til en Plov end af den lette.

Efter en Fortegnelse (Matrikel af 11. Maj 1652) var Plovtallet af Jord i de 2 Hertugdømmer Slesvig og Holsten opgjort til 18,654 Plove.

I Marsken, hvor en meget stor Del af Jorden laa hen som Eng og Græsningsjord, kunde en Plovs Jord derfor ikke benyttes som Grundlag; her brugtes Enheden en »Demat«, d. v. s. en Dagslæt eller en saa stor Arbejdsydelse, som en Mand kunde naa at slaa eller afmeje en Dag, hvilket senere i en nyere Tid blev regnet lig $\frac{1}{2}$ ha; i de saakaldte Marsk-Koge regnedes dernæst 48 Demat lig en Plovs Jord, dog noget forskellig i de forskellige Egne, alt efter Marskjordens Frugtbarhed. Det var derfor et meget uensartet og ret usikkert Grundlag, som benyttedes til Skattepaalæg op gennem Tiderne i Middelalderen og ind i den nyere Tid i de 2 Hertugdømmer.

Ved Enevældens Indspørelse i 1660 gik vi over til Hartkorn som Skattegrundlag, men saavel vor første meget mangelfulde Matrikel af 1664 paa Grundlag af Landgildedydelserne som de 2 senere — Matriklerne af 1688 og 1844 — hvor Jordernes Godhed og Skatteevne fastsattes paa Grundlag af en Bonitering saavel af Agerjord som Græsningsjord m. m., gennemførtes kun i Kongeriget, men ikke i Hertugdømmerne.

Under Landboreformerne i Slutningen af det 18de Aarh. forsøgte Rentekammeret, under hvilket Landvæsen og Matrikulvæsen m. m. hørte, at bedre lidt paa det bestaa-

ende meget mangelfulde Grundlag for Paaligning af Skatter i Hertugdømmerne, men da det viste sig, at »dette nye« som Helhed medførte en øget Skattebyrde, blev Bønderne misfornøjede og klagede, og fra 1783 ophørte Rentekammeret derefter med disse Nymatrikuleringer.

Da Napoleons-Krigen nogle Aar senere medførte betydelige Udgifter for Staten til at sikre »Riger og Lande« mod fjendtligt Overfald samt Sikring af vor Handel og Skibsfart, søgtes disse Udgifter dækket ved midlertidige paabudte ekstraordinære Skatter; men da det viste sig, at disse ikke strakte til, paabød Regeringen ved Forordningen af 1. Oktbr. 1802, der udstraktes til ogsaa at gælde for Hertugdømmerne ved Forordningen af 15. Decbr. samme Aar, den saakaldte »Jordtaksation af 1802«, som paabød en vis aarlig Afgift af Besiddelse, Nytt og Brug af Juste Ejendomme i Danmark. Da man ikke mente, at Matriklen af 1688 længere var et retfærdigt Grundlag at paalægge nye Skatter efter, blev denne Afgift i Kongeriget for Hovedgaarde — der jo siden Forordningen af 16. December 1682 havde været fri for Skat af Hovedgaardstaksten — paalagt efter Areal (Td. Land), derimod efter Td. Hartkorn for Bondejord (Selveje eller Fæstjord); Afgiften varierede i Størrelse alt efter Jordens Godhed.

I Hertugdømmerne kunde den yderst uensartede Plovansættelse ikke bruges som Grundlag for denne nye Skat, der hvilede paa al Slags dyrket Jord uden Undtagelse, og denne Jord blev derfor nu inddelt i Td. Land (Steuerareal, Steuertonne); en saadan Skattetønne var lig 13,864 danske □ Alen og altsaa meget nær af samme Størrelse som en dansk Td. Land (14,000 □ Alen).

Hver Skattetønne Areal blev derefter takseret af omrejsende Kommissioner til en Værdi af fra 60—220 Rbd., alt efter Jordens Godhed, og for hver 100 Rbd. Taksationsværdi skulde der saa svares et vist Beløb i Skat. Ligesom denne nye Skat foruden paa Bondejorderne ogsaa lignedes paa al Hovedgaardsjord i Kongeriget og endda betydelig haardere end paa Bondejorden, saaledes ramte den ogsaa al opdyrket Jord i Hertugdømmerne.

Aaret i Forvejen, i 1801, udbrød imidlertid vor Krig med England paa Grund af Englændernes Overfald, og da denne Krig medførte voldsomt stigende aarlige Udgifter, blev denne aarlige Afgift efter Jordtaksationen af 1802 de følgende Aar, 1804—09, forhøjet ikke mindre end 4 Gange. Denne Skat fremkaldte atter Klager fra Bønderne i Hertugdømmerne, men navnlig vakte den Forbitrelse hos det »slesvig-holstenske Ridderskab« (Adelen og Aristokratiet), hvis Hovedgaarde ligeledes tidligere havde været fri for Grundskat; men rent galt blev det, da Regeringen ved Statsbankerotten den 5. Jan. 1813 oprettede Rigsbanken og som økonomisk Grundlag for denne paalagde alle Landets Jorder, Tiender og Bygninger en Prioritet til et Beløb af 6 pCt. af deres Værdi efter Jordtaksationen af 1802, den saakaldte »Bankhæftelse«, hvilke Værdier skulde forrentes med 6½ pCt. aarlig, indtil Ejerne eventuelt indbetalte de paagældende 6 pCt.s Værdier.

Skønt de Godsejere inden for Kongerigets Adel, som besad Hovedgaarde, maatte finde sig i at bære den samme nye Skat, saa betragtede Hertugdømmernes Ridderskab dette Skattepaalæg som et grovt Indgreb i deres ældgamle privilegerede Rettigheder, og de henviste her til et gammelt Dokument, som laa i Ridderskabets Privilegiekasse i Preezer Kloster, et Dokument, der var udstedt og underskrevet i 1460 af Kong Christian d. Første, og i hvilket han foruden andre Rettigheder lovede Hertugdømmernes Adel Skatte- og Toldfrihed, og Forbitrelsen og Hadet med deraf følgende Bagvaskelser overfor, hvad der var Dansk, tiltog nu Aar for Aar, idet Befolkningen hidsede hverandre op; det var en Bekræftelse af det gamle Ord, »at Pengepungen er et ømt Sted at blive ramt paa«.

Ved Udspredelse af Smaaskrifter og Pjecer bredte Bevægelsen sig til den store Hob, og derefter lød det fra Ølstuer og Kroer, at »de fede Hertugdømmer blev udsuget og maatte føde det magre Kongerige« (jævnfør Holbergs »Den politiske Kandestøber«), en Usandhed, der for øvrigt var let at paavise ved at sammenholde Størrelsen af de

direkte og indirekte Skatter i Kongeriget med Indbyggertallet i dette og paa samme Maade Størrelsen af de tilsvarende Skatter i Hertugdømmerne med Folketallet i disse; Forholdet viste sig da at være lige det omvendte.

Det var disse Forhold, der i de paagældende Aar fremkaldte den separatistiske Bevægelse, den saakaldte »Slesvig-Holstenisme«, der voksede i Styrke og Krav Aar for Aar, og som yderligere næredes ved de af Frederik d. Sjette udstedte Sprogreskripter i 1810—11, at Dansk skulde indføres ved Gudstjenesten, Skoleundervisningen og Rettergangen, »hvor det er Almén-Mands Sprog« (blev for øvrigt ikke gennemført) samt ved Christian d. Ottendes 2 Reskripter, henholdsvis af 14. Maj 1840 (om dansk Retsprog i Nordslesvig) og af 2. Decbr. 1842, der gik i samme Retning. Det var, ligesom disse 2 sidste enevældige Konger af den oldenborgske Stamme vilde til at bøde lidt paa, hvad deres mange Forsædre havde syndet imod og i høj Grad forsømt, hvad Danskheden og det danske Sprogs Vilkaar mod Syd angik, men det viste sig at være for sent, de veg for øvrigt begge tilbage for med Fasthed at gennemføre Aand og Bestemmelser i de paagældende Reskripter; efter Christian d. Ottendes Død i 1848 brød Oprøret ud i Hertugdømmerne samme Aar, og selv om det denne Gang lykkedes for os ved Vaabenmagt at afværge Løsrivelsen, gik det anderledes i 1864, da Preussen og Østerrig som tyske Forbundsstater blandede sig i Forholdet og rykkede imod os, og vi mistede nu de 3 Hertugdømmer, som allerede nævnt foran.

Hvad Jordtaksationen af 1802 angaar, der foruden i Kongeriget og Hertugdømmerne ogsaa gjaldt for Norge, var det Mening, at denne kun skulde tjene til Paa-ligning af de nye Skatter, som Øjeblikket gjorde nødvendige, samt fremtidige nye Skatter, men at der alligevel skulde udarbejdes en Matrikel saavel i Kongeriget som i Hertugdømmerne og Norge, saaledes som dette udtaltes i Forordningen om Jordtaksationen i de 3 Landomraader, henholdsvis i §§ 44, 22 og 26. Det viste sig for øvrigt ogsaa senere, at disse Taksationer af Jorderne, der var foretaget omkring i Landet af udsendte Kommissioner, saaledes som det allerede er nævnt foran for Hertugdømmernes Vedkommende, ingenlunde var blevet saa gode og ensartede, som hvis én Kommission havde kunnet overkomme det hele, og den ny Matrikel kunde da senere tjene til at rette begaaede Fejl af Taksations-Kommissionerne.

Det var Rentekammerets President, den bekendte Bonde- og Reformven, Grev Chr. Dittl. Fr. Reventlow til Christianssæde og Pederstrup, der her — med Hensyn til en ny Matrikel som saa mange andre Steder — var den førende; han saa for øvrigt med stor Bekymring paa den Modstand og Uvilje, som det slesvig-holstenske Ridderskab viste imod Skattepaalægget ved Forordningen af 1802.

I et Forslag af 8. Maj 1804 fra Rentekammeret til Kongen om en ny Matrikulering i Danmark, Norge og Hertugdømmerne, for at Skatteligningen kan blive saa retfærdig som muligt, gør Rentekammeret opmærksom paa, at Norges Matrikel er den daarligste, derefter Hertugdømmernes. Desuagtet bestemte en kgl. Resolution af 16. Maj 1804, at Matrikularbejdet skulde begynde i Danmark, og først naar man der havde samlet de fornødne Erfaringer, skulde den udføres i Norge og Hertugdømmerne. Men det kom til at gaa helt anderledes. Efter Napoleons-Krigenes Ophør mistede vi i 1814 ved Freden i Kiel Norge, der for øvrigt saa Aar senere, efter Lov af 17. Aug. 1818, tog fat selv paa Udarbejdelsen af en Matrikel, og hvad vor egen ny Matrikel angaar, der var et meget grundigt Arbejde for sin Tid, da medførte Krigen med England, Pengeøden, Statsbankerotten og den haarde Landbrugskrise i Aarene 1818—28, at Arbejdet med Matrikelen trak i Langdrag, saa denne først traadte i Kraft 1. Jan. 1844; hvad det paatænkte Arbejde med en Matrikel i Hertugdømmerne angaar, da var Forholdene politisk og nationalt paa dette Tidspunkt blevet saa vanskelige i Forholdet til Danmark, at ingen nu skænkede dette Spørgsmaal en Tanke.

Naar de slesvigske Enklaver undtages (nogle mindre Omraader i Vestslesvig, der direkte hørte under Kongeriget, et Forhold, der hidførte helt tilbage fra Dronning Margretes Tid), var Hartkorn derfor ukendt eller i alt Fald et ubrugt Begreb i Hertugdømmerne, da disse i 1864 skiltes fra Danmark, og da Brugen af Jordtaksationer

af 1802 ophørte som Skattegrundlag ved Forordningen af 15. April 1818 om Land-skatten, hvor man for Kongerigets Vedkommende igen gik tilbage til Hartkornet efter Matriklen af 1688, indtil den ny Matrikul blev færdig, fordi Taksationerne efterhaanden havde vist sig at være for uensartede, saa benyttedes for en stor Del endnu det gl. Skattegrundlag »Plovland« i Hertugdømmerne, da vi i 1864 mistede disse.

Professor A. F. Bergsøe meddeler i sin »Danske Stats Statistik« i 1840'erne, at en Plovs Jord da kunde ansættes til 14 Td. Hrtk. eller 140 Td. Ld. Middeljord (godt 77 ha), og at Hertugdømmet Slesvig (Sønderjylland) efter private Fortegnelser til Skat stod for 8877 ordinære Plove og 10,380 ekstraordinære Plove (sidstnævnte omfatter tidligere ikke skatteansatte Jorder, der ved Patent af 31. Decbr. 1800 blev ansat til Plovsjord).

*

*

*

Som nævnt foran kom Hertugdømmerne i 1866 (efter Krigen mellem Preussen og Østerrig) ind under Preussen. Her havde man efter Lov (Grundsteuergesetz) af 19. Maj 1861 i Aarene 1861—64 udarbejdet et Skattegrundlag for hele Preussen, efter hvilket Skatten lignedes paa Grunden (Jorden) efter det Nettoudbytte (Reinertrag), denne ansloges til at kunne afkaste, og ved Siden deraf en almindelig Skat paa Bygningerne.

Efter Lov af 11. Februar 1870 blev nu lignende Bestemmelser vedtaget for de i 1866 til Preussen kommende nye Provinser: Slesvig, Holsten, Lauenborg, Hannover, Wiesbaden m. fl., og efter at Jorderne her var blevet omhyggeligt opmaalt, kortlagt, boniteret og vurderet, traadte Loven for de nævnte Provinser i Kraft den 1. Januar 1878.

Denne Matrikulering (Katastrierung) af alle Jordparceller i Preussen var et stort og omfattende og som saa meget inden for tysk Videnskab særdeles grundigt Arbejde, hvad Opmaaling og Bonitering af Jorderne angik med efterfølgende Værd sætning af disses Nettoudbytte, med Hensyntagen til de mange Forhold, der formodes at kunne faa Indflydelse paa Størrelsen af sidstnævnte, som de mange forskellige Jorder (Grunde) ansloges til at kunne afkaste.

Til dette Formaal deltes Jorderne i følgende 7 Kulturarter: 1. Agerjorder, 2 Haver, 3. Enge, 4. Græsningsjorder, 5. Skove, 6. Damme og 7. Ødeland, og ved Boniteringen deltes Jorderne (Grundene) inden for disse Kulturarter atter i Klasser (som Hovedregel højst i 8), saaledes at 1. Klasse af Agerjord, Have, Eng o. s. v. er den bedste Jord, den, der kan yde det højeste Nettoudbytte, medens Klasse 8 er den daarligste (Jorder med Skov deles almindelig ogsaa i 8 Klasser.)

Som Enhed for Areal benyttes den preussiske Morgen = 0,2553 ha (1 ha altsaa meget nær 4 Morgen) og som Værdi eller Møntenhed den efter den tyske Møntfor-enings Bestemmelser af 1857 preussiske Thaler (Daler) = 2 Kr. 66 $\frac{2}{3}$ Øre (Pari) = 3 Reichsmark = 30 Silbergroschen a 88 $\frac{1}{9}$ Øre, og Grundskat-Nettoudbyttets Størrelse opførtes derfor i Silbergroschen (Sgr.) pr. Morgen.

Under Haver medregnes foruden Jorder med Afgrøder af Grøntsager visse Handels- og Frøavlsplanter, Blomster-, Frugt- og Vinhaver samt Planteskoler; den Grund, Gaardens Bygninger staar paa samt den tilhørende Have, naar denne ikke er over én preussisk Morgen stor, er skattefri, idet denne Grund falder ind under Bygnings-skatten. Moser, hvor Græsset bjærges til Hø, hensesjores under Enge, afgræsses de, op-fjøres de under Græsgange; om der graves Tørv eller ikke faar ingen Indflydelse paa Vurderingen. Heder henregnes under Græsgange efter den Nytte, de kan yde til Græsning samt ved at afgive Strøelse og Gødningsmateriale. Damme og Vandansam-linger, der mulig udnyttes som Fiskedamme, ved Rørskær eller ved Græsning, j. Eks. efter Udtørring om Sommeren, deles almindelig i fjerre Klasser ligesom Ødeland, hvortil hensesjores Kalk-, Sand-, Grus-, Mergel- og Lergrave, Sumpe m. m.; Jord eller Grunde, der intet som helst afkaster, er skattefri og betegnes som »Unland«.

Offentlige Grundstykker (Jorder), der tilhører Stat, Kirker, Skoler og lign., er skat-

teftri, men de er dog opmaalt og boniteret, ligesom Nettoudbyttet er beregnet i Tilfælde af, at de skulde gaa over i privat Eje.

Agerjorder og Haver (Arealer større end én preussisk Morgen, se foran), der udnyttes ved Gartneri, samt Jorder, hvorpaa der staar Skov, inddeles som foran nævnt almindelig i 8 Klasser efter Jordens naturlige Beskaffenhed, det vil sige Blandingsforholdet eller Forekomsten af Muld (Humus), Ler (stivere eller mildere), Sand, Kalk og mindre eller større Gruspartikler, idet disse Forhold alle har stor Indflydelse paa Jordens naturlige Frugtbarhed, paa Evnen til at holde paa Fugtigheden og til at lade det overflødige Vand gaa bort gennem Undergrunden, paa den Lethed, hvorved Kulturplanternes Rødder kan søge gennem Jorden (for øvrigt ogsaa paa det lavere Plante- og Dyrelivs Trivsel i Jordbunden og paa dennes sunde Reaktion, Forhold, der hører den nyere Tid til); Overgrundens Dybde samt Undergrundens særlige Beskaffenhed kommer ogsaa med her ind under; om der til en Ejendom er knyttet en Erhvervsvirksomhed, f. Eks. et Brænderi, Teglværk eller en Sukkerfabrik, faar ingen Indflydelse paa Klassificeringen af den paagældende Landejendoms Jord.

Enge (Jorder, der overvejende anvendes til Høslæt), inddeles ligeledes almindelig i 8 Klasser, og det samme gælder om Græsange (Jorder, der mest udnyttes ved Afgræsning); her er det overvejende Høets Mængde og Godhed samt Græssets Mængde og Næringsværdi, maalt efter hvor stort et Areal, der er nødvendigt til at græsse f. Eks. et Stykke Kvæg, alt efter dettes Størrelse (Vægt) og Alder, medens Jordens Blandingsforhold her kommer noget mindre i Betragtning — dog Overgrundens Dybde samt Undergrundens Beskaffenhed, idet sidstnævnte kan indeholde skadelige Stoffer og Lag for Plantevæksten.

Men foruden forannævnte er der mange andre Forhold, som kommer i Betragtning; saaledes om Jorden ligger højt (Bjergegne) eller lavt i Forhold til Havets Overflade, da det i sidstnævnte Tilfælde kan blive vanskeligt at faa det skadelige Vand afledt, hvorved Jorden bliver kold og sur, ligesom der mulig til Tider kan ske Oversvømmelser; endvidere om Jorden er jævn eller bakket, og om den har Hældning; en passende Hældning letter Vandafledningen (Dræningen), hvis en saadan er nødvendig, og en svag Hældning mod Syd mod Solen øger Jordens Værdi, navnlig af den gode, frugtbare Agerjord, fordi dette fremmer Jordens Opvarmning og Foraarets Komme; Hældning mod Nord nedsætter derimod den samme gode Agerjords Værdi, ligesom stærkt bakkede Jorder, alt i øvrigt lige, har mindre Værdi, idet Dykning og Færdselen med Redskaber og Vogne ved Bjærgningen af Afgrøderne besværliggøres, ligesom stærke Regnskyl, eventuelt Sneens Smeltning hen paa Vinteren, medfører Ulemper. Jorder med en saadan naturlig Beskaffenhed, at de afvander sig selv, saa kunstig Afvanding (Dræning) er unødvendig, frier Besidderen for Udgifter til denne Grundforbedring samt til senere Vedligeholdelse.

Endvidere har Klimaet, alt i øvrigt lige, Betydning, navnlig Nedbørsmængden i Aarets Løb samt Fordelingen af denne under Afgrødernes Vækst og Bjærgning, ligesom Varmen og Vindforholdene heller ikke er uden Betydning (navnlig i det store Land Tyskland); herom giver de meteorologiske Optegnelser, foretaget rundt om i Landet gennem en længere Aarrække, Oplysninger.

Et Forhold, der ogsaa har Indflydelse paa Nettoudbyttet af en Ejendom, er dennes egne Færdselsforhold, om dens Jorder ligger samlet omkring Bygningerne og af en bekvem regelmæssig Form, eller de fra Fællesskabets og Udskiftningernes Tid mulig er blevet daarligt udskiftet, saa de ligger paa flere Steder og mulig med større Afstand til flere af Parcellerne; som Eks. nævnes her Marskegnene, hvor Brugerne ofte maa køre en lang Omvej for at komme uden om et stort Dige eller for at naa en Bro over en af de store Afvandingsgrøfter eller -Kanal.

Men endvidere kommer en Ejendoms ydre Færdsels- og Afsætningsforhold i Betragtning, om den ligger nær eller fjernt Station og By, hvorledes Færdselsaarerne (Vejenes Tilstand) er samt endvidere Afsætningsbetingelser for Afgrøderne; som Eksempel kan her nævnes fra selve Preussen, at Provinsen Østpreussen som Helhed har bedre Jor-

der end Provinsen Brandenburg, men desuagtet er det gennemsnitlige Grundskat-Nettoudbytte pr. Morgen sat til 25 Silbergroschen i sidstnævnte Provins mod kun 17 i Østpreussen; Landbrugene her kan nemlig ikke finde større Afsætning for deres Overskud af Landbrugsprodukter i selve Provinsen eller til de nære Nabolande, Polen, Randstaterne og Rusland, der alle selv udfører saadanne; Afsætningen gaar derfor væsentlig den lange Vej Vest paa til Tysklands Storbyer og Industricentrene i Rhinegnene, og den lange Fragt samt øvrige Omkostninger medfører da forannævnte Forhold med Hensyn til Størrelsen af Jordens Nettoudbytte.

Efter Delingen i Kulturarter og Jordklasser fulgte Vurderingen af Ejendommens Raa- eller Nettoudbytte. Ved Fastsættelsen af dette benyttedes de saakaldte »Martini-Gennemsnitsmarkedspriser« for de forskellige Produkter, som Landbruget frembringer, Priser, der var indsamlet aarlig siden 1837 (dog udelod man de 2 Aar med de højeste og de 2 Aar med de laveste Priser); hertil skulde yderligere lægges Værdien af Forbruget af egne Produkter i Bedriften; ved Siden heraf blev der dog ogsaa taget Hensyn til de i de enkelte Egne ved Salg af Jord til Landbrug opnaaede Priser for disse samt til de Forpagtningsafgifter, der betales i Egnen.

Fra Værdien af Ejendommens Bruttoudbytte droges derefter Fremstillings- eller Driftsomkostningerne alt i alt i Aarets Løb samt Udgifter til Forrentningen af den nødvendige Bygnings-, Besætnings- og Inventariekapital, og den tilbageværende Sum var da den paagældende Ejendoms Nettoudbytte.

Ved Fastsættelsen af en Landejendoms Driftsomkostninger i en vis Egn, f. Eks. i Nærheden af Storbyer eller Industricentre, maatte der følgelig tages Hensyn til, at Arbejdslønnene her var højere end i mange andre Egne. Af Grundlaget for Fastlæggelsen af Nettoudbyttet fremgaar det endvidere, at de større Arbejdsudgifter og Driftsomkostninger paa den svære Lerjord i Sammenligning med den lette, milde Sandjord ogsaa øver Indflydelse paa Størrelsen af Jordens Nettoudbytte.

Ved Jordens Nettoudbytte forstod man altsaa Raa- eller Bruttoudbyttet efter Fradrag af Driftsomkostninger, men hertil er at bemærke, at det ikke var Nettoudbyttet af hver enkelt Ejendom i en Egn (Kreds eller Klassifikationsdistrikt), man søgte at finde, men derimod det Udbytte, som en Middel-Ejendom i Distriktet med Jorder inden for én eller flere af de 8 Klasser kunde ventes at afkaste gennemsnitligt i en længere Aarrække, naar den var i Hænderne paa en middeldygtig Landmand, som drev den med Egnens sædvanlige Driftsmaåde og Sædskitte ved Anvendelse af almindelige Driftsomkostninger; der toges altsaa ikke Hensyn til, om en Ejendom med Jord inden for de samme Boniteringsklasser i Egnen af en dygtig Ejer var bragt i en højere Kultur (et Arbejde, der for øvrigt havde medført betydelige Udgifter), hvorved dennes Nettoudbytte mulig var højnet betydeligt, lige saa lidt som der toges Hensyn til, at en Ejendom var i Hænderne paa en mindre dygtig Landmand.

Sammenligner vi nu foran antydede Klassifikationsdistrikt med en anden Egn, hvor Landbruget som Helhed var dygtigere og fik et større Udbytte af Jorden, vil Nettoudbyttet af en Middel Ejendom i denne Egn med Jorder af lignende Bonitet komme til at ligge væsentlig højere.

Inden det fundne Nettoudbytte blev endelig fastlagt som Grundlag for Paaligningen af Grundskatten, havde den enkelte Grundejer, eventuelt disse, inden for et mindre eller større Klassifikationsdistrikt eller Kreds en vis Tidsfrist til at fremsjøre Klage over muligt begaaede Fejl ved Matrikuleringen (f. Eks. et for højt fundet Nettoudbytte eller en formodet Fejl ved Inddelingen af Jorden i Klasser).

Hvad Paaligningen af Grundskatten angaar, da blev den for hele Riget fastsatte samlede Grundskat først fordelt paa den hver Provins tilkommende Del af Skatten i Forhold til det samlede Nettoudbytte af Jorderne i hver enkelt Provins, og inden for den enkelte Provins, f. Eks. Provinsen Slesvig-Holsten, blev den Provinsen paa lagte Del af Skatten derefter paalignet efter Nettoudbyttet af hver enkelt Ejendom eller Grund.

Siden Klasseinddelingen af Jorderne og disses Nettoudbytte blev fastlagt i Preussen,

som foran meddelt, er dette Grundlag forblevet uforandret; selv om der er udført Arbejder, der har haft væsentlig Indflydelse paa Ydeevnen eller Afkastningen af et eller andet Grundareal, f. Eks. ved Afvanding af Sumpe, Kultivering og Opdyrkning af Moser, Rydning af Skovgrund til Agerjord, er der intet Hensyn taget til dette.

I 1890 var Nettoudbyttet af alle Landejendomme i den 44,221 ha store Kreds Sønderborg i den preussiske Provins Slesvig-Holsten saaledes 491,219 Thaler, og efter at Nordslesvig ved Genforeningen var kommet til Danmark, var det samlede Netto-udbytte i det 44,227 ha store Sønderborg Amt ca. 489,000 Thaler — indbefattet Købstædernes og Flækkernes Markjorder; Agerjorderne i Sønderborg Amt (Øen Als og Sundeved) var for øvrigt blandt de frugtbareste i hele Preussen.

Naar de frugtbare Marskjorder, f. Eks. i Ditmarsken og paa Halvøen Ejderstedt, som Helhed staar med et meget højt Nettoudbytte pr. ha, hidrører dette for det første fra Jordens store Frugtbarhed, men dernæst fra, at Arbejdsudgifterne er smaa ved Græsningsdrikt, ligesom Redskabskapitalen og Sliddet paa Redskaberne er ringe.

Hvad Forholdet mellem Grundskatten paa Jordens Nettoudbytte og den samme Jords formodede Hartkornsmængde efter vor Matrikulering angaar, da synes én Td. Hrtk. i Gennemsnit at svare til 45 a 50 Th. Grundskat i Nettoudbytte (saa vidt vides regner Overskyldraadet med Forholdet 1:50 — se »Trap«, 4. Udgave, Bind IX, Side 29 — medens vort Matrikulsvæsen vistnok regner med Forholdet 1:45; Forholdet menes altsaa at ligge mellem disse to Tal.

Vælger vi Tallet 1:47,5, skulde Nordslesvigs samlede Grundskat-Nettoudbytte svare til ialt 41,160 Td. Hrtk., deraf paa Landdistrikterne 40,051 og paa Købstædernes Markjorder 1109 Td. Hrtk.

Ved Gennemførelsen af Loven af 19. Maj 1861 om Grundskatter i Preussen (se foran) blev der anlagt en Grundbog (Jordebog) over alle Jordejendomme i Kongeriget; denne indeholder en Fortegnelse (Matrikul, Kataster) over dissers Fladeindhold, Nettoudbytte m. m., og en lignende optoges i 1870'erne (se foran) over de i 1866 i Preussen indlemmede Provinser, derunder de 3 Hertugdømmer.

Efter Genforeningen fik vi udleveret den preussiske Grundbog med tilhørende Kortmateriale vedrørende de sønderjydske Landsdele, som vi da fik tilbage. I denne er den enkelte Landejendom ikke betegnet ved Matr.-Nr., men ved »Artikelnummer«, f. Eks. Art. 1, saaledes som det vil ses i Beskrivelsen af de større sønderjydske Landejendomme i nærværende Værk; Ordet Parcel eller Parcelnummer betegner nærmest en Jordlod.

*

*

*

Hvad Adelsborge og Herregaarde i Nordslesvig angaar, da findes der her ligesom i det Nord for liggende Ribe A. (se Indledningen til dette) og for øvrigt i hele Landet en Del Voldsteder og Tomter af Borge, som er gaaet til og forsvundet saa tidlig, at Historien intet har at meddele om disse, højst foreligger mulig en Overlevering (et Sagn).

I Valdemarstiden og senere dannedes der i Sønderjylland ligesom i Kongeriget en Del Adels- eller Herregaarde, i Begyndelsen kun med en mindre Mængde tilhørende spredtliggende Fæstegods (Strøgods); disse ejedes af Storbondætter, der senere ligesom i Kongeriget hævede sig op i Adelsstanden. Men senere i Middelalderen, da de holstenske Grever kom til at gribe saa stærkt ind i vort Lands og Folks Historie, efter at de sønderjydske Hertuger i Slutningen af det 13de og Begyndelsen af det 14de Aarh. havde bemægtiget sig Als, Langeland og det sønderjydske Krongods, fortrængtes denne sønderjydske Lavadel, der bar danske Navne, Emmiksen, Gjordsen m. fl., af holstenske Riddere med Navnene Limbæk, Ahlefeldt, Rantzau, Reventlow (Reventlau), Pogwisch m. fl., der bredte sig som Godsherrer helt op til Kongeaen, og som endvidere kom i Besiddelse af flere af Kronens ofte stærkt befæstede ældre Borge.

Ved Skovenes Rydning lidt efter lidt opstod der stadig flere og flere Herregaarde, saaledes paa den frugtbare Østkyst langs Lillebælt, for øvrigt ogsaa ved Nedlægning

af Landsbyer, og lidt efter lidt gik det ligesom i Kongeriget, at store Dele af Bøndergaardene efterhaanden gled ind under Herregaardene, Bispestolene (Ribe og Slesvig) og Klostrene, saaledes under Løgum Kloster, som Fæstegods.

I det 16de Aarh. under Trediveaarskrigen, da de fjendtlige Tropper under Wallenstein (1627—29) og ligeledes under de 2 paafølgende Krige med Sverige (1644—45 og 1657—60), da de svenske Hære rykkede Syd fra op gennem Hertugdømmerne, gik det meget haardt ud over Sønderjylland som Helhed, over Købstæder, Landsbyer og Herregaarde; en hel Del af Herregaardene i Nordslesvig blev da mere eller mindre ødelagt, en Del rejste sig igen, men enkelte gik til, ligesom det er nævnt i Indledningen til Ribe og Ringkøbing Amter for disses Vedkommende.

Forud for disse Krige var der dog foregaaet en Ændring i Besiddelsesforholdene i Nordslesvig, navnlig i Haderslev Amt, idet Frederik d. Anden, da han købte og samlede Krongods i Koldinghus Amt (se Indledningen til Vejle og Ribe Amter), ogsaa udstrakte disse Køb til Nordøstslesvig, hvor han udkøbte største Delen af Adelen, paa nær Godserne Gram, samt Høgsbro mod Vest, og samlede Godserne med underliggende Fæstegods under Kronen, et Forhold, der fortsattes af Sønnen Christian d. Fjerde.

Senere, i sidste Halvdel af det 18de Aarh., blev disse Krongodser afhændet ved Auktion og for en stor Del udstykket, i 1764 saaledes 7 Godser i Haderslev og ét i Aabenraa Amt, og inden 1800 havde Kronen paa et Par nær afhændet de ca. 70 Godser, som den ejede i de 2 Hertugdømmer. Under de store Landboreformer kort efter udstykkedes ligeledes en Del private Godser i Sønderjylland ligesom i Kongeriget, og Tallet af Godser og større Herregaarde var derfor paa dette Tidspunkt gaaet betydeligt ned mod tidligere.

Nu efter Genforeningen er der fortsat og fortsættes der stadig med denne Udstykning af den ene større Gaard efter den anden, af hvilke flere under Kampen om Jorden i Nordslesvig ofte var blevet til preussiske Domæner, som nu overtoges af den danske Stat. Til dette Formaal havde Preussen i Aarene 1896—1911 anvendt ikke mindre end 7,63 Millioner Kr., foruden fra og med 1908 betydelige Midler til Oprettelse af de saakaldte »Rentegaarde«, mindre Landejendomme, til hvilke tyske Købere kunde erholde Laan til $3\frac{1}{2}$ pCt. af Staten, mod at denne forbeholdt sig Købsretten ved eventuelt Salg senere. Ved Hjælp af »Jordfonden«s Midler køber Jordlovsudvalget for øvrigt ogsaa Godser og større Gaarde, der er paa private Hænder, til Udstykning; i de første 10 Aar efter Genforeningen købtes der paa denne Maade omkring 2500 ha; af dette Areal er afvandt ca. 700 og merglet omkring 800 ha; mange Steder maa der anlægges nye Veje, og indtil 1931 var der af saadanne anlagt 11 km.

Som det vil fremgaa senere i dette Værk, bliver der ved Udstykningen hyppigt en større eller mindre Hovedparcel tilbage, mulig noget af Hensyn til Gaardens Bygninger, der enten sælges, hvis der kan findes en Køber, eller forpagtes bort, medens Resten udstykkes i mindre Ejendomme, som Regel i Statshusmandsbrug med et Tiliggende af omkring 6—7 ha paa god Jord, og et noget større Areal paa mindre god Jord; i Bjerndrup By i Stepping Sogn er der paa denne Maade dannet en ny mindre Landsby.

Enkelte Herregaarde er dog udstykket helt og derved forsvundet, saaledes bl. a. hvor Bygningerne er gaaet til ved Brand, saa kun »Historien« er tilbage.

* * *

Hvad Bondestanden i Sønderjylland angaar, har denne nogenlunde gennemgaaet den samme Udvikling og været underkastet lignende Vilkaar op gennem Tiderne som i Kongeriget.

I de første Aarhundreder var Bonden en fri Mand, der i de unge Aar snart var Deltager i Vikingetog til fremmede Lande for at vinde Berømmelse, Bytte og Rigdom, snart deltog i Krig — Forsvars- eller Angrebskrig — alt efter Forholdene, naar Høvdingen eller Kongen bød til Landeværn eller Leding, snart var Handelsmand og

snart var Agerdyrker, naar han ikke var optaget af de forannævnte Hverv, samt i den noget fremskredne Alder; de sværere samt de mindre renlige Arbejder ved Landbruget udførtes dog af Datidens Trælle, der vistnok mest hidrørte fra overvundne Fjender; Trællene var retsløse og stod uden for Lovene, Husbonden kunde dræbe eller sælge dem ligesom andre Husdyr, og Prisen for en Træl og en Hest var ofte den samme; Stillingen som Træl var arvelig, og de nød ingen Anseelse inden for Samfundet.

Men selv om alle Bønder i den tidlige Middelalder var frie Mænd, ligesom den enkelte Bonde frit kunde træde frem paa Tinge og tale sin egen eller forsvare sine Frænders Sag, efter Historikeren C. F. Allens Fremstilling, udviklede der sig dog efterhaanden Forskelligheder inden for Bondestanden i Anseelse og Indflydelse grundet paa Forskel i Evner, Rigdom, Vaabenfærdighed og Tapperhed, ligesom en Slægts Talrigbed ogsaa kunde øve Indflydelse, og paa denne Maade voksede der ud af Bondesamfundet Storbondedætter, fra hvilke Anjører og Høvdinge som Regel udgik, ligesom det blev disse, der sad inde med den største Indflydelse i Samfundet og paa Tinge.

Med Kristendommens Indførelse ændredes disse Forhold dog efterhaanden, idet Forkynderne af denne gennem Paavirkning af de Unge og den opvoksende Slægt lidt efter lidt fremelskede et andet og mildere Livssyn inden for Samfundet. Kristendommens Grundsætninger stod i skarp Modsætning til den Aand, der bar Vikingetogterne frem, og disse blev derfor nu sjældnere og sjældnere for til sidst helt at ophøre; og Befolkningen ledtes nu af Kristendommens Forkyndere til at søge Livsopholdet ved mere fredelige Sysler, saaledes først og fremmest ved Agerdyrkning; efterhaanden som Samfundet voksede, toges der ny Jord ind til Dyrkning, saaledes ved Rydning af Skov, og der opstod nye Landsbyer.

Heller ikke Trældommen var i Overensstemmelse med den kristne Lære, og under og kort efter Valdemarstiden synes Trældommen at være ophørt, idet Trællene blev frigivet og gik over i Bondestanden dels som Tyende, dels som »Inderster« (Husmænd). Disse Forhold medførte en Svækkelse af Bondestanden, hvad dennes Indflydelse inden for Datidens Samfund angik, idet den Foragt, som Samfundets Medlemmer havde nærret over for Trællene, nu delvis — trods Kristendommen — overførtes til Bondestanden; dertil kom, at Bonden som en fredelig Agerdyrker havde sværere ved at gøre sig gældende og forsvare sine Rettigheder, idet han efterhaanden mistede sin Vaabenfærdighed, og hertil kom samtidig andre Omdannelser og Nyskabninger inden for Samfundet.

Efterhaanden som Befolkningen voksede i Tal, skete der lidt efter lidt en begyndende Arbejdsdeling, hvor Bonden (Agerdyrkeren) dyrkede Jorden og ryddede nyt Land, medens andre, alt efter Lyst og Evner, tog sig af Handel, Haandværk og Vaabenfærd.

Ved Kongens befæstede Borge omkring i Landet opstod der hyppig mindre Bebyggelser, fordi Borgen ydede Værn og tillige gav Adgang til Arbejde, og ligeledes paa dertil egnede Steder ved Kysterne, hvor der var god Adgang til Fiskeri og Færdsel paa Havet; endvidere opstod der efterhaanden saakaldte Markeder omkring i Landet, hvor Folk paa visse Tider af Aaret kom sammen for at handle og tuske Varer, og paa denne Maade lagdes Grunden til de første Byer (Købstæder, Købinger), hvis Beboere senere betegnedes som Borgere.

Efterhaanden som Krigen krævede en større Øvelse og Dygtighed samt en mere kostbar Udrustning, blev Krigerne ogsaa en Stand for sig, der ligesom tidligere var ansete inden for Samfundet. Disse udgik mest fra Storbondedætterne og nød Kongens særlige Bevaagenhed, fordi de vovede Livet for Konge og Land, de modtog derfor efterhaanden visse Forrettigheder (Privilegier), der i Begyndelsen mest bestod af Jordegods, og paa denne Maade opstod Herremændene, der senere antog det tyske Navn »Adel«, og som efterhaanden, som Blodet blev tyndere, hvad Slægtskabet angik, glemte, at de havde deres Rod i Bondestanden.

Men ogsaa Kirken og dens Mænd (Gejstligheden) voksede i Anseelse, Rigdom og Indflydelse, efterhaanden som Kirker og Klostre tiltog i Tal og der oprettedes Bispedømmer efter udenlandsk Mønster; ligesom Adelen erhvervede denne sig efterhaanden ogsaa meget Gods og særlige Rettigheder. Foruden Kongemagten var Samfundet altsaa nu efterhaanden blevet delt i de 4 Stænder, de 2 privilegerede, Gejstlighed og Adel, samt de 2 uprivilegerede, Borger- og Bondestand.

Efter Valdemarstiden, navnlig under de mindre duelige Konger, som fulgte efter, forværredes Kaarene for Bondestanden saavel i Kongeriget som i Sønderjylland (Slesvig); Kongerne havde nemlig her allerede under Valdemarerne, ja vistnok tidligere, begaaet den Fejl at gøre de yngre Sønner til Hertuger over sønderjydske Landsdele, et Forhold, der fortsattes op gennem Tiderne, ogsaa efter at Holsten i 1474 under Christian d. Første var blevet gjort til et Hertugdømme. Dette førte til idelige Stridigheder og Kampe, idet Hertugerne søgte at løsrive Forholdet til eller endog frigøre sig for Kongens Overhøjhed samt tilrive sig mere Gods, og i den tidlige Middelalder støttedes de heri af de mægtige holstenske Grever.

Under disse Forhold gik det stærkt ud over de svage i Landet, navnlig Bønderne, medens Borgerne i Byerne, der boede tættere sammen, bedre kunde klare sig, idet de sluttede sig sammen i Lav til fælles Støtte og Modstand mod de privilegerede Stænders Krav og Overgreb. Bønderne mistede derfor delvis i disse urolige Tider lidt efter lidt Ejendomsretten over deres Gaarde og sank ned til at blive Fæstere under Egnens Jordrotter eller under Kirkens Godser; saaledes erhvervede Bispedømmerne i Slesvig og Ribe samt Løgumkloster en Mængde Bønderfæstegods; denne Bevægelse var dels frivillig for i de urolige Tider at komme ind under en Beskytter, dels fremkaldt ved Tvang. Med Fæsteforholdet fulgte desværre lidt efter lidt Krav til Fæsterne om, at de foruden den aarlige Landgilde (Fæsteafgift) skulde yde visse Arbejder (Hoveri), navnlig ved Høbjærgning og Høst, Fordringer, der stadig øgedes til stor Tynge for Bønderne, som ofte derved maatte forsømme deres egen Avling.

Ved Reformationen i 1536 inddrog Kronen som bekendt den katolske Kirkes og Klostrenes betydelige Gods, og Kronens Gods, der op gennem Tiderne var svundet meget ind (Kong Hans havde dog erhvervet Tørning Slot og Len tilbage ved Køb) øgedes derved meget betydeligt. Som tidligere nævnt fortsattes denne Bevægelse af Frederik d. Anden, der alene i det nuværende Haderslev Amt foruden Adelsgaarde købte over 900 Bøndergaarde, et Forhold, der som allerede nævnt fortsattes, om end i mindre Grad, af Sønnen Christian d. Fjerde.

Dette medførte for øvrigt et øget Hoveri for Bønderne, idet Kong Frederik, efter at have udkøbt Adelen, omdannede disses Besiddelser til store Hovedgaarde, omkring hvilke Fæstebønderne blev anbragt, for at disse kunde drive Gaardens Avling; ja Kongen dannede endog nye Hovedgaarde ved at nedlægge Landsbyer, saaledes Vojens, Stendet og Fovslet, og paa samme Maade bar hans yngre Broder, Hertug Hans (den Yngre) af Sønderborg sig ad inden for sine Besiddelser i Slesvig længere mod Syd i Sundeved og paa Als samt i Angel med Udkøb af Adelen og Oprettelse af nye Hovedgaarde ved Nedlæggelse af Bøndergaarde og Rydning af Skove, saaledes Hovedgaarden Sandbjerg (Hovedsædet i det senere, nu ophævede Grevskab »Reventlow») og flere andre, ligesom han øgede Bøndernes Hoveri meget betydeligt. Senere ombyttede saavel han som Frederik d. Anden og senere Christian d. Fjerde Hoveriet mod en aarlig Pengedydelse.

Som nævnt under Omtalen af Herregaardene led Sønderjylland overordentlig meget i Aarene 1627—60, i hvilket Slægtled det var besat ikke mindre end 3 Gange af fjendtlige Tropper og var Basis for Gennemmarch af disse, hvortil i den sidste Krig 1657—60 yderligere kom vore Forbundsfjæller: Polakker, Brandenburger og Østerrigere, der ikke var meget bedre (se under Indledningen til Ringkøbing og Ribe Amter); flere Landsbyer og mange Gaarde var afbrændt, Kostbarheder, Heste og Kvæg var røvet og bortført, Afgrøder ødelagt og Skove raseret, Forhold, der efterfulgtes af Nød og Sygdom, og ligesom i Kongeriget er det nu først, man ogsaa i Sønderjylland begynder at høre Tale om øde og forladte Bøndergaarde.

Efter Enevældens Indførelse i 1660 kom hertil — i Forhold til Befolkningens Skatteevne — store Skatter; Skatterestancer og Skattegæld blev derfor nu almindelige hos Bønderne, selv hos Selvejere («jordegne Bønder») ligesom i Kongeriget; vilde Regeringen ved Haardhed have prøvet paa at inddrive disse, maatte en Mængde Bønder have forladt deres Hjem, men Regeringen vilde da være kommet til at staa med Gaardene, uden at det vilde have været muligt for denne at finde nye Fæstere til at drive disse.

Efter den sidste Svenskekrig (1657—60) laa saaledes alene i Gram Hrd. 105 Bøndergaarde eller hver sjette Gaard øde hen, og en Del af Jorden gik i Hede igen; selv i det frugtbare Tyrstrup Hrd. fandtes der øde Gaarde længe efter Krigen, og Kronen maatte ikke alene eftergive den paa disse ophobede Skattegæld, men endog indrømme de nye Fæstere, som det lykkedes at skrabe sammen, 2—3 a 4 Aars Skattefrihed, foruden at den, hvor Gaardens Bygninger var nedbrændt eller omblæst, maatte afgive Bygningstømmer i Kronens Skove.

Som bekendt raadede det saakaldte Vornedskab over Bønderne kun i Kongeriget paa Øerne Øst for Storebælt og naaede ikke til Sønderjylland, og det samme gjaldt om Stavnsbaandet, der i Tidsrummet 1733—88 i Kongeriget bandt Mændene i Bondestanden inden for en vis Alder til Fødestavnen. En tredie og endnu værre Form for Bondestandens Afhængighed af »Herskabet«, det saakaldte Livegenskab, var derimod Syd fra naaet til Dele af Holsten, navnlig til det østlige Holsten, og en mindre, sydøstlig Del af Sønderjylland i Landskaberne »Svansen« og »Danske Skov« (mellem Kieler-Bugt og Eckernsørde Fjord), begge Syd for Slien, og havde Regeringen ikke senere grebet ind til Fordel for Bondestanden ved at erhverve en stor Del af Godserne i Sundeved og paa Als, havde Livegenskabet mulig bredt sig videre Nord for Slien til Angel, Sundeved og Als. Livegenskabet, der kan betegnes som en mildere Form for Trældom, var vidt udbredt omkring i Europa, baade mod Syd, Sydøst, Øst og Sydvest; det fandtes i forskellige Former, dels strengere, dels mildere, og det var den sidstnævnte Form, der havde naaet at brede sig til Holsten og det sydøstlige Sønderjylland. Det var værre end Stavnsbaandet, idet ikke alene Mændene, men ogsaa Kvinderne var stavnsbundet; men hvad betød for øvrigt Kvindernes Frihed her i Landet under Stavnsbaandet, naar Mændene var stavnsbundet i 36 Aar, fra 4—40 Aars Alderen; endvidere maatte den livegne Bonde ikke gifte sig uden sin Husbonds (Herremands) Tilladelse, og det samme gjaldt, naar han vilde lade sin Søn lære et Haandværk, ligesom han var pligtig til at lade sine Børn tage Plads som Tyende hos Herskabet, naar dette krævedes; Hoveriet var som Regel ubegrænset, ligesom den livegne Bonde kunde sættes ud af Gaarden, naar det passede Godsejeren; men om alle 3 Forhold, Livegenskab, Vornedskab og Stavnsbaand, der var indført for at faa Landets Jord dyrket, Stavnsbaandet tillige for at sikre Landet Soldater, gjaldt, at Bondestandens Vilkår under disse afgang meget af, om det enkelte Herskab var strengere eller mildere.

*

*

Da det er Tanken, at de store Landboreformer og Bondestandens Frigørelse med Stavnsbaandets Løsning ved Forordningen af 20. Juni 1788 skal mindes nu i 1938, kan der for Sønderjyllands og Holstens Vedkommende være Grund til at meddele, at Livegenskabet ophævedes dér med Udgangen af Aaret 1804 ved Forordningen af 19. Decbr. 1804.

Denne Forordning gennemførtes af den religiøse, humane, retskafne og dygtige Statsmand, Greve Andreas Peter Bernstorff (den yngre B.), der efter Regeringsskiftet i April atter fik Sæde i Regeringen, i hvilken han foruden at være Medlem af Gehejmestatsraadet samt Udenrigsminister tillige var Leder af det »tyske Kancelli«, under hvilket Hertugdømmernes Styre henlaa; støttet af den frihedssivrige Kronprins Frederik og sin nære Ven, Grev K. D. Fr. Reventlow, lykkedes det ham gennem langvarige og

besværlige Forhandlinger med det overmodige holstenske Ridderskab at faa denne Sag saa vidt fremmet inden sin Død i Sommeren 1797, at Sagens Gennemførelse var sikret.

Vi blev saaledes i Virkeligheden det første Land i Europa, der løste dette Spørgsmaal; thi selv om Ludvig d. Sekstende af Frankrig havde ophævet Livegenskabet paa Kronens Godser, saa fik den franske Bondestand dog først taalelige Vilkaar efter den blodige Revolution, hvor Bønderne afbrændte og ødelagde Herregaarde og Adelsbørge i stor Udstrækning.

Vel ophævede Kejsers Josef d. Anden af Østrig ved Forordningen af 15. Jan. 1782 Livegenskabet i sine Lande, efter at hans Moder, Marie Theresia, forinden sin Død i 1780 havde ophævet dette paa Kronens Godser, men efter Kejsersens Død i 1790 vendte den gamle Tingenes Tilstand tilbage, idet Reformerne strandede paa den stille Modstand, som det gamle og nedarvede inden for Samfundet udøvede, ligesom Tiden ikke syntes at være moden til disse gennemgribende Ændringer endnu, og paa lignende Maade gik det endog den myndige og kraftige Frederik d. Store i Preussen; han, der var meget optaget af den ny Tid, »Oplysningstiden«, var klar over, at »intet Menneske er født for at være sin Ligemands Træl«, og at man maa afsky »en saadan Misbrug«, ligesom han ofte udtalte, at han var ked af at herske over Slaver. Han indledede da ogsaa Ophævelsen af Livegenskabet — efter at han havde set de livegne pommerske Bønders fortvivlede Stilling — med følgende Ord: »Øjeblikkelig og uden mindste Ræsonneren skal Livegenskabet fra nu af afskaffes alle Vegne, saavel paa Kronens Godser som paa Adelsmændenes og Byernes Ejendomme. Enhver der modsætter sig dette, skal om muligt med det gode, og, naar dette ikke hjælper, med Magt tvinges dertil, at denne hans kgl. Majestæts fastslaaede Vilje kan blive opfyldt til Gavn for hele Provinsen.« Men selv denne enevældige og strenge Preuserkonges Bud var ikke nok til at skaffe Lydighed; Adelen og Kollegiernes Embedsmænd gjorde Modstand og navnlig den pommerske Adel, der søgte at overbevise Kongen om, at Bønderne vilde flygte ud af Riget, at dette derfor vilde blive øde og Jorderne komme til at henligge udyrkede; senere paa sine gamle Dage indrømmede Kongen, at det var en stor Fejltagelse, hvis man troede, at det var nok at have en god Vilje for at faa »dette barbariske Væsen« afskaffet. Først et godt Slegtled senere lykkedes det i 1807 efter dansk Forbillede at faa Livegenskabet afskaffet i Preussen.

*

*

*

Ved Landboreformernes Begyndelse i det 18de Aarh. fandtes der i Nordslesvig foruden Herregaardene med Stordrift Selvejrbøndergaarde og Fæstegaarde samt et mindre Antal saakaldte »Frigaarde«, af hvilke de fleste fandtes i Haderslev Amt mod Øst. Frigaardene hidrørte fra, at Kongen eller Fyrsten havde givet Gaarden som Gave til en Mand, der havde gjort sig fortjent til en saadan (saaledes fik Bonden Esbern Nielsen, der fangede Skipper Klement under Grevens Fejde, som Belønning en Krongaard i Storvorde (Nørrejylland) »frit uden Tynge«); men de fleste hidrørte dog fra Køb, og foruden Købesummen var der ved en Kapitalisering af Gaardens Skatter hyppigt udbetalt en Sum én Gang for alle, saa Gaarden senere var delvis skattefri eller mulig var fri for andre Byrder som Hoveri, Landgildeydelse og Arbejds kørsel. (Der fandtes for øvrigt ogsaa Frigaarde andre Steder i Landet, saaledes paa Bornholm, og disse var tidligere fri for Skatter, ligeom Ejerne var fritaget for personlig Krigstjeneste ved Bornholms Milit).)

Hvad de almindelige Bøndergaarde angaar, da var der i Nordslesvig allerede i det 18de Aarh., inden Landboreformerne begyndte, betydelig flere Selvejergaarde end i nogen anden Del af den danske Stat; navnlig var der mange i Aabenraa og Tønder Amter samt i den østlige Del af Haderslev Amt; dette skyldtes flere Aarsager. Ogsaa i Nørrejylland havde der tidligere været betydelig flere Selvejergaarde end paa Øerne,

og navnlig end paa Øerne Øst for Storebælt, hvor Vornedskabet som foran nævnt havde raadet. Men efter Grevens Fejde (det sidste Bondeoprør her i Landet) gik det slemt ud over de jyske Selvejere, idet disse herredvis i 49 Herreder dømtes til som Straf at afstaa deres Gaarde til Kronen som Fæstegaarde, medmindre de kunde bevise, at de ikke havde deltaget i Oprøret; det var navnlig Selvejerne i Nord- og Vestjylland, det gik ud over, idet de oprørske Bønder, efter at de var blevet standset i Randers ved Gudenaen (se Bind VI, Side 164 og 236 under Clausholm og Løvenholm), bredte Oprøret mod Vest og Syd, saa selv Bønderne i Gørding Hrd. mellem Esbjerg og Ribe deltog; derimod slap de østjyske Bønder Syd og Øst for Gudenaen.

I Nørrejylland ansloges Antallet af Selvejergaarde omkring Aar 1700 dog endnu til mellem 1350 og 1400 eller 5 pCt., paa Sjælland 150 og paa Falster kun 2 Selvejere.

Af Kronens ca. 2770 Bøndergaarde i Haderslev Amt var ved Overgangen til det 18de Aarh. 570 eller 20 pCt. Selvejere; i Haderslev Hrd. var der 30 pCt. og i Hviding Hrd., det nordligste i Tønder Amt, endog godt 43 pCt.; derimod var i Gram Hrd. knap 9 pCt. af Bøndergaardene i Selveje. Som Regel var der flest Selvejere i Egnene med den bedste Jord, saaledes mod Øst, samt længst mod Vest ud mod Marsken, mulig fordi Bønderne her op gennem Tiderne bedre havde kunnet klare sig økonomisk og holde sig fri for Skatterestancer. Andre Forhold som Adelsgodsernes Beliggenhed synes dog ogsaa at have haft Indflydelse; naar der var saa faa Selvejere i Gram Hrd. og i 7 af Herredets Sogne ikke en eneste, er Aarsagen dertil mulig, at Tørning Slot, der laa østligst i Herredet i Hammelev Sogn, i Middelalderen var i Adels-eje i flere Slægtled inden for Slægterne Limbæk og Ahlefeldt, og at Bønderne da i de paagældende Sogne Hammelev, Magstrup, Jegstrup, Oksenvad, Jels, Sommersted og Skrydstrup efterhaanden var blevet Fæstere under Godset.

Selvejerne i Slesvig besad for øvrigt deres Gaarde med fuld Ejendomsret, kun maatte de ikke udparcellere eller sammenlægge disse uden Rentekammerets Samtykke — altsaa ligesom i Kongeriget — idet Antallet af Gaarde skulde bevares, ligesom der var Pligt til at omgaas husholderisk med Gaardens Skov og Tørvmose, hvis saadanne fandtes. I Kongeriget derimod var der en vis Indskrænkning i Besiddelsen af den jordegne Gaard (Selvejergaard), idet den saakaldte »Herlighed« ejedes af Herlighedsejeren, det vil sige Gaardens tidligere Ejer, Kronen (Kongen) eller Godsejeren, der havde afhændet Gaarden til Selveje; Herligheden var som Regel Retten til Jagt og Fiskeri paa Ejendommen og undertiden Retten til »Husbondhold«, en vis Afgift, der svarede ved Ejerskifte som Tegn paa Herlighedsejerens Højhedsret; undertiden ogsaa en mindre Landgildeydelse, ja endog en Smule Hoveri.

Hvad Landboreformerne: Udskiftning af Jordfællesskabet, Udflytning af Gaardene fra Landsbyerne paa de nye Marklodder, Fæstets Overgang til Arvefæste eller Selveje, Hoveriets Afløsning m. m. angaar, da begyndte disse tidlig i Hertugdømmerne. I Indledningen til Ribe A. er der nævnt Eksempler fra Holsten, saaledes Rigs greve Hans Rantzau paa sit Gods Ascheberg.

I Slesvig begyndtes der endnu tidligere, og den første Udskiftning i Danmark var utvivlsomt Udskiftningen af Varnæs By Syd for Aabenraa Fjord i 1710—11; i denne fandtes der da 31 Ejendomme eller Bol; af disse var de 8 Helgaarde med én Ejer, medens 22 var Halvgaarde og havde 2 Ejere; ved Udflytningen af Gaardene samtidig byggede de 2 Ejere hver sin Gaard paa Bolets Jord, saa Gaardene kom til at ligge 2 og 2 sammen, som det kan ses den Dag i Dag, og de 2 Samejere drev vedblivende Jorden i Fællesskab, indtil de i Slutningen af det 18de Aarh. delte Bolet mellem sig. Skovene til Byen blev dog ikke udskiftet og har henligget uudskiftet helt til vor Tid.

Da Udskiftningen viste sig at medføre betydelige Fordele, bredte denne sig lidt efter lidt omkring i Nordslesvig, saaledes til Løjt Sogn paa Halvøen Nord for Aabenraa Fjord. I Rørkær, Hostrup Sogn i Tønder A. vedtog man i 1713 at udskifte Byens

Enge og begyndte saa smaat derpaa i 1714, men det var dog først i 1717, efter at Engene var blevet opmaalt, at man rigtig tog fat, og i Slutningen af Oktbr. var man færdig med at dele de store Engdrag, der ligger Nord og Syd for Byen, mellem samtlige »Plovfolk«. I selve Sognebyen Hostrup omdeltes Jorderne, Ager og Eng, i Aarene 1724—52; helt færdig blev man dog først i 1756; Præstegaardens Jord naaede allerede at blive udskiftet det første Aar, i 1724; i de øvrige Byer i Sognet: Jejsing, Solderup og den forannævnte Rørkær foregik der ligeledes Omdelinger af Jorden, derunder indbefattet Agerjorden, og man var saaledes færdig dermed, da den kgl. Forordning om Indhegningens Fremme og Ophævelsen af Byjordernes Fællesskab i Slesvig udstedtes d. 10. Febr. 1766; Forbilledet for denne var de 4 (første) Forordninger i Kongeriget om det samme Emne, henholdsvis i Aarene 1758—59—60 og —61. I den østlige Del af Haderslev A. begyndte Udskiftningen vistnok omkring 1739 og fortsattes i de følgende 18—20 Aar. Denne er omtalt i »Danmarks og Norges økonomiske Magazin«, et Skrift, der udkom i 8 Bind i Aarene 1757—64, og i hvilket en stor Del af de Tanker og Forslag er fremsat vedrørende Landbruget, som senere blev gennemført under Landboreformerne; Værket, der udkom med offentlig Støtte og var fritaget for Censur, skyldes den landbovenlige og stærkt nationaløkonomisk interesserede Biskop Erik Pontoppidan (se Indledningen til Ribe A., Side 270), med Støtte af Greve Adam Gottlob Moltke til Bregentved.

I den første Afhandling skriver Pontoppidan efter en Rejse gennem Fyn og med Henblik paa Udstykningen i det forannævnte Løjt Sogn: Men et godt Eksempel fjøder mange. I Løjt Sogn har Bønderne for mange Aar siden faaet udtusket deres Jorder, saaledes at disse nu er afsondrede fra hverandre, saa hver Mand nu ejer og behandler sine som et Enemærke og adskilt Ejendom. Bonden, som derved først er blevet Ejer af det, han havde, har ved sin Vindskibeligbed forbedret sit Tillæg saaledes, at han nu med mindre Arbejde oppebærer dobbelt Frugt. Da Naboerne en lang Tid havde set paa dette med skelende Øjne, blev de derved drevet til at udforske Aarsagen til denne deres Naboers kendelige Velstand, fremfor dem selv, som endda havde et næsten dobbelt Arbejde. De fandt da, at dette for største Delen grundede sig paa den *E e n d e l s* Raadighed, hver Mand havde over sin Jord. De begyndte derfor at overlægge med hverandre, om de ikke ogsaa kunde blive enige om indbyrdes at udtuske deres Jorder og hver for sig indhegne sin Andel. Prøven blev gjort og gik lykkelig; andre [Bønder] saa sig igen i Spejl herpaa, og det er nu i denne Time kommet saa vidt, at der i Haderslevhus Amt, særlig i Haderslev og Tyrstrup og til Dels i Gram Herred findes nogle Tusinde Hauger og Indelukker (Lykker), hvor der tidligere havde været lutter store Fællesmarker, ja det kan nu bevises, at der alene i Haderslevhus Amt siden 1739—40 er blevet indrettet over ti Tusinde Hauger og Lykker.

Der var dog megen Modstand at overvinde; mange af Bønderne var, hvad Bevarelsen af de bestaaende Forhold angik, stærkt konservative, det faldt derfor ret svært for det private Initiativ at overvinde Modstanden. Forordningen af 1766 satte heller ikke den ønskede Fart i Udskiftningen af Fællesskabet, og den 26. Jan. 1770 fulgte derfor en ny, i hvilken Regeringen delvis truede med andre Foranstaltninger, hvis der ikke i de følgende 4 Aar kom mere Gang i Arbejdet. I disse Forordninger bestemtes det, at enhver Jordejer, som ønsker sin Jord udskilt af Fællesskabet for at kunne faa denne indhegnet, kan kræve hele Bymarken delt mellem Lodsejerne og efter en forsvaerlig Bonitering af Ager, Eng, Skov og Hede af Øvrigheden kan faa sin Part anvist og udlagt, »saa vidt gørligt i et Stykke«; og endvidere at Omkostningerne ved dette Arbejde skulde udredes af alle Interessenter i Byen, selv om nogle af dem ønskede at blive i Jordfællesskabet.

Det gled dog stadig fremad, navnlig mod Øst og i de Byer, hvor Bønderne overvejende raadede, medens det gik noget langsommere paa Godserne samt i de magre og tyndere befolkede Hedesogne, hvor Ulemperne ved Fællesskabet var mindre, og i flere af disse blev Udskiftningen først gennemført hen imod Aarhundredskiftet, ja enkelte Steder endog senere.

Desværre blev Udskiftningerne ret mangelfulde og af de samme Aarsager som senere i Kongeriget. Alle vilde helst blive i Byen og have Lod i Byvangen, der fra gammel Tid havde været under Plov og Kultur. Man frygtede Ensomheden ude paa Overdrevene og mellem Skovene, endnu var der jo Ulve og Vildsvin, og Retssikkerheden i Samfundet var heller ikke den samme som nu; skønt Bønderne var vant til Arbejde, frygtede nogle — navnlig vel de ældre — for det store Arbejde, der krævedes ved Rydningen af Træstubbe, Krat og Skov, ved Opførelsen af nye Bygninger, Brøndgravning m. m., ligesom man ogsaa tænkte paa den længere Vej til Kirke og Skole. Dernæst stod man jo paa bar Bund uden Erfaringer, man kunde ikke skue ind i Fremtiden, hvorledes Tiderne vilde udvikle sig med Hensyn til Kravene om en højere Løn og en kortere Arbejdstid, og hvilken Betydning det derfor vilde have, at Jorderne laa samlet og af en hensigtsmæssig Form for Driften. Det Krav, hvor Jorderne til Byerne var mere eller mindre uensartede, at alle Ejendommene skulde have Jord af hver Slags, var skæbnesvangert for de 2 nævnte Fordringer, og den enkelte Gaard fik derfor sin Jord spredt omkring i flere Lodder, ligesom disse almindelig blev af en lang smal Form.

Grundet paa indhøstede Erfaringer var de senere Udskiftninger gerne mere hensigtsmæssige end de først foretagne, idet flere af disse — ligesom i Kongeriget — egentlig ikke var Udskiftninger, men kun Jordomdelinger mellem Bymændene, flere Steder foretaget uden Landmaaler og uden nogen forudgaaende Opmaaling og Bonitering af Jorderne. Det var meget hyppigt svært at opnaa Enighed, og Udskiftningen medførte ofte Strid og Bitterhed, dette nævnes saaledes allerede under den tidligt foretagne Udskiftning i Byen Hostrup.

Som Helhed blev der derfor ogsaa udflyttet alt for faa Gaarde fra Landsbyerne, dels af de allerede nævnte Grunde, men ogsaa fordi det ofte var svært at afgøre, hvilken der var Hovedlodden, og hvor det var hensigtsmæssigt at opføre Gaarden, thi kom denne derved nærmere til nogle af Lodderne, fjernede man sig fra andre; mange Udflytninger af Gaardene fandt derfor ofte først Sted langt senere, efter at man ved Køb, Salg og indbyrdes Magelæg mellem Besidderne havde afhjulpet de værste Brist ved den mangelfulde Udskiftning; mange af de mindre og fjerntliggende Lodder solgtes for øvrigt efterhaanden til selvstændige Ejendomme til Bols mænd og Husmænd. Navnlig i Marskegnene blev Udskiftningen maadelig; i Tønder-Eggen er der saaledes Eksempler paa, at en Ejendom kan have Jorden spredt paa 25 a 30 Steder (sammenlign med Ribe A., Side 278); selv om Ulemperne ved en daarlig Udskiftning følte mindre ved Græsningssdrift end ved almindelig Drift, bliver der dog nu med delvis offentlig Støtte (se senere) taget fat paa at faa de værste af disse Mangler afhjulpet.

Selv om det gamle Spaadomsrim fra Sundeved, »naar vi skriver de tre Krykker [1777], skal Verden [Jorden] være delt i Lykker«, ikke helt kom til at passe, blev Reformerne dog gennemført, om end mere eller mindre mangelfuldt.

Samtidig med Udskiftningen fandt der en Overgang Sted fra Fæste til Arvefæste og Selveje; i Nordslesvig, i de kongelige Amter, hørte jo langt de fleste Fæstere under Kronen, Tallet angives endog til de ¹⁹/₂₀ af disse, og da Regeringen var klar over, hvilken Betydning det vilde have for Bondens Arbejdstyst og -vilje, naar han i Stedet for at være Fæster eller Bruger af Gaard og Jord fik Ejendomsret til denne, saa udstedte Regeringen den 14. April 1766 en Forordning om Fæstegaardenes Overgang til Arvefæste og Selveje, og det hedder i denne: Det er Kongens Vilje, at Undersaatterne, for at de des frejdigere kan tage sig af Agerdyrkingens Udvikling, skal gives fuld Sikkerhed for, at de, idet de tager sig af Fæstegodsets Forbedring, arbejder for sig selv, for deres Børn eller nærmeste Slægtninge og ikke for Personer, der som oftest er dem ganske fremmede. I de samme Aar overdrog Regeringen derfor Kronens Gaarde og Landbol i Amter og Landskaber til Ihændehaverne som Arvefæste og festsatte endvidere en nøje bestemt Arvegang efter Førstefødselsretten; den ældste Søn skulde saaledes arve først og derefter hans Sønner og Døtre i nedstigende Linier, derefter de

øvrige Søskende paa samme Maade, og var der ingen Børn i Boet, traadte de opadstigende Sidelinier, Ejerens Brødre og Søstre, ind i Arveretten. Kronens Fæsteejendom omdannedes altsaa egentlig derved til smaa Majorater, som først blev ledige efter hele Slægtens Uddøen. Da der i de følgende Aar opstod Tvivl om den rette Forstaaelse af visse Enkeltheder i Forordningen af 1766, efterfulgtes den af en ny af 26. Marts 1772.

Kronens Overejendoms- eller Herlighedsret med Hensyn til disse Fæstere var altsaa ubetydelig og bestod i en meget ringe Indfæstningssum, som enhver, der tiltraadte Gaarden, maatte yde, naar han løste sit Fæstebrev; denne Sum var afpasset efter Forholdene og i hvert enkelt Tilfælde bestemt af Amtmanden; endvidere havde Kronen en vis Over-Op sigtsret med Gaarden, saa den kunde sætte en slet Husholder fra denne samt udelukke en udelig Arving og vælge en anden, ligesom Kronen tog Affære, naar Gaarden hjemjaldt grundet paa Mangel paa arveberettigede.

Med kun ubetydelige Indskrænkninger havde de kgl. Arvefæstere Ret til at bortforpakte og sælge Gaarden, men ved Salg skulde Køberen løse Fæstebrev og betale Indfæstning.

Bygninger og Besætning besad de kgl. Fæstere næsten overalt med fuld Ejendomsret; for at undgaa Misbrug maatte de, hvis der var Skov og Mose til Gaarden, kun hugge i hin og grave Tørv i denne til egen Fornødenhed og ikke til Salg samt efter Forstuvæsenets Anvisning.

Arvefæsterne var ansat til Skat ganske paa samme Maade som Selvejerne.

Naar en Arvefæster døde, og Gaarden overtoges af den ny Fæster — den ældste Søn — var det dog kun Jorden, han havde fuld Arveret til alene, medens Moderen, hvis hun var i Live, og hans Søskende havde Medarveret til den paa Jorden i Øjeblikket staaende Avl, til Bygninger, Besætning og Avlsredskaber, og disse overtog han derfor efter en Taksation, medens Løspøret og eventuelt den øvrige Formue blev delt imellem alle Parter.

Da Arvefæsterne efterhaanden gennem Tiderne havde vundet Hævd til efter Udvisning ogsaa at hugge i de kgl. Skove — et Forhold, der var en Hindring for Skovenes forstmæssige Behandling — saa havde Kronens Herlighedsret over Fæstegaardene kun ringe Værdi for denne, og Regeringen var da ogsaa senere villig til at lade Arvefæstet helt overgaa til Selveje imod en ringe Godtgørelse (senere 2 pCt. af Gaardens Skatteværdi), samt at enhver ny Ejer tillige ved Tiltrædelsen skulde betale det samme Beløb, som tidligere svarede, naar en ny Fæster overtog Gaarden; men da Arvefæsterne sad paa særdeles billige samt sikre Vilkaar, var de ingenlunde særlig ivrige for at blive Selvejere. (Ved Tabet af Slesvig i 1864 var der dog kun faa Arvefæstegaarde tilbage, idet de fleste i de da forløbne godt 2 Slægtled var overgaaet til Selveje). De fra private Godser udgaaede Arvefæstere sad for øvrigt heller ikke paa saa gunstige Vilkaar.

Efter datidige Beretninger, saaledes fra flere Præster i Nordslesvig, medførte disse for de tidligere Fæstebønder gavnlige Forandringer en stærk Fremgang og en øget Velstand; med Iver og Arbejdstyret blev der taget fat paa at afhjælpe Mangler i Bedriften, Markerne jævnedes og planeredes samt indhegnedes med levende Hegn og Jorddiger, der afledtes skadeligt Vand, Stubbe ryddedes, Sten fjernedes; Overdrevene, hvor Byernes Husdyr tidligere havde gaaet sammen i Flokke for at finde Føden paa den knappe Græsning, forsvandt nu lidt efter lidt, Hesteholdet blev mindre, medens Antallet af Malkekøer og Stude blev større, og senere kom der nye Kulturplanter til: Vinterhvede og -rug, Rødkløver, Kartofler og Raps samt et nyt Sædskifte. Endvidere blev der anlagt Teglværker, saa de nye Bygninger, der blev Brug for, og da navnlig ved Udflytningen, kunde blive opført af brændte Sten — i Stedet for de tidligere klinede Lervægge — enten som Egebindingværk eller Grundmur, ligesom de ældre »Bulgaarde«, der navnlig fandtes i Egnen omkring Haderslev, enkeltvis begyndte at vige Pladsen for Grundmur, i alt Fald Stuehuset.

Da Hoveriet ikke var saa udbredt som i Kongeriget, idet dette i alt Fald for Kronfæsternes Vedkommende som tidligere nævnt forlængst var afløst ved en Pengeafgift, var de nordslesvigske Fæstebønder ikke saa forkuede som Hovbønderne i Kongeriget, ligesom deres Friheds- og Selvstændighedsfølelse ogsaa var større, ikke mindst i Sammenligning med de tidligere vornede Bønder paa Sjælland m. fl.

Samtidig forbedredes ogsaa Folkeskolen, og det ene med det andet medførte, at Bondestanden i Nordslesvig i dette og de nærmeste Slægtled var foran Bondestanden i det øvrige Land, hvad Velstand, Udvikling og Dannelse angik.

Hvad selve Landbruget og navnlig hvad Mejeribruget angik, da stod dette dog højere længere mod Syd i selve Holsten, og der kom nu en Tid, hvor de Unge i Nordslesvig søgte Syd paa for at lære og for at dygtiggøre sig, ligesom unge dygtige Landmænd i Holsten, hvor Ejendomspriserne af denne Grund var højere end i den øvrige Del af den danske Stat, begyndte at søge Nord paa til Slesvig, Nørrejylland og til Øerne for at søge Forpagtninger eller for at købe Landejendomme; selv om der ogsaa tidligere var kommet enkelte Holstenere hertil som Forpagtere og Godsejere, var det dog først efter Landboreformerne og Aarhundredskiftet, at Indvandringen rigtig blev almindelig. I mange Tilfælde forpagtede de kun selve Mejeriet paa Herregaardene, men der var i det følgende Slægtled mange Eksempler paa, at de efter at have tjent en Del ved Mejeriet, og efter at de havde lært Gaarden at kende, ogsaa forpagtede Gaardens Avling for saa nogle Aar senere mulig at købe Gaarden og ende som Godsejer her i Kongeriget. I sit Værk »Beskrivelse over Agerdyrkningens Tilstand i Danmark«, der udkom i Aarene 1803—12 (i 7 Bind), nævner Landøkonomen, Prof. G. Begtrup en Del Eksempler paa dygtige holstenske Landmænd her i Danmark.

Gennem Overleveringer og af Datidens Pantebøger fremgaar det dog, at de ikke tjente Penge allesammen, og at flere, der kom herind med Penge, rejste hjem igen efter at have sat disse til. Lige saa lidt som alle Landmænd er lige dygtige nu, gjaldt det samme sølgelig ogsaa om Holstenerne da.

Selv om de gennemgaaende var driftige og i Dygtighed var over os, var der dog en Del, der forløftede sig og købte for stor en Ejendom i Forhold til deres Kapital; dertil kom, at det var en fremmed Egn, de var kommet til, Jordbund og Klima var ikke helt de samme som i Holsten, Arbejds- og Tyendeforhold, Afsætningsforhold samt Skattetyngelse heller ikke, men endelig rendte den haarde Landbrugskrise i Aarene 1818—28 ogsaa mange dygtige Holstenere over Ende økonomisk ligesom mange andre Landmænd. Inden 3-Aarskrigen 1848—50 under de stærke nationale Brydninger mellem Kongeriget og særlig de sydlige Egne af de 2 Hertugdømmer holdt denne Indvandring op.

Holstenerne fremkaldte en betydelig Stigning i Priserne paa Landejendomme, de lærte os et nyt Sædskifte, »det holstenske Kobbølbrug«, Renbræk, Dyrkning af Raps, men navnlig Mejeridrift.

Medens vi i 1830'erne regnede med en Smørproduktion paa Herregaardene af 30—40 kg pr. Ko, regnedes der i Holsten med 60—65 kg, og af den danske Stats samlede Smørudførsel udjførte Holsten lige saa meget aarlig som Kongeriget og Slesvig tilsammen, og endvidere opnaaede Landmændene i Holsten en højere Pris.

Af holstenske Landmænd, som kom herind, og hvis Slægt blev her i Landet og blev kendt som dygtige Landmænd, maa nævnes tidligere Forpagter paa Gaarden »Futterkamp« i Holsten Heinrich Christian Valentiner, som i 1822 under Landbrugskrisen købte Gjeddesdal ved Taastrup; endvidere Carl Wilhelm Lawaetz, Büntzen i Holsten, der kom herind og blev Mejeriforpagter i Jylland (Fader til Otto Fr. Chr. A. Lawaetz, Refsnæs), og endelig kan vel ogsaa nævnes Gehejmekonferensraad Edward Tesdorpf, der ganske vist var født i Hamburg, men havde faaet sin praktiske Uddannelse paa veldrevne Gaarde i Holsten, inden han i 20 Aars Alderen kom til Lolland som Forvalter, hvor han omkring Nytaar 1840, kun godt 22 Aar gammel, købte det store Gods Ourupgaard paa Falster.

Efter 1864 og navnlig efter Landbrugets begyndende Omlægning fra omkring 1880'

erne synes det, som om Landbruget i Nordslesvig under det tyske Styre knap var i Stand til at følge med os heroppe og hævde Stillingen, men nu udjævnes dette forhaabentlig, Forskellen var jo kun ringe.

*

*

*

Efter at der i det foreliggende som Indledning til Sønderjylland er givet en Fremstilling af visse Landboforhold op gennem Tiderne i det genvundne Land, saaledes om Jordvurdering og Grundlag for Skatteligning paa Jorden, derunder ogsaa i de 2 Slægtled, Nordslesvig var under tysk Styre, samt endvidere en Fremstilling af enkelte af Landboreformerne i det 18de Aarh., saaledes om Jordernes Udskiftning af Fællesskabet samt en Del Oplysninger vedrørende Fæstets Overgang til Arvefæste og Selveje, skal der som Afslutning gives en kort Fremstilling af, hvad der siden Genforeningen er gjort for at fremme Jordens Udnyttelse og dermed Landbrugets Trivsel.

Hvad Udskiftningen angaar, da var Danmark, næst efter Skotland, Foregangsland her i Europa, hvad Ophævelsen af Jordfællesskabet angaar — denne nødvendige Betingelse for Fremskridt i Agerbruget; men al Begyndelse er svær, Erfaringer koster hyppig Lærepenge, og Rusland har saaledes over Hundrede Aar senere kunnet undgaa lignende Lærepenge ved at hente Erfaringer hos os paa dette Omraade.

Naar Udskiftningen saa øjensynlig blev daarligere udført i Sønderjylland end i Kongeriget, er en af Aarsagerne denne, at den som Helhed blev tidligere udført end i det gl. Land, og i flere af Indledningerne til de enkelte Amter i dette er der meddelt Eksempler paa, at de senere udførte Udskiftninger gennemgaaende var bedre end de første, fordi man kunde benytte sig af indvundne Erfaringer og undgaa flere af de Fejl, der var begaaet i Begyndelsen. Endvidere var der forholdsvis betydeligt flere Selvejere, men færre Fæstere i Sønderjylland end i Kongeriget, og Erfaringerne viste jo som Helhed her, at det var vanskeligere at opnaa Enighed om Udskiftningen og faa en god saadan med mange Udflytninger af Gaardene paa de nye Lodder, hvor der var mange Selvejere, end hvor Landsbyerne bestod af hoveriydende Fæstere, der var vant til at lyde Godsejerne (se saaledes Indledningerne til Holbæk, Præstø, Ringkøbing (Side 22 nederst) og Ribe Amter, Side 279); men endvidere var der forholdsvis megen Græsnings- og Marskjord i Sønderjylland, og ligesom det allerede er nævnt under Ribe A. i Indledningen til dette Side 278 med lignende Forhold, blev Udskiftningen ogsaa maadelig mod Vest i Sønderjylland, saaledes navnlig i Tønder Amt, hvor Gaardene meget almindelig har Jorderne (Parcellerne, Fenner) liggende spredt paa 10—15—20, ja undertiden 30 a 35 Steder og enkelte Fenner med Afstande fra 3—5—7 km fra Gaarden.

I de forløbne godt 5 Slægtled siden da har Landmændene dyrket Jorden og faaet Gaardene drevet trods disse Vanskeligheder, men Tiderne er ændret, Arbejdstiden er blevet kortere og kortere, Lønningerne større og større, Samfundets Levefod højere og højere paa mange Omraader, Byrderne direkte som indirekte til det Offentlige er vokset og vokset, og Arbejdskraften er i stor Udstrækning søgt til Byerne, hvor Samfundet underholder en stor Del af denne som saakaldte »arbejdsløse«, eller den gør andre »arbejdsløse« i Byerne, som saa skal underholdes — for Samfundet og Landbruget bliver Resultatet det samme; det bliver derfor stadig sværere og sværere for Udøverne af Landets Hovederhverv at faa dette røgtet tilfredsstillende, trods dettes uomtvistelige Dygtighed og Overlegenhed over andre Landes. Hvad spildes der ikke af Tid med samtidigt Slid paa Heste og Vogne ved at færdes paa Vejene en halv Time eller mere fra Hjemmet til Arbejdsstedet, og spildt Tid er spildt; har man tabt nogle Penge, da kan disse mulig findes igen, men det kan tabt Tid ikke. Naar det dog har været muligt at drive Gaardene i disse Egne, trods den slette Jordfordeling, skyldes dette, at Driften hidtil har været ret ekstensiv, overvejende Græsningsdrift med Opdræt og Fedning; det er først ved Overgang til en mere intensiv Drift med Opbrydning af Græs-jorden til Pløjjord, at Ulemperne ved den daarlige Udskiftning rigtig føles.

Det er derfor godt, at vort Lands skiftende Regeringer siden Genforeningen har vist Sindelag og Vilje til at ophjælpe Sønderjyllands Økonomi ved Foranstaltninger til Landbrugets Fremme. I 1922 blev saaledes Loven af 4. Oktbr. 1919, om Vilkaar for Bortsalg af Jorder i offentlig Eje, udvidet til ogsaa at gælde i Sønderjylland, ligesom Loven gav Bemyndigelse til at afhænde de Staten tilhørende tidligere preussiske Domæneguarde efter samme Regler, samt endvidere, dog med visse Ændringer, de til Præsteembederne hørende Jorder. Endvidere maa nævnes Lov af 29. Marts 1924 om Foranstaltninger til Fremme af en hensigtsmæssig Jordfordeling mellem Landejendommene i de sønderjydske Landsdele; denne Lov har til Formaal at fremme en saadan hensigtsmæssig Jordfordeling ad Frivillighedens Vej, navnlig gennem Mageskifte og Udstykning af de Ejendommens Jorder, der i særlig Grad ligger spredt eller paa anden Maade uheldigt for Ejendommens økonomiske Udnyttelse; Loven, der ændredes ubetydeligt i Rigsdagssamlingen 1929—30, afløstes 10 Aar senere — paa Grundlag af indvundne Erfaringer — af Lov af 26. Juni 1934; efter denne kan den Kommission, der er nedsat til at gennemføre og overvaage Lovens Brug, efter Kendelse anvende en vis »mild Tvang« i Sager, hvor f. Eks. Tilslutning af flere Lodsejere er nødvendig, men hvor eventuelt en enkelt af disse modsætter sig Planens Gennemførelse, men Kendelsen maa følgelig ikke øve Uret mod nogen.

For at gøre Brugen af Loven saa billig som muligt er alle Papirer (Overdragelsesdokumenter, Tingløsning m. m.) stempelfri, Sagførersalær ligeledes, kun selve Opmaalingen af de omhandlede Jorder skal betales, ligesom det Offentlige har stillet Laanemidler til Raadighed for Parterne med milde Bestemmelser om Laanenes Forrentning, Afdrag og Tilbagebetaling.

I de forløbne 10 Aar blev der efter den gl. Lov mageskiftet mellem 12 a 13,000 ha og samtidig oprettet mellem 250 og 300 nye Brug, men der er mange Tusinde ha tilbage, der har en saadan Beliggenhed i Forhold til Gaardene, at de for at kunne udnyttes fuldt af Ejeren i høj Grad trænger til at blive omdelt eller mageskiftet med andre. Der er jo det gode ved disse Mageskifter, at de kan blive til Fordel for alle Parter. Der er dernæst næppe Tvivl om, at en Gaard paa f. Eks. 80 ha, der ligger spredt forskellige Steder, f. Eks. i 20 større og mindre Parceller, vil kunne give et lige saa stort Udbytte økonomisk til Ejeren, selv om 20 ha blev afhændet, naar saa de øvrige 60 bliver samlet paa ét eller 2 Steder nær Gaarden, alt i øvrigt lige hvad Bonitet m. m. angaar.

Efter at der dernæst omkring i Sønderjylland var blevet foretaget Undersøgelser af Fælleslandboforeningen for Nordslesvig sammen med Hedeselskabet og Foreningen af jydsk Landboforeninger vedrørende Jordernes Kalktrang og Vandlidenhed — disse for Jordernes Udbytte saa hæmmende Forhold — og tilvejebragt Kort, der gav en Oversigt over disse, blev der taget fat for at saa disse Mangler afhjulpes; her kan der ligeledes erholdes offentlig Støtte, saaledes ved Love af 1929 og 1934 om Begunstigelser for Mergelselskaber og Loven om Grundforbedringer af 31. Marts 1933, efter hvilken der kan erholdes Tilskud og Laan til Afvanding, Vanding, Mergling og Kalkning, der udføres af flere Lodsejere i Forening, og der er her stillet store Midler til Raadighed; det ene Mergelselskab efter det andet er derefter blevet dannet og har taget fat paa Merglingen. Skønt Kalktrangen som Regel ikke er saa stor paa den frugtbare Jord som paa den lettere og daarligere Jord eller paa mere lavtliggende og fugtige Jorder, stiftedes dog Tyrstrup og Omegns Mergelselskab i 1929 i det frugtbare Tyrstrup Hrd., og der blev taget fat paa Jordernes Mergling. Paa Grd. Th. Dall's Jord (se Gaarden Toftegaard i Tyrstrup Sogn), fandtes der en god stenfri Lermergel med et Indhold af ca. 30 pCt. kulsur Kalk; siden er der i Egnen udført godt 250,000 km³ Mergel, og som det fremgaar af Beskrivelsen af Egnens større Gaarde i nærværende Værk, har disse vistnok næsten alle merglet her i de første Aar af 1930'erne; paa lignende Maade arbejdes der i andre Egne af Sønderjylland, ikke mindst længere Vest paa paa de mindre gode Jorder og Syd paa i Tønder A., hvor Kalktrangen er særlig stor; der er saaledes udført megen Mergel Syd paa fra Mergel-

lejet paa Klaabygaard (se Side 487—88). For øvrigt blev der taget fat paa Merglingen i Sønderjylland lige efter Genforeningen, inden de nævnte Love opmuntrede dertil.

Paa lignende Maade arbejdes der med Afvandingen (se Indledningen til Haderslev Amt) og Dræningen, ligeledes efter det sunde Princip »Hjælp til Selvhjælp«, og her er der kommet et godt Samarbejde i Gang mellem de sønderjydske Landmænd og Hedeselskabet, som ogsaa er medvirkende og raadgivende, hvad Merglingen angaar og i det hele taget ved Grundforbedringer. Der er saaledes drænet betydelige Arealer i Sønderjylland i de forløbne Aar, dels Nydræninger, hvor Jorden er vandlidende, dels Omdræninger, hvor den oprindelige eller gl. Dræning har vist sig at være mangelfuldt udført, eller hvor Drænrørene mulig er ved at være gaaet til, skørnet af Ælde.

Af andre meget paakrævede Arbejder og Foranstaltninger, der udføres med Støtte fra Staten, maa i denne Forbindelse ligeledes nævnes Anlægget af de kostbare Diger for at værne den frodige Marsk mod Oversvømmelser og Ødelæggelse samt endvidere Jordlovsudvalgets fortjenstfulde Virksomhed i Sønderjylland efter Genforeningen, men begge disse Forhold er omtalt andet Steds, dels i Indledningen til Ribe og Tønder Amter, dels foran Side 509.

Endvidere er der taget stærkt fat paa Anlæg af Plantninger, dels Anlæg af mindre eller større Plantager, dels Læplantning omkring Hjem og Have samt Hegnsplantning, ved hvilke Hedeselskabet ligeledes hjælper til med Raad og Støtte, og der er gennem Aarene blevet dannet mange Plantningsforeninger.

Som Eksempel skal nævnes, at i de 3 Aar 1933—35 blev der anlagt og paabegyndt 49 Plantager med et samlet Areal paa ca. 800 ha; disse anlægges følgelig overvejende paa de lette og daarligere Jorder (og da overvejende Naaletræs-Plantager) Vest for den frugtbare Jord paa Østlandet, dog er der ogsaa tilplantet flere Parceller, som ligger i større Afstand fra Gaardene, og der findes snart nye Fredskovs-Arealer i de fleste Sogne. Disse Plantager begynder allerede at præge de sønderjydske Landskaber mange Steder; de møder det vide Udsyn, men de hygger og yder Læ og Lunhed ved at bryde Vindens Magt.

HADERSLEV AMT

HADERSLEV AMT

Haderslev Amt er det største af de 4 Amter i de sønderjydske Landsdele; det grænser mod Nord til Vejle A. til Nørre Tyrstrup Hrd., som før 1864 hørte til Sønderjylland, samt til Anst og Malt Hrdr. i Ribe A., fra hvilke det overvejende er skilt ved Kongeaaen; mod Øst grænser det til Lillebælt, mod Syd til Sdr. Rangstrup Hrd. i Aabenraa A. og mod Vest til Lø og Hviding Hrdr. i Tønder Amt samt til Ribe Hrd. i Ribe A. Til Amtet hører af Øer i Lillebælt den lille Ø Linderum, Aarø med Aarø Kalvø samt Kalø i Genner Fjord.

Amtets Størrelse angives (endnu) noget forskelligt, 1342,2 km², 1351 km² og 1368,6 km² (136,863 ha), henholdsvis i Statistisk Aarvog 1935, i Salmonsens Leksikon (Supplements-Bindet) og i »Trap«, 4. Udgave; Amtet er saaledes noget større end Københavns A., det mindste af Amterne i det gl. Land (Bornholms dog undtaget), og af samme Størrelse som det næstmindste Amt, Frederiksborg (1359,2 km²).

I sin største Udstrækning fra Syd-Sydpøst til Nord-Nordvest fra Halk Hoved ved Lillebælt til Byen Villebøl i Ribe Hrd. maaler det kun ca. 57 km og fra Nord (lidt Øst for Skodborghus) og lige mod Syd ca. 41 km.

Hvad Amtets tidligere Grænser samt dettes ret udviklede Historie angaar, skal kun nævnes, at Frederik d. Anden og Sønnen Christian d. Fjerde udkøbte næsten hele den talrige Adel i Amtet, saa at der i det nuværende Amt kun blev Godset Gram tilbage; samtidig med at førstnævnte Konge opkøbte og samlede saa meget Krongods i Kolding-Eggen (se Indledningerne til Vejle og Ribe Amter), købte han foruden Adelsgodser over 900 Bøndergaardene i Haderslev A., et Forhold, der fik Betydning senere ved Landboforholdenes Udvikling i dette (se Indledningen til Sønderjylland).

Hvad Skove og Plantager angaar, da er Nordslesvig som Helhed fattigt paa Skov, idet Skovene efter Arealopmårelsen i 1929 kun dækker godt 5,6 pCt. af Arealet (219 km²); for Haderslev Amt er Tallet knap 6 pCt. (8055 ha), altsaa godt 2,5 pCt. under Gennemsnittet for hele Landet. Af Skovene er hen imod to Trediedele Løvskov, mest Bøg, og ca. en Trediedel bevokset med Naaletræer, mest Rødgran; Løvskovene findes navnlig paa den meget frugtbare Jord mod Øst, og da Forholdene her, saavel Jordbund som Klima, er meget gunstige baade for Bøg, Eg og Ask, findes der her særdeles gode Bevoksninger med mange store, prægtige Træer af alle de 3 nævnte Arter; under Verdenskrigen fældedes der dog mange af de store Asketræer, idet Træet fandt Anvendelse til Bygning af Aeroplaner, ligesom der ogsaa blev fældet mange af de store Ege. Naaletræs-Plantagerne findes navnlig paa den mindre gode Jord i Midt-ten af Landet samt mod Vest; disse, der som Helhed er anlagt og plantet i den nyere Tid, dels paa Hede, en Del dog ogsaa paa gl. ryddet Skovgrund, staar gennemgaaende paa en noget bedre Jord end en stor Del af Plantagerne i Midt- og Vestjylland. En Del af Skovene er Statsskove, ca. 1750 ha, men en betydelig Del, ca. 5000 ha, ejes af Landmændene og kaldes derfor almindelig for Bønderskove.

Ogsaa i Sønderjylland har der i ældre Tid været betydelig mere Skov end nu til Dags, men Skovene er gaaet til op gennem Tiderne og af de samme Aarsager som nævnt for Nørrejylland Vedkommende. I den store Farrisskov i Nordslesvig, Syd for Kongeaaen, der under Frederik d. Anden og senere hørte til den kgl. Vildtbane,

var der endnu 200 Aar senere, i Slutningen af det 18de Aarh. under de store Landbo-reformer, baade Ulve og Vildsvin; da Bønderne ikke maatte dræbe Vildsvinene, maatte de ofte om Sommeren holde Vagt ved Kornmarkerne, ligesom der foreligger Beretninger om, at Vildsvinene om Vinteren vilde rode sig ind under Laderne; Ulvene tog baade Kvæg, Føl, Faar og Lam, og om Vinteren, navnlig i strenge Vinterperioder, kunde de ogsaa blive farlige for Beboerne, for Køretøjer og Ryttere, saa det var nødvendigt at være bevæbnet ved Færdsel ude. Fra gl. Tid er de levende Hegn meget almindelige i Sønderjylland, navnlig i den østlige Del paa den frugtbare Jord, hvor de bidrager til at præge Landskabet. I Moserne (de yngre) findes hyppig betydelige Stammer af Eg og i de ældre Moser af Fyr og Birk.

Ved Boringer til større Dybder er der ogsaa i Nordslesvig fundet tynde Lag af Brunkul, der vidner om Trævæksten og Skovene i den varme Tertiærtid (efter Kridtformationen), men Lagene er saa tynde og saa dybt nede, at de ingen praktisk Betydning har.

Amtet er fattigt paa Ferskvandsarealer (Søer og større Aaer), hvis samlede Omraade endnu angives noget forskelligt i vore topografiske og statistiske Værker; efter Arealopgørelsen i 1929 angiver Statistisk Departement Arealerne til 1903 ha, altsaa kun 0,8 pCt. af Amtets samlede Omraade; der er derfor heller ikke ved Tørlægning af saadanne indvundet ret meget Landbrugsjord; nævnes maa dog Ejsbøl Sø i Gl. Haderslev Sogn og i 1879 Pamhule Sø i Hoptrup Sogn.

Derimod er der ved Hedeselskabets Bistand udført en hel Del Grundforbedringer, Vandløbsreguleringer og Vandingsanlæg m. m., overvejende efter Genforeningen i 1920. Af Vandingsanlæg fuldførtes i 1875 Københoved Kanal i Skrave Sogn til Gavn for et Areal paa 83 ha. I 1921 medvirkede Selskabet ved Dræning af et Areal paa 25 ha paa Gramgaard for en Bekostning af 35,000 Kr. Af Vandløbsreguleringer udførtes i 1924 ved Fiskbæk ved Toftlund Sognegrænse og Rømet Bæk, ved Gram Aa samt ved Kastrup-Tiset Enge i Gram Sogn til Gavn for Arealer paa henholdsvis 144, 190 og 907 ha med en tilsvarende Bekostning af 15,363 Kr., 315,000 Kr. og 48,800 Kr., det sidstnævnte store Arbejde var allerede paabegyndt under Krigen af russiske Krigsfanger; i 1926 ved Bovlund Enge i Haderslev og Tønder Amter for et Areal paa 200 ha og en Bekostning af 2600 Kr.; i 1927 ved Kopsholt Bæk i Haderslev og Aabenraa Amter til Gavn for et Areal paa 92 ha og en Udgift af 5000 Kr., i 1929 ved Ørsted Bæk i Oksenvad Sogn for et Areal paa 45 ha og en Udgift af 25,000 Kr., i 1930 ved Rørbæk-Skallebæk i Haderslev og Tønder Amter for et Areal paa 96 ha med en Bekostning af 3300 Kr. samt i 1931 af Fiskbæk ved Hurup i Haderslev og Tønder Amter til Gavn for et Areal paa 48 ha og en Bekostning af 9000 Kr.

Desuden i 1930 Bro og Stemmeværk ved Lundsgaard Møllebro mellem Haderslev og Ribe Amter med en Udgift paa 12,000 Kr., i 1934 et Stemmeværk ved Vojensgaard i Vojens Sogn med en Udgift af 2400 Kr. og samme Aar en Bro m. m. ved Sliblø i Hoptrup Sogn for en Udgift af 12,000 Kr.

Desuden er der fra anden Side gennem Aarene udført enkelte lignende Grundforbedringsarbejder; saaledes i 1886 Reguleringer af Nørreaa til Gavn for betydelige Engarealer til Byerne Stepping og Højrup i Stepping Sogn. Ved Hjælp af russiske Krigsfanger afvandede »Valsbæk Afvandingselskab« under Krigsaaene ca. 1250 ha Eng, Kær, Mose og Fælled ved Nørreaa; ved Hjælp af russiske, franske og engelske Krigsfanger fra Fangelejren i Bovlund afvandedes i Agerskov Sogn ca. 700 ha Eng og Mark af et i 1915 dannet Afvandingselskab, og i Aarene 1921—22 afvandede 2 andre Afvandingselskaber henholdsvis ca. 500 og 300 ha.

Som nævnt i Indledningen til Sønderjylland er der siden Genforeningen foretaget omfattende og systematiske Undersøgelser over Jordernes Kalktrang og Vandlidende; disse viste, at 62 pCt. af Jorderne i Haderslev A. var kalktrængende og omkring 22 pCt. vandlidende.

Hvad Vandløbs- og Afvandingsforholdene angaar, da fortsætter den jyske Højde-ryg ned gennem Nørrejylland til Tapsore ved den gamle Grænse, ned gennem Nord-

slesvig over Højbjerg, Byerne Hjerndrup og Moltrup og videre mod Syd Vest om Haderslev Dam over Pothøj mod Syd til Nordslesvigs højeste Punkt Knivsbjerg (97 m), og denne Højderyg, der dog langt fra er saa fremtrædende som i Nørrejyland, danner her Vandskel mellem Øst og Vest; den ligger altsaa her endnu nærmere Østkysten end i Nørrejyland.

Hvad Heder og Lyngbakker angaar, da indtager disse efter Arealgørelsen i 1929 kun 1064 ha, der overvejende findes i de 3 vestligste Hrdr. Gram, Frøs og Nr. Rangstrup; Arealet er stadig formindsket, idet der saavel i forrige som i indeværende Aarh. har fundet Opdyrkning og Tilplantning Sted, og disse fortsætter fremdeles nu efter Genforeningen, trods de noget vanskelige økonomiske Forhold. Derimod er der næsten ingen Klitarealer, idet Amtet ikke grænser til Vesterhavet.

Hvad Jordbundsforholdene og Jordernes Frugtbarhed i Amtet angaar, da er Forholdene ligesom i de 2 nørrejydske Amter Vejle og Aarhus, at den bedste Jord findes mod Øst ud mod Kysten, og Frugtbarheden aftager derefter ret regelmæssigt mod Vest i Amtet, indtil den nær Vesterhavet atter bliver bedre, navnlig Marskengene.

Gaar vi ud fra det i Indledningen til Sønderjylland Side 508 nævnte Forhold, at 47,5 Thaler Grundskat-Nettoudbytte (i det følgende betegnet Gr.-N.) svarer til én Td. Hrtk., skulde af de 40,051 Td. Hrtk. i Landdistrikterne i Nordslesvig de 13,971 falde paa Haderslev Amt.

Af Amtets 5 Hrdr. har de 2 østligste Hrdr. langt den frugtbareste Jord, idet der i (Sdr.) Tyrstrup Hrd. kun gaar 5,6 ha i Gennemsnit til én Td. Hrtk. (svarer til et Gr.-N. af 8,5 Th. pr. ha), i Haderslev Hrd. 5,7 ha til én Td. Hrtk. (8,4 Th. Gr.-N. pr. ha); i de 3 øvrige Hrdr. Gram, Frøs og Nr. Rangstrup er Tallene henholdsvis 12,4, 15,0 og 19,6 ha til én Td. Hrtk. og Gr.-N. 3,8, 3,2 og 2,4 Th. pr. ha.

Hvad Jordernes Frugtbarhed i de 41 Sogne i Amtet angaar, da anføres i det følgende kun Gennemsnittet for Antal ha til én Td. Hrtk. i disse, idet dette Tal divideret i 47,5 giver det preussiske Vurderingsgrundlag: Thaler Gr.-N. pr. ha.

I Sognene Fjelstrup, Vilstrup, Aller, Halk og Aastrup, der alle ligger mod Øst, findes de frugtbareste Jorder med henholdsvis kun 4,4, 4,5, 4,7, 4,8 og 4,9 ha til én Td. Hrtk., derefter følger Sognene Tyrstrup, Grarup, Starup, Vonsbæk, Høptrup og Hjerndrup med 5,1, 5,3, 5,4, 5,7, 5,8 og 5,9 ha til én Td. Hrtk., Sognene Moltrup, Bjerning og Øsby med 6,0, 6,0 og 6,8, Sognene Frørup, Magstrup, Sommersted og Gl. Haderslev med 7,0, 7,0, 7,3, og 7,6, Stepping S. med 8,8 ha, Hammelev S. med 9,3, Ø. Lindet S. med 11,6 og Fole S. med i Gennemsnit 12,6 ha til én Td. Hrtk. Derefter følger Sognene Hjerting, Jels og Branderup med henholdsvis 13,1, 13,3 og 13,6 ha til én Td. Hrtk., Sognene Skodborg, Skrave, Lintrup, Vedsted og Rødding med 14,0, 14,1, 14,2, 14,4 og 14,7 ha, Vojens S. med 15,5, Sognene Oksenvad, Gram og Nustrup med 16,2, 16,3 og 16,4, Sognene Toftlund og Agerskov, begge med 18,8, Sognene Jegerup, Hygum og Skrydstrup med 20,0, 20,0 og 20,6, Tislund S. med 21,0 og Bevtøft Sogn som det usrugtbareste i Amtet med i Gennemsnit 24,7 ha til én Td. Hrtk.

Hvad Landboreformerne: Udskiftning af Fællesskabet, Udflugtning af Bøndergaardene m. m. angaar samt Udparcellering af Herregaaarde, da er dette, for at undgaa Gentagelser, behandlet i Indledningen til Sønderjylland, hvortil der derfor kan henvises.

I nærværende og de foregaaende 3 Bind er benyttet Tallene for Ejendomsskyldværdi pr. 1. Jan. 1932. Da der i de 4 Bind, som omhandler større Landbrug paa Øerne, er benyttet Tallene for Ejendomsskyldvurderingen pr. 1. Jan. 1927, er de tilsvarende Tal for Gaardene i Jylland og Sønderjylland for Sammenligningens Skyld tilføjet i Parentes bagefter Tallene for den ny Vurdering i 1932.

*Grundskyldpromillen og almindeligt skattefrit Fradrag ved Beregning af
Kommuneskatten i Kommunerne i Haderslev Amt.*

(Se Indledningen til Frederiksborg Amt, Bind I, Side 15—16, og Indledningen til Aarhus Amt, Bind V, Side 446—47).

Hvad Beregningen af Ejendomsskatterne til Staten angaar, da sker denne paa samme Maade i Sønderjylland som i det øvrige Land, og det samme gælder om Ejendomsskatterne til Sognekommunerne (se de i Indledningen til Frederiksborg Amt, Bind I, Side 15, givne Eksempler, henholdsvis til Staten og til Sognekommunerne).

Hvad Beregningen af Ejendomsskatterne til Amtskommunerne angaar, da passer det paa samme Side givne Eksempel ikke længere, idet Grundlaget for Beregningen af disse ændredes ved Lov om kommunale Ejendomsskatter af 20. Maj 1933 af Hensyn til den, navnlig i Aarene 1931—32, raadende haarde Krise for Landbruget; om denne Ændring henvises til Indledningen til Aarhus Amt, Bind V., Side 446—47 (2. Stykke, Side 446), hvilket Bind udkom en Tid efter Udstedelsen af denne Lov.

For de sønderjydske Amters Vedkommende gælder der dog et noget andet Grundlag for Beregningen af Amtsskatterne end i Landets øvrige Amter, idet Lov af 20. Maj 1933 ophævede Reglerne i Lov af 6. Juli 1867 om Landkommunernes Styrelse § 50, 1. Stykke, for sidstnævnte Amters Vedkommende, medens denne — med nogle Ændringer — fremdeles gælder og benyttes i de 4 sønderjydske Amter ved Fastsættelsen af sæmtlige amtskommunale Bidrag (Skatter), saaledes som det fremgaar af Loven af 20. Maj 1933, § 9, 1. Stykke, idet det i dette hedder:

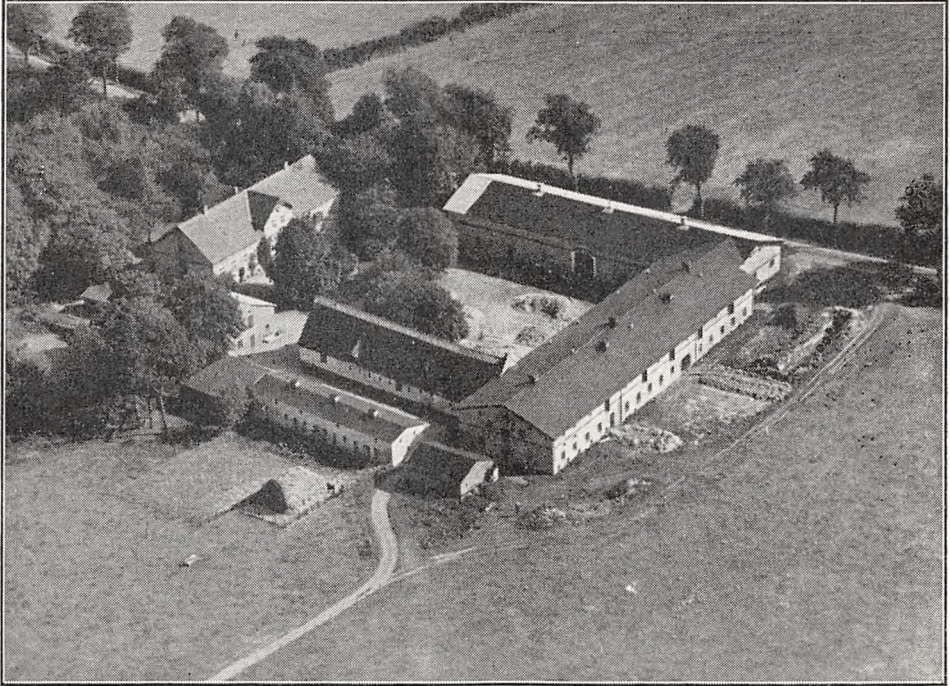
I de sønderjydske Amter kan Amtsraadet som hidtil vedtage, at sæmtlige amtskommunale Bidrag eller saa stor en Del deraf, som Amtsraadet bestemmer, udskrives paa de enkelte til Amtsraadskredsen hørende Kommuner, saaledes at Halvdelen af Kommunernes Bidrag fordeles i Forhold til Grundværdien af de i Amtsraadskredsen liggende Ejendomme med Tillæg af tre Femtedele af den afgiftspligtige Ejendomsskyldværdi, en Fjerdedel efter Folkemængden ved sidste almindelige Folketælling og en Fjerdedel efter Amtsraadets Skøn under Hensyntagen til den skattepligtige Indkomst i den enkelte Sognekommune og til Kommunens Udgifter i det forløbne Regnskabsaar til Aldersrente, Skolevæsen og Vejevæsen.

Kommune	Grundskyld- promille	Alm. skattefrit Fradrag pr. Ejendom	Kommune	Grundskyld- promille	Alm. skattefrit Fradrag pr. Ejendom
Aastrup	10.00	4.000	Magstrup	11.00	3.000
Agerskov	14.80	3.000	Moltrup	11.00	4.000
Aller	11.00	5.000	Nustrup	12.60	3.000
Bevtoft	11.00	3.000	Oksenvad	9.00	3.000
Bjerning	11.60	3.000	Rødning	20.00	3.000
Branderup	12.00	3.000	Skodborg	16.80	3.000
Fjelstrup	13.20	4.000	Skrave	13.20	3.500
Fole	12.00	4.000	Skrydstrup	15.00	3.000
Frørup	12.40	3.000	Sommersted	13.00	3.000
Gl. Haderslev ¹⁾	12.50	4.000	Starup	10.00	3.000
Gram	16.50	3.000	Stepping	13.00	4.000
Grarup	8.80	3.000	Tislund	17.70	4.000
Halk	13.50	4.000	Toftlund	15.40	4.000
Hammelev	13.70	3.000	Tyrstrup	16.00	4.000
Hjærndrup	13.20	4.000	Vedsted	14.80	4.000
Hjerting	16.00	3.000	Vilstrup	9.30	3.000
Høptrup	10.50	4.000	Vojens	14.30	4.000
Hygum	15.00	3.000	Vonsbæk	12.60	4.000
Jegerup	17.00	3.000	Øsby	10.00	3.000
Jels	13.60	3.000	Øster Lindet	13.00	4.000
Lintrup	16.00	3.000			

¹⁾ Kommunen har inden 1. Januar 1927 vedtaget Grundstigningsskyld.

TYRSTRUP HERRED

Allergaard.

ALLERGAARD, Aller By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Retskredsen for Haderslev Købstad med Haderslev Hrd., Gram Hrd. og en Del af Tyrstrup Hrd. (i følgende kaldet Haderslev Retskr.), Haderslev A., Ejer Peter Heisel, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt 6 km og ca. 15 km til Haderslev, Tlf. Christiansfeld 66.

Art. 4 m. fl. af Aller og 71 af Stubbum, samlet Areal 106,4 ha, deraf 93,5 Ager, 6 Eng, 5,5 Skov og 1,4 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1432,11 Th. (godt 30 Td. Hrtk.); Ejdskv. 180,700 Kr. (200,300), Jordv. 119,300 Kr. (132,900), Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 125,040 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Allergaard ligger i den vestlige Side af Aller By ved Landevejen Christiansfeld—Hejlsminde; af Jorderne er 75 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger noget adskilt fra det øvrige Areal; Jorden er god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, i de senere Aar er der stedvis nymerglet 9 og kalket 20 ha. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

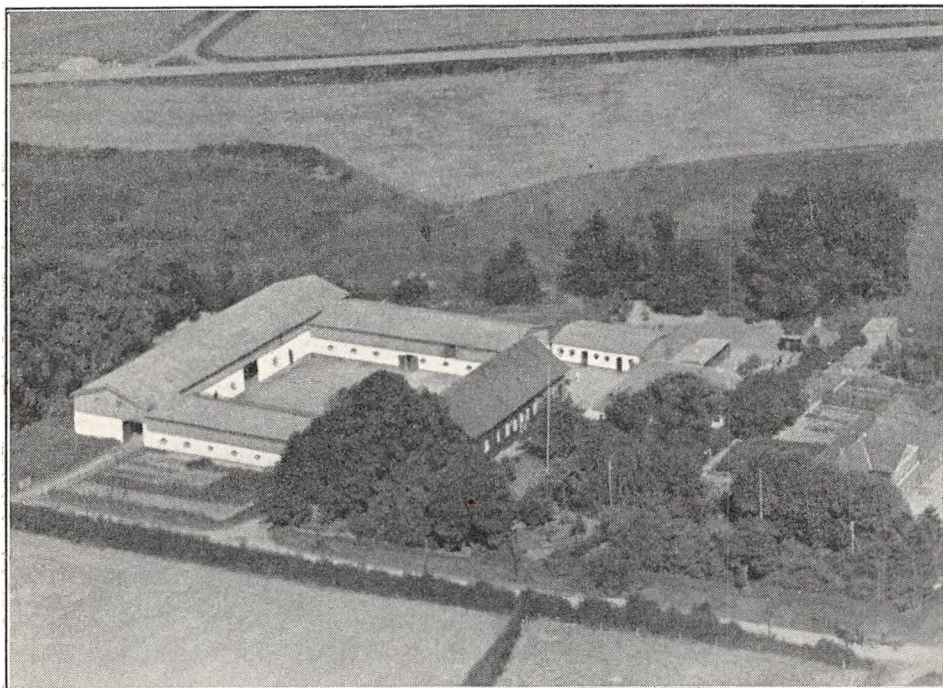
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation;

af Kunstgødning anv. aarl. ca. 200 Sække Superf., 40 Kalig. og 65 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er til Dels renset for Tuberkulose; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 155—175 kg aarlig, Mælken leveres til Aller Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 148 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Allergaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne gamle Have, er opført i 1885, har Kælder under hele Huset, gennemgaaende Frontspids

Enggaard.

og Skifertag; den indeholder en stor god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Mødhjælpere, Hestestald og Garage i den nordlige Sidelænge, der er tækket med Straatag mod Nord og Pandeplader mod Syd til Gaarden; den sydlige Længe langs Landevejen er opført i 1890, den rummer Lade og er tækket med Tagpap, som efterhaanden fornyes til Pandeplader; Længen mod Vest, der er opført i 1910, har muret Trimpel ligesom Laden og er endnu tækket med Tagpap; den rummer Ko- og Svinestald. Desuden Nord for Hovedbygningen den gl. Mejeribygning; denne, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, er nu indrettet til Vadskehus og Hønsehus med Magasin paa Loftet, og Nord for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus, en Svinestald, til hvis østlige Gavl der er opført en Vognport af Træ; de 3 Bygninger er alle tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger i Ko- og Svinestald, Gaarden har indlagt Vand fra et fælles Vandværk, og der hører 3 Huse til Ejendommen.

Allergaard ejedes fra 1875 af Chr. Petersen, efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Petersen; efter hende overtoges den i 1908 af Sønnen Jacob Petersen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1928.

ENNGAARD, Stubbum By, Aller Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Mads Schultz, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 5 km og 16½ km (over Christiansfeld) til Haderslev, Tlf. Christiansfeld 246 u.

Art. 6 m. fl. af Stubbum, samlet Areal 68,5 ha, deraf 61 Ager, 4 Eng, 3 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 745,47 Th. (ca. 15,7 Td. Hrtk.); Ejdskv. 100,800 Kr. (113,200), Jordv. 67,200 Kr. (74,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 79,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Enggaard ligger vestligst i Stubbum By; Jorderne, der er samlet i ét Stykke, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar kalket, hvor det tiltrængtes. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Enggaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne lille Have, har Kælder under en Del af Huset og Skifertag; den indeholder en god Beboelse. De 3 sammenbyggede hvidpudsede Avslænger, der er opført efter en Brand i 1891, har Trætrimpel og Tag af Pandeplader; af de 2 Sidelænger er der Kostald i den østlige, Hestestald og Vognport i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; desuden Sydøst for Hovedbygningen en teglhængt Svinestald, 2 Længer sammenbygget i Vinkel, opført i 1925, Øst for denne Bygning et Hønselus, en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Pandeplader ligesom en Bygning Nord for Svinestalden, den indeholder Stald til Søer samt Brændselsrum. Gaarden har eget Vandværk med Vand fra en Kilde, og der hører et Hus til Ejendommen.

Enggaard ejedes i forrige Aarh. i flere Slægtled af Familien Friis, fra hvem den senere kom til P. Holm; han solgte den i 1891 til Niels Finnemann, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1903.

FROMSMINDE, Aller By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Kaj Schultz, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 6 km og 15 km til Haderslev, Tlf. Christiansfeld 64.

Art. 1 m. fl. af Aller, samlet Areal 51,7 ha, deraf 44 Ager, 3 Eng, 4 Skov og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 603,97 Th. (godt 12,7 Td. Hrtk.); Ejdskv. 81,000 Kr. (92,000), Jordv. 55,400 Kr. (62,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 47,000 Kr., Løsøret i »Danmark« for 34,900 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Fromsminde ligger midt i Aller By ved Landevejen Christiansfeld—Hejlsminde; Jorderne, der er noget adskilt, ligger rundt om Aller By, det er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og delvis nymerglet i de senere Aar. Engen er Moseeng, Skovens Bevoksning Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 35 Sække Superf., 10 Kalig. og 45 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 18 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 185 kg aarlig, Mælken leveres til Aller Andelsmejeri.

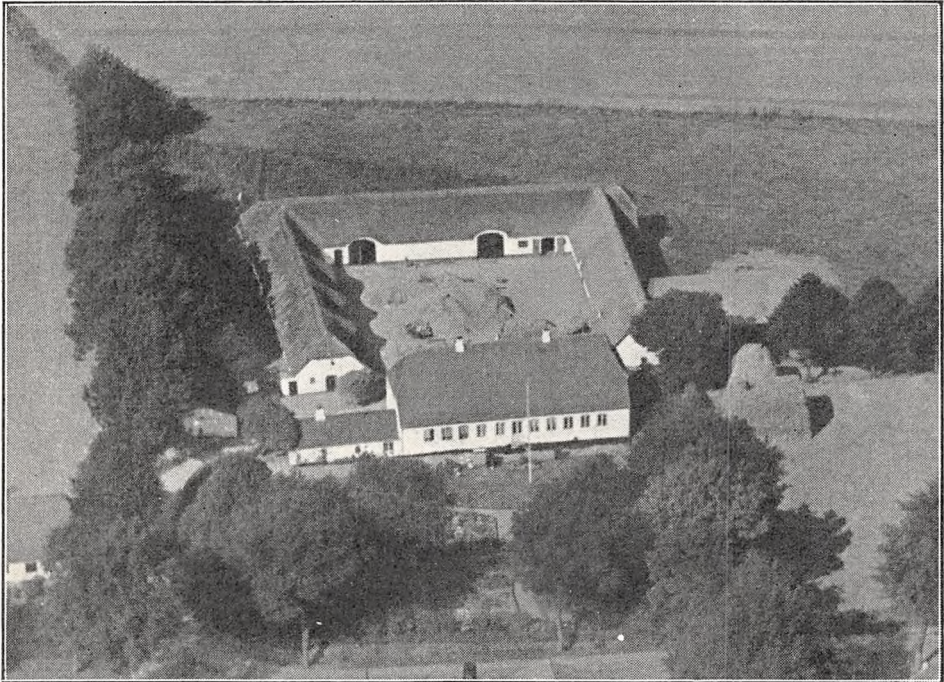
Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 140 Slagterisvin om Aaret (Pattegnisene indkøbes); Gaarden har Kort til 74 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns (hvide Italiener); der ruges med Maskine.

Fromsminde har grundmurede, hvidpudsede, overvejende ældre, men gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, som grænser ud mod Landevejen, er tækket med Tegl; den indeholder en god Beboelse; fra den vestlige Gavl er der tilbygget en lavere

teglhængt Tilbygning, som rummer Vadskehus. Af de 3 sammenbyggede straatækte Avslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge, frø hvis sydlige Ende der udgaar en Længe mod Øst, en Lade med Sider og Tag af Pandeplader; den vestlige Sidelænge rummer Svinestald og Længen mod Nord Lade og Hestestald. Desuden Vest for Gaarden en Længe, tækket med Tagpap, den indeholder Vognport samt Rum til Redskaber og Maskiner, og Øst for Hovedbygningen et Høsehus med Tag af Pandeplader, opført i 1936. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, Vand fra et fælles Vandværk, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Fromsinde var tidligere en Slægtsgaard, der ejedes inden for en Slægt From; i 1901 solgte Enkefru From den til Nicolai Møller, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1929.

Fromsinde.

GAARD I KOBBERSTED BY, Aller Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Peter Schultz, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Hejls, Afst. 8 km og 17 km til Haderslev, Tlf. Christiansfeld 248 u.

Art. 6 af Skovhuse og 68 af Aller, samlet Areal 49,4 ha, deraf 38,6 Ager, 6 Eng, 4 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 569,49 Th. (ca. 12,1 Td. Hrtk.); Ejdskv. 72,000 Kr. (81,000), Jordv. 48,400 Kr. (54,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden er den østligste af de to Gaarde i Kobersted By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Ejendommen, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, en Del med Hældning mod Sydøst, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet i de senere Aar. Engen er dels paa Mose-, dels paa Klægbund, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl af Kløver; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 12 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kø-

erne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Aller Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 140 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 79 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns (R. I. R.); der udruges og sælges aarlig ca. 3000 daggamle Kyllinger.

Gaard i Kobbersted By, Art. 6 af Skovhuse og 68 af Aller, har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord (ikke helt solret) til den kønne Have, har Skifertag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge, Lade i Længen mod Syd, der har muret Trimpel, og Garage, Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelænge; Svinestalden er udvidet i en Sidelænge mod Vest, der har Tag af Pandeplader ligesom en Halvtagsbygning Vest for Gaarden til Vognport og Brændsel. Der hører et Hus til Ejendommen. Fra Gaarden er der en meget køn Udsigt mod Øst over Hejlsminde og Brandsø til Fyn, og mod Nord ses Skamlingsbanke.

Gaard i Kobbersted By, Art. 6 af Skovhuse og 68 af Aller, købtes i 1794 under de store Landboreformer af Jørgen Madsen, efter hvem den i 1839 overtoges af Svigersønnen Hans Svendsen; efter ham overtoges den i 1865 af Sønnen Jørgen Svendsen, efter hvem den i 1911 overtoges af Sønnen Hans Svendsen, der i 1913 solgte den til Svogeren, den nuværende Ejer.

GAARD I SKOVHUSE BY, Aller Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Andreas Bonde, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Hejls, Afst. 7 km, til Kolding 15 og til Haderslev godt 17 km, Tlf. Christiansfeld 248 y.

Art. 2 af Skovhuse, samlet Areal 57,7 ha, deraf 44 Ager, 10 Eng, 3 Skov og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 648,22 Th. (ca. 13,6 Td. Hrtk.); Ejdskv. 88,000 Kr. (90,200), Jordv. 59,400 Kr. (66,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger som den nordligste af de tre Gaarde i Skovhuse By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Ejendommen, og som strækker sig mod Hejlsminde, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og ca. Halvdelen er nymerglet af den nuværende Ejer. Engen er af god Bonitet, en Del paa Mosebund, men overvejende paa Klægbund, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 15 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25—27 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Aller Andelsmejeri.

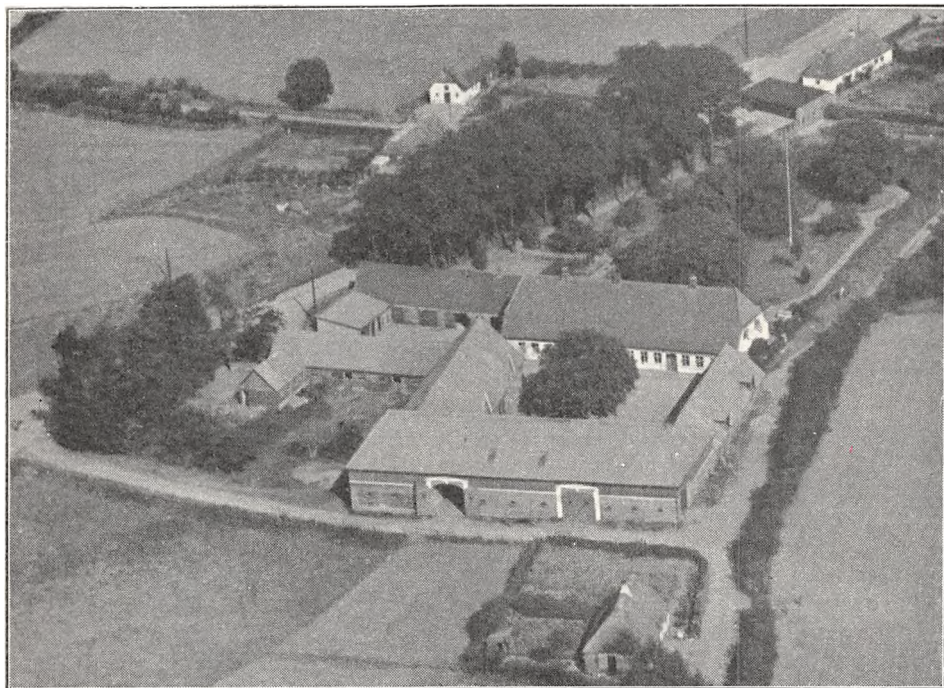
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns (hvide Italianere); der udruges paa Maskine, og der sælges aarlig ca. 700 daggamle Kyllinger.

Gaard Art. 2 af Skovhuse har grundmurede, hvidpudsede nye Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, som grænser til Landevejen, og som ogsaa strækker sig Øst og Vest for Hovedbygningen, har gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den rummer en stor god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avlslænger, der har Trimpel og Tag af Pandeplader, er opført i 1932 efter en Brand; af de 3 Længer er der Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Svinestald og Mølleri i den østlige, Kostald og Lade i Længen mod Nord samt en Gennemkørselsport mellem disse; Gavlen og den nordlige Side af Laden er opført af Pandeplader; desuden Vest for Gaarden 2 Hønehuse, opført af Træ og tækket med Pandeplader. I Ko- og Svinestalden er der ildfast Loft af Jernbjælker og Lægter, dækket med Ler; Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 2 af Skovhuse har i mange Slægtled været i den nuværende Slægts Besiddelse; den ejedes fra 1853 af Troels Bonde, efter hvis Død den senere overtoges af Enken; efter hende overtoges den i 1884 af Sønnen Niels Bonde, efter hvem den i 1920 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I STUBBUM BY, Aller Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Peter Boesen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt 4 km og ca. 17 km til Haderslev, Tlf. Christiansfeld 246 v.

Art. 3 m. fl. af Stubbum, samlet Areal 57,4 ha, deraf 49,6 Ager, 3 Skov, 4 Græsningsjord (Bakker) og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 619,18 Th. (ca. 13

P. Boesens Gaard i Stubbum By (Art. 3 m. fl. af Stubbum).

Td. Hrtk.); Ejdkv. 91,400 Kr. (103,000), Jordv. 61,300 Kr. (70,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektriciteitsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger midt i Stubbum By lige ved Landevejen Christiansfeld—Hejlsminde; Jorderne, der ligger dels Nord, dels Syd for Ejendommen, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation og nogen Avl af Hvidkløverfrø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 30 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

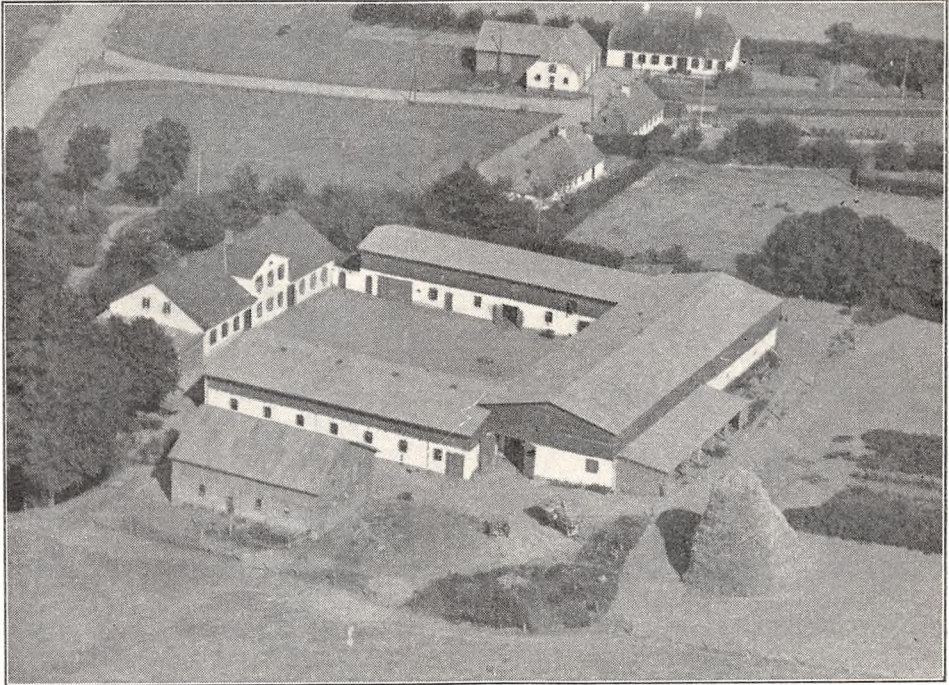
Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Aller Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 400

Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Gaard Art. 3 m. fl. af Stubbum har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Øst til Haven, er tækket med Tegl; den er nylig restaureret og indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, der har Tag af Pandeplader, er der Hestestald og Vognport i den sydlige Sidelænge, Kostald i den nordlige og Lade med Trætrimpel i Længen mod Vest; fra den østlige Ende af Kostalden udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Nord og fra den nordlige Ende af denne Høsehuset som en Sidelænge mod Vest; Svinestalden, der er tækket med Pandeplader, er ligesom Hestestalden nylig restaureret; desuden Øst for Indkørselsvejen til Gaarden og Nord for Hovedbygningen forbundet med denne en teglhængt Længe, som rummer Vadskehus og Vognport m. m., og fra den nordlige Ende en

Aage Brandorffs Gaard i Stubbum By (Art. 12 m. fl. af Stubbum).

Sidelænge mod Vest med Rum til forskelligt. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Kostalden; Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 3 m. fl. af Stubbum ejedes fra 1828 af Jesper Jepsen Fink, efter hvem den i 1872 overtoges af Sønnen Peter Fink, og efter ham overtoges den i 1918 af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I STUBBUM BY, Aller Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Aage Brandorff, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 4 km og knap 17 km til Haderslev, Tlf. Christiansfeld 245 y.

Art. 12 m. fl. af Stubbum, samlet Areal 68,2 ha, deraf 61 Ager, 3,5 Eng, 3 Skov og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 724,33 Th. (15,25 Td. Hrtk.); Ejdskv. 100,800 Kr. (113,700), Jordv. 72,700 Kr. (81,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 69,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i den østlige Side af Stubbum By; Jorderne, der ligger lidt spredt, men dog ret godt for Ejendommens Drift, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er

merglet fra ældre Tid, og ca. 20 ha er dels nymerglet, dels kalket i de senere Aar. Engen er dels Haandbundseng, dels Tørveeng, Skovens Bevoksning Bøg og lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 20 Kalig. og 40—50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns.

Gaard Art. 12 m. fl. af Stubbum har grundmurede, hvidpudsede, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har Frontspids mod Syd til Gaarden, Skifertag og ved den vestlige Gavl en Halvtagsbygning, tækket med Pandeplader, med Rum til forskelligt. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der har Trætrimpel og Tag af Pandeplader, er der Vognport, Værelser til Medhjælper, Hestestald og Hønsehus i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; til Sydsiden af denne er der ved den vestlige Ende opført en Halvtagsbygning til Vognport; desuden Vest for Gaarden en Svinestald med Tag og Trimpel af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Gaard Art. 12 m. fl. af Stubbum ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Knud Madsen, hvis Slægt havde ejet den i flere Slægtled; efter ham overtoges den i 1854 af Svigersønnen Hans Jacob Krog, efter hvem den i 1907 overtoges af Sønnen Hans Jensen Krog; han afstod Gaarden i 1926 til sin Brodersøn Jens Juhl Krog, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1929.

HØJGAARD, Stubbum By, Aller Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Peter Jørgensen, Postfb. Fjølstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. ca. 4½ km og 17 km til Haderslev, Tlf. Christiansfeld 245 x.

Art. 1 af Stubbum og 61 af Anslet, samlet Areal 53,8 ha, deraf 51 Ager, 2 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 673,98 Th. (ca. 14,2 Td. Hrtk.); Ejdkv. 96,300 Kr. (108,600), Jordv. 65,700 Kr. (74,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 48,300 Kr., Løsoret i »Danmark« for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Højgaard ligger i den sydøstlige Side af Stubbum By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lemuld paa Lerunderlag. Terrænet er højtliggende, men ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med 8 Skifter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 30 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 26 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den er nyindsat ved Overgang fra Korthorn og fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3203 kg med 3,76 pCt. Fedt og 135 kg Smør, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges almindelig et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

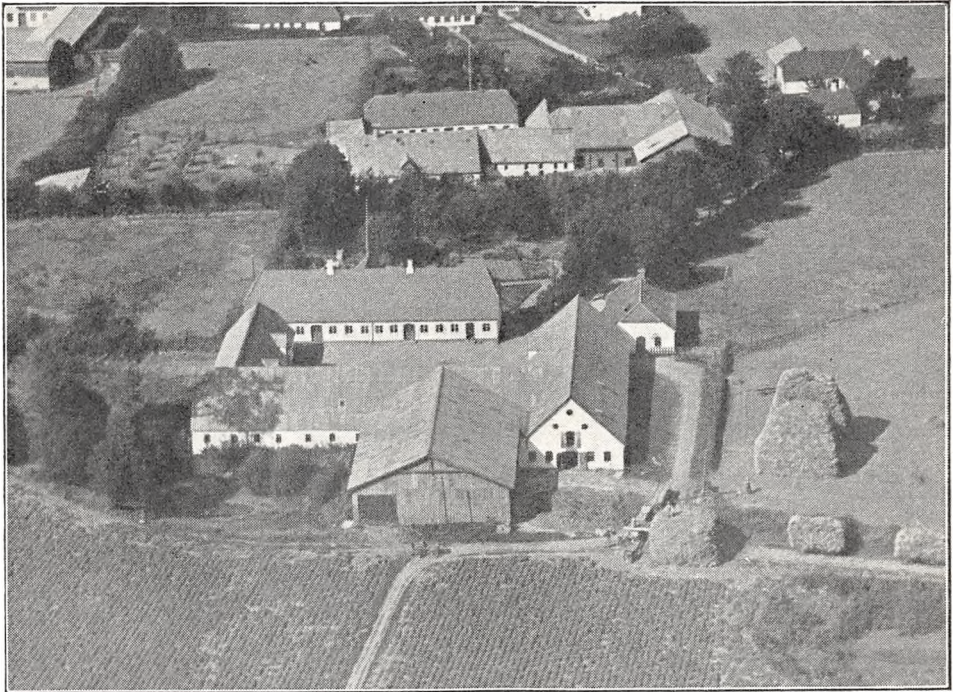
Højgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har Frontspids med Fremspring til denne og Tegltag; den er restaureret i 1922 og indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Folkene, Vognport, Brænde- og Hønsehus i den vestlige Sidelænge, som er restaureret i 1915, Kostald i den østlige, der er opført i 1923 og har Svinestald over den sydlige Halvdel af Kostalden; Længen mod Syd, som er restaureret i 1923, rummer Hestestald, Mølleri m. m., Lade samt Roehus (op til Kostalden), Laden udvidet i en Sidelænge mod Syd, opført i 1912 med Sider og Tag af Pandeplader; desuden Øst for Hovedbygningen et teglhængt

Hus, som rummer Stald til Gaardens Søer. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden.

Som Navnet antyder, ligger Gaarden højt, og der er fra denne vid Udsigt mod Nord til Skamlingsbanke og mod Nordøst til Hejlsminde og Lillebælt.

Højgaard ejedes ved Aarhundredskiftet af Andr. Krøgh, der i 1907 solgte den til Hans Sørensen Frost, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i 1929.

MENNGAARD, Meng By, Aller Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Mads Jørgensen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt 2½ km og 16 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 88 x.

Højgaard.

Art. 10 m. fl. af Stubbum, samlet Areal 57 ha, deraf 51 Ager, 2 Eng, 3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 702,06 Th. (ca. 14,8 Td. Hrtk.); Ejdskv. 93,600 Kr. (105,800), Jordv. 64,500 Kr. (72,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Menggaard ligger ca. ½ km Nord for Landevejen fra Stubbum til Hejlsminde; Jorderne, der til Dels ligger samlet ved Gaarden og godt for dennes Drift, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg og Ask.

Gaarden drives af Ejeren med en Søn R. Jørgensen som Bestyrer; Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Blandsæd, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6. Kløver og Græs, 7. Havre, 8. ½ Roer og ½ Blandsæd. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs til Løsdrift. Af Kunstgødning er der i de senere Aar paa Grund af Nymergling kun anvendt mindre Mængder, nemlig ca. 35 Sække Superf., 15 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg. aarlig.

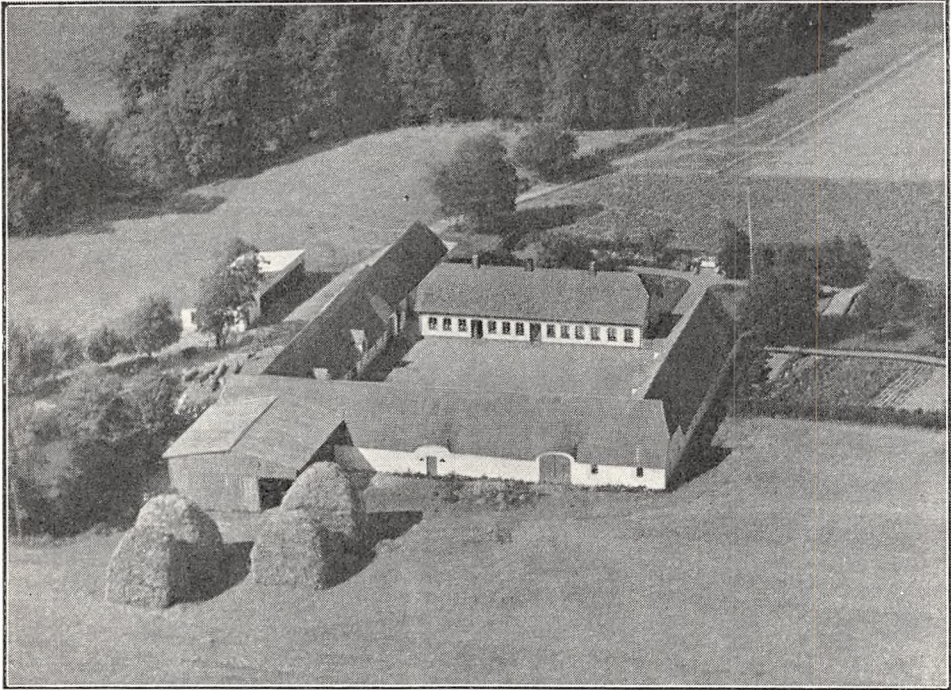
Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer,

er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser til Dels i Løsdrift; der malkes med Maskine (Manus), og Mælken leveres til Anslæt Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Menggaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Tegl; den rummer en god Bolig. Avlsbygningerne er alle tækket med Pandeplader; af de 3 sammenbyggede Hovedlænger er der Garage, Værelser

Menggaard.

til Folkene, Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, Kostald samt en Gennemkørselsport til Gaarden i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; denne er fra den vestlige Ende udvidet i en Sidelænge mod Syd, opført dels af Træ, dels af Pandeplader. Desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald, en Forlængelse fra den nordlige Gavl af Kostalden, og Vest for Svinestalden en Halvtagsbygning, der rummer Vognport og Hønsehus, sidstnævnte tækket med Tagpap. Der hører et Hus til Ejendommen.

Menggaard ejedes tidligere i en lang Aarrække af Slægten Juhl og ved Aarhundredskiftet af Kresten Hansen Juhl, der senere ejede Gaard Art. 3 m. fl. af Taarning — se denne — og af ham købte den nuværende Ejer Menggaard i 1906.

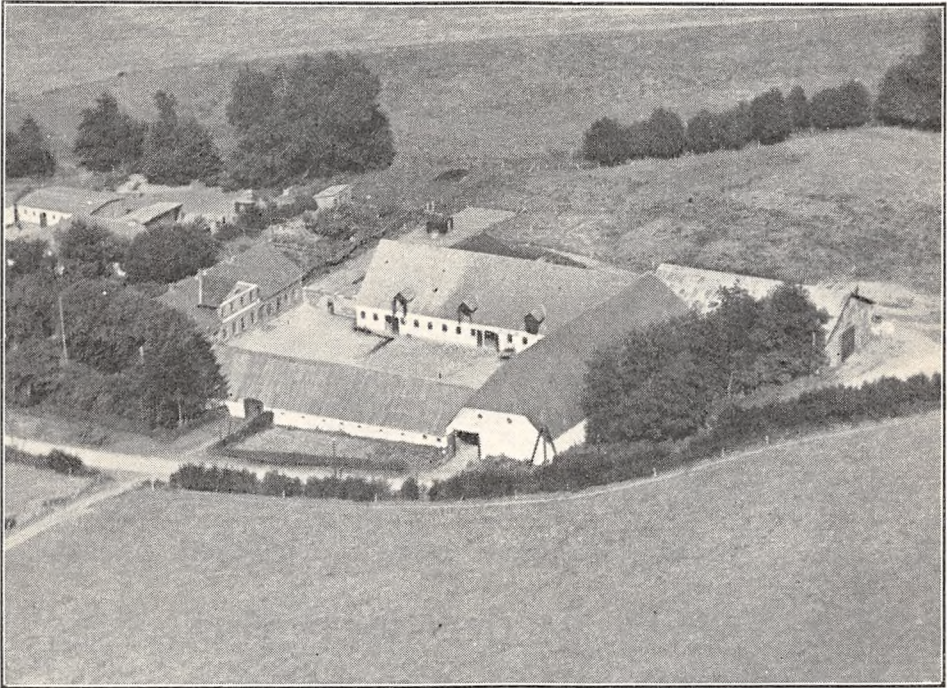
STUBBUMGAARD, Stubbum By, Aller Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens Peter Nissen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 5 km og 16½ km til Haderslev, Tlf. Christiansfeld 246 x.

Art. 2 m. fl. af Stubbum, samlet Areal 89 ha, deraf 84 Ager, 1 Eng, 3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 966,81 Th. (godt 20,35 Td. Hrtk.); Ejdskv. 138,600 Kr. (156,400), Jordv. 92,700 Kr. (104,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 82,000 Kr., Løsøret i Aller-Kassen for 42,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Stubbumbaard ligger i den vestlige Side af Stubbum By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet i de senere Aar. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Byg, 3. Roer, 4.—5. Byg, 6. Blandsæd, 7.—8. Kløver og Græs, 9. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 20 Kalig. og 65 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg

Stubbumbaard.

med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 119 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Stubbumbaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har Frontspids mod Syd til Gaarden, Skifertag og er restaureret i 1914; den indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger er der Værelser til Medhjælpere, Hestestald, Garage og Vognport i den vestlige Sidelænge, som er restaureret i 1920'erne og har Tag af Pandeplader, Kostald i den østlige, opført i 1914 og tækket med Eternit; fra den nordlige Ende af denne udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Øst, opført i 1898, den er tækket med Tagpap ligesom en Halvtagsbygning af Træ (et Brændehus), opført til den nordlige Side af denne; til den nordlige Gavl af Kostalden er endvidere opført en Halvtagsbygning — et Hønsehus — tækket med Pandeplader; Længen mod Syd, Laden, der er opført i 1857 og restaureret i 1914, har Gennemkørselsport fra Sognevejen, den har Tag af Eternit, og til den østlige Gavl er tilbygget en Udvidelse som en Sidelænge mod Syd, opført i 1912; den har Sider og Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen.

Stubbungaard ejedes i forrige Aarh. af P. Krogh, som havde overtaget den efter sine Forældre; han solgte den i 1887 til Nicolai Nissen, efter hvem den i 1894 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

WILLIAMSGAVE, Skovhuse By, Aller Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer E. Helms, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Hejls, Afst. 7 km, til Kolding 15 og til Haderslev godt 17 km, Tlf. Christiansfeld 248 x.

Art. 3 m. fl. af Skovhuse og 20 af Aller, samlet Areal 69,6 ha, deraf 55 Ager, 11 Eng, 2,6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 785,58 Th. (godt 16,5 Td. Hrtk.); Ejdkv. 97,700 Kr. (108,600), Jordv. 67,700 Kr. (75,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 58,045 Kr., Løsoret i Aller-Kassen for 56,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Williamsgave er den østligste af de tre Gaarde i Skovhuse By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Gaarden, og som ligger godt for dennes Drift, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar til Dels kalket. Engen er af god Bonitet, dels paa Klægbund, dels paa blandet Underlag. Skovens Bevoksning er Bøg, Eg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med stor Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 30 Kalig. og 75 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 38 Stkr. Ungkreaturer, er en Krydsning af Korthorns- og rød dansk Malke race (dog med en Del røde Køer og Kvier), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af (røde) Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Kø er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Aller Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 3 indkøbte Plage; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret 150—180 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Williamsgave har grundmurede velholdte, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har en aaben Veranda til denne, Frontspids mod Nord til Gaarden og Tag af Cementsten; den rummer en stor god Bolig. Af de 2 hvidpudsede Avlslænger (Gaarden er aaben mod Nord til Sognevejen, kun delvis lukket ved et Stakit med Indkørsel) er der Ko- og Svinestald i den østlige Sidelænge, som har Trimpel af Pandeplader og er tækket med Tagpap; den vestlige Sidelænge, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, rummer Værelser til Folkene, Vognport, Hestestald og Lade; fra den sydlige Ende af denne er der mod Vest opført en Halvtagsbygning af Pandeplader til Vognport, Redskabs- og Maskinhus og Øst for Hovedbygningen en Svinestald, der har Trimpel og Tag af Pandeplader, og til hvis Vestside der er opført en Halvtagsbygning, tækket med Tagpap; denne rummer Brænde-, Vadske- og Hønsehus. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved en Vindmotor, og der hører et Hus til Gaarden.

Williamsgave ejedes tidligere i en meget lang Aarrække inden for en Slægt Buchholz; i sidste Halvdel af forrige Aarh. ejedes den af Hans Buchholz, efter hvem den i 1899 overtoges af Brodersønnen Knud Buchholz; efter hans Død overtoges den af Enken, Fru Buchholz, der solgte den i 1925 til P. Møller Lorentzen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1927.

BØGESKOVGAARD, Bøgeskov By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer J. K. Wiborg, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 9 km, Tlf. Christiansfeld 23.

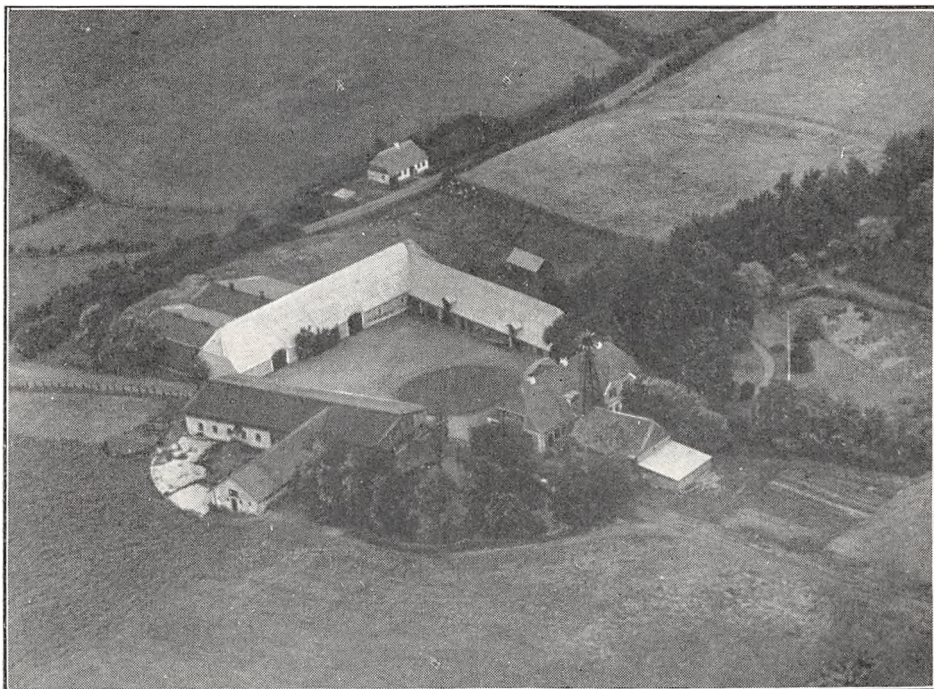
Art. 6 m. fl. af Bøgeskov (Gaarden), 46 af Bjerning, 30 af Taarning og 37 af Seggelund (Skoven), samlet Areal 153,5 ha, deraf 141,5 Ager, 3 Eng, 7 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1488,35 Th. (ca. 31,4 Td. Hrtk.); Ejdkv. 194,400

Kr. (216,000), Jordv. 140,700 Kr. (151,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 170,600 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Bøgeskovgaard ligger i Bøgeskov By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger ca. 4 km fra denne, dels i Seggelund, dels i Taarning, bestaar af god svær Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der kalkes i disse Aar et Skifte aarlig. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet Løvskov.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre,

Bøgeskovgaard.

5.—6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 40 Kælig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 90 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Smørtydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

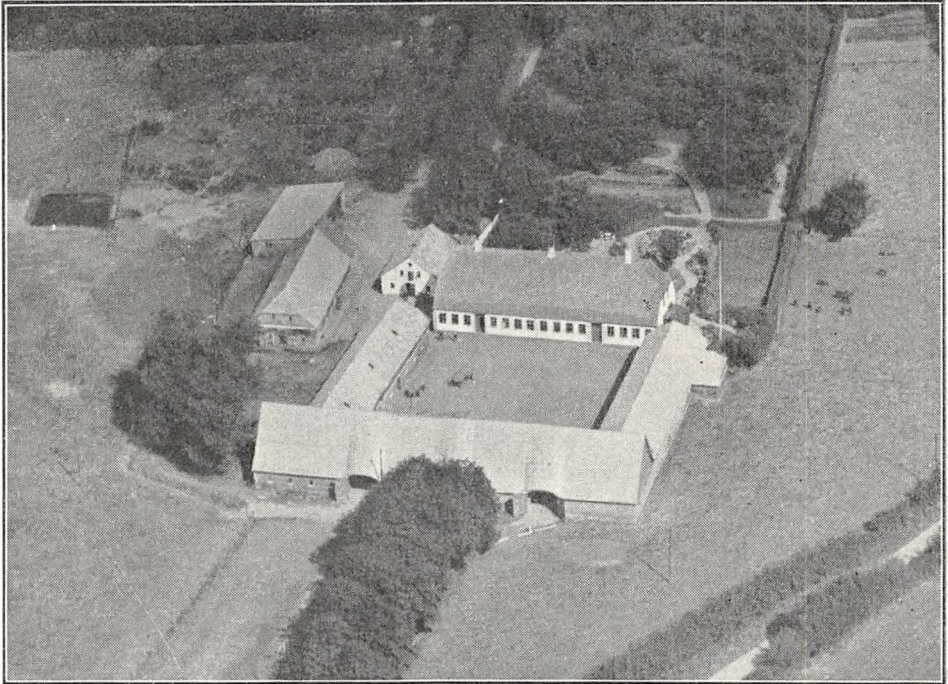
Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret 7—800 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 260 Svin aarlig. Fjenkræholdet er ca. 250 Høns.

Bøgeskovgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store kønne Have, som dog overvejende strækker sig mod Sydøst, er opført i 1846; den har gennemgaaende Frontspids, Tegtag og indeholder en køn Bolig med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlsbygningerne rummer den østlige Sidelænge Værelser til Medhjælpere, Hestestald og Garage, den er sammenbygget i Vinkel med den nordlige Længe, Laden, der er opført i 1846, begge med Tag af Pandeplader; Laden, der har 2 Gennemkørselsporte paa tværs, er fra den vestlige Halvdel udvidet med 2 parallelle Sidelænger mod Nord, opført af Træ og tækket med Tagpap; den vestlige Sidelænge, der er opført i 1900, rummer Kostald forneden og Svinestald paa Loftet, den er tækket med Tagpap ligesom en Sidelænge — en Svinestald — mod Vest (Kostalden ligger under en noget skæv Vinkel i Forhold til den østlige Sidelænge).

Desuden Syd for Hovedbygningen Gaardens Vindmotor samt en teglhængt Længe, der rummer Mølleri m. m., og til hvis sydlige Gavl der er opført et Halvtag (til Brændsel). Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Vindmotoren, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Bøgeskovgaard er en gl. Slægtsejendom, der i Begyndelsen af forrige Aarh. ejedes af Jens Wiborg; efter hans Død ca. 1811—12 blev den drevet af hans Enke, efter hvem den i 1836 overtoges af Sønnen Erich W. og efter ham i 1869 af Sønnen Jens W.; efter ham overtoges den i 1898 af Sønnen Erich W. og efter hans Død i 1934 af Enken, Fru Marie E. Wiborg, efter hvem den i 1936 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

DAMGAARDSMINDE, Skovrup By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev

Damgaardsminde.

Retskr. og A., Ejer Jens Andresen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. 3½ km, til Kolding 13 og til Haderslev 16 km, Tlf. Christiansfeld 243 v.

Art. 1 af Skovrup, samlet Areal 63,5 ha, deraf 59 Ager, 3,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 585 Th. (godt 12,3 Td. Hrtk.); Ejdkv. 99,900 Kr. (144,000), Jordv. 59,200 Kr. (100,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 67,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Damgaardsminde ligger i Skovrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merget fra ældre Tid, og 22 ha er nymerget i de senere Aar. Skovens Bevoksning er blandet.

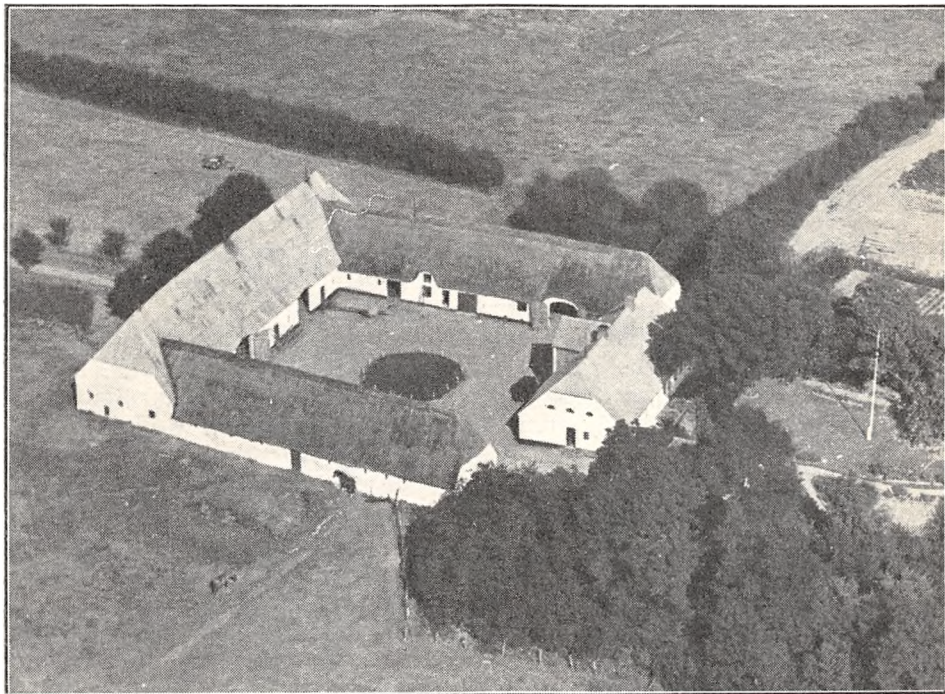
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 40 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 38 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 5 Følhopper, men for Tiden dog intet Tillæg. Svinebesætningen er i Øjeblikket 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Damgaardsminde har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Tegl, den indeholder en god Bolig. De 3 sammenbyggede Avslænger har Tag af Pandeplader ligesom de øvrige Udlænger; af de 2 Sidelænger, som tillige har Trimpel af Pandeplader, er der Hestestald, Værelser til Folkene og Vognport i den østlige, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd, gennem hvilken der er Indkørselsport til Gaarden; desuden Vest for Hovedbygningen som en Sidelænge mod Nord fra denne den gl. Mejeribyning, der nu er indrettet til Hønsehus samt til Redskabs- og Maskin-

Favstrupgaard.

rum, og Vest for denne en Svinestald, til hvis nordlige Gavl der er opført en Halvtagsbygning til Vogne, Redskaber og Maskiner. Der hører et Hus til Ejendommen.

Damgaardsminde ejedes i forrige Aarh. af Hans Pedersen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1899. Gaarden var da betydelig større, men i 1933 er der som nævnt under Høgsgaard, se denne, til Statens Jordlovsudvalg afhændet 33 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

FAVSTRUPGAARD, Favstrup By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Christen Jensen Christensen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 10 km, Tlf. Christiansfeld 252 x.

Art. 2 m. fl. af Favstrup, samlet Areal 54,5 ha, deraf 48,5 Ager, 1 Eng, 3 Skov, 1 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 595,01 Th. (godt 12,5 Td. Hrtk.); Ejdkv. 84,600 Kr. (91,800), Jordv. 53,500 Kr. (59,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Favstrupgaard ligger i Favstrup By ved Vejen fra Christiansfeld til Fjelstrup; Jorderne, der til Dels er samlet ved Gaarden, bestaar overvejende af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er noget sur, Skovens Bevoksning blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 8 Malkekøer og 18 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb; Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 68 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Favstrupgaard har grundmurede, hvidpudsede, delvis ældre Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, har Frontspids mod Nord til Gaarden og Tegtag. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er de 2 Sidelænger tækket med Straa; af disse er der Vognport m. m., Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige, Ko- og Svinestald i den vestlige Sidelænge; Længen mod Nord, Laden, gennem hvilken der er Gennemkørselsport til Gaarden, har Tag af Pandepalader; desuden Sydvest for Hovedbygningen et teglhængt Hus, der rummer Vadskehus m. m. Bygningerne har Lynafleder efter Netsystemet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Favstrupgaard ejedes i Slutningen af forrige Aarh. af Max Nielsen Iversen, som havde købt den midt i 1890'erne; før den Tid havde den været en Del i Handelen; i 1903 solgte Iversen Gaarden til den nuværende Ejer.

FAVERVRAAGAARD, Favervraa By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Brødremenigheden i Christiansfeld, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. 7½ km og 11½ km til Haderslev.

Art. 54 af Favervraa, samlet Areal 91,2 ha, deraf 44 Ager, 46,2 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 750,83 Th. (godt 15,8 Td. Hrtk.); Ejdskv. 101,200 Kr. (104,400), Jordv. 71,800 Kr. (75,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Favervraagaard ligger i Favervraa By med Indkørsel fra Vejen Christiansfeld—Hjerndrup; Jorderne, der er samlet ved og om Gaarden, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet i 1880'erne og for en Del kalket i de senere Aar. Skoven er af god Bonitet, Bevoksningen blandet.

Gaarden (Avlsbruget) var fra 1. April 1859 til 1911 bortforpagtet til H. Andersen og drives fra 1911 af Sønnen H. Andersen, den nuværende Forpagter; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 5 Kælig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 16 Malkekøer, 1 Tyr og 20—25 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 53 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Favervraagaard har grundmurede, ældre, men gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest, bestaar af 2 teglhængte Fløje, sammenbygget i Vinkel; den ældste af Fløjene, der ligger i Retningen Syd—Nord med Frontspids mod Øst til Gaardspladsen, var oprindelig af Bindingsværk, men er siden ombygget, saa den nu overvejende er af Grundmur; fra den sydlige Ende af denne udgaar som en Sidefløj mod Vest den anden Længe, der har gennemgaaende Frontspids og er opført ca. 1811—12; Hovedbygningen beboes af Forpagteren og indeholder tillige Værelser til Folkene; Haven ligger Syd for Hovedbygningen. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Straa, er der Kostald i Længen mod Øst over for Hovedbygningen, Hestestald og Rum til forskelligt i den nordlige Sidelænge og Svinestald i den sydlige; desuden Vest for Hovedbygningen en straatakt Lade.

Favervraagaard ejedes i Slutningen af det 18de Aarh. af Kmhr. Chr. Fr. v. Holstein, efter hvis Død i 1798 den overtoges af Enken, Fru Christine Frederikke v. Holstein, der døde i 1812. Hun testamenterede sin Formue til velgørende Formaal, deriblandt 25,000 Rd. til Christine

Frederikke-Stiftelsen i Haderslev, 8000 Rd. til et Alderdomshjem i Tyrstrup samt til Brødræmenigheden i Christiansfeld Favervraagaard med Tilbehør; hun ligger begravet i det lille Anlæg »Christinero« Nord for Gaarden.

FREDTOFT, Bøgeskov By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jørgen Petersen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 8½ km, Tlf. Christiansfeld 263 u.

Art. 3 m. fl. af Bøgeskov, samlet Areal 51 ha, deraf 50 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 515,95 Th. (ca. 10,9 Td. Hrtk.); Ejdskv. 79,100 Kr. (84,800), Jordv. 51,500 Kr. (55,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,300 Kr., Løsoøret i Aller-Kassen for 38,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Fredtoft ligger vestligst i Bøgeskov By ved den offentlige Vej, som fra Hvinderup fører forbi Ejendommen og videre til Landevejen Haderslev—Kolding; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er kalket i Aarene 1928—35.

Jorden dyrkes i to 4 Marks Drifter med samme Sædskifter: 1. ½ Hvede og ½ Havre, 2. Roer, 3. Byg, 4. Kløver og Græs. Der avles Sukkerroer til Kolding Saftstation og lidt Frø af Kaalroer og Hvidkløver. Af Kunstgødning anvendes aarlig 80—100 Sække Superf., 20 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22—32 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 162 kg aarlig, der malkes med Maskine (Manus), og Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 6 Følhopper og en kaaret og højt præmieret Belgier-Hingst; der tillægges alm. 4 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 120 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Fredtoft har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, er opført i 1855, har gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder en stor Beboelse. Avlsbygningerne, der overvejende har Tag af Pandeplader, ligger frit, idet Gaarden er aaben mod Syd mod Indkørselen og Sognevejen; den østlige Sidelænge rummer Ko- og Svinestald (sidstnævnte mod Øst), og fra den sydlige Ende udgaar Laden som en Sidelænge mod Øst; denne, der har muret Trimpel, indeholder tillige Hestestald, som ligger i Forlængelse af Kostalden ind mod Gaarden; den vestlige Sidelænge rummer Maskiner og Redskaber, Brændsel samt Stald til Søer; desuden Øst for Hovedbygningen et teglhængt Vadskehus og Vest for Gaarden et Hønsehus, bygget som Halvtag og opført af Træ. Gaarden har eget Vandværk, som virker dels ved Hævert, dels drives ved en Vindmotor, og der hører et Hus til Ejendommen.

Fredtoft er en gl. Slægtsejendom, der omkring 1850 ejedes af Jørgen Eriksen Petersen, som da overtog den efter sin Fader; efter ham overtoges den i 1894 af Sønnen Andr. Chr. Jørgensen Petersen, Gaarden var da kun paa ca. 30 ha. Han tilkøbte derefter 2 andre Gaarde i Bøgeskov og boer nu paa den ene af disse; i 1927, da Fredtoft overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, blev Arealet til Gaarden derefter afrundet til det nuværende, 51 ha.

GAARD I TAARNING BY, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Hans Jørgen Lindberg, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. godt 5 km og 15 km til Haderslev og Kolding, Tlf. Christiansfeld 266 v.

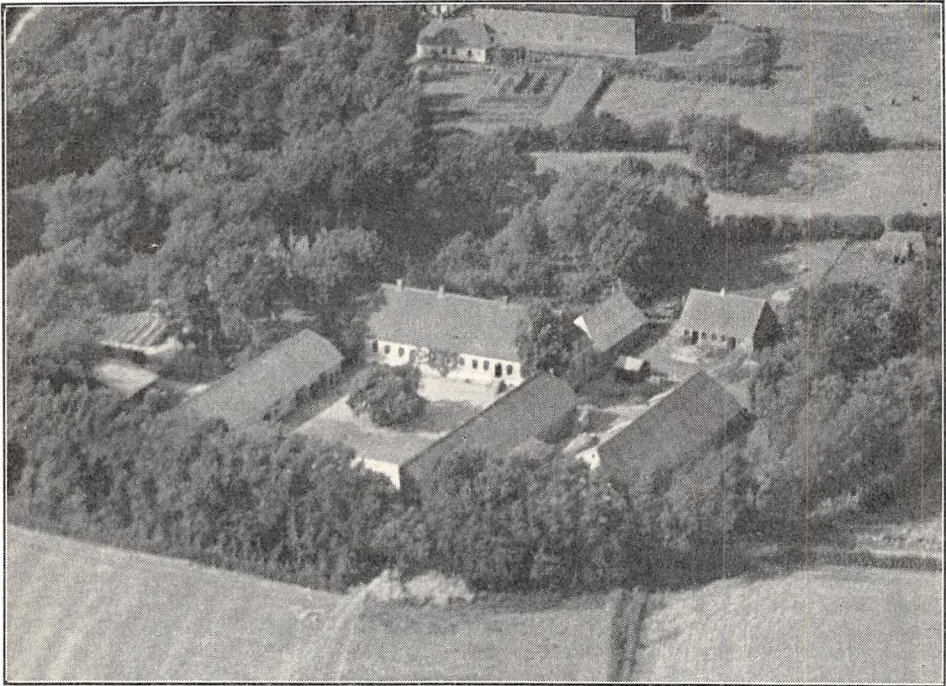
Art. 3 af Taarning, 117 af Tyrstrup og 41 af Aller, samlet Areal 82,3 ha, deraf 71,3 Ager, 1 Eng, 8 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1060,22 Th. (22,3 Td. Hrtk.); Ejdskv. 141,000 Kr. (181,800), Jordv. 93,400 Kr. (124,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 76,000 K.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger tæt Syd for Taarninggaard ved den offentlige Vej fra Landevejen

Christiansfeld—Anslet efter Taps; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet i de senere Aar. Engen er Haardbundseng; Skoven er af god Bonitet, Bevoksningen Bøg, Eg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med 8 Skifter, Sædsiftet er dog endnu ikke helt fastlagt; af Kunstgødning anv. aarlig ca. 70 Sække Superf. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen er af rød dansk Malkerace; der agtes holdt 30—40 Malkekøer med tilsvarende Opdræt, men Besætn. er endnu ikke fuldtallig, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

H. J. Lindbergs Gaard i Taarning (Art. 3 m. fl. af Taarning).

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 3 Følhopper, men intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 18 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 82 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 3 af Taarning m. fl. har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store gl. Have, har Kælder under en Del af Bygningen og Tegltag; den indeholder en stor god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Tag af Pandeplader, er der Vognport, Gennemkørselsport fra Sognevejen og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Syd. Desuden Øst for Gaarden en Svinestald, der i den sydlige Del har Redskabs- og Maskinrum, den er tækket med Pandeplader ligesom en Bygning (Nord for Hovedbygningen, det tidligere Mejeri), der nu indeholder Rum til forskelligt, og Nordøst for Gaarden en teglhængt Fodermesterbolig. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaarden var tidligere en Slægtsgaard inden for Slægten Finnemann (fra Dyndved paa Als), der ejede den i ca. Hundrede Aar; i Slutningen af forrige og i Begyndelsen af indeværende Aarh. ejedes den af Chr. Finnemann. Han blev særlig kendt omkring Aarhundredskiftet, fordi han i høj Grad blev fortrædiget og forfulgt af den daværende Overpræsident for Provinzen Slesvig-Holsten (1897—1901), den tidligere tyske Indenrigsminister E. M. Køller («Køller-Politikeren»), der søgte at erklære ham for dansk Undersaat, »Optant«, saa han kunde udvises af Slesvig; ligesom flere andre blev han senere erkendt som preussisk Undersaat, og da Køller's haardhæn-

dede Politik efterhaanden misbilligedes af flere og flere inden for det tyske Folk, ligesom nogle af hans Forholdsregler her blev omstødt af de tyske Domstole, blev Køller forflyttet i 1901.

I 1908 afstod Finnemann Gaarden til sin Svigersøn Kr. Hansen Juhl; han frasolgte i 1933 ca. 22 ha til Statens Jordlovsudvalg, som herpaa oprettede 2 Statshusmandsbrug, hver med 8 ha, medens de tilbageværende 5,7 ha foreløbig er forpagtet af Gaardens Ejer. Grundet paa økonomiske Vanskeligheder flyttede Juhl fra Gaarden i 1934, og Driften af denne overtoges af Sønderjyllands Kreditforening og Sønderjydske Hypoteklaanefond, af hvem den nuværende Ejer købte Gaarden i Foraaret 1936.

(Indtil 1844 var der 3 Gaarde i Taarning, men dette Aar blev den ene delt mellem de 2 andre.)

GAARD I TYRSTRUP BY, Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer P. Autzen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. 6 km, til Haderslev 13 og til Kolding 15½ km, Tlf. Christiansfeld 119.

Art. 2 af Tyrstrup, samlet Areal 56,3 ha, deraf 49,8 Ager, 1,5 Eng, 4 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 514,33 Th. (godt 10,8 Td. Hrtk.); Ejdskv. 89,400 Kr. (97,200), Jordv. 52,200 Kr. (57,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 58,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger ½ km Vest for Christiansfeld ved Landevejen i Retning af Frørup med Indkørsel fra denne; af Jorderne er 27 ha samlet ved Gaarden, 15,5 ha ligger i ét Stykke 1½ km fra denne, Resten ligger noget spredt omkring Christiansfeld By; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1930—32. Engen er Haardbundsseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 12—15 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 250 Høns.

Gaard Art. 2 af Tyrstrup har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, er oprindelig opført i 1817; den ombyggedes derefter i 1858 og restaureredes atter i 1930; Taget blev da omlagt med Tegl, ligesom der opførtes en Karnap til Haven; den indeholder en god Bolig. De 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført i 1902, har muret Trimpel og Tag af Cementsten; af de 3 Længer er der Kostald i den vestlige, Vognport og Svirrestald i den østlige og Lade i Længen mod Syd; denne er i 1923 ved den østlige Ende udvidet med en Sidelænge mod Syd, der har Sider og Tag af Pandeplader, og i 1930 er Kostalden ligeledes udvidet, idet der til den sydlige Gavl er opført en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestalden, og der hører et Hus med 3 Lejligheder til Ejendommen.

Gaard Art. 2 af Tyrstrup er en gl. Slægtsgaard, der paa Landboreformernes Tid og ind i det 19de Aarh. ejedes af Laue Knudsen; efter ham overtoges den i 1815 af Sønnen Nis Lauesen Autzen, som i 1847 overdrog den til Sønnen Laue Autzen; efter ham overtoges den i 1877 af Sønnen Nis Lauesen A., efter hvem den i 1933 overtoges for 99,822 Kr. af Sønnen, den nuværende Ejer, der havde haft Gaarden i Forpagtning siden 1914.

GAMMELGAARD, Favstrup By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Johs. Paulsen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 10 km, Tlf. Christiansfeld 40.

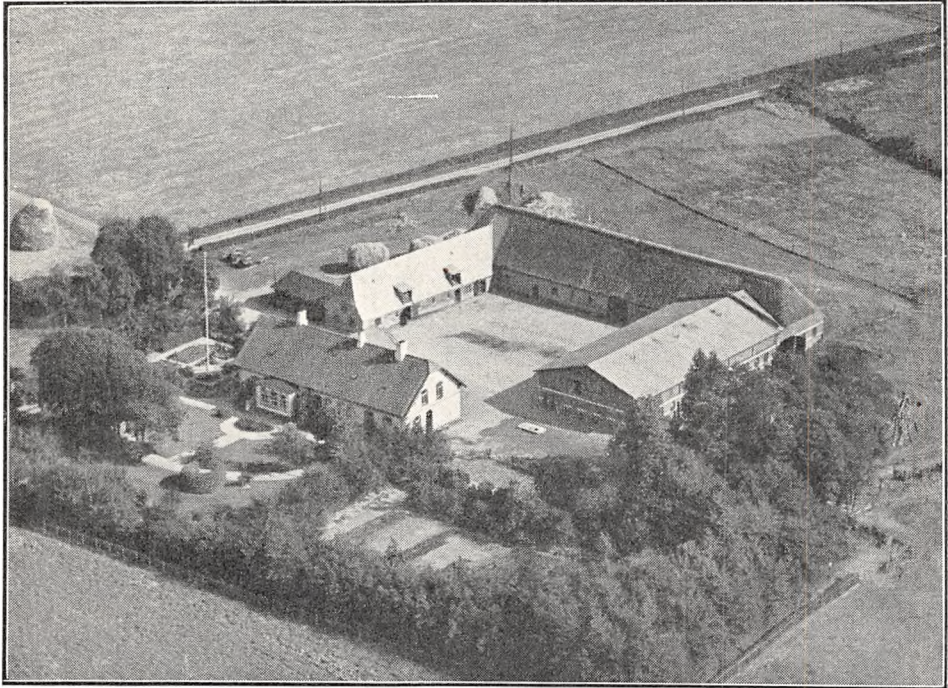
Art. 6 af Hvinderup og 6 af Favstrup, samlet Areal 69,1 ha, deraf 61,5 Ager, 6,6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 731,00 Th. (ca. 15,4 Td. Hrtk.); Ejdskv. 110,400 Kr. (117,000), Jordv. 73,400 Kr. (74,000); Bygn. er fors. i Jydske

Brandf. for 63,400 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gammelgaard ligger i Favstrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet efter 1930. Skoven er blandet Løvskov med lidt Naaletræer.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer og Frø; af Kunstgødning anvendes aarlig 70—80 Sække Superf. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

Gammelgaard.

græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri. Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gammelgaard har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne gamle Have, har lukket Veranda til denne, Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegltag; den er opført i 1907 og indeholder en god og smuk Bolig.

Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger Tag af Pandeplader; den østlige af disse rummer Værelser til Folkene og Hestestald; den er mod Øst tækket med Straa, og fra den nordlige Ende udgaar en mindre Sidelænge mod Øst, en Vognport af Træ, tækket med Tagpap; den vestlige Sidelænge, der har muret Trimpel, er opført i 1908, den indeholder Ko- og Svinestald; Laden, som ligger mod Syd, har Straatag, den er opført i 1862. Desuden Vest for Gaarden et Hønsehus samt et Brøndehus, begge opført af Træ og med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

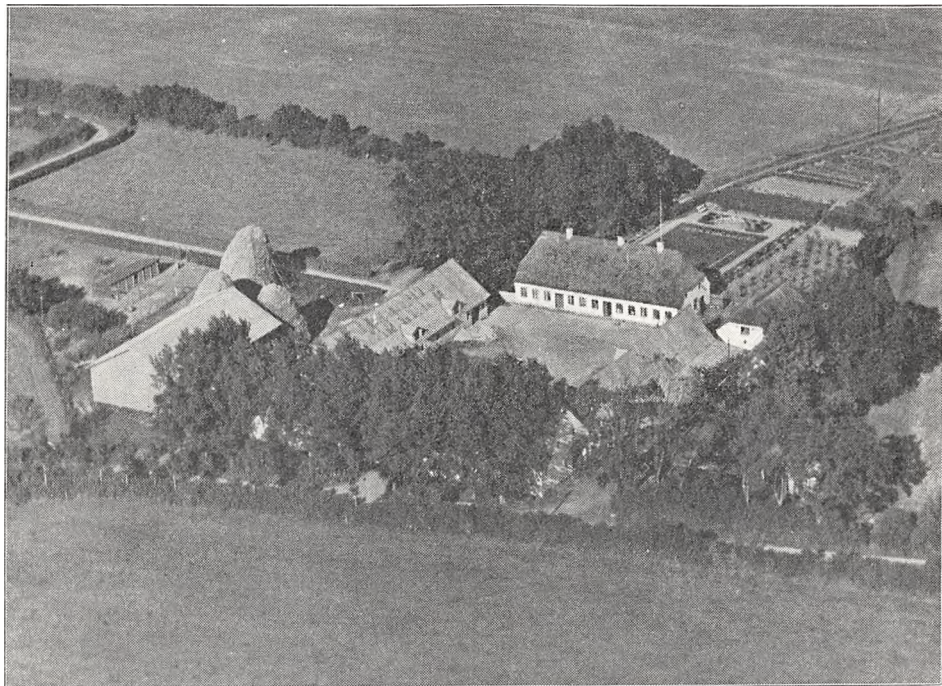
Gammelgaard er en gl. Slægtsgaard, der i sidste Halvdel af det 17de Aarh. ejedes af Knud Nissen, efter hvem den i 1729 efter en meget lang Ejertid overtoges af Sønnen Hans Knudsen. Efter hans Død i 1757 bragte en Datter den i 1761 ved Ægteskab til sin Mand Hans Paulsen, efter hvem den i 1803 overtoges af Sønnen Johs. P.; han døde allerede i 1810, og senere over-

toges Gaarden af Sønnen Andr. P., som var født i 1802. Efter ham overtoges den i 1864 eller —65 af Sønnen Johs. P., efter hvem den i 1900 overtoges af en Brodersøn, den nuværende Ejer.

I et Stykke Egetræ over en Dør i Hestestalden staar »Knud Nissen 1712« og i et andet Stykke Egetræ, som nu er indmuret i Trimpelen paa den ny Kostald, staar »Hans Knudsen 1749«.

HANNELSLUND, Seggelund By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer J. J. Bech, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 9½ km, Tlf. Christiansfeld 247 y.

Art. 10 af Seggelund, samlet Areal 68,6 ha, deraf 59,6 Ager, 4,5 Skov, 3,5 Areal

Hanneslund.

med vedvarende Græs og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 757,00 Th. (godt 15,9 Td. Hrtk.); Ejdskv. 95,500 Kr. (103,800), Jordv. 61,300 Kr. (67,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 63,200 Kr., Løsøret i Aller-Kassen for 44,300 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Hanneslund ligger midt i Seggelund By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven og 8 ha, som ligger 1 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er i 1933—35 dels nymerglet, dels kalket. Skoven er af god Bonitet, Bevoksningen Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation, ligesom der avles en Del Frø af Rød- og Hvidkløver samt Rajræs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 140 Sække Superf., 35 Kalig. og 70 Sække Kvalstofg.

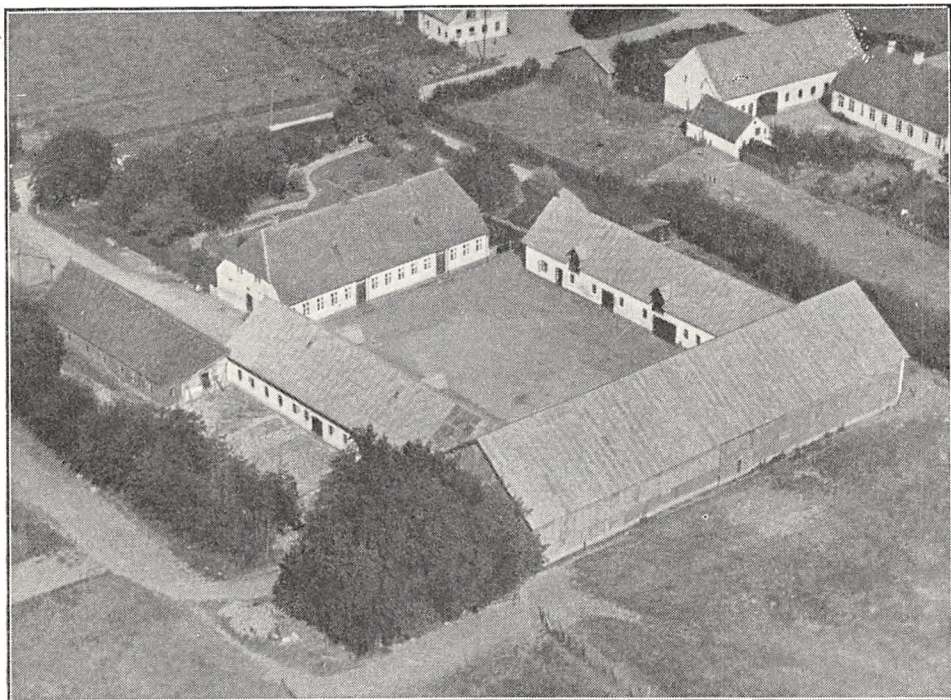
Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 4171 kg med 3,78 pCt. Fedt og 176 kg Smør, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Ti-

den 9 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 97 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Hannelsund har grundmurede velholdte Bygninger, af hvilke Avlsbygningerne overvejende har Tag af Pandeplader. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger med Øst til Haven (ikke helt solret), er tækket med Rør; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Kostald i den nordlige Sidelænge, Værelser til Folkene, Garage, Heste- og Kalvestald i den sydlige, til hvis Sydside der i hele Længden er tilbygget en Halvtagsbygning til Svinestald; Længen mod Vest, gennem hvilken der er Indkørsel til Gaarden, og som har muret Trimpel, rummer Lade og Magasin. Desuden Nord for Gaarden en Lade med Sider og Tag af Pandeplader og et Høsehus, bygget som Halvtag, af Træ og tækket med Tagpap, Syd for Hovedbygningen en straaetakt Svinestald og Syd for Avlsbygningerne et teglhængt Brændehus, en Halvtagsbygning af

Hviderupgaard.

Træ til Redskaber, samt en Træbygning, tækket med Tagpap, til Maskinrum. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen.

Hannelsund ejedes i forrige Aarh., fra 1868, af Peter Mathiesen Petersen, efter hvem den i 1903 overtoges af Sønnen Jeppe M. Petersen, og af denne købte den nuværende Ejer den i Oktbr. 1930.

HVINDERUPGAARD, Hviderup By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Søren Skøtt, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 11 km, Tlf. Christiansfeld 57.

Art. 11 m. fl. af Hviderup, samlet Areal 58,5 ha, deraf 53 Ager, 4,7 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 647,65 Th. (godt 13,6 Td. Hrtk.); Ejdskv. 89,400 Kr. (97,200), Jordv. 60,800 Kr. (66,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,800 Kr., Løsporet i Aller-Kassen for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Hviderupgaard ligger midt i Hviderup By; af Jorderne er 36 ha samlet ved Gaarden, 12 ha ligger 1 km Øst og 8 ha 1 km Vest for Ejendommen; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, for en Del med svag Hældning mod

Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet i 1880'erne, og der er i de senere Aar nymerglet eller kalket et Skifte aarlig. Skoven er gl. Skov, Bevoksningen Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 10—15 Kalig. og 50 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 29 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 155 kg aarlig, Mælken leveres til Aller Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 94 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Hvinderupgaard har grundmurede, store og gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har Frontspids til denne og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er restaureret i 1930 og har Tag af Pandeplader, har de 2 Sidelænger muret Trimpel; af Længerne er der Værelser til Folkene, Vadskerum og Cyklestald, Hestestald og Vognport i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd, hvis Sydveg er af Pandeplader. Desuden Vest for Hovedbygningen op til Kostalden en Svinestald med muret Trimpel og Tag af Cementsten og Nord for denne et Redskabs- og Maskinhus med Sider og Tag af Pandeplader, fra hvis sydlige Ende der udgaar en mindre Sidelænge mod Vest, en Stald til Søer, opført af Træ og tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Selvfodringsapparat i Hestestalden. Gaarden har eget Vandværk til Stalde og Vadskehus, drevet ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Fra Gaarden, som ligger ret højt, er der mod Nord Udsigt til Skamlingsbanke og til Hejlsminde og Lillebælt mod Nordøst.

Hvinderupgaard ejedes tidligere i flere Slægtled inden for en Slægt Schmidt og i første Halvdel af forrige Aarh. af Peter Hansen Schmidt, efter hvem den i 1867 overtoges af Svigersønnen Søren Madsen Skøtt; efter ham overtoges den i 1891 af Sønnen Peter Sørensen S., efter hvis Død i 1925 den overtoges af Enken, Fru Kjestine S., efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den April 1929.

HØGSGAARD, Skovrup By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Chr. Thuesen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. 3½ km, til Kolding 13 og til Haderslev 16 km, Tlf. Christiansfeld 255 y.

Art. 10 m. fl. af Skovrup, samlet Areal 78,8 ha, deraf 70,3 Ager, 7,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 722,57 Th. (15,2 Td. Hrtk.); Ejdskv. 125,000 Kr. (202,500), Jordv. 77,800 Kr. (135,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 100,000 Kr., Løsoret i »Danmark« for 90,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Høgsgaard ligger vestligst i Skovrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet i Aarene 1867—87, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet i Aarene 1916—33. Skoven er gl. Skov, Bevoksningen blandet.

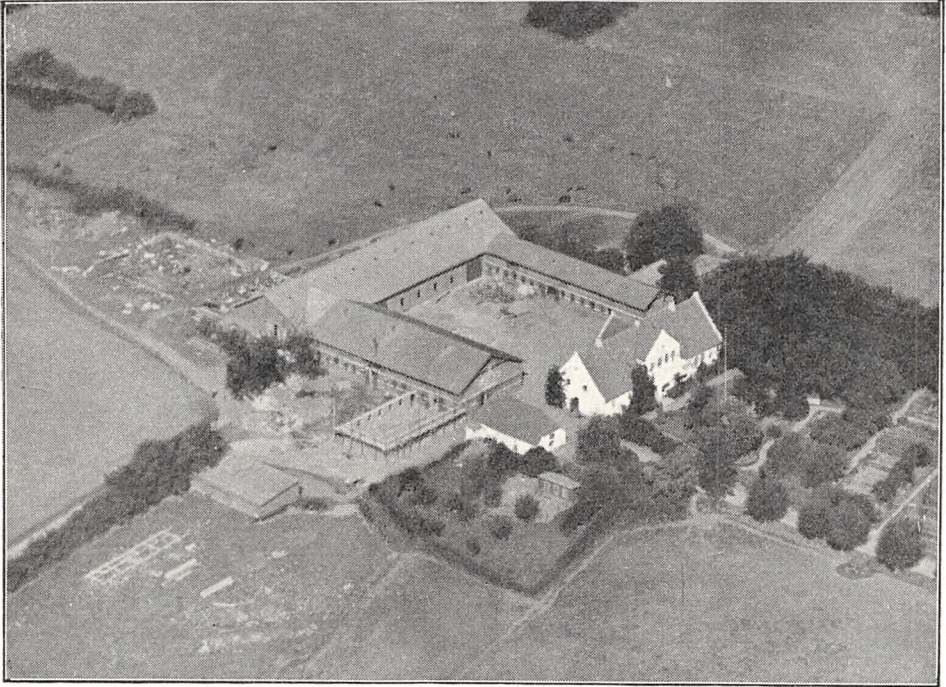
Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig 70—80 Sække Superf., 30 Kalig. og 60 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 55—65 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 20 Kreaturer om Aaret; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 3 Følhopper, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 117 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Høgsgaard har grundmurede velindrettede, gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning,

der ligger mod Øst til den kønne gamle Have, har Veranda med Altan til denne, gennemgaaende Frontspids og Tegtag; der er opført i 1852, restaureret i 1919 og indeholder en stor god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, der har muret Trimpel, har de 2 Sidelænger Tag af Eternit; den nordlige, som er opført i 1912, rummer Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald, og fra den østlige Ende udgaar en Sidelænge mod Nord, der har Tag af Pandeplader, den rummer Redskaber og Maskiner samt Brændsel; den sydlige Sidelænge, som er opført i 1908, indeholder Kostald, og fra den østlige Ende af denne udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Syd; den er ligesom Længen mod Vest, Laden, der er opført i 1935 efter en Brand, tækket med Pandeplader; desuden Syd for Hovedbygningen og Gaarden en teglhængt Svinestald, et Hønsehus, opført af Træ og tækket med Pandeplader, samt en Længe, der rummer Hønsehus og Vognport og har Vægge og Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Høgsgaard.

Høgsgaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Rasmus Petersen Gellert (Bedstefader til den senere Folketingsmand og Politiker Raffnsøe); efter hans Død i 1867 var Gaarden forpagtet ud til 1895, og den ejedes derefter fra 1895 af Jac. Raffnsøe, der i 1899 solgte den til Daniel Petersen, som i 1912 solgte den til Nis Madsen Thuesen. Han frasolgte i 1932 60 ha til Statens Jordlovsudvalg, der samtidig købte 15 ha fra Østergaard i Frørup Sogn (se denne) og i 1933 33 ha fra Damgaardsminde i Skovrup (se denne). Paa dette Areal, ialt ca. 108 ha, oprettede Jordlovsudvalget i Aarene 1933—35 11 Statshusmandsbrug, deraf 2 a 13 ha, 2 a 11 ha, 2 a 9 ha og 5 Brug hver med 8 a 9 ha.

Ved den nævnte Udstykning blev det dernæst ordnet saaledes, at de paagældende Gaarde fik deres Jorder noget bedre samlet; i Virkeligheden solgtes der et noget større Areal end foranævnte fra Høgsgaard, men der blev saa lagt en Del af de 33 ha fra Damgaardsminde til Høgsgaard, saa dennes Areal kun blev 60 ha mindre, ligesom de 15 ha fra Østergaard ogsaa indgik i Magelæget.

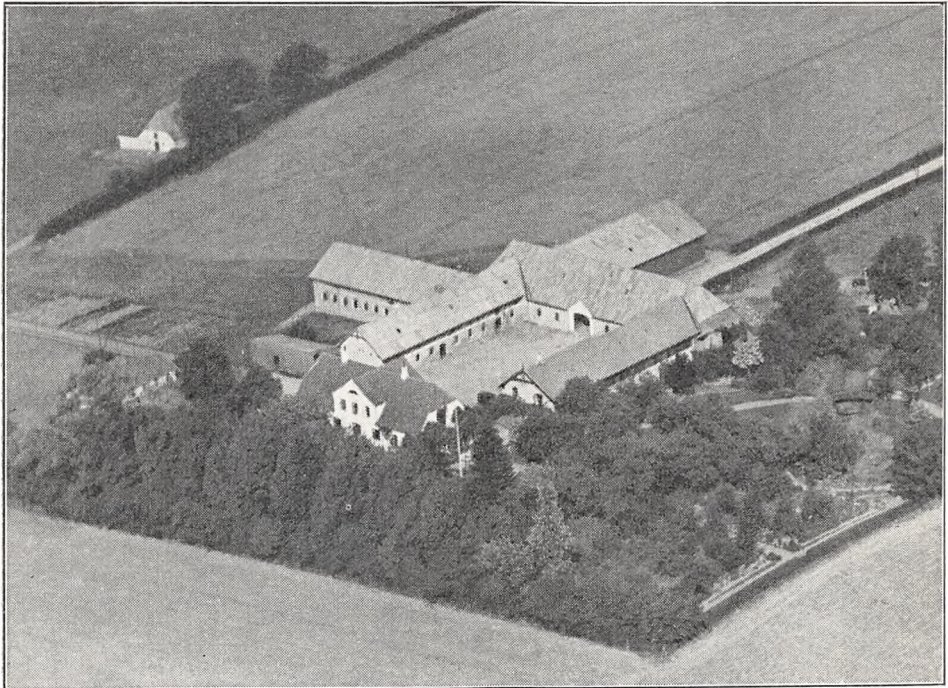
Den 1. Februar 1932 overtog Sønnen, den nuværende Ejer, derefter Høgsgaard med det ovenfor anførte Areal for 150,000 Kr.

HØJSKOVGAARD, Hvinderup By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens Paulsen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Haderslev, Afst. 12 km, Tlf. Christiansfeld 252 u.

Art. 7 m. fl. af Hvinderup og 29 af Favstrup, samlet Areal 85,4 ha, deraf 73 Ager, 11 Skov og 1,4 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 724,72 Th. (godt 15,25 Td. Hrtk.); Ejdskv. 114,300 Kr. (124,200), Jordv. 69,700 Kr. (78,300); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 75,500 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderyll. Højspændingsv.).

Højskovgaard ligger Sydøst for Hvinderup By ved Vej herfra i Retning af Fjelstrup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1930—33. Skovens Bevoksning er Bøg, Eg og Ask.

Højskovgaard.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20—35 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 145 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

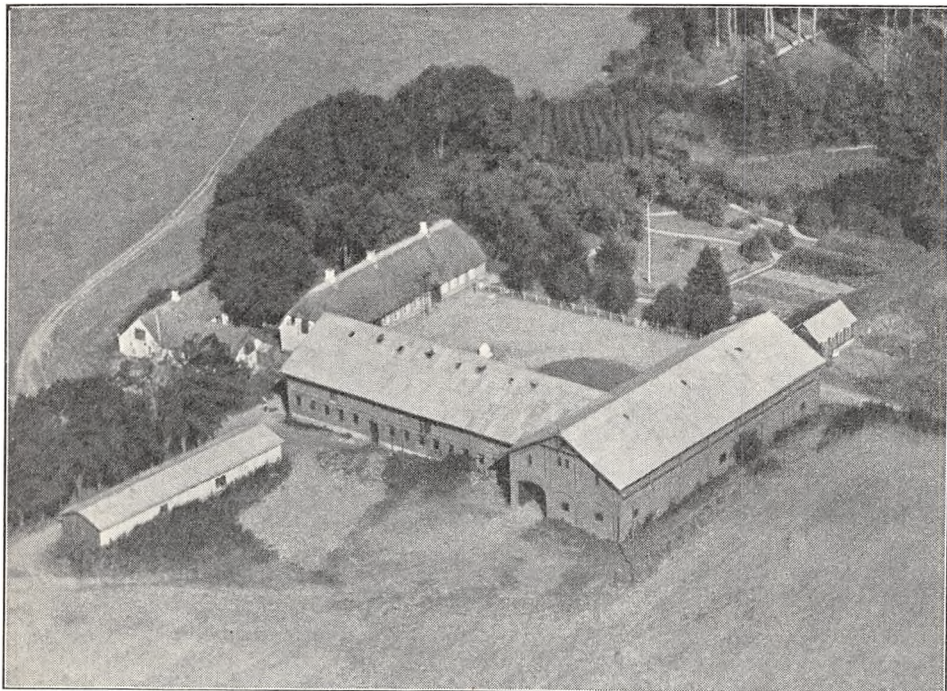
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret indtil 350 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 100 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 300 Høns.

Højskovgaard har grundmurede velholdte, gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Vest til den kønne Have, som ogsaa strækker sig Syd for Gaarden, har en lukket Veranda ved den sydlige Gavl, gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder en rummelig smuk Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som overvejende har Tag af Pandepalader, er der Garage med Værelser ovenover til Folkene, Hestestald og Vognport i den sydlige Sidelænge, der har muret Trimpel og Tag af Cementsten; den nordlige rummer Svine- og Kostald, sidstnævnte udvidet i en Sidelænge mod Nord, begge Længer med muret Trimpel; Længen mod Øst, Laden, er ved den nordlige Ende udvidet i en Sidelænge — en Trælade — mod Øst; Hovedladen, der har Gennemkørselsport til Gaarden, er tækket med Pukkelplader. Des-

uden Nord for Gaarden en Halvtagsbygning til Brændsel og Vest for denne et Hønsehus med Tag af Cementsten. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og der hører et Hus til Ejendommen. Den velholdte Gaard ligger kønt Øst for Kobbelskov.

Højskovgaard er udskilt fra Gammelgaard (Vest for Kobbelskov) af Andr. Paulsen, som opførte Bygninger til Gaarden i Aarene 1862—64; efter ham overtoges den i 1864 af Sønnen Mikkel Clausen Paulsen, efter hvem den i 1907 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

KJELDERGAARD, Bøgeskov By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer A. Chr. Nissen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 10 km, Tlf. Christiansfeld 253 y.

Kjeldergaard.

Art. 2 m. fl. af Bøgeskov, samlet Areal 65,1 ha, deraf 57,6 Ager, 6 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 469,04 Th. (ca. 9,9 Td. Hrtk.); Ejdskv. 83,200 Kr. (89,100), Jordv. 49,700 Kr. (52,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Kjeldergaard ligger i den nordøstlige Side af Bøgeskov By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 135 kg aarlig, Mælk leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

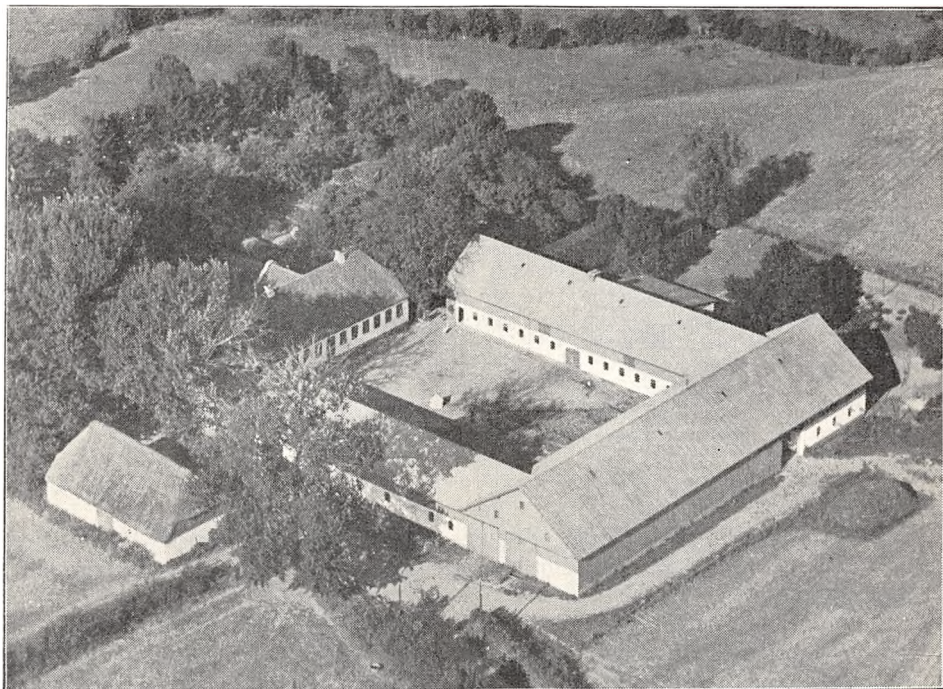
Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket en Oldenborg-Hingst, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der

er tidligere leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 66 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Kjeldergaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der er ældre, er tækket med Rør; den indeholder en god Beboelse. De 2 anselige Avislænger, der er sammenbygget i Vinkel, er opført i 1905, har muret Trimpel og Tag af Pandeplader; af Længerne er der Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge og Lade i Længen mod Syd. Desuden Vest for Hovedbygningen en teglhængt Svinestald, fra hvis nordlige Ende Vadskehuset udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Vest for Gaarden en lang Længe, der indeholder Redskabs- og Maskinrum samt Kalvestald; denne har Tag af Pandeplader ligesom et Hønsehus (opført af Træ), der ligger Øst for Laden.

Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, Gaarden har eget Vandværk, som drives

Klaaborg.

ved Vindmotor, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt og hyggeligt; den er aaben mod Øst til Haven, som grænser til den lille Skov.

Kjeldergaard ejedes i forrige Aarh. af Peter Nissen Kylling, hvis Slægt havde ejet den siden 1819—20; efter ham overtoges den i 1890 af Svigersønnen Anton Nielsen og efter ham i 1917 af dennes Svigersøn, den nuværende Ejer.

KLAABORG, Seggelund By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Lars Larsen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 10 km, Tlf. Christiansfeld 254 x (Forpagteren).

Art. 12 af Seggelund, samlet Areal 57,3 ha, deraf 56,3 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 512,69 Th. (ca. 10,8 Td. Hrtk.); Ejdskv. 83,000 Kr. (87,000), Jordv. 51,600 Kr. (56,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 62,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Klaaborg ligger i den vestlige Side af Seggelund By ved den offentlige Vej fra Christiansfeld over Favervraa til Kokær; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 8 ha, som ligger 2 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag.

Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i 1930.

Gaarden drives fra 1. April 1925 af Forpagter J. S. Johansen; Jorden dyrkes i fri Drift, ca. 10 ha drives aarlig med Frø af Hvidkløver, Rajgræs og Agerhejre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25—30 Kalig. og 100 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 158 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 240 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 100 Høns.

Klaaborg har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. Have, har Frontspids mod Nord til denne og Tegtag; den er opført i 1861 og indeholder en god Bolig; til den vestlige Gavl er der tilbygget en lukket Veranda. De 3 sammenbyggede Avlslænger, der har Tag af Pandeplader, er opført i 1933 efter en Brand; af de 2 Sidelænger, der har Trimpel af Pandeplader, er der Værelser til Folkene, Vognport, Gennemkørselsport fra Sognevejen til Gaarden samt Hestestald i den vestlige og Ko- og Svinestald i den østlige, til hvis Østside der er opført et Halvtag med Stald til Søer; Længen mod Syd, der rummer Lade, har muret Trimpel til Gaarden, medens Væggen mod Syd er Pandeplader. Desuden Øst for Hovedbygningen et Vadskehus, Øst for Avlsbygningerne et Brændehus og et Hønsehus, de 2 sidste opført af Træ og tækket med Tagpap ligesom Vadskehuset; endvidere Vest for Gaarden og Sognevejen et straatækt Hus, som rummer Brændsel, Maskiner og Redskaber. Der er ildfast Loft af Jernbjælker og Lægter, dækket med Ler, i Ko- og Svinestald, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen.

Klaaborg er en gl. Slægtsgaard, der i Slutningen af forrige Aarh. ejedes af Hans Sørensen, hvis Slægt havde ejet Gaarden i flere Slægtled; efter ham overtoges den i 1896 af Svigersønnen, den nuværende Ejer, som i de foregaaende 5 Aar havde haft Gaarden i Forpagtning.

KOKÆRGAARD, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Prpt. S. J. Winther, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 9 km, Tlf. Christiansfeld 254 v.

Art. 9 m. fl. af Seggelund, samlet Areal 78,5 ha, deraf 61 Ager, 1,5 Eng, 15 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 585,83 Th. (ca. 12,33 Td. Hrtk.); Ejdskv. 90,100 Kr. (97,900), Jordv. 52,000 Kr. (59,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 79,900 Kr., Løsfret i Nye Danske af 1864 for 73,500 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Kokærgaard ligger i Kokær By ved offentlig Vej ca. 2 km Vest for Landevejen Haderslev—Kolding; Jorderne, der er samlet om Gaarden med denne midt i Marken, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Engen er sund Moseeng. Skoven er af god Bonitet, Bevoksningen blandet Løvskov med lidt Gran.

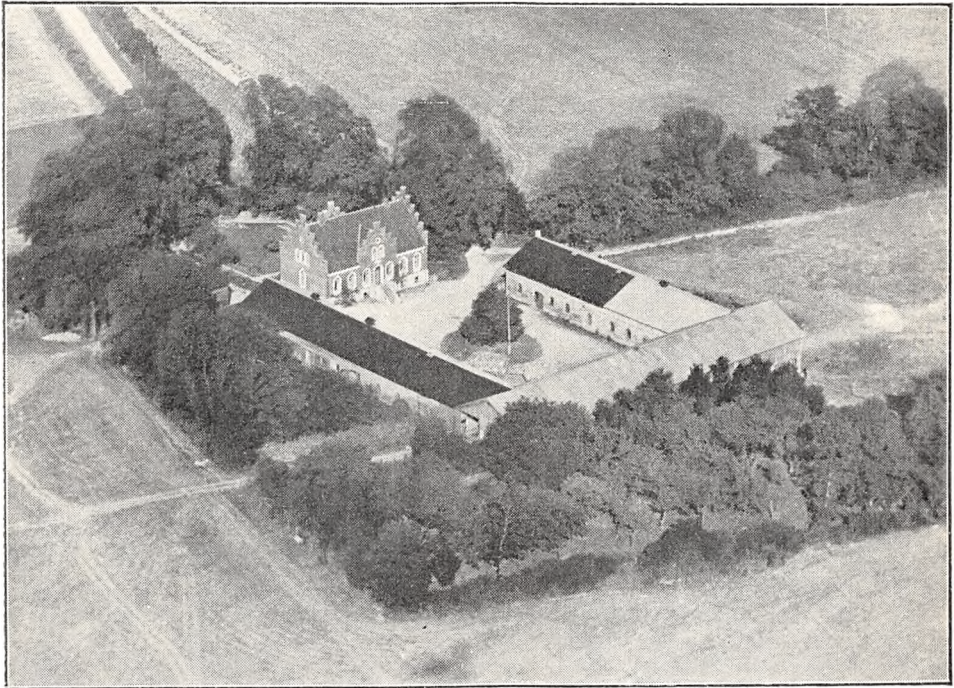
Jorden dyrkes i to 5 Marks Drifter (med samme Sædskitte); der avles Sukkerroer til Kolding Saftstation samt lidt Frø af forskellige Sorter. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 80 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 168 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 3 Følhopper, samt en Plag af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 14 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 500 Høns.

Kokærgaard har grundmurede gode Bygninger, der med Undtagelse af Laden er opført i 1884. Hovedbygningen, som ligger mod Nord til Haven, ikke helt solret, har høj Kælder og Trappe, gennemgaaende Frontspids, der har kamtakkede Gavle ligesom Hovedbygningen; den indeholder en stor køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest; Taget paa disse, som oprindelig var Tagpap, omlægges nu efterhaanden til Pandeplader; Længen mod Syd, Laden, der er opført i 1914, har muret Trimpel til Gaarden, mod Syd er Væggen ligesom Taget af Pandeplader. Der er eget Vandværk, som virker ved Stødhævert. Gaarden ligger kønt, omgivet af Have og Plantninger.

Kokærgaard ejedes i forrige Aarh., fra 1889, af Chr. Jensen, fra hvem den i 1911 overtoges af Svigersønnen Johan Schultz, Gaarden var da paa 89,4 ha. Som nævnt under Seggelund Domæne blev der ved Udstykningsen af denne i 1927 foretaget et Magelæg, hvorved Kokærgaard

Kokærgaard.

afgav 12,9 ha Ager til Jordlovsudvalget mod 8,5 ha Skov og ca. 7 ha Ager fra Domænen, men samtidig solgtes fra Gaarden 2 Arealer, der blev afgivet som Tillægsparceller til 2 mindre Ejendomme, og Kokærgaard fik derved sit nuværende Areal. I 1928 solgte Schultz derefter Gaarden til den nuværende Ejer.

LANGAGERGAARD, Hvinderup By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Aksel Halken, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. 8 km og 11 km til Haderslev, Tlf. Christiansfeld 259 u.

Art. 10 af Hvinderup, samlet Areal 35 ha, deraf 31 Ager, 3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 405,95 Th. (godt 8,5 Td. Hrtk.); Ejdkv. 61,800 Kr. (79,200), Jordv. 36,500 Kr. (52,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,000 Kr., Løstret i Taps Brandkasse for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Langagergaard ligger Sydøst for Hvinderup By med Indkørsel fra Vejen Hvinderup — Bøgeskov; Jorderne er ikke samlet, men ligger godt for Gaardens Drift ud til of-fentlig Vej; Jorden er god dyb Lermuld paa Lerunderlag (Kl. 1 og 2). Terrænet er fladt, overvejende med svag Hældning mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jor-

den er drænet, der er merglet fra ældre Tid og til Dels nymerglet fra egen Mergelgrav af den nuværende Ejer. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 20 Sække Superf. (til Græs og Lucerne) og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er normalt ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Aller Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, for Øjeblikket alle Følhopper, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10—15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 50 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 4—500 Høns (hvide Italienerne og lyse Sussex); der sælges aarlig 4—5000 daggamle Kyllinger.

Langagergaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest (i Retningen Øst—Vest) ved Indkørselen til Gaarden, er tækket med Skifer; den er opført i 1886 og indeholder en god Bolig; fra den østlige Ende udgaar en mindre Sidelænge mod Syd, der rummer Vadskehus. Af Avlsbygningerne, der har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Medhjælpere, Heste- og Svinestald i den fritliggende nordlige Sidelænge, restaureret i 1914, Kostald i Længen mod Øst, som er sammenbygget i Vinkel med den sydlige Sidelænge, Laden; denne, der er opført i 1914, har muret Trimpel, og Sydsiden er helt af Pandeplader; desuden Nord for Gaarden en Træbygning, der rummer Hønsehus og Vognport. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger lunt og kønt i Læ af Have og Plantning.

Langagergaard (tidligere »Storkereden«) ejedes i forrige Aarh. fra 1868 af Peter Petersen Refshauge, efter hvem den i 1911 overtoges af Sønnen Nis Petersen Refshauge; han solgte den i Juni 1929 for 130,000 Kr. til den nuværende Ejer. Gaardens Areal var da paa ca. 44,2 ha, men i 1932 solgtes 9,2 ha til Statens Jordlovsudvalg, der herpaa oprettede et Statshusmandsbrug med 7 ha, medens Resten solgtes som en Tillægsparcel til en Naboejendom, og Gaarden fik dermed sit nuværende Areal.

NØRGAARD, Favstrup By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Erik S. Petersen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 10 km, Tlf. Christiansfeld 41.

Art. 1 m. fl. af Favstrup, samlet Areal 50,1 ha, deraf 43 Ager, 1 Eng, 4 Skov, 1,5 Mose og 0,6 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 524,09 Th. (godt 11 Td. Hrtk.); Ejdskv. 80,000 Kr. (83,700), Jordv. 51,600 Kr. (54,500); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Nørgaard ligger i Favstrup By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet (en Del er nydrænet), der er merglet fra ældre Tid og delvis nymerglet i de senere Aar. Engen er paa Tørvebund, Skovens Bevoksning Bøg, Eg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer og Frø af Hvidkløver; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser delvis i Løsdrift; Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

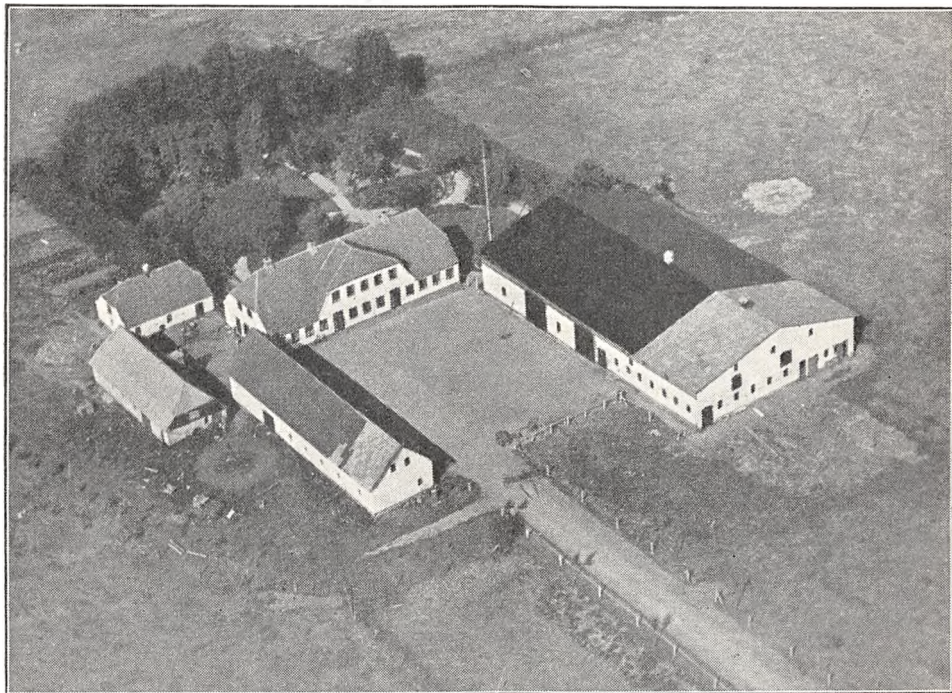
Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 54 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Nørgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1843 og restaureret i 1915; den har en meget bred Frontspids mod

Syd til Gaarden, Tegltag og indeholder en god Beboelse. Af Avlsbygningerne, som ligger frit, er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, denne, der er restaureret i 1917, har muret Trimpel og Tag af Cementsten; den østlige brede Sidelænge rummer Ko- og Svinestald mod Syd (opført i 1929 med Tag og Trimpel af Pandeplader) og Lade i den nordlige Del (opført i 1912 med Trætrimpel, tækket med Tagpap og den østlige Væg af Træ). Desuden Vest for Hovedbygningen og Gaarden en teglhængt Svinestald og en Længe, der rummer Hønse- og Brændehus, samt et Hønsehus (ikke med paa Billedet), bygget som Halvtag og opført af Træ, begge med Tag af Pandeplader; Gaarden er aaben mod Syd til Indkørselen og Sognevejen. I Ko- og Svinestalden er der ildfast Loft, dels af murede Hvalvinger og Jernbjælker, dels af Lægter, dækket med Ler. Der hører et Hus til Ejendommen.

Nørgaard ejedes i forrige Aarh. af Niels Møller, efter hvem den overtoges af Sønnen Mikkel Clausen Møller, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1908.

Nørgaard.

SEGGELUNDGAARD, Seggelund By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Andreas Hansen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. godt 8 km og 9½ km til Haderslev, Tlf. Christiansfeld 247 x.

Art. 4 af Seggelund, samlet Areal 158,6 ha, deraf 145 Ager, 12 Skov og 1,6 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1543,97 Th. (ca. 32,5 Td. Hrtk.); Ejdskv. 210,600 Kr. (234,000), Jordv. 148,400 Kr. (162,700); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 150,000 Kr., Løspøret i »Dannevirke« for 104,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

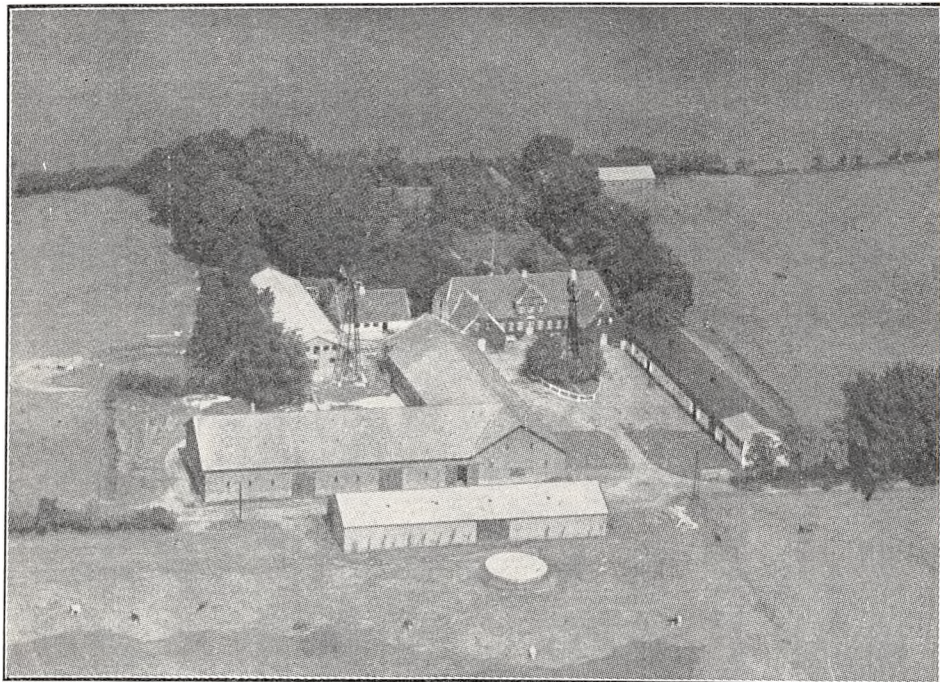
Seggelundgaard ligger i Seggelund By ca. 200 m Vest for Landevejen Haderslev—Kolding, en gl. smuk Allé fører fra Landevejen ind til Ejendommen; Jorderne er samlet ved Gaarden, Marken afgrænses mod Øst af Landevejen, og Vest for Gaarden gennemskæres Arealet af den gl. Kongevej; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket. Skoven er blandet Løvskov.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3.—4. Byg, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 50 Kalig. og 150—200 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 100 Malkekøer, 3 Tyre og 70—80 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, som nu krydses med sortbrogede hollandske Tyre, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 136 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 13 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig; desuden anvendes 2 Tractorer baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 214 Svin aarlig. Fjenkræholdet er ca. 600 Høns.

Seggelundgaard har grundmurede, store og gode Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Nord til den store, kønne gl. Have, bestaar af en Hovedfløj med gennemgaa-

Seggelundgaard.

ende Frontspids samt 2 korte Sideløje mod Syd, af hvilke den vestlige rummer Værelser; den indeholder en stor god Bolig. Af Avlsbygningerne — Gaarden er aaben mod Syd mod Indkørselen fra Sognevejen — er der Hestestald i den østlige fritliggende Sidelænge, der har Trætrimpel og er tækket med Tagpap; den vestlige Sidelænge, Kostalden, har muret Trimpel, den er opført i 1916 og har Tag af Eternit ligesom Laden, der udgaar som en Sidelænge mod Vest fra den sydlige Ende af Kostalden, og Syd for disse en Lade mere, der har Sider og Tag af Pandeplader. Desuden Vest for Hovedbygningen den teglhængte tidligere Mejeribygning, Vest for denne Svinestalden, som har Trimpel og Tag af Pandeplader, og Nordøst for Hovedbygningen et nyt Hønsehus, opført af Træ og tækket med Pandeplader. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Staldene, Gaarden har 2 Vindmotorer, af hvilke den ene driver Vandværket, den anden trækker Kværn m. m., og der hører 3 Huse til Ejendommen.

Seggelundgaard ejedes i forrige Aarh., fra sidst i 1830'erne, af Thomas Jørgensen, efter hvem den i 1880 overtoges af Sønnen Jørg. Hansen Jørgensen; efter ham overtoges den i 1907 af Sønnen Thom. Jørgensen, der i 1922 solgte den til den nuværende Ejer.

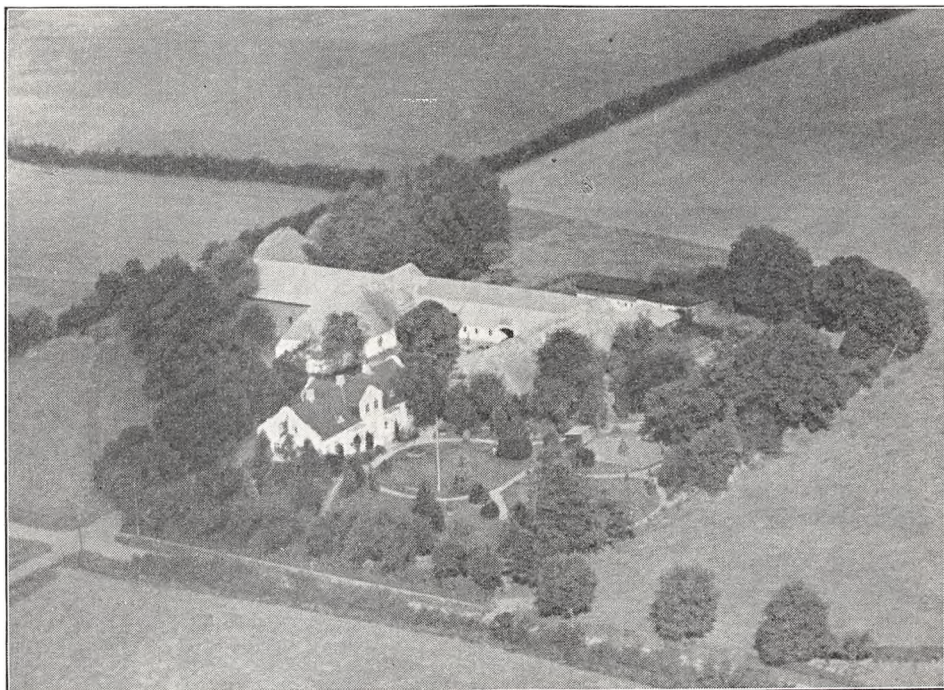

SØNDERGAARD, Bøgeskov By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens A. Zachariassen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt $7\frac{1}{2}$ km, Tlf. Christiansfeld 263 x (Forpagteren).

Art. 4 m. fl. af Bøgeskov og 53 m. fl. af Bjerning, samlet Areal 77,1 ha, deraf 76 Ager og 1,1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 593,27 Th. (ca. 10,4 Td. Hrtk.); Ejdskv. 103,500 Kr. (112,500), Jordv. 66,800 Kr. (72,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 67,000 Kr., Løsoret i Aller-Kassen for 54,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Søndergaard ligger 200 m Øst for Landevejen Haderslev—Kolding ved den offentlige Vej, som fra Landevejen fører mod Nord til Hvinderup og Aller; Jorderne, der er samlet om Gaarden, bestaar af god Muldjord paa Ler-, dog stedvis Grusunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i 1880'erne.

Søndergaard.

Gaarden drives fra 1. Marts 1926 af Forpagter H. Hellesø; Jorden dyrkes i fri Drift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 130 Sække Superf., 30 Kalig. og 120 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 160 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 118 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

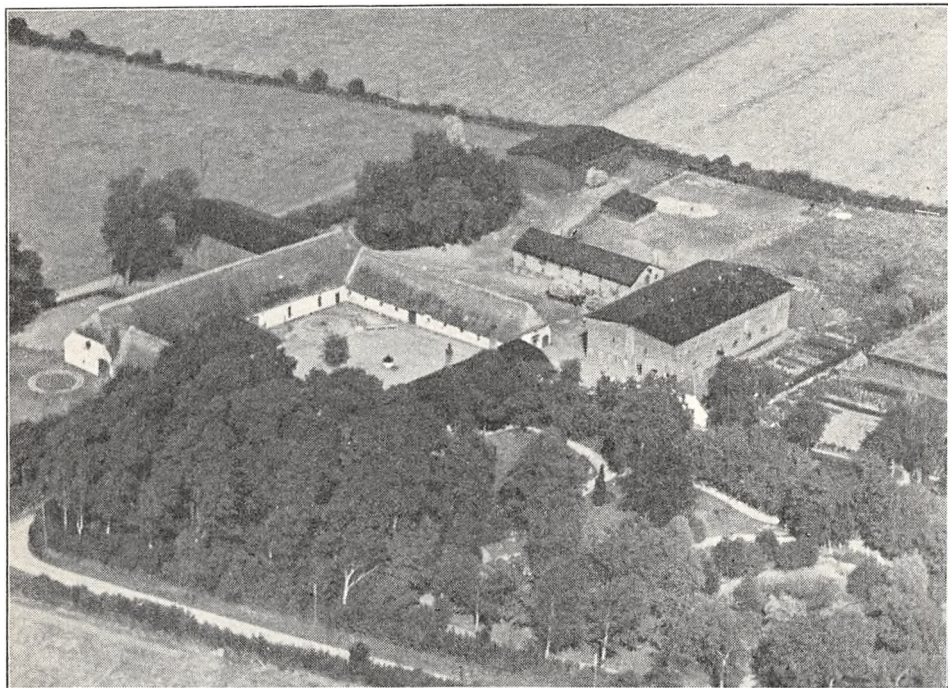
Søndergaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger, en Del af Avlslængerne dog ældre. Den skifertækte Hovedbygning, der ligger mod Vest i Retningen Øst—Vest, er opført i 1912; den har gennemgaaende Frontspids med svungne Gavle ligesom Hovedbygningen, 2 Karnapper mod Syd og er ved en Mur forbundet med den sydlige Sidelænge af Avlsbygningerne; den indeholder en stor køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er de 2 ældre Sidelænger tækket med Straa; af disse er der Garage, Værelser til Folkene og Lade i den sydlige, fra hvis østlige Gavl der er opført en Halvtagsbygning (til Redskaber og Maskiner); den nordlige, der rummer Lade, er udvidet i en Sidebygning mod Nord med Sider og Tag af Pandeplader; den lange

Længe mod Øst, gennem hvilken der er Indkørselsport til Gaarden, indeholder Ko- og Hestestald paa hver sin Side af Indkørselen; den har Tag af Pandeplader mod Vest til Gaarden og Straatag mod Øst. Desuden Øst for Gaarden en Svinestald med Trætrimpel og Tag af Tagpap (den sydlige Del af Længen bygget som Halvtag); der hører et Hus til Ejendommen. Den kønne gl. Have ligger Syd for Hovedbygningen og Gaarden.

Søndergaard ejedes i forrige Aarh. af Ditlevsen, der var fra Angel, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1902.

TAARNINGGAARD, Taarning By, Tyrstrup Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Staten, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. 5 km og 15 km til Haderslev og Kolding, Tlf. Christiansfeld 48 (Forpagteren).

Taarninggaard.

Art. 1 af Taarning og 58 af Tyrstrup, samlet Areal 160 ha, deraf 149,1 Ager, 0,8 Eng, 3,9 Skov, 2,2 Have og Gaardsplads og 4 ha Græsningsjord, Nettoudbytte 1956,55 Th. (ca. 41,2 Td. Hrtk.); Ejdskv. 232,200 Kr. (261,000), Jordv. 178,800 Kr. (194,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 150,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

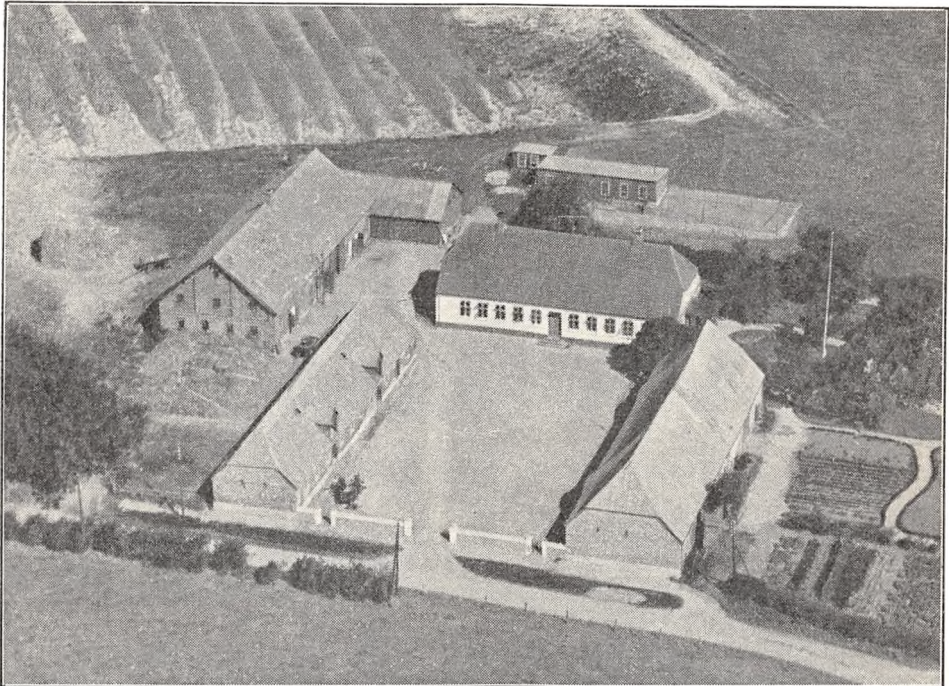
Taarninggaard ligger 3 km Nordøst for Christiansfeld ved den offentlige Vej, som fra Landevejen Christiansfeld—Anslet fører Nordpaa efter Taps; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er Haardbundsens, Skoven blandet Løvskov.

Gaarden har siden 1894 været drevet af Forpagter Schwerdfeger; Forpagtningen udløb egentlig i 1934, men er forlænget til 1940, da Gaarden formentlig bliver udstykket; Jorden dyrkes i alm. Drift, Forpagteren, der er Tysker, ønsker ikke at give Oplysninger om dens Enkeltheder.

Kvægbesætningen, der bestaar af 75 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; Mælken sælges til Aller Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 14 Arbejdsheste, intet Tillæg. Gaarden har Kort til 200 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Taarninggaard har grundmurede, delvis ældre og overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store, gl. kønne Have, som ogsaa strækker sig Vest for denne, har Frontspids mod Syd til denne og er tækket med Tagpap. Af de 3 sammenbyggede ældre Avlslænger, som er tækket med Straa, er der Værelser til Folkene, Gennemkørselsport fra Sognevejen og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Ungkvægstald i den østlige og Lade i Længen mod Nord, som fra den østlige Ende er udvidet med en Sidelænge mod Nord, opført af Træ og tækket med Tagpap. Desuden Øst for Hovedbygningen en nyere Kostald, der har muret Trimpel, og Øst for Gaarden en Svinestald, de er begge tækket med Tagpap ligesom en Trælade længere mod Nordøst. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Toftegaard.

Taarninggaard ejedes i forrige Aarh. af Bertel Dahl, fra hvem den ved Auktion ca. 1880 kom til den tysksindede G. Raben; han solgte den i 1900 for 275,000 M. til den preussiske Stat, som senere anvendte ca. 31,000 M. til Nybygninger. Ved Genforeningen kom Gaarden til Danmark, den var da forpagtet ud fra 1918 til Juli 1936; som nævnt foran er Forpagtningen forlænget til 1940, men Gaarden skal formodentlig udstykkes.

TOFTEGAARD, Tyrstrup By, Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Thomas Hansen Dall, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. $4\frac{1}{2}$ km, til Haderslev 13 og til Kolding 15 km, Tlf. Christiansfeld 112.

Art. 5 af Tyrstrup, samlet Areal 51,3 ha, deraf 42,3 Ager, 6 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 2 ha Mergelleje, Nettoudbytte 498,82 Th. (ca. 10,5 Td. Hrtk.); Ejdskv. 87,900 Kr. (88,200), Jordv. 58,800 Kr. (55,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 64,200 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Toftegaard ligger i Tyrstrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 8 ha Ager og 4 ha Skov, som ligger 2 km fra Ejendommen, bestaar af god Lermuld
Større danske Landbrug. VIII

paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 15 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3946 kg med 3,69 pCt. Fedt. og godt 162 kg Smør, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 85 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Toftegaard har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, som ogsaa strækker sig Øst for denne og Gaarden, er tækket med Tegl; den indeholder en god Lejlighed. Af Avlsbygningerne er de 2 fritliggende Sidelænger tækket med Pandeplader; af disse er der Kostald i den vestlige, Hestestald og Lade i den østlige; Gaardspladsen, der er aaben mod Syd, er her lukket ved en Mur med Indkørsel fra Sognevejen; desuden Vest for Hovedbygningen en Længe med muret Trimpe og Tag af Cementsten, den indeholder Svinestald og Lade, og ved den nordlige Gavl af denne en mindre Tværlænge med Sider og Tag af Pandeplader, den rummer Vognport samt Redskabs- og Maskinrum; endvidere Nord for Hovedbygningen et Hønseshus, opført af Træ med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen; som Forpagning er der i de sidste 40 Aar sammen med Gaarden drevet et Areal paa 16,5 ha, som ejes af Brødremenigheden i Christiansfeld.

Til Ejendommen hører et Mergelleje, hvorfra der i de sidste 4 Aar er solgt ca. $\frac{1}{4}$ Mill. m³ Mergel.

Toftegaard er en gl. Slægtsgaard, der har været i Slægtens Besiddelse siden 1632; den ejedes fra 1860 af Thomas Konrad Dall, som havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham overtoges den i 1892 af Sønnen Hans Thomsen Dall, efter hvem den i 1922 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

TYRSTRUPGAARD, Tyrstrup By, Sogn, Komm. og Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Prpt., Landbrugskand. Johs. Schultz Petersen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. 5 km, til Haderslev ca. 13 og til Kolding godt 15 km, Tlf. Christiansfeld 43.

Art. 13 m. fl. af Tyrstrup, samlet Areal 164 ha, deraf 131,5 Ager, 13 Eng, 18 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1807,43 Th. (godt 38 Td. Hrtk.); Ejdskv. 240,700 Kr. (270,000), Jordv. 156,600 Kr. (172,200); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 192,125 Kr., Løsøret i »London« for 170,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Tyrstrupgaard ligger umiddelbart Vest for Christiansfeld By ved Landevejen i Retning af Frørup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden — Syd, Vest og Nord om Christiansfeld — bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar nymerglet, hvor der var Trang til det. Engen er Haardbundseng. Skoven er gl. Skov, Bevoksningen Bøg.

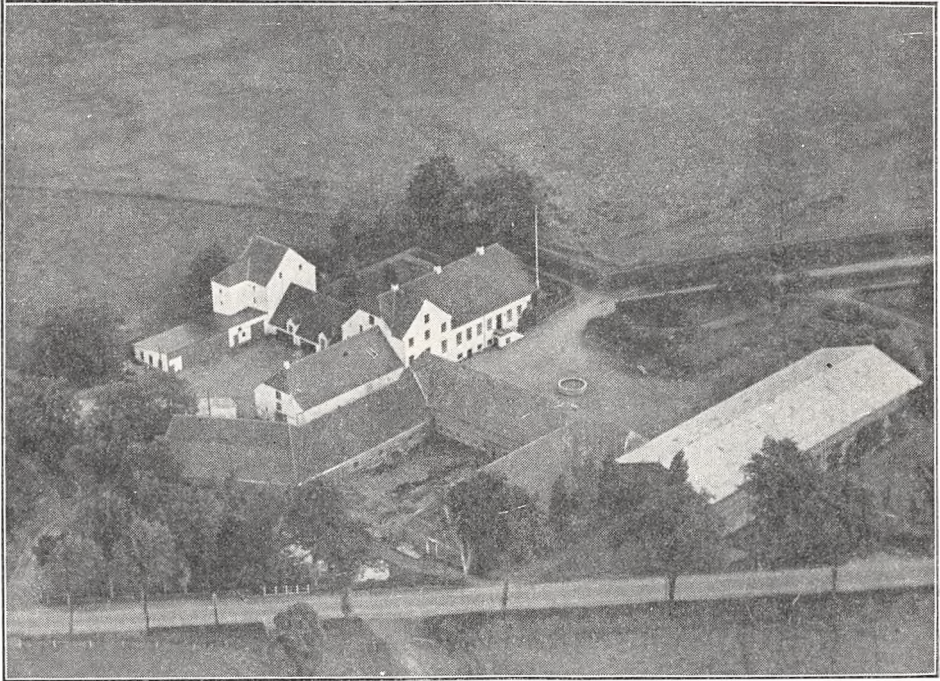
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 50 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 70 Malkekøer, 3 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der sælges en Del Avlsdyr; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3850 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 11 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret ca. 600 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 215 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Tyrstrupgaard har grundmurede, store og gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord, har høj hvælvet Kælder, høj Trappe, stor Frontspids mod Syd hen mod den vestlige Gavl og Tegtag; den indeholder en stor herskabelig Bolig. Af Avisbygningerne og Ud-længerne udgaar fra den vestlige Gavl af Hovedbygningen en Forlængelse mod Vest, som indeholder Værelser til Folkene og Hestestald; desuden fra den vestlige Ende af Hovedbygningen en Sidelænge mod Nord, som rummer Redskabs- og Maskinrum samt Vognport, og ved den nordlige Gavl af denne er atter opført en høj Bygning, der indeholder Mølleri samt et Magasin med 4 Lofter; de 3 sidstnævnte Bygninger er hvidpudsede ligesom Hovedbygningen og tækket med Tegl. Af de egentlige Avlsbygninger ligger Laden mod Syd over for Hovedbygningen, og Gaarden er aaben mod Øst mod Indkørselen og Christiansfeld; Laden, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, er forsynet med Kørebros og er sammenbygget i Vinkel med den vestlige Sidelænge, Kostalden; fra denne, der har muret Trimpel og Tag af Cementsten, udgaar fra

Tyrstrupgaard.

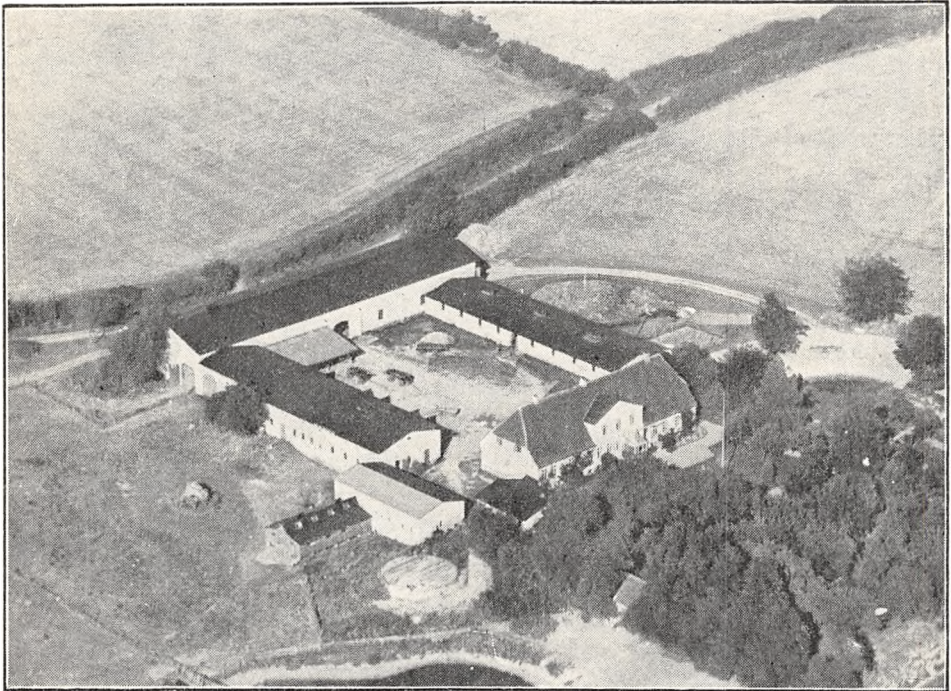
hver Ende en Sidelænge mod Vest, af hvilke den sydlige, som ligeledes har Tag af Cementsten, indeholder Svinestald, og den nordlige, der er tækket med Tegl, Ungkvæg- og Kalvestald. Endvidere tilbygget til Vestsiden af Magasinbygningen en Halvtagsbygning, tækket med Tagpap, den indeholder Rum til forskelligt samt Hønsehus, Vest for denne en Vognport, en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader, og Vest for denne igen en Lade (ikke med paa Billedet) med Tag dels af Pandeplader, dels af Tagpap. Der er murede Hvælvinger i Heste-, Ko- og Svinestald, indlagt Vand fra Christiansfeld i Hovedbygningen til Husholdningen, medens der er eget Vandværk til Staldene, og der hører 3 Huse til Ejendommen. Bygningerne er restaureret af den nuværende Ejer, og Gaarden er omgivet af kønne Haveanlæg.

Tyrstrupgaard er en gl. Gaard, der allerede nævnes i 1491; den ejedes da inden for Slægten Emmiksen, en gl. slesvigsk Bondeslægt, der havde hævet sig op i Adelsstanden; efter at Erik Emmiksen i 1554 var blevet dræbt i Nødværge i Nærheden af Sdr. Løgum af Raadmd. Anders Mortensen i Tønder, kom Gaarden ved Ægteskab til Henr. Ahlefeldt til Königsförde, og efter hans Død i 1583 kom den til Sønnen Godske A. Han solgte den i 1599 til Statholder Gert Rantzau (en Sønesøn af den bekendte Feltherre Johan Rantzau), der i 1617 mageskiftede den til Christian d. Fjerde for en Del Bøndergods i Tyrstrup, Bøgeskov, Favstrup, Bjerndrup, Rørkær, Frørup, Skovhuse, Nustrup, Skrydstrup, Jegerup, Ringtved, Raade, Stevelt og Hajstrup. Gaarden var nu Krongods i godt 150 Aar, til den ved Auktionen over dette i Slutningen af 1760'erne købtes af Herrnhuterne (de mæhriske Brødre) med ca. 94 ha, delt i 2 Parceller, for 1070 Rd. Cour. Den 10. Decbr. 1771 gav Kongen derefter Tilladelse til, at de maatte oprette en Menig-

hed paa Stedet, ligesom Kongen gav Byen Christiansfeld, der nu lidt efter lidt voksede frem paa Gaardens Jorder, forskellige Privilegier; den 1. April 1773 lagdes Grundstenen til det første Hus i Byen. Brødremenigheden ejede nu Tyrstrupgaard til 1919, da den solgtes til den nuværende Ejer.

SEGGELUND DOMÆNE, der laa i Seggelund By ca. 300 m Vest for Landevejen Haderslev—Kolding, er nu helt udstykket.

Gaarden ejedes fra 1825 af Poul Matzen Dall, efter hvem den i 1860 overtoges af Sønnen Mathias Dall; han, der var tysksindet, solgte i 1909 Gaarden for 148,000 M. til den preussiske Stat., som siden anvendte ca. 70,000 M. til Nybygninger. Gaarden overtoges derefter i Forpagt-

Bruhnsminde.

ning af Poul Dall, en Søn af Sælgeren. Ved Genforeningen overtoges Gaarden af Staten, og ved Forpagtningens Ophør Juli 1927 blev den udstykket af Jordlovsudvalget.

Gaarden, der var paa 108,8 ha, deraf 98,8 Ager og 8,5 ha Skov, var vurderet til et Nettoudbytte af 990,24 Th., Ejdskv. (1. Jan. 1924) 180,000 Kr., Jordv. 121,500 Kr. og Bygningerne brandforsikret for 208,000 Kr.

Ved Udstykningen blev de 8,5 ha Skov samt ca. 7 ha Agerjord mageskiftet til Nabogaarden »Kokærgaard« for ca. 13 ha fra denne, og der oprettedes derefter ialt 15 Statshusmandsbrug, deraf paa den gl. Gaards Plads og af Bygningerne 2 Brug, henholdsvis paa 7,6 og 7,1 ha, medens de øvrige 13 Brug er paa ca. 6,5 a 7 ha.

BRUHNSMINDE, Hjerndrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Prpt. G. F. H. Suhr, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 11 km, Tlf. Hjerndrup 4.

Art. 1 af Hjerndrup, samlet Areal 111,8 ha, deraf 94,8 Ager, 16 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 802,84 Th. (16,9 Td. Hrtk.); Ejdskv. 140,600 Kr. (145,000), Jordv. 90,700 Kr. (95,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsf. (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Bruhnsminde ligger i den sydlige Del af Hjerndrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, Syd for denne, bestaar af god Muldjord (overvejende Lermuld), hovedsagelig paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1930. Skovens Bevoksning er for største Delen Bøg; der underplantes efterhaanden med Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation og lidt Frø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 140 Sække Superf., 60 Kalig. og 165 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig, Mælken leveres til Hjerndrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer (før 12—14); der er tidligere leveret 3—400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 125 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Bruhnsminde har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har Terrasse til denne, gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder en stor god Bolig. De 3 sammenbyggede Avlslænger, der har muret Trimpel, er tækket med Tagpap; af Længerne er der Værelser til Folkene, Svine- og Hestestald samt Redskabs- og Maskinrum i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Nord, gennem hvilken der er Indkørselsport til Gaarden; desuden Vest for Hovedbygningen 3 Længer, tækket med Tagpap; af disse er der Svinestalde i de 2, den ene opført af Træ, medens den tredje rummer Brænde m. m.; endvidere inde paa Gaardspladsen op mod Laden et Halvtag (til Vognport) med Tag af Pandeplader. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Bruhnsminde var i over 300 Aar en Slægtsgaard, der var gaaet i Arv Slægtled efter Slægtled inden for Familien Bruhn. I 1859 overtog Rydich Bruhn den efter sin Fader Nis Bruhn. Efter R. Bruhn's Død overtoges den af Enkefru Bruhn, som i 1911 overdrog den til sin Søn Rydich Bruhn; da han faldt under Verdenskrigen, overtoges Gaarden i 1915 af Broderen Jokum Chr. Bruhn, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1929.

ENGEBJERGGAARD, Hjerndrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Sogneraadformand Peter Hansen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 11½ km, Tlf. Hjerndrup 14.

Art. 9 m. fl. af Hjerndrup, samlet Areal 98,5 ha, deraf 87,5 Ager, 2 Eng, 8 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 750,00 Th. (ca. 15,8 Td. Hrtk.); Ejdskv. 132,000 Kr. (135,900), Jordv. 88,000 Kr. (89,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 72,930 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Engbjerggaard ligger i den vestlige Side af Hjerndrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1930. Engen er Moseeng. Skoven er af god Bonitet, Bevoksningen ca. 40 Aar gl. Bøg.

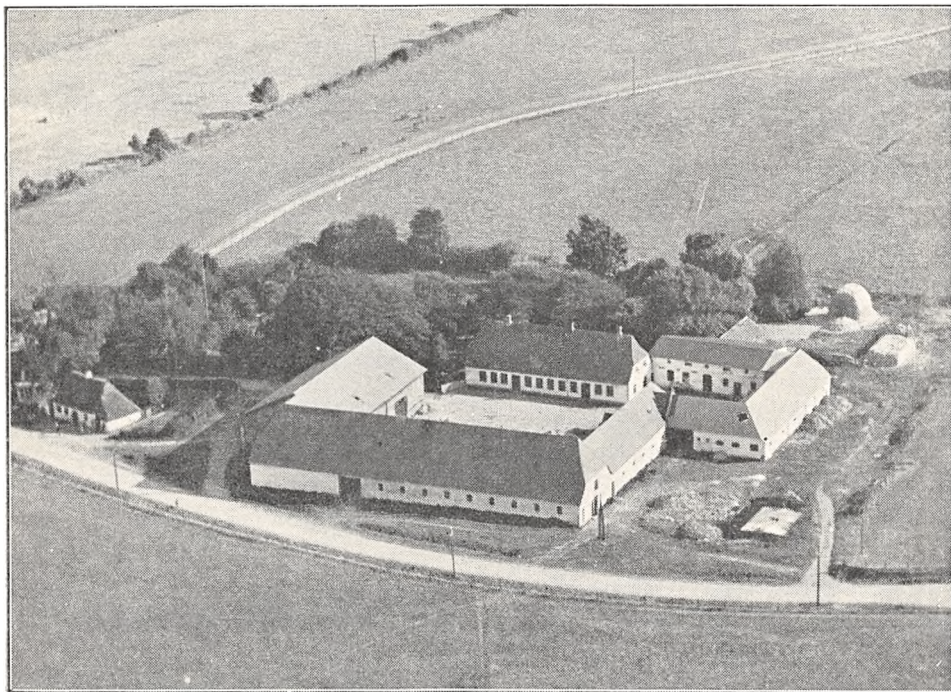
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf. og 100 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 42 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 153 kg aarlig, Mælken leveres til Hjerndrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret (Patttegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 100 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Engbjerggaard har grundmurede, hvidpudsede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er tækket med Tegl; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der har Tag af Pandeplader, er der Kostald og et mindre Laderum i Længen mod Nord og Lade i den østlige Sidelænge, der har støbt Sokkel samt Sider og Tag af Pandeplader; den vestlige Sidelænge rummer Hestestald. Desuden Vest for Hovedbygningen 3 sammenbyggede mindre Avlslænger, der omslutter en mindre Gaardsplads Vest for Hovedbygningen; af disse er der Svinestald i Længen mod Vest, Brændselsrum samt en Gennemkørselsport i Længen mod Nord, begge med Tag af Pandeplader, sidstnævnte Længe er tillige sammenbygget med den sydlige Ende af Hestestalden som en Sidelænge mod Vest fra denne; Længen mod Syd rummer Værelser til Folkene samt Svinestald, og fra denne udgaar der atter en Sidelænge mod Syd, opført af Træ og med Tag af Cementsten; denne indeholder Vognport, Redskabs- og Maskinrum samt Hønsehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden

Engbjerggaard.

har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Engbjerggaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Ludv. Køster, efter hvem den ca. 1875 overtoges af Sønnen Johs. Køster, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1905.

HJERNDRUPGAARD, Hjerndrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Prpt. O. Illum-Hansen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 12 km, Tlf. Hjerndrup 8.

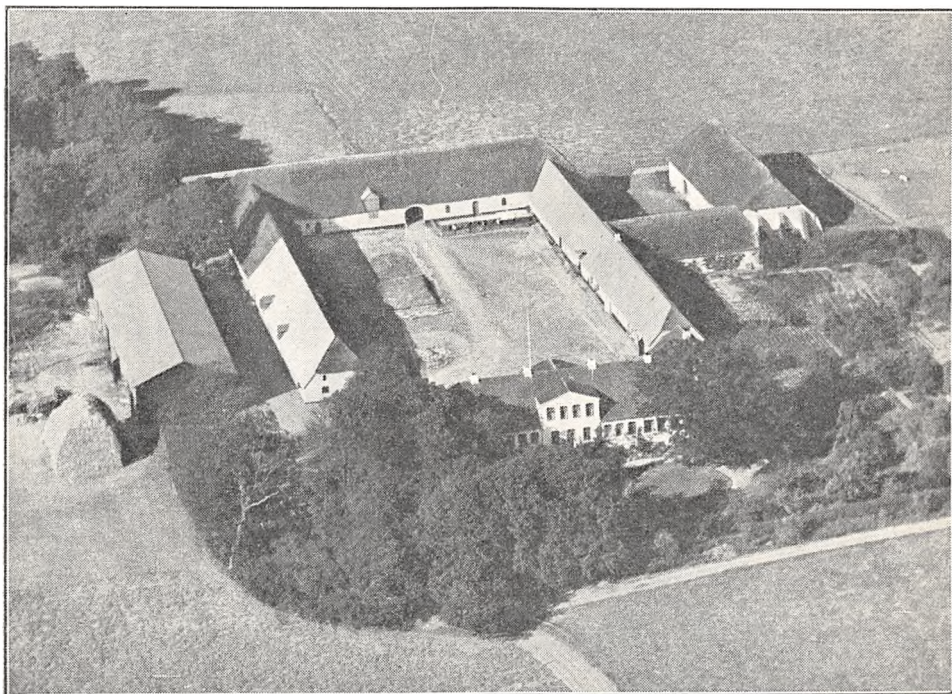
Art. 8 og 24 af Hjerndrup, samlet Areal 221,5 ha, deraf 181 Ager, 37 Skov, 2 Have og Gaardsplads og 1,5 ha Veje m. m., Nettoudbytte 2021,70 Th. (ca. 42,6 Td. Hrtk.); Ejdkv. 258,600 Kr. (358,300), Jordv. 193,000 Kr. (277,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 167,521 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Hjerndrupgaard ligger 1 km Vest for Hjerndrup Kirke ved Vejen i Retning af Christiansfeld; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1931—32. Skovens Bevoksning er blandet, dog overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl af Roer og Græs; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 100 Kalig. og 200 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 90 Malkekøer, 4 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er 3500—4000 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 14 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere leveret 6—700 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 280 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Hjerndrupgaard.

Hjerndrupgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Den anelige Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store gl. Have, har høj Kælder, stor gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder en stor køn Lejlighed; desuden 2 fritliggende teglhængte mindre Sidefløje ind mod Gaarden, af disse rummer den vestlige Værelser til Folkene og den østlige Vadskehus. Paa de 3 sammenbyggede Avslænger, der oprindeligt var tækket med Rør og Straa, dækkes dette nu efterhaanden med Pandeplader; af Længerne er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Svine- og Hestestald i den østlige, sidstnævnte forlænget i en straatækt Sidelænge mod Øst; Længen mod Nord, gennem hvilken der er Gennemkørselsport til Gaarden, var oprindeligt Lade, men benyttes nu som Magasin og Mølleri. Endvidere Vest for Gaarden en Lade af Træ med Tag af Pandeplader, Øst for Gaarden en ældre Lade, tækket med Straa, og Nord for Gaarden en Vognport, en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Pandeplader. Til Gaarden hører der 4 Huse med 6 Lejligheder.

Hjerndrupgaard, der tidligere har været betydeligt større (se Lamhavegaard), er mulig den Hjerndrup, som i 1334 ejedes af Iver Nielsen. Den ejedes i forrige Aarh. inden for Slægten Juhl, men i 1901 solgte H. C. Juhl den til V. Musmann, der øgede Gaardens Areal ved Tilkøb af 53 ha. I 1925 overtoges Gaarden af Sønnen P. W. Musmann, som i nogle Aar havde haft Gaarden i Forpagtning; ved hans Død i 1926 overtoges Gaarden af Enkefru Musmann, der i 1930 bragte den til sin Mand i andet Ægteskab, den nuværende Ejer.

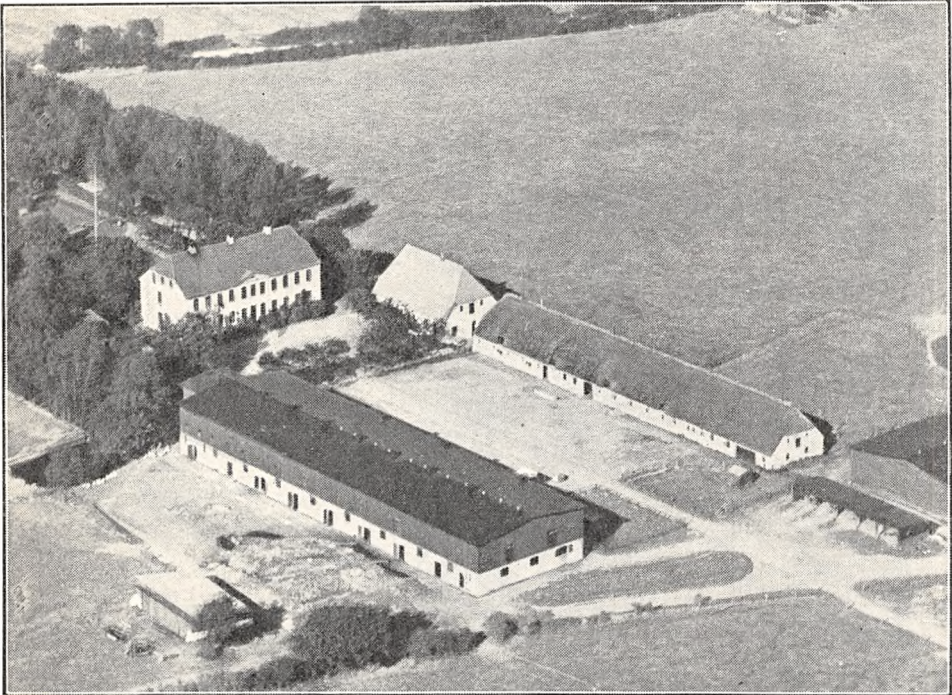
I Aarene 1929—30 er der frasolgt ca. 72 ha, deraf til 3 nye Ejendomme, én paa 19,5 ha og 2 med hver 11 ha, og desuden solgtes der 2 Parceller som Tillægsgjord, én paa 18,5 og én paa 12 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

JUHLSMINDE, Hjerndrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Boy Høyer, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 11 km, Tlf. Hjerndrup 10.

Art. 88 af Hjerndrup, samlet Areal 106,3 ha, deraf 98,3 Ager, 6 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1224,58 Th. (ca. 25,8 Td. Hrtk.); Ejdskv. 164,000 Kr. (186,000), Jordv. 111,600 Kr. (95,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 136,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Juhlsminde ligger $\frac{1}{2}$ km Øst for Hjerndrup Kirke ved Vejen i Retning af Christiansfeld; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Ler-

Juhlsminde.

underlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1930. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af Hvidkløver samt Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 50 Kalig. og 150 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere leveret 4—500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 187 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Juhlsminde har grundmurede, hvidpudsede, store Bygninger. Den anelige Hovedbygning, der ligger mod Nord til den store kønne Have — i nogen Afstand fra Avlsbygningerne — er op-

ført i 2 Etager, har Veranda med Altan til Haven, en lav gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder en meget stor Beboelse. Mellem denne og de 2 parallelle Avlslænger ligger som en fritliggende østlig Sidebygning en Længe med Tag af Pandeplader, den indeholder Værelser til Medhjælpere og Garage. Af de 2 Avlslænger (Gaarden er aaben mod Syd) er der Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, som er tækket med Straa, og Kostald samt Stald til Søer i den vestlige; denne, der har Trimpel af Træ, er tækket med Tagpap. Desuden Sydøst for Heste- og Svinestalden i Retningen Øst—Vest en Trælade, Vest for denne en Vognport, bygget som Halvtag, og Sydvest for Kostalden en Halvtagsbygning, opført paa en støbt Sokkel, denne rummer Redskaber og Maskiner; de 3 sidstnævnte Bygninger er alle tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 3 Huse til Ejendommen.

Juhlsminde ejedes i forrige Aarh. af Stænderdeputeret (i Itzeho), Kmrdr. Chr. Hansen Juhl, efter hvem Gaarden har Navn; han ejede den til 1873. Senere kom den i tysk Besiddelse, og i 1908 solgte den daværende Ejer den til den preussiske Stat med Besætn. og Invt. for ca. 410,000 M.; denne, der oprettede den til en Domænegård, kostede yderligere ca. 50,000 M. paa Ejendommen ved Ombygninger m. m. Ved Genforeningen kom den 233 ha store Ejendom til den danske Stat, der, efter at Forpagter A. Steenbach's Forpagtningstid var udløbet d. 1. Juli 1926, i Aarene 1926—27 udstykkede en hel Del af Gaardens Jorder, og samtidig blev der saavel fra denne som fra »Kjerulfsminde« foretaget en Del Magelæg med Gaardejerne i Hjerndrup, saa disse fik deres Jorder bedre samlet. Fra Juhlsminde blev der dernæst oprettet 16 Statshusmandsbrug, hver med fra 6—10 ha Jord, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse. Den nuværende Ejer overtog derefter den 1. April 1927 Ejendommen med den tilbageværende Hovedparcel ved en Byttehandel med Ejendommen »Trøjborg« ved Tønder.

KJERULFSMINDE, Hjerndrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Hans Mikkelsen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 12 km, Tlf. Hjerndrup 7.

Art. 13 af Hjerndrup, samlet Areal 69 ha, deraf 62 Ager, 1 Eng, 3,2 Skov, 1,5 Have og Gaardsplads og 1,3 ha Veje m. m., Nettoudbytte 440,00 Th. (ca. 9,27 Td. Hrtk.); Ejdskv. 82,300 Kr. (85,000), Jordv. 53,000 Kr. (53,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,600 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Kjerulfsminde ligger $\frac{1}{2}$ km Sydvest for Hjerndrup By ved offentlig Vej, som fra Hjerndrup fører til Landevejen Haderslev—Stepping; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 10 ha, som ligger ca. 800 m fra denne, bestaar dels af Lermuld paa Lerunderlag, dels af Muldjord paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1930—31. Engen er Moseeng; af Skovens Bevoksning er to Trediedele Bøg, Resten Gran.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 35 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

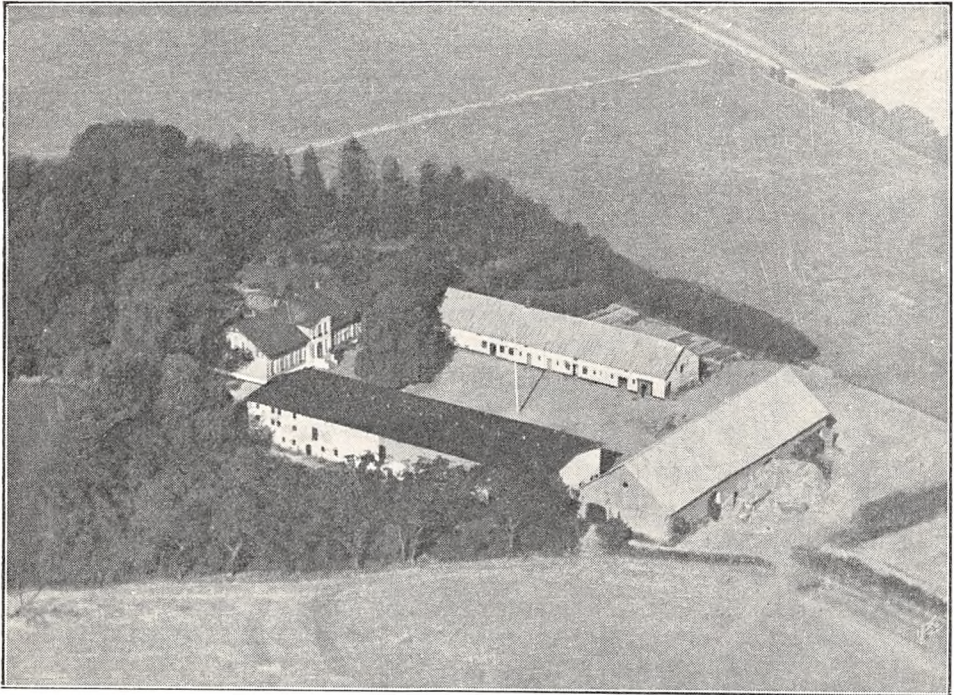
Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og renses nu for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smør-ydelse pr. Ko er ca. 144 kg aarlig, Mælken leveres til Hjerndrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 350 Høns.

Kjerulfsminde har grundmurede, store og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den store gl. Have, har Kælder under Halvdelen af Bygningen, gennemgaaende, noget fremspringende Frontspids og Skifertag; den indeholder en stor Beboelse. Af de 3 fritliggende Avlslænger rummer den østlige Sidelænge Brændsel m. m., Værelser til Folkene, Hestestald samt Vognport og Redskabs- og Maskinrum; den er ligesom den sydlige Længe, Laden, opført i Aarene 1872—74 og tækket med Pandeplader; den vestlige Sidelænge, der har muret Trimpel

og er tækket med Tagpap, er opført i 1911, den rummer Ko- og Svinestald samt Hønsehus. Der er murede Hvalvinger paa Træbjælker i Ko- og Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen. Der fører en Allé af Asketræer fra Sognevejen ind til Gaarden.

Kjerulfsminde købtes i 1812 af Slægten Petersen, som ejede den i 97 Aar; omkring Midten af forrige Aarh. ejedes den af Peter Kjerulf Petersen, der havde overtaget den efter sine Forældre; han gav Gaarden dens nuværende Navn, og efter ham overtoges den af Sønnen Nis K. Petersen, som ombyggede Gaarden i 1872—74. Efter hans Død i 1878 overtoges den af en Broder Gustav P., der var Møller i Stepping; omkring Aarhundredskiftet overtoges den derefter af Sønnen Peter Kjerulf Petersen, der var tysksindet, og som i 1909 solgte Gaarden til den preussiske Stat med 99½ ha, uden Besætn. og Invt. for 135,000 M.; denne, der i de følgende Aar anvendte ca. 35,000 M. paa Bygningerne, forpagtede Gaarden ud. Ved Genforeningen kom

Kjerulfsminde.

Gaarden til den danske Stat, som, efter at Forpagtningen var udløbet den 1. Juli 1927, foretog en Udstykning af en Del af Jorden i 1927—28 (se under »Juhlsminde«); ved denne oprettedes der 4 Statshusmandsbrug med fra 6—10 ha, og Staten solgte derefter Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel paa ca. 71 ha den 1. Juli 1928 for 63,000 Kr. for Jord og Bygninger samt 32,000 Kr. for Løspøre til den nuværende Ejer.

LAMHAVEGAARD, Hjerndrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Sognefoged Nis Hjort, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Haderslev, Afst. 11½ km, Tlf. Hjerndrup 3.

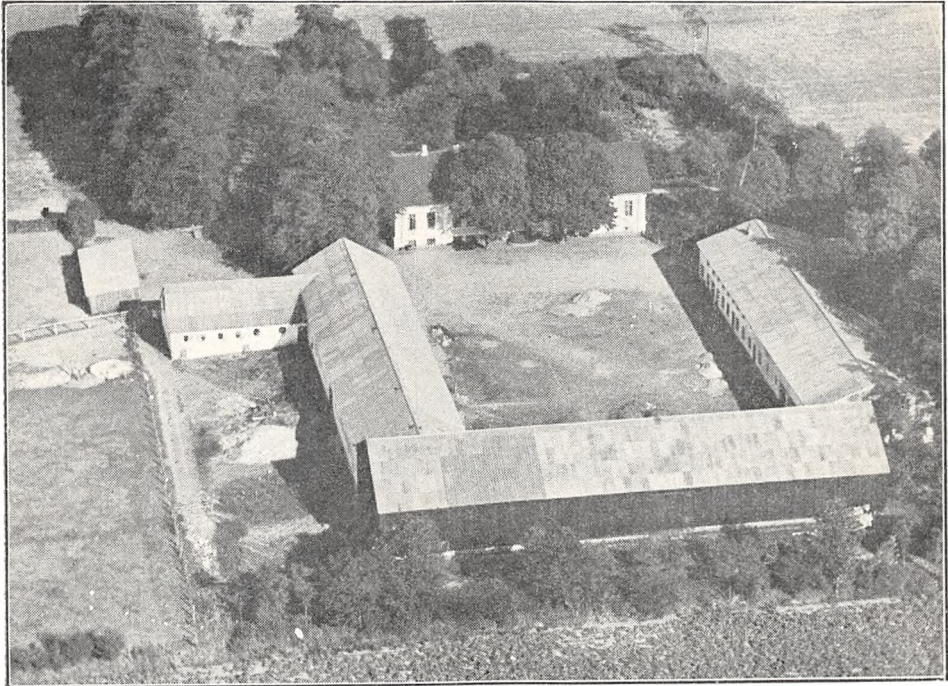
Art. 59 af Hjerndrup, samlet Areal 123,4 ha, deraf 87 Ager, 1 Eng, 33 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 1,4 ha Veje m. m., Nettoudbytte 1174,13 Th. (godt 24,7 Td. Hrtk.); Ejdskv. 150,100 Kr. (163,200), Jordv. 108,900 Kr. (122,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Lamhavegaard ligger lige Nord for Hjerndrup Kirke, en gl. Kastanie-Allé paa ca. 500 m fører fra Vejen Christiansfeld—Hjerndrup til Ejendommen; Jorderne, der er

samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er overvejende jævnt, stedvis dog let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og godt Halvdelen er nymerglet i de senere Aar. Engen er lav humusblandet Jord, Skovens Bevoksning blandet, dog hovedsagelig Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig 50—200 Sække Superf., 30—40 Kalig. og 90 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40—50 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet, dog overvejende sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine (Benzona), og Mælken leveres til Hjerndrup Andelsmejeri.

Lamhavegaard.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer (normalt 10); der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 130 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Lamhavegaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger, opført i 1880—81. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den gl. Have, har Veranda til denne, høj Kælder og Skifertag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har Tag af Pandeplader, har de 2 Sidelænger muret Trimpel; af Længerne er der Værelser til Folkene m. m. (i det tidligere Mejeri), Hestestald og Vognport i den sydlige Sidelænge, Kostald i den nordlige, fra hvis østlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Nord, og Lade i Længen mod Vest, der er opført af Træ; desuden Nord for Hovedbygningen en Vognport, en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Pandeplader. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, fra hvilket Vandet kommer ved Tryk, og der hører et Hus til Ejendommen. Til Gaarden, der ligger kønt Syd for Lamhave Skov, fører der fra Landevejen en $\frac{1}{2}$ km lang Kastanie-Allé ind til denne.

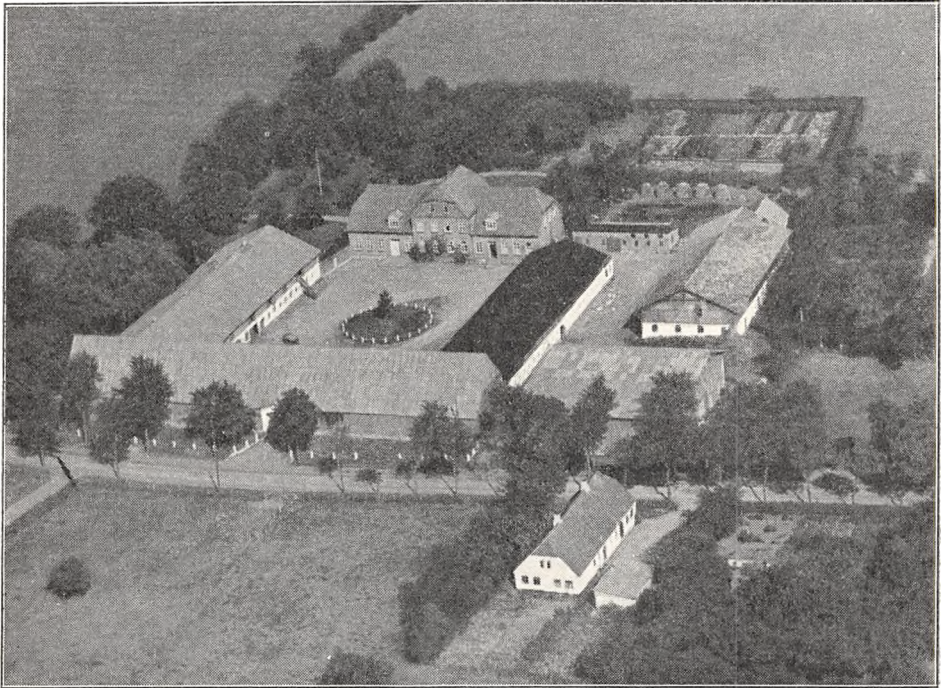
Lamhavegaard er i sin nuværende Skikkelse oprettet i 1880 af en Søn fra Hjerndrupgaard, Jacob Juhl, der ejede en mindre Gaard, der laa nær ved Kirken; han sammenlagde da dennes Jorder med Jord, som han fik fra sin Fødegaard, hvorefter han i 1880—81 opførte de nuværende Bygninger (paa nær Træladen) lidt længere mod Nord. Af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i 1914.

ABILDGAARD, Sillerup By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Prpt. Jacob Bagge Hansen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Haderslev, Afst. knap 9 km, Tlf. Fjelstrup 14.

Art. 17 og 43 m. fl. af Sillerup og 80 af Bjerning, samlet Areal 141,7 ha, deraf 126,7 Ager, 6 Eng, 7,5 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1277,00 Th. (ca. 26,9 Td. Hrtk.); Ejdskv. 224,300 Kr. (252,000), Jordv. 151,000 Kr. (162,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 140,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Abildgaard ligger i Sillerup By lige ved Landevejen Haderslev—Hejlsminde; Jorderne ligger noget spredt, ikke saa langt fra Gaarden, men der er ikke de bedste Vej-

Abildgaard.

forhold til Markerne; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932—33. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation og nogen Frøavl af Kløver og Hundegræs; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 45 Kalig. og 130 Sække Kvælstofg.

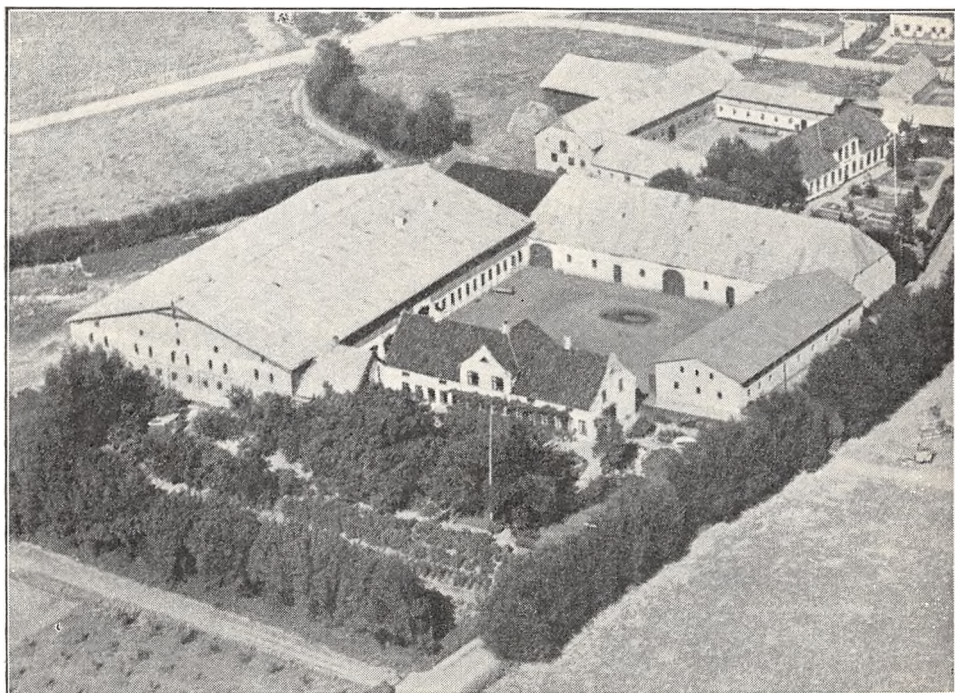
Kvægbesætningen, der bestaar af 54 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kø-græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, og der tillægges et Par Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 22 Tillægssøer og 1 Orne; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 194 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 120 Høns.

Abildgaard har grundmurede, store og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den store, gl. og kønne Have, er bygget i 1921, opført af røde Sten, har Veranda med Altan til Haven, gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder en stor og smuk Bolig med

indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, af hvilke de 2 Sidelænger er hvidpudsede og har Trætrimpel og har Kostald i den sydlige, som er tækket med Tagpap; den nordlige Sidelænge, der er opført i 1921, rummer Hestestald, Værelser til Medhjælpere, Garage og Mølleri og har Tag af Pandeplader ligesom Længen mod Vest, Laden, der har Gennemkørselsport til Gaarden fra Landevejen. Desuden Syd for Gaarden en Lade med Sider og Tag af Pandeplader, en Svinestald med Trimpel af Pandeplader og Tag af Cementsten og Syd for Hovedbygningen et Hønsehus, en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Hestestalden, Jernbjælker og muret Loft i Ko- og Svinestalden, og der hører 3 Huse til Ejendommen.

Abildgaard ejedes i forrige Aarh. af P. Wiuff, der i 1905 solgte den til P. K. Petersen; han øgede Gaardens Areal meget betydeligt ved Tilkøb og solgte den derefter i 1925 til M. P. Schmidt, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1928.

Anslætgaard samt øverst til højre Thomasminde (se Side 596).

ANSLETGAARD, Store Anslet By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Chr. Smith, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 3 km og 16 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 93 y.

Art. 4 m. fl. af Anslet, samlet Areal 151,3 ha, deraf 139,3 Ager, 1 Eng, 9 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1745,28 Th. (godt 36,7 Td. Hrtk.); Ejdskv. 248,000 Kr. (315,000), Jordv. 172,500 Kr. (208,600); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 200,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Anslætgaard ligger i den sydøstlige Side af Store Anslet By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, Syd og Nord for denne, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar dels nymerglet, dels kalket. Engen er Moseeng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer og lidt Frø af Hvid- og Rødkløver; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 250 Sække Superf., 60 Kalig. og 175 Sække Kvælstofg.

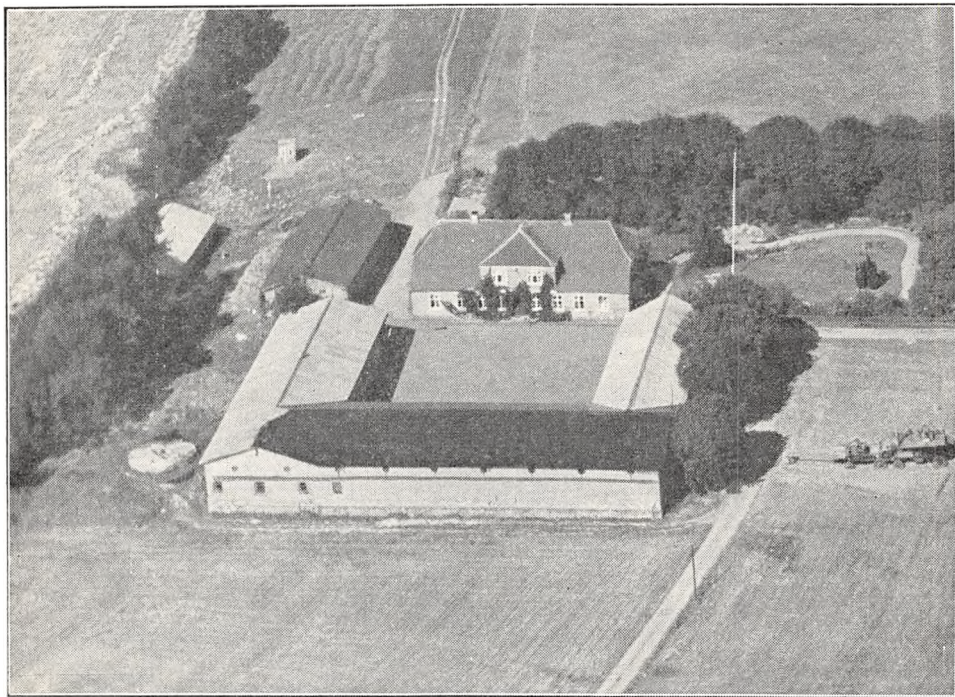
Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer,

er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 12 Arbejdsheste, og der tillægges 3—4 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer (før 50); der er tidligere leveret 6—700 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 180 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Ansletgaard har grundmurede, hvidpudsede, store, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den store kønne Have, har gennemgaaende Frontspids, lige Gavle og Tegtag; den indeholder en stor køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Elever og Medhjælpere samt Hestestald i den sydlige Sidelænge, Ko-

Bjørghave.

stald, en mindre Lade samt Svinestald i 2 Etager med Magasin over i den nordlige; i Svinestalden er der Plads til ca. 300 Svin; denne Længe, som er opført i 1910, er meget bred, har Trimpel af Pandeplader og er ved den vestlige Ende forbundet med den nordlige Gavlf af Hovedbygningen ved en Mellembbygning; Længen mod Øst indeholder Lade, til hvis nordlige Gavlf der er opført en Trælade, som ogsaa er forbundet med den østlige Gavlf af Kostalden. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Staldene, Laden er indrettet som Hejselade, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører 5 Huse samt en Smedie til Ejendommen.

Ansletgaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Jørgen Thorøe, efter hvem den i 1870 overtoges af Svigersønnen Jacob Finnemann, som øgede Gaardens Areal ved Tilkøb med ca. 80 ha; efter ham overtoges den i 1912 af Sønnen Niels Finnemann, efter hvem den i 1922 overtoges af Svogeren, den nuværende Ejer, som havde haft Gaarden i Forpagtning siden 1922.

I 1931 er der frasolgt 10 ha til et Statshusmandsbrug.

BJERGHAVE, Lille Anslet By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jørgen Lindberg, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 3 km og 14 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 84 y.

Art. 11 m. fl. af Anslet, samlet Areal 59 ha, deraf 49 Ager, 9 Skov og 1 Have og

Gaardsplads, Nettoudbytte 675 Th. (godt 14,2 Td. Hrtk.); Ejdskv. 94,400 Kr. (103,500), Jordv. 64,400 Kr. (72,000); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 64,330 Kr.; Lys fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Bjerghave ligger i Lille Anslet By 200 m Nord for Vejen, som fra Byen fører til Knud By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Gaarden — Skoven og en Mark ligger dog særskilt — bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i de sidste Aar. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation og lidt Frø af Kløver og Foder-Sukkerroer: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 155 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 100 Høns.

Bjerghave har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, som strækker sig en Del mod Øst, har stor Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som har muret Trimpe og overvejende Tag af Pandeplader, er der Værelser til Medhjælpere, Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge, Vognport, Redskabs- og Maskinrum m. m. og Følbokse i den østlige og Lade i Længen mod Syd, der er tækket med Tagpap; desuden Vest for Hovedbygningen 2 Svinestalde, den ene med muret Trimpe og tækket med Tagpap, den anden, som har Ovenlys, med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og der hører et Hus samt 2 Strandhuse til Gaarden.

Bjerghave ejedes i forrige Aarh. fra 1872 af Hans Jørgen Lindberg. Gaarden var da kun paa ca. 20 ha, men ved Tilkøb af Nabojord og Parceller øgede han Arealet til 55,75 ha; efter ham overtoges den i 1903 af Sønnen, den nuværende Ejer, der i 1933 yderligere har tilkøbt ca. 3,2 ha Skov.

BUKSHAVE, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Søren Seerup Støjberg, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt 4½ km og ca. 14 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 81 x.

Art. 15 af Fjelstrup, samlet Areal 58,1 ha, deraf 51,1 Ager, 1 Eng, 5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 735,00 Th. (ca. 15,47 Td. Hrtk.); Ejdskv. 87,000 Kr. (121,500), Jordv. 62,000 Kr. (87,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 56,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Bukshave ligger tæt Sydvest for Knud By ved Vejen til Fjelstrup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger 1 km fra denne, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og et mindre Areal er kalket i de senere Aar. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg og Gran.

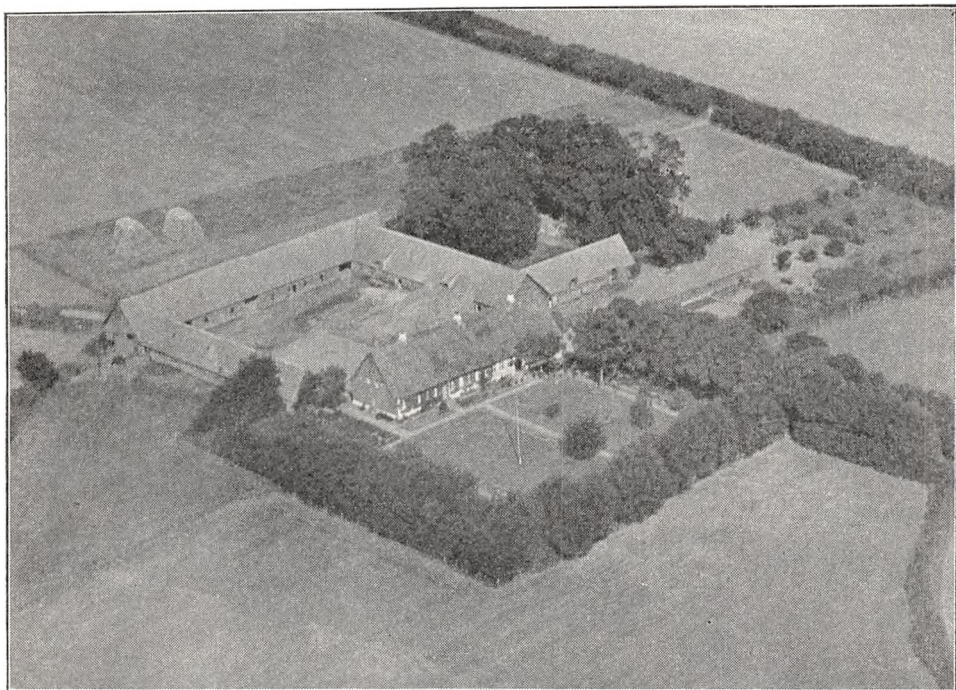
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 28 Stkr. Ungkreaturer, er af jydsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svine-

besætningen er for Tiden 12 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 72 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Bukshave har nu grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven (ikke helt solret), har Tegltag og gennemgaende Frontspids, den til Haven med Frembygning og Altan; den indeholder en god Beboelse. Af Avlsbygningerne, som overvejende har Tag af Pandeplader, er de 2 Sidelænger opført i 1936 (Gaarden er aaben mod Syd til Markvejen); af disse er der Kostald i den vestlige, Svine- og Hestestald samt Vognport i den østlige. Desuden Vest for Gaarden en Lade, opført i 1872, Øst for Hovedbygningen et teglhængt Brændehus samt en Vinkelbygning, der indeholder Svinestald og Rum til Redskaber m. m. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Bygvraa.

Den ene af de gl. nu for nylig nedrevne Avslænger var et saakaldt »Bulværkshus« af Egetømmer, Væggene dannet af svære Egeplanker, som stod paa Højkant, opført i 1797. I Egnen mellem Kolding og Aabenraa var denne Bygningsform meget almindelig i ældre Tider, og i den da mægtige Farrissskov var der Ege til Bygningerne.

Bukshave ejedes fra 1856 af den bekendte dansksindede Sønderjyde, Politikeren Peder Pedersen Skau, født i 1825, død i 1917 (Broder til Politikeren Laurids P. Skau); han solgte den i 1903 til Rasm. J. Christensen, Gaarden var da paa ca. 74 ha, men i de senere Aar er der under Medvirkning af Statens Jordlovsudvalg frasolgt 10 ha til en selvstændig Ejendom og i 1935 yderligere 10 ha til en anden samt 3 ha, der blev tillagt som Fællesparceller til 2 andre Ejendomme, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal. I Marts 1935 overtoges Bukshave af Sønderjyllands Kreditforening, og af denne købte den nuværende Ejer Gaarden den 31. Maj samme Aar for 146.000 Kr.

BYGVRAA, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Johan J. From, Solgaard, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt 6 km og 12½ km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 24 (Forpagteren).

Art. 6 af Fjelstrup, samlet Areal 64,6 ha, deraf 51,6 Ager, 6 Eng, 6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 890,00 Th. (ca. 18,74 Td. Hrtk.); Ejdkv. 105,100 Kr. (120,100), Jordv. 72,400 Kr. (84,300); Bygn. er fors. i Landbygn.

Brandf. for 59,900 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Bygvraa ligger ved offentlig Vej godt 1½ km Øst for Fjelstrup Kirke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar. Engen er af god Bonitet, 5 ha er Haardbunds- og 1 ha Moseeng, Skovens Bevoksning Bøg og Gran.

Gaarden drives fra 1929 af en Søn af Ejeren, Forpagter Simon From; Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 15 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 180 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 100 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 3—400 Høns.

Bygvraa har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, er tækket med Rør; den er ældre, men indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, som har Tag af Pandeplader; den østlige rummer Kostald, og fra den sydlige Ende af denne udgaar Svinstalden som en Sidelænge mod Øst; de 2 Længer har begge Tag af Eternit ligesom Ladelængen, der ligger mod Nord; desuden Øst for Hovedbygningen en teglhængt Bygning, som rummer Stald til Søer, samt en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Pandeplader, den indeholder Vognport samt Hønsehus. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Bygvraa er en gl. Slægtsgaard, som i Begyndelsen af det 18de Aarh. ejedes af Simon Hansen, der i 1719 afstod den til Sønnen, senere Sognefoged Hans Simonsen; han overdrog den i 1756 til Svigersønnen, Jes Jørgensen From, efter hvem den i 1791 overtoges af Sønnen Simon Hansen From. Han afstod den i 1854 til sin Svigersøn, Johan Johansen, efter hvem den i 1884 overtoges af Sønnen Simon From, der i 1912 overdrog Gaarden til sin Søn, den nuværende Ejer.

DAMGAARD, Knud By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jørgen Rasmussen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 4½ km og 14 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 81 u.

Art. 10 m. fl. af Knud, samlet Areal 81,4 ha, deraf 68,4 Ager, 2 Eng, 10 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 863,59 Th. (ca. 18,2 Td. Hrtk.); Ejdskv. 117,400 Kr. (129,200), Jordv. 85,900 Kr. (96,800); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Damgaard ligger midt i Knud By; Jorderne bliver nu ved et Mageskifte til Dels samlet om Gaarden, men ligger i øvrigt ret godt for Driften; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30—40 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 175 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Belgier-Hingst; 4 Følhopper er stambogsførte og præmierede; der tillægges 3—4 Føl aarlig. Svinebesæt-

ningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 230 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 125 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns og 20 Gæs.

Damgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har Altan mod Syd til denne, gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den er oprindelig opført i 1805, men efter en Restaurering i 1923 indeholder den nu en god Bolig. Avisbygningerne har alle Tag af Pandeplader; af de 3 sammenbyggede Hovedlænger er der Garage, Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige, der er opført i 1936 med muret Trimpel; Længen mod Nord, gennem hvilken der er Indkørselsport til Gaarden fra Sognevejen, rummer Svinestald; fra Nordsiden af denne samt fra Gavlen af Kostalden udgaar Laden som en Sidelænge mod Nord; denne har Sider af Pandeplader; desuden Øst for Hovedbygningen en Halvtagsbygning til Vognport og Brandehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen.

Damgaard ejedes tidligere inden for Slægten Dinesen med Tilnavnet Barsøe; fra denne kom den i første Halvdel af forrige Aarh. ved Ægteskab til Peter Rasmussen; efter ham overtoges den i sidste Halvdel af 70'erne af Sønnen Rasm. Rasmussen, der i 1921 efterfulgtes af Sønnen, den nuværende Ejer.

ELKÆRGAARD, Store Anslet By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Mads Thuesen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 2½ km og godt 15½ km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 90 x.

Art. 12 af Anslet, samlet Areal 38,9 ha, deraf 37,3 Ager, 1 Skov og 0,6 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 580,08 Th. (ca. 12,21 Td. Hrtk.); Ejdkv. 73,700 Kr. (81,000), Jordv. 48,300 Kr. (52,400); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 65,000 Kr., Løsøret i »Danmark« for 54,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Elkærgaard ligger Vest for Store Anslet By ved Vejen herfra til Landevejen Hejlsminde—Haderslev; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen en enkelt Mark — udlagt med vedvarende Græs — Øst for Store Anslet, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merplet fra ældre Tid og nymerplet i Aarene 1925—33. Skoven er blandet Løvskov.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer, 6. Byg, 7.—8. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes i disse Aar kun ringe Mængder.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørdelse pr. Ko er ca. 200 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 73 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Elkærgaard har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne Have, som ogsaa strækker sig mod Nord, har gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Af Avlslængerne, der er tækket med Pandeplader, er der Heste- og Svinestald i den nordlige fritliggende Sidelænge, Kostald i Længen mod Øst, som er sammenbygget i Vinkel med den sydlige Længe, Laden; til Sydsiden af denne er der opført en Halvtagsbygning, som rummer Brande m. m., og endvidere er Laden fra den sydlige Gavl af Kostalden udvidet i en Længe mod Syd; denne, der er opført i 1935, har Vægge og Tag af Pandeplader; desuden Nord for Gaarden 2 Halvtagsbygninger, en Stald til Søer samt et Hønsehus, sidstnævnte opført af Træ. Der hører et Hus til Ejendommen.

Elkærgaard ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Peter Dam, der i 1892 solgte den til Nis Thuesen; han, der øgede Gaardens Areal betydeligt ved Tiløb af en anden Ejendom i 1898, overdrog Gaarden i 1913 til sin Svigersøn Nis Nissen; han faldt senere under Verdenskrigen, og hans Enke Karen Nissen, f. Thuesen, sad derefter med Gaarden til 1922, da hun solgte den til sin Broder, den nuværende Ejer.

FALLESMINDE, Knud By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Iver Jensen Hansen Lindberg, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 4½ km og 14 km til Haderslev.

Art. 2 m. fl. af Knud og 61 af Fjelstrup, samlet Areal 55,2 ha, deraf 48,9 Ager, 2,5 Eng, 3,3 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 670,68 Th. (godt 14,1 Td. Hrtk.); Ejdskv. 81,800 Kr. (91,800), Jordv. 59,100 Kr. (63,700); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 54,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Fallesminde ligger i Knud By; Jorderne er ikke samlet, men ligger godt for Gaardens Drift; det er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet i de senere Aar. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg med lidt Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 12 Malkekøer og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhornsrace, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 30 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 26 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Fallesminde har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven (ikke helt solret), er opført i 1885 og er tækket med Skifer; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger Tag af Zink; af disse er der Værelser til Folkene, Hestestald og Vognport i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige; Længen mod Syd, Laden, der er opført i 1864, er tækket med Pandeplader, den er udvidet i en Sidelænge mod Syd, som har Trimpel og Tag af Pandeplader; desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald med muret Trimpel og Tag af Tagpap. Der hører et Hus til Ejendommen.

Fallesminde er oprettet i 1844 af Falle Jessen Fallesen, paa Gaardens Plads laa da et Lejehus; han fik som Arvepart en Del Jordarealer, som han øgede ved Tilkøb af Parceller, hvorefter han opførte Bygninger til Ejendommen; efter hans Død i 1882 overtoges Gaarden af Enken, Fru Anna Fallesen, som ejede den til 1900, og den overtoges da af en Plejesøn, den nuværende Ejer.

FRUETOFT, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Peter P. Ravn, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt 5 km og 11½ km til Haderslev.

Art. 9 af Fjelstrup, samlet Areal 49,8 ha, deraf 41 Ager, 5,5 Eng, 2,5 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 570,00 Th. (ca. 12 Td. Hrtk.); Ejdskv. 78,300 Kr. (90,900), Jordv. 53,300 Kr. (60,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 68,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

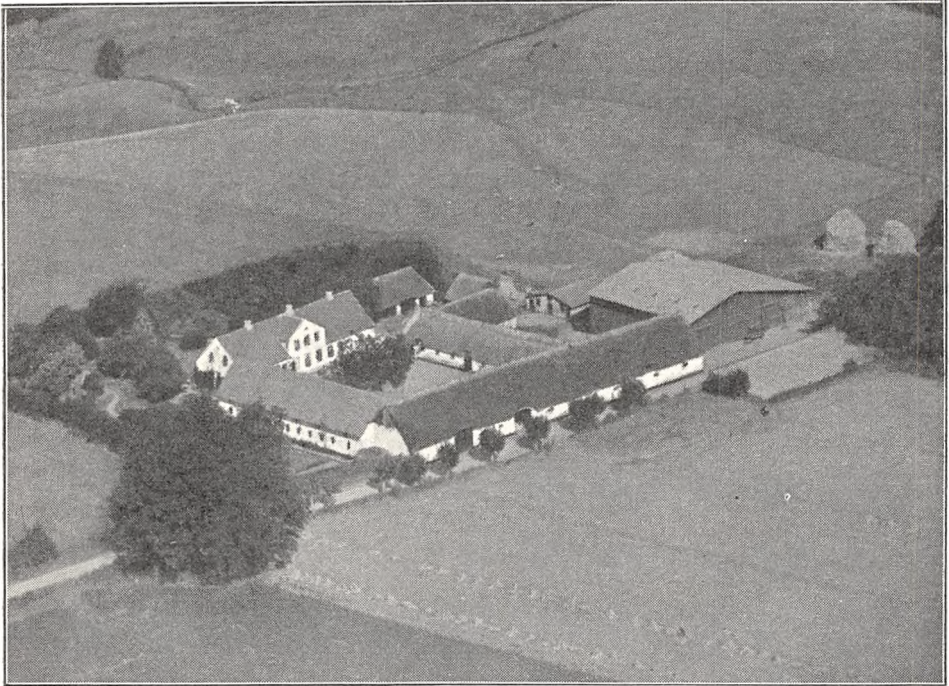
Fruetoft ligger 400 m Øst for Fjelstrup Kirke og har Indkørsel baade fra Vejen til Knud By og fra den sydligere Vej; Jorderne, der nu til Dels er samlet ved Gaarden og ligger godt for dennes Drift, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933—34. Engen er dels Haardbunds-, dels Moseeng, Skovens Bevoksning overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 6 Kalig. og 30—40 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20—25 Malkekøer, 1 Tyr og 18 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 154 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer (før 30); der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 68 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Fruetoft har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne Have, har lige Gavle og Skifertag; den indeholder en god Bolig. Avlsbygningerne er opført af gule Sten; af de 3 sammenbyggede Hovedlænger af disse er der Garage med Værelser ovenover til Folkene, Hestestald og Vognport i den vestlige Sidelænge; denne, der er opført i 1920, har Tag af Eternit og muret Trimpel ligesom den østlige Sidelænge, Kostalden; denne, der er bygget i 1904, er tækket med Tagpap ligesom Længen mod Syd, Læden, der er opført i 1912 og har Gennemkørselsport til Gaarden fra Sognevejen; desuden Øst

Fuglsang.

for Hovedbygningen en Svinestald, tækket med Tagpap og med muret Trimpel, og Nord for Gaarden et teglhængt Hønsehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden.

Fruetoft ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh., fra først i 1850'erne, af Thomas Juhl, efter hvem den i 1884 overtoges af Sønnen Chr. Th. Juhl; efter ham overtoges den i 1911 af Svigersønnen, den nuværende Ejer, der i 1910 havde overtaget Gaarden i Forpagtning.

Ved et Mageskifte i 1931 blev Gaardens Areal ca. 4 ha mindre, men samtidig blev Jorderne bedre samlet.

FUGLSANG, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens Hansen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 11 km, Tlf. Fjelstrup 97 u.

Art. 15 af Sillerup, 41 af Ørby og 44 af Vonsbæk, samlet Areal 80,1 ha, deraf 64,6 Ager, 11,2 Eng, 3,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 648,54 Th. (godt 13,65 Td. Hrtk.); Ejdskv. 111,000 Kr. (122,400), Jordv. 77,800 Kr. (84,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 68,874 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Fuglsang ligger godt 2 km Nordøst for Sillerup ved Vejen fra denne By til Ørby; Jorderne, der samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord, overvejende Lermuld,

hovedsagelig paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er for største Delen drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der er ingen Kalktrang. Engen er væsentlig Moseeng, Skovens Bevoksning Bøg med lidt Eg.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Blandsæd, 5. Kløver og Græs, 6. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 40—50 Kalig. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 150—160 kg aarlig, Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere leveret 2—300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 126 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Fuglsang har grundmurede, hvidpudsede, delvis ældre, men velholdte og gode Bygninger, overvejende tækket med Straa. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, er restaureret i 1934, og samtidig tilbyggedes der en stor Frontspids mod Syd til Gaarden; den indeholder en køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er den vestlige Sidelænge opført i 1921, har muret Trimpel og Tag af Eternit, den rummer Værelser til Folkene, Hestestald og Vognport; den østlige Sidelænge, Svinestalden, er fra den nordlige Ende udvidet i en Sidelænge mod Øst, som ligeledes rummer Svinestald, og Længen mod Syd, der har Gennemkørselsport fra Sognevejen, indeholder Kostald samt Lade m. m. Desuden Øst for Gaarden en Trælade, der har Tag af Pandeplader ligesom en Længe Nord for denne med Stald til Søer, og Øst for Hovedbygningen et Hønsehus samt et Brændehus. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet; der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Hestestalden, og der hører 2 Huse til Ejendommen, det ene med 2 ha Jord, som er indbefattet i forannævnte Areal. Gaarden ligger ganske kønt mellem Skoven og Sillerup Bæk.

Fuglsang ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Carl Wildfang, som vistnok havde faaet Gaarden med sin Hustru; han solgte den i 1895 til Anker Juhl, efter hvis Død den overtoges af Enkefru Juhl, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1899.

GAMMELBYGAARD, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Emil C. Have, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 6 km og ca. 12 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 2.

Art. 5 m. fl. af Fjelstrup, samlet Areal 57 ha, deraf 49 Ager, 2 Eng, 5 Skov og 1 Huse og Gaardsplads, Nettoudbytte 599,80 Th. (godt 12,6 Td. Hrtk.); Ejdkv. 83,500 Kr. (91,800), Jordv. 55,400 Kr. (60,700); Bygn. er fors. i »National« for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gammelbygaard ligger godt ½ km Vest for Fjelstrup Kirke ved offentlig Vej i Retning af Christiansfeld; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 7 ha, som ligger 3 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt med svag Hældning mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar kalket med Mosekalk. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 20 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 200 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret godt 200 Slagterisvin om Aaret (de fleste af Pattegrisene indkøbt), Gaarden har Kort til 68 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Gammelbygaard har grundmurede, hvidpudsede, nye, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger i $\rightarrow$ -Form mod Øst til den kønne Have, har Veranda med Altan samt Frontspids til denne og Tegltag; den indeholder en stor og god Bolig; Hovedbygningen, som er opført i 1907, er fra Midten udvidet med en teglhængt Sidelænge mod Vest (det gl. Stuehus), der rummer Køkken samt Værelser til Folkene. Avlsbygningerne, som ligger frit Syd for Hovedbygningen, har muret Trimpel; af Længerne er der Hestestald og Vognport m. m. i den østlige Sidelænge, som er opført i 1907 og tækket med Cementsten; den vestlige Sidelænge rummer Kostald, og fra den sydlige Ende af denne udgaar Laden som en Sidelænge mod Vest; de 2 Længer, der er opført i 1915, har Tag af Eternit, Nordsiden af Laden opført af Pandeplader. Desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald med Trimpel og Tag af Pandeplader. Gaarden er aaben mod Syd; i Kostalden er der ildfast Loft, og Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk.

Gammelbygaard ejedes fra 1907—15 af H. Chr. Hansen, der havde overtaget Gaarden efter sine Forældre; i 1916 købtes den af Hestehandler Jens Jensen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1917.

GAARD I FJELSTRUP BY, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jørgen From, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. $5\frac{1}{2}$ km og 12 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 27.

Art. 3 m. fl. af Fjelstrup, samlet Areal 70,2 ha, deraf 62,9 Ager, 3,5 Eng, 3 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 880,16 Th. (godt 18,5 Td. Hrtk.); Ejdkv. 117,300 Kr. (129,600), Jordv. 76,800 Kr. (84,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 72,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger knap 1 km Øst for Fjelstrup Kirke ved offentlig Vej i Retning af Gaarden Bygvraa; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 19 ha Ager samt Eng og Skov, som ligger noget fraskilt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932—33. Engarealet er nærmest Kærjord, Skovens Bevoksning overvejende Bøg.

Jorden dynkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 190 kg aarlig, Mælken leveres til Anslæt Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 jydsk Arbejdsheste (Følhopperne kaarede og præmierede), for Øjeblikket intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret (Pattgrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 114 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Gaard Art. 3 af Fjelstrup har grundmurede, hvidpudsede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har Veranda med Altan ved den vestlige Gavl, stor Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegltag; den er restaureret i 1915 og indeholder en stor og køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger muret Trimpel; af disse er der Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige, som er opført i 1911 og tækket med Tagpap; den østlige Sidelænge, Kostalden, er opført i 1898, den har Tag af Pandeplader ligesom den sydlige Længe, Laden, gennem hvilken der er Indkørselsport fra Sognevejen. Desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald med Tag af Pandeplader og Syd for denne en Vinkelbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap, den rummer Garage, Vognport og Hønsehus. Der er Jernbjælker og støbt Loft i Kostalden, eget Vandværk, som til Staldene virker ved Stødhævert og til Husholdningen drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 3 af Fjelstrup ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Sognefoged Jørg. Jessen From, der havde faaet Gaarden med sin Hustru; efter hans Død i 1860 overtoges den af Enken, som 4 a 5 Aar senere afstod den til Sønnen Christian Jørgensen From; ved hans Død i 1880 overtoges Gaarden af Enken, Fru Marie From, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1898.

GAARD I SILLERUP BY, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Peter J. Christensen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Haderslev, Afst. 8½ km, Tlf. Fjelstrup 13.

Art. 12 af Sillerup, samlet Areal 45,8 ha, deraf 41,8 Ager, 1 Eng, 2,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 510 Th. (ca. 10,8 Td. Hrtk.); Ejdskv. 74,600 Kr. (84,600), Jordv. 52,600 Kr. (59,400); Bygn. er fors. i »Baltica« for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i Sillerup By lige ved Landevejen Haderslev—Hejlsminde; Jorderne er ikke helt samlet, men ligger godt for Driften, det er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, der er kalket, og en Del er nymerglet i de senere Aar. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 64 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 12 af Sillerup har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, er tækket med Tegl; den rummer en god Lejlighed. Af Avlsbygningerne er der Hestestald, Værelser til Folkene og Svinestald i den fritliggende nordlige Sidelænge, der har Tag af Cementsten, og Kostald i den sydlige; fra den vestlige Ende af denne udgaar Laden som en Sidelænge mod Syd langs med Landevejen, saa Gaarden bliver aaben mod Vest ud mod denne; Kostalden er tækket med Pandeplader ligesom Laden, der tillige har Vægge af disse; desuden Nord for Hovedbygningen en Længe, som rummer det tidligere Bagehus og Hønsehus, tækket henholdsvis med Tegl og Pandeplader. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Svinestalden, indlagt Vand, som kommer ved Tryk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 12 af Sillerup ejedes i forrige Aarh. af Chr. Thuesen, der havde overtaget den efter sine Forældre; efter hans Død overtoges den af Enken Kristine Thuesen, der i 1905 solgte den til Peter Bohnfeldt, og af ham købte den nuværende Ejer, der var en Nevø, Gaarden i 1906.

GAARD I STORE ANSLET BY, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens J. Christensen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 3 km og 16 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 85 u.

Art. 2 m. fl. af Anslet og 38 af Knud, samlet Areal 63,7 ha, deraf 58 Ager, 1 Eng, 4 Skov og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 909,65 Th. (19,15 Td. Hrtk.); Ejdskv. 107,400 Kr. (117,000), Jordv. 76,800 Kr. (84,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Gaarden ligger i den sydlige Side af Store Anslet By; Jorderne, der ikke ligger helt samlet ved Gaarden, men godt for dennes Drift, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation.

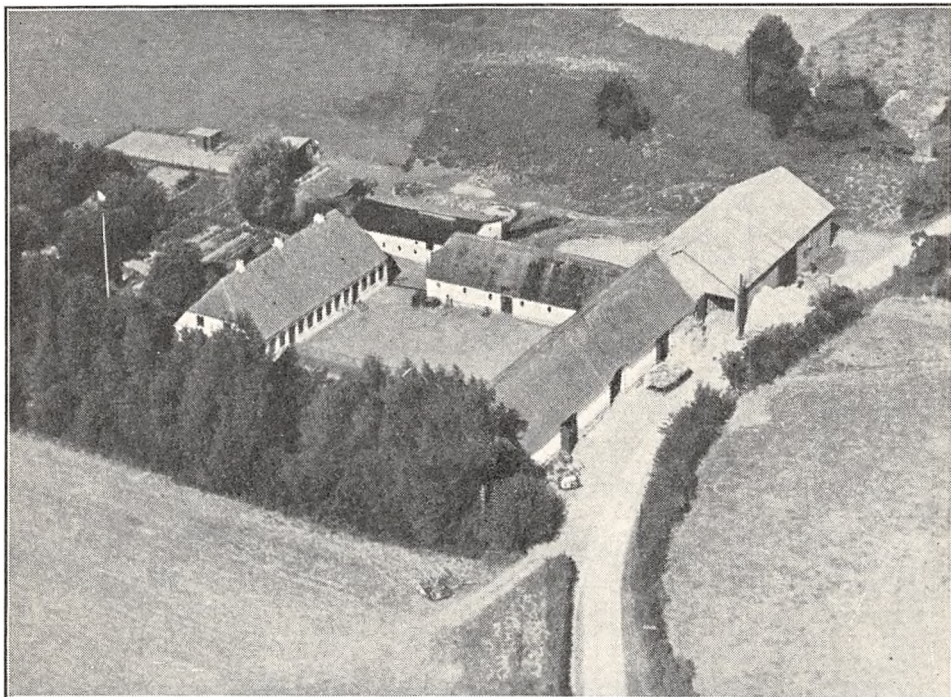
Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 64 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 2 m. fl. af Anslet og 38 af Knud har grundmurede, hvidpudsede, delvis ældre, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Tegl; den indeholder en rummelig Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Straa, er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Syd; Laden har Gennemkørselsport, og til den østlige Gavl er der tilbygget en Forlængelse med Sider og Tag af Pandeplader; desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald med muret Trimpel og tækket med Tagpap, et Brændehus og et Hønsehus, begge opført af Træ og tækket henholdsvis med Straa og Pandeplader. Der er eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 2 m. fl. af Anslet og 38 af Knud er en gl. Slægtsgaard; den ejedes fra 1834 af Jens Jensen, efter hvem den i 1863 overtoges af Broderen Søren Jensen; efter ham overtoges den Aaret efter af en Nevø, Jens Christensen, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1911.

Jens J. Christensens Gaard i Store Anslet By (Art. 2 m. fl. af Anslet).

HAUGE, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jacob Friis, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 5 km og 14 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 39.

Art. 2 af Fjelstrup, samlet Areal 52,5 ha, deraf 41,5 Ager, 3 Eng, 7 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 593,50 Th. (ca. 12,41 Td. Hrtk.); Ejdskv. 90,500 Kr. (148,500), Jordv. 54,900 Kr. (110,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 76,000 Kr., Løspret i Alle-Kassen for 42,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

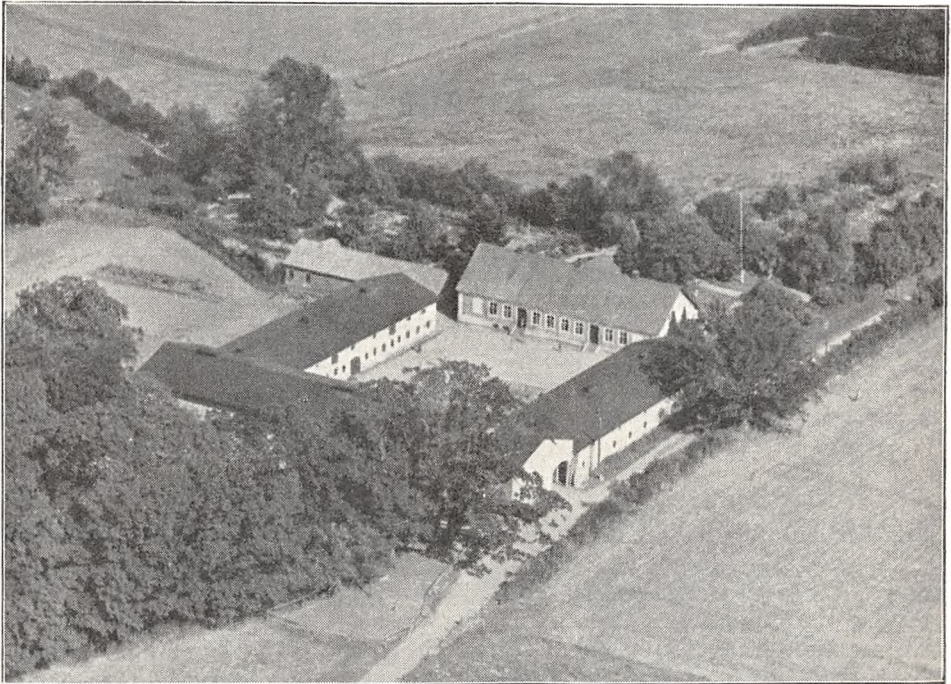
Hauge ligger $\frac{1}{2}$ km Vest for Knud By og har Indkørsel ved »Bukshave« fra Vejen Fjelstrup—Knud; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger ca. 3 km fra denne, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige delvis kalket. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med 8 Skifter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 25 Sække Superf., 15 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 28 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 175 kg aarlig, der malkes med Maskine (Manus), og Mælken leveres til Anslot Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 130—140 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Hauge har grundmurede, store og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, har Frontspids mod Øst til denne og er tækket med Skifer; den er opført i 1884 og indeholder en god Bolig. De 3 sammenbyggede Avlslænger, der er opført i 1885—86, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap; af Længerne er der Kostald i den sydlige Sidelænge,

Hauge.

Svine- og Hestestald i den nordlige og Lade i Længen mod Vest. Desuden Nord for Hovedbygningen en Længe med Sider og Tag af Pandeplader, den indeholder Hønsehus, Redskabs- og Maskinrum samt Brændehus. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. (Gaarden er Nabogaard til »Bukshave«).

Hauge er en gl. Slægtsgaard, der i sidste Halvdel af det 18de Aarh. ejedes af Jens Madsen; han skødede den i 1774 til sin Søn Mads Jensen, der i 1800 overdrog den til sin Søn Madsen; efter ham overtoges den i 1826 af Sønnen Mads Jensen Hauge, der i 1865 afstod den til sin Svigersøn, Jacob Friis; efter ham overtoges den i 1902 af Sønnen Jens Friis, efter hvem den i 1932 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, for 135,000 Kr.

Samme Aar frasolgtes der ca. 33 ha til Statens Jordlovsudvalg, som paa dette Areal oprettede 3 nye Brug, hver paa ca. 11 ha, og Gaarden fik derved sit nuværende Areal.

HØJGAARD, Knud By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Christian Jørgensen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 4½ km og 14 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 44.

Art. 11 m. fl. af Knud, samlet Areal 74,4 ha, deraf 66,9 Ager, 3 Eng, 4 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 778,89 Th. (16,4 Td. Hrtk.); Ejdkv. 101,900

Kr. (113,800), Jordv. 73,000 Kr. (81,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Højgaard ligger i Knud By ved Vejen i Retning af Lille Anslet; af Jorderne er 25 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger noget spredt; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og Halvdelen af Arealet er nymerglet omkring 1928. Engen er Moseeng, Skovens Bevoksning overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med 8 Skifter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 20 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Mælkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen var tidligere 28 Tillægssøer, og der solgtes en Del Smaagrise; Besætningen er nu 18—20 Søer, og Gaarden har Kort til 70 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Højgaard har grundmurede, hvidpudsede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den er restaureret i 1914 og indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som overvejende er tækket med Tagpap og har muret Trimpel, er der Værelser til Folkene, Hestestald og Garage i den østlige Sidelænge (opført i 1914), Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; denne er paa Sydsiden tækket med Pandeplader. Svinestalden, der udgaar fra den nordlige Ende af Kostalden som en Sidelænge mod Vest, har muret Trimpel og er tækket med Pandeplader ligesom en Halvtagsbygning til Hønsesus, Redskaber og Maskiner Vest for Hovedbygningen. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen.

Højgaard ejedes i forrige Aarh. af Thomas Madsen Skøtt, der havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham arvedes den i 1893 af en Nevø Mads Skøtt, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1907.

HØJGAARD, Store Anslet By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens Thorøe, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt $3\frac{1}{2}$ km og 16 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 93 x (Forpagteren).

Art. 13 m. fl. af Anslet, samlet Areal 51,1 ha, deraf 46,1 Ager, 4,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 468,79 Th. (9,87 Th. Hrtk.); Ejdskv. 76,200 Kr. (83,700), Jordv. 55,300 Kr. (58,400); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Højgaard ligger som den østligste Gaard i Store Anslet By ved Vejen i Retning af Graveshoved Badehotel; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er Halvdelen Lermuld paa Lerunderlag, den anden Halvdel Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og til Dels nymerglet i 1932. Skovens Bevoksning er Bøg og Ask med lidt Gran.

Gaarden er fra 1926 bortforpagtet til Ejerens Søn A. P. Thorøe; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Mælkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels (og overvejende) af rød dansk Malke race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Højgaard har grundmurede, store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, som grænser til Sognevejen, har Frontspids til denne og Skifertag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslængere, som har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelænge; fra den sydlige Gavl af denne er der tilbygget en Halvtagsbygning af Træ til Garage og Vognport; den østlige Sidelænge rummer Ko- og Svinestald og Længen mod Nord, der har muret Trimpel, Lade. Desuden Øst for Hovedbygningen en Længe, tækket med Tagpap, den rummer Brænde m. m., og Øst for denne et straaetakt Hønseshus, opført af Træ. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Fra Gaarden, der ligger ret højt, er der køn Udsigt over Lillebælt.

Højgaard ejedes i forrige Aarh. af Nis Jessen Madsen, efter hvem den overtoges af Sønnen Søren Madsen, der ejede den i en lang Aarrække; han solgte Gaarden i 1893 til den nuværende Ejer, hvis Hustru var en Niece af Søren Madsen.

HØJTFTGAARD, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens M. Jensen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt $5\frac{1}{2}$ km og 12 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 60.

Art. 10 m. fl. af Fjelstrup, samlet Areal 51 ha, deraf 46 Ager, 2,5 Eng, 2 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 548,13 Th. (godt 11,5 Td. Hrtk.); Ejdskv. 77,800 Kr. (85,500), Jordv. 55,200 Kr. (60,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Højtoftgaard ligger godt $\frac{1}{2}$ km (lige) Vest for Fjelstrup Kirke ved offentlig Vej i Retning af Christiansfeld; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen lidt Eng og 3 ha Ager, som dog ligger godt for Ejendommens Drift, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933. Engen er dels Haardbunds-, dels Moseeng. Skovens Bevoksning er Bøg og Eg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift med lidt Frøavl af Hvidkløver og Kaalroer: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 15 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race (krydses med jyske Tyre), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslæt Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 14 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

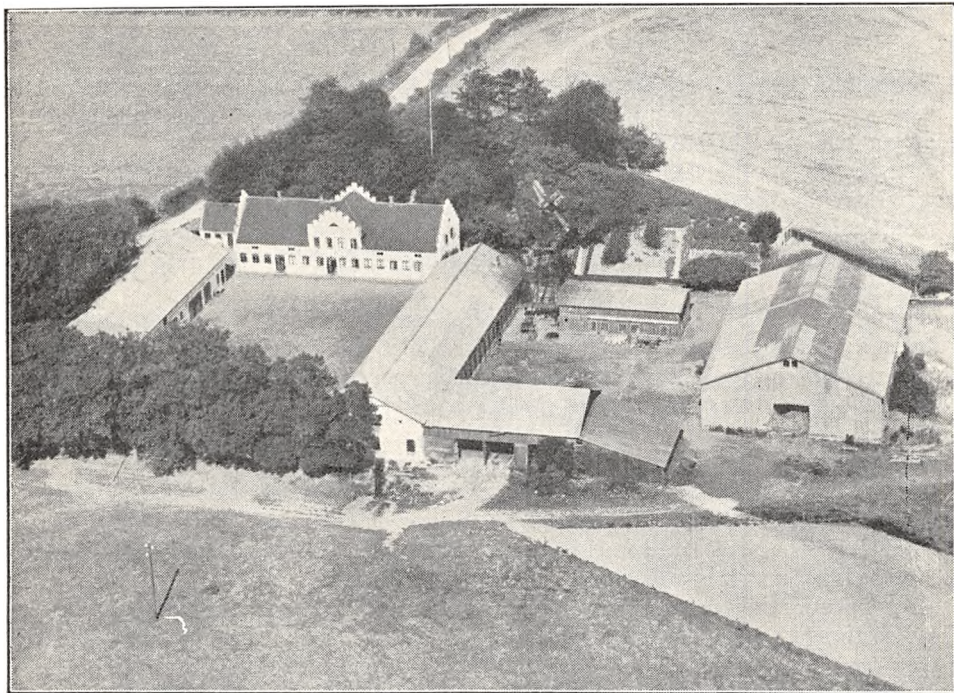
Højtoftgaard har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, har Frontspids til denne og Tegltag; den er restaureret i 1914 og indeholder en stor og køn Bolig. Af Avlsbygningerne er der Kostald i den østlige Sidelænge; denne, som er bygget i 1904, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap; den vestlige Sidelænge rummer Hestestald og Mølleri; denne, der har Tag af Pandeplader mod Vest og Straa til Gaarden, er forlænget mod Syd med en lavere Tilbygning, som rummer Stald til Søer; denne Del har Tag af Pandeplader, og Længen er her sammenbygget i Vinkel med den sydlige straaetækte Længe, Laden, der er udvidet med en Sidelænge mod Syd med Sider og Tag af Pandeplader, opført i 1924; til den østlige Ende af Laden er opført en Halvtagsbygning, ligeledes med Sider og Tag af Pandeplader, den indeholder Høns- og Brændeuhus. Desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald med muret Trimpel og Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen.

Højtoftgaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Hans Nissen Skøtt, efter hvem den overtoges af Svigersønnen, Andr. Kock; efter hans Død overtoges den af Enken, som i 1882 solgte den til Karl Benthin, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1901.

HØJVANG, Knud By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jørgen Finnemann, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 5 km og 14½ km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 86 x.

Art. 8 af Knud, samlet Areal 74,5 ha, deraf 62,5 Ager, 11 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 790,99 Th. (godt 16,65 Td. Hrtk.); Ejdskv. 111,000 Kr. (157,500), Jordv. 70,600 Kr. (113,000); Bygn. er fors. i »Danmark« for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Højvang ligger ½ km Nordøst for Knud By ved Vejen i Retning af Sandersvig; af Jorderne er 40 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger noget spredt; Jorden er god

Højvang.

Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet i 1933. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf. og 50 Sække Kvælstofg.

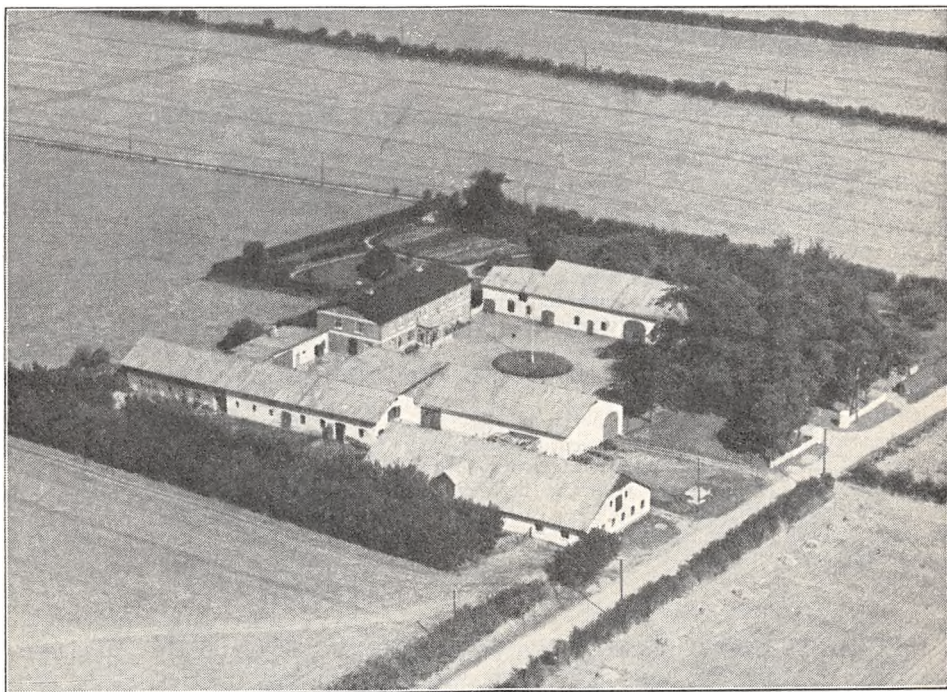
Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er en Krydsning af Jersey-Tyre og Korthorns-Køer, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 30 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 37 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar; Fjerkraeholdet er ca. 300 Høns (med 600 Kyllinger).

Højvang har grundmurede, hvidpudsede, gode Bygninger. Hovedbygningen, som ligger mod Øst—Nordøst til den kønne Have, har Tegtag og en stor gennemgaaende Frontspids, der har takkede Gavle ligesom selve Hovedbygningen; den indeholder en stor køn Bolig; til den vestlige Gavl er der tilbygget en lav teglhængt Tilbygning (et Bagehus). Af Avlsbygningerne, som har

Tag af Pandeplader, er der Værelser til Medhjælpere, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge og Ko- og Svinestald i den østlige; fra dennes sydlige Ende udgaar en Sidelænge, en Trælade, mod Øst, til hvis Gavl der er opført et Halvtag til Redskaber og Maskiner; Gaarden er aaben mod Syd, hvor Gaardspladsen afgrænses ved en Række Træer. Desuden Øst for Gaarden en Lade med Sider og Tag af Pandeplader, et Hønsehus, opført af Træ, samt en Vindmotor. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Heste- og Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, fra hvilket Vandet kommer ved Tryk, Vindmotoren giver Drivkraft til Kværn m. m., og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen. Gaardens Bygninger er restaureret i 1924.

Højvang ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Jep Røj, der saa vidt vides opførte Bygninger til Gaarden i 1839; han afhændede den i 1855 til H. Lorentzen fra Angel, efter hvem den ca. 1874 overtoges af Sønnen Andr. Lorentzen, og samme Aar frasolgtes der ca. 60 ha til Ansetgaard i St. Anset; han ejede Gaarden til 1900, da den købtes paa Auktion af Hans

Kjestinesminde.

Trummer, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1903; Gaarden havde da et Tilliggende af godt 100 ha. I 1932 solgtes der til Statens Jordlovsudvalg 28 ha, paa hvilket Areal der oprettedes 2 Brug med henholdsvis 14 og 8 ha, medens 6 ha afhændedes som en Tillægsparcel til en anden Ejendom, og Højvang fik derved sit nuværende Areal.

KJESTINESMINDE, Anset By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Chr. Spøberg, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt 2 km og 15½ km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 96 y.

Art. 3 af Anset, samlet Areal 50 ha, deraf 45,5 Ager, 3 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 717,66 Th. (godt 15,1 Td. Hrtk.); Ejdkv. 85,500 Kr. (147,600), Jordv. 53,300 Kr. (104,500); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 65,500 Kr., Løsporet i »London« for 35,500 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Kjestinesminde ligger Vest for Store Anset ved Vejen, som fra denne By fører til Landevejen Hejlsminde—Haderslev; Jorderne, der er samlet ved Gaarden med denne midt i Marken, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kul-

tur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933—34. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Blandsæd, 4. Byg, 5. Havre, 6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig 60—70 Sække Superf., 25 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 28 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig med 3,80 pCt. Fedt, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Føl. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer og 1 Orne; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Kjestinesminde har grundmurede store, gode Bygninger. Den anselige Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne Have, som overvejende strækker sig Øst for Gaarden, er opført i 2 Etager, har en lukket Veranda med Altan over mod Syd til Gaardspladsen og er tækket med Tagpap; den indeholder en stor og god Bolig. De hvidpudsede Avlsbygninger, der ligger frit, idet Gaarden er aaben mod Syd til Landevejen, har Tag af Pandeplader; af Længerne er der Hestestald og Lade i den østlige Sidelænge og Lade i Længen mod Vest, til hvis nordlige Gavl Kostalden er sammenbygget som en Sidelænge mod Vest; fra den vestlige Ende af denne udgaar atter et Redskabs- og Maskinhus som en Sidelænge mod Nord og fra dette en Halvtagsbygning som en Sidelænge mod Øst, der rummer Garage og Vadskehus; desuden Vest for Gaarden en Svinestald. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Fra Gaarden, der ligger kønt og ret højt, er der Udsigt over Hejlsminde og Lillebælt samt mod Nord til Skamlingsbanke.

Kjestinesminde ejedes i forrige Aarh. af Rasm. Christensen, efter hvis Død den overtoges af Enken Kjestine Christensen, efter hvem Gaarden har Navn. Hun overdrog den i 1877 til en Slægtning, Chr. Thuesen, der i 1902 solgte den til Jens N. Have, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1930. Gaarden var da betydelig større, men ved Salget beholdt Have godt 33 ha; af dette Areal solgte han de 16 ha, paa hvilke der blev opført en Ejendom, og de 17 ha lagde han til et Hus, som han ejede ved Hejlsminde, hvorefter han opførte Avlsbygninger paa Jorden.

LANGAGERGAARD, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Chr. Wildfang, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. knap 6 km og godt 12 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 41.

Art. 14 af Fjelstrup, samlet Areal 44,5 ha, deraf 33,8 Ager, 6,6 Eng, 3,8 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 544,35 Th. (11,46 Td. Hrtk.); Ejdkv. 72,400 Kr. (91,100), Jordv. 47,500 Kr. (63,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,828 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Langagergaard ligger ca. 1½ km Øst for Fjelstrup Kirke ved offentlig Vej i Retning af Gaarden »Bygvraa«; Jorderne er ikke helt samlet ved Gaarden, men ligger godt for dennes Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Engen er Moseeng, Skovens Bevoksning Bøg med lidt Gran.

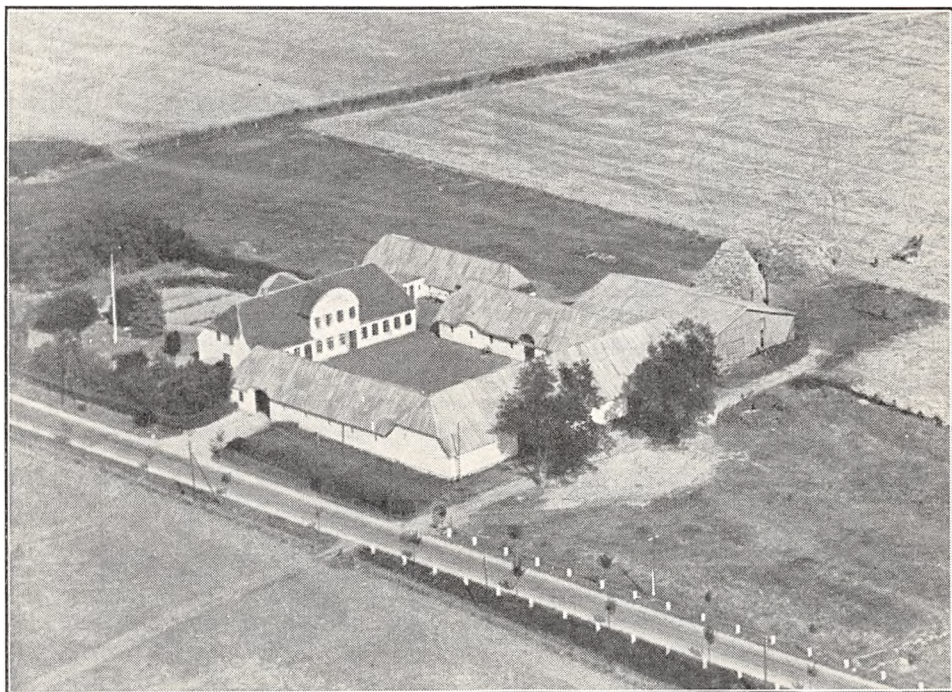
Jorden dyrkes i følgende 10 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Kløver og Græs, 5. Havre, 6. Roer, 7. Byg, 8.—9. Hvidkløver, 10. Havre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 35 Sække Superf., 6 Kalig. og 25—30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20—22 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesæt-

ningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 150—200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjærkræholdet er ca. 200 Høns.

Langagergaard har grundmurede, velholdte og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har frembygget Frontspids til denne og Tegtag; den er restaureret i 1902 og indeholder en god Beboelse. De 3 sammenbyggede Avslænger er opført i 1902 efter en Brand ved Lynnedslag; de har muret Trimpel og er tækket med Tagpap. Af Længerne er der Vognport, Kværnum samt Hønsehus m. m. i den østlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden er udvidet i en Sidelænge mod Vest; denne, som er opført i 1922, har muret Trimpel og Tag af Pandeplader. Længen mod Nord indeholder Kostald og Lade, førstnævnte forlænget mod Vest ud over Hestestalden og Laden udvidet i 1919 med en Sidelænge mod Nord; desuden Vest for Gaarden et Redskabs- og

Nørregaard.

Maskinhus med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestald, og Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert.

Langagergaard ejedes i forrige Aarh. af Skøtt, der i 1880'erne solgte den til Jes Bramsen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1913.

I 1932 er der frasolgt 8,6 ha, der laa i nogen Afstand fra Gaarden, til et Statshusmandsbrug, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

NØRREGAARD, Lille Anslet By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Chr. Petersen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt 2 km og knap 14 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 87 y.

Art. 14 og 87 af Anslet og 48 af Knud, samlet Areal 68,8 ha, deraf 59 Ager, 9 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 769,69 Th. (16,2 Td. Hrtk.); Ejdskv. 109,000 Kr. (120,100), Jordv. 74,800 Kr. (84,500); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 60,000 Kr., Løvsøret i Taps Brandkasse for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Nørregaard ligger i Lille Anslet By ved Landevejen, som fra Hejlsminde fører til

Haderslev; Jorderne, der til Dels er samlet ved Gaarden — en Fjerdedel af Skoven ligger dog 3 km fra denne — bestaar af god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i fri Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Nørregaard har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, har en gennemgaaende rundbuet Frontspids og Tegtag; den rummer en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Pukkelplader, er der Værelser til Medhjælpere, Gennemkørselsport til Gaarden, Hestestald samt Vognport i den vestlige Sidelænge langs Landevejen, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald, ligeledes med Tag af Pandeplader, og Øst for Laden og Kostalden en Trælade, tækket med Pukkelplader. Der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt lige ved Landevejen.

Nørregaard ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Nis Nørregaard, som i 1869 udflyttede Gaarden til dens nuværende Plads; efter hans Død overtoges den af hans Enke, der i 1893 solgte Gaarden til Nis Knudsen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1927.

REVSHAVE, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jørgen Refshauge, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. ca. 6 km og godt 12½ km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 35.

Art. 13 af Fjelstrup, samlet Areal 68 ha, deraf 57 Ager, 5 Eng, 5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 722,22 Th. (godt 15,2 Td. Hrtk.); Ejdskv. 97,600 Kr. (106,000), Jordv. 61,900 Kr. (68,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Revshave ligger 2 km Øst for Fjelstrup Kirke ved Vejen til Knud; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen de 18 ha, som i Aar bliver fraskilt Ejendommen — se senere — bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket. Engen er paa Mosebund; Arealet er nu til Dels drænet. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25—27 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace (en Del er dog af hollandsk Race ved Overgang til rødt Kvæg), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10—12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

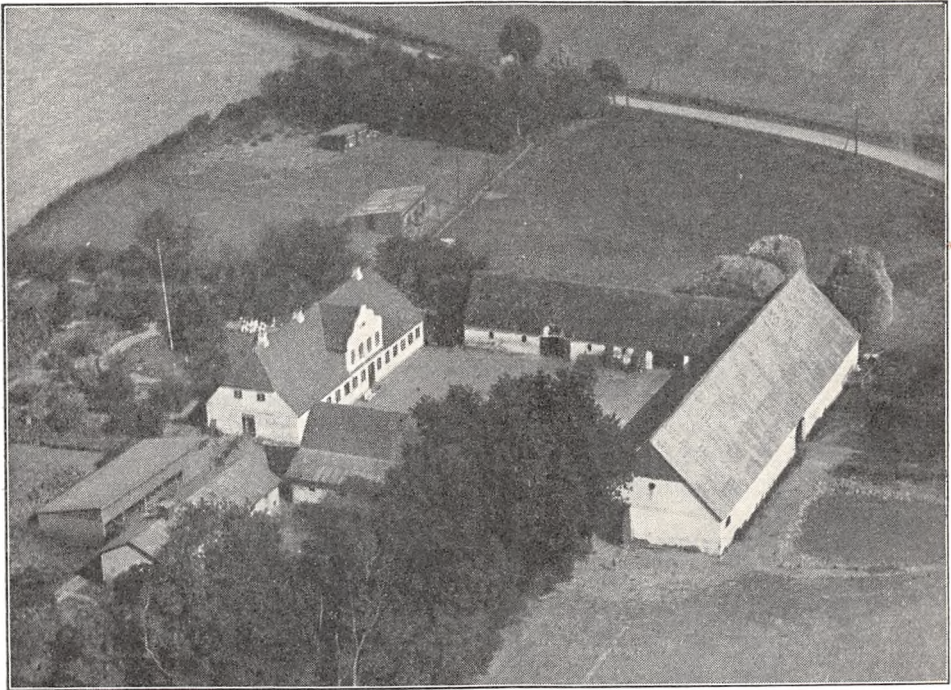
Revshave har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1847 og restaureret i 1921, har Frontspids med svungen Gavl mod Syd til Gaarden og Tegtag; den indeholder en stor og god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene, Garage og Hestestald i den østlige Sidelænge og Kostald

i den vestlige, der er udvidet i Bredden mod Vest med en Halvtagsbygning; de 2 Sidelænger er restaureret i 1936 (efter at Billedet er taget) og tækket med Asbest; Pandepladerne paa Kostalden er derefter flyttet over paa den sydlige Længe, Laden, paa Sydsiden af denne; Laden har Gennemkørselsport fra Sognevejen. Desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald med muret Trimpel og Nord for denne en Halvtagsbygning til Redskaber og Maskiner, de 2 Længer har begge Tag af Pandeplader. Der hører en Villa samt et Hus til Ejendommen.

Revshave er en gl. Slægtsgaard, der er gaaet i Arv inden for Slægten fra Fader til Søn siden 1755, da den købtes af Peter Jensen; efter ham overtoges den i 1795 af Sønnen Jes Petersen, der i 1824 overdrog den til Sønnen Peter Jensen Refshauge; efter ham overtoges den i 1865 af Sønnen Jes Refshauge, efter hvem den i 1904 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

I 1936 er der fraskilt en Parcel paa 18 ha, paa hvilket Areal der opføres Bygninger til en Søn; de øvrige 50 ha til Revshave ligger samlet (se foran).

Revshave.

RØNKÆR, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jørgen J. Friis, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. $4\frac{1}{2}$ km og 12 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 58.

Art. 17 af Fjelstrup, samlet Areal 50 ha, deraf 44 Ager, 3 Eng, 2 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 605,08 Th. (godt 12,7 Td. Hrtk.); Ejdskv. 78,400 Kr. (87,300), Jordv. 54,900 Kr. (60,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 67,500 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Rønkær ligger Nord for Fjelstrup By, 100 m Øst for Landevejen Haderslev—Hejlsminde, hvorfra der er Indkørsel til Gaarden; Jorderne, der er samlet ved denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar. Engen er overvejende Moseeng, dog er en mindre Part Haardbundsens, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 17 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret 150—200 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 73 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Rønkær har grundmurede, hvidpudsede, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har stor Frontspids til denne og Tegtag; den er opført i 1845, restaureret i 1921 og indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger Tag af Pandeplader; af Længerne er der Kostald i den vestlige, som er restaureret i 1915, og Heste- og Svinestald i den østlige, der er restaureret i 1921; Længen mod Syd, Laden, er opført i 1913, den har muret Trimpel, er tækket med Eternit og har Gennemkørselsport til Gaarden fra Sognevejen. Desuden Øst for Gaarden en Længe til Redskaber og Maskiner; den er opført af Træ og tækket med Tagpap, og til den sydlige Gavl er der opført en grundmuret Halvtagsbygning, tækket med Pandeplader, til Hønsehush.

Rønkær ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Jørgen Petersen Wiuff, som i 1845 udflyttede Gaarden fra Fjelstrup til dens nuværende Plads; efter ham overtoges den i 1860'erne af Sønnen Peter Wiuff, efter hvem den et Par Aar før Aarhundredskiftet overtoges af Sønnen Jørg. Wiuff, og af denne købte den nuværende Ejer Gaarden i 1904.

SILLERUPGAARD, Sillerup By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer L. Frederiksen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Haderslev, Afst. 8 km, Tlf. Fjelstrup 82 u.

Art. 2 m. fl. af Sillerup og 48 af Bjerning, samlet Areal 124 ha, deraf 102,5 Ager, 3 Eng, 17 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1240,00 Th. (26,1 Td. Hrtk.); Ejdskv. 184,500 Kr. (201,600), Jordv. 134,600 Kr. (144,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 105,400 Kr., Løsporet i Vejle A. yngre Brandf. for 114,600 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Sillerupgaard ligger Syd for Sillerup By lige ved Landevejen Haderslev—Hejlsminde, hvorfra der er Indkørsel til Gaarden. Jorderne, der er samlet ved denne, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1931—32. Engen er Haardbundsen, Skoven blandet Løvskov.

Jorden dyrkes i fri Drift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 165 Sække Superf., 25 Kalig. og 70—75 Sække Kvælstofg.

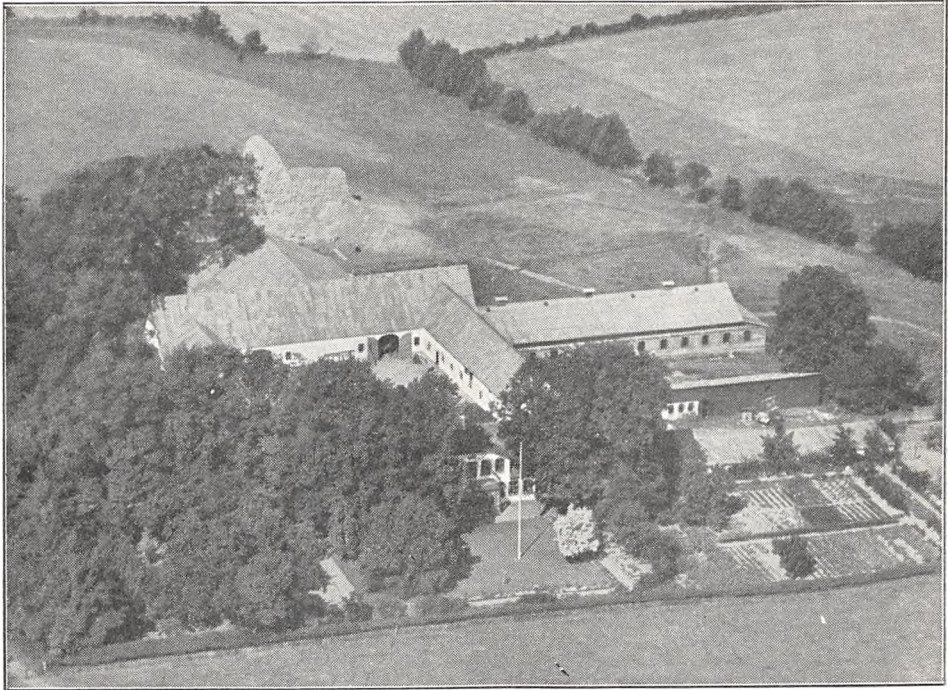
Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 2 Tyre og 55 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 10 Stude om Aaret; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9—10 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 230 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 169 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sillerupgaard har grundmurede, hvidpudsede, gode Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne Have, har lukket Veranda og stor Frontspids til denne; den indeholder en god Bolig; fra den østlige Gavl af Hovedbygningen udgaar en lang Halvtagsbygning mod Øst, der rummer Bryggers m. m. (tækket med Tegl) samt Brændsel, Redskaber og Maskiner. Avlsbygningerne er tækket med Pandeplader. Af de 3 sammenbyggede Hovedlænger er der Garage, Værelser til Medhjælpere og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Svine- og Kostald i den østlige, af hvilke Kostalden er udvidet i en Sidelænge mod Øst; de 3 sidstnævnte Længer har muret Trimpel; Længen mod Nord, Laden, er udvidet i en Sidelænge mod Nord, der har Sider og Tag af Pandeplader; desuden Øst for Avlsbygningerne en Halvtagsbygning, som indeholder Svinestald samt Redskabs- og Maskinhus, sidstnævnte opført af Træ. Der er

Lynafleder paa Hovedbygningen efter Netsystemet, murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, eget Vandværk (til Husholdningen), som drives ved Elektricitet, i Stalden kommer Vandet ved Tryk, og der hører 2 Huse til Ejendommen. I den gl. Have er der mange Frugttræer.

Sillerupgaard er en gl. Slægtsgaard, der i ca. 250 Aar har været i den samme Slægts Besiddelse; den ejedes i Slutningen af det 17de Aarh. af Met Samuel Wolff, der i 1696 solgte den for 1500 lybske Mark til Hans Chr. Wildfang; hans Datter Trine Hansen Wildfang overtog den i 1710 efter Faderen og bragte den i 1738 til sin Mand Hans Hansen, efter hvem den i 1762 arvedes af Broderen Jørg. Hansen; efter ham overtoges den i 1787 af Sønnen Hans Jørgensen, der i 1829 overdrog den til Sønnen Jørg. Bjørnshauge; efter ham overtoges den i 1860 af Hans Jørgensen Bjørnshauge, efter hvem den i 1902 overtoges af Svigersønnen Martin Wiuff; og efter ham overtoges den i 1933 af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

Sillerupgaard.

SOLGAARD, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Johan J. From, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 5½ km og 12 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 29.

Art. 100 af Fjelstrup, samlet Areal 45 ha, deraf 39,2 Ager, 5 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 555,00 Th. (godt 11,68 Td. Hrtk.); Ejdskv. 79,200 Kr. (104,400), Jordv. 52,700 Kr. (74,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Solgaard ligger ca. 1 km Øst for Fjelstrup Kirke ved Vejen i Retning af Knud By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1921—34. Skovens Bevoksning er Bøg og Eg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 30 Sække Superf., 15 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

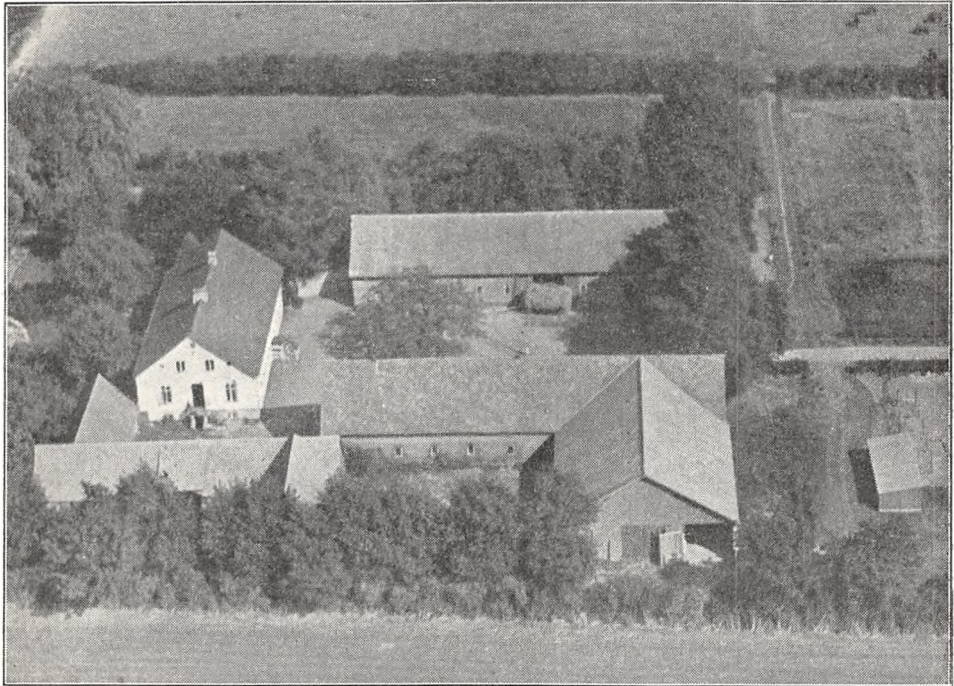
Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer og 10 Stkr. Ung kreaturer, er under Overgang til rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg, Køerne græsser

i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Kø er ca. 165 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 68 Svin aarlig. Fjenkræholdet er ca. 150 Høns.

Solgaard har grundmurede gode Bygninger, overvejende opført i 1870. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har Skifertag; den rummer en stor god Beboelse. Af Avlsbygningerne, som overvejende er tækket med Eternitskifer, er der Hestestald og Lade i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige; fra den sydlige Ende af denne udgaar Laden som en Sidelænge mod Vest; denne, der er bygget i 1914, har Tag af Pandeplader samt muret Trimpel ligesom Kostalden. Desuden Nord for denne og Vest for Hovedbygningen en Svinestald; fra den østlige Ende

Solgaard.

af denne udgaar en Sidelænge mod Nord, der rummer Værelser og Vognport, og fra den nordlige Ende af denne en Sidebygning mod Øst (mod Hovedbygningen), som indeholder Brænderum; endvidere Syd for Gaarden et Hønsehus, en Halvtagsbygning af Træ med Tag af Pandeplader. Bygningerne er omgivet af Læplantning, og der hører et Hus til Ejendommen.

Solgaard ejedes i forrige Aarh. af Chr. Jepsen, der i 1896 solgte den til Simon From; han overdrog den i 1912 til en Søn Hans From, som faldt i Verdenskrigen, og Faderen overtog derefter Gaarden igen i 1918. Ved hans Død i 1926 overtoges Gaarden af Enken, Fru Anna From, der i 1929 afstod den til en anden Søn, den nuværende Ejer, som ogsaa ejer Gaarden »Bygvraa«.

Ved Jordomdeling i 1933 fraskiltes 13 ha, men samtidig blev Gaardens Jorder bedre samlet.

THOMASMINDE, Store Anslet By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Rasmus J. Bohnfeldt, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. godt 3 km og godt 16 km til Haderslev.

Art. 6 m. fl. af Anslet, samlet Areal 43 ha, deraf 41,5 Ager, 1 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 420 Th. (ca. 8,84 Td. Hrtk.); Ejdkv. 72,700 Kr. (90.000), Jordv. 49,800 Kr. (64,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 45,000

Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Thomasminde ligger i den østlige Side af Store Anslet By; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932—33. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 30 Sække Superf., 5 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 16 Malkekøer, 1 Tyr og 24 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 80 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 42 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Thomasminde har grundmurede, velholdte, gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, som grænser ud til Sognevejen, har Frontspids mod Syd til denne og er tækket med Tegl; den er opført i 1906 og indeholder en god Beboelse. Avlsbygningerne har alle Tag af Pandeplader; af de 3 sammenbyggede lyse Hovedlænger er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Svinestald og Hønsehus i den østlige; denne, har muret Trimpel ligesom Længen mod Nord, der rummer Kostald, Følboks og Roehus, og til Nordsiden af Kostalden er der tilbygget en Sidelænge, en Trælade, mod Nord. Desuden Øst for Hovedbygningen en Halvtagsbygning, som rummer Vognport, Vadskehus og Brænderum, og Øst for denne et Redskabs- og Maskinhus med Sider og Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen.

Thomasminde er en Slægtsgaard, der i forrige Aarh. ejedes af Rasmus Jensen, efter hvem den i 1886 overtoges af Sønnen, Thomas Bohmfeldt; efter ham overtoges den i 1906 af Broderen Peter Bohmfeldt, efter hvem den i Septbr. 1933 overtoges for 105,524 Kr. af Sønnen, den nuværende Ejer. I 1935 er der frasolgt 7 ha til et Statshusmandsbrug.

TOFTEGAARD, Knud By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Rasmus Møller, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. 4½ km og 14 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 9.

Art. 9 m. fl. af Knud og 63 af Anslet, samlet Areal 153,1 ha, deraf 123 Ager, 12 Eng, 17 Skov og 1,1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1727,00 Th. (ca. 36,36 Td. Hrtk.); Ejdskv. 209,200 Kr. (238,500), Jordv. 153,700 Kr. (174,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 149,000 Kr.; Lys samt Kraft til mindre Motorer fra eget Elektricitetsv. (Tractor-Kraft).

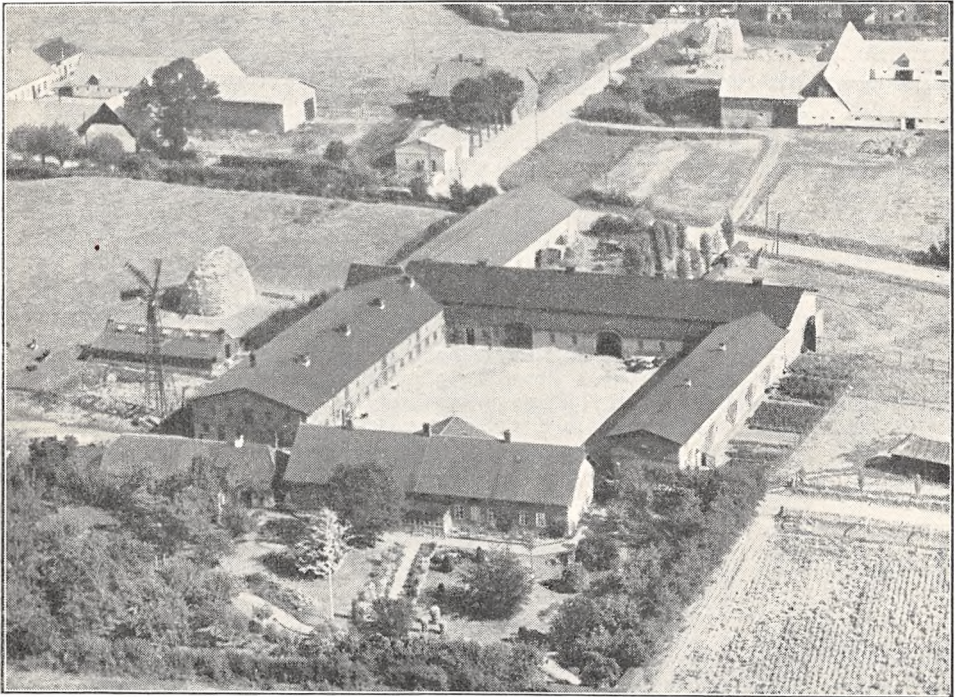
Toftegaard ligger i Knud By; Jorderne, der er samlet om Gaarden — i 2 Stykker — og ligger godt for dennes Drift, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar dels nymerglet, dels kalket. Engen er af god Bonitet, 8 ha er Haardbunds- og 4 ha Moseeng, Skovens Bevoksning Bøg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; der er 8 Skifter, og uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 125 Sække Superf., 75 Kalig. og 75 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 2 Tyre og 100 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 14 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 155 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 120 Høns.

Toftegaard har grundmurede, anselige og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest-Nordvest til den kønne Have, er opført i 1843, har stor Frontspids til Gaarden, lukket Veranda til Haven og Skifertag; den indeholder en stor og køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, der er tækket med Tagpap, har de 2 Sidelænger muret Trimpel; af disse rummer den sydlige, som er opført i 1912, Garage med Værelser ovenover til Medhjælper, Vognport og Hestestald, den nordlige, som er opført i 1911, Stald til Spør med Magasin ovenover samt Kostald, og Længen mod Øst (over for Hovedbygningen), der er opført i 1902 og har Gennemkørselsport til Gaarden, Lade; denne er ved den nordlige Ende udvidet med en Sidelænge mod Øst, tilbygget dels i 1887, dels i 1914. Desuden ved den nordlige Gavl af Hovedbygningen og forbundet med denne ved en Gennemgang, en lavere teglhængt Bygning, som rummer Vadskehus og Brændselsrum, Nord for Gaarden en Svinestald, opført af Træ, samt en Vindmotor, og Syd for et straatekt Hønsehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, der an-

Toftegaard.

vendes Negblæser i Laden, Gaarden har eget Vandværk, som drives dels ved Elektricitet, dels ved Vindmotoren, der ogsaa trækker Kværn m. m., og der hører en Villa samt 2 Huse til Gaarden.

Toftegaard er en gl. Slægtsgaard, der i Begyndelsen af forrige Aarh. ejedes af Jørg. Jørgensen Barsøe, efter hvem den i 1837 overtoges af Svigersønnen Rasm. Raffnsøe; efter ham overtoges den i 1881 af Svigersønnen, Lauritz Møller, efter hvem den i 1910 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

VEJBJERGGAARD, Fjelstrup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jes Hansen, Postfb. Fjelstrup, nærmeste St. Hejlsminde, Afst. knap 6 km og ca. 12 km til Haderslev, Tlf. Fjelstrup 31.

Art. 1 m. fl. af Fjelstrup og 44 af Sillerup, samlet Areal 81,7 ha, deraf 71,7 Ager, 5 Eng, 4 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1033,24 Th. (godt 21,75 Td. Hrtk.); Ejdskv. 131,000 Kr. (144,000), Jordv. 90,300 Kr. (99,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 76,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

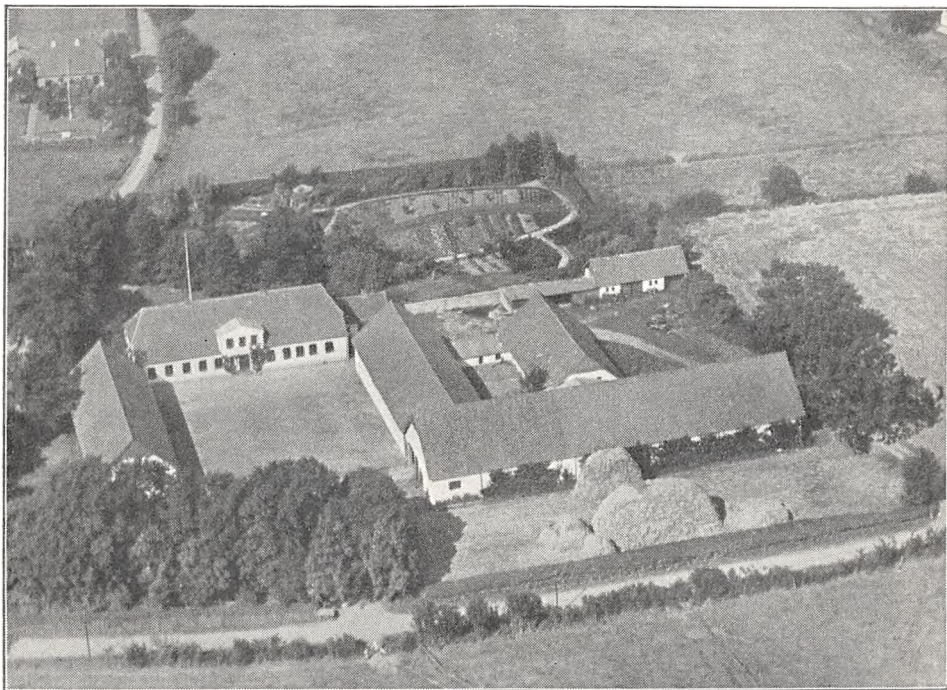
Vejbjerggaard ligger godt 1 km Øst for Fjelstrup Kirke ved den offentlige Vej i Retning af »Bygvraa« (den saakaldte søndre Vej); af Jorderne er ca. 20 ha samlet

ved Gaarden, Resten ligger paa 12 forskellige Steder; Jorden er god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, men Drænene skal nu delvis fornyes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933. Engen er af god Bonitet, 4 ha Haardbunds-, Resten lav, ret vaad Eng, Skovens Bevoksning Bøg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer, 6. Byg, 7.—8. Kløver og Græs, 9. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 10—20 Kalig. og 80—90 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 36 Malkekøer, 1 Tyr og 26 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

Vejbjerggaard.

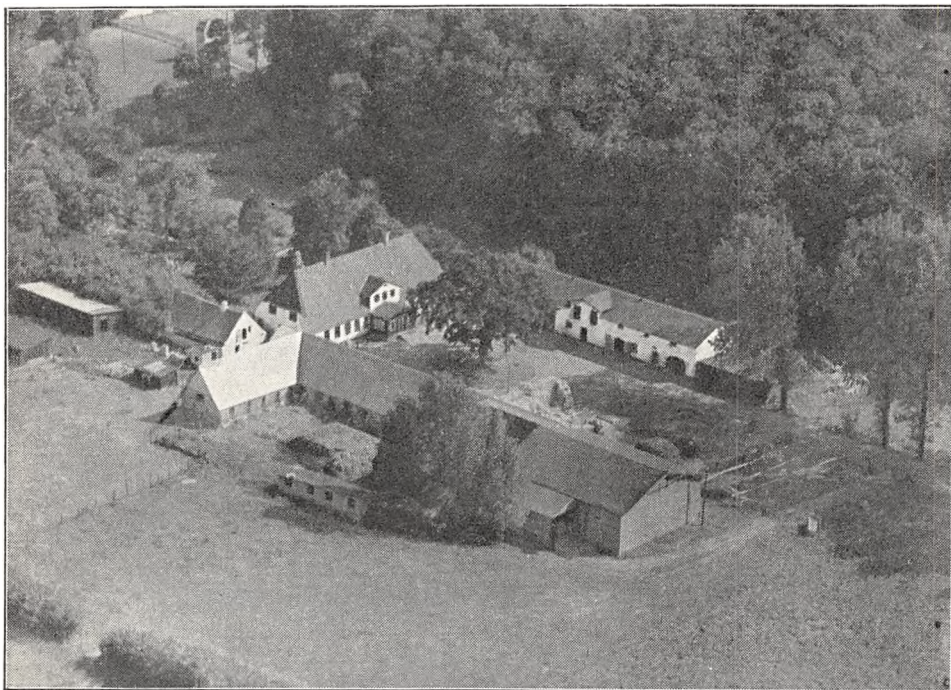
græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 165 kg aarlig, Mælken leveres til Anslet Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret 300—350 Slagterisvin om Aaret (Pattgrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 125 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Vejbjerggaard har grundmurede, hvidpudsede, nye og gode Bygninger, overvejende tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den gl. og kønne Have, har Frontspids mod Syd til Gaarden; den rummer en god Beboelse. Af Avlsbygningerne, af hvilke de 3 Hovedlænger har muret Trimpel, er der Værelser til Folkene, Vognport, Hestestald og Hønsehus i den vestlige fritliggende Sidelænge og Kostald i den østlige; fra den sydlige Ende af denne udgaar Køreladen som en Sidelænge mod Øst (Gaarden er aaben mod Syd til Sognevejen). Desuden Øst for Kostalden en Svinestald, og mellem de 2 Længer ved den nordlige Ende af disse er de forbundet med en Mellembygning — en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader — med Rum til forskelligt; endvidere er der til den østlige Gavl af Hovedbygningen opført en lavere Tilbygning til Vadskehus og Øst for denne en Længe, der rummer Redskaber, Maskiner og Brændsel samt Vognport, sidstnævnte bygget som Halvtag og tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Under Verdenskrigen, i hvilken Ejeren deltog, var der russiske Krigsfanger paa Gaarden som Arbejdskraft; ved en Uforsigtighed af disse brændte Avlsbygningerne i 1916; samme Aar opførtes den vestlige Sidelænge, medens de øvrige Avlsbygninger først opførtes i 1918 efter Ejerenes Hjemkomst.

Vejbjerggaard ejedes i mange Aar inden for en Slægt Thuesen, af hvilke Søn fulgte efter Fader, henholdsvis med Navnene Niels Thomsen Thuesen og Thomas Nielsen Thuesen. Den ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Niels Thomsen Thuesen, efter hvem den i 1828 overtoges af en Svigersøn Johs. Ravn; han solgte den i 1842 til Hans Bramsen, efter hvem den i 1876 overtoges af Sønnen Niels Bramsen, og af ham købtes den i 1914 af den nuværende Ejer, hvis Hustru var en Niece af Bramsen.

Wildfang.

WILDFANG, Sillerup By, Fjelstrup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Hans Chr. Thaysen, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. $7\frac{1}{2}$ km, Tlf. Fjelstrup 82 x.

Art. 11 af Sillerup, samlet Areal 52 ha, deraf 45,5 Ager, 1 Eng, 4,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 480 Th. (godt 10,1 Td. Hrtk.); Ejdskv. 81,900 Kr. (110,700), Jordv. 54,200 Kr. (72,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Wildfang ligger Syd for Sillerup By 1 km Øst for Landevejen Haderslev—Hejlsminde, hvorfra der er Indkørsel til Gaarden; Jorderne, der er samlet ved denne, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er Moseeng, Skovens Bevoksning blandet (Løvskov).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 15 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 500 Høns.

Wildfang har grundmurede, velholdte og gode Bygninger. Den teglhængte, hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Øst til den kønne gl. Have, har Frontspids mod Vest med en overbygget Indgang (Veranda) foran denne; den rummer en stor køn Bolig. Af Avlsbygningerne, som ligger frit — Gaarden er aaben mod Vest mod Landevejen — er der Vognport, Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald i den hvidpudsede sydlige Sidelænge; denne, der er tækket med Tagpap og har muret Trimpel, er fra den væstlige Gavl forlænget med en Halvtagsbygning, en Vognport med Tag af Pandeplader; den nordlige Sidelænge, Kostalden, er tækket med Pandeplader og har Trimpel af samme til Gaarden; fra den østlige Ende af denne udgaar Svinestalden, der er tækket med Pandeplader, som en Sidelænge mod Nord, og fra den vestlige Gavl er Laden tilbygget som en Forlængelse mod Vest; Laden er tækket med Tagpap, og Nordsiden samt Gavlen er opført af Pandeplader. Desuden Nord for Hovedbygningen et teglhængt Vadskehus, som tillige rummer Brændsel, og Nordøst for dette 2 Halvtagsbygninger, opført af Træ, den ene til Redskaber og Maskiner, den anden til Hønseshus, tækket henholdsvis med Pandeplader og Tagpap; endvidere Nord for Kostalden et Roehus, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap. Der er eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen.

Wildfang, der allerede overgik til Selveje i 1768, ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Westi Andresen, som i 1846 solgte den til Hans Thaysen; efter ham overtoges den i 1876 af Sønnen Chr. Thaysen, efter hvem den i 1911 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer. Der er i 1932 frasolgt 12 ha, hvorpaa der oprettedes en selvstændig Ejendom, og Gaarden fik dermed sit nuværende Areal.

Fra Gaarden stammer Slægterne Wiuff og Bjørnshauge.

KELDET DOMÆNE, Art. 7 af Sillerup og 42 af Vonsbæk, der laa Nordøst for Landsbyen Sillerup i det nordvestlige Hjørne af Skoven, er nu helt udstykket.

Keldet (Kehlet) ejedes omkring Midten af det 16de Aarh. af Gunde Lange (Munk) til Brejninggaard (se denne, Side 243), som havde faaet Gaarden med sin Hustru Karen Hansdatter Breide; efter hendes Død bragte Datteren den til sin Mand Hans Rostrup til Sjelleskovgaard (nu Wedelslund, Aarhus A.), der i 1584 mageskiftede den tillige med en Del Fæstegods i de omkringliggende Byer til Frederik d. Anden for Gods i Nørrejylland.

Omkring Midten af forrige Aarh. træder Gaarden atter frem i Historien, da den ca. 1857 solgtes med ca. 100 ha af dens daværende Ejer for 28,000 gl. Daler til en indvandret Tysker. Senere, i 70'erne, købtes Keldet for 96,000 Bankdaler af Vilhelm Musmann, som øgede Gaarden med 40 ha fra en Gaard i Feldum, med 14 ha fra en Gaard i Sillerup og endelig i 90'erne med Ejendommen »Christiansminde« paa 34 ha, som han købte for 54,000 M. Senere, i 1900, købtes Keldet med Besætn. og Invt. for 350,000 M. af den preussiske Stat. Ved Genforeningen i 1920 kom Ejendommen med ca. 190 ha til Danmark, den var da forpagtet ud til Jens Rasmussen, »Rydland«, til 1936, men da Avlsbygningerne brændte i 1925, blev det ordnet saaledes, at Forpagtningen udløb til April 1927. I 1926 oprettedes derefter 19 Statshusmandsbrug med et Areal fra 5,7 til 7 ha og solgtes en Tillægsparcel paa 5,2 ha, medens den ca. 7 ha store Skov blev lagt ind under Statens Skovdistrikt.

I 1933 udstykkedes derefter den sidste Del af Gaarden i 6 Husmandsbrug, hver paa ca. 7 ha, foruden at der blev afgivet en Tillægsparcel paa 3 ha.

BJERNINGGAARD, Skovbølling By, Bjerning Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Prpt. Erik Tønnesen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 7 km, Tlf. Haderslev 565 y.

Art. 6 af Bjerning, samlet Areal 74 ha, deraf 63 Ager, 10 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 678,00 Th. (godt 14,27 Td. Hrtk.); Ejdskv. 103,000 Kr. (134,100), Jordv. 70,800 Kr. (104,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 75,000 Kr., Løsøret dels i »Danske Lloyd«, dels i Aller-Kassen for ialt 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

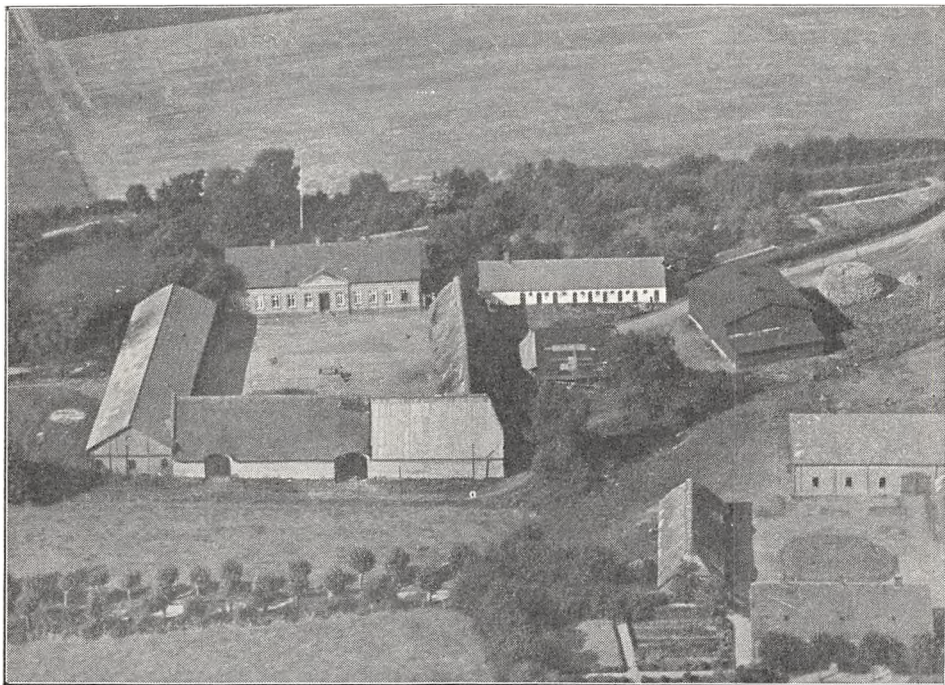
Bjerninggaard ligger i Skovbølling By; Jorderne er ikke helt samlet ved Gaarden

— 42 ha ligger Øst for denne — men ligger godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—35. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation og Frøavl af Hvidkløver og Kaalroer; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 20 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 33 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet, dog nærmest hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 10 Stude om Aaret; den gennem-

Bjerninggaard.

snitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 165 kg aarlig, Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Gaarden har Kort til 100 Slagterisvin om Aaret; Pattegrisene indkøbes. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Bjerninggaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har en lav Frontspids mod Syd til Gaarden og Skifertag; den indeholder en god og køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger rummer den østlige straaetækte Sidelange Værelser til Folkene, Hestestald, Gennemkørselsport til Gaarden samt Hønse- og Brændehus, den vestlige, der er opført i 1911, og som har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, Kostald, Gennemkørselsport samt Rum til forskelligt; Laden, der ligger mod Syd, er tækket dels med Straa, dels med Pandeplader. Desuden Øst for Gaarden en hvidpudset, teglhængt Svinestald samt en Trælade, tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

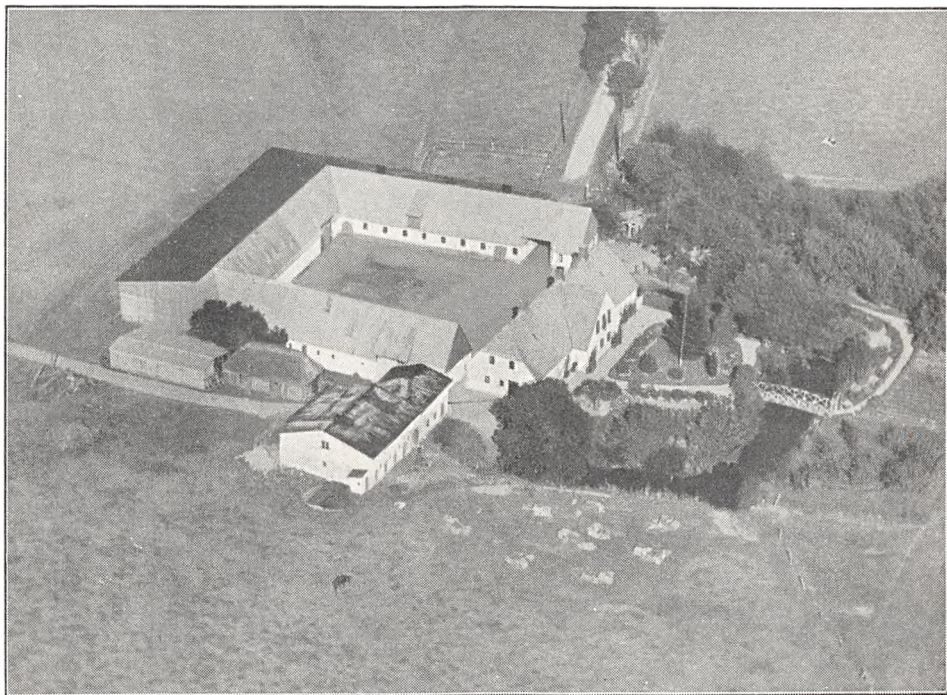
Bjerninggaard ejedes i sidste Halvdel af det 18de Aarh., fra 1761, af Nis Matzen, efter hvem den i 1782 overtoges af Svigersønnen Andreassen Roos; efter ham overtoges den omkring 1820 af Sønnen Nis Andreassen Roos, der i 1849 afstod den til Sønnen Andreas Roos; efter hans Død ægtede Enken, Fru Christiane Charlotte Louise, f. Krog, senere, i 1863, Chr. Hansen (begge Ægteskaber var barnløse), efter hvem Gaarden i 1907 arvedes (ved Testamente) af den mindre-

aarige Chr. Krog, en Brodersøn af den afdøde Fru Hansen, f. Krog, med Faderen Andr. Krog som Forpagter og Administrator til 1927, da Chr. Krog som myndig selv overtog Gaardens Drift; senere overtoges Gaarden ved Auktion af Farbroderen Hans Krog, Christiansfeld, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1934 for 146,130 Kr.

(I 1932 frasolgttes der 22,5 ha, hvorpaa der oprettedes 2 Statshusmandsbrug.)

BJERNINGRØD, Errested By, Bjerning Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Chr. Geertsen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 6½ km, Tlf. Haderslev 578 v.

Art. 9 af Errested, samlet Areal 53,2 ha, deraf 41,2 Ager, 1 Eng, 10 Skov og 1

Bjerningrød.

Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 387,01 Th. (ca. 8,15 Td. Hrtk.); Ejdskv. 73,600 Kr. (77,000), Jordv. 51,900 Kr. (56,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 58,435 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Bjerningrød ligger lidt Syd for Bjerning Kirke, godt ½ km Vest for Landevejen Haderslev—Kolding, hvorfra der er Indkørsel til Gaarden; Jorderne, som til Dels er samlet ved denne, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let bølgeformet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1932—36. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning overvejende Bøg med lidt andre Løvtræer.

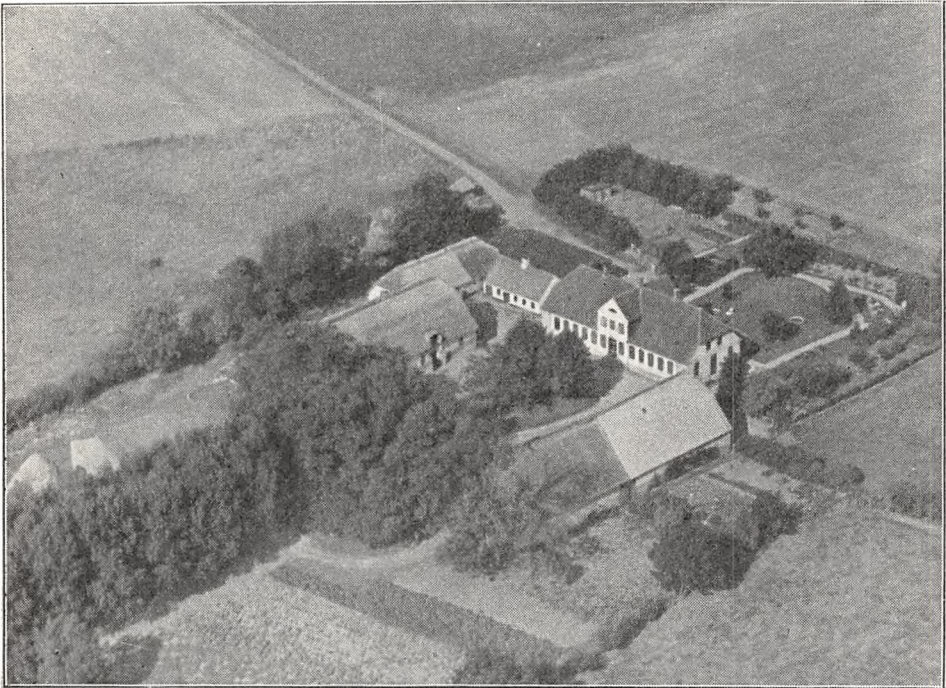
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 90 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 58 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Bjerningrød har overvejende grundmurede og hvidpudsede, delvis ældre, men velholdte Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der er opført i 1818 af Andreas Roos, ligger mod Syd til den kønne Have og har en frembygget Frontspids til denne. Avlsbygningerne, der ind mod Gaarden delvis er af Bindingsværk, er overvejende tækket med Pandeplader; af Længerne er der Værelser til Folkene, Hestestald og Vognport i den vestlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Svine-stalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, denne, der har muret Trimpel, er tækket med Tagpap; den østlige Sidelænge rummer Kostald, Gennemkørselsport fra Landevejen og Hønsehus, den er mod Øst tækket med Tagpap og har Trimpel af Pandeplader; den brede Længe mod Nord, der rummer Lade, er mod Nord tækket med Tagpap, og Væggen er her af Pandeplader. Desuden Vest for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus med Vægge og Tag af Pandeplader, et gl. straaetækt Brændehus, opført af Træ, og Øst for Hovedbygningen et Hønsehus, en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Pandeplader.

Elisenlund.

Bjerningrød var tidligere en Hovedgaard, og Haven er paa de 3 Sider endnu omgivet af en vandfyldt retvinklet Voldgrav. Gaarden ejedes i 1578 af Moritz Ahlefeldt til Rai, der i 1589 mageskiftede den til Kronen for 6 Bøndergaarde i Omegnen. Bjerningrød, der i 1604 var bortforpagtet til Fru Rale for 14 Rd., blev senere under Krigen med Sverige næsten fuldstændig ødelagt. Gaarden ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Andr. Roos, senere af Jes Schmidt, efter hvem den kom til Frederik Jacobsen; ca. 1895 overdrog han den til sin Svoger Hans Nissen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1905.

ELISENLUND, Bjerning Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer J. E. Jessen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 7 km, Tlf. Haderslev 577 u.

Art. 3 af Bjerning, samlet Areal 87,5 ha, deraf 81,5 Ager, 5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 844,58 Th. (ca. 17,8 Td. Hrtk.); Ejdskv. 119,000 Kr. (127,800), Jordv. 88,700 Kr. (93,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Elisenlund ligger i den nordlige Side af Skovbølling By. og der fører en køn Allé

fra Sognevejen ind til Gaarden; Jorderne, der ligger godt for Gaardens Drift (60 ha i ét Stykke), bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933—35. Skovens Bevoksning er blandet Løvskov.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 34 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 110 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns.

Elisenlund har grundmurede, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst—Nordøst til den kønne Have, har gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder en god Beboelse. Avlsbygningerne, der ligger frit (Gaarden aaben mod Sydvest til Sognevejen) er overvejende tækket med Straa; af Længerne er der Lade i den sydlige Sidelænge, paa hvis Sydside Straataget nu er omlagt til Pandeplader; den nordlige Sidelænge rummer Heste- og Kostald samt Lade i den vestlige Ende, der har Vægge af Pandeplader og Tag af Eternit ligesom en mindre Del af Kostalden; desuden Nord for Gaarden en Svinestald, et Hønsehus, opført af Træ og med Tag af Pandeplader, en teglhængt Bygning med Rum til forskelligt samt en Længe, opført af Træ, tækket med Tagpap, og som indeholder Vognport og Brændselsrum m. m. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Elisenlund har i over 200 Aar været i den nuværende Slægts Besiddelse; den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Jep Jensen Barsøe, der havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham overtoges den i 1856 af Sønnen Jens Jørgensen Barsøe, efter hvem den i 1912 overtoges af Sønnen Jeppe Barsøe, og efter ham overtoges den i 1923 af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I ERRESTED BY, Bjerning Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jeppe Barsøe, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 5½ km, Tlf. Haderslev 579 v.

Art. 1 m. fl. af Errested, samlet Areal 55 ha, deraf 51 Ager, 3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 467 Th. (ca. 9,83 Td. Hrtk.); Ejdkv. 72,000 Kr. (78,300), Jordv. 55,900 Kr. (63,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i den østlige Side af Errested By; af Jorderne er ca. 30 ha samlet, Resten ligger noget spredt, men ret godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 24 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 167 kg aarlig, Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 1 m. fl. af Errested har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, var tidligere tækket med Straa, men i 1933 blev der lagt Tegl paa, og samtidig opførtes den nuværende Frontspids mod Syd til Gaarden; den indeholder en god Lej-

lighed. Af Avlsbygningerne er der Værelser til Folkene, Hestestald, Vognport og Vadskehus i den vestlige fritliggende Sidelænge, der har muret Trimpel og Tag af Cementsten; af de 2 andre Længer, som er sammenbygget i Vinkel og tækket med Straa, er der Lade i Længen mod Syd og Kostald i den østlige Sidelænge, der er ombygget i 1929, og fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en kort Sidelænge mod Øst; desuden Vest for Hovedbygningen Gaardens Hønsehus, en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Pandeplader.

Gaard Art. 1 m. fl. af Errested ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. inden for en Slægt Dinesen, fra hvilken den vistnok ved Ægteskab overtoges i 1850 af Jørgen Barsøe, efter hvem den i 1861 overtoges af Broderen Hans J. Barsøe; han overdrog den i 1894 til Sønnen Jørgen B., efter hvis Død den i 1935 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, der havde haft Gaarden i Forpagtning siden 1926.

Ved en Jordomdeling i 1932 blev Gaardens Areal formindsket med 2 ha.

GAARD I ERRESTED BY, Bjerning Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Chresten Reggelsen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 5½ km, Tlf. Haderslev 580 u.

Art. 8 m. fl. af Errested, samlet Areal 57 ha, deraf 51,9 Ager, 1,5 Eng, 2,6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 535 Th. (ca. 11,27 Td. Hrtk.); Ejdkv. 81,000 Kr. (82,000), Jordv. 57,800 Kr. (52,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger midt i Errested By; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Engen er Haardbundsen, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf. og 30—35 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 23 Malkekøer, 1 Tyr og 25—30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Haderslev Bymejeri (privat).

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 115 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 8 m. fl. af Errested har grundmurede, dels ældre, dels nye, velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, har Frontspids til denne og Tegtag. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er de 2 Sidelænger ældre og tækket med Straa; af Længerne er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Svinestald og Brænderum i den østlige og Kostald samt Lade i den nye lange Længe mod Nord; denne, som er opført i 1928, har Trimpel og Tag af Pandeplader. Der er Jernbjælker og Træloft i Kostalden, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Gaard Art. 8 m. fl. af Errested er en gl. Slægtsgaard, der dog en kort Tid har været paa fremmede Hænder; den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Philip Reggelsen, efter hvem den ca. 1840 overtoges af Sønnen Andreas R.; han overdrog den i 1871 til Sønnen Mathias R., som i 1905 solgte den til Ejendomshandlere; disse solgte samme Aar ca. Halvdelen af Jorden til Chr. Reggelsen, den nuværende Ejer, der i 1905 havde arvet sin Fødegaard med 24 ha efter sin Fader Chr. R., som var Fætter til Mathias R.; Ejendomshandlerne solgte derefter den anden Halvdel af Gaarden til Erik Jørgensen, efter hvis Død den overtoges af Enken; hun solgte den i 1912 til Andr. Ravn, og af denne købtes den i 1918 af den nuværende Ejer, som saaledes efter 13 Aars Forløb atter fik Gaarden samlet. Den nuværende Ejers Fødegaard overdroges derefter i 1928 med 23 ha til en Søn, og samtidig tilkøbtes ca. 6,4 ha til Gaarden Art. 8, Jord, som tidligere havde hørt til denne.

GAARD I RØRKÆR, Bjerning Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Hans P. Christiansen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 6½ km, Tlf. Haderslev 578 u.

Art. 5 m. fl. af Bjerning, samlet Areal 54,2 ha, deraf 48 Ager, 4,5 Skov, 1 Mose

og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 483,85 Th. (ca. 10,19 Td. Hrtk.); Ejdskv. 71,500 Kr. (78,000), Jordv. 54,500 Kr. (58,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i Rørkær Syd for Vejen, som fra Landevejen Haderslev—Kolding fører til Bjerning Kinke; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932—33. Skovens Bevoksning er Bøg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation og Frøavl af Runkelroer og sildig Rødkløver; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 110 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 86 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns samt en Del Ænder og Gæs.

Gaard i Rørkær, Art. 5 m. fl. af Bjerning, har grundmurede, overvejende nye hvidpusede Bygninger. Den straaetækte Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1837. Af Avlsbygningerne, som ligger frit, er de 3 Hovedlænger tækket med Tagpap; af disse er der Værelser til Folkene, Svine- og Hestestald i den østlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Laden udgaar som en Sidelænge mod Øst; de 2 Længer har muret Trimpel; den vestlige Sidelænge, Kostalden, har Trimpel af Træ; Gaarden er aaben mod Syd. Desuden Øst for Hovedbygningen en straaetækt Svinestald og Øst for Gaarden en straaetækt Længe af Træ, der rummer Hønse- og Brændehus. Der hører et Aftægts- samt et Fodermesterhus til Gaarden.

Gaard i Rørkær, Art. 5 m. fl. af Bjerning, er en gl. Slægtsgaard, der i alt Fald har været i Slægtens Besiddelse siden 1771, den ejedes da af Hans Christiansen; fra 1836 ejedes den af Hans P. Christiansen (mulig en Sønnesøn), der i 1872 overdrog den til sin Søn Hans Hansen Christiansen, og efter ham overtog Sønnen, den nuværende Ejer, Gaarden i 1909.

GAARD I RØRKÆR, Bjerning Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Peter Raben From, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 6½ km, Tlf. Haderslev 578 y.

Art. 10 af Bjerning, samlet Areal 61,9 ha, deraf 58,4 Ager, 2,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 495,56 Th. (godt 10,43 Td. Hrtk.); Ejdskv. 104,600 Kr. (108,000), Jordv. 63,000 Kr. (75,800); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 80,000 Kr., Løsøret i Brandf. f. Haderslev Østeramt for 68,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i Rørkær lige ved Landevejen Haderslev—Kolding; Jorderne, der er samlet, nærmest Nord og Nordvest for Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933. Skovens Bevoksning er blandet Løvskov.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 15 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

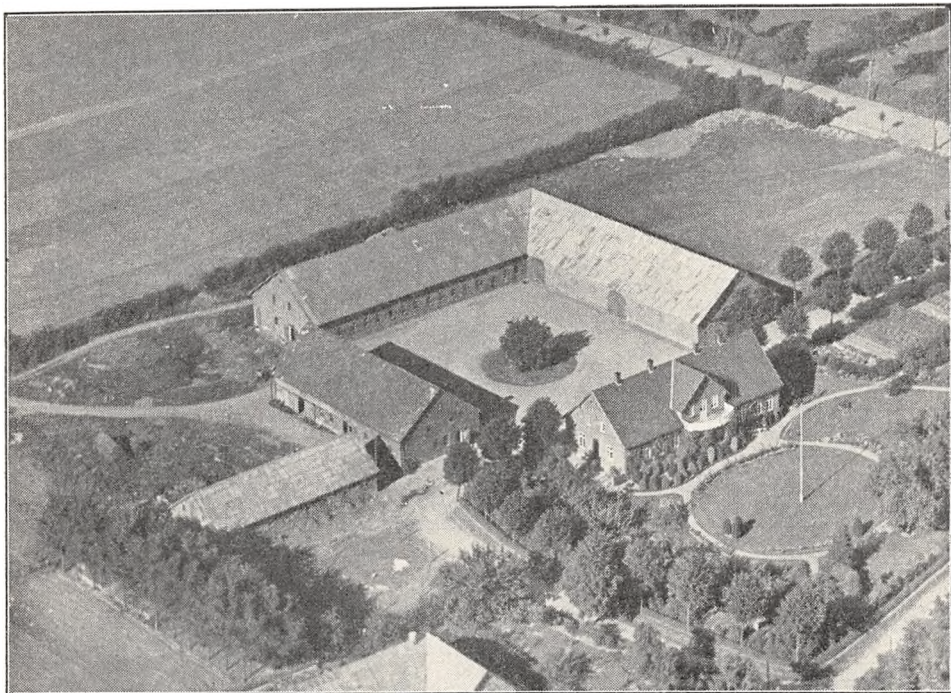
Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 135 kg aarlig, Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret indtil 900 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 104 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard i Rørkær, Art. 10 af Bjerning, har grundmurede, store og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, som ogsaa strækker sig Øst for denne langs Indkørselsvejen til Gaarden, har Veranda med en rundbuet Altan over samt Frontspids til Haven og Skifertag; den indeholder en stor og køn Bolig. Hovedbygningen er ligesom de 2 sammenbyggede Hovedlænger af Avlsbygningerne opført efter en Brand i 1914; af disse, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, er der Kostald i Længen mod Nord og Lade i den østlige Sidelænge; den vestlige Sidelænge, som ligger frit, er opført i 1908, den rummer Værelser til Folkene, Hestestald, Redskabs- og Maskinrum og har Trimpel af Pandeplader og Tag af Cementsten; desuden Vest for Gaarden en Svinestald, tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard i Rørkær, Art. 10 af Bjerning, ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Peter Ra-

Peter Raben Froms Gaard i Rørkær (Art. 10 af Bjerning).

ben, der købte den under den haarde Landbrugskrise ca. 1825; efter ham overtoges den i 1867 af Sønnen Jes Peter Raben, efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Raben; efter hende overtoges den i 1893 af Sønnen Peter Raben, efter hvem den i 1898 overtoges af Halvbroderen, den nuværende Ejer.

GAARD I SKOVBØLLING BY, Bjerning Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens Hansen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 7 km.

Art. 11 af Bjerning, samlet Areal 61,3 ha, deraf 54,5 Ager, 6 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 545,94 Th. (11,5 Td. Hrtk.); Ejdkv. 80,000 Kr. (88,200), Jordv. 49,500 Kr. (64,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 46,400 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

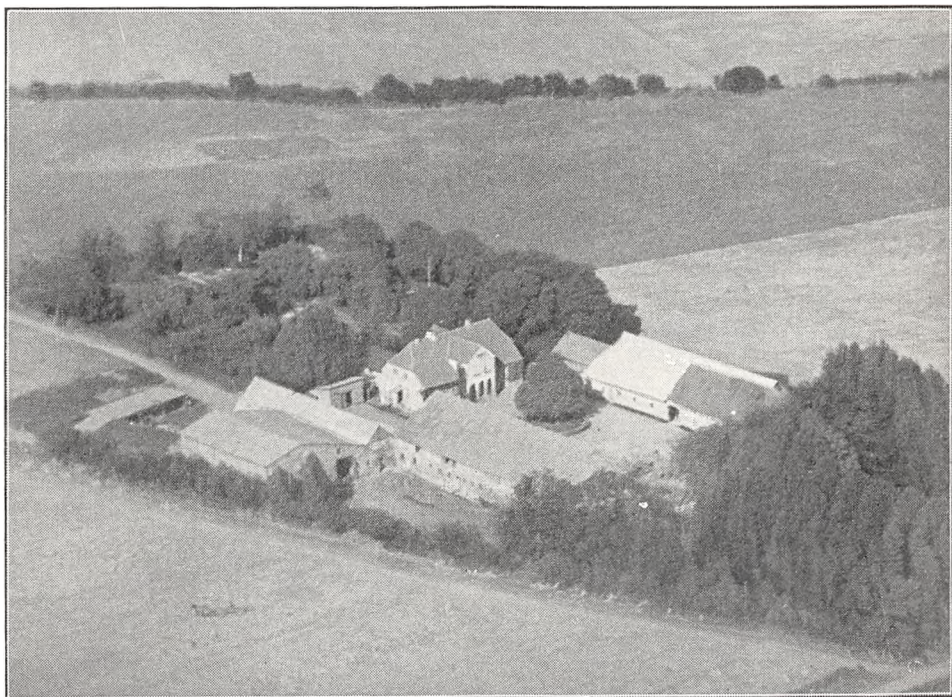
Gaarden ligger midt i Skovbølling By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er kalket i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 10 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 14 Tillægssøer; Pattedgrisene er tidligere blevet solgt, Gaarden har nu Kort til 32 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 60 Høns.

Gaard i Skovbølling, Art. 11 af Bjerning, har grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er ældre og tækket med Straa. Avlsbygningerne, der er opført i

Rydland.

1932 efter en Brand, bestaar af 2 Længer, sammenbygget i Vinkel, begge med Trimpel og Tag af Pandeplader; af Længerne er der Heste- og Kostald i den østlige Sidelænge og Lade i Længen mod Syd. Desuden Nord for Gaarden en teglhængt Svinestald, et Hønsehus, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap, samt et Redskabs- og Maskinhus med Tag af Pandeplader. Der er Lynafleder efter Netsystemet paa Hovedbygningen, ildfast Loft af Jernbjælker og Lægter, dækket med Ler, i Ko- og Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Gaard i Skovbølling, Art. 11 af Bjerning, ejedes i forrige Aarh. af J. Skov, der i 1888 eller —89 solgte den til Johs. Jacobsen; han solgte den i 1912 til Laur. Jørgensen, som i 1918 solgte den til et Konsortium; dette solgte Gaarden i 1919 til Mathias Pors, der i 1923 solgte den til Martin Pedersen Schmidt, af hvem den nuværende Ejer købte den $\frac{1}{2}$ Aar senere, i 1924.

RYDLAND, Kabdrup By, Bjerning Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens Rasmussen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 9 km, Tlf. Fjelstrup 32.

Art. 1 m. fl. af Kabdrup, samlet Areal 100,1 ha, deraf 93 Ager, 6 Skov og 1,1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 838,92 Th. (ca. 17,7 Td. Hrtk.); Ejdskv. 136,800

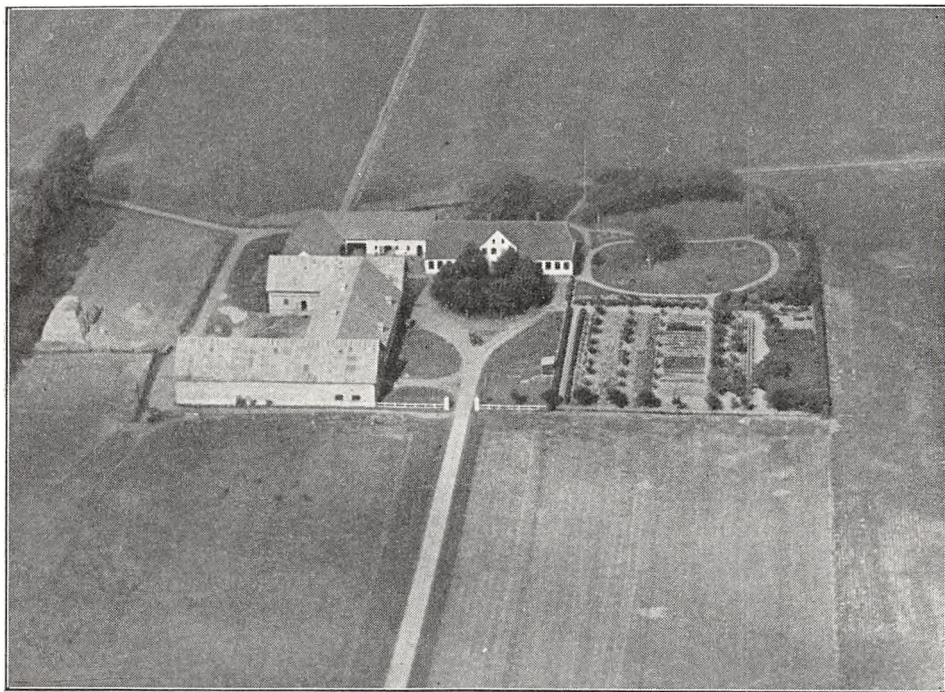

Kr. (149,000), Jordv. 96,900 Kr. (105,700); Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Rydland ligger ved Vejen mellem Kabdrup og Skovbølling. Terrænet er jævnt.

Gaarden drives af Ejeren, som imidlertid ikke har ønsket at give nærmere Oplysninger om Jordens Kultur, Ejendommens Besætning el. lign.

Rydland har overvejende grundmurede samt gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har gennemgaaende Frontspids, til Gaarden med stort Fremspring, og Tegtag; den indeholder en rummelig Bolig. De fritliggende Avslænger er for største Delen tækket med Pandeplader; af Længerne er de 2 Sidelænger overvejende opført af Grundmur (Gaarden er aaben mod Syd mod Indkørselen og Sognevejen); en Lade har Sider og Tag af Pandeplader.

Skyttegaarden.

Rydland ejedes i Slutningen af forrige Aarh. af Steffen Ahrenkiel, der i 1907 solgte den til den nuværende Ejer. Gaarden var da kun paa godt 79 ha; senere er der tilkøbt 36 ha, men i den nyere Tid er der atter frasolgt 15 ha, hvorved Gaarden har faaet sin nuværende Størrelse.

SKYTTEGAARDEN, Kabdrup By, Bjerning Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Entreprenør E. V. Hoffmann, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 9½ km, Tlf. Fjelstrup 91 v.

Art. 12 m. fl. af Bjerning, samlet Areal 90,4 ha, deraf 78 Ager, 6 Eng, 5 Skov og 1,4 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 921,22 Th. (ca. 19,4 Td. Hrtk.); Ejdskv. 138,000 Kr. (144,900), Jordv. 84,500 Kr. (90,800); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 128,300 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Skyttegaarden ligger i Kabdrup By Nord for Vejen mellem Skovbølling og Sillerup og med Indkørsel fra denne; Jorderne, der samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god,

Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Engen er dels Haardbunds-, dels Moseeng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 160 Sække Superf., 40 Kalig. og 90 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 325 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 120 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Skyttegaarden har grundmurede, velindrettede, nye Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord—Nordøst, har Frontspids mod Syd og Tegltag; den indeholder en køn og god Bolig; den store Have ligger Øst for Gaarden. Af Avlsbygningerne, der er opført i 1924—25 efter en Brand, er de 3 sammenbyggede Hovedlænger tækket med Pandeplader og har muret Trimpel; af Længerne er der Kostald i den vestlige Sidelænge; fra den sydlige Gavl af denne udgaar Laden som en Sidelænge mod Vest og fra den nordlige Hestestalden, over hvilken der i den østlige Gavl er Værelser til Folkene; desuden Vest for Hovedbygningen en Vinkelbygning, 2 hvidpudsede Længer med Tag af Eternit, af hvilke den mod Nord rummer Garage og Materiel og den vestlige Svinestald; denne, der har muret Trimpel, er med den sydlige Gavl atter sammenbygget med Hestestalden (se Billedet). Der er murede Hvælvinger i Ko- og Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Skyttegaarden ejedes i forrige Aarh. af Poul Bøchmann, der i 1901 solgte den til P. H. Skøtt, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1928.

ANDERUPGAARD, Anderup By, Stepping Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Prpt. K. Kristoffersen, Postfb. Stepping, nærmeste St. Sommersted, Afst. godt 10½ km og 15 km til Haderslev, Tlf. Stepping 2.

Art. 1 m. fl. af Anderup, samlet Areal 90 ha, deraf 69 Ager, 20 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ved Vurderingen i 1932, da Arealet opgjordes til 185 ha, 1109,02 Th. (23,35 Td. Hrtk.) (der er i 1936 foretaget en ny Udstykning — se senere — de ny Vurderings-Tal foreligger imidlertid endnu ikke); Ejdskv. 189,500 Kr., Jordv. 119,600 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 105,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Anderupgaard ligger i Anderup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden med offentlig Vej gennem Marken, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er kalket i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Stepping Andelsmejeri.

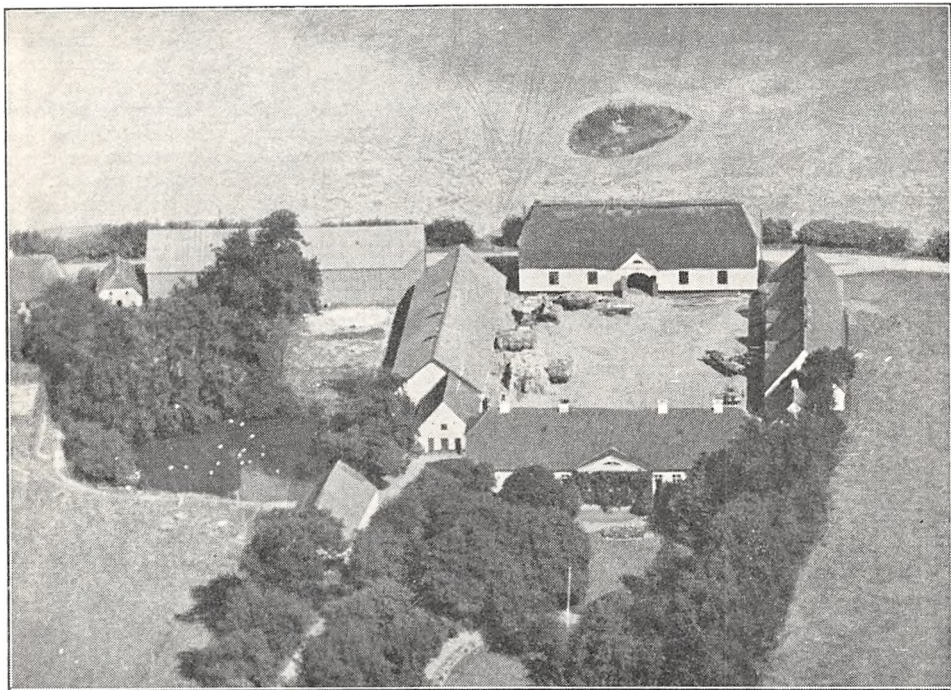
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 130 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Anderupgaard har grundmurede, hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har høj Kælder, en lav gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den er opført i 1858—59 og indeholder en stor god Bolig. Af de 3 fritliggende Avlslænger er der Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, til hvis sydlige Gavl der er opført en mindre Tilbygning, som indeholder Værelser til Folkene; den er tækket med Tegl ligesom den vestlige Sidelænge, Kostalden, der har muret Trimpel, og til hvis sydlige Gavl der er opført en mindre Tilbygning, som rummer Kalvestald; Længen mod Nord, Laden, er tækket med Straa og Vest for denne en Lade

mere, som har Sider og Tag af Pandeplader; desuden Syd for Gaarden en Svinestald med Tag af Eternit. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Anderupgaard var i over 200 Aar en Slægtsgaard inden for en Slægt Hansen; den ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Laue Hansen, efter hvem den i 1882 overtoges af Sønnen Iver Hansen; efter ham overtoges den i 1911 af Sønnen Laue J. Hansen. Gaarden var da paa 195,28 ha, men i sidste Halvdel af 1920'erne frasolgtes der godt 10 ha. Efter ham overtoges den i 1927 el. —28 af J. Zachariasen, som ejede den knap 2 Aar, den overtoges da af Jydsk Land-Hypotekforening, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1933 for 245,000 Kr.

I 1936 er der solgt 95 ha til Statens Jordlovsudvalg, som paa dette Areal har oprettet 2 Gaarde, hver paa ca. 20 ha, og 5 Statshusmandsbrug, hver paa ca. 8 ha, og Gaarden fik derved sit nuværende Areal.

Anderupgaard.

BJERNDRUP HØJGAARD, Bjerndrup By, Stepping Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd. Haderslev Retskr. og A., Ejer Poul Jørgensen, Postfb. og nærmeste St. Sommersted, Afst. $7\frac{1}{2}$ km og 12 km til Haderslev, Tlf. Stepping 56 x.

Art. 5 af Bjerndrup, samlet Areal 62 ha, deraf 57,2 Ager, 1 Eng, 1,5 Skov, 1,5 Mose og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 248,00 Th. (ca. 5,22 Td. Hrtk.); Ejdskv. 62,000 Kr., Jordv. 45,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 54,700 Kr., Løsporet i Aller-Kassen for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Bjerndrup Højgaard ligger i den nordlige Side af Bjerndrup By med Indkørsel fra Landevejen Haderslev—Stepping; af Jorderne er ca. 40 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger 1— $1\frac{1}{2}$ km fra denne; af Jorden er 18 ha svær Lermuld paa Lerunderlag med lidt Mosejord i Lavningerne, Resten er overvejende Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er til Dels nydrænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Trediedel af Arealet er kalket i Løbet af de sidste 5 Aar. Engen er Moseeng, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Vintersæd, 2. Byg, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Der avles Sukkerroer til Kolding Saft-

station, der dyrkes Frø af Hvid- og Rødkløver, og 2,5 ha drives med Lucerne. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 80—90 Kalig. og 80—90 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25—30 Malkekøer, 1 Tyr og 25—30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race (indsat af den nuværende Ejer), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser til Dels i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3757 kg, Mælken leveres til Stepping Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 61 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns, 100 Kalkuner og 100 Gæs.

Bjerndrup Højgaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har stor gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder en stor og god Bolig. Af Avlslængerne, der ligger frit, har de 2 Sidelænger Tag af Pandeplader; af Længerne er der Heste- og Kostald i den østlige og Svinestald samt Lade i den vestlige; Gaarden er aaben mod Syd til Landevejen, hvor Gaardspladsen er lukket med et Stakit paa hver Side af Indkørselen. Desuden Øst for Hovedbygningen et teglhængt Redskabs- og Maskinhus samt 2 straatækte Svinestalde, af hvilke den ene tillige rummer Vognport (den anden Svinestald er opført af Træ). Til Gaarden, der ligger kønt, hører der et Hus med 2 Lejligheder.

Bjerndrup Højgaard var i mange Aar en Slægtsgaard, der ejedes af en Slægt Holm; i 1857 overdrog Peter Holm den til sin Svigersøn Peter Glashoff Iversen, efter hvem den i 1872 overtoges af Sønnen Laue Iversen; efter ham overtoges den i 1874 af Broderen Peter Iversen, af hvem den nuværende Ejer købte Gaarden den 22. April 1931.

GAARD I HØJRUP BY, Stepping Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Asmus Nissen Skau, Postfb. Stepping, nærmeste St. Ødis-Bramdrup, Afst. $3\frac{1}{2}$ km, til Sommersted $8\frac{1}{2}$ og til Haderslev $17\frac{1}{2}$ km, Tlf. Stepping 39.

Art. 4 m. fl. af Højrup, samlet Areal 77 ha, deraf 70 Ager, 1 Eng, 5,2 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 421,97 Th. (godt 8,88 Td. Hrtk.); Ejdskv. 86,500 Kr. (94,000), Jordv. 61,200 Kr. (63,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,385 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i den nordlige Side af Højrup By med Indkørsel fra Vejen i Retning af Ødis-Bramdrup; Jorderne er delt i to Stykker, deraf 36 ha ved Gaarden, medens Resten ligger samlet ca. $1\frac{1}{2}$ km fra denne; af Jorden er 60 ha Lermuld paa Lerunderlag og 10 ha Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1931. Engen er moseagtig Kærjord, Skovens Bevoksning overvejende Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af lidt Græsfrø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 60—70 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Stepping Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor til Markarbejde. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 3—400 Høns.

Gaard Art. 4 m. fl. af Højrup har grundmurede, hvidpudsede, ældre, men velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, er opført i 1850 og tækket med Straa; den rummer en god Beboelse. Af Avlsbygningerne, der er opført i 1830, er de 2 Sidelænger tækket med Straa; af Længerne er der Hestestald og Vognport i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende den straatækte Svinestald udgaar som en Sidelænge mod Vest; paa Længen mod Nord, der rummer Lade, er Straataget i 1931 omlagt med

Pandeplader, og fra Nordsiden er den i 1927 udvidet med en Sidelænge mod Nord med Sider og Tag af Pandeplader. Desuden Vest for Svinestalden en Bygning, der rummer Værksted og har Tag af Cementsten, og Øst for Gaarden et Maskin- og Redskabshus samt et Hønsehus, opført af Træ, begge tækket med Pandeplader. Der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 4 m. fl. af Højrup ejedes i forrige Aarh. inden for en Slægt Carstensen, fra hvilken den ved Ægteskab kom til Jørg. R. Hansen; han solgte den i 1897 til Nis Nissen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1926.

GAARD I HØJRUP BY, Stepping Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens Schultz, Postfb. Stepping, nærmeste St. Ødis-Bramdrup, Afst. 4 km, til Sommersted 8 og til Haderslev 17 km, Tlf. Stepping 33 (Forpagteren).

Art. 15 m. fl. af Højrup og 105 af Stepping, samlet Areal 63 ha, deraf 54 Ager, 8 Eng, 0,5 Mose og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 495 Th. (godt 10,4 Td. Hrtk.); Ejdskv. 79,100 Kr. (83,700), Jordv. 52,300 Kr. (53,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i den sydvestlige Side af Højrup By ved Vejen i Retning af Faris; Jorderne, der er meget spredt, bestaar overvejende af god svær Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933. Engen er Haardbundseng.

Gaarden drives fra 1. Maj 1935 af Ejerens Søn, Forpagter Knud Schultz; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af Hvid- og Rødkløver samt Rajgræs. Af Kunstgødning anvendes aarlig 60—70 Sække Superf., 16—18 Kalig. og 50—60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20—22 Malkekøer, 2 Tyre og 25 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af sortbroget hollandsk Race (ved Overgang til denne), den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser delvis i Løsdrift; der fedes ca. 8 Stude om Aaret; Mælken leveres til Stepping Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret 90—100 Slakterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 62 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Gaard Art. 15 m. fl. af Højrup har grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, er opført i 1878 og er tækket med Skifer; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er de 2 Sidelænger tækket med Straa; af disse er der Kostald i den nordlige og Hestestald samt Vognport i den sydlige; Længen mod Vest, Laden, der har Gennemkørselsport til Gaarden, har Tag af Cementsten. Desuden Nord for Gaarden en Lade med Sider og Tag af Pandeplader og Øst for denne en teglhængt Svinestald. Der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 15 m. fl. af Højrup og 105 af Stepping ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Peter Vogum, der i 1848 solgte den til Peter Sørensen; efter hans Død overtoges den af Enken Kirsten Sørensen, efter hvem den i 1860 overtoges af Svigersønnen Knud Schultz; efter hans Død overtoges den af Enken Karen Schultz, efter hvem den i 1906 overtoges af en Nevø Jens Schultz, den nuværende Ejer. I 1933 er der af Gaardens Jord frasolgt ca. 1,5 ha til Vejanlæg.

GAARD I STEPPING BY, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Thyge Thygesen, Postfb. Stepping, nærmeste St. Ødis-Bramdrup, Afst. 5 km, til Sommersted 9 og til Haderslev 16 km.

Art. 6 m. fl. af Stepping og 63 af Højrup, samlet Areal 73 ha, deraf 56,5 Ager, 7 Eng, 9 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 320 Th. (godt 6,73 Td. Hrtk.); Ejdskv. 73,000 Kr. (86,400), Jordv. 43,200 Kr. (47,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i den nordlige Side af Stepping By; Jorderne, der er meget spredt, bestaar dels af Ler-, dels af Sandmuld paa Ler- og Sandunderlag. Terrænet er let

kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1931—34. Engen er Moseeng, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig 75—100 Sække Superf., 25—35 Kalig. og 30—40 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 23 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korsthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Stepping Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret 70—80 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 55 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 6 m. fl. af Stepping har grundmurede, hvidpudsede, nye og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1909, har Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegtag; den rummer en god Lejlighed. De 3 sammenbyggede Avslænger, der er opført i 1922 efter en Brand, har muret Trimpel og Tag af Pandeplader; af Længerne er der Vognport, Værelser til Folkene, Hestestald og Mølleri i den østlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd, hvis Sydside er opført af Pandeplader; desuden Vest for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus og Vest for Hovedbygningen et Brændehus, begge med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde.

Gaard Art. 6 m. fl. af Stepping og 63 af Højrup ejedes i sidste Halvdel af det 18de Aarh. af Hans Mortensen, efter hvis Død den overtoges af Enken, som i 1784 bragte den til sin Mand i andet Ægteskab Thyge Ebbesen; efter ham overtoges den i 1817 af Sønnen Niels Thygesen, der i 1840 overdrog den til Sønnen Thyge Thygesen; efter ham overtoges den i 1908 af Sønnen Niels Thygesen, efter hvem den i 1931 overtoges af Sønnen Thyge Thygesen, den nuværende Ejer.

Der er i de senere Aar frasolgt ca. 1,5 ha til Byggegrunde.

HØJRUPGAARD, Højrup By, Stepping Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Johannes Petersen Brandorff, Postfb. Stepping, nærmeste St. Ødis-Bramdrup, Afst. 3½ km, til Sommersted 8½ km og til Haderslev 17½ km, Tlf. Stepping 11.

Art. 1 af Højrup og 107 af Stepping, samlet Areal 158,6 ha, deraf 123,5 Ager, 8 Eng, 24 Skov, 1,5 Mose og 1,6 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 745,00 Th. (ca. 15,7 Td. Hrtk.); Ejdkv. 163,800 Kr. (180,000), Jordv. 108,700 Kr. (116,000); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 122,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Højrupgaard ligger i den østlige Side af Højrup By; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar dels af Lermuld paa Lerunderlag, dels af Sandmuld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Engen er Kærjord, Skovens Bevoksning blandet.

Gaarden drives af Ejeren med en Søn Jeppe Oluf Brandorff som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45—50 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korsthorns-, dels af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Stepping Andelsmejeri.

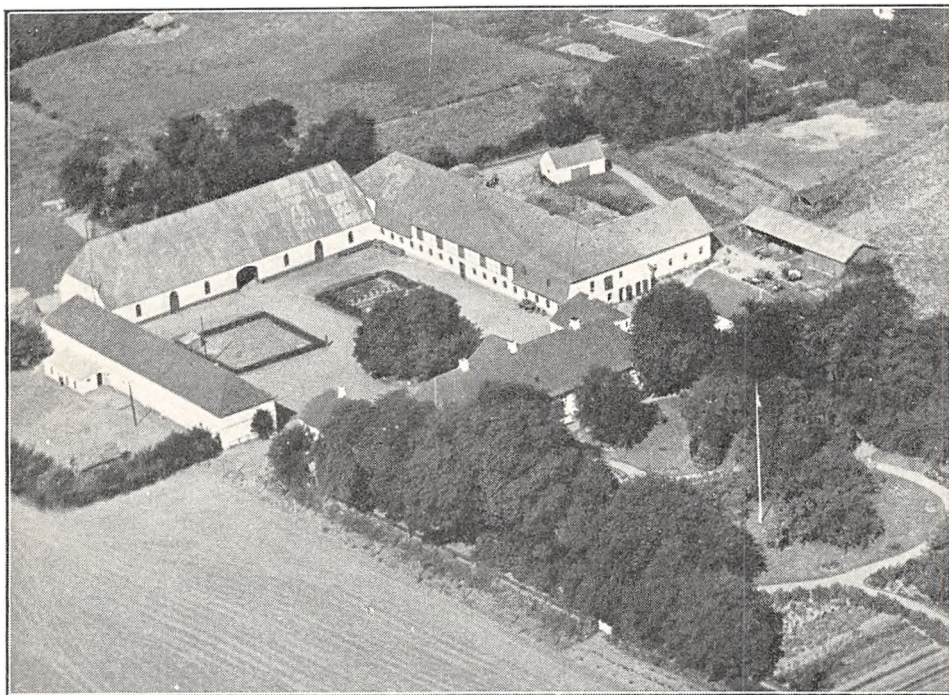
Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 125 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Højrupgaard har grundmurede, hvidpudsede, store og gode Bygninger, overvejende tækket med Tegl. Den anselige Hovedbygning, der ligger mod Øst til den store, gl. og kønne Have, er opført i 1845, har Frontspids (paabygget i 1914) samt 2 mindre Sidefløje mod Vest; den indeholder en stor smuk Bolig; af de 2 Sidefløje er der Værelser og Kontor i den sydlige, Vadskehus og Rullestue i den nordlige. Af de 2 Sidelænger, der har Trimpel af Bindingsværk til Gaarden og

muret Trimpele udadtil, er der Hestestald og Garage i den sydlige Sidelænge, som er opført i 1855 og ombygget i 1926; den nordlige Længe, Kostalden, er opført i 1916, og fra den østlige Ende af denne udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Nord; Laden, der ligger mod Vest, er opført i 1854, den er tækket med Pandeplader og har Gennemkørselsport til Gaarden fra Landevejen. Desuden Nord for Hovedbygningen et Hønsehuse og Nord for dette et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ og med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og der hører 3 Huse til Ejendommen. Gaarden ligger ret højt og kønt.

Højrupgaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh., fra 1828, af Oluf Jepsen Brandorff, efter hvem den i 1858 overtoges af Sønnen Jeppe Brandorff, og efter ham overtog Sønnen, den nuværende Ejer, den i 1894.

Først i 1920'erne frasolgtes der til en Nabo 11 ha, som laa 3 km fra Gaarden, og denne fik derved sit nuværende Areal.

Højrupgaard.

NORDHØJGAARD, Højrup By, Stepping Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Holger E. Sørensen, Postfb. Stepping, nærmeste St. Ødis-Bramdrup, Afst. 3 km, til Sommersted 9 og til Haderslev 18 km, Tlf. Stepping 10.

Art. 12 af Højrup, samlet Areal 61,9 ha, deraf 58,9 Ager, 2 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 430 Th. (ca. 9,05 Td. Hrtk.); Ejdskv. 77,800 Kr. (84,600), Jordv. 51,600 Kr. (54,000); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 55,000 Kr., Løstret i Nye Danske af 1864 for 52,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Electricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Nordhøjgaard ligger $\frac{1}{2}$ km Nordvest for Højrup By med Indkørsel fra Vejen i Retning af Ødis-Bramdrup; Jorderne er delt i to Stykker, deraf Halvdelen ved Gaarden, Resten lidt fra denne; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1931—32. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af Engsvingel; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 90 Sække Kvælstofg.

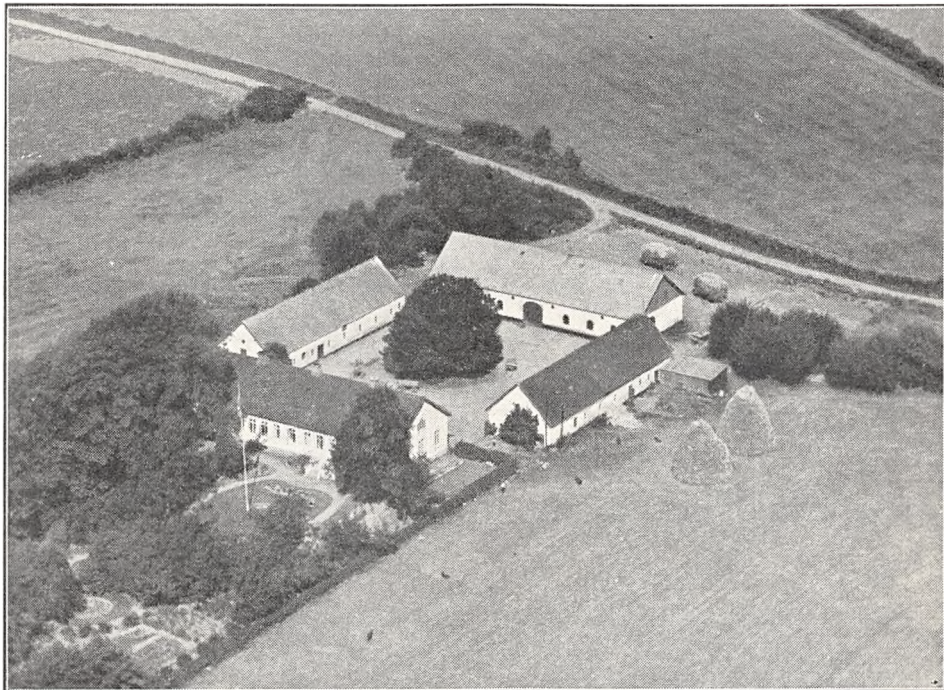
Kvægbesætningen, der normalt bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb

af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Stepping Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 3 Følhopper (skimlede Belgiere), samt 3 Føl af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 140 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 73 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 150 Høns.

Nordhøjgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger, opført i 1875, da Gaarden udflyttedes fra Byen til sin nuværende Plads. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har aaben Veranda til denne og Skifertag; den indeholder en stor og god Bolig. Af de 3 fritliggende Avslænger, der har muret Trimpel, har de 2 Sidelænger Tag af Cementsten; af Længerne er der Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald samt Hønsehus i den østlige

Nordhøjgaard.

Sidelænge og Ko- og Svinestald i den vestlige; Længen mod Nord, Laden, har Tag af Pandepalder ligesom en Længe Øst for Gaarden med Garage og Vognport.

Nordhøjgaard var i mange Aar en Slægtsgaard inden for en Slægt Schultz; i 1905 eller —06 solgte Chr. Schultz den til Peter Nissen, efter hvis Død i 1922 den overtoges af Enken, Fru Anna M. Nissen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1923.

Ved en Jordomdeling i 1935 øgedes Gaardens Areal med ca. 1,3 ha.

STEPPINGGAARD, Stepping By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Niels Hansen, Postfb. Stepping, nærmeste St. Sommersted, Afst. godt 8½ km og 16 km til Haderslev, Tlf. Stepping 16.

Art. 17 af Stepping og 59 af Højrup, samlet Areal 75,6 ha, deraf 60 Ager, 13 Eng, 1,6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 294,33 Th. (ca. 6,2 Td. Hrtk.); Ejdskv. 67,900 Kr. (73,800), Jordv. 46,000 Kr. (49,600); Bygn. er fors. i »Ver-mund« for 68,000 Kr., Løssøret i Aller-Kassen for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyr-strup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Steppinggaard ligger godt ½ km Vest for Stepping By ved Vejen i Retning af Sommersted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Ler-, dels af Sand-

muld, Underlaget veksler fra Ler til Sand. Terrænet er stedvis let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i Aarene 1927—35 dels nymerglet, dels kalket. Engen er dels paa Haard-, dels paa Mosebund, Skoven er dels Kratskov, dels Nyplantning.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Stepping Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret. (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Der holdes 5 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Steppinggaard har grundmurede og velholdte, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, har Tegtag og er restaureret for nylig, den indeholder en god Beboelse; sammen med de 3 Avlslænger omslutter den den lukkede Gaardsplads. Af Avlsbygningerne, som har muret Trimpel, er der Værelser til Folkene, Vognport, Svine- og Hestestald i den nordlige Sidelænge, der har Tag af Cementsten ligesom den sydlige Sidelænge, Kostalden. Af de 2 Sidelænger er den nordlige opført i 1931, og den sydlige er ombygget i 1914. Længen mod Vest, som rummer Lade, er opført i 1910, har Gennemkørselsport til og fra Gaarden og er tækket med Tagpap ligesom en Trælade Vest for Gaarden; desuden Nord for Gaarden en Bygning, tækket med Pandeplader, den indeholder Hønsehuse samt Redskabs- og Maskinrum. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen.

Steppinggaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Hans Madsen, der opførte nye Bygninger i 1840; senere ejedes Gaarden af Jep Svendsen, der i 1887 solgte Gaarden til Niels Hansen, efter hvem Sønnen med samme Navn, den nuværende Ejer, overtog Gaarden i Maj 1925.

Under 3-Aarskrigen 1848—50, medens Hans Madsen ejedes Gaarden, var der i Begyndelsen af Aug. 1848 indkvarteret en Del preussiske Kyrassér paa Steppinggaard; denne Styrke blev den 8. Aug. 1848 overrumplet af jydsk Herregaardsskytter under Anførsel af deres raske Fører Viggo v. Holstein-Rathlou fra Rathlousdal, der tog 21 Kyrassér til Fange (se Mindestenen ved Alléen fra Rathlousdal til Odder, afsløret 8. Aug. 1898).

SOTTRUP, Stepping Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Prpt. L. N. E. Hansen, Postfb. og nærmeste St. Farris, Afst. 2½ km og 20½ km til Haderslev, Tlf. Øvre Lerte 2.

Art. 6 af Højrup og 14 af Lerte, samlet Areal 71 ha, deraf 60 Ager, 10 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 521,45 Th. (ca. 10,98 Td. Hrtk.); Ejdskv. 84,600 Kr. (180,000), Jordv. 53,300 Kr. (121,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 110,000 Kr., Løsporet i »London« for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Sottrup ligger 2½ km Sydøst for Farris St. ved Vejen til Højrup; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet i de senere Aar. Skovens Bevoksning er blandet.

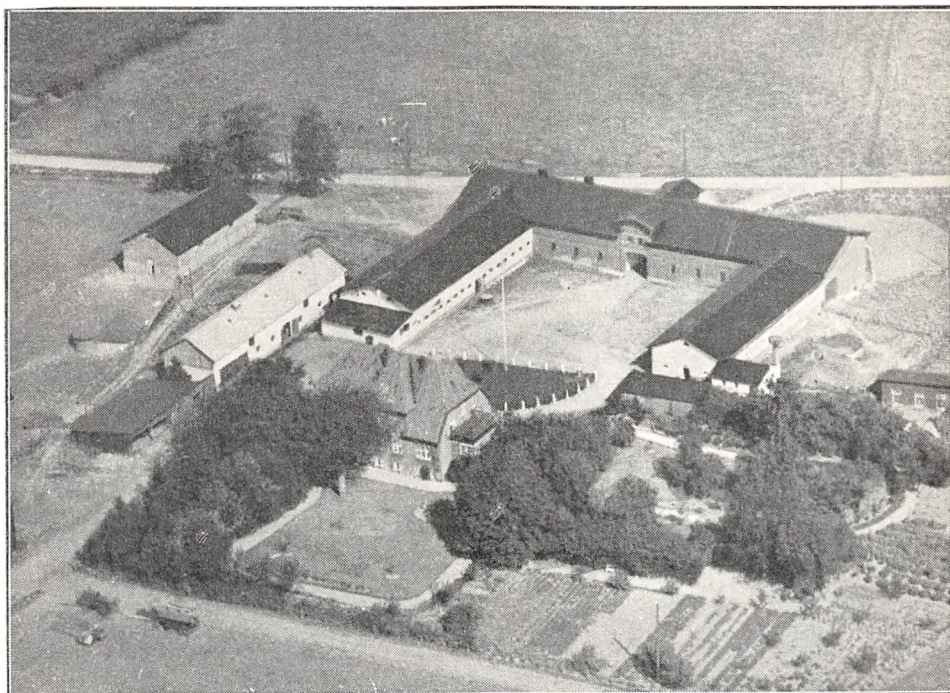
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af Kløver og Roer; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 40 Kalig. og 75 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Øvre Lerte Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 30 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Sottrup har grundmurede, nye og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, som ogsaa strækker sig mod Øst, har en lukket Veranda med Altan med den østlige Gavl, høj Kælder, gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder en stor og køn Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Avlsbygningerne er overvejende tækket med Tagpap, og af de 3 sammenbyggede Hovedlænger er de 2 Sidelænger hvidpudsede; den østlige af disse, som har Trætrimpel, rummer Svinestald og den vestlige Ko- og Ungkvægstald, til hvis sydlige Gavl der er opført en Halvtagsbygning til Roehus; Længen mod Nord, som rummer Lade, har Gennemkørselsport til Gaarden og har muret Trimpel ligesom Kostalden. Desuden Vest for Gaarden en Svinestald samt en Længe, der indeholder Værelser til Folkene, Hestestald og Maskinrum; de har begge muret Trimpel og sidstnævnte, der er hvidpudset, Tag af Pandeplader; endvidere Vest for Hovedbygningen en Halvtagsbygning til Vognport, et Maskinhus, der er opført af Træ ligesom en stor Lade (ikke med paa Billedet), og Øst for Gaarden

Sottrup.

og Hovedbygningen et Hus til Brænde samt et Hønsehus, begge opført af Træ. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Sottrup ejedes i forrige Aarh. af Krygelmann, der i 1885 overdrog den til sin Svigersøn Frantz Vind; han solgte den i 1903 til Andersen, der, skønt Dansker, solgte den til den preussiske Stat i 1910 med Besætn. og Invt. for ca. 260,000 M. Gaarden, der var forpagtet ud til Juli 1928, kom ved Genforeningen til Danmark. Efter Forpagtningens Udløb foretog Jordlovsudvalget en Udstykning af Gaarden, der var paa 164,5 ha; der oprettedes ved denne 11 Statshusmandsbrug, hver med 7 a 8 ha, samt frasolgtes 2 Tillægsparcer, og Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel solgtes derefter den 1. April 1929 for 91,000 Kr. for Jord og Bygninger samt 38,000 Kr. for Løsøre til den nuværende Ejer.

TAAGERUP, Stepping Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Chr. Have, Postfb. og nærmeste St. Sommersted, Afst. 6½ km og 19½ km til Haderslev, Tlf. Sommersted 81 y.

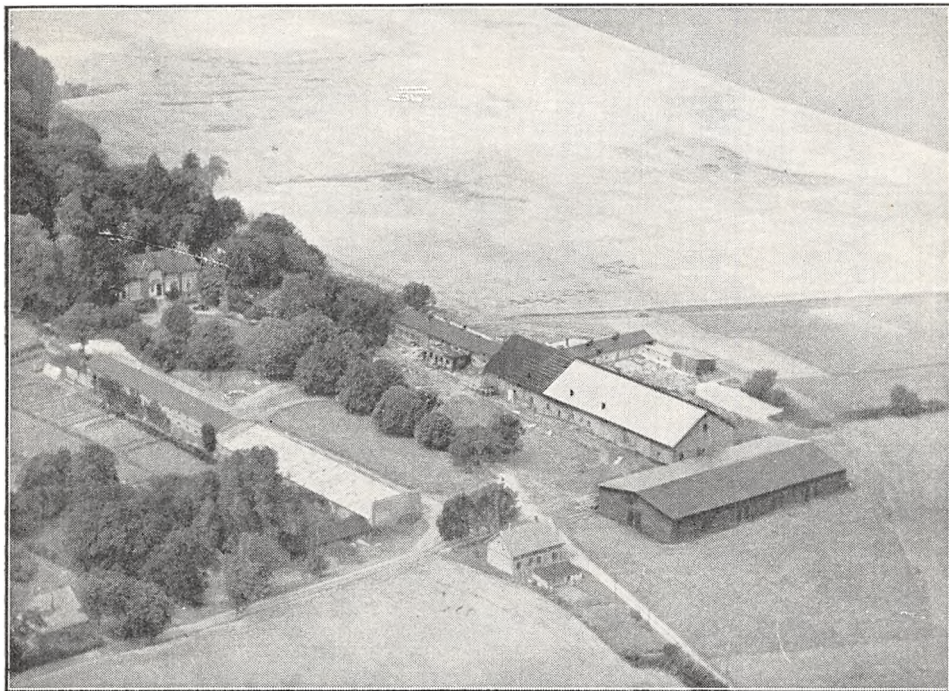
Art. 7 af Højrup og 1 af Refsø, samlet Areal 165 ha, deraf 112,5 Ager, 6,5 Eng, 40 Skov og 6 Have, Park og Gaardsplads, Nettoudbytte 1095,68 Th. (ca. 23 Td. Hrtk.); Ejdskv. 180,000 Kr. (333,000), Jordv. 115,400 Kr. (225,000); Bygn. er

fors. i Landbygn. Brandf. for 206,223 Kr., Løsporet i »London« for 90,300 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Taagerup ligger godt $\frac{1}{2}$ km Vest for Vejen fra Højrup til Sommersted med Indkørsel fra denne Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 5 ha Eng, som ligger lidt særskilt, bestaar overvejende af Lermuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1931—34. Engen er for største Delen Moseeng. Skoven er af god Bonitet, Bevoksningen blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af lidt Frø; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 175 Sække Superf., 10 Kalig. og 130—140 Sække Kvælstofg.

Taagerup.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, dog indkøbes en Del Dyr foruden Tyrene; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3400 kg aarlig, Mælken leveres til Refsø Mejeri (privat).

Der holdes som Regel 11 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Plage; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 120 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Taagerup har grundmurede, nu velholdte Bygninger, der ligger noget spredt. Den anselige Hovedbygning, som ligger mod Vest til den gl. kønne Park og Have, har Terrasse til denne, høj Kælder og Trappe, Frontspids mod Øst til Gaarden og Skifertag; den indeholder en stor Bolig. Af Avlsbygningerne, som overvejende er tækket med Tagpap, Hovedlængerne med muret Trimpe, er der Værelser til Medhjælpere, Vognport og Hestestald i den sydlige Sidelænge; denne er fra den østlige Gavl forlænget mod Øst med en Halvtagsbygning, der er opført af Træ og tækket med Pandeplader, og som indeholder Vognport samt Redskabs- og Maskinrum; fra den østlige Ende af denne udgaar en mindre Sidebygning mod Syd, et Læskur af Træ. Længen mod Øst, Nord for Indkørselen til Gaarden, rummer Lade, den er opført af Træ. Den nordlige Sidelænge, Kostalden, har Tag af Pandeplader mod Syd; fra den vestlige Gavl af denne fortsætter

mod Vest den gl. Mejeribygning, som nu er indrettet til Værksted og Mejeri; fra den østlige Ende af denne udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Nord, og fra den nordlige Ende af denne udgaar atter en kort Sidelænge mod Øst, en Halvtagsbygning til Redskaber og Maskiner; desuden Nord for Hovedbygningen et Brændehus, opført af Træ. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk til Staldene, dette drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse med 4 Lejligheder til Ejendommen. I Parken staar der en over 150 Aar gl. mægtig Ædelgran.

Taagerup (ogsaa kaldet Taabdrup) skal have tilhørt Hans Munk til Krogsgaard omkring Aar 1500 (se Ribe A., Side 310); efter ham overtoges den af Sønnen Chr. Munk, der var Statholder i Norge, og som i den nordiske Syvaarskrig forsvarede Fæstningen Akershus. Efter hans Død i 1579 bragte Datteren Else M. den til sin Mand Chrf. Gersdorff, der i 1604 mod livsvarig Forlening af Lønborggaard i Ringkøbing A. solgte den med tilhørende Fæstegods til Christian d. Fjerde. Taagerup var derefter en kgl. Forpagtergaard til 1777, da den udparcelleredes; af Areal, 158 ha, udstykkedes de 150 ha i 4 Parceller; senere er Gaarden dog atter øget betydeligt ved Tilkøb. Den ejedes i forrige Aarh. af Edv. Kuhlmann, der ca. 1889 overdrog den til en Svigersøn, Major Hoffmann; han solgte den ca. 1900 til Ritm. Martens, som i 1913 solgte den med Besætn. og Invt. for ca. 500,000 M. til den preussiske Stat. Efter at have fraskilt 3 saakaldte »Rentegaarde«, var med 27 a 30 ha, bortforpagtede denne Gaarden — som ved Genforeningen kom til Danmark — til Juli 1931. Efter Forpagteren Chr. Skou's Fratræden (en Søn af afdøde Hestehandler Skou, Vejle), foretog Jordlovsudvalget en Udstykning af Gaarden, hvis Areal var paa 284,5 ha. Ved denne blev der oprettet 13 Statshusmandsbrug, hver med 8 a 10 ha, samt fraskilt 2 Tillægsparceller, og Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel solgtes derefter den 25. Aug. 1931 med det nuværende Areal for 112,200 Kr. for Jord og Bygninger samt 70,000 Kr. for Løvsøre til den nuværende Ejer.

BJERNDRUPGAARD, Stepping Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Niels Lassen Hansen, Postfb. og nærmeste St. Sommersted, Afst. 7 km og 12 km til Haderslev.

Art. 5 og 26 af Bjerndrup, samlet Areal 25 ha; Ejdskv. 29,000 Kr., Jordv. 17,000 Kr.

Bjerndrupgaard har grundmurede Bygninger. Stuehuset, der ligger mod Nord til Haven, har Tag af Cementsten; af de 2 fritliggende Avslængere — Gaarden er aaben mod Syd — er der Stalde i den østlige Sidelænge, der har muret Trimpe og er tækket med Tagpap, og Lade i den vestlige, som har Tag af Pandeplader.

Bjerndrupgaard nævnes i Historien i 1530; den ejedes da af Timme Hack og i 1564 af hans Arvinger; senere ejedes den af Enkefru Kirsten Clausdatter Ulfeld, der i 1587 solgte den med Gods til Frederik d. Anden; senere, i 1594, blev Gaarden erklæret fri for alle Sogne- og Landsbyddelser. I 1636 overdrog Sønnen, Christian d. Fjerde, den til Kapt. Jens Raben for en aarlig Afgift af 10 Rd. og Gaarden fri for al Bondepligt. Med hans Datter kom den til Kapt. Chrf. Høyer, i hvis Slægt den blev i ca. 150 Aar. I forrige Aarh. (1863) ejedes Gaarden, der vistnok var paa ca. 120 ha, af Ritmester v. Düring, som delvis udstykkede den ved Salg af Jorderne til Nabogaardene, og den tilbageværende Hovedparcel paa ca. 13 ha solgtes til Niels Lassen; han ejede den til 1898, da Gaarden overtoges af Nis Hansen, hvis Hustru var en Niece af Niels Lassen. Han tilkøbte ca. 12 ha, og efter hans Død i 1918 overtoges Gaarden af Enken, Fru Dorthea Hansen, efter hvem den i 1929 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

Paa Gaardens Mark findes et gl. Voldsted, »Herreshøj«.

BRAMRØJGAARD, Frøruprøj By, Frørup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Lauritz Raun, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Ødis, Afst. 6 km, til Haderslev 16 og til Kolding 18 km, Tlf. Christiansfeld 241 u.

Art. 3 af Frøruprøj og 69 af Tyrstrup, samlet Areal 117,9 ha, deraf 110,9 Ager, 5 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 804,75 Th. (godt 16,9 Td. Hrtk.); Ejdskv. 125,600 Kr. (136,100), Jordv. 88,700 Kr. (96,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 89,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

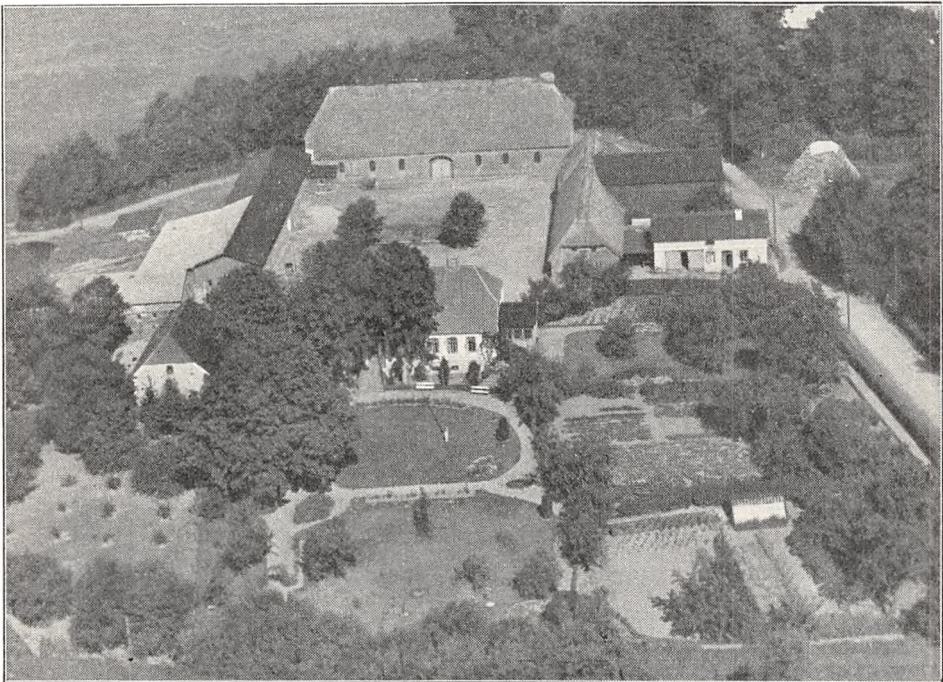
Bramrøjgaard ligger i Frøruprøj; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar dels af Lermuld, dels af Sandmuld, Underlaget skifter fra Ler til Sand. Terrænet er let

kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1928—30. Skovens Bevoksning er blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45—55 Malkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Frørup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig; uden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 138 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 5—600 Høns.

Bramrøjsgaard.

Bramrøjsgaard har grundmurede, velholdte, for en Del ældre Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den gl., kønne og store Have, har høj Kælder, Tegltag og en lukket Veranda ved den østlige Gavl; den indeholder en stor god Bolig. Af de 3 fritliggende Avslænger er der Kostald i den vestlige Sidelænge, der har muret Trimpel og er tækket med Tagpap; til den vestlige Side af denne (mod Syd) er der opført en Halvtagsbygning, der rummer Stald til Søer, og fra denne udgaar en Sidelænge mod Vest; denne, der har muret Trimpel, rummer Svinestald og har Tag af Pandeplader ligesom Sostalden. Længen mod Nord, Laden, er tækket med Straa ligesom den østlige Sidelænge, der indeholder Hestestald samt Rum til forskelligt; Hestestalden er udvidet med en Sidelænge mod Øst, en Lade, tækket med Tagpap ligesom en fritliggende Bygning Syd for denne, der indeholder Værelser til Folkene og Garage; endvidere Vest for Hovedbygningen en Længe, der rummer Brændsel m. m., den er tækket med Tagpap ligesom et Hønsehus længere mod Sydvest. Gaardens Bygninger har Lynafleder efter Netsystemet; til Staldene er der eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

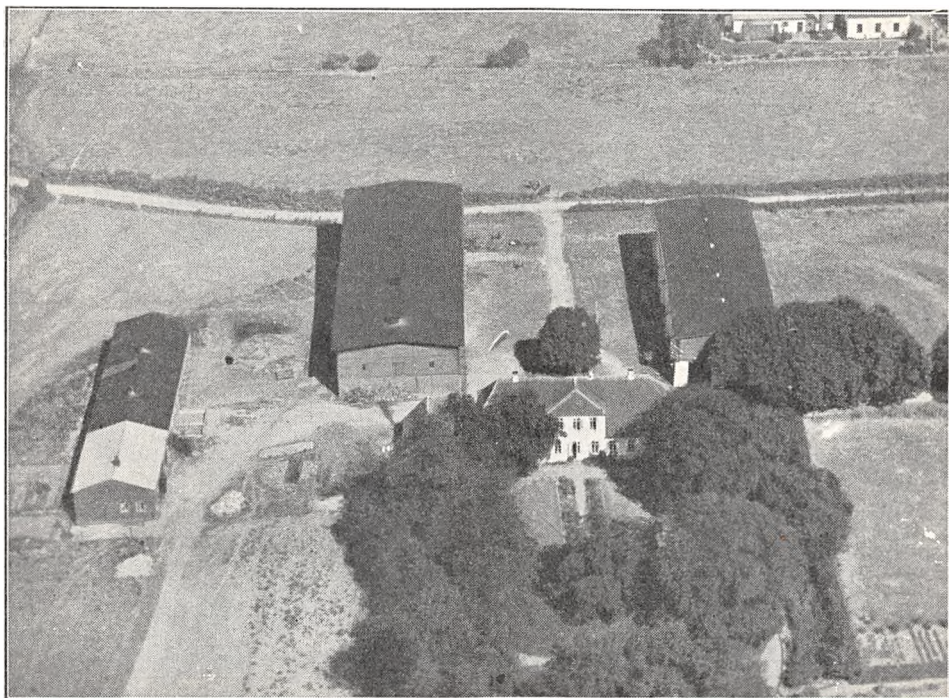
Bramrøjsgaard er en gl. Slægtsgaard, der siden 1770 har været i Slægten Bram's Besiddelse; den ejedes fra 1850 af Jes Mathiesen Bram, efter hvem den i 1900 overtoges af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

BRAMSGAARD, Frørup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens Andresen, Postfb. Stepping, nærmeste St. Ødis, Afst. 5 km, til Kolding og til Haderslev 17 km, Tlf. Stepping 51 v.

Art. 93 af Frørup, samlet Areal 73 ha, deraf 64 Ager, 8 Eng og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 517,01 Th. (ca. 10,9 Td. Hrtk.); Ejdskv. 92,500 Kr. (99,500), Jordv. 53,900 Kr. (57,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 79,000 Kr., Løseøret i »Danmark« for 76,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Bramsgaard ligger sydligst i Frørup By lige Vest for Frørupgaard; af Jorderne er ca. Halvdelen samlet ved Gaarden, den anden Halvdel ligger 1 km fra denne;

Bramsgaard.

største Delen af Jorden er Lermuld paa Lerunderlag, en mindre Del er Sandmuld paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1930—31. Engen er dels Haardbunds-, dels Moseeng.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 30 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Frørup Andelsmejeri.

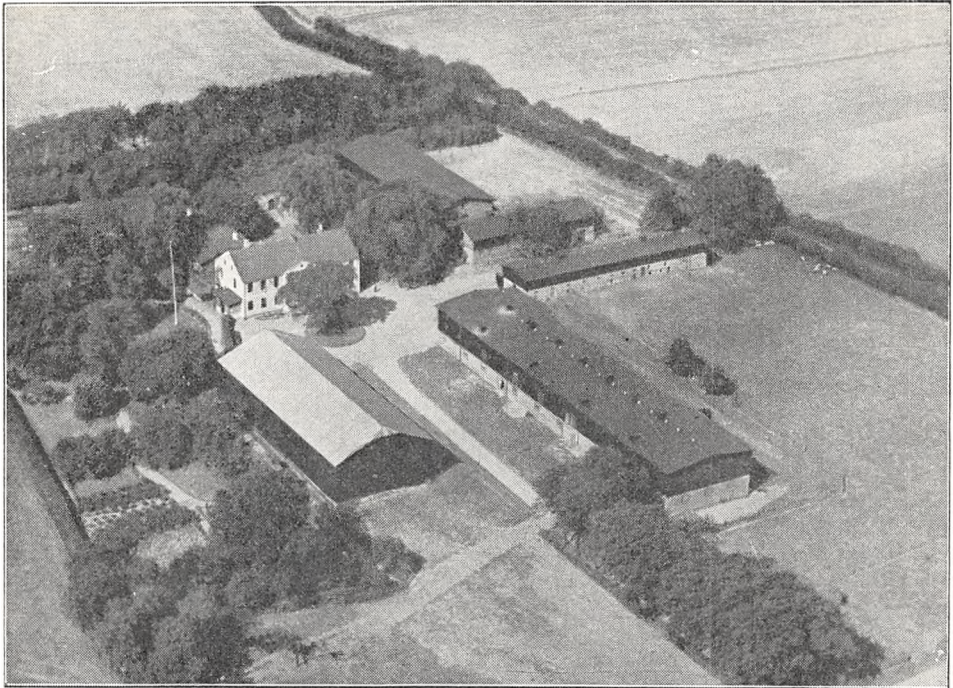
Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Bramsgaard har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, har Frontspids til denne, høj Kælder til Gaarden og Tegtag, den indeholder en

god Bolig; Vest for Hovedbygningen en teglhængt mindre Længe, som rummer Vadskehus m. m. Avlsbygningerne, der ligger frit, er overvejende tækket med Tagpap; af de 2 Sidelænger (Gaarden er aaben mod Nord), der har Trætrimpel, er der Lade i den østlige, Ko- og Hestestald i den vestlige; desuden Vest for Hovedbygningen en Længe med muret Trimpel, den indeholder Fodermesterbolig i den sydlige Ende, der er tækket med Pandeplader, og Svinestald i den øvrige Del. Der er murede Hvælvinger paa Egebjælker i Staldene, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og Bolig paa Gaarden til dennes Fodermester.

Bramsgaard ejedes i forrige Aarh. af Th. From, fra hvem den i 1888—89 overtoges af Sparekassen i Christiansfeld; denne solgte den kort efter til Carl Bram, som i 1904 solgte den for 148,000 M. til den preussiske Stat til Domænegaard, Gaarden var da paa ca. 125 ha (deraf 10 ha Skov) med 744 Th. Nettoudbytte.

Ved Genforeningen kom Domænen til den danske Stat, der i 1922 foretog en Udstykning af

Frørup Domæne.

en Del af Arealet, ved hvilken de 10 ha Skov blev lagt til Statens Skovdistrikt, og paa 42 ha blev der oprettet 5 Statshusmandsbrug, hver paa ca. 7 ha, medens Resten af Arealet blev afgivet som Tillægsparcerer til 2 smaa Ejendomme i Anderup, Stepping Sogn; Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel paa 73 ha solgtes derefter den 1. April 1923 med Jord, Bygninger og Løsøre for 141,000 Kr. til den nuværende Ejer.

FRØRUP DOMÆNE, Frørup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Staten, Postfb. Stepping, nærmeste St. Ødis, Afst. 4½ km, til Haderslev og til Kolding 17½ km, Tlf. Stepping 54 u (Forpagteren).

Art. 19 m. fl. af Frørup, samlet Areal 135,6 ha, deraf 102,6 Ager, 30 Eng og lav Jord og 3 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1060,66 Th. (godt 22,3 Td. Hrtk.); Ejdskv. 165,600 Kr. (217,400), Jordv. 106,200 Kr. (131,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 117,000 Kr., Løsøret i »London« for 120,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Frørup Domæne ligger i den vestlige Side af Frørup By med Indkørsel fra Vejen gennem Byen i Retning af Ødis; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er noget uens-

artede og af mellemgod Bonitet vekslende fra god Muldjord til Sandmuld; ogsaa Underlaget er meget varierende. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1930. Engen er dels Moseeng, dels lav, sort humusblandet Jord.

Gaarden drives af Forpagter Marius Iversen, Forpagtningen omfatter Tidsrummet fra 1. Oktbr. 1922 til 1. Juli 1937; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 75 Kalig. og 100 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Frørup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer (normalt 20 Stkr.); der er tidligere leveret ca. 350 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 150 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Frørup Domæne har grundmurede store, gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Vest til den store Have, som overvejende strækker sig Syd for Gaarden, er opført i 2 Etager, har lav Frontspids mod Øst, en lukket Veranda ved den sydlige Gavlmod Haven og Skifertag; den indeholder en stor god Beboelse. Af de fritliggende Avlslænger, der overvejende er tækket med Tagpap, er der Lade i den sydlige Sidelænge, som er opført af Træ og tækket med Pandeplader, Ko- og Svinestald i den nordlige; denne har Trætrimpel ligesom 2 Længer i Retningen Nord—Syd Nord for Hovedbygningen; af disse er der Svinestald i den østlige, Hestestald i den vestlige og Vest for denne en Trælade, tækket med Pap mod Nord og Pandeplader mod Syd; desuden Vest for Hovedbygningen en Vinkelbygning, af hvilken den ene Længe indeholder Vognport, den anden Rum til forskelligt; Gaarden er aaben mod Øst til Skovvejen gennem Byen. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse med 4 Lejligheder til Ejendommen.

Frørup Domæne (ogsaa kaldet »Trummersgaard Domæne«) ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Raben, som i 1848 solgte Gaarden til Erik Holst, der i 1856 solgte den til Andr. Joh. Trummer; efter hans Død overtoges den af Enkefru Bertha Louise Trummer, f. v. Axen, som i 1904 solgte den til den preussiske Stat med ca. 259 ha med 1826 Th. Nettoudbytte for 326,000 M. Ved Genforeningen overtoges den af den danske Stat, der i 1922 bortforpagtede den nuværende Hovedparcel til 1937 til Marius Iversen, medens Gaardens 22 ha Skov blev lagt ind under Statens Skovdistrikt (se Bramsgaard). Resten af Gaardens Areal, ca. 102 ha, udstykkedes derefter i 1923 til 12 Statshusmandsbrug, hver med 6 a 10 ha, som danner en samlet Bebyggelse Øst for Frørup By.

FRØRUPGAARD, Frørup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Knud Raben, Postfb. Stepping, nærmeste St. Ødis, Afst. 5 km, til Haderslev og til Kolding 17 km, Tlf. Christiansfeld 241 v.

Art. 8 m. fl. af Frørup, samlet Areal 110,9 ha, deraf 99,3 Ager, 9,6 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 869,99 Th. (godt 18,3 Td. Hrtk.); Ejdkv. 145,700 Kr. (153,200), Jordv. 95,300 Kr. (101,200); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 125,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Frørupgaard ligger tæt Syd for Frørup By ved Vejen til Christiansfeld; af Jorderne er 80 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger lidt fraskilt; Jorden er dels Ler- muld, dels Muldjord, Underlaget veksler fra Ler til sandblandet Ler og Grus. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1930. Skovens Bevoksning er Bøg, Eg og Gran.

Gaarden drives fra 1. Maj 1930 af Ejerens Søn, Forpagter Nis Raben; Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 20 Kalig. og 115 Sække Kvælstof.

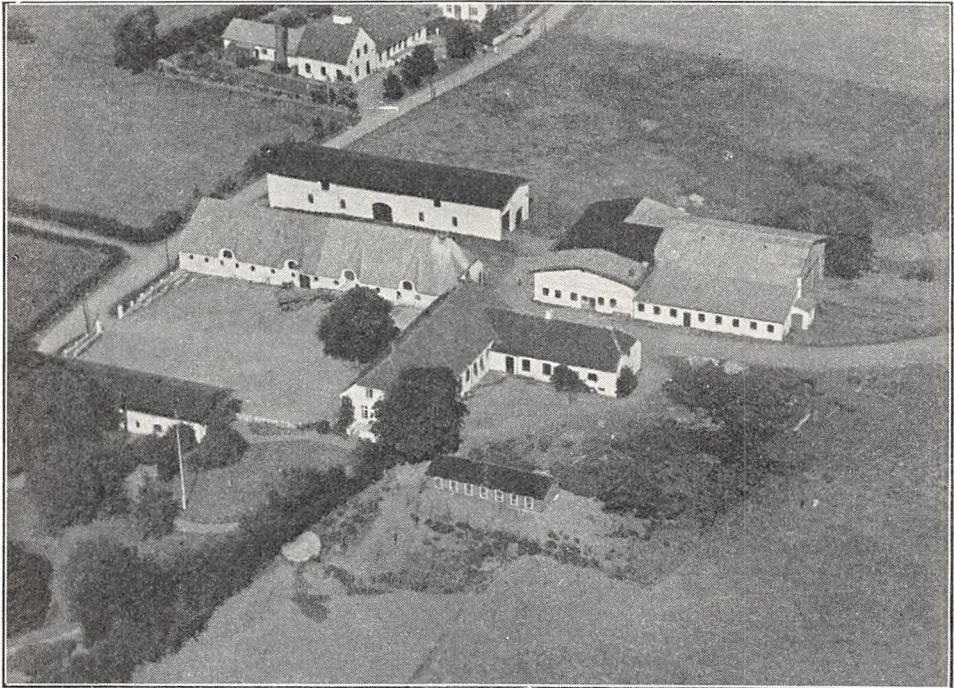
Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre,

Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Frørup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 150 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Frørupgaard har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst, har en aaben Terrasse ved den sydlige Gavl og Tegtag, og fra den nordlige Ende udgaar der en Sidelænge mod Øst — den tidligere Mejeribygning — som nu er indrettet til Vadskehus; den store, kønne gl. Have ligger Syd for Gaarden langs med Sognevejen; Hovedbygningen

Frørupgaard.

indeholder en stor god Beboelse. Af Avlsbygningerne, der ligger frit (Gaarden er aaben mod Vest ud mod Sognevejen), er der Kostald i den nordlige Sidelænge, som har Tag af Pandeplader; den sydlige Sidelænge, der indeholder Værelser til Folkene og Hestestald, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap ligesom Laden, der ligger Nord for Kostalden; desuden Nord for Hovedbygningen et sammenbygget Bygningskompleks, der overvejende er tækket med Pandeplader; af disse Længer er der Svinestald og Magasin i den vestlige, fra hvis nordlige Del der udgaar en Sidelænge, en Lade, mod Øst, bygget i 1914, til hvis Sydside der igen er opført en Halvtagsbygning, som rummer Stald til Søer; endvidere Syd for Hovedbygningen et Hønsehus, opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger paa Egebælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen. Af Bygningerne er Hovedbygningen opført i 1861, Kostalden i 1860, Svinestald og Magasin i 1871, Laden i 1888 og Hestestaldlængen i 1900.

Frørupgaard ejedes fra Landboreformernes Tid i Slutningen af det 18de Aarh. i ca. Hundrede Aar inden for en Slægt Holst, fra hvem den i 1880 solgtes til H. Lorentzen (en Søn fra Refsø); han solgte den i 1891 til Chr. Sleth, der i 1892 afhændede den til Nis Raben, som samtidig frasolgte 44 ha til Morten Møller, Sønderbygaard; i 1899 overtoges Gaarden af Sønnen Nis Raben, den nuværende Ejer, som senere har tilkøbt 14 ha, hvorved Frørupgaard fik sit nuværende Areal.

FRØRUPLUND, Frøruprøj By, Frørup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Hans Nielsen, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Ødis, Afst. 6½ km, til Haderslev 16½ og til Kolding 18½ km, Tlf. Christiansfeld 241 x.

Art. 15 af Frørup, samlet Areal 59,2 ha, deraf 53,2 Ager, 1,5 Eng, 3,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 356,66 Th. (godt 7,5 Td. Hrtk.); Ejdskv. 60,500 Kr., Jordv. 40,100 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 45,500 Kr., Løspøret i Vejle A. ældre Brandf. for 45,750 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Frøruplund ligger nordligst i Frøruprøj By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord paa Ler- og Mergelunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1930—35. Engen er af god Bonitet. Skoven er gl. Skov, Bevoksningen Bøg, Eg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift i 8 Skifter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Frørup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 2 Følhopper, og der tillægges 1—2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret 150—160 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Frøruplund har delvis ældre, men velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst (Haven Syd for Gaarden) har Tag af Cementsten; den rummer en god Bolig. Af Avlsbygningerne er der Ko- og Hestestald i den fritliggende sydlige Sidelænge, som har Tag og Trimpel af Pandeplader; af de 2 andre Længer rummer den vestlige Længe Lade, der har muret Trimpel og er tækket med Tagpap; den straaetækte Længe mod Nord indeholder Hønsehus samt Redskabs- og Maskinrum og desuden Nord for Gaarden en straaetækt Svinestald.

Frøruplund ejedes i forrige Aarh. i flere Slægtled inden for Slægten Schmidt og ved Aarhundredskiftet af C. Schmidt, efter hvis Død Arvingerne i 1905 solgte den til Ejendomshandlere, og Gaarden var nu de følgende Aar en Del i Handelen. Under Verdenskrigen ejedes den nogle faa Aar af S. Honig, der ca. 1920 solgte den til Fr. Hansen; han solgte den i 1923 til Charles Nielsen, af hvem den nuværende Ejer købte den April 1930.

HØJGAARD, Frørup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Morten Boisen, Postfb. Stepping, nærmeste St. Ødis, Afst. 4½ km, til Haderslev og til Kolding 17½ km, Tlf. Stepping 51 u.

Art. 63 af Frørup, samlet Areal 74,7 ha, deraf 68,7 Ager, 2 Eng, 2 Skov, 1 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 536,06 Th. (ca. 11,3 Td. Hrtk.); Ejdskv. 95,800 Kr. (101,100), Jordv. 61,900 Kr. (66,800); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 71,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Højgaard ligger midt i Frørup By; Jorderne ligger paa 3 Steder, deraf 27 ha 2½ km fra Ejendommen; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1929. Engen er Haardbundseng; af Skoven er Halvdelen bevokset med Bøg, Resten med Ask og Gran.

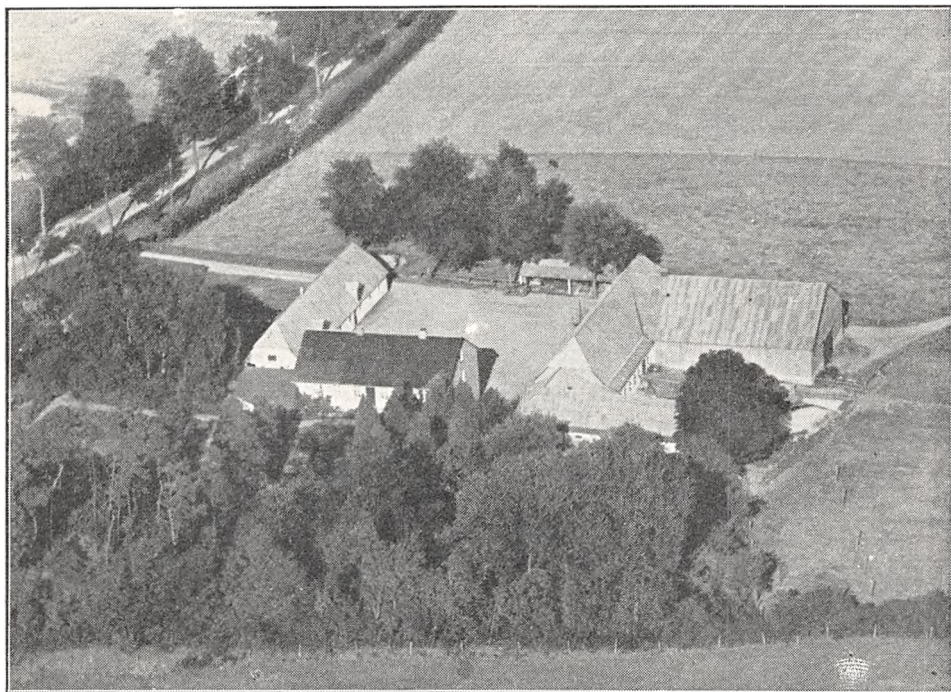
Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Havre, 3. Roer, 4. Byg, 5. Havre, 6. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 30 Kalig. og 50—60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 27 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer,

er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko var sidste Aar 3275 kg med 3,77 pCt. Fedt og 138 kg Smør, Mælken leveres til Frørup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Belgier-Hingst; der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 91 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns (med 300 Kyllinger).

Højgaard har grundmurede nye, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, har Veranda til denne, gennemgaaende stor Frontspids, takkede Gavle, er hvidmalt og har Tag af Cementsten; den er opført i 1910 og indeholder en stor køn Bolig. Af

Mølskovgaard.

Avlsbygningerne, som overvejende er tækket med Tagpap, er der Værelser til Folkene, Hestestald og Lade i den nordlige fritliggende Sidelænge; denne, der er opført i 1912, har muret Trimpel, og fra den østlige Gavle er den forlænget med en Halvtagsbygning af Træ, der rummer Vognport og Hønsehus. Den sydlige Sidelænge, som ligeledes har muret Trimpel, er bygget i 1900; den indeholder Kostald samt Stald til Søer, og fra hver Ende af denne udgaar der en Sidelænge mod Syd, af hvilke den vestlige, en Trælade, er i Forbindelse med Kostalden, medens den østlige, der er sammenbygget med Stalden til Søer, rummer Svinestald; denne, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, er opført i 1930. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Heste- og Kostald, Jernbjælker, men Træloft i Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Gaarden er aaben mod Vest til Sognevejen gennem Byen, fra hvilken en gl. Allé fører ind til Gaarden.

Højgaard ejedes i forrige Aarh. af J. Bang, der solgte den til Jørg. Krog, som ejede Gaarden ca. 20 Aar; han solgte den til Søren Andersen, der ejede den i 2½ Aar, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1909.

MØLSKOVGAARD, Frørup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Chr. Schmidt, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. 7 km, til Haderslev 15 og til Kolding 17 km, Tlf. Christiansfeld 242 x.

Art. 7 af Frørup, samlet Areal 38,5 ha, deraf 37,5 Ager, 0,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 301,34 Th. (godt 6,3 Td. Hrtk.); Ejdskv. 60,700 Kr., Jordv. 38,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,900 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Mølskovgaard ligger knap 3 km Vest for Christiansfeld ved Vejen til Frørup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let bølget, skraanende mod Syd og Øst, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar tillige kalket. Skovens Bevoksning er blandet.

Jorden dyrkes i en alm. 10 Marks Drift, deraf 2 Skifter med Roer, 6 med Korn og 2 med Kløver og Græs; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 28 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 3 Plage, dels af eget Tillæg, dels indkøbte; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægs-søer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 59 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Mølskovgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven, er mod Øst til Gaarden opført i 2 Etager, er hvidpudset og tækket med Skifer; den indeholder en god Beboelse. Af Avlsbygningerne, som er tækket med Pandeplader, er der Hestestald og Stald til Søer i den nordlige fritliggende Sidelænge og Kostald i den sydlige; fra denne, der har muret Trimpel, udgaar der fra hver Ende en Sidelænge mod Syd, af hvilke den vestlige, der har Trætrimpel, rummer Svinestald og den østlige Lade og Magasin, denne har Sider og Tag af Pandeplader. Gaarden er delvis aaben mod Øst, idet her kun ligger et mindre Redskabs- og Maskinhus; desuden Nord for Hovedbygningen en Halvtagsbygning, som indeholder Maskin- og Redskabsrum samt Garage. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestald, og Gaarden har eget Vandværk med Drivkraft fra en Vindmotor i Marken. Fra Gaarden, der ligger ret højt, er der mod Øst Udsigt over Christiansfeld.

Mølskovgaard ejedes i forrige Aarh. inden for Slægten Haue (Prpt. S. Haue, Wissingsminde, er født paa Gaarden); senere kom Gaarden til Magnus Juhl, der i 1913 solgte den til Hans Ravn; han solgte den i 1924 til Konsul A. Outzen, Haderslev, som et Par Maaneder efter solgte den til den nuværende Ejer.

RAVNBJERG, Frørup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Prpt., Landbrugskand. Johs. Schultz Petersen, Tyrstrupgaard, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. 7½ km, til Haderslev 15 og til Kolding 17 km, Tlf. Christiansfeld 123.

Art. 4 af Frørup, samlet Areal 56,3 ha, deraf 55 Ager, 0,8 Eng og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 446,80 Th. (9,4 Td. Hrtk.); Ejdskv. 75,300 Kr. (84,600), Jordv. 52,500 Kr. (56,700); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 56,400 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsfors. (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Ravnbjerg ligger 2 km Vest for Christiansfeld, 500 m Nord for Landevejen i Retning af Frørup, fra Landevejen fører der Vej til Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er lidt uensartede, dog overvejende Lermuld paa Lerunderlag, i Bankerne stedvis Grus. Terrænet er højtliggende og let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933. Engen er Haardbundsens.

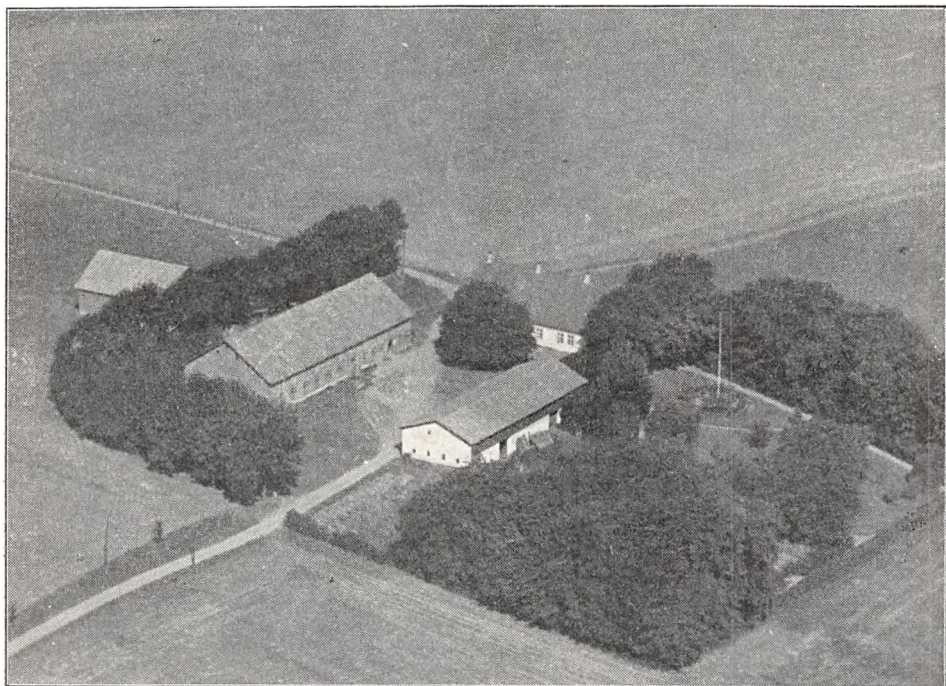
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 12 Kalig. og 25 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der for Tiden bestaar af 5 Malkekøer, 1 Tyr og 43 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg fra Tyrstrup-

gaard og er tuberkelfri, Kørerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 'alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer, og Gaarden har Kort til 75 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 20 Høns.

Ravnbjerg har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord (Haven Øst for denne), er tækket med Tegl. Af de 2 fritliggende Avslænger — Gaarden er aaben mod Syd — er der Ko-, Svine- og Hestestald i den vestlige Sidelænge (Kørerne ind til Gaarden og Svinene mod Vest); denne, der er opført i 1916, har muret Trimpel og er tækket med Pandplader ligesom de 2 andre Avslænger; den østlige Sidelænge, der er hvidpudset

Ravnbjerg.

og har Trimpel af Træ, rummer Lade samt Stald til Søer i den sydlige Ende; fra den nordlige Gavl er Laden forlænget med en lavere Tilbygning til Vogne, Maskiner og Redskaber; desuden Vest for Gaarden en Lade med Sider og Tag af Pandplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldlængen, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet. Fra Gaarden, som ligger ret højt, er der mod Øst Udsigt over Christiansfeld.

Ravnbjerg ejedes tidligere af »Brødremenigheden« i Christiansfeld, der i 1919 solgte den til Jørg. Iversen; fra ham overtoges den i 1930 af Sparekassen i Christiansfeld, af hvem den nuværende Ejer købte den i August 1931.

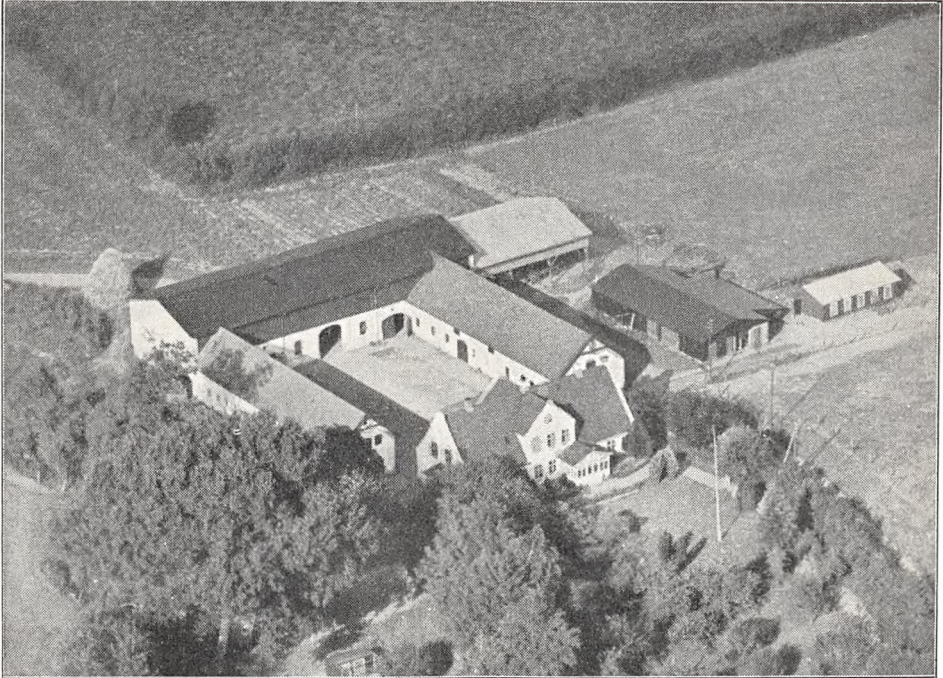
SØNDERBYGAARD, Frørup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Anton Østergaard, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. godt 7 km, til Haderslev 15½ og til Kolding godt 17½ km, Tlf. Christiansfeld 242 y.

Art. 13 af Frørup, samlet Areal 67,9 ha, deraf 65 Ager, 2 Eng og 0,9 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 514,92 Th. (godt 10,8 Td. Hrtk.); Ejdkv. 90,700 Kr. (98,100), Jordv. 61,400 Kr. (66,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 72,000 Kr., Løsøret i »Danmark« for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Sønderbygaard ligger godt 100 m Sydøst for Vejen fra Christiansfeld til Anderup med Indkørsel fra denne Vej; af Jorderne, der er delt i to Stykker, ligger 24 ha ved Gaarden, Resten — 44 ha — ca. 1 km fra denne; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er for største Delen jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er kalket i 1932. Engen er Moseeng.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 90 Sække Superf., 40 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

Sønderbygaard.

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, der malkes med Maskine (Manus), og Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 14 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 91 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns (lys Sussex); der udruges og sælges en Del Kyllinger.

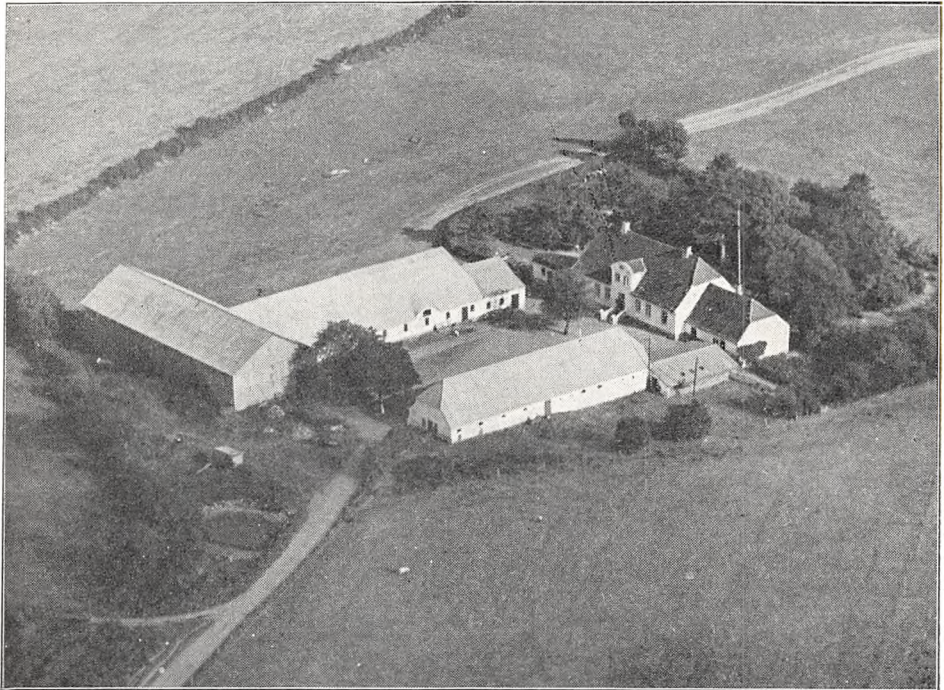
Sønderbygaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte, overvejende nye Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har lukket Veranda til denne, gennemgaaende Frontspids med svungne Gavle ligesom selve Hovedbygningen og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger muret Trimpel og Tag af Cementsten; af Længerne er der Garage, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den vestlige; Længen mod Nord, Laden, der er opført i 1893, er tækket med Tagpap, har Gennemkørselsport fra Sognevejen, Trætrimpel til Gaarden, muret Trimpel mod Nord, den er fra den østlige Gavl forlænget med en Tilbygning, en Lade, med Sider og Tag af Pandplader. Desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald med muret Trimpel, Øst for Gaarden en Træbygning, som indeholder Maskin- og Redskabsrum samt Hønsehus, og endvidere Øst for denne et Hønsehus mere, en Halvtagsbygning, opført af Træ, alle tækket med Tagpap. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved en Vindmotor, og der hører et Hus til Ejendommen.

Sønderbygaard ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Morten Møller; Gaarden var da kun paa godt 24 ha, men han tilkøbte i 1892 44 ha fra Frørupgaard, hvorved Sønderbygaard fik sin nuværende Størrelse; senere overtoges den af Sønnen Morten Møller, som i en Aarrække havde haft Gaarden i Forpagtning, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1921.

SØNDERSKOVGAARD, Frørup Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Peter Platz, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. $7\frac{1}{2}$ km, til Haderslev $15\frac{1}{2}$ og til Kolding $17\frac{1}{2}$ km, Tlf. Christiansfeld 242 u.

Art. 14 m. fl. af Frørup og 8 af Favervraa, samlet Areal 80,3 ha, deraf 71 Ager, 0,5 Eng, 8 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 566,30 Th. (godt 11,9

Sønderkovgaard.

Td. Hrtk.); Ejdskv. 91,200 Kr. (100,800), Jordv. 62,200 Kr. (68,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Sønderkovgaard ligger ca. 200 m Syd for Vejen, som fra Christiansfeld fører til Anderup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet, dog overvejende Bøg.

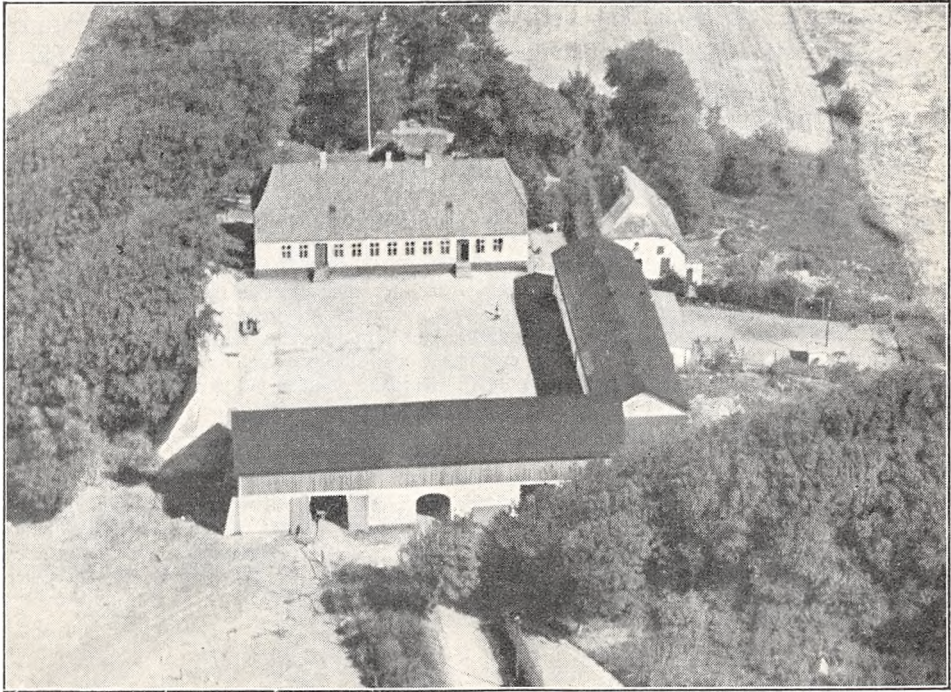
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 40 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 32 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 137 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden

anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 240 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 65 Svin aarlig; der sælges hvert Aar en Del Gylte paa Auktion. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Sønderskovgaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har Frontspids mod Nord til Gaarden og Tegtag; den indeholder en god Lejlighed; til den vestlige Gavl er der tilbygget en lavere Tilbygning, som rummer Værelser til Folkene, og til den østlige en Halvtagsbygning (begge tækket med Tegl), som indeholder Hønsehus. Af Avlsbygningerne er der Kostald i den østlige Sidelænge; denne er fra den sydlige Gavl forlænget med en lavere Tilbygning, en Svinestald, der ligesom Kostalden har Tag af Pandeplader; med den nordlige Gavl er Kostalden sammenbygget med Laden, der ligger i Retningen Øst—Vest og har Sider og Tag af Pandeplader; den vestlige Sidelænge, som indeholder

Østergaard.

Heste- og Svinestald, har Straatag til Gaarden og Tag af Pandeplader mod Vest; til den sydlige Gavl af denne er der ligeledes opført en Tilbygning, denne rummer Stald til Søer og har Tag af Pandeplader. I Kostalden er der ildfast Loft af Lægter, dækket med Ler; Gaarden har eget Vandværk med Vand fra en Kilde, og der hører et Hus til Ejendommen.

Sønderskovgaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh., i 1848, af Posselt, fra hvem den senere kom til H. Andersen og fra ham til L. Iversen; han solgte den til Jensen, men maatte senere overtage Gaarden igen, hvorefter den i 1908 solgtes til Mackeprang. Han solgte den i 1911 til H. C. Juhl, som i 1914 solgte den til P. Hansen fra Tinglev, af hvem den nuværende Ejer købte Gaarden faa Dage efter. Ejeren har endvidere en Ejendom i Tyrstrup paa 5,5 ha, som han driver under Sønderskovgaard.

ØSTERGAARD, Frørup By, Sogn og Komm., Tyrstrup Hrd., Haderslev Retskr. og A., Ejer Jens Dall, Postfb. Christiansfeld, nærmeste St. Taps, Afst. 8½ km, til Haderslev 16 og til Kolding 18 km, Tlf. Christiansfeld 257 v.

Art. 11 af Frørup, samlet Areal 60,5 ha, deraf 56,5 Ager, 2 Skov, 1 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 348,72 Th. (ca. 7,34 Td. Hrtk.); Ejdskv. 69,000 Kr. (90,800), Jordv. 45,100 Kr. (64,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for

59,900 Kr., Løsøret i »Danmark« for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Østergaard ligger ca. 1 km Nord for Vejen mellem Frørup og Christiansfeld med Indkørsel fra den nævnte Vej; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er Halvdelen Lermuld paa Lerunderlag, den anden Halvdel Grusmuld paa sandblandet Ler- og Grusunderlag. Halvdelen af Arealet (Nord for Gaarden) er flad Mark, Arealet Syd for Gaarden noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nykalket, hvor det tiltrængtes, i Aarene 1927—29. Skovens Bevoksning er blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 55—65 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er en Krydsning af Korthorns- og rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørdelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, der malkes med Maskine (Manus), og Mælken leveres til Tyrstrup Andelsmejeri.

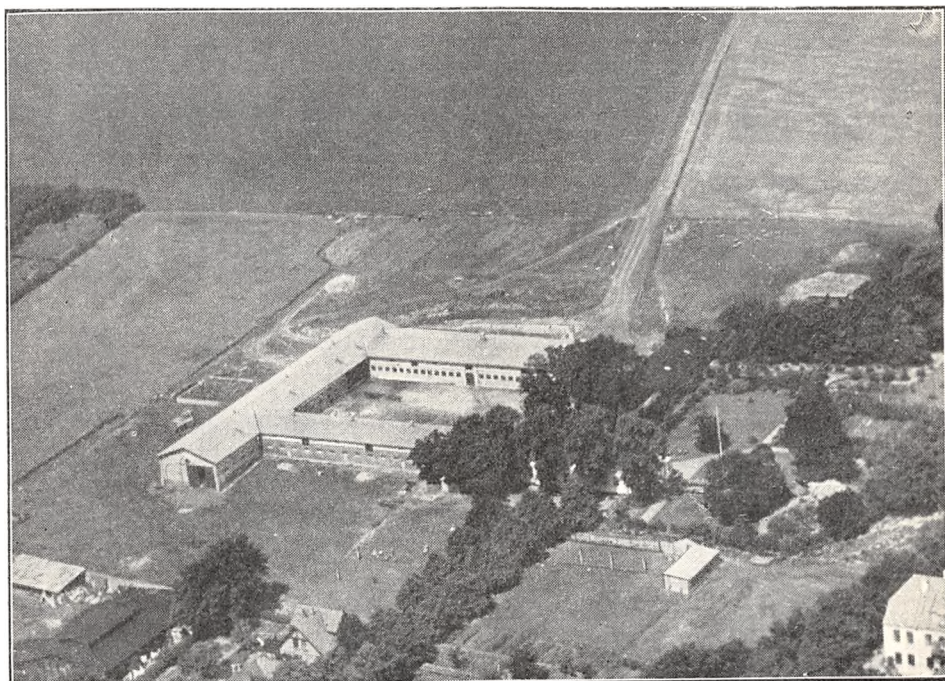
Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Østergaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte Bygninger. Den teglhængte Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, er restaureret i 1918; den indeholder en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avslænger har den vestlige Sidelænge Tag af Pandeplader, den rummer Heste- og Ungkvægstald samt Vognport; den østlige Sidelænge, Kostalden, der ligesom Længen mod Syd er restaureret i 1914, har Trætrimpel og er tækket med Tagpap ligesom den sydlige Længe, Laden, gennem hvilken der er Indkørselsport til Gaarden; desuden Øst for Hovedbygningen en straatækt Svinestald, og til den østlige Side af Kostalden er der mod Nord tilbygget en Halvtagsbygning, som indeholder Hønsehus og har Tag af Pandeplader. Til Staldene er der eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger højt og kønt.

Østergaard, der i forrige Aarh. ejedes inden for en Familie Krog, solgtes ved Aarhundredskiftet af Chr. Krog til Hekker, der i 1920 solgte den til Moritz Mortensen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1923. I 1932 solgtes der 15 ha til Statens Jordlovsudvalg, men dette Areal indgik i Udstykningen af Høgsgaard i Skovrup, Tyrstrup Sogn (se Høgsgaard), og fra Østergaard blev der paa denne Maade egentlig ingen nye Brug oprettet.

HADERSLEV HERRED

Mariegaard.

MARIEGAARD, Haderslev Købstad-Kommune, Hrd., Retskr. og A., Ejer Prpt. V. Findsen Schou, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 1 km, Tlf. Haderslev 79.

Art. 1031 m. fl. af Haderslev, samlet Areal 141 ha, deraf 139,5 Ager og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 970,15 Th. (20,42 Td. Hrtk.); Ejdskv. 237,000 Kr., Jordv. 168,700 Kr.; Bygn. er fors. i Købst. alm. Brandf. for 187,140 Kr., Løstøret i Nye Danske af 1864 for 166,600 Kr.; Lys og Kraft fra Haderslev Elektricitetsv.

Mariegaard ligger i den nordlige Side af Haderslev By paa Mariegaardsvej; Jorderne, der er samlet Nord for Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er højtliggende, men ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933—34.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 250 Sække Superf. og 300 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 106 Malkekøer, 2 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, der fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; da Besætningen er nyindsat, kan der ikke opgives Tal for Mælke- eller Smørydelse; Mælken behandles paa Gaardens eget

Mejeri, tappes paa Flasker og sælges til Mejerierne i Haderslev, der videresælger den som Børnemælk.

Der holdes som Regel 11 Arbejdsheste og for Øjeblikket 3 Plage og 2 Føl af eget Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere ikke leveret Slagterisvin, Gaarden har nu Kort til 167 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns samt en Del Ænder, Gæs og Kalkuner.

Mariegaard har grundmurede, store og gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Øst til den smukke gl. Have i Retningen Øst—Vest, har Frontspids med Altan mod Syd, en lukket Veranda ved den østlige Gavl til Haven og Skifertag; den indeholder en stor køn Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. De 3 sammenbyggede Avlslænger er bygget i 1934 efter en Brand (de nedbrændte Bygninger var opført i 1875 efter en Ildsvaade og restaureret i 1910—12); af Længerne, der er opført af gule Sten, har muret Trimpel og Tag af Icopal, er der Kostald i den nordlige Sidelænge — som fra den østlige Ende er udvidet med en kort Sidelænge mod Nord, der rummer Mejeri — Heste- og Svinestald i den sydlige og Lade i Længen mod Vest; desuden Nord for Hovedbygningen en Længe, tækket med Tagpap, den rummer Vognport, Maskiner og Redskaber og i den sydlige Del, der er i 2 Etager, Værelser til Folkene og Garage; endvidere Nord for Haven et Pumpehus, Syd for et Hønsehus, en Halvtagsbygning af Træ med Tag af Pandeplader, og i Marken 2 Lader, opført af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger (af Molérsten) i alle Stalde, i den meget lyse Kostald, der er kønt indrettet, er Væggene beklædt med Fliser. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, eget Mejeri, og der hører 2 Huse til Ejendommen. En Allé fører fra Vejen ind til Gaarden.

Mariegaard købtes i 1856 af Lauritz Skau, efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Elisabeth Skau; efter hende overtoges den af Sønnen Peter Skau, efter hvem den i 1867 overtoges af Svigersønnen, Skovrider Schrøder; han solgte den i 1891 til Jens Fuglsang, efter hvem Svigersønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1931.

Omkring 1925 tilkøbtes der 15 ha; endvidere drives der under Gaarden et Areal paa 73 ha, der er forpagtet af Militæret; denne Jord anvendes til Høslæt.

DALHAVEGAARD, Oksbøl By, Haderslev Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Nis Nørregaard, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 4½ km, Tlf. Haderslev 591 x.

Art. 7 m. fl. af Fredsted, samlet Areal 73 ha, deraf 59 Ager, 7 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 6 ha med vedvarende Græs, Nettoudbytte 469,94 Th. (ca. 10 Td. Hrtk.); Ejdkv. 80,500 Kr. (92,900), Jordv. 53,100 Kr. (63,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Dalhavegaard ligger i Oksbøl By; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen god Lermuld paa Ler- og Grusunderlag, en mindre Del er Sandmuld. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er kalket i de senere Aar. Engen er lav Jord, Skovens Bevoksning overvejende Bøg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 32 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Haderslev Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 2—3 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8—12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 60 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns.

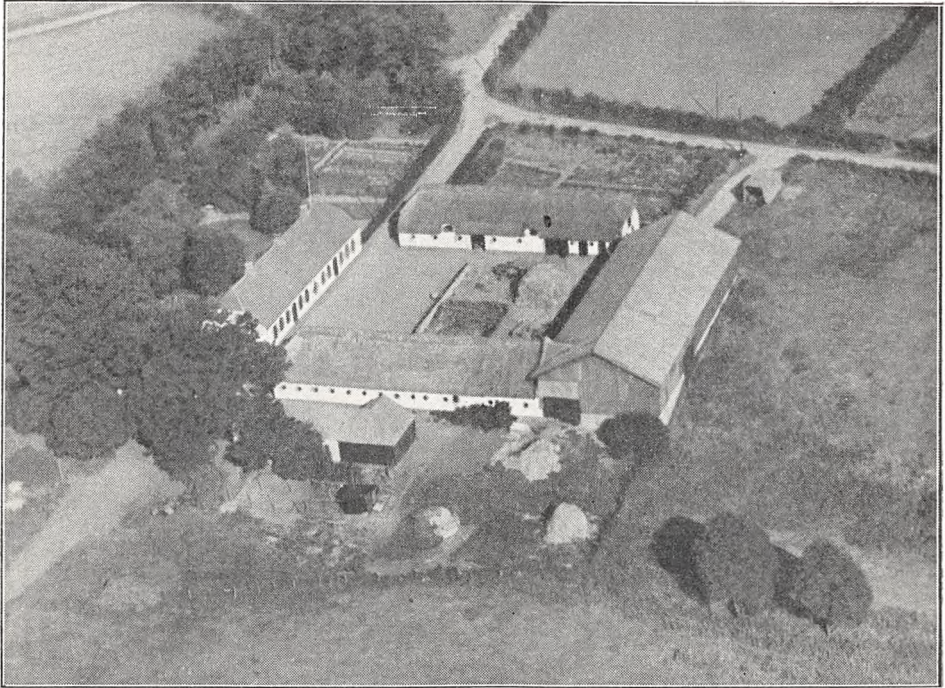
Dalhavegaard har grundmurede, velholdte, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, som ogsaa strækker sig Øst for denne, har Veranda ved den østlige Gavl og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Af Avlslængerne, der overvejende er tækket med Straa, er der Hestestald og Vognport i den østlige fritliggende Sidelænge og Kostald i den vestlige, der er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Syd, Laden; denne, der er opført i 1909, er helt af Pandeplader. Desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald og Vest for Gaarden en teglhængt Vinkelbygning, et Hønsehus (den korte Længe opført af Træ). Der hører 2 Huse til Ejendommen.

Dalhavegaard ejedes i forrige Aarh. af Jørgen Matzen, der havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham overtoges den i 1892 af Folketingsmand P. J. Refshauge, til hvis Hustru Matzen var Onkel; i 1921 solgte Refshauge derefter Gaarden til den nuværende Ejer, til hvem han var Onkel.

I 1928 er der frasolgt 4,8 ha som Tillægsjord til 4 Husmandsbrug, og Dalhavegaard fik derved sit nuværende Areal.

DYRINGKÆR, Gl. Haderslev Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer H. Nissen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 2½ km.

Art. 10 af Fredsted, 1043 m. fl. af Haderslev, 45 af Styding og 90 af Hammelev, samlet Areal 59 ha, deraf 38 Ager, 9 Eng, 11 Skov og 1 Have og Gaardsplads,

Dalhavegaard.

Nettoudbytte 371,24 Th. (ca. 7,81 Td. Hrtk.); Ejdkv. 71,400 Kr. (78,000), Jordv. 46,700 Kr. (47,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Haderslev Elektricitetsv.

Dyringkær ligger Vest for Haderslev med Indkørsel fra Landevejen Haderslev—Ribe, lidt Nord for denne; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 8 ha Ager, Skoven samt lidt Eng, bestaar overvejende af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 15 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Haderslev Andelsmejeri.

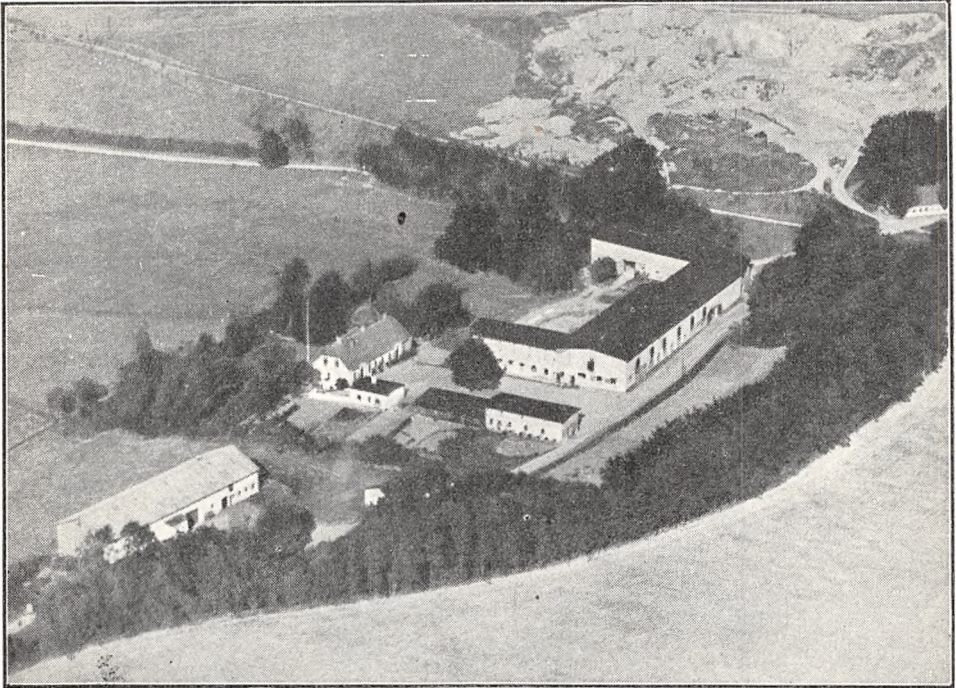
Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere kun leveret 4—6 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 40 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Dyringkær har grundmurede, hvidpudsede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Skifer. Af Avlsbygningerne, som overvejende er

tækket med Pandeplader, er der Hestestald og Lade i den østlige Sidelænge, der har muret Trimpel, og Kostald i den vestlige; en Del af Kostalden, der har Trimpel af Træ, er endnu tækket med Tagpap, og fra den sydlige Ende udgaar en Trælade som en Sidelænge mod Vest; desuden Vest for Hovedbygningen en Længe, tækket med Tagpap, den rummer Svinestald og Værksted. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet; Gaarden, der ligger ret lavt i Forhold til Landevejen, mellem denne og Banen, ligger kønt med Skov som Baggrund.

Dyringkær ejedes i forrige Aarh. af Hans Nissen, Hammelev, efter hvem den arvedes af Dyche Nissen, til hvem Hans Nissen var Bedstefader; efter Dyche Nissen, der døde i 1931, overtoges Gaarden Aaret efter af Sønnen, den nuværende Ejer, og samme Aar tilkøbtes der ca. 4 ha Eng.

Ejsbølgaard.

EJSBØLGAARD, Gl. Haderslev Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Johs. M. Hjort, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 2 km, Tlf. Haderslev 153.

Art. 3 af Gl. Haderslev, samlet Areal 146,1 ha, deraf 98 Ager, 41,1 Eng, 5 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 1 ha Grusgrav, Nettoudbytte 1303,40 Th. (ca. 27,44 Td. Hrtk.); Ejdskv. 145,500 Kr. (192,400), Jordv. 99,400 Kr. (123,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 106,000 Kr., Løsporet i »London« for 79,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Ejsbølgaard ligger i Ejsbøl Nordvest for Haderslev; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er noget uensartede, største Delen er Lermuld paa Lerunderlag, en Del er mildere Jord paa Grusunderlag med humusblandet Jord i Lavningerne. Terrænet er stærkt kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar dels nymerglet, dels kalket. Engen er dels Haardbundseng, dels paa Mosebund. Skovens Bevoksning er blandet, dog overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 180 Sække Superf., 50 Kalig. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, det er en gl. Stambesætning, hvorfra der sælges en Del Avlsdyr, og som nu til Dels er rensset for Tuberkulose, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 185—187 kg aarlig (en enkelt Ko har ydet 10,535 kg Mælk med 386 kg Smør), Mælken leveres til Haderslev Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret 350—400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 168 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Ejsbølgaard har grundmurede, lyse store Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, har Frontspids med Terrasse til denne og Tegtag; den rummer en god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlsbygningerne, der er tækket med Tagpap (Gaarden er aaben mod Syd mod Sognevejen), ligger som en vestlig-Sidelænge i 3 Afsnit en Elevbolig, en Vognport (en Halvtagsbygning, opført af Træ), sammenbygget med det sydlige Afsnit, en Svinestald; den østlige Sidelænge rummer Heste- og Kostald; sidstnævnte, der er forlænget mod Øst, fortsætter i en Ladelænge mod Øst, fra hvis østlige Gavl Laden fortsætter i en Længe mod Nord; de 3 sammenbyggede (sidstnævnte) Længer, som danner en aaben Gaard mod Nord, har muret Trimpel. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen. Fra en Grusgrav, der hører til denne, sælges der aarlig betydelige Mængder af Vej- og Bygningsmateriale.

Ejsbøl, der ligger i det kuperede Terræn ved Sydspidsen af Ejsbøl Sø, var i Middelalderen en befæstet Borg, hvoraf nu kun det anselige Voldsted er tilbage; ved Gravning i dette er der fundet Brolægning, Rester af Kampestenmure, Munkesten og Bropele af Eg. Ejsbøl nævnes i Historien i 1260, da Kong Erik Glipping skænkede Gods til den daværende Bisp i Slesvig. I 1355 nævnes Anders Jonson til Ejsbøl, senere Slægten Holk, i 1439 Claus Rønnow, senere Henneke v. der Wisch (der faldt i Ditmarsken 1500), som solgte det til Hertug Frederik. Ejsbøl, der senere kom i Privateje igen, var op mod den nyere Tid blevet delt i 3 Ejendomme; den østlige af disse, der udstykkedes i Begyndelsen af 1870'erne, ejedes forinden af Slægten Musmann i 3 Slægtled (af 4 Ejere). Den midterste Gaard, der i mindst 3 Slægtled ejedes inden for Familien Friis, solgtes i 1909 af Thorvald Friis uden Besætn. og Invt. til den preussiske Stat til Domænegaard for ca. 240,000 M., og den preussiske Stat foretog i 1910 Om- og Nybygninger for ca. 80,000 M.

Ved Genforeningen overtoges Ejsbølgaard af den danske Stat, samme Aar blev den bortforpagtet til H. Langkilde-Lauesen til Juli 1927. Efter Forpagtningens Ophør udskiltes der ca. 16 ha, hvorpaa der oprettedes 2 Statshusmandsbrug, og Staten solgte derefter i 1928 Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel til den nuværende Ejer.

GAARD I FREDSTED BY, Gl. Haderslev Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer A. Bønløkke Andersen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 3 km, Tlf. Haderslev 576 u.

Art. 5 m. fl. af Fredsted, samlet Areal 62,5 ha, deraf 53,5 Ager, 2 Eng, 6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 588,00 Th. (12,38 Td. Hrtk.); Ejdkv. 81,000 Kr. (97,500), Jordv. 56,500 Kr. (67,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Haderslev Elektricitetsv.

Gaarden ligger i Fredsted By; Jorderne, der er samlet ved Ejendommen, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er for en Del noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet eller kalket i de senere Aar. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning blandet.

Paa en Strækning af 600 m grænser Marken til Haderslev Dam, hvor den har Rørskår ved Søbredden samt Badehus i Søen.

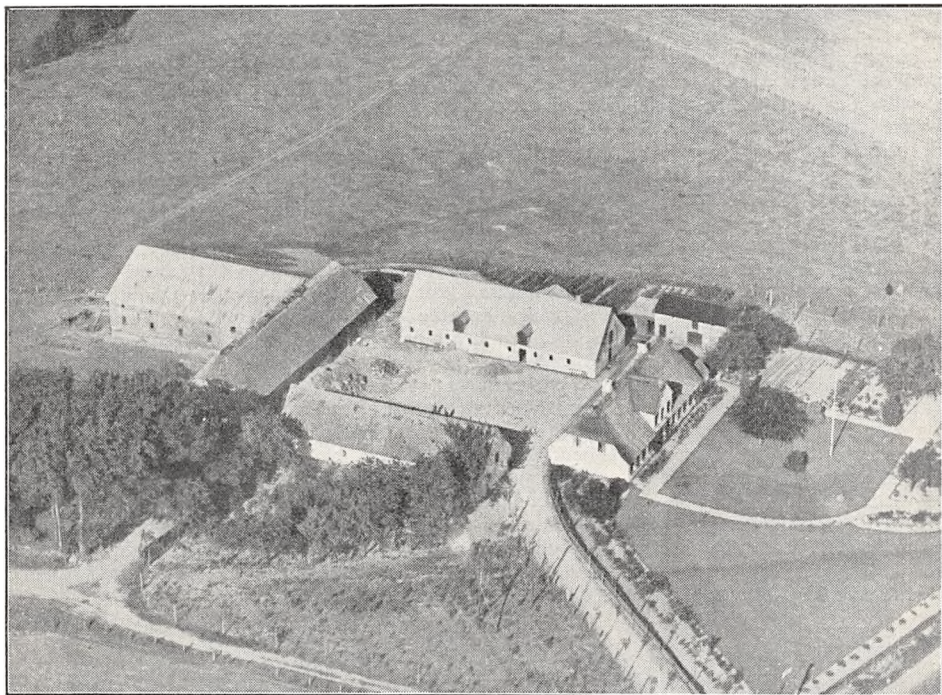
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af Roer og Græs; af Kunstgødning anvendes aarlig 100—110 Sække Superf., 30 Kalig. og 70—80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Haderslev Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 20—30 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 66 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Gaard i Fredsted, Art. 5 m. fl., har grundmuret, skifertækt Stuehus; det ligger mod Øst til den kønne Have, har Veranda til denne og indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme. Avisbygningerne, der er nedbrændt i Aug. 1936 agtes genopført i moderne Stil med faste Tage og saa praktisk indrettet som muligt. Fra Gaarden er der køn Udsigt mod Syd over Haderslev Dam.

Gaard Art. 5 m. fl. af Fredsted var indtil Marts 1935 i 300 Aar siden Trediveaarskrigen en Slægtsgaard, der ejedes af Slægten Jørgensen; den ejedes omkring Aar 1800 af Thomas Lauesen, efter hvem den i 1812 overtoges af Sønnen Lauritz Jørgensen; efter ham overtoges den i 1860

Harkærgaard.

af Sønnen Falle Jørgensen, efter hvem den i 1893 overtoges af Sønnen Georg Jørgensen, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden den 1. Marts 1935. I Aarene kort forinden var der frasolgt 6,5 ha.

HARKÆRGAARD, Gl. Haderslev Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jørgen Lei, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. $3\frac{1}{2}$ km (ca. 3 km til Hammelev St.), Tlf. Haderslev 591 v.

Art. 2 af Fredsted, samlet Areal 63,3 ha, deraf 50 Ager, 4 Eng, 8,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 513,76 Th. (10,81 Td. Hrtk.); Ejdskv. 76,100 Kr. (86,500), Jordv. 52,400 Kr. (58,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 45,000 Kr., Løvsøret i Jydsk Brandf. for 62,200 Kr.; Lys og Kraft fra Haderslev Elektricitetsv.

Harkærgaard ligger Vest for Haderslev ved Landevejen efter Ribe mellem denne og Banen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er noget uensartede, største Delen Lermuld paa Lerunderlag, en Del er lettere Jord paa Grusunderlag. Terrænet er en Del kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er Haandbundseng, Skovens Bevoksning blandet.

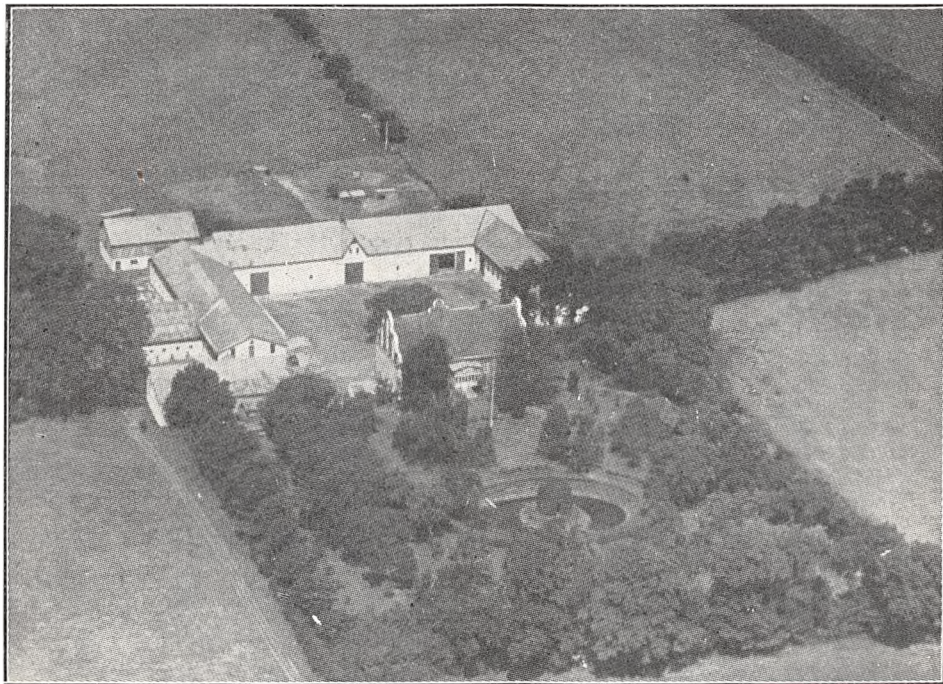

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 25 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 21 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ung kreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malke race. (ved Overgang til denne sidste), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og renses nu for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Haderslev Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret 2—300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 58 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Harkærgaard har grundmurede, velholdte, overvejende hvidpudsede Bygninger. Den straatækte

Hørregaard.

Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne nyanlagte Have, som grænser ud mod Landevejen, har Frontspids til denne; den indeholder en god Bolig. Af de fritliggende Avlsbygninger, som overvejende er tækket med Pandeplader, er der Kostald i den østlige Sidelænge, fra hvilken et Roehus udgaar som en mindre Udbygning mod Øst, Svine- og Hestestald samt Hønselus i den vestlige, der har Tag af Cementsten, og Svine- og Kostald i Længen mod Nord, fra hvilken Laden, der er opført af røde Sten og med muret Trimpel, udgaar som en Sidelænge mod Nord; desuden Øst for Hovedbygningen et Hus, der rummer Vognport og Brændehus m. m., det er tækket med Tagpap ligesom et Redskabs- og Maskinhus samt Vognport, opført af Træ Vest for Gaarden. Der er eget Vandværk, som virker ved Stødhævert.

Harkærgaard ejedes i forrige Aarh. af den kendte Sønderjyde Iver Friis, der i 1898 solgte den til Falle Jørgensen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1905.

Ved en Vejregulering er Arealet i den nyere Tid blevet ca. 0,5 ha mindre.

HØRREGAARD, Gl. Haderslev Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Lauritz Have, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 3 km (til Erlev St. godt $\frac{1}{2}$ km), Tlf. Haderslev 379.

Art. 7 m. fl. af Erlev og 3 af Marstrup, samlet Areal 156 ha, deraf 142,5 Ager, 12,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 1230 Th. (ca. 26 Td.

Hrtk.); Ejdskv. 209,700 Kr., Jordv. 154,600 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 180,000 Kr.; Lys og Kraft fra Haderslev Elektricitetsv.

Hørregaard ligger 3 km Sydøst for Haderslev; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 4 ha Skov, som ligger særskilt temmelig langt fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Af Skoven er 5 ha bevokset med Gran, Resten med Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 250 Sække Superf., 100 Kalig. og 200 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 72 Malkekøer, 2 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb og er tuberkelfri (fra 1. Novbr. 1936); der fedes ca. 70 Kreaturer om Aaret; Mælken leveres til Haderslev Bymejeri (privat).

Der holdes som Regel 10 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret ca. 175 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 114 Svin aarlig. Der holdes 7 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Hørregaard har grundmurede, store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd (ikke helt solret) til den kønne gl. Have, har en lukket Veranda til denne, meget høj Kælder, stor Frontspids mod Nord til Gaarden, lige Gavle med svungne Gavlkamme og Tegtag; den indeholder en stor smuk Lejlighed. De hvidpudsede Avlsbygninger, der er opført af den nuværende Ejer, er tækket med Pandeplader. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige; de 2 Længer har Trimpel af Pandeplader, og fra Kostalden udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Vest; Længen mod Nord, der har muret Trimpel, rummer Lade; desuden Nord for Gaarden en Kostald, ligeledes med Trimpel af Pandeplader, Vest for Gaarden et Brændehus, opført af Træ, og Vest for Hovedbygningen en Længe, der indeholder Værksted, Garage, Kværnum og Kalvestald samt Magasin paa Loftet. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og foruden denne benyttes desuden en Raolemotor til stationær Kraft; der er Negblæser, og til Ejendommen hører der et Hus med 2 Lejligheder foruden Stuehuset fra en i 1907 tilkøbt Gaard, i hvilket der ligeledes er 2 Lejligheder. (Avlsbygningerne er ombygget i Aarene 1908—22).

Hørregaard ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Jacob Madsen, der i 1879 solgte den til Jørgen Have; efter ham overtoges den i 1903 af Sønnen, den nuværende Ejer; Arealen var da 90 ha, men som foran nævnt tilkøbtes der i 1907 en Gaard med 20 ha, i 1913 tilkøbtes 22 ha, og Resten er tilkøbt senere, hvorved Gaarden efterhaanden har faaet sit nuværende Areal.

KIRSTINESYNDE, Gl. Haderslev Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Anton Bonde, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 3 km (dog kun ca. 20 m til Erlev Holdeplads), Tlf. Haderslev 345.

Art. 3 m. fl. af Erlev, samlet Areal 76,6 ha, deraf 62,1 Ager, 1 Eng, 7 Skov, 0,5 Have og Gaardsplads og 6 ha Rørskær, Nettoudbytte 467,83 Th. (9,85 Td. Hrtk.); Ejdskv. 89,300 Kr. (94,900), Jordv. 59,200 Kr. (64,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,000 Kr.; Lys og Kraft fra Haderslev Elektricitetsv.

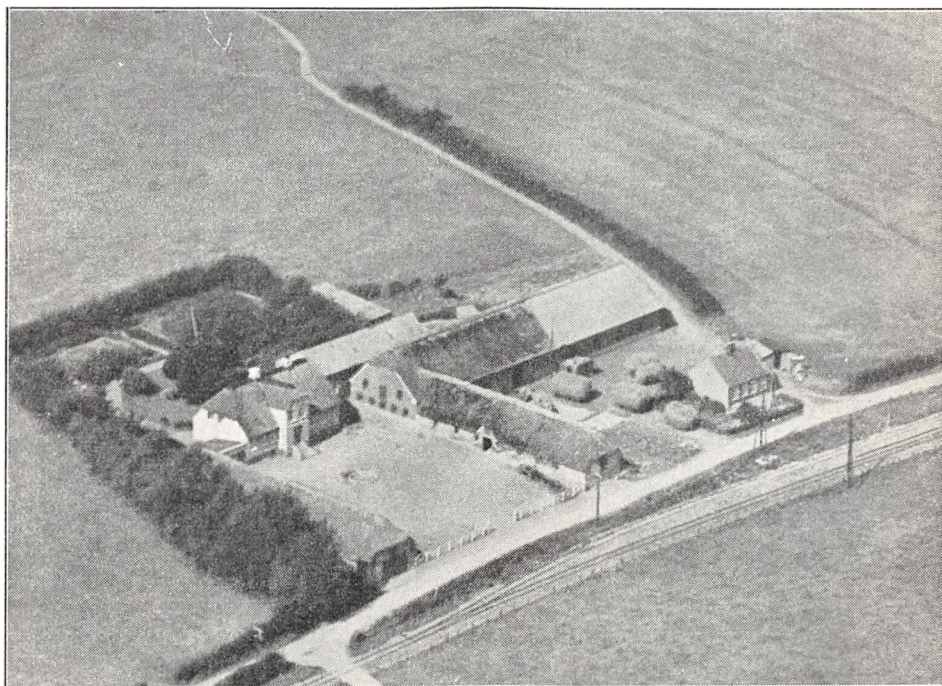
Kirstinesynde ligger ca. 3 km Sydvest for Haderslev lige ved Erlev Holdeplads ved offentlig Vej efter Marstrup; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen god Lermuld paa Lerunderlag, ca. 10 ha ved Haderslev Dam er Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1926—32. Af Engarealet er Halvdelen Vandingseng, alt paa haard Bund. Af Skoven er Halvdelen bevokset med Bøg, Resten med Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 35 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 42 Malkekøer, 1 Tyr og 10 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb; Mælken leveres til Haderslev Bymejeri (privat).

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret 70—80 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 50 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Kirstinesynde har grundmurede, velholdte, overvejende ældre Bygninger, tækket med Rør. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have (ikke helt solret), har en frembygget Frontspids mod Syd; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne er der Vognport, Værelser til Folkene, Hestestald samt Maskin- og Redskabsrum i den vestlige Sidelænge, der ved en Garagebygning er forbundet med den vestlige Gavl af Hovedbygningen; den østlige Sidelænge rummer Kostald, og fra den nordlige Ende af denne udgaar Laden som en Sidelænge mod Øst; Gaarden er aaben mod Syd til Landevejen, mod hvilken Gaardspladsen er afgrænset ved et Stakit med Indkørsel. Desuden Nord for Laden en Svinestald med Trimpel og Tag af

Kirstinesynde.

Pandeplader, Nord for denne et Brændehus, en Halvtagsbygning, tækket med Pandepalader, og Syd for Laden ved Landevejen et Fodermesterhus, tækket med Cementsten. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Svinestalden samt i den nordlige Del af Kostalden; Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og som nævnt hører der et Hus til Ejendommen.

Kirstinesynde ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Boholt, efter hvis Død den overtoges af Enken; i 1867 ægtede hun Chr. Hørlyck og bragte derved Gaarden til denne. I 1903 solgte Hørlyck Ejendommen, som da var paa ca. 51 ha, til den nuværende Ejer, som siden ved Tilkøb ad flere Gange har øget Gaardens Areal med 25 ha, deraf det meste i 1907.

LANGKÆRGAARD, Gl. Haderslev Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jacob Efsen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 4 km (til Erlev St. kun 2 km), Tlf. Haderslev 971.

Art. 2 af Erlev og 60 af Marstrup, samlet Areal 103,8 ha, deraf 85 Ager, 8 Eng, 10 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 784,11 Th. (ca. 16,51 Td. Hrtk.); Ejdskv. 126,900 Kr. (143,500), Jordv. 90,200 Kr. (97,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

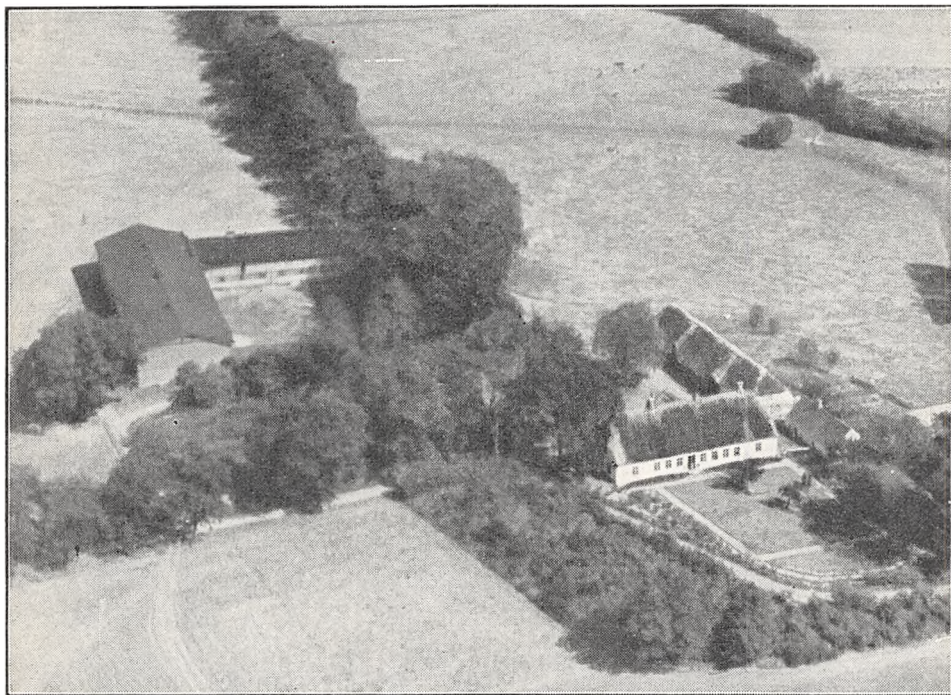
Langkærgaard ligger 3 km Syd for Haderslev med Indkørsels-Allé baade fra Landevejen Haderslev—Aabenraa og Haderslev—Tønder; Jorderne, der ligger samlet und-

tagen $4\frac{3}{4}$ ha, som ligger 4 km fra Gaarden, bestaar af Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar. Af Engen er to Trediedele Haardbundseng, Resten Lavmoseeng. Skovens Bevoksning er Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 44 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Centralmejeriet i Haderslev (privat).

Langkærsgaard.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 61 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

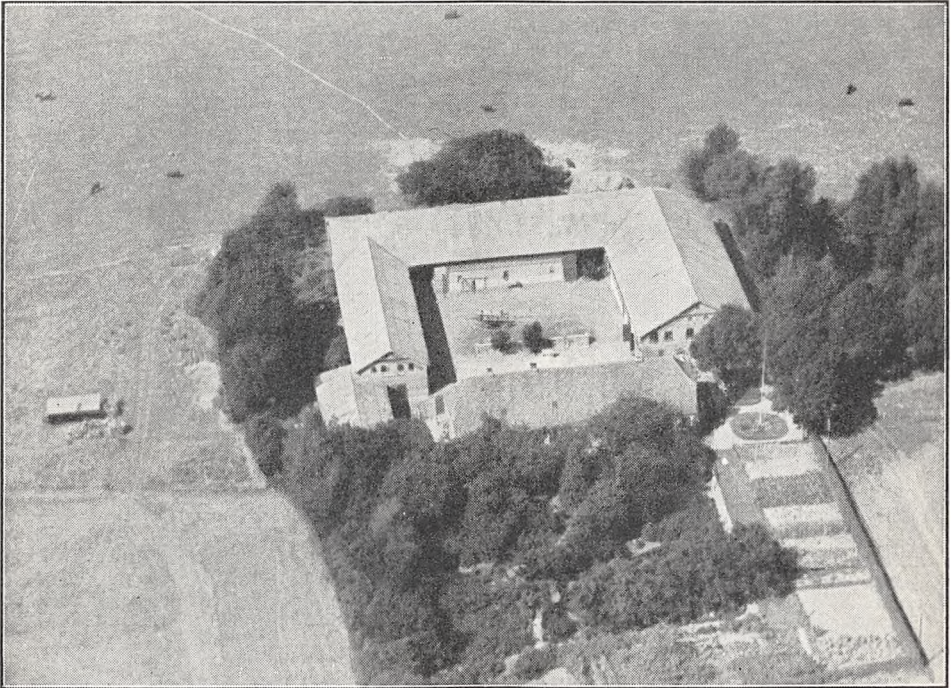
Langkærsgaard har grundmurede, gode, delvis noget ældre Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven (ikke helt solret), har Frontspids mod Øst; den er hvidpudset og tækket med Straa ligesom en fritliggende sydlig Sidelænge af Avlsbygningerne, som indeholder Heste- og Svinestald samt Hønsehus; desuden Syd for Hovedbygningen en teglhængt Længe, der rummer Bryggers, og Syd for denne en Maskin- og Redskabshus med Tag af Pandeplader. Nordøst for Hovedbygningen ligger de øvrige Avlslænger, som danner en 3-længet sammenbygget Gaard, aaben mod Syd mod Vejen, der fører til Landevejen Haderslev—Aabenraa; af de 3 Længer, der har Trætrimpel og er tækket med Tagpap, er der Lade i den nordlige Længe, Kostald i den østlige og Vognport samt Redskabs- og Maskinrum i den vestlige, der er bygget som Halvtag. Gaarden har Lokomobil til Tærskning, og der hører et Hus til Ejendommen.

Langkærsgaard er en gl. Slægtsgaard; i 1840 overtog Erik Efsen den efter sine Forældre, og efter ham overtoges den i 1876 af Sønnen Jacob Efsen; han overdrog den i 1918 til Sønnen Nis A. Efsen, efter hvem Gaarden i 1931 overtoges af en Brodersøn, den nuværende Ejer.

SKØTTESMINDE, Gl. Haderslev Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Bertel V. Dall, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 2 km, Tlf. Haderslev 583 y.

Art. 6 m. fl. af Erlev og 17 af Sdr. Otting, samlet Areal 85 ha, deraf 81 Ager, 3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 690 Th. (ca. 14,53 Td. Hrtk.); Ejdskv. 120,400 Kr. (122,400), Jordv. 76,000 Kr. (72,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Haderslev Elektricitetsv.

Skøttesminde ligger 2 km Sydvest for Haderslev og har Indkørsel fra Vejen Haderslev—Hørregaard; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 8 ha, som ligger for sig selv, bestaar overvejende af Lermuld paa Lerunderlag, en Del er dog Sand-

Skøttesminde.

muld paa sandblandet Ler- og Sandunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og til Dels nymerglet i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 154 kg aarlig, Mælken leveres til Haderslev Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 9 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 96 Svin aarlig. Der holdes 4 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Skøttesminde har grundmurede, store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gamle Have, har Veranda ved den østlige Gavl og Tegtag; den indeholder en stor god Bolig. De 3 sammenbyggede nye Avlslænger er ombygget i 1924; de er opført af røde Sten og har Tag og Trimpel af Pandeplader; af Længerne er der Ko- og Hestestald med Værelser i den sydlige Gavl over sidstnævnte i den østlige Sidelænge, Svinestald, Vognport, Garage og Hønsehus i den vestlige og i Længen mod Nord Lade, hvis Nordside er helt af Pandeplader; desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvæl-

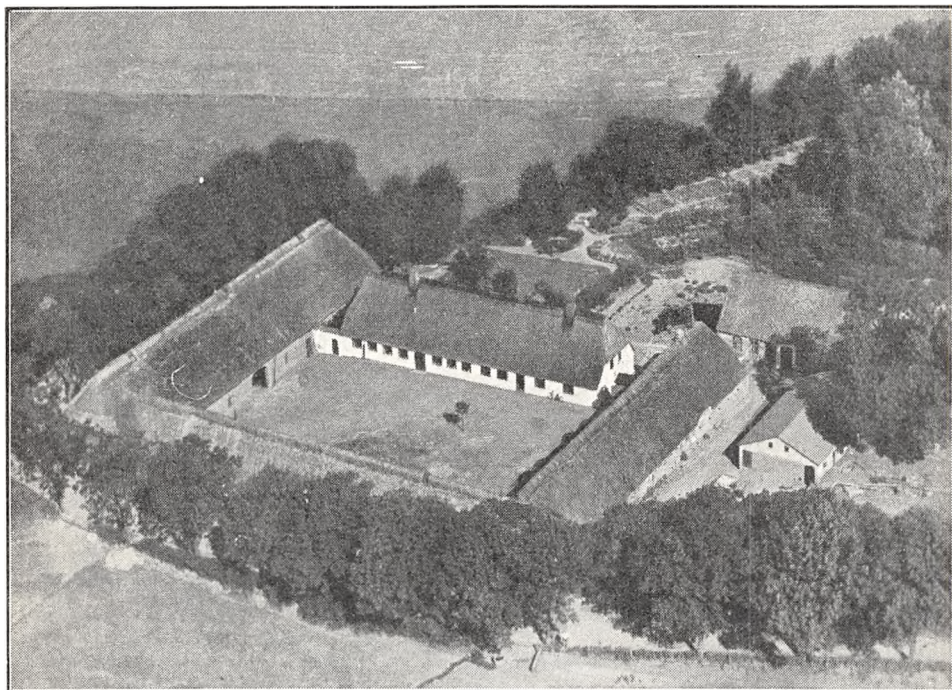

vinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Skøttesminde købtes i 1885 af Volle B. Dall, efter hvem den i 1906 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer; Gaarden havde da et Tilliggende af 72 ha, men i Aarenes Løb er der siden ad flere Gange tilkøbt ialt 13 ha, hvorved Gaarden har faaet sit nuværende Areal.

BRÆRAA I, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer August Carstensen, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. 4½ km og 8 km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 76 v.

Art. 8 m. fl. af Kestrup og 9 af Hoptrup, samlet Areal 84,5 ha, deraf 67,1 Ager,

Bræraa I.

10 Eng, 4,5 Skov, 0,9 Have og Gaardsplads og 2 ha Skrænter m. m., Nettoudbytte 937,85 Th. (godt 19,74 Td. Hrtk.); Ejdskv. 103,500 Kr. (103,500), Jordv. 81,000 Kr. (78,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 74,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Bræraa I ligger Øst for Hoptrup By ved Vejen efter Hovst; Jorderne er til Dels samlet ved Gaarden, dog ligger Skoven ved Østergaards Mølle Vest for Hoptrup; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og til Dels nymerglet i 1934—35. Engen er paa Dyndbund og ligger ved Slivlø, Skovens Bevoksning blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 20—50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, det er en gl. Stambesætning, som fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, der sælges en Del Avlsdyr, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørdydelse pr. Ko er 150—160 kg aarlig, Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 100 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 400 Høns.

Bræraa I har grundmurede, ældre, velholdte Bygninger, overvejende tækket med Rør. Den hvidpudsede Hovedbygning ligger mod Nord til den gl. Have og har Veranda til denne. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, Lade i den vestlige, som tillige har Gennemkørselsport til Gaarden, og Kostald i Længen mod Syd, der er udvidet i en Halvtagsbygning mod Syd, tækket med Pandeplader. Desuden Øst for Gaarden en Svinestald, tækket med Pandeplader, og Nord for denne den gl. teglhængte Mejeribygning, som nu benyttes til Magasin m. m.; denne er fra den østlige Gavl forlænget med en Halvtagsbygning til Redskaber, Maskiner og Vogne, fra hvis østlige Gavl Hønsehuset udgaar som en Vinkelbygning; de er begge opført af Træ med Tag dels af Pandeplader, dels af Tagpap. Gaarden har Lynafløder efter Netsystemet, eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Bræraa I ejedes i forrige Aarh. af Wolle Madsen Kragh, efter hvem den i 1873 overtoges af Sønnen Knud Olufsen Kragh; efter ham overtoges den i 1911 af Sønnen E. Kragh, efter hvis Død den overtoges af Enkefru Kragh, som i 1922 ægtede den nuværende Ejer.

FUGLSANG, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jacob Riis, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. 5 km og 8½ km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 76 y (Forpagteren).

Art. 56 af Kestrup og 53 af Hoptrup, samlet Areal 46,3 ha, deraf 43,3 Ager, 2,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 580,18 Th. (12,21 Td. Hrtk.); Ejdskv. 70,200 Kr. (71,400), Jordv. 53,100 Kr. (51,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 37,600 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Fuglsang ligger ½ km Syd for Bræraa og Vejen mellem Hoptrup og Hovst; Agermarken er samlet om Gaarden og grænser til Slivssø, Skoven ligger ved Østergaards Mølle; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er overvejende ret jævnt, stedvis dog noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—35. Skovens Bevoksning er blandet.

Gaarden drives fra 1933 af Ejerens Søn, Forpagter Knud Riis; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af lidt Frø. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 15 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der består af 16 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere ikke leveret ret mange Slagterisvin, Gaarden har Kort til 59 Svin om Aaret. Fjerkraeholdet er ca. 150 Høns.

Fuglsang har grundmurede, hvidpudsede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er tækket med Tegl. Af de fritliggende Avlsbygninger er de 2 Sidelænger tækket med Straa; af disse er der Hestestald og Vognport i den vestlige, Svine- og Kostald i den østlige, der med den nordlige Gavl er sammenbygget i T-Form med Laden; denne er overvejende opført af Pandeplader; desuden en mindre Længe mod Nord over for Hovedbygningen; denne, der har Trimpel af Træ, rummer Hønsehus og Vognport med Magasin over disse. Fra Gaarden er der en smuk Udsigt over Slivssø.

Fuglsang ejedes i forrige Aarh. af Iver Dall, efter hvis Død Arvingerne i 1892 solgte den til Knud Kragh; efter ham overtoges den i 1908 af Sønnen Marius Kragh, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1925.

GAARD I DIERNÆS BY, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans Clausen Assenholm, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. godt 6 km og 10½ km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 69 v.

Art. 2 m. fl. af Diernæs, samlet Areal 56,6 ha, deraf 50 Ager, 4,5 Eng, 1,5 Skov og 0,6 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 711,12 Th. (ca. 15 Td. Hrtk.); Ejdskv. 85,500 Kr. (88,200), Jordv. 62,400 Kr. (62,800); Bygningerne er forsikret i Land-

bygningernes Brandforsikring for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger $\frac{1}{2}$ km Syd for Diernæs By ved Landevejen efter Sønderballe; Agermarken er samlet ved Gaarden, Engen ligger ved Slivso; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og til Dels nymerglet i 1933—35. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik.

Kvægbesætningen, der bestaar af 12 Malkekøer og 38 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 10 Stude om Aaret; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Borgegaard« i Diernæs.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 64 Svin aarlig. Der holdes 6 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

gaard Art. 2 m. fl. af Diernæs har grundmurede, store, gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er opført i 1863, ligger mod Nord til den kønne Have, har Terrasse til denne, gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder en stor god Bolig. Af Avlslængerne, der delvis har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Folkene, Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge, der til Gaarden endnu har Tag af Rør; fra den nordlige Ende af denne udgaar en Sidelænge mod Vest, der har Trætrimpel og indeholder Svinestald samt en mindre Lade; Længen mod Syd, Laden, er opført i 1905, den har Trimpel af Pandeplader og er tækket med Tagpap. Gaarden, der er aaben mod Øst mod Sognevejen, har Lynafleder efter Netsystemet, murede Hvelvinger og Jernbjælker i Svinestalden samt eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk; der er Springvand i Gaarden; denne ligger kønt lige ved Landevejen.

gaard Art. 2 m. fl. af Diernæs ejedes fra 1863 af Jørgen Assenholm, der vistnok opførte Gaarden paa Jord, han havde købt; efter hans Død i 1907 overtoges den af Enkefru Johanne A., efter hvem den i 1914 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I HOPTRUP BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Iver Schmidt, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. 4 km og 8 km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 19.

Art. 13 m. fl. af Hoptrup og 41 af Skovby, samlet Areal 83,5 ha, deraf 65 Ager, 10 Eng, 8 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 687,06 Th. (godt 14,46 Td. Hrtk.); Ejdkv. 102,600 Kr. (105,300), Jordv. 76,600 Kr. (81,100); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i Hoptrup By ved Vejen efter Diernæs; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar af middelgod Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der er ingen Kalktrang. Engen er paa Mosebund og noget sur, Skovens Bevoksning Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 20 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Borgegaard« i Diernæs.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 3—400 Høns.

gaard Art. 13 m. fl. af Hoptrup har grundmurede velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den lille Have, har gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 fritliggende Avlslænger er de 2 Sidelænger tækket

med Tagpap; af disse rummer den østlige Kostald og den vestlige, der har Trimpel af Bindingsværk, Hestestald og Vognport m. m. ind mod Gaarden og Svinestald i den vestlige Side. Længen mod Nord, Laden, har Tag og Trimpel af Pandeplader; desuden Vest for Gaarden det teglhængte tidligere Bagehus, der nu rummer Brænde, og Øst for et Redskabs- og Maskinhus, der har Tag af Pandeplader. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Kostalden, eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen. Fra Gaarden er der en smuk Udsigt over Slivsvø, Diernæs Bugt og Lillebælt.

Gaard Art. 13 m. fl. af Hoptrup er en gl. Slægtsgaard; den ejedes i forrige Aarh., fra 1869, af Carsten Schmidt, som da overtog den efter sine Forældre, og efter ham overtoges den i 1903 af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I KESTRUP BY, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer H. Clausen Assenholm (Diernæs), Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. 4 km og 6 km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 70 x (Forpagteren).

Art. 1 af Kestrup, samlet Areal 54,5 ha, deraf 53 Ager, 1 Eng og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 632,99 Th. (ca. 13,33 Td. Hrtk.); Ejdskv. 76,500 Kr. (74,400), Jordv. 54,600 Kr. (52,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 48,800 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger midt i Over Kestrup By; Jorderne, der til Dels er samlet og ligger godt for Ejendommens Drift (nærmest Vest for Gaarden), bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er Haardbundseng.

Gaarden drives fra 1. April 1922 af Forpagter Andreas Hansen Bryld; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 15 Kalig. og 30—35 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20—25 Stkr. Ungkreaturer, er af rødd dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 1 af Kestrup har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger Nordøst for Avlsbygningerne til Haven, i Retningen Syd—Nord, er tækket med Rør. Af de nye Avlsbygninger, der er opført i 1930 og har Tag af Pandeplader, ligger Vest for Hovedbygningen en Længe, der har muret Trimpel og rummer Svine- og Hestestald samt Vognport med Værelser oven over sidstnævnte til Folkene, og Syd for Gaardspladsen mellem de 2 foran- nævnte Bygninger en bred Længe, som rummer Kostald i den vestlige Side og Lade i den brede østlige Del; Laden, der har støbt Sokkel, har Ydervægge af Pandeplader, og i den nordøstlige Del er der indrettet Svinestald; desuden Syd for denne 2 Halvtagsbygninger, den ene et Hønsehus, opført af Træ, medens den anden rummer Brænde, Maskiner og Redskaber. Der er ildfast Loft af Jernbjælker med Lægter, dækket med Ler, i Staldene, og Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert.

Gaard Art. 1 af Kestrup købtes omkring Midten af forrige Aarh. af Hans Clausen Assenholm fra Sundeved, efter hvem den ca. 1860 overtoges af Sønnen Jep Clausen A. Efter ham overtoges den i 1889 af Broderen Nis Clausen A., efter hvem den i 1896 overtoges af en Brodersøn, den nuværende Ejer.

GAARD I SØNDERBALLE BY, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer C. Schmidt, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Haderslev, Afst. 14 km (dog kun 2 km til Sønderballe Bro (Dampskibsbro) og 8½ km til Marstrup St.), Tlf. Hoptrup 62 y.

Art. 9 m. fl. af Sønderballe, samlet Areal 61,7 ha, deraf 53,7 Ager, 7 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 727,85 Th. (15,32 Td. Hrtk.); Ejdskv. 88,200 Kr. (88,200), Jordv. 72,300 Kr. (65,700); Bygningerne er forsikret i Landbyg-

ningernes Brandforsikring for 45,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger midt i Sønderballe By; Jorderne ligger i 2 Stykker, dels Øst, dels Vest for Gaarden, Skoven 1½ km fra Ejendommen; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af en Del Runkelroefrø; Forbruget af Kunstgødning veksler efter Afgrødernes Art.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Borgegaard« i Diernæs.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 9 m. fl. af Sønderballe har grundmurede, hvidpudsede, velholdte, overvejende ældre straaetækte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har Gennemkørselsport til Gaarden. Af de 3 sammenbyggede Avlælænger er den vestlige Sidelænge, Kostalden, der har Tag og Trimpel af Pandeplader, sammenbygget i Vinkel med Hovedbygningen; Længen mod Syd indeholder Heste- og Svinestald og den korte østlige Sidelænge Svinestald. Desuden Nord for Gaarden et gl. Bagehus, tækket med Tegl, samt en Lade, opført af Pandeplader, og Vest for denne en Bygning til Redkaber, Maskiner og Brænde. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, og der er indlagt Vand fra Byens Vandværk.

Gaard Art. 9 af Sønderballe ejedes i ældre Tid af Kronen, der saa vidt vides solgte den i 1830 til Peter Schmidt; efter ham overtoges den i 1865 af Sønnen Karsten Petersen Schmidt, efter hvem den i 1898 overtoges af Sønnen Peter Schmidt, og efter denne overtoges den i 1928 af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I SØNDERBALLE BY, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer H. Ravn, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Haderslev, Afst. 14 km (dog kun 2 km til Sønderballe Bro (Dampskibsbro) og godt 8½ km til Marstrup St.), Tlf. Hoptrup 61 v.

Art. 8 m. fl. af Sønderballe, samlet Areal 47 ha, deraf 43,5 Ager, 1 Eng, 2 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 466,01 Th. (9,81 Td. Hrtk.); Ejdkv. 75,600 Kr. (76,500), Jordv. 58,400 Kr. (57,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 45,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den østlige Side af Sønderballe By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Ejendommen, og som ligger godt for dennes Drift, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og hele Arealet er merglet omkring 1910. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af Runkelroer og Rødkløver; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 20 Kalig. og 45 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 16 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser delvis i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Borgegaard« i Diernæs.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 8 m. fl. af Sønderballe har grundmurede, gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven (ikke helt solret), har Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegtag; den rummer en god Bolig. Af de 2 fritliggende Sidelænger — Gaar-

den er aaben mod Syd mod Indkørselen og Sognevejen gennem Byen — er der Lade i den østlige Sidelænge, der er tækket med Tagpap, og hvis Østside er af Pandeplader; til den sydlige Gavl af Laden er der opført en Halvtagsbygning, der rummer Hønsehus; den vestlige Sidelænge, der rummer Ko- og Hestestald, er tækket med Straa til Gaarden og mod Vest med Tagpap, den har her Trimpel af Pandeplader. Desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald med Tag af Pandeplader samt et Brændehus, opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Svinestalden, der er indlagt Vand fra et fælles Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 8 m. fl. af Sønderballe ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Juhl, efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Mette Juhl; efter hende overtoges den i 1854 af Hans Ravn, til hvem hun var Tante; efter ham overtoges Gaarden i 1896 af Sønnen Nis Ravn, efter hvem den i 1934 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

KALMAGAARD, Marstrup By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer K. S. Knudsen, Postfb. og nærmeste St. Marstrup, Afst. 300 m og knap 6 km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 65 x.

Art. 6 m. fl. af Marstrup, samlet Areal 57 ha, deraf 53 Ager, 1 Have og Gaardsplads og 3 ha Sø, Nettoudbytte ca. 570 Th. (ca. 12 Td. Hrtk.); Ejdskv. 79,100 Kr. (99,000), Jordv. 56,700 Kr. (76,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 48,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Kalmagaard ligger i Nr. Marstrup By 300 m Nord for Marstrup St.; af Jorderne ligger kun ca. 7 ha ved Gaarden, Resten af Arealet ligger i ét Stykke ca. 400 m fra denne; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 10—15 Kalig. og 10—50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer og Stude, er dels af Korthorns-, dels af rødt dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der græsledes ca. 10 Stude om Aaret; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 150—160 kg aarlig, Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 jydsk Arbejdsheste og for Øjeblikket en højt præmieret Hingst; der tillægges 2—3 Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 170 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns.

Kalmagaard har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der er restaureret i 1934, ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har Frontspids til denne og Tag af Cementsten; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der er tækket med Straa paa den ene Side og Pandeplader paa den anden, er der Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; fra den sydlige Ende af Kostalden udgaar Svinestalden, der har Tag af Pandeplader, som en Sidelænge mod Vest. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet og eget Vandværk, som virker ved Stødhævert.

Kalmagaard ejedes i Slutningen af det 18de Aarh. af Iver Lassen, der havde overtaget den i 1791 efter sin Fader; efter hans Død ægtede Enken omkring Aarhundredskiftet Knud Knudsen, efter hvem den i 1835 overtoges af Sønnen Iver K.; efter ham overtoges den i 1857 af Sønnen Knud K., efter hvem den i 1901 overtoges af Sønnen, senere Sognefoged Jens M. Knudsen, der i 1933 frasolgte 17 ha, hvorpaa der oprettedes 2 Statshusmandsbrug, og efter ham overtoges Gaarden Jan. 1935 af Sønnen, den nuværende Ejer, for 105,100 Kr.

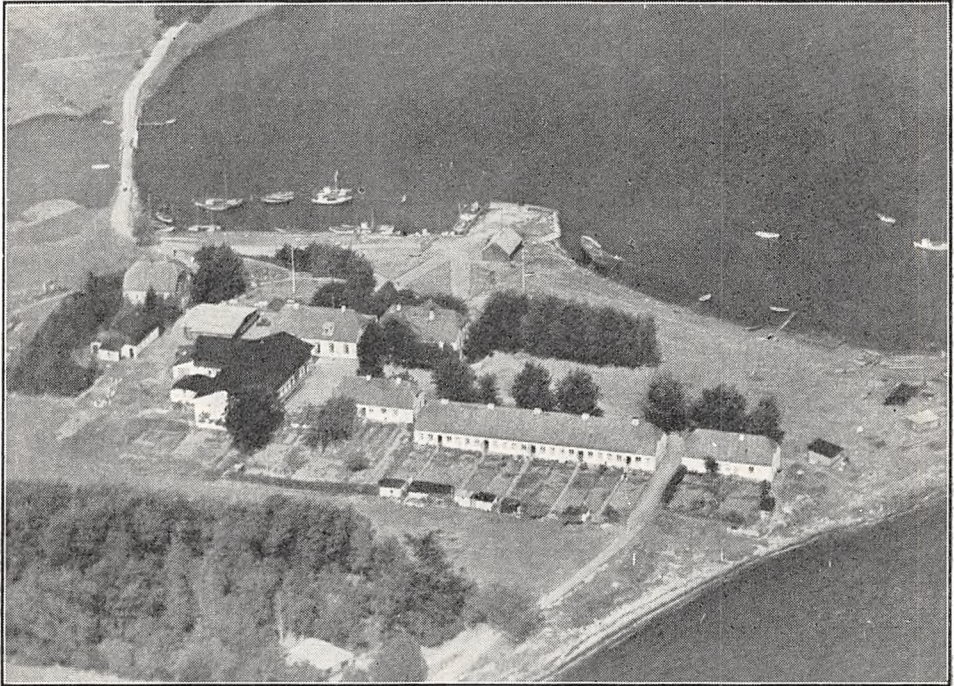
Den 22. Maj 1936 aflagde Konge- og Kronprinsparret Besøg paa Kalmagaard.

KALØ, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Chr. Beck, Postfb. Genner, nærmeste St. Aabenraa, Afst. 10½ km, Tlf. Genner 40 x (offentlig Samtalestation paa Øen).

Art. 1 af Kalø og 84 m. fl. af Genner, samlet Areal 44,1 ha, deraf 35,1 Ager, 4,5 Eng, 1,5 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 2 ha andre Arealer, Nettoudbytte 172,18 Th. (3,62 Td. Hrtk.); Ejdkv. 68,000 Kr. (70,000), Jordv. 28,000 Kr. (26,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 115,000 Kr., Løstret i Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring for 36,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Ejendommen bestaar af Øen Kalø paa 16,6 ha beliggende i Genner-Bugten, desuden 5,8 ha beliggende i Løjt, kun adskilt fra Øen ved det smalle Vand, og 21,7 ha beliggende lige Vest for Øen i Genner; største Delen af Jorden er Sandmuld paa Grusunderlag, en mindre Del er Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (i øvrigt naturlig sund Jord),

Kalø.

en Del af Arealet blev kalket for nogle Aar siden, Resten er merglet i 1933. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet.

Avlsbruget er fra 1. Marts 1933 bortforpagtet til Forpagter P. Brockstedt; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 12 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 14 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Genner Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 32 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar; Fjerkræholdet er ca. 200 Høns samt en Del Gæs og Kalkuner.

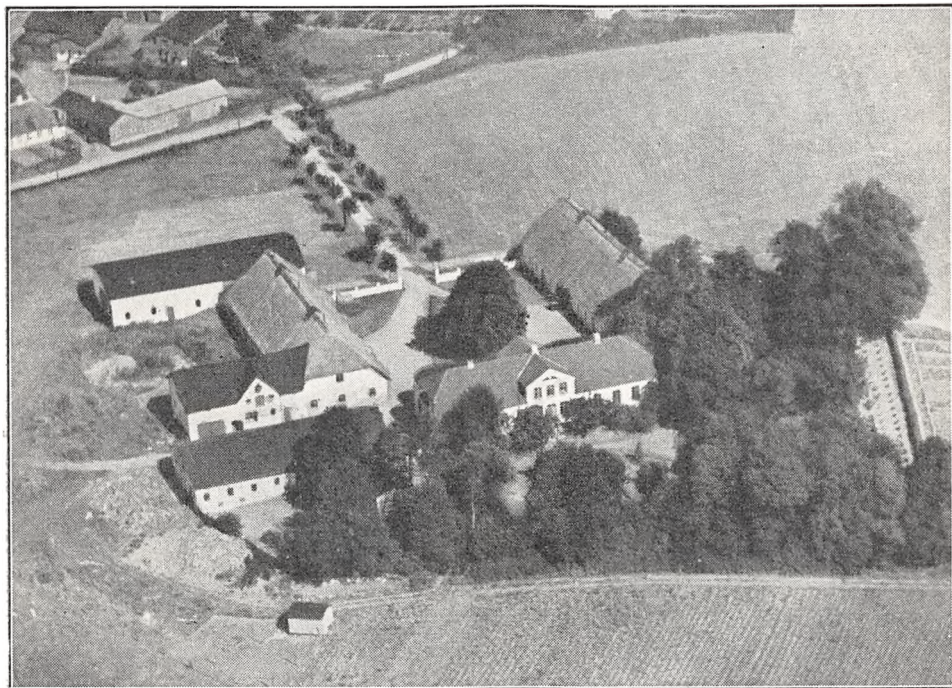
Kalø har grundmurede, hvidpudsede, gode og velholdte Bygninger (ligger ikke helt solret). Hovedbygningen, der ligger mod Nord-Nordvest til Haven og Vandet, er opført i 2 Etag, har Frontspids mod Nord og Tegtag; den indeholder Bolig til Gaardens Ejer og til Forpagteren. Af Avlsbygningerne, der ligger Sydvest for Hovedbygningen, er der Hestestald, Lade, Kostald og

Lade i Hovedlængen, der er opført i 1908, har Trætrimpel og ligger i Retningen Syd—Nord; fra den nordlige Ende af denne udgaar en Sidelænge mod Vest, der rummer Vognport og Garage m. m., og Vest for denne en Svinestald, ligeledes med Trætrimpel; desuden Vest for Kostaldlængen en Stald til Søer og Øst for et Hønsehuse. Endvidere Øst for Avlsbygningerne 3 teglhængte Længer, henholdsvis med 2, 10 og 2 Lejligheder, der alle er udlejet til Fiskere; der er en mindre Fiskerihavn ved Ejendommen.

Af de 3 Bygninger Vest for Hovedbygningen er der Restauration i den nærmestliggende, der er tækket med Tegl og har en Veranda mod Nord mod Vandet, Vest for denne en Dansesal, opført af Træ og tækket med Icopal, og Nordvest for denne den teglhængte Toldbygning med Bolig for Stedets Toldembedsmand. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden. Ejendommen ligger meget kønt.

Kalø (Kalvø), der nu er forbundet med Fastlandet ved en Bro, var tidligere ubeboet og benyttedes da kun til Græsning. I første Halvdel af forrige Aarh. købtes den af den virksomme

Kjersminde.

Agent Jørgen Bruhn i Aabenraa, som anlagde et Skibsbyggeri paa Øen og byggede Arbejderboliger (nu udlejet til Fiskere); han døde i 1856, og Ejendommen og Virksomheden overtoges da af Sønnen Anton Bruhn, som nedlagde Skibsbyggeriet i Begyndelsen af 1870'erne. Efter hans Død solgte Arvingerne i 1893 Øen og Ejendommen til Hans Jepsen, der i 1898 solgte den til Peter Jørgensen Beck, og efter ham overtoges den i 1922 af Sønnen, den nuværende Ejer.

KJERSMINDE, Marstrup By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Mads Madsen, Postfb. og nærmeste St. Marstrup, Afst. $\frac{1}{4}$ km og 6 km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 65 y.

Art. 9 m. fl. af Marstrup, samlet Areal 105,8 ha, deraf 94 Ager, 2 Eng, 9 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1014,47 Th. (ca. 21,36 Td. Hrtk.); Ejdskv. 135,000 Kr. (139,500), Jordv. 96,800 Kr. (104,800); Bygn. er fors. i Landbygningernes Brandforsikring for 114,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

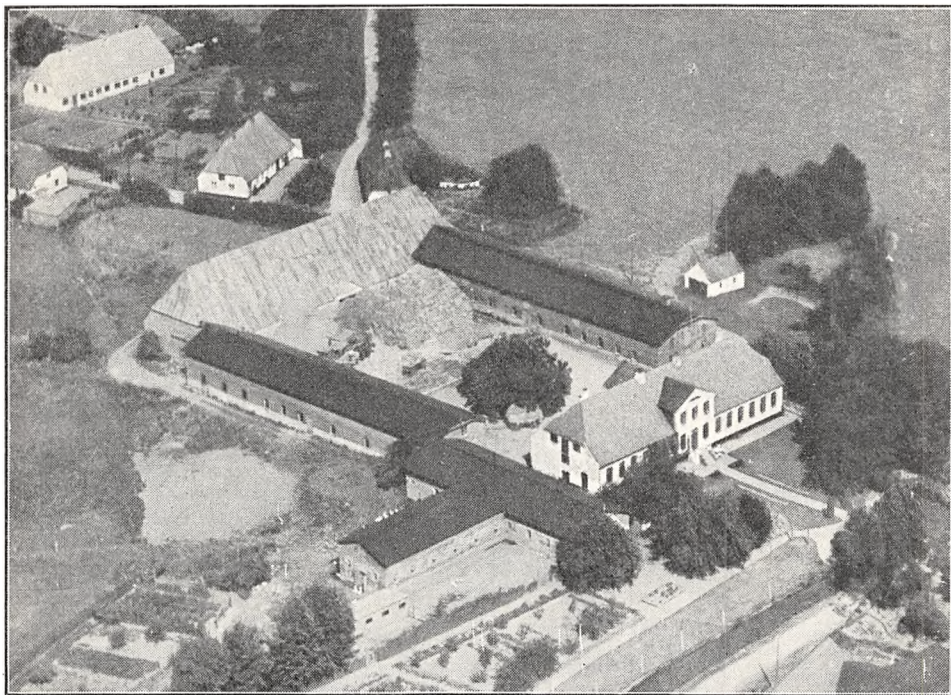
Kjersminde ligger i den sydøstlige Side af Marstrup By; Jorderne er ikke samlet, men ca. Halvdelen af Arealet ligger dog ved Gaarden; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er lidt bakket, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er dræ-

det, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—36. Engen er dels Haardbunds-, dels Lavmoseseng, Skovens Bevoksning Bøg og lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med en Del Frøavl af Rød- og Hvidkløver; Forbruget af Kunstgødning er noget vekslende efter Afgrødernes Art.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35—40 Malkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Marstrupgaard.

Kjersminde har grundmurede, store gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd (ikke helt solret) til den kønne Have, har en stor gennemgaaende Frontspids og Skifertag; den indeholder en stor køn Bolig. Af Avlsbygningerne er der Lade i den fritliggende østlige Sidelænge, der er tækket med Rør ligesom den vestlige, der rummer Heste- og Kostald; fra denne udgaar der 2 Sidelænger mod Vest, af hvilke den nordlige, der har muret Trimpel, rummer Lade og den sydlige Værelser til Folkene samt Materialrum og Magasin; de er begge tækket med Tagpap ligesom en Svinestald Vest for Hovedbygningen. Gaarden er aaben mod Nord mod Sognevejen og Indkørsels-Alléen, hvor Gaardspladsen er lukket ved en Mur paa hver sin Side af Indkørselen. Der er Lynafleder efter Netsystemet paa Bygningerne, murede Hvelvinger og Jernbjælker i Heste- og Kostald, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Kjersminde ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Ole Kjer, efter hvem den i 1861 overtoges af Svigersønnen Nis Jessen Madsen; efter ham overtoges den i 1902 af Sønnen, den nuværende Ejer, der i 1912 har tilkøbt 6 ha og i 1922 16 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

MARSTRUPGAARD, Marstrup By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Peter Boyschau, Postfb. og nærmeste St. Marstrup, Afst. $\frac{1}{2}$ km og 6 km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 64 x.

Art. 2 m. fl. af Marstrup, samlet Areal 114 ha, deraf 98,5 Ager, 5 Eng, 9 Skov

og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1284,81 Th. (27,05 Td. Hrtk.); Ejdskv. 153,000 Kr. (162,000), Jordv. 121,300 Kr. (113,100); Bygn. er fors. i Danske Grundejernes Brandf. for 100,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Marstrupgaard ligger i den sydlige Del af Marstrup By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—36. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 120 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 55 Malkekøer, 2 Tyre og 65 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 11 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 425 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 160 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Marstrupgaard har grundmurede, store gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store kønne Have, har gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder en stor herskabelig Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er opført af røde Sten, er de 2 Sidelænger tækket med Tagpap og har muret Trimpel; af disse er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige; den nordlige Længe, Laden, har Tag af Pandeplader. Desuden Vest for Hovedbygningen 2 Længer, sammenbygget i —I-Form; de har muret Trimpel, er tækket med Tagpap og rummer Svinestald og Garage. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, murede Hvalvinger og Jernbjælker i alle Stalde, eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Aftægts hus til Ejendommen.

Marstrupgaard er en gl. Slægtsgaard; den ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Jens Madsen Bruun, efter hvis Død den overtogee af Enkefru Thyra Bruun, som senere ægtede J. Musmann; efter ham overtoges den i 1850 af Stedsønnen Jørgen Bruun, efter hvem den i 1898 overtoges af Sønnen Jacob Bruun; efter hans Død i 1918 overtoges den af Enken, Fru Mathie Bruun, efter hvem den i 1925 overtoges af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

NYGAARD, Sønderballe By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Chr. Iversen, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Haderslev, Afst. ca. 14 km (dog kun 2 km til Sønderballe Bro (Dampskibsbro) og 8½ km til Marstrup St.), Tlf. Hoptrup 62 x.

Art. 5 m. fl. af Sønderballe, samlet Areal 71,2 ha, deraf 64,2 Ager, 6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 760,42 Th. (ca. 16 Td. Hrtk.); Ejdskv. 117,000 Kr. (119,200), Jordv. 84,400 Kr. (81,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,600 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Nygaard ligger i den vestlige Side af Sønderballe By; Jorderne, der er noget adskilt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med ret stor Frøavl af Roer, Kløver og Græs; Forbruget af Kunstgødning er stærkt vekslende efter Afgrødernes Art.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes overvejende ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 135 kg aarlig, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Borgegaard« i Diernæs.

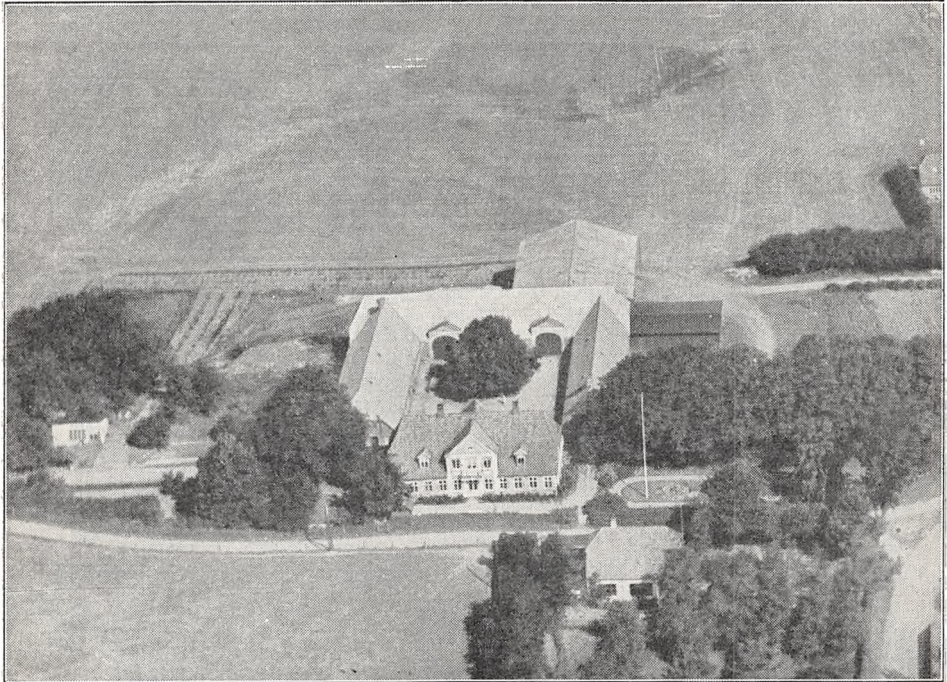
Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret 5—600 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 96 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 300 Høns.

Nygaard har grundmurede, velholdte og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har Altan til denne, gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder

en smuk Bolig med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder; til den vestlige Gavl er der tilbygget en Garage, opført af Træ og tækket med Tagpap. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der nu har Tag af Pandeplader, er der Værelser til Folkene og Hestestald m. m. i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord, som fra den østlige Ende er udvidet i en Sidelænge mod Nord; denne er opført af Træ ligesom en Tilbygning til den østlige Gavl af Laden; denne Tilbygning, der rummer Redskaber og Maskiner, er tækket med Tagpap. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, Selvfodringsapparat i Hestestalden, indlagt Vand fra Byens Vandværk, og til Ejendommen hører et Hus og en Villa, som er særskilt vurderet.

Nygaard er oprettet af Hans Møller, der i 1845 opførte Gaarden paa Jord, der var solgt fra Sønderballegaard; efter ham overtoges den af Sønnen, Amtsforstander Bertel Møller, af hvem den nuværende Ejer købte Gaarden i 1901.

Nygaard.

NØRBYGAARD, Marstrup By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans Riis, Postfb. og nærmeste St. Marstrup, Afst. $\frac{3}{4}$ km (dog kun 100 m til Nørbygaard Holdeplads) og $5\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 63 x.

Art. 8 af Marstrup, samlet Areal 75 ha, deraf 68 Ager, 6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 700 Th. (ca. 14,74 Td. Hrtk.); Ejdskv. 120,000 Kr. (193,500), Jordv. 77,000 Kr. (139,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 92,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Nørbygaard ligger i Nr. Marstrup By ved Vejen efter Erlev, 100 m Vest for Nørbygaard Holdeplads; Jorderne, der er samlet om Gaarden, bestaar af god Ler-muld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

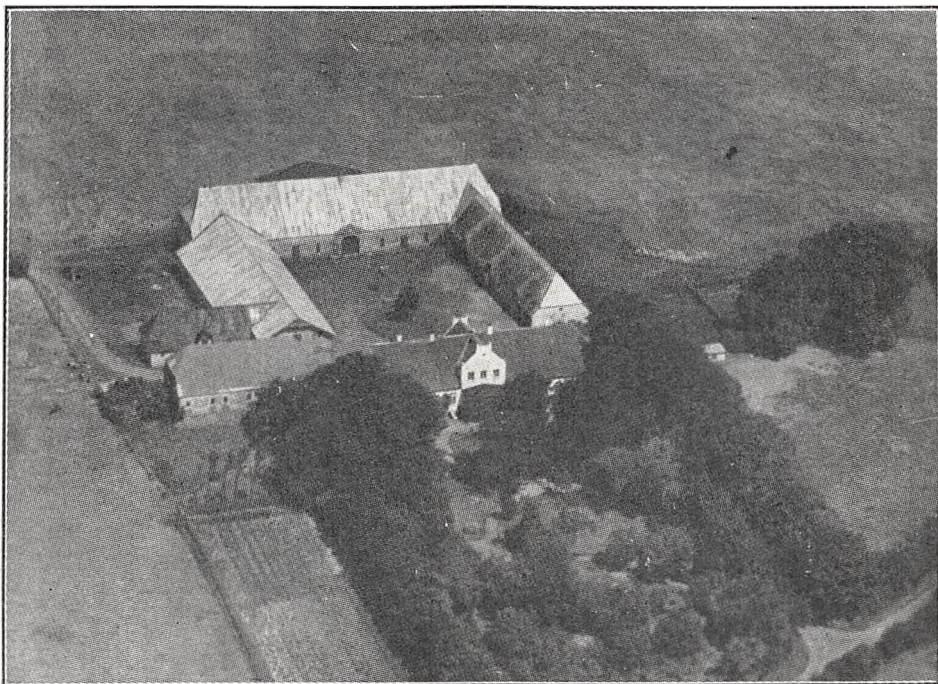
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 50 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden

15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 110 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Nørbygaard har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har en lukket Veranda til denne, gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den rummer en stor god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge, der har Tag af Pandeplader mod Øst og af Straa mod Vest til Gaarden; den vestlige Sidelænge, som er opført i 1914, har muret Trimpe og Tag af Pandeplader; den rummer Kostald, og fra den sydlige Ende af denne udgaar en Sidelænge mod Vest, tækket med Tagpap, den rummer Kalvestald og Hønsehus; Længen mod Nord, Laden, er tækket med Pandeplader og er udvidet med en kort Sidelænge mod Nord, opført af Træ, tækket med Tagpap. Desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald med Tag af

Nørbygaard.

Cementsten og Øst for et Hønsehus, tækket med Tagpap. Gaarden har Lynafleder efter Net-systemet, eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Nørbygaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Poul Danielsen, der i 1861 solgte den til Mathias Krag; han solgte den i 1911 til Jac. Iver Riis, til hvis Hustru han var Onkel, og efter ham overtoges den i Maj 1935 af Sønnen, den nuværende Ejer. Samme Aar er der ved Jordlovsudvalgets Medhjælp frasolgt 67 ha, paa hvilket der oprettedes 5 Statshusmandsbrug, hver med ca. 8,5 ha, medens Resten af Jorden gik ind under en Jordomdeling.

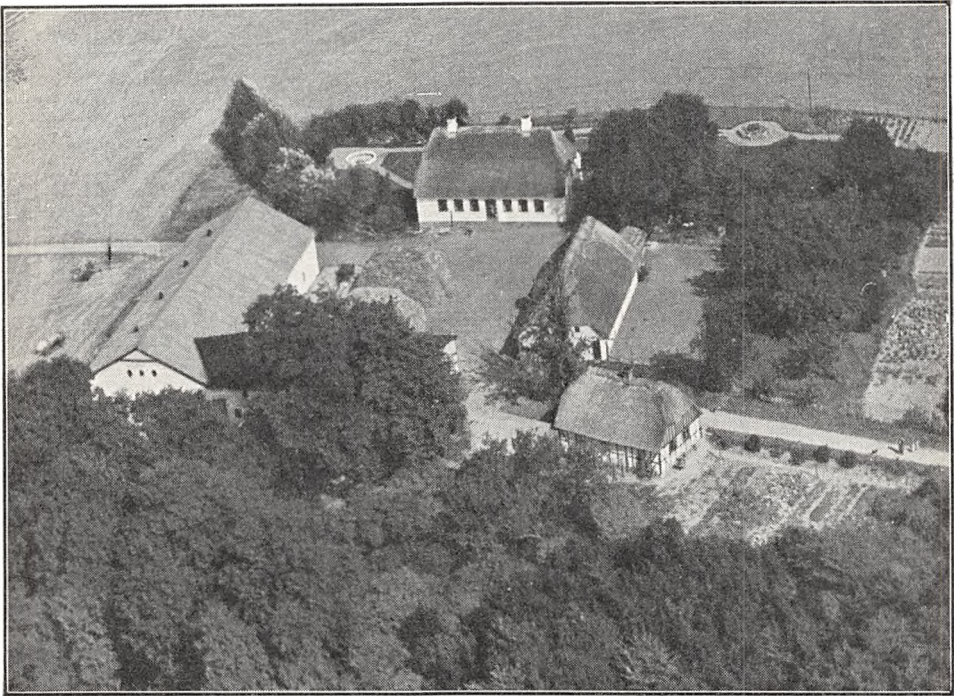
NØRSKOVGAARD, Marstrup By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer N. Ebbesen Hansen, Postfb. og nærmeste St. Marstrup, Afst. 2½ km og ca. 5 km til Haderslev, Tlf. Haderslev 573 u.

Art. 5 m. fl. af Marstrup, samlet Areal 60 ha, deraf 47 Ager, 3 Eng, 6 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 3 ha Rørskær, Nettoudbytte 518,90 Th. (10,92 Td. Hrtk.); Ejdskv. 70,200 Kr. (90,000), Jordv. 45,400 Kr. (58,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 40,000 Kr., Løstret i Aller-Kassen for 35,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Nørskovgaard ligger Nordvest for Marstrup By knap 1 km Vest for Vejen Marstrup—Erlev, hvorfra Vej fører til Gaarden; Jorderne, der er samlet om denne, er noget uensartede, største Delen er svær Lermuld paa Lerunderlag, stedvis er Jorden lidt mildere, men alt er paa Ler- og Mergelunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der er ingen Kalktrang. Engen er dels Haandbunds-, dels Lavmoseeng, Skovens Bevoksning overvejende Gran, dog med en Del Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Kløver og Græs, 6. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Nørskovgaard.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 28 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3200 kg aarlig, Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor, men kun til stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret 6—700 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 125 Høns.

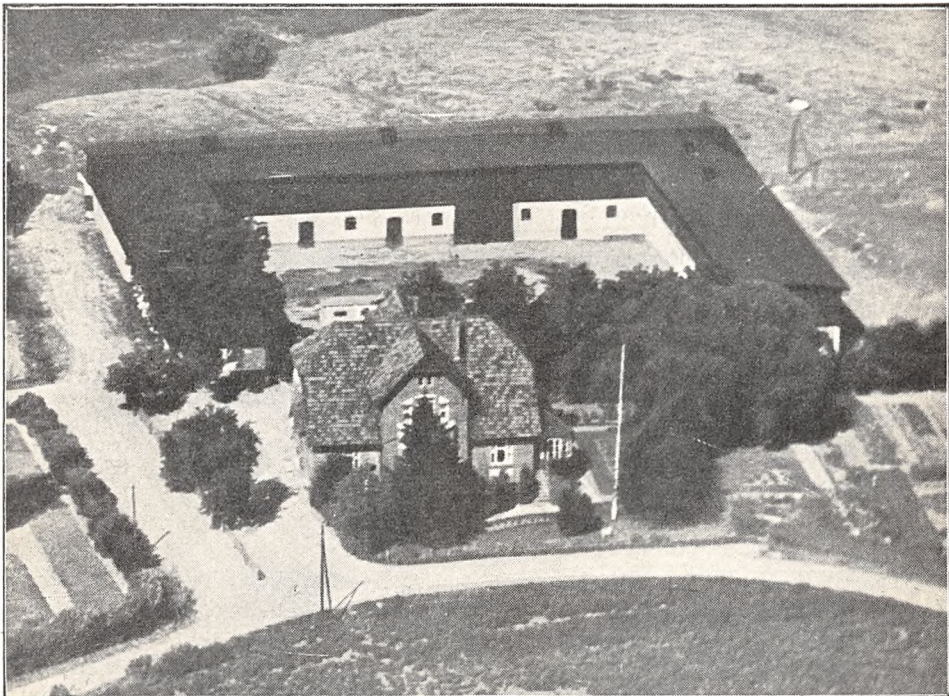
Nørskovgaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte Bygninger. Den lille Hovedbygning, som ligger mod Øst til Haven, der ogsaa strækker sig Syd for Gaarden, er tækket med Rør. Af Avlsbygningerne, som overvejende er nye, er der Kostald samt Værelser til Folkene i den sydlige Gavl over denne i Længen mod Vest; denne, der er tækket med Tagpap, er sammenbygget i Vinkel med den nordlige Sidelænge og har muret Trimpel ligesom denne; sidstnævnte, der rummer Lade ind mod Gaarden og Svinestald mod Nord med Lade over denne, har Tag af Pandeplader og er opført i 1925—26; den fritliggende mindre Sidelænge mod Syd, der er tækket med Rør, indeholder Heste- og Svinestald. Desuden Vest for Indkørselsvejen en Halvtagsbygning til Vogne, Redskaber og Maskiner, opført af Træ og tækket med Pandeplader, samt et Hus med Bolig til Gaarden Fodermester, det er opført af Bindingsværk og tækket med Rør. Gaar-

den har Lynafleder efter Netsystemet, murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, eget Vandværk, der virker ved Stødhævert, og som nævnt hører der et Hus til Ejendommen. Fra Gaarden er der en smuk Udsigt mod Nord over Haderslev Dam.

Nørskovgaard ejedes tidligere i en lang Aarrække af Slægten Gøttig; i 1919 solgte Chr. Gøttig den til Grosserer Brinken, Haderslev, der i 1920 solgte den til Rasm. Nielsen. Sidst i 1920'erne solgte han Gaarden til Ellebæk Clausen, men beholdt ca. 36 ha, deraf 27 ha Skov og 9 Ager. I 1932 overtoges Gaarden fra Ellebæk Clausen af Sønderjyllands Kreditforening, der samme Aar, faa Maaneder efter, solgte den til den nuværende Ejer, der tillige har forpagtet de forannævnte 9 ha Agerjord.

PAMHULE, Marstrup By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og

Pamhule.

A., Ejer Chr. Beck, Postfb. og nærmeste St. Marstrup, Afst. 1 km og ca. 7 km til Haderslev.

Art. 12 af Marstrup, samlet Areal 55 ha, deraf 53,7 Ager, 0,5 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 671,27 Th. (14,13 Td. Hrtk.); Ejdskv. 80,300 Kr. (76,500), Jordv. 60,800 Kr. (54,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 61,660 Kr., Løspøret i »Danmark« for 48,400 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Pamhule ligger ca. 1 km Vest for Marstrup St. ved offentlig Vej; af Jorderne ligger 44 ha samlet ved Gaarden, Resten ca. 3 km fra denne; Jorden er Lermuld paa Lerunderlag, stedvis lidt svær Jord. Terrænet er for en Del let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift med lidt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik: 1. Blandsæd, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer, 6. Byg, 7. Havre, 8. Blandsæd, 9. Kløver og Græs. Uden for Driften henligger nogle Arealer i fri Drift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 12 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, der krydses med hollandske Tyre, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 40 Kreaturer om Aaret; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Plage. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 350 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns.

Pamhule har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1907, ligger mod Syd til den kønne Have, som navnlig strækker sig mod Øst, er opført af røde Sten, har en lukket Veranda ved den østlige Gavl, gennemgaaende Frontspids med Karnap og Altan mod Syd og Tegltag; den rummer en herskabelig Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. De 3 sammenbyggede hvidpudsede Avlslænger, der er ombygget i 1907, har høj Trætrimpel og er tækket med Tagpap, som efterhaanden omlægges til Pandeplader; af de 3 Længer er der Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelænge, Svinestald, Redskabs- og Maskinrum og Mølleri samt Magasin paa Loftet i den østlige og Lade samt Kostald mod Vest i Længen mod Nord; til Nordsiden af Kostalden er der opført en Halvtagsbygning, som rummer Roehus og Svinestald; desuden Øst for Gaarden et Hønseshus med Tag af Pandeplader samt en straatækt Længe med Stald til Søer (de 2 sidstnævnte er ikke med paa Billedet). Der er Gipsloft i Ko- og Svinestald, og Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert.

Pamhule nævnes allerede i 1650, den blev da delt i 2 Ejendomme. I 1903 købtes de 2 Gaarde for ca. 350,000 M. af den preussiske Regering, der sammenlagde disse og senere, i 1907, kostede ca. 60,000 M. paa Ny- og Ombygninger. Efter Genforeningen overtoges Ejendommen af den danske Stat, Gaarden var da forpagtet ud til Juli 1923. Efter Forpagtningens Ophør drev Domæneforvaltningen Ejendommen for Statskassens Regning til April 1924, og der blev da i 1923—24 udstykket 92 ha, hvorpaa der oprettedes 11 Statshusmandsbrug, hver med 6 a 7 ha, foruden at der blev afgivet 2 Tillægspareller. De 2 Gaarde solgtes derefter 1. April 1924 med ca. 68 ha for 163,000 Kr. for Gaard og Løvsøre til den tidligere Bestyrer Hans Jensen, der senere solgte den mindste af Gaardene med ca. 24 ha. I 1927 solgte han den anden Gaard med ca. 45 ha til H. Beck, som i 1931 overdrog den til Sønnen, den nuværende Ejer, der i 1934 har tilkøbt 10 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

STENSBJERG, Kestrup By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jørgen Brink, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. 4 km og 7 km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 76 u.

Art. 9 m. fl. af Kestrup og 72 m. fl. af Abkær, samlet Areal 49,1 ha, deraf 44,6 Ager, 2 Eng, 0,5 Mose, 1 Have og Gaardsplads og 1 ha Damme m. m., Nettoudbytte 531,19 Th. (11,18 Td. Hrtk.); Ejdskv. 69,300 Kr. (73,800), Jordv. 46,100 Kr. (49,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løvsøret i Haderslev Østeramts Brandf. for 48,400 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Stensbjerg ligger i Neder Kestrup med Indkørsel fra Vejen Over Kestrup—Bræraa; Jorderne, der er samlet om Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—35. Engen er Haardbundsensg.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3.—4. Byg, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 25 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

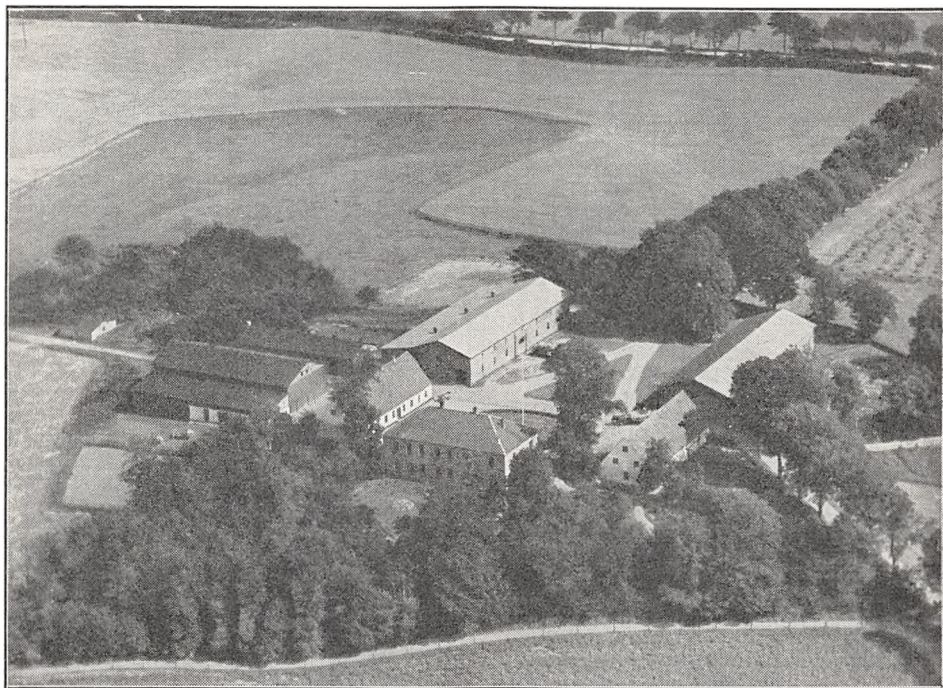
Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 71 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Stensbjerg har grundmurede gode Bygninger af røde Sten, opført i 1923—24 efter en Brand i 1919. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have (ikke helt solret), har en aaben Veranda og Frontspids til denne, en lille Frontspids mod Nord til Gaarden og Tegl-

tag; den indeholder en stor køn Lejlighed med moderne Bekvemmeligheder. Af Avlsbygningerne, der bestaar af 2 Længer, sammenbygget i Vinkel, er der Ko-, Svine- og Hestestald med Værelser til Folkene over sidstnævnte i den østlige Sidelænge og Lade i Længen mod Nord, til hvis Nordside der er opført en Halvtagsbygning til Redskaber og Maskiner; desuden Sydøst for Staldbygningen 2 Længer, opført af Træ, bygget som Halvtag i **I**-Form til Hønse- og Brændehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert. (Da der er foretaget væsentlige Grundforbedringer, vil Ejendomsskyldværdien stige en Del ved næste Vurdering).

Stensbjerggaard er en tidligere Frigaard, om hvilken der har været Volde og Grave, og af hvilke der endnu er velbevarede Rester af Gravene tilbage. Den ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Anders Stensbjerg, der i 1822 solgte den til Anders Hansen; efter ham overtoges den i 1859 af Sønnen Andreas Hansen, efter hvem den i 1890 overtoges af Sønnen M. Hansen.

St. Hovgaard.

Han solgte den i 1909 til Chr. Enemark, der i 1911 solgte den til Nis Thomsen Ravn; efter ham overtoges den i 1913 af Sønnen Thomas Ravn, efter hvem den senere ved Auktion overtoges af »Landeværnet«, og af dette købte den nuværende Ejer Gaarden i 1927.

ST. HOVGAARD, Hoptrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Prpt. A. Kruhøffer, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. godt 6 km og 11 km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 1.

Art. 90 af Hoptrup, samlet Areal 128,5 ha, deraf 116,3 Ager, 9,7 Skov og 2,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 905,36 Th. (19,06 Td. Hrtk.); Ejdskv. 153,000 Kr. (180,000), Jordv. 118,200 Kr. (127,500); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 112,000 Kr., Løsøret i »London« for 113,800 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

St. Hovgaard ligger 2 km Syd for Hoptrup By ved Landevejen efter Aabenraa, hvorfra en gl. Allé fører ind til Gaarden; Jorderne, der er samlet om denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med en Del Frøavl af Kløver og Græs; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 50 Kalig. og 125—150 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45—50 Malkekøer, 2 Tyre og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Andelsmejeriet »Borgegaard« i Diernæs.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 138 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 300 Høns.

St. Hovgaard har grundmurede, store og gode Bygninger. Den lyse Hovedbygning, der ligger mod Vest til den gl. Have, er opført i 2 Etager, har lukket Veranda ved den sydlige Gavl, en lav Frontspids mod Øst til Gaarden og Skifertag; den indeholder en stor smuk Beboelse med indlagt Bad. I Hovedbygningens Frontspids læses: »M. Magnussen, 1852«. Af de fritliggende Avlsbygninger ligger 2 hvidpudsede, teglhængte Sidelænger nær Hovedbygningen, af hvilke den nordlige rummer Fodermesterbolig og Værelser til Folkene, den sydlige Hestestald og Værelser, og Øst for disse 2 større Længer, overvejende tækket med Pandeplader og med muret Trimpel, af hvilke den sydlige, Laden, har Paptag mod Nord til Gaarden og den nordlige Længe, Kostalden, Trætrimpel mod Nord. Desuden Nord for Gaarden en Svinestald, opført af Kamp, Vest for denne en Trælade, til hvis Vestside der er opført en Halvtagsbygning til Redskaber og Maskiner, og Nord for disse en Stald til Søer, de 3 sidstnævnte Bygninger er alle tækket med Tagpap; endvidere Nord for Hovedbygningen et teglhængt Hønsehus. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

St. Hovgaard blev af Kong Christian d. Trede givet kvit og frit paa Livstid til Jørgen Paulsen, der solgte den til Simon From; han, der var Fyrbøder hos Hertug Hans, fik i 1560 af denne Privilegier paa Gaarden, der i 1590 fornyedes for Sønnen Hans From; fra ham kom den til Svigersønnen, kgl. Kaptajn Kristen Iversen, efter hvis Død i 1639 den overtoges af Enken Sillie. Efter hendes Død i 1651 kom Gaarden til Oberst Joakim Kørber, derefter til dennes yngste Søn Frederik Johan, der efterfulgtes af Herredsfoged Marcus Høeg, efter hvem den overtoges af Svigersønnen Erik Friis; senere under Christian d. Sjette blev en Ansøgning til denne om Stadfastelse paa Frihederne ikke bevilget. Gaarden ejedes i Slutningen af forrige Aarh. af M. Magnussen, der ejede den i en lang Aarrække; han solgte den i 1920 til Jorsall, som i 1923 solgte den til Ribe Amts Udstykningsforening; denne frasolgte ca. 45 ha, af hvilke der paa ca. 30 ha blev opført en Ejendom, Lille Hovgaard, medens det øvrige Areal blev tillagt andre Ejendomme. Foreningen solgte derefter samme Aar den tilbageværende Hovedparcel til Valdemar Thomsen, som i 1926 solgte den til P. H. Petersen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1928.

SØDERUPGAARD, Diernæs By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Juhl Paulsen, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. godt 6 km og 10½ km til Haderslev.

Art. 6 af Diernæs, samlet Areal 51,5 ha, deraf 43 Ager, 5 Eng, 3 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 654,48 Th. (ca. 13,78 Td. Hrtk.); Ejdskv. 73,800 Kr. (77,400), Jordv. 53,400 Kr. (54,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 48,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Søderupgaard ligger i den østlige Side af Diernæs By; Jorderne, der ligger noget adskilt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er en Del kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, 15 ha er nymerglet, og der er ingen Kalktrang. Engen er Haardbund seng ved Slivø, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 10 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer,

er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Borgegaard« i Diernæs.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret 130—140 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Søderupgaard har grundmurede, overvejende ældre, men gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, har Skifertag; den rummer en god Bolig. Af de 3 Avslængere, der er tækket med Straa, er der Lade i den fritliggende østlige Sidelænge, gennem hvilken der er Indkørselsport til Gaarden, Heste- og Kostald i den vestlige, som er sammenbygget i Vinkel med Ladelængen mod Syd; desuden Vest for Gaarden en Svinestald med Trimpel og Tag af Pandeplader og Syd for denne en Halvtagsbygning, af hvilken den nordlige Del, der har Tag af Pandeplader, indeholder Redskabs- og Maskinrum og den sydlige, der er tækket med Tagpap, Hønsehus. Svinestalden, som er bygget i 1914, har murede Hvælvinger og Jernbjælker. Fra Gaarden er der Udsigt over Slivsø og Diernæs Bugt.

Søderupgaard er en gl. Slægtsgaard; den ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Jep Hansen, der havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham overtoges den i 1824 af Sønnen, Hans Juhl, efter hvem den i 1892 overtoges af Iver Paulsen, til hvem Juhl var Onkel, og Gaarden overtoges derefter i 1917 af Sønnen, den nuværende Ejer.

SØGAARD, Marstrup By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Th. Andreasen, Postfb. og nærmeste St. Marstrup, Afst. 400 m og knap 6 km til Haderslev.

Art. 75 m. fl. af Marstrup, samlet Areal 44 ha, deraf 36 Ager, 1 Eng, 6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 580 Th. (ca. 12,21 Td. Hrtk.); Ejdskv. 70,700 Kr. (97,200), Jordv. 51,200 Kr. (69,700); Bygn. er fors. i Danske Grund-ejeres Brandf. for 48,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Søgaard ligger i Nr. Marstrup By 400 m Nord for Marstrup St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg, Eg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 15 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 16 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 8—10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 48 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Søgaard har grundmurede, hvidpudsede, store og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, har Frontspids mod Syd til Gaarden og Tag af Cementsten; den indeholder en god Bolig. Af de 2 Sidelængere, der har muret Trimpel, er der Vognport, Hestestald, Værelser til Medhjælpere og Svinestald i den østlige Sidelænge, der er tækket med Tagpap, og Kostald samt Stald til Søer i den vestlige; denne har Tag dels af Pandeplader, dels af Tagpap; Syd for og i Flugt med Kostalden ligger Laden, der er opført af Træ og tækket med Tagpap, og Syd for Laden et Redskabs- og Maskinhus, helt af Pandeplader; endvidere Øst for Hovedbygningen et Hønsehus, bygget som Halvtag og tækket med Pandeplader. Gaarden er aaben mod Syd mod Indkørselen, hvor Gaardspladsen er afgrænset med et Stakit. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

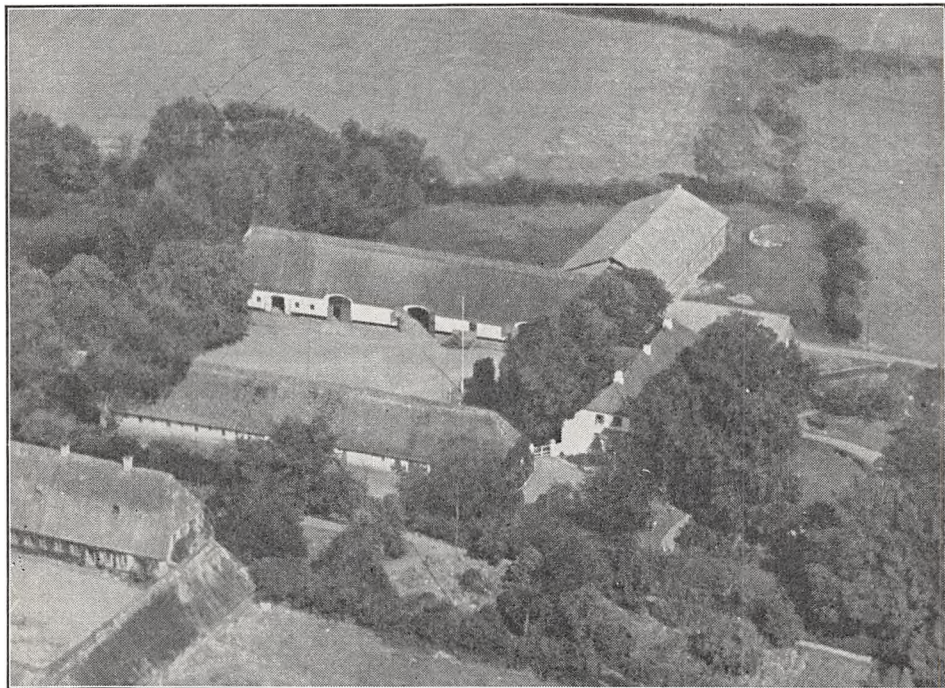
Søgaard ejedes i Aarene efter Verdenskrigen af Hestehandler Fritz Kruse i Odense, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1923. Foruden en Søpart er der i 1933 frasolgt ca. 10 ha, der blev delt i 2 Tillægsparcereller.

SØNDERBALLEGAARD, Sønderballe By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer P. Bohsen Juhl, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Haderslev,

Afst. 14 km (dog kun 2 km til Sønderballe Bro (Dampskibsbro) og 8½ km til Marstrup St.), Tlf. Hoptrup 61 x.

Art. 2 af Sønderballe, samlet Areal 99 ha, deraf 80,5 Ager, 4 Eng, 13 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1157,15 Th. (24,36 Td. Hrtk.); Ejdkv. 144,000 Kr. (148,000), Jordv. 104,800 Kr. (107,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Sønderballegaard ligger i den nordlige Side af Sønderballe By; Jorderne ligger ikke helt samlet, men godt for Gaardens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er overvejende jævnt, mod Vest er Marken dog let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i Aarene 1926

Sønderballegaard.

—36 til Dels kalket. Engen er Haardbundseng (Klæg), Skovens Bevoksning Bøg, Eg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med en Del Frøavl, for Tiden af Runkelroer og Rajgræs; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 20 Kalig. og 70—80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 2 Tyre og 70 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3000 kg aarlig med 120 kg Smør, Mælken leveres til Andelsmejeriet »Borgegaard« i Diernæs.

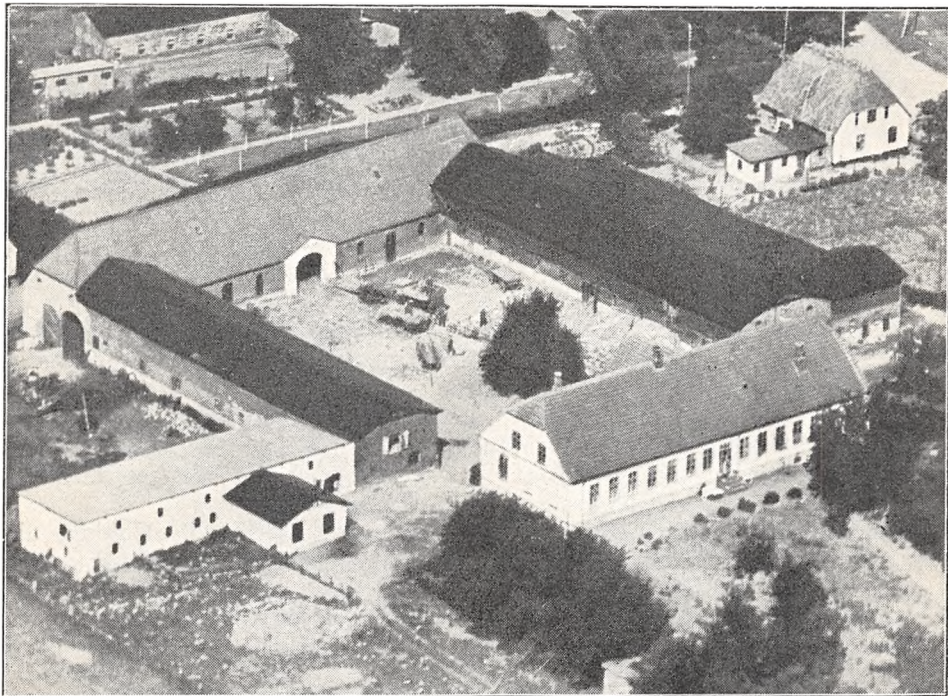
Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 18 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 260 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 113 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 120 Høns.

Sønderballegaard har grundmurede, hvidpudsede, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den store gl. Have, har Frontspids mod Vest til Gaarden og Tegtag; den indeholder en køn Beboelse. Af Avlslængerne, der ligger frit (Gaarden er aaben mod Vest mod Ind-

kørselen), er de 2 Sidelænger tækket med Straa; af disse er der Ko- og Svinestald samt Garage og Hønsehus i den sydlige og Hestestald og Lade i den nordlige. Desuden Nord for Gaarden en ny Kostald med muret Trimpe, opført i 1929, Nord for Hovedbygningen en Svinestald og Øst for denne en Trælade med støbt Sokkel, de 3 Længer alle med Tag af Pandplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i den ny Stald, indlagt Vand fra Byens Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt.

Sønderballegaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh., fra 1841, af Jesper Bertelsen Friis, Gaarden var da betydelig større, idet »Nygaard« er udskilt fra den i 1845; efter hans Død overtoges den af Enkefru Friis, efter hvem den i 1876 overtoges af Svigersønnen Simon Skærbæk; efter ham overtoges den i 1904 af Sønnen Jesper Skærbæk og efter hans Død af Enken, Fru Skærbæk, der i 1912 bragte Gaarden til sin anden Mand, den nuværende Ejer.

Sønderbygaard.

SØNDERBYGAARD, Marstrup By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Peter Gaarde, Postfb. og nærmeste St. Marstrup, Afst. $\frac{3}{4}$ km og ca. 6 km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 64 y.

Art. 4 m. fl. af Hoptrup, samlet Areal 97,7 ha, deraf 83,2 Ager, 13,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1026,33 Th. (21,6 Td. Hrtk.); Ejdskv. 117,000 Kr. (126,000), Jordv. 83,900 Kr. (84,100); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 87,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Sønderbygaard ligger i Sdr. Marstrup By ved Vejen efter Hoptrup; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er en Del kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg, 5 ha er dog Granskov.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf. og 100 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 42 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet, dog overvejende rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 38 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 325 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 114 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Sønderbygaard har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven (ikke helt solret), har Frontspids mod Nord til Gaarden og Tag af Cementsten; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kværnum, Garage, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, der har muret Trimpel, og fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest; denne, der er bygget som Halvtag, har Tag af Pandeplader, og fra denne udgaar Høns huset som en Sidelænge mod Syd; den østlige Sidelænge, der har Trætrimpel, rummer Kostald, og til Østsiden af denne er der tilbygget et Møddinghus samt mod Syd en mindre Svinestald, der begge ligesom de to Sidelænger er tækket med Tagpap; Længen mod Nord, Laden, har Gennemkørselsport til Gaarden og er tækket med Pandeplader; desuden Vest for Gaarden (opført efter Fotograferingen) en Halvtagsbygning af Træ med Tag af Pandeplader til Vogne, Brændsel samt Redskaber og Maskiner. Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører 4 Huse til Ejendommen.

Sønderbygaard var i ca. 200 Aar en Slægtsgaard, der ejedes af Familien Kragh, fra hvilken den omkring Aarhundredskiftet kom til Jacobus Schmidt; han solgte den i 1908 til Anton Christensen Gaarde, efter hvem den i 1933 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, der havde haft Gaarden i Forpagtning siden 1924.

SØNDERLØKKEGAARD, Kestrup By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer A. Rasmussen, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. 4 km og godt 6 km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 70 y.

Art. 17 af Kestrup og 59 af Diernæs, samlet Areal 53,5 ha, deraf 51 Ager, 2 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 553,18 Th. (ca. 11,65 Td. Hrtk.); Ejdskv. 77,400 Kr. (78,300), Jordv. 55,500 Kr. (54,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Sønderløkkegaard ligger i den sydvestlige Side af Over Kestrup By; Jorderne, der ligger meget spredt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er en Del kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i de sidste Aar. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af Runkelroer og Kløver; Forbruget af Kunstgødning veksler efter Afgrødernes Art.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sønderløkkegaard har grundmurede, velholdte, overvejende ældre Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er tækket med Straa. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Hestestald og Garage i den østlige Sidelænge og Værelser til Folkene, Gennemkørselsport og Røhus i Længen mod Nord langs Sognevejen; de 2 Længer er begge tækket med Straa; den vestlige Sidelænge, Kostalden, er opført i 1923, den har muret Trimpel og Tag af Pandeplader ligesom en ny Svinestald Vest for Gaarden, opført af Træ i 1930; endvidere Nord for Gaarden og Sognevejen en Lade, helt opført af Pandeplader; denne er fra den vestlige Gavl forlænget mod Vest med en straaetækt Svinestald. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden samt i en Del af Svinestalden.

Sønderløkkegaard ejedes ved Aarhundredskiftet af Rasm. Thomsen, der i 1907 solgte den til Peter N. Kyhl, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i 1929.

VENBJERG, Diernæs By, Hoptrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Frede Heissel, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. $7\frac{1}{2}$ km og $11\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 69 x.

Art. 3 m. fl. af Diernæs og 119 m. fl. af Genner, samlet Areal 69,4 ha, deraf 58,4 Ager, 6 Eng, 4 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 801,74 Th. (16,88 Td. Hrtk.); Ejdskv. 92,700 Kr. (94,500), Jordv. 72,300 Kr. (68,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Venbjerg ligger ca. $1\frac{1}{2}$ km Sydøst for Diernæs By ved offentlig Vej; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Engen, som ligger ved Slivsø, bestaar af god Ler-

Venbjerg.

muld paa Lerunderlag. Terrænet er højtliggende og noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934 —36. Engen er gl. Søbund, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af forskellige Sorter.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Andelsmejeriet »Borgegaard« i Diernæs.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Der holdes 7 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

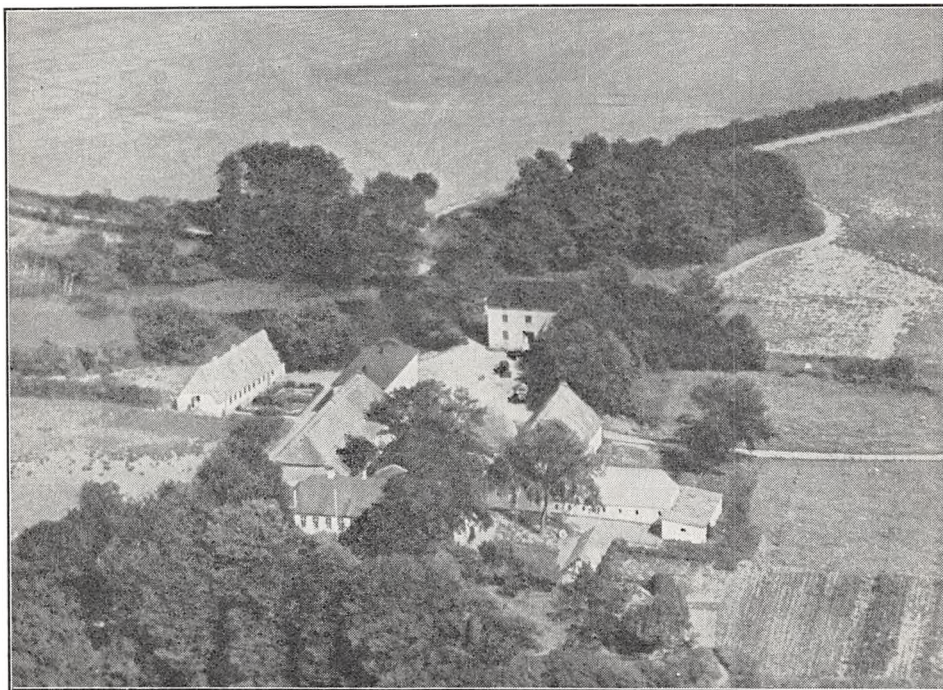
Venbjerg har grundmurede, velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er opført i 1866, ligger mod Syd til Haven, er tækket med Skifer, og til den vestlige Gavl er der opført en lavere Tilbygning med Tag af Pandeplader, denne rummer Værelser til Folkene. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger Tag og Trimpel af Pandeplader; af Længerne er der Heste- og Kostald i den vestlige og Svinestald og Lade i den østlige; Længen mod Nord, Laden, er opført af Træ og tækket med Tagpap. Desuden Vest for Gaarden en Svine-

stald med muret Trimpel og Tag af Pandeplader samt et Hønsehus, en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i en Del af Kostalden, og der er eget Vandværk, som virker ved Stødhævert. Fra Gaarden, der ligger ret højt lidt Sydvest for det 68 m høje Punkt »Venbjerg«, hvorefter Gaarden har Navn, er der smuk Udsigt ud over Diernæs Bugt og Lillebælt til Barsø, Als og Fyn.

Venbjerg købtes i 1866 af Frederik Heissel, der samtidig opførte største Delen af de nuværende Bygninger; efter ham overtoges den i 1902 af Sønnen af samme Navn, der i 1929 overdrog den til Sønnen, den nuværende Ejer.

Villaen, der ses i Billedets Forgrund, Syd for Gaard og Have, beboes af Gaardens forrige Ejer.

Østergaards Mølle.

ØSTERGAARDS MØLLE, Hoptrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Prpt. E. Eriksen, Postfb. Hoptrup, nærmeste St. Marstrup, Afst. 4 km og $9\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Hoptrup 3.

Art. 15 m. fl. af Hoptrup, samlet Areal 102 ha, deraf 89 Ager, 5 Eng, 4 Skov, 2 Have og Gaardsplads og 2 ha Mølledam og Rørskær, Nettoudbytte ca. 650 Th. (godt 13,68 Td. Hrtk.); Ejdskv. 153,900 Kr. (221,500), Jordv. 90,600 Kr. (112,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 104,795 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Østergaards Mølle ligger godt 1 km Vest for Hoptrup By ved offentlig Vej; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er største Delen Lermuld, 10—15 ha er Sandmuld, alt paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1932—36. Engen er Haardbundseng paa Blaalér, Skovens Bevoksning halvt Bøg, halvt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med nogen Frøavl af Roer og Græs; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 40 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer,

er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kjøerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Marstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 19 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 96 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 1200 Høns (hvide Italienere).

Østergaards Mølle har grundmurede, hvidpudsede, ældre, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne Have, har lukket Veranda til denne, Frontspids mod Øst til Gaarden og Skifertag; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne rummer den nordlige Sidelænge, der ligger frit, Lade (tækket med Straa) og Hestestald; sidstnævnte, over hvilken der er Magasin med 2 Loftter, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap; den sydlige Sidelænge, Kostalden, er tækket med Straa, og fra den vestlige Ende udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Syd; denne har Tag af Pandeplader ligesom et Hønsehus, en Halvtagsbygning, ved dennes sydlige Gavl; desuden Vest for denne et Drivhus i Haven og Nord for Hovedbygningen et teglhængt Bryggershus. Gaarden er aaben mod Vest mod Møllebygningen, der er i 2 Etager og tækket med Tagpap. Møllen, der drives ved Vandhjul, er med tilhørende Beboelse bortforpagtet til E. Fausing i Tidsrummet 1933—43; der fremstilles Mel og Gryn samt males en Del Korn for Omegnens Beboere. Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen; dette, der ligger Nord for Gaarden, er tækket med Pandeplader. Gaarden ligger kønt ved Mølledammen, omgivet af Haven og Plantninger.

Østergaards Mølle, der tidligere har været en kgl. Møllegaard, blev af Frederik d. Syvende skænket som Belønning til R. Brodersen, der udmærkede sig i Fægtningen ved Brøns i Januar 1849 mellem sønderjydske Bønder og Slesvig-Holstenerne; den i 1858 ved Landevejen i Byen rejste Granitsten bærer følgende Indskrift til Minde om Begivenheden:

»For Troskab mod Konge og Fædreland.
Ej Minde om en Glimredag,
kun om et trofast Hjertelag.«

Brodersen solgte Ejendommen i 1859 til Knud Vindfeldt, som ejede den til 1910—11, da den ved Auktion overtoges af Sparekassen i Haderslev; denne solgte den i 1912 til H. L. Hansen, fra hvem den ved Auktion i 1924 kom til E. Schourup, fra hvem Gaarden i 1927 ved Auktion kom til Niels Jensen; fra ham kom den i 1930 ved Auktion til Sønderjyllands Krediforening, der frasolgte ca. 17 ha, væsentlig Skov, som laa et Stykke fra Ejendommen, og af denne købte den nuværende Ejer Gaarden den 10. Oktober 1932 for 174,000 Kr.

ANDERSSGAARD, Sdr. Vilstrup By, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jep Jørgensen, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Vilstrup, Afst. 2½ km og 9 km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 52 y.

Art. 11 m. fl. af Sdr. Vilstrup, samlet Areal 49,6 ha, deraf 39,5 Ager, 1 Eng, 6 Skov, 0,6 Have og Gaardsplads og 2,5 ha Rørskær, Nettoudbytte 574,85 Th. (godt 12,1 Td. Hrtk.); Ejdkv. 77,900 Kr. (83,600), Jordv. 50,800 Kr. (57,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Andersgaard ligger 2½ km Sydvest for Sdr. Vilstrup St.; Jorderne, der er samlet om Gaarden — Rørskæret er dog ved Slivsø — bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

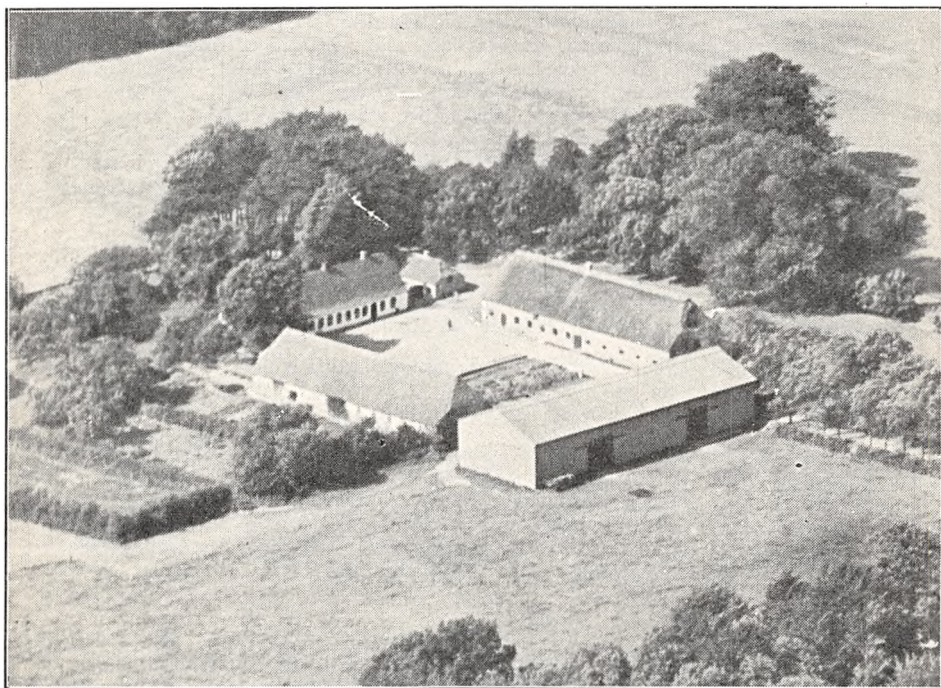
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kjøerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Andersgaard har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, er tækket med Rør; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne, som overvejende er tækket med Pandeplader, er der Kostald i den vestlige Sidelænge, der har muret Trimpel og er sammenbygget i Vinkel med den sydlige Længe, Laden, som er helt af Pandeplader; den østlige Sidelænge, der ligger frit og er tækket med Straa, indeholder Hestestald, Maskin- og Redskabsrum samt Vognport; desuden Vest for Hovedbygningen en Vinkelbygning, tækket med Rør, denne rummer Svinestald og Hønsehus. Gaardens Bygninger har Lynafleder efter Netsystemet, og der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden.

Andersgaard ejedes tidligere i en Række Aar inden for en Slægt Nissen; i sidste Halvdel af forrige Aarh. ejedes den af Jep Nissen, der havde overtaget den efter sine Forældre omkring 1875, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1895.

Bodskov.

BODSKOV, Kelstrup By, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jørgen Chr. Dienerichsen, Postfb. Sdr. Vilstrup, nærmeste St. Kelstrup, Afst. 2 km og godt 9 km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 60 y.

Art. 3 m. fl. af Kelstrup, samlet Areal 76,5 ha, deraf 64 Ager, 3,5 Eng, 7,5 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 0,5 ha Veje m. m., Nettoudbytte 829,89 Th. (ca. 17,5 Td. Hrtk.); Ejdkv. 116,900 Kr. (125,400), Jordv. 80,200 Kr. (86,500); Bygn. er fors. i Landbygningernes Brandf. for 108,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Bodskov ligger 1½ km Sydvest for Neder Kelstrup med offentlig Vej forbi; Jorderne, der for en Del er samlet, støder til Stranden; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er nymerglet i 1934. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 370 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 114 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 300 Høns.

Bodskov har grundmurede, hvidpudsede, gode Bygninger (ligger ikke helt solret). Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne gl. Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de 3 fritliggende Avslængere er de 2 Sidelængere tækket med Straa; af disse er der Heste- og Kostald i den sydlige Sidelænge og Svinestald i den nordlige; Længen mod Øst, Laden, der har muret Trimpel, er tækket med Pandeplader, og en mindre Del af den sydlige Ende af Laden er helt af Pandeplader; desuden Nord for Hovedbygningen et teglhængt Hønsehus. Til Gaarden hører et Aftægtshus samt Stuehuset af en i sin Tid underlagt Gaard, dette beboes nu af 2 Familier. Gaarden har tidligere været omgivet af Grave, af hvilke der endnu er Rester.

Bodskov er en gl. Gaard, der i den senere Middelalder vistnok ejedes af Hennecke v. d. Wisch til Ejsbøl (se denne); han faldt paa Kong Hans' Togt til Ditmarsken i 1500, og Bodskov overtoges da af en Datter, fra hvem den kom til Svigersønnen Povl Breide; hans Datter Mette bragte saa vidt vides Gaarden til sin Mand Didrik Høk, en Søn af Movritz Høk til Kelstrup og Avnbølgaard, som i 1584 solgte Møllen ved Kelstrup og Bodskov Mølle samt en Del spredtliggende Bøndergods til Frederik d. Anden. I 1660 blev Bodskov overdraget til Ritm. Hans Steinbach, hvis Datter Abel senere bragte den til sin Mand, Regimentsfeltkær Mikkel Dahlmann. I den nyere Tid ejedes Bodskov i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Mau, der i 1878 solgte den til Friederich Diederichsen, efter hvem den i 1909 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

BRAMSENSGAARD, Kelstrup By, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Martin Hesselberg, Postfb. Sdr. Vilstrup, nærmeste St. Kelstrup, Afst. 1 km og ca. 9 km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 54 y.

Art. 6 af Kelstrup, samlet Areal 40,5 ha, deraf 35 Ager, 1 Eng, 3,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 480,00 Th. (10,1 Td. Hrtk.); Ejdkv. 73,200 Kr. (76,000), Jordv. 49,000 Kr. (48,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,900 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Bramsensgaard er den sydøstligste af de 3 Gaarde i Neder Kelstrup By; Jorderne er ikke helt samlet, men ligger ret godt for Gaardens Drift, Skoven og 2 Marker grænser til Stranden; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 150 Høns.

Bramsensgaard har grundmurede velholdte Bygninger (ligger ikke helt solret). Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, som ogsaa strækker sig Øst for denne, er opført i 1848 og har Tag af Cementsten; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslængere er de 2 Sidelængere tækket med Pandeplader; i Længerne er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den østlige Sidelænge, Svinestald i den vestlige og Kostald og Lade i Længen mod Syd, der har Mansard og Tag af Eternit. Desuden 2 Hønsehus, det ene Vest for og det andet Syd for Gaarden, opført af Træ og tækket med Pandeplader ligesom 2 Halvtagsbygninger Vest for Hovedbygningen, og som rummer Redskaber, Maskiner og Vogne samt Brændsel. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk.

Bramsensgaard ejedes tidligere inden for Slægten Bramsen og i Begyndelsen af indeværende Aarh. af Peter Bramsen, der i 1914 solgte den til Ejendomshandlere; de frasolgte ca. 20 ha og

solgte derefter i 1918 Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel til Anders Ravn, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1923. I de senere Aar er der solgt et Par Byggegrunde fra Gaarden.

GAARD I GRØDEBØL BY, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Erik Paulsen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. knap 5 km (til Nr. Vilstrup St. dog kun 2 km), Tlf. Sdr. Vilstrup 64 x.

Art. 4 af Nr. Vilstrup og 11 af Kestrup, samlet Areal 48,2 ha, deraf 47,2 Ager, 0,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 403,08 Th. (ca. 8,28 Td. Hrtk.); Ejdskv. 73,100 Kr. (77,900), Jordv. 52,200 Kr. (55,800); Bygn. er fors. i Landbygningernes Brandforsikring for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger vestligst i Grødebøl By $\frac{1}{2}$ km Øst for Landevejen Haderslev—Aabenraa; Jorderne, der til Dels er samlet ved Gaarden, er god Middeljord, dels Ler-, dels Sandmuld paa Ler- og Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i Aarene 1932—36. Skovens Bevoksning er blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Haderslev Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage; der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 30 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 49 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard i Grødebøl, Art. 4 af Nr. Vilstrup, har grundmurede, ældre, men gode Bygninger, opført i 1850. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har Veranda til denne og Tegltag; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede straatækte Avslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge og Heste- og Svinestald i den vestlige, til hvis sydlige Gavl der er opført en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Tagpap, den rummer Vognport m. m.; Længen mod Nord langs Sognevejen rummer Lade; den har Gennemkørselsport til Gaarden.

Gaard i Grødebøl, Art. 4 af Nr. Vilstrup og 11 af Kestrup, skiftede en Del Ejer i sidste Halvdel af forrige Aarh.; den købtes derefter i 1901 af Jacob Gehrtsen, af hvem den nuværende Ejer, der er fra Skovby i Vedsted Sogn, købte den i 1908.

GAARD I HOVST BY, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Iver Kragh, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Vilstrup, Afst. 1 km og $7\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 51 u.

Art. 21 m. fl. af Sdr. Vilstrup, samlet Areal 42 ha, deraf 33 Ager, 2 Eng, 4 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 2 ha Rørskær, Nettoudbytte ca. 480 Th. (ca. 10,1 Td. Hrtk.); Ejdskv. 80,700 Kr. (133,900), Jordv. 41,000 Kr. (92,600); Bygn. er fors. i Landbygningernes Brandforsikring for 49,000 Kr.; Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger som den sydøstligste i Hovst By; Agermarken er samlet om Gaarden, medens Eng, Skov og Rørskær ligger lidt fraskilt; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er Dyndjord ved Slivsø, Skovens Bevoksning Bøg.

Gaarden drives af Ejeren med en Søn Mathias Kragh som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 15 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 16 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre,

Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 54 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Gaard i Hovst, Art. 21 m. fl. af Sdr. Vilstrup, har grundmurede, hvidpudsede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har Frontspids mod Nord til Gaarden, Tegtag og en Veranda ved den østlige Gavl; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Rør, er der Kostald og Lade i Længen mod Nord, Lade og Svinestald i den vestlige Sidelænge og Hestestald samt Vognport i den østlige; desuden Syd for Gaarden og Vest for Haven en Bygning, der indeholder Brænde- og Hønsehus, opført af Pandeplader og tækket med Rør. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard i Hovst, Art. 21 m. fl. af Sdr. Vilstrup, er en gl. Slægtsgaard, der i en lang Aarrække har været ejet af Slægten Scherrebeck; den ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Iver Scherrebeck, der havde overtaget den efter sine Forældre, og efter hvem den i 1880 overtoges af Sønnen Peter Scherrebeck; efter ham overtoges den i 1910 af Svigersønnen Iver Kragh, og under dennes Sygdom drives Gaarden nu af Hustruen, Fru M. Kragh, f. Scherrebeck.

I 1930 er der fraskilt 31 ha Ager og 2 ha Skov, hvorpaa der er opført Bygninger, og denne Ejendom er derefter bortforpagtet; endvidere er der i 1931 frasolgt 5 ha Skov, hvorved Gaarden har faaet sit nuværende Areal.

GAARD I KELSTRUP BY, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Nis M. Nissen, Postfb. Sdr. Vilstrup, nærmeste St. Kelstrup, Afst. ca. 1½ km og knap 8 km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 53 u (Forpagteren).

Art. 2 m. fl. af Kelstrup og 31 af Nr. Vilstrup, samlet Areal 56,5 ha, deraf 52 Ager, 3,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 711,13 Th. (ca. 15 Td. Hrtk.); Ejdkv. 102,600 Kr. (110,200), Jordv. 68,000 Kr. (71,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 56,000 Kr.; Lys fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger midt i Over Kelstrup By; Jorderne, der er noget adskilt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er Bøg.

Gaarden drives fra 1. Marts 1936 af Ejerens Søn, Forpagter Nis P. Nissen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 250—300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 88 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Gaard i Kelstrup By, Art. 2 m. fl. af Kelstrup og 31 af Nr. Vilstrup, har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1904, har stor Frontspids mod Nord til Gaarden og Tag af Cementsten; den indeholder en stor god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger Tag af Cementsten og muret Trimpel; af Længerne er der Kostald i den østlige Sidelænge, som er opført i 1910, Værelser til Folkene, Hestestald og Vognport i den vestlige, som er opført i 1921, og Lade i Længen mod Nord, der har Straatag; desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald, bygget i 1929; denne har Tag af Pandeplader ligesom en Trælade Øst for Gaarden. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden.

Gaard i Kelstrup By, Art. 2 m. fl. af Kelstrup og 31 af Nr. Vilstrup, ejedes i forrige Aarh. af Andr. Juhl, der i 1877 solgte den til Nis Peter Nissen, og efter ham overtog Sønnen, den nuværende Ejer, Gaarden i 1902.

GAARD I KELSTRUP BY, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejerinde Enkefru F. Raun, Postfb. Sdr. Vilstrup, nærmeste St. Kelstrup, Afst. 1 km og 9 km til Haderslev.

Art. 7 af Kelstrup, samlet Areal 43,9 ha, deraf 38,7 Ager, 4,7 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 547,19 Th. (godt 10 Td. Hrtk.); Ejdskv. 73,200 Kr. (76,000), Jordv. 51,600 Kr. (53,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger som den vestligste af de 3 Gaarde i Neder Kelstrup By; Jorderne, der er samlet — Skoven og en enkelt Mark grænser til Stranden — bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—35. Skovens Bevoksning er Bøg.

Gaarden drives fra 1932 af Ejerindens Svigersøn, Forpagter Peter Østergaard; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 22 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 115 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 68 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Gaard i Kelstrup By, Art. 7 af Kelstrup, har grundmurede gode Bygninger (ligger ikke helt solret). Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Vest til Haven, har Frontspids mod Øst til Gaarden og Tegtag; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som overvejende er tækket med Rør, er der Heste- og Kostald i den nordlige Sidelænge, Svinstald i Længen mod Øst samt Gennemkørselsport til Gaarden i Vinklen mellem de 2 Længer; den sydlige Sidelænge, Laden, er opført af Pandeplader; indtil for faa Aar siden havde Gaarden en gl. Lade, som var opført af Egeplanker (en Bul-Lade); desuden Nord for Gaarden 2 Hønsehuse, opført af Træ og tækket med Pandeplader. Gaarden har eget Vandværk med Vand fra en Kilde.

Gaard i Kelstrup By, Art. 7 af Kelstrup, er en gl. Slægtsgaard; den ejedes i ca. 50 Aar i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Jørgen Raun, som havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham overtoges den i 1904 af Sønnen Jens Raun, efter hvis Død i 1934 den overtoges af Enkefru Raun, den nuværende Ejerinde.

GAARD I KELSTRUP BY, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jørgen Lauesgaard, Postfb. Sdr. Vilstrup, nærmeste St. Kelstrup, Afst. godt 1 km og 8 km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 55 y (Forpagteren).

Art. 12 m. fl. af Kelstrup, samlet Areal 46,8 ha, deraf 39 Ager, 1 Eng, 5,8 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 460,03 Th. (godt 9,68 Td. Hrtk.); Ejdskv. 80,100 Kr. (79,800), Jordv. 52,000 Kr. (53,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løsdret i »Danmark« for 30,000 Kr. Der er ingen elektrisk Installation paa Gaarden.

Gaarden ligger som den sydligste af de større Gaarde i Over Kelstrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Engen er Haardbundsend, Skovens Bevoksning Bøg.

Gaarden drives fra 1. April 1925 af Forpagter Johs. Iversen Lind; Jorden dyrkes i fri Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 10 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18—20 Malkekøer, 1 Tyr og 22 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret 120—150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 58 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 12 m. fl. af Kelstrup har grundmurede, store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, har Frontspids mod Nord til denne og Tegtag; den

indeholder en god Bolig. De 3 sammenbyggede Avislænger har muret Trimpel og er tækket med Pandeplader; af Længerne er der Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, Vognport og Lade i den vestlige og Lade og Kostald i Længen mod Syd; Kostalden, der er forlænget mod Øst ud over Hestestalden, er her tækket med Cementsten. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden.

Gaard Art. 12 m. fl. af Kelstrup ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Jes Hansen Ravn, der havde overtaget Gaarden efter sine Forældre, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1896.

GAARD I NØRRE VILSTRUP BY, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Marius Poulsen, Postfb. Sdr. Vilstrup, nærmeste St. Nr. Vilstrup, Afst. 300 m og 5 km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 56 x.

Art. 8 m. fl. af Nr. Vilstrup, samlet Areal 54,3 ha, deraf 52,8 Ager, 1 Mose og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 662,45 Th. (ca. 13,95 Td. Hrtk.); Ejdkv. 88,300 Kr. (95,000), Jordv. 62,000 Kr. (66,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den nordvestlige Side af Nr. Vilstrup By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—36.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 30 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26—28 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet, dog overvejende rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Par Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret 5—600 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 8 m. fl. af Nr. Vilstrup har grundmurede Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er ældre, men velholdt, ligger mod Nord til Haven, som grænser til Sognevejen; den har en fremspringende Frontspids mod Nord og Rørtag. De 3 sammenbyggede Avislænger, der er bygget i 1922 efter en Brand, opført af røde Sten, har muret Trimpel, Tag af Pandeplader og er velindrettede; af Længerne er der Heste- og Kostald i den østlige Sidelænge, Svinestald i 2 Etager med Magasin over denne i den vestlige og Lade i Længen mod Syd, hvis Sydvalg er af Pandeplader; desuden Vest for Hovedbygningen og Indkørselsvejen en teglhængt Længe, som rummer Vognport m. m. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der høres et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 8 m. fl. af Nr. Vilstrup ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Fru Anna Catrine Schmidt, efter hvem den i 1829 overtoges af Peter Poulsen, til hvis Hustru Fru Schmidt var Tante; efter ham overtoges den i 1882 af Sønnen Hans Sørensen Poulsen, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1917.

GAARD I SØNDER VILSTRUP BY, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Mathias Nissen, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Vilstrup, Afst. 100 m og ca. 6½ km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 33.

Art. 12 af Sdr. Vilstrup, samlet Areal 76,3 ha, deraf 70,5 Ager, 0,3 Eng, 5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 890,93 Th. (ca. 18,76 Td. Hrtk.); Ejdkv. 114,400 Kr. (123,500), Jordv. 82,700 Kr. (91,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den nordlige Side af Sdr. Vilstrup By; Jorderne er ikke helt samlet, men ligger godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 80 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 69 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 12 af Sdr. Vilstrup har grundmurede, ældre, velholdte Bygninger, tækket med Straa. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord, der har Gennemkørselsport fra Sognevejen gennem Byen; desuden Vest for Hovedbygningen et Hønsehus af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Asbest. Gaardens Bygninger har Lynafleder efter Netsystemet, der er indlagt Vand fra Byens Vandværk, og der hører et Aftægts- samt et Arbejderhus til Ejendommen.

Gaard Art. 12 af Sdr. Vilstrup er en gl. Slægtsgaard, der siden i Slutningen af det 17de Aarh. er gaaet i Arv fra Fader til Søn i 7 Slægtled; Gaarden ejedes før sidste Aarhundredskifte af Oluf Nissen, der havde overtaget den efter sine Forældre i 1896, og efter ham overtoges den i 1920 af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD i SØNDER VILSTRUP BY, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Laue Schmidt, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Vilstrup, Afst. 100 m og ca. 6½ km til Haderslev.

Art. 19 m. fl. af Sdr. Vilstrup, samlet Areal 49,5 ha, deraf 43,2 Ager, 5,8 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 520,87 Th. (ca. 10,97 Td. Hrtk.); Ejdkv. 86,900 Kr. (82,600), Jordv. 54,000 Kr. (58,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,900 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den nordlige Side af Sdr. Vilstrup By lige ved Siden af Mathias Nissens Gaard; Jorderne ligger lidt spredt, men ret godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Skovens Bevoksning er Bøg med lidt Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 14—16 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malkerace, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer (før 14—15); Smaaagrisene er tidligere blevet solgt, Gaarden har nu Kort til 58 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns.

Gaard Art. 19 m. fl. af Sdr. Vilstrup har grundmurede gode Bygninger, opført efter en Brand i 1898. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne, der er tækket med Pandeplader, rummer den vestlige hvidpudsede Sidelænge, der har muret Trimpel, Ko- og Hestestald ind mod Gaarden og Lade i den vestlige Side; Sidelængen mod Øst rummer Redskaber og Maskiner og i den sydlige Halvdel Vognport m. m.; denne er opført af Træ og bygget som Halvtag ligesom et Hønsehus ved den sydlige Gavl; Gaarden er aaben mod Syd mod Indkørselen fra Sognevejen. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører et Aftægts- til Ejendommen.

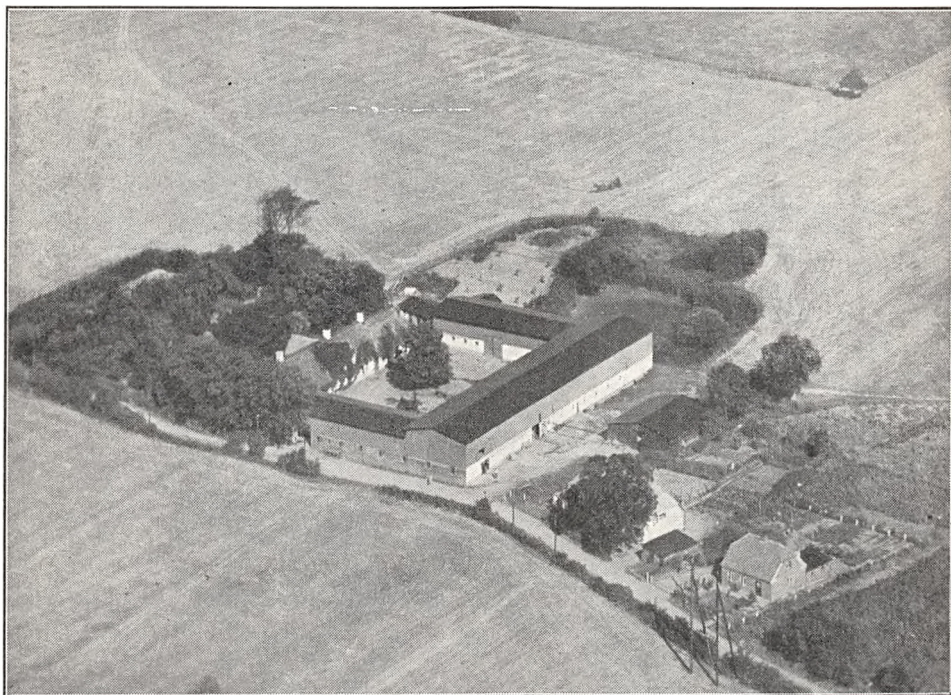
Gaard Art. 19 m. fl. af Sdr. Vilstrup er en gl. Slægtsgaard, der har været i Slægtens Besiddelse i en lang Aarrække. Den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Jørgen Schmidt, efter hvem den i 1845 overtoges af Sønnen af samme Navn; efter ham overtoges den i 1888 af Sønnen Laue Schmidt og efter ham i 1928 af Sønnen af samme Navn, den nuværende Ejer.

GRØDEBØLGAARD, Grødebøl By, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejerinde Enkefru Helene Nielsen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 5 km (til Nr. Vilstrup St. dog knap 2 km).

Art. 10 af Nr. Vilstrup, samlet Areal 65,5 ha, deraf 60 Ager, 3 Skov, 2 Mose og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 425 Th. (ca. 9 Td. Hrtk.); Ejdskv. 96,400 Kr. (125,400), Jordv. 67,600 Kr. (92,900); Bygningerne er forsikret i Jydsk Brandforsikring for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyllands Højspændingsværk.

Grødebølgaard ligger i Grødebøl By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, be-
staar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft

Grødebølgaard.

god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—36. Skovens Bevoksning er blandet.

Gaarden drives af Ejerinden med en Søn Chr. Nielsen som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Haderslev Andelsmejeri.

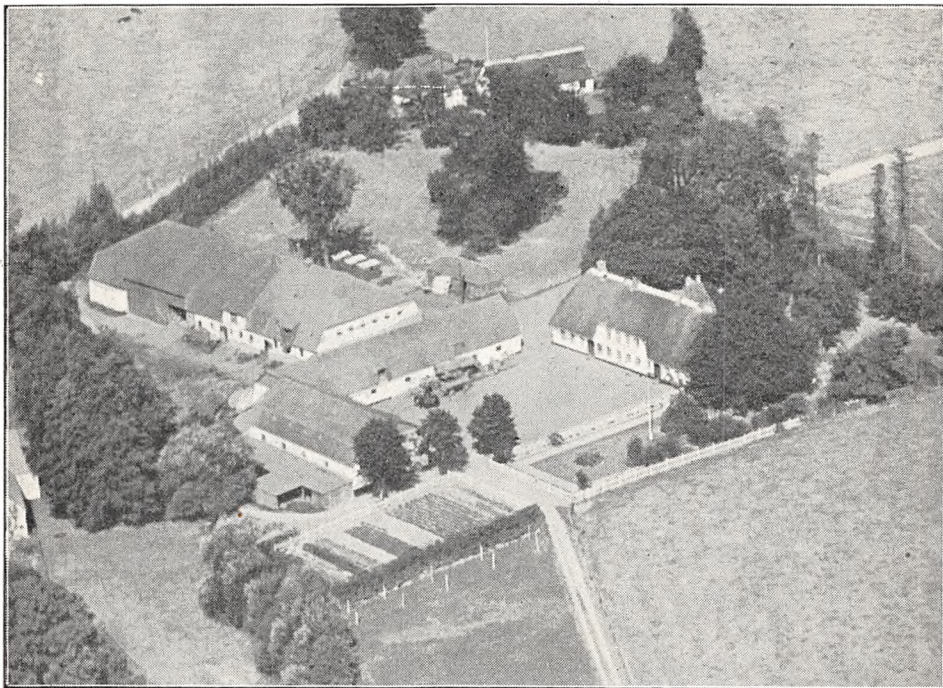
Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen har tidligere været 10 Tillægssøer, Pattedrisene solgtes; Gaarden har nu Kort til 40 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Grødebølgaard har grundmurede, ældre, men gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, som ligger mod Vest til den kønne gl. Have, har gennemgaaende Frontspids og Rørtag. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der har høj Trætrimpel og er tækket med Tagpap, er der Gennemkørselsport, Vognport og Hestestald i den sydlige Sidelænge langs Sognevejen, Svinestald og Lade i den nordlige og Kostald og Lade i Længen mod Øst; desuden under

en skæv Vinkel fra den vestlige Gavl af den nordlige Sidelænge en lavere Forlængelse med Rum til forskelligt. Der hører et Hus til Ejendommen.

Grødebølgård ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Iver Jensen, efter hvem den i 1842 overtoges af Svigersønnen Jep Jessen Ravn; efter ham overtoges den i 1888 af Johan Nielsen, til hvis Hustru Ravn var Bedstefader; han frasolgte i 1932 til Statens Jordlovsudvalg ca. 21 ha, paa hvilket Areal der oprettedes et Husmandsbrug med 9,5 ha, medens Resten af Jorden solgtes til andre Ejendomme. Efter hans Død i 1935 overtoges Gaarden af Enken, den nuværende Ejerinde.

(Grødebølg-Gaardene ejedes i Slutningen af det 15de Aarh. af Hans Rantzau, der i 1497 solgte hele Byen til Hertug Frederik, den senere Kong Frederik d. Første.)

Kanekær.

KANEKÆR, Kelstrup By, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer S. Kloppenborg-Skrumsager, Postfb. Sdr. Vilstrup, nærmeste St. Kelstrup, Afst. 1 km og ca. 9 km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 54 x.

Art. 8 af Kelstrup, samlet Areal 60 ha, deraf 49 Ager, 10 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 702,72 Th. (ca. 13,8 Td. Hrtk.); Ejdskv. 102,500 Kr. (106,400), Jordv. 70,000 Kr. (69,100); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 57,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Kanekær ligger i den østlige Side af Neder Kelstrup By; Jorderne, der til Dels er samlet og ligger temmelig godt for Gaardens Drift, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—36. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 11 Marks Drift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik samt ret stor Frøavl af Kløver: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Hvidkløver til Frø, 5.—6. Hvidkløver til Afgræsning, 7. Havre, 8. Roer, 9 Byg, 10. Rødkløver til Frø, 11. Havre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 25 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og bliver nu renset for Tuberkulose, Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4500 kg aarlig med 170 kg Smør, Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; der er tidligere leveret 4—500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 123 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Kanekær har grundmurede, hvidpudsede, store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, som ogsaa strækker sig Øst for Gaarden, er tækket med Rør og har en stor Frontspids mod Syd; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlsbygningerne er der Svinestald i den vestlige Sidelænge, der er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Syd, som indeholder Hestestald og Garage, og til hvis Sydside der er opført en Halvtagsbygning, som rummer Redskaber, Maskiner og Vogne; Gaarden er aaben mod Øst. Desuden Vest for Gaarden en stor bred Længe med Tag og Mansard af Eternit, denne rummer Kostald og Lade, og Vest for Hovedbygningen og Nord for Indkørselsvejen et Hønsehus, opført af Træ og tækket med Eternit. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har indlagt Vand fra en Kilde, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Kanekær ejedes omkring Midten af det 18de Aarh. af Peder Hansen; Gaarden brændte den 21. Septbr. 1750, og paa de da opførte Bygninger blev der anført forskellige Dørindskrifter, saaledes følgende paa en Lade:

- 1) Anno MDCCLX d. 3. Julius.
- 2) Peder Hansen, Meri Peders.
Hvi bygge af Nød og eke af Løst.
Gud vær vor Trøst.
- 3) Anno 1750 d. 21. Septbr. da bræin den Gar Kanekær.

I forrige Aarh. ejedes Gaarden af Amtsforsstander Peter Schmidt, efter hvem den overtoges af Sønnen Jes Schmidt; han solgte den i 1920 til Kbmd. Mathias Zachariassen i Flensborg, og af ham købte den nuværende Ejer den i Aug. 1924.

LAUESGAARD, Sønder Vilstrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Chr. Hansen, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Vilstrup, Afst. godt 2 km og 8½ km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 8.

Art. 13 m. fl. af Sdr. Vilstrup, samlet Areal 83,5 ha, deraf 66,5 Ager, 2 Eng, 12 Skov, 2 Have og Gaardsplads og 1 ha Veje m. m., Nettoudbytte 862,00 Th. (ca. 18,15 Td. Hrtk.); Ejdskv. 130,200 Kr. (139,600), Jordv. 82,600 Kr. (92,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 81,960 Kr.; Lys samt Kraft til mindre Motører fra eget Elektricitetsv. (en 35 HK. Dieselmotor).

Lauesgaard ligger godt 2 km Syd for Sdr. Vilstrup St. ved Vejen til Stranden; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og Halvdelen er nymerglet i de sidste Aar. Engen er gl. Søbund, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf. og 30 Sække Kalig.

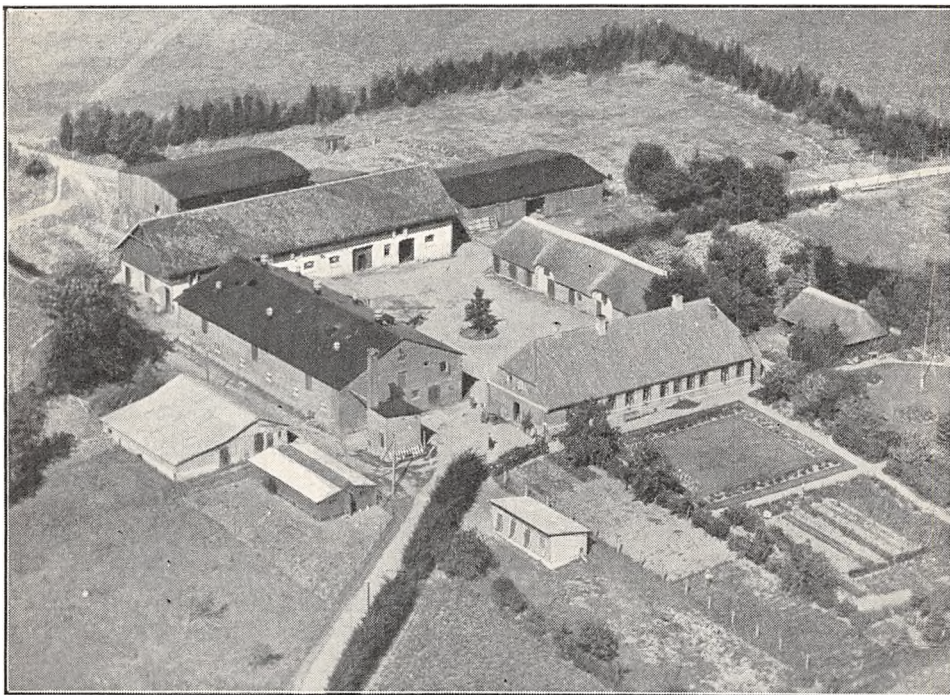
Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 25 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 600 Slagterisvin om Aaret, Gaar-

den har Kort til 117 Svin aarlig. Der holdes 10 Moderfaar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Lauesgaard har grundmurede, store gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de fritliggende Avislænger er der Ungkvægstald m. m. samt Garage i den straaatækte nordlige Sidelænge, Svinestald i den sydlige, der har muret Trimpel og er tækket med Tagpap, og Ko- og Hestestald i den hvidpudsede Længe mod Vest; denne, der har Trætrimpel, har Tag af Cementsten til Gaarden og af Pandeplader mod Vest. Desuden Vest for Gaarden en Trælade med et Motorhus ved den nordlige Gavl, begge tækket med Tagpap ligesom et Redskabs- og Maskinhus af Træ Nord for Gaarden, og Syd for denne en Stald til Søer, tækket med Pandeplader; endvidere Nord for Hovedbygningen et straaatækt Hønehus, opført af Træ ligesom 2 Hønehuse Syd for denne, det ene bygget som Halvtag og tækket med Pandeplader, det andet (en tidligere Svinestald)

Lauesgaard.

med Tag af Asbest. Der benyttes en stor Dieselmotor til stationær Brug, denne giver Drivkraft til Gaardens Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen. I den kønne Have er der mange Frugttræer.

Lauesgaard ejedes tidligere i flere Slægtled inden for Slægten Lauesgaard; omkring Midten af forrige Aarh. bragte en Datter af den sidste Besidder af Slægten Gaarden til sin Mand Bertel Jessen Raun, efter hvem den i 1873 overtoges af Sønnen Laue Raun; efter ham overtoges den i 1904 af Svigersønnen Asmus Diederichsen, som tilkøbte 27 ha, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden den 1. Juli 1927.

LUND, Kelstrup By, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jes Neumann, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Kelstrup, Afst. ca. 2½ km og godt 6 km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 55 x.

Art. 4 m. fl. af Kelstrup, samlet Areal 51,2 ha, deraf 46,2 Ager, 4 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 550,00 Th. (ca. 11,58 Td. Hrtk.); Ejdskv. 90,300 Kr. (121,600), Jordv. 59,600 Kr. (84,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,800 Kr., Løsporet i »Danmark« for 47,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

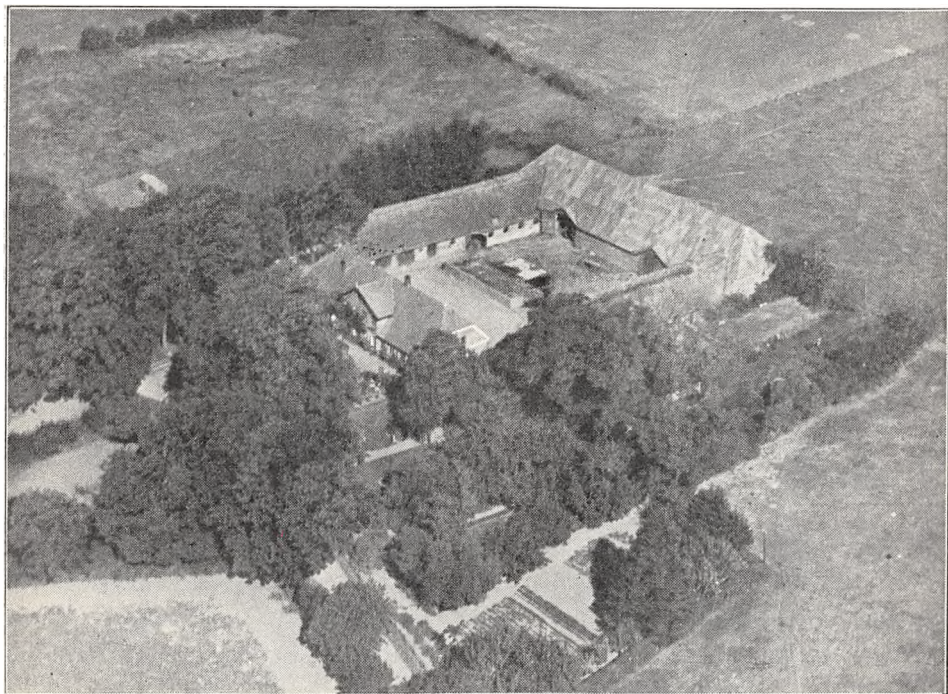
Lund ligger godt ½ km Nord for Over Kelstrup ved offentlig Vej efter Vandling;

Jorderne, der er samlet om Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—36. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 15 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 156 kg aarlig, Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag af eget Tillæg.

Lund.

Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 87 Svin aarlig. Der holdes 7 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Lund har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, som grænser til Sognevejen, har Frontspids mod Syd til denne og Tegltag; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som overvejende er tækket med Rør, er der Kostald og Rum til forskelligt i den vestlige Sidelænge, Hestestald og Lade i den østlige og Lade i Længen mod Nord, der har Tag af Pandeplader; desuden Øst for Gaarden en Svinstald, tækket med Pandeplader, Øst for Hovedbygningen et ældre teglhængt Bagehus, der nu benyttes som Vadskehus, og Vest for 2 Halvtagsbygninger, af hvilke den ene, der er opført af Pandeplader, rummer Vognport og Garage, den anden, som er opført af Træ og har Tag dels af Asbest, dels af Tagpap, indeholder Hønsehus. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Kostalden. Gaarden ligger kønt, omgivet af en ældre Plantning.

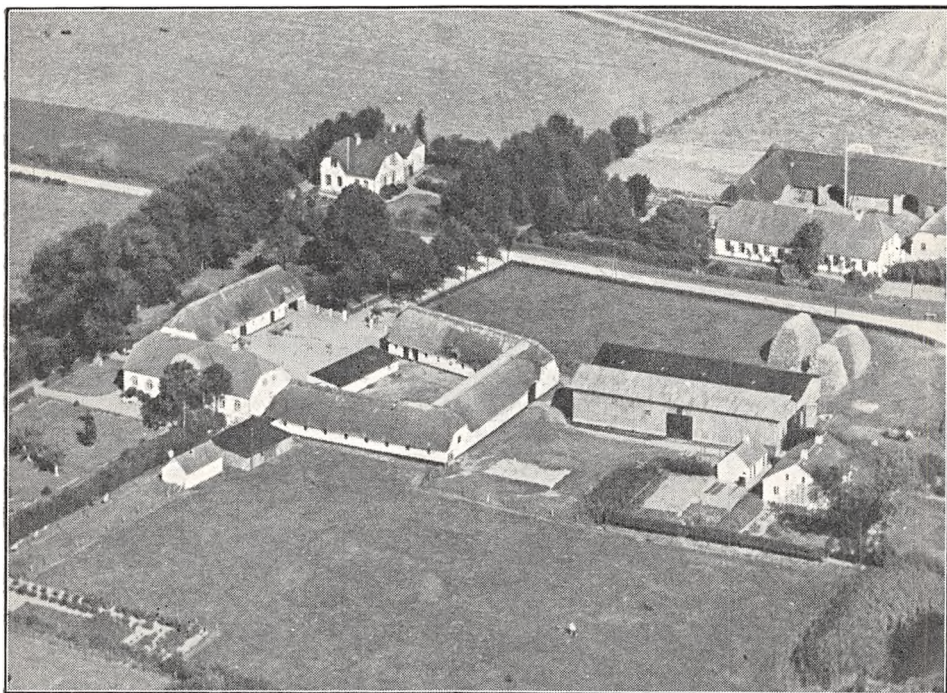
Lund ejedes i forrige Aarh. af Peter Kristian Lund, der havde overtaget den efter sine Forældre, og hvis Slægt havde ejet den gennem mange Generationer. Efter ham overtoges den i 1864 af Svigersønnen Jes Neumann, efter hvem den i 1900 overtoges af Sønnen Jacob Neumann. I 1931 fraskilte han 18,4 ha, hvorpaa der opførtes en Gaard til en Søn, og til Juni 1935 overdrog han derefter Gaarden med Hovedparcellen til en anden Søn, den nuværende Ejer.

NYHAVEGAARD, Nørre Vilstrup By, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans N. Schøtt, Postfb. Sdr. Vilstrup, nærmeste St. Nr. Vilstrup, Afst. 400 m og 5 km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 56 u.

Art. 12 m. fl. af Nr. Vilstrup, samlet Areal 73,9 ha, deraf 62 Ager, 10 Skov, 0,4 Mose og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 748,89 Th. (ca. 15,77 Td. Hrtk.); Ejdskv. 115,000 Kr. (121,100), Jordv. 82,400 Kr. (88,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 61,200 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Nyhavegaard ligger midt i Nr. Vilstrup By; Jorderne er adskilt i 3 Stykker, der alle ligger ved Vej og ret nær Gaarden; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er

Nyhavegaard.

merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Skoven er af god Bonitet, Bevoksningen Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Nyhavegaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, er opført i 1912, har lukket Veranda mod Syd, gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den indeholder en køn Bolig. Af Avlsbygningerne, der er restaureret i de senere Aar og overvejende er tækket med Straa, er der Værelser til Folkene i en vestlig fritliggende Sidelænge; over for denne mod Øst ligger 3 sammenbyggede Længer, af hvilke den sydlige Sidelænge rummer Kostald, den nordlige Svinestald og Længen mod Øst Kostald og Gennemkørselsport; desuden Øst for Gaarden 2 parallel sammenbyggede Lader, af hvilke den sydlige, der har Sider og Tag af Pandeplader, er opført i 1922, den nordlige, der har Sider af

Pandeplader og er tækket med Tagpap, er opført i 1909. Syd for Gaarden en Halvtagsbygning, et Brændehus, opført af Træ og tækket med Tagpap, og Syd for dette et teglhængt ældre Bagehus; endvidere som en fritliggende vestlig Længe til de 3 sammenbyggede Avlslænger en Halvtagsbygning, tækket med Tagpap; denne er opført i 1922 og rummer Vognport m. m. Fra Sognevejen gennem Byen Nord for Gaarden fører en Allé ind til Gaarden. Der hører et Af-tægtshus til Ejendommen.

Nyhavegaard ejedes tidligere i mange Slægtled inden for Slægten Raun og i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Morten Raun; efter hans Død overtoges den af Enkefru Raun, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1909.

SUSDAL, Sønner Vilstrup By, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jes Johansen, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Vilstrup, Afst. $\frac{1}{2}$ km og $6\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 42.

Art. 5 m. fl. af Sdr. Vilstrup, samlet Areal 45,1 ha, deraf 36,1 Ager, 2 Eng, 6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 535,24 Th. (ca. 11,27 Td. Hrtk.); Ejdskv. 72,200 Kr. (77,900), Jordv. 47,700 Kr. (53,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Susdal ligger midt i Sdr. Vilstrup By; Jorderne er ikke samlet, men ligger godt for Gaardens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934—35. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 16 Malkekøer, 1 Tyr og 24 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhornsrace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 130 kg aarlig, Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 57 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Susdal har grundmurede, ældre, men gode Bygninger, tækket med Straa. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, har en Udbygning til denne. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald og Gennemkørselsport fra Sognevejen gennem Byen i den østlige Sidelænge, Gennemkørselsport, Svine- og Hestestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord. Til Gaarden hører der et Hus samt Stuehuset fra en Gaard, hvis Jord er lagt ind under Susdal.

Susdal ejedes i Begyndelsen af indeværende Aarh. af Ejendomshandlere, der havde frasolgt Gaardens Jord paa nær 8 ha; de solgte den i 1906 til den nuværende Ejer, der samtidig tillagde et Restareal af Gaarden »Byg«, som han havde arvet efter sin Fader Peter Johansen.

VILSTRUPGAARD, Sønner Vilstrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer H. Lassen, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Vilstrup, Afst. godt $2\frac{1}{2}$ km og $9\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 60 x.

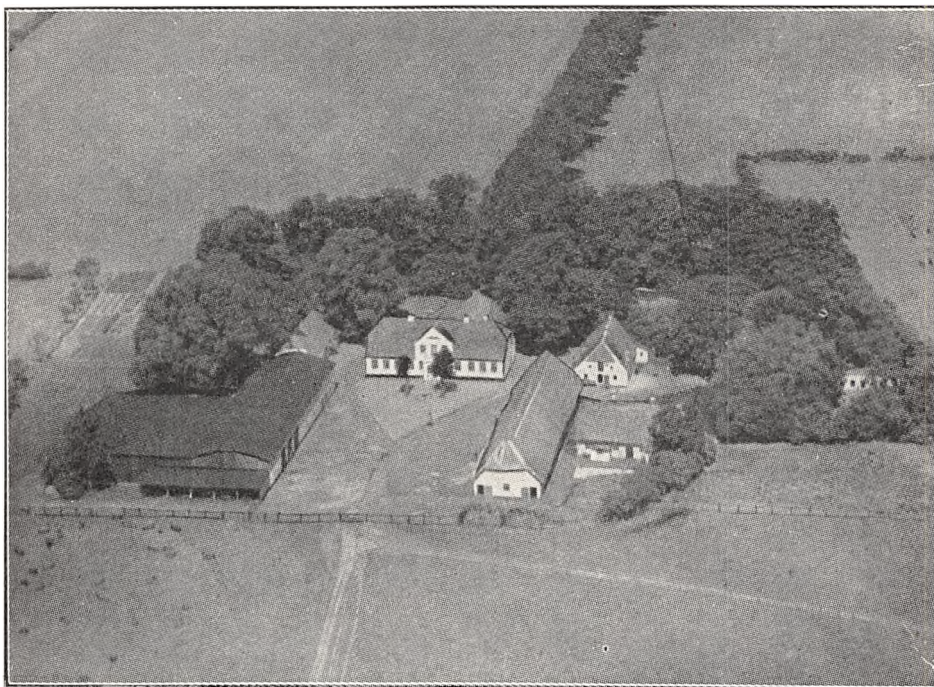
Art. 7 af Sdr. Vilstrup, 74 af Kelstrup og 104 af Kestrup, samlet Areal 115,8 ha, deraf 94,8 Ager, 4 Eng, 16 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1302,60 Th. (godt 27,42 Td. Hrtk.); Ejdskv. 173,800 Kr. (190,000), Jordv. 117,900 Kr. (133,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 90,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Vilstrupgaard ligger Sydøst for Sdr. Vilstrup By ved offentlig Vej efter Kelstrup, fra denne Vej fører en Allé ind til Gaarden; Jorderne er samlet ved denne undtagen Engen, som ligger ved Slivsø, Marken grænser paa en Strækning af ca. 1 km til Stranden; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Engen er gl. Søbund, Skovens Bevoksning Bøg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 25 Kalig. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 135 kg aarlig, Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og (lidt) stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 158 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Vilstrupgaard.

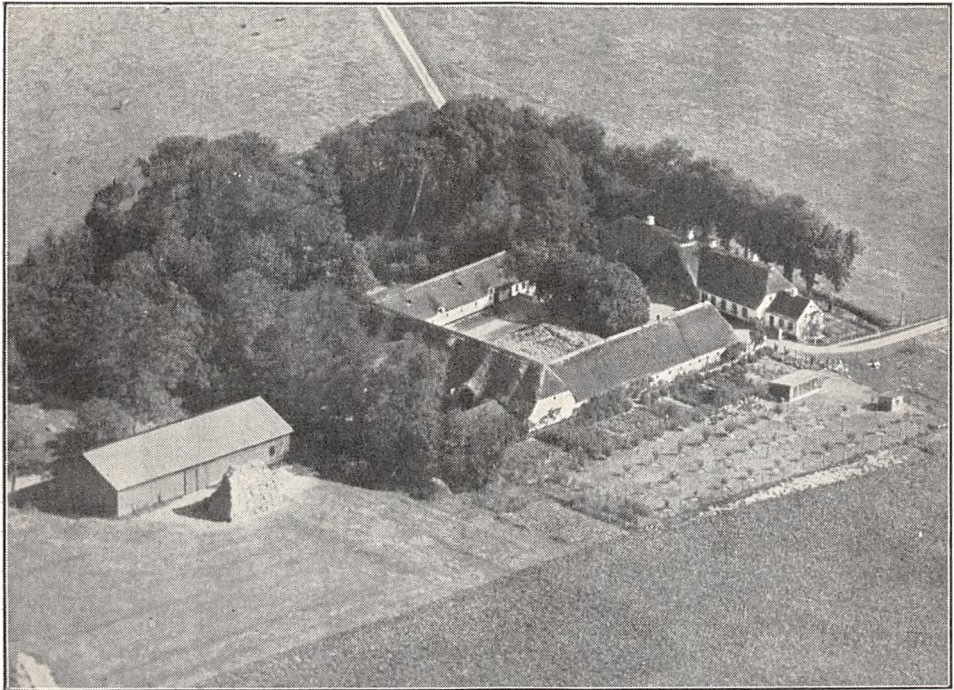
Vilstrupgaard har grundmurede, gode og velholdte, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have (ikke helt solret), har en muret lukket Veranda med Altan over til denne og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Af Avlslængerne — Gaarden er aaben mod Syd — er der Kostald i den østlige straatækte Sidelænge og Hestestald i den vestlige; fra den sydlige Ende af denne udgaar den brede Trælade som en Sidelænge mod Vest, og til den sydlige Side af Laden er opført en Halvtagsbygning til Vogne; af de 3 sidstnævnte Længer, der alle er tækket med Tagpap, har Hestestalden Trætrimpel. Desuden Vest for Hovedbygningen en Længe, der indeholder Værelser til Folkene og Garage, den er tækket med Tegl ligesom en Svinestald Øst for, og Øst for Kostalden en straatækt Svinestald. Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen. Fra Gaarden, der ligger kønt, er der mod Syd Udsigt over Stranden.

Vilstrupgaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af P. Mangelsen, der øgede Arealet betydeligt ved Tilkøb og opførte Bygningerne; han solgte den i 1902 til Otto Zakarias, som i 1919 solgte den til Skibsreder Henry C. Horn, og af ham købtes den i 1928 af den nuværende Ejer, der havde haft Gaarden i Forpagtning siden den 1. Marts 1923.

VONSMOSE, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Lauritz Grundal, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Nr. Vilstrup, Afst. godt $\frac{3}{4}$ km og 5 km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 62 x.

Art. 1 m. fl. af Nr. Vilstrup, samlet Areal 92 ha, deraf 80 Ager, 7 Eng, 4 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 947,35 Th. (19,95 Td. Hrtk.); Ejdskv. 129,200 Kr. (137,700), Jordv. 91,500 Kr. (98,500); Bygningerne er forsikret i Landbygningernes Brandforsikring for 80,000 Kr.; Lys fra Sønderjyllands Højspændingsv.

Vonsmose ligger $\frac{3}{4}$ km Vest for Nr. Vilstrup St.; Gaarden har Indkørsel saavel fra Nr. Vilstrup som fra Vejen efter Grødebøl og fra Landevejen Nr. Vilstrup—Haderslev; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger 6—7 km fra denne, bestaar af ret ensartet Lermuld paa Ler-, stedvis dog Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet

Vonsmose.

fra ældre Tid og nymerglet i 1935. Engen er humusblandet Jord, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik samt af Kløverfrø; af Kunstgødning anvendes aarlig 120—140 Sække Superf., 50 Kalig. og 70—80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 36 Malkekøer, 1 Tyr og 42 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Plage; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 116 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Vonsmose har grundmurede, hvidpudsede, for en Del ældre, men velholdte Bygninger, tækket med Straa. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne gl. Have, som overvejende strækker sig Nord for Gaarden, har en stor bred Frontspids mod Vest til Gaarden; den rummer en stor Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Svinestald i den sydlige Sidelænge, Kostald i den nordlige og Kostald, Gennemkørselsport, Hestestald (udvidet i en Sidelænge mod Vest) samt Lade i Længen mod Vest; desuden Vest for Gaarden en Lade med

Sider og Tag af Pandeplader, et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap, Syd for Gaarden et Hønsehus, opført af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Pandeplader, og Syd for Hovedbygningen et teglhængt Hus, der rummer Værelser til Folkene. Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og foruden Tractoren (delvis til stationær Kraft) bruges der Lokomobil til Tærskning.

Vonsmose angives at have været én af de tidligere Frigaarde (se Indledning til Sønderjylland), og Gaarden har været omgivet af vandfyldte Grave, som delvis endnu er bevaret. Gaarden ejedes i forrige Aarh. af Peter Hansen, efter hvem den omkring 1890 overtoges af Broderen Barthold Hansen, og af denne købte den nuværende Ejer Gaarden i 1907.

ØSTERBALLEGAARD, Sønder Vilstrup By, Vilstrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Bertel Neumann, Postfb. og nærmeste St. Sdr. Vilstrup, Afst. 100 m og ca. 6½ km til Haderslev, Tlf. Sdr. Vilstrup 36 (Forpagteren).

Art. 18 af Sdr. Vilstrup, samlet Areal 71,2 ha, deraf 65,2 Ager, 5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettodbytte 799,42 Th. (ca. 16,83 Td: Hrtk.); Ejdskv. 112,000 Kr. (126,300), Jordv. 76,200 Kr. (83,200); Bygn. er fors. dels i Landbyg., dels i Jydsk Brandf. for ialt 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Østerballegaard ligger i den nordøstlige Side af Sdr. Vilstrup By tæt ved Stationen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933. Skovens Bevoksning er Bøg.

Gaarden drives fra 1926 af Ejerens Søn, Forpagter M. Neumann; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og er delvis rensset for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 165 kg aarlig, Mælken leveres til Sdr. Vilstrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 14 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 400 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 155 Svin aarlig. Der holdes 20 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 500 Høns.

Østerballegaard har grundmurede gode, nye Bygninger, der ligger noget spredt, overvejende opført eller ombygget i Aarene 1924—25. Hovedbygningen, der ligger Nordøst for Avlsbygningerne, omgivet af Haven, som grænser mod Nord til Sognevejen, er opført af røde Sten, har Frontspids mod Syd og Tegtag; den indeholder en køn moderne Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlsbygningerne, der overvejende har Tag og Trimpel af Pandeplader, ligger den hvidpudsede Kostald og Laden Sydvest for Hovedbygningen; de er sammenbygget i T-form og Laden, der er opført af Træ, er tækket med Tagpap ligesom en Sidelænge — en Stald til Gaardens Søer — der udgaar mod Nord fra den østlige Ende af Laden; Nordøst for denne en hvidpudsede Længe, der indeholder Ungkvæg og Svinestald, Nord for denne en Garage og Øst for 2 Hønsehuse af Træ, bygget som Halvtage og tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Staldene, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus samt en Villa til Ejendommen; Villaen, der ligger Vest for Hovedbygningen, er opført af røde Sten og tækket med Tegl; den beboes af Ejeren.

Østerballegaard er en gl. Slægtsgaard, der har været i Slægtens Besiddelse siden 1674; den ejedes omkring Aar 1800 af Peter Berthelsen Neumann, efter hvem den i 1823 overtoges af Sønnen Bertel N.; efter hans Død overtoges Gaarden af Enkefru N., efter hvem den i 1861 overtoges af Sønnen Jes N.; efter ham overtoges den i 1872 af Broderen Markus Jessen N., efter hvem Gaarden i 1910 overtoges af Brodersønnen, den nuværende Ejer.

BYG, Lunding By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Niels N. Jessen, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Vandling, Afst. godt 3 km og ca. 5½ km til Haderslev, Tlf. Haderslev 585 u.

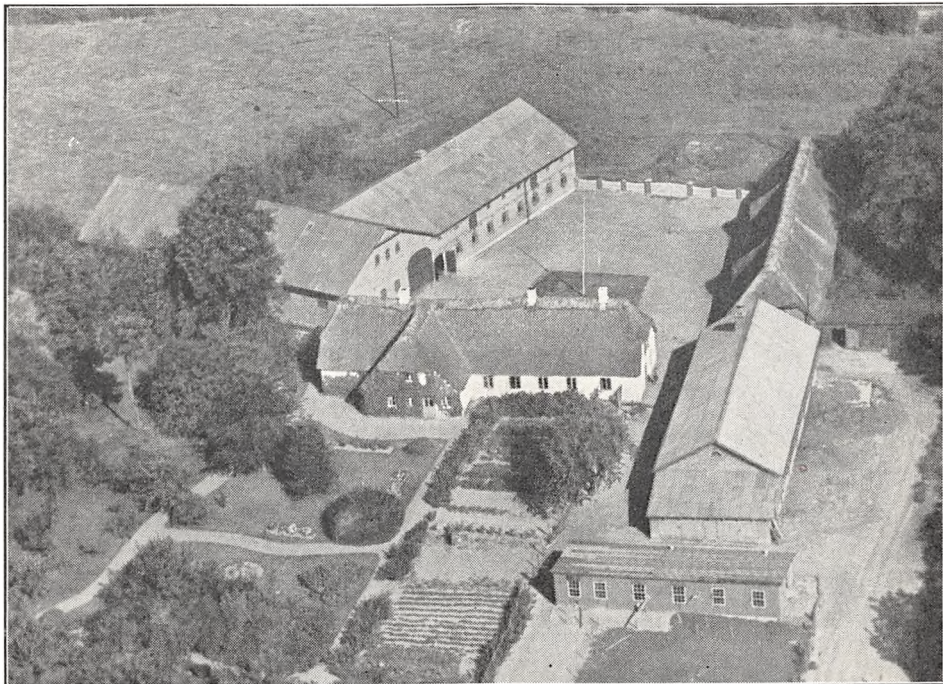
Art. 2 af Lunding, samlet Areal 59,5 ha, deraf 54,5 Ager, 2 Eng, 2 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 563,76 Th. (ca. 11,87 Td. Hrtk.); Ejdskv.

90,200 Kr. (94,500), Jordv. 66,100 Kr. (65,400); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Byg ligger ca. 200 m Øst for Vejen, som fra Haderslev fører til Olufskær, og har Indkørsel fra denne; af Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er Halvdelen Lermuld, den anden Halvdel Sandmuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 26 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den

Byg.

gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret 150—200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 87 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns.

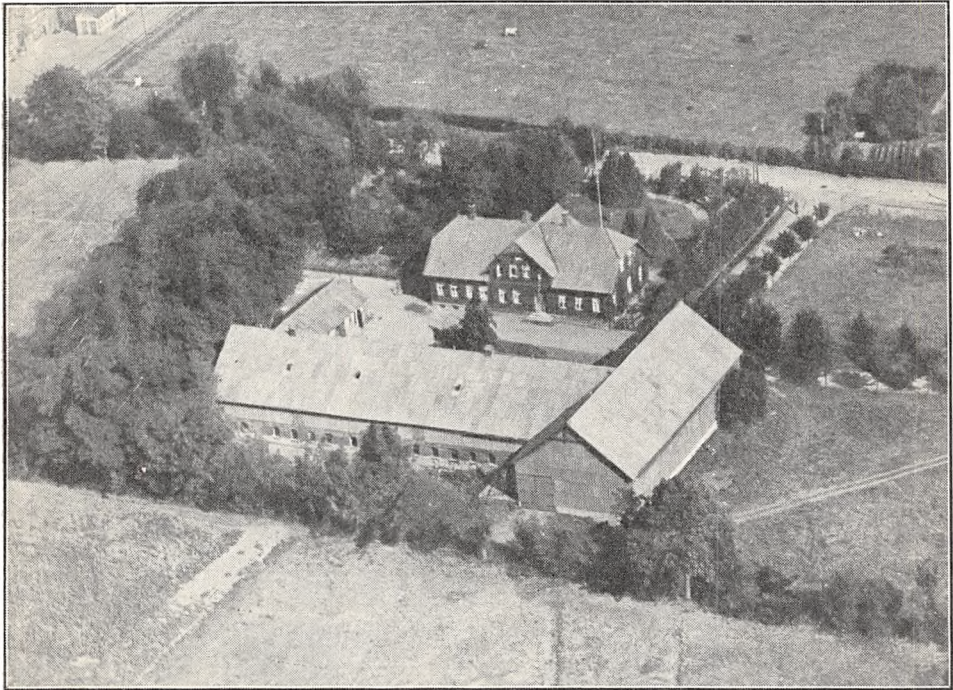
Byg har grundmurede velholdte Bygninger, der ligger noget spredt. Den hvidpudsede ældre Hovedbygning, som ligger mod Syd til Haven, til hvilken den har en kort Frembygning, er tækket med Rør. Af Avlsbygningerne, som delvis er nye og er tækket med Pandeplader, ligger Kostalden som en Sidelænge mod Vest under en noget skæv Vinkel i Forhold til Hovedbygningen; fra den sydlige Ende af Kostalden udgaar Laden som en Sidelænge mod Vest; de 2 Længer, der er opført i 1925, har muret Trimpel; den østlige Sidelænge, der er ældre, rummer Værelser til Folkene, Hestestald og Vognport (paa Billedet er denne endnu tækket med Straa); mod Nord er Gaardspladsen lukket med et Stakit; desuden Øst for Hovedbygningen i Flugt med Hestestaldlængen en Svinestald, opført i 1911 med muret Trimpel; til den sydlige Gavnl af denne er der opført en Halvtagsbygning til Redskaber og Maskiner og Syd for Svinestalden et Hønsehus, en Halvtagsbygning med Tag af Icopal. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestald, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt Nordøst for den lille Skov; der er Rester af

Voldgrave omkring Gaarden, og i disse fandtes i sidste Halvdel af forrige Aarh. et smukt forarbejdet Guldarmaand, som nu findes paa Nationalmuseet.

Byg ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Mads Byg, efter hvem den sidst i 1850'erne overtoges af Sønnen Søren Madsen Byg; han solgte Gaarden i 1900 til Nis Fallesen, der i 1903 solgte den til Ejendomshandlere, som ejede den et halvt Aar, og af disse købte den nuværende Ejer Gaarden i 1904.

ELMEGAARD, Vandling By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Sognefoged Johan Raun, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Vandling, Afst. 50 m og 3 km til Haderslev, Tlf. Haderslev 581 x (Forpagteren).

Art. 10 af Vandling, samlet Areal 61,5 ha, deraf 57,7 Ager, 3 Skov og 0,8 Have

Elmegaard.

og Gaardsplads, Nettoudbytte 663,49 Th. (ca. 13,97 Td. Hrtk.); Ejdkv. 82,200 Kr. (90,900), Jordv. 67,600 Kr. (66,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Elmegaard ligger midt i Vandling By; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er Bøg med lidt Gran.

Gaarden drives fra 1. April 1936 af Ejerens Søn, Forpagter J. Raun; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Superf. og Kalig. anvendes efter Nymerglingen kun ringe Mængder aarlig, af Kvælstofg. ca. 40 Sække.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

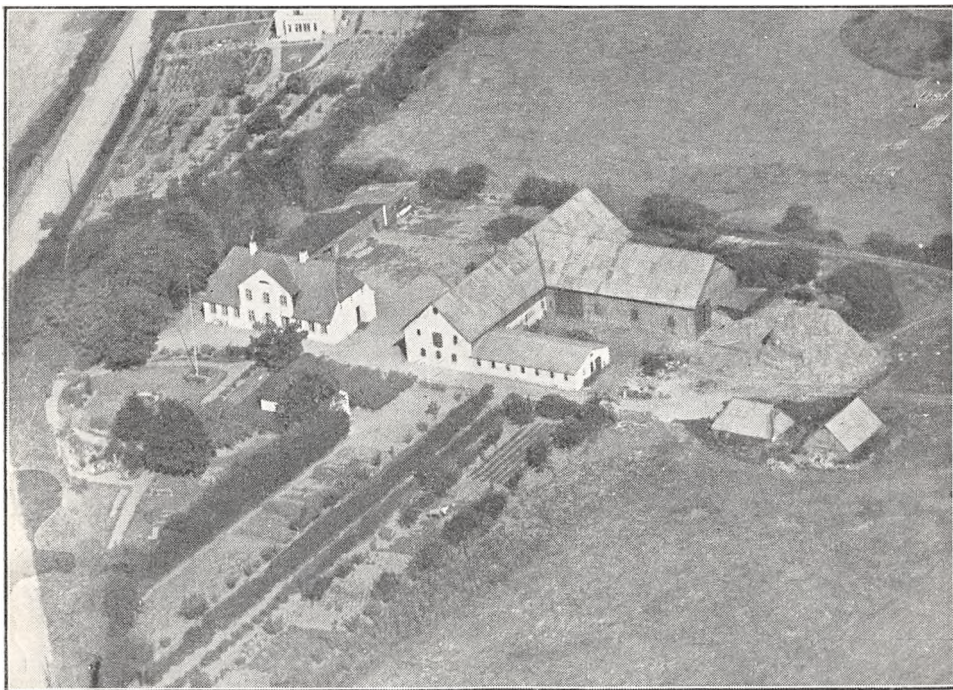
Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 110 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 68 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Elmegaard har grundmurede, nye og gode Bygninger, opført i 1909 efter en Brand. Hoved-

bygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, har gennemgaaende Frontspids og Tag af Cementsten, den indeholder en god Bolig. De 3 sammenbyggede Avlslænger, der er opført af røde Sten, er tækket med Pandeplader; af Længerne indeholder den vestlige Sidelænge Værelser til Folkene, Garage og Rum til forskelligt og Længen mod Syd Ko-, Heste- og Svinestald; denne, der har Trimpel af Pandeplader, er med den østlige Gavls sammenbygget i $\rightarrow$ -Form med Ladelængen mod Øst, som er helt af Pandeplader; desuden Vest for Hovedbygningen en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap, den rummer Vognport m. m. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde.

Elmegaard er en gl. Slægtsgaard, som i over 200 Aar har været i den nuværende Slægts Besiddelse; den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Iver Damp Raun, efter hvem den i 1854 overtoges af Broderen Joh. Georg Raun; efter ham overtoges den i 1858 af Sønnen Jes Pedersen Raun, efter hvem den i 1907 overtoges af Sønnen, Sognefoged Joh. G. D. Raun, den nuværende Ejer, som fra April 1936 har overdraget den i Forpagtning til Sønnen.

Eskærhøj.

ESKÆRHØJ, Vandling By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Dins Suurballe, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 2 km, Tlf. Haderslev 582 v.

Art. 28 af Vandling og 18 af Sdr. Otting, samlet Areal 31,7 ha, deraf 31 Ager og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 242,31 Th. (5,1 Td. Hrtk.); Ejdkv. 47,600 Kr., Jordv. 36,300 Kr.; Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 35,500 Kr., Løstøret i »Dannevirke« for 30,000 Kr.; Lys og Kraft fra Haderslev Elektricitetsv.

Eskærhøj ligger 2 km Sydøst for Haderslev ved Vejen efter Vandling; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, er noget uensartede, største Delen er Lermuld, Underlaget dels sandblandet Ler, dels Grus. Terrænet er en Del bakket, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934.

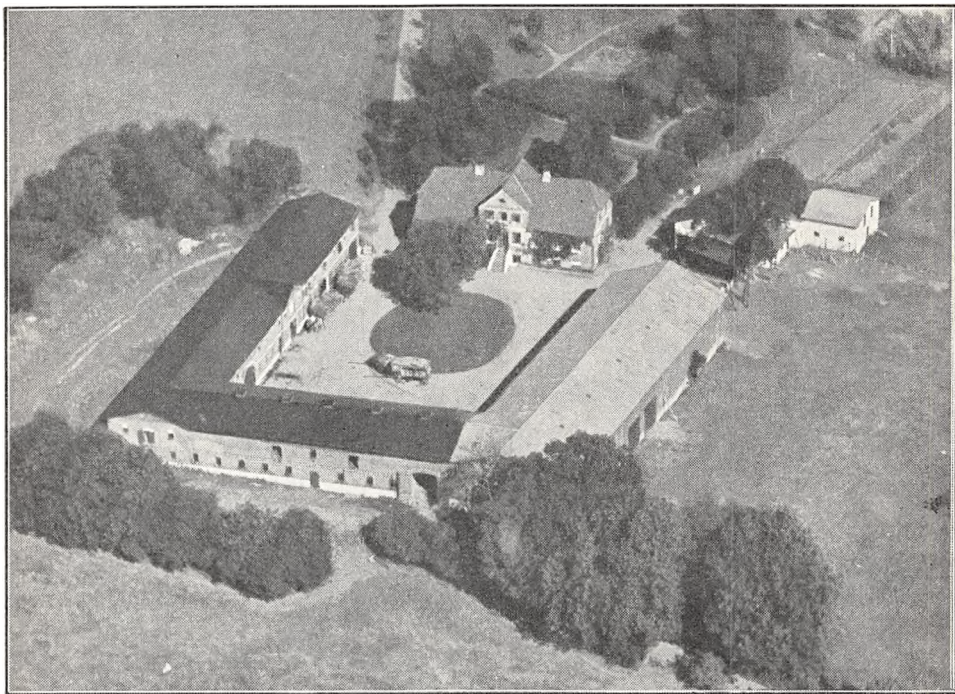
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 17 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 147 kg aarlig, Mælken leveres til Haderslev Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 20 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 42 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Eskærhøj har grundmurede, gode, delvis hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger Vest for Avlsbygningerne i Retningen Øst—Vest mod Syd til Haven, har Frontspids mod Syd til denne og Tag af Cementsten; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlsbygninger (Gaarden er aaben mod Øst), som er tækket med Pandeplader, er der Ko-, Heste- og Svinestald i Længen mod Vest, der har Trimpel af Pandeplader, Svinestald i den sydlige Sidelænge og Lade i den nordlige, som er helt af Pandeplader; desuden Øst for Svinestalden 2 smaa

Friedrichshof.

Svinestalde, opført af Pandeplader, og Nord for Hovedbygningen en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap, denne rummer Vognport samt Redskaber og Maskiner. Gaarden der har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, ligger højt og kønt.

Eskærhøj ejedes i forrige Aarh. af Nis Suurballe, Bedstefader til den nuværende Ejer; senere kom den til Gert Juhl, som i 1918 solgte den til Kbmd. Anton Hundevadt, Haderslev, og af denne købte den nuværende Ejer Gaarden den 1. Novbr. 1933.

FRIEDRICHSHOF, Vandling By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer G. Deneken, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Vandling, Afst. 100 m og godt 2½ km til Haderslev, Tlf. Haderslev 581 v.

Art. 2 m. fl. af Vandling, samlet Areal 101,7 ha, deraf 90,7 Ager, 10 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 987,60 Th. (godt 20,79 Td. Hrtk.); Ejdskv. 147,000 Kr. (160,000), Jordv. 108,600 Kr. (108,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 120,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Friedrichshof ligger i den vestlige Side af Vandling By, en Linde-Allé fører til Gaarden fra Vejen Vandling—Haderslev; Jorderne ligger ikke samlet, men godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels

fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg, dog med en Del Eg. Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 42 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 140—150 kg aarlig, Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 90 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 100 Høns.

Friedrichshof har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den meget kørne Have, er bygget i 1834, opført af gule Sten, har høj Kælder, gennemgaende Frontspids, en lukket Veranda mod Nord til Haven og Tegtag; den rummer en stor Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der har muret Trimpel, er den vestlige Sidelænge opført i 1922, den rummer Værelser til Folkene, Hestestald og Vognport og er tækket med Tagpap ligesom Længen mod Syd, Kostalden, der er opført i 1900; den østlige Sidelænge, der rummer Lade, er opført i 1928, dennes østlige Væg er ligesom Taget af Pandeplader. Desuden Øst for Hovedbygningen en hvidpudset Vinkelbygning, der rummer Svinestald; af de 2 Længer er Længen mod Nord tækket med Pandeplader og Længen mod Vest med Tagpap, og til Øst-siden af denne er Hønsehuset opført som en Halvtagsbygning, ligeledes tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Heste- og Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk med Vand fra en Kilde, og der hører et Hus til Ejendommen.

Friedrichshof ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af I. Schmidt, af hvem den i 1845 købtes af Friederich Deneken; efter ham overtoges Gaarden i 1897 af Sønnen, Professor Friederich Deneken, efter hvem den i 1919 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, der havde haft den i Forpagtning siden 1917.

(Baade paa de nye Generalstabskort og i Kraks Vejviser er Gaarden nævnt som »Frederiksgaard«).

GAARD I OVER LUNDING BY, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Peter H. Holm, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Vandling, Afst. 3½ km og 6 km til Haderslev, Tlf. Haderslev 586 x.

Art. 3 af Lunding og 78 af Hejsager, samlet Areal 53,5 ha, deraf 49,2 Ager, 1 Eng, 2,5 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 481,78 Th. (godt 10,14 Td. Hrtk.); Ejdskv. 74,500 Kr. (76,500), Jordv. 57,600 Kr. (57,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i Over Lunding By som den sydligste af Gaardene; Jorderne ligger ikke helt samlet, men dog godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 5 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3300 kg aarlig, Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 3 af Lunding og 78 af Hejsager har grundmurede, dels ældre, dels nye, velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1819 og tækket med Straa; den rummer en god Bolig. Af Avlslængerne, som overvejende er tækket med Pandeplader, er der Hestestald, Værelser til Folkene og Svinestald i den vestlige Sidelænge; denne, som ligger frit, er ombygget i 1921 og har Trimpel af Pandeplader; Længen mod Nord, Kostalden, er tækket med Straa; den østlige Sidelænge, som er ombygget i 1930, indeholder Svinestald og er med den nordlige Gavl sammenbygget i Vinkel med Laden, der er helt af

Pandeplader og fortsætter som en Forlængelse af Kostalden mod Øst. Desuden Øst for Hovedbygningen en teglhængt Bygning, som indeholder Magasin, Kværnrums og Hønsehus, og Vest for Gaarden ved Indkørselsvejen en Halvtagsbygning, opført af Pandeplader, den indeholder Vognport samt Redskabs- og Maskinrum. Der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 3 af Lunding og 78 af Hejsager har i flere Generationer været i den nuværende Slægts Besiddelse; den ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af P. Holm, efter hvem den omkring 1880 overtoges af Sønnen Hans Holm, og efter ham overtoges den i 1919 af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I VANDLING BY, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jørgen Dahlmann, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Vandling, der ligger umiddelbart ved Gaarden, og 3 km til Haderslev, Tlf. Haderslev 592 u.

Art. 1 af Vandling, samlet Areal 60,5 ha, deraf 52,5 Ager, 7 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 667,00 Th. (godt 14 Td. Hrtk.); Ejdskv. 84,300 Kr. (89,100), Jordv. 62,700 Kr. (59,700); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 66,600 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger midt i Vandling By lige over for Stationen, kun med Vejen imellem; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er Bøg med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser delvis i Løsdrift; Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer (før 9); der er tidligere leveret ca. 40 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 66 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Gaard Art. 1 af Vandling har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne Have, er opført i 1877, har lige Gavle, Kælder under den nordlige Halvdel og Skifertag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der har Trimpel og Tag af Pandeplader, er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den sydlige Sidelænge, Vognport, Kværnrums m. m. i den nordlige og Lade i Længen mod Øst; denne, der har Gennemkørselsport fra Sognevejen, er opført i 1877; desuden Syd for Gaarden en Svinestald, ligeledes med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden brændte sammen med 3 andre Gaarde i Vandling den 11. Aug. 1831, og de 2 Sidelænger opførtes samme Aar, men er siden restaureret.

Gaard Art. 1 af Vandling er en Slægtsgaard, der har været i den nuværende Slægts Besiddelse siden 1660; den overtoges i 1781 af Peter Jørgensen, der samme Aar blev gift med Kathrine Dahlmann, hvis Navn Slægten derefter antog; efter ham overtoges den i 1810 af Sønnen Jørgen Dahlmann, efter hvem den i 1863 overtoges af Sønnen Mathias Dahlmann, og efter ham overtoges den i 1905 af Sønnen, den nuværende Ejer.

Ved en Jordomdeling er Gaardens Areal i de senere Aar øget med godt ½ ha.

LOUISENLUND, Lunding By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Johan Nissen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 5 km, Tlf. Haderslev 587 x.

Art. 13 af Lunding, samlet Areal 59 ha, deraf 49 Ager, 4,5 Eng, 5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 590 Th. (godt 12,42 Td. Hrtk.); Ejdskv. 85,600 Kr. (112,400), Jordv. 61,600 Kr. (76,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

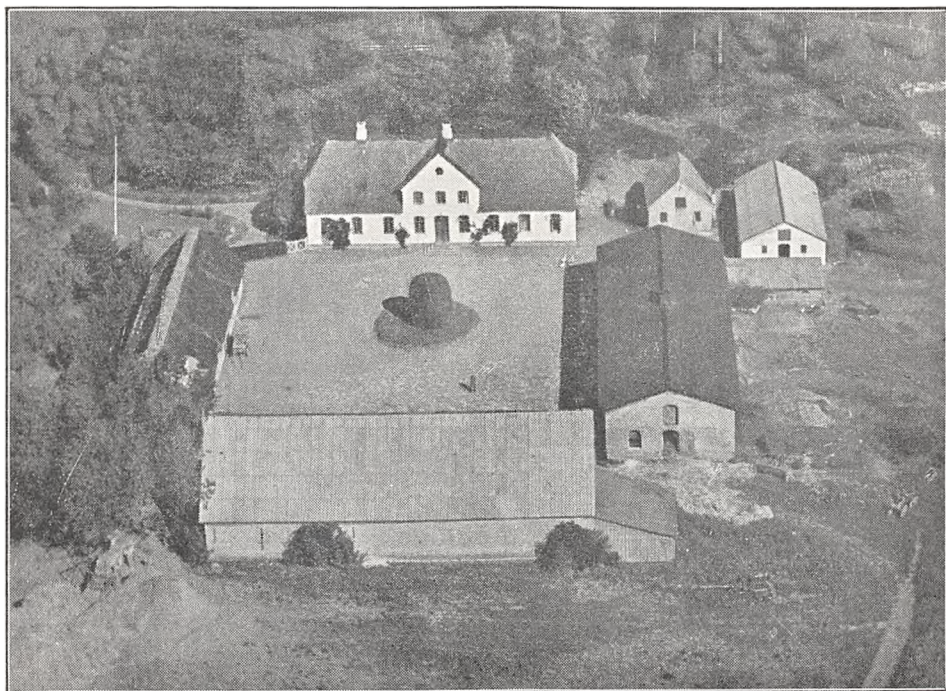
Louisenlund ligger ved Landevejen Haderslev—Halk, hvorfra der er Indkørsel til

Gaarden; Jorderne, der er samlet om denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 5 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden

Louisenlund.

10 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 5—600 Høns.

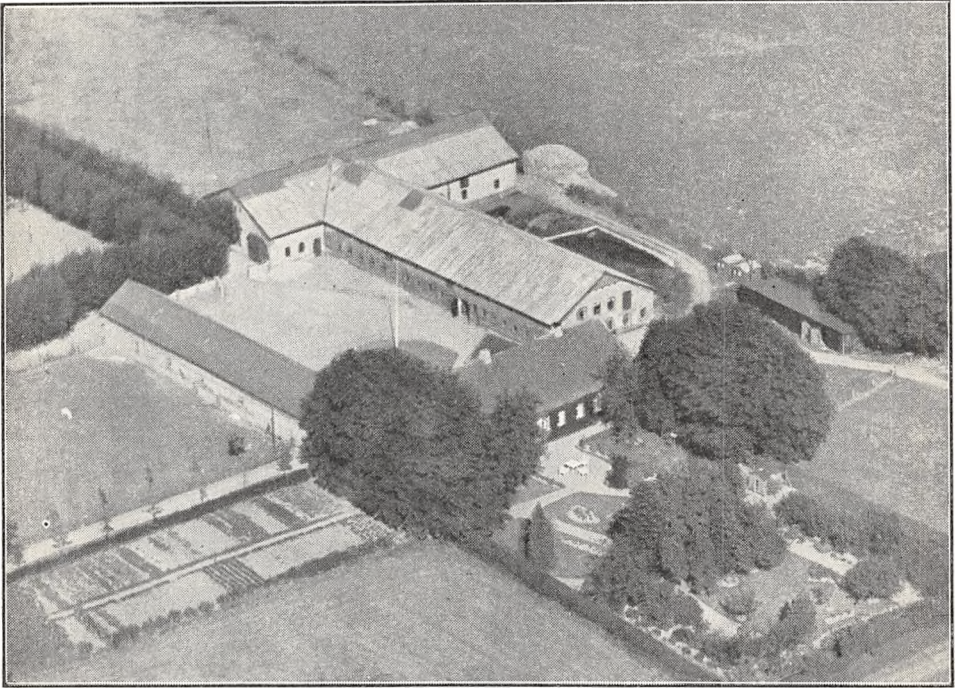
Louisenlund har grundmurede Bygninger, overvejende tækket med Straa. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne Have, har Frontspids mod Syd til Gaarden; den rummer en god Beboelse. Af de 3 fritliggende Avislænger er der Hestestald, Værelser til Folkene og Vognport i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, der har muret Trimpel og er tækket med Tagpap; fra den nordlige Ende af denne udgaar en Halvtagsbygning som en Sidelænge mod Øst, den har Tag af Pandeplader og rummer Hønsehus m. m. Længen mod Syd, der indeholder Lade, er tækket med Pandeplader mod Syd, og til den østlige Gavl er der opført en Halvtagsbygning til Maskiner og Redskaber. Desuden Øst for Hovedbygningen en teglhængt Længe, der rummer Vadskehus m. m., og Øst for denne en Svinestald, tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen.

Louisenlund ejedes i forrige Aarh. af Nis Raun, som ejede Gaarden i en længere Aarrække; han solgte den i 1904 til Jens Rasmussen (nu »Rydland«), af hvem den nuværende Ejer købte den i 1907. Der er 1933 frasolgt 13,5 ha til Statens Jordlovsudvalg, som paa Arealet oprettede ét Husmandsbrug paa 8 ha, medens Resten af Jorden blev lagt til en anden mindre Ejendom, og Louisenlund fik derved sit nuværende Areal.

LUNDINGGAARD, Lunding By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans Jørgen Nissen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 5½ km, Tlf. Haderslev 587 y.

Art. 14 m. fl. af Lunding, samlet Areal 65,5 ha, deraf 60 Ager, 1,5 Eng, 3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 653,35 Th. (13,75 Td. Hrtek.); Ejdskv. 96,000 Kr. (105,300), Jordv. 71,900 Kr. (71,000); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandforsikring for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyllands Højspændingsv.

Lundinggaard ligger ved Landevejen Haderslev—Halk med Indkørsel fra denne; Jorderne, der for største Delen er samlet ved Gaarden — en enkelt Mark ligger dog

Lundinggaard.

lidt fraskilt — bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er overvejende ret jævnt, stedvis dog let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933—34. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 50 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 135 kg aarlig, Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 114 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

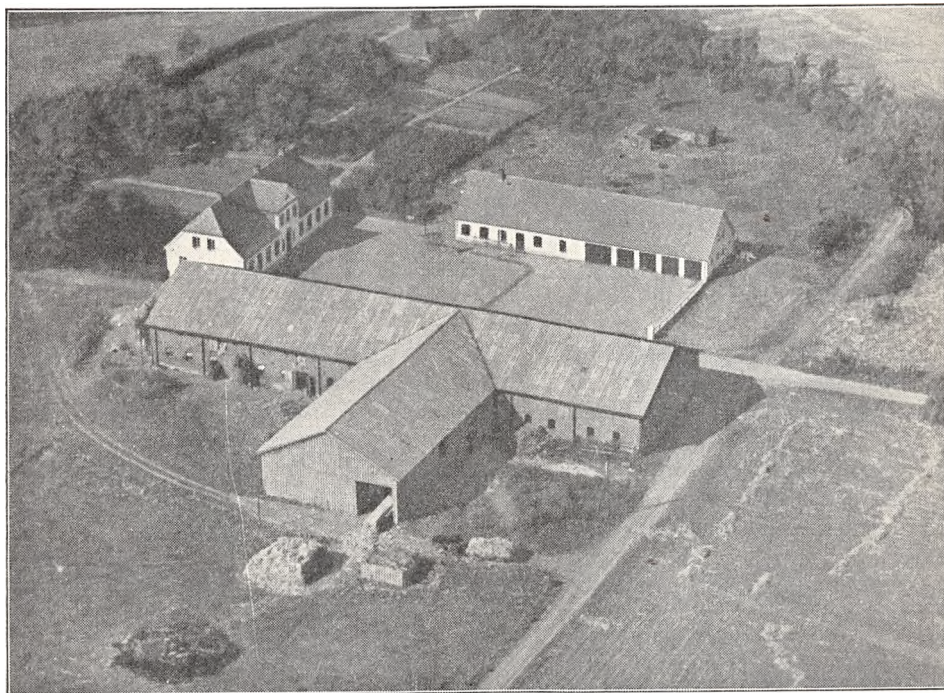
Lundinggaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, er opført i 1866, har Frontspids mod Vest til Gaarden og Tegltag; den rummer en stor og køn Bolig. Af Avlsbygningerne, der er opført af røde Sten, har muret

Trimpel og Tag af Pandeplader, er der Garage, Stald til Søer, Vognport og Hønsehus i den sydlige fritliggende Sidelænge, som er restaureret i 1924, og Ko-, Heste- og Svinestald med Værelser til Folkene oven over sidstnævnte i den nordlige; denne, som er opført i 1914, er med den vestlige Gavl (fra Kostalden) sammenbygget i T-form med Laden, der er opført i 1924; desuden Nord for Hovedbygningen et teglhængt Vadskehus og Nord for dette en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap, den indeholder Vognport samt Redskabs- og Maskinrum. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Fra Gaarden, som ligger højt, er der smuk Udsigt over Haderslev Fjord og ind over Haderslev.

Lundinggaard ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Hans Chr. Jornitz, efter hvem den ca. 1838 overtoges af Svigersønnen Peter Knudsen Ravn; efter ham overtoges den i 1872 af Svigersønnen Søren Fuglsang, efter hvem den i 1910 overtoges af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

I 1920 er der tilkøbt 14 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

Løntgaard.

LØNTGAARD, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jens Dahl, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 5 km, Tlf. Haderslev 590 y.

Art. 81 og 86 af Lunding, samlet Areal 80,7 ha, deraf 73 Ager, 3 Eng, 2,5 Skov, 1,5 Have og Gaardsplads og 0,7 ha Rørskær, Nettoudbytte 775,86 Th. (godt 16,33 Td. Hrtk.); Ejdkv. 107,800 Kr. (122,400), Jordv. 79,400 Kr. (90,100); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Løntgaard ligger i Lønt 300 m Syd for Landevejen Haderslev—Aarøsund, hvorfra Vej fører til Ejendommen; af Jorderne, der for største Delen er samlet om Gaarden, og som grænser til Haderslev Fjord, er Hovedparten god Lermuld paa Lerunderlag, 5 ha er dog let Sandmuld ved Fjorden. Terrænet er dels jævnt, dels noget bakket, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Engen er god Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik og lidt Frøavl af forskellige Sorter; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 35 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32—35 Malkekøer, 2 Tyre og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Plag af eget Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer (før 25); der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 400 Høns.

Løntgaard har grundmurede, nye og gode Bygninger, til Dels opført efter en Brand i 1926. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne Have, har Frontspids mod Nord til Gaarden og Tegtag; den rummer en stor og smuk Bolig. Af Avlsbygningerne, der ligger frit — Gaarden er aaben mod Nord mod Indkørselen, hvor Gaardspladsen er afgrænset ved et Stakit — er der Vognport, Garage, Værelser til Folkene og Vadskehus i den vestlige hvidpudsede Sidelænge, der har Tag af Tegl, og Ko-, Heste- og Svinestald i den østlige; denne, som er opført af røde Sten og har muret Trimpel, er tækket med Pandeplader, og fra den østlige Side udgaar Laden, der er helt af Pandeplader, som en Sidelænge mod Øst. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk.

Løntgaard er en gl. Slægtsgaard, der i mange Slægtled gik i Arv fra Fader til Søn; den ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Thomas Nissen, efter hvem den i 1827 overtoges af Sønnen Iver Nissen; efter ham overtoges den i 1867 af Sønnen Thomas Nissen, efter hvem den i 1905 overtoges af Sønnen Iver Nissen, og han solgte Gaarden i 1924 for 250,000 Kr. til den nuværende Ejer, til hvem han var Onkel. I 1914 tilkøbtes der en Gaard med 38 ha, hvilket Areal blev lagt ind under Løntgaard.

OLUFSKÆR, Lunding By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Sogneraadformand L. Clausen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 7 km (dog kun 1½ km til Olufskær Holdeplads), Tlf. Haderslev 560 x.

Art. 7 m. fl. af Lunding, samlet Areal 102,3 ha, deraf 84,8 Ager, 0,5 Eng, 14 Skov og 3 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 955,28 Th. (20,11 Td. Hrtk.); Ejdskv. 139,100 Kr. (144,000), Jordv. 108,600 Kr. (102,600); Bygningerne er forsikret i Landbygningernes Brandforsikring for 135,000 Kr.; Lys fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Olufskær ligger Syd for Lunding By ved den offentlige Vej, som fra Haderslev fører forbi Gaarden og videre efter Kelstrup; af Jorderne, der er samlet om Gaarden, er tre Fjerdedele god dyb Lermuld paa Lerunderlag, Resten mildere Jord, Underlaget dog overvejende Ler. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3.—4. Byg, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 130 Sække Superf., 40 Kalig. og 130 Sække Kvælstofg.

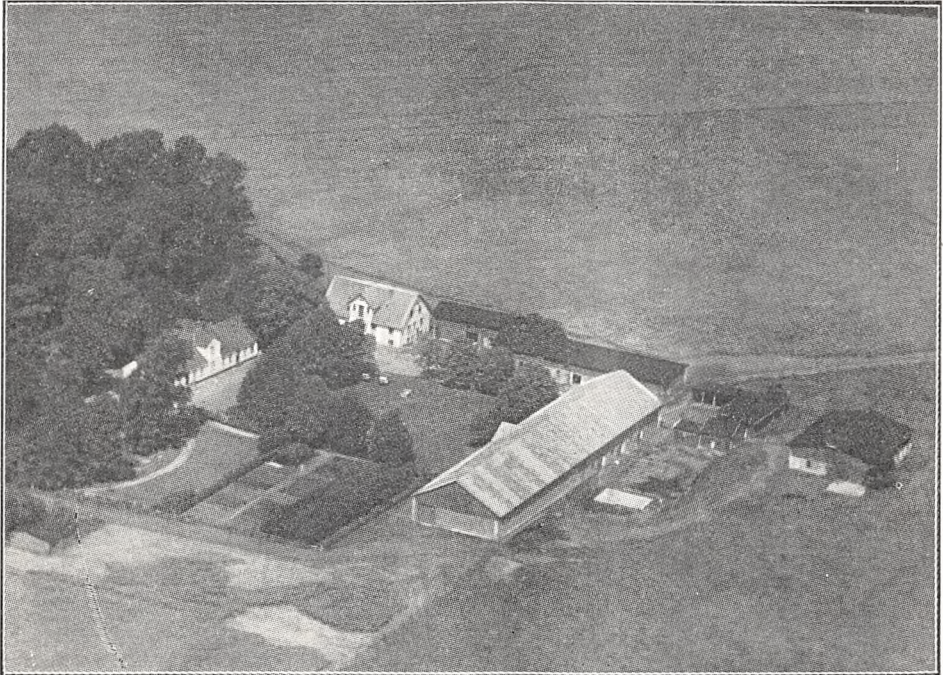
Kvægbesætningen, der bestaar af 70 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den er nyindsat og tuberkelfri og agtes fremtidig fornyet ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken sælges til Lunding Andelsmejeri til Gadesalg i Haderslev.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 600 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 180 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns, 80 Gæs og 40 Ænder.

Olufskær har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne gl. Have, som ogsaa strækker sig Syd for Gaarden, har Veranda til denne, gennemgaaende Frontspids og Skifertag; den indeholder en stor køn Bolig. Af Avlsbygningerne, som ligger noget spredt — Gaarden er aaben mod Syd — ligger mod Øst over for Hovedbygningen en Hovedlænge, der rummer Kostald og Lade, opført af røde Sten og tækket med Pandeplader, den har muret Trimpel mod Vest og mod Øst af Pandeplader; desuden en Række Bygninger Nord for Gaard og Gaardsplads, af hvilke den gl. teglhængte Mejeribygning, som nu rummer Elevværelser

m. m., ligger længst mod Vest nærmest Hovedbygningen; af de øvrige Bygninger, som alle er tækket med Tagpap, følger derefter en Bygning af Træ til Vognport og Garage, en Staldlænge, opført af røde Sten og med Trætrimpel, den indeholder Svine- og Hestestald, en Vinkelbygning af Træ til Vogne, Maskiner og Redskaber, en Bygning, som indeholder Mølleri og Motorhus, samt et mindre Hus med Rum til forskelligt. Der er ildfast Loft af Jernbjælker med Lægter, dækket af Ler, i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, en 25 HK Dieselmotor til stationær Kraft, og der hører 3 Huse samt en Smedie til Ejendommen.

Olufskær ejedes i flere Aarhundreder af en fra Landskabet Keding indvandret Bondeslægt, der vistnok havde faaet Gaarden overdraget af Hertugerne Adolf og Gert som Frigaard tillige med flere Privilegier. Slægten adledes senere af Hertug Frederik, den senere Kong Frederik d. Første, der gav Brødrene Povl, Jørgen og Niels Keding og Efterkommere det adelige Gods Olufskær for deres tapre Krigsbedrifter i Ind- og Udland; dette Vidnesbyrd fik kgl. Stadfæstelse i 1636 for

Olufskær.

Hans Petersen og i 1665 og 1671 for dennes Søn, Herredsfoged Nis Hansen Keding til Bejersholm. I 1864 ejedes Olufskær af Neergaard til 1865, derefter til 1904 af Musmann, der solgte den i 1904 til Daniel; han solgte den i 1911 til P. Hoff, der i 1919 afhændede den til Lensgreve Albr. Chr. Schaffalitzky de Muckadell, af hvem den nuværende Ejer, der som Inspektør havde ledet Gaardens Drift, købte den tilbageværende Hovedparcel den 1. April 1925.

Ved Grevskabet Muckadells Overgang til fri Ejendom samme Aar i Henhold til Lensloven (se Bind III, Side 275—77) udstykkedes der 127 ha fra Olufskær, paa hvilket Areal der oprettedes 18 Statshusmandsbrug, hver med godt 6,5 ha, og Gaarden fik derved sit nuværende Areal.

RIISGAARD, Vandling By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer P. L. Enemark, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Vandling, Afst. $\frac{3}{4}$ km og godt 2 km til Haderslev, Tlf. Haderslev 581 x.

Art. 17 af Vandling, samlet Areal 73,2 ha, deraf 68,2 Ager, 4 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 730,07 Th. (ca. 15,37 Td. Hrtk.); Ejdskv. 102,800 Kr. (124,200), Jordv. 82,000 Kr. (87,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 69,900 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

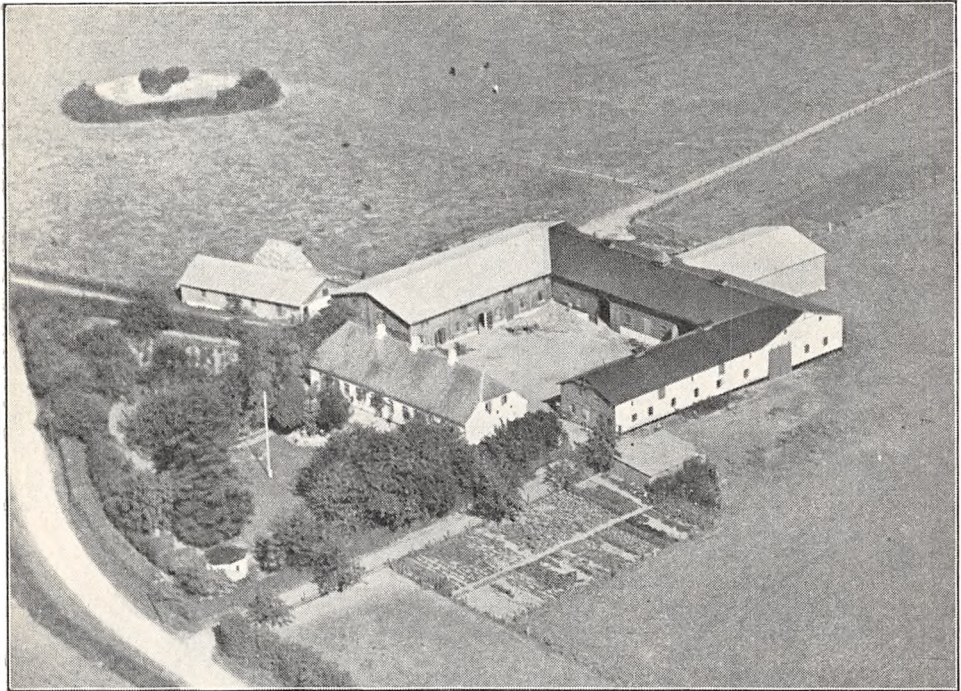
Riisgaard ligger $\frac{3}{4}$ km Nordvest for Vandling By og St. ved Vejen efter Haderslev; Agermarken er samlet om Gaarden, Skoven ligger ca. 1 km fra denne; Jorden er

god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32—34 Malkekøer, 2 Tyre og 50 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg, dog indkøbes der en Del Stude, og der fedes ca. 20 Kreaturer om Aaret, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Riisgaard.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 107 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Riisgaard har grundmurede store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, er hvidpudset og tækket med Tegl, den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, der har muret Trimpel, er der Ko- og Hestestald, sidstnævnte med Værelser ovenover til Folkene, i den vestlige Sidelænge og Hønsehus, Vognport og Rum til forskelligt i den hvidpudsede østlige Sidelænge; denne er tækket med Tagpap ligesom Ladelængen mod Nord, som er udvidet i en Sidelænge mod Nord med Sider og Tag af Pandeplader; desuden Vest for Gaarden en Svinestald og Øst for Hovedbygningen et Redskabs- og Maskinhus, bygget som Halvtag, de 2 sidstnævnte begge med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og der hører 2 Huse til Ejendommen. Af Bygningerne er Hovedbygningen opført i 1875, Ko- og Hestestalden i 1899 og Laden i 1913.

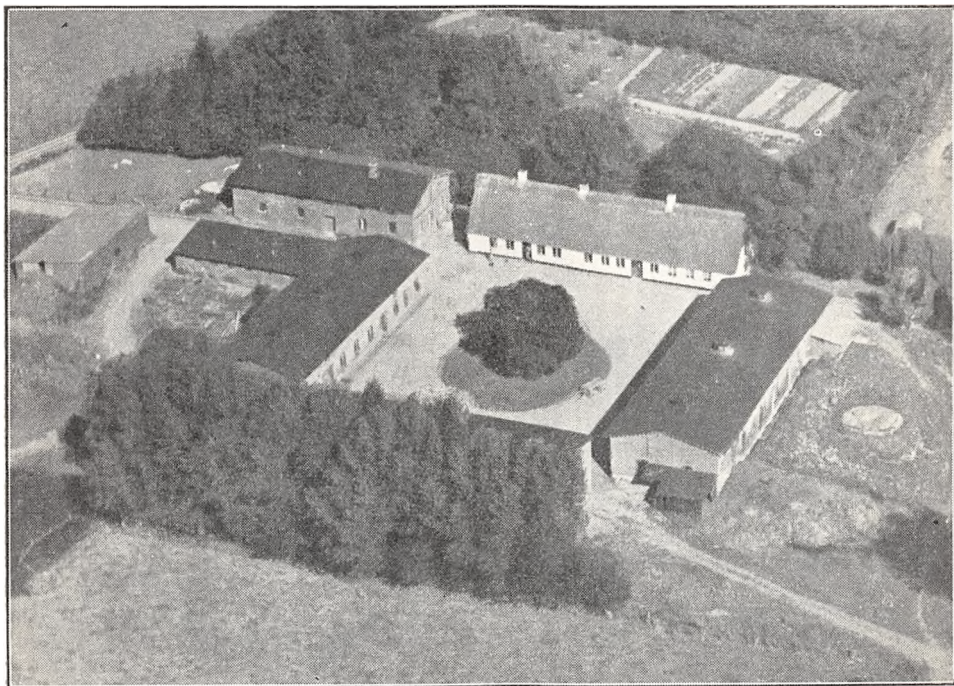
Riisgaard blev udflyttet fra Vandling By i 1831, efter at denne og 3 andre Gaarde i Byen var brændt den 11. Aug. samme Aar; i sidste Halvdel af Aarhundredet ejedes den i lang Tid af Riis, efter hvis Død den overtoges af Enkefru Riis; hun solgte den i 1915 til Hestehandler Jensen i Haderslev, som senere mageskiftede den til Hestehandler Fritz Kruse, Odense; han solgte den i 1922 til Nis Nissen, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i Marts 1928.

Sammen med Gaardens Jord drives yderligere ca. 25 ha, der er forpagtet dels af Haderslev Købstad, dels af Ejerens Fader.

ROSKÆMMERGAARD, Vandling By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Bertholdt Skau, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Vandling, Afst. $\frac{1}{2}$ km og 3 km til Haderslev, Tlf. Haderslev 581 y.

Art. 12 m. fl. af Vandling, samlet Areal 62,1 ha, deraf 57,1 Ager, 3,5 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 892,56 Th. (godt 18,79 Td. Hrt.); Ejdskv. 107,800 Kr. (111,600), Jordv. 78,400 Kr. (79,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 79,000 Kr., Løsoret i Aller-Kassen for 53,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Roskæmmergaard ligger sydligst i Vandling By; Jorderne, der er samlet om Gaarden med denne midt i Marken, bestaar af god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Ter-

Roskæmmergaard.

rænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet, hvor det tiltrængtes, i 1934. Skovens Bevoksning er Bøg, stedvis underplantet med Gran.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre el. Blandsæd, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 55 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rødt dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 140 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 82 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

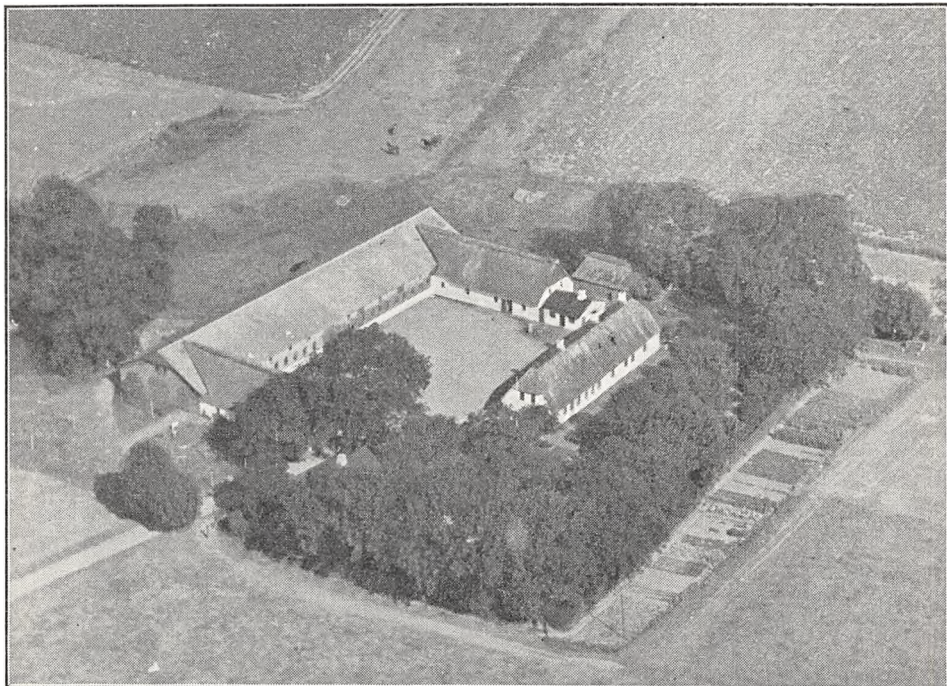
Roskæmmergaard har grundmurede, store og gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, er opført i 1793; den er tækket med Rør og rummer en god Bolig. Af Avlslængerne er de 3 Hovedlænger bygget i 1830, opført af røde Sten, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap; den vestlige Sidelænge, der ligger frit, rummer Værelser til Folkene, Hestestald og Vognport, og fra den nordlige Ende udgaar Hønsehuset som en Sidelænge mod Vest; den østlige Sidelænge rummer Kostald med Svinestald over denne og Længen mod

Syd Lade; denne er i 1936 efter Fotograferingen forlænget mod Øst med en Tilbygning, der er helt af Pandeplader. Desuden Vest for Hovedbygningen en Længe, opført i 1895, den indeholder Svinestald, Maskiner, Redskaber og Kværnrums samt Magasin paa Loftet, og Vest for Gaarden en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader, den indeholder Vognport samt Maskiner og Redskaber. I den østlige Sidelænge er der murede Hvelvinger og Jernbjælker, og der hører et Hus til Ejendommen.

Roskæmmergaard var i flere Aarhundreder en Slægtsgaard inden for Slægten Ravn indtil i 1928, da Chr. Ravn, som i 1919 havde købt den af Jørg. Ravn, solgte den til Brødrene Hellesøe; af disse købte den nuværende Ejer Gaarden den 1. Marts 1930.

Ved Jordomdelinger (Mageskifter), sidste Gang i 1933, formindskedes Gaardens Areal med ca. 4 ha, men da Gaardens Drift blev lettere, blev det anslaaede Nettoudbytte højere.

Vandlinggaard.

VANDLINGGAARD, Vandling By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jens P. Rasmussen, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Vandling, Afst. $\frac{1}{2}$ km og godt 3 km til Haderslev, Tlf. Haderslev 582 y.

. Art. 9 m. fl. af Vandling, samlet Areal 39,5 ha, deraf 36,5 Ager, 0,5 Eng, 1,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 550 Th. (ca. 11,58 Td. Hrtk.); Ejdskv. 70,300 Kr. (100,800), Jordv. 50,600 Kr. (76,500); Bygn. er fors. i Landbygningernes Brandforsikring for 58,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Vandlinggaard ligger nordligst i Vandling By; af Jorderne er 30 ha samlet om Gaarden, Resten ligger lidt spredt; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 20 Sække Superf. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 54 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Vandlinggaard har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ses paa Billedet, er nedbrændt, og der bygges i 1936 en ny, der opføres af røde Sten med en Frontspids mod Vest til Gaarden og Tegtag; ligesom den gl. ligger ogsaa den ny mod Øst til Haven, som ogsaa strækker sig Nord og Syd for Hovedbygningen. Af de 3 sammenbyggede Avslængere er de 2 hvidpudsede ældre Sidelængere tækket med Straa; af disse er der Hestestald, Værelser til Folkene og Vognport i den sydlige og Svinestald i den nordlige; den ny lange Længe mod Vest, der har Tag af Eternit, indeholder Kostald og Lade; desuden Nord for Gaarden et straatækt Brændehus og Syd for Hovedbygningen et Aftægtshus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, og der hører som nævnt et Hus til Gaarden.

Vandlinggaard, der har været omgivet af Grave, nævnes allerede ca. 1500; den ejedes da af Claus Moeth (Møte), der hørte til den sønderjydske Lavadel; dennes Søn Jørg. Møte, der var Kammertjener hos Hertug Hans, blev af denne udnævnt til Staller i Ejderstedt, ligesom han af Hertugen fik flere Gaarde i Vandling og Langkær samt Skoven »Store Revskær« i Forlening. Omkring 1570 byggede han et større Hus her, Graa- eller Vandlinggaard, som han i 1586 afhændede til Frederik d. Anden tillige med en Del mere Gods for 3260 Rd., og Vandlinggaard blev derefter bortforpagtet. Den ødelagdes i Aarene 1627—29 af Wallensteins Tropper, og i 1636 overlod Kongen den afgiftsfri og tillagt visse Privilegier til Husfoged Jørg. Hansen, som igen opførte et Hus. Dette samt Privilegierne arvedes i 1664 af Sønnen, Dr. jur. Gottfried Wandling, efter hvis Død i 1667 og Hustruens i 1669 det arvedes af Svigerfaderen, Landkansler Joh. Christoph Schönbach. Efter hans Død i 1683 solgte Arvingerne Gaarden til Storkansler Conrad Greve Reventlow, som overlod den til Borgmester i Aabenraa og Amtsforvalter i Løgumkloster Carsten Hagensen, med hvis Datter Anna Catharine, der døde i 1691 paa Vandlinggaard, han havde 3 Børn, Ditlev, Conrad og Conradine; disse adledes i 1695 under Navnet Revenfeld. I 1686 fik Sønnen Ditlev (døde som Generaløjtnant) Skøde paa Gaarden af Faderen, der dog senere, i 1701, paa sin umyndige Søns Vegne solgte den til sin Søster Catharine Christine, Enke efter Adam Chr. v. Holsten. Efter hendes Død i 1704 arvedes den af Broderen (Storkansleren), som derefter i 1705 solgte den til Anna Margr. v. Kielmannsegg, Hofmesterinde hos Reventlows Datter, den senere Dronning Anna Sophie. Efter Hofmesterindens Død i 1717 ophævedes Gaardens Privilegier i 1731.

I første Halvdel af forrige Aarh. ejedes Vandlinggaard af Rasm. Rasmussen, der havde erhvervet den ved Køb; efter ham overtoges den af Sønnen Nis Rasmussen, efter hvem den i 1876 overtoges af Sønnen Rasm. Rasmussen; ved hans Død overtoges den af Enken, efter hvem den i 1911 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

I 1933 er der fraskilt et Areal paa ca. 22 ha, af hvilke der paa ca. 6 ha opførtes et Statshusmandsbrug, medens Resten af Arealet blev omdelt til andre.

VERNSGAARD, Lunding By, Starup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Thomas Suurballe, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Vandling, Afst. 3 km og 5 km til Haderslev, Tlf. Haderslev 585 x.

Art. 15 m. fl. af Lunding, samlet Areal 48,1 ha, deraf 41 Ager, 5 Eng, 1,5 Skov og 0,6 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 515,23 Th. (ca. 10,85 Td. Hrtk.); Ejdkv. 70,600 Kr. (72,000), Jordv. 52,600 Kr. (49,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 48,000 Kr., Løsporet i »Danmark« for 48,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

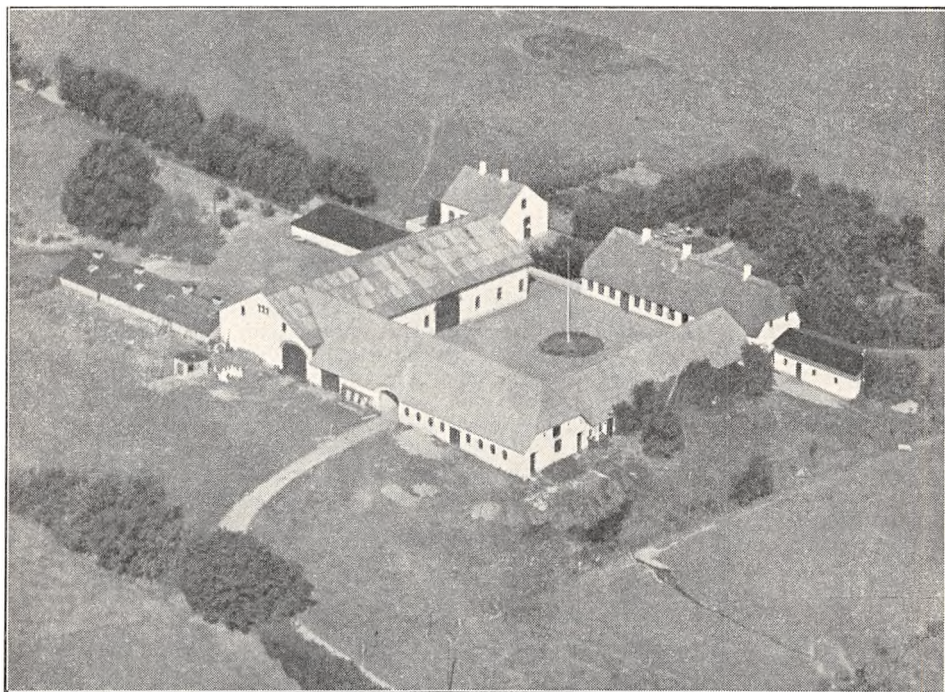
Vernsgaard ligger godt 200 m Øst for Vejen, som fra Haderslev fører til Olufskær, en lang Poppel-Allé fører fra den nævnte Vej ind til Gaarden; Jorderne er til Dels samlet, 2 Marker ligger dog lidt fraskilt; Jorden er god Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933. Engarealet er paa haard Bund, en Del er Vandingseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26—30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen var tidligere 20 Tillægssøer, og der leveredes indtil 900 Slagterisvin om Aaret; Besætningen er nu ca. 40 Søer, og Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns.

Vernsgaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har en frembygget Frontspids til denne og er tækket med Rør; den rummer en god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Pandeplader, er der Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge og Svinestald og Lade i den vestlige; fra denne, som er opført i 1924 og har muret Trimpel, udgaar 2 Sidelænger mod Vest, af hvilke den nordlige, der er bygget som Halvtag, indeholder Vognport, Redskabs- og Maskinrum og den sydlige, som er opført af Træ, Svinestald; de 2 Sidelænger er tækket med Tagpap; Længen mod Syd

Vernsgaard.

rummer Lade og Kostald, mellem hvilke der er Gennemkørselsport til Gaarden. Desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald med Trætrimpel og tækket med Tagpap og Vest for et tidligere Aftægtshus med Tag af Cementsten, dette er nu indrettet med Værelser til Folkene. Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og foruden det tidligere Aftægtshus hører der et Hus mere til Ejendommen.

Vernsgaard er en gl. Slægtsgaard; den ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Jens Dinsen Suurballe, efter hvem den i 1893 overtoges af Sønnen Dins Suurballe; han solgte den i 1911 til den nuværende Ejer, til hvem han var Onkel, og som havde haft Gaarden i Forpagning siden 1904.

GAARD I GRARUP BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Sogneraadformand Hans J. Jepsen, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Hejsager, Afst. knap 4½ km og 7 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 54 u.

Art. 8 m. fl. af Grarup, samlet Areal 59,9 ha, deraf 57,4 Ager, 2 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 558,88 Th. (ca. 11,77 Td. Hrtk.); Ejdskv. 80,000 Kr. (87,400), Jordv. 55,600 Kr. (61,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,000 Kr.; Lys fra Sønderjyll. Højspændingsv.

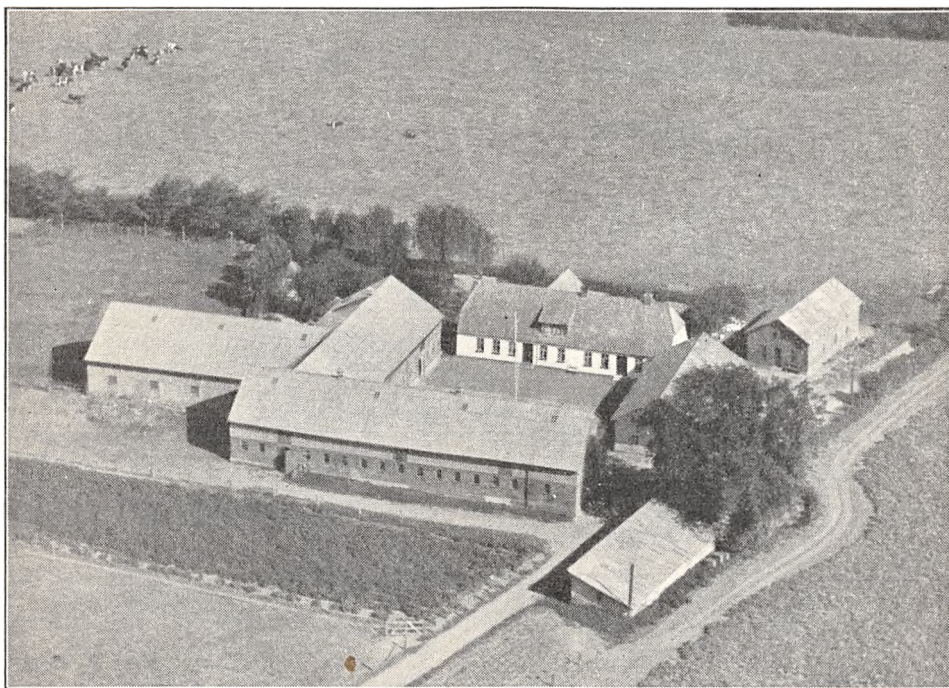
Gaarden ligger nordøstligst i Grarup By ved Vejen efter Stenderup; af Jorderne er 35 ha samlet om Gaarden, Resten ligger i 2 Stykker noget fraskilt; Jorden er god

Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en Hingst (alle af belgisk Race), og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin

Hans J. Jepsens Gaard i Grarup By (Art. 8 m. fl. af Grarup).

om Aaret; Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Der holdes 7 Faar, og Fjerkraeholdt er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 8 m. fl. af Grarup har grundmurede nye Bygninger, ombygget og restaureret i Aarene 1922—31. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, har en frembygget Frontspids til denne og Tegtag; den rummer en god Bolig med indlagt Centralvarme. Af Avlsbygningerne, der er tækket med Pandeplader, er der Kostald i Længen mod Syd og Hestestald samt Lade i den vestlige Sidelænge, sidstnævnte udvidet i en Sidelænge mod Vest, helt af Pandeplader; Ko- og Hestestalden har Trimpel af Pandeplader; den østlige Sidelænge, der ligger frit, har muret Trimpel, den rummer Svinestald og Garage. Desuden Øst for Hovedlængen — mellem denne og Sognevejen til Stenderup — en Bygning, der rummer Værelser m. m., og Sydøst for Gaarden en Vognport, bygget som Halvtag. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestald, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 8 m. fl. af Grarup er en gl. Slægtsgaard, der angives at have været i Slægtens Besiddelse i over 400 Aar. Den ejedes ved Midten af forrige Aarh. af Peter Jepsen, efter hvem den i 1864 overtoges af Sønnen Hans Jepsen; efter ham overtoges den af Sønnen Peter Jepsen, efter hvem den i 1919 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I GRARUP BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Mathias Bram, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Hejsager, Afst. 4 km og $7\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Hejsager 54 v.

Art. 11 af Grarup og 85 af Lunding, samlet Areal 64,7 ha, deraf 61,7 Ager, 2 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 523,19 Th. (godt 11 Td. Hrtk.); Ejdkv. 80,000 Kr. (84,600), Jordv. 54,500 Kr. (59,600); Bygningerne er forsikret i Landbygningernes Brandforsikring for 54,770 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger godt 1 km Syd for Grarup By; Jorderne, der er samlet ved Ejendommen, bestaar af middelgod Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 40 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 34 Malkekøer, 2 Tyre og 34 Stkr. Ungkreaturer, er dels af sortbroget hollandsk, dels af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3750 kg aarlig, Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 101 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 11 af Grarup har grundmurede gode, velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er restaureret i 1936, ligger mod Nord til den kønne gl. Have, har Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegtag; den rummer en god Bolig. Af Avlsbygningerne, der har Tag af Pandeplader, er den vestlige Sidelænge bygget i 1922, opført af røde Sten og med Trimpel af Pandeplader; den rummer Heste- og Kostald med Værelser over førstnævnte til Folkene; fra den sydlige Gavl af Kostalden udgaar Laden som en Sidelænge mod Vest; denne, der er helt af Pandeplader, er opført i 1930; den østlige hvidpudsede Sidelænge, som ligger frit, indeholder Svinestald og Vognport; Gaarden er aaben mod Syd. Desuden Nordøst for Hovedbygningen et straaetekt Brændehus samt et Hønsehus. Der er murede Hvælvinger i Heste- og Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 11 af Grarup og 85 af Lunding ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Hans Nissen Rudbeck, efter hvem den overtoges af Sønnen Jørgen R.; efter ham overtoges den i 1894 af en Broder Rasmus R., der i 1897 solgte den til Chr. Levsen; han solgte den i 1903 til Rudolf Gerdes, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1911.

GRARUPGAARD, Grarup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer I. R. Fromm, Postfb. Haderslev, nærmeste St. Hejsager, Afst. ca. 4 km og 7 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 54 y.

Art. 5 m. fl. af Grarup, samlet Areal 81,6 ha, deraf 76,1 Ager, 4,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 741,61 Th. (15,61 Td. Hrtk.); Ejdkv. 109,000 Kr. (117,400), Jordv. 78,000 Kr. (83,700); Bygningerne er forsikret i Landbygningernes Brandforsikring for 73,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Garupgaard ligger midt i Grarup By; Jorderne er til Dels samlet og ligger godt for Gaardens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i 1936 nymerglet, hvor det tiltrængtes. Skovens Bevoksning er blandet, overvejende Bøg.

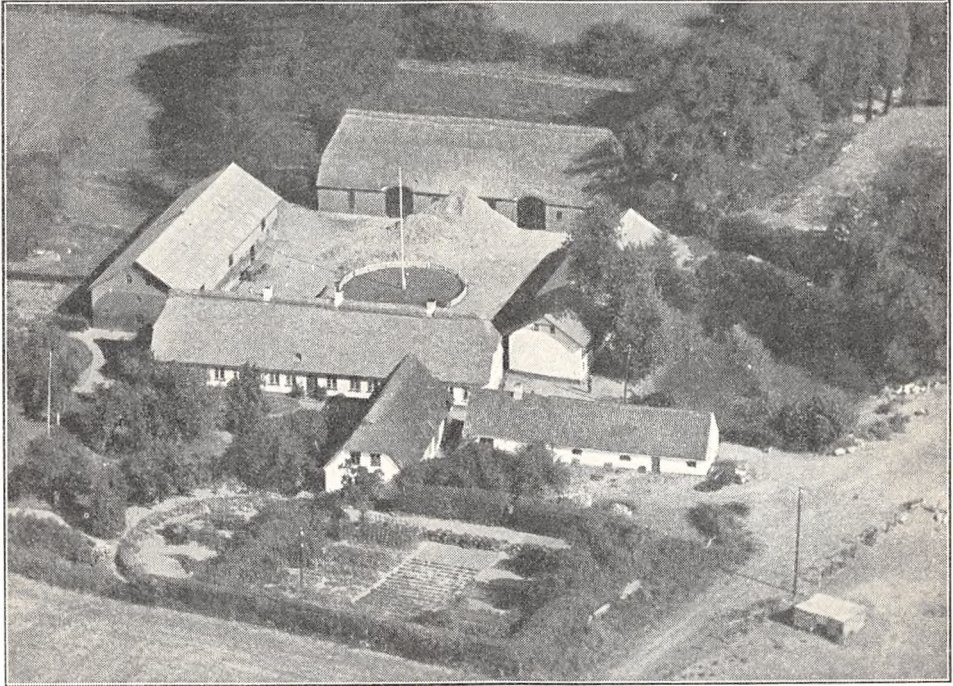
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 35 Kalig. og 60—70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er nu til Dels af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørtydelse pr. Ko er 150—160

kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 11 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 118 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Grarupgaard har grundmurede, velholdte, overvejende hvidpudsede Bygninger (ligger ikke helt solret). Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har Frontspids mod Nord til Gaarden og Rørtag; den rummer en god Bolig. Af Avslængerne, der overvejende er tækket med Pandeplader, er der Værelser til Folkene, Hestestald, Garage og Vognport i den østlige fritliggende Sidelænge, Kostald i den vestlige, der har muret Trimpel, og fra den nordlige Ende af denne

Grarupgaard.

udgaar Laden som en Sidelænge mod Vest; denne, der er helt af Pandeplader, er opført i 1936 (Gaarden er nu aaben mod Nord mod Indkørsels-Alléen, idet den ældre rørtækte Lade paa Billedet er nedrevet efter Fotograferingen, og den ny Lade er opført). Desuden Syd for Hovedbygningen den rørtækte tidligere Mejeribygning, i hvilken der nu er indrettet Værelser til Folkene m. m., og Øst for denne en teglhængt Svinestald. Gaarden har eget Vandværk (til Staldene), som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Grarupgaard er en gl. Frigaard (se Indledningen til Sønderjylland), der i sidste Halvdel af det 15de Aarh. var forenet med Vestergaard og Sparlund i Øsby Sogn (se disse) og ejedes af Mads Gun; i 1493 fik Brødrene Jeppe Madsen i Grarup og Nis Madsen og deres Børn og Arvinger Privilegium paa det Gods, deres Fader Mads Gun havde ejet, dette fornyedes igen for Ejerne i 1591 og i 1636. I 1710 ejedes Grarupgaard af Hans Petersen Gun og i første Halvdel af forrige Aarh. af Jørgen Gonge; han solgte den i 1836 til Jens Jørgen Fromm, efter hvem den i 1893 overtoges af Sønnen Thomas Asmussen Fromm, og efter ham overtoges den i 1920 af Sønnen, den nuværende Ejer.

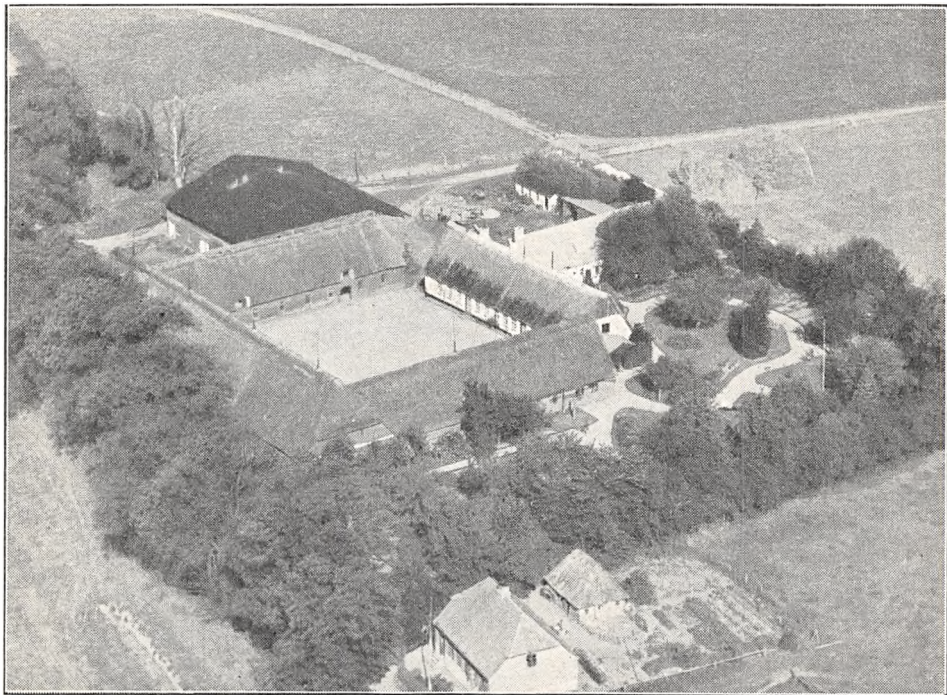
HØJBOGAARD, Stenderup By, Grarup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejerinde Fru Marie Hansen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 2½ km og 8 km til Haderslev, Tlf. Øsby 80 x (Forpagteren).

Art. 12 af Grarup, samlet Areal 80,6 ha, deraf 71,6 Ager, 8 Skov og 1 Have og

Gaardsplads, Nettoudbytte 912,27 Th. (19,2 Td. Hrtk.); Ejdskv. 113,000 Kr. (125,600), Jordv. 83,000 Kr. (90,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 69,000 Kr.; Lys fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Højbogaard ligger i den nordvestlige Side af Stenderup By; Jorderne ligger ikke helt samlet, men dog godt for Gaardens Drift, det er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet i 1906 og nymerglet i 1936—37. Skovens Bevoksning er blandet.

Gaarden drives fra 1. Juli 1936 af Ejerindens Søn, Forpagter Niels Hansen; Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift med Frøavl af Rødkløver og Sukkerroer samt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5.

Højbogaard.

Byg, 6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 100 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 9 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 98 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

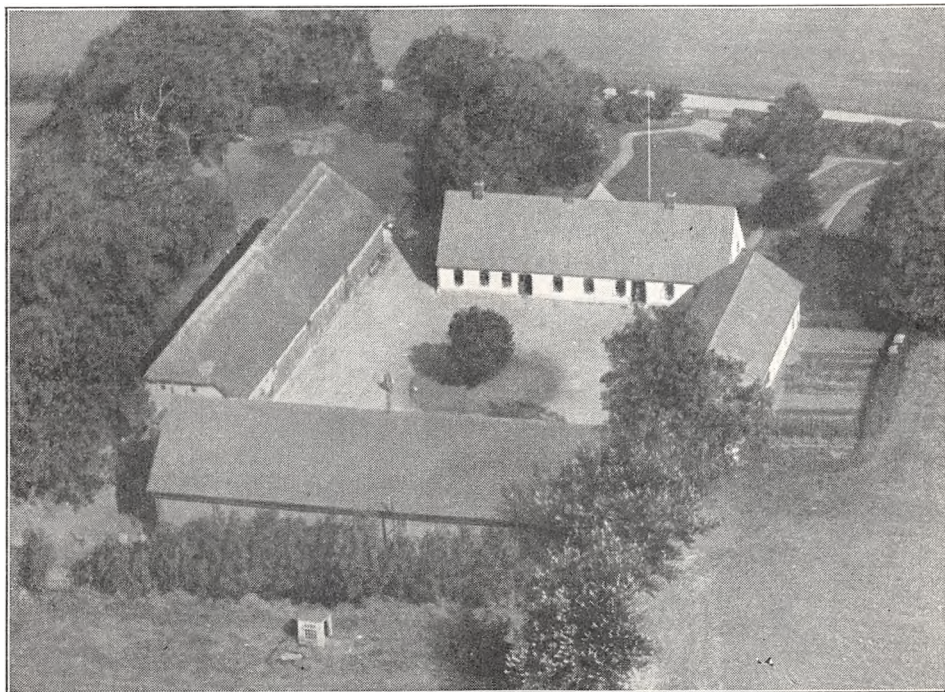
Højbogaard har grundmurede, velholdte, for største Delen ældre Bygninger, overvejende opført i 1800 og tækket med Rør. Den hvidpudsede Hovedbygning ligger mod Nord til Haven, som ogsaa strækker sig Øst for Gaarden. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene, Vognport samt Maskin- og Redskabsrum i den østlige Sidelænge, Lade, Gennemkørselsport til Gaarden, Roerum og Kostald i Længen mod Syd langs med Sognevejen og Ko- samt Hestestald i Længen mod Vest; til den nordlige Ende af denne er i 1913 opført en bred Sidelænge mod Vest, der har muret Trimpel og er tækket med Tagpap, den rummer Lade samt Svinestald med Maga-

sin over sidstævnte; desuden Nord for Hovedbygningen i Retningen Syd—Nord en hvidpudset Længe, ligeledes opført i 1913, den indeholder Bryggers og Svinestald, og fra den nordlige Ende af denne en Sidelænge mod Vest, en Halvtagsbygning, der rummer Brænde, begge tækket med Pandepalader, og endvidere Vest for Brændehuset et Hønsehus, tækket med Tagpap. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, i Svinestalden er der ildfast Loft paa Jernbjælker, og der hører 2 Huse til Ejendommen. Fra Gaarden, der ligger ret højt, er der Udsigt over Fjorden og ind til Haderslev.

Højbogaard ejedes ved Aarhundredskiftet af Jørgen Thede, der havde overtaget den efter sine Forældre; han solgte den i 1903 til H. C. Hansen, der i 1917 faldt i Verdenskrigen, og Gaarden overtoges da af Enkefru Hansen, den nuværende Ejerinde.

SKOVBYGAARD, Grarup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A.,

Skovbygaard.

Ejer Sognefoged Hans Efsen, Postfb og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt $5\frac{1}{2}$ km, Tlf. Haderslev 559 x.

Art. 3 af Grarup, samlet Areal 72 ha, deraf 66,5 Ager, 4 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 800 Th. (godt 16,84 Td. Hrtk.); Ejdskv. 112,000 Kr. (124,700), Jordv. 80,500 Kr. (88,300); Bygningerne er forsikret i Landbygningernes Brandforsikring for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyllands Højspændingsværk.

Skovbygaard ligger $\frac{3}{4}$ km Vest for Grarup By ved Vejen efter Haderslev; af Jorderne er 60 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger fraskilt, en enkelt Mark grænser til Haderslev Fjord; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Skovens Bevoksning er Bøg.

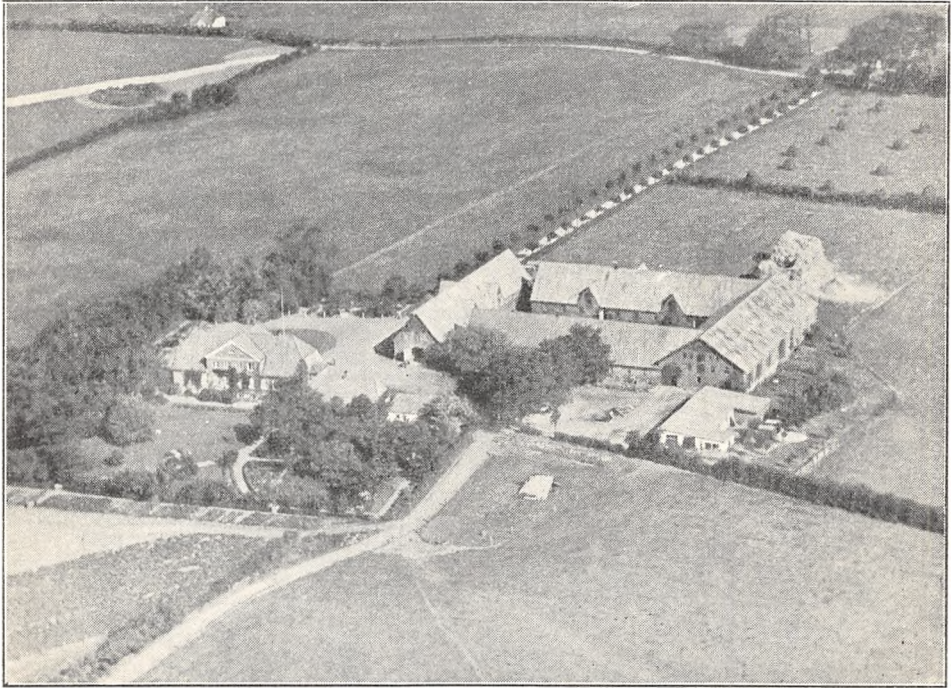
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; Mælken leveres til Lunding Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca.

150 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 85 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Skovbygaard har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er opført i 1806, er restaureret i 1935, ligger mod Nord til den kønne Have, har Frontspids mod Nord til denne og Tegltag; den rummer en stor køn Bolig. Af de 3 fritliggende Avls-længer, der er restaureret i 1902, er der Værelser til Folkene, Hestestald, Garage og Vognport i den hvidpudsede østlige Sidelænge, der har Trimpel og Tag af Pandeplader, Ko- og Svinestald i den vestlige, der er tækket med Straa til Gaarden og Pandeplader mod Vest; Længen mod Syd, Laden, har Tag af Cementsten og muret Trimpel; desuden Nord for Hovedbygningen 2 Huse af Træ, af hvilke det ene, der har Tag af Pandeplader, rummer Brænde, og det andet, der er bygget som Halvtag og tækket med Tagpap, Vognport. Der er murede Hvelvinger paa Træbjælker i

Stenderupgaard.

Kostalden, og der hører et Hus til Ejendommen. Fra Gaarden, der ligger ret højt, er der køn Udsigt over Haderslev Fjord og ind til Haderslev By.

Skovbygaard købtes omkring 1800 af Hans Jepsen Efsen og er siden gaaet i Arv fra Fader til Søn; efter ham overtoges den ca. 1825 af Sønnen Jens Efsen, efter hvem den i 1862 overtoges af Sønnen Hans Efsen, og efter ham overtoges den i 1899 af Sønnen, den nuværende Ejer. Der er i 1935 fragaaet 7—8 ha til Vejvæsenet.

STENDERUPGAARD, Stenderup By, Grarup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Peter Jensen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 3 km og 8 km til Haderslev, Tlf. Øsby 80 y.

Art. 7 af Grarup, samlet Areal 94,5 ha, deraf 88,5 Ager, 4 Skov og 2 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 853,84 Th. (ca. 17,98 Td. Hrtk.); Ejdskv. 131,000 Kr. (142,000), Jordv. 90,800 Kr. (98,300); Bygningerne er forsikret i Landbygningernes Brandforsikring for 111,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyllands Højspændingsværk.

Stenderupgaard ligger sydligst i Stenderup By, en ca. 100 m lang Allé fører fra Sognevejen ind til Gaarden; Jorderne, der er samlet om denne undtagen en enkelt Mark, som ligger ca. 1 km fra Ejendommen, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag.

Terrænet er jævnt med lidt Hældning mod Syd, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg, dog med lidt Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 50 Kalig. og 80—90 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 50 Malkekøer, 2 Tyre og 40—50 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 155—160 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9—10 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 15 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 140 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Stenderupgaard har grundmurede, store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger omgivet af den kønne Have Sydvest for den 4-længede Avlsgaard, er bygget i 1923, opført af røde Sten, har Terrasse mod Syd til Haven, en stor gennemgaaende Frontspids, Tegltag og Kælder under Halvdelen af Huset, i hvilken der er Værelser til Folkene; den indeholder en stor smuk Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlsbygningerne, der er opført af røde Sten og tækket med Pandeplader, er der Garage, Hestestald og Vognport samt Roehus i hver Ende i den fritliggende Længe mod Øst, Svine- og Ungkvægstald i den nordlige Sidelænge, Ko- og Svinestald i den sydlige og Lade i Længen mod Øst, som er opført i 1920; desuden Syd for Gaarden 2 Halvtagsbygninger, af hvilke den ene rummer Vognport og Hønsehus, den anden Brændsel m. m., og Øst for Hovedbygningen et Vadskehus med Tag af Cementsten. Der er Lynafleder efter Netsystemet paa Hovedbygningen, og Gaarden har eget Vandværk. Gaardens gl. Stuehus, der var et Egebulværks-Hus, er ført til Frilandsmuseet i Lyngby.

Stenderupgaard ejedes i forrige Aarh. af Jac. Jacobsen, efter hvem den overtoges af Sønnen Anker Jacobsen, og af denne købte den nuværende Ejer Gaarden den 1. Novbr. 1911 for 200,000 M.

ØSTERBYGAARD, Stenderup By, Grarup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Peter Raun, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. godt 2 km og godt 8 km til Haderslev, Tlf. Øsby 80 u.

Art. 40 m. fl. af Grarup og 37 m. fl. af Øsby, samlet Areal 48,4 ha, deraf 43,9 Ager, 4 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 550,83 Th. (ca. 11,6 Td. Hrtk.); Ejdskv. 75,000 Kr. (83,000), Jordv. 51,800 Kr. (54,000); Bygn. er fors. i Landbygningernes Brandforsikring for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Østerbygaard ligger østligst i Stenderup By ved Vejen efter Øsby; Jorderne, der delvis er samlet ved Gaarden, bestaar af god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er nymerglet i de sidste Aar. Skovens Bevoksning er Bøg og Ask (gl. Skov).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; ca. 3,5 ha drives med Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik, og der avles Frø af Foder-Sukkerroer. Af Kunstgødning anvendes til Afgrødernes Behov.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 158 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer og 1 Orne; Gaarden har Kort til 70 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns.

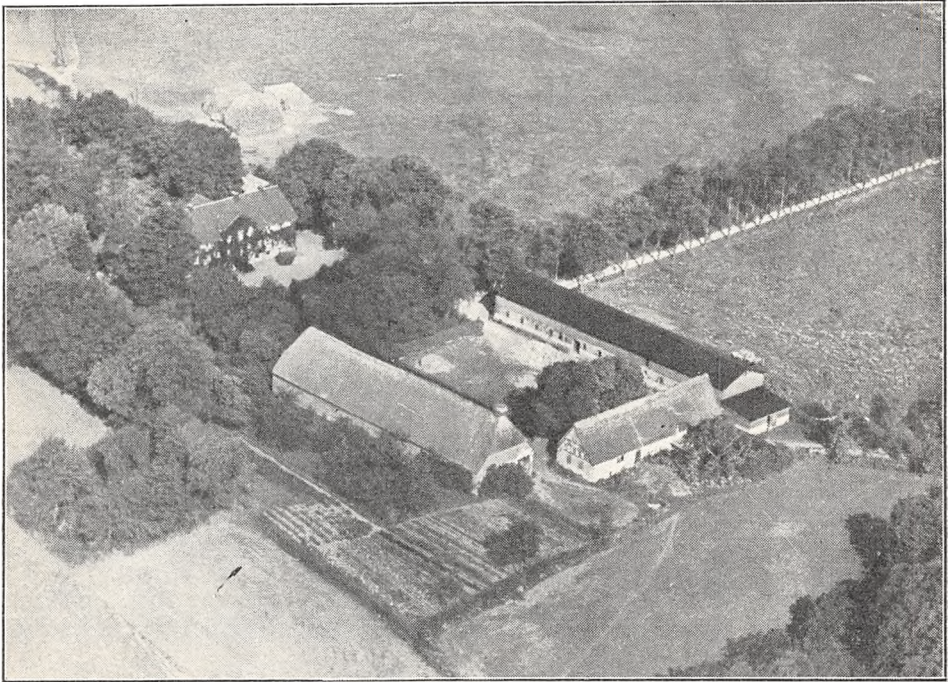
Østerbygaard har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, som ligger mod Syd til den lille Have, er tækket med Straa; den indeholder en stor god Bolig. Af Avlsbygningerne, som overvejende er tækket med Pandeplader, er der Værelser til Folkene og Kostald i den østlige Sidelænge, til hvis sydlige Gavl der er opført en Halvtagsbygning til Vognport; den straa-tækte Længe mod Nord langs Sognevejen rummer Hestestald og Lade og den fritliggende vestlige

Sidelænge, hvis Vestside er af Pandeplader, Lade. Desuden Øst for Gaarden en Svinestald og Vest for et Hønsehus, opført af Træ. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Østerbygaard ejedes i forrige Aarh. af Nis Simonsen, som i 1891 solgte den til Nis Lauesen Jessen; efter ham overtoges den i 1911 af Laue Jessen, til hvem han var Onkel, og af ham købte den nuværende Ejer den Septbr. 1935. Sammen med Gaarden drives ca. 1,5 ha, som er forpagtet.

BEIERHOLM, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejerinde Enkefru Else Bruhn, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Halk, Afst. 1 km og 10 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 10 (Forpagteren).

Beierholm.

Art. 9 af Hejsager og 72 af Halk, samlet Areal 103,3 ha, deraf 79,5 Ager, 20 Eng, 2,5 Skov og 1,3 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1187,03 Th. (ca. 25 Td. Hrtk.); Ejdskv. 153,000 Kr. (171,700), Jordv. 90,600 Kr. (98,400); Bygn. er fors. i Landbygningernes Brandforsikring for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Beierholm ligger 1 km Syd for Halk St., en gl. Allé af Asketræer fører fra Landevejen Halk—Haderslev ind til Gaarden; Jorderne, der er samlet om denne, består overvejende af Lermuld paa ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg.

Gaarden drives fra 1935 af Ejerindens Søn, Forpagter Günther Bruhn; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der består af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; Mælken leveres til Halk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 230 Slagteri-

svin om Aaret, Gaarden har Kort til 112 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Beierholm har velholdte, overvejende grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den store gl. Have, har høj Kælder med Værelser til Folkene i denne, gennemgaaende Frontspids og Skifertag; den indeholder en stor køn Bolig. Af de 3 fritliggende Avlslænger, der overvejende er tækket med Straa, er der Ko- og Svinestald i den nordlige Sidelænge, der har Trætrimpel og overvejende er tækket med Tagpap, som efterhaanden omlægges med Pandeplader; ved den østlige Gavl af Kostalden er der opført et Halvtag til Roehus; den sydlige Sidelænge rummer Lade og den østlige, der delvis er opført af Egebindingsværk, Hestestald og Vognport; fra den nordlige Ende af denne udgaar en mindre Sidelænge mod Øst, tækket med Pandeplader, der rummer Redskaber og Maskiner; desuden Nord for Hovedbygningen et straaetækt Brændehus, opført af Træ ligesom et Høsehuse, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og der hører et Hus med Bolig til 2 Familier til Ejendommen. Gaarden, der ligger ret lavt, ligger kønt.

Beierholm var tidligere tillige med en halv Gaard i Børskov en Frigaard, der angives at have faaet sine Privilegier i 1392 (se Indledning til Sønderjylland). Den ejedes 1402 af Jes Iversen (Skram) og i 1413 af Anders Jensen Stangenberg (mulig en Søn), der skænkede Ejendommen til Haderslev Kapitel; dennes Sønner, Biskop Henr. Stangenberg i Ribe og Broderen Niels, skødede i 1457 Beierholm til Iver Madsen og Søsken. Senere kom Gaarden til Kong Hans, der i 1484 overdrog den til Mathias Beyerholm. I 1517 ejedes den af Otto Sehested, som fastsatte en aarlig Afgift af Gaarden til Kapitlet i Haderslev. I 1524 kom Beierholm til Hans Fod (Voeth), der var adlet af den senere Kong Frederik d. Første; i 1639 sad Peter Knudsen og i 1660 Ritmester Hans Knutzen paa Gaarden. I 1684 skødede Mads Fods Arvinger Gaarden til Herredsfoged Nis Hansen Keding (se Olufskær), som Aaret efter overdrog den til sin Svigersøn, Kornet Henr. Strees, efter hvem den overtoges af Sønnen Jacob Strees. I sidste Halvdel af forrige Aarh. ejedes den af Gudmon Knudsen, der i 1899 solgte den til Poul Bruhn, efter hvis Død i 1935 den overtoges af Enkefru Bruhn, den nuværende Ejerinde.

DALGAARDEN, Hejsager By, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Nis L. Skau, Postfb. og nærmeste St. Hejsager, Afst. 400 m og 9½ km til Haderslev, Tlf. Hejsager 21.

Art. 22 m. fl. af Hejsager, samlet Areal 76,1 ha, deraf 69,1 Ager, 2 Eng, 4 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1010,31 Th. (21,27 Td. Hrtk.); Ejdskv. 117,000 Kr. (134,300), Jordv. 81,200 Kr. (84,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Dalgaarden ligger i den nordlige Side af Over Hejsager By; Jorderne er noget adskilt, men ligger dog ret godt for Gaardens Drift; Jorden er god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er dels jævnt, dels noget kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet i Aarene lige før Verdenskrigen. Engen er dels Haardbunds-, dels Moseeng, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 40—50 Sække Kvælstofg.

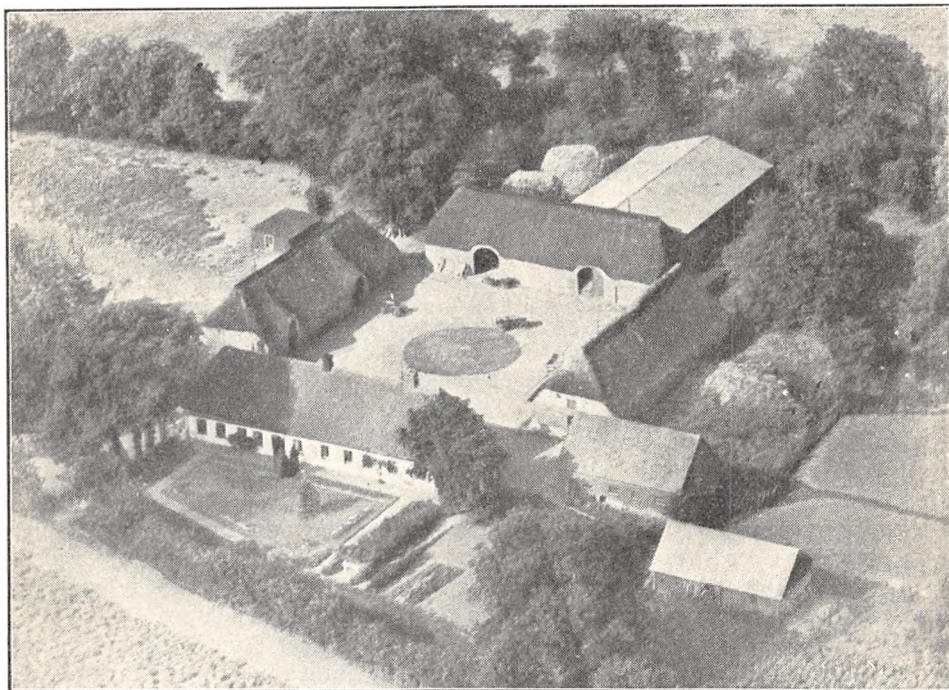
Kvægbesætningen, der bestaar af 20—30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 125 kg aarlig, Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer (før indtil 20); der er tidligere leveret 130—150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Dalgaarden har grundmurede, ældre, velholdte, overvejende hvidpudsede Bygninger (ligger ikke helt solret). Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, som grænser ud mod Sognevejen, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de fritliggende Avlsbygninger, som overvejende er tækket med Straa, er der Kostald i den nordlige Sidelænge, Hestestald og Vognport i den sydlige og Lade i Længen mod Vest, som fra den nordlige Ende er udvidet med en Sidelænge mod Vest, tækket med Pandeplader. Desuden Nord for Hovedbygningen en teglhængt Svinestald og en Længe, der rummer en mindre Svinestald samt Brændehus, tækket med Pandeplader, og endvidere

Nord for Gaarden et straatækt Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ ligesom et Hønsehus, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap, Syd for Gaarden. Bygningerne har Lynafleder efter Net-systemet, der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Svinestalden, og der hører et Hus til Ejendommen. I Haven er der mange Frugttræer.

Dalgaarden er en gl. Slægtsgaard, der i ca. 300 Aar har været i Slægtens Besiddelse, gaaet i Arv fra Fader til Søn; den ejedes fra 1770 af Nis Lauesen, der havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham overtoges den i 1814 af Sønnen Laue Nissen, efter hvem den i 1847 overtoges af Sønnen Nis Lauesen Skau; efter ham overtoges den i 1884 af Sønnen Laue Nissen Skau, efter hvem den i 1914 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

Dalgaarden.

FREDESHØJ, Hejsager By, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Iver Ravn, Postfb. og nærmeste St. Hejsager, Afst. godt $\frac{1}{2}$ km og godt $8\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Hejsager 27.

Art. 108 m. fl. af Hejsager og 55 af Lunding, samlet Areal 49,8 ha, deraf 46,3 Ager, 1 Eng, 2 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 569,48 Th. (ca. 12 Td. Hrtk.); Ejdskv. 78,600 Kr. (86,100), Jordv. 52,500 Kr. (56,700); Bygn. er fors. i Jydsk Brandforsikring for 57,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Høj-spændingsv.

Fredeshøj ligger godt $\frac{1}{2}$ km Vest for Hejsager St. ved Landevejen efter Haderslev; Jorderne er ikke helt samlet, men ligger ret godt for Gaardens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936—37. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg.

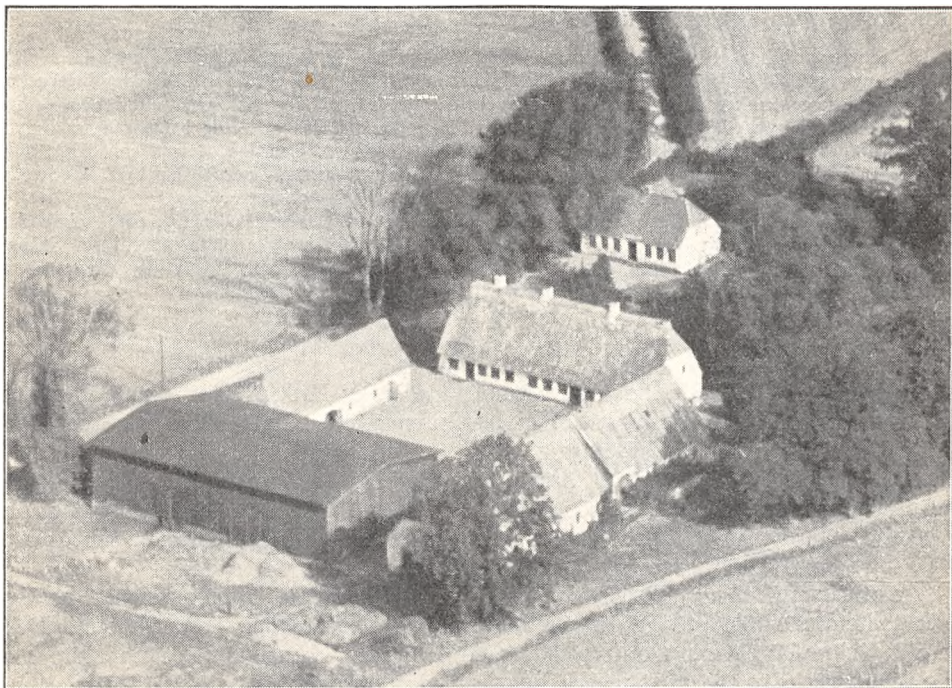
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er overvejende af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Der holdes et Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Fredeshøj har grundmurede, store og velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, har stor Frontspids mod Nord til Gaarden og Tegtag; den indeholder en stor Bolig. Af Avlsbygningerne er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den østlige fritliggende Sidelænge, som er tækket med Straa, Kostald i den vestlige, til hvis Gavle der er tilbygget en Sidelænge mod Vest, af hvilke den sydlige, der rummer Svinestald, har Trimpel af Pandeplader, medens den nordlige rummer Lade; de 3 Længer, der har Tag af Pandeplader, er opført i 1922 efter en Brand. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden,

Fuglsangsgaard.

Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Fra Gaarden, der ligger ret højt, er der Udsigt over Omegnen, navnlig mod Øst, og ud over Lillebælt.

Fredeshøj ejedes tidligere af Hans Bramsen, som i 1913 solgte den til Hans Schultz; efter hans Død ægtede Enken, Fru Petra S., i 1922 den nuværende Ejer.

FUGLSANGSGAARD, Hejsager By, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer C. Hansen, Postfb. og nærmeste St. Hejsager, Afst. 1 km og godt 9 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 2.

Art. 18 m. fl. af Hejsager, samlet Areal 54 ha, deraf 45 Ager, 2,5 Eng, 5,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 600 Th. (ca. 12,63 Td. Hrtk.); Ejdskv. 90,000 Kr. (139,900), Jordv. 50,000 Kr. (81,800); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 37,800 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Fuglsangsgaard ligger nordligst i Hejsager By ved Vejen efter Grarup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre

Tid og i de senere Aar stedvis kalket, hvor det tiltrængtes. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 30 Kalig. og 40 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 167 kg aarlig, Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 250 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 73 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Fuglsangsgaard har grundmurede, overvejende hvidpudsede Bygninger (ligger ikke helt solret). Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Straa. Af Avlsbygningerne er de 2 Sidelænger tækket med Pandeplader; af Længerne er der Ko- og Svinestald i den østlige fritliggende Sidelænge, Hestestald og Vognport m. m. i den vestlige og Lade i Længen mod Syd, der er opført af Træ og tækket med Tagpap; desuden Nord for Gaarden et teglhængt Hus, som for Tiden beboes af Gaardens Folk. I Haven er der mange Frugttræer, Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og der hører to Huse til Ejendommen.

Fuglsangsgaard ejedes i forrige Aarh. af Jep Ravn og derefter af Peter Lei, som solgte den til Hans Fuglsang; han solgte den i 1918 til R. Hesseldal, som i 1920 solgte den til sin Svigerdatter, Fru Anna Hesseldal; hun frasolgte i 1927 24 ha, hvorpaa der er opført Bygninger til en Ejendom, hvorefter hun i 1933 bragte Gaarden til sin nuværende Mand.

GAARD I HALK BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejerinde Enkefru Katrine Bramsen, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Halk, Afst. 2 km og 12½ km til Haderslev, Tlf. Hejsager 52 v.

Art. 2 m. fl. af Halk, samlet Areal 53,5 ha, deraf 49 Ager, 3 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 660,00 Th. (ca. 13,9 Td. Hrtk.); Ejdkv. 86,400 Kr. (96,100), Jordv. 57,300 Kr. (63,900); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 64,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den østlige Side af Halk By; Jorderne er delvis samlet og ligger godt for Driften; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936—37. Skovens Bevoksning er Bøg og Eg.

Gaarden drives af Ejerinden med en Søn Hans Bramsen som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 130 kg aarlig, Mælken leveres til Halk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 75 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 2 af Halk m. fl. har grundmurede, store og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den store gl. Have, er tækket med Skifer; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avls længer, som er tækket med Straa, er der Kostald i Længen mod Nord, der tillige har Gennemkørselsport til Gaarden fra Landevejen, Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelænge og Lade i den østlige, som er udvidet i en Sidelænge mod Øst, helt af Pandeplader; desuden Øst for Hovedbygningen en teglhængt Vinkelbygning, der rummer Vadske- og Hønsehuse samt en mindre Svinestald. I den store Have, som ogsaa strækker sig Nord og Vest for Gaarden, er der mange Frugttræer, Bygningerne har Lynafleder efter Netsystemet, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Aftægtshus til Ejendommen.

Gaard Art. 2 af Halk m. fl. ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Jørgen Harboe, efter hvem den i 1861 overtoges af Svigersønnen Hans Bramsen; efter ham overtoges den i 1901 af Sønnen Jørgen Bramsen, der i 1913 solgte den til en Broder Hans Nissen Bramsen, og efter hans Død i 1927 overtoges Gaarden af Enken, den nuværende Ejerinde.

GAARD I HALK BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jes Bramsen, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Halk, Afst. godt 1½ km og godt 12 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 57 y:

Art. 3 m. fl. af Halk, samlet Areal 47,8 ha, deraf 43,8 Ager, 2 Eng, 1,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 576,66 Th. (ca. 12,13 Td. Hrtk.); Ejdskv. 76,900 Kr. (85,400), Jordv. 50,800 Kr. (54,000); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 58,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger midt i Halk By; Jorderne ligger paa 3 Steder, men ret godt for Driften; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Engen er Salt-Eng ved Stranden, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørner græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 130—140 kg aarlig, Mælken leveres til Halk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 65 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 3 m. fl. af Halk har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, har Frontspids mod Nord til Gaarden og Tag af Cementsten; den rummer en god Bolig. Af Avlslængerne er der Heste- og Kostald samt Lade i den østlige Sidelænge, der har Trimpel af Træ og Tag af Pandeplader; fra den sydlige Ende af denne er Laden udvidet i en Sidelænge mod Øst, helt opført af Pandeplader; den vestlige Sidelænge rummer Vognport og Lade og er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Nord, der indeholder Svinestald; de 2 Længer er begge tækket med Straa; desuden Øst for Hovedbygningen et Vadskehus, som har Tag af Cementsten, og til hvis Østside der er opført en Stald til Søer, en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 3 m. fl. af Halk ejedes i forrige Aarh. fra 1843 af Andreas Henriksen Bredstrup, efter hvem den ca. 1865 overtoges af Sønnen Henrik Bredstrup; efter ham overtoges den i 1895 af Svigersønnen, den nuværende Ejer, der i de forløbne Aar har øget Gaardens Areal med ca. 25 ha, tilkøbt ad flere Gange.

GAARD I HALK BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Anders Gammelgaard, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Halk, Afst. 1½ km og godt 12 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 51 x.

Art. 7 m. fl. af Halk, samlet Areal 59,8 ha, deraf 54,3 Ager, 3 Eng, 2 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 740,00 Th. (ca. 15,58 Td. Hrtk.); Ejdskv. 93,700 Kr. (99,500), Jordv. 67,600 Kr. (67,000); Bygningerne er forsikret i Jydsk Brandforsikring for 62,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyllands Højspændingsværk.

Gaarden ligger midt i Halk By; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936—37. Engen er Haardbundsens, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 15—20 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer,

er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Halk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 7 m. fl. af Halk har grundmurede, store gode, delvis hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har stor Frontspids mod Nord til Gaarden og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Af de fritliggende Avlsbygninger er der Heste-, Svine- og Kostald i den vestlige Sidelænge, der har Tag af Cementsten, Kostalden udvidet fra den nordlige Ende i en Sidelænge mod Vest med muret Trimpel og Tag af Pandeplader; den østlige Sidelænge, Laden, er tækket med Straa; Gaarden er aaben mod Nord mod Vejen gennem Byen. Desuden Vest for Gaarden en Lade, opført af Pandeplader, Vest for Hovedbygningen et Vadskehus, Vest for Haven en Svinestald og Øst for Hovedbygningen en Vognport, de 3 sidstnævnte Bygninger tækket med Tegl. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 7 m. fl. af Halk ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Nis Byg, efter hvem den i 1829 overtoges af Svigersønnen Hans Nissen; efter ham overtoges den i 1869 af Anders Iversen Gammelgaard, efter hvem den i 1896 overtoges af Brodersønnen Iver Gammelgaard, og efter ham overtoges den i 1936 af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I HALK BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejerinde Enkefru Marie Efsen, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Halk, Afst. 1½ km og godt 12 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 51 v.

Art. 20 af Halk, samlet Areal 53,5 ha, deraf 48,9 Ager, 1 Eng, 3 Skov og 0,6 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 710,00 Th. (ca. 14,95 Td. Hrtk.); Ejdskv. 88,100 Kr. (97,900), Jordv. 58,800 Kr. (61,600); Bygningerne er forsikret i Danske Grundejeres Brandforsikring for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyllands Højspændingsv.

Gaarden ligger midt i Halk By; Jorderne er lidt adskilt, men ligger ret godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, men største Delen er naturlig sund Jord, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936—37. Engen er Haardbundsen, Skovens Bevoksning Bøg.

Gaarden drives af Ejerinden med en Svigersøn Falle Simonsen som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 148 kg aarlig, Mælken leveres til Halk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 140 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 87 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

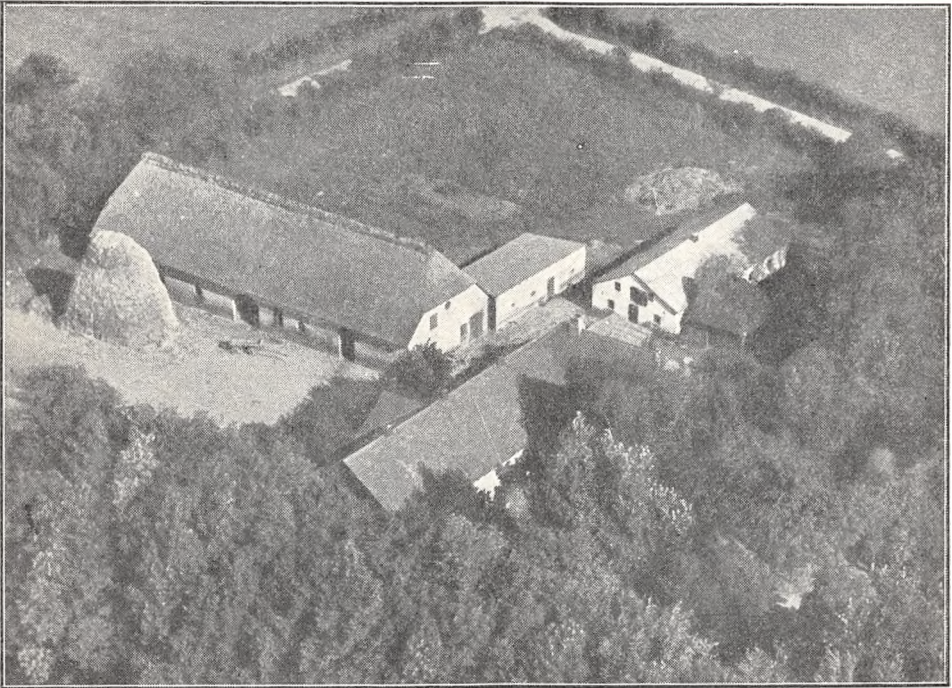
Gaard Art. 20 af Halk har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Skifer; den rummer en god Bolig. Af de fritliggende Avlslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge og Lade i den vestlige, de er begge tækket med Pandeplader; desuden Øst for Gaarden en Trælade, tækket med Tagpap, og Øst for Hovedbygningen en teglhængt Længe, der indeholder Heste- og Svinestald, og fra hvis Vestside Gaardens Vadskehus udgaar som en Sidelænge mod Vest. Gaarden er aaben mod Syd mod Vejen gennem Byen, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 20 af Halk ejedes i Slutningen af forrige Aarh. af P. Boyum, der havde overtaget den efter sin Svigermoder; han solgte den i 1903 til Erik Efsen, efter hvis Død i 1929 Gaarden overtoges af Enkefru Efsen, den nuværende Ejerinde.

GAARD I HEJSAGER BY, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Asmus Diederichsen jun., Postfb. og nærmeste St. Hejsager, Afst. $\frac{1}{2}$ km og 10 km til Haderslev.

Art. 1 m. fl. af Hejsager, samlet Areal 72 ha, deraf 64,5 Ager, 1,5 Eng, 5,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 964,61 Th. (20,31 Td. Hrtk.); Ejdskv. 117,000 Kr. (140,700), Jordv. 74,600 Kr. (85,500); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger $\frac{1}{2}$ km Syd for Hejsager St. i den østlige Side af Over Hejsager By; Jorderne er ikke samlet, men ligger godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden

Asmus Diederichsen jun.s Gaard i Hejsager (Art. 1 m. fl. af Hejsager).

er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er paa Tørvebund, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

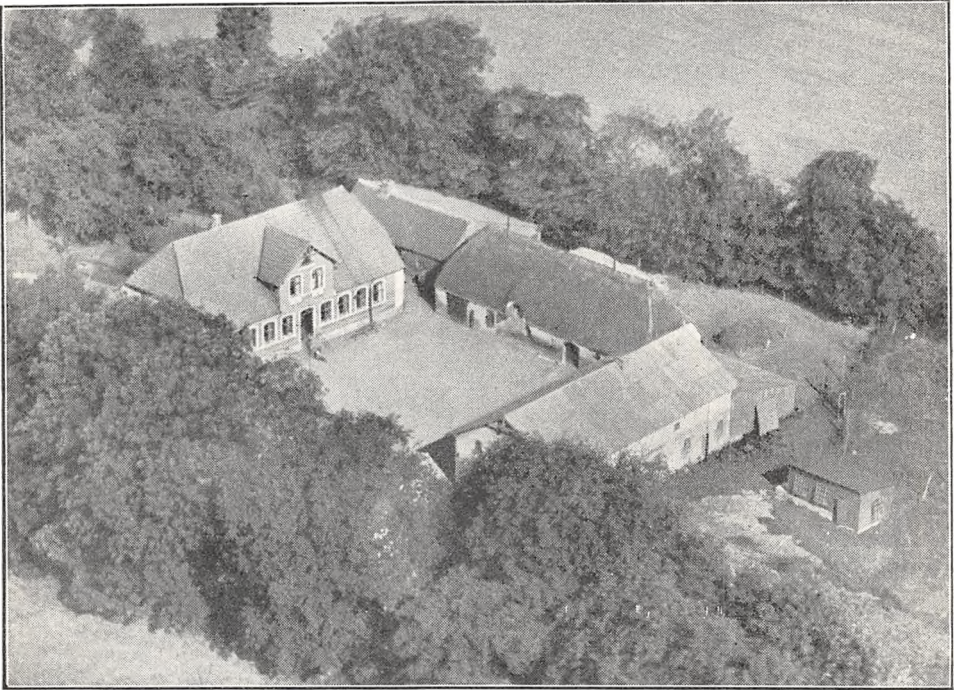
Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 140 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 86 Svin aarlig.

Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Gaard Art. 1 m. fl. af Hejsager har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, er tækket med Skifer; den rummer en god Bolig. Af de fritliggende Avlsbygninger er der Heste- og Kostald i den nordlige Sidelænge, som er tækket med Rør, og Lade i den sydlige, der har Tag af Pandeplader (ses daarligt paa Billedet); til den sydlige Side af denne er der opført et Hønsehus, en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Tagpap; desuden Nord for Hovedbygningen en teglhængt Længe, der rummer Vadskehus m. m., og fra hvis Nordside der udgaar en

kort Sidelænge mod Nord, bygget som Halvtag; den rummer Vognport og er tækket med Pandeplader ligesom 2 Svinestalde Nord for Gaarden, af hvilke den vestlige er bygget som Halvtagsbygning. Der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 1 m. fl. af Hejsager ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Peter Jørgensen, der i 1853 solgte den til Asmus Diederichsen. Gaarden, der da var betydelig mindre, flyttedes i 1870—71 til sin nuværende Plads, og samtidig tillagde Diederichsen en Del Jord fra sin Fødegaard, som nu ejes af Asmus Diederichsen sen. I 1882 overtoges Gaarden af Sønnen Jens Diederichsen, efter hvem den i 1925 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer. I 1929 er der frasolgt 6,4 ha til en Nabo, der i Forvejen ejede et Hus med lidt Jord, og Gaarden fik derved sin nuværende Størrelse.

Niels Nielsen Klosters Gaard i Hejsager (Art. 3 m. fl. af Hejsager).

GAARD I HEJSAGER BY, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Niels Nielsen Kloster, Postfb. og nærmeste St. Hejsager, Afst. $\frac{1}{2}$ km og $9\frac{1}{2}$ km til Haderslev.

Art. 3 m. fl. af Hejsager, samlet Areal 44,3 ha, deraf 38,8 Ager, 2 Eng, 3 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 545,00 Th. (godt 11,47 Td. Hrtk.); Ejdskv. 71,000 Kr. (77,200), Jordv. 46,000 Kr. (46,800); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 45,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den sydlige Side af Over Hejsager By; Jorderne er noget adskilt, men ligger ret godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936—37. Engen er Strandeng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 6 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

græsser delvis i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 130—140 kg aarlig, Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 140 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 66 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Gaard Art. 3 m. fl. af Hejsager har grundmurede gode, delvis hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne Have, har Frontspids mod Øst til Gaarden og Tegltag; den rummer en god Bolig. Af Avlsbygningerne, som overvejende er tækket med Pandeplader, er der Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald i den nordlige Sidelænge, som er ombygget i 1936 efter Fotograferingen; den er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Øst, Kostalden, og har muret Trimpel ligesom denne, og til den nordlige Gavlf af Kostalden er der opført en Halvtagsbygning til Redskaber og Maskiner; den fritliggende sydlige Sidelænge rummer Lade; desuden Nord for Hovedbygningen en Svinestald, tækket med Tegl mod Syd og Pandeplader mod Nord, og Øst for Gaarden et Hønseshus af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap. Hovedbygningen har Lynafleder efter Netsystemet, og der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden.

Gaard Art. 3 m. fl. af Hejsager ejedes i forrige Aarh. af Carsten Diederichsen, efter hvem den overtoges af Sønnen Hans Diederichsen; han, der ejede Gaarden i en lang Aarrække, solgte denne i 1911 til Erik Eriksen, efter hvem den i 1933 overtoges af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

Der er i de senere Aar frasolgt et Par Byggegrunde.

GAARD I HEJSAGER BY, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Søren P. Jacobsen, Postfb. og nærmeste St. Hejsager, Afst. godt $\frac{1}{2}$ km og ca. 10 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 29.

Art. 4 m. fl. af Hejsager og 36 af Grarup, samlet Areal 56,5 ha, deraf 47 Ager, 7 Eng, 2 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 678,88 Th. (godt 14,29 Td. Hrtk.); Ejdskv. 83,000 Kr. (90,800), Jordv. 55,200 Kr. (53,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden er den sydligste Gaard i Over Hejsager By; Jorderne, der er samlet ved Ejendommen, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der er ingen Kalktrang. Engen er lav og sur (Mosebund), Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret 80—90 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 70 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 4 m. fl. af Hejsager og 36 af Grarup har grundmurede velholdte, hvidpudsede Bygninger (ligger ikke helt solret). Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har en lav Frontspids mod Nord til Gaarden over hver af de 2 Indgangsdøre og Tegltag; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne er de 2 Hovedlænger tækket med Straa, og Gaarden er aaben mod Nord mod Vejen gennem Byen, Gaardspladsen afgrænset ved et Stakit paa hver sin Side af Indkørselen; den østlige Sidelænge rummer Heste- og Kostald og den vestlige Svinestald og Lade; desuden mellem de 2 Sidelænger og Hovedbygningen 2 teglhængte mindre Huse, af hvilke det vestlige rummer Maskiner, Redskaber og Vogne og det østlige Værksted m. m. samt Svinestald. Der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 4 m. fl. af Hejsager og 36 af Grarup ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Nis Jacobsen Simonsen Friis, efter hvem den i 1850 overtoges af Sønnen Nis Friis, og efter ham overtoges den i 1892 af Svigersønnen, den nuværende Ejer.

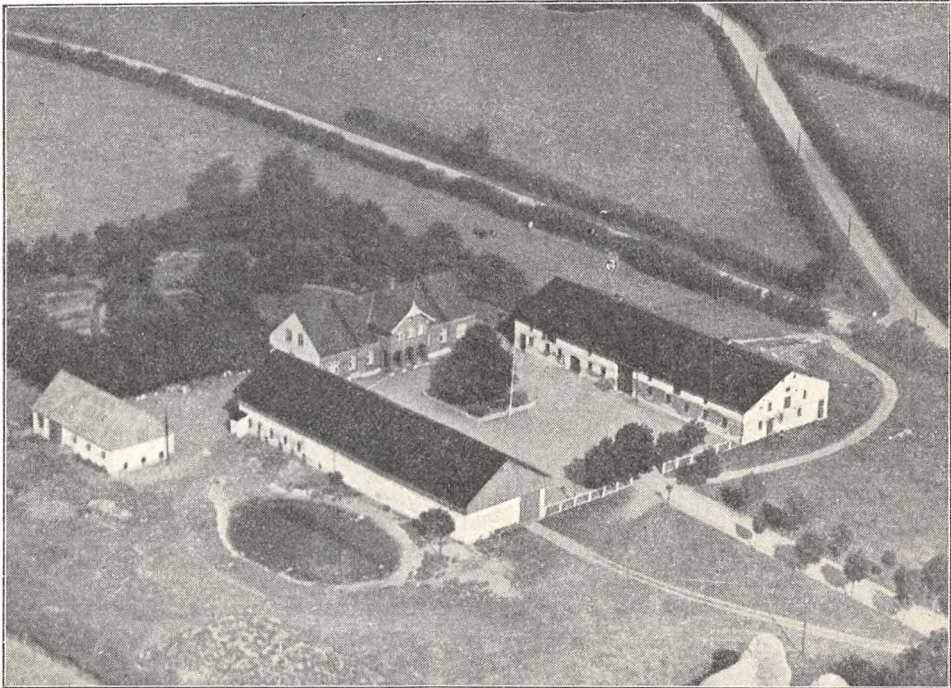
GAARD I HEJSAGER BY, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Peter Bohsen, Postfb. og nærmeste St. Hejsager, Afst. 1 km og 8 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 5.

Art. 6 m. fl. af Hejsager, samlet Areal 74,8 ha, deraf 65,8 Ager, 3 Eng, 5 Skov og

1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 957,47 Th. (ca. 20,16 Td. Hrtk.); Ejdskv. 130,500 Kr. (149,100), Jordv. 74,800 Kr. (82,300); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 68,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger Vest for Hejsager By ved Landevejen efter Haderslev; Jorderne ligger paa 3 Steder, men ret godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Engen er Haardbundseng (Strandeng), Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anv. aarl. ca. 80 Sække Superf., 20 Kalig. og 50 Sække Kvælstof.

Peter Bohsens Gaard i Hejsager (Art. 6 m. fl. af Hejsager).

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorn-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 130 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 300 Høns.

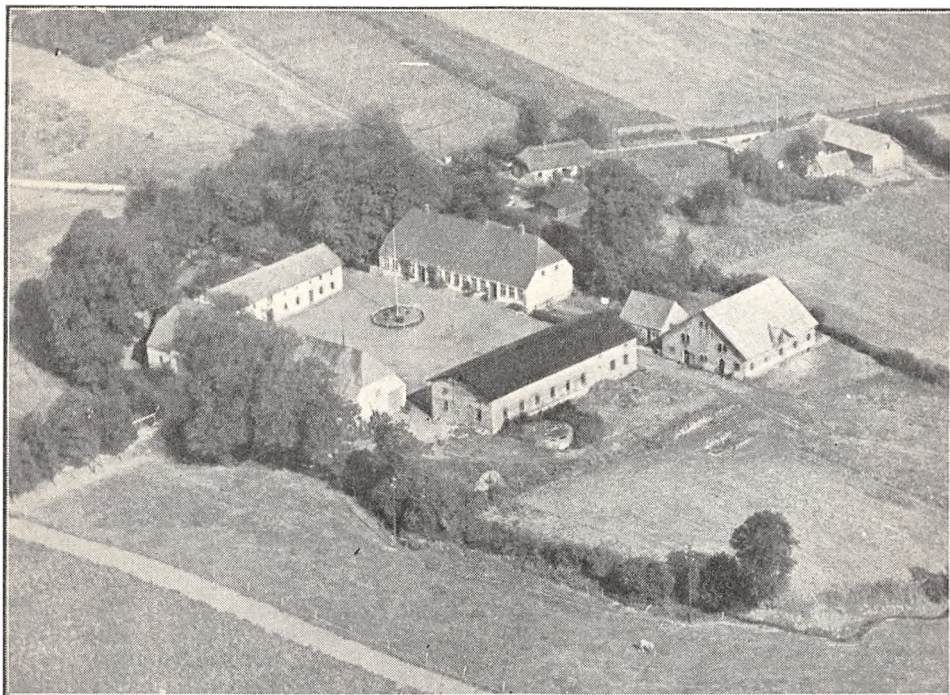
Gaard Art. 6 m. fl. af Hejsager har grundmurede, store gode Bygninger, Hovedbygningen og Laden opført i 1898 efter en Ildsvaade ved Lynnedslag. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven, har en stor fremspringende Frontspids mod Øst til Gaarden og Skifertag; den indeholder en stor køn Bolig. Af de hvidpudsede Avlsbygninger, der er tækket med Tagpap, er der Heste- og Kostald i den nordlige Sidelænge, der har muret Trimpel og er restaureret i 1912; til den vestlige Gavl af denne er der opført en Halvtagsbygning af Træ, den rummer Vognport m. m.; den sydlige Sidelænge, der har Trætrimpel, rummer Lade og Svinestald; Gaarden er aaben mod Øst mod Indkørselen, hvor Gaardspladsen er afgrænset ved et Stakit; desuden Syd for Hovedbygningen en Længe, der har Tag af Pandeplader, den rummer Svinestald og Hønsehus. Gaardens Bygninger har Lynafleder efter Netsystemet, der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 6 m. fl. af Hejsager ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Peter Simonsen, som i

1865 udflyttede Gaarden fra Hejsager til dens nuværende Plads; efter ham overtoges den af Svi-gersønnen Peter Holm, og efter hans Død i 1898 overtoges Gaarden af hans Hustru af andet Ægte-skab, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1912.

GAARD I HEJSAGER BY, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans Ravn, Postfb. og nærmeste St. Hejsager, Afst. $\frac{1}{2}$ km og ca. 10 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 1.

Art. 7 m. fl. af Hejsager, samlet Areal 64,4 ha, deraf 54,4 Ager, 7 Eng, 2,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 698,10 Th. (ca. 14,7 Td. Hrtk.); Ejdskv. 98,100 Kr. (109,000), Jordv. 64,100 Kr. (66,100); Bygn. er fors. i Danske Grund-

Hans Ravns Gaard i Hejsager (Art. 7 m. fl. af Hejsager).

ejeres Brandforsikring for 75,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger Øst for Hejsager By, en gl. smuk Allé fører fra Landevejen Hejsager—Halk ind til Gaarden; Jorderne, der til Dels er samlet ved denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet, hvor det tiltrængtes, i 1936. Engen er dels Haardbundseng, dels paa Mosebund, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 24 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser delvis i Løsdrift; Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

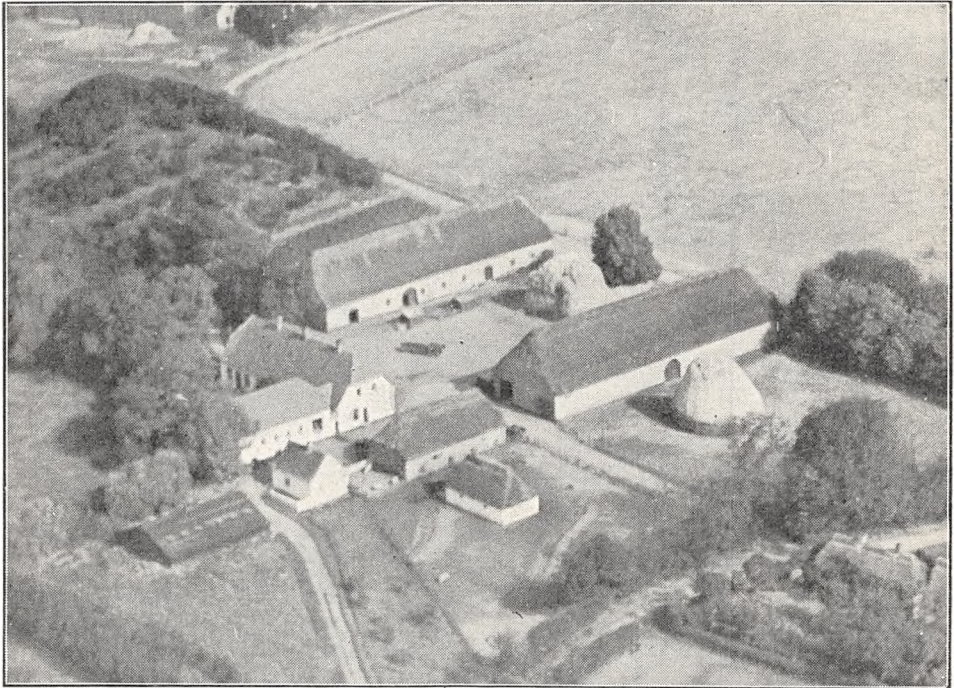
Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 95 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 7 m. fl. af Hejsager har grundmurede, store og gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, som ligger mod Nord til Haven, der ogsaa strækker sig Vest for denne, er tækket med Tegl; den indeholder en god Beboelse. Af de 3 fritliggende Avlslænger har de 2 Sidelænger muret Trimpel; af disse er der Kostald i den østlige, der er tækket med Tagpap, og Hestestald samt

Vognport med Værelser til Folkene over sidstnævnte i den vestlige, der har Tag af Eternit; Længen mod Syd, som er tækket med Pandeplader, rummer Lade samt Gennemkørselsport fra Alléen, der fører fra Landevejen til Gaarden; desuden Øst for Hovedbygningen et teglhængt Brændehus og Øst for dette en Svinestald med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen. Gaarden ligger kønt, omgivet af Have og Læplantning.

Gaard Art. 7 m. fl. af Hejsager ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af J. Hoffbech, der ejede den i en længere Aarrække, hvorefter han afstod den til Sønnen Peter Hoffbech; efter Sønnens Død i 1900 overtog Faderen atter Gaarden, som han i 1907 solgte til Hans Jessen; han solgte den i 1908 til Chr. Ravn, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1922.

Asmus Diederichsen sen.s Gaard i Hejsager (Art. 90 m. fl. af Hejsager).

GAARD I HEJSAGER BY, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Asmus Diederichsen sen., Postfb. og nærmeste St. Hejsager, Afst. 400 m og godt 9 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 7.

Art. 90 m. fl. af Hejsager og 22 af Grarup, samlet Areal 79,6 ha, deraf 72,8 Ager, 1 Eng, 4,5 Skov og 1,3 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 958,29 Th. (godt 20,17 Td. Hrtk.); Ejdskv. 122,900 Kr. (138,500), Jordv. 81,900 Kr. (83,300); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i Neder Hejsager By; Jorderne, der er noget adskilt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

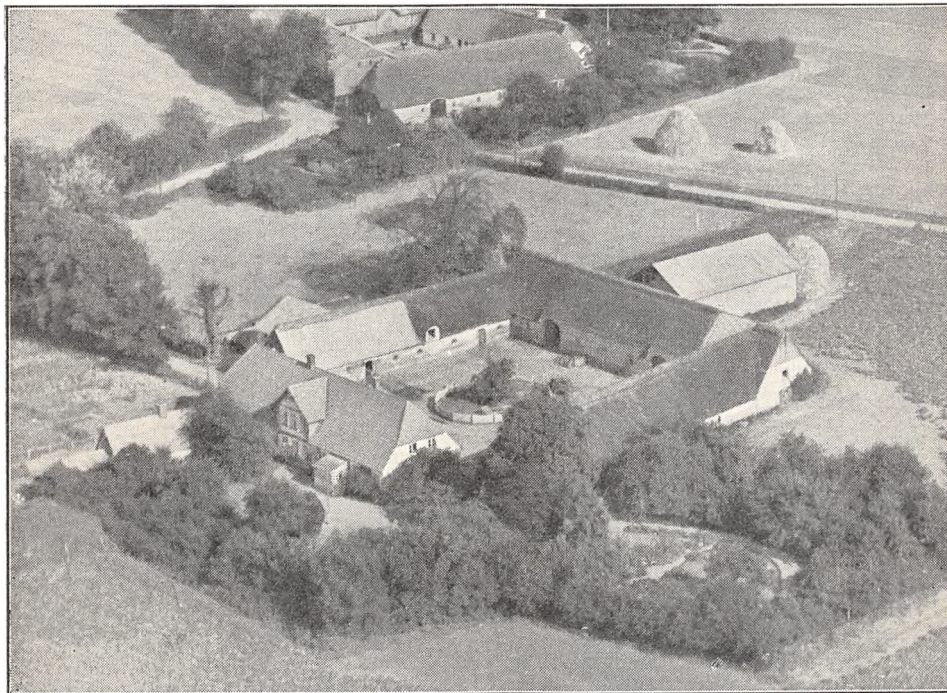
Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden

10 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 90 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Gaard Art. 90 m. fl. af Hejsager og 22 af Grarup har grundmurede gode Bygninger (ligger ikke solret). Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den store Have, som ogsaa strækker sig Vest for Gaarden, er tækket med Cementsten; den rummer en god Bolig; fra den østlige Ende udgaar en teglhængt Sidelænge mod Syd, der rummer Magasin m. m. Af Avslængerne, som overvejende er tækket med Straa, er der Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge og Lade i den østlige; Gaarden er aaben mod Nord. Desuden Øst for Hovedbygningen 2 Svinestalde, af hvilke den mindste indeholder Stald til Søer; Syd for disse et teglhængt Hus, der rummer Bryggers, og Syd for dette et Hønseshus af Træ, tækket med Tagpap. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. I Haven er der mange Frugttræer.

Gaard Art. 90 m. fl. af Hejsager og 22 af Grarup ejedes i forrige Aarh. af Jørgen Diederichsen,

Jens Jensens Gaard i Sode (Art. 3 af Sode m. fl.).

der havde overtaget Gaarden omkring 1865; efter hans Død overtoges den af Enkefru Diederichsen, efter hvem den i 1901 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I SODE BY, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jens Jensen, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Sode, Afst. 300 m og 10 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 53 y.

Art. 3 af Sode, 79 af Hejsager og 140 af Halk, samlet Areal 66 ha, deraf 59 Ager, 6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 610,00 Th. (godt 12,84 Td. Hrtk.); Ejdskv. 85,700 Kr. (95,200), Jordv. 64,600 Kr. (63,100); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger som den østligste af de 3 Gaarde i Sode By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Ejendommen, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, hvor det tiltrængtes, men største Delen er naturlig sund Jord, der er merglet fra ældre Tid og i 1936 nymerglet, hvor det tiltrængtes. Skoven er blandet Løvskov.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik:

af Kunstgødning anv. aarl. ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 130—150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 3 af Sode m. fl. har grundmurede, overvejende ældre hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har Frontspids samt Veranda til denne og Tag af Cementsten; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som overvejende er tækket med Straa, er der Hestestald og Vognport m. m. i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest; denne har Tag af Pandeplader, og Straataget paa Kostalden er nu delvis erstattet med Pandeplader; Længen mod Nord rummer Lade, og denne er udvidet i en Sidelænge mod Nord, der helt er opført af Pandeplader. Desuden i Haven Syd for Hovedbygningen en Bygning, tækket med Pandeplader, den indeholder Hønse-, Vadske- og Ovnhus. Der hører et Hus til Ejendommen. I den gl. Have, som ogsaa strækker sig Øst for Gaarden, er der mange Frugttræer.

Gaard Art. 3 af Sode, 79 af Hejsager og 140 af Halk er en gl. Slægtsgaard, der har været i Slægtens Besiddelse siden 1530, maaske længere; den overtoges da af Jens Jobsen, efter hvem den overtoges af Sønnen Knud Jensen; i 1598 ejedes Gaarden af dennes Søn Jens Knudsen, efter hvem den overtoges af Sønnen Knud Jensen og i 1680 af dennes Søn Niels Knudsen; efter ham overtoges Gaarden i 1722 af Sønnen Jens Nielsen og senere af dennes Søn Niels Jensen, efter hvem den i 1779 overtoges af Sønnen Jens Nielsen; efter ham overtoges Gaarden i 1820 af Sønnen Niels Jensen, og efter ham overtoges den i 1858 af Svigersønnen Jens Jensen; efter ham overtoges den i 1890 af Sønnen Niels Jensen og efter ham i 1910 af Sønnen, den nuværende Ejer.

KJÆRGAARD, Halk By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer H. Gammelgaard, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Halk, Afst. 2½ km og 12½ km til Haderslev, Tlf. Hejsager 58 v.

Art. 10 m. fl. af Halk, samlet Areal 72,5 ha, deraf 66,5 Ager, 5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 848,07 Th. (godt 17,87 Td. Hrtk.); Ejdskv. 125,700 Kr. (136,000), Jordv. 89,700 Kr. (86,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 65,000 Kr., Løspøret i Haderslev Østeramts Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Kjærgaard ligger østligst i Halk tæt Vest for Medsted By; af Jorderne er 40 ha samlet ved Gaarden, Resten ligger i Nærheden og godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i 1936 nymerglet, hvor det tiltrængtes. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger et Areal med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 10 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er nu til Dels af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Halk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 170 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 99 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

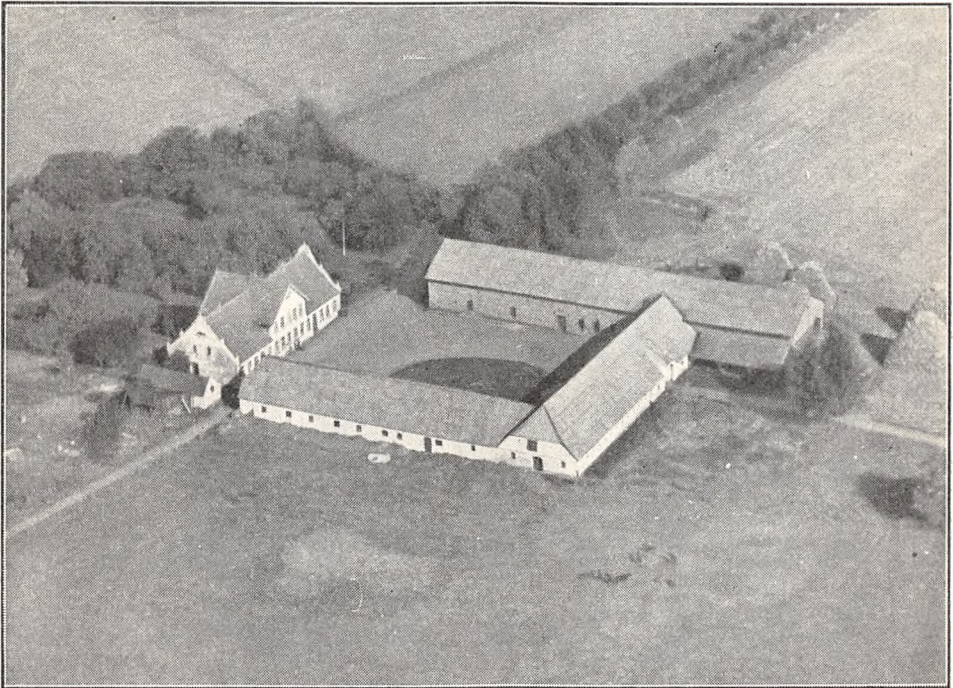
Kjærgaard har grundmurede, store, gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne gl. Have, har stor gennemgaaende Frontspids, lige prydede Gavle og Tegtag; den indeholder en stor god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der er tækket med Pandeplader, er der Kostald i Længen mod Øst, Svinestald og Vognport i den sydlige Sidelænge og Hestestald samt Lade i den nordlige, der er forlænget mod Øst ud over Kostalden; desuden Syd for Hovedbygningen et teglhængt Brændehus. Der er murede Hvelvinger og Jern-

bjælker i Hestestalden, og der hører et Fodermester- samt et Aftægts- hus til Ejendommen. Der fører en køn gl. Allé fra Vejen Halk—Medsted mod Syd til Gaarden.

Kjærgaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Mads Jørgensen Kjær, efter hvem den i 1869 overtoges af Sønnen Jørgen Hansen Kjær; efter ham overtoges den i 1888 af Svigersønnen Nis Peter Nissen, efter hvem den sidst i 1920'erne overtoges af Sønnen Jørgen Hansen Nissen, der havde haft Gaarden i Forpagtning nogle Aar, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden April 1931.

LANGMOSE, Halk By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans L. Hansen, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Halk, Afst. ca. 2½ km og 13½ km til Haderslev, Tlf. Hejsager 52 y.

Kjærgaard.

Art. 9 m. fl. af Halk og 83 af Hejsager, samlet Areal 109,3 ha, deraf 95 Ager, 8 Skov, 1,3 Have og Gaardsplads og 5 ha Strandjord, Nettoudbytte 1381,58 Th. (knap 29,09 Td. Hrtk.); Ejdskv. 171,600 Kr. (182,900), Jordv. 113,100 Kr. (118,800); Bygn. er fors. i Nye Danske af 1864 for 84,200 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

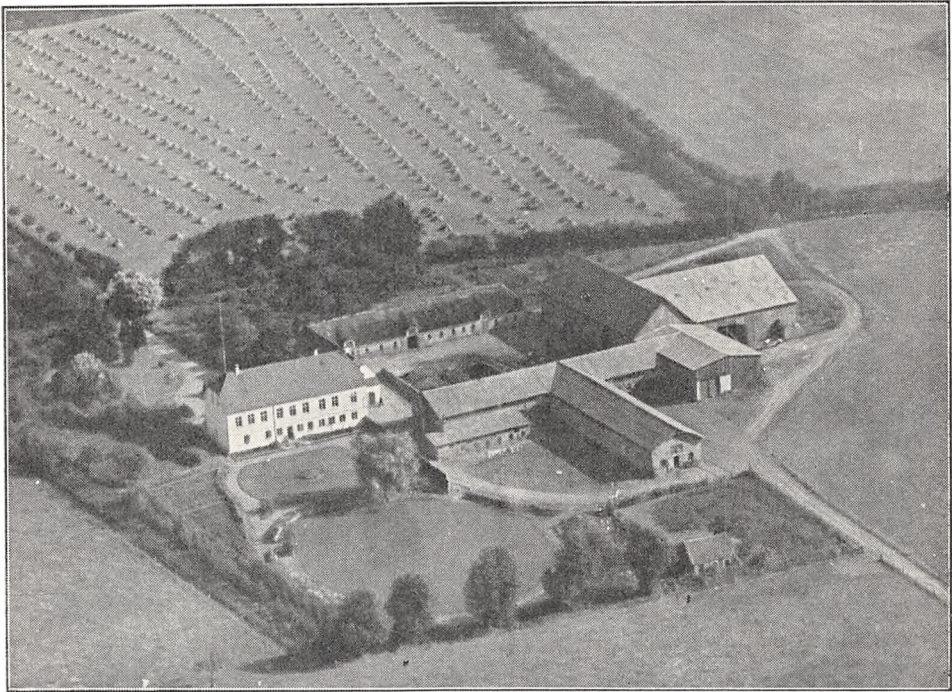
Langmose ligger Øst for Halk ved Vejen efter Medsted; Jorderne, der grænser til Stranden, er til Dels samlet om Gaarden; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og stedvis nymerglet i 1936—37. Skovens Bevoksning er Bøg, Eg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 140 Sække Superf., 20 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 66 Malkekøer, 2 Tyre og 65 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Halk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 11 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 700 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 179 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 300 Høns.

Langmose har grundmurede, store og gode Bygninger (ligger ikke solret). Den hvidpudsede anselige Hovedbygning, der ligger Vest for Avlsbygningerne i Retningen Øst—Vest omgivet af den store kønne Have, er opført i 2 Etager, har Terrasse og høj Trappe mod Nord samt Tegltag; den indeholder en stor køn Lejlighed med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; fra den østlige Gavl udgaar en teglhængt Sidelænge mod Nord, som rummer Vadskehus, Gennemkørselsport og Garage, og fra hvis nordlige Ende der atter udgaar en straatækt Længe mod Øst, som rummer Værelser til Folkene og Hestestald.

Langmose.

Af Avlsbygningerne, der er tækket med Pandeplader, er der Kostald i den sydlige Sidelænge med Svinestald paa Loftet over denne; fra Kostalden udgaar en Sidelænge mod Syd, der rummer Ungkvægstald, og til den sydlige Side af Kostalden er ved den vestlige Ende opført en Halvtagsbygning med Stald til Søer; Længen mod Øst, Laden, der har muret Trimpel, er fra den sydlige Del udvidet i en Sidelænge mod Øst, helt opført af Pandeplader, samt endvidere forlænget fra den sydlige Gavl med en Trælade, der er sammenbygget i $\rightarrow$ -Form med den østlige Gavl af Kostalden. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen. Gaarden ligger kønt omgivet af Haven, der er rig paa Frugttræer; en ca. 250 m lang Allé fører fra Landevejen til Gaarden, og fra Hovedbygningen er der Udsigt mod Syd over Lillebælt.

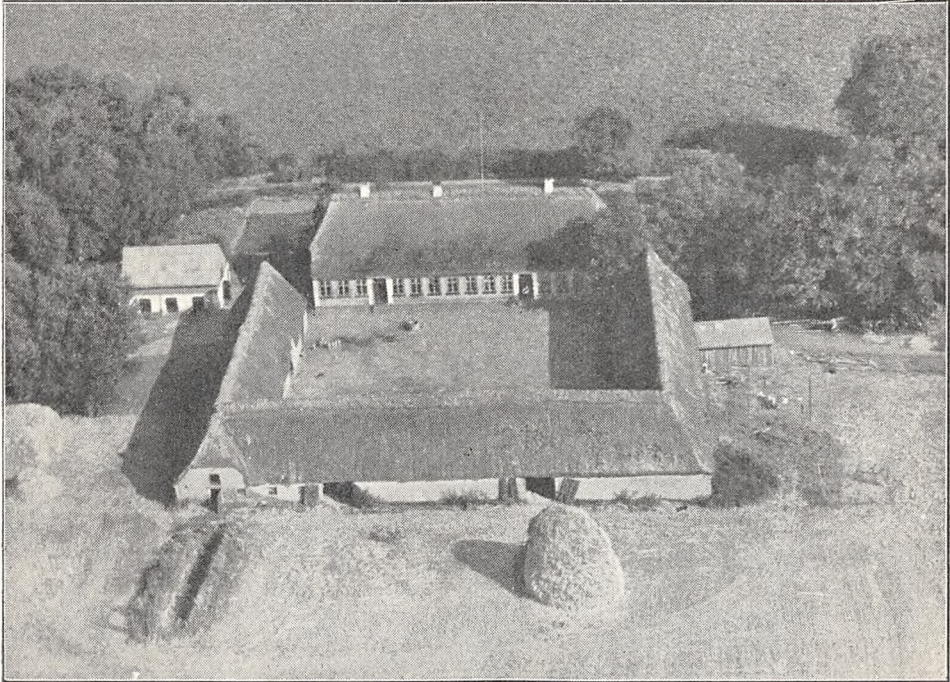
Langmose er en gl. Frigaard (se Indledningen til Sønderjylland); den tilhørte i lang Tid Slægtten Jutsen, hvis Stamfader Henrick Jutsen adledes i 1430. I 1530 fik Hans Jutsen Fribrev paa Gaarden af Hertug Christian, den senere Kong Christian d. Tredie; i 1663 ejedes Langmose af en Slægtning Simon Knudsen, hvis Efterkommere endnu ejede Gaarden omkring Aar 1800. I forrige Aarh. ejedes Gaarden af Holgersen, efter hvis Død Arvingerne i 1879 solgte den til Hans Chr. Feddersen, der i 1900 solgte den til Jes Madsen; efter hans Død overtoges den af Enkefru Madsen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1925. I 1927 blev der foretaget en Jordomdeling, hvorved Arealet blev noget bedre samlet, og i 1928 tilkøbtes der 7 ha, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

LILHOLT, Sode By, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jørgen Nissen Kjær, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Sode, Afst. 600 m og godt 10 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 53 u.

Art. 4 af Sode, samlet Areal 60,8 ha, deraf 42 Ager, 17 Eng, 1 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 597,97 Th. (12,59 Td. Hrtk.); Ejdskv. 72,300 Kr. (81,600), Jordv. 55,600 Kr. (54,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 43,900 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Lilholt ligger ca. 600 m Nordøst for Sode St.; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord paa ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og ny-

Lilholt.

merglet i 1936. Engen, som er drænet og kultiveret, bestaar af Tørvejord paa Kalkunderlag. Skovens Bevoksning er blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 125 kg aarlig, Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

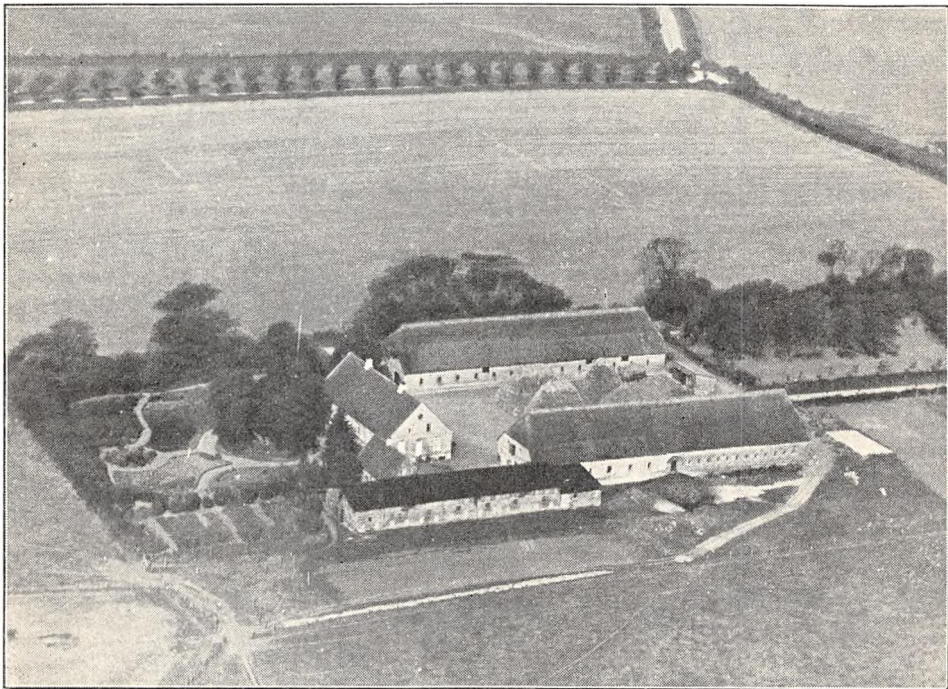
Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 71 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 3—400 Høns.

Lilholt har overvejende grundmurede ældre Bygninger, tækket med Straa. Hovedbygningen, der er opført i 1848, ligger mod Nord til den gl. Have, som ogsaa strækker sig Øst og Vest for denne. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er Sidelængen mod Vest, der har Trimpel og Tag af Pandeplader, opført i 1936 efter Gaardens Fotografering; den rummer Ko- og Svine-stald; den østlige Sidelænge, af hvilken en mindre Del af Østsiden er af Bindingsværk, rummer Hestestald samt Vognport m. m., og fra den nordlige Ende af sidstnævnte udgaar en Sidelænge mod Øst, et Brændehus af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Pandeplader; Længen mod Syd, hvis Sydside er af Træ, indeholder Lade; desuden Vest for Hovedbygning-

gen et Hønsehus, der har Trimpel og Tag af Pandeplader. I Ko- og Svinestalden er der ildfast Loft af Jernbjælker og Lægter, dækket med Ler, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Lilholt ejedes i sidste Halvdel af det 18de Aarh. af Lorents Madsen, efter hvis Død i 1809 den overtoges af Enken af hans andet Ægteskab Karen Nisdatter; hun overdrog den i 1815 til Sønnen Nis Lilholt, der i 1834 blev valgt til Stænderdeputeret for 1. slesvigske Landvalgdistrikt, og han antog nu et Par Aar senere Navnet Nis Lorenzen; i Stændersamlingen sluttede han sig nøje til Peder Hiort Lorenzen, og senere, efter dennes Død i 1845, arbejdede han nøje sammen med Hans A. Krüger og Laurids P. Skau; efter hans Død i 1860 overtoges Gaarden af Enken Martha Kirstine L., f. Møller, efter hvem den i 1902 arvedes af Fru M. Jørgensen (gift med Hans Jørgensen), af hvem den nuværende Ejer købte Gaarden i 1920.

Medstedgaard.

MEDSTEDGAARD, Medsted By, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer P. A. Jacobsen, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Halk, Afst. godt $2\frac{1}{2}$ km og godt $13\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Hejsager 58 y.

Art. 22 af Halk, samlet Areal 83,5 ha, deraf 74,2 Ager, 2,5 Eng, 3,3 Skov, 1 Have og Gaardsplads og 2,5 ha Strandjord, Nettoudbytte 1071,47 Th. (knap 22,56 Td. Hrtk.); Ejdskv. 139,700 Kr. (161,500), Jordv. 96,000 Kr. (104,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Medstedgaard ligger i Medsted By; af Jorderne er 70 ha samlet om Gaarden, Marken grænser til Stranden; Jorden er god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er nydrænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936—37. Engen er paa sur Mosebund, Skovens Bevoksning Bøg.

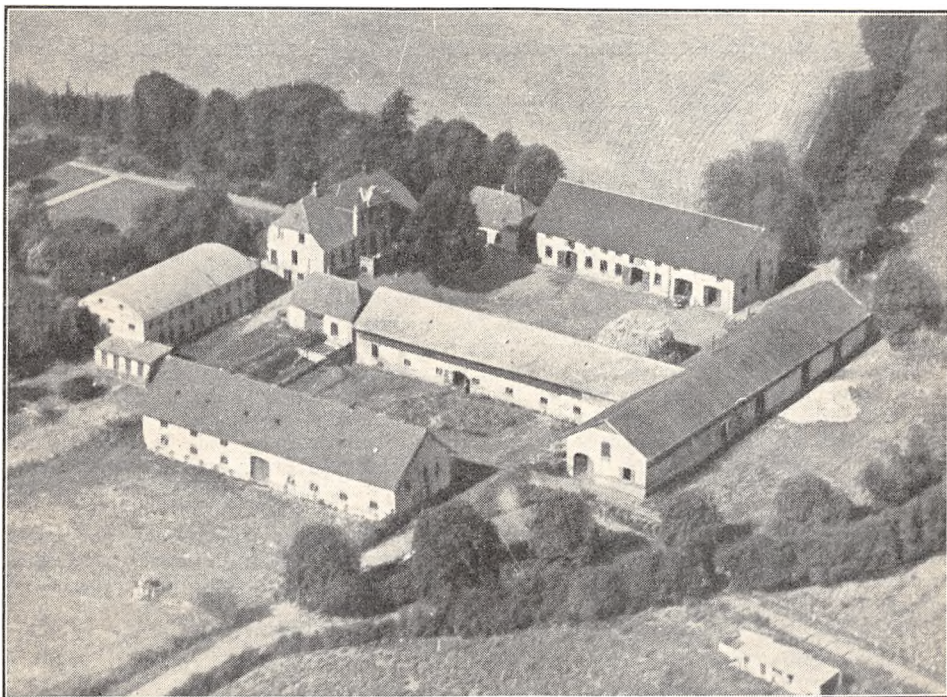
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 10 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32—36 Malkekøer, 1 Tyr og 24—30 Stkr. Ungkreaturer, er af blandet Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kø-

erne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 145 kg aarlig, Mælken leveres til Halk Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Plage. Svinebesætningen er for Tiden 6—8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 350 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 112 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Medstedgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de fritliggende Avislænger er de 2 Hovedlænger tækket med Straa; af disse er der Heste- og Kostald i den østlige Sidelænge og Lade i den vestlige; Gaarden er aaben mod Nord mod Indkørselen, dog ligger her 2 Hønehuse af Træ, bygget som Halvtage og tækket med Pandeplader; desuden Øst for Hoved-

Sodegaard.

bygningen en teglhængt Bygning, der rummer Folkeværelser m. m., og Øst for denne en Svine-stald, der har Trimpel af Pandeplader og er tækket med Tagpap. Der hører et Hus til Ejendommen.

Medsted nævnes allerede i Begyndelsen af det 15de Aarh., den ejedes da af Iver Fallesen, der i 1417 af Erik af Pommern fik »Frihed og Frelse« ligesom andre Riddere og Svende i Jylland; den solgtes i 1422 af Jep Iversen Staverskov (mulig en Søn) tillige med 2 Landbol til Haderslev Kapitel. I den nyere Tid ejedes Gaarden af Jacob Sørensen Rudbeck, der købte den i 1853; efter ham overtoges den i 1903 af Sønnen Jacob Sørensen Rudbeck, efter hvem den i 1927 (eller —28) overtoges af Jydsk Land-Hypotekforening, der solgte den til P. K. Petersen; efter ham overtoges den af Sønderjyllands Kreditforening, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1932 for 161,000 Kr.

SODEGAARD, Sode By, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jacob Petersen, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Sode, Afst. $\frac{1}{2}$ km og 10 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 3.

Art. 1 af Sode, 145 af Halk, 155 af Hejsager og 47 m. fl. af Øsby, samlet Areal 123 ha, deraf 117 Ager, 5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1435,00 Th. (30,21 Td. Hrtk.); Ejdskv. 201,600 Kr. (236,400), Jordv. 125,100 Kr. (146,500);

Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 99,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Sodegaard ligger som den sydligste af de 3 Gaarde i Sode; Jorderne er samlet i ét Stykke undtagen 9 ha, som ligger lidt fraskilt; Jorden er god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet og kalket fra ældre Tid og i 1936 nymerglet, hvor det tiltrængtes. Skovens Bevoksning er Bøg, Eg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik samt lidt Kløverfrø.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er nu til Dels rensset for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; der fedes ca. 40 Stkr. indkøbte Korthorns-Kreaturer om Aaret; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 180—190 kg aarlig, Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 11—12 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10—15 Tillægssøer; der er tidligere leveret 4—500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 180 Svin aarlig; der sælges desuden en Del unge Søer til Avlsbrug. Der holdes 10 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Sodegaard har grundmurede, store og gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har en lav Frontspids til denne, stor Frontspids og Terrasse mod Nord til Gaarden, høj Kælder og Tegltag; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder; desuden Nord for denne 2 fritliggende, teglhængte, mindre Sidebygninger, der rummer Værelser. Af Avlsbygningerne, der har muret Trimpel, er der Hestestald og Vognport i den fritliggende vestlige Sidelænge, som er tækket med Skifer, Kostald i den østlige, som er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Nord; denne, der rummer Lade samt Fedestald i den østlige Ende, er tækket med Eternit ligesom Kostalden. Desuden Øst for Gaarden en Svinestald, tækket med Skifer, Øst for Hovedbygningen en Magasinbygning med rundbuet Tag af Pandeplader og ved den vestlige Ende af denne et Hønsehus, opført af Træ og bygget som Halvtag. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Sodegaard ejedes i forrige Aarh. af Asmus Fromm, der tillige ejede Gaarden »Ultang«; efter ham overtoges den af Svigersønnen C. C. Christiansen, efter hvem den noget før Aarhundredskiftet overtoges af Sønnen Chr. Christiansen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1913.

Ved en Jordomdeling i 1929 blev Gaardens Areal ca. 12 ha mindre.

ULTANG, Halk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Asmus Fromm-Christiansen, Postfb. Hejsager, nærmeste St. Halk, Afst. 1 km og 12 km til Haderslev, Tlf. Hejsager 4.

Art. 17 m. fl. af Sode og 69 af Øsby, samlet Areal 420,7 ha, deraf 169,7 Ager, 15 Eng, 15 Skov, 2 Have og Gaardsplads, 217 ha Sø samt 2 ha andre Arealer, Nettoudbytte 2366,35 Th. (ca. 49,82 Td. Hrtk.); Ejdskv. 318,000 Kr. (359,000), Jordv. 214,000 Kr. (235,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 225,100 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Ultang ligger 1 km Nordøst for Halk St.; Jorderne, der er samlet om Gaarden, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der er ingen Kalktrang. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl af Roer.

Kvægbesætningen, der bestaar af 80 Malkekøer, 3 Tyre og 80 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, det er en gl. Stambesætning, som fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; der sælges en Del Avlsdyr; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 185 kg aarlig, Mælken leveres til Hejsager Andelsmejeri.

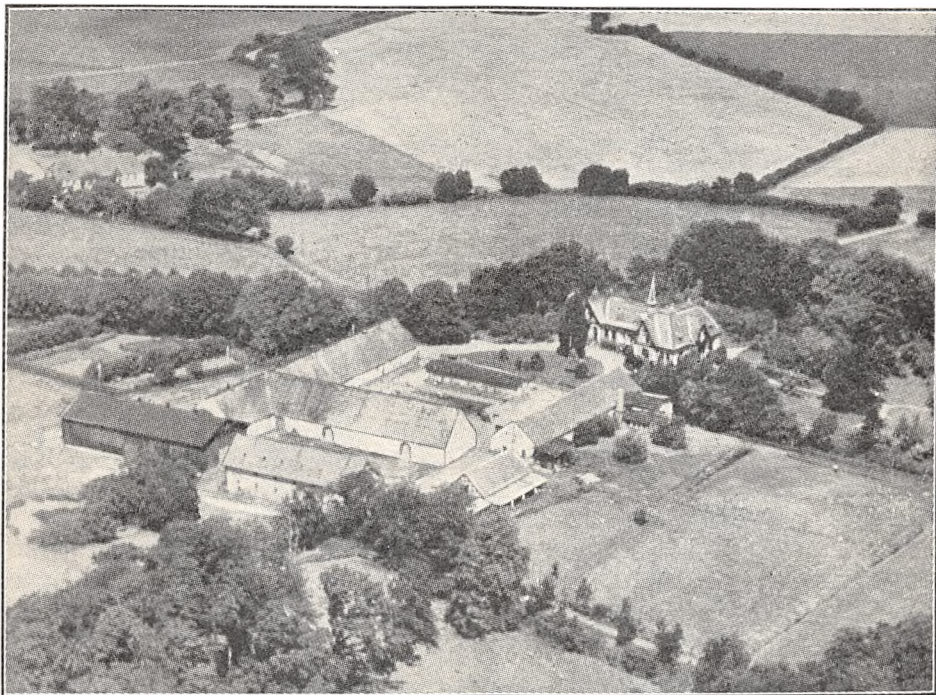
Der holdes som Regel 12 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor.

Svinebesætningen er for Tiden 35 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 600 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 250 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Ultang Hovedbygning, der ligger mod Nord til den store Have og Park, som mod Øst grænser til Skoven, bestaar af 2 grundmurede Fløje, sammenbygget i Vinkel; de har høj Sokkel, Kælder og Skifertag, flere Frontspidser samt et mindre Spir i Vinklen ind mod Gaarden, hvor de 2 Fløje støder sammen; Hovedbygningen indeholder en stor herskabelig Lejlighed med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder.

Af de grundmurede lyse Avlsbygninger, der omslutter en firkantet Gaardsplads, er der Hestestald, Værelser til Folkene og Vognport i den fritliggende østlige Sidelænge, som har muret Trimpel og er tækket med Skifer, og Svinestald i den lave Længe mod Nord, som er tækket

Ultang.

med Tagpap; den lange Længe mod Vest, der har muret Trimpel, indeholder Kostald; den er sammenbygget i Vinkel med Ladelængen mod Syd og tækket med Straa ligesom denne; desuden Syd for Laden en skifertækt Svinestald og Vest for denne en Trælade, tækket med Tagpap; denne udgaar fra den sydlige Ende af Kostalden som en Sidelænge mod Vest; endvidere Syd for Hestestaldlængen et teglhængt Redskabs- og Maskinhus, til hvis Østside der er opført en Halvtagsbygning til Vognport. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og der hører 7 Huse til Ejendommen. Den 217 ha store Bankel Sø hører til Ejendommen. Gaarden ligger meget kønt ved sin store Have og Park samt ved Skoven og Søen.

Ultang ejedes i forrige Aarh. af Asmus Fromm (se Sodegaard), efter hvem den overtoges af Svigersønnen C. C. Christiansen; efter ham overtoges den i 1880'erne af A. Fromm-Christiansen, efter hvem den i 1920 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

AARØGAARD, Aarø By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer E. F. Madsen, Postfb. og nærmeste St. Aarøsund, Afst. 2 km og 16 km til Haderslev.

Art 2 af Aarø, samlet Areal 42,5 ha, deraf 30 Ager, 12 Strandeng og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 203,99 Th. (ca. 4,3 Td. Hrtk.); Ejdskv. 53,100 Kr.

(71,400), Jordv. 28,200 Kr. (47,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 37,100 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Aarøgaard ligger i den nordlige Side af Aarø By; Agermarken er samlet ved Gaarden, Engen ligger lidt fraskilt ½ km fra denne; Jorden er god Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er nydrænet, der er merglet fra ældre Tid og kalket i 1935. Engen er Strandeng med god Græsning.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; 2,5 ha drives med Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik, og der dyrkes en Del Frø af Roer og Hvidkløver. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 30 Sække Superf., 10 Kalig. og 15 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 16 Malkekøer, 1 Tyr og 16 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aarø Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 57 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Aarøgaard har grundmurede velholdte Bygninger, overvejende tækket med Rør. Den hvidpudsede Hovedbygning ligger mod Vest til Haven. Af de 3 fritliggende Avlslænger er der Kostald i den sydlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den nordlige, til hvis østlige Gavl der er opført en Vognport, bygget som Halvtæg, af Træ og tækket med Pandeplader, og Lade i Længen mod Øst; desuden Syd for Hovedbygningen et teglhængt Hus, som rummer Hønsehus og forskelligt.

Aarøgaard, der tidligere har været en Del større, ejedes i forrige Aarh. af Nis Nissen Clausen, efter hvem den i 1904 overtoges af Sønnen Nis Clausen; efter ham overtoges den i 1928 af Sønderjyllands Kreditforening, der i 1929 solgte den til L. P. Høj; han frasolgte i 1932 20,5 ha til Statens Jordlovsudvalg (se under Slotsgaarden), og den 1. Jan. 1936 solgte han derefter Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel til den nuværende Ejer.

AARØSUND FÆRGEGAARD, Aarø Sund By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer W. Schourup, Postfb. og nærmeste St. Aarø Sund (ligger lige i Nærheden), til Haderslev 15 km, Tlf. 84 y (Hotellet).

Art. 1 m. fl. af Hajstrup, samlet Areal 28 ha, deraf 23 Ager, 3 Eng og 2 Have, Park og Gaardsplads, Nettoudbytte 215,42 Th. (godt 4,53 Td. Hrtk.); Ejdskv. 92,600 Kr., deraf Hotellet 30,000 Kr. (103,300), Jordv. 30,900 Kr. (30,800); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 85,800 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Aarø Sund Færgegaard ligger ved Aarø Sund; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er kalket af den nuværende Ejer. Engen er Haardbundseng (Strandeng).

Gaarden drives af Ejeren, medens det til Ejendommen hørende Hotel er bortforpagtet; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer (5,5 ha) til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 30 Sække Superf., 10 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Der holdes kun 2 Malkekøer; Mælken anvendes delt til eget Brug, dels sælges den til Naboer.

Der holdes om Regel 2 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der har tidligere ikke været noget Svinehold; Gaarden har nu Kort til 13 Slagterisvin om Aaret.

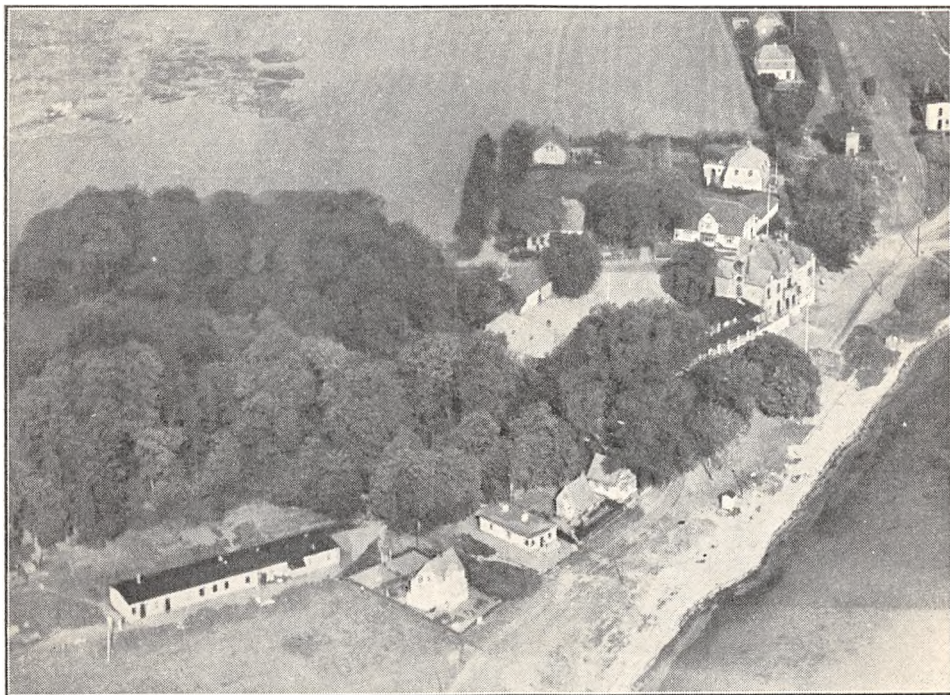
Aarø Sund Færgegaard har gode, overvejende grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den gl. Have, har høj Kælder og Tegltæg; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme og Bad. Avlslængerne bestaar af 2 hvidpudsede Længer, sammenbygget i Vinkel, af hvilke Staldlængen, der har Tæg af Cementsten, ligger som en vestlig Sidelænge, fra hvis sydlige Del Laden, der er tækket med Tagpap, udgaar som en Sidelænge mod Vest, og Vest for disse en Garage med Tæg af Pandeplader. Der er indlagt Vand fra Stedets Vandværk.

Til Aarø Sund Færgegaard hører et Hotel, der ligger som en anelig østlig Sidelænge i Forhold til Hovedbygningen nær Strandbredden; Hotellet, der er i 3 Etager, har en gennemgaa-

ende Frontspids og Tag af Cementsten; i det nordøstlige Hjørne af Stueetagen er der indrettet en Ventesal for Jernbanestationen, og til den sydlige Gavlf af Hotellet er mod Syd tilbygget en Forlængelse, opført af Bindingsværk i 2 Etager, den rummer en større Sal. Desuden hører der til Ejendommen et Hus med 4 Lejligheder og i Forbindelse med Hotellet 4 andre Lejligheder, som alle er udlejet.

Aarøsund Færgegaard ejedes i Begyndelsen af Aarhundredet af et Aktieselskab, der opførte Hotellet i 1903; Aktieselskabet solgte Ejendommen i 1923 til Hans Hansen Biehl, der 3—4 Aar senere solgte den til M. Samsø, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1931.

Til Ejendommen hørte tidligere en lille Ø paa ca. 6 ha i Lillebælt, men denne frasolgtes i 1934.

Aarøsund Færgegaard.

BYHØJGAARD, Hajstrup By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejerinde Enkefru Ellen Marie Rudbeck, Postfb. Øsby, nærmeste St. Hajstrup, Afst. 400 m og knap 12½ km til Haderslev, Tlf. Øsby 52.

Art. 2 m. fl. af Hajstrup, samlet Areal 39,5 ha, deraf 32,5 Ager, 1,5 Eng, 3 Skov, 1,5 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 460 Th. (ca. 9,68 Td. Hrtk.); Ejdkv. 78,000 Kr. (92,000), Jordv. 51,300 Kr. (63,800); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Byhøjgaard ligger østligst i Hajstrup By med Indkørsel fra Landevejen efter Aarøsund; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Eng og Skov, som ligger 2 km fra denne, bestaar af god Muldjord, overvejende paa Ler-, stedvis dog paa Sandunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg og Ask.

Gaarden drives af Ejerinden med en Søn P. Rudbeck som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf., 10 Kælig. og 20 Sække Kvælstofg.

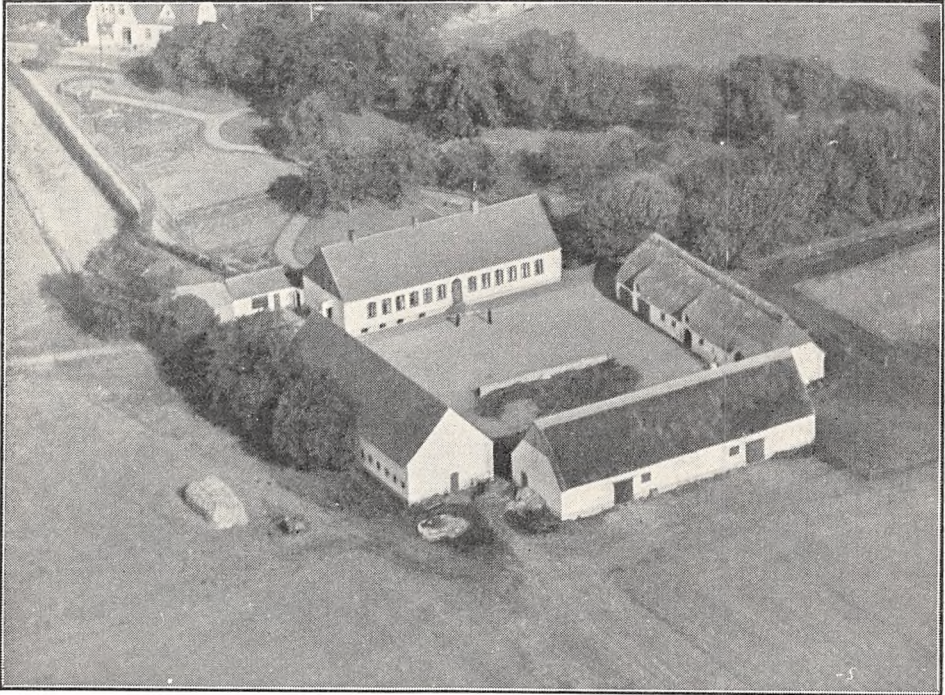
Kvægbesætningen, der bestaar af 16 Malkekøer, 1 Tyr og 15 Stkr. Ungkreaturer,

er overvejende af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 145 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 150 Høns.

Byhøjgaard har grundmurede, hvidpudsede, velholdte Bygninger, opført i 1866. Hovedbygningen, der er restaureret i 1918, ligger mod Vest til den kønne gl. Have, har Frontspids til denne og Tegltag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 fritliggende Avlslænger er der Ko- og Svinstald i den sydlige Sidelænge, der har muret Trimpel og Tag af Cementsten; af de 2 andre Længer, der er tækket med Straa, er der Hestestald og Vognport i den nordlige Sidelænge

Byhøjgaard.

og Lade i Længen mod Øst. Desuden Syd for Hovedbygningen et teglhængt Hønsehus, som er forbundet med denne ved en Mur, og til den sydlige Gavlf af dette er tilbygget et Brændehus, tækket med Pandeplader; endvidere er der fra den vestlige Gavlf af Svine- og Kostalden opført en Halvtagsbygning, tækket med Tagpap, den rummer forskelligt. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Byhøjgaard ejedes ved Aarhundredskiftet af Peter Clausen, der i 1911 solgte den til Peter Barsøe; efter ham overtoges den i 1913 af Svigersønnen Anton Rudbeck, efter hvis Død i 1930 den overtoges af Enken, den nuværende Ejerinde.

I 1932 er der frasolgt ca. 13 ha, deraf 8 ha til et Statshusmandsbrug, Resten som Tillægsparceller til andre Brug.

DAHLMANNSMINDE, Flovt By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans Kraack, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 2 km og ca. 12½ km til Haderslev.

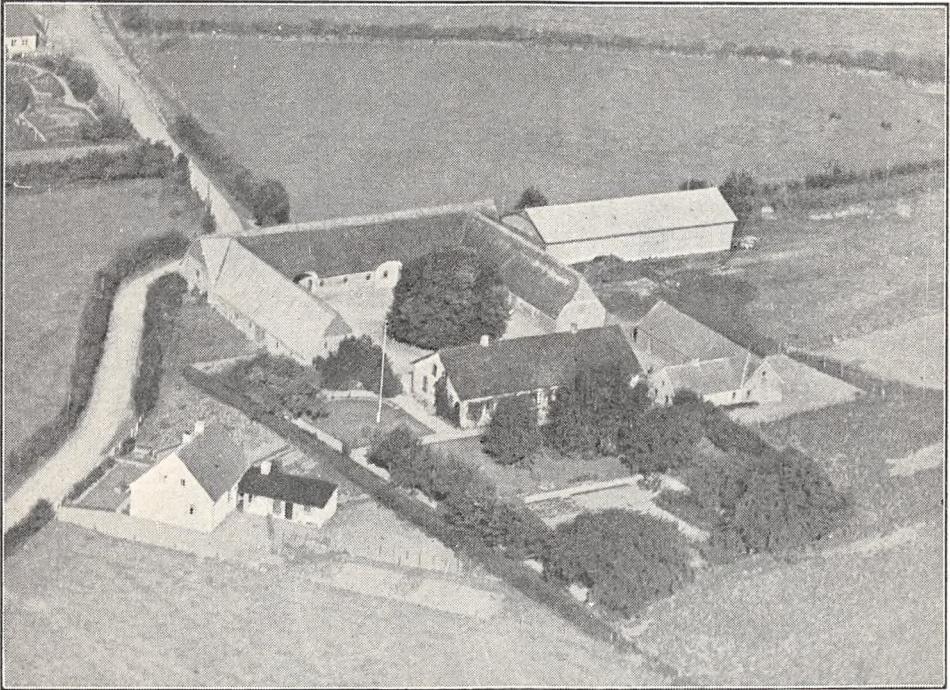
Art. 2 m. fl. af Flovt, samlet Areal 48,4 ha, deraf 42 Ager, 2,4 Eng, 3,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 585,47 Th. (ca. 12,32 Td. Hrtk.); Ejdskv. 74,700 Kr. (80,000), Jordv. 50,500 Kr. (52,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 46,775 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Dahlmannsminde ligger i den nordlige Side af Flovt By; Jorderne, der ligger no-

get adskilt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og der mergles for Tiden aarlig et Areal fra eget Mergelleje, saa der er ingen Kalktrang. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift (4 ha drives med Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik): 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Byg, 6.—7. Kløver og Græs, 8 Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 30 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

Dahlmannsminde.

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 142 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 11 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 64 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Dahlmannsminde har grundmurede, store, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, er tækket med Skifer; den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som overvejende er tækket med Straa, er der Ko- og Hestestald samt Gennemkørselsport i Længen mod Vest, Ko- og Svinestald i den nordlige Sidelænge samt Hestestald, Redskabs- og Maskinrum i den sydlige; mod Syd er denne tækket med Pandeplader. Desuden Nord for Gaarden en Lade, opført af Pandeplader, og Nord for Hovedbygningen en teglhængt Vinkelbygning, der indeholder Vadske-, Hønse- og Brændehus. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

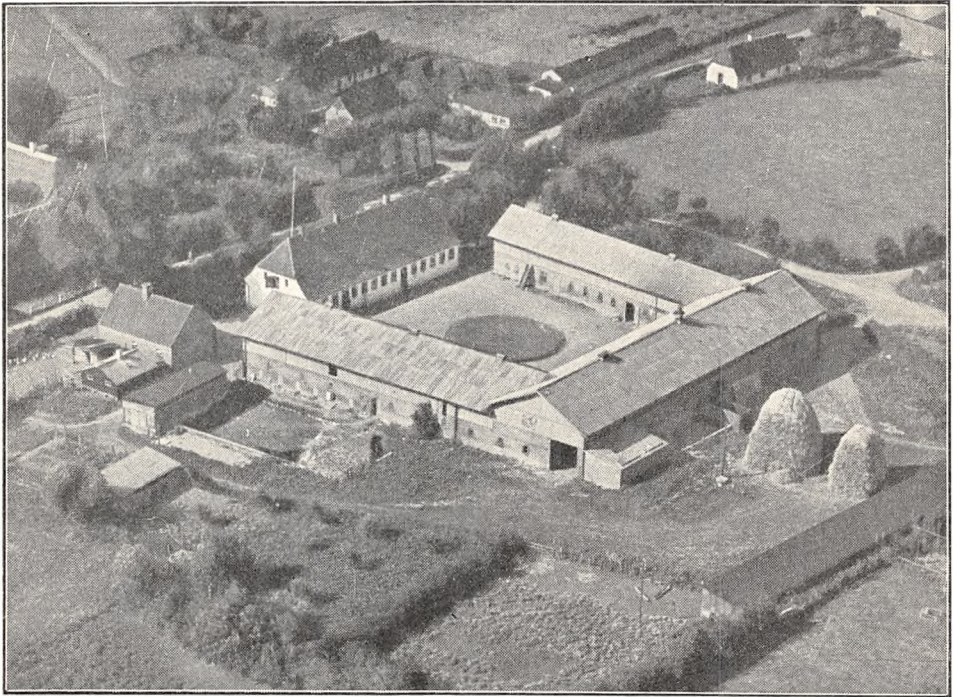
Dahlmannsminde ejedes omkring Midten af forrige Aarh. fra 1848 af Nicolai Dahlmann, efter hvem den i 1898 overtoges af Svigersønnen Hans Kraack; efter ham overtoges den i 1928 af den nuværende Ejer, til hvem Kraack var Bedstefader.

FLOVTGAARD, Flovt By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Folketingsmand Ejnar Simonsen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 2 km og ca. 12 km til Haderslev, Tlf. Øsby 4.

Art. 7 m. fl. af Flovt, samlet Areal 42 ha, deraf 32,3 Ager, 5 Eng, 3,5 Skov og 1,2 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 535,00 Th. (godt 11,26 Td. Hrtk.); Ejdskv. 82,000 Kr. (125,300), Jordv. 52,700 Kr. (78,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr., Løspøret i »Danmark« for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Flovtgaard ligger midt i Flovt By; Jorderne er ikke samlet, men ligger godt for Gaardens Drift i 3 Stykker ved offentlig Vej efter Øsby; Jorden er god dyb Muld-

Flovtgaard.

jord paa grusblandet Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Engen er Højmosse, Skovens Bevoksning overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i to 5 Marks Drifter med samme Sædskifte, deraf i hver Drift 2 Skifter med Roer, $1\frac{1}{2}$ med Byg, $\frac{1}{2}$ Skifte med Hvede, $\frac{1}{2}$ med Havre og $\frac{1}{2}$ Skifte med Kløver og Græs til Slæt; der avles af Roer kun Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 30 Kalig. og 75 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 14 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løspøret; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 185 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor til Tærskning. Svinebesætningen er for Tiden 8—10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort ail 87 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns (lyse Sussex) og for Øjeblikket 500 Kapuner.

Flovtgaard har grundmurede, store, gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, som grænser til Sognevejen gennem Byen, har en aaben Veranda ved den vestlige Gavl og Tegtag; den indeholder en stor køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslængere, der har Trætrimpel, er der Kø- og Svinestald i den østlige Sidelænge, som er tækket med Bølgeblik, Garage m. m., Hestestald, Tractorrum og Mølleri med Magasin over sidstnævnte i den vestlige, der er tækket med Pandeplader ligesom Længen mod Nord, Laden; til den østlige Ende af denne er der mod Nord tilbygget en Halvtagsbygning, som rummer Roehus. Desuden Øst for Hovedbygningen en teglhængt Bygning, som indeholder Værelser m. m., og 3 Huse, opført af Træ, af hvilke de 2, der har Tag af Pandeplader, rummer Hønsehus og det tredje, der er tækket med Tagpap, Brændehus; endvidere Nord for Gaarden en Vognport, opført af Træ, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap. Gaarden har eget Vandværk til Staldene (opsamlet Regnvand), og der hører et Hus til Ejendommen. I den store Have er der over Hundrede Frugttræer.

Flovtgaard ejedes gennem 3 Hundrede Aar af en Slægt Jepsen; i Slutningen af forrige Aarh. ejedes den af Jørgen Jepsen, efter hvem den i 1904 overtoges af Sønnen Jeppe E. Jepsen, der i 1929 solgte den til den nuværende Ejer, som havde Gaarden i Forpagtning. Ejendommen var da paa 65,6 ha, men i 1929 og i 1931 er frasolgt ca. 23,5 ha, dels som Tillægsjord til 3 Husmandsbrug, dels til Statens Jordlovsudvalg, der oprettede en ny Ejendom paa ca. 9 ha.

GAARD I FLOVT BY, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Nicolai Rudbeck, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. godt 2 km og 12½ km til Haderslev, Tlf. Øsby 58 (Forpagteren).

Art. 12 af Flovt, samlet Areal 46 ha, deraf 42,7 Ager, 2,5 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 553,32 Th. (11,65 Td. Hrtk.); Ejdkv. 69,300 Kr. (75,400), Jordv. 48,000 Kr. (50,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,000 Kr., Løspøret i Jydsk Brandf. for 56,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger midt i Flovt By; Jorderne er en Del adskilt, men ligger ret godt for Gaardens Drift; Jorden er god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Skovens Bevoksning er Bøg og Ask.

Gaarden drives fra 1. Oktober 1931 af Ejerens Søn, Forpagter Jørgen Rudbeck; Jorden dyrkes i fri Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Kø er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 185 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 82 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Gaard Art. 12 af Flovt har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Øst til den kønne Have, har Tag af Cementsten; den indeholder en god Bolig. Af de 3 Avslængere, som overvejende er tækket med Straa, er der Heste- og Svinestald i den sydlige Sidelænge, der er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Vest, som rummer Kostald. Gennemkørselsport og Lade; den nordlige Sidelænge, Laden, er opført af Træ og tækket med Tagpap, Gavlen mod Øst er dog opført af Grundmur; desuden Syd for Hovedbygningen 2 teglhængte Huse, af hvilke det ene rummer Svinestald, det andet Vadskehus m. m. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 12 af Flovt er en gl. Slægtsgaard, der i Begyndelsen af det 18de Aarh. ejedes af Gregers Olufsen; han solgte den 1717 til Nis Rudbeck, efter hvem den i 1728 overtoges af Sønnen Jørgen R.; efter ham overtoges den sidst i 1750'erne af Sønnen Nicolai R., efter hvis Død i 1783 den overtoges af Sønnen Jørgen R.; efter hans Død i 1818 overtoges den af Enken Cathrine R., der i 1827 overdrog den til Sønnen Nicolai R.; han var en ivrig Deltager i Kampen for Danskhedens Bevarelse i Sønderjylland, Rudbeck var saaledes én af de 25 Bønder, der 1843 sammen med Hans Nissen fra Hammelev og Laurids P. Skau stiftede den slesvig-

ske Forening; han døde i 1874, men havde allerede i 1867 overdraget Gaarden til Sønnen Jørgen R., efter hvem den i 1905 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I HYRUP BY, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer A. K. Petersen, Postfb. Øsby, nærmeste St. Hyrup, Afst. $\frac{1}{2}$ km og 10 km til Haderslev, Tlf. Øsby 83 u.

Art. 8 m. fl. af Øsby, samlet Areal 57,9 ha, deraf 49,3 Ager, 4,5 Eng, 3,5 Skov og 0,6 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 602,93 Th. (ca. 12,7 Td. Hrtk.); Ejdkv. 88,000 Kr. (84,600), Jordv. 62,900 Kr. (55,200); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 61,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger midt i Hyrup By; Jorderne ligger paa 2 Steder, til Dels samlet og godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag, Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936—37. Engen er Lavmoseeng, Skoven blandet Løvskov.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik: 1. Hvede, 2. Sukkerroer, 3. Byg, 4. Foderroer, 5. Byg, 6.—7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 10 Kalig. og 40 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 156 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 80 Høns.

Gaard i Hyrup By, Art. 8 m. fl. af Øsby, har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, er tækket med Skifer; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne, som overvejende er tækket med Pandeplader, er der Heste- og Kostald i den østlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende der udgaar en Halvtagsbygning, et Redskabs- og Maskinhus, mod Vest mod Indkørselen til Gaarden; den vestlige Sidelænge rummer Lade, fra hvis sydlige Ende der paa lignende Maade udgaar en Halvtagsbygning, en Vognport, mod Øst; desuden Øst for Hovedbygningen en Svinestald med Tag af Eternit samt et straatækt Brændehus. Bygningerne har Lynafleder efter Netsystemet, der er murede Hvelvinger paa Træbjælker i Hestestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard i Hyrup By, Art. 8 m. fl. af Øsby, er en gl. Slægtsgaard; den ejedes fra 1858 af Hans Petersen Kjer, der havde overtaget den efter sine Forældre; efter hans Død i 1871 overtoges den af Enken, Fru Valborg Kjer, efter hvem den i 1899 overtoges af Sønnen, senere Sogne- raadsformand Hans Kjer, og efter ham overtoges den i 1935 af Svigersønnen, den nuværende Ejer, der havde haft Gaarden i Forpagtning siden 1932. Ved en Jordomdeling i 1928 øgedes Arealet med godt 3,5 ha.

GAARD I HYRUP BY, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jørgen Kjær, Postfb. Øsby, nærmeste St. Hyrup, Afst. $\frac{1}{2}$ km og 10 km til Haderslev, Tlf. Øsby 85 y.

Art. 10 af Øsby, samlet Areal 52,7 ha, deraf 49,7 Ager, 2,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 631,30 Th. (godt 13,29 Td. Hrtk.); Ejdkv. 81,000 Kr. (84,600), Jordv. 52,800 Kr. (55,600); Bygn. er fors. i Landbygning. Brandf. for 59,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

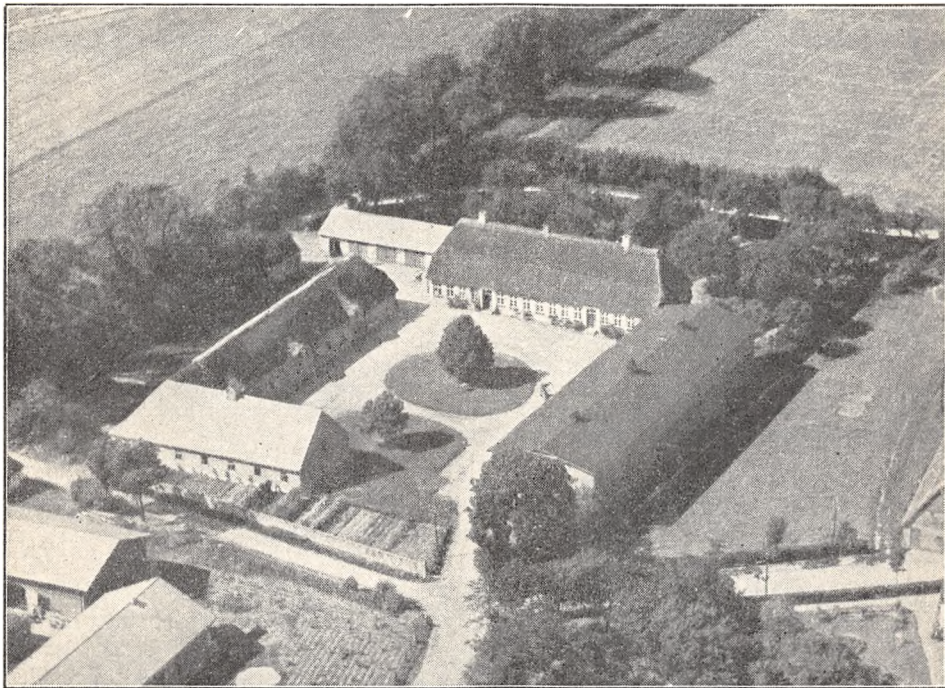
Gaarden ligger midt i Hyrup By; Jorderne, der nu til Dels er samlet, og som ligger godt for Ejendommens Drift, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt; Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936—37. Skovens Bevoksning er blandet.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6—8 Tillægssøer; der er tidligere leveret 150—200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Gaard i Hyrup By, Art. 10 af Øsby, har grundmurede, gode, overvejende straaetækte Bygninger. Hovedbygningen, der er opført i 1864, ligger mod Nord til den kønne Have; den har en gennemgaaende lav Frontspids og indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avls-længer er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvis nordlige Ende der udgaar en Sidelænge, en Svinestald, mod Øst, og Lade

Nis Andresen Mortensens Gaard i Kvistrup (Art. 17 af Kvistrup).

i Længen mod Syd, der tillige rummer Roehus samt Vognport og har Gennemkørselsport til Gaarden fra Sognevejen. Desuden Øst for Hovedbygningen et teglhængt Hus, der rummer Vadskehus samt en mindre Svinestald, og Øst for Gaarden en Trælade, tækket med Tagpap; i den nordlige Ende af denne er der indrettet Svinestald. Gaardens Bygninger har Lynafleder efter Net-systemet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard i Hyrup By, Art. 10 af Øsby, ejedes i forrige Aarh. af Peter Nissen Petersen, der opførte Hovedbygningen i 1864; han havde overtaget Gaarden ved Ægteskab med den forrige Ejers Enke; efter ham overtoges den af Sønnen Peter Jørgen Petersen, der i 1905 solgte den til Iver Iversen, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1908. Ved en Jordomdeling i Byen i 1928 øgedes Gaardens Areal med ca. 4 ha.

GAARD I KVISTRUP BY, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Nis Andresen Mortensen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 2 km og 11½ km til Haderslev, Tlf. Øsby 29.

Art. 17 af Kvistrup, samlet Areal 62 ha, deraf 55,3 Ager, 0,5 Eng, 5,5 Skov og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 618,08 Th. (godt 13 Td. Hrtk.); Ejdskv. 93,100 Kr. (112,200), Jordv. 64,100 Kr. (80,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 59,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den nordvestlige Side af Kvistrup By; Jorderne er ikke helt samlet, men ligger ret godt for Ejendommens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936—37. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg, Eg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 15 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20—22 Malkekøer, 1 Tyr og 40—45 Stkr. Ungkreaturer, har hidtil været af Korthorns-Race, men man gaar nu over til sortbroget hollandsk Race; Besætningen fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 135 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 74 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 17 af Kvistrup har grundmurede gode Bygninger, delvis tækket med Rør. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er opført i 1853, ligger mod Nord til Haven, som grænser ud til Sognevejen; den indeholder en god Bolig. Af Avlsløngerne er der Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelænge, som er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Syd; denne, der rummer Kostald, er tækket med Pandeplader; den østlige Sidelænge, Laden, der ligger frit, er opført i 1904, har Trætrimpel og er tækket med Tagpap; desuden Vest for Hovedbygningen en Længe med Tag af Pandeplader, denne rummer Vognport, Redskaber og Maskiner. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har Vand fra Byens Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 17 af Kvistrup er en gl. Slægtsgaard; den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Nis Andresen Mortensen, der havde overtaget den i 1837 efter sin Broder Morten Andresen Mortensen; efter ham overtoges den i 1876 af Sønnen Andreas N. Mortensen, efter hvem den i 1923 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer. Der er i 1932 frasolgt 12 ha til et Husmandsbrug, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse.

GAARD I RAADE BY, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans Rasmussen Raun, Postfb. Øsby, nærmeste St. Raade, Afst. 200 m og 13 km til Haderslev, Tlf. Øsby 87 y.

Art. 15 m. fl. af Hajstrup, samlet Areal 43,3 ha, deraf 40,5 Ager, 1,7 Skov, 0,6 Mose og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 417,92 Th. (8,8 Td. Hrtk.); Ejdkv. 70,500 Kr. (73,600), Jordv. 48,800 Kr. (47,800); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 39,500 Kr., Løvsøret i Taps Brandkasse for 44,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den østlige Side af Raade By; Jorderne er ikke helt samlet, men ligger ret bekvemt for Gaarden Drift ved gode Veje; Jorden er god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Skovens Bevoksning er Bøg og Ask.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. ½ Roer og ½ Havre, 5. ½ Hvede og ½ Byg, 6.—7. Kløver og Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 15 Kalig. og 35 Sække Kvælstofg.

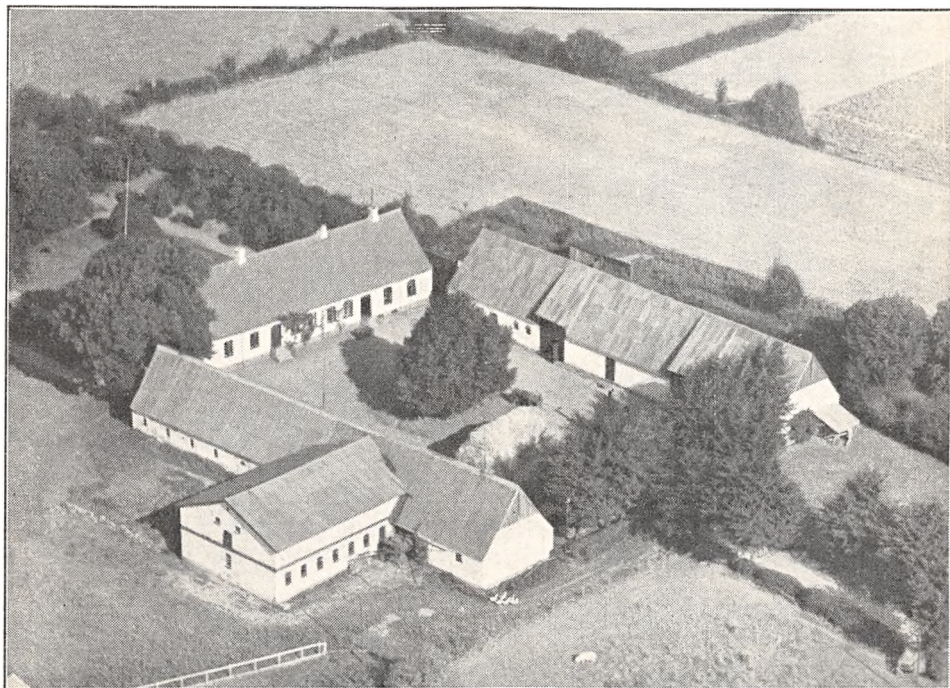
Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg (Forenings-Tyr), Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 155 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 68 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard i Raade By, Art. 15 m. fl. af Hajstrup, har grundmurede velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er opført i 1882, ligger mod Syd til den kønne Have; den er

tækket med Skifer og rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, der er opført i 1868, er der Kostald i den straaetkede Længe mod Nord, Hestestald og Vognport m. m. i den vestlige Sidelænge, der har Straatag mod Vest og Tag af Pandeplader mod Øst til Gaarden, samt Svinestald i den østlige Sidelænge, som er tækket med Pandeplader; fra den nordlige Gavl af denne og sammenbygget med den østlige Gavl af Kostalden er der tilbygget en Længe mod Nord, en Lade, helt opført af Pandeplader; desuden Øst for Hovedbygningen et teglhængt Vadskehus, der tillige rummer Brænde.

Gaard i Raade By, Art. 15 m. fl. af Hajstrup, ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Hans Kraack, der i 1898 solgte den til Iver D. Raun; han tilkøbte i 1912 5 ha og i 1919 10 ha, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse; efter ham overtoges den Juli 1932 af Sønnen, den nuværende Ejer.

Jørgen Simon Nissens Gaard i Raade By (Art. 19 m. fl. af Hajstrup).

GAARD I RAADE BY, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jørgen Simon Nissen, Postfb. Øsby, nærmeste St. Raade, Afst. 400 m og godt 12½ km til Haderslev, Tlf. Øsby 74 u.

Art. 19 m. fl. af Hajstrup, samlet Areal 42,2 ha, deraf 39,2 Ager, 0,5 Eng, 1 Skov, 1 Mose og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 447,86 Th. (9,47 Td. Hrtk.); Ejdskv. 72,000 Kr. (73,600), Jordv. 49,100 Kr. (45,000); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 46,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den vestlige Side af Raade By; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar af god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (Resten naturlig sund Jord), der er merglet fra ældre Tid, en Del er nymerglet i 1935, og der er ingen Kalktrang. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig 50—60 Sække Superf., 10—15 Kalig. og 40 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 18 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne

græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 150—160 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 130 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 61 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 120 Høns.

Gaard i Raade By, Art 19 m. fl. af Hajstrup, har grundmurede, hvidpudsede, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne Have, er opført i 1874 og tækket med Tegl; den rummer en god Bolig. Af de fritliggende Avlslænger, der overvejende har Tag af Pandeplader (Gaarden er aaben mod Øst til Indkørselen), er der Værelser til Folkene, Hestestald, Stald til Søer og Kostald, denne udvidet i en Sidelænge mod Syd, opført i 1911, samt Lade i den sydlige Sidelænge og Stald til Fedesvin samt Lade i den nordlige, der er opført i 1844. Den vestlige Del af den sydlige Sidelænge (Hestestalden m. m.) er ogsaa opført i 1844. Gaarden har Lynaflæder efter Netsystemet, og der hører et Aftægtshus til Ejendommen.

Gaard i Raade By, Art. 19 m. fl. af Hajstrup, er en gl. Slægtsgaard. Den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Nis B. Nissen, efter hvem den i 1857 overtoges af Sønnen Simon Nissen; efter ham overtoges den i 1888 af Sønnen Nis B. Nissen, efter hvem den i 1927 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, der havde haft Gaarden i Forpagtning siden 1919.

GAARD I RAADE BY, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Claus Juhl, Postfb. Øsby, nærmeste St. Raade, Afst. $\frac{1}{2}$ km og godt $12\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Øsby 74 x.

Art. 21 m. fl. af Hajstrup, samlet Areal 44,7 ha, deraf 41,5 Ager, 1 Eng, 1,5 Skov og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 490,00 Th. (ca. 10,32 Td. Hrtk.); Ejdskv. 76,100 Kr. (80,500), Jordv. 52,100 Kr. (54,900); Bygn. er fors. i Landbygning. Brandf. for 51,900 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den vestlige Side af Raade By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Ejendommen, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, en mindre Del af Jorden er drænet (Resten naturligt sund Jord), der er merglet fra ældre Tid, og der er ingen Kalktrang. Engen er Haardbundseng (lav Jord), Skovens Bevoksning Bøg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; 6 ha drives med Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 8 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22—25 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 8—10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Gaard i Raade By, Art. 21 m. fl. af Hajstrup, har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne gl. Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Heste- og Kostald i den sydlige Sidelænge, der har Tag og Trimpel af Pandeplader, Kostald, Gennemkørselsport og Lade i Længen mod Øst og Lade, Magasin og Vognport i den nordlige Sidelænge, de 2 Længer tækket dels med Straa, dels med Pandeplader; til Nordsiden af sidstnævnte Længe er der i hele Længden opført en Halvtagsbygning med Tag af Pandeplader, den rummer Svinestald. Desuden Vest for Haven en Lade, fra hvis østlige Gavl der er opført et Redskabs- og Maskinhus, begge tækket med Pandeplader. Der hører et Hus til Ejendommen.

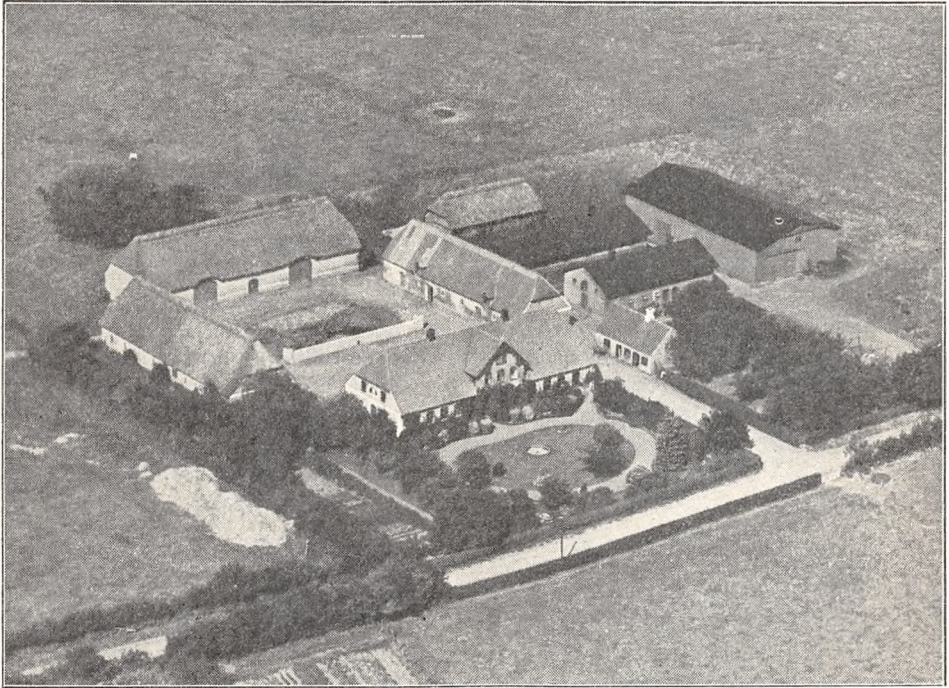
Gaard i Raade By, Art. 21 m. fl. af Hajstrup, ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Nicolaj Nissen; efter ham overtogede den i 1886 af Jacob Jacobsen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1909.

GAARD I STEVELT BY, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Martin Nissen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. $2\frac{1}{2}$ km og $12\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Øsby 75 u.

Art. 19 af Kvistrup, samlet Areal 91 ha, deraf 78,5 Ager, 6 Eng og Græsningsjord, 4,5 Skov, 1 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 840 Th. (godt 17,68 Td. Hrtk.); Ejdkv. 129,000 Kr. (167,400), Jordv. 98,000 Kr. (124,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger østligst i Stevelt By; Jorderne ligger ikke helt samlet, men dog godt for Driften, Marken grænser til Haderslev Fjord og Lillebælt; af Jorden er største Delen Lermuld paa Lerunderlag, 10 ha er Sandmuld paa Sandunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg og Ask.

Martin Nissens Gaard i Stevelt By (Art. 19 af Kvistrup).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægsøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 98 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard i Stevelt By, Art. 19 af Kvistrup, har grundmurede, store gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, har høj Frontspids til denne og Tegltag; den indeholder en god Bolig. Af de fritliggende Avlslænger er der Lade i Længen mod Nord, som er tækket med Straa ligesom den vestlige Sidelænge, der indeholder Hestestald og Garage; den østlige Sidelænge, der er tækket med Pandeplader, rummer Kostald; denne er udvidet i en Sidelænge mod Øst, tækket med Tagpap ligesom en Svinestald Syd for denne og en Trælade Øst for; desuden Nord for disse en straatækt Vognport, opført af Træ, og Øst for Hovedbygningen et teglhængt Bryggers. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk til Staldene med Vand fra en Kilde, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard i Stevelt By, Art. 19 af Kvistrup, ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Anker Nissen, der havde købt den i 1823; efter ham overtoges den i 1848 af Sønnen Hans Nissen, efter hvem den i 1898 overtoges af en Brodersøn, den nuværende Ejer. I 1934 er der frasolgt ca. 19 ha til Statens Jordlovsudvalg, paa hvilket Areal der tillige med anden Jord, Staten ejede, er oprettet 3 Husmandsbrug, og Gaarden fik derved sit nuværende Areal.

GAARD I SVERDRUP BY, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Peter Jacobsen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. $3\frac{1}{2}$ km og $8\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Øsby 86 u.

Art. 10 af Kvistrup, samlet Areal 52,1 ha, deraf 43,1 Ager, 3,5 Eng, 4,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 549,80 Th. (godt 11,57 Td. Hrtk.); Ejdskv. 79,200 Kr. (84,600), Jordv. 53,200 Kr. (55,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 58,000 Kr.; Lys fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den østlige Side af Sverdrup By; Jorderne er til Dels samlet — 7 ha ligger ved Haderslev Fjord; Jorden er god Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 10 Kalig. og 25 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 26 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 78 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Gaard i Sverdrup By, Art. 10 af Kvistrup, har grundmurede velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, har Veranda og Frontspids til denne samt Tegltag; den indeholder en god Bolig. Af de 3 fritliggende Avlslænger er der Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader; den østlige Sidelænge, som rummer Svinestald og Vognport, er tækket med Rør ligesom Ladelængen, der ligger mod Nord; desuden Øst for Hovedbygningen en teglhængt Længe, som rummer Vadske- og Hønseshus, og Nord for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus med Tag af Pandeplader. Der er murede Hvelvinger og Jernbjælker i Heste- og Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen. I den kønne gl. Have er der mange Frugttræer.

Gaard i Sverdrup By, Art. 10 af Kvistrup, er en gl. Slægtsgaard; den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Jacob Friederich Andersen, der havde overtaget den den 29. Maj 1815 efter sin Fader, som havde faaet Gaarden i Faddergave; efter ham overtoges den den 16. Aug. 1858 af Sønnen Peter Andresen Jacobsen, efter hvem den i 1889 overtoges af Sønnen Chr. Jacobsen, og efter ham overtoges Gaarden i 1914 af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I SVERDRUP BY, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Baltzer Nissen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. ca. $3\frac{1}{2}$ km og $8\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Øsby 86 y.

Art. 18 af Kvistrup, samlet Areal 60,6 ha, deraf 52 Ager, 4 Eng, 4 Skov og 0,6 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 683,07 Th. (ca. 14,4 Td. Hrtk.); Ejdskv. 94,500 Kr. (102,100), Jordv. 68,200 Kr. (73,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger midt i Sverdrup By; Jorderne, der er i 3 Stykker, ligger ret godt for Ejendommens Drift; Jorden er noget forskelligartet, største Delen dog Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet,

der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Engen er Haardbundseng, dels paa Ler- og Sandunderlag, dels paa Klæg, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 30 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 38 Stkr. Ungkreaturer, er nu overvejende af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 136 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slakterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 60 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gård i Sverdrup By, Art. 18 af Kvistrup, har grundmurede velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der er opført i 1850, ligger mod Nord til Haven, som ogsaa strækker sig Øst for denne og grænser ud til Vejen gennem Byen; den har Tag af Cementsten og rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den østlige Sidelænge og Lade i Længen mod Syd, der har Gennemkørselsport til Gaarden; de 2 Længer, som er opført i 1855, er tækket med Straa, og fra den østlige Ende af Laden er der tilbygget en Sidelænge mod Syd, en Lade, helt af Pandeplader; den vestlige Sidelænge, der rummer Heste- og Svinstald, er opført i 1914, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap. Der hører 2 Huse til Ejendommen.

Gård i Sverdrup By, Art. 18 af Kvistrup, er en gl. Slægtsgaard, der omkring Midten af forrige Aarh. ejedes af Erik Lauesen; efter ham overtoges den i 1854 af Baltzer Nissen, efter hvem den i 1887 overtoges af Sønnen Nis B. Nissen, og efter ham overtoges den i 1929 af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I ØSBY BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Nis Hansen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 300 m og ca. 10½ km til Haderslev, Tlf. Øsby 45.

Art. 3 af Øsby, 111 af Hajstrup og 112 af Kvistrup, samlet Areal 43,5 ha, deraf 43 Ager og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 540 Th. (ca. 11,37 Td. Hrtk.); Ejdskv. 79,200 Kr. (87,200), Jordv. 54,100 Kr. (59,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger midt i Øsby By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 26 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5—6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10—12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slakterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 72 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gård Art. 3 af Øsby m. fl. har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, som grænser ud til Vejen gennem Byen, har Frontspids til denne og Tegtag; den rummer en god Bolig. Af Avlsbygningerne, som delvis er tækket med Pandeplader, er der Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge, som er sammenbygget i Vinkel med Længen mod Syd, Laden; denne, der er tækket med Straa til Gaarden, er i 1936 udvidet med en Sidelænge mod Syd, helt opført af Pandeplader; den østlige Sidelænge, der ligger frit, er tækket med Straa, den rummer Svinestald og Vognport, og Vest for Hovedbygningen er teglhængt Vinkelbygning, som indeholder Svinestald m. m. Bygningerne har Lynafleder efter Netsystemet, og der hører et Hus til Ejendommen. En gl. Allé fører fra Landevejen mod Syd til Gaarden.

Gård Art. 3 af Øsby, 111 af Hajstrup og 112 af Kvistrup ejedes i forrige Aarh. af Hans Nissen, der i 1872 solgte den til Peter Hansen, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1918. Der er i 1933 frasolgt godt 4 ha.

GAARD I ØSBY BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jørgen Hansen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. $\frac{1}{2}$ km og godt 10 km til Haderslev, Tlf. Øsby 55.

Art. 14 m. fl. af Øsby og 63 af Grarup, samlet Areal 44,7 ha, deraf 41 Ager, 3 Eng, 0,3 Skov og 0,4 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 529,52 Th. (ca. 11,15 Td. Hrtk.); Ejdskv. 76,500 Kr. (88,300), Jordv. 52,200 Kr. (52,100); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 58,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gaarden ligger i den vestlige Side af Øsby By; Jorderne er til Dels samlet og ligger godt for Ejendommens Drift — langs Landevejen; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er for en Del fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Engen er Haardbundseng, Skoven blandet Løvskov.

Jorden dyrkes i følgende 10 Marks Drift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik: 1. Hvede, 2. Roer, 3.—4. Byg, 5. Roer, 6. Byg, 7. Havre, 8.—9. Kløver og Græs, 10. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 15 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er nu til Dels rensat for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 172 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 belgiske Arbejdsheste, deraf for Øjeblikket 5 stambogsførte og præmierede Følhopper; der tillægges 3—4 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 81 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 14 m. fl. af Øsby og 63 af Grarup har grundmurede, delvis nye, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til Haven, som ogsaa strækker sig Nord for denne langs Sognevejen, har Frontspids mod Øst til denne og Tegltag; den indeholder en køn Bolig. Af Avlslængerne, der overvejende har Tag af Pandeplader, er der Kostald i Længen mod Vest over for Hovedbygningen; Kostalden, der har Trimpel af Pandeplader mod Vest og muret Trimpel til Gaarden, er sammenbygget i Vinkel med den nordlige Sidelænge, Laden, der har muret Trimpel; den sydlige Sidelænge, som ligger frit, rummer Heste- og Svinestald; desuden Vest for denne en Svinestald, tækket med Cemensten, og Syd for Hovedbygningen et Hus, der rummer Vadskehus m. m., dette har ligeledes Tag af Cemensten. I Ko- og Svinestalden er Loftet af Lægter, dækket med Ler, Gaarden har Vand fra Byens Vandværk, og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen.

Gaard Art. 14 m. fl. af Øsby og 63 af Grarup ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Chr. Jepsen, der i 1892 solgte den til en Slægtning Baltzer Bøgh; han solgte den i 1909 til den nuværende Ejer, der siden ad flere Gange har øget Gaardens Areal ved Tilkøb med ialt 17 ha.

GAMMELGAARD, Raade By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Karl Holm, Postfb. Øsby, nærmeste St. Raade, Afst. 200 m og godt 12 $\frac{1}{2}$ km til Haderslev, Tlf. Øsby 74 y.

Art. 20 af Hajstrup, samlet Areal 30 ha, deraf 27 Ager, 2,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 300 Th. (ca. 6,32 Td. Hrtk.); Ejdskv. 55,000 Kr. (92,000), Jordv. 34,000 Kr. (58,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 32,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Gammelgaard ligger midt i Raade By; Jorderne ligger til Dels samlet og godt for Gaardens Drift; Jorden er god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935. Skovens Bevoksning er Bøg.

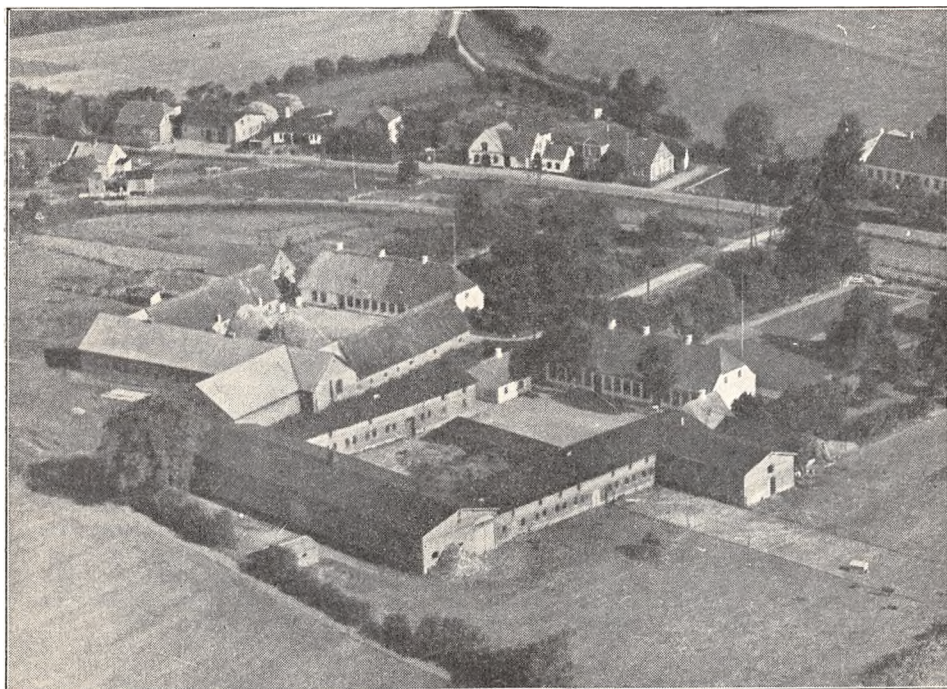
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; en Trediedel af Arealet drives med Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 35 Sække Superf., 12 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 14 Malkekøer, 1 Tyr og 14 Stkr. Ungkreaturer,

er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig med 185 kg Smør, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 47 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Gammelgaard har grundmurede, ældre, velholdte Bygninger, tækket med Rør. Hovedbygningen, ligger mod Nord til den kønne Have. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Svine- og Hestestald i den østlige og Lade i Længen mod Syd. Desuden Vest for Hovedbygningen en Svinestald, tækket med Rør, og et teglhængt Hønsehus og

Hajstrupgaard (i Forgrunden); bag denne til venstre i Billedet *Lundsgaard* (se Side 752).

Øst for Gaarden og Vejen til Stationen en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Pandelplader, denne indeholder Vognport samt Redskabs- og Maskinrum.

Gammelgaard ejedes ved Aarhundredskiftet af Jens P. Nissen, efter hvis Død den overtoges af Enkefru Nissen; hun solgte den i 1923 til Peter Okholm, der i 1924 solgte den til Thomas Karstoft; han frasolgte i 1931 24,5 ha til Statens Jordlovsudvalg, paa hvilket Areal der oprettedes 3 Husmandsbrug. I Juni 1934 solgte Karstoft derefter Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel til den nuværende Ejer.

HAJSTRUPGAARD, Hajstrup By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Erik Rudbeck, Postfb. Øsby, nærmeste St. Hajstrup, Afst. 100 m og 12 km til Haderslev, Tlf. Øsby 50.

Art. 25 m. fl. af Hajstrup, samlet Areal 44,3 ha, deraf 37 Ager, 5,5 Skov, 0,8 Mose og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 490 Th. (godt 10 Td. Hrtk.); Ejdskv. 80,800 Kr. (170,200), Jordv. 50,800 Kr. (100,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 77,835 Kr., Løsporet i »Danmark« for 49,500 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Hajstrupgaard ligger sydligst i Hajstrup By; Jorderne er ikke helt samlet, men

ligger godt for Gaardens Drift ved Hovedlandevej; Jorden er god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Halvdelen af Arealet er drænet i 1936, Resten naturlig sund Jord, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Skovens Bevoksning er blandet, dog overvejende Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; 3,5 ha drives med Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 65 Sække Superf., 20 Kalig. og 75 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slakterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 66 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Hajstrupgaard har grundmurede, store, gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne Have (ikke helt solret), har Veranda og Frontspids til denne og Tegtag; den indeholder en stor køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der er opført af røde Sten, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap, er der Hestestald, Brænde-, Maskin- og Redskabsrum i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige, fra hvis nordlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst, og Lade i Længen mod Syd; desuden inde paa Gaardspladsen en Vognport, en Halvtagsbygning, tækket med Tagpap, og mellem Hovedbygningen og Avlsbygningerne 2 fritliggende teglhængte mindre Sidebygninger, af hvilke den vestlige rummer Vadskehus og den østlige Garage og Hønsehuse, sidstnævnte udvidet i en Sidelænge mod Øst, tækket med Asbest. Der er Lynafleder paa Hovedbygningen, murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Hajstrupgaard er en gl. Slægtsgaard, der i flere Hundrede Aar har været i den nuværende Slægts Besiddelse. Den ejedes i Slutningen af det 18de Aarh. fra ca. 1790 af Fr. Johansen Bartolin, efter hvem den i 1814 overtoges af Svigersønnen Mathias Skøtt; efter ham overtoges den i 1840 af Sønnen Fr. Skøtt, efter hvem den i 1890 overtoges af Mathias Rudbeck, til hvem Skøtt var Onkel, og efter ham overtoges den i 1912 af Sønnen Frederik Rudbeck; Gaarden var da paa godt 91 ha, men i 1929 frasolgtes en i 1903 underlagt Gaard paa 31 ha til en Svigersøn, og i 1932 frasolgtes ca. 20 ha til Statens Jordlovsudvalg, men samtidig blev der tillagt et Areal fra en anden Gaard, hvorved Hajstrupgaard fik sin nuværende Størrelse, og samme Aar overtoges den af Sønnen, den nuværende Ejer, for 112,000 Kr.

HYRUPDAL, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Enevold Bolvig Jacobsen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 1½ km og 11½ km til Haderslev, Tlf. Øsby 36.

Art. 12 m. fl. af Øsby og 29 m. fl. af Flovt, samlet Areal 83 ha, deraf 79 Ager, 1,7 Eng, 1,3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 897,16 Th. (18,89 Td. Hrtk.); Ejdskv. 131,400 Kr. (138,000), Jordv. 98,100 Kr. (97,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 68,000 Kr., Løsoret i Nye Danske af 1864 for 102,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Hyrupdal ligger Syd for Øsby ved Vejen efter Hyrup; Jorderne, der er samlet om Gaarden, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Halvdelen af Arealet er drænet (Resten naturlig sund Jord), der er merglet fra ældre Tid, og ca. Halvdelen af Arealet er nymerglet i 1935. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

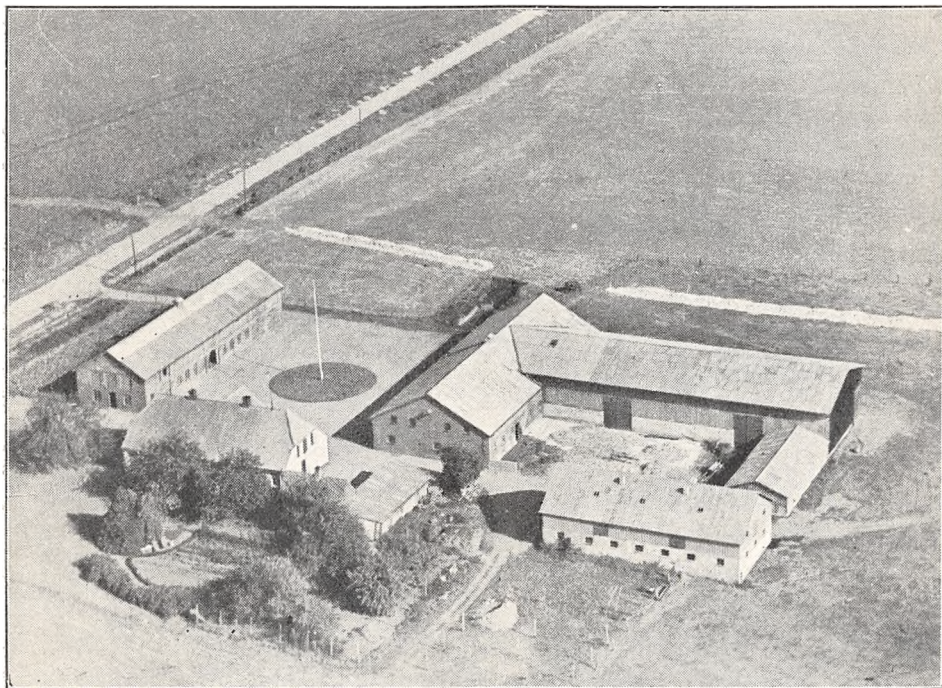
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstg. anv. aarlig ca. 100 Sække Superf., 25 Kalig. og 75 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 148 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret 280—365 Slagterisvin om Aaret; Gaarden har Kort til 112 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 50 Høns.

Hyrupdal har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne Have, som nylig er anlagt, har Frontspids mod Nord til Gaarden og Tag af Cementsten; den indeholder en stor god Bolig. Af Avslængerne, der er tækket med Pandeplader, er der Garage, Hestestald og Vognport i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige, begge med muret Trimpel (Gaarden er aaben mod Nord); fra den nordlige Ende af Kostalden udgaar Laden som en Sidelænge mod Øst; denne er opført af Træ mod Nord og af Pandeplader mod Syd; desuden Syd for Laden et Redskabs- og Maskinhus samt en Svinestald, der har Trimpel af Pandeplader, og Øst for Hovedbygningen et teglhængt Vadskehus samt et Bræn-

Hyrupdal.

dehus, bygget som Halvtag. Der er Lynafleder paa Hovedbygningen efter Netsystemet, murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, der er indlagt Vand fra Øsby Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Hyrupdal er oprettet i 1856—57 paa et Areal af 24 ha af Laur. Ravn, der samtidig opførte Bygninger; efter ham overtoges den i 1885 af Svigersønnen Bertel Thede, efter hvem den i 1911 overtoges af Svigersønnen, den nuværende Ejer. I Aarenes Løb er Arealet øget ved Tiløb til Gaardens nuværende Størrelse, sidst i 1924 med 8 ha.

KVISTRUPGAARD, Kvistrup By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Christian Kongsted, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 2 km og godt 11½ km til Haderslev, Tlf. Øsby 81 v.

Art. 11 af Kvistrup, samlet Areal 66,5 ha, deraf 60,8 Ager, 5 Skov og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 618,00 Th. (13 Td. Hrtk.); Ejdskv. 95,100 Kr. (117,700), Jordv. 68,700 Kr. (79,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 63,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

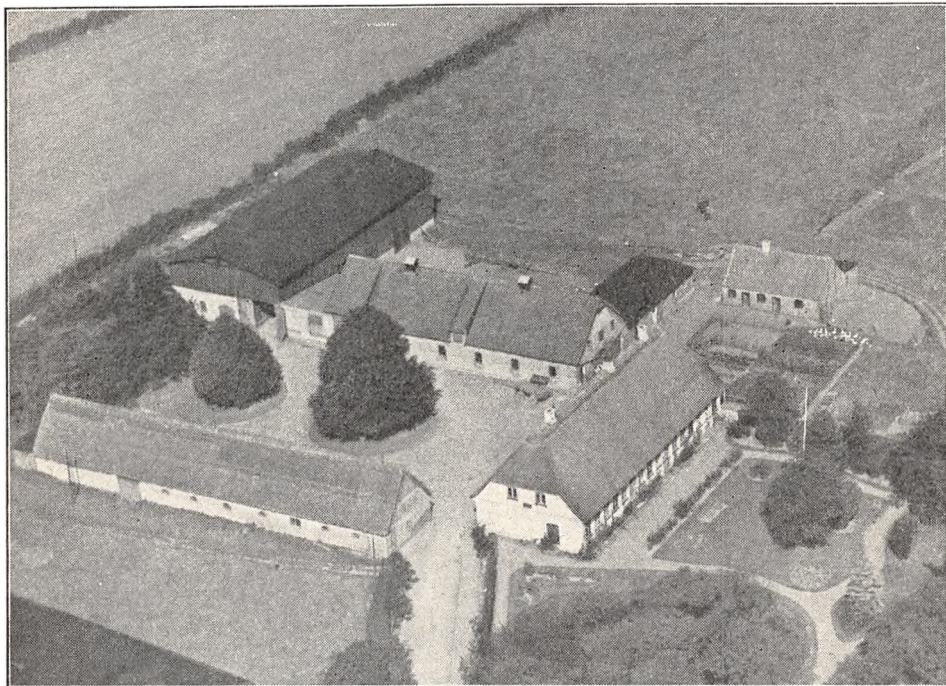
Kvistrupgaard ligger i den nordlige Side af Kvistrup By; Jorderne ligger noget adskilt, men ret godt for Gaardens Drift; Jorden er dels Ler-, dels Sandmuld, Underlaget overvejende Ler. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er

drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Skovens Bevoksning er blandet, dog væsentlig Bøg.

Jorden dyrkes i en alm. 7 Marks Drift med et 2-aarigt Græsleje.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 88 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Kvistrupgaard.

Kvistrupgaard har grundmurede, velholdte, overvejende hvidpudsede Bygninger. Den straa-tækte Hovedbygning, der er opført i 1844, ligger mod Syd til den kønne Have; den er tækket med Straa og indeholder en god Bolig. Af Avslængerne er der Hestestald, Værelser til Folkene og Lade i den vestlige straa-tækte Sidelænge, der er opført i 1848, og Kostald i den østlige; fra denne, som er tækket med Cementtagsten, udgaar Svinestalden fra den sydlige Ende som en Sidelænge mod Øst og Laden fra den nordlige Ende, ligeledes mod Øst; de er begge tækket med Tagpap, Laden opført af Træ; Gaarden er aaben mod Nord. Desuden Øst for Hovedbygningen et teglhængt Beboelseshus. Bygningerne har Lynafleder efter Netsystemet, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen. Der er i 1933 frasolgt ca. 5 ha til en anden Gaard.

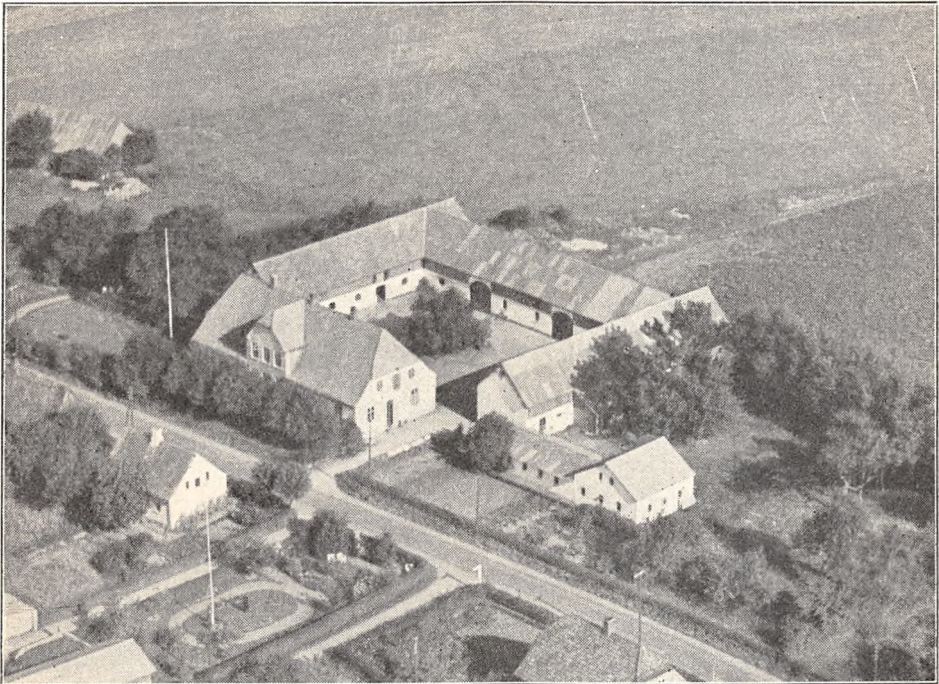
Kvistrupgaard ejedes i forrige Aarh. af Jes E. Jepsen, efter hvem den i 1886 overtoges af Sønnen Jeppe E. Jepsen; han solgte den i 1926 til den nuværende Ejer, som indtil fornylig ogsaa ejede Korsvejgaard i Kvistrup; denne overtog han i 1901 efter sin Fader Hans Chr. Kongsted, der i 1863 havde overtaget den efter Faderen Chr. Kongsted, som havde købt den i 1833. Korsvejgaard, der nu kun er paa 37,5 ha, overdroges fra 1. Oktbr. 1936 til en Søn Karlo Kongsted.

LINDEGAARD, Hajstrup By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Nicolaj Johnsen, Postfb. Øsby, nærmeste St. Hajstrup, Afst. 100 m og 12 km til Haderslev, Tlf. Øsby 47 (Forpagteren).

Art. 9 af Hajstrup, samlet Areal 46,8 ha, deraf 42,8 Ager, 2 Eng, 1,5 Skov og 0,5 Høve og Gaardsplads, Nettoudbytte 485,36 Th. (ca. 10,22 Td. Hrtk.); Ejdskv. 73,800 Kr. (77,300), Jordv. 46,500 Kr. (50,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr., Løsporet i »Danmark« for 34,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Lindegaard ligger i den nordlige Side af Hajstrup By; Jorderne, der ligger meget spredt, bestaar af god dybmuldet Jord paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, største Delen af Jorden er drænet, Resten naturlig sund Jord, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936—37. Engen er Haardbunds-eng, Skovens Bevoksning blandet.

Lindegaard.

Gaarden drives fra 1. April 1934 af Ejerens Svigersøn, Forpagter Niels Peter Pedersen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Frøavl af Hvidkløver og Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 25 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løvsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3500 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret 70—80 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 59 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Lindegaard har grundmurede, gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, som grænser ud til Landevejen gennem Byen (Haderslev—Aarøsund), har Frontspids mod Syd og Tag af Cementsten; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der har Trimpel af Pandeplader, er der Kostald i den vestlige Sidelænge, der har Tag af Cementsten; den østlige Sidelænge, som indeholder Vognport, Værelser til Folkene og Hestestald, er tækket med Pandeplader ligesom Længen mod Nord, Laden. Des-

uden Øst for Gaarden en Svinestald, 2 Længer sammenbygget i Vinkel, og Vest for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus, begge med Tag af Pandeplader; endvidere til Østsiden af Hestestalden en Halvtagsbygning, som rummer Hønsehus. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Lindegaard ejedes i Begyndelsen af forrige Aarh. af Hans Nissen Frederiksen; efter hans og Hustruens tidlige Død arvedes Gaarden under den haarde Landbrugskrise 1818—28 af deres Søn Fr. Hansen, som da var Barn; efter ham overtoges den i 1890'erne af Sønnen H. N. F. Hansen, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1911.

LUNDGAARD, Hajstrup By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Svend Lassen Schmidt, Postfb. Øsby, nærmeste St. Hajstrup, Afst. 100 m og 12 km til Haderslev.

Art. 18 af Hajstrup, samlet Areal 49,4 ha, deraf 41,9 Ager, 4,5 Eng, 2,5 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 495,52 Th. (ca. 10,43 Td. Hrtk.); Ejdskv. 83,100 Kr. (104,000), Jordv. 54,500 Kr. (73,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 39,800 Kr., Løsoret i Haderslev Østeramts Brandf. for 36,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Lundsgaard ligger i den sydlige Side af Hajstrup By; Jorderne, der er noget adskilt, bestaar af god dyb Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er delvis drænet (Resten naturlig sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; ca. 8 ha drives med Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 30 Kalig. og 40 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 18 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 155 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 66 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Lundsgaard har grundmurede, velholdte, ældre, overvejende straatækte Bygninger. Hovedbygningen, der angives at være bygget i 1788, ligger mod Nord til Haven (ikke helt solret); den rummer en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der er opført i 1866, er der Vognport og Hestestald i den østlige Sidelænge, Svinestald i den vestlige, der er udvidet i en Sidelænge mod Vest med Stald til Søer, og Kostald og Lade i Længen mod Syd; Laden er udvidet i en Sidelænge mod Syd, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader; desuden Vest for Hovedbygningen et teglhængt Hønsehus.

Lundsgaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Nis Hansen, efter hvem den omkring 1860 overtoges af Erik Nissen, til hvem Nis Hansen var Onkel. Efter Nissens Død overtoges den af Enken, efter hvem den i 1891 overtoges af Sønnen Nis Hansen Nissen; efter ham overtoges den i 1913 af en Broder Hans Nissen, der i 1928 solgte den til H. Dahl. Gaarden var da paa 68,6 ha. Han solgte den i 1930 (men beholdt selv godt 8 ha) til Svend Lassen, den nuværende Ejer, som i 1933 solgte ca. 10 ha til Statens Jordlovsudvalg, og Gaarden fik derved sit nuværende Areal. Billedet af Lundsgaard findes sammen med Fotografiet af Hajstrupgaard Side 747.

NAUTRUPGAARD, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Staten, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 3 km og 7 km til Haderslev, Tlf. Øsby 76 x (Forpagteren).

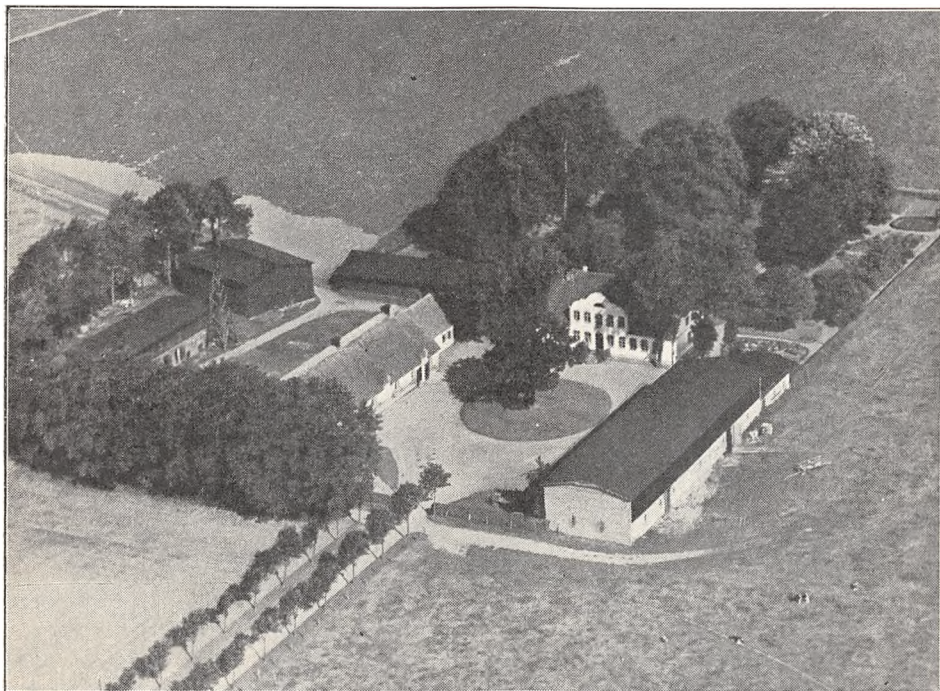
Art. 4 af Kvistrup, 87 af Øsby og 19 af Grarup, samlet Areal 104 ha, deraf 91 Ager, 2 Eng, 10 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1155,59 Th. (ca. 24,33 Td. Hrtk.); Ejdskv. 142,500 Kr. (165,600), Jordv. 105,300 (119,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 79,000 Kr., Løsoret i Aller-Kassen for 56,000 Kr.; Lys fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Nautrupgaard ligger 3 km Vest for Øsby St. ved Landevejen efter Haderslev, hvor-

fra en Allé fører til Gaarden; Jorderne, der er samlet ved denne — Marken grænser til Haderslev Fjord — bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1936. Engen er dels Haardbundseng, dels paa Mosebund, Skovens Bevoksning Bøg.

Gaarden drives fra 1900 af Forpagter J. Kragh; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 85 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 50 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, det er en Stambesætning, som fornyes ved eget Til-

Nautrupgaard.

læg med Indkøb af gode Tyre; der sælges en Del Avlsdyr; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 190 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 81 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

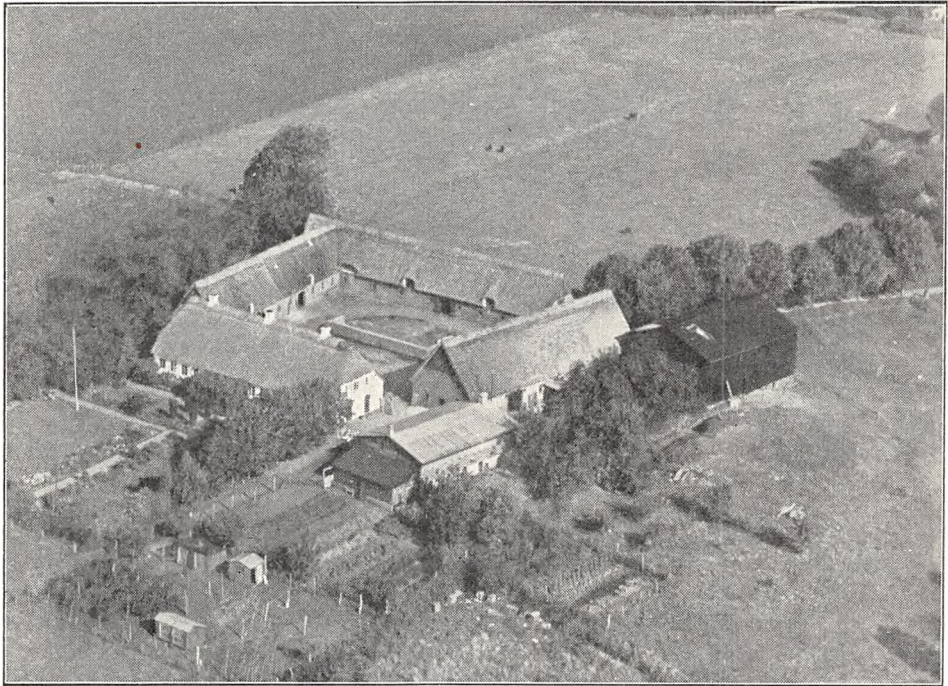
Nautrupgaard har grundmurede, gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, har stor Frontspids mod Syd med svungen Gavl og Tegltag; den indeholder en god køn Bolig. Af de fritliggende Avlslænger, der overvejende er tækket med Tagpap (Gaarden er aaben mod Syd mod Indkørsels-Alléen og Landevejen), er der Heste- og Kostald i den vestlige straatækte Sidelænge og Lade i den østlige, der har Trætrimpel; en Tilbygning til den nordlige Gavl af Laden rummer Vognport og Garage; fra den sydlige Ende af Ko- og Hestestalden udgaar en straatækt Sidelænge mod Vest, som rummer Ungkvægstald, og Nord for Hestestalden ligger en teglhængt Bygning, som indeholder Værelser til Folkene. Endvidere Vest for Gaarden en Svinestald med Trætrimpel, en Trælade, en Vindmotor og Vest for Hovedbygningen en Længe af Træ til Vogne, Redskaber og Maskiner. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Svinestalden, og Gaarden har eget Vandværk med Vindmotoren som Drivkraft.

Nautrupgaard er oprettet 1854 af Bolvig, en Søn fra Sverdrupgaard, og en væsentlig Del af Jorden er vistnok udskilt fra Sverdrupgaard (den Mark, som Gaarden opførtes paa, hed Nau-

trupmarken); Bolvig solgte Gaarden i 1879 for 124,000 M. til H. Henningsen fra Angel, der i 1899 solgte den uden Besætn. og Invt. for 115,000 M. til den preussiske Stat til Domænegård. Ved Genforeningen i 1920 kom Gaarden til Danmark, den var da forpagtet ud fra Juli 1918 til Juli 1936. I 1936—37 bliver der fraskilt 24 ha Agerjord, paa hvilket Areal der oprettes 2 Statshusmandsbrug, hver paa 9 ha, medens Resten anvendes som Tillægsparceller, og Nautrupgaard faar saa et Areal paa 80 ha.

SKOVGAARD, Flovt By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jens Brask, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. godt 2 km og 12½ km til Haderslev, Tlf. Øsby 13.

Art. 1 m. fl. af Flovt, samlet Areal 38,2 ha, deraf 32,5 Ager, 2,5 Eng, 2 Skov

Skovgaard.

og 1,2 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 511,63 Th. (godt 10,77 Td. Hrtk.); Ejdskv. 67,500 Kr. (72,900), Jordv. 43,800 Kr. (45,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,500 Kr., Løsoret i Aller-Kassen for 44,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Skovgaard ligger i den sydvestlige Side af Flovt By; Agermarken er til Dels samlet og ligger godt for Gaardens Drift; Jorden er god Muldjord paa grusblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er ikke drænet (naturlig sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Engen er dels Haardbundseng, dels paa Mosebund, Skovens Bevoksning Bøg og Ask.

Af Arealet dyrkes 22,5 ha i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Byg, 6. Havre, 7. Kløver og Græs. 10 ha dyrkes i følgende 6 Marks Drift: 1. Roer, 2. Havre, 3.—4.—5.—6. Hvidkløver. Der avles Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 65 Sække Superf., 30 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 22 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køer-

ne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 220—227 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 3—4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 79 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 150 Høns.

Skovgaard har grundmurede, velholdte, overvejende ældre Bygninger, tækket med Rør. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, har Veranda til denne; den rummer en god Bolig. Af de 3 Avlslænger er der Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald i den vestlige Sidelænge, som er sammenbygget i Vinkel med den nordlige Længe, Kostalden; den fritliggende østlige Sidelænge indeholder Hønsehus, Svinestald samt Redskabs- og Maskinrum; desuden Øst for Gaarden en Trælade, tækket med Tagpap, og Øst for Hovedbygningen en Svinestald, der har muret Trimpel og Tag af Pandeplader, og til hvis Sydgaavl der er opført en Halvtagsbygning til Brændehus. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Svinestalden, og der hører et Hus til Ejendommen. I den store Have er der mange Frugttræer.

Skovgaard ejedes ved Aarhundredskiftet af Brødrerne Bramsen, der solgte den til P. Jepsen, som faldt i Verdenskrigen Dagen før Vaabenstilstanden; Skovgaard blev derefter solgt og ejedes et Aars Tid af Grosserer Schmidt i Kbhvn., af hvem den nuværende Ejer købte den i 1920.

SLOTSGAARDEN, Aarø By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Svend Olsen, Postfb. og nærmeste St. Aarøsund, Afst. 2 km og 16 km til Haderslev, Tlf. Øsby 77 v.

Art. 4 m. fl. af Aarø, samlet Areal 41,5 ha, deraf 40,5 Ager og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 263,65 Th. (5,55 Td. Hrtk.); Ejdskv. 58,100 Kr. (105,000), Jordv. 29,300 Kr. (72,800); Bygn. er fors. i Landbyggn. Brandf. for 56,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Slotsgaarden ligger i den sydlig Side af Aarø By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er nydrænet, der er merglet fra ældre Tid, og hele Arealet er kaltet i Aarene 1924—33.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl; Forbruget af Kunstgødning er alm.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Mælkekøer, 1 Tyr og 24 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 4000 kg aarlig, Mælken leveres til Aarø Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer og 1 Orne; Gaarden har Kort til 65 Slagterisvin om Aaret. Fjerkraeholdet er ca. 100 Høns.

Slotsgaarden har grundmurede, hvidpudsede, ældre, men gode Bygninger, tækket med Straa. Stuehuset, der ligger mod Syd til Haven, er sammenbygget i Vinkel med den vestlige Sidelænge. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Fodermesterbolig, Værelser til Folkene samt Lade i den østlige Sidelænge (Laden udvidet i en Sidelænge mod Øst, opført af Træ og tækket med Tagpap) og Svinestald samt Lade i den vestlige, Svinestalden udvidet i en Sidelænge mod Vest; Længen mod Nord indeholder Ko- og Hestestald samt en Gennemkørselsport til Gaarden mellem disse. Der er som nævnt Fodermesterbolig paa Gaarden.

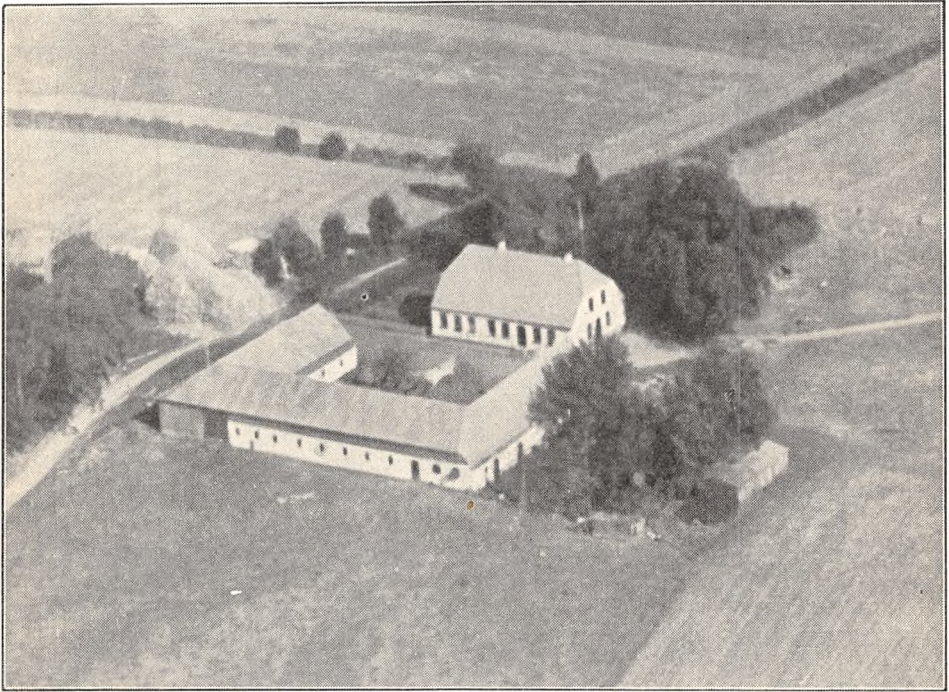
Slotsgaarden ejedes i forrige Aarh. af Fæster Martensen, hvis Slægt havde ejet den i en lang Aarrække, og efter hvem den i 1873 overtoges af Sønnen Chr. Martensen; efter ham arvedes den i 1916 af Datteren C. Marie Martensen, der bragte den til sin Mand Lauritz Have, Hørregaard ved Haderslev. I 1931 mageskiftede han den, vurderet til 100,000 Kr., til Staten for Taagerup Domæne (se denne); Slotsgaard kom derved til Staten, og efter at Jordlovsudvalget havde fraskilt ca. 44 ha til Statshusmandsbrug, solgtes Gaarden med den tilbageværende Hovedparcel den 1. Novbr. 1934 til den nuværende Ejer.

Ved Jordlovsudvalgets Foranstaltning er der for øvrigt nu foretaget en større eller mindre Udparcellering fra alle Gaardene paa Aarø, og paa den fraskilte Jord er der oprettet ialt 16 Statshusmandsbrug.

SPARLUND, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Th. Juhl Eriksen, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. godt $1\frac{1}{2}$ km og $11\frac{1}{2}$ km til Haderslev.

Art. 13 af Øsby, samlet Areal 40,5 ha, deraf 34,5 Ager, 5 Skov, 0,5 Mose og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 442,62 Th. (9,32 Td. Hrtk.); Ejdskv. 68,000 Kr., Jordv. 48,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 38,000 Kr., Løsporet i »London« for 36,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Sparlund ligger Sydvest for Øsby By ved nyanlagt asfalteret Vej efter Stenderup; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger i nogen Afstand fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er noget kuperet,

Sparlund.

Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Roer, 5. Byg, 6. Kløver og Græs, 7. Havre, 8. Byg, 9. Ærter. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 65 Sække Superf., 12—15 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 15 Malkekøer, 1 Tyr og 10 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, der fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

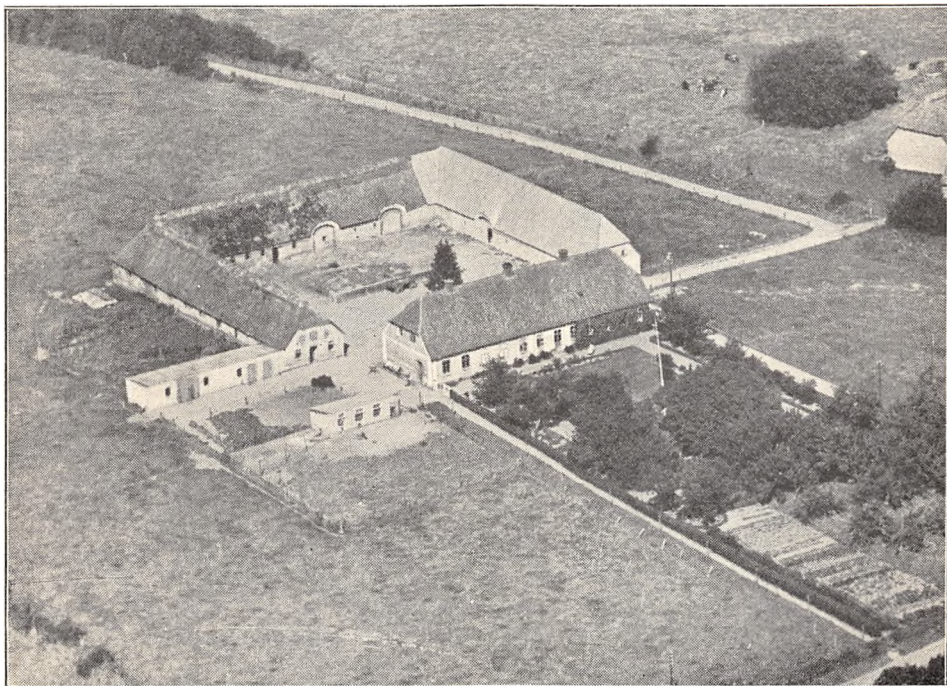
Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 18 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 58 Slagterisvin om Aaret. Der holdes 4 Faar; Fjerkræholdet er ca. 500 Høns (hvide Italienerne og lyse Sussex).

Sparlund har grundmurede, hvidpudsede, nye gode Bygninger, opført i 1930. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, der har Trimpel og Tag af Pandeplader, er der Heste- og Kostald samt Roehus i Længen mod Syd, Lade i den vestlige Sidelænge, hvis Vestsider er af Pandeplader, og Svinestald samt Vadskehus i den østlige; fra den nordlige Ende af denne udgaar en Sidelænge, en Halvtagsbygning, tækket med Pandeplader, mod Øst, den rummer Brændehus

samt Rum til Gæs; desuden Øst for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus med Vægge af Straa og Tag af Pandeplader samt Øst for Hovedbygningen et Hønsehus (bygget efter Fotograferingen), opført paa en støbt Sokkel, af Træ og tækket med Pandeplader. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaardens gl. Bygninger er flyttet til Frilandsmuseet i Lyngby; de 2 af Udlængerne var velbevarede kønne Bygninger af Bindingsværk, og Laden var en Egebul-Lade. I 1911 er endvidere til Frilandsmuseet i Lyngby flyttet et gl. Lejehus i Flovt fra det 17. Aarh., og i Frilandsafdelingen ved Haderslev Museum er der opført et gl. Hus fra Stevelt samt 4 Fag af et gl. Bulhus fra Øsby Præstegaard.

Sparlund er en gl. Frigaard (se Indledningen til Sønderjylland), der i mange Slægtled indtil fornylig ejedes inden for Slægten Simonsen. I 1493 stadfæstede Dronning Dorothea og Hertug Frederik (se Vestergaard i Flovt) til Ejeren Jeppe Madsen de Rettigheder, som hans

Steveltgaard.

Forfædre besad vedrørende Gaarden; i 1591 ejedes denne af Jep Jørgensen, i 1636 af Erik Jepsen og i 1728 af Nis Simonsen; endnu i sidste Halvdel af det 18de Aarh. ejedes den af denne Slægt, og Ejeren hed da ligeledes Nis Simonsen; efter ham overtoges den i 1890 af Svigersønnen Chr. Rudbeck, der i 1926 solgte den til Laurids Larsen; efter ham overtoges Gaarden af Sønderjyds Hypoteklaanefond, som 26. Oktober 1934 solgte den til den nuværende Ejer.

STEVELTGAARD, Stevelt By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans Beukel, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 2½ km og 12½ km til Haderslev, Tlf. Øsby 75 x.

Art. 8 af Kvistrup, samlet Areal 37,5 ha, deraf 35 Ager, 2 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 370 Th. (ca. 7,79 Td. Hrtk.); Ejdskv. 58,200 Kr., Jordv. 38,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 45,000 Kr., Løspøret i Aller-Kassen for 30,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Steveltgaard ligger i den østlige Side af Stevelt By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen 5 ha, som ligger 2 km fra denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er dræ-

net, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Frøavl af Roer samt Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 20 Sække Superf., 10 Kalig. og 20 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der bestaar af 17 Malkekøer, 1 Tyr og 12 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 200 kg aarlig, Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Føl. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret godt 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 50 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Stevtgaard har grundmurede gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er opført i 1873 og tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald og Lade i Længen mod Nord, der er tækket med Straa ligesom Sidelængen mod Vest; denne rummer Heste- og Svinestald, og fra den sydlige Ende ugaar en Sidelænge mod Vest, bygget som Halvtag og tækket med Pandeplader, den rummer Brænde, Maskin- og Redskabshus; den østlige Sidelænge, der indeholder Lade og Mølleri med Magasin over sidstnævnte, er opført i 1933, den har Tag af Pandeplader; desuden Vest for Hovedbygningen et Hønsehus, en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Pandeplader. I den kønne Have er der mange Frugttrær.

Stevtgaard ejedes ved Aarhundredskiftet af Chr. Friis, der havde ejet den i en længere Aarrække; han solgte den ca. 1909 til Jeppe E. Mortensen, der i 1918 solgte Gaarden til Johan Gellert. Efter ham overtoges den af Sønderjyllands Kreditforening, som i 1932 frasolgte ca. 5 ha til Statens Jordlovsudvalg, og samme Aar købte den nuværende Ejer Gaarden af Kreditforeningen.

VESTERGAARD, Flovt By, Øsby Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Chr. P. Eskildsen Gonge, Postfb. og nærmeste St. Øsby, Afst. 2½ km og 13 km til Haderslev, Tlf. Øsby 44.

Art. 4 m. fl. af Flovt og 81 af Øsby, samlet Areal 50,2 ha, deraf 33 Ager, 12 Eng, 4,5 Skov og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 520,81 Th. (godt 10,96 Td. Hrtk.); Ejdskv. 81,900 Kr. (90,200), Jordv. 51,400 Kr. (52,900); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Sønderjyll. Højspændingsv.

Vestergaard ligger Sydvest for Flovt By ved Vejen efter Hyrup; Jorderne, der er samlet om Gaarden, bestaar af god Muldjord, dels paa Ler-, dels paa sandblandet Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, den laveste Jord er drænet (største Delen er naturlig sund Jord), der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1935—36. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Assens Sukkerfabrik.

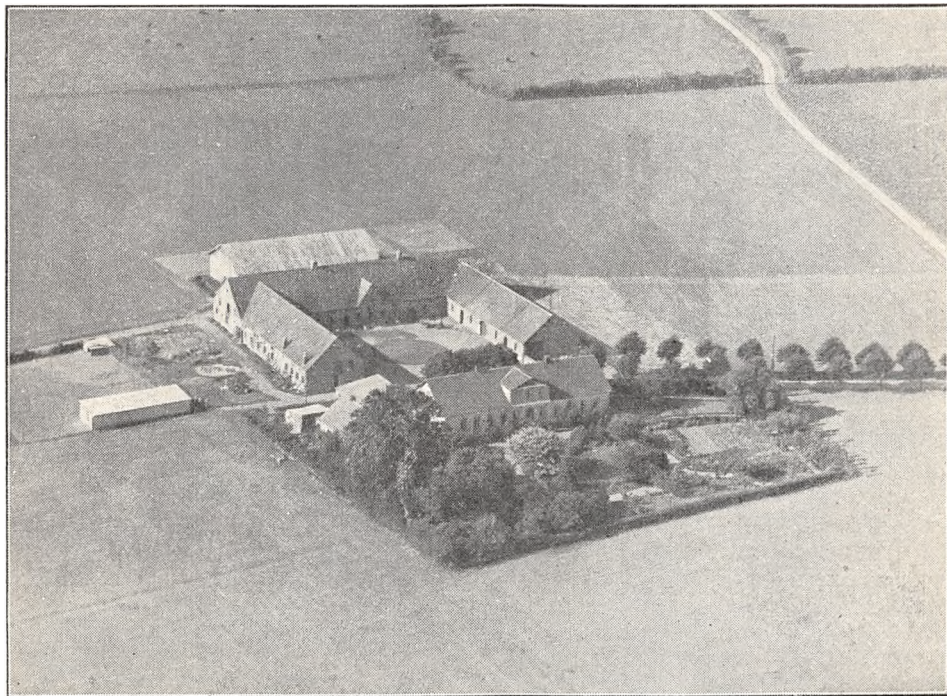
Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Øsby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Vestergaard har grundmurede, store gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have (ikke helt solret), har stor Frontspids til denne og Skifertag; den indeholder en stor Bolig. De 3 sammenbyggede Avlslænger har muret Trimpel og overvejende Tag af Cementsten. Af Længerne er der Kostald i Længen mod Syd, Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge og Redskabs- og Maskinrum m. m. i den vestlige, der er tækket med Skifer. Desuden Syd for Gaarden en Lade med Sider og Tag af Pandeplader, Øst for Hovedbygningen

en Fodermesterbolig, tækket med Skifer, og Øst for Gaarden 3 Halvtagsbygninger, der rummer Høns- og Brænde- og Garage, alle tækket med Pandeplader. Gaarden har Lynafleder efter Netsystemet, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og der hører et Hus til Ejendommen.

Vestergaard er en ældgammel Slægtsgaard (en Frigaard), der allerede i Slutningen af det 15de Aarh. (ja, tidligere) var i Slægten Gonges (Gunges) Besiddelse; 1493 stadfæstede Dronning Dorothea (Christian d. Førstes Enke) og hendes Søn, Hertug Frederik (den senere Kong Frederik d. Første) den daværende Ejer Mads Gun (Gunge) hans Forfædres Friheder vedrørende Gaarden; i 1591 ejedes den af Lorenz Hansen, og 1636 blev Privilegierne stadfæstet for Ejeren Niels Hansen, de 3 Gaarde Vestergaard, Sparlund og Grarup(gaard) havde da tilsammen $2\frac{16}{32}$ Plove (se Indledningen til Sønderjylland). 1728 ejedes Vestergaard af Kr. Hansen Gonge og omkring Midten af forrige Aarh. af Peter Eskildsen (Gonge), efter hvem den overtoges af Søn-

Vestergaard.

nen Kristen Petersen Gonge; efter ham arvedes Gaarden i 1898 af en da mindreaarig Slægtning, den nuværende Ejer.

BÆKKEGAARD, Bæk By, Vonsbæk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Chr. Winther, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. $10\frac{1}{2}$ km, Tlf. Vonsbæk 7.

Art. 13 m. fl. af Vonsbæk, samlet Areal 90 ha, deraf 84,5 Ager, 4 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1012,27 Th. (21,31 Td. Hrtk.); Ejdskv. 134,400 Kr. (134,400), Jordv. 103,200 Kr. (99,900); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 93,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

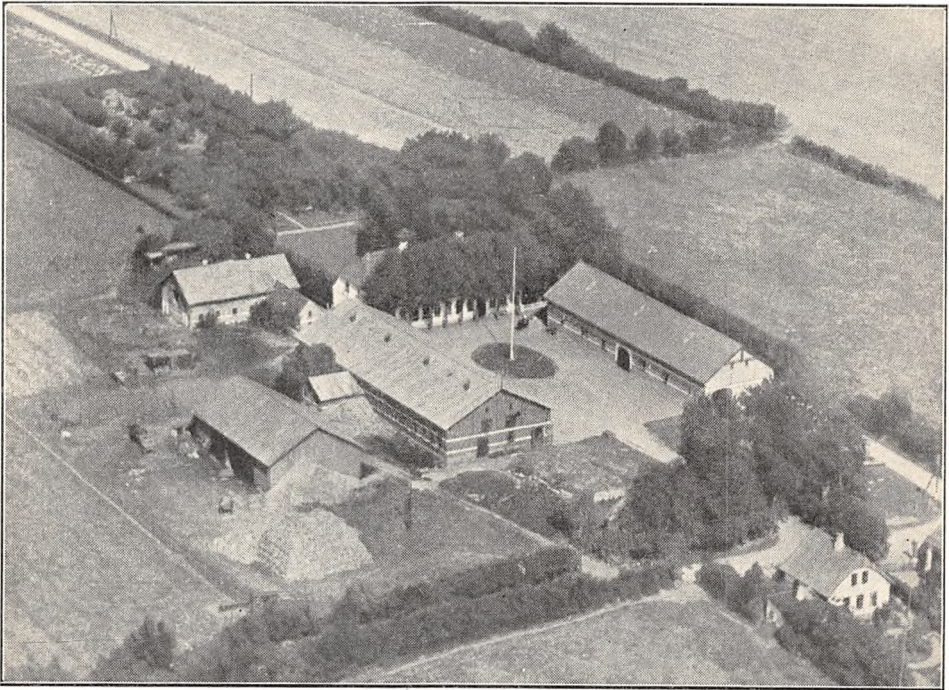
Bækkegaard ligger i Bæk By, hvor Vejen drejer fra til Ørby; Jorderne er ikke samlet, men ligger ret godt for Gaardens Drift; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 60—70 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; desuden fedes der ca. 30 indkøbte Korthorns-Stude om Aaret; den gennemsn. Smørydelse pr. Ko er ca. 170 kg aar., Mælken leveres til Aastrup Andelsm.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 5 Plage, dels af eget Tillæg, dels indkøbte; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 3 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 141 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Bækkegaard.

Bækkegaard har grundmurede, store og gode Bygninger (ligger ikke helt solret). Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne, der har muret Trimpel, og som overvejende er tækket med Pandeplader, er der Lade i den østlige Sidelænge langs Sognevejen til Ørby, Heste- og Kostald i den vestlige, til hvis Vestside der er opført et Roehus; desuden Vest for Gaarden en Lade, helt opført af Pandeplader, Vest for Hovedbygningen et teglhængt Brændehus samt en Svinestald med muret Trimpel og Syd for Gaarden et straatækt Hønsehus samt en Halvtagsbygning, opført af Træ, den rummer Vognport, Redskaber og Maskiner; Gaarden er aaben mod Syd mod Indkørselen og Sognevejen. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Bækkegaard ejedes i forrige Aarh. af Chr. Gymoes Wildfang, efter hvem den overtoges af Sønnen H. Chr. Wildfang; efter ham overtoges den i 1906 af Sønnen Anton Wildfang, der i 1914 faldt i Verdenskrigen; Gaarden overtoges derefter af Enkefru Wildfang, som i 1923 ægtede den nuværende Ejer. I 1930 er der tillagt 6 ha, der tidligere hørte til en Gaard, som var købt til en Svigersøn.

EGEGAARD, Feldum By, Vonsbæk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Martin Wiuff, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. 8 km.

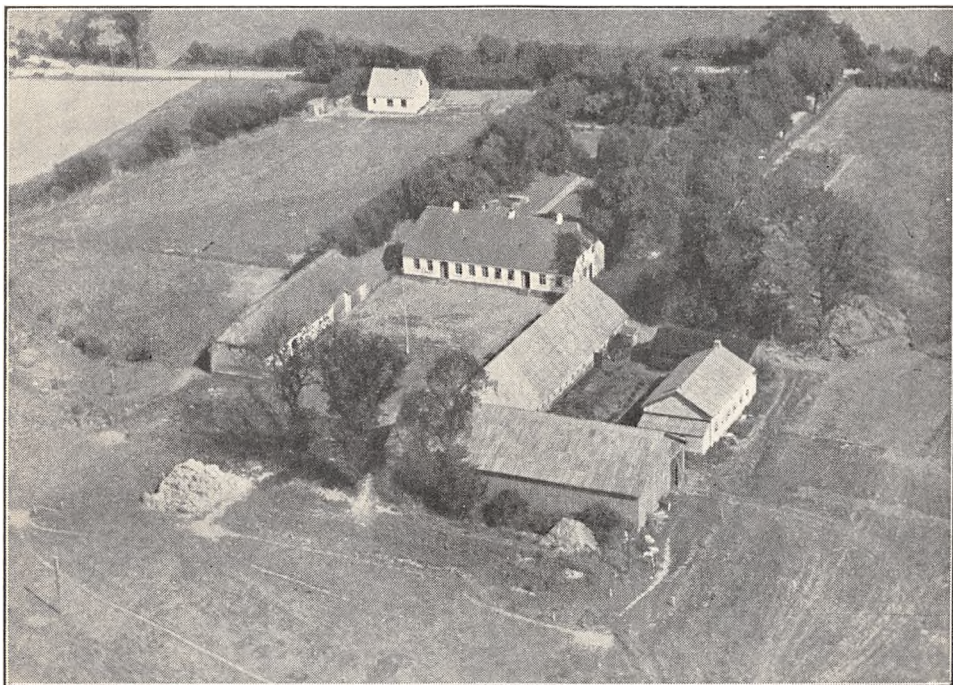
Art. 14 af Vonsbæk, samlet Areal 48 ha, deraf 38,5 Ager, 1,5 Eng, 7 Skov og

1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 590,65 Th. (12,43 Td. Hrtk.); Ejdskv. 81,000 Kr. (85,500), Jordv. 53,800 Kr. (58,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 47,310 Kr., Løsøret i Aller-Kassen for 40,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Egegaard ligger som den sydligste af de 3 Gaarde i Feldum By; Jorderne, der til Dels er samlet om Gaarden, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er kalket i de senere Aar. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Gaarden drives af Ejeren, der selv beboer en Villa ved Siden af Sillerupgaard,

Egegaard.

som han tidligere har ejet; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig 60—80 Sække Superf., 10 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regl 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

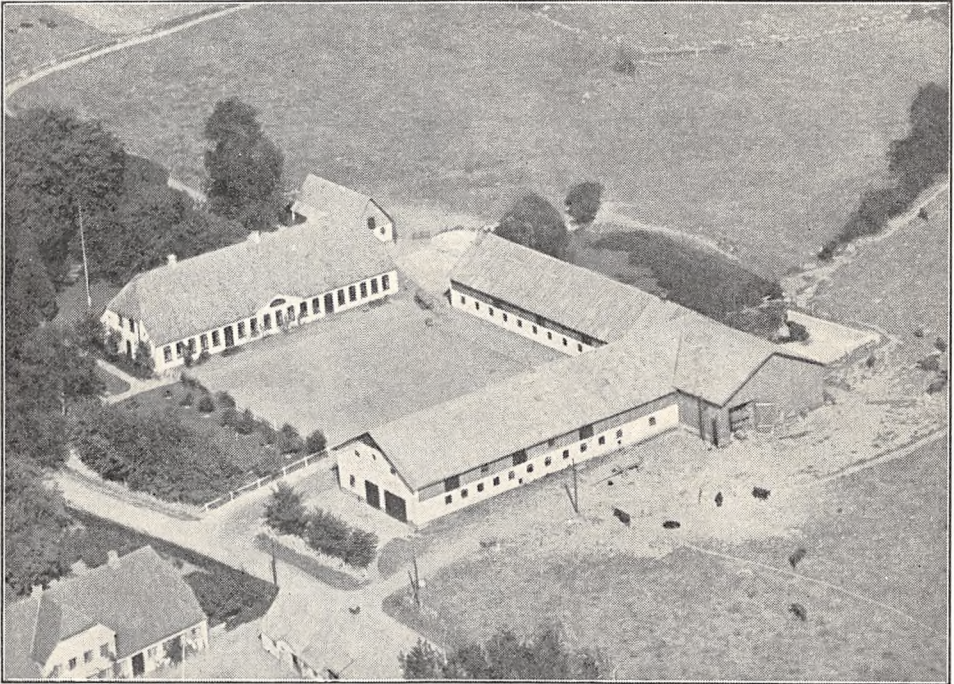
Egegaard har grundmurede velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, er tækket med Tegl. Af Avlsbygningerne, som overvejende er nye, er der Kostald i den sydlige Sidelænge, fra hvis vestlige Ende Laden udgaar som en Sidelænge mod Syd, Gaarden er aaben mod Vest; den nordlige straatækte Sidelænge, der ligger frit, rummer Hestestald og Vognport m. m.; desuden Syd for Gaarden en Svinestald og Øst for denne et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ og tækket med Tagpap; Laden, der er helt af Pandeplader, er opført i 1929 ligesom Svinestalden, og denne og Kostalden, der er ombygget i 1929, har Tag af Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Egegaard ejedes tidligere af Slægten Wiuff, men noget efter Aarhundredskiftet solgte Nis Wiuff den til Morten Mortensen, der under Verdenskrigen solgte den til Hestehandler Nissen, Haderslev; han solgte Gaarden i 1920 til Jørgen Wiuff, af hvem den i 1926 overtoges af dennes

Farbroder, den nuværende Ejer. Gaarden var derefter i nogle Aar bortforpagtet til en Svigersøn, men drives nu af Ejeren selv.

FELDUMGAARD, Feldum By, Vonsbæk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Martin Bramsen, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. 8 km, Tlf. Vonsbæk 31 u.

Art. 58 af Vonsbæk, samlet Areal 54,3 ha, deraf 50,3 Ager, 3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 652,70 Th. (13,74 Td. Hrtk.); Ejdskv. ved Vurdering af 1935 97,000 Kr. (90,000), Jordv. ved samme Vurdering 65,000 Kr. (66,300); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 64,000 Kr., Løsøret i »Danmark«

Feldumgaard.

for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Feldumgaard ligger i Feldum By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 60 Sække Superf., 20 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

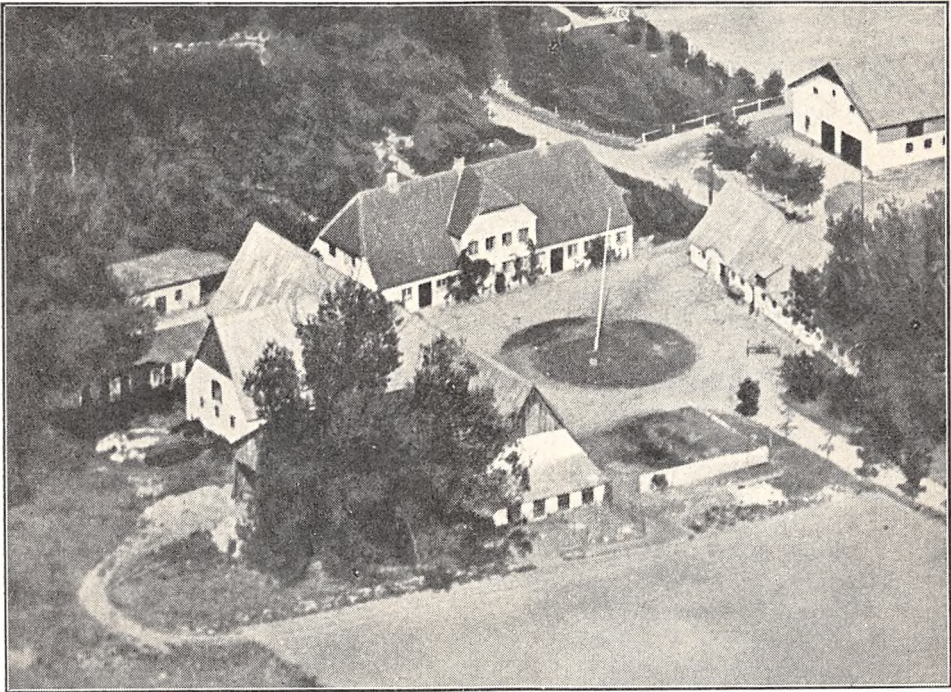
Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 160 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 97 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Feldumgaard har grundmurede, hvidpudsede, nye og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har en lav Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegltag;

den indeholder en stor Bolig. Af de 2 sammenbyggede Avslænger (Gaarden er aaben mod Vest til Sognevejen), der har Trimpel og Tag af Pandeplader, er Længen mod Syd opført i 1929, den rummer Værelser til Folkene, Vognport, Garage, Heste- og Svinestald samt Lade, denne udvidet i en kort Sidelænge mod Syd; den østlige Sidelænge, der er bygget i 1934, rummer Kostald; desuden Øst for Hovedbygningen et Hønsehus, tækket med Pandeplader. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Staldene, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Feldumgaard ejedes i forrige Aarh. af Erik Sørensen, der i 1901 solgte den til Martin Bramsen; efter ham overtoges den i 1910 af Sønnen Peter Bramsen, efter hvis Død i 1916 den overtoges af Enken, Fru Dorthea Bramsen, og efter hende i 1932 af Sønnen, den nuværende Ejer.

Johan Madsens Gaard i Feldum By (Art. 9 af Vonsbæk).

GAARD I FELDUM BY, Vonsbæk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Johan Madsen, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. 8 km, Tlf. Vonsbæk 31 y.

Art. 9 af Vonsbæk, samlet Areal 64,1 ha, deraf 57,1 Ager, 6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 660,08 Th. (ca. 13,9 Td. Hrtk.); Ejdkv. 93,800 Kr. (103,500), Jordv. 63,500 Kr. (69,100); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i Feldum By; Jorderne, der til Dels er samlet ved Ejendommen, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er nymerglet eller kalket i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 35 Stkr. Ungkreaturer,

er af blandet Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 5 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 180 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 2—300 Høns.

Gaard i Feldum By, Art. 9 af Vonsbæk, har grundmurede, hvidpudsede og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har stor Frontspids mod Syd til Gaardspladsen og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Af de fritliggende Avlsbygninger (Gaarden er aaben mod Syd mod Indkørselen), som er tækket med Pandeplader, er der Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, Kostald og Lade i den vestlige, som begge er udvidet i en kort Sidelænge mod Vest (Lade-Sidelængen helt af Pandeplader); desuden til den sydlige Gavlf af Laden et Hønsehus, opført som Halvtag, og fra den nordlige Ende af Kostalden en Sidelænge mod Vest, der rummer Brænde m. m.; denne, der er opført af Træ og bygget som Halvtag, var tidligere Svinestald; endvidere Vest for Hovedbygningen et Redskabs- og Maskinhus. Der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard i Feldum By, Art. 9 af Vonsbæk, er en gl. Slægtsgaard, der har været i Slægtens Besiddelse helt tilbage til 1627 og maaske længere; i flere Slægtled hed Ejerne skiftevis Mads Knudsen og Knud Madsen; i første Halvdel af forrige Aarh. ejedes den en Del Aar af Jes Kehlet, som vistnok overtog Gaarden ved at ægte den foregaaende Ejers Enke; efter ham overtoges den i 1835 af hans Stedsøn Knud Madsen, efter hvem den i 1881 overtoges af Sønnen af samme Navn, og efter denne overtoges den i 1919 af Sønnen, den nuværende Ejer.

GAARD I VONSBÆK BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd.; Retskr. og A., Ejer A. M. Have, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. 9 km, Tlf. Vonsbæk 17.

Art. 3 m. fl. af Vonsbæk, samlet Areal 41 ha, deraf 37 Ager, 3 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 470,62 Th. (godt 9,9 Td. Hrtk.); Ejdskv. 72,700 Kr. (110,100), Jordv. 44,500 Kr. (79,700); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 45,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i Vonsbæk By ved Vejen efter Kragelund; Jorderne, der er noget adskilt, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; Gaarden har Kort til 60 Slagterisvin om Aaret. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 3 m. fl. af Vonsbæk har grundmurede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, som ogsaa strækker sig Vest for Hovedbygningen mellem denne og Sognevejen, er opført i T-Form og tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger har de 2 Sidelænger Tag af Pandeplader; af Længerne er der Kostald i den vestlige Sidelænge, Heste- og Svinestald i den østlige og Lade samt en mindre Svinestald i Længen mod Syd; denne, der har muret Trimpel, er tækket med Tagpap; desuden Øst for Gaarden en Længe med Trætrimpel og tækket med Tagpap, den rummer Hønsehus samt Vognport m. m. Der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 3 m. fl. af Vonsbæk købtes i 1904 af Mads Nielsen Have, efter hvem den i 1914 overtoges af Sønnen Niels M. Have; i 1930 solgte han Gaarden med dennes nuværende Areal til sin Broder, den nuværende Ejer, men beholdt ca. 24 ha Jord, paa hvilken han opførte Bygninger til en Ejendom.

GAARD I VONSBÆK BY, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Otto Østergaard, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 9 km, Tlf. Vonsbæk 1.

Art. 10 m. fl. af Vonsbæk, samlet Areal 52,8 ha, deraf 50,3 Ager, 2 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 623,69 Th. (13,1 Td. Hrtk.); Ejdskv. 82,700 Kr. (81,900), Jordv. 59,600 Kr. (57,000); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for 49,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden er den nordøstligste Gaard i Vonsbæk, den ligger tæt Øst for Majgaard ved Vejen efter Bæk; Jorderne er en Del adskilt, men ligger dog ret godt for Ejendommens Drift, det er god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er nymerglet i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 20 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20—25 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 165—170 kg aarlig, Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 62 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 10 m. fl. af Vonsbæk har grundmurede, overvejende ældre Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, har en muret lukket Veranda og Frontspids til denne og Tag af Cementsten; den rummer en god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avslænger er der Svinestald i den østlige Sidelænge, som er tækket med Cementsten, Vognport og Hestestald i den vestlige og Lade i Længen mod Nord; fra den vestlige Ende af denne udgaar Kostalden som en Sidelænge mod Nord; denne, der er tækket med Tagpap, har muret Trimpel. Der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 10 m. fl. af Vonsbæk er en gl. Slægtsgaard; den ejedes i forrige Aarh. af Christen Hansen, efter hvem den i 1881 overtoges af Broderen Lauritz Østergaard; efter ham overtoges den i 1893 af Sønnen Otto Ø., efter hvem den Aaret efter overtoges af Sønnen Lauritz Ø.; ved hans Død i 1927 overtoges Gaarden af Enken, Fru A. Østergaard, efter hvem den i 1932 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, som havde haft den i Forpagtning siden Faderens Død i 1927.

Der er i 1930 tilkøbt 6 ha Ager, hvorved Gaarden fik sin nuværende Størrelse.

GAARD I ØRBY BY, Vonsbæk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Peter Aarøe, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. 12 km, Tlf. Vonsbæk 32 x.

Art. 2 m. fl. af Ørby, samlet Areal 66 ha, deraf 53,5 Ager, 4 Eng, 4 Skov, 4 Mose og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 594,29 Th. (godt 12,5 Td. Hrtk.); Ejdskv. 87,100 Kr. (95,100), Jordv. 60,400 Kr. (65,300); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 69,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i den nordøstlige Side af Ørby By ved Vejen til Stranden; Jorderne ligger noget adskilt, en enkelt Mark grænser til Stranden; Jorden er god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er kalket i de senere Aar. Engen er Lavmose, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig 60—70 Sække Superf., 20 Kalig. og 40—50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 140—150 kg aarlig, Mælken leveres til Ørby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svine-

besætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret 150—200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 91 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 2 m. fl. af Ørby har grundmurede, store og gode Bygninger, delvis tækket med Tegl. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, som grænser til Vejen, har gennemgaaende Frontspids; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne, der er opført af gule Sten og har muret Trimpel, er der Heste- og Kostald i Længen mod Nord, som er sammenbygget i Vinkel med den østlige Sidelænge, Laden (Gaarden er aaben mod Vest); Laden har Tag af Pandeplader ligesom en Svinestald af Træ Vest for Gaarden; endvidere Øst for Hovedbygningen en straatækt Svinestald. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Heste- og Kostald, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 2 m. fl. af Ørby er en gl. Slægtsgaard; den ejedes i forrige Aarh. af Peter Aarøe, efter hvem den i 1880 overtoges af Svigersønnen Søren Lausen Aarøe, og efter ham overtog Sønnen, den nuværende Ejer, den i 1909.

GAARD I ØRBY BY, Vonsbæk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Sogneraadformand Oluf Raun, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. ca. 12 km, Tlf. Vonsbæk 32 u.

Art. 9 af Ørby, samlet Areal 55,8 ha, deraf 47,8 Ager, 5 Eng, 2 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 545,79 Th. (ca. 11,5 Td. Hrtk.); Ejdskv. 77,100 Kr. (83,900), Jordv. 53,200 Kr. (57,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger vestligst i Ørby ved Vejen efter Sillerup; Jorderne, der er samlet ved Ejendommen, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er kalket i de senere Aar. Engen er ca. 1 m dyb Tørvejord paa Lerunderlag, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3100 kg aarlig, Mælken leveres til Ørby Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 67 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Gaard Art. 9 af Ørby har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord (ikke helt solret) til Haven, som grænser til Sognevejen, er tækket med Tegl; den indeholder en stor og god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Værelser til Folkene, Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge; denne er tækket med Straa til Gaarden og Pandeplader mod Vest; af de øvrige Bygninger, der har Tag af Pandeplader, er der Svinestald, Kværn- og Brænderum samt Lade i den østlige Sidelænge og Lade i Længen mod Syd, der i 1936 er udvidet med en Sidelænge mod Syd. Desuden Øst for Gaarden en Svinestald samt et Hønseshus, opført af Træ og tækket med Tagpap. I Heste- og Kostalden er der murede Hvælvinger paa Træbjælker. I den kønne Have er der mange Frugttræer.

Gaard Art. 9 af Ørby ejedes i forrige Aarh. fra 1862 af Jens Sørensen Suurballe, der samlede Ejendommens Jord og opførte Bygninger paa denne; efter ham overtoges den i 1891 af en Nevø Jes Raun og efter ham i 1918 af en Nevø, den nuværende Ejer.

HUNDEVADT, Vonsbæk By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejerinde Fru Kirsten Knudsen, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. 9 km, Tlf. Vonsbæk 15.

Art. 4 af Vonsbæk, samlet Areal 46,9 ha, deraf 36,2 Ager, 10 Skov og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 523,11 Th. (11 Td. Hrtk.); Ejdskv. 72,700 Kr. (79,200), Jordv. 47,600 Kr. (54,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,000

Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Hundevadt ligger i den nordvestlige Side af Vonsbæk By ved Vejen i Retning af Bæk; Jorderne, der er samlet Nord for Gaarden, er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er nymerglet i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg og Eg.

Gaarden drives af Ejerinden med E. Aarøe som Bestyrer; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 15 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 18 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malke race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 59 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Hundevadt har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne Have, er tækket med Tegl; den rummer en god Bolig. Af de 2 sammenbyggede Avlslænger — Gaarden er aaben mod Øst — der har muret Trimpel og er tækket med Tegl, er der Heste-, Svine- og Kostald samt Lade i den brede Længe mod Syd og Magasin samt Vognport i den vestlige Sidelænge; desuden Nordvest for Hovedbygningen en Svinestald, opført af Træ og tækket med Pandeplader, og Øst for Staldlængen og Indkørselsvejen til Gaarden en teglhængt Længe, som rummer Brændsel og Vadskehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde.

Hundevadt, der tidligere var en af de saakaldte Frigaarde (se Indledningen til Sønderjylland), ejedes i mange Aar af Slægten Hundevadt; ved Aarhundredskiftet ejedes den af Jørgen Hundevadt, der i 1909 solgte den til Kresten Knudsen, efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Kirsten Knudsen, den nuværende Ejerinde.

KRAGELUND, Vonsbæk By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Nis J. Nissen, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 9½ km, Tlf. Vonsbæk 2.

Art. 7 m. fl. af Vonsbæk, samlet Areal 56,1 ha, deraf 48,1 Ager, 7 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 564,82 Th. (11,9 Td. Hrtk.); Ejdskv. 87,000 Kr. (95,400), Jordv. 57,200 Kr. (64,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 70,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Kragelund ligger ½ km Syd for Vonsbæk By ved Vejen til Kirken, en Allé fører ind til Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen nogle faa ha, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er kalket i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 15 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

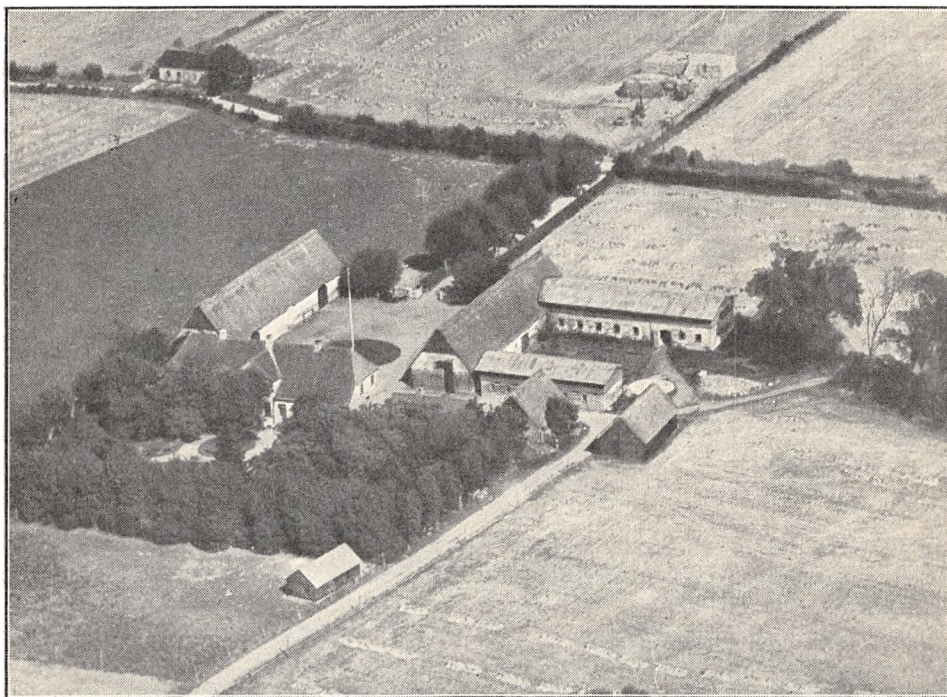
Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 102 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Kragelund har grundmurede, gode, delvis nye Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til den kønne Have, har gennemgaaende Frontspids og Tegtag; den rummer en god Bolig. Af Avlsbygningerne er der Lade i den fritliggende, straatækte nordlige Sidelænge og Hestestald med Værelser ovenover til Folkene samt Kværnum og Kostald i den sydlige; denne, der er ombygget i

1936, har muret Trimpel og Tag af Pandeplader; fra Kostalden, som er udvidet i en lang Side-længe mod Syd, er Hestestald-Længen i 1936 forlænget videre mod Øst med en Lade, der har Sider og Tag af Pandeplader; desuden Vest for Kostalden en Svinestald med Trætrimpel samt Tag af Pandeplader ligesom Kostalden og Syd for Hovedbygningen en teglhængt Bygning, der rummer Værelser og Vadskehus, et Brændehus samt et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ, de 2 sidstnævnte tækket med Straa. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Hestestalden, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Kragelund ejedes fra 1854 af Morten Nielsen Kjær, der havde overtaget den efter sin Fader; denne Slægt havde ejet Gaarden i flere Generationer; efter Kjær overtoges den i 1893 af Sviger-sønnen, den nuværende Ejer. Sammen med Gaarden drives endvidere 15 ha af Præstegaardens Jord, der er forpagtet fra denne.

Kragelund.

KYLLINGSMINDE, Bæk By, Vonsbæk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Johs. Vyff, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 10 km.

Art. 8 m. fl. af Vonsbæk, samlet Areal 47,6 ha, deraf 41,6 Ager, 5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 558,65 Th. (11,76 Td. Hrtk.); Ejdskv. 76,400 Kr. (83,200), Jordv. 52,900 Kr. (58,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Kyllingsminde ligger vestligst i Bæk By ved Vejen efter Vonsbæk; Jorderne, der ligger lidt adskilt — Skoven 2 km fra Ejendommen — bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, senere er en Del af Arealet kalket og lidt nymerglet. Skovens Bevoksning er overvejende Bøg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 75 Sække Superf., 8 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20—25 Malkekøer, 1 Tyr og 28 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre

og er tuberkelfri, Kørerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage (indkøbte). Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret 60—70 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 52 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Kyllingsminde har grundmurede, store og gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den gl. Have, har Frontspids til denne og Tegtag; den rummer en god Lejlighed. De 3 sammenbyggede Avlslænger, der er tækket med Pandeplader, er opført af gule Sten; af Længerne er der Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge, Kostald og Lade i Længen mod Nord og Lade og Hestestald i den østlige Sidelænge; desuden Vest for Hovedbygningen en teglhængt Længe, der rummer Vadske-, Brænde- og Hønsehus. Der er i 1925 frasolgt et Hus med Have.

Kyllingsminde var en Del i Handelen i Begyndelsen af indeværende Aarh., hvorefter den købtes af Peter Bredaa; han solgte den i 1920 til Nicolai Holm, efter hvis Død i 1924 den overtoges af Enken, Fru Holm; senere overtoges den af Sønderjyllands Kreditforening, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1926.

MAJGAARD, Vonsbæk By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Anton Østergaard, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. 9 km.

Art. 12 af Vonsbæk, samlet Areal 46 ha, deraf 42,5 Ager, 3 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 514,12 Th. (godt 10,8 Td. Hrtk.); Ejdkv. 73,000 Kr. (78,300), Jordv. 50,000 Kr. (53,400); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 50,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Majgaard ligger i den nordøstlige Side af Vonsbæk By ved Vejen efter Bæk; Jorderne er lidt adskilt, men ligger godt for Gaardens Drift, det er god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er nymerglet i 1934. Skovens Bevoksning er Bøg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 30 Sække Superf., 10 Kalig. og 30 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 21 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret 40—50 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 53 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Majgaard har grundmurede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, som grænser ud til Landevejen, har lukket Veranda til denne og Tegtag; den indeholder en god Bolig. Avlsbygningerne er opført af gule Sten, har muret Trimpel og er tækket med Tagpap; af de 2 Længer, der er sammenbygget i Vinkel (Gaarden er aaben mod Øst), er der Heste-, Ko- og Svinestald i den vestlige Sidelænge og Lade samt Stald til Søer i Længen mod Nord; de 2 Længer er bygget henholdsvis i 1903 og 1906. Desuden Vest for Hovedbygningen en teglhængt Bygning, der rummer Værelser til Folkene og Vognport, og Vest for denne og Indkørselsvejen til Gaarden et Hønsehus, en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Staldene, og der hører et Hus til Ejendommen.

Majgaard ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Otto Maj, der ca. 1860 solgte den til Otto Østergaard, og efter ham overtoges den i 1897 af Sønnen, den nuværende Ejer.

MØLKÆRGAARD, Bæk By, Vonsbæk Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejerinde Enkefru Louise Wildfang, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 10½ km, Tlf. Vonsbæk 8.

Art. 5 m. fl. af Vonsbæk, samlet Areal 83,7 ha, deraf 74,7 Ager, 4 Eng, 4 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 970,39 Th. (ca. 20,43 Td. Hrtk.); Ejdkv. 127,900 Kr. (132,000), Jordv. 89,500 Kr. (97,400); Bygn. er fors. i Danske Grund-

ejeres Brandf. for 80,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Mølkærgaard ligger som den østligste Gaard i Bæk By; Jorderne, der til Dels er samlet om Gaarden, og som grænser til Haderslev Fjord, bestaar af god dyb Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og lidt af Arealet er nymerglet i de senere Aar. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 40 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 215 kg aarlig, Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste og for Øjeblikket 3 indkøbte Plage. Svinebesætningen er for Tiden 2 Tillægssøer; der er tidligere leveret 4—500 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbt), Gaarden har Kort til 138 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Mølkærgaard har grundmurede, velindrettede og gode Bygninger. Den hvidpudsede, skifertækte Hovedbygning, der er restaureret i 1920, ligger mod Vest (i Retningen Øst—Vest), omgivet af den kønne gl. Have, som mod Nord grænser til Sognevejen, har gennemgaaende Frontspids, mod Syd med Karnap og Altan; den indeholder en stor og køn Bolig. De 3 sammenbyggede Avlslænger er bygget i 1920—21 efter en Brand, opført af gule Sten med høj muret Trimpel og tækket med Tegl; af Længerne er der Kostald i den sydlige Sidelænge, Svinestald i 2 Etager, Værelser til Folkene og Hestestald i den nordlige og Lade i Længen mod Øst. Desuden Øst for Gaarden en Lade med Sider og Tag af Pandeplader, mellem Avlsbygningerne og Hovedbygningen et teglhængt Brændehus og Nord for dette et Hønsehus, en Halvtagsbygning, opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Staldene, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Mølkærgaard ejedes ved Aarhundredskiftet af P. Mikkelsen, der i 1903 solgte den til senere Sogneraadformand Hans E. Wildfang; efter hans Død i 1933 overtoges den af Enken, den nuværende Ejerinde.

AASTRUPGAARD, Aastrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejerinde Fru Bertha Bruhn, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 3½ km, Tlf. Haderslev 588 x (Forpagteren).

Art. 2 m. fl. af Aastrup, samlet Areal 196,2 ha, deraf 150,2 Ager, 2 Eng, 12 Skov, 2 Have og Gaardsplads og 30 ha Græsningsjord, Nettoudbytte 2191,00 Th. (46,1 Td. Hrtk.); Ejdkv. 271,400 Kr. (311,900), Jordv. 222,700 Kr. (236,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 216,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Aastrupgaard ligger ½ km Sydvest for Aastrup Kirke, Nord for Landevejen Haderslev—Vonsbæk; Jorderne er samlet ved Gaarden undtagen 7,5 ha, som ligger lidt fraskilt, Marken grænser til Haderslev Fjord; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag (Gennemsnit Kl. 3). Terrænet er overvejende ret jævnt, stedvis dog let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, og der er merglet fra ældre Tid. Engen er paa Mosebund, Skovens Bevoksning Bøg.

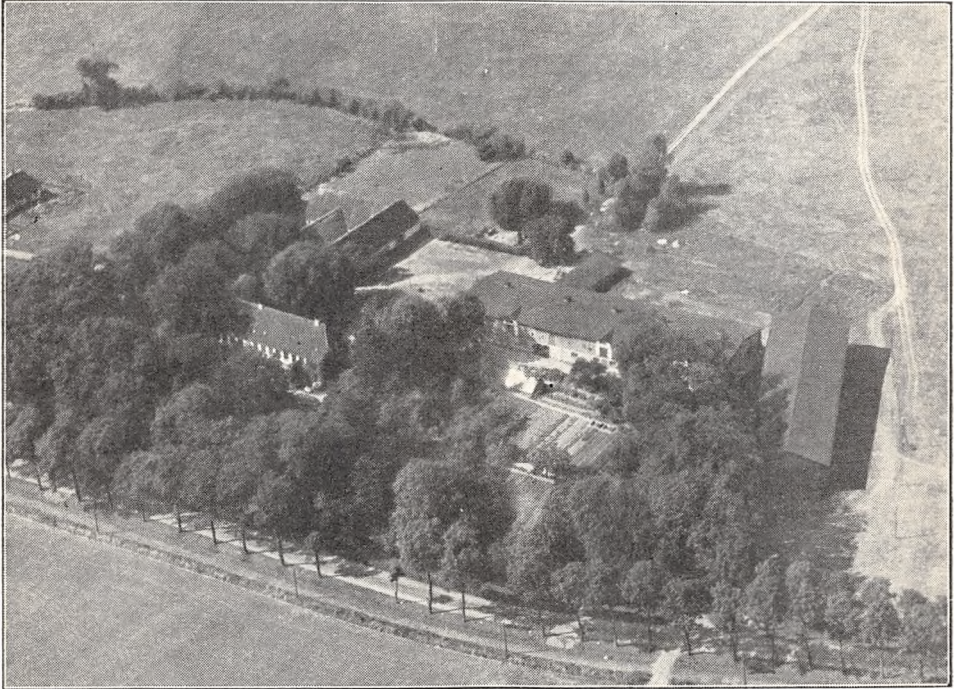
Gaarden drives fra 1. April 1927 af Forpagter Poul Dall, Forpagtningen er 9-aarig; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 300 Sække Superf., 20 Kalig. og 125—150 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 82 Malkekøer, 2 Tyre og 80 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 160 kg aarlig, Mælken leveres til Centralmejeriet i Haderslev (privat).

Der holdes som Regel 15 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svine-

besætningen er for Tiden 24 Tillægssøer; Pattegrisene er tidligere blevet solgt, Gaarden har Kort til 170 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Aastrupgaard har grundmurede, dels nye, dels ældre Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, som er opført i 2 Etager, ligger mod Syd (ikke helt solret) til den store parklignende Have, der grænser til Landevejen, og som ogsaa strækker sig Øst for Gaarden; den har lukket Veranda med Altan til Haven og indeholder en stor smuk Bolig. Af Avlsbygningerne, som ligger noget spredt, er der Hestestald med Værelser ovenover til Folkene samt Kostald i Længen, der ligger Nordøst for Hovedbygningen; Staldlængen, der er opført i 1910 af gule Sten, har Trætrimpel og er tækket med Tagpap ligesom en Sidelænge (en Vognport) mod Nord; desuden Øst for Stalden en Trælade, tækket med Tagpap, og som fra den sydlige Gavl er forlænget med en Hjeml med Tag af Pandeplader; endvidere Nordvest for Hovedbygningen 3 sammenbyggede straatækte Længer med Gaarden aaben mod Syd, de indeholder Svinestald samt Rum til forskelligt. Der er murede Hvælvinger

Aastrupgaard.

og Jernbjælker i Heste- og Kostald, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører 4 Huse til Ejendommen samt en Villa (Hovedbygningen af en underlagt Ejendom), der beboes af Ejerinden. Gaarden ligger højt og kønt samt godt nær ved Haderslev og ved asfalteret Vej.

Aastrupgaard er formodentlig Hovedparcellen af Aastrup Hovgaard, der ca. 1500 sammen med Godset Ejsbøl erhvervedes af den senere Kong Frederik d. Første, der nedlagde den. (Af et Bønskrift til Hertug Hans i 1578 fremgaar det, at Gaarden da var Mejerigaard til Ejsbøl og var bortfæstet til Jep Outzen og Kristen Mortensen for 16 Ørtug Korn aarlig.) Den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Apoteker Friis, der i 1850 solgte den til Ahrendt Bruhn; efter hans Død overtoges den af Enkefru Bruhn, der i 1901 afstod den til Sønnen Emil Bruhn; ved hvis Død i 1920 overtoges Gaarden af Enkefru Bruhn, den nuværende Ejerinde.

Paa Aastrupgaard fødtes i 1785 General Gerhard Christoph v. Krogh, Sejrherrn ved Isted.

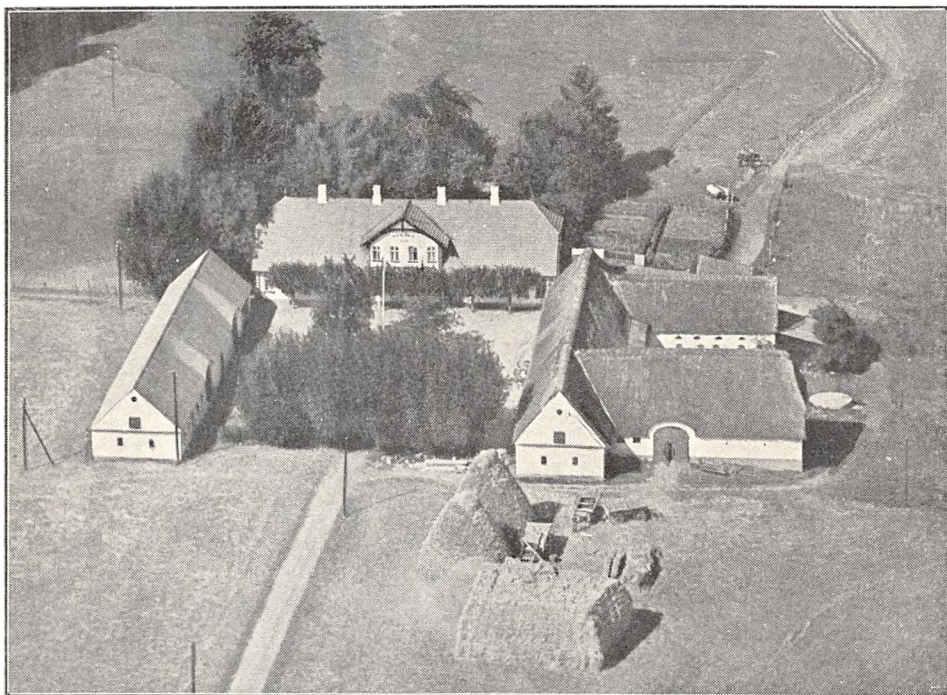
GYMOES, Aastrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer H. Madсен, Postfb. Vonsbæk, nærmeste St. Haderslev, Afst. godt $7\frac{1}{2}$ km, Tlf. Vonsbæk 35 x.

Art. 16 af Aastrup, samlet Areal 51,6 ha, deraf 42,6 Ager, 3 Eng, 5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 484,08 Th. (ca. 10,2 Td. Hrtk.); Ejdskv. 77,400 Kr. (89,200), Jordv. 53,700 Kr. (61,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for

49,000 Kr., Løvsøret i Aller-Kassen for 55,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gymoes ligger 2 km Nord-Nordøst for Aastrup By ved offentlig Vej, anlagt hvor Jernbanen tidligere gik; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og i de senere Aar delvis kalket med Mosekalk. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 40 Sække Superf. og 30 Sække Kvælstofg.

Gymoes.

Kvægbesætningen, der bestaar af 24 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, og Køerne græsser overvejende i Løsdrift; der fedes 5—6 Stude om Aaret; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 135 kg aarlig, Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 indkøbte Plage. Svinebesætningen er for Tiden 18 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 125 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 64 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

Gymoes har grundmurede, hvidpudsede, velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, er opført i 1910, har stor Frontspids mod Syd og Tegltag; den indeholder en stor og god Bolig. Af Avlsbygningerne, som overvejende er tækket med Straa, er der Værelser til Folkene, Heste- og Kostald i den østlige Sidelænge, fra hvilken der udgaar 2 Længer mod Øst; af disse er der Lade i den sydlige og Svinestald i den nordlige; den vestlige Sidelænge, som ligger frit og har Tag af Pandeplader, rummer Lade og Svinestald; desuden Øst for Hovedbygningen et teglhængt Hønsehus, bygget som Halvtag. Gaarden har eget Vandværk, der drives ved Elektricitet; Gaarden er aaben mod Syd.

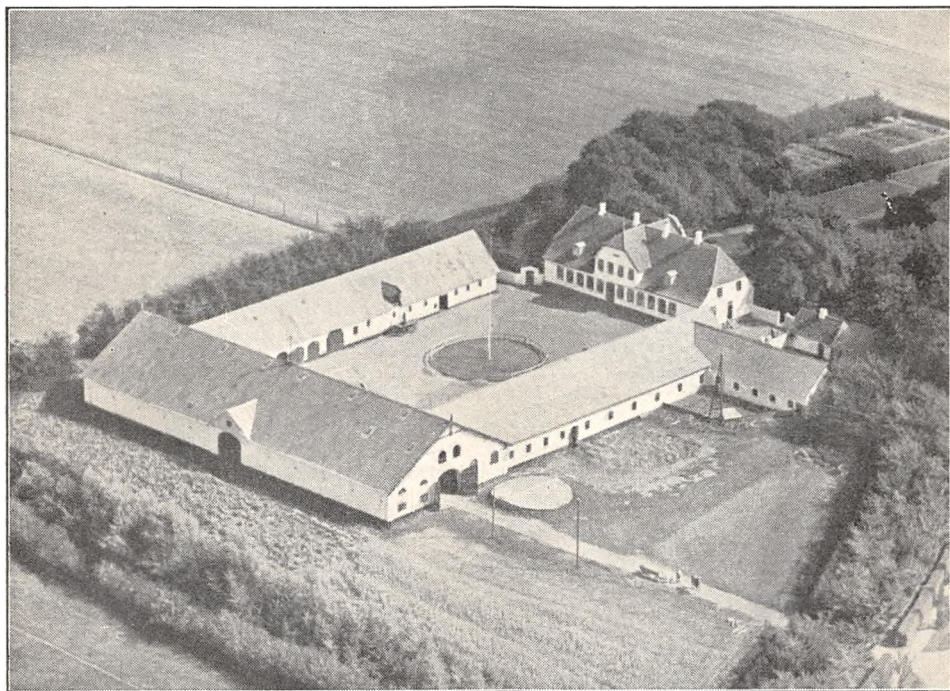
Gymoes ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Fritz Meyer, der i 1846 solgte den til Mathias H. Madsen; han overdrog den i 1866 til Sønnen Hans Madsen, efter hvem den i 1893

overtoges af Sønnen Mathias Hansen Madsen, og efter ham overtog Sønnen, den nuværende Ejer, den i 1932.

JUHLSMINDE, Aastrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Sogneraadsformand K. N. Lauesen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 5½ km, Tlf. Haderslev 568 y.

Art. 13 m. fl. af Aastrup, samlet Areal 81,3 ha, deraf 77 Ager, 1 Eng, 2 Skov og 1,3 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1067,30 Th. (22,47 Td. Hrtek.); Ejdskv. 126,800 Kr. (138,200), Jordv. 90,700 Kr. (98,600); Bygn. er fors. i Landbygn.

Juhlsminde.

Brandf. for 116,080 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Juhlsminde ligger godt ½ km Sydøst for Aastrup By ved offentlig Vej til Haderslev Fjord; Jorderne er samlet ved Gaarden, Skoven ligger dog ved Nygaard og grænser til Fjorden; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, faldende mod Syd til Fjorden, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og ca. Halvdelen af Arealet er kalket i de senere Aar. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

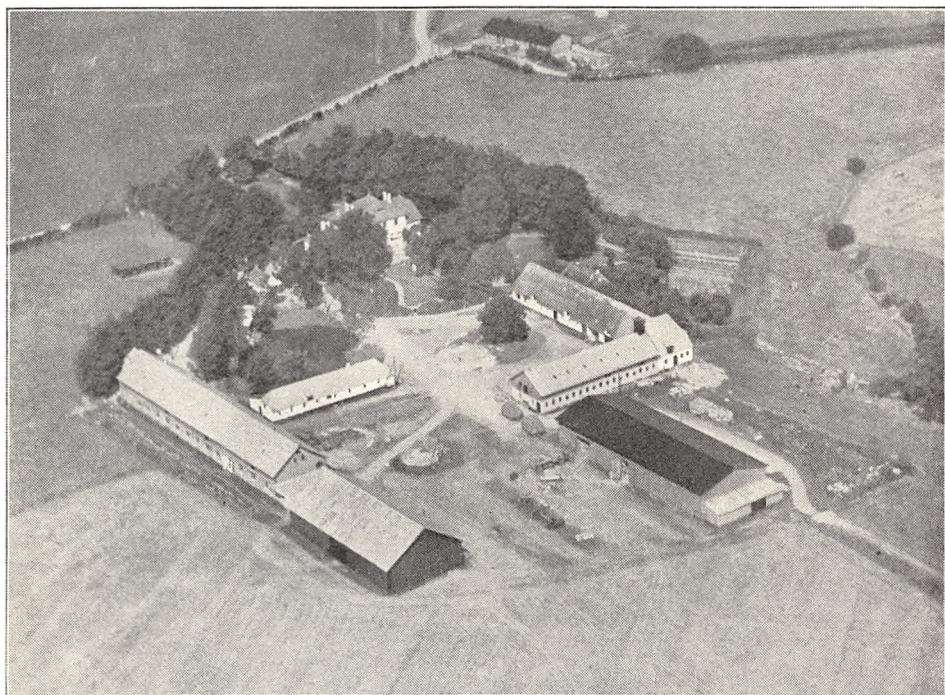
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 10 Kalig. og 50—60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace (nyindsat), den er tuberkelfri og agtes for Fremtiden fornyet ved eget Tillæg, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Centralmejeriet i Haderslev (privat).

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 91 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Juhlsminde har grundmurede, hvidpudsede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne store Have (ikke helt solret), har Karnap med Altan til denne, stor gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder en stor køn Bolig. Avlsbygningerne har Tag af Pandeplader; af de 3 sammenbyggede Hovedlænger er der Hestestald, Værelser til Folkene og Vognport i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest, og Lade i Længen mod Nord; desuden Syd for Svinestalden og Indkørselsvejen en Bygning, der indeholder Vognport (opført af Træ) samt Rum til forskelligt. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, eget Vandværk fra et fælles Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen. Fra Gaarden, der ligger kønt omgivet af Have og Plantning, er der smuk Udsigt mod Syd ud over Fjorden.

Juhlsminde ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Danielsen, som i 1896 solgte den til Jesper

Ladegaard.

From; han solgte den i 1905 til P. Petersen, efter hvis Død den overtoges af Enken, Fru Nielsine Petersen, og af hende købte den nuværende Ejer Gaarden i 1912.

Lauesen ejer tillige Ejendommen »Katrinehøj« i Vonsbæk Sogn, denne, som er paa 6,5 ha og særskilt vurderet, drives under Juhlsminde, og endvidere en Gaard paa 40 ha i Sverdrup, Øsby Sogn; denne drives ved Bestyrer.

LADEGAARD, Aastrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Kreditanstalt Vogelgesang, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. $3\frac{1}{2}$ km, Tlf. Haderslev 566 v (Forpagteren).

Art. 10 m. fl. af Aastrup, samlet Areal 142 ha, deraf 125 Ager, 2 Eng, 4 Skov, 2 Have og Gaardsplads og 9 ha Græsningsjord, Nettoudbytte 1797,00 Th. (godt 37,83 Td. Hrtk.); Ejdskv. 243,700 Kr. (276,900), Jordv. 182,700 Kr. (205,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for ca. 200,000 Kr., Løspret dels i »London«, dels i »Nord og Syd« for ialt 130,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Ladegaard ligger ca. 1 km Øst for Landevejen Haderslev—Christiansfeld, hvorfra offentlig Vej fører til Gaarden; Jorderne, der er samlet om denne, bestaar af god Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er stedvis noget kuperet, Kultur og Gødnings-

kraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og 70 ha er kalket i 1935. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet (Løvtræer).

Gaarden drives fra 1. Jan. 1932 af Forpagter Eduard Barsøe, Forpagtningen var oprindelig 5-aarig, men er nu fornyet for en 8-aarig Periode; Jorden dyrkes i følgende 9 Marks Drift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4.—5. Hvidkløver, 6. Havre, 7. Kaalroer, 8. Byg, 9. Rødkløver. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 200 Sække Superf., 60 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 92 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og enkelte Køer og renses nu for Tuberkulose, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 165 kg aarlig, der malkes med Maskine (Manus), Mælken behandles paa Gaardens eget Mejeri og sælges fra egne Vogne i Haderslev; fra 1. Novbr. 1936 tappes Mælken paa Flasker.

Der holdes som Regel 12 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 18 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 600 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 185 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 180 Høns.

Ladegaard har grundmurede, gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have, har stor, høj, gennemgaaende Frontspids med Terrasse mod Syd og Tag af Cementsten; den indeholder en stor Beboelse med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af Avlsbygningerne, der ligger noget spredt, er der Værelser til Folkene, Hestestald, Garage og Vognport i den ældre, straatækte, østlige Sidelænge, som er sammenbygget i Vinkel med en Længe mod Syd, en Svinestald, opført i 1934, med Trimpel og Tag af Pandeplader; den vestlige Sidelænge, der ligger frit, rummer Mejeri og Kostald, den har muret Trimpel og Tag af Pandeplader ligesom en Trælade Syd for denne; en Trælade Syd for Svinestalden er tækket med Tagpap. Desuden inde paa Gaardspladsen en Ungkvægstald samt et Brændehus, begge med Tag af Pandeplader, og længere mod Nord en teglhængt Smedie; endvidere Øst for Gaarden et Hus med Tag af Cementsten, det rummer Værelser samt en Lejlighed. I Svinestalden, som om Vinteren opvarmes med varm Luft, er der murede Hvælvinger og Jernbjælker, Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, egen Smedie, eget Mejeri, og foruden det forannævnte Hus hører der et Hus med 4 Lejligheder til Ejendommen.

Ladegaard er en Parcel af Hovedparcellerne af Haderslev gl. Ladegaard, der i 1781 blev udstykket i 44 Parceller; den solgtes i 1899 for 188,000 M. til Reinholdt Hansen, der i 1910 solgte den til A. P. Holm; han tilkøbte senere ca. 30 ha, men i 1934 fraskiltes der en mindre Ejendom paa 12,7 ha, hvorefter saavel denne som Ladegaard købtes af den nuværende Ejer i 1935.

MARGRETHEGAARD, Aastrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jesper Berg, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 5 km, Tlf. Haderslev 572 x.

Art. 21 m. fl. af Aastrup, samlet Areal 138,6 ha, deraf 126,6 Ager, 1 Eng, 10 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1559,99 Th. (32,84 Td. Hrtk.); Ejdkv. 194,000 Kr. (216,400), Jordv. 144,700 Kr. (163,000); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 128,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Margrethegaard ligger midt i Aastrup By; Jorderne, der ligger samlet, dels Nord, dels Vest for Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. De to Trediedele af Arealet er ret jævn Mark, den sidste Trediedel lidt bakket, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og til Dels nymerglet i 1933. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg og Ask.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 30—35 Kalig. og 140 Sække Kvælstofg.

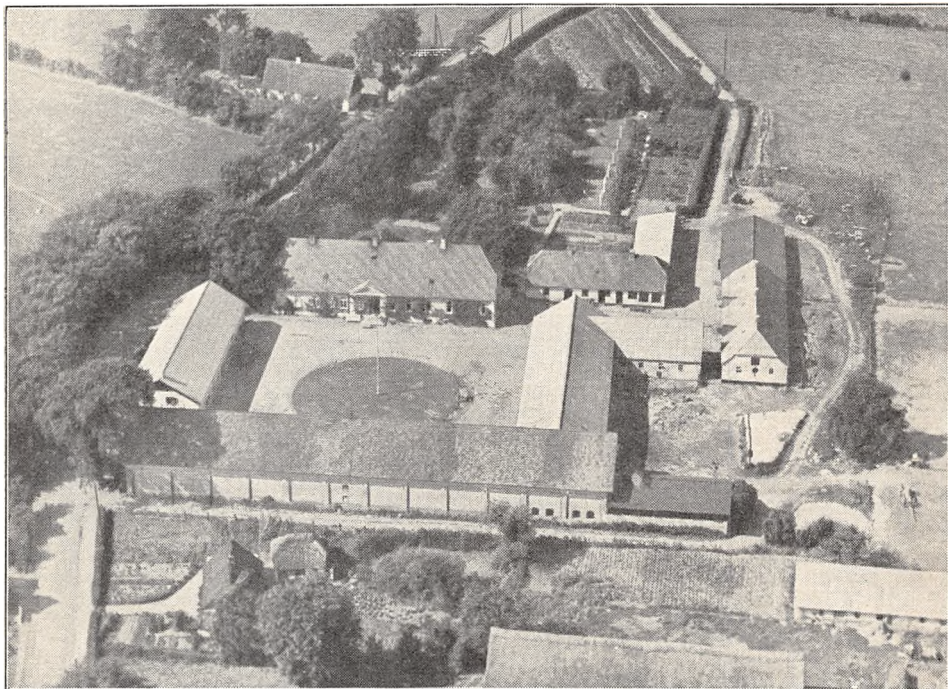
Kvægbesætningen, der bestaar af 60 Malkekøer, 2 Tyre og 60 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malkerace (ved Overgang til denne sidste),

den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 140 kg aarlig, Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 12 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 350 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 177 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 300 Høns.

Margrethegaard har grundmurede, store og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til den kønne Have (ikke helt solret), har en lav Frontspids mod Syd til Gaarden og Tegltag; den indeholder en stor og god Bolig. Af Avlsbygningerne, der har muret Trimpel, er der Vognport og Hestestald (denne med Værelser ovenover til Folkene) samt Magasin i den vestlige fritliggende Sidelænge, der er tækket med Pandeplader; af de 2 andre Hovedlænger er den sydlige

Margrethegaard.

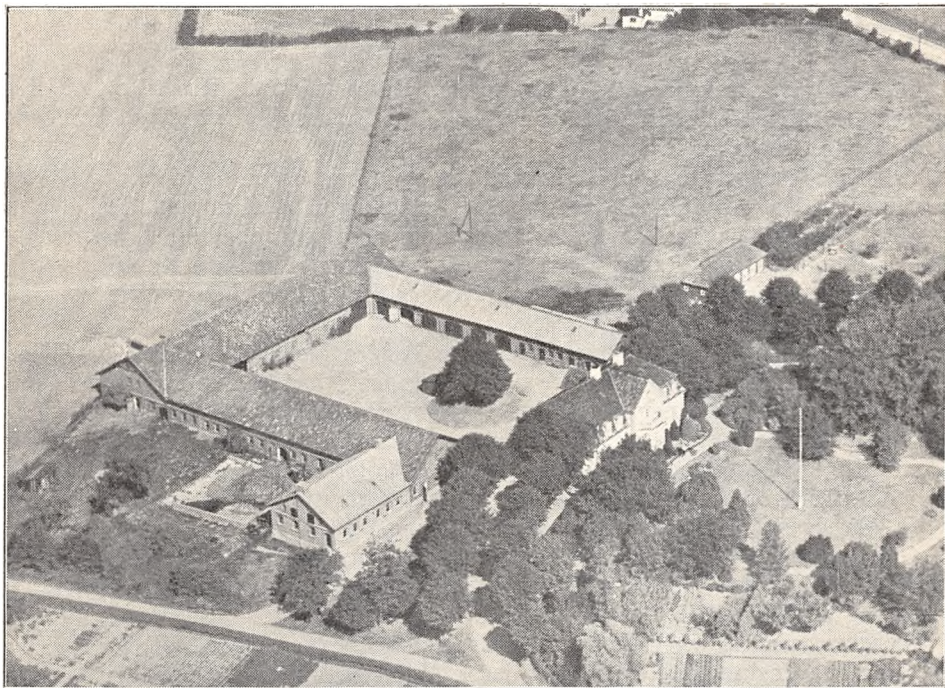
Længe, Laden, tækket med Cementsten og den østlige Sidelænge, Kostalden, med Asbest; fra dennes 2 Ender udgaar en Sidelænge mod Øst, af hvilke den sydlige rummer Roehus, tækket med Tagpap, den nordlige Ungkvægstald med Tag af Pandeplader. Desuden Øst for Gaarden og Hovedbygningen et Hønseshus (en Halvtagsbygning), tækket med Pandeplader, en Svinestald, tækket dels med Pandeplader, dels med Tagpap, samt en Vinkelbygning, af hvilke den teglhængte Længe rummer Vadskehus og Værelser og Halvtagslængen, som er tækket med Pandeplader, Vognport, Redskaber og Maskiner. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden og Halvdelen af Svinestalden, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen.

Margrethegaard er en gl. Slægtsgaard, som i over 200 Aar har været i den nuværende Slægts Besiddelse; den ejedes i sidste Halvdel af det 18de Aarh. af Peter Berg, efter hvem den i 1790 overtoges af Sønnen Jesper Petersen Berg; efter ham overtoges Gaarden i 1835 af Margrethe Petersen, f. Berg, efter hvem den ca. 1855 overtoges af en Kusine Kirsten Sørensen; efter hende overtoges den i 1889 af en Nevø Anton Sørensen Berg, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog Gaarden i 1924 efter at have haft den i Forpagtning siden 1919.

NEDERBYGAARD, Aastrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Peter Nissen Raun, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 3 km, Tlf. Haderslev 290.

Art. 3 m. fl. af Aastrup, samlet Areal 80,7 ha, deraf 70,7 Ager, 3 Eng, 6 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 905,58 Th. (ca. 19,1 Td. Hrtk.); Ejdskv. 132,300 Kr. (145,400), Jordv. 76,600 Kr. (86,400); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 110,700 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Nederbygaard ligger i Neder Aastrup, Nord for Landevejen Haderslev—Vonsbæk med Haven ud mod denne; Jorderne, der til Dels er samlet og støder op til Haderslev Bygrænse, bestaar overvejende af god Lermuld paa Ler- og sandblandet Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og Halvdelen af Arealet er kalket i Aarene 1928—32.

Nederbygaard.

Engen er dels Haardbunds-, dels Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 120 Sække Superf., 30 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 2 Tyre og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre og er tuberkelfri, Køerne græsser i Løsdrift (Besætningen bestaar af unge Køer, da den er indsat fornylig); den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken sælges fra egne Vogne i Haderslev By, den Mælk, der ikke sælges paa denne Maade, leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 220 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 92 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Nederbygaard har grundmurede, anselige og gode Bygninger, opført i 1905—06. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne Have, har Karnap til denne, høj Kælder med Værelser til Folkene, gennemgaaende Frontspids, Mansard og Tag af sortglaserede Tegl; den inde-

holder en stor køn Bolig med indlagt Bad og moderne Bekvemmeligheder. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger, som er opført af røde Sten og har muret Trimpel, er der Heste- og Kostald i den vestlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest; denne er tækket med Pandeplader ligesom den østlige Sidelænge, der rummer Smedie, Maskiner og Redskaber samt Vognport. Længen mod Nord, der er tækket med Tegl, indeholder Lade; desuden Øst for Gaarden et straatækt Hønsehus, opført af Træ. Der er Lynafleder paa Hovedbygningen, murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Hestestald, Gaarden har egen Smedie samt eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen. Gaarden ligger meget godt, nær Haderslev og ved asfalteret Vej.

Nederbygaard ejedes i Slutningen af forrige Aarh. af H. J. Bjørnshauge, Sillerupgaard, der havde faaet Gaarden med sin Hustru; efter ham overtoges den i 1904 med et Tilliggende af 36 ha af Svingersønnen, den nuværende Ejer, og samtidig tilkøbtes der en Nabogaard med et lignende Areal. Da Bygningerne til begge Gaarde var ret daarlige, blev de nedrevet og de nuværende opført i 1905—06. For at faa Marken mere samlet er Resten af Jorden tilkøbt senere.

NYGAARD, Aastrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Konsul Chr. Eff, Kolding, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 7 km, Tlf. Vonsbæk 6 (Bestyreren).

Art. 87 af Aastrup og 114 af Vonsbæk, samlet Areal 119,2 ha, deraf 90,2 Ager, 3,5 Eng, 21 Skov, 2,5 Have, Park og Gaardsplads og 2 ha ubenyttet Areal, Nettoudbytte 1374,97 Th. (29 Td. Hrtk.); Ejdskv. 178,000 Kr. (200,600), Jordv. 117,300 Kr. (142,000); Bygn. er fors. for 120,900 Kr., Løstøret for 105,000 Kr., alt i Fjerde Søforsikringsselskab; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Nygaard ligger Øst for Aastrup By 200 m Syd for Landevejen Haderslev—Vonsbæk, hvorfra en nyplantede Allé fører til Ejendommen; Jorderne er samlet ved Gaarden, Eng og Skov grænser til Haderslev Fjord; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er overvejende ret jævnt med Hældning mod Syd, en mindre Del er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet og merglet, en Del af Arealet er kalket de sidste Aar, og der fortsættes, til al Jorden har faaet Kalk. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg.

Gaarden drives af Ejeren ved Bestyrer G. Lyman; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med 8 Skifter. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 150 Sække Superf., 30 Kalig. og 80 Sække Kvælstof.

Kvægbesætningen, der er indsat fornylig, og som bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den er tuberkelfri og agtes fremtidig fornyet ved eget Tillæg; Mælken tappes paa Flasker paa Gaardens eget Mejeri og sælges fra egen Vogn i Haderslev.

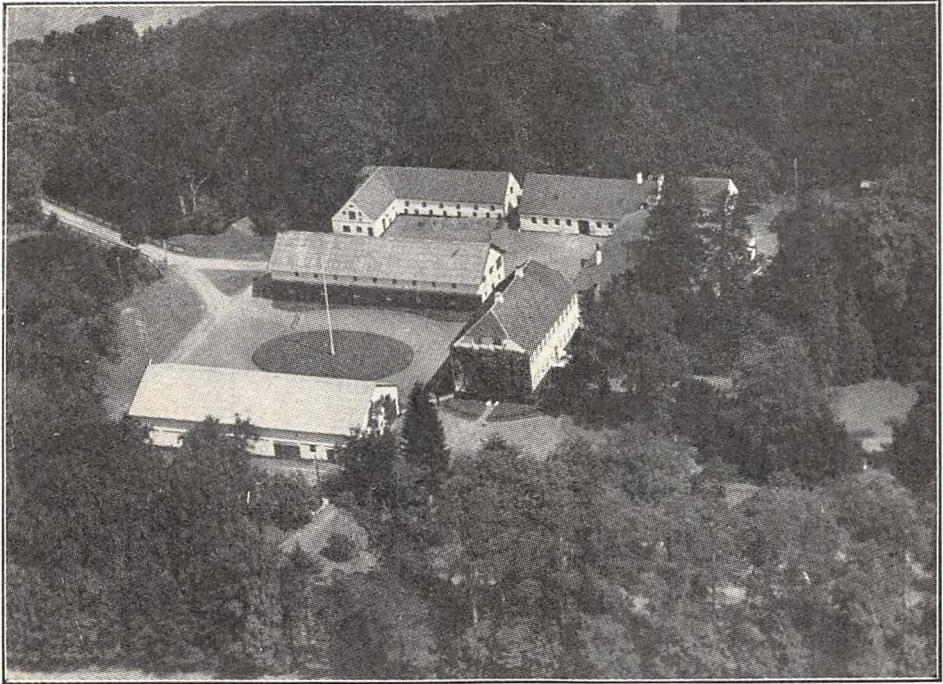
Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og stationær Brug. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 80 Svin aarlig. Der holdes 22 Moderfaar og 1 Væder; Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Nygaard har grundmurede, hvidpudsede, overvejende nye og særdeles velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd (ikke helt solret) til den store Have og Park, som omgiver Gaarden, er opført i 2 Etager, har høj Kælder, Terrasse mod Syd til Parken og Tegtag; den indeholder en stor køn Bolig med moderne Bekvemmeligheder. Af de fritliggende Avlsbygninger er der Kostald i den østlige Sidelænge, som er ombygget i 1934, og Lade samt Stald til Søer i den vestlige, ombygget i 1929; de har begge muret Trimpel og Tag af Asbest; Gaarden er aaben mod Nord mod Indkørselen; desuden Øst for Gaarden en Vinkelbygning, af hvilken den ene Længe rummer Ungkvægstald, den anden Svinestald; de er begge tækket med Tegl ligesom Hestestalden, der er opført i 1921 Syd for Svinestalden som en Fortsættelse af denne, og fra den sydlige Gavl af Hestestalden er der atter opført en Garage; endvidere mellem Hestestalden og Hovedbygningen en Lade med Mansard, muret Trimpel og Tag af Cementsten; den er opført i 1909 og rummer tillige Værelser i det nordvestlige Hjørne, hvorfra Laden ved en Mellebygning, som rummer Mejeri, er sammenbygget med Hovedbygningen, og Syd for Laden en Vognport og et Hønsehus, begge af Træ og tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Heste- og

Kostald, Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, dels fra en Boring, dels fra en Kilde, og der hører en Villa samt et Hus til Ejendommen. Fra en Gaard, »Fjordholm«, som i sin Tid blev lagt ind under Nygaard, staar Stuehuset endnu, det anvendes til Bolig for 2 Familier. Nygaard ligger smukt, omgivet af den kønne Park, i hvilken der findes mange ret sjældne Træer.

Nygaard har tidligere været benyttet til Overførsterbolig; den ejedes i Slutningen af det 18de Aarh. af tidligere Generalinspektør over de kgl. Haver Chr. Frantz Schmidt, der med Understøttelse af Kongen anlagde en Planteskole paa Gaarden, han solgte den i 1802. I 1881 købtes Nygaard af Lensgreve Julius Wedell-Wedellsborg, der i 1885 skænkede den til Frk. v. Buchwald fra Neudorf i Holsten, hvis senere Mand, Kapt. v. Stechen, i 1904 solgte den til Peter Petersen fra Kabdrup; han solgte den i 1906 til Clemen Schlink fra Erfurt, der i 1912 købte Gaarden »Fjordholm« med 36 ha for 100,000 M. og lagde denne ind under Gaarden; han solgte Nygaard i

Nygaard.

1920 for ca. 500,000 Kr. til Olaf Krøyer; efter hans Død i 1927 overtoges den i 1928 for 278,000 Kr. af Svigersønnen H. M. Lyman, efter hvis Død i 1930 den overtoges af Enken, Fru A. S. Lyman, af hvem den nuværende Ejer købte Gaarden i 1933 for 260,000 Kr. Bestyrer Lymann er Søn af den tidligere Ejer.

STENDETGAARD DOMÆNE, Aastrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Staten, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 4½ km, Tlf. Haderslev 1059 (Inspektøren).

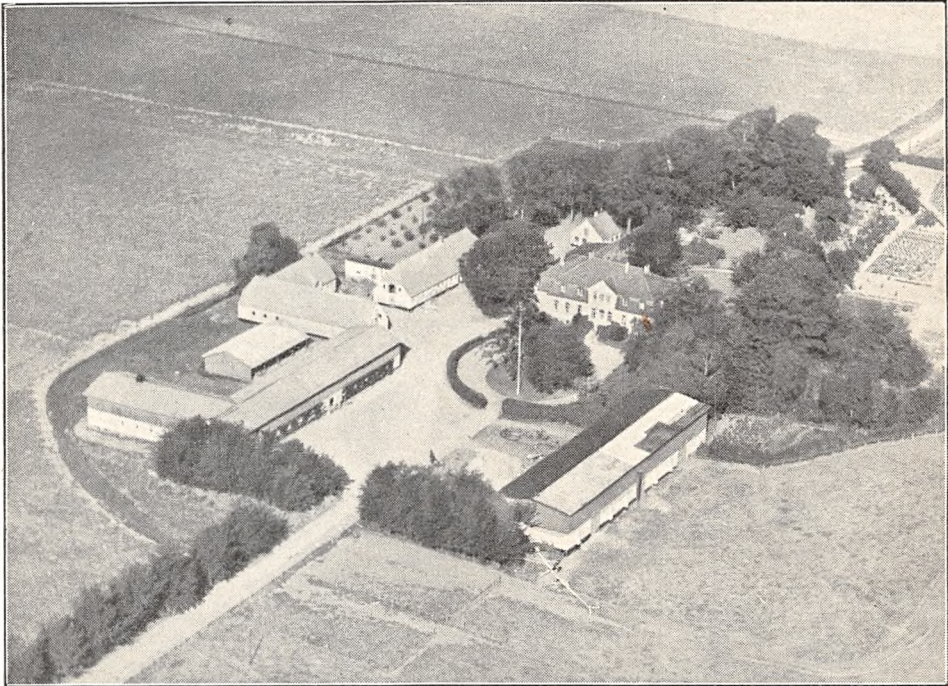
Art. 17 af Aastrup og 29 af Errested, samlet Areal 77,9 ha, deraf 76,4 Ager og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1007,06 Th. (21,2 Td. Hrtk.); Ejdkv. 144,200 Kr. (260,000), Jordv. 98,100 Kr. (180,000); Bygn. er fors. i Stats-Brandforsikringsfonden for 182,800 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Stendetgaard Domæne ligger Nord for Haderslev, 1 km Øst for Landevejen Haderslev—Kolding, hvorfra Vej fører til Ejendommen; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932—33.

Gaarden drives ved Inspektør J. Boesen; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift. Af Kunstgødning anvendes aarlig efter Afgrødernes Behov.

Kvægbesætningen, der bestaar af 45 Malkekøer, 2 Tyre og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 190 kg aarlig, Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 17 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 300 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 120 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 200 Høns.

Stendetgaard Domæne.

Stendetgaard har grundmurede, hvidpudsede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den store og kønne Have, er opført i 1908, har Mansard, Frontspids og 4 Kviste mod Vest til Gaarden og Skifertag; den indeholder en stor og god Bolig. Af de fritliggende Avlsbygninger, der overvejende har Tag af Pandeplader, har de 2 Sidelænger Trætrimpel — Gaarden er aaben mod Vest mod Indkørselen; af disse er der Lade i den sydlige, som er tækket med Tagpap, Kostald i den nordlige, og fra den vestlige Ende af denne udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Nord; desuden Nord for Gaarden og Hovedbygningen en Vognport, opført af Træ, en Vinkelbygning med Hestestald i den ene og Svinestald i den anden Længe, en Bygning, der rummer Magasin samt Værelser til Elever, og Nord for denne et Hønsehus, bygget som Halvtag og tækket med Tagpap ligesom et Redskabs- og Maskinhus op til Hovedbygningen Nordøst for denne; endvidere længst mod Øst et teglhængt mindre Hus, der rummer Værelser m. m. Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

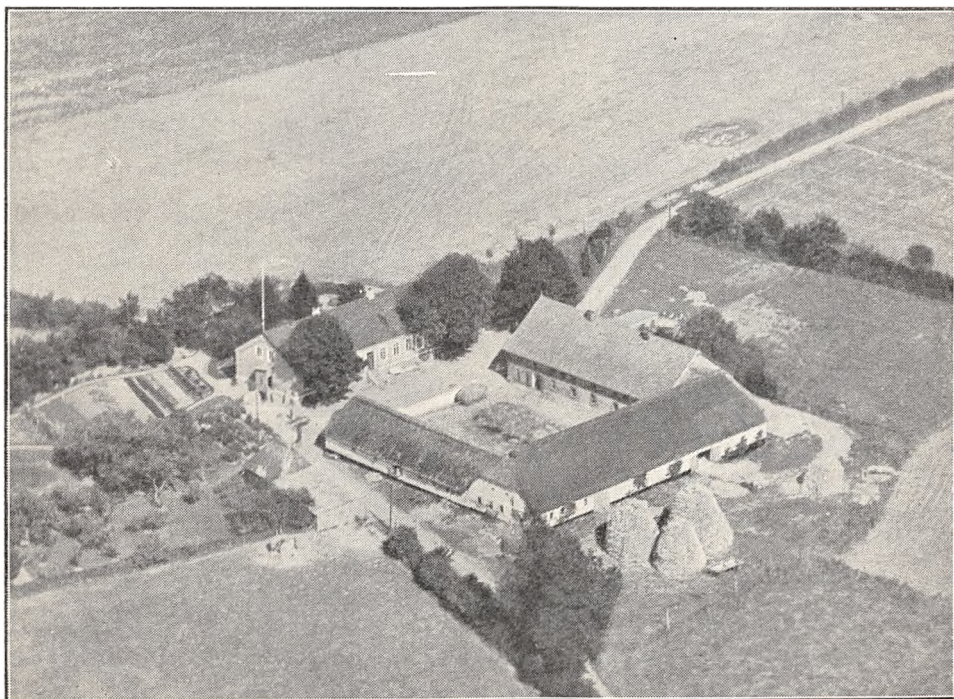
Stendetgaard er en af de større Hovedparceller, der dannedes ved Udparcelleringen af Haderslev Ladegaard, da denne i 1781 udstykkedes i 44 Parceller; Ejendommen fik da Navnet Stendetgaard efter en tidligere Landsby »Stendwith«, der endnu paa Frederik d. Andens Tid i 1580 bestod af 11 Gaarde, men senere, i 1604, var afbrudt og Jorderne lagt ind under Haderslev Ladegaard. (Historien meddeler, at i 1509 ejedes Stendeved af den holstenske Ridder Henneke v. der Wisch). Stendetgaard købtes i 1849 af Ohlsen fra Ladegaard i Kværs Sogn, efter hvem den senere overtoges af Sønnen, Landøkonomiraad Ohlsen; han solgte den i 1902 for 225,000 M. til den preussiske Stat, som senere har foretaget Om- og Nybygninger for ca. 56,000 M. Ved Genforeningen kom

Gaarden til Danmark, den var da forpagtet ud til Juli 1929; efter at Forpagtningen var udløbet, blev der i 1929 udstykket ca. 60 ha i 10 Statshusmandsbrug, hver paa ca. 6 ha, og den tilbageværende Hovedparcel drives derefter foreløbig af Staten ved Inspektør.

VESTERGAARD, Aastrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jes Nissen Lehrskov, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. $5\frac{1}{2}$ km, Tlf. Haderslev 596 v.

Art. 15 m. fl. af Aastrup, samlet Areal 67,2 ha, deraf 60,7 Ager, 5,5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 665 Th. (ca. 14 Td. Hrtk.); Ejdskv. 96,100 Kr. (106,700), Jordv. 67,000 Kr. (75,100); Bygn. er fors. i Jydsk Brandf. for

Vestergaard.

57,100 Kr., Løspret i Aller-Kassen for 38,590 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Vestergaard ligger Nord for Neder Aastrup, 300 m Vest for Landevejen Haderslev—Hejlsminde, hvorfra Vej fører til Gaarden; Jorderne, der ligger samlet, dels om Gaarden, dels Vest for denne, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag, et Par ha har Sandunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er kalket i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 20 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

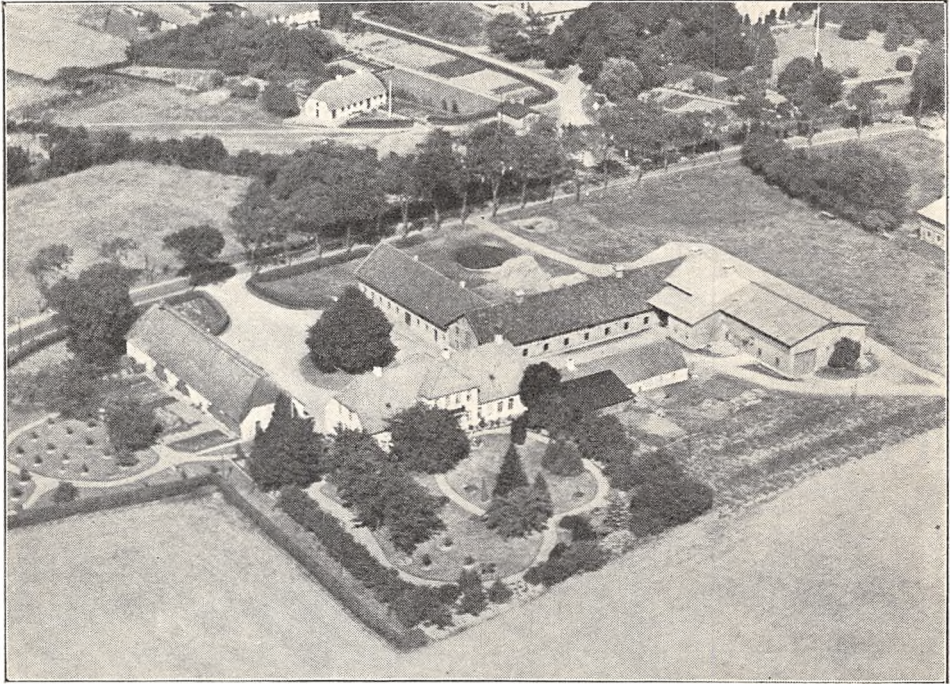
Kvægbesætningen, der bestaar af 28 Malkekøer, 1 Tyr og 32 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svine-

besætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 175 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 91 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 150 Høns.

Vestergaard har grundmurede, velholdte og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, som ogsaa strækker sig Vest for Gaarden, er opført i 1869 af gule Sten; den har Kælder under en Del af Huset, Skifertag og indeholder en stor god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslængere er den østlige Sidelænge, Kostalden, opført i 1911 af gule Sten, har muret Trimpel og Tag af Cementsten; den vestlige guldpuksede Sidelænge rummer Vognport, Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald, den er tækket med Straa ligesom den sydlige hvidpuksede Længe, Laden. Desuden Vest for Gaarden en Redskabs- og Maskinbygning, opført af Pandeplader og med Tag af disse ligesom en Halvtagsbygning, et Hønsehus, Øst for Gaarden. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, og der hører et Hus til Ejendommen.

Vrangager.

Vestergaard er en gl. Slægtsgaard, der i mindst 6 Slægtled har været i den nuværende Slægts Besiddelse; den ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Jes Lehrskov, som havde overtaget den efter sine Forældre; efter ham overtoges den i 1843 af Sønnen Hans L., efter hvis Død den overtoges af Enken; efter hende overtoges den i 1869 af Sønnen Jes L., efter hvem den i 1892 overtoges af Sønnen Hans L.; ved hans Død i 1925 overtoges den af Enken, Fru Anna L., efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog Gaarden Juli 1929. Der er i 1934 fraskilt 2,5 ha Skov.

VRANGAGER, Aastrup By, Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer H. P. Lei, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 3 km, Tlf. Haderslev 411.

Art. 6 m. fl. af Aastrup, samlet Areal 66,9 ha, deraf 58,9 Ager, 3 Eng, 4 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 825,87 Th. (ca. 17,4 Td. Hrtk.); Ejdkv. 111,600 Kr. (119,600), Jordv. 72,200 Kr. (80,900); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 95,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Vrangager ligger i Neder Aastrup, Syd for Landevejen Haderslev—Vonsbæk med Indkørsel fra denne; af Jorderne ligger Halvdelen samlet Syd for Gaarden ned efter Haderslev Fjord, den anden Halvdel ligger Nord for Gaarden i to Stykker, men bekvemt for Ejendommens Drift; Jorden Nord for Gaarden er god Lermuld paa Ler-

underlag, Arealet Syd for Gaarden er lidt mildere Jord, Underlaget er dels Ler, dels — for en enkelt Marks Vedkommende — Sand. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og ca. Halvdelen af Arealet er kalket i de senere Aar. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning Bøg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift i 9 Skifter, men uden noget fast Sædskitte; af Kunstgødning anvendes aarlig 60—70 Sække Superf., 20 Kalig. og 50—60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 36 Malkekøer, 1 Tyr og 45 Stkr. Ungkreaturer, er af Korhorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; der sælges en Del Avlsdyr; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 156 kg aarlig, Mælken leveres til Aastrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 350 Slagterisvin om Aaret (Pattgrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 104 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

Vrangager har grundmurede, gode, velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne Have, som ogsaa strækker sig Vest for Gaarden, er ombygget i 1922, har gennemgaaende Frontspids med Altan til begge Sider og Tegtag; den indeholder en stor køn Beboelse. Af Avlsbygningerne, der overvejende er nye, er der Maskin- og Redskabsrum, Værksted, Vognport og Hønsesus i den fritliggende hvidpudsede, straaetækte Sidelænge mod Vest; den østlige Sidelænge, som er opført i 1930, rummer Svine- og Hestestald med Værelser over sidstnævnte til Folkene; den er opført af gule Sten, har muret Trimpel og er tækket med Tegl ligesom Kostalden, der udgaar fra den sydlige Ende af denne som en Sidelænge mod Øst; fra den østlige Ende af Kostalden udgaar dernæst Laden som en Sidelænge mod Syd, de er begge opført i 1910 og Laden udvidet i 1925 med en Forlængelse mod Syd; Ladens Østside og Gavle er af Pandeplader ligesom Trimlen mod Vest samt Taget, og til Vestsiden er opført en Tilbygning, der indeholder Kværnrums samt et mindre Magasin over dette; endvidere Øst for Hovedbygningen en hvidpudset ældre Svinestald. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Heste- og Kostald samt i den ene Svinestald, Gaarden har eget Vandværk, som virker ved Stødhævert, og der hører et Hus til Ejendommen.

Vrangager ejedes i Slutningen af forrige Aarh. af Hjorth, fra hvem den kom til J. Hollesen, som ejede den nogle Aar, og af ham købte den nuværende Ejer Gaarden i 1912.

BRAMHALE, Bramdrup By, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Chr. Minke, Postfb. Simmersted, nærmeste St. Haderslev, Afst. 8 km, Tlf. Simmersted 42 x.

Art. 14 af Bramdrup, samlet Areal 54,4 ha, deraf 48,4 Ager, 5 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 448,26 Th. (ca. 9,44 Td. Hrtk.); Ejdkv. 74,500 Kr. (81,000), Jordv. 44,900 Kr. (48,600); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 43,700 Kr., Løsporet i Haderslev Østeramts Brandf. for 42,665 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

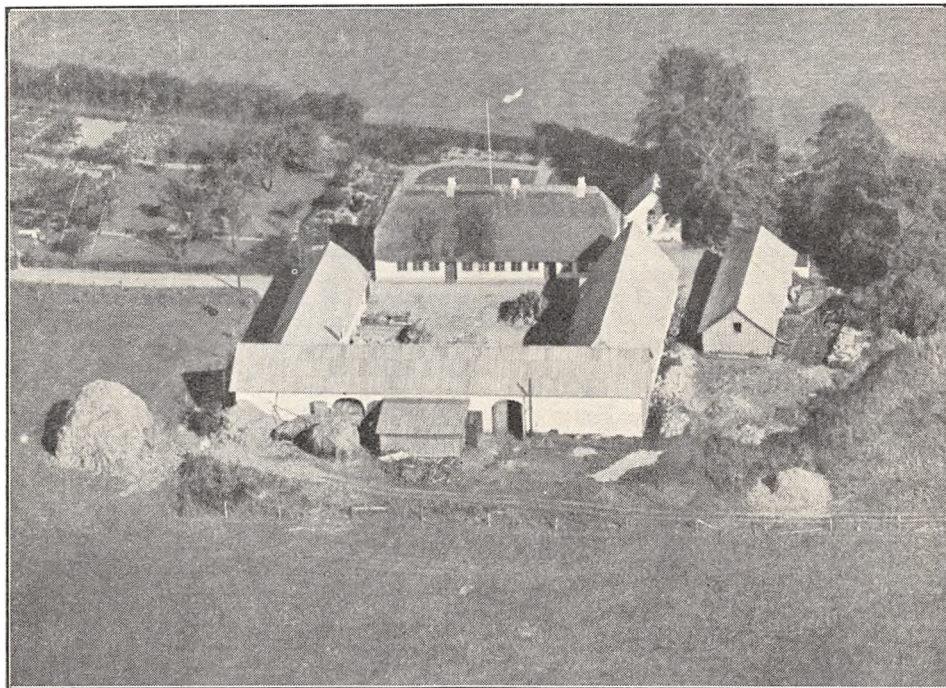
Bramhale ligger 2 km Nordvest for Bramdrup By med Indkørsel fra offentlig Vej mellem Bramdrup og Simmersted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden med denne midt i Marken, bestaar af god mild Muldjord paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1933. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i følgende 8 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5. Roer, 6. Byg, 7. Kløver og Græs, 8. Grønjordshavre. Uden for Driften henligger 12 ha, der er forpagtet af Statens Jordlovsudvalg, med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 35 Kalig. og 70 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 18 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af gode Tyre og er nu delvis rensat for Tuberkulose; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 156 kg aarlig, Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, og der tillægges 1—2 Føl aarlig. Gaarden er efter 2 Aars Prøvetid fra 1936 anerkendt som Avlscenter for Svin af dansk Landrace; Besætningen er for Tiden 11 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 160 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 61 Svin aarlig. Fjerkraeholdet er ca. 150 Høns.

Bramhale har grundmurede, hvidpudsede, gode Bygninger, som for nylig er restaureret. Hovedbygningen, der ligger mod Øst til den kønne Have, som ogsaa strækker sig Nord for Gaarden, er tækket med Rør; den indeholder en god Bolig. Avlsbygningerne er alle tækket med Pandeplader; af de 3 sammenbyggede Længer er der Kostald i den sydlige Sidelænge, Hestestald og Vognport i den nordlige og Lade i Længen mod Vest; denne, der er opført i 1914, har muret Trimpel, og til den vestlige Side er der opført en Halvtagsbygning af Pandeplader til Redskaber og Maskiner.

Bramhale.

Desuden Syd for Gaarden en Svinestald samt et Hønsehus. Gaarden har eget Vandværk, hvorfra Vandet kommer ved Tryk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Bramhale ejedes paa de store Landboreformers Tid i Slutningen af det 18de Aarh. af Peter Iversen Friis, der i 1805 overdrog den til sin Svigersøn Peter Eriksen Raun; efter ham overtoges den i 1846 af Sønnen Peter Petersen R., efter hvem Gaarden i 1878 overtoges af Sønnen Peter Eriksen R.; efter ham overtoges den i 1921 af Sønnen Anders Raun, efter hvem den i 1926 overtoges af Jydsk Land-Hypotekforening; denne overdrog den i 1927 til Jens Boesen (den nuværende Inspektør paa Stendetgaard), efter hvem Gaarden i 1930 atter overtoges af Jydsk Land-Hypotekforening, og af denne købte den nuværende Ejer den i 1932. Gaarden var da ret forsømt, saavel Jord som Bygninger, men den er nu i god Drift.

CHRISTIANSMINDE, Bramdrup By, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Henrik Minke, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 5 km.

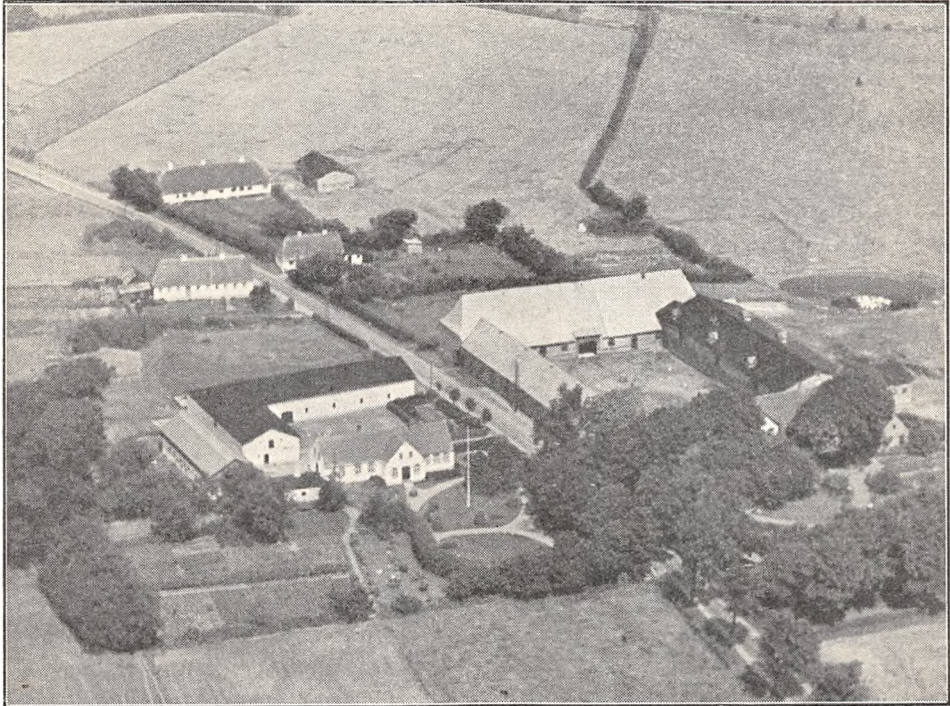
Art. 54 af Bramdrup, samlet Areal 29,2 ha, deraf 28,9 Ager og 0,3 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 293,46 Th. (ca. 6,18 Td. Hrtk.); Ejdskv. 45,700 Kr., Jordv. 27,100 Kr.; Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 38,520 Kr., Løs-

øret i samme Selskab for 32,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Christiansminde ligger midt i Bramdrup By, Vest for Landevejen Haderslev—Steping; af Jorderne, der til Dels er samlet ved Gaarden — 2 Marker ligger dog lidt fraskilt det øvrige Areal — er største Delen, ca. 22 ha, god Lermuld paa Lerunderlag, Resten er mildere Jord paa Grusunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932.

Jorden dyrkes i følgende 7 Marks Drift: 1. Hvede, 2. Roer, 3. Byg, 4. Havre, 5.—6. Kløver og Græs, 7. Grønjordshavre. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 55 Sække Superf., 15 Kalig. og 20 Sække Kvælstofg.

Christiansminde (i Forgrunden til venstre), tilhøjre Marius Petersens Gaard (se Side 787).

Kvægbesætningen, der bestaar af 15 Malkekøer, 1 Tyr og 15 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 170 kg aarlig, Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 50 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 43 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 100 Høns.

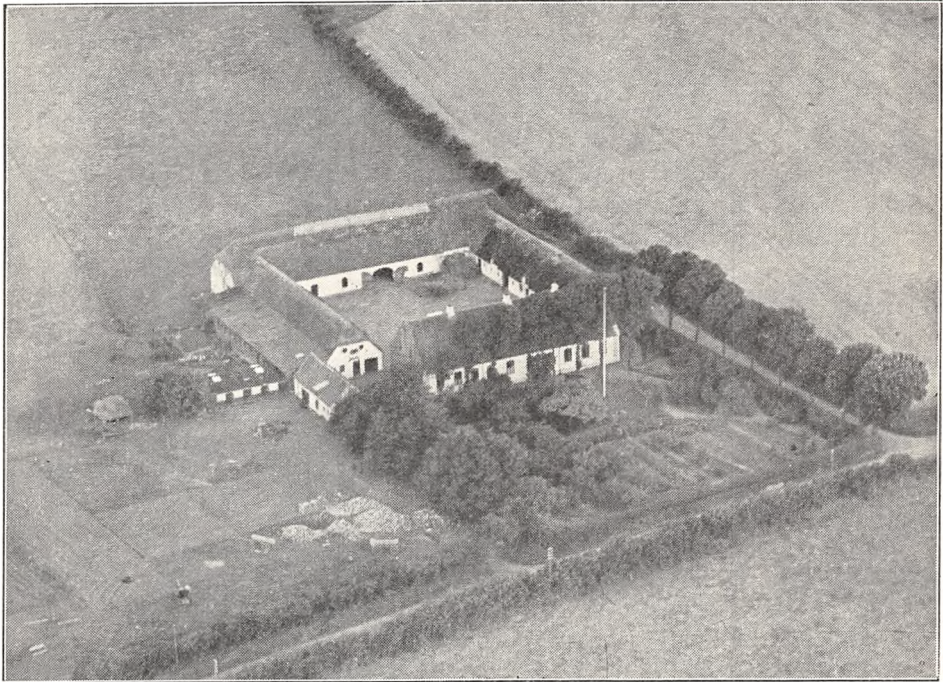
Christiansminde har grundmurede, hvidpudsede, gode og velholdte Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne lille Have, har en frembygget Frontspids til denne og Tag af Cementsten; den rummer en god Beboelse. Avlslængerne, der overvejende er tækket med Tagpap, har muret Trimpel; af de 2 sammenbyggede Hovedlænger (Gaarden er aaben mod Øst til Sognevejen) er der Kostald i den vestlige Sidelænge og Lade i Længen mod Nord; desuden Vest for Gaarden en Længe med Tag af Pandeplader, den rummer Heste- og Svinestald, og fra den sydlige Ende af denne udgaar mod Øst en Halvtagsbygning, der indeholder Værksted, Værelser til Folkene og Vadskehus, Vest for denne et Hønseshus med Tag af Eternit, opført i 1936, og Nordvest for Gaarden et Redskabs- og Maskinhus, opført af Træ og tækket med Straa. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i alle Stalde, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Christiansminde er Hovedparcellen af en i 1903 udstykket Gaard, der ved Udstykningen var paa

90 ha; Hovedparcellen, som blev paa ca. 21 ha, købtes af Christian Minke, der tillige ejede en Parcel paa 8 ha; ved Sammenlægningen af disse dannede Minke den nuværende Ejendom, der April 1932 overtoges af Sønnen, den nuværende Ejer, som gav Gaarden Navnet »Christiansminde« (Gaarden ses paa Billedet sammen med Marius Petersens Gaard i Bramdrup, Vest for denne).

(Den udstykkede Gaard ejedes af Thomas Sørensen, der havde øget Arealet fra 70 til 90 ha ved Tilkøb; han havde overtaget den efter sin Fader Joh. Erik S., der havde overtaget den efter sin Fader Th. Jensen S.; Gaardens øvrige Jord blev købt og lagt til andre Ejendomme i Nabolaget.)

DORTHEASMINDE, Bramdrup By, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Sogneraadformand Iver Nissen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt $5\frac{1}{2}$ km, Tlf. Haderslev 594 y.

Dortheasminde.

Art. 10 m. fl. af Bramdrup, samlet Areal 69,3 ha, deraf 56,5 Ager, 12 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 486,96 Th. (10,24 Td. Hrtk.); Ejdskv. 91,900 Kr. (97,900), Jordv. 58,600 Kr. (63,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Dortheasminde ligger ca. 100 m Vest for Bramdrup By ved offentlig Vej; Jorderne, der ligger noget spredt, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Skovens Bevoksning er Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer til Kolding Saftstation.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Kørerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Der er tidligere leveret ca. 120 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 104 Svin aarlig. Fjerkraholdet er 4—500 Høns.

Dortheasminde har grundmurede, hvidpudsede, ældre, men velholdte Bygninger. Hovedbygningen,

der ligger mod Syd til den kønne Have (ikke helt solret), er tækket med Tegl; den indeholder en god Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, som er tækket med Straa, er der Vognport, Gennemkørselsport fra Sognevejen, Værelser til Folkene og Hestestald i den østlige Sidelænge og Kostald i den vestlige, til hvilken der i hele Længden til Vestsiden er tilbygget en Halvtagsbygning, en Svinestald, tækket med Pandeplader; denne er atter fra den sydlige Ende udvidet i en Sidelænge mod Vest; Længen mod Nord rummer Lade; desuden Vest for Hovedbygningen et teglhængt Brændehus samt et straaet Hønsehus. Der er eget Vandværk, som drives ved Elektricitet, og der hører et Hus til Ejendommen.

Dortheasminde er en gl. Slægtsgaard, der har været i Slægtens Besiddelse i henved 300 Aar. I 1713 overtoges den af Hans Willatzen, efter hvem den i 1746 overtoges af Sønnen Willatz Hansen; efter ham overtoges den i 1776 af Svigersønnen Nis Fallesen, der i 1819 overdrog den til Sønnen Iver Nissen; efter ham overtoges den i 1856 af Nis Iversen, efter hvem den i 1901 overtoges af en Nevø, den nuværende Ejer. For nogle Aar siden frasolgttes der godt 2,5 ha.

GAARD I BRAMDRUP BY, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Marius Petersen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 5 km, Tlf. Haderslev 562 v.

Art. 1 m. fl. af Bramdrup, samlet Areal 168,5 ha, deraf 134 Ager, 4,5 Eng, 29 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 1495,44 Th. (31,27 Td. Hrtk.); Ejdskv. 211,000 Kr. (232,600), Jordv. 141,900 Kr. (156,100); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 115,000 Kr. Løsføret i »London« for 88,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger midt i Bramdrup By, Øst for Landevejen gennem Byen (Haderslev—Stepping); af Jorderne er 65 ha samlet ved Gaarden, 60 ha ligger samlet Vest for Byen, Resten ligger noget spredt Nordvest for Ejendommen; Jorden er god Lernuld paa Lerunderlag. Terrænet er let kuperet, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, en Del er nymerglet i 1932, og Resten af Arealet er kalket i de senere Aar. Engen er Haardbundseng, Skovens Bevoksning blandet (Bøg og Gran).

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift.

Kvægbesætningen, der bestaar af 30 Malkekøer, 1 Tyr og 80 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes dels ved eget Tillæg, dels ved Indkøb, Køerne græsser i Løsdrift; der græsledes ca. 55 Stude om Aaret; den gennemsnitlige Mælkeydelse pr. Ko er ca. 3300 kg aarlig, Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 9 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret ca. 150 Slagterisvin om Aaret (Pattegrise indkøbes); Gaarden har Kort til 144 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 200 Høns.

Gaard Art. 1 m. fl. af Bramdrup har grundmurede gode Bygninger. Den guldpuddede Hovedbygning, der ligger mod Syd til den kønne gl. Have, har Veranda med Altan til denne, gennemgaaende Frontspids og Skifertag; den indeholder en stor køn Bolig. Af de 3 sammenbyggede Avslænger har de 2 Sidelænger muret Trimpel; af disse er der Kostald i den østlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Øst; de 2 Længer er tækket med Tagpap; den vestlige Sidelænge (langs Landevejen), der er tækket med Pandeplader, indeholder Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald og Længen mod Nord Lade, der mod Syd til Gaarden er tækket med Pandeplader, mod Nord med Straa. Desuden Øst for Hovedbygningen et teglhængt Hus, som rummer Hønse- og Brændehus. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Ko- og Svinestalden, Gipsloft i Hestestalden, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 1 m. fl. af Bramdrup er en gl. Slægtsgaard, der i første Halvdel af forrige Aarh. ejedes af Falle Petersen Sørensen, efter hvem den i 1849 overtoges af Svigersønnen Jacob Bruun; efter ham overtoges Gaarden i 1895 af Sønnen Falle Petersen Bruun, der havde haft den i Forpagtning siden 1884; efter ham, der var Onkel til den nuværende Ejer, overtog denne den i 1932.

GAARD I BRAMDRUP BY, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Jes P. Lauritzen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 5 km, Tlf. Haderslev 569 v.

Art. 11 m. fl. af Bramdrup, samlet Areal 96,9 ha, deraf 81 Ager, 15,4 Skov og

0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 849,00 Th. (17,87 Td. Hrtk.); Ejdskv. 126,200 Kr. (137,200), Jordv. 79,500 Kr. (86,800); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 80,800 Kr., Løstøret i Aller-Kassen for 46,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger i Bramdrup By; af Jorderne ligger ca. 61 ha ved offentlig Vej, ret godt for Ejendommen, 20 ha, som er udlagt med vedvarende Græs, ligger ca. 1200 m fra Gaarden; Jorden er god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932—33. Skovens Bevoksning er Bøg, med lidt Ask og Eg samt Gran.

Jorden dyrkes i en alm. 6 Marks Drift med lidt Avl af Sukkerroer; som nævnt

Jet P. Lauritzens Gaard i Bramdrup By (Art. 11 m. fl. af Bramdrup).

henligger 20 ha med vedvarende Græs. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 135 Sække Superf., 20 Kalig. og 80 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 32 Malkekøer, 1 Tyr og 40 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 157 kg aarlig, Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste og for Øjeblikket 2 Plage og 2 Føl, dels af eget Tillæg, dels indkøbte. Der er tidligere leveret ca. 200 Slagterisvin om Aaret (Pattgrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 91 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 2-300 Høns.

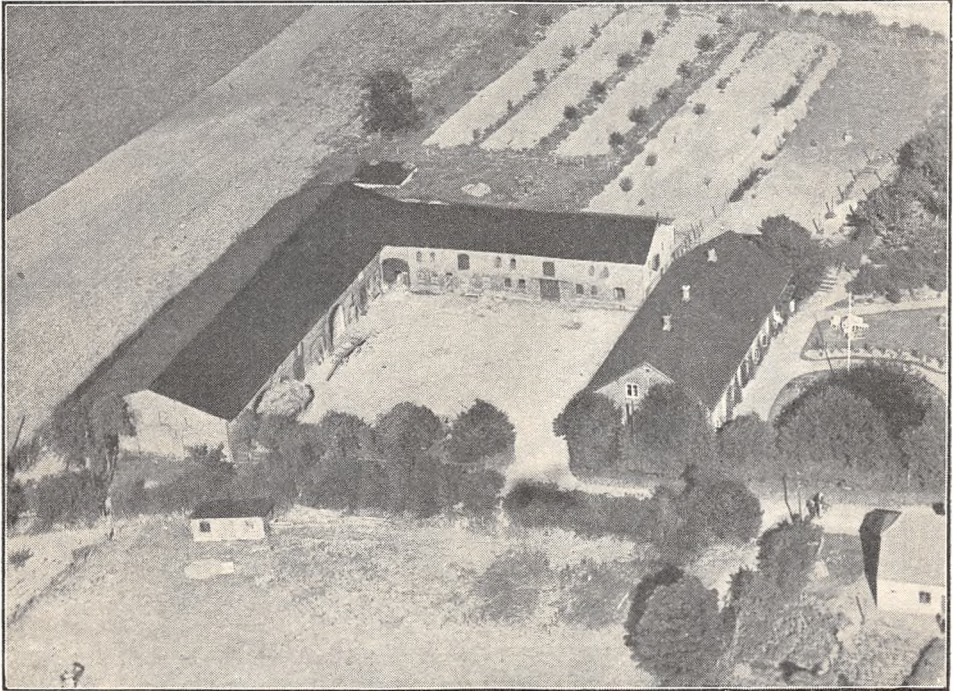
Gaard Art. 11 m. fl. af Bramdrup har grundmurede, gode, overvejende hvidpudsede Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til den kønne Have, som ogsaa strækker sig Øst for denne, har Skifertag; den er opført i 1872 og indeholder en stor køn Bolig. Avlsbygningerne er tækket med Pandeplader; af de 3 sammenbyggede Hovedlænger er der Værksted, Garage, Hestestald, Vognport og Kværnum i den østlige Sidelænge; denne, der har muret Trimpel, er opført i 1904; Længen mod Nord, Laden, har Gennemkørselsport til Gaarden fra Sognevejen; den vestlige Sidelænge rummer Kostald, og fra dennes sydlige Ende udgaar et Bygningskompleks mod Øst og Syd, opført i 1923, der rummer Svinestald, Roe-, Hønse- og Brændehus med Værelser til Folkene oven over de 2 sidstnævnte, og Syd for denne et Hønsehus, tækket med Tagpap; desuden ved Enden af Kostalden en Vindmotor. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Hestestalden, Gaarden

har eget Vandværk med Vindmotoren som Drivkraft, og der hører et Arbejderhus samt et Af-tægtshus til Ejendommen.

Gaard Art. 11 m. fl. af Bramdrup ejedes omkring Midten af forrige Aarh. af Mathis Chr. Petersen, efter hvem den i 1862 overtoges af Sønnen Chr. Mathisen Petersen; efter ham overtoges den i 1898 af Svigersønnen Chresten H. Lauritzen, Onkel til den nuværende Ejer, efter hvem denne overtog Gaarden i 1925.

GAARD I ROGSTRUP BY, Moltrup Sogn og Kom., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Chr. L. Christensen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 5 km, Tlf. Haderslev 575 u.

Art. 3 af Rogstrup, samlet Areal 52,1 ha, deraf 41,6 Ager, 10 Skov og 0,5 Have

Chr. L. Christensens Gaard i Rogstrup By (Art. 3 af Rogstrup).

og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 600 Th. (godt 12,63 Td. Hrtk.); Ejdskv. 90,400 Kr. (103,600), Jordv. 50,600 Kr. (57,700); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 67,720 Kr., Løsoret i »Danmark« for 60,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger midt i Rogstrup By; Jorderne, der er samlet ved Ejendommen undtagen Skoven, som ligger lidt fraskilt, bestaar af god svær Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Af Skoven er Halvdelen bevokset med Bøg og Eg, den anden Halvdel med nyplantet Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 22—24 Malkekøer, 1 Tyr og 12 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørtydelse pr. Ko er ca. 157 kg aarlig, Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

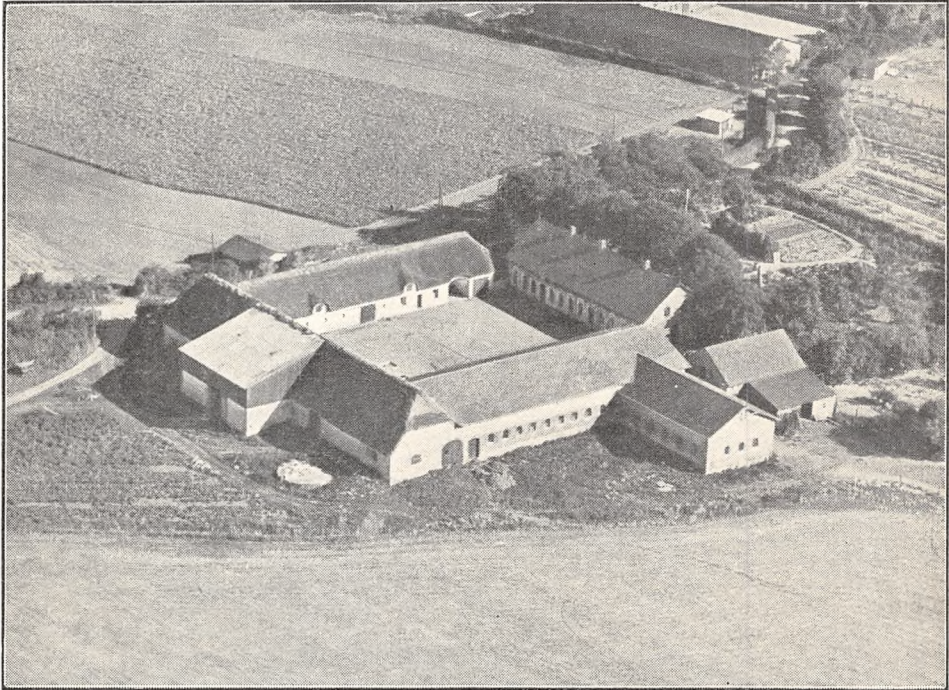
Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, intet Tillæg; desuden anvendes en Tractor. Svinebesætningen er for Tiden 10 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 170 Slagte-

risvin om Aaret, Gaarden har Kort til 71 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Gaard Art. 3 af Rogstrup har grundmurede, store og gode Bygninger, opført af røde Sten. Hovedbygningen, der ligger mod Syd til Haven, er tækket med Skifer; den rummer en stor køn Bolig. Af de 2 sammenbyggede Avlslænger, som er tækket med Tagpap, er der Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald i den østlige Sidelænge, Kostald og Lade i den nordlige; Gaarden er aaben mod Vest mod Sognevejen; til den sydlige Ende af Hestestaldlængen er der til den østlige Side opført et Hønsehus, en Halvtagsbygning, og Øst for Hovedbygningen et mindre Brændehus, opført af Træ, begge tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har indlagt Vand fra et fælles Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 3 af Rogstrup ejedes i forrige Aarh. helt tilbage til 1800 af Slægten Friis; i 1879 overdrog Jens Jørgen Friis den til sin Svigersøn Chr. Fredsted, efter hvem den i 1908 overtoges

Hans Skøtts Gaard i Rogstrup By (Art. 4 af Rogstrup).

af Sønnen Jens Fredsted; han solgte den i 1928 til Jørgen Raun, der ejede den ca. $\frac{1}{2}$ Aar, hvorefter den i Oktbr. 1928 købtes af den nuværende Ejer.

Ved en Jordomdeling i 1931 af Hensyn til Jordens Beliggenhed blev Gaardens Areal samtidig ca. 6 ha mindre.

GAARD I ROGSTRUP BY, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Hans Skøtt, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 5 km, Tlf. Haderslev 575 v.

Art. 4 af Rogstrup, samlet Areal 75,7 ha, deraf 58,7 Ager, 16,3 Skov og 0,7 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 730 Th. (ca. 15,37 Td. Hrtk.); Ejdskv. 125,100 Kr. (164,500), Jordv. 72,400 Kr. (106,000); Bygn. er fors. i Landbygning. Brandf. for 77,200 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Gaarden ligger nordligst i Rogstrup By ved Vejen efter Rørkær; Jorderne, der er samlet ved Ejendommen undtagen Skoven, som ligger ca. 1 km fra denne, bestaar af god svær Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 5 Kalig. og 25 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 30 Stkr. Ungkreaturer, er dels af Korthorns-, dels af rød dansk Malkerace (ved Overgang til denne sidste), den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 5 Arbejdsheste, for Øjeblikket intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 8 Tillægssøer; der er tidligere leveret 50—60 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 82 Svin aarlig. Fjerkræholdet er 2—300 Høns.

Gaard Art. 4 af Rogstrup har grundmurede velholdte Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Syd til Haven, er tækket med Skifer; den indeholder en stor god Beboelse. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Kostald i den vestlige Sidelænge, fra hvis sydlige Ende Svinestalden udgaar som en Sidelænge mod Vest; de 2 Længer, der har muret Trimpel, er tækket med Eternit; den østlige Sidelænge rummer Vognport, Indkørselsport fra Sognevejen, Værelser til Folkene og Hestestald, den er tækket med Straa ligesom Ladelængen mod Nord; denne har en kort Udvidelse mod Nord med Trætrimpel og Tag af Pandeplader. Desuden Vest for Hovedbygningen en Længe med Tag af Cementsten, den rummer Hønse- og Brændehus, og til Vestsiden er opført en Halvtagsbygning, tækket med Tagpap, til Redskaber og Maskiner. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden, Gaarden har Vand fra et fælles Vandværk, og der hører et Hus til Ejendommen.

Gaard Art. 4 af Rogstrup ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Jens Bendixen, der i 1821 solgte den til Hans Hansen Skøtt; efter ham overtoges den i 1863 af Sønnen Hans Jensen Skøtt, efter hvem den i 1896 overtoges af Sønnen Hans Hansen Skøtt, og efter ham overtog Sønnen, den nuværende Ejer, den i 1935 for 159,400 Kr.

I 1931 er der frasolgt ca. 30 ha, paa hvilket Areal der blev oprettet 3 Husmandsbrug, ét paa 9 ha og 2, hver med 7 ha, og samtidig blev der af Hensyn til Jordens Beliggenhed foretaget en Jordomdeling, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

KATHRINESMINDE, Rogstrup By, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer H. J. Rasmussen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 6½ km, Tlf. Haderslev 575 x.

Art. 2 m. fl. af Rogstrup, samlet Areal 37,3 ha, deraf 33,5 Ager, 1,5 Eng, 2 Skov og 0,3 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 214,00 Th. (ca. 4,5 Td. Hrtk.); Ejdkv. 50,000 Kr., Jordv. 26,000 Kr.; Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 31,928 Kr., Løstret i »Danmark« for 29,500 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Kathrinesminde ligger ca. 1½ km Nordøst for Rogstrup By ved Vejen mellem Rogstrup og Rørkær; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god svær Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden bliver nu delvis nydrænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del af Arealet er nymerglet i de senere Aar. Engen er Lavmoseeng, Skovens Bevoksning Bøg og Eg.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med lidt Avl af Sukkerroer; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 50 Sække Superf., 10 Kalig. og 60 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 20 Malkekøer, 1 Tyr og 10 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malkerace, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Rørkær Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 4 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 4 Tillægssøer; der er ikke tidligere leveret Slagterisvin, Gaarden har Kort til 42 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 250 Høns.

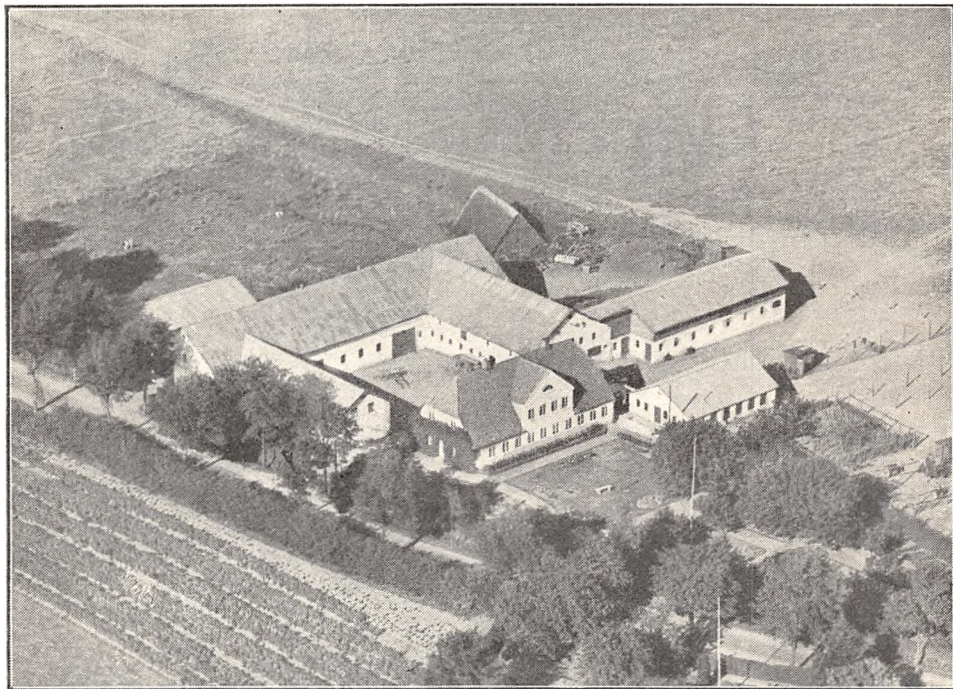
Kathrinesminde har grundmurede, velholdte og gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Vest til Haven (ikke helt solret), er tækket med Tegl, den rummer en god Lejlighed. Af Avlsbygningerne, der har Tag af Pandeplader, er der Lade og Vognport i den sydlige Sidelænge, Ko-Svine- og Hestestald i den nordlige, fra hvis vestlige Ende Ungkvægstalden udgaar som en Sidelænge mod Nord; desuden Nord for Hovedbygningen et teglhængt Hønsehus. Gaarden er aaben mod Øst ud til Sognevejen.

Kathrinesminde ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Casper Caspersen, som udflyttede Gaarden fra Rogstrup i 1872—73; han solgte den i 1902 til Iver Ravn, Simmersted, der i 1905

solgte den til N. Krogh; han solgte den i 1920, og Gaarden skiftede nu Ejer nogle Gange, til Krogh atter maatte overtage den, hvorefter han i 1922 solgte den til H. C. Bogh; i Begyndelsen af 1934 overtoges Gaarden derefter af Sønderjyllands Kreditforening, som i Marts samme Aar solgte den til den nuværende Ejer.

NØRGAARD, Bramdrup By, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Chr. M. Bonde, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 7 km, Tlf. Hjerndrup 33 v.

Art. 12 og 61 af Bramdrup, samlet Areal 57,2 ha, deraf 54,2 Ager, 1,5 Skov og 1,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 380,16 Th. (8 Td. Hrtk.); Ejdskv. 77,300 Kr. (92,700), Jordv. 44,900 Kr. (54,500); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for

Nørgaard.

49,963 Kr., Løsoret i Haderslev Østeramts Brandf. for 63,000 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Nørgaard ligger ca. 1½ km Nord for Bramdrup By ved Landevejen Haderslev—Stepping; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og delvis nymerglet i 1930 og 1932. Skovens Bevoksning er overvejende Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 80 Sække Superf., 35 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 21 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af sortbroget hollandsk Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er 175—180 kg aarlig, Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, intet Tillæg. Svinebesætningen er for Tiden 6 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 350 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 77 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns (brune Italienerne).

Nørgaard har grundmurede, hvidpudsede, gode Bygninger. Hovedbygningen, der ligger mod Syd

til Haven, er opført i 1854, restaureret i 1929, har Frontspids mod Syd til Haven og Tegltag; den indeholder en god Bolig. Af Avlsbygningerne, der har Tag af Pandeplader, har de 3 sammenbyggede Hovedlænger muret Trimpel; af de 2 Sidelænger rummer den vestlige, der er ombygget i 1934, Værelser til Folkene, Vognport og Hestestald, den østlige Kostald og Længen mod Nord Lade; de 2 sidstnævnte Længer er ombygget i 1916, og Nordsiden af Laden er helt af Pandeplader; fra den sydlige Ende af Kostalden udgaar Svinestalden som en Sidelænge mod Øst, denne, der har Trimpel af Pandeplader, er opført i 1928. Desuden Øst for Hovedbygningen en Længe, opført i 1932, den indeholder Hønse- og Brøndehus, Nord for Gaarden en Lade, bygget i 1910 og helt af Pandeplader, samt et Redskabs- og Maskinhus, opført i 1927 og tækket med Straa, der gaar helt ned til Jorden. Der er murede Hvælvinger og Jernbjælker i Kostalden.

Nørgaard angives at være oprettet i 1854, da den blev udstykket fra en nu forsvundet Gaard. Den ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Jens Peter Petersen, efter hvis Død den overtoges af Enken, der i 1902 solgte den med ca. 26 ha til Chr. N. Bonde; ved Tilkøb i 1904 og 1913 øgede han Arealet til 65,7 ha; senere, i 1930, fraskiltes der 8,5 ha til en Datter og Svigersøn, paa hvilket Areal, som senere ved Tilkøb øgedes med 2,5 ha, der opførtes Bygninger til en Ejendom, og Nørgaard fik derved sit nuværende Areal.

ROGSTRUPGAARD, Rogstrup By, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Johan Erik Fischer, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. 5 km, Tlf. Haderslev 575 y.

Art. 1 af Rogstrup, samlet Areal 85 ha, deraf 63 Ager, 21 Skov og 1 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 740 Th. (ca. 15,58 Td. Hrtk.); Ejdskv. 125,200 Kr. (237,300), Jordv. 70,200 Kr. (156,300); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 79,000 Kr., Løsporet i Aller-Kassen for 47,610 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Rogstrupgaard ligger østligst i Rogstrup By; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger ca. 1 km fra denne, bestaar af god svær Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran, overvejende det sidste.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift med Avl af lidt Havesager; der dyrkes aarlig ca. 2 ha med Hvidkaal.

Kvægbesætningen, der bestaar af 40 Malkekøer, 1 Tyr og 20 Stkr. Ungkreaturer, er af rød dansk Malke race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsporet; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 7 Arbejdsheste, og der tillægges alm. et Føl aarlig; desuden anvendes en Tractor baade til Markarbejde og Tærskning. Svinebesætningen er for Tiden 21 Tillægssøer; der er tidligere leveret indtil 500 Slagterisvin om Aaret, Gaarden har Kort til 122 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns.

Rogstrupgaard har grundmurede gode Bygninger. Den hvidpudsede Hovedbygning, der ligger mod Nord til den kønne gl. Have, er opført i 1855 med stor Frontspids mod Syd til Gaardspladsen og Tegltag; den rummer en stor køn Bolig. De 3 sammenbyggede Avlslænger, der er opført i 1856, har Tag af Straa; af Længerne er der Garage, Gennemkørselsport, Værelser til Folkene, Heste- og Svinestald i den vestlige Sidelænge, Kostald i den østlige og Lade i Længen mod Syd, til hvis østlige Gavlf der er opført en Forlængelse, tækket med Tagpap; desuden fra den nordlige Ende af Kostalden en Sidelænge mod Øst med Kalve- og Svinestald, og fra den østlige Ende af denne udgaar Hønsehuset som en Sidelænge mod Nord, der tillige har en Indkørselsport til Gaarden; de 2 Længer er begge tækket med Straa; fra den nordlige Ende af Hønsehuset udgaar atter en Sidelænge mod Øst, en hvidpudset, teglhængt Svinestald, opført i 1908, og til den vestlige Gavlf af denne er igen mod Vest tilbygget en Halvtagsbygning af Træ, tækket med Tagpap, denne indeholder Vognport og Brøndehus. Der er indlagt Vand fra et fælles Vandværk, og der hører 2 Huse til Ejendommen.

Rogstrupgaard ejedes i første Halvdel af forrige Aarh. af Steffen Fischer, der omkring 1836 overdrog den til sin Svigersøn Hans Jørgen Arnkil; efter ham overtoges den senere af Sønnen Steffen Arnkil, der i 1902 overdrog Gaarden til sin Fætter Hans Madsen Fischer, efter hvem Sønnen, den nuværende Ejer, overtog den i 1921.

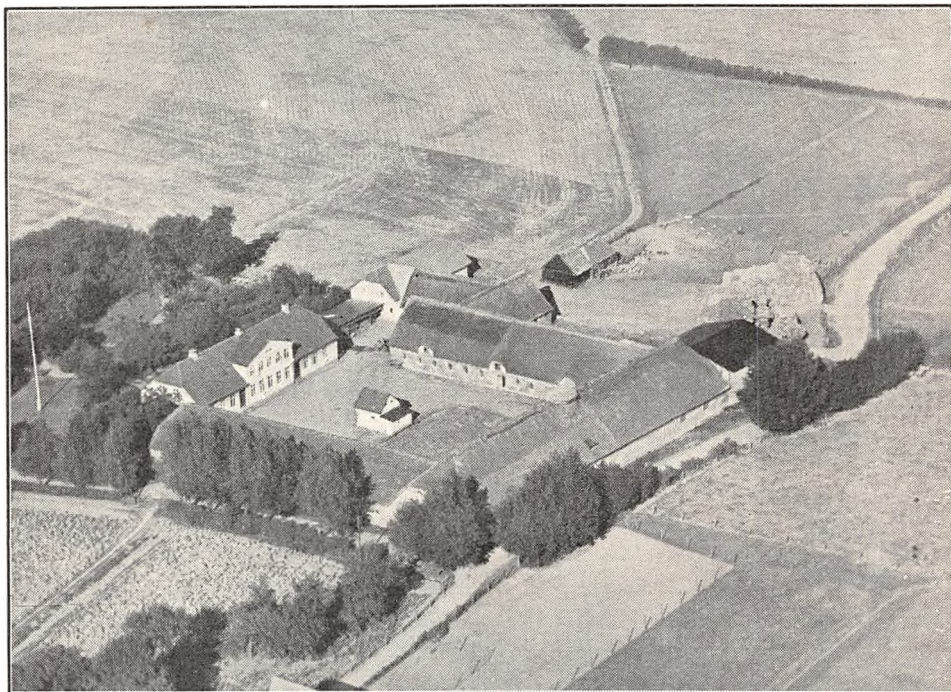
Til Gaarden, der tidligere var betydelig større, blev der i 1919 tilkøbt en Ejendom og lagt ind under Gaarden, men i 1931 og —33 blev der under Medvirkning af Statens Jordlovsudvalg frasolgt

81 ha, paa hvilket Areal der oprettedes en Ejendom med 21 ha og 8 Husmandsbrug, hver med 7 a 8 ha, og samtidig fandt der en Jordomdeling Sted af Hensyn til Jordens Beliggenhed, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

VESTERGAARD, Bramdrup By, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer H. C. Roost, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 6 km.

Art. 15 af Bramdrup, samlet Areal 94 ha, deraf 83,5 Ager, 10 Skov og 0,5 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 695 Th. (godt 14,63 Td. Hrtk.); Ejdskv. 122,500 Kr. (148,600), Jordv. 72,900 Kr. (88,800); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres

Rogstrupgaard.

Brandf. for 55,000 Kr.; Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

Vestergaard ligger Vest for Bramdrup By med Indkørsel fra offentlig Vej mellem de to Landeveje Haderslev—Stepping og Haderslev—Sommersted; Jorderne ligger i to Stykker, deraf Halvdelen ved Gaarden, den anden Halvdel ca. 1½ km fra denne; Halvdelen af Arealet er Lermuld paa Lerunderlag, Resten mildere Jord paa Ler- og Grusunderlag. Terrænet er ret jævnt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og en Del er kalket i de senere Aar. Skovens Bevoksning er Bøg, Eg og Gran.

Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 135 Sække Superf., 55 Kalig. og 50 Sække Kvælstofg.

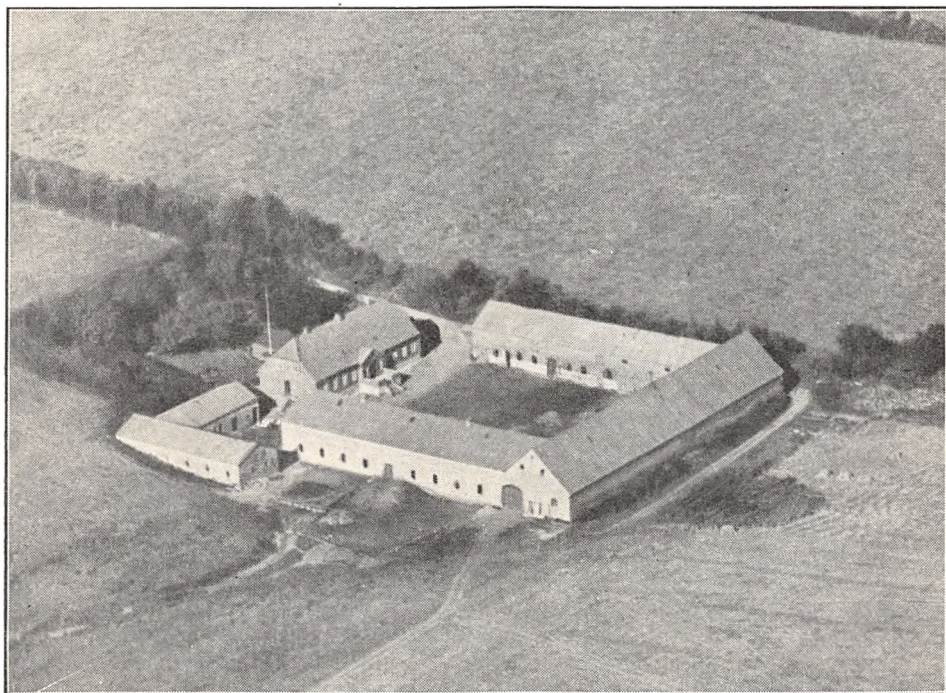
Kvægbesætningen, der bestaar af 35 Malkekøer, 1 Tyr og 55 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 150 kg aarlig, der malkes med Maskine (Alfa-Laval), og Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 8 Arbejdsheste, og der tillægges alm. 2 Føl aarlig. Svinebesætningen er for Tiden 7 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 320 Slagterisvin

om Aaret, Gaarden har Kort til 76 Svin aarlig. Fjerkræholdet er ca. 500 Høns.

Vestergaard har grundmurede, nye, store Bygninger, opført af røde Sten efter en Brand i 1927. Hovedbygningen, der ligger mod Nord til Haven, har en lav Frontspids mod Syd til Gaarden, høj Trappe og Tegtag; den indeholder en god Bolig med indlagt Centralvarme, Bad og moderne Bequemmeligheder. Af Avlsbygningerne, der er tækket med Pandeplader, har de 2 Sidelænger muret Trimpel; af disse er der Vognport, Værelser til Folkene, Hestestald og Vognport i den østlige Sidelænge, Kostald i den vestlige og Lade i Længen mod Syd; desuden Vest for Hovedbygningen en Vinkelbygning, af hvilken den større Længe indeholder Svinestald og den mindre Brænderum m. m. Der er murede Hvalvinger og Jernbjælker i Kostalden, og Gaarden har eget Vandværk, som drives ved Elektricitet.

Vestergaard ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Jens Sørensen, efter hvem den i 1901 overtoges af Svigersønnen Jens Knudsen; han forpagtede den ud samme Aar til en Broder Erik

Vestergaard.

Knudsen, der senere, i 1906, overtog Gaarden som Ejer, og af ham købte den nuværende Ejer den i 1930; samme Aar frasolgte der 9 ha som Tillægsjord til en mindre Ejendom, hvorved Gaarden fik sit nuværende Areal.

SKOVLUNDGAARD, Bramdrup By, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Chr. Mortensen, Postfb. Simmersted, nærmeste St. Haderslev, Afst. 8 km, Tlf. Simmersted 42 v.

Art. 8 af Bramdrup, samlet Areal 62,9 ha, deraf 54 Ager, 8,6 Skov og 0,3 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte 592,85 Th. (12,48 Td. Hrtk.); Ejdkv. 87,900 Kr. (95,500), Jordv. 56,500 Kr. (61,200); Bygn. er fors. i Landbygn. Brandf. for 49,900 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsfors. (Sønderjyll. Højspændingsv.)

Skovlundgaard ligger 2½ km Nordvest for Bramdrup By ved offentlig Vej efter Simmersted; Jorderne, der er samlet ved Gaarden, bestaar af god svær Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid, og to Trediedele af Arealet er nymerglet i 1932. Skovens Bevoksning er Eg — overvejende — og Bøg.

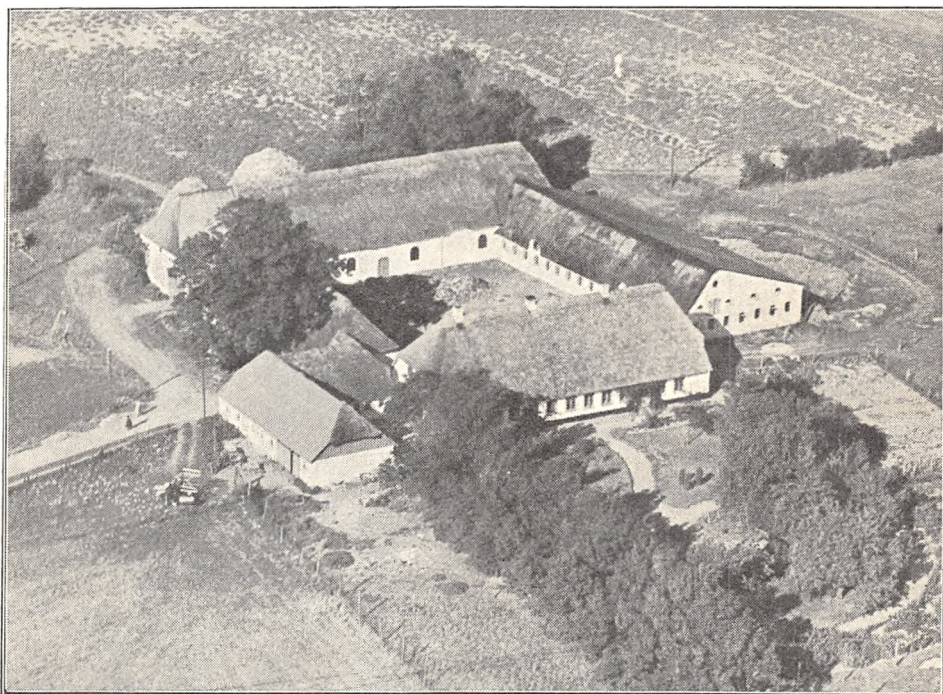
Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift; af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 100 Sække Superf., 10 Kalig. og 40 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 16—18 Malkekøer, 1 Tyr og 25 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste, intet Tillæg. Der er tidligere leveret 100—120 Slagterisvin om Aaret (Pattegrisene indkøbes); Gaarden har Kort til 57 Svin aarl.

Skovlundgaard har grundmurede, hvidpudsede, ældre, velholdte Bygninger, tækket med Straa. Hovedbygningen ligger mod Syd til den lille Have. Af de 3 sammenbyggede Avlslænger er der Lade i Længen mod Nord, Ko- og Svinestald i den østlige Sidelænge (som er tækket med Tagpap mod Øst); den vestlige Sidelænge, der har Gennemkørselsport til Gaarden, indeholder Værelser til Folkene og Hestestald; fra den sydlige Gavl af denne udgaar en kort Sidelænge, en Vognport,

Skovlundgaard.

mod Vest, fra hvis vestlige Ende der igen udgaar en Sidelænge mod Syd, som indeholder Maskin- og Redskabsrum samt Brænde- og Hønsehus.

Skovlundgaard ejedes i sidste Halvdel af forrige Aarh. af Jens Raun, efter hvem den overtoges af Sønnen Peter P. Raun, der ejede Gaarden i en længere Aarrække; han solgte den i 1923 til Hestehandler N. Nissen, Haderslev, af hvem den nuværende Ejer købte den i 1924.

SOFIESMINDE, Bramdrup By, Moltrup Sogn og Komm., Haderslev Hrd., Retskr. og A., Ejer Anton Larsen, Postfb. og nærmeste St. Haderslev, Afst. godt 6 km, Tlf. Haderslev 598 x (Forpagteren).

Art. 6 m. fl. af Bramdrup, samlet Areal 76,2 ha, deraf 55,4 Ager, 20 Skov og 0,8 Have og Gaardsplads, Nettoudbytte ca. 610 Th. (godt 12,84 Td. Hrtk.); Ejdskv. 125,200 Kr. (168,200), Jordv. 71,200 Kr. (105,200); Bygn. er fors. i Danske Grundejeres Brandf. for 72,550 Kr., Løsofret i »London« for 84,650 Kr.; Lys og Kraft fra Tyrstrup Hrd.s Elektricitetsforsyning (Sønderjyll. Højspændingsv.).

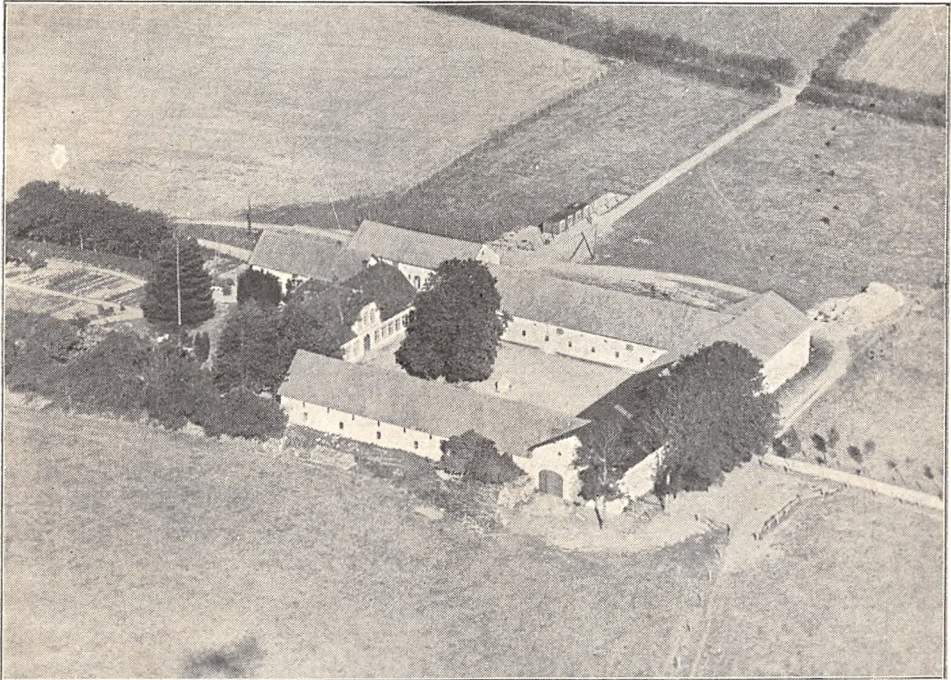
Sofiesminde ligger Nordøst for Bramdrup By med Indkørsel fra Landevejen Haderslev—Stepping; Jorderne, der er samlet ved Gaarden undtagen Skoven, som ligger ca. 2 km fra denne, bestaar af god svær Lermuld paa Lerunderlag. Terrænet er

til Dels fladt, Kultur og Gødningskraft god, Jorden er drænet, der er merglet fra ældre Tid og nymerglet i 1932. Skovens Bevoksning er Bøg og Gran.

Gaarden er fra 1. April 1933 bortforpagtet til en Svigersøn af Ejeren, Forpagter Rasmus Kongsted; Jorden dyrkes i alm. Vekseldrift, godt 2 ha drives med Sukkerroer til Kolding Saftstation. Af Kunstgødning anvendes aarlig ca. 70 Sække Superf., 15 Kalig. og 45 Sække Kvælstofg.

Kvægbesætningen, der bestaar af 25 Malkekøer, 1 Tyr og 25-30 Stkr. Ungkreaturer, er af Korthorns-Race, den fornyes ved eget Tillæg med Indkøb af Tyre, Køerne græsser i Løsdrift; den gennemsnitlige Smørydelse pr. Ko er ca. 125 kg aarlig, Mælken leveres til Moltrup Andelsmejeri.

Sofiesminde.

Der holdes som Regel 6 Arbejdsheste og for Øjeblikket en indkøbt Plag. Svinebesætningen er for Tiden 12 Tillægssøer; der er tidligere leveret ca. 100 Slagtersvin om Aaret, Gaarden har Kort til 84 Svin aarlig. Der holdes 2 Faar, og Fjerkræholdet er ca. 300 Høns.

Sofiesminde har grundmurede, hvidpudsede, store og gode Bygninger, Hovedlængerne opført i 1860. Den anelige Hovedbygning, der ligger mod Nord til Haven, har gennemgaaende Frontspids og Tegltag; den indeholder en stor og god Lejlighed. Af de 3 sammenbyggede Avslænger, der har muret Trimpel, er der Værelser til Folkene, Hestestald og Vognport i den vestlige Sidelænge og Kostald i den østlige; de har begge Tag af Cementsten; Længen mod Syd, Laden, der har Gennemkørselsport fra Sognevejen, har tidligere været tækket med Tagpap, men denne omlægges nu med Pandeplader. Desuden Øst for Hovedbygningen og Gaarden en Længe, tækket med Cementsten, den rummer Bryggers samt Stald til Søer, en Svinestald med Tag af Pandeplader samt et Hønsehus, opført af Træ og tækket med Tagpap. Der er murede Hvælvinger i Heste- og Kostald, og der hører et Hus med 2 Lejligheder til Ejendommen.

Sofiesminde er en gl. Slægtsgaard, der i over Hundrede Aar har været i den nuværende Slægts Besiddelse; den ejedes i forrige Aarh. af Antoni Larsen, der i 1860 overtog den efter sine Forældre, og samme Aar udflyttedes Gaarden fra Bramdrup til sin nuværende Plads; efter ham overtoges den i 1897 af Sønnen, den nuværende Ejer.

Gaarden var tidligere betydelig større, men i 1934 er der til Statens Jordlovsudvalg solgt ca. 48 ha, og paa 16 af disse oprettedes der 2 Husmandsbrug; samtidig foretoges der en Jordomdeling af Hensyn til Jordens Beliggenhed, hvorved Resten udskiftedes med andre Arealer.

REGISTER TIL BIND VIII

RINGKØBING AMT

	Side
Skodborg Herred	27
Vandfuld Herred	69
Hjerm Herred	90
Ginding Herred	146
Hammerum Herred	164
Ulfborg Herred	206
Hind Herred	228
Bølling Herred	243
Nørre Horne Herred	262

RIBE AMT

	Side
Vester Horne Herred	286
Øster Horne Herred	299
Skads Herred	307
Slavs Herred	325
Anst Herred	330
Malt Herred	430
Gørding Herred	473
Ribe Herred	486

HADERSLEV AMT

	Side
Tyrstrup Herred	527
Haderslev Herred	635

	Side
A abjerg	242
Aarøgaard	731
Aarø sund Færgegaard	732
Aastrupgaard	770
Abildgaard	572
Agerkrog	303
Agersnapgaard	303
Aldersly	391
Allergaard	527
Andersgaard	669
Anderupgaard	611
Ansetgaard	573
Asbølgaard	332
Askov Forsøgsstation	440
Askovgaard	443
Askov Nørregaard	444
Assersbølgaard	430
Ausumgaard	122
Ausum Vestergaard	102
B aldersbæk	326
Ballegaard	40
Baungard	460

	Side
Beierholm	710
Bejsnapgaard	304
Birk	93
Birkely	332
Birk Vestergaard	181
Bitzovgaard	182
Bjerg	32
Bjerg have	574
Bjerndrupgaard	621
Bjerndrup Højgaard	612
Bjerninggaard	601
Bjerningrød	603
Blokager	361
Bloksgaard	63
Bodskov	670
Borris Landbrugsskole	255
Bramhale	783
Bramminge Hovedgaard	480
Bramminge Nygaard	479
Bramtøjgaard	621
Bramsensgaard	671
Bramsgaard	623
Brandsmadgaard	333

	Side
Brejnholt	64
Brejnholtegaard	321
Brejninggaard	243
Brogaard	228
Bromsgaard	75
Bruhnsminde	564
Brændgaard, Herning Købst.-Komm., Ringkøbing A.	165
Brændgaard, Vejrum S., Ringkøbing A.	125
Bræraa I	646
Bukshave	575
Burggaard	144
Byg	686
Bygvraa	576
Byhøjgaard	733
Bækkegaard, Bække S., Ribe A.	331
Bækkegaard, Vonsbæk S., Haderslev A.	759
Bækmark	48
Bøgeskovgaard	538
Bøllinglide	252
Bønstrupgaard	411
C arlsminde	361
Christiansminde	784
Clasonsborg	202
D ahlmannsminde	734
Dalagergaard	257
Dalgaarden	711
Dalhavegaard	636
Damhus	445
Damgaard	577
Damgaardsminde	540
Damsmark	319
Dejbjerglund	247
Dollerupgaard	371
Dolleruplund	373
Donslund	328
Dorotheasminde	462
Dortheashvile	488
Dortheasminde	786
Drabæks Møllegaard	374
Dyrgaard	412
Dyringkær	637
E gegaard	760
Ejersede	375
Ejshøjgaard	638
Ejsingholm	151
Ejsingkær	175
Elisabethslyst	376
Elisalund	401
Elisenlund	604
Elkærgaard	578
Elmegaard	688
Emtkær	85
Endrupholm	307
Engbjerggaard	69
Engbjerggaard	565
Enggaard	528
Enghavegaard	402
Enghøjgaard	403
Erstgaard	344

	Side
Eskebæk	36
Eskærhøj	689
Estrup	446
Estvadgaard	146
F allesminde	579
Faurskovgaard	436
Favervraagaard	542
Favstrupgaard	541
Feldborg	103
Feldumgaard	762
Ferupgaard	334
Fjordvang	230
Fløvgaard	736
Forsøgsgaarden i Borris	259
Frederiksminde	378
Fredeshøj	712
Fredtoft	543
Friedrichshof	690
Fromsminde	529
Fruetoft	579
Frørup Domæne	624
Frørupgaard	625
Frøruplund	627
Frøstrupgaard	292
Fuglsang, Fjelstrup S., Haderslev A.	580
Fuglsang, Hoptrup S., Haderslev A.	647
Fuglsangsgaard	713
G aard i Boldesager, Ribe A.	312
Gaard i Kobbersted By, Aller S. (Peter Schultz)	530
Gaard i Skovhuse By, Aller S. (Andreas Bonde)	531
Gaard i Stubbum By, Aller S. (P. Boe- sen)	532
Gaard i Stubbum By, Aller S. (Aage Brandorff)	533
Gaard i Ersted By, Bjerning S. (Jeppe Barsøe)	605
Gaard i Ersted By, Bjerning S. (Chr. Reggelsen)	606
Gaard i Rørkær, Bjerning S. (H. P. Chri- stiansen)	606
Gaard i Rørkær, Bjerning S. (Peter Raben From)	607
Gaard i Skovbølling By, Bjerning S. (Jens Hansen)	608
Gaard i Fjelstrup By og S. (Jørgen From) ..	582
Gaard i Sillerup By, Fjelstrup S. (P. J. Christensen)	583
Gaard i Store Anslet By, Fjelstrup S. (J. J. Christensen)	583
Gaard i Fredsted By, Gl. Haderslev S. (A. Bønløkke Andersen)	639
Gaard i Grarup By og Sogn (H. J. Jep- sen)	702
Gaard i Grarup By og S. (Mathias Bram) ..	704
Gaard i Halk By og S. (Enkefru Katrine Bramsen)	714
Gaard i Halk By og S. (Jes Bramsen) ...	715
Gaard i Halk By og S. (Anders Gammel- gaard)	715
Gaard i Halk By og S. (Enkefru Marie Efsen)	716

	Side
Gaard i Hejsager By, Halk S. (Asmus Diederichsen jun.).....	717
Gaard i Hejsager By, Halk S. (Niels Nielsen Kloster)	718
Gaard i Hejsager By, Halk S. (Søren P. Jacobsen)	719
Gaard i Hejsager By, Halk S. (Peter Bohsen)	719
Gaard i Hejsager By, Halk S. (Hans Ravn)	721
Gaard i Hejsager By, Halk S. (Asmus Diederichsen sen.)	722
Gaard i Sode By, Halk S. (Jens Jensen)	723
Gaard i Diernæs By, Hoptrup S. (H. Clausen Assenholm)	647
Gaard i Hoptrup By og S. (Iver Schmidt)	648
Gaard i Kestrup By, Hoptrup S. (H. Clausen Assenholm)	649
Gaard i Sønderballe By, Hoptrup S. (C. Schmidt)	649
Gaard i Sønderballe By, Hoptrup S. (H. Ravn)	650
Gaard i Bramdrup By, Moltrup S. (Marius Petersen)	787
Gaard i Bramdrup By, Moltrup S. (Jes P. Lauritzen)	787
Gaard i Rogstrup By, Moltrup S. (C. L. Christensen)	789
Gaard i Rogstrup By, Moltrup S. (Hans Skøtt)	790
Gaard i Over Lunding By, Starup S. (P. H. Holm)	691
Gaard i Vandling, Starup S. (Jørgen Dahlmann)	692
Gaard i Højrup By, Stepping S. (Asmus Nissen Skau)	613
Gaard i Højrup By, Stepping S. (Jens Schultz)	614
Gaard i Stepping By og S. (Thyge Thygesen)	614
Gaard i Taarning By, Tyrstrup S. (H. J. Lindberg)	543
Gaard i Tyrstrup By og S. (P. Autzen)	545
Gaard i Grødebøl By, Vilstrup S. (E. Paulsen)	672
Gaard i Hovst By, Vilstrup S. (Iver Kragh)	672
Gaard i Kelstrup By, Vilstrup S. (N. M. Nissen)	673
Gaard i Kelstrup By, Vilstrup S. (Enkefru F. Raun)	673
Gaard i Kelstrup By, Vilstrup S. (Jørgen Lauesgaard)	674
Gaard i Nr. Vilstrup By, Vilstrup S. (Marius Poulsen)	675
Gaard i Sdr. Vilstrup By, Vilstrup S. (Mathias Nissen)	675
Gaard i Sdr. Vilstrup By, Vilstrup S. (Laue Schmidt)	676
Gaard i Feldum By, Vonsbæk S. (Johan Madsen)	763
Gaard i Vonsbæk By og S. (A. M. Have)	764
Gaard i Vonsbæk By og S. (Otto Østergaard)	764

	Side
Gaard i Ørby By, Vonsbæk S. (Peter Aarøe)	765
Gaard i Ørby By, Vonsbæk S. (Oluf Raun)	766
Gaard i Flovt By, Øsby S. (Nic. Rudbeck)	737
Gaard i Hyrup By, Øsby S. (A. K. Petersen)	738
Gaard i Hyrup By, Øsby S. (Jørgen Kjær)	738
Gaard i Kvistrup By, Øsby S. (N. A. Mortensen)	739
Gaard i Raade By, Øsby S. (Hans Rasmussen Raun)	740
Gaard i Raade By, Øsby S. (Jørgen Simon Nissen)	741
Gaard i Raade By, Øsby S. (Claus Juhl)	742
Gaard i Stevelt By, Øsby S. (Martin Nissen)	742
Gaard i Sverdrup By, Øsby S. (Peter Jacobsen)	744
Gaard i Sverdrup By, Øsby S. (Baltzer Nissen)	744
Gaard i Øsby By og S. (Nis Hansen) ...	745
Gaard i Øsby By og S. (Jørgen Hansen)	746
Gammelgaard, Tyrstrup S., Haderslev A. ...	545
Gammelgaard, Øsby S., Haderslev A. ...	746
Gammel Hagelskær	187
Gammelbro	473
Gammelbygaard	581
Gejsinggaard	347
Gerndrupholm	431
Gersdorffsgave	490
Gimsinghoved	112
Glibstrupgaard	348
Granvang	490
Grarupgaard	704
Grubbesholm	262
Grødebølgaard	677
Grønlundgaard	432
Grønvang	463
Grønvanggaard, Malt S., Ribe A.	448
Grønvanggaard, Skanderup S., Ribe A....	379
Gudum Kloster	771
Gymoes	54
Gyttegaard	327
Gørdinglund	473
Gørding Møllegaard	475
H ajstrupgaard	747
Handbjerg Hovgaard	97
Hanneslund	547
Hanninghedegaard	248
Harkærgaard	640
Haugaardslund	349
Hauge	584
Hedelund	313
Helstrupgaard	194
Hennegaard	297
Henne Mølle	295
Herningsholm	164
Herping	86
Herpinggaard	87
Hesselmed	297

	Side
Hillersborg	113
Hjarup Damgaard	404
Hjarupgaard	405
Hjarup Vestergaard	406
Hjermgaard	104
Hjærndrupgaard	566
Holdbjerg	166
Holmgaard, Gimsing S., Ringkøbing A.	114
Holmgaard, Rindum S., Ringkøbing A....	229
Horskærgaard	413
Hulvadgaard	433
Hulvad Overgaard	434
Hundevalt	766
Hundsbæk	470
Hunsballe	116
Hustedgaard	330
Hvidkærgaard	414
Hvinderupgaard	548
Hyldgaard	188
Hyrupdal	748
Høgsgaard	549
Højbogaard	705
Højgaard, Aller S., Haderslev A.	534
Højgaard, Anst S., Ribe A.	350
Højgaard, Fjelstrup S., Haderslev A. (Chr. Jørgensen)	585
Højgaard, Fjelstrup S., Haderslev A. (J. Thorøe)	586
Højgaard, Frørup S., Haderslev A.	627
Højris	193
Højrupgaard, Holsted S., Ribe A.	436
Højrupgaard, Lejrskov S., Ribe A.	336
Højrupgaard, Stepping S., Haderslev A....	615
Højrup Overgaard	338
Højskovgaard	550
Højtoftgaard	587
Højvang	588
Højvanggaard	476
Hørregaard	641
J ordrupgaard	344
Juhlsminde, Aastrup S., Haderslev A....	773
Juhlsminde, Hjærndrup S., Haderslev A.	568
K abbel	27
Kalmagaard	651
Kalø	651
Kanekær	678
Kathrinelund, Vamdrup S., Ribe A.	415
Kathrinesminde	791
Katrinelund, Malt S., Ribe A.	449
Keldet (Kehlet) Domæne	601
Kersinggaard	314
Kildegaard	350
Kirkegaard, Dybe S., Ringkøbing A. ...	76
Kirkegaard, Nørlem S., Ringkøbing A....	29
Kirstinesynde	642
Kjeldergaard	552
Kjerulfsminde	569
Kjestinesminde	589
Kjærgaard	724
Kjærsminde	653
Klaaborg	553
Klaabygaard	487

	Side
Klebækgaard	380
Klegvanggaard	435
Klostergaarden	477
Klostermølle	56
Knudsgaard	77
Kokærgaard	554
Kongensgaard	33
Kongsbjerggaard	352
Kornvang	353
Kragelund	767
Krogdalen	223
Krogsgaard, Flynder S., Ringkøbing A....	50
Krogsgaard, Tjæreborg S., Ribe A.	310
Kubstrup	73
Kvisgaard	62
Kvistrupgaard	749
Kyllingsminde	768
Kærbøl Kro	491
Kærgaard, Anst S., Ribe A.	351
Kærgaard, Hunderup S., Ribe A.	482
Kærholm	363
Kølhede	44
L adegaard	774
Ladelund Landbrugs- og Mejeriskole	450
Lamhavegaard	570
Landting	153
Langagergaard, Fjelstrup S., Haderslev A.	590
Langagergaard, Tyrstrup S., Haderslev A.	555
Langholtgaard	392
Langkærgaard	643
Langmose	725
Lauesgaard	679
Lauralyst	171
Lauridsminde	417
Lergrav, Avlum S., Ringkøbing A.	173
Lergrav, Snebjerg S., Ringkøbing A....	194
Lervadgaard	437
Lilholt	727
Lille Dollerup	381
Lille Skovgaard	464
Lindbjerg Bakkegaard	183
Lindbjerggaard, Gellerup S., Ringkøbing A.	184
Lindbjerggaard, Ølgod S., Ribe A.	306
Lindbjerg Møllegaard	305
Lindegaard, Hjarup S., Ribe A.	407
Lindegaard, Vamdrup S., Ribe A.	418
Lindegaard, Øsby S., Haderslev A....	750
Lindholm	237
Lindinggaard	303
Lindtorp	137
Louisenlund	692
Lund	680
Lundenæs	251
Lunderupgaard	286
Lundgaard, Hjerm S., Ringkøbing A. ...	104
Lundgaard, Nr. Farup S., Ribe A.	492
Lundgaard Forsøgsstation	466
Lundinggaard	694
Lundsgaard	752
Lundtang	291
Lydumgaard	294
Lykkesgaard	478

	Side
Lykkesholm	419
Lyng, Optagelseshjemmet	200
Lysholt	345
Lægaard	90
Lægsgaard	100
Løkke	44
Lønborggaard	264
Løntgaard	695
Lørupgaard	126
Løvstrupgaard	249
M ajgaard	769
Margrethegaard	775
Mariegaard, Gesten S., Ribe A.	364
Mariegaard, Haderslev Købst.-Komm. ...	635
Mariegaard; Skanderup S., Ribe A.	382
Marstrupgaard	654
Medstedgaard	728
Mejlbygaard	230
Melvanggaard	452
Menggaard	535
Mølkærgaard	769
Mølkskovgaard	628
Møltrup Optagelseshjem	225
N agbølgaard	383
Nautrupgaard	752
Nederbygaard	776
Nederdahl	127
Nedergaard	494
Nielsbygaard	438
Noes	354
Nordhøjgaard	616
Nygaard, Aastrup S., Haderslev A.	778
Nygaard, Anst S., Ribe A.	355
Nygaard, Gudum S., Ringkøbing A. ...	58
Nygaard, Hoptrup S., Haderslev A.	655
Nygaard, Ikast S., Ringkøbing A.	190
Nygaard, Lemvig Købst.-Komm., Ringkø- bing A.	27
Nygaard, Rønbjerg S., Ringkøbing A....	148
Nyhavegaard	682
Nørbygaard	656
Nørgaard, Moltrup S., Haderslev A.	792
Nørgaard, Tyrstrup S., Haderslev A....	556
Nørgaardslund	384
Nørholm, Herning Købst.-Komm., Ring- købing A.	167
Nørholm, Thorstrup S., Ribe A.	299
Nørkær	149
Nørre Ballegaard	141
Nørregaard	591
Nørre Holmgaard	51
Nørre Karstoft	204
Nørre Kokholm	37
Nørre Lundby	128
Nørre Møgeltoft	155
Nørre Risum	94
Nørre Søbygaard	193
Nørre Søllergaard	129
Nørre Tang	211
Nørre Vosborg	212
Nørre Østerskov	157
Nørskovgaard	657
Nørupgaard	339

	Side
O lufskær	696
Optagelseshjemmet »Lyng«	200
Over Amtrup	195
Overgaard, Herning Købst.-Komm., Ring- købing A.	168
Overgaard, Navr S., Ringkøbing A.	138
Overlund	140
P ajbjerg	95
Pallesbjerg	207
Pamhule	659
Pedersminde	495
Perregaard	96
Petersborggaard	356
Plantelyst	309
Provstgaard	130
Puggaard	483
Q vistgaard	130
Qvistrup	117
R aastgaard	156
Rammegaard	80
Ravnbjerg	629
Ravnholtgaard	365
Refsgaard	357
Refsinggaard	366
Remmegaard	191
Resenborg	64
Revshave	592
Ribe Avlsgaard	486
Riisgaard	697
Roenborg	132
Rogstrupgaard	793
Rolles Mølle	385
Romviggaard	176
Rosenlund	387
Roskæmmergaard	699
Rugholm	358
Rydbjerg	232
Rydhave Avlsgaard	158
Rydland	609
Rysensteen	45
Rækkegaard	251
Røjgaard	367
Rønkær	593
S ahlholdt	170
Sandholm	340
Seemgaard	496
Seest Skovgaard	393
Seggelund Domæne	564
Seggelundgaard	557
Sillerupgaard	594
Sindinggaard	178
Skaaphusgaard	180
Skanderup Nygaard	388
Skanderup Nørgaard	389
Skarbygaard	105
Sketterupgaard	106
Skikkild	132
Skodborghus	468
Skovbygaard	707
Skovdalgaard	341
Skovdruplund	395

	Side
Skovgaard, Lejrskov S., Ribe A.	342
Skovgaard, Øsby S., Haderslev A.	754
Skovlundgaard	795
Skovlyst	456
Skovmark	498
Skovsminde	369
Skrumsager	262
Skylvad	483
Skyttegaarden	610
Skærum Mølle og Vosborg Teglværk	214
Skødberg	325
Skøttesminde	645
Slotsgaarden	755
Slumstrup Hovedgaard	253
Sneumgaard	309
Sodborg	43
Sodegaard	729
Sofienlund	107
Sofiesminde	796
Solbakkegaard	315
Solgaard	595
Sottrup	618
Spangsbjerg Havebrugs-Forsøgsstation ...	313
Spangsbjerg Møllegaard	316
Sparlund	756
Staby Kærgaard	210
Stenbrogaard	347
Stenderupgaard	708
Stendetgaard Domæne	779
Stenninggaard	454
Sensbjerg	660
Stensmark	455
Stenum Hovedgaard	222
Steppinggaard	617
Stevltgaard	757
Stigaard	71
Storbo	289
Store Albæk	196
Store Blæsbjerg	93
Store Gammelby	92
Store Hebo	290
Store Hestbjerg	222
St. Hovgaard	661
Store Kastbjerg	78
St. Krogsgaard	59
Store Lundgaard	200
Store Lysgaard	175
Store Skindbjerg	246
Strandbjerggaard	65
Stubbergaard	162
Stubbumgaard	536
Studsgaard Forsøgsstation	197
Susdal	683
Svensholm	209
Sædding Storgaard	294
Søderupgaard	662
Søgaard, Hoptrup S., Haderslev A.	663
Søgaard, Vamdrup S., Ribe A.	420
Sølyst	99
Sønderballegaard	663
Sønder Ballegaard	142
Sønderbygaard, Frørup S., Haderslev A....	630
Sønderbygaard, Handbjerg S., Ringkøbing A.	101
Sønderbygaard, Hoptrup S., Haderslev A. 665	

	Side
Sønder Byskov, Hygum S., Ringkøbing A.	70
Sdr. Byskov, Nr. Nissum S., Ringkøbing A.	35
Sønder Damgaard	96
Søndergaard, Borris S., Ringkøbing A. ...	260
Søndergaard, Gimsing S., Ringkøbing A....	120
Søndergaard, Jernved S., Ribe A.	484
Søndergaard, Maabjerg S., Ringkøbing A. ...	91
Søndergaard, Tyrstrup S., Haderslev A. 558	
Sønder Hjortkær	81
Sønder Holmgaard	244
Sønder Kokholm	37
Sønderlækkegaard	666
Søndermarksgaard	360
Sdr. Randsig	288
Sønderis	322
Sønderskovgaard	632
Sønderskov Hovedgaard	457
Sønderskov Mølle	459
Sdr. Søgaard	38
Søndervang	240
Sønder Vinkel	41
Sønder Vosborg	220
Søvigggaard	293
T aagerup	619
Taarninggaard	560
Tanderup, Nr. Farup S., Ribe A.	493
Tanderup, Snejbjerg S., Ringkøbing A....	199
Tangsgaard	60
Tankedal	408
Teglgaarden, Seest S., Ribe A.	395
Teglgaarden med Lemvig Teglværk	31
Thomasminde, Fjelstrup S., Haderslev A. 596	
Thomasminde Hjarup S., Ribe A.	409
Timgaard	238
Toftegaard, Fjelstrup S., Haderslev A. ...	597
Toftegaard, Gesten S., Ribe A.	369
Toftegaard, Malt S., Ribe A.	455
Toftegaard, Tyrstrup S., Haderslev A. ...	561
Toftegaard, Vamdrup S., Ribe A.	421
Toftvang	336
Tovsgaard	236
Tvis Kloster	172
Tyrstrupgaard	562
U dstrup	206
Ulfborg gl. Præstegaard	216
Ulfborg Kærgaard	216
Ulfsum	53
Ulsø	161
Ultang	730
V adskærgaard	39
Vamdrupgaard	422
Vandamgaard	467
Vandborg Vestergaard	73
Vandlinggaard	700
Vandmøllegaarden	424
Vanggaard, Anst S., Ribe A.	360
Vanggaard, Lejrskov S., Ribe A.	343
Varhogaard	477
Vejbjerggaard, Fjelstrup S., Haderslev A. 598	
Vejbjerggaard, Humlum S., Ringkøbing A. 67	

	Side
Vejling	79
Venbjerg	667
Vennergaard	233
Vernsgaard	701
Vester Bjødstrup	186
Vesterbygaard	426
Vester Dalby	120
Vestergaard, Aastrup S., Haderslev A. ...	781
Vestergaard, Moltrup S., Haderslev A. ...	794
Vestergaard, Øsby S., Haderslev A.	758
Vester Holm	218
Vester Rysenstein	47
Vestervamdrup Nygaard	427
Vestervang	481
Vester Vinkel	72
Villemoesgaard	134
Villesholm	371
Vilstrupgaard	683
Vinderup Hovgaard	150
Virkelyst	397
Visselbjerg	320
Viumgaard, Sdr. Vium S., Ringkøbing A. ...	263
Viumgaard, Ulfborg S., Ringkøbing A. ...	219
Voldbjerg	234
Volder	83
Volstrup	108
Vonsmose	684

	Side
Vranderupgaard	399
Vranderup Hovgaard	400
Vrangager	782
W ildfang	600
Williamsgave	538
Wissingsminde	390
Ø gelstrup	221
Øllufgaard	317
Øster Ausum	110
Øster Ausumgaard	111
Østerballegaard	686
Øster Bjerg	135
Øster Bjødstrup	187
Østerbygaard, Stenderup S., Haderslev A ...	709
Østerbygaard, Vamdrup S., Ribe A.	428
Øster Dalby	121
Østergaard, Frørup S., Haderslev A.	633
Østergaard, Hjarup S., Ribe A.	410
Østergaard, Lomborg S., Ringkøbing A....	42
Østergaard, Sir S., Ringkøbing A.	143
Østergaards Mølle	668
Øster Lidegaard	148
Øster Rammeskov	85
Øster Tinggaard	135

